
Google

HISTORIAE GENERALIS PLANTARVM,

PARS ALTERA,

Continens reliquos nouem libros.

Eodem in hac parte studio, quo in superiore ampla Plantarum descriptiones digestæ.

LVGDVNI,

APVD GVLIELMVM ROVILLIVM,

SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXXXVI.

Cum Priuilegio Pont. Max. Cæsareæ Maiest. & Christian. Galliarum Regis.

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM LIBER DECIMVS,

In quo describuntur & ad viuum depinguntur plantæ omnes, quæ in asperis, saxosis, sabulosis & apricis nascuntur.

BVRSA PASTORIS, *CAP. I.*

ONTRARIAM nunc viam ingredimur. In vndis enim & aquaticis locis stirpes, quanta potuimus diligentia, vestigauimus: nunc in aridis & sitientibus indagamus, & inter saxa rimamur, hîc natura non minùs quàm illic vires & diuitias suas ostētante, in quibus explicandis à vulgatioribus & notioribus ad rariores & minùs notas progrediemur. Et cui non notissima recentiorum & planta & nomenclatura Bursa pastoria, siue pera & Bursa pastoris, Gallicè *Tabouret, & bourse de berger*, Germanicè *Deschelkraut*, sic dicta à theculis siue folliculis semen cōcludentibus, marsupioli siue crumenę aut cordis effigiem referentibus? nullum enim aliud ei nomen Græcum Latinúmve à veteribus positum fuisse sciunt herbarij. *Nomina*

BVRSA, Pastoris.

Caules habet rotundos, lentos, pedales aut maiores, folia longa, altiùs incisa, irionis, aut erucæ: flores albicantes thlaspi non dissimiles, cui etiam congener est, & folliculos siue marsupiola latiuscula, in quibus semen cōcluditur exiguum, nigrum: radicem longam singularem, & cādidam. *Forma.* Vbiuis copiosissima est, secus vias, vrbium areas, locis incultis, asperis & saxosis. *Locus.* Iunio & Iulio mensibus floret. *Tempus.* Calida est & sicca tertio ordine. Sanguinem efficacissimè sistit: Nec ideò refrigerare putandum, vt recentiorum quidam non rectè tradiderunt. *Dod. lib. 2. cap. 54.* Nam flores gustanti acrimoniæ nonnihil inurunt. *Temper. & Vires* Quare non refrigerādo, sed siccādo cogendoq; sanguinis fluxiones cohibet. Huius herbæ decoctum potum alui fluores, dysenterias, sanguinis excreationes reprimit, & eiusdem sanguinis ex vtero, renibus, deniq; quauis ex parte profluuia inhibet, quouis modo sumpta, ita vt scripserint quidam manu

ſolùm, aut quauis alia corporis parte delatam poſſe ſanguinem ſiſtere. Prodeſt, inquit Matthiolus, attrita & emplaſtri modo impoſita, inflammationibus, & ſacris ignibus. Decoquitur pluuiali aqua cum plantagine, & armenia gleba, bibiturque eius decoctum ad inteſtinorum difficultatem, & cruentas excreationes. Herbæ ſuccus recentiora vulnera glutinat, & auribus purulentis medetur. Siſtit menſium abundantiam, ſi eius & perſicariæ decocto inſideant mulieres, eſtúrque ad idem. Denique contra omnes ſanguinis fluxiones efficax eſt, tenui pulticula circumlita, & in oleo frixa. Additur emplaſtris quæ ad capitis vulnera componuntur, & vnguentis multis.

PILOSELLA, CAP. II.

Nomina

Ec etiam huius notiſſimæ herbæ meminiſſe, nec nomen vllum ei indidiſſe veteres, aiunt herbarij, quam recentiores Piloſellam appellant à copioſis pilis, quibus tum cauliculi, tum folia veſtiuntur, Galli *Piloſelle*. Eius genera duo reperiuntur. Eſt enim Piloſella maior, Germanis propriè *Nagelkraut* nominata, & Piloſella minor, Germanis *Menſzorlin*, vel *Haſenpfatin* peculiatiter dicta. Piloſella maior foliis eſt per terram graminis modo

Genera

Forma.

PILOSELLA Maior, Matthioli.

PILOSELLA Minor, Fuchſij.

ſparſis candicantibus, hirſutis, oblongis, aliquantum ſupernè concauis, & aurem murinam referentibus: cauliculis villoſis, gracilibus, palmaribus, & ſeſquipalmaribus: floribus luteis, aut pallidiuſculis, duplici foliorum ordine: radice digitum longa, multum fibrata. Huic Piloſella altera ſimilis eſt, niſi multò minor eſſet foliis paruis, hirſutis, altera parte candidis. In ſummis cauliculis flores congeſti modò lutei ſunt, modò rubri, modò fuſci, modò varij: radix parua, fibrata. Hanc pro gnaphalio montano deſcribunt alij & depingunt. Etſi quidam Piloſellam dixerint eſſe Myoſotidem, id eſt, muris auriculam, tamen longè alia eſt à Myoſotide Dioſcoridis: nam, vt reliquas diſſimiles notas taceam, neq; maior Piloſella, neque minor florem

flo rem cæruleum velut anagallis obtinet. Pilosellam aliam maximam spectandam nobis dedit Lobellius, quam habuit Syria missam, foliis maioribus, carnosis, densè ab imo stipatis, candore & lanugine sericeóve vellere, Holoserici attrectatu, hilari & specioso aspectu, incanis. Caules ternos quaternósve, quadrangulos, geniculatos, pedales emittit: radicē duriorem, lignosam, fibratam, flores videre non contigit. Hæc Lobellius. *Locus.* Pilosella maior montosis locis, & collibus terrenis nascitur, & agrorum herbidis limitibus: minor in aridis montibus, & locis aliis asperis, & incultis. Maio & Iunio mensibus potissimum flo- *Tempus.* rēt. Calidas & siccas esse Pilosellas gustus demon- *Temper.* strat. Habēt enim adstrictionē cum exigua qua- *& Vires* dam acrimonia coniunctam, vt hoc nomine ad *Fuch.c.130.* purificanda & glutinanda vulnera mirè sint vtiles. Ferunt enim foliorū farinam id strenuè efficere. Herbæ recentis succū exprimunt ad cohibendos quartanæ febris horrores. Eodē tingunt gladiorum aciem, vt omne ferrum aliud domet, secétque. Ferrum enim quod eius succo commaduit, tantam contrahit duritiam, vt chalybis aciē respuat. Sunt qui huius herbæ radicē Maio mense effossam, siccatam, & in puluerem redactam ac potam, aut in cibo datam, efficacissimum esse aduersus ramicem remedium tradunt. Pilosellæ vis est præsentissima ad calculum. Huic plantas duas & forma & facultate affines misit Myconus ex Hispania. Prior & minor passim in pra-

PILOSELLA Maxima, Syriaca, Lobellij.

TVBERARIA Maior, Myconi.

TVBERARIA Minor, Myconi.

tis reperitur, & terrenis locis pinguibusq́; , folia habet plantagini similia, sed multo minora, humi repentia, villosa: caules dodrantales, rotundos, inanes, hirsutos, in quibus per interualla folia sunt bina, exigua, caulem ambientia, minora iis quæ circa radices humi iacent: in caulium vertice flores luteos, in quorum medio purpureum quiddam est in nigrũ vergens: semen in exiguo folliculo dilapso flore statim conspicitur, radix admodùm parua est, tenuis, nonnihil fibrata. Tota herba hirsuta est: totius etiam sapor adstringit cum siccitate. Castellani eam *Terua Turmera* vocant, id est, Herbam Tuberariam: quoniam vbi illa crescit, tubera frequentissimè reperiuntur. Quæ si veteribus cognita fuerit, eam esse suspicatur Myconus, quam apud Athenæum Pamphilus hyduophyllum vocat, quia sæpissimè tubera demonstret: vnde nomen Tubetariæ ei, quæ hîc picta est, à Castellanis inditum. Altera à Mycono Tubetaria maior dicta, quòd foliorum & florum figura, hirsutie, & facultate superiori sit similis, magnitudine tantùm distans, in locis siccis nascitur, foliis multis, plantagini similibus, minoribus tamen, hirsutis, humi iacentibus, & vix à terra sese attollentibus: caules multos fundit, subhirsutos, rotundos, in quibus folia sunt per interualla, caulem amplectentia, minora iis quæ humi repunt. In caulium summitate flores visuntur lutei: deinde semen folliculo inclusum. Radix lignosa per summa cespitum spargitur. Tota herba aliquantum pilosa est, eiúsque sapor adstringens, maioris quàm superior efficaciæ.

ANCHVSA, CAP. III.

Nomina ἌΓΧΟΥΣΑ similiter Latinis Anchusa dicitur, Officinis Alcannæ radices, Gallis *Orcanette*, Hispanis *Soagem*, Germanis *Kooloschenzung*.
De morb. mulieb. Hippocrates χεδιάδα τὴν μικρὴν, & χιδιάδα τὴν μεγάλην nominat. Galenus in glossis τὴν ἄγχουσαν interpretatur, atq; sic etiam appellari scribit.
Lib. 3. c. 42. Paulus anchusam quæ spinosum, & latum, & nigrum folium habet χοιροσπέλεθρον appellari dicit, & alibi anchusam chœtospelethton, onocleã esse ipse exponit,
Lib. 7. c. 17. significat autem hæc vox iugerum porcinum. Verbum Græcum ἀγχουσίζειν, quod est fucare & colorare formam, huic herbæ nomen fecit, ob radicis sanguineum floridúmve colorem, insignem nimirum eius tarámq; hanc in aliis plantis coloris notam, cuíque anchusarum cognitionẽ acceptam referre debemus: vix enim innotuissent tum propter magnam cum echiis, lycopside, buglossis similitudinem, tum propter incertam, & minùs perspicuam foliorum in Dioscoride delineationem, vt dicemus.

ANCHVSA Prima, Matthioli.

Genera. Lib. 4. c. 23. Is tria anchusæ genera facit. Vnam quæ alio nomine Calix, & Onoclea appellatur, alteram quæ Alcibiadion, & Onochiles, tertiam huic haud dissimilem.
Lib. 6. sim. Li. 12. c. 20. Lib. 4. c. 23. Galenus his quartum genus addidit, lycopsim. Plinius Pseudanchusam.
Forma. Anchusa prima, vt describit Dioscorides, folia habet lactucæ, in acumẽ fastigiata (sic vertit Ruellius, cùm tamen Græci codices, & Oribasius habeant, τὰ μὲν φύλλα ἔχει θρίδακι τῇ ὀξυφύλλῳ παραπλήσια, id est, folia habet lactucæ, cui acuta sunt folia, similis; quod nonnullis accipiendum videtur de lactuca agresti, quæ hirsutior est, &
Pet. Pin. in Adu. horridior. Etiam Nicander lactucæ foliis Anchusæ folia comparat hoc versu.
In Theria.

Δη γαρ ὅτ' ἀγχούσης θριδακινίδα λάζεο χαίτην.

Id est, sumito Anchusæ similem lactucæ comã) hirsuta, aspera, nigra, multa (additur in veteri codice μεγάλα, id est, magna, & ita Oribasius habet) quoquouersum à radice per terrã sparsa (προσπεπλασμένα τῇ γῇ dixit Dioscorides folia anchusæ, quam similiter Theophrastus in iis numerat, quæ ἐπιγειόφυλλα vocat, id est, folia per terram spargentia, Gaza ab radice foliata conuertit) spinosa. Radix est digiti crassitudine, quæ æstate prouenit, ac manus inficit sanguineo colore (Ruellius sic interpretatus est Græca, vt leguntur in vulgatis codicibus, τὴν χρόαν ὕφαιμος ἐν τῷ θέρει γεννωμένη, καὶ βάπτουσα τὰς χεῖρας. legendum, ἐν τῷ θέρει γενομένη: Plinius legisse videtur siue apud Crateuam, siue apud Dioscoridem: ἡ δὲ ῥίζα δακτύλου τὸ πάχος τὴν χρόαν ὕφαιμος, ὡς πάπυρος σχιζομένη, καὶ βάπτουσα τὰς χεῖρας. quæ in veteri codice And. Lacu. sic legi affirmat, τὴν χρόαν ὕφαιμος ἐν τῷ θέρει γευομένη, καὶ βάπτουσα τὰς χεῖρας Quod est, quæ per æstatem gustata colore sanguineo suffunditur manúsque tingit, &c. Quæ lectio, inquit, ille, alteri præstat. Nam dicere Anchusæ radicem prouenire tantum æstate, videtur ineptum, cùm omnes omnium plantarum radices proueniant quauis tempestate. Marcellus ex antiquissimi codicis fide, pro γεννωμένη instaurauit γινωσκομένη, vt intelligat Dioscorides non toto anno, sed æstate tantùm hanc radicem eo colore esse, túncque dignosci & deprehendi certò posse. Sed & vulgata lectio Latinè sic reddi potest, sanguinei coloris ęstate fit, & manus inficit.) Nascitur in pinguibus locis. Eam ex Matthiolo sic expressimus. Anchusa altera quam aliqui Alcibiadion, vel Onochiles vocarunt, à priore distat, quod minora folia habeat, sed aspera similiter: ramulos tenues, in quibus flos purpureus in puniceum vergens (sic interpretatur Ruellius ἄνθος πορφυροειδὲς ὑποφοινικίζον, idest, flos purpureus subpuniceus. Oribasius legit, ἢ φοινικοῦν, idest, aut puniceus) radices rubras, benè lõgas, quæ circa messes sanguineum succum habent. Gignitur in arenosis locis. Est etiam ex Matthiolo hic appicta. Item tertia quæ secundæ similis est, nisi quod florem minùs puniceum habeat. Plinius de tribus Anchusæ generibus diuersis in locis scribit. De prima hæc. Et Anchusæ radix in vsu est, digitali crassitudine. Finditur papyri modo, manusq; inficit sanguineo colore. De altera verò sic tradit. Est & alia herba proprio nomine Onochiles, quam aliqui Anchusam vocant, alij Architellion, alij Onocleam, aliqui rhexiam, multi Anchusam, paruo frutice, flore purpureo, asperis foliis & ramis, radice messibus sanguinea, cæterò nigra, in sabulosis nascens. Et mox addit etiam de tertia Est & alia huic similis, flore rubro, minor, & ipsa ad eosdem vsus. Pseudanchusam verò primæ Anchusæ subiunxit. Est & alia similis, Pseudanchusa ob id appellata, á quibusdam verò Enchusa, aut Doris, &c. Cùm Anchusæ primæ florem cæruleum in puniceum vergentem tribuant herbárij, secundæ & tertiæ huic simili florem purpureum, aut subpuniceum, lycopsidi, quæ etiam Anchusæ generibus adnumeratur, purpurascentem, id quod hic ex Dalechampio proponimus, ab omnibus his generibus floris luteo colore diuersum statuendum est. Nascitur in sabulosis propè Lugdunum, & qua Lugduno itur Va-

Lib.7.hist. cap.9.

ANCHVSA II. Matth.

Li.22.c.20.

Ibid. ca.21.

Ibidem.

Li.22.c.20.

ANCHVSA III. Matth.

lentiam Allobrogum, in aridis campis circa D. Ramberri pagum, radice longa, crassa, sanguineo succo manus ringente, foliis Onocleæ, hirsutis, circa radicem multis, caule pede altiore, lanuginoso: flore oblongo, cauo, luteo, digitalis simili. Describitur etiam à Pena Anchusa lignosior, angustifolia, omnium minima, & vix Anchusa habenda, inquit, vt cuius radix nihil aut parùm sit purpurea, fundens cauliculos sesquipalmares, lignosos, satureiæ: foliola oblonga, Alcibiadij Anchusæ minora, minusq; hirsuta: flores non multùm absimiles, pusillos, cæruleos. Hæc radix lignea est, ex fusco rufescens parùm aut nihil inficiens. Marginibus agri Frontignani, & Valenæ siluæ hæc interdum occurrit. Non omnes Anchusæ iisdem facultatibus viribúsve prædita sunt. Primæ radix adstringendi vim habet, inquit Dioscorides, faciens ad ambusta & vetera vlcera cum oleo & cera cocta: erysipelata cum polenta imposita sanat, & vitiligines & lepras cum aceto admota. Eadem apposita fœtus detrahit.

Vires & Temper. *Lib. 4. c. 23.*

ANCHVSA *Lutea, Dalechamp.*

ANCHVSA *Lignosior, Pena.*

Lib. 22. c. 20. Ad decoctum ipsius datur ictericis nephriticis, splenicis, febrientibus quidem cum aqua mulsa. Folia aluum sistunt cum vino pota. Vtuntur vnguentarij radice ad spissanda vnguenta. De eadem hæc Plinius. Sanat vlcera in cetato, præcipuè

cipi[illegible]num, item adusta. Liquari non potest in aqua, oleo dissoluitur, idq; sinceræ [illegible]perimentum est. Datur & ad renum dolores drachma eius potui in vino: aut si febris sit, in decocto balani. Item iocinorum vitiis & lienis, & bile suffusis. Lepris & lentigini illinitur ex aceto. Folia trita cum melle & farina luxatis imponuntur, & pota drachmis duabus in mulso aluum sistunt. Pulices necare radix in aqua decocta traditur. In quibus Plinius vlcera senũ dixit, quæ Dioscorides παλαιὰ ἕλκη, idest, vlcera antiqua: deinde balani decoctum pro aqua mulsa: mox lentigini vox supposita est pro vitiligini. Dioscorides enim habet ἀλφοὺς καὶ λέπρας, idest, vitiligines & lepras: postremò cum mulso dixit, pro vino. Cæterùm quod Dioscorides dixit vnguentarios radice Anchusæ vti ad spissanda vnguenta, Plinius de vnguentis tractans ad colorem retulit his verbis. Tertius inter hæc est colos à multis neglectus: huius causa adduntur cinnabari & Anchusa, &c. Secundæ Anchusæ vis foliorumq; ipsius est, eodem Dioscoride auctore, vt demorsis à serpentibus, & maximè à viperis auxilietur, siue edantur, siue bibantur, siue adalligentur: & si quis manducata in os serpentis inspuat, ipsum occidet. Eadem Plinius, atque alia quæ Dioscorides non habet, tradidit. Efficax, inquit, contra serpentes, maximéq; viperas, & radice, & foliis, æquè cibo ac potu. Vires habet messibus. Folia trita odorem cucumeris reddunt. Datur in cyathis tribus vulua procedente. Pellit & tineas cum hyssopo: & in dolore renum aut iocinoris ex aqua mulsa, si febris sit: sin aliter, ex vino bibitur. Lentigini ac lepris radix illinitur: habentes eam à serpentibus feriri negantur. Tertiæ Anchusæ semen manducatum, vt Dioscorides tradit, si quis in os serpentis expuerit, ipsum necabit: radix acetabuli mensura cum hyssopo & nasturtio pota latos lumbricos expellit. Plinius, est alia, inquit, huic (secundæ Anchusæ sub.) similis, flore rubro, minor, & ipsa ad eosdem vsus: tradúntque commanducata ea, si inspuatur, mori serpentem. Galenus verò enucleatiùs & magis distinctè, vt solet, vires omnium sic declarat. Onoclea radicem habet simul adstringentem & subamaram, corporibus condensandis, & modicè extenuandis idoneam, tum abstergẽdis quoq; & abluendis biliosis & salsis succis. Dictum est enim suprà, quod qualitas acerba mixta amaritudini ea præstare queat. Sic sanè aurigini, & lienosis, & renum affectibus est vtilis. Sed & refrigerare idonea est. Et sanè cum polenta illita iuuat erysipelata, & abstergit non modò epota, sed & foris imposita. Proinde vitiligines & lepras sanat cum aceto. Ac radicis quidem hæc opera sunt, & operum facultates, quas diximus. At folia ipsius herbæ radice quidem sunt imbecilliora, non tamen aliena sunt à resiccatione, & adstrictione: itaque etiam profluuium sanant pota cum vino. At Onochili & Alcibiadij cognominatæ vis magis est medicata. Nam & gustu protinus maiorem habet acrimoniam, & eos qui à viperis morsi sunt, admodùm iuuat, tum illita, tum suspensa, tum esa. Reliqua verò quæ parua est, & ferè nomine caret, ferè ex illis sola Alcibiadio quidem persimilis est, verùm & amarior, & magis medicamentosa, ac proinde ad latos lumbricos idonea, oxybaphi mensura, cum hyssopo, & nasturtio pota.

Cornar. Embl. 21. lib. 4.

Lib. 13. ca. 2.

Ibidem.

Li. 22. c. 20.

Ibidem.

Li. 22. c. 20.

Li. 6. simpl.

LYCOP

LYCOPSIS, CAP. IIII.

Nomina
Li.6.simpl.
Li.4.ca.24.

ST Lycopſis Galeno anchuſæ quarta ſpecies. Hanc etiam anchuſam vocari teſtatur Dioſcorides. Dicta autem eſt Lycopſis ob radicis fuſcum ex purpureo colorem, quaſi fuſcedo, ſeu obſcuritas quædam, qualis eſt ſummi diluculi, & primæ lucis, quæ ortum ſolis præcedit, vel veſpertini crepuſculi, vulgo noſtro, *Entre chien & loup*, nominata: Græcis λυκόψις à lupo, cuius color cinereus eſt, nigrorem præferens, ſed non intenſiorem: niſi ſi quis ab hiſpida caulis, foliorum, & florum, impexaq; hirſutie, pedem lupinum referente, herbam Lycopſin nuncupatam fuiſſe malit. Multi, inquit Ruellius, Lycopſin hanc eſſe putant, nec abs re, quam vulgus herbariorum appellat Linguam canis, Horum ſententiam refellit Matthiolus, quòd Lycopſis, vt deſcribit Dioſcorides, folia habeat lactucæ ſimilia, longiora, aſpetiora, craſſa & latiora, circa radicis caput prolapſa, caulem longum, rectum, aſperum, propagines multas emittentem, cubitales, aſperas, & in iis flores paruos, purpuraſcentes, radicem rubram, Linguæ canis autem radix candida ſit, non rubra: folia læuia, non aſpera, ſurſum ſpectantia, non ad terram recidentia, caule molli, non ſcabro. Sed aliam genuinā, videlicet Dioſcoridis Lycopſin ipſe, nec depinxit, nec deſcripſit, ait duntaxat ſe credere Lycopſin herbam eſſe anchuſæ non abſimilem, quam ideò non temerè Galenus & Aetius eum ſecutus in anchuſarum genera retulerunt, ſeq; Lycopſin legitimam vidiſſe ſæpiùs in campeſtribus, ſitientibus, aridiſq; locis enatam, anchuſæ adeò ſimilem, vt vix ab ea diſcerni poſsit. Lonicerus Lycopſin aliam hîc depictam ſilueſtris videlicet bugloſsi ſpeciem deſcripſit. Naſcitur, inquit, in campeſtribus: caulibus longis, hirſutis: floribus purpureis: foliis lactucæ, longioribus, aſperioribuſq;, circa radicem recidentibus, adnatis in ſummo multis. Denique echio ſimilis eſt, niſi quòd omnia minora habet. Periti herbarij longè aliam Lycopſin oſtendunt, eam ſcilicet herbam, quam Matthiolus verum Cynogloſſum eſſe cenſet, vt fuſiùs alio in loco diximus. Radix Lycopſidis adſtringit, inquit Dioſcorides, cum oleo impoſita vulnera ſanat: cum polenta verò eryſipelata. At ſi cum oleo trita illinatur, ſudores mouet. Plinius, Lycópſis, inquit, longioribus quàm lactuca eſt foliis, craſſioribuſq;, caule longo, hirſuto, adnatis multis, cubitalibus: flore paruo, purpureo. Naſcitur in campeſtribus. Illinitur cum farina hordeacea igni ſacro: ſudorem in febribus mouet, ſucco aquæ calidæ admixto. Hæc Plinius ferè ex Dioſcoridis ſententia. Galenus verò, Lycopſis, inquit, refrigerat & deſiccat, magíſque quàm onoclea adſtringit.

Lib.4.c.89.
Ca.24.li.4.
Li.4.ca.24.
Forma.

LYCOPSIS Loniceri.

Pet.Pen.in Ad.
Lib.de pl. quę in vmbroſ. &c. cap.27.
Li.27.ca.11.
Li.6.ſimpl.

ECHIVM, CAP. V.

Nomina

XION, ἀλκιβιάδιον, & ἀλκίβιον Græcis, Apuleio Ϡυελορριζον, & ἐχίδνιον, Latinis Echium, Alcibiadium, & Alcibion, Serpentaria, & Viperina. Vulgus herbariorū ſilueſtre Bugloſſum vocat, quod ſequentes Germani *Vuildochſenzungen* appellant, Galli *Borrache ſauuage, l'herbe aux viperes,*

[illegible], *herbe aux serpens*. Dictum est Echium teste Dioscoride, quod semina habeat [illegible]no [illegible] capiti similia, quo indicio sagacissima natura homines commonefacere [illegible]iam hanc aduersus viperarum & cæterarum venenatarum bestiarum mor[illegible]tarem esse. Alcibiadion autem siue Alcibium ab inuentore Alcibio, vt scri- In Theria. [illegible] Nicander. Is enim cùm dormiens in extremo inguine a vipera ictus esset, ex[illegible]tus a somno succum huius herbæ commanducando palato & dentibus expres[illegible], hausitque in corpus, mansæ vero herbæ reliquum vulneri imposuit contra dolorem. quo medicamento sanus euasit. Sed quum Dioscorides Echium vocari Alcibiadion scripserit, Nicander etiam Alcibium, mirum est Plinium dixisse Al- Lib.17.c.5. cibiadion qualis esset herba apud auctores non reperi. Sed radicem eius & folia [illegible]ta ad serpentis morsus imponi & bibi iubent, &c. Echij vnius duntaxat memi[illegible] Dioscorides, Plinius duorum eius generum his verbis. Echios vtriusque gene- Lib.4.c.25. [illegible] Pulegio similis foliis coronata, drachmis duabus ex vini cyathis quatuor datur. Li.25.c.9. *Genera.* Item altera, quæ lanugine distinguitur spinosa, cui & capitula viperæ similia sunt: hæc ex vino & aceto. Hæc Plinius Nicandrum fortasse imitatus, qui Echium vnum [illegible]t spinoso folio, simili Anchusæ, parua & modicè in terram descen- In Theria. dent[illegible] radice. Alt[illegible]um foliis & semine viride, & alterum, modico circum flosculo, [illegible] specie: cui semen est viperæ forma, durúmque supernè caput. Quo loco Nicandri Scholiastes Numenium citat, qui in Theriaco duo etiam Echij genera fecerit vnum minus, Ocimoides nomine, quòd folia ei sint Ocimo similia. Sunt etiam herbarij qui Echij plura statuūt genera, vt dicemus. Echium Dioscoridis folia Li.4.c.25. *Forma.* habet oblonga, aspera, aliquantum tenuia, Anchusæ proxima, minora tamen, subrubra & pinguia, spinulas tenues incumbentes, quæ etiam folia exasperant: cauliculos tenues, multos, & ab his vtrinque foliola minuta, expassa, nigra, in summo caule proportione minora: flores iuxta folia purpureos, in quibus semina capiti viperarum similia insunt. Radix digito tenuior est, & subnigra. Hæc herba Plinij Pseu- Li.22.c.20 danchusa videtur esse. Sic enim is de ea scribit. Est & alia similis (Anchusæ) Pseudanchusa ob id appellata, à quibusdam verò Anchusa, aut Doris, & multis aliis nominibus, lanuginosior, & minùs pinguis, tenuioribus foliis & languidioribus, &c. Echium hic ex Matthiolo depi- *Locus.* ctum vbique ferè prouenit, in aridis præsertim & asperis locis, secundæ Dioscoridis Anchusæ non absimile. Flores profert in rubrum purpurascentes inter minuta folia, ab medio caule ad summum, è quibus semen prodit nigrum, hirsutis, spinosisque inuolucris inclusum, viperarum capitibus simile. Lonicerus vulgare Buglossum, quo officinæ vtuntur, Echium Dioscoridis esse putat, describitque his Tomus 2. cap.73. verbis. Folia circa terram enascuntur, oblonga, tenuia, asperáque, cuiusmodi etiam in Anchusa conspiciuntur, aliquanto tamen minora, & crassa: caules vtrinque à terra foliis tenuibus, pennatis, linguæ similitudine in acutum exeuntibus, versus caulis summitatem minoribus sunt vestiti. Flores habet purpureos, stellatos, qui in cæruleos tandem mutantur. Semen flore decidente inuenitur rugosum

ECHIVM Matthioli.

ECHIVM Leonic.

ECHIVM Fuchſij.

ECHIVM montanum Dalechampij.

& longiuſculum, cuiuſmodi in ſymphyto, ſed maius forma caput ſerpentis referens, guſtu dulce. Porro alias duas Echij ſpecies idem addit, quibus forma fere ſimilis eſt, ac folia Echij ſuperioris ſimilitudinem referunt, in altero tamen minus hirſuta: flore cæruleo, quas Echij ſilueſtris nomine appellat. Id cuius folia ſunt magis hirſuta, Echium eſt à Fuchſio deſcriptum, & depictum. Hîc quoque depictam plantam herbarij Echium montanũ vocant, alij Alopecurum montanum.

Cap.101. Locus. In montium vdis receſsibus gignitur, radice craſſa, ſenſim gracileſcente, nonnihil ſurculoſa: caule ſingulari, terete, rubro, tenero, pedali: foliis Echij, ſed non ita aſperis, hinc inde è caule prodeuntibus, & cum circumueſtientibus, in vertice denſius confertis ac ſtipatis caudæ inſtar: flore pallido, oblongo, vaſculi inſtar, in caulis cacumine è mediis foliis ſeſe proferente, tenuibus filis geminis præpilato. Rara quidem certè & aſpectu pulcherrima hæc eſt planta.

Vires. Lib.4.c.25. Echij radix, auctore Dioſcoride, non modò morſis à ſerpentibus cum vino pota auxiliatur, ſed etiam eos qui præbiberunt conſeruat ne feriantur. Idem præſtant folia & ſemen. Sedat dolores lumborum, & cum vino aut ſor[illegible]ne ſumpta lac attrahit. Hæc Dioſcorides. Ex quibus colligere licet Echium calidum eſſe, citra tamen inſignem ſiccitatem, quod lactis procreatricem facultatem habeat.

Lib.5.ſim. cap.10. Medicamenta enim Galeno auctore, quia pituitoſos humores calfacientia

in ſangui

in sanguinem vertunt, lac gignere solent. Galenus in libris simpl. medicamentorũ Echij nõ meminit, sed Paulus ex Dioscoride his verbis. Echium spinosa herba est, Lib.7. quæ non modo à serpente demorsis cum vino pota auxiliatur, sed præsumentes quoque percuti non patitur. Plinius Pseudanchusæ, quam Echium Dioscoridis videri diximus, easdem ferè vires tribuit. Radix, inquit, oleum nõ fundit, sed rubentem succum, (Cornarius ex vetere codice emendat, Radix in oleum non fundit rubentem succum: cuius contrarium paulò antè de vera anchusa dixit, sanguineum Embl.23. lib.4. scilicet fundere succum, & oleo dissolui, aqua verò non posse liquari. Quidam legunt: Radix illius non fundit rubẽtem succum, &c.) Et hoc ab anchusa discernitur. Contra serpẽtes efficacissima, potu foliorum, vel seminis. Folia ictibus imponuntur: virus serpentium fugat. Bibitur & propter spinam. Cornarius ex veteri codice legit, Virus serpentes fugat: quòd de odore eius dum suffitur, intelligit. Quod Ibidem. verò dicit, Bibitur & propter spinam, videtur id esse quod Dioscorides ait, Πανὴ καὶ ὀσφύος ἄλγημα. Sedat & lumborum dolorem.

ONOSMA, CAP. VI.

ONosma Græcis Latinisq; dicitur, & Galeno teste Osmas, vel Phlomitis, vel Ononis. Folia habet, inquit Dioscorides, similia anchusæ foliis, longitudine quatuor digitorum, latitudine vnius, per terram instrata, simillimo anchusæ modo. Est autem sine caule, sine flore, sine semine. Radix subest oblonga, infirma, tenuis, modicè rubra. Nascitur in asperis locis. Eadem ferè Plinius habet. Onosma longa folia habet ferè ad tres digitos, in terra iacentia, tria, ad similitudinẽ anchusæ incisa, sine caule, sine semine, sine flore. Ex qua delineatione nullus est rei herbariæ peritus qui nõ coniiciat Onosma in anchusis habẽdum esse, & Lycopsidi, cognatum, quemadmodum & pictura ipsa demonstrat. Folia eius, inquit Dioscorides, in vino pota fœtus extrahunt: prægnans si super grediatur abortum illi facere dicitur. Eadẽ Plinius tradit. Prægnans si edat eam aut supergrediatur, abortum facere dicitur. Constat enim, vt scribit Galenus, ex acri & amara substantia: quare creditur fœtus necare, & eiicere, foliis eius in vino potis.

Nomina Lib.8. simpl. Lib.3.c.130. *Forma.* *Locus.* Li.27.ca.11. *Vires.* Ibidem. Li.26.ca.11. Li.8. simpl.

ONOSMA, Matthioli.

SCABIOSA MONTANA, CAP. VII.

NOmen Scabiosæ de multis plantis dici sciunt herbarij, vt & de iis quæ hîc depinguntur, vt de ea quam montanam & capitatam cognominant. In terrenis collibus alpinis prouenit, radice crassa, nigra, valde fibrata, sic se crassiori aduoluentibus radiculis aliis, vt in mali figuram quandoque rotundentur: foliis centaurij minoris aut erucæ, crassis, asperis, laciniatis, caule cubitali, interdum proceriore: capitulis cyano aut centaurio magno similibus, squamosis: flore puniceo purpurascente: semine oblongo, papporum molli lanugine obuoluto. Scabiosam aliam maiorem vulgarem pinxit Lobellius, Pena descripsit verbenæ Dioscoridis similem, sed latioribus foliis, pullis, hirsutis, in terram procumbentibus, & altioribus incisuris, nec tam Verbenam quã maiorẽ Valerianam exprimentibus. Radix simplex, longior caulem sæpiùs singularem,

Nomen. *Locus.* *Forma.*

SCABIOSA Montana, Dalechampij.

cubitum & sesquicubitum altum fundit, & florum comam villosam Cyani purpurã imitantem. In segeribus, planis & decliuibus lætior degit. Item aliam ostendit Lobellius Montanam calidarum regionum, quam Pena tradit, folio esse angustiore, albidiore, parùm hirsuto, leuiúsque lacinato, ad imum caulem Verbenacæ aut vulgaris Scabiosæ: superioribus verò foliis in ramulis multis, gracilioribus, & altiùs diuisis: floribus per Iunium & Iulium albis, Scabiosæ paruæ, aut Iaceæ, è capitulis squamatim compactis, vbi semen Trifolij Asphaltiridis, pullum, copiosum, inuolucris membraneis arguta concinnitate effictis, angustiis plicarum fornicum pusillorũ cohibentibus. Colles amat plagæ temperatioris, vt Pedemontis propè Riuolium, & Narbonæ, vbi Montanam vocant Herbarij. Præterea Lobellius Scabiosam mediã depictam dedit, quæ, Pena auctore, in marginibus agrorum Septentrionalium lætior multò & maior adolescit, quàm in calidis. Caulis è radice exiliore, simpliciore, cubitalis, in alas diuisus: folia Iberidis aut Cristæ galli, angusta, aliquantum serrata: flores Globulariæ aut Scabiosæ. Non omittẽda hìc pictura à Lobellio posita Scabiosæ raræ & peregrinæ elegantiæ, quæ hactenus incognita non nisi in hortis quibusdam Belgicis spectarur, facie & virgultis Valerianæ rubræ, sed floribus & semine Scabiosæ Hispanicæ. His adiecit Pena Scabiosam omnium mi-

Scabiosa peregrina, Lobellij.

Pena in Aduers.

SCABIOSA Peregrina, Lobellij.

SCABIOSA Maior vulgaris, Penæ, & Lobellij.

nimam

SCABIOSA Montana, omnium minima, Pena.

nimam, quæ in montibus cretaceis & incultis prouenit, cauliculos habens paucos, sesquipalmum pedémve altos, foliis in imo sæpiùs donatos, angustioribus, floribus dilutæ purpuræ è squamosis capitulis. Alias plantas hîc adscribemus, quas Clusius ad Scabiosas seu Iaceas referendas putat: quarum primam & secundam Salmanticensis Stœbes nomine donarunt. Prima Iaceæ nigræ similis folia per terram expansa habet, Scabiosæ, Iaceæq; foliis latiora, ad cichorij folia accedentia, mollia, lanuginosa, & interdum candicantia: aliquot ex eadem radice caules, cubitales aut ampliores, multis alis brachiatos, quibus inhærent minora minusq; dissecta, & mucrone quodammodo spinoso, spinosa folia: flores in summis ramis villosos, purpureos, è calicibus squammosis, semen subrufum, cẽtaurij maioris æmulũ, sed minus. Radix est longa, candida, digiti interdũ crassitudine. Huius generis aliam inueniri tradit omnibus foliis mollibus & lanuginosis, & erucæ modo laciniatis, caule infirmo, ramoso, & in terram procumbente, cuius flores superioribus maiores, barbulis exterioribus cyani æmulis, sed purpureis, villis quibusdã luteis intermixtis, medium florem occupantibus: semen superiori simile, vel cyano: radix digitalis, candida. Secunda numerosa promit folia, secundùm radicem, humi sparsa, incana, oblonga, magnis & profundis incisuris, vt in nõnullis Scabiosarũ generibus Lib. 2. stirp. Hisp. ca. 38.

SCABIOSA, Seu Stœbe Salmantica prior, Clus.

STOEBE Salmantica altera, Clusij.

SCABIOSA Hiſpanica, Clusij maior.

aut erucæ: caules plerumq; cubitales, locis autē frigidioribus & humidioribus bicubitales, aut maiores,in frequentes ramos diuiſos, folia per ramos ſparſa, altè quidem inciſa, vti ea quæ ad radicem naſcuntur, ſed minora multò & breuiora, & in molles quoſdam aculeos deſinentia: ramorū faſtigio inſident caliculi argenteis veluti ſquamis cōpacti, vnde flos exilit cyani forma, ſed purpuræ dilutioris,& medio villoſus:ſemen lanugine quadam includitur vt in Iaceарū generibus, exiguum, nigricans, ſummo capite villoſum:radix ſingularis, craſſa,& nonnūquam fibrata. Alia autem in hortis Belgicis alitur ſemine è Gallia miſſo, huic adeò ſimilis, vt ab ea, niſi à peritioribus vix dignoſci poſsit: etenim ſolis caliculis, qui tam eleganti argenteo colore non ſplendent,ſecernitur. Naſcuntur omnes præter poſtremam, Salmanticēſi agro frequentes in aruorū & vinetorū marginibus. Poſtrema tum in Gallia, tum in Viennenſi agro copioſè. Florent omnes Iunio,Iulio, Auguſto: deinde ſemen proferunt. Salmanticenſes, vt diximus, priorem & alteram Stœbes nomine appellabāt, ꝙ extrema folia vtcumq; acuminata ſint:ſed & alterā prioris generis ad cyanos referebāt, altera etiā pro Scabioſa vtebātur. His addit Cluſius Scabioſam Hiſpanicā, quæ vulgaris Scabioſæ folia ſimilia habet,laciniata,& altè inciſa,mollia,lanugino-ſaq;:caules rotundos,nodoſos interdum cubitales, è quorum geniculis folia bina

SCABIOSA Montana calidarum regionum, Lobell. & Pen.

SCABIOSA Media, Lobellij.

inter

inter se opposita: summis ramis capitula insidēt ex multis caliculis membraneis & [illegible] composita, qui singulos flores continēt candicātes, quibus deciduis, in medio [illegible] singulorū caliculorū vmbilico, exigua quædā stella subnigra cōspicitur, [illegible]or, quin[illegible], aut sex radiolis constans: paulatim verò hi caliculi excrescentes expanduntur, donec semen hirsutū & crassum (quo caliculi sustinētur) maturescere incipiat: radix cādida, crassa, vulgari similis. Alia inuenitur, inquit Clusius, huic persimilis, & sola magnitudine distās: est enim per omnia minor, foliisq; tenuius incisis: caliculi & flores minores, & ex cæruleo colore purpurascentes. Crescit vtraq; iuxta vineatū margines & semitas, locisq; incultis agro Salmanticensi & per reliqua Hispaniæ. Florent mense Iunio. Amaræ sunt, ideoq; caloris & siccitatis participes.

SAXIFRAGA, CAP. VIII.

MVLTIS plantis Herbarij Saxifragæ, Officinis Saxifragiæ dictæ, nomen imposuerunt, a mirifica in comminuendis frangendisq; calculis vi & efficacia. In quibus quædam sunt veteribus Græcis, Latinisq; fortassis incognitæ. Sed de Dioscoridis Saxifraga primùm tractabimus. *Nomina* Saxiphagō, inquit, aliqui Sarxiphagō, vel, vt in vulgatis Græcis legitur, Sarxiphtagon, aliqui Sarxiphtangon, alij Empetrum, Romani Saxifragam vocant, frutex est *Forma.* surculosus, in petris & asperis locis nascens, epithymo similis. Coctus in vino mox potus febricitantibus opitulatur: stranguriæ prodest, singultum sedat, calculos vesicæ frangit, & vrinam ciet. Huic tum facie, tum viribus tam aptè cōuenit, quæ hîc

SAXIFRAGA Vera, Diosc.

ex Matthiolo appicta est, vt genuinā esse nemo nunc dubitet. Nam in aridis, montosis, saxosis, *Pet. Pen. in Ad.* sterilibus & sabulosis Italiæ, Delphinatus, Galliæ, Angliæ locis, vbi Polium montanū & Thymum, prouenit: ramulis in summo sparsis, pedē altis, multis, crebris, exilibus, serpilli, in imo cōtortis vnà & implicatis, geniculatis, in quibus foliola bina ex geniculis, in summo lōgiora & angustiora, Tunicæ: in singulis singuli flosculi, oblongi, quadātenus Tunicæ, summa ora fimbriati, vel apiculis tenuibus crenati, vbi semen subrubrum, rotundū, exiguum. Radix est parua, non multis fibris huc illuc sparsis capillata, albicans. Huic magna est cum epithymo similitudo: Matthiolus tamen non τῷ ἐπιθυμῷ, sed τῷ θυμῷ in quibusdam codicibus legi ait: quam lectionem magis probat, & Saxifragam thymo adeò similem esse scribit, vt nisi gustata ab eo discerni possit. In quibusdam codicibus neutrū legitur. Sed nec totum caput Dioscoridis esse multi putant, idq; inter notha reiecerunt. Aliis non videtur esse adscititium, cùm in omnibus fere exemplaribus Græcis habeatur. Eandem Saxifragam copiosam nasci, ait Pena, Iulio & Augusto, in accliui, cretaceo, & arido monte inter Chipnam & Malburgū Angliæ, Bristoliensi à Londino via, sed variare floribus, qui longè sunt minores, albidi, non secus ac tota planta. Aliud Saxifragæ genus tradit Matthiolus, quod folia in caulibus per interualla habet, parua, longiuscula, vtrinque singula, comitātibus aliis longè minoribus, multis simul ex eadem origine prodeuntibus, quæ in cacumine numerosiora sunt, & breuioribus interuallis distincta. Flores promit in summis caulibus purpureos, odoris nō iniucūdi. Prǽter has duas Saxifragas, alia tria ge-

SAXIFRAGA Anglica, Pen.

nera Matth pinxit, quæ ad frangẽdos educendosq́; renũ calculos plurimũ valet. Primũ illud est quod in prima Latinorũ Commẽtariorum editione Dioscoridis Saxifragã esse suspicabatur. Nascitur inter magnos ac durissimos lapides, aut sicco & admodùm extenuato solo, foliis capillaceis fœniculi modo, sed longioribus, tenuioribus, rarioribus: caule similiter fœniculaceo, tenui, vmbella in summitate: semine vulgaris petroselini, sed longiusculo, odorato: radice albicante, pastinacæ sapore. Tota planta, subacris & subdulcis. Secundum genus est Saxifraga alba seu maior, de qua paulò pòst ex Fuchsio & Dodonæo dicemus. Tertium genus, tum à forma, tum ab affectu Saxifragam maiorem appellat à Colzolario pharmacopœo missam. In monte Baldo nascitur, ex viuo ac durissimo lapide exiliens. Frutex est surculosus caule lignoso, contorto, digiti crassitudine, duris, densis, ac rimosis surculis stipato, subalbicante exteriore libro. Folia habet parua, oblonga, in acutũ desinentia: flosculos albos, & caliculos pallidos, ocimoidis modo, crenatis oris, in coronæ modum, admodũ pusillos, in quibus semen rubrum, papauere minus. Radix altiùs petris inhæret, vt auelli nequeat. Miris laudibus plantã hanc cõmendabat Calzolarius ad calculos è renibus educendos. Saxifragia verò maior seu alba, cuius paulò antè meminimus, à floribus albis, quibusdã Chelidonioides dicta, Gallicè *Romptpierre*, vel *Saxifrage blanche*, Germanicè *Habenstein brech*. Folia fert è petiolis pilosis, rotunda, plurima, humi iacentia, in extremitatibus

SAXIFRAGIA Altera, Matth.

SAXIFRAGIA III. Matth.

incisa,

SAXIFRAGIA Magra, Matthioli.

SAXIFRAGA Alba, Fuch. seu Saxifraga quarta, Matth.

incisa, ac veluti cristata, mollia, asarinæ aut hederę terrestris, minora tamē, & magis ex luteo virentia: caules rotundos, villosos, pedales, & sesquipedales in summitate flores albicantes, nasturtij colore & effigie, aut erucæ: radicem nigricantem, fibris multis stipatā, ex quibus pendent quasi granula quædam qualia chelidonij minoris, aut semini coriandri paria, vel paulò maiora, fusca & obscura purpurea, acria, amara, à vulgo semina huius herbæ falsò credita, quorū in medicina vsus est. Montibus aridis, saxosisq; locis & arenosis prouenit. Maio mense floret, deinde statim euanescit. Huc inserenda est Saxifraga Alpina, sic dicta quòd foliis Saxifragiam albam imitetur, & in Alpium excelsis, niuosis, opacis mōtibus, sub fagis, abietibus, piceis in putri & vliginoso solo nascatur, nec vsquàm alibi. Crescit ad palmi altitudinem, radice breui, in tenuissimas fibras diuisa, subnigra: foliis circa radicem tribus aut quatuor, rotūdis per ambitū incisis, venosis, longo pediculo subnectis, gustus amari: caule tereti, in ramulos aliquot diuiso, & aliquot folia proferente: flore paruulo, quinque foliolis constante, colore è luteo pallescēte, & propemodū herbaceo: semine paruo, rotundo, duro. Temporaria est herba ad primū veris tepore: Aprili mense exoritur, statímque interit. Albæ Saxifragię flores, folia, & præsertim radix, cùm gustanti amara sint, calidā & siccam esse ordine tertio verisimile est. Radicis cum granulis decoctum ex vino, potu vrinam mouet, calculos frangit, & conterit. Stranguriæ itaq; confert: abstergit enim expurgatq;, & quæ in venis est crassitiē, sicut omnia alia quæ amara sunt, incidit, mēses quoq; cit, crassaq;

Forma. *Fuch. c. 285. Pena in Adu.* *Locus.* *Tempus.* *Temper.* *Vires.*

SAXIFRAGA Aurea, Dodonæi.

Dod.lib.2. cap.19. Pena in Adu.

SAXIFRAGA, Alpina.

ac glutinosa ex thorace educit. Huius videtur species saxifraga aurea a floribus aureis, Gallicè *Romptpierre Dorée*, Germanicè *Golden Steinbre h*, herbula palmaris, & sesquipalmaris, perquā similis foliis: sunt enim similiter rotunda, crassiuscula, nigriora: radix tenella, humi repens, multum fibrata, hinc inde multos cauliculos emittēs, in quorum summitate, bina ternáve sunt foliola cōiuncta, è quorum medio flosculi emicant aurei, deinde capitula sponte hiantia: cùm matura sunt, semina exigua, rubentia, rotunda, sapore herbaceo, insipido, frigido, & eiusdē prorsus tum figuræ tum naturæ cum hepatica aquatica, cum qua, aut cū lichene locis saxeis & parietinis humentibus prouenit, vnde eius vsum non alium putarūt periti herbarij, quàm hepaticæ aut lichenis. Eandē Saxifragiam Lichenis facie & natalibus Lobellius pinxit, Erysimi speciem Aldrouandi. Illi cōiungenda ob virium affinitatē quę Saxifragia Romanorū, vulgò Herba contra grauellam, Gallis *L'herbe cōtre la grauelle* nuncupatur, meritò Lithontribos dicenda ab insigni calculi frangendi potestate. Nascitur Romæ ac vicinis in locis ferè in maceriis, ac veterū ædificiorū ruinis, altitudine cubitali, radice lōgiuscula, digiti crassitudine, fibrata: foliis multis, circa radicē humi iacētibus, figura sonchi, sapore acri, caulibus multis, in quibus folia supradictis minora, atriplici marinę similia, subobscurè virētia: flores pusilli, copiosi, è ramulorū pediculis prodeuntes, ex albo herbacei: semen rufum, minutissimum in siliquis gracilibus & longis, feruidi gustus, quod drachmæ pondere sumptum ex decocto radicis graminis, calculum efficacissimè exterit ac expellit.

Locus.

Vires.

SAXIFRAGA Romanorū, Lob.

SAXIFRAGA Aurea, Lob.

GNA

GNAPHALIVM, CAP. IX.

MVLTAS plantas gnaphalia herbarij nuncuparunt, quòd molli lanu- *Nomina*
gine ſeu lana vel tomento eſſent obuolutæ. Eſt enim Græcis γνάφειν
vellere, carperéve lanas, aut pannum, ſeu vellicando & deradendo ex-
polire, vnde γνάφαλον, tomentum quod culcitris infarcitur, & quorũ
natura mollis, candida, & omninò lanea eſt, γναφαλώδη appellãtur, cuiuſmodi ſunt
dictãni folia, quæ Dioſcorides γναφαλώδη vo- Lib.3.c.37
cat, id eſt, tomentoſa ſeu tomentitia, tomento
quodam pubeſcentia, ſiue mollia tomenti mo-
do. Gnaphalium igitur herba dicta, quòd foliis
eius mollibus & candidis pro tomento vteren-
tur, auctoribus Dioſcoride & Galeno, à Latinis Lib.3.c.117. Lib.6.um.
Centunculus & Centũcularis herba, quòd cen-
tonibus cum tomento maxima ſit cognatio, &
Tomentaria ſeu Tomentitia. Aliquot gnapha-
lia iam expoſuimus in maritimis plantis, de aliis
hîc dicemus, ac primùm de vulgari, quod fila-
go nominatur, Gallis *Herbe à cotton*, Germanis
Rhurkraut, ab eius facultate aduerſus dyſenteriã.
Filago multos profert cauliculos ex vna radice, Dodo.lib.1.cap.60.
rotundos, graciles, cinericios, lanugine ſeu mol- Pena in
li lana tectos, rectos, ſæpiùs ſine ſurculis, in qui- Ad.
bus folia crebra, longiuſcula, anguſta, mollia,
villoſa, ſtœchadis citrinæ foliis ſimilia, niſi q
longiora ſunt, latiora, & paulò viridiora. Flores
glomeratim oriuntur in ſummis ſurculis, cau-
liculíſve, non tam lutei quàm ſtœchadis citri-
næ, ſed ſublutei & pallentes. Duûm videtur eſſe
generum, inquit Fuchſius. Vnum enim paulò Cap.81.
latioribus ac candidioribus foliis conſtat, alte- *Genera.*
rum tenuioribus, & minùs candidis. Illud flores
fert partim mediis ſurculorum diuaricationi-
bus, partim extremis ſurculis: hoc in cacumine
tantùm. Dodonæus tria eiuſdem genera facit, Ibid.
primum genus Impiam herbam eſſe Plinij cen- Lib.24.c.19
ſet, ſic dictam quoniam liberi ſuper parẽtes ex-
cellant, id eſt, poſtremò geniti flores priùs ge-
nitos ſuperant. In eadem ſententia eſt Mat- In cap. 115. lib.3.
thiolus. Tragus amaranthi lutei, ſeu Tineariæ, Lib.1.c.109
ſeu Eliochryſi Theophraſti ſylueſtre genus fa- Pena in
cit. Alij filaginem ad ſtœchadem citrinam po- Adu.
tiùs referendam cenſent. Aridis & ſterilibus lo- *Locus.*
cis potiſſimùm prouenit. Iunio & Iulio menſi- *Tempus.*
bus floret. Adſtringit & exſiccat Gnaphalium. *Temper.*
Bibuntur, auctore Dioſcoride, efficaciter eius
folia in vino auſtero ad dyſenteriam. Et Gale- *Vires.*
nus, Gnaphalij folia, inquit, modicè adſtrin- Lib.6.ſim.
gunt, ac proinde quidam exhibent ex auſtero-
rum vinorum quopiam ad dyſenterias. Item Lib.27.c.10
Plinius. Datur in vino auſtero ad dyſenteriam
ventris

GNAPHALIVM vulgare, Fuch.

GNAPHALIVM, Matth.

GNAPHALIVM Montanum, Dalech.

Locus.

Forma.

Lib. 2. c. 40.

Cap. 22. Pet. Pe. in Ad.

ventris solutiones, mensésque mulierum sistit. Infunditur aurem tenesmo. Illinitur & putrescentibus vlcerum. Similiter Filago dysentericis, & profluuiis immoderatis non parùm vtilis est. His Gnaphalij generibus cognatum est, quod Montanum vocant docti herbarij, quia in excelsorum & frigidorum montium summis verticibus prouenit, radice subnigra, breui, fibrata, multísq; villis tenuibus & prolixis capillata, foliis propè radicem densiùs congestis, in caule paucis, oblongis, albis, tomenro lanuginosis: caule dodrantali, rotundo: flore in summo eius vertice nunc luteo, nunc ex albo rubescente, in orbem vmbellæ instat conformato. Quidam pilosellæ genus esse volunt. A' superioribus Gnaphaliis hæc discrepat floris colore, qualem diximus, in illis luteo: folio latiore, in illis angusto: & quod humilis sit, cauléque singulari, nec surculoso: illæ verò proceriores, fruticosæ, cauléque in surculos supernè diuiso. Tragus aliud Dioscoridis Gnaphalium esse censet, videlicet Linum pratense, & Lanam pratensem herbariis dictam, Germanis *Matthenflechs*. Est autem iuncei graminis genus, de quo inter palustres diximus. Iuncum bombycinum alij vocant.

SONCHVS LANATVS, CAP. X.

Nomina.

Locus.

Forma.

TOMENTITIIS coniungi debet Sonchus lanatus, sic dictus à candore, & mollitie ad tactum manus suaui, in tota planta, præsertim in capitulis florem promẽtibus. Gignitur in saxosis & apricis, radice dimidio pede longiore, candida, fibrata, foliis sonchi, rugosis, laciniatis, sed magnis ex interuallis, multis, costa candida supernè diuisis, per totum caulem nascentibus, lanugine pubescentibus, ad quorum radices cauliculi exoriuntur, caule est cubitali, anguloso, in ramulos supernè diuaricato, in quorum verticibus capitula eminent, suaui tomento villosa, Soncho similia, quæ in aureum florem explicantur. Tota planta lacteo succo turget cichoriodum more, gustúque amaro prædita est, sed minùs quàm reliqua cichoriodæ, quorum & facultatem obtinet, licet imbecilliorem. Quidam hanc Molluginem ob causam supradictam appellant, quamuis à Plinij Mollugine diuersa sit. Floret Iunio mense.

SIDE

SIDERITIS, CAP. XI.

ΣΙΔΗΡΙ΄ΤΙΣ Græcis, Latinis quoque Sideritis, sic dicitur à ferro, quasi *Nomina*
ferruminatrix, quòd vulneribus ferro factis perutilis sit, vel quoniam glutinandis vulneribus apta, præcipuum in bello habeat vsum, quod sæpe ab eo metallo in Græcis scriptoribus indicatur. Sed cùm permultæ sint plantæ, diuersi etiam generis, eæq; insignes, quæ ferro sauciatis partibus, vel vulneribus in bello acceptis opem polliceantur, ac ob id Sideritides, & Stratiotides, id est, militares, meritò nuncupandæ, de omnibus hîc minimè dicendum. Satis enim benè studiosis consultum fore putamus, si eæ, quæ à Dioscoride descriptæ sunt, & paucæ quædam aliæ illis possint innotescere. Is tria facit sideritidis genera. Prima est Sideritis *Genera.*
heraclea, siue ferruminatrix herculea, fortassè à viribus efficacissimis, & planè her- *Forma.*
culeis, quæ folia marrubio similia habet, inquit, sed oblongiora, ad saluiæ aut quer- *Lib. 4. c. 29.*
cus folia accedentia, minora tamen & aspera: caules edit quadrangulos, palmares, aut etiam maiores, gustu non insuaues, & quodammodo subabstringentes, in quibus per interualla verticilli rotundi velut in marrubio, & in ipsis semen nigrum.
Nascitur in petrosis locis. Altera Sideritis ramos habet bicubitales, tenues, folia in *Locus.*
pediculis longis similia foliis filicis, multa, vtrinq; in summo fissa, ex superioribus alis propagines longas, tenues, in summo globi speciem referentes, capitulum habentes asperum, in quibus semen betæ semini simile, sed rotundius & durius. Sideritis tertia, quam Crateuas etiam heracleam vocat, nascentem in parietinis & vinetis, folia habet multa ab vna radice, coriandro similia, circum cauliculos palmares, læues, teneros, subcandidos: flores puniceos, paruos, gustanti amaros, lentos.
Plinius de achillea, quę etiam sideritis nominatur, agens, mox ob cognationem de *Lib. 25. c. 5.*
Sideritidis generibus subiungit hæc verba. Aliqui & hanc (Achilleã subaud.) Panacen heracleam, alij Sideritim, & apud nos Millefolium vocant, cubitali scapo, ramosam, minutioribus quam fœniculi foliis vestitam ab imo. Alij fatentur quidem

SIDERITIS Prima, Matthioli.

illam vulneribus vtilem, sed veram achilleam esse scapo cæruleo, pedali, sine ramis, ex omni parte singulis foliis rotundis elegãter vestitam. Alij quadrato caule, capitibus marrubij, folio quercus. Hanc etiam præcisos neruos glutinare ferunt. Alij Sideritim in maceriis nascentem cùm teritur, fœdi odoris: Etiamnum aliam similem huic, sed cãdidioribus foliis, & pinguioribus; tenerioribus cauliculis, in vineis nascentem. Aliam verò binûm cubitorũ, ramulis exilibus, triangulis, folio filicis, pediculo longo, betæ semine, omnes vulneribus præcipuas. Nostri eam, quæ est latissimo folio, scopas regias vocant. Medetur anginis suum. Hæc Plinius satis indistinctè, vt tamen agnosci & intelligi possit, primam Achileon eius, Dioscoridis Achilleam esse: secundam, Achilleon veram, scapo cæruleo, &c. esse Myriophyllon Dioscoridis. Tertiã quadrato caule, &c. esse Sideritin Heracleam primam Dioscoridis. Quartam in maceriis nascentem, &c. esse Heracleam Crateuę, apud Dioscoridem. Quintam superiori similem, sed foliis candidioribus, &c. esse tertiam Sideritin Dioscoridis.

Lib. 8. sim. scoridis. Sextam, Dioscoridis Sideritin secundam. Galenus vnius duntaxat Sideri-
In cap. 29. Lib. 4. tidis meminit. Matthiolo prima Sideritis videtur esse ea quæ hîc primo loco expressa est, quod notis omnibus, vt ait, eam referat: nec aliud obstare putat, quàm quòd ea frequentiùs nascatur humidis quàm siccis locis: quamquam sępè eandem virentem in locis quoq; siccis se inuenisse affirmet. Huic tandem sententiæ, veri

SIDERITIS Secunda, Matthioli.

SIDERITIS Tertia, Matthioli.

SIDERITIS Quarta, Matthioli.

incertus aliam substituit, his verbis: Id itaq; tantùm in causa est, vt hanc non ausim omnino legitimam facere Sideritim, præsertim cùm aliam nunc repererim plantam in Viennensi agro, ac aliis Austriæ locis, arido in solo, quæ sideritim primam perbellè refert. Exit enim quadrato caule, ipsoq; dodrantali, aut maiore, ramosoque, foliis marrubio longioribus, & ad saluiæ faciem accedentibus, crispis & albicantibus, per ambitum laciniatis, sapore haud ingrato: floribus verticillatim in caule prodeuntibus marrubij modo, vt ex appictâ imagine perspicere licet. Dein-
Lib. 3. c. 92. Cap. 194. de Ruellium & Fuchsium viros de rè herbaria benemeritos erroris insimulat, quòd primam sideritidem dixerint herbam esse, quæ hodie nostris herbariis & Officinis barbaro nomine Tetrahit, aliis Herba Iudaica nominatur. Posttemò duas alias sideritides depinxit tantùm, nulla prorsus aut figuræ, aut virium facta mentione, quas hîc quoq; expressimus. At periti & exercitati herbarij, tum Ruellio Fuchsioq; ætate superiores, tum inferiores multis rationibus inducti Tetrahit siue Iudaicam herbam, primam, siue hera-

TETRAHIT, Herba Iudaica Sideritis prima, Fuch.

TETRAHIT, Sideritis Heraclea Dioscoridis.

cleam Sideritidem esse censuerũt. Primùm omnes delineationis Dioscoridis notę respondent. Nam folia habet marrubij cretici, sed longiora, & angustiora, incana, scabra & crispa, ambitu laciniato, vt chamædrys, aliquando laciniosa diuisura obscuriùs apparente in quibusdam foliis, quæ fortassè causa fuit cur Dioscorides illa modò cum quercus, modò cum saluæ aut marrubij foliis contulerit. Caules fundit modò depressos, modò surrectos, palmum sæpius excedentes, & pedales, quadratos, duriusculos, ternos aut quaternos, asperos & pungentes, non iniucundi gustus, aliquantum adstringentes, quos verticilla per interualla coronant, vt in marrubio Cretico videre licet: flores sunt albicantes ex diluta purpura, vel lutei: semen nigrũ, radix lignosa, marrubij. Ad hæc arida, petrosa, sabulosa, & inculta loca perpetuò amat. Iunio & Iulio mensibus floret, nec desinit nisi autumni fine. Præterea vehementer exsiccat & adstringit, ad vulnera curanda planè nata, magnóque multorum cõmodo cognita practicis quibusdã Iudæis, qui hac enterocelas, & alba menstrua curant, inde Iudaicę nomen adepta, quæ cum Dioscoride cõgruunt, scribente folia imposita vim habere glutinandi vulnera, & arcendi inflammationes. His Galenus adstipulatus, Sideritis, inquit, phlegmonen sedat, & glutinat. Item Plinius, Sideritis tantam vim habet, vt quamuis recenti gladiatoris vulneri alligata sanguinẽ claudat. Quare hæc prima Sideritis Dioscoridis fuerit, non herba illa Iudaica, cuius meminit Auicenna, quæ nihil aliud est quam eruum. Matthioli verò Sideritis prima, minimè Sideritis dicenda, quòd notæ eius multæ ei planè refragentur, sed Penę sẽtentia marrubij potiùs aut verbenæ species, quam ob id herbarij marrubium palustre, siue aquaticum vocant, de quo in palustribus diximus. Altera autem quam illi substituit, cannabis siluestris est herbariorum, neutra ad vulnerum curationem commendata. Dodonæus sideritidem primam herbam eam esse putat, quæ Cardiaca ab herbariis nominatur. Sideritis secunda Dioscoridis multorum doctorum iudicio nostra est Pimpinella, cuius partes omnes, qui cum Dioscoridis descriptione conferre voluerit, has ei prorsus cõuenire perspiciet, vt ex Sideritidis delineatiõe superiore, & iis quæ de Pimpinella alio in libro diximus, intelligere licet, etiã suffragante in Chio insula eius vernacula appellatione, in qua etiam hodie Sideritis appellatur. Iam verò curandis vulneribus perutilis est, vnde ei sanguisorbæ nomẽ. Sic secundæ

Locus. *Tempus.* *Temper. & Vires* Lib. 8. sim. Lib. 26. c. 15 Lib. 2. c. 319 Cap. 47. Lib. 1. c. 187. Pena in Aduer. De palu. cap. 73.

Lib.4.c.30. In cap.31. lib.4. Sideritidis ſeminis foliorũq; vis, inquit Dioſcorides, ad vulnera præcipua eſt. Qui verò ſint illi neſcio quos Matthiolus reprehendit, quòd hanc tertiam Sideritidem faciant, cùm ei folia coriandri non ſint, nec eadem circa caules oriantur, ſed pinnata ex longo vtrinq; pediculo exeant: prætereà quòd caules prçduros habeat, non teneros, ac etiam quòd flores capitulaq; non amaro, nec lento guſtu ſint, ſed aſtrin-

Pen.in Ad. genti, & auſtero. Nullus enim eſt tam ignarus, qui nõ perſpicuè videat Pimpinellã cum ſecunda, non cum tertia Sideritide prorſus conuenire. Quæ tertia Sideritis,

Lib. de iis quæ in vmbro.cap.33. Crateuæ herculea, in maceriis & vineis naſcitur eorumdem peritiſſimorum herbariorum ſententia, noſtras eſt herba Roberti notiſſima, foliis coriãdri, inter gerania à nobis deſcripta, non ſolùm vulneribus & ſanguinis eruptionibus, verùm etiam vulneribus, & potionibus vulnerariis vtiliſſima, quod & de Crateuæ herculea tradidit Dioſcorides, eam nimirum huius eſſe vim, vt quamuis recenti vulneri impoſita ſanguinem ſupprimat, interprete Ruellio, cùm Grçcè legatur, καὶ ταύτης ἡ δύναμις ἐπιτιθεμένης κολλητικὴ ἐναίμων, καὶ νεοτρώτων. Id eſt, Hæc etiam impoſita vim habet glutinandi cruenta, & recentia vulnera. In veteri tamen codice legitur, ἐναίμων καὶ

And.Lac. νευροτρώτων, id eſt, cruenta, & vulneratos neruos, ſed prior lectio melior. Sideritides alias viri in re herbaria exercitati approbarũt, quas hîc appoſuimus. Primùm eam

Locus. quam Monſpelienſium Schola præter herbam iudaicam nouit, in agro Monſpe-

SIDERITIS, Monſpelienſium.

HERBA Venti, Parietaria Cordi, Sideritis genus.

Forma. lienſi frequentẽ, locis nimirum pinguibus, & triticeç meſſis fertilibus, radice craſſa, valde fibrata, caulibus multis, cubitalibus, anguloſis, tactu aſperis, ſurculoſis: foliis ſaluiæ longioribus, latioribus, per oras diuiſis, ſcabris, geminis ſemper, caulem & ſurculos per interualla amplectentibus, ex quorum veluti ſinu flos emicat, verticillato ambitu, denſus, puniceus: ſemen in hirſutis vaſculis, vt in marrubio. Hanc Pharmacopœi Monſpelienſes Herbam venti vocant, quòd eius folia tota pertuſa & vento peruia cernantur, vt mox dicetur. Itali Verbaſci ſilueſtris ſpeciem, periti quidam Othonnam Dioſcoridis, quòd areſcenti herbæ folia non defluant, ſed per hyemẽ in planta ipſa remanentia, ſiue à tineis, ſiue ab aëris frigidi occurſu ſic erodu-

duntur,

SIDERITIS, Querno folio, Dalechampij.

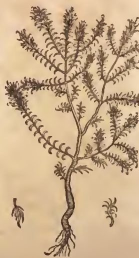

duntur, vt absumpto reliquo eorum corpore durantibus, venosis, neruosisq; fibris, eo textu quo à natura reticulatim sunt implexæ, cribri modo pertusa appareant, & quasi à blattis exesa, quod apud Dioscoridē orthonnę poscit historia. Alia herbariorum vulgò sideritis pratensis rubra nominatur, ob exiguā quendam cum Tetrahit officinarum foliis similitudinē, quam sideritidem appellari diximus. In pratis & humidis locis prouenit. Radicem mittit lignosam, breuem, nigrā, in multas radiculas diuisam: caules multos, quadratos surculosos: folia multa, parua, in ambitu nonnihil diuisa, gustu perquàm amara: florem copiosum, obscurè purpurascentem, luteis apicibus è medio prodeuntibus: semen minutulum in latis caliculis alsines modo. Est & iisdem sideritis pratensis lutea dicta, quæ in siccaneis pratis nascitur, flore, surculis, fructu, gustu, superiori similis, nisi quòd flos omnino luteus est: foliis autem distat, quæ longè minora sunt & angustiora, nec per margines incisa. Item aliud hîc etiam pictum Sideritidis genus statuunt herbarij, quòd recentia vulnera ferro illata solidet: quòd folia quernis affinia sint, minora tamen, in ambitu dissecta, subaspera: quòd caules per interstitia rotundæ vertebræ, vt in prassio coronent, quæ omnia in Sideritide prima Dioscor. requirit. Aliam hîc quoq; appositam Sideritidis generibus adnumerant, quæ in vmbrosis reperitur, inter saxa, & muscosos lapides, radice breui, nigra, fibra-

SIDERITIS, Pratensis rubra.

SIDERITIS, Pratensis lutea.

ALIA, Sideritis.

ta: caulibus multis, nunc ſurrectis, nunc per vicina repentibus: folio marrubij, longiore, in ambitu valde inciſo: flore luteo, aut pallido, verticillatim caulis ſuperiora ad foliorum exortum circundante, marrubio ſimili. Sideritidem Monſpelienſem Pena depinxit & deſcripſit palmum & ſeſquipalmum altam, viticulis anguloſis, rectis, multis, aridis, lignoſis, coma & verticillis hyſſopi, foliis, facie, colore ſcordij Dioſcoridis, ſed minoribus, magis rugoſis, rigidis, criſpis, piloſis quàm tetrahit Iudaicum, nec minùs laciniosis, ſed hirſutioribus, floſculis ſatureiæ vulgaris ad foliorum articulos, guſtu amaricante & exſiccante, nonnihil aromatici ſuauíſque ſpirantibus, quod Chamædryn aut betonicam referat. Aliam ex Sabaudiæ Alpinis pictam exhibuit, quam Sideritidum vnam eſſe opinatur, & ſatis quadrare heracleę ſideritidi, ni folia anguſtiora multò eſſent, víque efficaciore carerent: alioqui verticillatos cirros habet, aſperiuſculos, pallidos, marrubij aut tetrahit, viticulas multas, tenues, lignoſas, nec quadratas, binûm palmorum: radicem flexuoſam, prolixam, lignoſam, pullam, amaricantem guſtu, præſiccam, nec ingratam, vſu nullo exploratam.

SIDERITIS Monſpelienſis, Pena.

SIDERITIS Montana, Pena.

POLT

POLYGONVM MAS. CAP. XII.

ΠΟΛΥΓΟΝΟΝ ἄῤῥεν Græcè, Latinè etiam Polygonum mas, Seminalis, *Nomina*
Sanguinalis, & Sanguinaria, Proserpinaca, Arabibus *Basiatrahagi*, Officinis Corrigiola, & Centinodia, Gallis *Renouee masle*, *& Corrigiole*, Italis *Poligono maschio*, *& Corrigiola*, Germanis *Vuegrasz*. Polygonum à geniculorum frequentia & multitudine dicitur, seminalis à seminis multitudine, sanguinalis à cohibendo sanguine, proserpinaca à serpendo. Polygoni duo genera facit Dioscorides, marem & Lib. 4. c. 4. *Genera* foeminam. De hoc in palustribus, de illo nunc dicemus, & de aliis generibus quæ re- Cap. 53. centiores herbarij adinuenerunt, de marino agemus in maritimis. Polygonum mas, vt describit Dioscorides, herba est ramos habens tenues, teneros, multos, geni- Ibidem. culis cinctos, repentes per terram velut gramen, *Forma* folia rutæ similia, sed longiora & molliora (impressi codices habent ἐπιεικέστερα, cùm legendum sit ἐπιμηκέστερα, id est, longiora, adde etiam μαλακώτερα, id est, molliora: sic enim Oribasius legit, quem secuti sunt interpretes:) fructū iuxta singula folia fert, vnde mas vocatur: florem candidum, aut puniceum. Breuiùs sic Plinius, Polygonum Lib. 27. c. 12 Græci vocant, quam nos sanguinariam. Non attollitur à terra, foliis rutæ, semine graminis. Nascitur *Locus.* passim, quotidieq; pedibus conculcatur in aggeri- *Tempus.* bus & semitis, item secus arces, & compita. Aestate floret. Vis epoti succi est spissare, ac refrigerare. Prodest cruentæ excreationi. Sic Ruellius Græca exemplaria secutus, quæ sic habent. δύναμιν δὲ ἔχει στυπτικὴν, ψυκτικὴν ὁ χυλὸς πινόμενος, ἁρμόζει δὲ, &c. In aliis verò legitur, δύναμιν δὲ ἔχει στυπτικὴν καὶ ψυκτικὴν, ὁ δὲ χυλὸς πινόμενος ἁρμόζει, &c. id est, Vim adstringentem habet & refrigerantem: succus verò potus prodest sanguinē spuentibus, alui fluxionibus, cholericis & vrinę stillicidio, vrinam enim euidenter ducit. Cum vino potus venenato rum morsibus auxiliatur. Valet etiam ad febrium circuitus hora vna antè accessionem sumptus, muliebre profluuium appositus sistit. Aurium doloribus, & purulentis auribus instillatus confert. Cum vino decoctus, melle adiecto, eximiè ad genitalium vlcera facit, folia contra stomachi ardorem, sanguinis reiectionem, herpetas, erysipelata, inflammationes, œdemata, & vulnera recentia illinuntur. Eadem ferè Plinius habet. Succus eius infusus naribus supprimit sanguinem, & potus cum vino Lib. 27. c. 12 cuiuslibet partis profluuium, excreationésque purulentas inhibet. Vis eius est spissare, ac refrigerare. Semen aluum largiùs sumptum soluit, vrinam ciet, rheumatismos cohibet, qui si non fuère, non prodest. Stomachi feruori folia imponuntur, vesicæ dolori illinuntur, & ignibus sacris. Succus & auribus purulentis instillatur, & oculorum dolori per se. Dabatur & in febribus ante accessiones, duobus cyathis in tertianis, quartanísve præcipuè: item cholericis, dysentericis, & in solutione stomachi. Polygonum, inquit Galenus, vt adstrictionem quandam obtinet, Lib. 8. m. ita sanè vincit in eo aqueum frigidum, vt videlicet secundi sit ordinis medicamentorum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Est etiam exsiccatorium. Quare quibus stomachus æstu feruet, extrinsecus illitum auxiliatur, veluti etiam erysipelata, & calidas phlegmonas iuuat. Porro tale cum sit, & fluxiones te-

POLYGONVM Mas.

primit,& hac ratione videtur exſiccatorium eſſe. Quare cùm herpetum tum vlcerum,aliorumq́; bonum eſt remedium:efficaciſsimum autem inflammatione & fluxione laborantium partium. Eſt & cruentorum vulnerum glutinatorium. Sed & aurium vlceribus prodeſt:etſi vel ſatis puris inſit,hoc tamen etiam deſiccat. Eaſdē ob facultates, & muliebre profluuiū & dyſenteriam, & ſanguinis eiectiones,& vndecumque aliundè immoderatiores impetus ſiſtit. Refert Dioſcorides quod & vrinam prouocet exhibitum ſtillicidio affectis, non tamen affectum accuratè diſtinguit,quo dari ipſum expediat:quamuis probabile ſit vtrinq; ſubſtillo cōuenire, quod accidit renibus impacto lapillo, arenoſave, aut craſſa quadam materia,quoniā vim habet calculum frangendi,vt & Herniaria, proculdubio eius ſpecies. Pena alia Po-

POLYGONVM *Montanum niueum,Pena.*

POLYGONVM *Alterum Serpylli folio,Pena.*

POLYGONVM *Herniariæ foliis.*

lygoni genera pingenda curauit. Primùm mōtanum minimum,niueum & ſericeum,herbula eſt vix vnciam & ſemúciam æquans, denſis confertiſq; ramuſculis, ſarmentoſis, duriuſculis, denſiſſimis geniculis,& foliorum quaſi denticellis,herniariæ aut thymi tenuifolij foliolis minoribus, per parua interſtitia viſu vix diſcernēda. Eximio vellere ſericeo, & niueo candore lucentibus glomerulis foliaceis , delicatiſſimis, tenuiſsimiſque membranulis contexti flores vniuerſam ſupernè plantam ornant & occulunt:exilis radix, lignea, & quàm cauliculi longior:ſemina paruula,aceroſa,erythrodani marini vix viſu capi queunt præ exilitate. Alterum rarum & hactenus indictum, ramulis & cauliculis eſt ſurculoſis, prolixis , gracilibus,Serpylli,humi ſparſis. E geniculis foliola prodeunt puſilla, teretia, ſucculenta,thymo paruo noſtrati æqualia & ſimilia, radix prælonga lignoſa,ſapore amaricante,calidiuſculo. In collibus maritimis Galloprouinciæ non ſecus ac herniaria luxuriat. Tertium non minùs rarum quàm

Lib.2.ſtir. Hiſpa.c.92 91.

ſuperius

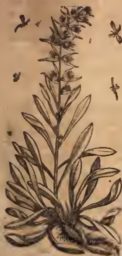
POLYGONI Hiſpanici genus Cluſij.

ſuperius. Eſt perpuſilla herbula & humi accumbens, ceſpite ſemiobruta, ramulis creberrimè geniculatis: foliolis & ſeminibus paruis, albidis, prorſum herniariæ: tota incana, flore muſcoſo, valde exiguo: radice ampliore quàm pro plãtæ modo, dura, ſurculoſa, implexa, & in ſe reticulatim conuoluta, auulſu difficili, guſtu præſicco, calidiuſcula. In ampliſsima Cretæ Salonenſis Galloprouinciæ planitie, media via inter Arelatem & Salonam prouenit ad diuerſorium D. Martini. Eandem plantã Cluſius Polygoni maris genus eſſe arbitratur, eámque graphicè depinxit his ferè verbis. Multis viticulis per terram ſternitur, dodrantalibus aut interdum etiam pedalibus, aut longioribus, geniculatis, foliis Polygoni maris, minoribus, & in nouella planta virentibus, deinde temporis ſpatio confertiſsima & numeroſa admodùm adnaſcuntur foliola aceroſa & membranea, omninò alba, ſic vt tota argenteis ſquamis conſtare videatur gratiſsimo ſpectaculo: flos candidus Polygoni, ſed adeò paruus & inter membranulas iſtas latens, vt vix conſpiciatur: ſemen Polygoni: radix candicans, oblõga & tenuis. Nuſquã abundantiùs prouenire ait, quàm in collibus petroſis & ſiccis Salmanticæ vicinis, trans flumen Thormũ: item circa Valentiã & Murciã: ſe etiã vidiſſe in eodẽ quo Pena loco, nẽpe lapidoſo illo campo ſupra Arelatẽ, nõ procul à D. Martini diuerſorio, qua Maſsiliã iter eſt, ſed multò minorẽ, & vnciã vix excedentem. Floret Maio & Iunio, deinde ſemen profert. Murciani vulgò Aſprilla vocant, à foliorum exſuccorum fortaſſe aſperitate. Salmanticenſes & Valentini Paronychiam vocãt, cùm tamen etiam Cluſij iudicio nihil aliud ſit quàm Polygoni maris genus peculiare, vt diximus. Etenim cùm primùm è ſemine prodit, à ſanguinaria vulgari nihil differt, & commanducata eodem guſtu deprehenditur.

Lib. 1. ſtirp. Hiſp. ca. 9.

CHRYSOCOME Lanugnoſa, Dalech.

CHRYSOCOME LANVGINOSA, CAP. XIII.

Nomen. HÆC à florum colore & foliorum lanugine, Chryſocome lanuginoſa herbariis dicta, *Locus.* in aridis collibus Alpium, & ſabuloſis cliuis gignitur: *Forma.* radice nigra, craſsiuſcula, plurimis exilibus fibris capillata, Ellebori nigri modo: caulibus multis, palmum altis, foliis hyſſopi vulgaris longioribus, canis, villoſis: flore aureo, ad foliorum exortũ, quæ ſuperiora caulis parte prodeunt, in pappos abeunte. Quidam impiæ à Plinio memoratæ genus eſſe putant, quod doctis herbariis iudicandum relinquimus.

HERNIARIA, CAP. XIIII.

siue Herba Turca.

Nomina — VIDAM plantam istam Lithontribon ab affectu, vt & Herniosam, siue Herniariam vocant, nonnulli Herbam Turcam, Cordus Millegranam, Itali *Centograna*. Tragus Empetrum, Anguillara Epipactida, alij Elleborinė Dioscoridis esse censent. Sunt qui nec sine ratione Polygoni speciem faciunt. Matthiolus Polygoni minoris nomine, depinxit in aruis & oliuetis Narbonensis Galliæ, vt circa Monspelium. Crescit in sabulosis, aridis & perflatis, radice quatuor, aut quinque digitos longa, sensim gracilescēte, modicè fibrata: ramos edit teneros, numerosos, densos, surculosos, exiles, per terram repentes, folia lentis, valde parua, alsines minimæ minora, crebra, semina numerosissima, inter foliola & sub singulis cōgesta, atriplicis & Polygoni minora, flosculi luteoli, multi, tribuli terrestris multò minores, nec dissimiles. Tota ex herbaceo flauet. Experimentis multis certísque constat herbæ huius succum vino albo expressum, & potum, efficacissimè renum calculos comminuere, & extergere: item eximiè valere ad ramices & hernias, vel si trita, imponatur extrinsecus: vel si bibatur succus: vel si aridæ & tusæ cochlear detur. Prodesse etiam dysentericis aiunt, & sanguinis eruptionibus, & aduersus viperarum & cæterarum venenatarum animantium venena, tum sumptam, tum foris impositam. Stillatitia eius aqua octo dierum spatio hausta hepatis obstructiones, & icterum persanare proditur.

Lib. 1. c. 18. Locus. Forma. Vires.

VERBASCVLVS Alpinus.

VERBASCVLVS ALPINVS, CAP. XV.

Nomen. Locus. Forma. — B herbariis verbasculus Alpinus, siue Cæruleus dicitur, prouenieus in asperis & opacis Alpium tractibus, radice breui, fibrata, candicante, foliis circa ipsam densis, humi procumbentibus, oblongis, læuibus, tribus aut quatuor cauliculis, pedalibus, minimè foliosis: flore cæruleo in caulium cacumine, ferè instar vmbellæ coaceruato, speciosissimo, ac pulcherrimo.

VALE

VALERIANA Montana, *CAP. XVI.*

PHV Montanum siue Valerianam Montanam herbarij plantam istâ vocant, quòd odore, sapore, flore Phu vulgare æmuletur. Gignitur in opacis & vdis montium saxis, radice è nigro subrufa, dura, lignosa, parùm fibrata: foliis propè radicem multis, longiusculo pediculo nixis, alsine aut perdicio ferè similibus, in caulibus paucis, & iis semper geminis, caulem ima sui parte amplectentibus: flore Phu simili, purpurascente, odoris perquàm iucundi. Pena Valerianam aliam minimam pinxit, flore & vmbella ex candido purpurascente, thlaspi, & foliorum diuisura Valerianæ siluestri minori similem, sed illa adeò sunt exigua, vt minoris Augæ folia æquent. Radix candida, exilis, & nardi penè infinitis fibris similis, odore Valerianæ siluestris minoris. Interdum montosis locis è saxorum rimis erumpit, interdum in segetibus, vt propè Monspelium. Lobellius Phu minimum alterum exhibuit, Gallobelgis *Sallade de chanoine*, Belgis *Beltroppen*, quasi dicas lactucam campestrem, quia folia primo pullulatu habet lactucis aut seridis adhuc tenellis similia, & in Quadragesima cibo & acetariis expetatur lactucarum modo. Frequentissima in agro Antuerpiano. Flos & radix Monspeliacam æmulatur, folia minùs laciniata.

Nomina *Locus.* *Forma.*

PHV Minimum.

PHV Minimum alterum, Lobel.

AIZO

AIZOON. CAP. XVII.

Nomina ΑΕΙΖΩΟΝ Græci,Semperuiuum & Sedum Latini vocāt, Apuleius Vitalē,Arabes *Beiahalalen*, seu *Haialhalez*, Officinæ Semperuiuū, vulgus Iouis barbam,Galli *Ioubarbe*,Itali *Semperuiuo*,Germani *Hanszuurtz* & *Donderbar*,quod nonnullis locis plebis animos iampridem inuaserit opinio,non feriri fulmine domum,in cuius tegulis vireat Sedum. Aizoon autem & Semperuiuum appellant, quòd perpetuò tam æstate quàm hyeme vireat, nec

Lib.4.c.84. vllis frigoribus,aut cæli iniuria quātumuis frigida emoriatur. Eius tria statuit ge-

Genera. nera Dioscorides, ἀείζωον μέγα, Aizoon,Sedum & Semperuiuum maius, Apuleius στέργηθρον,& ζωόφθαλμον vocat,Galli *Grande Ioubarbe*,Itali *Semperuiuo maggiore*: ἀείζωον μικρὸν,Aizoon,sedum & Semperuiuum minus,seu Semperuiuū medium,quibusdā τριθαλὶς,quod ter anno floreat dicitur,Apuleio Erithales,Plinio Erisithales, Gallis *Triquemadame*,& *Petite Ioubarbe*,Germanis *Kleinhauszuurtz*, & *Kleindonderbart*,Italis *Semperuiuo minore*,& *Pignola*,à folio tereti pineo. Tertium genus ἀείζωον τρίτον, Aizoon sedum & Semperuiuū tertium:quidam ἀνδράχνην ἀγρίαν, idest, portulacam siluestrem,& telephium nominauerunt Romani,auctore Dioscoride, Illecebrā, Arabes *Andrachahara*, *Alscebran*, *Tilafon*.Herbarij plura asignarunt genera,& aliter distinxerunt. Fuchsius tria descripsit & depinxit. Primum maius Aizoon, deinde minus,sed id duplex:alterum marem, quod floribus luteis spectatur: alterum fœminam,quod floribus candidis seu pallidis conspicitur: postremò Aizoon mini-

Lib.2.c.75. mum,de quo mox,quod tertium Dioscoridis esse putat. Dodonæus quatuor, semperuiuum maius, semperuiuum minus, crassulam minorem siue vermicularem Officinarum,à similitudine foliorum vermiculos referentium, quod terrium genus statuit:his quartum addit minimum,quod portulaca agrestis,& Romanis Ille-

Ca.84.li.4. cebra dicitur. Matthiolus ex Sedi generibus à Dioscoride descriptis,duo nota esse ait,nimirum maius & minus:minoris duo esse genera:vnum, de quo Dioscor.tractat,quod fœminam recentiores appellant,alterum marem:tertium diu incognitū tandem Ghini opera & industria veluti in lucem prodiisse. Pro minori,Crassulam Officinarum seu vermicularem, siue Sedum minus fœminam Fuchsij depinxit: terrium Aizoon minimum,repens,Illecebram minorem,Gallis *Pain d'oiseau*, Germanis *Rotzentreuble*, siue *Maurpfeffer*,idest,murinum piper, propter acrem exulcerantemq; facultatem. Gramen tertium Plinianum Anguillara, Itali *Granellosa* & *Grasella*. His addit Aizoon arborescens, idq; varium. Sed hæc ex descriptionibus

Lib.25.c.13. dilucidiora fient. Plinius,Aizoi,inquit,duo genera sunt:maius in fictilibus vasculis seritur,quod aliqui Buphthalmum vocant,alij Zoophthalmū, alij Stergethrū, quòd amatoriis conueniat,alij Hypogeson,quoniam in subgrundiis ferè nascitur. Sunt qui Ambrosiam potiùs vocant,& qui amerimnon. Itali Sedum magnū, aut oculum,aut digitellum. Alterū minusculum,quod Aithales,alij Trithales, quia ter floreat,alij Chrysothales,alioqui Isoetes,Itali Sedum, alij Aizoon vtrumq;,quoniā vireat semper,aliqui etiam semperuiuum. Aliquantò pòst tertium Aizoi genus nō facit,sed ait. Huic(minori subau.)similis est,quam Græci Andrachnen agrian vo-

Li.6.simpl. cant,&c.Galenus quoque duo duntaxat Aizoi genera esse dixit. Ac sanè Dioscorides,& eum secutus Oribasius,illecebram non esse, sed videri tantùm Aizoi speciē esse scripserunt,vt eam Aizois similitudinis & affinitatis gratia duntaxat subdidis-

Li.4.ca.84. se videantur. Aizoon maius,vt describit Dioscorides,caules emittit cubitales, aut

Forma. etiam maiores,digiti magni crassitudine,pingues, benè virentes, incisuras characiæ tithymali modo habentes,folia pinguia,pollicis magnitudine, in summo linguæ speciem habentia,atque ex ipsis ea quidem quæ proximior à radici sunt, in terram resupinata sint,quę verò in capite,inter sese cohærentia & circulum oculo similem

AIZOON Maius, siue Semperuiuum minus, Dodon

similem circumscribentia. Aizoon minus cauliculos habet ab vna radice multos, plenos: foliolis rotundis, pinguibus, paruis, in summo acutis. Emittit & è medio caulem, vmbellam & flores pallidos seu luteos sustinentem. Sic enim interpretari χλωρὰ oportet, non herbidos, vt Ruellius vertit. χλωρὰ enim hoc loco, vt aliás sæpè, pro ὠχρὰ accipitur, id quod etiam ex Serapione constare potest, qui locum hunc Dioscoridis sic traduxit Et habet virgam in medio longam, circa lõgitudinem palmi, super quam est capitellum, in quo est flos citrinus, subtilis. Cap.350. Videtur, inquit Dioscorides, tertium Semperuiui genus esse, quod foliola habet crassiora, ad portulacæ folia accedẽtia, densa. In qua Diosc. descriptione nihil ambiguum, nihil obscurum dici potest, nisi in dictione δασύ, quæ hîc, vt plurimis aliis in locis, non pilosum neque hirsutum, sed densum, rigidũ & cõpactum significat. Ex aliis verò descriptionibus perspicuum vera hîc Dioscoridis Aizoa depicta esse. Ac primum quidem, omnes Aizoon maius fatentur esse. Secundum, siue minus, id esse, quod Dodonæus Semperuiuum minus, Fuchsius Sedum minus maré vocat, claré demonstrant ramuli à radice tenui graciles, edentes foliola angustiora, rotundiora, minora, carnosa, acuta, salicotniæ colore & modo: flosculis aureis, stellatis. Præterea iidẽ Cap.30.

AIZOON Minus, siue Semperuiuum, Dodonæi.

AIZOON Minus, Matth. idem cum proximo.

sunt

AIZOON Minus fœmina, Fuchs. Crassula minor seu vermicularis.

Pen. in Ad.

sunt natales, eædem vires, vt dicemus. Alterum item minus, quod idem Fuchsius Aizoon minus fœminam appellat, pro secūdo siue minore sedo depinxit Matthiolus. Sæpissimè colligentes id fallit propter natales eosdē, faciemq; adeò minoris sedi similem, vt mirum magis sit contraria pollere facultate. Discernitur tamen foliolis rotundis, teretibus, oblongis, magis carnosis, supernè retusis, mucronatis instar vermium, è totis ramis pendulis, flosculisq; pallidis, vel albidis. Eius species est minimum repens, hîc quoq; appictū tertium Sedi genus Fuchsij, Illecebra Latinis, Gallis *Pain d'oiseau*, Germanis *Rotzentreuble*, pusillis ramulis parietes, saxosasq; moles & colles aridos amplexantibus, gracilibus, repentibus, foliolis valde paruis & breuibus, carnosis, conferris: floribus aureis, stellatis.

Locus. Semperuiuum maius nascitur in montosis & tectaceis, supra domicilia etiam reperitur. Minus in petris, parietinis, & maceriis, nec non scrobibus opacis. Tertium nascitur in saxis, sicut & minimum repens. Aizoon Maius Iulio

Tempus. & Augusto mensibus floret, reliqua genera Maio & Iunio. Aizoon maius, auctore Dioscor. vim habet refrigerantem & ad-

Temper. & Vires. stringentem. Folia per se & cum polenta illita conferunt ad erysipelata, herpetas,

Lib. 4. c. 84. nomas, oculorum inflammationes, ambusta, podagras. Succus verò cum polenta & rosaceo capiti in doloribus infunditur. Datur à phalangio morsis in potu, diarrhœa laborantibus dysentericísque: teretes lumbricos cum vino potus excutit. Subditus in pesso muliebres fluxiones sistit. Succus etiam in lippitudine oculorū ex sanguine orta vtiliter inungitur. Minoris folia eandem cum antedicto vim habent. Quod tertiū videtur Aizoi genus esse, vim habet calfacientem, acrem, exulcerantem, discutientē strumas, si cum axungia fuerit illitum. Eadem vi prædita est eius species repens, siue illecebra minor,

AIZOON Minimum repens, tertium Dioscoridis.

Lib. 25. c. 13. gustu quasi ari aut flammulæ. Plinius cū de Aizois, quæ suprà citauimus, scripsisset, subiungit. Omnium harum vis eadem perfrigerare & adstringere. Medentur epiphoris folia imposita vel succus inunctus: purgant enim vlcera oculorum, explentq; & ad cicatricem perducunt, palpebras deglutinant. Eadem capitis doloribus medentur, succo vel folio temporibus illitis. Aduersantur phalangiorum ictibus: aconito verò maius Aizoon præcipuè. A scorpionibus quoque, habentem id, feriri negant: Medetur & autium dolori. Quæ magna ex parte cum Dioscoride consentiunt,

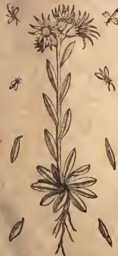
consentiunt,nisi cùm omniũ vim refrigerantem & adstringentẽ faciat,eandẽ etiã tertio generi tribuat,quod cõtraria præditũ esse facultate Dioscorides scripsit. Galenus maioris & minoris duntaxat Aizoi meminit,vt diximus, & vtrũque scribit desiccare quidem leuitèr,quandoquidẽ & mediocriter adstringit, omnis alterius Li.6 simpl.

AIZOON Telephium,Dalech.

vehementis qualitatis expers.Quare in eo plus cæteris abundat essentia aquea: cæterùm non mediocriter refrigerat: est enim ex tertio ordine refrigerantium. Hinc etiam ad erysipelata,& herpetas,& phlegmonas à fluxione natas accõmodatur. Herbarij quidam aliud Aizoon Telephium hîc quoque depictum nuncupant, quod in saxosis & lapidosis gignitur, radice parua,candida,modicè fibrata,foliis humi circa radicem iacentibus,& eam in orbem circũdantibus,vt in Semperuiuo maiore, oblongis, nonnihil incisis,crassis, hirtis, portulacæ similibus,in caule paucis,caule nunc singulari,nũc multiplici,dodrantali,flore violæ,candido, semine in siliquis exilibus,sinapi modo. Plantæ sapor initio fatuus,deinde acris vt in Nasturtio. Item aliud,quod montanum cognominant, in editissimis Alpibus proueniens, foliis multis, exiguis,circa radicem humi stratis, paucis, in caule alternatim dispositis, caule tres digitos alto,flore odorato,in medio luteo,rubris & radiatis foliolis stellato, quorũ infima pars capitulo luteo vicina,alba linea notatur.Matthiolus

AIZOON Montanum.

AIZOON Arborescens,Matth.

duas arboreſcentis Aizoi ſpecies exhibuit, alteram ex Conſtantinopoli, alteram ex Corcyra. Pena multas eiuſdem plantas ſe vidiſſe aſſerit Veronæ, Patauij, Venetiis, & in Hetruriæ hortis. Poſtea paſsim in maritimis Sclauoniæ ſeu Illyrij circa Dyrrachium naſci ex amico intellexit. Demum ſe in ſinus Briſtoienſis Anglici Oceani

SEMPERVIVVM Arboreſcens alterum, Matth.

VERMICVLATVS Frutex maior, Lobelij.

SEDVM Minimum arboreſcens. Lobelij.

Vermicularis, Siue Illecebra maior, Lob. ſiue Semperuiuũ minus alterũ, Dod.

inſulis

insulis vocatis Homs se copiosum auulsisse ait, sed in saxosis, nec perinde carnosum aut ramosum, tamen stipite ramisq; fruticans lignosis, duris, multis, lentis: foliis paribus & similibus, vulgare maius Sedum situ & ortu æmulātibus, minùs crassis, inter vulgare Sedum maius, laureolam & tithymalum ambigentibus. Græcum verò, quod & Illyricum, maius multò & speciosius, ramis & cortice, foliorum circinato per summa positu magis laureolam imitantibus, crassioribus, tenerioribus, breuioribus, succulentis, cubitum longis in scapo pedali, & cubitali, laureolæ crassiore. Adiungam hîc ex Dalechampio Aizoum Dasyphyllum, idest, Densifolium, quod in parietibus & muris Viennæ Allobrogum nasci obseruauit, radice breui, capillata, pallida, gracili, in exigua terra & parietum cæmento hærescente: ramulis plurimis, quatuor digitos altis, perquàm spissè congestis, foliis numerosissimis, crassis,

SEDVM Minimum tertium, Lobellij.

AIZOON Dasyphyllum, Dalechampij.

teretibus, albicantibus, confertissimè stipatis, gustu fatuis cum leui quadam adstrictione: flore in virgulis tenuibus, candido, copioso, semperuiuo medio simili. In Gallia nusquam alibi quàm in eo tractu à se visam & repertam meminit. Aliud Sedum minimum tertium depinxit Lobellius, & huic, inquit, omniū longè minimo ex Syria asportatō, folia quàm Sedi minoris minora: cauliculi sesquiunciam æquāt, in quibus luteoli flores maiores pro plantæ exilitate, saxifragiæ albæ: radix implicata, fibrata. Idem Semperuiuum paruum graphicè depinxit, Crassulam minorem Dodon. Sedum fœminam Fuchsij: tum Semperuiuum minus æstiuū, Semperuiuū minus Dodon. Sedum minus marem Fuchsij: prætereà Vermicularem, siue Illecebram maiorem, qualem hîc expressimus, & semperuiuum minimum seu Illecebrā. Adhæc Sedum arborescens maius, candidis flosculis, & Sedum minimum arborescens vermiculatum, plantulam quam iisdem Syriæ natalibus habuit, fruticosam & densè geniculatam, cōfertisq; foliis & ramulis: flores luteoli, vermicularis acris, vti tota facies. Postremò Vermiculatum fruticem maiorē, fortasse Chamæpitym alteram Dioscoridis: cuius est aliqua varietas. Vtrique densi consortiq; ramuli: sed

ERVCA Muralis.

quæ maior, foliis est albis densissimè conferta, denticulatis vermicularis acris, maioribus. Exilior totaq; minor altera, minus crebris foliis, teretibus, oblongis, & flosculis herbaceis Polygoni.

ERVCA MVRALIS,
CAP. XVIII.

Nomen. *Locus.* *Forma.*

QVAE Eruca muralis ab herbariis nominata est, in parietinis, murorumq; rimis & inter saxa nascitur, radice parua, breui, candida, foliis propè radicem multis, circa eam sparsis, & vndique ambientibus, oblongis, ambitu laciniato, in caule paucis, caule pedali, tereti: flore in surculis gracilibus & breuibus, albo, violæ simili: semine minuto in tenuibus & longis siliquis, sapore principiò fatuo, tandem subacri & mordaci.

ASARVM MVRI, *CAP. XIX.*

Nomen.

ASARVM muri hanc plantam herbarij vocant, quòd Asarum foliis imitetur, & quòd nusquam alibi quàm in muris gignatur.

Locus. *Forma.*

Ex parietum fissuris prosilit, radice crassiuscula, nodosa, è ruso nigrescente, polypodij ferè colore, in plurimos fibrarum tenuissimos villos diuisa: foliis paucis, Asaro similibus, venosis, longo pediculo subnixis: nec semen, nec florem vidi.

ASTER MONTANVS,
CAP. XX.

Locus.

ASSTER montanus luteus in excelsis montibus gignitur, radicibus multis, è candido flauescentibus, odoratis: caulibus multis, cubitalibus, villosis: foliis circa radicem densis, in caulibus paucis, longis, venosis, in ambitu laciniatis, hirsutis: flore in summis caulibus luteo, anthemidis capitulo simili: foliolis stellatim radiato, in pappos abeunte. Est & Asteris lutei genus, herba hic depicta, Oculus Christi minor herbariis dicta, in sabulosis tumulis & aridis nascens, quà Lugduno itur Viennam, radice crassiuscula, nigra fibrata,

dimidium

ASTER Montanus Luteus

ASTER Luteus, siue oculus Christi minor.

ASTER Luteus, alter oculus Christi minor.

ASTER Montanus Hirsutus Penæ.

dimidium pedem longa: foliis propè radicem multis, per terram sparsis, canis, lanuginosis, saluiæ similimis, gustu valde amaris, caulibus tribus aut quatuor, villosis, vix pedem altis, in quibus folia pauca supradictis minora, capitulo

Chamæmeli chrysanthemi, sed paulò ampliore. Pena etiam Asterem hirsutum pinxit, caule & foliis hirsutis, longioribus, Cynoglossi parui nostri paribus & similibus, radice minùs fibrata.

MYAGRVM, CAP. XXI.

Nomina. Lib. 7.

ΥΑΓΡΟΝ Græcis, & μελάμπυρον, velut & Latinis Myagrum & Melampyrum nominatur. In Paulo duæ plantæ habentur, nomine & oleoso succo affines, Myaron, scilicet, & Myagron: μιαρὸν quidem impurum significat, & sordidum, cuiusmodi est Melampyrum. Μύαγρον autem muscipulam potiùs, siue muscariam, quæ insidentes, siue prætervolantes muscas glutine suo implicat. At Cornarius hoc Pauli loco Myagron vbique legendum censet, & non Miaron, quòd alia non sit herba à Myagro, ordinemq́; lectionis hic perturbatum esse, vt primùm habeatur Myagri semen, deinde interpositis mutilis sequatur Miaros, &c. quæ eadem sit cum Myagro: quare sic restituendum esse ordinem. Myagros, quam alij vocant Melampyrum, herba est sarmentitia ac pinguis: pinguedo ipsius corporis asperitates explanare videtur. Semen Myagri pingue est, & quod in ipso est oleosum, meatus obducēdi facultatē habet. Præterea hoc loco, Myagros quā alij Melampycnum, falsò legi in Græcis codicibus μελάμπυκνον pro μελάμπυρον putat, vt ex Dioscoride liquet. Est & hîc obseruandum, Melampyrum istud ab eo diuersum esse de quo alibi diximus. Id autem triticum vaccinum, siue bouinum vulgò dicitur, quod fortassè μελάμπυρον Theophrasti & Galeni esse diximus. Est autem Myagrum siue Melampyrum,

Li. 4. ca. 112. auctore Dioscoride, herba surculacea, bicubitalis, folia habens rubiæ similia,

Forma.

MYAGRVM, Dodon.

pallida, semen fœnogræco simile, pingue, quo vtuntur ad lucernas, torrefactum ipsum tundentes, & virgis oblinentes. Non eadem omninò Plinius tradit. Myagros herba ferulacea

Li. 27 ca. 11. est, foliis similis rubiæ, tripedanea, semen oleosum, quod & fit ex eo. Dioscorides herbam esse φρυγανώδη dixit, ideſt, surculaceam, Plinius

Li. 3. ca. 127. Li. 4. ca. 35. ναρθηκώδη, ideſt, ferulaceā. Id Dioscoridis Myagrum Ruellius, & eum secuti Dodonæus, atque alij docti herbarij, eam herbam esse putant, quæ Gallis *Cameline* & *Camemine* dicitur, Germanis *Flachdotter*, & *Leindotter*, nec eam Matthiolus sine ratione intrusit. Cauliculos emittit illa rectos, rotundos, sesquicubitales aut maiores, in multos surculos fissos, folia longa, angusta ferè rubiæ, denticulis in ambitu eminentibus. In surculorum summitatibus flosculi sunt lutei, deinde caliculi lini, sed magis compressi, in quibus semen fuluum sesamo aut fœnogræco simile, sed duplò minus & oblongum. Legitur tamen in vulgatis Dioscoridis exemplaribus semen τραχήλῳ ἐοικὸς, ideſt, collo simile, quod Ruellius emendauit, legitq́; τήλει ἐοικὸς, ideſt, fœnogræco simile, quod & de toto caliculo accipi potest. Hanc plantam rustici in Angliæ, Bataviæ, Zelandiæ, Lotharingiæ, Leodij aruis serunt, quamuis & suæ spontis inter segetes inueniatur, melampyrum Græcis, ideſt, triticum

MYAGRVM Alterum minus, Dalecham.

PSEVDOMYAGRVM, Matthioli.

MYAGRVM Aliud Thlaspi effigie, Lobelij.

triticum nigrum ideò dicta. Semen in areis pauitis rura flagris decutiunt, & vannis in auram vento silentem iactant, dum siliquarum recrementa vanescant: tum trusatilibus molis subiiciunt, versandóque subinde oleum exprimunt, quo non ad lumina tantùm lucernarum, sed & ciborum quoque condimenta pauperes vtuntur, magno huius olei prouentu. Hanc ob causam quidam minus sesanum putarũt. Hoc oleo, inquit Dioscorides, corporis scabritias læuigari, atque expoliri constat. Galenus scribit myagri semen pingue esse: nam, si tundatur, oleosum quid effundere, quod emplasticam vim habet. Diuersam ab his facultatem tribuit Plinius huic oleo, nempe quòd medeatur oris vlceribus eo perunctis. Lib.27.c.12 Sunt qui plantam quam ex Matthiolo hîc ostẽdimus, legitimum Myagrum esse contendant, sed cùm folia rubiæ non habeat, sed glasti potiùs, & semen ei sit nasturtij, non fœnogræci, ab eis dissentit Matthiolus, & non Myagrum sed Pseudomyagrum appellat. Nascitur passim inter linum & segetes, & eius semen auidissimè ab auiculis expetitur: est enim dulce & gustui gratum. Myagrum alterum & minus hîc depictum exhibent herbarij quidam, quod in agris, & nonnunquam in hortis gignitur, radiculis multis, candidis, tenuibus, foliis erythrodani, minoribus, pallentibus: cauliculis multis, pede altioribus, flore in summo cauliculorum vertice copioso, pusillo, purpura-

ſcente, ſemine minutulo, pingui & oleoſo. Aliud Myagrum ex Lobellio hic pingendum curauimus, quod iiſdem quibus Camelina oritur locis, Anglis & Belgis hortenſe, folio paruo, Narbonenſis Thlaſpi parui vel leucoij marini minimi. Floſculi confertim ſtipati vmbellam exprimunt, ſtellati, lutei, eryſimi vel thlaſpeos.

FILIPENDVLA ALPINA, CAP. XXII.

Nomen. FILIPENDVLAM Alpinam vocant herbarij, quam gignunt ſumma *Locus.* Alpium iuga paſcuis, pratis, & vberrimo fœni prouentu greges innumeros atque armenta ſaginantia, atque inde ruſticos ditantia. Hæret *Forma.* illa radice craſſa, nigra, multifida. Folia ex radice profert longo pediculo nixa, quæ foliolis multis conſtant, toto ambitu minutiſſimè inciſis, ex aduerſo ſitis vt in Filipendula, quæ cauſa nominis fuit. Caulis pede altior, flores

FILIPENDVLA *Alpina.*

PEDICVLARIS *Maior, Alpina.*

luteos ſpicatim ferè congeſtos in vertice ſuſtinet, quibus dilapſis vaſcula ſuccedunt oblonga, antirrhini loculis ſimilia, minuto ſemine plena. Huic affinis eſt quæ à quibuſdam Pedicularis maior vocatur, & in vertice Montis aurei, Gergobiæ Aruernorum propinqui gignitur, radice foris nigra, napi modo graciléſcente, rugoſa, nonnihil ſurculoſa: caule fermè cubitali, virgato, vnico: foliis filicis, in longo pediculo ordine collocatis, per ambitum crenatis, exeunte per caulem alternatim vnoquoque foliorum pediculo: flore pallido, ſpicatim in ſummo caule congeſto: ſemine copioſo, in latis corticoſis vaſculis concluſo, alyſſi modo.

GALE

GALEGA MONTANA, CAP. XXIII.

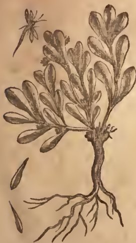

A Foliorvm Galegæ ſimilitudine, herbã hanc Galegam herbarij vocarunt, montanam autem vt à Galega vulgari diſcernerent natalium differentia. Naſcitur hæc in aſperis montibus, non in eorum quidem ſalebris aut præcipitiis, ſed in ipſis culminibus, ſi qua vda planities illic occurrat. Radice nititur craſſa, nigra, fibris longiſsimis & tenuiſsimis capillata, per ſumma terræ huc illuc oblique vagis. Caules multos edit pedales, teretes, folia galegæ, latiora, eminente coſta per medium diuiſa, minimè in ambitu diſſecta, denſiùs congeſta: florem in ſummis caulibus piſi vel geniſtæ, luteum: ſiliquas nigras ſeminibus plenas, lenticulæ ſimilibus. Efficacem eſſe aiunt contra venena, lumbricos, morbum caducum & peſtem, non minùs quàm Galegam alteram. *Nomina* *Locus.* *Forma.* *Vires.*

DENTELLARIA, CAP. XXIIII.

Qvidam Dentellariam hanc vocant, quæ in agri Monſpeliaci locis aridis gignitur, radice nigra, ſupernè craſſa, paulatim graciléſcente, ima parte fibrata, caulibus multis, pedalibus, foliis longis, propè caulem anguſtis, in ſummitate latioribus, media coſta diuiſis, calendulæ ferè ſimilibus, acerrimi guſtus & cauſtici, in ſingulis caulibus ſeptenis ferè, aut no- *Nomen.* *Locus.* *Forma.*

DENTELLARIA.

DENTELLARIA Altera, Dod.

uehis,

uenis, quamobrem Enneaphyllum Plinij quidam esse pararunt: flore pusillo, copioso, valerianæ penè modo, purpureo, in summis ramis. Dentium dolotibus medentur folia trita & carpis admota, pustulis enim inde excitatis, veluti in ambustis, humor dolorem efficiens reuellitur, vnde Dentellariæ nomen ei positum fuit. Eodem modo febris quartanæ paroxysmis incipientibus tusam ægrorum carpis admouent, vt rigores citiùs desinant, & natura sensu doloris irritata humorem noxium aut vomitionibus, aut sudoribus valentiùs expellat. Vlceraris quoq; eius impositu corporis aliquot partibus, forásque euocato pustulis ruptis seroso humore, pestis contagium vitari posse quidam affirmant: nempe venenatis succis pestilenti lue corpora nostra afficientibus, ab internis & principibus partibus, corde potissimum, ad exteriora & ignobiliora reuocatis. Huic iungemus Dentariã alteram Dodonæi & Herbariorum, siue Alabastritem alteram (prima Alabastrites explicata est in Libro, De iis quæ flore placent. Cap. De Anemone, trifoliæ Anemones Dodonæi nomine) Coralloidem alteram Cordi, quæ folia habet non Pentaphylli, quemadmodum Dentaria minor Matthioli, in lib. de Vmbrosis explicata, sed fraxini modo digesta, mediæ costæ annexa, oblonga, lata per margines crenata, crebrò ad vnam costam seprena: flores candidos, & siliquas Dentariæ minoris Matthioli similes: radices asperas & squamosas.

POLYRRHISOS, CAP. XXV.

Nomina A RADICVM multitudine herbæ huic nomen datum. Polyrrhizon inquit Plinius, folia habere myrti & radices multas, cui hanc congruere

Locus. herbarij autumant, quæ asperis gaudet. Radice est multiplici, nigra,

Forma. caulibus multis, angulosis, palmum altis: foliis myrti paulò obtusioribus, per interualla geminis: flore pallido, semine in oblongis vasculis. Radices rufæ, inquir Plin. dantur in vino contra serpentes: prosunt & quadrupedibus. Polyrrhizon aliam latifoliam vocant herbarij in Alpium obscutis riguisq; vallibus pro-

Polyrrh. latifolia. *Locus.* *Forma.*

POLYRRHISOS Plin. Dalechampij.

POLYRRHISOS Latifolia, Dalechampij.

uenientem,

uenientem,radiculis multis,tenuibus,ab vno cespite confibratis,candidis,elleboro similibus,circumquaque diffusis,ob quam radicum multitudinem herbarij Polyrrhizi nomen indiderunt: caulibus multis ex vna radice prodeuntibus,ferè cubitalibus,foliis smyrnij,siue petroselini Alexandrini Officinarum, in ambitu dissectis, ad singulos ferè exortus quinis, venosis, in acumen desinentibus: flore candido, violæ simili,longiusculis surculis fulto,quinque foliolis constante. Copiosa reperitur in montibus qui Muræ Allobrogũ oppidulo incumbunt, non procul à Gratianopoli.Valere aiunt ad vlcera maligna,& depascentia,pedúmque tumores.

ALYSSVM, *CAP. XXVI.*

ἌΛΥΣΣΟΝ Græcis,similiter Alyssum Latinis sic dicitur,quòd morsos à cane rabido mirificè iuuet, auctoribus Galeno, Paulo, & Plinio. Varia autem est Alyssi apud auctores historia. Plinius videtur rubiam minorem Alyssum facere: cùm enim de erythrodano seu rubia maiore dixisset,subiungit. Distat ab eo qui Alyssum vocatur, foliis tantùm,& ramis minoribus. Nomen accepit quod à cane commorsos rabiem sentire non patitur potus ex aceto, adalligatúsque. Mirum est quod additur,saniem conspecto omninò frutice eo siccari.Quæ postrema Cornarius ex veteri codice sic emendauit.Mirum est quod additur,insaniam cõspecto omnino frutice eo sanari. Alyssum aliud descripsit Aetius his verbis. Alyssum aiunt esse sideritim heracleam appellatam, quæ iuxta vias nascitur vbique,purpureum florem habens,& folia crassiora. Nomẽ inuenit ex eo quòd commorsis à cane rabido mirificè succurrit. Item Galenus de diuerso ab his Alysso loquitur, conscripta ab Asclepiade medicamenta ad canis rabidi morsus commemorans. Alyssum, inquit,herba est marrubio similis,asperior tamen,& magis aculeata: circa orbiculos florem ad cæruleum vergentem profert. Hanc sub caniculæ æstu colligere oportet, exsiccata cõtundi cribrari & seruari debet,ne diffletur.Hæc,opinor,Alyssa omnia à Dioscoridis alysso discepant,sic enim is suum descripsit.Alyssum paruus est frutex,subasper,folia habẽs rotunda,fructum

Nomina *Lib.24.c.11* *Lib.1.* *Lib.2.Ant.* *Lib.3.c.89.* *Forma.*

ALYSSVM, Dodonæi.

ALYSSVM, Dalechampij.

duplicis

duplicis scuti figura, in quo semen quadantenus latum. Nascitur in montibus, & asperis locis. Huic Dioscoridis Alysso nulla planta meliùs quadrare videtur, quàm
Lib.1.c.70. quæ hîc ex Dodonæo pro alysso descripta & depicta est, à recentioribus quibusdã Lunaria maior appellata. Est enim caule recto, rotundo, cubitum alto, supernè in tres quatuórve surculos sese findente: foliis primùm rotundis, deinde longis, incanis, ac nonnihil romentosis, asperiusculis, radice exili. In surculorum fastigiis flosculi multi lutei nitent, deinde folliculi asperi, candicantes, compresi, in rotunditate oblongi, clypeolorum effigie, quos duplicatos facit membranula diuidens vtrinque seminum seriem duplicem, quæ sunt compressa, leucoij similia, sed maiora. In hortis colitur ab herbariis. Iunio floret, Iulio semen maturum est. Luculentiore figura sic expressimus. Plantam aliam Itali fecerũt Alyssum, vel Alyssi genus, quos secutus Matthiolus libro tertio omissam tãdem depinxit. At doctiorum omnium Monspeliensium, apud quos frequens oritur, sententia, thlaspeos generibus adnumeranda est, non Alyssi, cui multò aptiùs cõuenit, à Dodonæo depicta.

ALYSSVM, Matth.

Pet. Pe. in Ad.

Alyssum minus. Alyssa alia herbarij depingunt, minus videlicet, quod in sabulosis crescit, radice candida, parùm fibrata, satis longa, cauliculis multis, rotundis, lanuginosis, supra terram parùm extantibus: foliis multis albicantibus, & tanquam cinere conspersis, aizoo minori similibus, si rotunda & non lata forent, gustu faruis cum paucula adstrictione: flore in summis virgis copioso, luteo, semine lini, minuto, rufo, in loculis scuto similibus, duplicibus, mẽbrana tenui & pellucida distinctis.

Locus.

Forma.

ALYSSVM Minus, Dalechampij.

Alyss.trigo. Alyssum aliud trigonum ob loculorum seminis triquetram figuram nominant, quod nascitur in asperis, lapidosis, & solis diuturna mora æstuosis locis: radice breui, lignosa, parùm fibrata, caulibus tribus aut quatuor palmum altis, foliis oblongis, angustis, in ambitu minimè diuisis, per interualla prodeuntibus, flore Aprili emicante: semine rotũdo, minuto, papaueri simili in conceptaculis triãgularibus, scuto figura similibus, vt & in Alysso. Aliud Alyssum ostendit Lobellius, Germanicũ Echioides, siue facie Molluginis, Aparine Plinij creditum. E radice geniculatis, bicubitalibus, cauliculis asperis, Aparines ritu vicina quæuis arripit: folia bina & terna ex
Lib.3.c.89. atro virentia, Echij modo hispida, Rubiæ paria, & aliquando maiora, flosculi purpurei violacei, Echij minores verticillatim Cruciatæ modo à medio caule summe tenus dispositi. Semen inuolucris

Locus.

Forma.

uolucris foliaceis ſinuoſis ſeſamo ſimile aut Thlaſpi, fuſcum, guſtanti dulcè clauditur. Vniuerſa planta guſtu Echium æmulatur. Eximias Alyſſi vires tradit Dioſcorides, his verbis. Alyſſi decoctum, inquit, ſingultus ſine febri potu diſcutit, idem efficit ſi quis teneat, aut odoretur. Cum melle tritum lentigines, & maculas

ALYSSVM Trigonum, Dalechampij.

ALYSSVM Germanicum Echioides, Lobel.

ſole contractas purgat. Putatur & rabiem canis ſanare contuſum in edulio, & exhibitum (ſunt enim hæc Dioſcoridis verba, δοκεῖ δὲ καὶ λύσσαν κυνὸς ἰᾶσθαι συγκοπὲν ἐδιόμενον καὶ δοθὲν, quibus ſignificare videtur, Alyſſum ipſius canis rabiem ſanare, niſi λύσσαν κυνὸς eam rabiem, quæ ex cane homini inducta ſit accipere velimus, vel legatur locus is vt in veteri codice, δοκεῖ δὲ καὶ λυσσοδήκτους ἰᾶσθαι, &c. id eſt, contuſum in cibis exhibitúmque, iis, quos rabidus canis momordit, mederi videtur.) Sed & in domo ſuſpenſum ſalutare eſſe creditur, tum hominibus, tum aliis animalibus, ne à faſcino lædantur. Quin & puniceo panniculo alligatum, pecorum morbos abigit. Quod verò de ſingultu ille, idem Plutarchus ſcripſit, τὴν δὲ ἄλυσσον καλουμένην βοτάνην καὶ λαβόντες εἰς τὴν χεῖρα μόνον, οἱ δὲ καὶ προσβλέψαντες, ἀπαλλάττονται λυγμοῦ. Id eſt, Alyſſum herbam manu tenentes ſolùm, alij verò intuentes, ſingultu liberantur. Galenus dilucidiùs eius facultates declarat. Nuncupata eſt Alyſſum herba, quòd mirificè iuuet morſos à cane rabido: ſed & rabienti quoque data ſæpè in totum ſanauit, atque hoc ex totius ſubſtantiæ ſimilitudine efficit, dictúmque priùs eſt talem facultatem ſola percipi experientia, & planè nulla conſtare methodo. Quod ſi quis ad multa experiatur, cognoſcet facultatem habere mediocriter ſiccantem & digerentem, cum hoc vt abſterſorium nonnihil etiam obtineat. Hac ratione & vitiliginem & ephelim purgat.

And. Lac.

Lib. 3. Sym.

Lib. 6. ſim.

ASCLEPIAS, CAP. XXVII.

Nomina

ΣΚΛΗΠΙΑΣ Græcis, Aſclepias Latinis, quibuſdam κίσσιον, id eſt, hederula & κισσόφυλλον, hederæfolium, Herbariis Hirundinaria, Officinis Vincetoxicum, Germanis *Schwalbenwurtz* appellatur. Aſclepias

Forma.

autem ab Aeſculapio, qui Ἀσκληπιὸς Græcis dicitur, antiquo medicinæ auctore, nominata eſt: hirundinaria verò à ſiliquis quas producit, quæ dehiſcentes plumoſum ſemen oſtendunt, atq; adeò hirundinis effigiem referunt. Vincetoxicum, vel rectiùs ἀντιτοξικὸν, quòd illi inſignis aduerſus venena vis inſit. Aſclepias, vt deſcribit Dioſcorides, ramulos profert longos, in quibus folia longa, hederæ ſimilia, radices multas, tenues, odoratas, flores grauiter olentes, ſemen ſecuridacæ.

Lib. 4. c. 90. Naſcitur in montibus. Eadem prorſus Plinius habet. Aſclepias folia hederæ habet,
Lib. 27. c. 5. ramos longos, radices numeroſas, tenues, odoratas, floris virus graue, ſemen ſecuridacæ. Naſcitur in montibus. Ex qua deſcriptione perſpicuum eſt Fuchſium & Do-
Cap 45. Lib. 4. c. 4. donæum rectè Vincetoxicũ pro Aſclepiade depinxiſſe, illumq; à Matthiolo minùs
In cap. 90. lib. 4. rectè reprehenſum. Nam caules fert læues, rotundos, tenues, flexiles, fractu contu-

VINCETOXICVM ſiue Aſclepias, Fuch.

VINCETOXICVM, Matthioli.

maces, cubito altiores, in his folia quidem hederæ, rigida, ex atro virentia, ſed aliquantò longiora, & quaſi ſupernè mucronata: flores in petiolis exiguos, candicantes, odoris grauis, & ingrati, herba virente, quibus ſuccreſcunt ſiliquæ teretes, oblongæ, quæ dehiſcentes ſemen cohibent ſecuridacæ ſimile, id eſt, rufum & latum, lanugine obuolutum. Radices longæ ſunt, rotundæ, innumeris ferè capillamentis fibratæ, odoratæ. His accedit locus natalis, prouenit enim in montibus aſperis, altis & arenoſis, aut aridis collibus, præſertim Narbonæ, & apud Ligures Taurinos. Præ-

Lib. 4. c. 90. tereà vires conſentiunt. Radices cum vino potæ, inquit Dioſco. torminibus & venenatorum morſibus auxiliantur, folia impoſita ad mammarum & vteri maligna
Lib. 27. c. 5. vlcera faciunt. Sic Plinius. Radices torminibus medentur, & cõtra ſerpentium ictus non ſolùm potu, ſed etiam illitu. Galenus ait Dioſcoridem de Aſclepiade ſcripſiſſe

ſe verò

ſe verò nondum eius periculum feciſſe. At Paulus ſcribit calidam ſiccamq; eſſe, & tenuis ſubſtantiæ: torminibus in vino potam competere, illitam verò venenatorũ morſibus,& malignis mammarum ac vteri vitiis ſuccurrere. Sic vincetoxicũ amarum eſt,parùm glutinoſa eius radix. Folia aliquam præſeferunt adſtrictionem. Recentiores eius radice vſi,primùm cùm aduerſus venena,tum ad vlcera, magnũ ſibi Lib.7. Fuch. ib. Pena in Ad.

ASCLEPIAS Nigra, Dalechampij.

& plantæ nomen pepererũt, neq; poſteri potuerunt poſteà adduci, quin pro Aſclepiade agnoſcerent & vterentur. Adhæc eiuſdem radice vtuntur magna efficacia ad menſium prouocationem, & ad rabidi canis morſum, eandem in vino maceratam & coctam hydropicis mirè auxiliari tradunt:flores prætereà foliáque ſiccata, mox trita vulneribus vtiliter inſpergi aiunt,ſordida etiam vlcera purgare, & ad cicatricem perducere, genitaliúmque vitiis & rupturis egregiè mederi docent.Ob ſuperioris aſclepiadis ſimilitudinem,herbarij hîc appictam Aſclepiada nigram vocant,à floris colore. Eſt enim antedictæ toto plantæ habitu ſimilis, viribúſque iiſdem prædita, ſolo floris atro colore diſcrepans. Eadem prorſus,opinor Lobellij eſt Aſclepias altera flore nigro, ſiue aliud Vincetoxicum,in agri Mõſpeliẽſis collibus. Frontignani vicinis, & Belgij hortis, quod à floris pullo colore, nonnihil purpurante, minimè albo, vt alterius, nigrum vocatur,cauliculis flexuoſis ternûm & quaternûm cubitorum,proxima quæuis fulcra Periplocæ modo,quam etiam quia refert, Periplocam fecerunt, ſcandendo ambit: cætera priori ſimilia, ſucco pallido turget.

CERINTHE PLINII. CAP. XXVIII.

PLINIVS Cerinthen ſcribit eſſe folio candido, incuruo, cubitalem, capite concauo, mellis ſuccum habente, horum floris auidiſſimas eſſe apes. Quam herbam coniectarunt docti herbarij eſſe eam quæ hîc depingitur, in aridis & apricis prouenientem, radice longa & craſſa, caulibus multis, rotundis, pedalibus, foliis longis in acutum deſinentibus, ſupernè candidis, punctis quaſi de induſtria notatis, infernè villoſis, caulem ima ſui parte ſic ambientibus, vt per rimam in iis diuulſis caulis traiicere videatur. In ſurculos caules diuiduntur, qui florem oblongum dactilidi ſimilem,ſed minorem,luteum, in cacumine fundunt,quo delapſo in vaſculis minutum ſemen continetur, per ambitum crenatis,extante in medio apice tenuiſſimo. Pulmonariam & alias plurimas plantas videmus maculis inſignes, ſed quæ tam crebris & denſis, atq; ita diſtinctis conſperſa ſit, nullam hactenus vidi. Pariſienſes in hortis alunt, ac nominis huius ignari telephium vocãt. Lib.11.c.12 *Locus.* *Forma.*

ELLEBORINE PVNICEA, CAP. XXIX.

Nomina. Floris puniceo siue ferrugineo colore, & foliorum cum Elleboro albo similitudine, hanc Elleborinem ferrugineam siue puniceam nominarũt herbarij, quam ab Elleborine Dioscoridis plurimùm differre non ignorant.

Locus. Est, inquiunt Pena & Lobellius, recentiorum calceolus Mariç, Damasonium nothum Dodonæi de florib. In asperis, sitientibus, & confragosis montium iugis nascitur, radice obliqua polygonati modo carnosa, subrufa, in quamplurimas fibras, huc illuc vagantes diuaricata: foliis Ellebori albi, septem aut octo, latis, venosis, ima sui parte caulem amplectentibus, nec ab ęo separatis: caule pedali, flore in caulis vertice vnico, in quatuor foliola, radiis similia extrinsecus diuiso, quorum duo latiora sunt, duo angustiora, ferruginei coloris. Hæc cauum quidpiam galero aut calatho simile circundant luteum, intrinsecus lineis rubris virgatum. Ex radiorum medio velut ex aperto hiantéque rictu lingua duplex porrigitur, candicans, canaliculata, extrorsum altera, altera introrsum, exili breuíque fulta pediculo, eleganti & planè admiranda floris specie.

Forma. ELLEBORINE Ferruginea, Dalechampij.

Tempus. Maio mense floret.

Vires. Amari gustus est, & odoris nonnihil grauis. Vulnerariam herbam esse, plagásque recenter illatas sanare aiunt.

THALIETRVM, Dodon. CAP. XXX.

Nomina. QVOD Græcis θάλικτρον & θαλίετρον nominatur, similiter Latinis Thalictrum & Thalietrum. Id sic descripsit Dioscor.

Lib.4.c.93. Forma. Thalietrum folia coriandro similia habet, sed pinguiora, caulem rutæ crassitudine, in quo folia.

Lib.27.c.13 Plinius iisdẽ ferè verbis depinxit. Thalietrũ folia coriandri habet, pinguiora paulò, caulem papaueris, nascitur vbique præcipuè in campestribus In quibus μήκωνος legisse videtur, id est, papaueris, pro πηγάνου, id est, rutæ.

Lib.6. sim. Dioscoridem secutus est Galenus scribens. Thalietrum folia habet coriandro similia, caulem crassitudine rutæ. Sed tam succincta delineatio facit, vt alij aliam herbam pro Thalictro exhibeãt.

Forma. Dodo. lib. 1 cap.77. Pena in Aduer. Doctiores tamen eam quæ hodie à Chirurgis Sophia dicitur, Germanis *Vuelsomen*, Thalietrum esse asserunt, tum propter figuram aptè congruentem, tum propter eximias sanandi vlcera maligna vires. Est enim foliis minutissimè incisis, coriandri, sed

tenuioribus,

tenuioribus, aut abſinthij Romani albicantibus, caulibus ſeſquicubitalibus, rotundis, rectis, lignoſis, rutaceis, pallidulos vel luteos flores in ſummo proferẽtibus erucæ, vel ſinapi ſilueſtris, nec diſsimiles ſiliquas, ſed exiliores, ſemen exile, rubellum cohibentes. *Locus.* Secus vias, incultis locis, maceriiſq; frequens eſt. Iunio menſe floret in Septembrẽ vſq;. *Tempus.* Talictrum, inquit Dioſcorides, vlcera antiqua ad cicatricem perducit. *Ibidem.* Scribit Galenus vim ei ineſſe exſiccatoriã citra morſum, quare vlcera inueterata cicatrice obducere. *Vires & Temper.* Plinius folia mederi vlceribus air cum melle. Sic Sophiam tradiderunt Chirurgi practici, qui ætate Guidonis, & Petri Argelatæ vixerunt vlcera antiquata & maligna ſanare & glutinare, ſemen eius cum vino aut aqua chalybeata potum dyſenteriam, alui & ſanguinis fluxiones cohibere. *Lib. 6. ſim. Ibid Cap. 4.* Fuchſius, Tragus, Cordus, perperàm Seriphium Germanicum fecêre.

ATHANASIA LEVCANTHEMOS, CAP. XXXI.

ATHANASIA leucãthemos in nemoribus & dumetis aridis prouenit, *Locus.* radice plurimis fibris capillata, caule cubitali, & nonnunquam altiore, ramis multis brachiato, foliis Athanaſiæ chryſanthemi, paulò magis diſſectis, coriandri ferè inciſuris, guſtu principio ſubdulcibus, ſed cùm diu manſa fuerint, os & fauces incendentibus, pyrethri ferè modo, ſed imbecillius: flore in ramorum faſtigio radiato, per ambitum candido, intus melino. Hanc plantam Vchnam albam eſſe Auicennæ quidam volunt: *Lib. 2. c. 73.* vel, vt legit Bellunenſis, Achnam, citrinam verò Athanaſiam chryſanthemum, licet interpres Vchnam conuertat matricariam, quam vnius tantùm generis & non duplicem agnoſcimus, vt propterea interpreti fides minùs habenda ſit. Cæterùm huic noſtræ plantæ conuenit quod Auicenna ſcripſit, Vchnam candidam lutea valentiorẽ eſſe. Hæc enim vt Athanaſiæ luteæ ſaporẽ perquàm amarum feruida acrimonia ſua longè vincit, ſic ab ea odoris gratia ſuperatur. Quare hæc videtur eſſe Tanacetum nõ odorum ſilueſtre Lobellij & Penæ, ſponte in Delphinatu propè Valentiam frequens, nullo odore prædictum.

AMBROSIA, CAP. XXXII.

QVEMADMODVM Ἀμβρόσια veteribus Græcis τὸ τῶν θεῶν βρῶμα, id eſt, *Nomina* deorum cibus dicitur, quòd mortales eam non edant, vel quòd qui eam ederint immortales euadant, ita eximiæ fragrantiæ gratia etiam diuis experita, ne dum coronamentis, plantæ Ambroſiæ nomen dedit, vel quod eius in cibis vſus longæuos faciat homines. Hæc, vt ſcribit Dioſcorides, *Lib. 3. c. 112. Forma* frutex exiguus eſt, tres palmos altus, ramoſus, folia habens circa caulis exortum parua, vt rutæ. At cauliculi ſeminibus referti ſunt, ſimilibus racemulis, qui nunquã florent, odor eſt vinoſus, iucundus, radix tenuis, longitudinis duorum palmorum. Nectitur in Cappadocia in coronas. Plinius eadem tradit. *Lib. 27. c. 4.* Ambroſia vagi nominis eſt, & circa alias herbas fluctuantis, fruticem vnũ habet, denſum, ramoſum, tenuem, trium ferè palmorum, tertia parte radice breuiore, foliis rutæ. Circa imum caulem in ramulis ſemen eſt, vuis dependentibus, odore vinoſo, qua de cauſa Botrys à qui-

In cap. 112. lib 3. busdam vocatur, ab aliis Artemisia. Coronâtur ea Cappadoces. Matthiolus genuinam Ambrosiam quam hîc depinximus, esse credit, eadem quæ Ambrosia spontanea strigosior Lobellij: alteram tamen quam prima Latinorum commentariorum editione pro vera expresserat, etiam Ambrosiam facit, vt altera mas, altera fœmina dici posit, aut certè congeneres plantæ vt ambę censeantur. Verùm posterior non

Ambrosia tenuifolia.

AMBROSIA Prima, Matth.

AMBROSIA Altera, Matth.

AMBROSIA Hortensis procerior, Lobellij.

AMBROSIA, Montana.

Ambrosia,

Ambrosia, sed Artemisia tenuifolia multis videtur esse. Saxosis locis sponte nascebatur Ambrosia, nunc non nisi in hortis colitur, in quibus si procerior quàm quæ sponte oritur, fuit, non est quod quis ob id Ambrosiam esse neget, cùm planta aridis vel saxosis locis nata, si in hortis colatur, facilè incrementum capere, & habitior atque vegetior reddi possit, qualem pictura hæc ostendit, quæ est Ambrosiæ hortensis campestrem & spôte enatam foliorum magnitudine, longè superantis, odore, sapore, habitu non diuersis. Vires Ambrosiæ à veteribus asignatæ tam egregiæ appellationi haud respondent. Vim habet, inquit Dioscorides, sistendi ac reprimendi, & illitu adstringendi humores, qui in aliquam partem illabuntur. Plinius, vsus eius ad ea quæ discuti opus est. Verũ his verbis Plinius vim repellendi ἀποκρουστικὴν Dioscoridi dictam, in vim discutiendi διαφορητικὴν appellatam commutauit. Nam & Galenus scribit Ambrosiam illitam vim habere adstringentem & repellentem. His subiungemus plantam quam Ambrosiam montanam Herbarij vocant. Quæ ex obseruatione Dalechampij, in Allobrogum monte Gratianopoli vicino quem Diui Ænardi vocant, in alta & opaca silua gignitur, fruticosa, exili radice, prolixa admodùm, lignosa, nigricante: quatuor aut quinque cauliculis, dodrantalibus erectis: foliis Idææ viti aut pruno siluestri similibus, venosis, subrotundis, in ambitu nonnihil serratis, quatuor aut quinque ferè simul ex eodem in caulibus loco prodeuntibus: bullis multis absque flore, in caulium summis virgulis racemetim cohærentibus, angulosis, subrotundis, prominente è singulis apice, muscarum rostro siue proboscidi simili, saporis acerbi.

Locus. *Forma.* *Ibidem.* *Li.6.simpl.* *Locus.* *Forma.*

ANTHYLLIS, CAP. XXXIII.

Nthyllides aliquot explicauimus in libro de maritimis plantis, quasdam alias hoc aptiore loco declarabimus. Primùm eam quam Anthyllidem secundam vocant herbarij, Monspelienses Iuam muscatã, in agro Monspeliensi vbique nascentem, radice crassiuscula, modicè fibrata, non admodùm longa, candicante, tribus aut quatuor cauliculis, dodrãtalibus, minimè surculosis, ex eadem radice surgentibus: foliis Chamæpithyos tertiæ circum caules densis, in vertice potissimùm, oblongis, in ambitu dissectis, sed non Chamæpiteos modo in triafoliola fissis: flore purpureo ad foliorũ exortum ex interstitiis prodeunte, odorato: semine in vasculis exiguo. Eandẽ agnouit Pena, & Anthyllidem Chamæpityoidem vocat, quæ in oliuetis, inquit, & aridis aruorum marginibus Narbonæ ac Galloprouinciæ fruticat, nec alibi temerè nota. Moschata autem vulgò vocata fuit, quòd odora quidem sit, sed olfactu minimè grata, nec pinum redoleat, veræ & odoratæ chamæpityi cognata, sed rigidioribus surculis, sarmentosis, lignosis, breuioribus, foliis latioribus, longioribus, leuiter incisis, copiosis, lanugine obductis: floribus inter hæc maioribus, purpureis, semine hirsuto: radice lignea, gustu amaro, ingrata tota, & nonnihil styptica. Clusius Anthyllidis alterius nomine depinxit. Alia est Anthyllis montana, quæ in vmbrosis montibus nascitur, radice breui, contorta, alba, modicè fibrata, caulibus

ANTHYLLIS, II. Herbariorum.

ANTHYLLIS Montana.

ANTHYLLIS Altera Italorum, Lobellij.

multis, palmûm altis, rotundis, foliis densis, per caules alternatim dispositis, longis, linariæ modo, propè caulem trifidis, gustu subsalsis, è quorum medio, flos exit, deinde semen minutulum in rotundis loculis lino similibus, quibus herbaceus apex veluti præfixus insidet. Lobellius pinxit Anthyllidem alteram Italorum Camphoratæ congenerem (de qua in fine libri huius dicemus) stirpem tenuifoliã, humilem pinum exprimentem, quam Dioscoridis alterum Anthyllidem Aiugæ foliis & ramulis putabant Itali docti. Sed quum minùs olida sit, Monspeliensium Iuam Moschatam pro secunda Anthyllide retinendam censet. Surculis, foliis, ortu & facie Camphoratam adumbrat: sed exilior tota & summis virgultis, tomentosis, muscosis flosculis, luteo pallentibus, gustatu præsiccis.

LINARIÆ, CAP. XXXIIII.

MVLTAS Linariæ species herbarij obseruarunt, quarum aliquot hîc depinximus. Prima est Linaria tenuifolia cognominata, quæ in aridis, *Locus.* macris, & perflatis nascitur: radice valde capillata, nigra: caulibus mul- *Forma.* tis, dodrantalibus, rotundis: folio lini, tenuissimo & subtilissimo: saporis subaulter: flore copioso: priusquam hiet, rubente: cùm apertus est, ex rubro albicante: semine minutulo: in oblongis & corticosis vasculis. *Linar. cærulea.* Linaria cærulea radicẽ mittit duram, lignosam, albam: folia proximè radicem multa, bursæ pastoris simi- *Forma.* lia, laciniata, rariusculè venosa: caulem cubito proceriorem, foliis vestitum, longis, Linariæ similibus, angustioribus, nigrioribus, per ambitum minimè incisis, quinis senisve ex vno pediculo in caule extante simul prodeuntibus, capillacea tenuitate: ramulis multis, gracilibus: flore copioso, ex cæruleo albicante, in thyrsi modum *Locus.* congesto, quo decidente vascula subsequuntur infernè valde compressa, supernè *Tempus.* latiora, bifida, vt in Elatine. Gignitur in aridis, squallẽtibus & apricis. Floret Maio *Vires.* desinente. Totius plantæ sapor amarus est. Vlcera sordida purgat, lumbricos interficit,

LINARIA Tenuifolia.

LINARIA Cærulea, Dalech.

LINARIA Odorata, Dod.

LINARIA Minor, Dalech.

interficit, obstructiones expedit. Linariam odoratam profert ager Lugduno vicinus foliis similem vulgari. Cæterùm huius flos ex cæruleo candicat, vulgaris subluteus est, & corniculata cauda terminatus, ille minimè: prætereà suauissimè olet, quamobrem odoratam vocauerunt, cùm vulgaris flos grauem odorem spiret. Linariam odoratã etiam pinxerunt Dodonæus & Clusius, quæ singulari est caule, nonnunquam cubitali, in multos tenues ramulos supernè diuiso, quos oblonga

folia,

folia,lino ſimilia ambiunt,quæ tamen iuxta radicem ſunt humi ſparſa, longè maiora latioráque,bellidis foliis ſimilia, ſed per ambitum ſerrata, nonnulla etiam per caulem ſparſa,altiùs inciſa:flos exiguus,copioſus virgulis ſeu ramulis ſpicatim inſidet,cæruleus, lauandulæ ferè æmulus extrema parte hamuli inſtar incuruus

LINOSTRIS Recentiorum, Lobell.

(quem pictor non ſatis accuratè expreſsit) aliquantulum odorus: ſemen exiguum, rufum,in valuulis,linariæ ſimilibus,ſed minoribus continetur. Radice eſt ſingulari,candicante,minimi interdum digiti craſsitudine. Sponte prouenit montoſis Caſtellæ locis,lapidoſo & arido ſolo, vbi Aprili floret,& Maio, Iunioq́; ſemen profert. Linaria minor in ſaxoſis & aſperis Arbæ fluuij propè Geneuam ripis gignitur: radice breui, nigricante, capillata: cauliculis multis, dodrantalibus: folio lini,numeroſo: flore purpureo,corniculo ſimili, phœniceum verticem amplectente, & contegente: ſemine paruo, in rotundis vaſculis, lino ſimilibus, præfixo pilo tenuiſsimo inſignibus,capreolo ſimili. His addenda ex Lobellio Linoſyris recentiorum,quã ſic vocarunt propter ſimilitudinem cum Linariis & Scopariis. Eſt enim virgis rigidis & foliis Scopariæ aut Oſyridis vulgaris:ſed flores in ſummitatibus luteo fuluo languent, Aſteris montani anguſtifolij vel Crithmi Chryſanthemi ſitu & poſitu:parilitate & effigie conyzæ maioris aut minoris. Cauliculi pedem & cubi-

LINARIA Aurea, Tragi.

PASSERINA, Linariæ folio, Lobellij.

tum

cum æquant. Hanc in collibus Narbonensis Galliæ non procul à mari erutam meminit Lobellius: qua ad Balnea propè Frontignanum itur. Est acris gustâti, glutinosa, amaricans, Senæ æmulo sapore, ad Thymelæam accedente. Tum Linaria aurea Tragi, Hyssopus vmbellifera Dioscor. Guillandino, Helichrysi genus. Prorsus genere eadem Linosyridi videtur: facie siquidem, iisdem foliis & cubitalibus summis alis multifidis cauliculis neutiquam diuersa: sed extrema florum bullata capitula copiosis aureis villis referta, fulgent: radix lignosa, fibrata, semen exiguũ. Præthereà Passerina Linariæ folio, Linariis ob similẽ effigiem reddẽda: folia etenim Linariæ similia, sed aceruatim in capitulis coriandrinis seminibus paribus, summis Chrysocomes similibus, pallidioribus, surculosis pediculis lini flosculi pallentes. Ex agro Monspeliensi oriunda. Hæc Lobellius.

HYPERICVM, CAP. XXXV.

QVAE planta Græcis ὑπερικὸν, ἀνδρόσαιμον & χαμαιπίτυς, Latinis similiter Hypericum, Androsæmum, & Chamæpitys nominatur, Mauritanis *Resofricon*, & *Resofaricon*, Italis *Hyperico*, & *Perforata*, Germanis *S. Iohanskraut*, Hispanis *Coraconcillo*, Gallis *Millepertuys*. Androsæmum ob florem, qui digitis confricatus sanguineum emittit liquorem, dixerunt: Chamæpityn verò ab odore seminis resinaceo: Perforatam, & *Millepertuys*, quòd folia soli obuersa innumeris foraminibus scatere, & omni ex parte punctis quibusdam pertusa esse videantur, quod neque à Dioscoride, neque à Plinio annotatum fuit. *Nomina*

Hypericum, vt descripsit Dioscorides, frutex est surculosus, palmi altitudine, folia habens rutæ similia, florem luteum, (in vulgatis Græcis exemplaribus Leucoij mentio nulla, in Oribasio tamen legitur, ἄνθος ἔχον μήλινον, λευκοίῳ ὅμοιον, idest, florem habens luteum, Leucoio similem, quam lectionem Matthiolus approbat. Nam Hypericum floris colore violam luteam proximè refert, vtendumq; voce Græca Leucoij cẽset, ne ex albo aliqua suboriatur difficultas, quod fortasse Marcel. Florentino imposuit, qui florem Hyperici album interpretatus est,) qui inter digitos tritus sanguineum succum remittit, ramulos subhirsutos, in rotundo oblongos, magnitudine hordei (inemendati sunt hoc loco vulgati codices Græci, κλωνάρια ὑποδάσεα, προμήκη, ἐν τῷ περιφερεῖ, μέγεθος κριθῆς, ἐν ᾧ σπέρμα, &c. in quibus necessario deest vox, locũ quo semen cõtineatur significans. Quare hanc lectionem minimè secutus Ruellius legisse videtur, περικάρπια ὑποδάσεα, vertit enim subhirsuta siliqua, & in rotundo oblonga, hordei magnitudine, semine intus nigro, &c. Cornarius verò sic legit, κλωνάρια ὑποδάσεα, καρπὸν προμήκη, &c. Idest, ramulos subhirsutos, fructum in rotundo oblongum, hordei magnitudine, &c.) in quo semen nigrum, resinâ olens. *Lib. 3. c. 155.* *Forma.*

HYPERICVM, Matth.

Nascitur in locis cultis, & asperis. Ex hac Græci codicis emendatione, & præcipuarum huius plantæ notarum declaratione, neminem latere potest, eam Hypericum Dioscoridis esse, quæ hodie à Medicis & Chirurgis maximè celebratur, & vsu quotidiano vsurpatur. Sunt autem notæ maximè duæ, quæ id certò demonstrant: *Locus.*

nempe

nempe cruentus florum contritorum ſuccus, qui odori ſunt, pingues, glutinoſo cõtactu hærentes,& ſeminis odor reſinaceus, in pericarpiis copioſi, amari & ingrati guſtanti. Plinius non omninò Diſcoridi conſentit, etiamſi de eadem herba agat, his verbis. Eadem præſtat Hypericum, quam alij Chamæpityn, alij Conon appellant, oleraceo frutice, tenui, cubitali, rubente, folio rutæ, odore acri, ſemine in ſiliqua nigro, matureſcente cum hordeo. Hæc Plinius. Hypericum æſtate floret, Iulio potiſsimùm & Auguſto menſibus. Vim habet ciendi vrinã, auctore Dioſcoride,& ducendi menſes appoſitum. A tertianis quartaníſque cum vino potum liberat. Semen quadraginta diebus potum iſchiadicis medetur. Folia cum ſemine illita ſanant ambuſta. Natura ſemini Hyperici ſpiſſandi, inquit Plinius, aluum ſiſtit, vrinam ciet. Ad calculos veſicæ cum vino bibitur. Galenus verò ſcribit calefacere & ſiccare, eſſentiæq; tenuis eſſe, adeò vt & menſes & vrinas prouocet. Sed adhæc totum ſumendum eſſe fructum, non tantùm ſemen. Porrò cum foliis viridem illitam ad cicatricem ducere cũ alia, tum omnia ambuſta Cæterùm ſi ſicca contuſa inſpergas, humida & putredinoſa vlcera ſanare. Sunt & qui iſchiadicis bibendũ exhibeãt. Hyperico, vt ſcribit Matthiolus, vis ineſt reſerãdi, reſoluẽdi, agglutinãdi, atque etiam cohibendi. E potum ſemen ex vino calculos eiicit,& venenis aduerſatur, venenatorumq; morſibus reſiſtit, tum idem potum, tum herba ipſa deuorata hauſtáve, tum morſibus illita. Aqua ſtillatitia floreſcentis herbæ maximè prodeſſe dicitur comitialibus & reſolutis, ſi iis potanda detur. Datur ſeminis farina cõmodè cum Polygoni ſucco ad ſanguinis reiectiones. Ineſt floribus & ſemini mira facultas ad vulnera omnia ſananda, præter ea quæ in capite ſunt. Ideoq; oleum in quo diu flores & ſemine prægnantes ſiliquæ maceratæ fuerint, diuq; inſolatæ, mirificè recentia vulnera ſanant: ſed id efficaciùs præſtat, ſi cum lariceæ, aut abiegnæ lacrymæ oleo miſceatur. Idem per ſe ventri illitum dyſentericos iuuat, potum verò cochlearis mẽſura lũbricos necat. Cluſius Hyperici genus oſtendit, quod multis cõſtat ramulis per terram ſtratis, numeroſis, confertíſque foliis eos ambientibus, alteri Hyperico ſimilibus, ſed planè tomentoſis & incanis: flores ſunt ſecundũ ramulos lutei, aliquantulum tamen pallidiores & minores quã in vulgari, quibus ſuccedunt capitula vulgari ſimilia: radix lignoſa

Li. 16. ca. 8. — Tempus. — Vires. — Lib 16. c. 8. — Li. 8. ſimpl. — Ca. 19. li. 5 — Li. 2. Stirp. Hiſp. c. 70.

HYPERICVM Humi ſtratum, Cluſij.

HYPERICVM Tomentoſum, Lobelij.

HIPERICVM Syriacum, Lobellij.

lignosa & dura:rami etiam ipsi per terram strati radices & fibras agunt. In conuallibus quibusdam non procul à Salamantica crescit, vbi Iulio florent plantæ latè sese diffundentes:item in Valentini regni maritimis, vbi Martio florent. Proculdubiò hæc inter Hyperici genera referenda est, cùm plurimùm illi respondeat: imbecillior tamen,& vulgari magis odora. Lobellius adiecit aliud Hypericum tomentosum, quod prouenit in locis agri Monspeliensis natura vliginosis, sed feruidiore sole exustis, palmo non maius,& humi stratum,foliis item minoribus,& per interualla rarioribus:flore & semine luteolis, pallidioribus. Tota planta cana est & hirsuta,minùs odorata, Hyperici sapore, sed imbecilliore. Prætereà Hypericum Syriacum & Alexandrinum, cuius folia quadruplò minora sunt quàm nostri Europæi, quæ summis cubitalibus virgultis confertim tanquam in verticulis exeunt. Flores lutei nostrati persimiles.

ASCYRVM, *CAP. XXXVI.*

ΑΣΚΥΡΟΝ & ἀσκυροειδὲς, atque etiam Ἀνδρόσαιμον, Latinis similiter *Nomina*
Ascyron & Ascyroides. Hęc Hyperici species est, inquit Dioscorides, Li.3. ca.150.
magnitudine differens, maiores ramos habens, surculosiores, puni- *Forma.*
ceosq;, folia tenuia, flores luteos, fructũ Hyperico similem, resinacei odoris, qui cùm digitis teritur, ipsos ferè cruentat: qua de causa Androsæmum vocauère. Plinius parùm à Dioscoride discrepans, scribit, Lib.27. c.5. Ascyrum & Ascyroides similia sunt inter se & Hyperico, sed maiores haber ramos quod Ascyroides vocatur, ferulaceos, omninò rubentes, capitulis paruis, luteis: semen in caliculis, pusillum, nigrum, resinosum. Comæ tritæ velut cruentant, qua de causa quidam hanc Androsęmum vocauère. Galenus Ascyron Androsæmi genus facit, vt dicetur. Verùm id Ascyrũ est à Matthiolo cum Hyperico affabrè in commentariis expressum, quale & hîc depinximus, iam notissimum, amnium & riguorum, riuulorumq; pratensium amans valde, quadratos & rectos viticulos è radice multùm fibris sparsa exiles erigens, Hyperici foliis, paulò maioribus, venosis, poros peruios habentibus, & floribus itidem luteis, coccineum cruorem affricanti illinentibus: seminis odore resinaceo sui indice, nares feriente, haud disparis, sed infrequentioris vsus. Facit huius fructus, inquit

Li.6.simpl.

Pena in Aduers.

ASCYRVM, Matth.

Lib.4.c.54. Dioſcorides,cum hydromelitis heminis duabus potus,ad iſchiadas:ducit enim recrementa multa. Sed aſsiduè dare oportet donec ſanitati reſtituantur. Idem impoſitus ambuſtis prodeſt. Plinius, vſus ſeminis, inquit, ad iſchiadicos, poti duabus drachmis in hydromelitis ſextario. Aluū ſoluit,bilē detrahit. Illinitur & ambuſtis.

Vires

Lib.27.c.4.

ANDROSAEMVM, CAP. XXXVII.

Nomina ἈΝΔΡΌΣΑΙΜΟΝ quibuſdam Dionyſias & Aſcyrum, Latinis etiam Androſæmum nominatur, quaſi humanum ſanguinem dixeris, quòd ſanguineum ſuccum emittat. Ab hyperico aſcyroq; differt, Lib.3.c.165. ita tradente Dioſcoride, quod fruticet ramulis ſurculoſis ac tenuibus, *Forma.* virgis punicei coloris, folia habens triplo aut quadruplo maiora quàm rutæ, quæ trita vinoſum ſuccum remittūt: alas in cacumine pinnatas, circa quas floſculi parui, lutei: ſemen in calice ſimile ſemini papaueris nigri, velut lineis notatum. Coma contrita reſinoſum odorem reddit. Plinius, Androſæmum, inquit, ſiue vt alij Li.26.ca.4. appellauere, Aſcyrū non abſimile eſt Hyperico, de quo diximus, cauliculis maioribus, denſioribuſq; & magis rubentibus: folia alba, rutæ figura: ſemē papaueris nigri. *Locus.* Comæ ritæ ſanguineo ſucco manant: odor reſinoſus. Gignitur in vineis medio Ca.155. li.3. Autumno effoditur, ſuſpenditurq;. Androſæmum ex Matthiolo hic pictū damus, quod etiam Lobellius & Pena approbant, in opacis & ſiluoſis proueniens, non modo floribus, ſed etiam folijs tritis & expreſsis muriceum ſuccū reddēs, quo vno

ANDROSAEMVM, *Matthioli.*

ANDROSAEMVM, *Dod. II. Fuchſ.*

præ cæteris Androſæmum hoc agnoſcendum, & diſcernendum. Procerius eſt maiuſq; Hyperico, & altero tanto maiora folia habet, ſed pauciora, eidem etiam ſimilius flore, & ſemine procerioribus, cubitalibus, gracilibus, rotundis, rubentibus ramis. Androſæmum aliud oſtendunt Dodonæus & Fuchſius, quod Itali Clymenum putant, plerią; Sicilianā appellant, quòd in Sicilia tantū repeiri falsò credūt, quidam Clymenū Plinij, Galli *Toutesaine*, quaſi Panaces, ideſt, omniū morborum remedium

ANDROSAEMVM
Aliud, Dodon.

remedium. Hæc plāta ſemper virēs virgas producit vimineas, vt deſcribit Pena, ſanguineas, nitentes, rectas, flexiles, nonnihil anguloſas, aut ſecundū longitudinē ſtriatas, Periclymeno ſimiles & eiuſdē coloris: folia bina ex interuallis, infernè cæſia, ſupernè ſaturatè virētia, etiā Periclymeno ſimilia, niſi q̃ ex geniculis erūpunt, nec vti illa à virgis traiiciuntur, quæ non tam ſanguineum cruorem vel fundunt, vel affricta illinunt, vt diximus de Androſęmo vero: flores lutei ſunt: deinde baccæ paruæ, primùm rubræ, deinde nigræ, cruore purpureo, & ſeminibus fuſcis, minutis turgidæ. Radix foris fuſca, intus alba, lignoſa, fragilis, pedem & ſeſquipedē longa, guſtanti reſinoſa, lentoris expers: nec tota planta ingrata, nonnihil gummi Elemni, aut trifolij odorati ſapit. Moderatè adſtringit digerendo, & deſiccat, parua admodùm, aut nulla calfactione. Vulnerariis remediis, balſamis, oleis, potionibus commodiſsima, & vſu multò laudatiſsima. Auctor eſt Pena in Angliæ ſiluis, lucis & nemoribus frequentem eſſe, Flandris hortenſem. Androſæmi ſemen, vt ſcribit Dio- *Vires.*
ſcorides, tritum, duabus drachmis potum, bilioſa alui excrementa pellit. Iſchiadicos maximè ſanat, verùm poſt purgationem aquam exorbere oportet. Sed & herba ambuſta ſanat impoſita, & ſanguinem ſiſtit. Vulgati codices habent, καὶ αἷμα ἐπέχει, cùm in veteri legatur, καὶ νομὰς ἐπέχει, ideſt, vlcera carnem exedentia compeſcit. Qua de re fuſiùs hæc Plinius. *Li.26.ca.4.*
Vſus ad purgandam aluum tuſæ cum ſemine, potæq́; matutino, vel à cœna, duabus drachmis, in aqua mulſa, vel vino, vel aqua pura, totius potionis ſextario. Trahit bilem, prodeſt iſchiadicis maximè. Sed proxima die capparis radicem reſinæ permixtā deuorare oportet drachmæ pondere, iterúmque quatridui interuallo eadem facere. A purgatione autem ipſa robuſtiores vinum bibere, infirmiores aquam. Imponitur & podagris & ambuſtis, & vulneribus, cohibens ſanguinem. Androſæmum, *Li.6.ſimpl.*
inquit Galenus, planta fruticoſa, natura duplex. Vnum enim Aſcyrum & Aſcyroides nuncupatum eſt ſpecies hyperici: alterum verò à quibuſdam Dionyſias appellatur. Eſt autem ſemen eorum purgatorium, florum verò facultas modicè extergens, & deſiccans, vt & ambuſta curare credantur.

ANDROSAEMVM
Album, Dalechampij.

Cæterùm in vino auſtero decocta, vinum ipſum vulnerum grandium glutinatorium efficiunt.

CORIS, CAP. XXXVIII.

Nomina

Forma.

Yperico & congeneribus plantis Corin subiunxit Dioscorides, tanquam similem, atque etiam congenerem, ideóq; ab aliquibus Hypericum nominari scripsit, foliumq; habere Ericæ simile, minus tamen, pinguius ac rubrum. Est autem frutex palmi altitudine, ori gratus, actis & odoratus. Plinius quoq; Corin hyperici genus facit, & similiter ferè describit, his verbis. Est aliud Hypericum, quod alij Corin appellãt, folio Tamaricis, & sub ea nascitur, sed pinguioribus foliis & minoribus ac rubẽtibus, odoratum, palmo altius, leniter suaue, aculeatũ. Hic Tamaricis folio dixit, pro Ericæ folio. Matthiolus pro Cori plantam hîc pictam exhibuit, scripsitq; Corin non ita Hypericum referre, quemadmodum Ascyrõ & Androsæmum: iisq; nudam tantùm Dioscoridis historiam subdidit, eamq; plantam sæpiùs ad se ab herbariis allatam, nasciq; frequentissimam in Italia, nulla adscripta aut figuræ aut virium declaratione.

Li.26.ca.8.

CORIS, Matthioli.

Eam Lobellius descripsit. Matthioli Cori, inquit, flores stellati Ornithogali minores, ex rubore candicantes, quorum apiculi flauent. E lignosa radice multos spithameos cauliculos & foliola kali aut spergulæ stellatim ex geniculis profert. Gaudet pratis in afflatu maritimo. Aliã Pena Corin pulchram & valde hilari aspectu depinxit, quam Monspeliacam cognominat, quia nusquam nisi Monspelij & Frontignani ad radices Cetij montis, & propè Magalonem reperit. Fruticat hæc ramulis multis, densis, duriusculis, surrectis, rotundis, palmum & sesquipalmum altis, lignosis, cuius foliola densè stipata Ericæ maiori similia sunt, & similiter disposita: flores in summis ramulis purpurei, aut ex purpura cærulei, elegantissimi spectantur: semen vticulis, mollioribúsve alabastris paruis conclusum, rotundum, Tamarici par, glaucum vel pullum, tenuissimis glumis inuolutum, quasi oculi pupilla tutior inde foret. Radix multò sanè maior, longior & crassior, quàm pro plantæ modo, Anchusæ minoris par & concolor. Tota enim planta rubella visitur, & succo purpureo radicis pannos imbuendo commendatur: amaricat, gustu subacri, non inodora.

CORIS Monspeliensis.

Li.3.ca.156. Vires. Huius semen potum, inquit Dioscorides, vrinas & menses ducit, auxiliatur commorsis à phalangiis: ischiadicis item & opisthotonicis cum vino potum: ad rigores verò cum pipere. At in opisthotonicis etiam commodè

Li.26.ca.8. cum oleo illinitur. Plinius aliter de eius viribus scripsit. Vis semini excalfactoria, & ideo inflationem facit enterocelis, sed stomacho non inutile,

præcipuum

præcipuum ad ſtranguriam,ſi exulcerata non ſit veſica. Medetur & pleuriticis ex. vino potum. In quibus cùm hæc ſenſum rectum non habeant.Et ideò inflationem facit,&c.ſic emendat Cornarius ex veteri codice. Et ideò ad inflationem facit, ſed ſtomacho inutile,&c. Eandem Monſpelienſem Corin depinxit & deſcripſit Cluſius,florereq; ait menſe Maio,nonnunquam etiam Martio, ſiccis quibuſdam circa Salamanticam & Monſpelium locis, & maritimis Valentiæ & Galliæ Narbonenſis. Eandem dudum depingendam curauerat, & breuiter deſcripſerat Dalechampius.Radice multiplici,lignoſa,rubra,caulibus multis,dodrãtalibus, rubentibus,ſurculoſis:foliis multis,exiguis,Ericæ ſpecie, guſtu amaris. Flores in caulium faſtigiis veluti ſpicati congeſti ſunt,ex caliculis ſiue alabaſtris paruis exeuntes purpurei,venuſtiſsimi. *Li.2. Stirp. Hiſp.c.94.*

CHAMÆPITYS, CAP. XXXIX.

QVAE Græcis χαμαίπιτυς, Latinis quoque Chamæpitys, Aiuga, ſeu Abiga, Plinio auctore, nominatur: inuenitur & Ibiga vocari, quod nomẽ,Hermolao teſte, ferè ſeruãt hodie. Hinc abiectis duabus literis i,& g,Iba,& ab Aiuga abiectione duarũ literarũ, a, & g,Iua manauit in vulgi appellationem. Officinæ Iuã muſcatã appellant, & Iuã arthericã, Arabes *Hameſitos*,ſeu *Chamaſithius*, Itali *Chamepitio* & *Iua*, Hiſpani *Pinilho*, & *Iua arthetica*, Germani *Ye lenger, ye lieber*, Galli *Iue muſcate*, & *Artetique*. Cæterũ Chamæpitys dicta eſt,ideſt, humilis ſiue pumila picea, quòd eius folia piceã oleant: Abiga verò propter abortus, Plinio & Dioſcor.auctoribus,quos,educẽdis iis quæ in vtero ſunt, excitare ſolet:vt & Arthetica,ſiue potiùs Arthritica,quòd iſchiadicis,& cæteris articulorum doloribus opem ferat.Dioſcorides tria Chamæpityos genera ponit. Primam repentem,foliis ſedi,alteram maiorem,tertiam marem. Plinius totidem,ſed inuerſo ordine. Primam maiorem,alteram breuiorem,tertiam marem. *Nomina* *Li.24.ca.6.* *In Coro. 176.lib.3.* *Genera.*

CHAMÆPITYS Prior, Matthioli.

Chamæpitys,vt deſcribit Dioſcorides,herba eſt per terram ſerpens,ſubcurua,folia minori Aizoo ſimilia habens,multò tamen tenuiora & pinguiora, hoc eſt, Serapione interprete, quæ habent ſuper ſe humiditatem tenacem,hirſuta,circa ramos frequentia,odore piceæ:flores exiguos,luteos, aut candidos:radicem cichorij. Altera cubitalibus eſt ramis:anchoræ modo incuruis,tenuibus,coma ſupradictæ ſimili,flore candido, ſemine nigro. Olet autem & ipſa piceam. Tertia quæ mas appellatur,herbula eſt foliis tenuibus, candidis & hirſutis:caule aſpero,candido,floſculis luteis: ſemine ſecus alas puſillo: piceam & hæc olet. Plinius non adeò cum Dioſcoride cõſentiens, hæc ſcribit. Chamæpitys, Latinè Abiga appellatur, diciturq; propter abortus, ab aliis Thus terræ,cubitalibus ramis, flore pinus & odore. Altera breuior & incuruæ ſimilis. Tertia eodem odore,& ideò nomine quoque, paruulo cauliculo,craſsitudine digitali,foliis ſcabris,exilibus, albis,in petris naſcens. Prima Dioſcoridis Chamæpitys à Matthiolo depicta, ea eſt quam hîc primo loco expreſsimus:tertia, quam ſecundo: *Lib.3.c.157.* *Forma.* *Cap.179. ſimpl.* *Li.24.ca.6.*

FFf 3

In Aduerſ. mediam maiorem ſe non noſſe fatetur. At Lobellius & Pena primam Matthioli, & Dodonæi non primam, ſed marem, ſiue tertiam Dioſcoridis eſſe ſtatuunt, eam nimirum, quæ compertæ vtilitatis & vulgaris cognitionis vbique prouenit. Sabu-
Locus. leta, a ida, lapidoſaq; vineta & olíueta amat Narbonenſis Galliæ, vbi perquã odora: ſurculis grac libus, hirſutis, inflexis, numeroſis: pini foliis, vel pſyllij, minoribus, incanis, côterris, reſinoſis, exiguis interſertis ſecus floſculos, melinos, veronicæ fœminæ, ſed ſemine oblongo, tereti, fuſco, Germaniæ Galliæ & Angliæ agris ſponte peruia, ſed paucis in locis: eóque in hortis tantùm colitur, ad medicos tamen vſus odore & viribus cultura ignauior: radix fibris duriuſculis, lignoſis, amaro ſapore, medicato, ſubacri, neutiquam dulci, ſed reſinaceo, diuq; faucibus hærente, quæ idcircò nonnullis Germanis *Vergiſzmynnicht*, ideſt, ne mei obliuiſcare, forte dicta fuit, quod etymum dum Matthiolus à Germano Pharmacopœo & Braſauola adductum reprehendit, immeritò facit, nam ipſemet fallitur, cùm aliam vocaram

CHAMAEPITYS Tertia, ſiue altera Matth.

CHAMAEPITYS Prima, Dioſcor. Pena & Lobel.

ye lenger ye leber, id ſonantem, quò diutius eò amantius, aut gratius (hoc autem amaræ dulci ſiue circeæ meritò quadrare diximus) in hanc transfert. Altera Chamæpitys ſiue tertia Matthioli, & tertia Dodonæi luteolis floribus iiſdem Lobellio & Pena auctoribus, prima eſt Dioſcoridis, pinum redolens, minùs nota, & paucis obuia locis, tamen odoratior, collibus aridis & aruis editioribus Niceæ Sabaudorum, & Genuæ Liguſtrum fruticat. Quinetiam eandem vireta nonnulla Belgij ſtudioſè colunt: radice fibrata, ſonchi, aut dentis leonis, minore. Ramulos ea profert palmum altos, humiſtratos, foliolis ſeptos, ſemperuiui minoris, aut potiùs vermicularis, minùs carnoſis, ſed incanis, & hirſutis, in quibus floſculi in medio albidi. Suauiorem ſpirat hæc odorem, interdum vliginoſum, quemadmodum muſcus quernus aut cedrinus. Secunda verò Dioſcoridis Chamæpitys fortaſſe eſt vermiculatus frutex maior, de quo diximus capite de Aizoo. Chamæpitys altera etiam multis dicitur quæ capite proximo Chamædrys altera, & Chamædrys fœmina nominatur

nominatur. Ad harum genus refert Dodonæus plantam, quæ quòd foliorum solam formam cui imitetur, odore verò destituta sit, Pseudochamæpitym appellat. Primæ Dodonæi procumbentibus ac tenuibus pediculis foliísque similis est, sed flosculis differt, qui in hac candidi sunt, & inuersos Lamij flores satis referunt, ipsis tamen & longiores & patentiores. Quaterna inde cohærent semina: radix mediocris crassitudinis. Ex Hispaniis anonymum missam fuisse ait Dodonæus. Scribit Clusius se in Hispanijs inuenisse pusillam quandam plantam Aiugæ admodum similem, tum cauliculis, tum foliorum trifidorum forma, hirsutam totam subsalso gustu, & inodoram, nisi quiddam herbaceum & ingratum redoleret. Flores extremis ramis ex alis prodeunt, Aiugæ similes, sed maiores & albi: semina quaterna in singulis caliculis cinerei coloris, maiuscula & rotunda ferè: radix crassiuscula, subalbida. Prouenit locis incultis, & æstate floret. Eadem esse videtur quæ Pseudochamæpitys Dodonæi, aut certè simillima. Chamæpithyos primæ folia, au-

PSEVDOCHAMAEPITYS, Dodonæi.

AIVGA ADVLTERINA Clusij.

ctore Dioscoride, septem diebus in vino pota regio morbo medentur: quadraginta *Ibid.*
verò, ex hydromelite ischiadicos sanant. Dantur peculiariter iocinorosis, vrinę dif- *Vires &*
ficultatibus, & renum vitiis, prosunt etiam torminosis. Ea apud Heracleam Ponti- *Temper.*
cam, perinde atque antidoto contra aconitum vtuntur, bibentes decoctum: Ad an-
tedicta illinitur cum polenta iure decocti macerata. Trita & cum fico pro pilulis
data aluum emollit. Excepta melle, squama æris, & resina, purgat. Apposita cum
melle ducit quæ ab vtero duci solent. (legitur enim Græcè, ἄγει δὲ καὶ τὰ ἀπὸ ὑστέρας
προστεθεῖσα σὺν μέλιτι. significant enim τὰ ἀπὸ ὑστέρας non solùm menses, sed etiam
fœtus & secundas, quare Abiga ab abigendo partu, & procurãdo abortu nuncupata
est). Mammarũ duritias discutit, vulnera glutinat, herpetas cum melle illita cohibet.
Secũda & tertia eandem vim obtinent, non tamen adeò efficacem. Eadem fe-
rè Plinius de vsu medico tradit. Prosunt aduersus scorpionum ictus. Item iocinori, Lib.24 c.6.
illitæ cum palmis, aut cotoneis. Renibus & vrinæ decoctum earum cum farina hor-
deacea. Morbo quoq; regio, & vrinę difficultatibus ex aqua decocta bibuntur. No-

uiſsima contra ſerpentes valet cum melle. Sic & appoſita vuluas purgat. Sanguinē denſatum extrahit pota. Sudores facit perunctis ea, peculiariter renibus vtilis eſt. Fiunt ex ea & hydropicis pilulæ cum ficu aluum trahētes. Lumborū quoq; dolorē victoriati pondere in vino finit, & tuſsim recentem. Mortuos fœtus ex aceto cocta
Lib. 8. ſim. potaq́;, eiicere ꝓtinus dicitur. Galenus verò multò diſtinctiùs, Chamępitys, inquit, amarū quidem guſtu ſaporē validiorē acri obtinet: effectu verò purgat, abſtergitq́; viſcera, plus quàm calefacit. Proinde regio morbo correptis, & omninò quibus facilè iecur obſtruitur, bonum eſt remedium. Quin & menſes ducit, tum pota, tum appoſita cum melle. Sed & vrinæ mouendæ aptum eſt medicamentum. Sunt qui etiam eam exhibent iſchiadicis, decoctam cum melicrato. Herba porrò ipſa viridis magna vulnera conglutinat, & vlcera putreſcentia ſanat mammarum. præterea duritias diſcutit. Eſt enim in ſiccando ordinis tertij, in calfaciendo verò ſecundi.

CHAMAEDRYS, CAP. XL.

Nomina ΑΜΑΙ'ΔΡΥΣ & χαμαίδρυ Græcè, Latinè Trixago ſiue Triſſago dicitur. Officinæ Græcum nomen retinent, vulgò Quercula minor, & à ſerratis foliis Serratula appellatur, Arabicè *Damedrios, Chamadrios,* ſeu *Kemadrius,* Italicè *Chamedrio, Querciuola & Calamandrina,* Germanicè *Gamander, leyſſen Bathengel,* Gallicè *Germandree,* vel *Cheſnette.* Chamædrys autem Græcis dicta eſt, quaſi humilis ac terreſtris quercus, quòd ſcilicet, folia quercus ha-
Genera. beat. Dioſcorides & alij veteres vnicam faciunt Chamædryn: recentiores verò herbarij plura eius genera. Fuchſius quatuor depinxit: primùm verā Chamæ-
Cap. 333. dryn, eámque duûm generum, marem ſcilicet, & fœminam. Deinde Chamædryn vulgarem duûm item generum, marem ſcilicet, & fœminam. Alij aliter eius gene-
Lib. 3. c. 96. ra diſtingunt. Chamædrys, vt deſcribit Dioſcorides, frutex eſt paruus palmi altitu-
Forma dine, folia habens parua, & figura & diuiſuris quercui ſimilia, amara, florem ſubpurpureum, paruum (in veteri codice legitur ἄνθος ὑποπόρφυρον, μικρὸν, καὶ πικρὸν, id eſt,

CHAMAEDRYS, *Matthioli.*

CHAMAEDRYS *Vulgaris, mas Fuchſij.*

florem

florem purpurascentem, pusillum, amarum. Oribasius legit ὑπόπυῤῥον, id est, subrufum. Ruellius Plinium secutus, vertit, flore paruo, penè purpureo). Nascitur in asperis & petrosis locis. *Locus.* Colligere ipsam oportet semine prægnantem. Breuiter sic Plinius. *Lib.24.c.15* Chamædrys herba est quæ Latinè Trissago dicitur: aliqui eam Chamædropem, alij Teucriũ appellauêre. Folia habet magnitudine menthæ, colore & diuisura quercus. Alij serratam, & ab ea serram inuentam esse dixêre: flore penè purpureo. Hãc facie verè refert, quæ hîc picta est, radice exigua, surculosa, virgultis numerosis, pedem altis, foliis in ambitu serratis, binis, numerosis, vt quercus, sed profundè minùs incisis: floribus purpureis. Hæc Chamædrys minor appellari potest. Nam quæ Antuerpiæ atque alibi in hortis visitur, maior: quòd foliis sit maioribus, candidioribus, flore cęsio, pallescente, vbi etiam niues imbrésque spernit, illa cõtrà breui marcescit. *Pet. Pe. in Ad.* His addẽda minima, quæ à quibusdam fœmina dicitur, & hoc nomine à Dodonęo pingitur humilis herbula, multis cauliculis, lanuginosis, foliis hirsutis, profundiùs & ferè decussatim insectis: flosculis purpurascentibus, circum cauliculos emicantibus: semine in rotundis capsulis, nigro, & rotundo: radice crassa, plurimis fibris capillata. *Lib.1.c.16.* Eadem est quæ à Matthiolo pro Chamædry altera picta exhibetur. Quibusdam Chamæpithys altera videtur esse, quam floribus & odore quadãtenus refert,

CHAMAEDRYS fœmina, Dodonæi.

CHAMAEDRYS Altera, Matthioli.

CHAMAEDRYS Vulgaris, fœmina Fuchsij.

aliis

aliis Ocimastrum. Dodonæus in Libro Purgant. Chamæpitym tertiam facit, Lobellius Chamædrym aliam laciniatis foliis, vel potiùs Chamæpitym alteram, Tragus Chamætypariſſum agreſtem. Aliam hîc quoque appoſitam herbarij Chamædryn montanã vocant, à foliorum cum chamædry ſimilitudine, & à natalibus, aliis Leucadem Dioſcoridis, ob foliorum eximium candorem. Frutex, aut potiùs ſuffrutex eſt in editiſſimorum montium ſaxoſis, cõfragoſisq; locis proueniens, pedis aut ſeſquipedis longitudine, radice nigra, longa, huc illuc ſparſa, lignoſa, caules multos gignente, è nigro rufeſcẽtes, rotundos, humi ſparſos, folia quercui aut Chamedryj ſimilia, marginibus valde inciſa, ſupernè nigriùs virẽtia, infernè candicantia, denſiùs congeſta: flos longo nititur petiolo, albus, roſæ ſiluestri aut ciſtho ſimilis, quinque foliolis conſtans, luteis in medio ſtaminibus, eleganti formoſoq; aſpectu. Lobellius etiã Chamædryn montanam duriorem pinxit, Ceruicariam Geſneri, quorundam Italorum *Chioma di Ioue*, ſic dictam à floris ſimilitudine, qui è foliolis ſericeo vellere in latam cæſariem tortilibus crinibus explicatur, in cæteris omnibus huic noſtræ planè ſimilem. Tota planta valde adſtringit, vt guſtus demõſtrat. Chamædrys prima, auctore Dioſcoride, recens ac viridis in aqua decocta & pota, conuulſis, tuſſientibus, lieni indurato, vrinæ difficultatibus, hydropicis inter principia auxiliatur. Cit menſes, fœtúſque extrahit, lienem ex aceto pota minuit. Aduerſus venenata cum vino pota & illita efficax eſt. Trita ad prædicta in pilulas conformatur, cum melle vetera vlcera purgat, cum oleo trita inuncta & illita oculorũ caliginem diſcutit. Eadẽ magna ex parte Plinius tradidit. Aduerſus ſerpentium venena pota illitaq; efficaciſſima. Itẽ ſtomacho, tuſſi vetuſtæ, pituitæ in gula cohæreſcenti, ruptis, conuulſis, lateris doloribus. Lienẽ conſumit. Vrinam & menſas cit, ob id incipientibus hydropicis efficax, manualibus ſcopis eius in tribus heminis aquę decoctis vſq; ad tertias. Sanat & vomicas, & ſordida vlcera cum melle, fit & vinũ ex ea pectoris vitiis, foliorum ſuccus cum oleo caliginem oculorũ diſcutit. Ad ſplenẽ ex aceto ſumitur. Galenus qualitates eius & effectus enucleatè declarat, his verbis. Chamædrys vincentem habet qualitatẽ amarã. Eſt & quodãmodo acris: quare meritò lienes colliquat & vrinas ac menſes prouocat, craſſitudinem humorum incidit, & viſcerum obſtructiones purgat. Ponátq; eam quiſpiã in tertio ordine excalfacientium & deſiccantium, plus tamẽ calefacit quàm diſcutit. Theophraſtus aliã vim foliis, aliam ſemini tribuit, his verbis, τῆς δὲ χαμαίδρυος τὰ μὲν φύλλα πρὸς τὰ ῥήγματα, καὶ πρὸς τραύματα ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα, πρός τε τὰ νεμόμενα ἕλκη. τὸν δὲ καρπὸν καθαίρειν χολὴν, ἀγαθὸν δὲ καὶ ὀφθαλμοῖς. πρὸς δὲ τὰ ἀργέματα προσάγειν τὸ φύλλον ξήραντα ἐν ἐλαίῳ, ἔχει δὲ τὰ φύλλα οἷάπερ δρυὸς. τὸ δὲ ἀνάστημα τῆς ὅλης ὅσον σπιθαμιαῖον, εὔοσμον δὲ καὶ ἡδύ. Id eſt, Triſſaginis folia ad rupta vulneraq; in oleo trita valẽt, & ad depaſcẽtia vlcera, ſemẽ bilem trahit, & oculis quoq; vtile eſt, foliũ ad albugines tritum in oleo prodeſt. Hęc Theophra. Chamędryn montanã ad vetris profuſiones, menſiũ abundantiã, ſanguinis effluxiones, vomitiones immodicas Alpini cõmendant, ſed ad dyſenterias pręcipuè, huiúſq; frondẽ damas auidiſſimè carpere narrãt in locis huius plãtæ feracibus degere cõſuetas.

CHAMAEDRYS Montana, Dalechampij.

Lib. 4. c. 69.
Vires & Temper.

Lib. 24. c. 15.

Lib. 8. ſim.

Lib. 9. hiſt. cap. 10.

VERO

VERONICA MAXIMA, CAP. XLI.

IN SEQVANIS gignitur quæ maxima Veronica dicitur à nonnullis, ad montium confragoſa præcipitia inter ipſa ſaxa, radice nigra, plurimis fibris capillata, caulibus multis fruticoſa, cubitalibus, foliis quercus, multùm crenatis, ſemper geminis, caulem Chamædryos inſtar amplexantibus, quam ob cauſam Chamædryos genus eſſe quidã volunt, ſurculis multis ex alarum ſinu prodeuntibus, minimè folioſis: flore denſo, puniceo, Veronicæ, exiguo, ſpecioſo: ſemine in loculis latis, duobus ſimul iunctis, Elatine non diſſimilibus.

TEVCRIVM, CAP. XLII.

TEYKPION vel τεύκριος à Teucro inuentore, quibuſdam ob ſimilitudinem Chamædrys dicta, Latinè etiam Teucrium nominatur. Herba, inquit Dioſcor. virgata, ſimilis chamædryi, tenuifolia, & ciceri ſimile folium habens. Ex qua breui & fortaſſè mutila deſcriptione, quamuis minus certa Teucrij notio ſit, tamen Chamædryos cognitio ad conſimilem herbam accommodata, fecit vt Teucrium legitimum innoteſceret, quod ob ſimilitudinem, Galli *Groſſe Germandree* vocant, Germani *Groſzbatengel*, id eſt, grandem Chamædrỳn. Locis montoſis & aridis fruticat, virgultis multis, rectis, lignoſis, foliis planè Chamædryos, ſed craſſioribus, aliquãtò minùs incanis, rugoſis & aſperis: flores item Chamædryi conſimiles ſunt, ſed purpuræ magis ſaturæ. De Teucrio ſic Plinius. Inuenit & Teucer eadem ætate Teucrion, quam quidam hemionirin vocant, ſpargentem iuncos tenues, folia curua, aſperis locis naſcentem, auſtero ſapore. Nunquã floret: neq; ſemen gignit. Medetur lienibus, conſtatq; ſic inuentam. Quum exta ſuper eam proiecta eſſent, adhæſiſſe lieni, eúmque exinaniſſe: ob id à quibuſdam Aſplenon vocatur: Narrant ſues, qui radicem eius edunt, ſine ſplene inueniri. Et mox addit. Quidam ramis hyſſopi (Chamædryos Dioſco.) ſurculoſam, folio fabæ (Ciceris Dioſco.) eodem nomine appellant, & colligi florentem adhuc iubent, adeò florere non dubitant, maximeq; ex Ciliciis, & Piſidiæ montibus laudant (iuxta Gentiadem & Ciſſadẽ. Dioſc.) In quibus Plinius Hemionitin Dioſcoridis priore loco Teucrij nomine deſcribit & mox Teucriũ verum. Viridis cum poſitu, inquit Dioſcorides, aut arida feruefacta poti, vim habet lienẽ potenter abſumendi. Splenicis cum ficubus

Nomina — *Lib.3.c.95.* — *Forma.* — *Locus.* — *Lib.25.c.5.* — *Vires & Temper.* — *Lib.3.c.9.*

TEVCRIVM *Primum, Matthioli.*

ficubus & aceto illinitur: item serpentium morsibus cum aceto solo sine ficubus. Lib.16.c.8. Eadē ferè Plinius tradit, his verbis. Lieni medetur Teucria, præcipuè pota arida, & decocta, quātum manus capit, in aceti heminis tribus ad heminam. Illinitur eadem Lib.8.sim. cum aceto, aut si tolerari non possit, ex fico vel aqua. Teucrium, inquit Galenus, in-

TEVCRIVM Alterum, Matthioli.

TEVCRIVM Bæticum, Clusij.

cidendi & tenuium partium facultatis est, quare lienes sanat. Ponátque ipsum quispiam in tertio exsiccantium, secundo verò excalfacientium ordine. Aliud Teucriū Clusius pinxit, quod Bæticum nominat. Interdū ad hominis altitudinem assurgit inquit, interdū humilius est, vnico stolone, minimi digiti crassitie, cortice candicante obducto, in ramos non admodùm frequentes diuiso, ordine quodam ita digestos, vt bini perpetuò sint inter sese oppositi, incani: folia vulgaris Teucrij ferè, maiora, per ambitum nonnihil sinuosa (quod pictor malè expresśit) prona parte omninò incana, supina verò ex atro virentia, gustu perquàm amaro: flos candidus, labris infernè prominētibus, nulla galea superiùs imminente, aliquot oblongis staminibus seu villis ex medio flore exilientibus. Perpetuò viret. Montibus Calpe vicinis, & Bæticę maritimis, in sepibus, & inter frutices alios se inuenisse ait Clusius: tum etiam Gadibus ea parte, qua nunc insula continenti est coniuncta ponte admirabili. Floret Februario.

EVFRASIA, CAP. XLIII.

Nomina CVM Eufrasiæ nomen Græcam testetur originem, videtur sanè à buglosso veterum desumptum esse. Vt enim id in vinum deiectum, vt loquitur Plinius, animi auget voluptates, vnde εὐφροσύνη, ita etiam illa quia oculos iuuat & delectat, εὐφροσύνη appellata esse videtur, quam vocem imperiti linguæ Græcæ deprauantes, in Eufrasiam verterunt, eamq́; sic corruptam Officinæ, vt in plurimis aliis, retinuerunt. Etsi autem Græco & eleganti nomine donata sit hęc herbula, nihil tamen de ea, quod sciam, apud veteres Grę-

cos &

EVFRASIA, Matth.

EVFRASIA Secunda, Dodonæi & Lobelly.

cos & Latinos, nempe Dioscoridem, Galenum, Plinium, adde etiam recentiores Aëtium, Paulum, & Actuarium scriptum repetitur: sed à ducentis tantùm vel paulò plus annis posteritati Eufrasiæ nomine innotuit, ad oculorum caligines, & morbos pituitosos peruagatæ commendationis. Vnde Germanis *Augentrost*, id est, oculorum solatium, dicta fuit: nonnullis hac quoq; ratione motis, Ophthalmica, id est, ocularia. Galli, *Eufrase* vocant, Itali *Eufrasia*. Est igitur Eufrasia herba parua, palmi vnius altitudine, cauliculis purpureis, surculosa, foliis multis, exiguis, crispatibus, per ambitum serratis, flosculis exiguis, candidis, intus purpureo & luteo colore maculatis: radice parua, tenui, fibrata. Apricis collibus & pratis strigosis potissimũ gaudet. Iulio & Augustomensibus floret, tunc colligenda & siccãda. Sapor amaricans calidam & siccam esse perspicue docet. Vtuntur ea tam recente quàm exsiccata aduersus omnia mala quæ oculorum claritati officiunt. Quare trita & oculis imposita, aut succus eius cum vino instillatus caligines delet, & visus aciẽ restituit. Idem præstat eius exsiccatę farina, si tribus eius partibus cũ vna parte macis commixtis, quotidie manè cochlearis mensura sumatur per se, aut cum saccharo, aut cum vino. Nec solùm oculorum aciem, sed etiã memoriã mirificè roborat, amissamq; reparat. Arnaldus vinũ Eufrasiatum valde commẽdat, his verbis. Eufrasię vinum fit ad oculos, ponendo herbam in musto donec fiat vinum. Cuius vsu oculi senum reiuuenescunt. Aufert hoc impedimenta eorum, & defectũ visus in quocunq; cuiussis ætatis homine, prçsertim vbi pinguedo & pituita redundent. Est & qui permansit nihil videns per longum tempus, & infrà annum eius vsu restitutus est ad visum. Ipsa enim herba calida est & sicca, & habet hoc a proprietate, quod quando puluis eius comeditur cum ouorum vitellis, idem mirificè prçstat, vel quando puluis idem recipitur cum vino. Et supersunt testes fide digni, qui fecerunt in seipsis, & qui non poterant legere sine ocularijs, & legerunt postmodùm absque ipsis etiam literam subtiliorem. Et vsus vini Eufrasiati non habet par in proficiendo visui. Si autẽ vinum esset nimis forte, temperetur cum aqua fœniculi, & si opus est addatur saccharum necessarium. Hæc Arnaldus. Cui nõ omninò assentitur Pena, nec ei vino prorsus fidendum suadet, vt cuius potu tantùm trimestri in Heluetia visum socium & sodalem suum afferat penè ambobus orbatum oculis, & fluxionibus modo nõ oppressum: cùm duntaxat anteà leui cathaphora, & lacrymatiun-

Forma. *Locus.* *Temper. & Vires.* In lib. de Vinis. In Aduers.

culis laboraret. Quare puluere aut decocto citra vinum tutiùs vtendum. Alia est planta quam nonnulli Euphragiam vocant, minimè tamen Euphragia vera existimanda, pedalis & altior, cauliculis rotundis, surculosis, in quibus folia parua, angusta, longiuscula, sæpiùs deorsum vergentia: flores rubentes: radicem exiguam superiori similem. Hac veræ Euphragiæ vice minimè vtendum. Descripsit Dodo. pinxit Lobellius, qui Cratæogonum secundum quorumdam vocat.

SINAPI ALBVM, CAP. XLIIII.

Locus. Forma.

IN asperis & saxosis hoc sinapi adolescit, radice dura & solida, candida, brachiata, & nonnihil fibrosa, foliis proximè radicem in orbē sparsis, multis, incisis cichorij modo, adulto caule pereuntibus, & exarescentibus, in caule numerosis, læuibus, crassis & carnosis, in cuspidē mucronatis, quā caulem attingunt lunatis, caule cubitali, nonnumquam altiore, rotundo, infernè rubente, in ramulos multos supernè diuiso, flosculis multis scatentes, candidis, quibus succedunt graciles & prælongæ siliquæ, minuto semine grauidæ, acris & feruidi gustus, elegāti specie siliquarum tanquam vallo quodam circa caulem & surculos erectarum. Floret Maio mense. Quidā thlaspeos alij Drabæ genus esse volunt.

PTARMICA, CAP. XLV.

Nomina

ETsi multis plātis olfactu sternutamenta cientibus ptarmices, id est, sternutatoriæ siue sternutamentariæ nomen competere possit, tamē quæ hîc primo loco depicta cernitur, Fuchsij & multorū herbariorum sententia id nomen adepta est, quòd acri suo odore nares feriens sternutamenta irritet. Pyrethrum siluestre à Dodonæo appellata ab acri & feruida facultate, diuq; linguam vellicante Pyrethri modo, quamquam moderatiùs, à Germanis *Vuilderbertram* vocata. Alij ptarmicas alias proponunt. Sed ptarmicæ descriptionem audiamus ex Dioscoride. Ptarmica, inquit, frutex est paruus ramulis paruis (vetus codex habet non μικροὺς, id est, paruos: sed λεπτοὺς, id est, tenues) multis, rotundis, abrotono similibus, circa quos folia multa, oblonga, oleæ similia, in summo veluti chamæmeli capitulum, paruum, rotundum, olfactu acre, sternutamenta ciens, vndè & nomen inuenit. Quæ delineatio plantę cuius pictura hîc datur, aptè quadrat: nam surculis fruticat exiguis, multis, rotundis, abrotono non dissimilibus, lentè rufescentibus, qui foliis frequentibus, longiusculis, oleæ similibus, angustis, vtrimque leuiter serratis ambiuntur flore in cacumine Anthemidis propè ad vmbellę modum qui

Cap. 245. hist.

PTARMICA, Fuchsij.

Lib. 3. c. 20.

Lib. 2. c. 156.

Forma.

dum, qui acri suo odore nares feriens sternutamenta elicit. Inuenitur sæpiùs in altis montibus, & saxosis locis sæpè & in pratis. Floret æstate, radix extremo effoditur autumno. Eadem planè est quam Matthiolus Ptarmicæ nomine depinxit, & in Bohemiæ hortis passim seri scripsit, è montibus, in quibus nascitur, illuc translatam: eadem enim eius delineatio ab eo ponitur, quæ modò à nobis exposita est, iidem natales. Hanc quòd acri sit sapore, quidam Pyrethrum vocant, quos secutus Dodonæus, Pyrethri siluestris nomine pinxit & descripsit. Eadem etiam videtur, quę pro menthæ Sarracenicæ specie, ex Myconi sententia, à nobis in Horto inter menthæ genera explicata est. Plantam aliam Ptarmicam Matthiolus appellare voluit, quæ caules tenues habet, folia oleæ, flores vmbellatos in cacumine, & capitula quæ naribus immissa sternutamenta cient. Verùm Dioscoridis Ptarmicam esse ne- *Locus.* *Tempus.* *Lib. 3. c. 10.*

PTARMICA Altera, Matthioli.

PTARMICA Montana, Dalechampij.

gat. Ptarmicā montanam herbarij vocant aliud plātæ genus in altissimis & asperrimis Allobrogum montibus, sed tamē herbidis prosiliens, radice nigra, in multos surculos fissa, longa, valde fibrata, odorata, gustu principio amara, deinde acri, caulibus multis fruticās, teretibus, lignosis, abrotono similibus, cubitalibus: foliis in caulibus, oblongis, oleę similibus, propè radicē latioribus, plantaginis ferè specie, humi stratis, capitulis in summo cauliū vertice chamemęlo similib⁹, odorē validū & acrē spirantibus, qui sternutamenta excitat, flore in ambitu luteo. Ptarmices folia, inquit Dioscorides, cum floribus illita, sugillata possunt tollere. Flores sternutamēta efficacissimè mouent. Galenus verò, Ptarmices flores, inquit, ciēdæ sternutationis vim obtinent vnde ei herbæ nomen. Totus autem frutex si contundatur viridis, sugillata, & reliquas ecchymoses digerit. Est enim temperies eius calida & sicca, viridis etiamnum ordine secundo, siccatæ tertio. Montanæ Ptarmices radicem mulierculæ Alpinæ ad vteri suffocationes, mensium suppressione, virginum pallores, maciem & cachexiam summoperè commendant. *Lib. 2. c. 156* *Vires.* *Lib. 8. sim.*

PYRETHRVM FLORE ANTHEMIDIS, CAP. XLVI.

Nomina

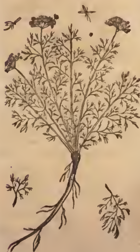
HVic plantæ Germanicè *Bertram*, Gallicè *Pirethre*, aut *Pied d'alexandre* dictæ, ob radicis eius fetuorem igneum pyrethri nomẽ dederunt Officinæ, suffragante etiam Dioscoridis descriptione, quæ est huiusmodi.

Lib. 3. c. 71. Pyrethrum folia caulemq; emittit vt daucum siluestre, & fœniculum, vmbellámque anethi, circinatæ rotunditatis, radix longa est, pollicis crassitudine, gustu feruidissimo. A qua descriptione solis floribus distat hæc planta, quos non in vmbellis Anethi circinatis, sed in medio luteos, foliolis candidis circundatos, planè chamæmeli, aut bellidis, magnitudine buphthalmi: cauliculos multos, sesquipalmum altos, crassiusculos, foliis multùm incisis, fœniculi vel anthemidis, stipatos, crassioribus, longioribus: radicẽ lõgam, rectam, digiti crassitudine, linguam vrentem. Est enim calida siccaq; ad tertium vsque ordinem. Quare eadem præstat quæ Pyrethro Dioscotides & Galenus tribuunt, imò maiore efficacia quàm nonnullæ aliæ, quibus Pyrethri nomen dederũt quidam herbarij. Huius igitur radix cum melle sumpta, aduersus epilepsiam, apoplexiam, omnes inueteratos & frigidos cerebri morbos valet. Commansa pituitæ copiam ex cerebro elicit, vnde Saliuaris à Latinis dicta. Dentium immanes cruciatus sedat, si aceto cocta colluatur. Oleum ex recenti radice eductum mirificũ est.

PYRETRVM *Alterum, Matt.*

PYRETRVM, *Gesneri.*

PYRETRVM *Verum Matth.*

Plantam

Plantam aliam hîc appictam Pyrethri veri nomine ad Dalechampium ex horto suo misit Conradus Gesnerus vir doctissimus & candidissimus. Radice nititur longa, simplici, modicè fibrata, pallente, digiti crassitudine, feruidi & vrentis gustus: folia anetho similia prodeunt, caulis fœniculaceus, flos in vmbella circinatæ rotunditatis, vt omninò in nostris Dioscoridis exemplaribus legendum sit, σκιάδιον τροχοειδῆ, non τριχοειδῆ, id est, capillacea vmbella. Quare nullam prorsus notam deesse ad veram Pyrethri delineationem putabat ille. Matthiolus verò, Guillandinus & alij, plantam hîc expressam Pyrethri veri nomine donarunt, cui radices sunt & folia cotulæ fœtidæ, vmbellæ ab vno quasi centro multis petiolis innixæ, pectinis veneris ritu, aut Anethi, candidi flosculi, feruido & amaricante gustu. Non tam efficaces vires habet quàm Pyrethrum Officinarum.

FLAMMVLA, CAP. XLVII.

A B HERBARIIS dicta est flammula, quòd non secus ac flamma cuti apprессa vesicas, crustas, vlceraq; inurat. Huius species duas assignant Herbarij. Prior adminiculis eget quibus fulciatur: altera recta assurgit sine adminiculis. Illa sarmentosos emittit cauliculos, lentos & valde obsequiosos, cortice virente vestitos, folia minora quàm Vitalba incondita, ex vno pediculo cõplura, qui capreoli vice vicinis sese alligat. Flores candidi sunt: semina, *Nomina* *Forma.*

FLAMMVLA, Dodonæi.

FLAMMVLA, Matth.

exigua, cohęrẽtia, canescẽtibus quoq; plumis, sed minoribus & breuioribus exornata: pro radicibus multæ sunt & tenues fibræ. Hanc vulgi Flãmulam, Lobellius & Pena Clematidem alterã vrentem appellant. Nullam esse scribit Pena, quę tam benè quadret facie, & viribus Clematidi alteri Diosco. acri & exulcerãti. Curi enim affricta non secus ac Flamma vrit. Quin tantæ tenuitatis est eius feruor, vt dum digitis fricantur folia, spiritum vrẽtem eminùs præsertim in nares iaculetur, cerebrumq; & sensus repentè magnoperè percellat: quia feruor ille non in centro intimisque *Vires.*

terreis partibus, sed in leuioribus extimis residet. Quare succus & stillatitius liquor primus quasi è vino Flammeus est. In Narbonēsi & Gallica Prouincia sponte in pratis maritimis humi sparsa, tenera & humilis visitur, nisi fruticibus & sepibus innitatur, & aliis pedamentis, siquæ nacta sit. In frigidioribus regionibus hortensis est.

Forma. Flammula alterm foliis est amplioribus maioribúsque, vitalbæ similioribus, quam & candidissimis flosculis, & semine plumaceam cristam gerente, in fastigio cauliculorum eminentibus refert. Cauliculi cubito altiores, sine adminiculis stant, sursúmque eriguntur. Vere noua promit folia & cauliculos, æstate flores. Scribit Matthiolus, Flammulæ stillatitiam aquam in morbis frigidissimis efficacissimam esse.

In cap. 7. lib. 4.

Vires. Sunt, inquit, qui Flammulam quartanariis edendam præbeant, magno, vt ferunt, commodo. Alij eius oleum commendant ischiadicis, articulorum, iliúmque doloribus, vrinæ angustiis, & renum calculis, in quibus morbis aut calidum inungunt, aut clysteribus infundunt. Id autē præparant hoc modo. Flāmulæ folia tenuissimè concisa, in rosaceum imponunt, quod vitreum vas exceperit, tum per æstatem insolant obturato vase. Datur etiam in cibis hisce morbis affectis, trium drachmarum pondere. De Flammula aquatica, lib. de palustribus, diximus.

PSYLLIVM, CAP. XLVIII.

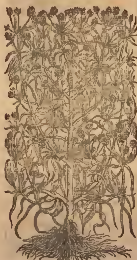
Nomina. GRæcè ψύλλιον, Latinè Pulicaris herba dicitur. Nomen græcum in Officinis seruatum, Arabicè *Bazara Chatona*, seu *Bezercothume*, Italicè *Psillio*, Germanicè *Psilienkraut*, Gallicè *L'herbe aux puces*, Hispanicè *Zargatona*. Tam græcam quàm Latinam appellationem à pulice, cuius effigiem semen eius refert, sortita est herba, vel, vt nonnullis videtur, quia si viridis in domum inferatur, generari in ea pulices prohibeat. Duo Psyllij genera exhibuit Matthiolus. Vnum vulgare & communis vsus, alterum sarmentosius prolixiúsque, fortè Plinianum. Psylliū, auctore Dioscoride, folia coronopo similia habet, hirsuta, longiora, ramos dodrantales. Tota herba ad fœni graminísve formam accedit.

In cap. 65. lib. 4.

Genera. Lib. 4. c. 65.

Forma. Coma eius à medio caule incipit, capitula bina aut terna in summo, contracta cōuolutáve, in quibus semen pulicibus simile, nigrum durúmque. In aruis & incultis nascitur.

PSYLLIVM, Matth.

Locus. Lib. 25. c. 11.

Plinius, Psyllium, inquit, alij cynoides, alij crystallion, alij sicelion, alij cynomyian appellant, radice tenui, superuacua, sarmentosum, fabæ granis in cacuminibus, foliis canino capiti (cynopi herbę) non dissimilibus, semine autem pulici, vnde ei nomen: hoc in baccis. Ipsa herba in vineis inuenitur. Quæ omnia vnà cum nomenclatura vtrique generi aptè conueniunt. Prius enim folia fert incana, hirsuta, longa, angusta, scopariæ vel coronopi æmula, nō tamen corniculata: ramulos rotundos, teneros, crebros in cacuminibus gerentes globulos, compactos, rotundos, oblongos, squamosos, florem ex viridi albicantem: semen nigrum, nitidum, pulicis effigie, colore, & magnitudine: radix est dodrantalis, subalbicans, multis stipata fibris. Alterum multò sarmentosius est, & copiosioribus refertum foliis, longioribus, angustioribus, densioribus, similiter hirsutis & incanis, atque inter sese implicatis capitula huic sunt alteri similia,

PSYLLIVM Alterum, Matthioli.

similia, sed paulò minora, & numerosiora, in quibus semen alteri simile: radicem habet multifidam, & numerosis scatentem fibris. Nascitur in campestribus, sed in maritimis frequentiùs. *Locus.* Flores tota ferè æstate ex capitulis eius spicatis erumpentes dependent, canino capiti haud dissimiles: Semen verò Autumno profert. *Tempus.* Vires nunc accuratiùs expendendæ. *Vires & Temper.* Vis Psyllio refrigeratoria, inquit Dioscorides, cum rosaceo, aceto, aut aqua illitum, *Li.4.ca.65.* articulorum doloribus, parotidibus, tuberculis, œdematis, luxatis, capitisq; doloribus prodest. Enterocelas puerorum & vmbilicos procidentes, cum aceto illitum sanat. Oportet autem acetabuli mensura rursum in aquæ heminis duabus madere, & vbi aqua concreuerit, illinere: egregiè siquidem refrigerat, & deiectum in feruentem aquam, calorem eius reprimit. Prodest erysipelatis. Aiunt si viridis domum importetur, prohibere ne pulices in ea generentur. Tusa cum adipe, sordida & maligna vlcera expurgat. Succus eius cum melle ad aures fluxione tentatas & verminulosas conducit.

Plinius, Vis ei, inquit, ad refrigerandum & discutiendum ingens: semen in vsu. *Lib.25.c.11.* Fronti imponitur in dolore, & temporibus ex aceto, aut rosaceo, aut posca. Ad cætera illinitur acetabuli mensura sextario aquæ: densat ac contrahit: tunc terere, & crassitudinem illinere oportet cuicumq; dolori & collectioni, inflammationiq;. In quibus Plinij verbis id primùm obseruandum quòd Psyllio vim discutiendi inesse scribit, quæ cùm percalida fiat, videtur ἀποκρουστικὴν, idest, vim repellendi, quæ per frigida fit, vim discutiendi conuertisse, quæ est διαφορητικὴ. Deinde vulgata lectio: ad cætera illinitur acetabuli mensura, &c. nullam sententiam exhibet: quare eam sic restituit Cornarius ex Dioscoride. Ad cætera illinitur. Acetabuli *Embl.60. lib.4.* mensura in sextario aquæ densat se ac contrahit: tunc terere, &c. Est enim hîc ferè modus, quo etiam vtuntur Officinæ ad extrahendam muccaginem seminis Psyllij & fœnigræci. Legunt alij, & fortaßis rectiùs, Ad cætera cùm illinitur; acetabuli mensura sextario aquæ maceratum densatur, ac contrahitur. Tunc terere, &c. Et alibi Plinius, Tenesmo in aqua cum radicibus decoctum medetur. Omnibus ar- *Li.26.c.10.* ticulorum morbis salutare est huius semen madefactum in aqua, admistis in heminam seminis, duobus resinæ colophoniæ cochlearibus, thuris vno. Galenus *Li.8.simpl.* Psyllij qualitates ita definit, Psyllium semen habet admodùm vtile, ex secundo refrigerantium ordine, in desiccando verò & humectando medium quodammodo, & symmetrum. Quod Mesues de medulla, seu substantia interiore, calida, sicca ordine quarto, acri admodùm scribit, commentitium esse arbitrantur viri docti. Quod verò aqua frigida maceratum, & agitatum, esse cholagogum, ac ob id febribus biliosis conuenire & inflãmationibus thoracis, thoracem quoque lenire, & sitim extinguere ait, id muccoso admodùm & refrigeranti lubricantique semini attribuunt.

SYMPHYTVM PETRÆVM, MATTHIOLI, CAP. XLIX.

Cap.9.li.4. *Nomina* Lib.4.ca.9. *Forma.* Redidit Matthiolus plantam hîc pictam σύμφυτον πέτραιον esse Dioscoridis, Latinis similiter Symphytum petræum, quòd nascatur in petris, vocatur & Alum. Ramulos habet, inquit Dioscor. origano similes, tenues, capitula velut thymum (sic enim quædam exemplaria habent, κλώνια δὲ ἔχει ὅμοια ὀριγάνῳ, λεπτὰ, κεφάλια δὲ ὡς θύμου; alia κλώνια δὲ ἔχει ὀριγάνῳ ἐμφερῆ, λεπτὰ φύλλα, κεφαλὴν δὲ ὡς θύμου. Idest, ramulos habet origano similes, folia tenuia, caput thymi: quam lectionem secutus est Plinius. Alij priorem secuti λεπτὰ κεφάλια coniungunt, nulla foliorum facta mentione:) totum lignosum est & odoratum, gustu dulce, saliuam ciens: radicem habet longam, subpurpuream, digiti crassitudine. Lib.27.c.6. Plinius, Alum, inquit, nos vocamus, Græci Symphytum petræum, simile cunilæ bubulæ, foliis patuis, ramis tribus aut quatuor à radice, cacuminibus thymi, surculosum, odoratum, gustu dulce, saliuam ciens, radice longa, rutila.

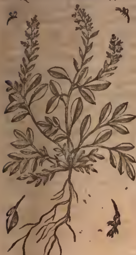
SYMPHYTVM Petræum, Matthioli.

SYMPHYTVM Petræum, Lobelij.

Nascitur in petris, ideo petræum cognominatum. Huic descriptioni plantam appictam nullis prorsus deficientibus notis conuenire Matthiolus ait, quas nec declarat, nec vires, nec aliud quippiam præter natales, & eius pulchritudinem, quæ præsertim cùm floret, maxima cum voluptate ad se contemplandam viatorum oculos allicit. At Pena qui eam vidit in Pœninis alpibus, hodie diui Bernardi, scribit esse floribus purpureis, confertis, speciosis, ericæ maioris spicatis: foliis pusillis chamæpityos, breuioribus, aliquantùm hirsutis pilosellæ modo, in surculis pedalibus, lignosis, sed inodoram, radice lignea, non purpurea: dulcem non esse gustum plantæ, nec saliuam elicere, quæ à Symphyto petræo Dioscoridis multùm absunt. Quare alij aliud, atque aliud Symphytum petræum exhibuerunt, ob vim In Aduers. glutinandi & coniungendi potiùs quam ob figuram & similitudinem. Pena tradit

CHAMAEMYRSINE Quorumdam, Dalechampij.

Prunellã, de qua in libro de iis quę in vmbroſis proueniũt diximus, vulgò à Monſpelienſibus Symphytũ petræũ vocari. Aliud eſt Lob. Symphytum petræũ, Veronica recta Herbariorũ. Folia Teucriis ſimilia profert, aut Lyſimachiæ cæruleæ, cui congener etiã cũ folio, tum flore. Cap. 46.

CHAMAEMYRSINE *Quorumdam*, CAP. L.

ALII Chamæmyrſinen, alij Ocimũ montanum plantam hanc à foliorum ſimilitudine vocant, quæ in altiſsimorum montium ſuperciliis creſcit, radice exigua, candida, inutili: ramulis multis, in orbem humi ſparſis, dodrantalibus, rotundis, folioſis: folio myrti, ſed minùs acuminato: vel, vt alij volunt, ocimi, paruo: flore inæquali ſerie per ſummos caules exoriente, copioſo, purpureo, ſex foliolis cõſtãte, nitidiſsimi venuſtiſsimiq; coloris: ſemine in loculis minutulo. Pulcherrima hæc plãta floris ſui purpura ſic viatorũ oculos recreat, vt ad colligẽdũ inuitet.

TORMENTILLA CANDIDA, CAP. LI.

HAnc plantam Tormentillam candidam herbarij vocant, ob radicem Tormentillæ æmulam, & ob foliorũ in aduerſa parte candorẽ. Ad Pentaphylli genera pertinere veriſimile eſt, vt ex eius deſcriptione perſpicuum fiet. *Nomen.*

TORMENTILLA Candida, Dalechampij.

In gelidiſsimorũ & altiſsimorum montiũ pratis herbidiſq; locis prouenit, radicibus multis, nodoſis, implicatis, è rufo nigreſcentibus, fibroſis, multas alas huc illuc ſparſas ad nouã caulium & foliorum procreationem ex ſeſe gignentibus: foliis loti pratenſis, minimè diſſectis, interdum quinis, interdum ſeptenis, interdum nouenis, tenui longóque pediculo appenſis, ſupina parte virentibus, prona cãdidis, albæ populi modo: iunceis cauliculis, flore herbaceo, copioſo, muſcarij ritu congeſto, quale viſitur in pede leonis, ſiue Alchimilla, ſiue ſtellaria vulgò dicta: ſemine minuto ex luteo viridi, ſiliquis aut vaginis exiguis incluſo. Ad ſanguinis eruptiones vndecumq; profluat, huius radicem tritam & potam multum laudant Alpini, narrántque eam, ſi quis vel collo tantùm geſtet, ſanguinem è naribus profluentem cohibere. Eadem ſiccata & in farinam tuſa, iuſculíſque inſperſa dyſenteriæ medetur. *Locus.*

LITHO

LITHOSPERMVM, CAP. LII.

Nomina ΙΘΟΣΠΕΡΜΟΝ Græcis, Lithoſpermum Latinis, Officinis & medicis hodie omnibus Milium Solis, Arabibus *Kulb*, *Cult*, *Colt*, ſiue *Calab*, Italis *Lithoſpermo*, Germanis *Meerhirſz*. & *Steinſomen*, Gallis *Gremil*, & *l'herbe aux perles*. Nomen à lapidea ſeminis duritia accepit. Neque enim Lithoſpermum aliud ſonat Græcis quàm Lapideum ſemen. Quum itaque ſemina tanquam calculos ferat, duritia lapidea, cãdore & rotunditate margaritarum, cõmodiſsima voce Lithoſpermum dictum eſt, & Gallis l'*herbe aux perles*, recentioribus verò non Milium ſolis, quòd ſemen id candore & lucis ſplendore fulgeat nominandum fuit, ſed Miliũ Soler, auctore Serapione, quod auctoritate *Aben Iuliel*, naſcatur in mõtibus Soler. Dioſcorides & Plinius

LITHOSPERMVM

Maius, Matth.

Genera. vnius duntaxat Lithoſpermi meminerunt, recentiores duo aſsignarunt genera, maius & minus. Alij alia addiderunt. Dodonæus tradit Lithoſpermum aliud eſſe hortenſe, aliud agreſte. Hortẽſe aliud maius, aliud minus. Lithoſpermũ,

Li.2.ca.90.

Li.4.ca.141.

Forma. auctore Dioſcoride, folia habet oleæ ſimilia, longiora tamen, latiora ac molliora: quæ in ima parte ſunt, humi iacent: ramulos rectos, tenues, craſsitudine iunci acuti ſolidos, lignoſos, in quorum cacuminibus bifidi exortus cauliculorum ſpeciem exhibent, foliis longis, inter quæ paruum ſemen, rotundum, &c. (Sic Ruellius ex vulgari codice, cùm in antiquo legatur, ἔχοντα φύλλα μικρὰ, παρ' οἷς σπέρμα λιθῶδες, στρογγύλον, λεπτὸν, ὀρόβῳ μικρῷ ἴσον. Ideſt, folia habentes parua, inter quæ ſemen lapideum, rotundũ, tenue, oroboq; exiguo æquale.)

LITHOSPERMVM

Minus Matth.

Locus. *Li.27.ca.11.* Naſcitur in aſperis & ſublimibus locis. Plinius idem graphicè depinxit his verbis. Inter omnes herbas Lithoſpermo nihil eſt mirabilius. Aliqui Ægonychon vocãt, alij Dioſpyron, alij Hera leã. Herba quincuncialis ferè, foliis duplò maioribus quàm rutæ, ramulis ſurculoſis, craſsitudine iunci: gerit iuxta folia ſingulas veluti barbulas, & earum in cacuminibus lapillos cãdore & rotunditate margaritarum, magnitudine ciceris, duritia verò lapidea. Ipſi qua pediculis adhærent, cauernulas habent, & intus ſemen. Naſcitur in Italia, ſed laudatiſsimum in Creta. Nec quicquã inter herbas maiore quidem miraculo aſpexi. Tantus eſt decor velut aurificum arte, alternis inter folia candicantibus margaritis, tam exquiſita difficultas lapidis ex herba naſcentis. Iacere atque humi ſerpere auctores tradunt. Ego vulſam non hærentem vidi. Matthiolus legitimum Dioſcoridis

Ca.141.li.4.

Lithoſper

Lithospermum id esse putat quod maius est hîc pictum, Fuchsiumq; reprehendit quod pro vero Lithospermo, illud quod Officinæ Lithospermum minus vocant, depinxerit. Dodonæus Lithospermũ maius depinxit cauliculis, longis, gracilibus, hirsutis, magna ex parte humi instratis, quos longiuscula cingunt folia, nigricãtia, hirsuta, inter quę & cauliculos caliculi sunt hirsuti, primùm ferentes florem cæruleum, deinde semen rotundum, durum, lapideum, maiusculũ, Lithospermũ verò minus cauliculis rectis, rotundis, lignosis, surculosis, foliis longis, angustis, acuminatis, nigricantibus, minoribus quàm Lithospermi superioris. Inter quæ & cauliculos flosculi oriuntur candidi, tandẽ semen producẽtes aspectu pulchrũ, rotundũ, candidũ, durũ, lapideũ, vnioni simile, minus supradicto. Maximus huius vbiq; in Officinis vsus, maioris rarior, quia minùs frequens, minorq; suppetit copia, nec perinde seminis est ferax: verùm calculo exterendo, lotioq; mouẽdo efficacius multò. Floret Iunio & Iulio mẽsibus, eoq; tẽpore semẽ etiam profert. Id semen cuius maximus vsus est calidũ siccumq; esse ex eius facultatibus coniicitur. Omnia etenim vrinam cientia, Galeno teste, calida & sicca sunt. Vim habet semen, inquit Dioscorides, atterẽdi calculos, & ducendi vrinã, si cum vino albo bibatur. Plinius, his lapillis, inquit, drachmæ pondere potis in vino albo, calculos frangi pellíq; cõstat, & stranguriã discuti.

Lib.2.c.90. *Temper.* Li.5.simpl. Li.3.ca.141. *Vires.* Li.27.ca.11.

LITHOSPERMVM Maius, Dodon.

LITHOSPERMVM Fuchs. Minus Dodon.

LITHOSPERMVM Nigrum, Dalech.

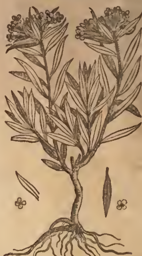
Matthiolus

In cap.141. lib.4. Matthiolus tradit dari vtriusque semen potandum vtiliter diebus multis sesquidrachmæ pondere, addita aspleni semidrachma, & succini scrupulis duobus ex succo plantaginis aut portulacæ aut lactucæ ad gonorrhœam. Item dari magno sanè auxilio minoris Lithospermi seminis drachmas duas ex lacte muliebri potandas, fœminis ægrè parturientibus. Quidam herbarij Lithospermum nigrum vocant plantam hic appositam, quæ radices habet breues ac inutiles, caules bicubitales, nodosos, teretes, surculosos, aridos: folia rubiæ, tactu aspera: semen rotundum, nigrum, oleosum & pingue, quod in areis cum tritico simul exeritur, simulque molitur, & estur nulla capitis offensa. Hoc alij Myagrum Dioscoridis, alij Melampyrum Theophrasti esse autumant. Est præterea aliud Lithospermi genus, quod arundinaceum vocant. Id Monspelij in hortis prouenit ad nihil aliud vtile, quàm quod ex eius lapidosis seminibus coloris varietate formosis, nectuntur mulieribus corollæ ad numerandas preces, quibusdam & monilia. Incolæ vocant lacrymas, herbariorum vulgus Lacrymam Iob: quòd rotunditate & nitido splendentéque læuore ex oculis manantes lacrymas vtcumque imitentur. Gaudet hæc planta solo

LITHOSPERMVM Arundinaceum, Dalech.

LITHOSPERMVM, Anchusæ facie, Lobelij.

madido & irrigari solito. Quamobrē ad puteos in hortis effossos seritur, vt aquam situlis dum hauriunt, effusam, vel dum olera lauant, radicibus excipiat. Assurgit ad *Forma.* sesquicubiti proceritatem, radice milio simili, foliis arundinaceis, latis, neruosis, tactu rigidis, ad singulos caulium articulos exeuntibus, vt tenuia stamina fructui præfixa, fructúmque ipsum inuolucri vice protegant. Quod dictu auditúque mirum est, & huic plantæ ferè proprium, ante floris exortū fructus formatur & grandescit, absolutúsque florem quasi intra se delitescentem & occultum summo vertice promit, candicantem, spicatim congestum. Fructus color per initia herbaceus: cùm maturuit, è cinereo purpurascens, iucunda quadam & oculis grata varietate, figura non omninò globosus, sed infernè latiusculus, supernè tantillum cōpressus & fastigiatus, silicis duritia, & lineis quasi virgatus. Semen intus milio Indico simile,

ſimile, rufum,guſtu cæreale,non iniucundo,tunicis multis albis obuolutũ, ex quo veriſimile eſt & farinã & panẽ confici poſſe, non aliter quàm ex milio & panico Indicis.Raræ huius plantæ nullus in medicina traditur vſus ab herbariis. Quidam eſſe putant Coicem Theophraſti, Arundinis foliis inſignem, memoratum cap.16. lib.1.Hiſt r. Item aliud Lobellius Lithoſpermum habet Anchuſæ facie,in decliuibus ſaxoſis vallis Oſtenſis Pedemontium naſcens,fruticoſis pedalibus ramulis hirtis:folus Lithoſpermi & floribus Anchuſæ aut Echij aut Bugloſsi facie, purpuraſcentibus,radice lignoſa.

CHAMAEPEVCE PLINII, CAP. LIII.

CAMPHORATA minor hæc planta vulgò ab herbariis nominatur, quæ Chamæpeuce Plinij à quibuſdam eſſe creditur. In ſqualidis & arenoſis locis gignitur,radice ſubnigra, longa,craſſa,ſurculoſa:ramis multis,humi circa radicem iacentibus:foliis numeroſiſsimis per cauliculos ex interuallis confertim prodeuntibus, laricis ſimilibus, nullo flore, nullo fructu. Chamæpeuce,inquit Plinius, laricis foliis ſimilis lumborum & ſpinæ doloribus propria eſt. Chamæpeuce frutex eſt plurimis à terra aſſurgens virgis in ſummitate rubente lanugine obſitis, folia habet ſexquiunciali longitudine, anguſta, gracilia, retroflexis vtrimque laterum extremitatibus & à tergo modicè *Nomina* *Locus.* *Forma.*

CHAMAEPEVCE Plinij, Camphorata minor, Dalech.

CHAMAEPEVCE, Cordi.

hirſuta,flaua hyeme virentia: flores veris exitu in ſummis virgis producit paruos, candidos & foliaceos,corymborum modo coaceruatos,his ſinguli ſuccedunt parui,andiq; fructus hordeo minores,in quibus tantillum clauditur ſemen,radicibus nititur longis,obliquis & fibratis,foris in flauo rubentibus:odorem folia,flores,& fructus grauiſsimum habent:ſaporem verò acrem & vehemẽter tenuem. Naſcitur macris,putridis,vliginoſiſq; locis ſub Tedis arboribus.Dioſcorides verò flores roſæ ei tribuit,quod fortè perperàm legitur. Plinius florum non meminit.

THLASPI, CAP. LIIII.

HORTENSIBVS plantis acri facultate præditis aliquot genera Thlaspeos adiunximus: quædam alia à recentioribus obseruata hoc commodiore loco exponemus. Primùm, id genus quod à Dalechampio obseruatum est propè Arcem pini in Sequanis, haud procul à Lugduno Salinario. In aridis nascitur, radice parua, breui, candida, superuacua, in exiles fibras diuisa: foliis octo, nouem, decem paruis, ocimo ferè similibus, nonnihil laciniatis, humi iacentibus, exorientem caulem ambientibus, qui rotundus est, ima parte ruber, supernè viridis, dimidium pedem altus, sæpiùs vnicus & singularis, nonnunquam in ramulos brachiatus, foliis tribus vel quatuor ex interuallis perfoliatæ modo eum singulis vestientibus, non binis simul, vt in aliis multis plantis, eo spatio quod inter caulem & folia est, tanquam ex ala prodeuntibus aliis foliolis & flosculis: floribus violæ minutis, albis, quos capillacei pediculi sustinent: semine in vasculis bifidis, cordis figura, extrorsum velut in vmbonem prominentibus, introrsum velut in alueolum cauatis, numeroso, lato, velut compresso, acri: foliorum & caulis sapore fatuo principio, mox subamaro, tandem fauces vrente: quare eadem ei vis, quæ & cæteris Thlaspeos generibus. Huius pictura desideratur. Alterum eiusdem Thlaspi montanum candidum, ad vicum quem incolæ vocant D. Guiliel-mum deserti, haud procul ab Agnania cœnobio gignitur, in præruptissimo saxo, ramosa surculosáq; planta, radicibus multis, huc illud dispersis, caule procero, in multos ramos diuiso, cortice scabro, è fusco nigrescente: foliis densis, leucoio similibus, sed breuioribus, candicantibus, gustu acribus: flore in summis ramis copioso, pusillo, candido: semine minutulo in latis vasculis Thlaspeos vulgaris modo, acrimonia sua linguam pungente. Tertium Dalechampij Thlaspi montanum minimum in vmbrosis montiũ recessibus gignitur, radice quatuor digitos longa,

THLASPI Montanum Candidum.

THLASPI Montanum, Minimum, Dalech.

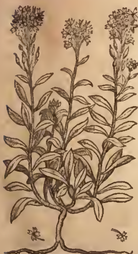
tereti,

tereti, candida: ramulis permultis ferè humi iacentibus, quibuſdam erectis, dodrantalibus, folioſis: folio minimo, oblongo, ordine diſpoſito vt in Aphaca, guſtu acri: flore candido, minutulo, in cauliculorum vertice copioſo: ſemine perquàm exiguo, in latis vaſculis, acris ſaporis. Dodonæus quatuor Thlaſpeos genera poſuit. Primum quòd à Lobellio quoque depictum & à Pena deſcriptum eſt, foliis longioribus, anguſtis, mollioribus leuiter laciniatis, Drabæ, caule multis alis diuiſo, gracilibus, lentis, obſequioſis, flores Iunio ferentibus, puſillos: deinde foliacea inuolucra, multa, compreſſa, perfectè circinata, ſupernè fiſſa, quæ ſemen continent puſillum, rotundum, oblongum, nigricans, acre, guſtu feruens, & quemdam allij, ſinapi aut cepæ ſaporem exhibens. In maceriis vetuſtioribus, & aruis Galliæ, Germaniæ, Angliæ frequens. Alterum id quod à Matthiolo primo loco poſitum eſt. Tertium cum Fuchſio minus & anguſtifoliũ, Germanorũ *Byſenkraut*. Foliis eſt & caulibus minoribus quàm Thlaſpi primum, ramulis multis & gracilibus fruticat, in quibus flores, fructus, & ſemina ſicut in primo genere, ſed omnia hæc minora habet. Quartum eſt Creticum vmbellatum, Iberidis folio, pictum etiam à Lobellio, cuius folia ſerrata ſunt, inquit Pena, vulgaris Iberidis, ſed maiora: caulis cubitalis, multos ramulos fundens, in quorum extremo vmbellæ & flores, ſambuci

THLASPI Anguſtifolium, Dodonæi & Fuchſij.

THLASPI Incanum Mechliniense, Lobellij.

THLASPI Fruticoſum, foliis Leucoij marini minoris.

palustris similes, ex candido purpurascentes Iulio & Augusto, deinde semen in corniculis Thlaspeos minoris similibus, acre & gustu feruens. Dodonæus Drabam etiam esse censet, de qua in horto diximus. His addenda quædam alia à Lobellio expressa. Primum Thlaspi incanum Mechliniense, quod finitimo Mechliniæ ruri fruticat, oleæ foliis, multisq; summo diuisis, hirtis ramulis, pedem & sesquipedem longis. Flos albus, & in pericarpiis quadamtenus rotundis, summum caulem ambientibus, semē exiguum, minùs cæteris acre. Alterum eius Thlaspi fruticosum est, foliis Leucoij marini minoris. Virgæ numerosæ, sparsæ, crebris Leucoij minoribus foliis: flores candidi, copiosi, & semen compressum Thlaspi parui. Radix lignosa, fibrata, in Belgij hortis. Aliud fruticosum spinosum Narbonense, quod non nisi sterilibus cautibus rupibúsve propè Nemausum & Monspelium fruticat, dodrantalibus ramulis, multis alis diuisis, nonnihil spinosis & sinuosis Poterij ritu: folia oleæ, pusilla, albida, flores candicant. Semen acre glumis includitur. Item aliud folio est thymbræ, hirsuto, rigido: cauliculos emittit multos, pedales, fruticis specie è quorum summis flores, albi, & semina in compresis folliculis. Huc adducenda etiam alia à Pena prodita. Ac id primum quod nusquam se

THLASPI Fruticosum spinosum Narbonense, Lob.

THLASPI Fruticosum Alterum, Lobellij.

THLASPI Narbonense, Pena.

vidisse

THLASPI Minus Clypeatum, Pena.

THLASPI Aliud vmbellatum, Pena.

vidisse ait, nisi in agro Narbonensi & Monspeliensi, locis squallidis, sabulosis, propè pusillas anchusas proueniens. Folia, flores, seminaq; ex luteo pallent, & peltæ superioris sunt, sed penè pergamenæ chartæ instar pellucida, tenuia, similitudine, sapore Leucoij: vnde quidam Leucoium marinũ putarunt: ramuli sunt exiles, palmares, nitidi, foliolis albicantibus thymi, non ita numerosis. Aliud eiusdem pusillum Thlaspi propè Monspel. ad Castrum nouum cis Ladum amnem nascitur, aridis viarum crepidinibus, ramulos multos spargens, rectos, vimineos, palmares & sesquipalmares, albidos: foliola polygonati, minora, aut centunculi, aut lauandulę: flosculos albidos, Iberidis aut Thlaspi Cretici: Clypeolos non dissimiles ferr, sed duplò minores. Tota planta albicat, gustuq; Thlaspi aut nasturtium indicat. Hoc Itali Alysson fecêre, sed doctiorum iudicio Thlaspis potiùs adnumerandum quàm Alyssô, cui aptior alia stirps inuenta est à sedulis herbariis, quàm in hortis alunt. Item aliud eiusdem Thlaspi est id, quod montosis satis Narbonæ ad Lupi montis radices oritur, Maio & Iunio flores muscosos, vmbellisque confertos, superioris non absimiles edens, sed albidos, semenq; minus multò, sed admodùm acre, foliola exiliora, diuisura nasturtij hortensis, per totos cauliculos numerosos, grandes, è radice non profunda, nec multũ fibrosa, sapore acerrimo, Thlaspeos postremam

SINAPI Et Thlaspi media Prouincialis planta, Pena.

addo ex eodem Pena nouam plantam, propter communes inter sinapi, buniadem, & Thlaspi figuram ac vires. Prouenit non procul à Magdalenæ fano, in excelsissimis illis cautibus Galliciæ prouinciæ, floresq; Augusto promit luteos erysimi, nec siliquas dispares, in gracilibus ramis ad summum & imum, vna è radice digitum crassâ, densâ, pedem longa: capistri folia, Thlaspi, aut drabæ, leuiter laciniata, albida & hirsuta, sapore erysimi aut buniadis barbareæ.

AGERATVM, CAP. LV.

Locus.
Forma.

AGERATVM secundum & ferulaceum Plinij in pinetis gignitur, ac fruticat, arido macroq; solo, radice nigra, rugosa, contorta, lignosa, dimidij pedis longitudine: folio ferulæ aut fœniculi, statim ab radice copioso, per caulem impari exortu disposito: caulibus multis, angulosis, cubitalibus, ferulaceis: flore aureo, inodoro, senecioni simili, in vmbellæ rotunditatem formato, licet ramuli flosculos sustinentes, & in vmbellæ orbē coeuntes diuersis caulis partibus attollantur: pertinaci in floribus aurei coloris fulgore, & gratia, vnde Agerati, idest, non senescentis nomen, gustu subamaris. Odor foliorum, dum teruntur, artemisiā leptophyllon vulgarem refert. Floret Iunio mēse. Ageratum purpureum, herbariis quibusdam dictū, in nudis ferè cautibus gignitur,

AGERATVM Ferulaceum.

AGERATVM Purpureum.

vbi putris saxi puluisculus subest, vel riuulus aliquis illabitur, aut scaturiētis aquæ guttis, vel aspergine rupes madescit: radice breui, capillata, subflaua: foliis paruis, numerosis, circa radicem sparsis, Agerato similibus, gustu subamaris, antrorsum obtusis: ob quam similitudinem Ageratum vocant: cauliculis plurimis per saxi crepidines pendulis, saxumq; aulæorum instar ornantibus, & contegentibus: flore violæ, purpureo, copiosissimo, suauissimè olente, vt vel ea sola dote mirū in modùm placeat, tanta scilicet odoris gratia violis non postponenda: semine minuto, in oblongis vasculis. Germani quidam Moschatellam cæruleam vocant. De Agerato multò plura diximus in libro de Vmbelliferis.

SYNAN

SYNANCHICA, CAP. LVI.

HERBA hæc in ſabuletis & macris locis prouenit, radice nigra, lignoſa, ſex digitos longa, fibrata, tenuiſsimis villis capillata: ramis multis, pedalibus, quadratis, infernè rubentibus, geniculatis: foliis multis, lino vel galio ſimilibus, ad geniculorum interſtitia nodóſque exorientibus, quinis, ſenísve: flore in ſummis caulibus, cauliumque ramulis copioſo, principiò rubro, poſt candicante: nullus in ea guſtanti ſapor deprehenditur. Siccat abſque morſu. Ad anginas vtiliſſima eſt ſumpta, & admota, quadecauſa Synanchi- *Locus.*

SYNANCHICA.

SYNANCHICAE *Species*, *Iuncaria Salmanticenſis*, *Cluſij*.

cam nominarunt. Synanchicæ ſpecies videtur planta, quam Cluſius ait à Salmanticenſibus Iuncariam vocari, à iunceorum cauliculorum forma & gracilitate. Tota enim iuncea eſt, inquit, ſed equiſeti modo aſpera, & geniculata, foliis vtrinque lini, & frequentibus ramulis ex alarum ſinu prodeuntibus, copioſos & paleaceos, candicantéſque flores proferentibus, ſemen deinde exiguum, nigricans: radix tenuis & candida. Tota herba ſubdulcis eſt. Prouenit locis arenoſis inter vineta ſecundo à Salmantica lapide. Floret Iulio, ſemen fert Auguſto.

LONCHITIS, CAP. LVII.

LONCHITIS in iis quoque eſt quæ in aſperis & ſiccis locis prouenit, foliis valde porri ſimilibus, inquit Dioſcorides, latioribus, ſubrubris, plurimis, ad radicem circumfractis, velut terram verſus paucis in caule, in quo flores ſeu pileoli, figura verò commicis perſonis hiantibus ſimiles, nigri quidem, ſed album quidpiam ab ipſis eminet, ex hiatu ad inferius labrum velut ligula: ſemē ſimile eſt lanceæ, triangulare, inuolucris clauſum, vnde nomen accepit. Radix ſimilis eſt dauco. Plinius, Lonchitis, inquit, non, vt plerique exiſtimauerunt, eadem eſt quæ xiphion, aut phaſganion, quamquam cuſpidi ſimi- *Lib.3.c.144* *Lib.25.c.11.*

lis ſemine.Haber enim folia porri,tubentia ad radicem,& plura quàm in caule,capitula comieis perſonis ſimilia,paruam exerenribus linguam, radicibus prælongis. Naſcitur in ſitientibus. Sed galericulata iſta herba herbariis ignota eſt,quamtumuis diu multúmque in montibus & aridis locis eam veſtigatinr. Herbariorum quidam Lonchirin eſſe volunt Helleborinen Dodonæi: deſcriptam cap.25. lib.3.à nobis libro de plãris.Quæ in vmbroſis,&c. Alij,Helleborinen noſtra n ferrugineam, deſcriptam ſuprà,cap.30.Vtriuſque flos,ſed præcipuè Ferrugineæ,,comicæ perſonę ſimile quidpiam oſtendit, de alrera lonchitidis ſpecie diximus, libro modò citaro.

POLEMONIVM, CAP. LVIII.

Nomina ΠΟΛΕΜΩΝΙΟΝ Græcis & φιλεταίριον,ſiue φιλοιταιρία,& χιλιοδυνάμις à
Lib.4.c.8. Cappadocibus,auctore Dioſcoride,vocatur. Larinis Polemonium, & Polemonia, & Philætæria. Polemonium quidem,quaſi in bellis vrile dicas, adeò vt de eius inuentione ſibi vendicanda certatum inter reges ſir, quòd herba
Lib.4.c.8. eſſer chiliodynamis,id eſt,mille viribus prædita. Ramulos habet, inquit Dioſcori-
Forma. des,renues,pinnatos: folia paulò maiora quàm rutæ,ſed oblongiora, ad polygoni aut calaminrhę folia accendentia: In ſummo velut corymbi ſunr,in quibus ſemen nigrum,radix cubitalis eſt (πηχυαῖα: alij παχέα legunt, id eſt,craſſa,) ſubalbida, ſi-
Locus. milis ſtruthio.Naſcitur in montibus, & aſperis locis. Plinius ita depinxir. Polemo-
Lib.25.c.6. niam alij philetæriam, à certamine regum inuenrionis appellant, Cappadoces autem chiliodynamin:radice craſſa,exilibus ramis,quibus in ſumnus corymbi dependent,nigro ſemine,cæterò rutæ ſimilis. Naſcirur in monroſis.Sed quænam planra pro polemonia ſtaruenda ſit, dubitarur a mulris.Dodonęus duas polemonij ſpecies depinxir, prius cauliculis teneris, geniculatis, foliis latiuſculis, binis ſemper in ſingulis geniculis ex aduerſo. In ſummis caulibus flores oriunrur conferti,candidi, deorſum vergenres: deinde ſemẽ nigricans caliculis rotundis concluditur, radix eſt cãdida,læuis,longa. Spumeum papauer vulgò puratur,propter ſpumeam & ſputi ſimilem aſperginem,quæ non raròalbicans foliorum & geniculorum ſinibus inſider, fortaſſe Melandryõ Plinij, lib.26. cap.7. inquir Lobellius. Alterum Polemonium cauliculos proferr etiam geniculatos,ſed longiores: folia in eis longa, imą parte lariora,in anguſtum deſinenria: flores rubellos in vmbellis,ferè valerianæ. Vrrumque locis aſperis monroſis & ſaxoſis prouenit. Iunio & Iulio menſibus florenr. Ocimaſtrum Valerianthes vocant Pena & Lobellius, aliis Valerianam rubram, Saponariã alteram & Strurhium Vlyſſes Aldrouandus. Recentiores nonnulli prius, Behen album eſſe putanr,alij Ocymocides Dioſcoridis alterum Behen tubrum,quę ta-

Lib.3.c.22.

POLEMONIVM, Dodonæi.

Cap.223. men cum Behen Serapionis minimè conuenire videntur. Sic enim ſcribir, Aben Meſuai.Species Behen ſunt duæ,ſcilicet rubri & albi,& ſunt ambæ venæ in magnitudine radicis paſtinacæ paruæ,quarum quædam ſunr rortuoſæ, deferuntur ab Armeniã, odor eius eſt bonus,& eis viſcoſiras quædam: & ambæ ſpecies ſunt calidæ humidæ, & augmentũ faciunt in ſpermate.Polemonium aliud accurarè pingẽdum

curauit

POLEMONII, Altera figura.

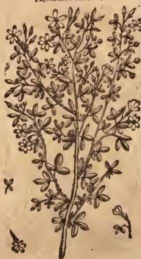

curauit Dalechampius, dudúmque descripsit, quod sponte vbiuis in agro Mompeliensi gignitur, Lugduni verò in horris solùm, pergulis vestiendis, & hortorum sepibus contegendis, ab olitoribus dicitur Iasminum luteum, quod albi iasmini modo in vicina scandat: fruticat hæc planta flagellis multis, longis, lentis, rotundis, in adminicula propinqua reptantibus foliolis: folio rutæ, sed obscuriùs virente: flore luteo, Iasmino simili, specioso: baccis postquàm defloruit, nigris, purpureo succo tingentibus, si quid imbuatur. Pena non aliam polemoniam exhibet, non multis ab hinc annis Academiæ Mompeliensi notam ac vires experientia compertas. Frutex, inquit, ipse vndequaque exquisitè quadrat delineationi Dioscoridis. Virgultis enim multis fruticat, lignosis, rectis, rotundis, gracilibus, cortice in pullo viridi, ternos & quaternos cubitos altis, in quibus adusq; summum hærent vtrimque pinnatim tamuli, & folia terna, cytysi aut rutæ, maiora, saturè virentia, crassiuscula, & rigida. Flores Maio & Iunio emicãt lutei, pusilli, vt iasmini, qui cedũt baccis nigris, vnà circinatim collectis, plenis, paribus, ligustri, aut corni fœminæ, succo ianthino vel atro, purpureo inficiente prægnantibus: radice prolixa, lignea, implexa & vario flexu sparsa, intus alba, saporis nonnihil acris & amari, euulsu difficili. In Monspeliensi agro ad castri noui aridos colles, & æstuosas margines oliuetorum,

POLEMONII Species, Dodonæi.

POLEMONIA Monspel. Iasminum luteum.

& in

Ibid. & in luci Gramuntij cāpeſtribus ſaxoſis,quàm plurima. Polemonij radix,teſte Dio
Vires. ſcoride, bibitur in vino contra ſerpentes, & dyſenteriam: & ex aqua aduerſus vrinę difficultatem,& coxendicum cruciatus.Datur ex aceto drachmę pondere lienoſis. Eadem ſcorpionis plagæ alligatur. Tradunt eum qui radicem geſtauerit, (non vt legitur,qui guſtauerit,τὸν ἐχόντα,) à ſcorpione non feriri, eúmque ſi ictus ſit,nihil
Lib. 8. ſim. moleſti paſſurum.Dentium dolorem manſa mitigat.Polemonium,inquit Galenus, tenuium partium eſt,& deſiccandi vim habet: quamobrem quidam radicem eius cum vino ad iſchiadicos,dyſenteriam,lienémque induratum potui exhibent.

HOLOSTIVM, *CAP. LIX.*

Nomen.
'ΛΟΣΤΙΟΝ herba,id eſt, tota oſſea dicta eſt per antiphraſin,quòd nihil duri oſſeíve habeat: tota enim tenella & graminea eſt. Parua
Lib.4. c.10. eſt herba,inquit Dioſcorides, tribus aut quatuor digitis eminens ſu-
Forma. pra terrā,foliis & viticulis coronopo aut gramini proximis, adſtringentibus, radice valde tenui pili inſtar, alba (vulgares codices habent λευκὴν τῷ εἴδει, quod eſt albam ſpecie,qui ſenſus videtur friuolus.At in veteri legitur,λευκὴν,
Locus. ἰνώδη,id eſt,albam,fibroſam,)longitudine quatuor digitorum.Naſcitur in editioris
Lib.27.c.10 terræ locis.Plinius,holoſteon, inquit, ſine duritia eſt herba, ex aduerſo appellata à Græcis, ſicut fel dulce,tenuis vſque in capillamenti ſpeciem, longitudine quatuor digitorum,ceu gramen foliis anguſtis,aſtringens guſtu. Naſcitur in collibus terre-
In cap. 10. lib.4. nis.Pro qua molli herbula aliam atque aliam herbarij depingunt. Mathiolus etſi genuinum Holoſtium nulli dum in Italia notum eſſe putet, tamen nullam plātam ſe reperiſſe ait,quæ verum referat, quàm ea quę vulgò à Goritienſibus Serpentina
In cap.123. lib.2. vocatur,de qua in Horto egimus,Capite De Coronopo.Eſt enim herba exigua humi procumbens, quæ foliis cauliculíſque coronopi modo exit, guſtu adſtringenti-
Pena in Adu. bus,radice tenui lignoſáque. Naſcitur quoque in collibus & ſabuloſis locis. At hoc Matthioli holoſtiū à multis improbatur, quod eius radix minimè capilli tenuitate

HOLOSTIVM,
Matthioli.

HOLOSTIVM,
Quorumdam.

sit,

fi, quod vult Dioſcorides, imo craſſitie lignoſa, fuſca, minimi digiti craſſitudine: reliqua que planta capitulis & ſemine plantaginis, non mollis aut tenera, ſed durior rigidiorque, quam vt holoſtio datum ſit, folia illi iuncea, anguſta, crebra, in terram procumbentia. Matthiolus ipſe mutata ſententia in poſtrema commentariorum editione Holoſtium aliud pictum exhibuit, nulla adiecta aut figuræ aut virium declaratione. Longè diuerſam pro legitimo holoſtio proponit Pena, quæ multò breuioribus & crebrioribus gramineis, vix palmaribus viticulis, & foliis exit, coronopi diuiſura, in ſuperiore ambitu ex fuſco virentibus, delicatioribus, fermè vt capillarium, ſparſis: radix tenuiſſimis cirris, & capillis pluribus adianti veri, ternos vel quaternos digitos prolixa, pulla, & albicans fuſcedine. In Narbonenſi prouincia ad Veganium, & propè Lugdunum, etiámque in Alſatia Germaniæ ſe vidiſſe ait, ſaxoſis & incultis, ſterilibúſque collibus. Guſtu exſiccat & adſtringit, grata ſatis, & cuiuſdam lentoris non immunis. Eaſdem facultates Dioſcorides holoſtio tribuit. Poteſt, inquit, ſi ſimul coquatur, carnes compingere: bibitur & ad rupta cum vino. Sic & Plinius. Vſus eius ad vulſa, rupta in vino potæ. Vulnera quoque conglutinat. Nam & carnes coguntur addita. Quæ ex veteri codice ſic legit Cornarius. Nam & carnes, cùm coquuntur addita. Item Galenus, Holoſtium deſiccãdi vim habet cum adſtrictione. Quamobrem ipſum ad rupta potui exhibent. Sed id Penę holoſtium filix ſaxatilis Tragi videtur eſſe, quam pictã dedimus in lib. de plantis, Quæ in vmbroſis, &c. Aliud holoſtium quorundam ſententia hìc appinximus. Naſcitur in terrenis collibus, apricis & perflatis, radice quatuor digitos longa vel citciter, paulatim gracileſcente ad pili vſque tenuitatem: foliis coronopi ſiue herbæ ſtellæ, paulò latioribus, villoſis, incanis, ſed inſtar coronopi minimè per ambitum fiſſis ac laciniatis, cauliculis dodrantalibus, ſpicam gerentibus ſeminibus grauidam, guſtu adſtringentibus. Lonicerus plantam aliam omni ex parte molliſsimã, quam Ruellius Denticulam canis Gallis vocari ſcripſit, pro Holoſtio depinxit, adſcripta Dioſcoridis delineatione. Cluſius aliud Holoſtium Salmanticenſe demonſtrauit, his ferè verbis. Herbula eſt, inquit, foliis ferè plãtaginis anguſtifoliæ, verùm minoribus, anguſtioribus, crebris, per terram ſtratis, & incana lanugine obſitis, ſubaſtringente guſtu: inter quæ quiniaut ſeni cauliculi nudi exiliunt, palmum alti, qui à medio ferè ad ſummum vſque, multis & ſeſe mutuo contingentibus floſculis ex herbaceo candicantibus ornati ſunt, vti in coronopo, quibus deinde ſemen plantaginis ſuccedit theculis incluſum: radix eſt

HOLOSTION, Loniceri.

HOLOSTIVM Salmanticenſe, Cluſij.

In Aduerſ.

Ibidem.

Vires.

Lib. 17. c. 10

Embl 9. lib. 4.

Lib. 8. ſim.

longa

longa tenuis, lignosa. Collibus aridis Salmanticæ vicinis prouenit, maior & candidior iuxta Valentiam Hispaniæ secus vias. Floret illic Maio. Valentiæ verò Martio & Aprilis initio. Salmanticenses Holostium vocant.

CATANANCE Quorundam, CAP. LX.

Nomina.
Locus.
Forma.
Vires.

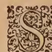

HERBAM hîc adpictam Catanãcen priorem herbarij quidam esse volunt, coniectura quidem nõ aspernanda moti, quòd multę in historia Dioscoridis commemoratæ notæ illi cõueniant. Gignitur in aridis & sabulosis locis, radice tenui, iuncea, nigra, non altè descendente, foliis crebris, albicantibus, coronopo similibus, cauliculis gracilibus capitula sustinentur quina senáve, cyano ferè similia, latiusculis & acerosis laminulis compacta, albicantibus. Flos est puniceus, semen minutulum. Herbæ totius gustus adstringens. Quare vtilem esse aiunt ad cohibendas sanguinis, aliorumq; humorum ex quauis corporis parte eruptiones, ad gargareonis inflammationes, & aphthas, si eius decocto os colluatur, ad maligna tibiarum vlcera. Hanc itaque plantam si pro Catanance agnoscamus, haud verùm fuerit ad amatoria tantùm expeti, cùm experientia docuerit variis hanc morbis prodesse. Catanance alia descripta est à nobis in lib. de maritimis plantis.

STATICE, CAP. LXI.

Nomen.
Locus.
Forma.

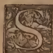

STATICE à præsentissima vi qua pollet, sistendæ sanguineæ & cuiusuis alius fluxionis nominata est hæc herba, à Statice Plinij diuersa, perperam etiam cantabrica eiusdẽ, Caryophyllus montanus alter nonnullorum. In aridis & petrosis nascitur, quinetiam ex lapidum saxorumq; rimis emergit, vt integram euellere volentibus saxum diffringendum sit. Catanances alterum genus Parisienses herbarij esse putant. Radices agit solidas, crassas, flexiles, nigras, in vetusta planta proximè folia multas, rugosas, nodosas, in vnam grandiorem & ampliorem ex variis partibus coëuntes, folia fert multa, humi strata, lanceolatæ vulgari similia, angustiora, venosa, crassa, in cauliculis nulla, quos multos emittit, iunceos, rotundos, plerumq; cubitales, glabros, in quorum fastigio capitulum insidet rotundum, alueolis multis pertusum, fauorum cauernis similibus, in quibus flosculi è phœniceo candicantes nitent, quibus delapsis, capitulum velut

... velut tomento lanuginosum cernitur, & in cellulis illis minutum & exile semen coercetur. Sapor totius plantæ adstringens, facultas ei ad miraculum vsque *Vires.* desiccãdi, & erumpentium humorum impetum cohibendi siue trita admoueatur, siue succus eius bibatur. Dysenteriis succurrit, mensium abundantiam, sanguinis è naribus profluuium sistit, sanguinem excreantibus opitulatur. Denique vulneraria est, & maligna vlcera ad cicatricem perducit. *Locus.*

SCORPIOIDES MONTANVM, CAP. LXII.

Corpioides montanum herbariis quibusdam dictum in altis & asperis montibus nascitur, radice principiò crassiuscula, nigra, in fibras multas & breues se diducente: foliis multis, longis, angustis, lanuginosis, leucoio purpureo similibus, sed margine non incisis, caule palmum alto, foliola pauca mittente, flosculis tribus vel quatuor, cæruleis, in exiguum, rotundum, virgatúmque capitulum siue corymbum conglobatis. Rara hæc planta est, montiúmque solitudinibus inaccessis tantùm familiaris. *Forma.* *Locus.*

TVNICA MINIMA, CAP. LXIII.

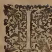

N sabuletis, aridis locis & murorum suggrundiis Tunica minima nascitur, radice candida, in multas partes fissa, valde fibrata, cauliculis quamplurimis, dodrante non altioribus, geniculatis, surculosis, flexilibus: flore paruulo, quinque foliolis constante, ex albo puniceis, ex paruo allabastro, vt in caryophyllo nostrate prodeuntibus, gustu austero. Holostium quidam esse putant. *Locus.* *Forma.*

IACEA, CAP. LXIIII.

Locus *Forma.*

IAcea montana in apricis & glareosis montium locis gignitur: radice ferè rotunda, veluti ex foliis in sese coëuntibus coagmentata, fibris multis capillata: foliis statim ab radice multis, erucæ modo diuisis, sed laciniis maioribus & latioribus, incanis lanuginosis: caule pedali, capite in eius fastigio, Acano simili, pro reliquo plantæ habitu, crasso, corticosis laminis & vnguibus substructo, Cinaræ instar, sed minimè pungentibus: flore albo: semine oblongo. Floret Aprili mense. Semen Iunio maturescit. Quidam Iaceam Acanophoram vocant. Iacea alba in lapidosis & saxosis prosilit: radice ferè pedali, contorta, lignosa, extrinsecus propè nigricante, fibrata: foliis paruis, minutim insectis, absinthio marino non dissimilibus, exilioribus, & magis incisis: caule cubitali, anguloso, lanuginoso, in multos ramos supernè diuiso, quorum in vertice capitellum exiguis laminulis compactum extat, Iaceæ nigræ modo, ex quo flos ruber prodit. Sapor in tota planta perquàm amarus est. Floret Iunio mense. Ad affectus ventriculi frigidos commendatur, ad hepatis & lienis obstructiones, & ad menses prouocandos. Iaceas alias demonstrant Lobellius & Pena. Maiorem folio multùm laciniato, in segetibus Galliæ & Angliæ potiùs quàm in pratis nascentem, caules cubito & sesquicubito altiores proferentē, circa quem folia multa multúmq; laciniata Hieracij modo

Vires.

IACEA, Montana.

IACEA, Alba.

IACEA Maior, Lobel.

sunt,

ſunt, globulos duplò maiores, turbinatos, ex ſquamulis compactos gerit, apicibus florum purpureorum obductos Cyani maioris. Radix digitum æquat, lignoſa: ſemen cnici, minus. Cyani floris eſt congener. Nonnunquam Mechliniæ in hortis, floribus albis & capitulis ſpinoſis viſitur, auctore Lobellio. Huic nouam ſubdit

IACEA, Montana Narbonenſis, Lobell.

IACEA, Incana folio olea, Lobell.

IACEA, Maior Lutea Pena.

IACEA Humilis, hieracij folio Pena.

IACEA, Incana.

idem Lobellius Iaceam montanam Narbonensem propter aliquam inter se similitudinem. Cautibus & collibus Castri noui conterminis agri Monspeliensis ab eo reperta cauliculo riget dodrantali & pedem alto, rotundo, folia Iaceæ luteæ & chamæleonis læuis Theophrasti media edente, altera parte incana, glauca, tantillum hirta: flores Iaceæ aut cirsij, sed minores: radicem sesquipalmarem, gracilem, minùs fibratam, gustu cyani amaricat. Addit Lobellius Iaceam pusillam incanam folio oleæ, ptarmicæ specie. Est alteri Stœbe Salamanticæ Clusij per omniã similis capitulis & floribus exotica Syriaca plantula: sed cauliculus minùs diuisus, palmaris & sesquipalmaris: folia maiora oleæ, magísque incana, minimè serrata: capitula item habitiora, nitidis argenteis squamis, gustu insipido, minimè amaro. Iaceas aliàs tradidit Pena. Iaceam lutea maiorẽ, quæ in segetibus Monspeliacis reperitur, floribus luteis, venustis, à cartamo siluestri nullo modo distans capitulis, foliis, caulibus, nisi quòd tota asperiuscula est. Altera minor est, serpens, rarior, & fere Narbonensium est, in marginibus satorum nascitur, ad pontem à Monspelio miliari dissitum, via qua Frontignanum itur, foliis paruis, hieracij modo laciniatis, minoribus, retusioribus, vnà cum cauliculis dodrantalibus humi stratis: capitula gerit prorsus cyani, cærulea, minùs obsoleta: flores purpurascentes, vel albidos: radix est crassior: semen cæteris non dissimile. Tertia propior est cyano quàm Iaceæ; vtrique tamen non absimilis. Lobellius Ptarmicam vulgarem Herbariorum vocat, propter saporem acriorem, amarum, halitúmque tetrum, sternutamenta crebrò extorquentem. A' radice duriore multos caules emittit, folia crebra, gnaphalij triplò maiora, leuiter serrata, ab imo multa, ad summa vsque, oblongiora, acutiora, graciliora: capitula ex squamulis albidis compacta, cyani aut Iaceæ, apices villosos, ex purpurascente colore in pallidum languescentes. Tota pilosa est, & hirsutie incana. In Narbonensibus vinetis, & non procul à Monspelio nascitur. In hortos etiam translata est.

PHYLLVM, *CAP. LXV.*

Nomina CVM φύλλον nihil aliud quàm folium significet, vix vllam herbæ notionem in animis informat. At ἐλαιόφυλλον, id est, oleæ folium, herbam foliis oleæ similem designat, quæ & vel foliorum eruptionis ar-
Lib.3.c.123. gumento vel à Musci similitudine, Bryonia dicitur, auctore Dioscoride,
Genera qui duo eius genera assignat. Thelygonum, id est, Fœminiparum, & Arrhenogonum, id est Mariparum, & vtrumque describit his verbis. Phyllum, quod Elæophyllum vocant, alij bryoniam (sunt qui βρύον legant, quod musci modo exeat
Locus. qui βρύον Græcis dicitur) nascitur in petris. Est autem quod thelygonum dicitur, veluti muscus, oleæ folio, viridiore: caule tenui, breui: flore albo: semine papaue-
Forma. ris, maiore (vulgares enim codices habent, καρπὸν μείζονα, ὥσπερ μήκωνος, cum le-
And.Lac. gatur in exemplari veteri, καρπὸν λεπτὸν, μικρὸν, id est, fructu tenui atque pusillo.)

Arrheno

PHYLLVM Thelygonum, Dalechamp.

Arrhenogonum verò in cæteris quidem prædicto simile est, sed fructu differt. Habet enim fructum racemosum, similem flori oleæ quæ defloruit. Dicitur Arrhenogonum potum masculos partus facere, Thelygonum fœmininos. Hæc de illis narrat Crateuas, sed eorum historiam hactenus mihi produxisse visum est. Quibus verbis Dioscorides, inquit Pena, non plantas quin sint, qualésve sint in dubium reuocat, (In Adu.) sed duntaxat ambigit num sexus optionis compotem quempiam facere possit earum vtrauis, nempe maris aut fœminæ, quod Crateuas prodidir, & fabulæ affine esse Theophrastus monuit. Dioscoridis igitur sunt descriptiones non Crateuæ, aut saltem non solius, sed ex aliis quos legerat Dioscorides auctoribus. (Lib.27.c.11) Plinius ex iisdē mutuatus eadem ferè prodidit his verbis. Phyllum à Græcis vocatur herba in saxosis montibus nascens: fœmina magis herbacei coloris: caule tenui: radice parua: semine rotundo, papaueri simili. Hæc sui sexus facit partus. Mas autem semine tantùm differens, quod est incipientis oliuæ. Vtrumque bibitur in vino. (Lib.26.c.15.) Plinius alio in loco, Arsenogonum & Thelygonum herbæ sunt, inquit, habentes vuas oleæ floribus similes, pallidiores tamen, semen album papaueris modo. Thelygoni potu fœminam concipi narrant. Arsenogonum ab eo semine oleæ, nec alio distat. Huius potu mares generari perhibentur, si credimus. Alij vtrumque ocimo simile tradunt. Arsenogoni autem semen geminum esse, restibus simile. Quibus verbis Plinius partim eadem quæ suprà ex Dioscoride, partim diuersa ex Theophrasto genera designare videtur. Sic enim Theophrastus. (Lib.9. hist. cap.19.) διὸ καὶ καλοῦσι φύλλον, τὸ μὲν ἀρρενόγονον, τὸ δὲ θηλύγονον. ὅμοια δὲ ἄμφω, καὶ μορφὴν ἔχοντα ὠκίμου. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ μὲν θηλυγόνου, καθάπερ ἐλαίας βρύον: ὠχρότερος δὲ τοῦ ἀρρενογόνου, ὥσπερ ἐλαία ὅταν ἄρτι φύηται ἐκ τοῦ βρύου, δίκρους δὲ ὥσπερ ὄρχεις ἀνθρώπων. Id est, Quare Phyllum aliud mariparum, aliud fœminiparum vocant, similia ambo, & speciem habentia ocimi, fructus fœminipari est instar oleæ florentis musci, tamen pallidior: Maripari verò instar oleæ iam primùm ex muscoso flore emergentis, & geminus, testiculorum hominis modo. Hinc suspicantur quidam duarum herbarum eandem & repetitam esse delineationem, quare Dioscoridis caput de phyllo irreptitium esse, alij minimè, sed vtroque phyllo vtramque mercurialem marem & fœminam exprimi. Alij ex diligenti peruestigatione & descriptionum collatione alia phylla adinuenerunt, Phyllúmque thelygonum Dioscoridis esse, quod in saxis & rupibus apricis Allobrogum & Sequanorum, non aliter quàm muscus quidam innascitur, per aridam terræ squallidæ crustam: radicibus exilibus, breuibus, & atris, serpendo huc illuc se spargens, magnúmque tandem spatium occupans: folia densissimè congesta, procul intuentibus nonnihil aizoum æmulantur similiter crassa, non tamen similiter acuminata, sed tanquam in summo retusa, oleæ similia, magis tamen virentia, in ambitu crenata, & notis candidis ad singulas incisuras signata, quæ humi iacent, & largè terram operiunt: caulis tenuis & plerumque humilis, nonnumquam procerior, vt terram nactus est, vel

ſicciorem, vel humoris illapſu madidiorem, in tenuibus ſurculis: florem album, copioſum, violæ ſimilem edit, ſuauiter olentem. Sapor totius plantæ aquoſus eſt ac dulcis. Sunt qui ſemperuiuum montanum appellant. Quidam Lichenem primum Plinij eſſe arbitrantur, deſcriptum cap. 4. 26. foliis imis ad radicem latis:

PHYLLVM Thelygonum, Matthioli.

PHYLLVM Arrhenogonum, Dalechampij.

PHYLLVM Arrhenogonum maius, Dalechampij.

caule vno, paruo: longis foliis dependentibus: qui cum melle tritus delet ſtigmata. Aliud Phyllum Thelygonum oſtendit Matthiolus à Cortuſo miſſum, quod genuinum eſſe putat adſtipulantibus notis omnibus. Quibus in locis Thelygonum, in iiſdem reperitur & arrhenogonum, muſci modo ſaxis hærens: radice pro plantæ habitu craſſiuſcula: foliis numeroſis, minimis, in ea exiguitate oleæ ſimilibus: flore luteo: fructu ſimili oleæ, quæ flore euaneſcente formari tantùm incipit, & adhuc minutula eſt, in ſummo ferè gemino inſtar teſticulorum hominis. Alterum Arrhenogonum hîc appictum eſt, quod quidam maius vocant, vt à ſuperiore diſcernatur, in Sequanis ad Sillij fluuij originem, haud procul à cœnobio Balmenſi, in exigua & tenui terræ cruſta proueniens, quæ nudos alioqui ſcopulos contegit: radice longiuſcula, candida, paulatim gracileſcente, fibrata: virgulas prætenues huc illuc in orbem mittente, è quibus aizoi modo, folia radiatim ex quibuſdam veluti globoſis

PHYLLVM Arrhenogonum Thelygonon, Theophrasti.

bosis capitulis prodeuntia, stellæ aut oculi figuram referunt, oblonga, carnosa & crassiuscula, rigidis villis eorum margines ambientibus, & in circuitu præfixis, qui tractantium manus blandè pungunt ac vellicant: cauliculis dodrantalibus, nudis, teretibus: flore albo, fructu oleæ nascenti simili, ferè semper gemino, instar testiculorum hominis, semine minutulo. Sapor qualis Aizoi fatuus & subausterus. Phyllum Theophrasti in aridis Monspelio vicinis agris frequens nascitur, notis ab eo traditis prorsus conuenientibus: fruticosa planta: radicibus multis, fibratis: caulibus cubitalibus, hirsutis: foliis ocimi, lanuginosis, tactu mollibus: semine vel in racemosum pediculum congesto, vel gemino, testiculorum modo, non aliter quàm in mercurialis vtroque genere: grauis tetérque odor in tota planta nares offendit.

PHYTEVMA, CAP. LXVI.

VT φύτευμα Græci, sic etiam Latini Phyteuma vocant, fortassè quòd ad amorem, gignendámque prolem aptum sit, quod ad amatoria conuenire nonnulli scriptum reliquerunt, vt tradit Dioscorides, atque ita describit: Folia habet struthij, minora: copiosum semen, perforatum: radicem paruam, tenuem, per summa terræ nitentem. Ex qua breui descriptione difficilè est certi aliquid de vero Phyteumate decernere. Matthiolus scribit quibusdam Herbariis visum fuisse plantam hîc appictam Phyteuma esse: quæ nihil aliud est, quorundam sententia, quàm Campanula siue Ceruicaria Fuchsij; Trachelium minus, siue Vuularia Dodonæi, de quo & Trachelio minori diximus in libro de plantis, Quæ flore placent. Dodonæus, libro de Floribus, putat Campanulam hortensem à Matthiolo pingi pro Phyteumate. Sunt qui Phyteuma esse volunt plantam tenui radice, gracilibus fibris capillata, saporis & odoris, si teratur, acris & vehementis, caulibus multis, palmum altis: foliis propè radicem in orbem per humum sparsis, betæ primùm nascenti similibus, longioribus, per caules impari situ dispositis, priuatim singulis, non multis in vno pediculo hinc inde ordinatis, vt in Resedis: flore herbaceo, luteis apicibus decoro, in spicam

Li.4. c.115. *Forma.*

Cap.163. hist. Li.2. ca.20.

PHYTHEVMA, Matth.

densam non coaceruato, sed ex superiore caulium parte exeunte, longis pediculis subnixo: semine in membranosis conceptaculis, amplis, quibus herbacea foliola sex, stellatim diuisa substernuntur: floret Maio. Aliud Phyteuma visitur

PHYTEVMA Quorumdam, Dalechampij.

PHYTEVMA Narbonensium, Penæ.

hodie, inquit Pena, in Gallorum prouinciæ & Narbonæ oliuetis propè Monspelium, effigie Valerianæ minimæ: verùm folia illi in imo infectoriæ luteolæ sunt, superiora autem diuisura & magnitudine pusillæ Valerianæ: plusculi sunt flores muscosi, albidi, oleæ: semina pusilla, & instar vnionum rotunda. sed paululum compressa, vestigium parui fotaminis impressum habentia, inclusa folliculo Plinianæ Resedæ, in cauliculis palmaribus & sesquipalmaribus, reptantibus. Radix exigua Valerianæ minimæ.

RESEDA

RESEDA, CAP. LVII.

Plinius Resedæ herbæ meminit his verbis. Circa Ariminum nota est herba, quam Resedam vocant. Discutit collectiones, inflammationésq; omnes. Hanc nonnulli Herbarij esse opinati sunt quæ hîc picta est, & Resedam luteam vocant. Radice est fibrata, minimi digiti crassitudine, intus lignosa, cortice crasso vestita, & saporis, & odoris, cùm teritur, acris & validi, nasturtij aut raphani modo: caulibus multis, pedalibus, angulosis: foliis erucæ fere instar diuisis: flore spicato, luteo, perquā exiguo: semine minutulo, copioso in membranosis folliculis, angulosis, in extremo tuffis, occlusis & conniuentibus, non vt in phyteumate radiatim diductis. Hanc Resedam Pycnocomon quidam esse putauerunt, conueniente profectò & historia & facultate, si radix raphano similis, exiguum malum figura imitaretur cyclamini modo. Alia est Herbariis quibusdam Reseda candida, quam etiam nostro sæculo propè Ariminū rustici Li.17. ca.

RESEDA Lutea.

RESEDA Candida.

Resedam vocant. Radicis figura, odore, sapore superiori est similis, item caulium multitudine: folia simpliciora sunt, & simpliciùs diuisa, in vnoquoque pediculo plurima: flos in spica densißimè congestus, exiguus, è cinereo candicans: semen minutulum in vasculis oblongis, pariter vt & alterius angulosis, summo vertice non compreßis, sed velut hiantibus & multifidis. Sponte nascitur in agris propè Ariminum: apud nos in hortis satum semine. Plinius de hac ita scribit. Qui curant ea addunt hæc verba. Reseda morbos Reseda, scísne scísne, quis hîc pullos egerit radices, nec pedes, nec caput habeant. Hæc ter dicunt, totiésque despuunt. Hæc Plinius. Quæ plena sunt plusquam anili superstitione.

SVCV

SVCVDVS AVICENNÆ, CAP. LXVIII.

MYconus medicus perdoctus plantam hanc misit ex Hispania, & Sucudum Auicennæ appellauit, tum quòd Mauritani Valenrini, qui Gandiæ oppidum incolunt, nomen id ad hæc vsque tempora seruarunt, Sugudum nominantes, tum quòd Gentilis Sucudum, filicem interpretatur, quæ interpretatio huic plantæ maximè conuenit, cuius folia filici mari persimilia sint. Planta est cubiti altitudine, multos & rectos ex radice proferens caules, quadratos, lignosos, geniculatos, qui in ramulos etiam geniculatos & quadratos sparguntur, aliquantulum hirsutos. Ex geniculis folia prodeunt, propè radicem maiora, caulium summitati propiora, minora, serrata, filicis maris æmula.

SVCVDVS Auicennæ, Myconi.

Li.1. Stirp. Hisp. c.60.

In caulium fastigiis capitula sunt, ex purpureo cærulea, odorata, stœchadis Arabicæ capitula repræsentantia. Radices ei multæ sunt, candidæ, lignosæ: semen minutum, candidum, planum, acerosum, insipidum. Nascitur in incultis, aridis, montosisq; locis. In hortis etiam colitur. Diu floret & in hortis præsertim toto anno. Herba est odorata, sapore cum acrimonia amaro, Græcis fortassè ignota, aut si nota fuerit, altera fuerit stœchadis species, id quod sapor, odor, vires eædem quæ stœchadis, demonstrant. Quam sententiam secutus Clusius Stœchadis alterius nomine pinxit & descripsit. Sucudus calefacit, auctore Auicenna, datur succus eius in potu aduersus dolores. Alphis illinitur, vlcera vetera ad cicatricem perducit, excrescentem carnem puluis eius absumit, cum aceto podagræ imponitur, ex eo dulcibus, admistis fiunt eclegmata ad tussim, drachmi, duobus cum hydromelite bibitur ad cardiogmum: item duæ drachmæ cum hydromelite valent ad dysenteriam & difficultatem vrinæ: in pesso subditus menstrua ciet. Hæc Auicenna. Quæ omnia platam hîc appictam præstare posse manifestæ eius qualitates satis probant.

SELAGO PLINII, SIVE CAMPHORATA, CAP. LXIX.

Li.24. c.11.

SImilis herbę Sabinę est Selago appellata, inquit Plinius. Hanc contra omnem perniciem habendam prodidêre Druidæ Gallorum, & contra omnia oculorum vitia fumum eius prodesse. Hanc Plinij Seladinem quidam esse volunt Ericæ prius genus, alij Hyssopum ne-
Lib.1.c.89. morensem, alij Chamæpeucen, alij Musci terrestris genus descriptũ à Trago, nomine Sabinæ siluestris, de quo tractâuimus, libro De plantis quæ in vmbrosis, &c. maior pars herbariorum plantam hîc depictam, quam Monspelienses Camphoratam vocant, ob similem caphuræ odorem, quem trita vibrat, Selaginem vocat.
Locus. Arenosis & macris locis gaudet, in pinguibus tamen & humidis procerior fit. Ra-
Forma. dice est crassa, subnigra, caule cubitali, nonnunquam altiore, tereti: ramis multis, propè

SELAGO, Siue Camphorata.

propè radicē longioribus, quà propiores faſtigio ſunt, breuioribus opertis foliis, longis, anguſtis, Sabinæ aut Tamaricis æmulis: odore cū herba digitis friatur ac rumpitur, Camphoram referente: quam ob cauſam Camphoratam vocarunt, Officinis non prorſus neglectam, quòd in Martiati operoſiſsimi medicamenti confectionem à Nicolao Myrepſo deſcriptam admittatur: licet Græcorum Arabúmve nullus, quod ſciam, vires eius facultatéſque tradiderit. Quidam Cneorum nigrum eſſe volunt.

CONYZA MONTANA, CAP. LXX.

MYCONVS peritus Medicus & rei herbariæ ſtudioſus, plantam hîc pictam à foliorum florúmque forma, odore, ſapore Conyzæ ſpeciem eſſe iudicauit, & à natalibus montanam cognominauit. Naſcitur enim in ſaxoſis, prærupțis & montoſis, præſertim inter ſaxorum rimas, radice lignoſa, ſolida, intus candicante, foris nigreſcente, minimi digiti craſsitudine, guſtu aliquantum adſtringente, exſucca non minùs quàm ſuberis cortex. Ex hac ſtolones multi prodeunt, teretes, villoſi, ſolidi, dodrantales, in quibus folia tenuia, hyſſopi vulgaris, ſed glutinoſa Ledi modo, odore graui & viroſo, & hircinum quid olente. In ſummo cauliculorum ſunt floſculi, ſoncho ſimiles, luteoli, in pappos abeuntes. Guſtu ſubamara eſt cum leui acrimonia, caput tentans. Floret Auguſto maximè.

TRACHELIVM MONTANVM, CAP. LXXI.

De Tracheliis aliis in libro de Plantis, Quæ flore placēt, tractauimus. Nunc de Trachelio montano, quod in asperrimis montibus gignitur, radice nigra, supernè crassa, in furculos infernè diuisa, fibris paucis capillata: foliis circa radicem multis, eam vndique cingentibus, longis anchusæ modo, hirsutis, caule vnico, paucis foliis vestito, alternatim dispositis: flore & semine reliquis Tracheliis, figura coloréque similibus.

DORONICVM, CAP. LXXII.

Doronicvm Arabibus *Haronigi*, *Doronigi*, siue *Durungi*, dicitur. De Doronico vulgari siue Officinarū hîc tractamus. Huius triplex differentia, nō ita magna, imò potiùs varietas quædam à Pena assignatur, tribus Iconibus à Lobellio expressa. Primæ pusillæ caules teneri, folia molliuscula, oblonga vti plantaginis, nonnihil ex virente flauentia, perspicuè hirsuta pilosellæ modo, siue cucumeris agrestis, sed attrectanti læuia, ambitu rotundo, nonnihil laciniato, & supernè angusto, cucumeri agresti quàm Cyclamino similiore, terna vel quaterna in pediculis enatis ex radice exigua terete, orbiculata, & sensim in angustum desinente, subtus & transuersim quasi squammularum toruli; articulata, scorpionis cadaner & caudam exprimente, multùm fibrata. Color illi candidus, sapor dulcis amaricat, & lentorem multum cum pauxilla adstrictione coniunctum profert. Caulis sesquipalmum altus: flores in summo fert luteolos, aut pallidos, radiatos, buphthalmi aut mediæ Consolidæ. Frequens nunc hæc in hortis Belgij, & prorsus eadem cum Doronico vulgari & minori Officinarum, quod in montibus reperitur, & collibus Pedemontanis, nonnullis etiam Franciæ. Secunda maiorem & multò longiorem radicem profert, multis corticosis squamulis nitentibus, candidis, marmoreis, per transuersum cinctam alam vtrinque vnam squillę matinæ cancellíve forcipulis non dissimilem, subdulcem gustanti: folia, flores, & caulis maiora paulò & rotundiora. Vmbrosis montibus gaudet, non solùm Alpinis ad meridiem, sed etiam frigidis ad Septentrionē. Huic similis tertia, magnitudine tantùm distans à Lobellio ex Dodonæo picta, dudum à nobis & picta & descripta. In vmbrosis montium locis gignitur inter saxa & cautes, radice parua, candida,

DORONICVM Minus officinarum, Penæ & Lob.

DORONICVM Brachiata radice, Aconitum Pardalianches, Plinij, & Matth.

DORONICVM Radice Scorpij figura, Dalech.

candida, geniculis velut articulata, fibris multis vtrinque donata serpentibus, Scorpium optimè referente, ex cuius inferiore parte alia subnascitur, quæ aliam similem procreat, tanta radicum in aliis procreandis fœcunditate, vt interdum plures duodecim cohæreant: foliis tribus aut quatuor Melanio non dissimilibus, hirsutis, tactu mollibus, caule pedali, aliquot foliolis vestito: flore Chrysanthemi æmulo, & medio velut disco, & orbiculato ambitu luteo. Radix tusa & cum axungia suilla mixta, scabiem sanat, notissimo rusticis remedio. Dodonæus Aconitum Pardalianches esse censet. Pena & Lobellius, vt diximus, & multi alij Herbarij Doronicum, Officinæ quoque passim Doronici vice, huius radicibus in compositionibus vtuntur. Quod autem Arabes Doronicum dicunt, ab illo siue Aconito Pardalianche differt. Nam Auicenna Doronigi calidum & siccum in tertio gradu esse scribit, cui etiam assentitur Serapio, Doronicum calidum & siccum in eodem gradu constituens, à quo temperamento Doronici vulgaris, siue Aconiti Pardalianchis radices multùm absunt: nulla enim acrimonia, nulla amaritudo tanta, aut alia qualitas in iis percipitur, quæ tam calidas esse & siccas demonstret, sed dulcis tantùm sapor ignauior & emplasticus, qui eas temperie media, aut ei proximas esse ostendit: quam ob causam medicamentis oculorum anodynis admiscet. Idem Auicenna Aconito Pardalianchi, quod Strangulatorem Leopardi vocat, seorsum alio in loco suas vires ex Dioscoride & Theophrasto adscribit. Matthiolus Doronicum secundo loco pictum Aconitum Pardalianches Plinij facit. Tertium verò Doronicum vulgare à Cortuso missum Aconitum Pardalianches minus, falsò Doronicum, ab eodem Cortuso admonitus Doronicum inter Aconita esse recensendum, quod certò sciret sæpiùs facto à se periculo facilè extingui canes, qui huius radices deuorauerint: id quod etiam Matthiolus ipse expertus, confirmat. Quare Doronicum istud tanquam venenum execratur, & ex Officinis & Pharmacopoliis omnibus eiiciendum censet. At Pena Theophrasti, Dioscoridis, Plinij Thelyphonum, Pardalianchen, Cammorum vnius huius plantæ nomina diuersa putat, nec genere differre, sed Cyperorum ritu, magnitudine tantùm, situ, & numerosa radicum propagine, vt suprà declarauimus: alioqui facies, sapor, odor omnibus idem, iidémque fermè natales. Doronico verò vim

Li.2.c.209. Cap.325. simpl.

Li.2.c.685.

Ca.73.li.4.

GLASTVM Montanum, Dalechampij.

ineſſe canes interficiendi non negat, ſed reſpondet Aloë ſaluberrima, & amygdalis amaris vulpes necari etiam Plutarcho auctore: & nulli vnquam pernicioſa fuerunt quæ Doronicum recipiunt Electaria de Gemmis, de Aromatibus, Confectio de moſcho dulcis, quibus frequẽtiſsimè vtuntur Medici. Qua de re & de Aconito fuſiùs diſſeremus in lib. de venenatis.

GLASTVM MONTANVM, CAP. LXXIII.

Locus. *Forma.*

GLASTVM montanum in niuoſis verricibus montium gignitur, radice craſſa, nigra, fibris multis capillata: foliis circa radicem multis, longo, craſſoq; pediculo ſubnixis, venoſis, Glaſto ſimilibus, ſed in ſummo magis obtuſis: caulibus multis, pẽde altioribus, in quibus folia ſupradictis anguſtiora, & acutiora: flos copioſus in cauliũ verrice luteus nitet, oblongi vaſculi figura, supernè in cuſpides diuiſus, prominente ex eius medio ſinu, tenui pilo.

MELANIVM MONTANVM, CAP. LXXIIII.

Locus. *Forma.*

MELANIVM montanum in algidis montium verticibus prouenit, cauliculis multis, exilibus: foliolis multis, humi iacentibus: flore cæruleo, duplo ampliore & maiore quã in Melanio vulgari, rara quadã & eximia ſpecie, ſi foliorũ exiguitatẽ cũ inuſitata floris magnitudine cõferas.

IASME Montana, CAP. LXXV.

Locus. *Forma.*

PLANTAM hãc Iaſmen montanam vocãt ob eximiam odoris ſuauitatem, quæ Iaſmini noſtri flores æmulatur. In montiũ excelſorum iugis apud Rhœtos creſcit, radiculis breuibus, ſubluteis, caule tres digitos alto, hirſuto, nudo, ſimplici: foliis propè radicem multis, Aizoo fere ſimilibus, in orbem humi ſtratis, villoſis: ſummum caulem foliola quatuor vel quinque coronant, è quorum medio flores emicant partim albi, partim punicei, gratiſsimum odorem ſpirantes. Candidum principio florem æſtate rubeſcere compertum eſt.

PERSI

PERSICARIA SILIQVATA,
CAP. LXXVI.

IN montibus & collibus asperioribus Germaniæ & Sabaudiæ gignitur, à Belgis in hortis colitur herba, quam Germani *Sprinckkraut* vocant, quasi eruptricem siue salientem, aut subsilientem herbam dicas, propter siliquam quæ teres, gracilis, longa, pendula, chelidonij, semina parua, rotunda, balsaminæ fœminæ claudit, quibus turget, simul ac tantillum tangitur, in vultum proximi cuiusque quasi impetu vindicabunda, & se tangi queribunda, excludit. Idcirco, Noli me tangere vulgus Herbariorum vocat. Qua nota & nomine iam diu notissima est. Virgulta, folia, faciésque ipsa Balsaminem, Mercurialem & Amaranthum exprimunt. Quare cauendum ne quis Mercurialem putet, neque eam in eosdem vsus colligat. *Locus.* *Forma.*

OSTEOCOLLVM HIEROCLIS ET ABSYRTI,
CAP. LXVII.

OSTEOCOLLON in mœnibus & saxis propè Sedunum Valesiorum caput nascitur, ac dependet, radice candicāte, graminis instar geniculata, tenuibus fibris capillata, è geniculis & internodiis exorientibus ramulis permultis, pensilibus, iunci modo læuibus, teretibus, sed geniculis distinctis, citrosis, tenuioti procerioriq; sparto similibus, perpetuò virentibus, nullo folio vestitis: flore in aceruum spicatum cōgesto, è fusco nigricante, ex cauliculorum articulis prodeunte, petiolo subnixo. Quidam Polygonium, alij Talcuition, alij Symphytum vocant. Osteocollon quidem, quòd fracta ossa ferruminat: Symphytum, quod dissectas carnes coalescere: vulgus credat, si coquatur vnà, efficacissima enim glutinandi facultate partium diuortia committere, & separata cogere. Viridem eruunt, vino coquūt, dum supersit liquoris pars tertia. Decocto veterina salinant Hispani, eo medicamine morbos arcentes, & à vitiis quæ imminent, asserentes: tum etiam si quid intus ruptum esse suspicātur, ab hac auxilium petentes. Hæc Absyrtus & Hierocles memoriæ prodiderunt.

CVCVLLATA, CAP. LXXVIII.

Cvcvllata, seu, vt quidam volunt, Crias Apuleij, altißimis & niuosis montibus gaudet: è saxis prosilit, riuulo quopiam præterfluente madentibus, radiculis multis, perquàm tenuibus, nigris, breuibus: foliis propè radicem multis, læuibus, craßis, in ambitu minimè crenatis, nec venosis, betæ nascenti similibus, gustu amaris, priusquàm sese explicent alabastri modo candicantibus, cùm sese explicuerunt, lætiùs & nitidiùs virentibus: cauliculis quinque aut sex, teretibus, nudis, subrubentibus, præsertim superiore parte: flore nunc albo, nunc purpureo, vertici caulium velut affixo, in singulis cauliculis vnico, figura quadam rara & eximia, colorisq́; iucundißimi: semine minutulo in capitulis paruis, fastigiatis, angulosis. Floret Iunio, etiam antequàm niuibus liquatis montium cacumina detecta appareant. De Criade hæc prodidit Apuleius. Crias nascitur in Lucania: marmoris albi colorem habet, quatuor rubicundis ornata cauliculis. Radix pista & promalagmate imposita, tertio die curat ischiadicos: eadem trita & imposita locis dolore affectis, quosuis dolores sanat.

SCORZONERA, CAP. LXXIX.

Nomina.

Hirci barbæ congener est herba, quam *Scorzoneram*, aut *Scurzoneram* appellat Hispania, quod Latinè Viperinam siue Viperariam, aut Serpentariam sonat: sic dicta, quòd contra venena viperarum ac serpentum efficax habeatur: nam Hispani Viperam *Scurzo* vocant. Noua
Ca.17.li.2. hæc est planta, vt refert Matthi. inuenta primùm in Catalonia Hispaniæ à quodam seruo Aphro, à Ceruero Leridano pretio empto. Cùm enim quidam messores in agro à viperis demorsi fuissent, is qui in Africa plantam istam nouerat, propinato eius succo incolumes seruabat omnes, quótque demorsi fuissent. Sed nemini plantam ostendebat, ne lucro fraudaretur. Tandem cum vafri homines locum obseruassent ex quo plantã deferebat, illuc profecti eam nacti sunt, inuentis nuper resciſsæ herbæ reliquiis. Ea eruta, factoq́; ipsius periculo euulgata res est, & Scorzoneram appellarunt. Hanc siccam primùm ad se missam fuisse, ait Matthiolus à Ioanne Odorico Medico paulò pòst viridem, viuentémque se vidisse ad Cæsarem Ferdinandum ex Hispania delatam: non multò pòst tempore copiosam quoque in Bohemia se comperisse Doctoris Riberæ Medici diligentia, in monte
Forma. quodam siluoso vliginosoq́;, non longè à Poggebrot. Folia edit spithamæ longitudine, croci æmula, sed longiora, subcandida, carnosa, acuminata, quæ solo propiora longo pressoq́; pediculo à radice prodeunt, humiq́; accubant, quorum nonnulla leuiter sinuata spectantur. Caulem fert sesquidodrantalem sæpè maiorem, rotundum, geniculatum, in quo folia breuiora angustioraq́;: flores aureos, hirci barbæ proximos, vt alterum ab altero vix dignoscas. Hi flaccescentes in papposum mutantur orbem, in quo semen continetur album, longum, hirci barbæ

semini

ſemini ſimile. Radix ſubeſt ſeſquidodrantalis, pollicari craſsitudine, raris adnatis fibris, cortice ſubnigricante, vegeta, tenera, fractu facilis, ſuccoſa, alba intus pulpa, lacteo ſucco prægnans, dulcis, & guſtatu iucunda. Naſcitur in ſiluis & vliginoſis locis atque obſcuris Hiſpaniæ. Naſcitur & in Germania, Thuringia, ac

SCORZONERA

Hiſpanica, Matth.

SCORZONERA

Boemica, Matth.

Bohemia in ſiluis ac montibus humentibus. Flos in Hiſpania Maio menſe prodit, in Germania ſeriùs, Iunio, videlicet ac Iulio menſibus. Foliorum aut radicis ſuccus datur præſentaneo remedio potandus aduerſus viperarum, cæterorumq; venenatorum animalium ictus: quinetiam ad quoſcunque peſtiferos morbos. Deuorata radix quotidie peſtilentiæ contagia arcet, & venenis quibuſcumque reſiſtit. Datur eadem aut eius ſuccus vtiliter quoque comitialibus. Item cardiacis, vertiginoſis, & animi deliquiis cordiſq; tremori obnoxiis. Commanducata per ſe radix triſtitiam diſcutit, hilaritatémque conciliat. Lacteus eius ſuccus oculorum aciem acuit. Denique tota planta magni eſt ad omnia vſus.

Tempus.

Vires.

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM LIBER VNDECIMVS,

Qui plantas omnes, quæ in Umbrosis, udis, uliginosis & pinguibus locis proueniunt, exactè & ad viuum repræsentat.

ADIANTVM, CAP. I.

T FIDEM nostram liberemus, stirpium quæ locis palustribus lacustribusq; proximis gignũtur, nempe vdis vliginosisq; ac pinguibus, item vmbrosis, natura hîc explicanda. Sunt autem quàm plurimæ: quare iis in locis paulò diutiùs immorari necesse fuerit. Quod si quædam libro superiore reperientur, quæ aptiùs hîc collocari possent, aut contrà, id nemini absurdum, aut mirũ videri debet: quod non solùm nataliũ, sed foliorum aut cuiusuis alterius partis, aut virium, aut quæuis alia similitudo, atq; affinitas proximas quasq; sibi adiungat atq; adsciscat. Hic verò vt in aliis, ab iis quæ notiores sunt, & magis vulgares exordiemur. Primũ à celeberrimo illo, & omnibus Officinis nomine potiùs quàm re, prætetquã in Narbonẽsi regione, notissimo

ADIANTVM, Match.

Nomina — Capillo veneris, sic etiam à Latinis, Apuleio teste, nominato: qui à Græcis vocatur ἀδίαντον, quòd οὐ διαίνεται, idest, quòd in aqua non madescat, vel, vt Theophrastus ait,

Lib. 7. c. 13. — οὐ διὲ ὑγραίνεται τὸ φύλλον βρεχόμενον, οὐ διὲ ἐπίδηλον ἐστὶ διὰ τὴν νοτίαν ἐπιμένειν. ὅθεν καὶ ἡ προσηγορία. Quæ Plinius

Li. 22. c. 21. — sic reddidit. Aliud Adianto miraculum: æstate viret, bruma non marcescit: aquas respuit, perfusum mersumve sicco simile est. Tanta dissociatio deprehenditur: vnde & nomen à Græcis.

In Theria. — Nicander non ἀδίαντον dictum significat, quòd in aqua mersum ac irrigatum, immadidum non permaneat, quasi verò longiore mora in aqua æquè ac aliæ herbæ non madescat: sed quòd imbris è cælo descendentis stillicidia foliis eius non insideant.

Ἀχραὲς τ' ἀδίαντον, ὃ οὐχ ὄμβροιο ῥαγέντος
Λεπταλέην πίπτουσα νοτὶς πετάλοισιν ἐφίζει.

Impollutũ Adiantũ, quod denso imbre cadẽte.
Destillans tenuis foliis non insidet humor.

Ca. 18. hist. — Vel quòd Fuchsio magis placet, ab interioribus puteorum

puteorum parietibus, & fontium marginibus, quas coronat, dictũ est Adiantum, quod nimirum quasi sitiens illorum aquas, quas tamen odit & respuit, quærat. Polytrichon autem, quasi multicomum, quòd capillos multos ac densos faciat, eorumque defluuia expleat. Callitrichon verò, quasi pulchricomum, quòd capillos tingat, pulchrioréſque reddat. Nec alia ratione capillus veneris hæc herba dicta est, quàm à speciosis reddendis capillis nec alio nomine Veneris vox adiecta est, quam quòd hæc pulchricoma pingatur. Plinius, Adianton quidam Callitrichon vocant, alij polytrichon, vtrumque ab effectu, tingit enim capillum: & ad hoc decoquitur in vino cum semine apij, adiecto oleo copiosè, vt crispum densimque faciat: defluere autem prohibet. Hæc Plinius. Latinè Cincinalis, Terræ capillus, Supercilium terræ, Crinita, Arabibus *Bersiegnascen*, seu *Bersausan*, *Culbare albir*. Gallicè *Cheueux de venus*, Germanicè *frauuenhar*, Hispanicè *Cullantrillo de pozo*. Theophrastus scribit esse γένη ἀδιάντου δύο. τὸ μὲν λευκόν, τὸ δὲ μέλαν. χρήσιμα δὲ ἀμφότερα πρὸς ἔκρυσιν κεφαλῆς τριχῶν, ἐν ἐλαίῳ τριβόμενα. φύεται δὲ μάλιστα πρὸς τὰ ὑδρηλά. Id est, Gaza interprete. Genera adianti duo, candidum, atque nigrum. Ambo ad defluum capillum vtilia, oleo trita. Nascuntur maximè locis humidis. Quæ Plinius conuertere voluisse, sed Theophrasti sensum assecurus non fuisse videtur. Duo, inquit, eius (adianti) genera candidius, & nigrum, breuiúsque. Id quod maius est polytrichon: aliud trichomanes vocant. Vtrique ramuli nigro colore nitent, foliis filicis, ex quibus inferiora aspera ac fusca sunt, omnia autem contrariis pediculis densa inter sese aduerso: radix nulla. Vmbrosas petras, parietúmque aspergines, ac fontium maximè specus sequitur, & saxa manantia, quod miremur, cùm aquas non sentiat. Quibus verbis perspicuè declarat Plinius se trichomanes alterum facere adianti genus, scilicet candidum. At Theophrastus cum de vtroque Adianti genere dixisset, eo quem modò citauimus loco, subiicit de trichomane, diuersa planta quæ sequuntur. ὡς δ' οἴονταί τινες, καὶ πρὸς στραγγουρίαν τὸ τριχομανὲς ποιεῖ. ἔχει δὲ τὸν καυλὸν ὅμοιον ἀδιάντῳ τῷ μέλανι, φύλλα δὲ μικρὰ σφόδρα, καὶ πυκνά, καὶ πεφυκότα κατάντικρυ ἀλλήλων. ῥίζα δὲ οὐχ ὑπέστι. χωρία δὲ φιλεῖ σκιερά. Id est, Trichomanes vrinæ stillicidiis confert, caulem similem habet adianto nigro: folia parua admodùm & densa, & ex aduerso opposita, radix nulla subest. Opacis locis gaudet. Hic Theophrasto trichomanes Adianti genus non est, sed sui generis planta, præterea cùm dicit cauliculos habere adianto nigro similes, apertè demonstrat trichomanes Adiãtum candidum non esse. Matthiolus credidit aliquando, Adiantum candidum eam esse plantam, quæ vulgò saluia vita, & ruta muraria vocatur, quæ cum trichomane in petris, parietum ac fontium asperginibus nascitur. Deinde mutata sententia eam paronychiam Dioscor. fecit, de qua re paulò pòst dicemus. Alij, quorum potior sententia, Adiãtum nigrum & album Theophrasti siue Plinij, putant esse duas hasce Adianti differentias, quibus omnes Belgij, Germaniæ, Burgundiæ, Franciæ & Sabaudiæ Officinæ, non solùm hoc tempore, sed omni ferè hominum memoria semper nigri & albi Adianti nomine vsi sunt. Iis radix pusilla, capillamentis densis compacta, nigris, rectis: cauliculi iuncei, paulò crassiores & prolixiores quàm trichomani, ex herbido pallentes, aut albicantes: foliola vtrimque & altrinsecus plumatim dissita, filicis maris diuisura, & situ, sed multò minora, altera facie virentia, altera in glauco punctulis rubescentibus notata, series geminas habent, sesquipalmum, aut paulò magis alta, quæ nihil planè differunt, nisi quòd nigro adianto cauliculi nigricant politiore nitore, foliáque sunt saturatiore virore, albo minùs. Vires prorsus eædem, à doctis quamplurimis multis annis exploratæ ad quotidianas & consuetas potiones, magno commodo, nullo detrimento, vt eos errare hinc perspicuum sit, qui filicis maris species, aut dryopteres esse autumant, cùm nihil calidi, aut acris, nedum septici hæ temperatæ & innoxiæ capillares habeant. Sed vt

Lib. 22. ca. 21.

Lib. 7. hist. cap. 14.

Genera.

Lib. 22. ca. 21.

In cap. 132. lib. 4.

Pet. Pe. in Ad.

Adiant. alb. & nig.

Forma.

Adian. Verum. ad verum Dioſcoridis Adiantum redeat oratio, id, eodem auctore, puſilla gerit folia, ſimilia coriandri, in ſummo inciſuris diuiſa, cauliculi quibus exoriuntur, nigro colore nitent, prætenues, palmum alti: radice ſuperuacua, neque caulem, neque fructum, neque florem profert. Vmbroſis & paluſtribus, circa parietum aſpergines, & fontium ſpecus enaſcitur. Ex qua deſcriptione liquet, neque ſaluiam vitam, neque Adiantum nigrum, aut album Officinarum, verum eſſe Dioſcoridis Adiantum, ſed id quod hîc pinximus. Fibris prætenuibus, capillaribus, nigris nititur, compactis, vnde prodeunt numeroſi cauliculi, iuncei, valde tenues, veluti cincinni, palmum aut ſeſquipalmum alti, ſericeo colore & nigro nitentes. Folia aniſi vel coriandri diuiſura, latiuſcula, alterno ſitu tenuiſſimis pediculis appenſa, tenella, vtrinque lateribus rectis clauſa, trianguli ſpecie, ſed ſuperiore ambitu laciniato & circinato. Hoc eſt verum Dioſcoridis Adiantum, nullibi quàm Narbonenſi regioni frequentius: ſaxis riguis, vmbroſis, petroſiſq; locis in cemeneis illic montibus finitimis, ac rupium, fontium & puteorum labris vel aſperginibus Monſpelij, Nemauſiq;, tarò alibi in Gallia, Germania, Belgio, Anglia, aut nuſquam prouenit, quin ne Italiæ quidem multis locis. Quare ex ſupradictis locis Lugdunum, Lutetiam, Antuerpiam, & in alia celebriora emporia aſporratur, caróque à ſeplaſiariis emitur ad Syrupi capilli veneris dicti apparatum. Eundem ſyrupum Galliæ ditiores & aulici quotannis Monſpelij ſibi conficiendum curant, indeque adferendum, quo recentiore ac præſentiore vtantur. Mirum enim quantum thoracis affectus, hepatis, renúmque iuuet, quas vires cum pluribus aliis inſignibus, Dioſcorides aſſignat his verbis. Decoctum herbę potum prodeſt ſpirandi difficultati, ſuſpirioſis, lieni, & felle ſuffuſis, & vrinæ difficili, calculos frangit, aluum ſiſtit, ſerpentium morſibus auxilio eſt, contra ſtomachi fluxiones in vino bibitur. Secundas ciet & menſtrua, ſanguinis reiectiones inhibet. Contra ſerpentium morſus cruda herba illinitur, alopecias denſat, ſtrumas diſcutit: furfures & manantia capitis vlcera ex lixiuio emendat: defluentes capillos continet cum ladano & myrtino, & ſuſino aut hyſſopo (ſic enim vulgata habent exemplaria, καὶ σουσίνῳ ἢ ὑσσώπῳ, vt & Ruellius conuertit, ſed in vetere rectiùs legitur, σουσίνῳ ἢ καὶ οἰσύπῳ, quod eſt, ſuſino, aut œſypo) vinóque. Decoctum eius cum lixiuio & vino infuſum idem præſtat. Coturnices & gallinaceos pugnaciores facit, in cibos eorum additum. Seritur gratia vtilitatis pecorum circa ouilia. Eadem ferè de Adiantis ſuis ſcripſit Plinius. Calculos è corpore mirè pellit, frangítque vtique nigrum. Qua de cauſa potiùs quàm quod in ſaxis naſceretur, à noſtris ſaxifragum appellatum crediderim. Bibitur è vino quantum terni decerpſere digiti. Vrinam cient. Serpentium & araneorum venenis reſiſtunt. In vino decocti aluum ſiſtunt. Capitis dolores corona ex his ſedat. Contra ſcolopendræ morſus illinuntur, crebrò auferendi, ne pereant: hoc & in alopeciis. Strumas diſcutiunt, furfuréſque in facie, & capitis manantia vlcera. Decoctum ex his prodeſt ſuſpirioſis & iocinori, & lieni, & felle ſuffuſis, & hydropicis. Stranguriæ illinuntur, & renibus cum abſinthio. Secundas cient & menſtrua. Sanguinem ſiſtunt ex aceto, aut rubi ſucco poti. Infantes quoque exulcerati perunguntur ex iis cum roſaceo & vino priùs. Folium in vrina pueri impubis, tritum quidem cum aphronitro, & illitum ventri mulierum, ne rugoſus fiat, præſtare dicitur. Perdices & gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis, pecoriq; eſſe vtiliſſimos. Sed breuiùs & diſtinctiùs de his Galenus. Adiantum in caliditate ſymmetrum eſt. Verùm deſiccat & extenuat, & digerit. Etenim caput ex alopecia glabrum capillis conueſtit, & ſtrumas & abſceſſus digerit, lapidéſque frangit epotum, & viſcoſorum craſſorúmque è pectore pulmonéque excreationibus non mediocriter confert, & ventris profluuium ſiſtit: non tamen vllam manifeſtam caliditatem affert, ſicut nec frigiditatem. Verùm poſuerit ipſum quiſpiam

Forma. Locus. Vires. Lib. 4. c. 131. Lib. 22. c. 21. Lib. 6. ſim.

q[illegible]ndum hanc oppositionem & temperiem in ordine medio. Mesues etiam ad[illegible]i temperiem & vires insi[illegible]nes recenset, inter quas & vim purgatoriam et t[illegible], Græci vero & Plinius nullam. Illius hæc sunt verba. Capillus veneris t[illegible]pe[illegible]atus est, aut temperato proximus. Constat substantia aquea & terrea, sed te[illegible]i modice, eaque styptica, altera verò superficiaria, calida tenui admodùm, ob q[illegible] virtus eius facile resoluitur: quia virtus imbecilla à subiecto imbecillo prompte d[illegible]ipatur. Hac autem tenuant, obstructa aperiunt, digerunt, ventrem soluunt, præsertim recentes: sicci enim constringendo fluxum sistunt, bilem verò flauam & pituitam ventre toto & hepate, humorésque crassos quamuis imbibitos etiam ex thorace & pulmone screatu educunt, respirationem ob id liberam efficiunt, sanguinem cl[illegible]rum reddunt, & inde colorem commendant, & partium prædictarum dolorem leniunt, obstructiones hepatis ac lienis tollunt. Ob id ictero & morbis omnibus obstructionem sequentibus infusi, præsertim in aqua apij & intybi, aut decocto cicerum nigrorum, aut semiquatuor, aut sero lactis. Cum oleo autem ch[illegible]æmelino strumas delent. Syrupus ex his pleuritidi, peripneumoniæ prodest. V[illegible]m mouet: decoctum eorum calculum frangit: purgat vterum à partu. Parte vero styptica fluxiones cohibet, sanguinem sistit, ventriculum & ventrem robotat, ne excrementa prompte recipiant, roborat etiam capillorum radices, ob id eorum defluuium sistit: quinetiam partem pilis replet, præsertim cum oleo myrtino, aut oleo ladani, & vino styptico. Idem præstat puluis eorum vstorum: cinis ipsorum vel decoctum ex vino furfures lotione abigit, fistulas lacrymantes sanat. Imbecillitatem eorum in purgando corrigunt violæ, cassia fistula, manna, serum lactis, paruam sustinent decoctionem. Meliores benè habiti, foliis virentibus: strigosi enim & foliis flauescentibus inutiles. Datur decocti ad aluum subducendam libra vna. *Lib. simp. purg.*

TRICHOMANES, CAP. II.

ΤΡΙΧΟΜΑΝΕΣ Græcè, Latinè etiam trichomanes dicitur, & capillaris, à Gaza filicula, Officinis Polytrichum, quod nomen est adianti herbæ Dioscoridis, & veterum aliorum testimonio, Gallicè *Polytric*, Germanicè *Vuilderrot*, *&* *Abiham*. Trichomanes autem Græci à vi sua vocauerũt, quòd rara cute fluentem capillũ explet, & subnasci facit. μανὸν enim illi rarum vocant, & τρίχα capillum. Hoc etiam nomine capillarem Latini dixerunt. Nascitur, inquit Dioscorides, iisdé in locis quibus adiantum, filici simile, sed exilius: foliis lenticulæ, tenuibus, acerbis, fusco colore splendentibus. *Nomina* *Lib. 4. c. 132* *Locus.* *Forma.*

Quę descriptio apertè demonstrat herbam hodiè Officinis vbique omnibus polytrichi nomine non minùs vsitatam quàm cognitam, verum esse Dioscoridis & veterum trichomanes, radice parua, fibris nigricantibus comante, à qua penè statim foliati cauliculi iuncei prodeunt, nigri, niridi, rigidiusculi, gemina vtrinquè foliorum serie, quæ rotunda sunt, & lenticulæ figura, ex atro aduersa parte virentia, auersa maculis ferrugineis notata, rutæ murariæ ritu, sine flore, sine semine. Palustribus & vmbrosis locis vberrimum, humentibus muris & saxis, & fontium *Locus.*

specubus

POLYTRICHVM *Aureum maius & minus.*

Polytr. Aureũ. Fuch. cap.240. Dodo. lib. 3.cap.71.

Nomina

Genera.

Forma.

Locus.

Tempus.

Temper. & Vires

ſpecubus haud ſecus atque adiantum, & ſimiliter perpetuò vireſcit, viribus & ſapore quoque illi proximum, quare etiam Galeno & Dioſcoride auctoribus, eadem quæ & adiantum præſtare poſſe conſtat. Herbarij herbulam aliam Polytrichum nominant, quòd ſanè forma ab eo quod deſcripſimus alieniſsimum eſt, Germani *Gulden vuiderthon*, Galli *Politric doré*, à colore aureo, Polytrichum autem à ramulis, qui capillorum inſtar tenues ſunt. Duo eius genera faciunt, vnum maius, alterum minus: neque enim differunt niſi ſola magnitudine. Fuchſius Polytricum Apuleij eſſe ſcribit, cùm tamē idem cum Dioſcoridis trichomane videatur eſſe. Polytrichum aureum maius cauliculos habet valde exiles, haud palmum altos, colore aurum referentes, circúmque hos folia multa capillacea, in ſummo capitula lentis aquaticæ ferè forma, eiuſdem cum cauliculis coloris. Minus ſuperiori prorſus ſimile, niſi quod omnibus partibus eſt minoribus. Maius naſcitur in pratis humidis, & vliginoſis, minus in petris ac muris humidis. Menſe Iulio vtrumque reperitur. In caliditate & frigiditate ſymmetra ſunt: deſiccant tamen, extenuant & digerunt. Decoctum vtriuſque in aqua aut lixiuio, capillorum radices firmat, ideóque in alopecia caput glabrum capillis veſtit, potum viſcoſorum craſſorúmque è thorace pulmonéque excreationibus non mediocriter confert, lapides frangit & vrinas ducit, morbo regio correptis, & lienoſis auxiliatur: ſtrumas diſcutit, denique eadem quæ adiantum præſtat. Recentiores vana ſuperſtitione ducti multa & incredibilia illis tribuunt. His ob magnam cum capillaribus affinitatem adiungenda herbula, admirãdis viribus, multis plantis apud antiquos celeberrimis proculdubio præferenda, quibus fortaſſè ignota fuit.

ROS SOLIS, *Dodon.*

Dodo. lib. 3.cap 71. Pet. Pen. in Ad.

Nomina

Ros ſolis & Rorella herbariis dicitur, Germanis *Sondau*, Gallis *Rouſee de ſoleil*, à mirabili natura nomen adepta, quantumuis diu ſol feruidus æſtate eam illuſtret, eius tamen folia ſemper rore & humiditate madent, eorúmque lanugo guttulis aſperſa manet. Et quantò ſol feruidior, tantò magis humiditatem eius augere & fouere videtur, tantùm abeſt vt exhauriat. Radice eſt fibrata, foliis rubeſcentibus, in rotunditate oblongis, hirſutis, cauis, puſilli cochlearis, aut auriſcalpij inſtar, inter quæ proueniunt cauliculi, ternos, quaternósve digitos longi, rubeſcentes, in ſummitate inflexi, candidos floſculos gerentes. Sabuloſis & vdis ſcrobibus gaudet, aliquando vmbroſis ſiluis. Totius guſtus acris eſt, ſubadſtringens, nõnihil acidus, & acerbus, admodùm reſiccãs. Herbula hæc corpus tabeſcens roborat, ad ſalſæ pituitæ decubitum in pulmones efficaciſſima. Quare eorum vlcera ſanat. Aqua ex foliis & floſculis deſtillata, quæ fulua aureaq; eſt, propinatur phthiſicis, aſthmaticis, tuſſiculoſis, aut quouis alio pulmonũ vitio laborãtibus.

RVTA MVRARIA, Paronychia, CAP. III.

Medicis & pharmacopœis exercitatioribus in capillarium numero, & iure quidem habetur, quæ vulgò Saluia vita dicitur, petitioribus muralis siue muraria Ruta, ob quandam foliorum similitudinẽ, & quod albicet pallido colore Rutaceo, Gallicè *Rue de mur, & Sauue vie* Germanicè *Maurauten, & Steinrauten*, Belgicè *Steenruyte*, id est, petræa Ruta. *Nomina*

SALVIA VITA.

Quibus enim locis verus capillus veneris, aut cęteræ capillares desunt, aut aliundè asportatæ, victæ redditæ sunt, Saluia vita viuntur, certissimo felicissimoq; euentu. Sunt qui ab effectu inter saxifragas recenseant, & ob natales empetron vocent. Radice est nigra, tenera capillata, superuacua: cauliculis siue iuncis tenuibus, non ita dissimilibus adianti, nisi quòd atro colore non nitent, tenuibus & breuibus pedicul s foliola hærent, quadantenus rutæ hortensis similia, minora tamen & parùm crenata, aduersa parte læuia, auersa punctis quibusdam notata. Hæc etiam folia adianti nõ parùm referunt, sed minora huic, crassiora, & incisuris pluribus atque altioribus: sine caule, sine flore sine semine, vti cæteræ capillares. Vetustis parietibus, humentibus, & inter ceterach, polytrichum, cæterasq; capillares, locis saxeis lubens prouenit: nec solùm Vere & æstate, sed etiam autumno & hyeme eius copia suppetit. Gustum consulentibus eodem quo cæteræ capillares temperamento esse videbitur, qua re moti periti viri in veri ad anti inopia ad pectoris & pulmonum vitia, ad hydropes, atque alia ad quæ adiantum valet, vsum eius feliciter accommodarunt. Prętereà vrinam ciet, arenulas & calculos renum pellit, quapropter in saxifragorum generibus habetur. Peculariter autẽ valere hanc compertum est ad puerorum enterocelas. Asseuerat enim Matthiolus nonnullos esse sanatos, hausto tantùm huiusce plantæ puluere, continuis quadraginta diebus, quibus collapsa in scrotum intestina apertè cernebantur. Eandem plantam qua de hîc agitur, idem Matthiolus paronychiam Dioscoridis esse credit, à quo multi dissentiunt. Paronychia, inquit Dioscorides, exiguus frutex, in petris nascens peplo similis, minor longitudine, maioribus foliis. Sic, inquit Matthiolus, planta ista in saxis gignitur, atque etiam in veterum ædificiorum parietibus, foliis Rutæ adeò similibus, vt Ruta muralis inde nũcupetur: peplus autem, cui Paronychiæ folia comparat Dioscorides, eodem teste, foliis Rutæ paulò altioribus prouenit. Aliam plãtam exhibet hîc quoque pictam, quam quidam legitimã Dioscorides Paronychiã faciunt, quorum sententiam

Forma. *Locus.* *Temper.* Matth.in Cap.49. lib.4. Ibid. Paronych. Lib.4.c.49 Ibid. *Forma.*

PARONYCHIA Altera, Matthioli,

Forma.

PARONYCHIA *Alsinefolia, Lobellij.*

Paronych. Lonic. To. 2. cap. 74.

Nomina

Forma.

tentiam nec probat, nec improbat. Habet hæc folia peplo longiora, flores paruos, copiosos, racematim cohærentes, albos. Paronychiã aliam repręsentat Lonicerus, quæ dicitur aliàs Lunaria Italica, quòd noctu folia eius luceant, Italica verò ad differentiam alterius Lunariæ Germanicæ. Illi lunariæ descriptionem Dioscoridis non admodũ repugnare scribit. Nascitur enim locis saxosis, foliis pepli, sed maiorib⁹, & aliquãtum incisis, noctu lucentibus: florẽ fert luteum, quadrifolium, paruũ: radicem hirsutam. Planta est odorata. Paronychias alias pictas dedit Lobellius, prior est pusilla planta Alsines figura, raris foliis, alsines vel lenticulæ, sed ad imũ cauliculũ dodrãtalem, albidum, admodùm exilem, humi strata & maiuscula sunt. In summo flosculi candidi & folliculi minimi Thlaspi pares, sed compressi & foliacei, gustu aliquantulum acri. In tectis & parietinis reperitur. Altera etiam in parietinis locisq; vmbrosis & petrosis cum superiore nascitur, cauliculis dodrantalibus, crassiusculis: foliola tutę bifida, interdum trifida incisura, eademq; magnitudine quadantenus cernuntur, succulenta, pallida, subrubra: flores albi: semina parua in folliculis Scorpioidis myosotidis non disparibus. Vtraq; exeunte hyeme, Vere primo flosculos edunt: deinde minimo æstu marcescũt, vt nusquã toto anno cõpareant. Hæc Pena.

Vires. Paro-

PARONYCHIA *Altera, rutaceo folio, Lobellij.*

MEDICA SYLVESTRIS *Altera, Luneta.*

Lib. 8. sim.

nychia, inquit Dioscorides, illita Paronychiis atq; fauis remedio est. Similiter Galen⁹ Paronychia, inquit, ab effectu nominata est, sanat enim Paronychias, &, vt refert Dioscor. fauos quoque. Vis eius est tenuium partium, & exsiccatoria morsu vacans: talia enim sint oportet, quæ Paronychias sanant. Porrò satis constat tale esse idoneum ad digerendos affectus omnes qui digeri postulant: talia enim sunt quæ cùm ex tertio sint ordine excalfacientium & desiccantium, velut & hoc, essentiæ insuper subtilis sint.

ASPLE

ASPLENVM, CAP. IIII.

ΣΠΛΗΝΟΝ quòd splenē iuuet, Græcis dicitur, & σκολοπένδρειον, & σπλήνιον, & ἡμιόνιον, Theophrasto ἡμίονον, & πλίεξ, non πτέρυξ, vt in vulgatis codicibus legitur, Latinis similiter Asplenum, & scolopendrium, Gazæ Mula, Mauritanis *scolofendrium, sculufendrium*, Officinis Ceterach & Ceterach, Italis *Aspleno, Scolopendria*, & Herba inodorata, Hispanis *Doradilha*, Gallis *Ceterac*. Asplenū, inquit Dioscorides, foliis est multis, scolopendræ animali similibus, ab radice vna prodeuntibus. Nascitur in parietibus, saxisq; siliceis & opacis, nec caulem, nec florem, nec semen habet, folia filiculæ modo diuiduntur, subter flauescentia, hirsuta, supernè viridia. Plinius. Asplenum sunt qui hemionium vocant, foliis trientalibus, multis, radice limosa, cauernosa sicut filicis, candida, hirsuta: nec caulem, nec semen, nec florem habet. Nascitur in petris, parietibusq; opacis, humidis. Laudatissima in Creta. Theophrastus. ὅμοιον τῆς ἡμιόνιυ φύλλον σκολοπενδρείῳ (sic vulgati codices habent, sed legendum ex Dioscoride, τῇ σκολοπένδρᾳ) ῥίζας δὲ λεπτάς. ὀρεινὰ δὲ χωρία φιλεῖ, καὶ πετρώδη. Id est, Hemionum folium habet scolopendrę simile, radices tenues, loca montosa & saxosa amat. Ex qua descriptione, tum ex huius plantæ viribus ad iuuandum splenē efficacissimis, tum ex certissima & appositissima collatione qua Diosco. eius folia comparat scolopendræ animalculo noxio, tum ex natalibus constat, Arabum *Ceterac* verum esse Dioscoridis & aliorum veterum Asplenum siue scolopēdrium, suscribente etiam peritiorum huiusce temporis herbariorum iudicio, contra maiorum nostrorum tum medicorum, tum pharmacopœorum peruicaciam, qui phyllitim siue linguam ceruinam vulgò dictam, verum scolopendrium esse credebant, eamq; aspleni vice medicamentis immiscebant. Sunt prætereà qui contendunt *ceterach* Asplenum non esse, quòd eius folia Dioscorid. polypodij foliis conferat, quæ sunt illis planè dissimilia. At is illa scolopendræ, non polypodij similia dixit, sed ἐντετμημένα esse ait, ὡς τὰ τοῦ πολυποδίου, id est, incisa vt polypodij folia, quod præcipuè in eo polypodio cernitur, quod in mōtibus prouenit, cuius folia foliis *ceterach* sunt perquàm simillima, nisi quòd paulò ampliora. Ad hæc Asplenum à scolopendrio diuersum esse aiunt auctoritate Galeni freti, sic scribentis. Nam quæ maiores sunt lienis obstructiones vehementiora desiderant, nempe capparis corticem, radices tamaricis, scolopendrium & scillam, & eam quæ idipsum nomine reprę̨sentat Asplenon appellatam. Quibus respondet Matthiolus deprauatum hunc esse Galeni locum, & præter eius sententiam nimia scioli cuiusdam diligentia, vocem scolopendrium in contextum irrepsisse: quoniam sequentibus libris, in quibus de simpl. medicamentorum quæ nouerat, facultatibus disserit, nusquam scolopēdrij, sed Aspleni tantùm meminit, aut, quod verius fuerit, scolopendrij aut Aspleni nomine hemionitim intelligit, vt ipsemet testatur, cùm recenset pharmaca ab Andromacho conscripta, quæ splenicis opem ferunt, hemionitis à veterum quibusdam Asplenū, ab aliis scolopendrium nominata est. Quare nihil mirum si Galenus illo loco As-

Nomina

Lib.3.c.134.

Forma.

Locus.

Lib.27.c.5.

Lib.9.hist. cap.19.

Lib.5.simp. cap.22.

In cap.134. lib.3.

Lib.9. cō. pos.phar. loc.cap 2.

ASPLENVM.

LLl

plenum vel scolopendrium pro hemionitide vsurpauerit, cùm præserrim hæc vi lienem absumendi prædita sit, vt paulò post dicetur. Cererach quibus locis nascatut diximus. Præstantissimum in Creta, & ibi repertum Vitruuius affirmat, circa Porereum amnem, qui duas vrbes Gnoson & Corrynam interlabitur, parte quæ ad Cortynam spectar pecoribus sine liene inuenris, quia herbam eam roderenr. Ex altera parte quæ ad Gnoson est, lienem habentibus, quia ibi herba illa non appareat.

Vires. Tota hyeme viret. Vim habenr folia, auctore Dioscoride, in acero feruefacta, vt per
Lib.3.c.134. dies quadraginta pota lienem absumant: quibus etiam contritis lienem ex vino illini oportet. Srranguriæ & regio morbo prodest, singultum sedar, calculos in vesica comminuit. Conceptum adimere credirur per sese, aut cum muli liene appensa. Tradunt noctu silente luna, huius rei grata effodiendam. Eadē sic breuiter Pli-
Lib.27.c.5. nius, rradir. Huius foliorum iure in aceto decoctorum per dies quadraginra poto, lienem absumi aiunt. Et, illinuntur aurem, eadem sedante singultus (sic in vulgatis legitur, emendatiùs in vereribus. Et illinuntur eadem, sedanr & singultus). Nō dan-
Lib.9. hist. cap.19. da fœminis, quoniam sterilitarem facir. Theophrastus. τῆς δὲ ἡμιόνου τὸ φύλλον ταῖς γυναιξὶν εἰς τὸ ἀγονεῖν (ποιεῖν φασι subaud.) μίγνυσθαι δὲ φασί τι τῆς ὁπλῆς τοῦ ἡμιόνου, καὶ τοῦ δέρματος (alij σπέρματος legunt) χαίρειν δὲ σφόδρα καὶ τὴν ἡμίονον αὐτῷ. χρῆσθαι δὲ καὶ πρὸς τοὺς σπλῆνας, ὥσπερ τῷ κλυμένῳ. Id est, Hemionij folium mulieribus sterilitatem adferre aiunt. Miscendum aurem esse aliquid vngulæ muli, & pellis eius, siue seminis. Mulas hac herba plurimū delectari. Vsus eius ad lienes, vt clymeni. Hîc Theophrastus an ad conceptionem impediendam folium hemionij alligari, an potari velit cum vngula, aut pelle, aut semine muli, non distinxit. Et quod eius rei gratia tradir Diosco. silente luna effodere oportere, Serapio aliter expressir, nempè opor-
Lib.6.sim. tere ipsum suspendi die aliquo in cuius nocte luna non apparuit. Galenus breuibus aspleni vires perstrinxir, his verbis. Asplenum tenuium est partium non tamē calida est herba. Hac itaque ratione & lapides frangit, & lienes liquar. Aureus pul-
In cap.134. lib.3. uis, inquit Matthiolus, qui in Aspleni auersa foliorumparre inuenirur, drachmæ pondere cum albi succini puluetis semi drachma ex succo porrulacæ aur plantaginis potus gonorrhœa laborantes mirificè iuuar. Herbæ rotius decoctum datur vriliter potandū ad omnes melancholicos affectus, præsertim ad eos qui ex Hispanica lue prouenerint.

ASPLENVM, Siluestre.

Aspl. siluestre. Lib.1.c.88. Alterum asplenum siue scolopendrium exhibet Tragus, & siluestre appellar,
Locus. quod in vmbrosis & humidioribus siluis nascitut,
Forma. radice nigra, villosa, cōpacta, ac cespiris instar contexta, è qua supra sexaginta aliquando folia, primo exortu linguæ cetuinæ modo recurua, posteà cùm se explicarint, non tam lata quàm illius, sed adstrictiora, vtrinq; profundis, mediámque venam, quæ punicei est coloris, & vicem caulis tener, atringentibus incisuris diuisa, nequaquam in altum erecta, sed humi procumbentia, vermémque per omnia longum imitantia, exeunr. Iunio mense appetente alia multa longè angustiora prioribus foliis subnascuntur, polypodij instar incisa, in altum se attollentia, longissimis gallinaceorum pennis simillima, altera parte exiguis & luteis punctulis notata, sicut & polypodij. Autumno accedente hæc, quæ iam diximus, folia,

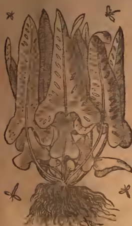
protinus

proximus pereunt, reliqua verò quæ subinde noua erumpunt, humi per totam hyemem illæsa procumbunt. Elegantissima sanè planta, sed quæ non passim occurrit. Vbi tamen inuenitur, ibi magna copia prouenire solet. Dodonæus, vt paulò post indicabimus, Lonchitin asperam esse iudicauit.

HEMIONITIS, CAP. V.

HEMIONITIΣ & σπλήνιον Græcis, Latinis similiter Hemionitis, quasi mulariam dicas, & Splenium dicitur, ac rectè, vt quidam volunt, quòd eius folium, sicut & Phyllitidis, medicorum Splenia, nimirùm oblongas plagulas figura imitetur, folium, inquit Dioscorides, dracunculi emittit, lunatum: radicibus multis cohæret, tenuibus: numquam flores, neque semen, neque caulem gignit, in petrosis nascitur, austero sapore. *Nomina* *Lib.3.c.135.* *Forma.* *Locus.*

HEMIONITIS, Matth.

Quam descriptionem Leonicenus, Manardus, Ruellius, & eos secutus Fuchsius, ad eam accōmodarūt, quæ vulgò lingua ceruina, de qua proximè dicemus, falsò scolopendria dicitur. Verā enim scolopēdriam, siue scolopendrium asplenum esse diximus. Aiunt enim illi folia esse dracunculi, seu ari, instar lunæ corniculantis falcata: etsi enim interdum in altum surgunt, tamen inter initia potissimùm incurua, & lunæ crescentis modo falcata sunt: radicibus etiam cohæret multis, exilibus, nunquam florescens, neque semen, neque caulem proferens. At recentiores quidam, in quibus sunt Matthiolus, Dodonæus, Anguillara, aliam Hemionitim, eamq; veram sese reperisse asserunt, à Dioscoridis historia nihil prorsus dissidētem, quæ Romæ nascitur in quibusdam ruderibus, ædificiorúmque ruinis propè magnum amphitheatrum, vnde herbarij eam in suos hortos transtulerunt. Pena tamen atque alij recentiores etiam dubitant adhuc, num ea quæ ex Matthiolo hic pingitur Hemionitis, sit specie diuersa à lingua ceruina vulgò dicta, quod ei perquàm affinis & germana videatur: quíque in quibusdam Italiæ hortis eandem hanc, sed aliquantùm loco lætiorem, diuersam cùm iudicent, frustrà Romę in ruderibus collapsorum ædificiorum vnà cum multis etiam quæsiisse: tamen Anguillaræ sedulo herbario nihil refragari, qui monuerat plātam indidem se habuisse, sed adeò obscuris notis distantem, vt perparùm aut nihil prorsus differre videretur à vulgari lingua ceruina. Nec enim minùs fibrosam radicem nigricantibus villis, summo cespite hærentibus huic inesse, folia autem auersis exarata decliuibus lineolis, seu obliquis liris, vt in lingua ceruina, basim tamen latiorem habere, & circum pediculum falcatam arcuatámve volubilis modo. Hæc Anguillara. Idem Pena in Anglia occidua ad rupes antrosásque cautes. D. Vincentij vno aut altero miliari ab vrbe Bristoia, vberrimè luxuriantem quandam facie linguæ ceruinæ plantam inuenisse se scribit, cui terna quaternáve sunt folia, minota multò, vix enim maximā ttes digitos longitudine excedunt, minimè crassa aut rigida, sed mollicella, inter quem & alias plantas capillares, alioqui lætas & benè adultas ita exilis nascitur, nec vllis à tergo lituris asperata, ad mucronem lateribus

Fuch.c.111. *In cap. 135. lib. 3* *Lib.3.c.65.* *Pena in Adu.*

HEMIONITIS, Minor Penæ.

vtrinque ad medium ſinuatis & reductis, baſi latiore ſinuata, ſegmento quaſi vtrinque interius recuruo, guſtu à lingua ceruina non diuerſo. Cluſius Hemionitidem peregrinam oſtendit, peregrina elegantia, quæ naturæ luxu foliis duplicatis ad baſim latioribus falcatas apophyſes vtrinq; , lateribus mucronatas exerit. Modus, ortus & parilitas ſuperioris Hemionitidis hic picta in vmbroſis, vdis, ſaxoſis & gelidis creſcit.

Locus.

Vires. *Lib.3. c.135. Lib.6.ſim.* Ex aceto pota, auctore Dioſcoride, lienem abſumit. Galeno vero Hemionitis ſimul & adſtrictionem & amaritudinem habet, quamobrem cum aceto pota lienoſis auxilio eſt. Nec

Ruell. lib.3 cap.68. Lib.25.c.5. rectè quibuſdam Hemionitis videtur eſſe quam Plinius Teucrion, quod eam Teucer inuenerit, quidam Hemionium vocant, ſpargentem iuncos tenues, folia curua, aſperis locis naſcentem, auſtero ſapore: numquam floret, neque ſemen gignit. Medetur lienibus, &c. Eadem, inquiunt, Hemionitidi ferè à Dioſcoride tributa ſunt. Nam quod Plinius iuncos tenues ſpargentem deſcribit, Dioſcorides multiplici & exili radice demonſtrauit, quod ille foliis curuis, is foliis dracunculi lunæ modo incuruis delineauit, id eſt, μηνοειδῆ. At ſi integri ſunt hoc loco Plinij codices, teucrium cum Hemionio ſiue Hemionitide perperàm confudit: ſunt enim prorſus diuerſæ plantæ, vt in teucrio demonſtrabitur. Ex vetuſtis exemplaribus quidam legunt, Inuenit & Teucer eadem ætate Teuction, & quam quidam Hemionion vocant, &c. Lectione facili & perquàm commoda. Alij non Hemionium illic, ſed Hermion ex veteribus & emendatioribus libris legendum eſſe affirmant. Ex quorundam herbariorum ſentẽtia aliam Hemionitidem hic pingendam curauimus, quæ in ſilua prouenit, radicibus multis capillacea tenuitate, breuibus, ſubnigris: cauliculis pedalem altitudinem vix attingentibus, in folia ſeptem ferè aut nouem diuiſis: quorum quaterna vel ſena vtrinq; caulem pari ordine veſtiunt, terna verò in ſummo caule extantia inferiorum foliorum verſum claudunt. Sunt autem ea omnia longa, anguſta, in ambitu nonnihil crenata, obliquis inciſuris vtraque parte diſtincta, quas per medium folium procedens & eminens coſta ſeparat.

HEMIONITIS Altera, Dalechampij.

Vires. Vis ei eadem quæ alteri hemionitidi: flos nullus, nullum ſemen, atque adeò ne auctſam quidem foliorum partem ſubflauus puluiſculus contegit, qui in aliis id genus plantis cernitur.

PHYLLITIS, CAP. VI.

Nomina QVAE Græcè φυλλῖτις quaſi folioſam dicas, vt quæ caulis, floris, ſeminis expers, nihil niſi folia aut folioſus ceſpes appareat, Latinè quoque Phyllitis nominatur. Officinis Lingua ceruina, perperàm ſcolopen-
Lib.3.c.104 dria, vt proxime diximus, Gallicè *Langue de cerf*, Germanicè *Hirſzung*.
Forma. Phyllitidem deſcribit Dioſcorides foliis eſſe rumici ſimilibus, longioribus, & viridioribus,

PHYLLITIS.

PHYLLITIS, Laciniata, Clusij.

dioribus,ſenis aut ſeptenis,rectis,quæ parte anteriore læuia cernuntur, à tergo autem penſiles quaſi vermiculos oſtendunt. In vmbroſis & opacis hortorũ locis emicat, guſtu acerbo, neque caulem, neque florem, neque ſemen profert. Quas notas omnes,qui propiùs inſpexerit, minimè ambiget Phyllirida eam eſſe quæ lingua ceruina & ſcolopẽdria vulgò nuncupatur. Primùm vmbroſis, opacis, humentibuſq; locis prouenit, fontium & puteorum parietibus, veterum aliorum parietum & ſiluarum vdis, deinde foliis eſt vulgaris lapathi, maioribus, longioribus,viridioribus, rectis, ſenis, ſeptenis, aliquando pluribus, è radice multis capillamentis fibrata,nigricante,adianti ſimili, anteriore parte læuibus & virentibus, à tergo multas tranſuerſas lineolas ſeu liras extantes, ſubrubentes habentibus,ab ima & latiore parte ſecus mediũ neruum digeſtas,adſummum vſque quâ in mucronem deſinũt, lapathi vulgaris aut linguæ ſimilem, vnde ei linguæ ceruinæ nomen Officinæ indiderunt,quæ lineolæ, vt Dioſcorides ait, penſiles vermiculos referunt. Adhæc guſtu eſt acerbo,ſubaſtringente,exſiccante,non ingrato. Denique caule, flore, ſemine caret. Quod ſi eiuſmodi plantæ quædam reperiantur, quæ multò plura ſenis ſeptenísve folia emittant; ne id quidem Dioſcoridi repugnat. Nam ab vna radice non multò plura quàm Dioſcorides ait, folia eriguntur, ſed à multis coniunctis, quas ſi ſepares non plura ſenis ſeptenísve prodire conſpicies. Quare à Leoniceni, Manardi, Ruellij, Fuchſij ſententia, qui Phyllirida linguam ceruinã non eſſe,ſed hemionirida cõtendunt, plerique omnes docti herbarij diſſentiũt. Hemionitis enim etſi caule, flore,ſemine careat: folia tamen lapathi minimè habet, ſed dracunculi, curua, & lunæ creſcentis ritu falcata. Deinde alia reperta eſt Hemionitis, legitimã ac veram notis omnibus referens, vt ſuperiore capite declarauimus.Non omittenda hîc eſt propter elegantiam Phyllitis Cluſij,quę ſola foliorum forma à vulgari differt, alioqui per omnia ſimilis: ſunt verò ea palmari longitudine, ſena aut ſeptena, ex radice multis nigris capillamentis fibrata prodeuntia,eiuſdem læuoris & viroris interna parte,at externa nullis aut rariſsimis tranſuerſis lineis notata, & extrema parte multipliciter diſſecta. Hanc in Cantabria non procul à monte D.Adriani nuncupato,qua per eius ſpecum & fornicem tranſitus eſt in Hiſpaniam,locis vmbroſis in rupibus ſe obſeruaſſe ait,raram tamen inter pleraſque alias vulgares,Folia Phylliridis, inquit Dioſcorides, in vino

Locus.

Matth in Cap. 104. lib. 3.

Lib. 3. c. 104

Vires.

pota serpentium morsibus aduersantur, quadrupedibus per os infusa auxilio sunt: & si dysenteria aut resoluta aluus excercet, potui datur. Eadem breuiter sic Galenus. Phyllitis cùm qualitatis sit acerbæ, non absurdè diarrhœas & dysenterias pota iuuat. Phyllitida vulgus vsurpauit ad lienis affectus, quibus prodesse experimento constat. Nec desunt qui eiusdem stillatitia aqua vtantur ad cordis affectus, & contra singultum. Eandem gargarissandam quoque præbent ad prolapsam columellam. Refrigerat iocinoris & ventriculi ardores siccorum foliorum farina eadem aqua excepta & illita. Eadem quoque aqua os colluendum præcipiunt ad palati desquamationes, & cruentas gingiuas.

Lib.8.sim. Matthiol. in cap.104. lib.4.

LONCHITIS, CAP. VII.

Nomina *Genera.*

LONCHITIS Latinè dicitur vt Græcè λογχῖτις à seminis triangula figura cuspidi lanceolæ've mucroni simili, id nomen sortita. Dioscoridi duplex est. De priore, in libro de Plantis quæ in asperis, &c. tractabimus. Altera vero Lonchitis τραχεῖα, id est, aspera dicta, quam Dioscorides tradit foliis esse scolopendrij, sed asperioribus, maioribúsque, ac multò magis diuisis, ex Matthiolo hîc proponitur, quòd folio sit scolopendrij proximo, longiore tamen & magis diuiso, & ad polypodij formam potiùs accedente, spithamæ longitudine, vtrinque disparibus incisuris dissecto, te-

Lonchitis asper. In cap.145. lib.4. *Forma.*

LONCHITIS Aspera maior, Matthioli.

LONCHITIS Aspera minor, Matthioli.

nuibus aculeatísque denticulis serrato, & vbique aspero, vnde illi nomen. Caulem nullum profert, neque flores, neque semen, polypodij & aspleni ritu, quorum imaginem refert. Radice nititur multiplici, tenui, subrubente sicuti Phyllitis. In Italiæ locis quibusdam nascitur humectis & vliginosis. Duo eius genera depinxit Matthiolus. Vnum maius, quòd à Luca Ghino, minus quod à

Locus. *Genera.* Ibid.

PSEVDOLONCHITIS Aſpera,
Matth. Lonchitis aſpera, Maranthæ.

LONCHITIS Aſpera,
Dodonæi.

LONCHITIS Aſpera Iluenſis.

Iacob. Anto. Cortuſo nactus eſt. Prætereà Pſeudolonchitin aſperam, quæ eſt Lonchitis aſpera Maranthæ. Cauliculis eſt ſpithameis, nitidis, fuſcis, rigidis, foliis Adianti Pliniani, ſed gemino ſitu, filicis fœminæ ritu, craſsioribus multò, altera parte virentibus, altera Aſpleni modo rubigineis. Radix puſilla, capillamentis crebris fibrata. Aliam Lonchitin aſperam exhibet Dodon. & a quibuſdam Longinam & *Lõchi. aſp Dod. lib 3. cap. 66.*
Calabrinam nominari ait, ab aliis recentioribus Aſplenum magnum & ſilueſtre, Germanicè *Spicaut*, & *Miltzkraut*, filicibus ſimilem, *Nomina* *Forma.*
memoratam ſupra ex Trago, & luculentè deſcriptam, cap. De Aſpleno. Lonchitis aſpera *Locus.*
a!ia in Ilua creſcit, radice numeroſa, foliis mul- *Lõch. Iluẽ.*
tis, dimidio pede longioribus, è ruſo ſubnigris, *Forma.*
in alia foliola diuiſis, noſtrati Aſpleno ſimilia, ſupernè viridia, infernè rufa & pulueruléta lanugine obducta, ſaporis auſteri, qualis in aſpleno deprehẽditur: quapropter ea iuuari lienoſos quidã affirmãt. Lõchitidis primę radix, auctore
Dioſc. ex vino pota vrinã ciet. Lõ.hitis aſpera *Vires.*
vulneribus mirũ in modú prodeſt, in eiſq; inflãmationes excitari nõ patitur. Pota *Lib. 3. c. 145.*
ex aceto lienẽ abſumit. De vtraq; etiã ſic ſcribit Gale. Lõchitidis eius videlicet quæ *Li. 7. ſimpl.*
ſemẽ habet triãgulare, figura lanceę ſimile, radix potiſsimũ quodãmodo ſimilis eſt radici dauci: proinde vrinã ciet. Portò eius q̃ ſcolopẽdrij ſimilia habet folia, ea ad glutinãda vulnera vtilia ſunt viridia: ſed ſicca cũ aceto pota lienes induratos ſanãt.

FILIX, *CAP. VIII.*

Nomina Raecis πτέρις & πτέριον, Latinis Filix nominatur, Arabibus *Sarax* & *Sarachs*, Italis *Felce*, Germanis *Vualdtfarn*, Hiſpanis *Helechoyerua*, Gallis *Feugiere*, & *Feuchiere*. Officinæ Latino nomine vtuntur πτέρις autem & πτέριον à Græcis dicitur ab alis auium, quarum ſpeciem in ramulis diſpoſita eius folia referunt: pennatus enim & pennatis foliis frutex Fi-
Li.17.ca.9. lix eſt. Dicitur & Plinio auctore Blechnon: quanquam alij non βλῆχνον, ſed βλέχνον dicant. Nicander βλῆθρον appellat hoc verſiculo.

In Theria. Ἐν δὲ πολυσχιδέας βλῆθρον περιβάλλετο χαίτην.

Vbi Scholiaſtes βλῆθρον interpretatur πτερίδα, & βλέχνον, ideſt, Filicem. A qua Latinis Filecta, vt à carice carecta nominantur, & Filicones à veteribus pro malis & inutilibus accipiebantur.
Genera. Filix duplex eſt Dioſcoridi, Theophraſto, Galeno, Plinio, πτέρις ſimpliciter dicta, quæ Latinis Filix mas nominatur, *Feugiere masle*, & Filix fœmina, quæ θηλυπτέρις, & νυμφαία πτέρις, *Feugiere femelle*, vtraque quamuis ſterilis planta vulgatiſsimæ cognitionis.
Forma. Dioſc. li.4. cap.178. Filici folia ſine caule, ſine fructu, ſine flore, ex vno pediculo cubitali longitudine exeunt, multifida, alarũ auium

FILIX Mas, Matth.

FILIX fœmina, Matth.

modo expaſſa, ſubgraui odore: radice per ſumma ceſpitum nigra, oblonga, adnata ſiue propagines multas fundente, ſubadſtringente guſtu.
Locus. Naſcitur in montibus vmbroſis & ſaxoſis. Filix fœmina foliis eſt ſuperioris Filicis, quæ non vno, vt illa, pediculo nitantur, ſed ſurculos ſiue ramulos multos & altiores habentia: radicibus longis, pluribus, obliquis, quæ ex nigro in luteum flaueſcũt: aliquæ etiámnum
Lib.27.c.9. rubræ inueniuntur. Plinius ſic ferè deſcripſit. Filicis duo genera, nec florem habent nec ſemen. Pterin Græci vocant, alij Blechnon: cuius ex vna radice complures exeunt Filices, (Dioſcorides dixit ῥίζων πολλὰς ἔχειν ἐκφύσεις, ideſt, multas habere radiculas adnatas, bina etiam cubita excedentes longitudine, non graues odore, (Dioſcoridi folium eſt ὑποδυσῶδες, ideſt, odore nonnihil graui.) Ex vetuſtis

quidam

quidam legunt, ſubgraui odore, hanc marem exiſtimant. Alterum genus Thelypterin Græci vocant, alij Nymphæam Pterin. Eſt autem non ſingularis atque fruticoſa deprauata hîc ſunt exemplaria, in quibus legitur, Eſt autem ſingularis, atque non fruticoſa) breuior, mollíorque & denſior, foliis ad radicẽ canaliculata. Vtriuſque radice ſues pingueſcunt. Folia vtriuſque lateribus pinnata. Vnde nomen Græci impoſuêre. Radices vtrique longæ in obliquum, nigræ. Dioſcoridi fœminæ radix è nigro flaueſcit, & interdũ rubra eſt) præcipuè cum inaruere. Siccari autem eas ſole oportet. Naſcuntur vbique, ſed maximè frigido ſolo. Hæ deſcriptiones Filices noſtras adamuſſim delineant, atque euidenter diſtinguunt. Mas enim ſtatim ab radice multis compacta appendicibus, crebros emittit & prolixos bicubitales, vel proceriores non caules, ſed pediculos, pennatim folioſos. Fœmina verò ſæpius vnum, interdum aliquot promit caules, ferè à medio in multos diuiſum, pennatim etiam folioſos ramos, & radice eſt minore: quod diſcrimen Theophraſtus expreſsit his verbis. Διαφέρει δὲ τῆς πτερίδος θηλύπτερις, τῷ τὴν μὲν φύλλον ἔχειν μονόκαυλον (fortaſsè μονόμοσχον, vt in Dioſcoride legitur) ῥίζαν δὲ μεγάλην, καὶ μακρὰν, καὶ μέλαιναν. Ideſt, Differt fœmina Filix à maſcula, quòd folium hæc habeat ex vno membro ſiue pediculo, & radicem magnam, & longam, & nigram. Sed de ſemine Filicis ambigitur. Quamuis enim Theophraſtus, Diſcor. Galenus, Plinius eam ἄκαρπον eſſe affirmauerint, ideſt, ſterilem & ſine ſemine: quinetiam medici Arabes & Perſæ ad magicas vanitates nati, huius ſeminis nõ meminerint, tamen non ſolùm Agyrtæ vulgi ignorãtiæ ad quæſtum impudenter illudentes, ſed etiam neoterici quidam, qui ſe naturalium rerum indagatores profitentur, Filicẽ ſemen ferre aſſeuerant, auerſis foliis inhærens, ſed adeò minutum, vt viſum ferè fallat: legiq; abſciſsis propè radicem foliis, & in domo ſuſpẽſis, ſubſtrato linteolo, aut papyro, circa finem Iunij: hoc enim ferè tempore matureſcere. Alij vna ſolſtitiali nocte florere, eademq; hora cùm defloruit, maturum ſemen in terram cadere: ideoq; niſi quiſpiã tunc affuerit, nec videri florem, nec colligi ſemen poſſe. Agyrtæ cuncta illa fieri & obſeruari natali nocte D. Ioãnis Baptiſtæ nugantur. Quæ commentitia ſunt & ſuperſtitioſa. Verumtamen rudimentum quoddã ſeminis edunt puluerulentæ foliorum Filicis fimbriæ & rugoſæ: ac iſtas atomos admodùm exiles tenuiſsimis veluti araneorum filis de ſummo earum ramo pendentes, paſsim Filicis fœminæ ſemen eſſe dictitant, & plebi perſuadere conantur. Filicem locis aſperis nimis frequentem, & humentibus locis, atque in agrorum marginibus vidêmus. Fœminam in ſiluis & montibus. Aprili menſe folia erumpunt, Septembri marceſcũt. Filicis radix, auctore Dioſcor. latos lubricos excutit ſumpta drachmis quatuor ex aqua mulſa: melius ſi cum ſcammoniæ, aut veratri nigri totidem obolis detur: ſed qui ſumunt, allia præſumpſiſſe debent. Laborantes lienis incremento recreat. Radix & pota & illita cum axungia vulneribus ſagitta arundinea factis eſt auxilio: cuius rei probatio talis eſt. Peribit Filix quam per ambitum ſata copioſior arundo coronet: contrà euaneſcens abibit arundo, quam obſepiens multa Filix in orbem cinxerit. Qui poſtremus locus in vulgatis Græcis ita mutilus eſt, vt verba aliquot deſiderentur, ita reſtituẽda, ἔνθ' ἐστὶ πολὺς κάλαμος δ' ἐλάχιον στεφανῶν, ἀφανίζεται ἐλάχιον: καὶ ἔνθα πολὺ ἐλάχιον τὸν κάλαμον στεφανῶν ἀφανίζε(ι) κάλαμος. Filicis fœminę radices latum lumbricum expellunt, cum melle in eclegmate ſumptæ: potæ cum vino drachmis tribus rotundum lumbricum eiiciunt: datæ fœminis ſterilitatem faciunt, & prægnantibus abortum, ſi ſupergradiantur (ſic enim conuertenda Græca, κἂν ἔγκυος διαβῇ, ἐκτιτρώσκει. Lacuna tamen legit ex vetere codice, κἂν ἔγκυος λάβῃ, ἐκτιτρώσκει: ideſt, & ſi prægnans ſumpſerit abortum facit) farina humidis vlceribus & cicatrici repugnantibus inſpargitur. Iumentorum ceruicibus medetur. Folia recentia in oleribus cocta manduntur, vt ventrem emolliant. Plinius eadem magna

Lib. 9. hiſt. cap. 20.

Pet. Pen. in Ad.

Locus.

Tempus.

Li. 4. c. 178.

Vires.

Li. 27. ca. 9.

magna ex parte habet. Vſus radicis in trimaru tantùm neque ante, neque poſtea: pellunt interaneorum animalia, ex his tænias cum melle (ſic rectè verus codex habet, vulgati falsò tineas) cętera ex vino dulci triduo potæ: vtraque ſtomacho inutiliſsima: Aluum ſoluit, primò bilem trahens, mox aquam: meliùs tænias cum ſcammonij pari pondere. Radix eius duorum obolorum pondere ex aqua, poſt vnius diei abſtinentiam bibitur, melle prægustato contra rheumatiſmos. Neutra danda fœminis: quoniam grauidis abortum, cæteris ſterilitatem facit: farina earum vlceribus tetris inſpargitur, iumentorum quoque ceruicibus: folia cimicem necant, ſerpentem non recipiunt. Ideò ſubſterni vtile eſt in locis ſuſpectis: vſtæ etiam fugant nidore. Hæc Plinius: quorum nonnulla partim ex Dioſcoride, partim ex

Lib. 9. hiſt. cap. 20. Theophraſto mutuatus eſt ſic ſcribente: ἡ δὲ θηλύπτερις χρήσιμον πρὸς τὰς ἕλμινθας, τάς τε πλατείας, καὶ τὰς λεπτὰς πρὸς μὲν τὰς πλατείας ἀναδιδομένη μέλιτι. πρὸς δὲ τὰς λεπτὰς ἐν οἴνῳ γλυκεῖ μετ᾽ ἀλφίτων διδομένη. γυναικὶ δὲ ἐάν γε δοθῇ, ἐὰν μὲν ἐγκύμονι, ἐκβάλλειν φασίν. ἐὰν δὲ μή, τὸ ὅλον ἄτεκνον γίνεσθαι. Ideſt, vtilis Filix fœmina contra latos ventris lumbricos, & contra tenues: contra latos quidem cum melle, contra tenues verò ex vino dulci cum polenta. Quinetiam ſi mulieri detur, grauidis quidem abortum, ſimpliciter autem fœminis ſterilitatem facere dicitur. Theophra. & Plinius Filicis fœminæ cibo potúve fœminas ſterileſcere, grauidas abortum facere tradunt: neuter autem ſi grauida ſupergrediatur abortum fieri tradit. Quorum auctoritas locum Dioſcoridis ſupra citatum, rectè à Lacuna emendatum eſſe con-

Ibid. ca. 22. firmat. Scribit item Theophraſtus: ἡ δὲ τοῦ πτερίδος ῥίζα μόνον, τῷ χυλῷ γλυκὺς ~~ruφros~~. ἕλμινθα δὲ πλατεῖαν ἐκβάλλει, σπέρμα δὲ οὐκ ἔχει, οὐδὲ ὀπόν. (nempè lacteum ſuccum medicatum, & catharticum, vulnere & inciſura ſtillantem, qualem mittit ſcammonium, cuius proximè antea meminerat, & cum quo Filicem aliqua ex parte confert.) τέμνεσθαι δὲ ὡραίαν μετοπώρου φασίν. Ideſt, filicis radix ſucco dulci & acerbo ſimul eſt. Latum lumbricum pellit: ſemen non habet, neque lacteum ſuccum: ferunt tempeſtiuam Autumno ſecari: Quod verò de diſsidio inter filicem & arundinem

Lib. 18. c. 6. Dioſcorides tradit, legitur etiam apud Plinium his verbis. Filix biennio moritur, ſi frondem agere non patiaris. Id efficaciſsimè contingit germinantis ramis baculo decuſsis. Succus enim ex ipſa defluens necat radices. Aiunt & circa ſolſtitium euulſas, non renaſci, nec arundine ſectas, aut exaratas arundine vomeri impoſita. Similiter & arundinem exarari filice vomeri impoſita. Repetit idem alio in loco.

Lib. 24. c. 11. Arundinis radix contrita & impoſita filicis ſtirpem corpore extrahit: item arun-

Lib. 5. ca. 6. dinem filicis radix. Sed hoc prior ipſo Celſus tradidit. Peſsima ex ſurculis, inquit, arundo eſt, quia aſpera eſt, eademq; offenſa etiam in filice eſt. Sed vſu cognitum eſt vtramque aduerſus alteram medicamentum eſſe, ſi contrita ſuperimpoſita eſt.

Lib. 8. hiſt. cap. 8. Extirpandę verò & prorſus abolendæ filicis rationem aliam Theophraſtus docet, his verbis: καὶ ἡ κόπρος χρήσιμος, οὐ μόνον τοῖς περὶ τὸν σῖτον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, πλὴν πτερίδι. ταύτην δὲ φθείρειν φασὶν ἐπιβαλλομένην. ἀπόλλυται δὲ καὶ ἡ πτερὶς καὶ ἐπικοιμωμένων τῶν προβάτων. Ideſt, ſtercoratio vtilis non ſolùm frumentis, verùm etiam aliis herbis, præterquàm filici eſt: hanc enim fimo ſuperiniecto interire affirmant: interit

Li. 8. ſimpl. & pecore incumbente. Galenus breuiter Filicum vires ſic declarat. Filix radicem habet maximè vtilem: latum enim lumbricum interficit, ſi quis eam quatuor drachmis cum melicrato ebibat. Ad eundem modum partum viuum quidem necare, mortuum autem eiicere mirum non eſt. Eſt enim amara paulùm habens adſtrictionis. Quamobrem vlceribus impoſita vim habet valenter deſiccandi, non tamen mordax eſt. Similem ei vim habet thelypteris. Armoricos, & Neuſtriorum vltimos, qui vaſtas ſiluas colunt, in fruguminopia, è radice Filicis panem conficere notum eſt, eiuſdémque cineribus nitri loco iniectis, ſaxa liquare, & vitrea vaſa fingere, colore viridi, & ſubobſcuro, quibus vinum album, dulce turbidum potare

Andes,

An[illegible] Vn[illegible]i, Cenomani gratiſsimum habent. Recentiores herbarij plantas alias fi[illegible]is nomine donarunt. Imprimis eam quæ Filix aquatica, & Oſmunda, ſiue Oſm[illegible]nda regalis, à regiis & præclaris viribus nuncupatur, à nonnullis filiquaſtrum, à Chemiſtis Lunaria maior, à Gallis *Oſmunde*, ſiue *Feugere aquatique*, à Germanis *Vuatter varn*. Filicibus ſupradictis ſimilis eſt, niſi quod folia crenata non habet: *Forma.* Dod. lib. 3. cap. 61.

FILIX Aquatica, Dodon.

caulem emittit triangulum, rectum, tenuem, cubitalem, interdum bicubitalem, quem folia vtrinque æquis interuallis alarum ritu expaſſa ſtipant, ſicuti in polypodio inciſa. In caulium, & ramulorum, ex caulium lateribus prodeuntium vertice, granula rotunda, aſpera, ſeminum ſpeciem oſtendentia. Radix magna, craſſa, ex multis radiculis implexis compacta, in cuius medio albũ quidpiam ineſt, quod cor Oſmundæ vocant. Hanc Pſeudolonchitidem aſperam vocat Matthiolus, eóque nomine depingit. In cap. 145. lib. 3. Locis humidis, vmbroſis, & nemoribus gaudet. *Locus.* Aprili menſe folia ſicut aliarum filicum erumpunt, hyeme ineunte pereunt, viuaci tamen radice in terra manente. *Tempus.* Calida primo gradu, ſicca ſecundo, nõnihil acris, odoris nõ ingrati. *Temper.* Radices ad contuſa, rupta, luxata: item ad hernias perutiles eſſe conſtat experientia certiſsima. *Vires.* Pet. Pen. in Aduerſ. Quinetiam colicis & ſpleneticis plurimùm conferunt. Tragus aliud Filicis maioris genus exhibet, quæ & forma & colore reliquas omnes antecellit. Oſmundã vocat Lobellius, cùm

FILIX Floreſcens, Tragi.

FILIX Arborea, Tragi.

tamen

tamen ab Osmunda superiore differat. Habet enim caules longos, viri proceritatem attingentes, virides planè: radicē crassam, nigram & pilosam. Folia in vtroque caulis latere pinnata, & incisuris distincta instar foliorum polypodij: florem fert in vertice candidum, copiosum, qui circa diem sacrum D. Ioannis Baptistæ nullo post se relicto semine decidit. Raro, inquit Tragus, hoc filicis genus reperitur, nec multis cognitum est. In Vuasgoiæ altißimis siluis propè Circulum arcem ducis Bipontini prouenit. Ea fortaßè Dryophonon Plinij fuerit. Dryophonon, inquit, similis dryopteridi herba est, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circundatis vtrimq; foliis, pollicari amplitudine, qualia oxymyrsines, sed candidioribus molliori-busq;, flore candido sambuci. Idem Tragus duo alia Filicis genera exhibet. Vnum quòd in veterum & cæsorum roborum caudicibus nascitur, folio Filicis, multò tamen minore incisura diuisum, caule non altiore polypodio, sed multò tenuiore. Paßim non occurrit, sed in altißimis tantùm montibus. Alterum est Filix nuda seu saxatilis, folio orbata, caulem proferens digitum longum, multiplicem & copiosum, vna è radice, eaq; capillata, sicut & ruta muraria, in cacumine binis vel

Locus. *Li.27.ca.9.* *Li.1.ca.183.* *Forma.* *Li.1.ca.184.*

FILIX *Saxatilis, Tragi.*

CHAMAEFILIX *Marina Anglica, Lobelij.*

ternis corniculis, aut si mauis incuruis quasi setis, quæ purpureis aliquando notantur punctis, cōspicuum. Gustu & odore cum filice vulgari cōuenit: è saxis prorumpit. Capilli veneris, seu polytrichi Apuleij genus esse existimat Tragus, nempè eius quod ramusculos habet quasi setas porcinas. Hîc Chamæfilicem marinam Anglicam ponemus, quam non nisi saxorum rupiúmve interueniis aut petrosis asperginibus Cornubiæ innatam reperit ad maris alluuiones. E' pusilla multis implexa cirris pullis & compacta radice, foliola emittit binûm ternûmve vnciarum numerosa, rigida, carnosa, ex atro virentia, lucida, filicis maris diuisura, ortu, positu, & gustu, lituris etiam aduersa parte extantibus, ferrugineis, quorum pediculi & medius neruus sericeo nitore ex fusco lucent. Hæc Lobellius.

DRYOP

DRYOPTERIS, CAP. IX.

HÆc Filicis species à foliorum figura & loco natali δρυοπτερὶς Græc[e] dicitur, Latinis Filix querna, & Filix quercus, Gallis *Feugiere de chesne*, Germanis *Eichenfarn*. Dryopteris, vt describit Dioscorides, filici simi[li]s est, multo minore foliorum incisura, radicibus inuicem implexis, hi[r]s[u]tis, gustu acerbis, in dulcedinem vergentibus. Nascitur in veterū quercuum m[u]sco. Ex hac descriptione hanc protulit Dryopterida Matthiolus, quæ filicem foliis optimè refert. Nascitur etiam, inquit, in humenti solo inter vepres circa quercuum caudices, seq; in Goritiensi agro multis loc[is] inuenisse extra quercuum caudices affirm[at], nullis repugnantibus notis. Sunt qui alia[m] Dryopterin, eamq; veram sic pingunt ac d[e]scribunt. Folia huic polypodij prorsus, aut [fi]licis fœminæ, minora tamen multò, non m[i]noribus laciniis, tenuiora, & teneriora, in iun[]cis exilibus pedem altis, pennatim & aduers[o] situ exorientia, auersa parte notulis aspers[a], non extantibus, rubiginosis, sed candidis ap[]ctis, serie gemina secus foliorū neruulum medium. Radix longa, variè inflexa, humi decu[m]rens, fusca, subhirsuta, & villis fibrata, polypodij (nisi multò gracilior esset) ita similis, vt aliquando minùs peritos pharmacopœos in periculosum errorem induxerit, miscentes h[anc] decoctis polypodij radicis vice. Dodon[æus] Dryopterides duas pinxit ac descripsit, [vnam] candidam, illam nigram. Candida filici [] haud absimilis, sed multò minor, palm[] excedens, caule, flore, semine orbata: f[olia] dida, tenera, multum scissa, crenis tot[] densioribus & minutioribus quàm in [] te, à tergo punctis notata: radix spissa, n[] ex radiculis multis & implexis com[]. Dryopteridi foliorum pediculi nigricant [] folia, superioris minora & breuiora, non [tam] crebris incisuris, cætera similia, & au[] notis paruis signata, tota hyeme virentia. V[] Adiantum est officinarum album & nigrum, quibus adianto vero destitutæ, inn[] sic, sa[] nigra vtuntur, ac fortassè adiantum album & ni[grum] Plinij, vt in vero adiãto diximus. Vmbrosis viis circa quercuum radices, non tamē vbiq; proueniūt. Dalechampius verā hanc Dryopterida exhibet, quæ in editissimis montibus nascitur ad quercuum muscosas radices, foris per terram vagantes, radice capillata fibris densis, valde renuibus, inter sese implexis, subatris gustu adstringentibus cum paucula dulc[e]dine,

DRYOPTERIS, Matth.

DRYOPTERIS Alba, Dodonæi.

Forma. *Locus.*

DRYOPTERIS Nigra, Dodon.

quæ cum aliquandiu mensæ fuerint, percipitur: foliis multis, obliquis, virentibus, & herbaceum virorem constanter seruantibus, etiam dudum collecta planta, vnico pediculo adnexis, altiùs incisis, pennarum ritu explicatis, supernè læuibus & glabris, infernè exiguis & subluteis punctis, & quasi vermiculis puluerulentis & asperis maculata: sine caule, sine flore, sine semine, nisi quis (vt vulgò multi de filice nugãtur) sessiles & pensiles in aduersa foliorũ parte quasi vermiculos, dũ flaui adhuc hærent florem esse putet, cum nigricantes decidunt, fructum ac semen. Dioscorides Dryopteridis facultates tradit, his verbis. Αὕτη ἐπιπλεσθεῖσα λεία σὺν ταῖς ῥίζαις, τρίχας ψιλοῖ. δεῖ δὲ ἀποψῆν ('alij ἀποσπᾶν legunt) τὸ πρῶτον μετ' δ' ἰκμάσαι τὸν χρῶτα, καὶ νεαρὸν ἐπιπλάσσειν. Hęc interpretes Plinium potiùs secuti, quàm verba & sensum Dioscoridis, malè conuerterunt. Sic enim Ruellius. Psilothrum est cum radicibus trita: illinitur enim primùm vsque dum sudorem euocet, mòx sudor abluitur, & recens imponitur. Sic verò Cornarius. Hæc vnà cum radicibus trita imposita pilos abolet. Oportet autem postquã corpus exudauit, priorem deradere, & rursus recentem imponere. Plinius verò hoc modo.

Li. 4. c. 181. Vires.

DRYOPTERIS, Dalech.

Lib. 27. c. 9.

Dryopteris filici similis, in arboribus nascitur, tenui foliorum subdulcium incisura, radice hirsuta: vis ei caustica est, ideò psilothrũ est radix tusa. Illinitur enim vsque dum sudores euocet: iterúmque & tertiò, vt ne sudor abluatur. Primùm foliis dulcedinem quandam is tribuit, Dioscorides verò non folia, sed radices in dulcedinem vergere scribit: deinde ῥίζας δασείας, idest, densas & crebras, Plinius hirsutas dixit, prætereà radicem tusam psilothrum esse, Dioscorides verò herbam ipsam cum radice tusam. Adhæc adhibendi psilothri modum videtur nõ rectè expressisse, vertit enim, ἰκμάζειν, sudorem euocare, cùm scribit, illinendam esse radicem, vsque dum sudores euocet, &c. cùm ἰκμάζειν sit humectare & mollire, vt Dioscorides intelligat corporis partem depilandam aquæ tepidæ fotu priùs humectandam esse, quod est ἰκμάζειν, deinde pilum deradendum, si ἀποψῆν legas, vel auellendum, si ἀποσπᾶν, quod huic loco optimè conuenit, quoniam efficacior est vis psilothri profundiùs subeuntis auulso pilo, vtpotè via magis patefacta, & postremo recentem Dryopteridem, non radicem solùm, sed cum ea herbam ipsam cataplasmatis, aut emplastri modo imponendam. Sic igitur Dioscoridis locus conuertendus. Dryopteris cum radicibus trita & imposita pilos abolet. Oportet autem cùm pars pilosa aqua humectata fuerit, primùm eam deradere, vel pilum auellere, deinde recentem Dryopteridem cataplasmatis modo imponere. Quibus verbis

Dioscorides

Dioscorides, id quod plerumque facit, non solùm Dryopteridis depilatoriam vim, sed vtendi quoque modum declarare voluit. Siue enim psilothrum, idest, medicamentum quod pilos detrahit, caustica & septica vi id efficiat, quod prius est psilothri genus: siue insigniter & extremè frigida, aut a totius substantiæ proprietate, quod alterum genus est, capillum renasci prohibens, primùm oportet vt cutis tepentis aquæ fotu rarescat, & relaxetur, deinde pili auellantur, vel deradantur nouacula, aut septico causticóve aliquo detrahantur: quod hodie Turcæ illitu sui Rhusina faciunt, tum alterum psilothrum parti imponatur, ne pili renascantur, quem ordinem hîc docet Dioscorides. Vult enim prius χρῶτα ἀμάζειν, deinde pilos ἀποψᾶν, postremò νεαρὰν δρυοπτερίδα ἐπιπλάσσειν. Galen. itidem scribit Dryopteridem gustu mixtam qualitatem præ se ferre, dulcem, acrem, amaram, in radice vero etiam acerbam: facultatem habere septicam, proinde etiam pilis glabram cutem efficere. Dantur, inquit Matthiolus, Dryopteridis radices in puluerem contritæ, & cum furfuribus mixtæ, addito salis & furfuris momento equis deuorandæ aduersus intestinorum vermes: namque potenter illos expellunt & interimunt.

Li.6.simpl.

Ca.180.li.4.

POLYPODIVM, CAP. X.

ΠΟΛΥΠΌΔΙΟΝ Græcè, Polypodium & Filicula Latinè, Catoni felicula, nisi mendosi sint codices, Gallicè *Polipode*, Germanicè *Engelsüsz*, & *Baumfarn*, Italis *Polipodio*, Arabibus *Bisberg, Aibeig, Beffaigi*, Officinæ Græcum nomen retinuerunt. Polypodij nomen à radice quæ cirros & acetabula polyporum modo habet, inditum est, filiculæ verò à foliorum cum filice similitudine. Polypodium palmi est altitudine, simile filici, subhirsutum, incisum, non tamen adeò tenui diuisura: radix subest pilosa, cirros veluti Polypus habens, crassitudine minimi digiti, derasa intus viridis est, austera gustu & subdulcis. Nascitur in muscosis petris, & in vetustis caudicibus quercuum. Hæc Dioscorides. Eadem ferè Plinius tradit. Polypodium, quod nostri filiculam vocant, similis est filici. Radix est in vsu, pilosa, coloris intus herbacei, crassitudine digiti minimi, acetabulis cauernosa, ceu polyporum cirri, subdulcis, in petris nascens, aut sub arboribus vetustis. Hîc altera radicis qualitas à Plinio omissa est, nempè adstringēs. Adde etiam folia auersa parte fuluis maculis notata esse. Ex his notius est quàm vt probatione egeat, Polypodium nostrum, id esse de quo veteres scripsere, quo frequentissimè hodie, præsertim querno, in dilutis & decoctis medici vtuntur. Matthiolus duo eius assignat genera. Vnum id de quo disseruimus, quod omnibus notum est, & quod vbiq; frequens prouenit. Alterum non nisi paucis cognitum, inquit, folio aspleni, sed longiore, viridiore, magisq; per ambitum laciniato, radice priori simili, sed paulò graciliore. Hoc plurimum nascitur in montium siluis. Sed dissimilitudo ista ex loci non speciei diuersitate pendet: loco enim macilen-

Nomina

Ca.158.

Forma.

Locus.

Li.4.c.180

Li.26.ca.8.

Genera.

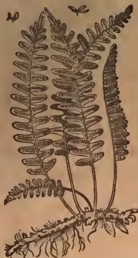
In cap.180. lib.4.

POLYPODIVM Primum, Matthioli.

riore natum, gracilius & ſtrigoſius, lætiore amplius & vegetum magis. Sic etiam quibuſdam opacis nemoribus folio eſt adultiore. Non ſunt tamen iſta ſpecie diuerſa. Sic & Ilua thyrrheni maris inſula Polypodium gignit ab aliis diuerſum, ſicut & alias quaſdam raras plantas veluti Lonchitin aſperam, & hemionitin, de

POLYPODIVM Secundum, Matthioli.

POLYPODIVM Iluenſe.

Forma. quibus diximus. Polypodium Iluenſe in ſaxis naſcitur, radice vt in aliis generibus velut polyporum cirris nodoſa, fibrata. caulibus pedalibus, è rufo nigreſcentibus, læuibus, inferne hirſutis: foliis oblongis, pinnatis, inæquali ſitu in caule diſpoſitis, altera parte virentibus, altera puluiſculo obſitis, guſtu ſubdulcibus, & nonnihil auſteris, nullo flore, nullo ſemine. Ad eadem valere aiunt, ad quæ alterum Polypodium, niſi quòd magis ſiccet, ob natalium ariditatem, tum ſoli natura, tum maris afflatu, maiorem. Quid autem Polypodium præſtare poſſit, declarat Dioſcori-
Vires. des, his verbis. Radix purgandi vim habet. Coquitur cum gallina, aut piſcibus,
Li.4. c.180. aut beta, aut malua ad purgationem. Aridæ farina aquæ mulſæ inſparſa detrahit bilem & pituitam. Trita efficaciter luxatis illinitur, & aduerſus rimas, quæ inter
Lib.26.c.8. digitos fiunt. Plinius eadem, ſed paulò plura tradit. Exprimitur ſuccus aqua madefactæ: & ipſa minuta conciſa inſpergitur oleri, vel betæ, vel maluæ, vel ſalſamento, vel cum pulticula: coquitur ad aluum, vel in febri leuiter ſoluendam. Detrahit bilem & pituitam: ſtomachum offendit. Aridæ farina indita naribus, polypum conſumit. Florem & ſemen non fert. Quæ autem hoc loco non habet, alibi
Li.26. c.12. recenſet. Radix Polypodij illita luxatis medetur. Et alio in loco. Digitorum in pe-
Cap.11. dibus rimis Polypodij radix prodeſt. Sic enim ex vetere codice emendat Corna-
Embl 164. rius, cùm in vulgatis legatur, cubitorum ac pedum rimis, &c. In Dioſcoride ta-
lib.4. men rimæ ἐν μεσοδακτύλοις, & ad pedum & ad manuum digitos referri poſſunt. Theophraſtus, ἡ δὲ πολυποδία δασεῖα, καὶ ἔχουσα κοτυληδόνας, ὥσπερ αἱ τῶν πολύποδος
Lib.9. hiſt. cap.14. πλεκτάναι. καθαίρει δὲ κάτω, καὶ περιάψαί τις, ὥς φασιν, ἐμφύεσθαι πολύπουν. ἔχει δὲ φύλλον

φύλλον ὅμοιον πτερίδι τῇ μεγάλῃ, καὶ φύεται ἐν ταῖς πέτραις, Ideſt, Gaza interprete, Filicula verò hirſuta, & acetabulis cauernoſa, ceu polyporum cirri: purgare inferiùs apta eſt: vbi quis eam contigerit polypum innaſci affirmant. Folium filicis magnæ proximum eſt. Sententia vna in tanto auctore tam abſurda neceſſariò efficit vt locum deprauatum eſſe dicamus. Quid enim à ratione magis alienum quàm contingere Polypodium, vt polypus, ideſt, morbus narium, ſiue polypus piſcis innaſcatur. Quare legendum τίς φασὶν οὐκ ἐμφύεσθαι, & περιάπτειν, hìc non ſignificat contingere, ſed pro amuleto appendere, adalligare, vt ſit is verborum Theophraſti ſenſus. Polypodij radix hirſuta eſt, & acetabula habet, veluti polyporum cirri. Purgat deorſum: & ſi quis adalliget aut appendat, polypum innaſci negant. Folium habet ſimile filici magnæ. In petris naſcitur. Galenus breuiter Polypodij facultates ſic declarat. Polypodium dulcem ſimul & auſteram habet vincentem qualitatem, vt facultatis ſit admodùm quidem deſiccantis, citra morſum tamen. Meſues eaſdem fuſiùs explicat. Polypodium quòd lapidibus innaſcitur humiditate excrementoſa, cruda, flatulenta, ventriculum ad nauſeam euertente abundat: præſtantius quòd arboribus, præſertim glandiferis innaſcitur, præcipuè quòd magnum eſt, recens, ſolidum, nodoſum, foris ex nigro rubeſcens, colore intus herbaceo, vt piſtacium, ſapore dulci, auſtero, tandem ſubamaro, nonnihil aromatico. Dioſcoridi calidum eſt tertio gradu, ſiccum ſecundo. Humores craſſos, lentos terget, digerit, ſiccat, bilem atram & pituitam vel craſſam, vel lentam purgat, etiam à iuncturis. Affectibus ob hæc melancholicis prodeſt, vt quartanis, præſertim cum mulſa, epithymo, ſale indo: colico etiam dolori, & ſplenis duritiei quouis modo vſurpatum. Contra rimas quæ inter digitos ſunt tritum illinitur: corpora enim extenuat & ſiccat. Ne verò ventriculum ad nauſeam euertat, vtque citiùs vacuet, datur ex mulſa vel aqua hordei, vel decocto vuarum paſſarum, vel ex iuſculo gallorum & gallinarum, vt ſuaſit Hamech, coctum, vel ſero lactis. Bibitur vtiliſſimè mixtis ſeminibus odoris, vel aliis aromaticis, vt Dauco, aniſo fœniculo, zingibere, vel ſimili, animam & facultatem ventriculi naturalem corroborante. Longam ſatis coctionem ſuſtinet. Datur à drachmis duabus ad aureos quatuor. Quod Meſues Polypodium magnum alij præfert, Dioſcorides & Plinius craſſitudine minimi digiti eſſe aiunt. Quod ſcribit Dioſcoridi calidum eſſe tertio gradu, ſiccum ſecundo, id falſum eſt. Bilem enim, inquit ille, & pituitam trahit ſine graduum mentione, quorum nec meminit Galenus. Auicennæ calidum eſt ſecundo gradu, ſiccum tertio. Paulo Ægin. Polypodij radix læuis mulſæ inſperſa, aut cum ea contrita, eundem quem colocynthis effectum præſtat. Præterea quod ille ait Polypodium corpora extenuare, & ventriculum ad nauſeam euertere, item Plinio ſtomachum ab eo offendi, negat Auerroës, qui cenſet Polypodium ſecurum eſſe medicamentum, & epithymo præſtantiùs, cui aſſentitur Manardus aſſerens Polypodium imbecilliter & leniter purgare: quare corpora extenuare non poſſe, idemq; per ſe exhibitum nullam ſtomacho inferre iniuriam. In eadem eſt ſententia Actuarius. Filicula bilem & maximè atram, ac pituitam ducit. Dantur purgatæ radicis ſemiſcrupuli affuſa aqua mulſa: purgat quoque mediocriter & citra moleſtiam, in gallinaceo iure, & in ptiſſanæ cremore cocta radix. Hæc Actuarius. Quantum ad doſim attinet, vncia vna noſtratis vacuat parum & ſine moleſtia.

Cornar. Embl. 164.

Li. 8. ſimpl.

Li. 2. medi. purg.

Li. 2. c. 542.

Li. 5. meth.

ALSINE, CAP. XI.

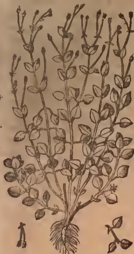
Nomina ΑΣΙΝΗ Græcè & *μυοσώτις*, Latinè etiam Alsine, & auricula muris, & recentioribus quibusdam Hippia dicitur, vulgò Morsus gallinæ; inde Gallis *Morgeline*, quòd gallinis & auiculis cibo grata sit, eæq; caueis inclusæ, ac cibum fastidientes herba ista tecreentur, Germanis *Vogelkraut*, Italis *Centone*, *Pizzagallina*, & *Panarina*, quòd iunioribus anseribus gratum sit pabulum. Alsine autem quòd lucos, quæ Græci *ἄλσυ* vocāt, vmbrosaq; loca & nemorosa amet. Auricula muris, quòd muris auribus folia similia habeat, siue ob magnam admodùm cum vera Myosotide foliorū similitudinem.

Genera. Quāuis Dioscorides, Galenus, Plinius vnius tantùm Alsines mentionem fecerint, tamen recentiores *Lib.1. c.34.* multò plura eius adinuenerunt genera. Dodonæus quatuor, maiorem scilicet Alsinem, mediam, minorem, & marinam. *Cap.7.hist.* Fuchsius tria, maiorem mediam & minorem. Alij maximam seu maiorem aliam addiderunt: Prætereà vernam, nodosam, muscosam.

Forma. Alsine, vt breuiter describit Dioscor. herba est similis helxinæ, sed humilior, foliis longioribus, vel, vt quidam, nō absque ratione, legunt, minoribus, (*μικροφυλλοτέρα* non *μακροφυλλοτέρα*,) & non hirsuta, quòd Plinius ostendit, cùm minorem esse testatur. Cùm teritur odorē cucumeris reddit.

Locus. Vmbrosis locis, lucísque gaudet: vnde illi nomen. Ita

ALSINE, *Matthioli.*

ALSINE *Maior, Dodonæi.*

ALSINE *Media, siue minor Dodon. maior Fuchsij.*

Plinius

ALSINE Minor siue minima, Dodon.

ALSINE, Maxima.

Plinius, planè ex Dioscoridis sententia. Alsine quam quidam myosotida appellant, nascitur in lucis, vnde & Alsine dicta est. Incipit à media hyeme, arescit æstate media: cùm prorepit, musculorum aures imitatur foliis. Sed aliam docebimus esse, quæ iustiùs myosotis vocetur. Hæc eadem erat quæ helxine, nisi minor nihilque hirsuta esset. Nascitur in hortis & maximè in parietibus, cùm teritur, odorem cucumeris reddit. Quæ primo loco hîc picta datur, Matthioli sententia Alsine est Dioscoridis, & aliorum veterũ. Cauliculis serpit rotũdis, geniculatis: foliis circa singula genicula ex aduerso collocatis, helxines, multo minoribus, nõ hirsutis, cùm teruntur herbaceum cucumeris odorem, non illam peponis maturi iucunditatem subolentibus: flore exiguo, candido, foris herbaceo, stellato: semine exiguo in siliquulis rotundis, oblongis. Hæc Alsine est media Dodon. maior Fuchsij, cuius folia cùm videret multò minora helxines, id est, parietariæ foliis, Dioscoridem (non rectè) censet illa helxines, quæ cissampelos alio nomine dicitur, foliis comparasse. Alsine maior Dodon. plurimos ramulos rotundos, geniculatos, rectos, non humi repẽtes, vt prior, edit, ex singulis geniculis bina folia sibiipsis aduersa, satis ampla, aliquando duorum digitorum ferè latitudine, helxines, id est, parietariæ foliis haud dissimilia, longiora, minùs hirsuta. In cauliculorum fastigio inter folia exeũt petioli cum capitulis exiguis, quę in flosculos exiguos, & incisos dehiscũt, quibus dilapsis reperias siliquulas longiusculas & rotundas, in quibus semen. Tota herba ad parietariæ faciem satis accedit. Sunt enim in ista cauliculi æquè pellucidi, circa genicula rubescentes, folia eiusdem ferè amplitudinis. Ex quibus effici vult Dodon. genuinam hanc esse Dioscoridis Alsinen, scribentis eam helxinem ferè, ni humilior esset, foliis longioribus & non hirsuta. Tertia Dodon. Alsine quæ minor est, & dicitur, ab ea quæ primo loco descripta depictáque est, quam mediam Dodonæi esse diximus, parùm differt, sed omnibus suis partibus multò minor est, ita vt cauliculi capillari sint tenuitate, folia haud maiora foliis thymi, cætera supradictæ similis. In vmbrosis & humidis locis proueniunt, & in sepibus & dumetis cum cæteris herbis. Aliorum herbariorũ Alsine maior, sine maxima, radice est supernè crassiuscula, paulatim gracilescente innumeris fibris capillata: caulibus multis, pedalibus, foliis Alsines primæ, per interualla sæpè quaternis, interdum singulis, interdum binis, ramulis multis, breuibus, copiosum florem producentibus, antequam fiet oblongo & acuminato capitulo inclusum, cùm apertus est, candidum, exiguum, radiatum, sex foliolis constantem, ac totidem filis tenuissi-

Lib. 27. c. 4.

In cap. 82. lib. 4.

Lib. 2. c. 34. Cap. 7. hist.

Alsin. maior. Dodo.

Forma.

Alsin. minor Dod.

Forma.

Locus. mis. In opacis gignitur. Alsine verna appellata in agris humentibus & vitibus crescit, radicula breui, exili, candida: foliis cæterarum Alsinatum similibus, læuibus, è viridi pallentibus, circa radicem multis, terræ instratis, cauliculis multis, tres digitos altis nodosis, foliis binis ex singulis articulis prodeuntibus, cauliculum amplectentibus, interdum quaternis, interdum senis in singulis cauliculis: flosculis albis, quinque foliolis constantibus, Alsinis reliquis similibus, saporis aquosi & fatui. Nondum prorsus exacta hyeme Februario mense floret, appetẽte Vere, aliæ media æstate, quamobrem Alsinen vernam herbarij nuncuparunt. Alsine nodosa in agro Monspeliensi plurima gignitur, radice simplici, longa, parùm capillata, ex candido flauescente: foliis propè terram multis, longiusculis, angustis, Alsines haud multùm dissimilibus: caulibus multis, pedalibus: flore albo, ex quinque foliolis composito: semine in nodosis striatisq; globulis multis, sese ordine consequẽtibus, & quasi verucula transfixis, peculiari omninò figura. Alsine muscosa in truncis putrium arborum muscosis, in vdis aspergine parietibus, & aliis opacis humidisque locis prosilit, radice tenui, breui, capillata, ramulis multis, per humũ sparsis, à terra modicè sese attollentibus: foliis paruulis, exilibus, capillari tenuitate, densis: flore albo, semine in loculis oblongis. Alsine villosa in lapidosis gignitur, radice parua, breui, candida, in fibras tenues fissa: foliis Alsines, caulem per interualla æquis spatiis alarum modo amplectentibus, hirsutis, vnde ei cognomentum: caulibus multis, pedalibus, lanugine quadam obductis: flore albo, decem foliolis constante, Bellidi non absimili. Floret maio mense. Alsine purpurea in agris pinguibus propè Monspeliũ nascitur, radice tenui sublutea: caulibus multis: foliis Alsines, paulò amplioribus, læuibus, pari ordine caulem vtrinque amplectentibus: flore purpureo, quinque foliolis constante: semine in caliculis membranosis, oblõgis, infernè gracilibus, supernè crassioribus. Alsine lutea in vmbrosis abietum siluis, & niuosis montium cacuminibus nascitur, radice multis fibris capillata, caulibus multis humi iacentibus, rotundis, ima parte subrubentibus: foliis Alsine vulgari similibus, crassioribus, lætiùs virentibus, ordine dispositis, gustu amaris: flore pusillo, luteo, ex quinque foliolis composito: semine minutulo, in caliculis rotundis: floret Iunio. Aliam tradit Alsinem Clusius, quam Corniculatam nominat. Palmaris herbula est, vnico caule, in ramulos aliquot fisso, geniculato, tenero, hirsuto vt in Alsine vulgari: folia alsines paulò oblongiora, hirsuta etiam, inter sese opposita, & ex interuallis gemina: alarum cauis insident pusilli flores candicantes, quibus

Alsin. verna.

ALSINE, Verna.

Alsin. nod.

Forma.

Alsin. Muscosa.

ALSINE, Nodosa.

Alsin. villosa.

ALSINE, Muscosa.

quibus ſuccedũt cornicula membranea & tranſparentia, gallinaceorum calcarium forma, quæ lento quodam conſperſa humore tangẽtibus deprehenduntur: ſemen in illis exiguum, cum maturuit nigrum: radix inutilis & annua. Tota inſipida eſt. Inter ſegetes agro Salmanticenſi frequens, vbi Maio floret, & ſemen perficit, fortaſſè Nigellaſtri genus. Alſine, auctore Dioſcoride, refrigerandi aſtringendíque vim habet, oculorum inflammationibus cum polenta illita conuenit. Succus eius aurium doloribus inſtillatus prodeſt. In vniuerſum eadem quæ helxine poteſt. Vſus eius, inquit Plinius, ad collectiones inflammationéſque, & ad eadem omnia quæ helxine, ſed infirmiùs Epiphoris peculiariter illinitur: item verendis, vlceribúſque cum farina hordeacea. Succus eius auribus infunditur. De quibus apertiùs Galenus. Alſine aut myo-

Lib. 4. c. 82. *Vires.*

Lib. 27. c. 4.

Lib. 6. ſim.

ALSINE, Purpurea.

ALSINE, Lutea.

ſota facultatem helxines obtinet, nempe refrigerantem & humectantem. Eſt enim eſſentiæ aqueæ, frigidæ: quare & citra adſtrictionem refrigerat. Quocirca ad feruentes phlegmonas & mediocria eryſipelata competit. In quibus Galenus apertè Dioſcoridi contradicit ſcribenti Alſinem δύναμιν ἔχειν ψυκτικὴν, στυπτικὴν, id eſt, vim habere refrigerantem & adſtringentem. Sed vocem στυπτικὴν pro qua non abſurdè quidam legunt ἐφεκτικὴν, temerè, & præter Dioſcoridis mentem in contextum inſertam fuiſſe, perſpicuum eſt ex iis, qui ex Dioſcoride & Galeno plantarum hiſtoriam & facultates exſcripſerunt, qui eam vocem non habent.

Sic

Lib. 15. *ALSINE Corniculata,*
Lib. 7. *Clusij.*

Sic enim Oribasius. Alsine essentiæ est aqueæ & frigidæ, quare citra adstrictionem refrigerat. Paul. Alsine vim habet helxinæ similem, quæ refrigerat humectátque, &c. Easdem facultates Ætius assignat. Easdem quoque herbis, quas Morsus gallinæ vulgò nominant, nostri temporis herbarij tribuunt, quod scilicet ad feruentes inflammationes, ac erysipelata prosint. Omnes enim, vt dictum est, refrigerant atque humectant. Cap. 7. hist. Hinc est, inquit Fuchsius, quod minorem aliqui Germanorum *fieberkraut* vocent, quia scilicet febribus accommoda & vtilis sit. Dodo. lib. 1. cap. 34. Alsines præsertim mediæ & minoris decoctum in aqua cum sale scabiosarum manuum singulare est remedium, si frequenter eo proluantur.

ANAGALLIS, CAP. XII.

Nomina

ΝΑΓΑΛΛΙΣ Græcè, vt & Anagallis Latinè, Officinis inusitata, non morsus gallinæ, vt vult Matthiolus, qui est alsine, Gallis *Mouron à fleurs rouges & bleues*, Germanis *Gauch hegil*, quasi salus fatuorum: quod nomen forte à Germanis inditum est, quòd Anagallis in limine vestibuli suspensa contra Lib. 25. c. 13. maleficiorum introitum pollere credita sit. Plinius corchoron à quibusdam appellari tradidit: Et corchori vox habetur etiam inter nothas Dioscoridi adiectas. Sed an id de corchoro Theophrasti sit accipiendum iure dubitari potest, & an is corchorus sit Anagallis.

ANAGALLIS, Mas.

Lib. 7. hist. cap. 7. Is enim corchorum inter olera quæ cruda coctáue eduntur recenset his verbis. ἐν οἷς καὶ παροιμιαζόμενός ἐστι διὰ πικρότητα κόρχορος, ἔχων τὸ φύλλον ὠκιμῶδες. Id est, In quibus & corchorus est, ob amaritudinem in prouerbium translatus, folio ocimi figura. Est & apud Græcos frequens prouerbium, καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις. Id est, Etiam corchorus inter olera, dici solitum in homines nullius pretij, qui tamen in numero aliquo studeant haberi, vt corchorus genus oleris vilissimi habeatur, quod Lib. c. 215. Plinius inter herbas in cibis vulgares numerat, Lib. 2. c. 174. supra citatum Theophrasti locum exprimens.

Genera

Dioscorides duo anagallidis genera esse tradit, quæ tantùm flore distant. Nam quæ cæruleo flore est, fœmina dicitur, mas quæ phœniceo. Totidem genera herbarij omnes constituunt, & norunt ex Dioscoridis descriptione, quæ est

Forma. Ibidem.

huiusmodi. Anagallides frutices sunt parui, in terra iacentes, folia in quadrangulis cauliculis pusilla habentes, & subrotunda, ad helxines folia accedentia: semen rotundum. Lib. 25. c. 13. Eadem Plinius

ANAGALLIS, *Femina.*

ANAGALLIS *Lutea*, *Lobellij.*

nius ſcribit. Anagallida aliqui corchoron vocãt. Duo genera eius. Mas, flore phœniceo: fœmina cæruleo, non altiores palmo, frutice tenero, foliis puſillis, rotundis, in terra iacentibus. Naſcuntur in hortis & aquoſis. Prior floret cærulea. Hic vtraque Anagallis noſtra paſſim fruticat teneris cauliculis, quadrangulis, geniculatis, per humum ſparſis, & foliis Alſines mediæ, rotundioribus, ſupernè viridibus, & minutis punctis nigricantibus ſignatis: floribus copioſis, in hac phœniceis, in illa cæruleis: ſemine puſillo, circinato in pericarpiis. Vliginoſis locis lætior prouenit. In aruis tamen, vineis, & ſecus vias etiam reperitur. Floret menſe Maio vſque in Autumnum, & per æſtatem vtriuſq; prouentus maximus, potiſſimùm menſe Auguſto. Pena luteam Anagallidẽ eſſe ſcripſit, viſu pulchram & raram tranſmarinis regionibus, crebram in Angliæ nemoribus, lociſq; opacis. Menſe Iunio & Iulio flores promit luteos: vmbroſis gaudet, cætera mari & fœminæ ſimilis. Vtraque Anagallis Dioſcoridis, vim habet mitigandi, inflammationẽ arcet, ſurculos extrahit, vlcera ſerpentia compeſcit. Succus earum gargarizatus pituitam capitis purgat, & naribus infuſus, dentium dolores ſedat, ſi in contrariam aurem iniiciatur. Argema cum melle Attico purgat, & oculorum caligines iuuat. Prodeſt & à vipera commorſis cum vino potus: item nephriticis & hepaticis. Additur in vetere codice καὶ ὑδρωπικοῖς, id eſt, & hydropicis. Poſtremò, Dioſcorides ex aliorum hiſtoriis recenſet, Anagallidem quæ cæruleum habet florem, prolapſam ſedem reprimere, quæ verò phœniceum illitu euocare: Quorum ſententia Anagallides nõ ſolum flore, ſed & effectu differrent. Eundem vſum medicum docet Plinius, his verbis. Vtrinque ſuccus caliginem oculorum diſcutit cum melle, & ex ictu cruorem, & argema, rubẽtis magis, cum Attico melle inunctus. Pupillas dilatat: & ideò hoc inungũtur ante, quibus paracenteſis fit. Iumentorum quoque oculis medẽtur. Succus caput purgat per nares infuſus, ita vt deinde vino colluantur. Bibitur & cõtra angues ſucci drachma in vino. Mirùm quòd pecora fœminam vitant. At ſi decepta ſimilitudinę (flore enim tantùm diſtant) deguſtauẽre, ſtatim eam quæ Aſyla appellatur, in remedio quærunt: ea à noſtris ferus oculus vocatur. Et, Iocinori Anagallides mirè proſunt. Et, Aluum purgat Anagallis ex aqua mulſa. Rurſus, Anagallis cærulea procidentia ſedis retroagit, è diuerſo rubens prorritat. Sed de his multò clariùs & diſtinctiùs Galenus locutus eſt. Anagallis vtraque tam ea quæ cæruleum habet florem, quàm ea quæ

Locus.

Tempus.

Li.2. c.174

Vires.

Lib.25. c.13.

Lib.26. c.7.

Ibid. cap. 8.

Lib. 6. ſim.

eaquæ purpureum admodùm extergentis ſunt facultatis. Habent verò quendam etiam calorem attractorium,ita vt & infixos corpori aculeos extrahant.Succus earum ex naribus purgat eadem de cauſa. In ſumma autem deſiccandi vim habent citra mordacitatem, quamobrem & vulnera glutinant,& putrida adiuuant. Hæc Galenus, ex quibus colligere licet errare eos,qui anagallidas frigidas & humidas eſſe ſtatuunt,cùm ſint calidæ ſiccæq́;, ac detergentis facultatis, ita vt mulieres quæ aſperiorem ac decolorem à natura cutem acceperint, ad læuorem nitoremq́; vul-
ib.7. c. 11. Cor.Emb. 168.lib.2. tus harum ſucco vtātur. Paulus in compoſitionem ex corallio podagricam, recipit anagallidis ruſſeum florem habentis,quam vocant corallium, vnciam.S.his verbis. Ἀναγαλλίδος τῆς τὸ ῥούσσιον ἄνθος ἐχούσης, ἣν καλοῦσι κοράλλιον Γο.S.Hic ruſſeum Latina voce puniceum vocat colorē,& anagallidem corallium ex colore floris puniceo. Sunt tamen qui ex vetuſtiſſimorum exemplarium fide κολλάειον legēdum eſſe cenſent,& ipſam compoſitionem διὰ κολλαείου inſcriptam eſſe,non κοραλλίν,vt nomē collarij ex glutinandi vi anagallidum accepiſſe intelligatur.Minimè tamen abſurda fuerit vulgata lectio.

ELATINE, *CAP. XIII.*

Nomina Lib.4.c.36. Forma. VT Græcis ἐλατίνη,ita Latinis Elatine, Arabibus Athin,quam deſcribit Dioſcorides foliis eſſe helxines,minoribus, rotundioribus,piloſis,vel, vt alij,denſis:tenuibus & dodrantalibus ramulis, quinis ſenísve, à radice foliolis:vel,vt alij,à radice prodeuntibus, foliorum plenis, guſtu
Li.27.ca.9. acerbis. Naſcitur in ſegetibus & cultis.Eadē Plinius habet. Elatine folia habet helxinæ,puſilla,rotunda, ſemipedalibus ramulis quinis ſenísve, à radice ſtatim folioſis. Naſcitur in ſegetibus.Oribaſius in Dioſcoride φύλλα μακρότερα pro μικρότερα le-
Lib.11. git.Scribit enim,Elatine folia habet helxinæ ſimilia, ſed longiora,rotundiora, hirſuta : ramos tenues, &c. Quænam verò ex tot noſtratibus plantis pro genuina Ela-
In cap.36. lib.4. tine habenda ſit,inter herbarios controuerſia eſt. Matthiolus eos reprehendit,qui

ELATINE Prior, Dodon.

ELATINE, Matthioli.

numulariam

nummulariã quam vocant, item eos qui pimpinellam Elatinen esse cẽsent. Etenim nummulariæ folia pilosa non sunt, neque in segetibus, neque in cultis prouenit, sed in scrobium marginibus, præsertim vligine madentibus. Pimpinella verò multò plures senis ramulos edit, in terram procumbentes, folia toto ambitu laciniata.

ELATINE Altera, Dodon.

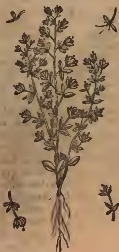
ELATINE Polyschides, Dalechampij.

Ruellius Elatinem vulgò campestre rapistrum vocari scribit, cuius sententia Matthiolo minimè placet. Idem Ruellius eorum refellit opinionem, qui pilosellam Elatinen esse putant, reclamantibus aperte natalibus, totáque facie. Matthiolus penultima editione ingenuè fatetur se plantam, quæ veram Elatinen referat nõ vidisse, picturam tamen exhibet plantæ hirsutæ, cuius folia notulis signata sunt, & ad foliorũ helxines cissampeli figuram accedunt. Postrema editione eandẽ depinxit Patauio, à Iacob. Anto. Cortuso ad se missam, cui nihil deesse ait, quod desiderari possit. Eam tamen nec describit, nec vires explicat. Hic oritur quæstio, cùm folia elatines foliis helxines cõparat Dioscorides, helxinéne cissampelos accipienda, an helxine parietaria vulgò dicta? Serapio Elatinẽ volubilis minoris speciem cõstituens, eiusq; foliis Elatines folia similia esse scribens, helxinen cissampelon intelligere videtur. Pauli interpres helxinen parietariam. Elatine, inquit, herba est parietariæ similis. At verò probabile est Dioscoridẽ similes plantas similibus cõiungere solitum, & Elatinen helxinæ cissampelo subiicientem, huic illius folia comparasse. Dodonæus Elatines genera duo describit & depingit. Vnã quæ à quibusdam Morsus gallinæ nuncupatur, similiter à Germanis *Hunerbisz*, & à Belgis *Handerbeet*, id est, morsus gallinæ. Alteram quæ à Germanis *Hunerserb*, à Belgis *Handererne*, id est, hereditas gallinæ. Prior elatine cauliculis multis fructicat, hirsutis, auriculæ muris modo: foliis subrotundis, asperis & hirsutis, sæpius parùm incisis: cætera alsinæ nõ multùm dissimilibus, flores cęruleos aut purpureos edit, deinde parua capitula, in quibus semen includitur. Hanc Fuchsius nomine Alsines mediæ depinxit. Morsum Gallinę folio hederulæ vocat Lobellius. Altera Elatine similes priori cauliculos edit, sed longiora folia, angustiora, toto ambitu crenata: flores cæruleos semen in binis folliculis iunctis: radicem fibratam. Vtraque locis vmbrosis, incultis, secus vias & in agrorum marginibus frequẽs. Maio mense & Iunio florent. Recentiorum quidam, iidéq; periti, & admodùm in hac scientia exercitati, veram ac legitimam antiquorum Elatinen viribus & figura consentientibus eam esse credunt, quæ à Germanis præsertim à Fuchsio Veronica fœmi-

Lib. 4. c. 94.
Cap. 41.
Lib. 7.
Lib. 1. c. 37.
Genera.
Forma.
Lib. 7. hist.
Locus.
Tempus.
Pena in Aduer.

ELATINE, Triphyllos.

LAPPVLA Rusti. Elatine Tragi.

VERONICA Fœmina, Fuchsij.

na vocitatur, mirificè ad cruenta, ac vetera vulnera & vlcera sananda, scabiem deniq; , & omnia cutis vitia commendata, de qua diximus libro de Palustribus, cap.35. Neutram verò illarum quas proposuit Dodonæus, Elatinen Dioscoridis esse contẽdunt, quod prior, figura plurimùm distat ab helxine: posterior, nec foliis sit villosis, nec helxinæ similibus: veriùs Elatinen dici posse, quàm is pro myosotide secunda depinxit, de qua hoc libro tractauimus. Cæterùm secundæ Dodonæi Elatines herba hîc depicta congener est: foliis tamen discrepat maioribus, crebriùs, profundiúsque incisis, vnde ei cognomentum, circa caules densioribus. Nascitur in aridis & sabulosis. Habetur & alia Elatine à quibusdam herbariis, quæ dicitur triphyllos, squallidis & sabulosis gaudens, radice gracili, quatuor digitos longa, candicante, modicè fibrata, foliis paruis, simul ternis, vt in loto: quam ob causam triphyllon cognominarunt: flore pusillo cæruleo, per ramulos sparso: semine minuto in loculis Elatinarum modo, tãquam geminis. Trago Elatine est frutex exiguus qui in agris frumentariis nascitur, surculosus, senecioni non dissimilis, folio non prorsus rotundo, at minori, foliis parietariæ exiguæ, aspero, ita vt vestibus facilè adhærescat, lanuginoso, cærulei coloris, lithospermi instar, flosculos gerit cæruleos, qui tandem in echinos lappaceos vestibus adhærentes abeunt, quod & semen eius est,

Elatine triphyl.

Lib. 1. c. 64.

Lappula Rusti elatine Tragi.

coriandrum

coriandrum magnitudine æquantes. Qua ex causa Germani quidam *Klettenkraut*, id est, lappaceam herbam nominant. Vim habent Elatines folia, auctore Dioscoride, cum polenta illata, inflammatos, & fluxione infestatos oculos iuuandi. Ipsa herba cocta & absorpta dysenteriam sistit. Plinius eadem prorsus tradidit. Elatine gustu acerba, & ideò oculorum fluxionibus efficax, foliis cum polenta tritis & impositis, subdito linteolo. Eadem cum lini semine cocta sorbitionis vsu dysenteria liberat, quorum effectuum rationem breuiter docet Galenus, cùm scribit. Elatine modicè tum refrigerat, tum adstringit. Ibidem. *Vires.* Li.27.ca.9. Lib.6. sim.

HELXINE, CAP. XIIII.

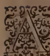
ἙΛΞΊΝΗ & περδίκιον Græcè, Latinè etiam Helxine, Perdicium, Vrceolaris, herba muralis, & Partheniũ Celso dicitur, aliis sideritis, aliis heraclea, Officinis parietaria, Gallis *Paritoire & Parietaire*, Germanis *Tag vndnacht*, *Glaszkraut*, Italis *Parietaria & Vitriola*, Hispanis *yerua del muro*. Dicta autem est Helxine, quòd aspera foliorum hirsutie, asperoq; semine tenaci nexu vestimentis obuiis adhæreat. Perdicium, quòd perdices ea libenter vescantur. Vrceolaris, quòd detergendis vrceolis vasisq; vitreis efficax sit. Muralis & Parietaria, quod muros ac parietes natales locos sibi elegerit. Nominari autem parthenium non solùm Celsus, verumetiam Galenus & Plinius ex Celso testantur. Sed animaduertendum est Plinium huius nominis homonymia deceptum, duas herbas diuersissimas in vnam cõfundere, nimirum parthenium Dioscoridis, & Helxinen hanc nostram siue parietariam. Sic enim ille Celsum citans. Parthenium alij leucanthemum, alij amaracon vocant. Celsus apud nos perdicium & muralium, &c. Quæ de parthenio Diosco. intelligenda. Nam herba muralis, siue perdicium à Celso quidem parthenium dicitur, sed nõ hoc de quo hîc Plinius, & Dioscorides lib.3. tractant: verùm id de quo infrà Dioscorides, & Plinius ipse his verbis. Helxinẽ aliqui perdicium vocant: quoniam perdices ea præcipuè vescantur, alij sideritim, nonnulli parthenium, &c. Helxinen depingit Dioscorides cauliculis esse tenuibus, subrubris: foliis similibus mercuriali, hirsutis: circa caules velut seminibus paruis, asperis, vestes apprehendentibus, nascique in sepibus & parietibus. Plinius. Helxine folia habet mistæ similitudinis plantagini & marrubio: cauliculos densos, leuiter rubentes: semina in capitibus lappaceis adhærentia vestibus: vnde & Helxinen dictam volunt. Hæc Dioscoridis descriptioni planè respondent, nisi quòd marrubio non mercuriali, vt Dioscorides, folia comparat, quamquam facili lapsu vox vna alteri substitui potuit. Hæc Helxine nostra est parietaria, vsu frequentissima, notissimaque omnibus tum facie, tum natalibus, tum foliis & semine vestibus adhærente, fruticosa enim est, cubitalis, cauliculis tenuibus, leuiter rubescentibus, teneris, succulentis, foliis mercurialis herbæ, aut amaranthi, hirsutis, non crenatis: flosculis minutissimis, pallentibus, aut purpureis: semine perquam exili, nigro, tunicula aspera operto, obuias quasque vestes arripiente, radice subrubra, fibris capillata. Nascitur in sepibus, muris, maceriis, parietibus & vinetis. In hortis etiam plantata ita prouenit, vt inde vix exigi possit.

Nomina Lib.2. c.33. Lib.3. c.148. Lib.21. c.30. Lib.4. c.81. Lib.22. c.17 Ibid. *Forma.* Lib.22. c.17 *Locus.*

HELXINE.

VRTICA, CAP. XV.

ΚΑΛΥΦΗ & κνίδη Græcis, Vrtica Latinis nuncupatur, Arabibus *Hunure, Vrauthlatum, Angiara*, Gallis *Ortie*, Italis *Ortica*, Hispanis *Ortiga*, Germanis *Nessel*. Officinæ latino nomine vtuntur. Acalyphe, auctore Athenæo, καθ' εὐφημισμὸν τῆς ἀντιφράσεως ὠνόμασται. οὐ γὰρ πραεῖά ἐστι, καὶ ἁπαλὴ τῇ ἀφῇ, τραχεῖα δὲ καὶ ἀηδής. Id est, acalyphe bono omine per antiphrasim nominata est, neq; enim tactu suauis & mollis, sed aspera & iniucunda, vel ὅτι οὐ καλὸν αὐτῆς ἅπτεσθαι, id est, quòd iniucundo sit tactu: pruriginē enim ciet. Cnide autē, quòd vellicet, pungat, & suo morsu sensum lacesset, à verbo κνίζειν, quod pungere ac vellicare significat. Vrtica ab vrendo, quòd pruritum pustulásque igni similes excitet. Dioscorides duo Vrticæ genera esse ait. Vnam, quæ siluestrior est, asperior, latioribus & nigrioribus foliis, semine lini semini simili, sed minore. Alteram non æquè asperam minuto semine. Plinio differentiæ plures. Ex omnibus his generibus, inquit, Vrtica maximè noscitur, acetabulis in flore purpuream lanuginem fundentibus, sæpè altior binis cubitis. Plures eius differentiæ, siluestris, quam fœminam vocant, mitior. Et in siluestri quæ dicitur Cania (Cornarius legit canina,) acrior, caule quoque mordaci, fimbriatis foliis. Quæ verò etiam odorem fundit herculanea vocatur. Semen omnibus copiosum, nigrum. Mirùm sine vllis spinarum aculeis lanuginem ipsam esse noxiam, & tactu tantùm leui pruritum pustulásque confestim adusto similes existere. Notum est & remedium olei. Sed mordacitas non protinùs cum herba ipsa gignitur: nec nisi solibus roborata. Incipiens quidem ipsa nasci vere, non ingrato, multis etiam religioso in cibo est, ad pellendos totius anni morbos. Siluestrium quoque radix omnem carnem teneriorem facit simul cocta. Recentiores alia adiecerunt genera, de quibus ordine dicetur. Vrtica prima Dioscoridis est quæ siluestris & mas, & Romana dicitur, non ob natales (est enim calidioribus regionibus vt Hispaniæ, Narbonæ, Italiæ frequentior & vulgatior,) sed propter seminis maioris maiorem efficaciam, caulibus rotundis, cauis, flexuosis, asperis & hirsutis: foliis longis, asperis, mordacibus, vrentibúsque, altiùs quàm cæteræ Vrticæ incisis, inter quæ & caulem è petiolis paruis pēdent pilulæ villosæ echinum referentes, plenę semine fusco, compresso, lubrico, lini, sed rotundiore & minore. Rara in septentrionalibus regionibus, nisi ab herbariis in hortis colatur. Secūda Vrtica communis,

Nomina
Lib.4. dipn.
Lib.4. c.89.
Genera.
Lib.21. c.15.
Embl.79. lib.4.
Forma
Vrtica 2. canina.

VRTICA I. Matth.

VRTICA II. Matth.

VRTICA. III. Matth.

VRTICA, Herculea Tragi.

VRTICA, Oligophyllos.

vrtica fœmina, Vrtica maior, ſupradictæ æqualis caulium proceritate atque aſperitate, interdum etiam procerior, foliis hirſutis, punctoriæ vſtionis dolorem inurentibus, nigrioribus, interdum rubeſcentibus, non tam altè ſerratis: ſemine in filamentis racemoſis deorſum vergentibus, milio ſimili, ſed minore, ſubrufo: radice longa, gracili, lutea, huc illuc ſerpente. Maximo importunóque prouentu hac cõmuni vrtica tota ſcatet Europa. Vrtica tertia minor, Canina Plinij, acrior, ſimilis planè maiori communi, ſed minoribus foliis, & viridioribus, & caule breuiore, rotundo, hirſuto, magis mordaci & vrente vi: ſemine craſſiuſculo: radice breuiore. Formoſiſſima ea eſt Vrtica, quæ in ſiluis ac dumetis naſcitur, caule & herba vulgari conſimilis, grauiſſimi odoris, attamen grati quemadmodum & meliſſã, purpureis floribus circa caulem vſque ad ſummum veſtita, inſtar ſpicæ vel ocimi. Semen huius quoque in folliculis continetur teres, nigrum, minutius ſemine rapi, per omnia ocimi ſemen referens. Herculeam Vrticam Plinij Tragus eſſe arbitratur. Inter magnas & vrentes Vrticas ponitur à Trago ea quæ à foliorum paucitate meritò oligophyllos dicenda eſt, radicibus longis, in ſeſe contortis & implicatis, humi ſerpentibus, coloris crocei. Aduentante Vere quotannis nouas cymas emittit, vnde nonnunquam vna de radice quini, ſeni, aliquandò plures, interim & pauciores aſperrimi, lanuginoſi ac quadrati caules prodeunt, quorum alij aſperrimis & ſpadiceis, alij nigrioribus, & vndiq; inſtar ſerræ inciſis foliis veſtiuntur. Semen cauli inter folia expanſis fibris adnaſcitur, quod vbi autumni tempore

Locus.

Vrtica. Hercu.

Forma.

Lib.1.cap.1. Vrtica oligoph.

Ibid.

Forma.

tempore maturuerit,& extritum fuerit albidum esse,& ad figuram milij(licet minus illo sit)accedere apparet. Hæc Vrtica vehementer adurit, sua sponte affatim luxurians, agricolis vt & cæteræ omnes vrentes maximè inuisa. Sed Vrticæ id vnicum vitium multis aliis commodis pensant. Folia enim imposita cum sale canis morsus sanant,inquit Dioscorides,gangrenas,carcinomata, sordida vlcera & cacoethe:item luxata,tubercula, parotidas,panos, abscessus. Eadem lienosis cum cerato imponuntur. Faciunt & ad sanguinis è naribus eruptiones folia cum succo trita indita. Menses cient trita cum myrrha subdita. Vterum prolapsum restituunt folia recentia admota. Semen ex passo potum ad venerem concitat, & vterum aperit. Idem cum melle delinctū orthopnœæ, pleuritidi & peripneumoniæ prodest. Educit & quæ in thorace hærent. Admiscetur quoque erodentibus medicamentis. At folia cum conchis cocta aluum emolliunt, vrinas mouent, inflationes discutiunt. Verùm cum ptisana cocta quæ in thorace hærent educit. Decoctum foliorum cum modica myrrha menses mouet. Succus gargarizatus vuam inflammatam reprimit. Sic enim conuertenda hæc Græca: ὁ δὲ χυλὸς ἀναγαργαριζόμενος στέλλει κιονίδα φλεγμαίνουσαν: non quemadmodum vertit Ruellius, Inflammatione turgentem gargarizatus succus exprimit. Nam reprimere est vuā ipsam, humoresque illapsos repellere ad loca vnde fluxêre,id quod expedit in partis illius inflammatione. At exprimere contrà est ad externa præmere, quod est maximè noxium partibus inflammatione tentatis. Plinius Vrticæ vires & vsum medicum exponit planè ex Dioscoridis sententia,sed fusiùs, vt Dioscoridi intelligendo non parùm lucis adferat. Vrtica,inquit,quid esse inuisius potest? At illa præter oleum quod in Ægypto ex ea fieri diximus, vel plurimis scatet remediis. Semen eius cicutæ contrarium esse Nicander affirmat:item fungis,& argento viuo. Apollodorus & salamandris cum iure decoctæ testudinis. Item aduersari hyoscyamo, & serpentibus,& scorpionibus. Tum illa ipsa amaritudo mordax vuas in ore, procidentesq́; vuluas, & infantium sedes tactu resilire cogit: lethargicos expergiscit tactis cruribus,magisque fronte. Eadem canis morsibus addito sale miscetur. Sanguinem trita naribus indita sistit,& magis radice carcinomata, & sordida vlcera sale admixto:item luxata sanat & panos,parotidas,carnesq́; ab ossibus recedentes. Semen potum cum sapa vuluas strangulantes aperit, & profluuia narium: sistit impositum. Vomitiones in aqua mulsa sumptum à cœna faciles præstat, duobus obolis:vno autem in vino poto lassitudines recreat. Vuluæ vitiis tostum, acetabuli mensura: potum in sapa resistit stomachi inflationibus. Orthopnoicis prodest cum melle,& thoracem purgat,eodem eclegmate. Et lateri medetur cum semine lini:addunt hyssopum & piperis aliquid: illinitur lieni. Difficilem ventrem tostum cibo emollit. Hippocrates vuluā purgari poto eo pronunciat. Dolore leuari tosto acetabuli mensura cum dulci poto, & imposito cum succo maluæ. Intestinorum animalia pellit cum hydromelite & sale. Defluuia capitis semine illito cohonestari. Articularibus morbis & podagricis plurimi cum oleo vetere,aut folia cum vrsino adipe trita imponunt. Ad eadem radix tusa cum aceto non minùs vtilis: item lieni. Et cocta in vino discutit panos,cum axungia vetere,salsa:eadem psilothrum est sicca. Condidit laudes eius Phanias Physicus, vtilissimam cibis coctam conditámve professus,arteriæ,tussi,ventris destillationi,stomacho,panis, parotidibus,pernionibus: cum oleo sudorem, coctam cum conchyliis ciere aluum,cum ptisana pectus purgare, mulierumq́; menses: cum sale vlcera quæ serpunt cohibere. Succus quoque in vsu est. Expressus illitusq́; fronti sanguinem narium sistit:potus vrinam ciet,calculos rumpit:vuam gargarizatus reprimit. Semen colligi messibus oportet. Alexandrinum maximè laudatur. Ad omnia hæc & mitiores quidem teneræq́; efficaces,sed præcipuè siluestris illa in vino pota, quæ &

Vires.
Li.4.ca.89.

And.Lacu.

Li.22.ca.13.

amplius, lepras in facie tollit. Si quadrupes initum non admittant, Vrtica naturam
Li.6.simpl. fricandam monstrant. Galenus euidentiùs & vires & effectus Vrticæ tradit, tanquam de vno genere loquens. Vrticæ herbæ & semen & folia, (nam hæc potissimùm sunt vsui) admodùm digerentis sunt facultatis, adeò vt & phymata & parotidas sanent. Sed & quiddam flatuosum obtinent, quo & venerem extimulent, maximè si cum passo semen bibatur. Porrò quòd non vehementer excalfaciat, sed multùm tenuium sit partium, testimonio est crassorum viscosorúmque humorum ex pectore pulmonéq; eductio, cum quòd partes quas contigerit, pruriant. Porrò flatuosum eius cuius esse particeps dicta est, dum concoquitur, nascitur. Non enim actu flatuosa est, sed facultate. Ventrem autem subducit modicè, ipsa duntaxat abstersione, ac veluti titillatione, non purgatione. Et gangrenosa, & cancrosa, & in totum quæ exsiccari citra mordacitatem postulant, ea conuenienter sanat, nimirùm cùm subtilium sit partium, & temperaturæ siccæ, non tamen tantùm habens caliditatis vt mordicet.

LAMIVM, CAP. XVI.

Nomina. Lib.21.c.15. & 22.14. VRTICA iners & mortua, vulgò Archangelica, Plinij Lamium esse putatur. Sic enim ille cùm de Vrtica tractasset, quæ innoxia, inquit, morsu carens Lamium vocatur. Gallis *Ortie morte*, Germanis *Todtnessel*, siue *Taubnessel*. Iners & mortua cognominata est, quòd foliis sit non mordacibus neque pungentibus, & mitissima. Archangelica ab eximiis viribus. Lamium fortassè à florum figura, veluti cucullo laruatam Lamiam quandam repræsentante. Itali *Milzatellam*, & *Herbam de la Milza* vocant, ab insigni eius aduersus splenis obstructionem & duritiem efficacia, qui splen illis *Milza* nominatur.

LAMIVM, Fuchs.

Genera. Ea duplex est, florum colore distans: alia enim albo, alia luteo constat. Est & alia Vrtica mortua, de qua mòx.
Forma. Lamium siue Archangelica flore albo, foliis est vrticæ vrentis simillimis, fimbriatis, candidioribus, lanugine nequaquã mordaci: caule quadrato: floribus oblongioribus, maioribus, fabæ, per foliorum interualla quasi cucullis, aut galeis apertis, siue ansis inflexis, caules amplexantibus, minùs graueolentibus, albidis, seu pallentibus, radice fibrata.
Locus. Passim circa sepes & semitas nascitur. Est Lobellio Galeopsis Matthioli proximo capiti appicta. Lamium luteum à superiore differre non videtur, nisi proceriore caule, numerosiore, hirsutiore folio: flore pereleganti luteo, non dissimili. In siluosis & opacis potiùs reperitur. Dalechampio est Galeopsis lutea proximo capite picta. Maio potissimùm mense floribus abundant, & tota ferè æstate.
Temper. Calidum siccúmque est Lamium, vt & cætera vrticæ genera, id quod ex gustu & facultatibus eius deprehenditur.
Li.22.c.14. Plinius cum vires & facultates vrticæ fusiùs exposuisset, subiungit. Ea quoque quam Lamium inter genera earum appellauimus, mitissima, & foliis
Vires. non mordentibus, medetur cum mica salis contusis, incussis; inustis & strumis, tumoribus

tumoribus, podagris, vulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus sacris medetur. Quidam è nostris tempore discreuere genera. Autumnalis radice alligata in tertianis, ita vt ægri nuncupentur, cùm eruitur illa radix, & dicatur quæ, & cui, & quorum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem contra quartanas pollere. Iidem radice vrticæ addito sale infixa corpori extrahi: foliis cum axungia strumas discuti, vel si suppurauerint, erodi, complerique. Recentiores vrtica mortua vtuntur sistendo ruentis à naribus sanguinis impetu, imæ ceruici vel scapulis alligando: nam inde sperant in aduersum trahi cruoris manantis impetum. Vlceribus denique, putredinibus, & fistulis mitificè conferre ac mederi tradunt: & verumque Lamium non dissimilibus viribus, sed luteum multò efficacioribus esse ad vulnera, vlcera, & tumores.

GALIOPSIS, CAP. XVII.

ΓΑΛΙΟΨΙΣ vel γαλίοψις, & γαλεόβδολος Græcis, Latinis etiam Galiopsis, vel Galeopsis, vrtica labeo, Vrtica fœtida, Gallis *Ortie puante.* *Nomina*
Dicitur autem Galiopsis si cum, ι, scribatur a florum effigie Galeata, quòd eius flores galeæ aspectum referant. At quoniam inusitatum fuit Græcis præsertim veteribus, Latina nomina cum Græcis componere, γαλίοψις potiùs per η scribendum erit, vt & multa exemplaria habent, & Plinius ita legendum testatur, qui galeopsin hanc herbam nominat: à florum figura mustellæ faciem & rictum quadamtenus exprimente. Id quod etiam videtur innuere τοῦ γαλεοβδόλου nomen, idest, mustellæ fœtidæ: quó & quæ nam sit herba indicatur, nulla videlicet descriptioni aptiore quàm vrtica mortua fœtida.

GALEOPSIS,
Matthioli.

Nam Galeopsis, vt scribit Dioscorides, quam aliqui Galeobdolon nominant. Totus frutex cum caule & foliis vrticæ similis est, sed folia læuiora sunt, & dum teruntur valdè grauem odorem reddunt: flores tenues, purpurei coloris. Nascitur in sepibus & circa vias, & ædificiorum areas vbique. Sic Plinius, ita vt ex Dioscoride transcripsisse videatur. Galeopsis, aut vt alij Galeobdolon, vel galion, caulem & folia habet vrticæ, læuiora, & quæ grauem odorem trita reddunt: flore purpureo. Nascitur circa sepes ac semitas vbique. Sic vrtica fœtida, vrticam aut fœtidum marrubium foliis ac caule refert. Floribus ea purpureis, exilibus, oblongis galericulis, aliquantùm mustellina effigie expressis visitur. Deinde iuxta sepes, rudera & vias oritur passim. Hæc à Lobellio sic picta est Galeopsis siue Vrtica non mordax Lamium Anguillaræ, Purpurea Galeopsis, Heraclea Plinij Tragi: quamquam ab Heraclea Tragi hæc prorsus differre videatur. Quæ verò perperàm Herbariis, Matthiolo, Lacunæ Galeopsis dicitur, Lobellio est Lamium siue Archangelica flore albo superiori capite explicata. Scrophularia verò maior, quæ opinione Fuchsij & Dodonæi galiopsis est, Vrticæ minùs assimilatur, multò minus fœtet, in locis riguis & vliginosis, silnosis, & ab ædificiis multùm dissitis nascitur. Radicem habet magnam, albam, strumosam, adeò notatu dignam, vt hanc indictam minimè præteriisset Dioscorides. Præterea galiopsis folia, caules, succus, & semen vim habent dissipandi *Vires.*

Lib.4.c.90. *Forma.* *Locus.* *Li.27.c.9.*

duritias

duritias, carcinomata, strumas, parotidas, panos. Oportet autem cum aceto bis die imponere, & cataplasma tepidum facere. Sed & decoctum ipsius vtiliter in fomentum affunditur: facit etiam ad nomas, gangrænas & putredines cum sale imposita. Quas insignes facultates non solùm antiqui, sed etiam posteriores & docti medici experti sunt, & literis mandarunt, qui vrticæ mortuæ & fœtidæ nomen indiderunt, qua nota facilè dignoscitur à congenere lamio & perquã simili.

GALEOPSIS Purpurea, Lobellij.

GALEOPSIS Lutea, Dalechamp.

Lib.17.c.9. Easdem vires Plinius ex Dioscoride videtur descripsisse, his verbis. Folia cauleśq; duritias & carcinomata sanant ex aceto trita & imposita. Item strumas, panos, & parotidas discutiunt. Ex vsu est & decoctæ succo fouere. Putrescentia quoque & gangrænas sanat cum sale. Hîc minimè prætermittenda Galeopsis lutea herbariorum, quam descripsit & depinxit Dalechampius. In asperrimis montibus prouenit, radice fibrata, nigricante, inutili, caulibus multis, cubitalibus, angulosis: foliis vrticæ, amplis, imo caule minoribus, medio latioribus, graue quidpiam subolentibus, tactu minimè asperis, villosis, flore in caulis vertice interuallis paribus exeunte, luteo, duobus foliis constante, quorum inferius falcato sinu in capacem aluum extuberat, superius autem operculi modo impositum cõtegit, pallidis staminibus in medio subrectis: semen, flore delapso, in herbaceis calicibus veluti fixum hæret. Inuenitur frequens hæc planta in montis Æguebelletij summo iugo, quà Lugduno Cameriacum itur. Est & copiosa Galeopsis rubra in dumetis nostris opacis, huic cætera similis, flore tantùm rubro diuersa. Vtrumque hoc genus à Lamio Plinij & inodoro & fœtido plurimùm distat. Pena & Lobellius Lamium fecêre à Lamio siue Archangelica specie non differens, flore albo, vt superiore capite delaratum est.

CARDIACA, CAP. XVIII.

RECENTIORES rei herbariæ studiosi, huic herbæ (vetere eius nomine nondum comperto) Cardiacæ nomen dederunt, ab eximiis viribus aduersus cordis affectus. Galli *Agripaume* vocant, & *Grenouse*, à crenatis foliis, Germani *Hertzgespan*, siue *Hertzgesper*. Dodonæus Sideritis primam speciem esse existimat. Alij marrubij genus. Caulem emittit quadratum, geniculatum, nigrum, folia ferè vrticæ, aut marrubij, latiora, nigriora, longioribus, crebrioribus, & altioribus multò incisuris, per interualla in caule ex singulis geniculis prodeuntia: flores purpureos, vrticæ fœtidæ non dissimiles, sed minores, verticillatim caulem ambientes, odore quadãtenus marrubium referentes: radicem luteam, intortam, capillamentis fibratam. Passim in ruderibus, circa sepes nascitur. Cùm amara admodùm sit, calidam secundo ordine, siccam tertio esse constat. Recentiores rectè contra cordis palpitationem, conuulsionem & resolutionem conducere tradunt. Decoctis cordi amicis vtiliter miscent. Potest enim cùm amara sit, sua caliditate & siccitate crassos humores qui in venis & aliis partibus, neruosis potissimùm sunt, incidere, extenuare, discutere. Hac etiam ratione morbo comitiali confert, vrinas mouet, menstrua educit, pectus à pituita detergit, obstructiones aperit, quas frigida causa induxerit, lumbricos necat: in puluerem contrita, & cochlearis mensura ex vino hausta difficilè parientibus mirum in modum opitulatur. Imposita vulnera ferruminat.

Nomina

Lib. 2. c. 87. Pet. Pen. in Aduers.

Forma.

CARDIACA, Matth.

Locus.

Temper.

Fuchs. cap. 148. histor. Matth. in ca. 90, li. 4.

CHELIDONIVM MAIVS, CAP. XIX.

ΧΕΛΙΔΟΝΙΟΝ μέγα Græcis, Chelidonium maius, & Hirundinaria maior Latinis, Officinis Celidonia, Arabibus *Kaurech, Callidunium, Chilodomontoma*, & *Memiram*, Gallis *Chelidoine*, & *grande Esclaire*, Italis *Celidonia*, Germanis *Schelwurtz*, & *Schlekraut*, Hispanis *Celiduenha*, & *Yerua de las golandrinas*. Chelidonio autem siue Hirundinariæ auis hirundo, quæ Græcis χελιδὼν dicitur, nomen dedit, vel, vt auctor est Plinius, quòd hanc primùm auis illa monstrauit, & ea oculis pullorum in nido restituit visum, vt quidam volunt, etiam erutis oculis: vel quod floret aduentu hirundinum, discessu marcescit, quod de minore verè dicitur. Quam Græci nominis vim ignorantes imperiti quidam, præsertim Chymistæ, non Chelidonium, sed cæli donum vocitant. Ac ea falsa nominis præstantia freti, ex hac herba quandam quintam esse fieri prædicant, non modò ad vanas illas chymicas metallorum medicationes accommodatam, sed ad tuendam etiam hominum sanitatem, morbósque plurimos profligandos vtilem. Genera eius duo. Chelidonium maius & minus: de minore diximus. Maius caulem emittit cubitalem & maiorem, gracilem, adnata, foliis plena habentem: folia ranunculo similia, teneriora tamen, & colore sub cæsio, iuxtaq; singula folia florem leucoio similem. Succus illi croceus, acris, mordax, cum aliqua amaritudine, & odoris grauitate: radix supernè singularis, infernè

Nomina

Lib. 25. c. 8.

Genera.

Forma.

CHELIDONIVM Maius, Matth.

ferè autem plures. Fructus cornuti papaueris instar tenuis, longus veluti comis, hæc tamen verba duo, tanquam superuacua, quidã delent: in quo exigua semina sunt, papaueris semine maiora. Hæc Dioscoridis delineatio Chelidonio huic nostro planè conuenit. Est enim fruticosa herba cubitali altitudine: cauliculis rotundis, lanuginosis, teneris, surculosis: foliis ranunculi, siue aquilegiæ tenuioribus, magis incisis, & magis angulosis, aduersa parte cæsiis, auersa incanis: floribus in surculorũ summitate venustis, luteis, leucoio similibus: semine papaueris exiguo, pallido, quod in corniculis seu siliquis longis, exilibus includitur. Vulnerata succũ croceum emittit, gustum vellicantem: radix superiore parte vna, inferiore multis luteis fibris capillata. In locis opacis, parietinis, hortorum scrobiúmque marginibus passim obuia. Mense Aprili florere incipit, atque adeò toto deinceps Vere & æstate floret. Tertij ordinis est in calfaciendo & deficcando. Succus eius mixtus melli, inquit Dioscorides, & in æneo vase prunis decoctus, contra oculorum caliginem prodest. Exprimitur succus ex foliis, radicibus, & floribus ineunte æstate, siccatúrque in vmbra, & in pastillos conformatur. Radix cum aniso & vino albo pota, imposita; etiam cum vino, regio morbo, serpentibúsque vlceribus medetur: manducata autem dentium dolorem sedat. Eadem Plinius tradit. Florentibus succus exprimitur, & in æneo vase cum melle Attico leniter cinere feruenti decoquitur, singulari remedio contra caligines oculorum. Vtuntur & per se succo in collyriis, quæ Chelidonia appellantur. Galenus enucleatiùs eadem docet. Chelidonium extergentis admodùm & calidæ facultatis est: sed & succus eius ad acuendum visum commodus est, vtique in quibus crassum quiddam in pupilla colligitur, digestione atque discussione indigens. Vsi sunt radice eius quidam ad auriginem ab obstructione iocinoris proficiscentem, in vino albo potui exhibentes cum aniso. Similiter mansa confert dentium doloribus. Herba in calceis delata, inquit Matthiolus, si nudis pedibus contingatur, ictericos sanare creditur. Eadem mammis mulierum admota mensium abundantiam sistit. Tusa herba vnà cum radice & oleo chamæmelino feruefacta, & vmbilico illita, tormina ventris, & vteri dolores tollit. Totius plantæ puluis vulnera vlceraq; sanat. Succus ad oculorum maculas, argema, nubeculas, & cicatrices plurimùm præstat: verùm cùm acerrimus sit, adhibendus non est, nisi iis additis quæ eius acrimoniam retundunt, cuiusmodi est lac muliebre. Idem cauis dentibus inditus eos frangit & eiicit. Cadunt quoque verrucæ & arescunt, si frequentet eo illinantur. Quod Plinius & Dioscorides in capitis calce scripserunt hirundines pullis Chelidonio visum restituere, etiam erutis oculis, Celsus fabulosum esse scribit: id enim sponte naturæ per se fieri. Eius hæc sunt verba. Extrinsecus verò interdum si oculum ictus lædit, vt sanguis in eo suffundatur, nihil commodiùs est quàm sanguine vel columbæ, vel palumbi, vel hirundinis inungere. Neque id sine causa fit, quum horum acies extrinsecus læsa interposito tempore in antiquum statum redeat, celerrimeq; hirundinis. Vnde etiam locus fabulæ factus est, per parentes id herba restitui,

Locus. Tempus. Temper. Li.2. c.176. Li.25. ca.8. Li.8. simpl. In cap.176. lib.2. Li.6. ca.6.

restitui,quòd per se sanescit. Id quod ab Aristotele Celsus mutuatus est, qui lib.de animal.ortu,inter aues quæ cæcos pullos excludunt, recenset etiam hirundines, quarum si quis,dum adhuc iuuenes sunt, oculos pungat, rursus sanantur: dum enim fiunt,nondum perfecti sic corrumpuntur: quare rursus nascuntur, & producuntur. Id enim significant Aristotelis ipsius verba: Τῶν χελιδόνων ἐάν τις ἔτι νέων ὄντων ἐκκεντήσῃ τὰ ὄμματα, πάλιν ὑγιάζονται. γινομένων γὰρ, ἀλλ' οὐ γεγενημένων φθείρεται. διόπερ φύονται, καὶ βλαστάνουσιν ἐξ ἀρχῆς. 4.cap.6.

EVPATORIVM, CAP. XX.

ΕΥΠΑΤΟ'ΡΙΟΝ vel ἡπατόριον Græcis, Latinis Eupatoriũ, siue Hepatorium, Arabibus *Cafal, Cafil*, seu *Gafel*, Officinis Agrimonia, Gallis *Eupatoire*, & *Agrimoine*, Germanis *Odermenig*, & *Bruchuurtz*. *Nomina* Eupatorium verò ab Eupatore rege, qui illud primus inuenit nominatum esse volunt. Hepatorium autem,quòd iecori potißimùm medeatur. Eupatorium, describente Dioscoride, herba est fruticosa, (vel meliùs surculosa, φρυγανώδης: non enim fruticat quæ vno tantùm scapo surgit,) vnum efferens scapum, tenuem, lignosum, rectum, nigrum, hirsutum, cubitalem, aut etiam maiorem: folia ex interuallis fissa in partes maximè quinque, aut etiam plures, quinquefolij aut cannabis potiùs foliis similia. Sunt & ipsa subnigra, & serræ modo in extremitatibus diuisa (legendum Græcè πεντασχιδῆ ἐν τῷ ἀμφιπρίονι, non πεντοδῶς, idest, ilicis modo incisa: quamquam, si sic legatur, non mutatur sententia, sunt enim ilicis folia serræ instar incisa:) semen à medio caule enascitur subhirsutum, deorsum mutans, vt etiam siccatum vestibus inhæreat. Similiter Plinius. Eupatoria quoque, inquit, regiam auctoritatem habet, caulis lignosi, nigricantis, hirsuti, cubitalis, aliquando & amplioris: foliis per interualla quinquefolij, aut cannabis, per extremitates incisis quinquepartitò, nigris & ipsis, plumosisq;: radice superuacua. Ex hac delineatione notisq; omnibus planè cõstat nostratem Agrimoniã, verum esse Dioscoridis Eupatorium. Præterea nomen argemone in agrimoniam detortum idem testatur, quod argemonen errantes quidam Eupatorium esse arbitrabantur, vt in fine capitis scribit Dioscorides: quo loco tamen codices Græci corrupti sunt: ἔνιοι ταύτην ἀρτεμισίαν, ἐκάλεσαν, πλανηθέντες: non enim legendum est ἀρτεμισίαν, sed ἀργεμώνην. Hanc enim aliam esse quàm Eupatorium iam dixerat. ἔνιοι πλανῶνται τὴν ἀργεμώνην εὐπατόριον ὀνομάζοντες. Idest, Sunt qui errore ducti argemonen Eupatorium nominant. Vires etiam agrimoniæ cõsentiunt multò magis, & multò plures quàm quas Dioscorides enarrauit. Verumtamen attentiores Herbarij in Dioscoridis & Plinij historia non abs re dubitant, & hærent quónam pacto in Agrimonia folium obseruari poßit, vt monstrat historia, Cannabi vel Pentaphyllo simile, & pariter vt in vtraq; illa planta, in quinque partes, vel etiam plures diffissum, cùm Agrimoniæ folium vnicum sit, & porrectum simpliciter, nisi fortè existimandum sit, in Græcia plantam hanc folia mittere illo modo diuisa, vt multarũ speciẽ figuramq;

Lib.4.c.37. *Forma.*

Li.25.ca.6.

Li.2. c.172.

EVPATORIVM Verum, Matth.

videmus loci diuersitate mutari. Planta hæc est vulgaris notitiæ, frequentissimi Pena in Aduers. vsus & commodi, fruticosa, cubitum & sesquicubitum alta, caulem producens sæpissimè vnicum, durum, lignosum, tenuem, rectum, striatum, angulosum, hirsutũ, subpurpureum, cuius ramulis folia quasi pediculo innixa foliorum vlmariæ, aut potentillæ, aut rosæ effigie, hirsuta, nonnihil incana: flores à medio caule ad summum vsque exigui, lutei, stellati, pentaphylli minores, vbi seminum series lapposa hirsutáque pannis hęrens, quos vel tactos mordicus tenet: medulla intus alba, sapore non ingrata, vti nec tota planta: radix crassa, satis longa, fusco rubore, dura. Huius legitimi Eupatorij vice pharmacopœi ferè omnes in decoctis suis, & medicamentorum cõpositionibus Eupatorium illud cannabinum siuè potiùs pseudoeupatorium vsurpant: de quo iam diximus. Alij quòd plantas istas distinguere non norint, alij vel quòd pseudoeupatorio suo maiores inesse vires experientia compererint, vel quod etsi agrimoniam verum Dioscorides Eupatorium esse non ignorent, tamen à consueto errore deduci nolint.

Locus. Agrimonia in satorum & viarum marginibus, & circa sepes, & in pratis prouenit.

Tempus. Æstate floret, Autumno semen maturum est. Maio mense colligenda est & siccanda, quæ in medicos vsus asseruatur.

Lib.4.c.37. *Vires.* Huius folia, auctore Dioscoride, cum adipe suillo vetere trita & imposita vlcera difficilè, cicatricem contrahentia sanant. Herba & semen in vino pota Li.25.ca.6. dysentericis, iocinorosis, serpẽtium morsibus auxiliatur. Idem de semine Plinius. Semen dysentericis in vino potum auxiliatur vnicè. Galenus μεθοδικοτέρως easdem Li.6.simpl. facultates exponit. Eupatorium herba ipsa tenuium partium, incidendi, extergendíque facultatem citra manifestam caliditatem obtinet. Quare obstructiones iecoris expurgat. Inest itidem ei & adstrictio quædam, per quã robur visceri addit. Pet.Pen.in Ad. Radix exsiccat, & moderatè adstringit: quare externis & internis affectibus perutilis: pota enim viscerum, hepatis præsertim tonum restituit, intemperiem ferè omnem corrigit, obstructiones aperit. Præterea decoctum dilutúmve eius colore limpido vini gilui placet. Cap.77. Serapio in iis recenset, quæ primo ordine calida siccáque sunt.

BALLOTE, CAP. XXI.

Nomina BΑΛΛΩΤΗ & μέλαν πράσιον Græcis, Latinis Ballote, Officinis Marrubium nigrum, Marrubiastrum, Prasium fœtidum, Gallis *Marrube noir*, & *Marrube puant*, Italis *Marrobiastro*, & *Marrobio bastardo*, Germanis *Schuuartz Andorn*, Hispanis *Marroio negro*. Marrubium à foliorum similitudine, nigrum à colore, qui ad colorem fuscum magis vergit quàm in Marrubio, dicta est Ballote: Prasium fœtidum ab odore graui, & fœtore.

Forma. Ballote caules edit quadrãgulos, nigros, subhirsutos, ex vna radice plures: folia marrubio similia, Lib.11. sed maiora, rotundiora, hirsuta, vel, vt alij, densa, (Oribasius addit μέλανα, idest, nigra: nec abs re, quod alteri eius nomini bellè conueniat, quódque ita descripserit Lib.17.c.8. Plinius, Ballote foliis est marrubij, maioribus, & nigrioribus,) per interualla in caule disposita, similia apiastro, graueolentia, vnde etiam apiastrum vocauerunt. Flores in rotæ speciem caules ambiunt. Ibidem. Plinius similiter depingit. Ballote alio nomine Μέλαν πράσον Græci vocant, herbam fruticosam, angulosis caulibus, nigris, hirsutis: foliis vestientibus maioribus quàm porri & nigrioribus, graueolentibus. Sed quod μέλαν πράσον pro μέλαν πράσιον legit, & φύλλα πρασίῳ μείζονα foliis maioribus quàm porri conuertit, ita vt Prasium, idest, marrubium in πράσον, idest, in porrum sæpiùs commutarit, in hoc, vocum similitudine deceptus, vehementer errat. Ex his veram Balloten hîc depictam esse cõstat, quod illa sit fruticosa herba, quadrangulis caulibus assurgens, nigris, hirsutis ferè. Folio marrubij, sed maiore, piloso,

BALLOTE, *Matthioli.*

piloſo, cingente caulem per interualla, odore graui: floribus purpureis, verticillatim caulem circumplectentibus. Naſcitur vmbroſis in locis, propè ſepes, cœmeteria, vias & domos. Floret in fine Iunij menſis & initio Iulij, quo tempore commodè carpi poteſt. Amara & acris eſt, ideò calfacit in ſecundo ordine iam cōpleto, aut tertio remiſſo: deſiccat autem in tertio. Huius folia, inquit Dioſcorides cum ſale trita canis morſibus medētur. Feruenti cinere flacceſcunt, vt condylomata repi imāt: ſordida vlcera cum melle purgant. Quæ Plinius iiſdem ferè verbis retulit. Vis eius efficax aduerſus canis morſus ex ſale foliis tritis impoſitis: item ad condylomata, coctis cinere, in folio oleris. Purgat & ſordida vlcera cum melle. Galenus Ballotes ne meminit quidē in ſimpl. medicamen. cenſu. Sed Paulus acrem & abſterſoriæ facultatis eſſe ait. Vnde cum ſale impoſitam ad canis morſus prodeſſe, non rabioſi, ſed eius qui aliàs momordit, vt idē alibi teſtatur. Eſt alia doctis herbariis dicta Ballote minor, ſeu criſpa, circa ſepes, ædificiorum areas, ſemitas, rudera, naſcens: ſolo gracili & macro: radice candida, fibris quāplurimis tenuiſsimis capillata: cauliculis multis fruticans, quadrangulis, palmum altis: foliis ſubrotundis, priori Ballote ſimilibus, lætiùs virentibus, minùs craſsis, rugoſis, grauiter olentibus, per interualla in caule diſpoſitis, & orbiculatim eam circundantibus: floribus purpureis, verticillato ambitu caulem coro-

Locus. *Tempus.* *Temper.* Li.3.ca.10. *Vires.* Lib.27.c.8 Lib.7. Lib.5.ca.4.

BALLOTE Criſpa.

BALLOTE Criſpa maior.

nantibus:femine in oblongis caliculis, minutulo. Ante hyemem exactã appetente Vere floret, longè tempestiuus quàm Ballote maior. Quidam Coronopum vocauerunt. Est altera Ballote crispa maior, alioqui valde similis, quæ in locis cultis propè hortorũ areas & semitas nascitur, radice cãdida, plurimis fibris villosa, breui: caulibus multis, quadratis, dodrantalibus, ramosis, foliis rotundis, laciniatis, venusta incisurarum specie, orbiculatim caulem ex interuallo circundantibus: flore copioso, verticillatim inter folia prodeunte, puniceo, exiguo: semen in oblongis caliculis minutulum continetur. Floret Februario. Quidam etiam Coronopum nominarunt.

PLANTAGO, CAP. XXII.

Nomina ΡΝΟΓΛΩΣΣΟΝ Græcis, Arnoglossum & Plantago Latinis, Arabibus *Lisen*, aut *Lesan albamel*, Italis *Piantagine*, Hetruscis *Centinerbia* corrupto ex quinqueneruia vocabulo, Germanis *Uuegerich*, Hispanis *Lhanten, Tamchagẽ*, Gallis *Plantain*. Officinæ nomen Latinũ Plantaginis retinuerunt. Arnoglossum quòd folia eius agninæ linguæ simillima sint, appellarunt Græci, Latini autem Plantaginem ducto à planta vocabulo. Sunt qui à similitudine neruorum, quibus quasi costis in dorso per longitudinem folia distincta sunt, Polyneuron vocant. Duo Plantaginis genera, inquit Dioscor. maior

Genera. Li.2.ca.119. Lib.25. c.8. Lib.de pal. cap.40. In cap.119. lib.2.

& minor. Totidem genera Plinius agnoscit. Recentiores herbarij plura fecerunt, Plantaginem mediam, Plantaginem roseam, Plantaginem aquaticam, de qua diximus, Plantaginem marinam. Matthiolus Plantaginem maiorem eam esse scribit, cuius folia septem fibris tanquã neruis distinguuntur, quã ob id Græci ἑπτάπλευρον, idest, septineruiam nuncuparunt: mediam in cuius foliis quinque apparent costę, πεντάνευρον, idest, quinqueneruiam ab iisdem appellatam. Officinæ quoniam folium arctius desinit in acumen, & velut in lanceæ mucronem fastigiatur, Lanceo-

PLANTAGO Vulgaris latifolia, Matthioli.

PLANTAGO Maior, Matthioli.

laram

latam, vulgus Lanceolam nominat. Minimam verò,cuius folia,quæ leuiter hirsuta sunt,tres tantùm neruos habent,quamobrem τριν͂ευρον, idest,trineruia dici potest. Verumtamen iconibus postremæ editionis Arnoglossa nominibus aliis distinxit. Plantaginem enim mediam pinxit septineruiam foliis latissimis,cauliculis longis,à medio floribus spicatis, caudas muriū referentibus. Hæc est Plantago vulgaris latifolia. Deinde Plantaginem maiorē, & septineruiam foliis similiter latis, cauliculis longioribus,in quibus flores vertici propiores. Tertiā Plantaginem longam, quam quinqueneruiam & Lanceolatam appellari diximus. Dodonæus Arnoglossa exhibet:Maius,medium, de quo in Cynoglossis,minus,& marinum. Alij aliter ex foliorum magnitudine & modò Plantaginum varietates & appellationes, distinxerunt. Plantago maior amplior & lætior latis constat foliis, oleracei, generis (Ruellius sic conuertit λαχανώδης, quòd alij potiùs vertendum censent betæ similis: sæpè etenim Attici λάχανον pro beta vsurpant:quare Dioscor.eo vocabulo maiorem Plantaginem betæ similem esse indicauit,vt reuera illi maximè assimilatur, cùm in exprimenda similitudine speciatim loqui non generatim conueniat.) Caulis in hac est angulosus,subruber, cubitali altitudine, à medio ad summum vsque tenui semine circundatus, radices subsunt teneræ, hirsutæ, candidæ, digiti crassitudine. Plantago minor folia habet angustiora, minora, molliora, læuiora & tenuiora: cauliculos ad terrā inclinatos, flores pallidos, semen in summis cauliculis. His descriptionibus Plantago nostra maior latifolia, & minor pulchrè respondent. Pro minore Matthiolus eam,opinor,pingit,quam longam vocat. Dodonæus quinqueneruiam,cuius folia angustiora,rigidiora, quibusdam raris per ambitū denticulis, mucronata: radix rotundior, breuior, pluribus capillamentis depacta:cauliculi angulosi, iuncei:flores albi, stipati in glomerosis & breuioribus spicis. Est & plantago incana,Lobellij & Penæ,cui folia incana superficie pubēt, rigidiora,crassiora, & in ambitum humi, neruulis magis extantibus refracta: radix crassior, longior,minusq; fibrata:rectioribus, altioribus cauliculis,floribus breuioribus,sed magis sparsis & speciosis,albis,caudatis. Iunio & Iulio defluentibus. Prætereà Plantago quædam in hortis ad voluptatem colitur, cui omnia Plantaginis maioris similia præterquā cauliculus summus,eleganti ambitu,foliolis multis,sibi æquali

Li. 1. ca. 61.

Forma.

Lib. 2. c. 61.

PLANTAGO Minor, Longa Matth.

PLANTAGO Minor, Dodonæi.

PLANTAGO *Rosea, Penæ.*

PLANTAGO *Rosea, Lob.*

ſetie mutuò incumbentibus, atq; ſenſim in faſtigiū coëuntibus, vbi quaſi imbricatim ſquamatímve ſeſe decuſſantia folia vmbellam elegantem, quaſi florem conſtituunt herbidum, vt in quadam ſpecie primulæ veris cernere licet. Semen è medio foliorum interſtitio exilit, ſed priori ſimile. Ab hac Plantago alia à Lobellio picta, diſtat ſola panicula ſpicatim ſparſa, onuſta innumera fœtura herbaceorum floſculorum racematim cohærentium, in Belgicis hortis. De Plantagine marina alibi dicendum.

Locus. Plantago maior naſcitur in cœnoſis, ſepibus & humidis locis. Minor itidem circa aggeres, ſepes, prata, & lacunoſa loca. Herba & flores æſtatis initio, Maio & Iunio menſibus, ſemen Auguſto carpitur.

Li.2.ca.119. *Vires.* Vim habent folia, auctore Dioſcoride, exſiccantem atque adſtringẽtem, ideò ad omnia vlcera maligna, elephātica, quæ humore ſcatent, & ſordida conferunt. Eruptiones ſanguinis, nomas, carbunculos, herpetas, epinyctidaſq; cohibent. Vlcera vetera & inæqualia cicatrice obducunt, chironia ſanant, ſinus glutinant. Morſibus canis, ambuſtis, inflammationibus, parotidibus, panis proſunt. Strumis & ægilopiis cum ſale illita conferunt. Olus cum aceto coctum & ſale dyſentericis & cœliacis ſumptū ſubuenit. Datur & in locum betæ cum lenticula coctum. In leucophlegmatia poſt aridas epulas in medio herba decocta datur. Comitialibus & aſthmaticis data proficit. Foliorum ſuccus oris vlcera continua collutione purgat. Cum creta cimolia & ceruſa eryſipelatis medetur: fiſtulas infuſus ſanat. Aurium doloribus & lippitudinibus ſuccus inſtillatus, & collyriis additus prodeſt: gingiuis ſanguinolentis, & ſanguinem reiicientibus potus confert: dyſentericis clyſtere infunditur: bibitur contra tabem. Aduerſus vteri ſtrangulationes in lana apponitur. Item vuluæ fluxiones & ſanguinis excreatiōnes ſiſtit. Radix decocta collutione & manducata dentium dolores ſedat. Eadē cū foliis in paſſo ad veſicæ renumq; vlcera præbetur. Ferunt tres radices, cū tribus vini cyathis, & pari aqua potas, tertianis auxiliari, & quatuor quartanis. Sunt qui radice è

Lib.25.c.8. collo ſuſpenſa ad ſtrumas diſcutiendas vtuntur. Verba Plinij totam hanc rem, & Dioſcoridem ipſum declarant. Celebrauit & Themiſon medicus vulgarem herbam Plantaginem, tanquam inuētor, volumine de ea edito. Duo eius genera, minor anguſtioribus foliis & nigrioribus, linguæ pecorum ſimillimis, caule anguloſo, in terram inclinato, in pratis naſcens. Altera maior foliis laterū modò incluſa,

quæ

[illegible] quia [illegible] sunt, quidam eam heptapleuron vocauere, sic πλευρὰς vertit Plinius, re n[illegible] is explica[illegible] apti[illegible]e[illegible]at, folio tanquā costis distincto, quæ quia septenę sunt, &c. Huius & caulis cubitalis est, & angulosus (sic ex vetere codice legit Cornarius nō, napi similis, vt in vulgatis habetur) Nascitur in humidis multò efficacior. Vis mira in siccādo densandoq; corpore, cauterij vicem obtinēs. Nulla res æquè sistit fluxiones, quas Græci rheumatismos vocāt. Alias eius facultates & multò plures idē Plinius variis locis tradit. Stomachū corroborat plātago per se sumpta in cibo cum lente, alicæ've sorbitione. Strumis medetur. Semen eius in vino tritum, vel ipsa ex aceto cocta, aut alica ex succo eius sumpta, dysentericis datur. Lichenis fœdo malo medetur trita. Vitia sedis & attritus celerrimè sanat. Ex aqua mulsa duabus horis ante accessionem pota duabus drachmis, tertianas leuiores facit, vel succus radicis madefactæ, vel tusę, vel ipsa radix trita in aqua ferro calefacta. Quidā ternas radices in tribus cyathis aquæ dederunt. Iidē in quaternis quaternas fecerunt. Hydropicos sanat in cibo, cum priùs panē siccum comederint, sine potu: folia podagras refrigerant, & in primo impetu podagræ rubentis, hoc est, calidę conueniunt. Oris vlcera succus emēdat, & folia radicesq;, cōmanducata, vel si rheumatismo laboret os. Vitio reiectionis sanguinis idē medetur, phthisimi sanat si bibatur, & ipsa decocta in vino cum sale & oleo à somno matutino refrigerat. Luxatis dolores & tumores tollunt folia tusa, addito sale modico, fistulis infusis succus auxilio est. Sanguinis profluuiū sistit semen, si ore reiiciatur, siue aluo fluat, siue fœminarum vtero. Succus vomentibus sanguinē datur. Contusis, euersis omnibus modis ipsa sumitur. Medetur omnium generū vlceribus, peculiariter fœminarū, senum & infantium igne mollita, melior & cum cerato. Sed vt eas vires habeat plātago, quas Dioscor. & Plin. ipsi tribuunt, tēperamētum eius mixtū facit, quod declarat Galen. his verbis. Plātago mixtę est tēperaturę, habet enim quiddā aqueum frigidū, & austerum quiddā, id quod terreū est, siccum, frigidum. Itaq; refrigerat simul & desiccat, & in vtroq; secūdi excessus à mediis est. Portò medicamenta quæ cum hoc quod refrigerant vnà etiā adstringunt ea & ad vlcera rebellia omnia, & ad fluxiones & putredines conueniunt, ac proinde & ad dysenterias. Nam & sanguinis profluuia sistūt, & si quid aduratur refrigerantium sinus quoq; glutinant, & alia vlcera recētia simul & vetera. In omnibus ferè id genus medicamētis primas tenet, aut certè nulli secunda est plantago idq; tēperaturę symmetria & cōuenientia, siccitatē enim obtinet morsus expertē, & frigiditatē quæ nondū obstupefaciat: & fructus & radix similis sunt facultatis, nisi q, tum sicciotis, tum minùs frigidæ. Sed & semē subtilium est partium: radices verò crassiorum, atq; herbæ folia exsiccata subtilium partium existunt, & minùs frigidæ facultatis: nēpe difflatē ex eis ac digesto excremēto aqueo. Hac ratione & radicibus vtuntur ad dentiū dolores, tum mandentes, tum collusionibus incoquentes. Præterea ad iocinoris & renum obstructiones nō has tantùm adhibēt, sed folia quoq;, & multò magis semina. Hæc enim omnia quandam in se abstergendi facultatē obtinēt, quam & in tota herba viridi inesse satis coniici potest, verùm ab humiditatis copia deuinci. Insignes alias eiusdem facultates neoterici prædicāt, maioris & minoris semen tritum ouoq; exceptum, & calente tegula inassatum, dysentericos iuuare frequenter deuoratum. Succus ex rosaceo fronti adhibitus capitis dolores à causa calida ortos mulcet. Datur quoque vtiliter ad cruenta sputa cum armenia bolo, aut hæmatite lapide. Idem cum millefolij succo mixtus cruētam vrinam reddentibus mirificè mēdetur potus, præsertim addita philonij persici drachma. Illinitur quoque rectè erysipelatis cum aceto & solani sedique succo. Stillatitia plantaginis aqua cum æquali aceti acerrimi portione sanguinem è naribus fluentem cohibet, si linteola in ea madefacta pedum plantis, manuum volis, & iocinori applicentur.

Embl. in lib. 2.

Lib. 6. sim.

Matth. in c. 119. lib. 2.

OOo 4

GENTIANA, CAP. XXIII.

Nomina ENTIANH Græcis, Larinis & Officinis omnibus Gentiana, Germanis
Entzian & Bitteruurtz. Gallis *Gentiane.* Sic à Gentio Illyriorum Rege, qui in
bello primus eius vires reperit dictam fuisse testantur Dioscorides & Pli-
Forma. nius. Alij, inquit Apuleius, Aloen Gallicam, alij Narcen, alij Chironium, alij Cymi-
nalem vocanr, folia Gentianæ iuxra radicem
erumpunr, iuglandi aut plantagini similia, sub-
rubentia: quę verò à medio caule, præserrim au-
tem cacumine prodeunt, breuiora sunt & angu-
stiora, vno verbo, minora. Est enim apud Dio-
scoridem legendum: τὰ δὲ ἐν μέθῳ τοῦ καυλοῦ καὶ
μάλιστα τὰ καὶ ἄκρον κείμενα, μικρότερα. Caulis illi
magnus, læuis digiti crassitudine, binûm cubi-
torum, interdum hominis altitudine, geniculis
intersectus, ex maioribus inreruallis folia profe-
rens. Flores lurei, primùm calicibus cōclusi, po-
steà inrumescētes explicanrur, semen in calici-
bus habet larum; læue, acerosum, ad spōdylij se-
mē accedens, radicem longam, similem aristo-
lochiæ longæ, crassam, amaram, intus flauam.
Lib.25.c.7. Plinius Dioscoridis descriptionem non omni-
nò expressit his verbis. Gētianam inuenit Gen-
tius Rex Illyriorum, vbiq; nascentem, in Illyrio
tamen prętātissimam, folio fraxini, sed magni-
tudine lactucæ: caule tenero, pollicis crassitudi-
ne, cauo & inani, ex interuallis foliato, triū ali-
quando cubitorum: radice lenta, subnigra, sine

GENTIANA.

Locus. odore, aquosis montibus sub alpinis plurima. Vsus in radice & succo. Nascitur in
altisimis montium cacuminibus, in locis vmbrosis & aquosis, elleboro albo foliis
Tempus. ac natalibus adeò affinis, vt parùm exercitatum eminùs fallat. Floret æstate, Iunio
Temper. potisiinùm mense: dein Iulio semen producit. Auicenna Gentianam calidam esse
Lib.2.c.288 scribir ordine tertio, siccam secundo. Radix calfacientem & adstringērem vim ha-
Lib.4.ca.3. ber, vt tradit Diosco. Venenatorum morsibus succurrit duarum drachmarum pō-
Vires. dere cum pipere, ruta, & vino pota. Succi drachma laterum doloribus, ex alto ca-
dentibus, ruptis & conuulsis opirularur. Hepaticis, stomachicis pota cum aqua sub-
uenit. Radix collyrij modo subdita partus eiicit. Vulneraria est imposita vt lycium:
vulneribus sinuatim depascentibus potisimùm succus medetur: oculis inflamma-
tione laborantibus illinitur: cum meconio collyriis acribus miscetur succus. Apud
Dioscoridem μετὰ, loco ἀντὶ, legēdum esse res ipsa monstrat. Non enim medicamē-
Lib.25.c.7. ti frigidisimi loco substituitur, quod calidum & siccū est: radix vitiligines abster-
get. Plinius hæc quidem breuiter. Radicis natura est excalfactoria, sed prægnanti-
Ibid.cap.8. bus non bibenda. Reliqua verò à Diosco. tradita sparsim idem Plinius habet. Gen-
tiana præcipuè aduersus angues, duabus drachmis cum pipere & ruta, vini cyathis
Ibid.cap.12 sex, siue viridis, siue sicca. Et, Adiungunt & Gentianę succum, quem collyriis acrio-
Lib.26.c.14 ribus cum meconio miscent. Item, Illinitur autem gentiana vlceribus quæ serpunt,
radice tusa vel decocta in aqua ad mellis crasitudinem, vel succo: vulneribus ex ea
factum lycium. Sic enim habent vulgati codices, & sic locus intelligi porest. Sicut
lycium ex sua planta expressum, ita succus ex Gentiana velut lycium expressus vul-
neribùs imponitur, quod dilucidiùs Dioscorides expresit. ἐστὶ δὲ καὶ τραυματικὴ ἐπι-
τιθεμένη

τιθυμάλῳ ὡς τὸ λύχνον. Aliis in locis. Tanta huic vis est, vt iumentis etiam non tussientibus modo, sed ilia quoque trahentibus auxilietur pota. Stomachum corroborat ex aqua pota, farina eius ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, interaneorum vitiis occurrit. Radix trita vel decocta, à ruptis, conuulsis, & ex alto deiectis potatur. Galenus omnem vim Gentianæ radici ex amaritudine attribuit. Gentianæ radix, inquit, multũ est efficax, cùm opus extenuatione, abstersione, purgatione, obstructionis liberatione. Nec mirùm si hæc possit, cùm impensè amara sit. Hęc Galenus. Gẽtianæ radix vrinam & menses ciet, aduersus scorpionũ ictus cæteris antidotis præstat. Eius aqua stillatitia febres ab infarctu tum viscerũ, tum nasorum excitaras mirificè sanat. Alui lumbricos necat, maculas in facie quascunq; deterget, si ea frequẽtiùs abluantur. Eadem radix in vinum immissa ad lassitudinem discutiendam, & appetitum excitandum commendatur. Putredinis hostis est infestissima, & veneni mors. Pesti adeò remedium præsens, vt nonmodò homini, sed etiam brutis incolumitatem tueatur, & amissam instauret. Lib. 6. sim. Matth. in cap. 3. lib. 3. Pet. Pen. in Adu.

CRVCIATA, CAP. XXIIII.

Nomina

FACIE & facultatibus adeò affinis est Gentianæ hæc planta, vt docti Gentianæ speciem faciant, quare Gentiana minor à quibusdam dicitur, vulgò Cruciata, prisco nomine nondùm comperro. Sic autem nũcupatam quidam existimant, quòd radix secundùm longitudinem tripartitò aut quadripartitò fissa sit, sed foliis cruciatim cauli incumbẽtibus nominis

CRVCIATA siue Gentiana minor, Matth.

CRVCIATA siue Gentiana minima, Matth.

Forma.

etymum potiùs debetur, Gallicè *Croisette*, Germanicè *Madelgeer*, nominatur. Caule est rotundo, dodrantali, ac etiam maiore, in summo rubescente, paribus ferè interuallis ab imò ad summum geniculis intersecto, à quorum singulis alis bina prodeũt folia, crassa, angusta & oblonga, vulgaris saponariæ æmula, & gentianæ foliolis in summo caule erumpẽtibus similia: flores purpurei vel cærulei diluti in summitate

circum

Locus. circum caulem in orbem ex cauliculis herbacei coloris exeunt. Radix alba, longa, amarißima, locis aliquot ab vtroq; latere crucis instar perforata. Multa & paßim *Tempus.* oritur locis incultis, sed non ita arduis vt Gentiana: floret Iulio mense. Ex summa *Temper.* amaritudine calidam & siccam esse colligere licet, & viribus Gentianæ proximis *Vires.* præditam. Recentiores magnum eius contra pestilentiæ venena vsum esse affirmant: item ea quæ in thorace hærent educere posse, hausto foliorum aut radicis decocto, aut sumpta eius siccatæ farina. Menses mouet, comitialibus prodest. Vino in quo inferbuerit vulnera & vlcera maligna lauasse & fouisse prodest, aut puluerem in ea iniicere: deterget enim & glutinat. Est alia Cruciata, minor cognominata, quæ ad Rubiæ & Aparines similitudinem quadantenus accedit, sed mollis & hirsuta herba, cauliculi tenelli, quadrangulares, geniculati, folia è singulis internodiis quaterna, decussata, breuiora, sed latiora ferè quàm Aparines. Flores exigui verticillatim cauliculos ambiunt, dilutè lutei: radices subsunt perquàm tenues. Iuxta fossas, riuulos, & quandoque agrorum margines, inter sentes, à Maio ad finem vsque æstatis reperitur, & cum flore. Matthiolus addit Cruciatam minimam.

VNIFOLIVM, *CAP. XXV.*

Nomina FOLIO etiam plantaginis est vnifolium, Germanis *Einblat* dictum, Gallis *Vnefueille*. Quare μονόφυλλον possumus appellare. Gramen est *Forma.* Parnasi Cordi & Loniceri. Foliū vnum per initia ab imo promit. Deinde semine iam perfecto in cauliculo rotūdo & tenero, duo prodeūt folia priori similia, sed minora, plantaginis figura, & neruulis striata, supernè acutiora, alterum superiore est loco: flores supereminent albi, galij odori: deinde acini parui, rotundi, pallidi initiò, dum maturuerunt rubentes, gustu amaro & ingrato, radix gracilis & geniculata, trāsuersim euagatur. Vmbrosis lucis & nemoribus frequens. Maio mense floret. Temperie est calida siccáque. Recentiorum quorumdam sententia vnifolij radix aduersus pestem, & omne genus veneni singulare est remedium, hausta statim initio pulueris eius semidrachma cum vino generoso aut aceto, aut vtroque, ita vt cùm æger hauserit in lecto sudet. Folia cum radice recentibus vulneribus admouisse prodest, quod ea ab inflammatione & suppuratione tueantur.

VNIFOLIVM.

Locus. *Tempus.* *Temper.* *& Vires.*

BIFOLIVM SIVE OPHRYS Plinij. CAP. XXVI.

Nomina ORTV, folio quoque, plantagini simile est Germanorum *Zuyblat*, id est, bifolium à geminis foliis, Gallicè *Double feuille*, à nonnullis ob fo- *Lib. 26. ca. 11* liorum cum plantagine similitudinem, & quòd locis humentibus familiaris sit, Damasonium creditum: à quibusdam Gramen Parnasi, a Dodonæo Pseudorchis bifolium, ab aliis perfoliatæ species, ab aliis Ellebotine, ab aliis, & rectiùs quidem, Ophrys Plinij: non quòd fucandorum supercilliorum *Forma.* facultate, hanc plantam præditam esse compertum sit, sed à binis foliis. Caule est rotundo, læui, duo duntaxat proferente folia, vtrinque vnum ex aduerso, plantagini

OPHRYS.

tagini maiori similia, viridantia, secundum longitudinem fibris distincta, à medio ferè caule ad summum vsque caliculi vtrinque multi sunt, & in his velut linguæ dissectæ, nutantes flosculi, ex pallido siue ex flauo herbacei, quos etiam muscis, siue paruulis volucribus plumis exutis comparare possis, nec non testiculorum quorumdam floribus. Radix subest tenuis, cum adnascentibus radiculis multis, oblongis & odoratis. In montibus, pratis vdis & frigidioribus frequens nascitur. Maio & Iunio mensibus floret, dein statim euanescit, quare hoc potissimùm tempore colligenda. Gustanti glutinosa esse apparet, & quodammodo dulcis, ideò calidam & siccam esse coniicere licet. Cùm igitur facultate non sit adstringente, damasonium esse nequit, tamen ad fracturas & vulnera conglutinanda hac herba recentiores vtuntur. Capillum denigrat Ophrys herba, inquit Plinius, denticulato oleri similis, foliis duobus: quidam hoc loco censent legendum, lenticulato, betam exponentes, quam ideò sic dictam volunt, quòd ea sæpissimè cum lenticula vescerentur olim, cibum eiusmodi τευτλοφάκην nominantes.

Locus. *Tempus.* *Temper.* Fuch.c.213. Pet. Pen. in Ad. Lib.16.c.15.

CYNOGLOSSVM, CAP. XXVII.

VT arnoglosso ab agnina, ita Cynoglosso à canina lingua nomen dederunt antiqui. Græcis igitur κυνόγλωσσον & κυνόγλωσσος dicitur, Latinis Cynoglossum & canina lingua, Officinis Cynoglossa, & lingua canis, Gallis *Langue de chien*, Germanis *Hundszung*. Quænam autem ex aliquot plantis, quas ad caninæ linguæ speciem natura effinxit, verum sit & facie & viribus Cynoglossum, magna est inter herbarios contentio, cùm ne veteres quidem in huius herbæ delineatione consentiant. Dioscorides enim Cynoglosso caulem adimit, quem Plinius eidem tribuit. Sic igitur describit Dioscorides. Cynoglossum folia plantagini latifoliæ similia habet, sed angustiora, minora, & lanuginosa, caulem non habet, & humi sternitur. Plinius verò. Iungitur & Cinoglossos caninas imitans linguas, topiariis operibus gratissima. Aiunt, quæ tres thyrsos seminis emittat, eius radicem potam ex aqua ad tertianas prodesse, quæ quatuor ad quartanas. Est alia similis ei quæ fert lappas minutas. Eius radix pota ex aqua ranis & serpentibus aduersatur. Recentiores ad vires attenti, & ad eos effectus quos catapotia de Cynoglossa inscripta pollicentur, aliud atque aliud Cynoglossum ostendunt. Nonnulli plantam eam, quæ Plantago media à Dodonæo nominatur, ab aliis plantago villosa seu sessilis, quæ plantagini maiori seu latifoliæ similis est, nisi quòd folia habet angustiora, minora, parùm hirsuta, caules quoque hirsutos in summo spicas proferentes

Nomina Li.4.c.124. Li.25 ca.8. Lib.1.c.61. *Forma.*

CYNOGLOSSVM, *Quorundam.*

proferentes breuiores quàm in maiore plantagine: flores ex albo purpureos: radicem candidam & longiorem. Locis humidis & herbidis, secúsque vias nascitur, frigido siccóque est temperamento ad tertium vsque ordinem. Est aliud Monspeliensium vulgare Cynoglossum, cui folia sunt mollia, leuia, lanugine pauca, ad tactum minimè aspera, mollitie & effigie linguæ caninæ, vel glasti, nonnihil venosa, albicantia, plantagine latifolia arctiora: caulis rotundus, incanus, in alas diuisus, quibus flores punicei, angusti folij buglosi, paruum semen, lappulis hirsutis vel clypeolis contentum, vestibus, vt agrimoniæ & caucalidis pertinaciùs hærens. Pinguibus & sabulosis locis prouenit, sed hîc pusillum, & vix sesquipalmum aut pedem excedens, alibi pinguibus & humentibus aruis multò procerius. Quantum ad caulem & flores attinet, nullos fert nonnullis annis, præcipuè vmbra salinea aut vicinis sepibus opacatum, aliis annis, & aliis in locis caulem & flores & semen promit. Si vires considerentur, nulla est quæ potiores aut conuenientiores habeat, & quæ omnes quos pollicetur certiores quàm hæc effectus præstet. Ambustis siquidem opitulari vel mulierculæ sciunt, refrigerandi scilicet manifesta qualitate & siccante, dolorémque leniente, & maiorem affluxũ prohibente, præsertim cum axungia liquefacta, feruidáve instillata: eadem alopeciis, ab acri & erodente humore capillis defluentibus, confert. Prætereà emollit aluum visua malactica & mucrosa vino incocta quod eius frigiditatem retundit. Radix symphyti est magnitudine, muccore & colore, odore penè soporifero, maximi hodie vsus ad acres & te-

Locus. Temper. Cynoglos. Monspe. Pet.Pen.in Adu. Forma. Locus. Vires.

CYNOGLOSSVM Pusillum, Narbonense.

CYNOGLOSS. Vulgare floridum Matth. secundum Pliny.

CYNOGLOSSVM, Matthioli.

nues

nues fluxiones: magis tamen ſpiſſat quàm refrigerat. Quare catapotiis ad acrem & tenuem fluxionem ſiſtendã Trallianus immiſcet,quæ recipiunt myrrhæ drach- Lib.2.c.4. mas ſeptem, hyoſcyami,opij ſingulorum drachmas quatuor, corticis radicis Cynogloſſi herbæ drach. quatuor & ſemiſſ. Ea ſimiliter deſcripſit Meſues ad catarrhum,coryzam, tuſsim, alioſq; his ſuccedentes affectus, addita croci drach.vna &

CYNOGLOSS. *Vulgare Matth. Lycopſis Lacunæ.*

LYCOPSIS *Anglica, Lobellij.*

ſemiſſe. Matthiolus legitimum & Dioſcoridis Cynogloſſum quod neque caulem,neque flores,neque ſemen gignit, ſe adinueniſſe putat,ſæpiùs à ſe tum viſum, tum lectum Romæ poſt Adriani molem in ſabuloſis quibuſdã locis enatum, quod à vulgari Cynogloſſo quo paſsim Officinæ vtũtur,longiſsimè diſtat: quippe quod in radiantis Solis morem folia fert ſuppinguia, tenui lanugine albicãtia,humi ſtrata, caule perpetuò viduum. At Penæ & Lobellio hæc planta non Cynogloſſum ſed Lycopſis, vel degener anchuſa Æginetæ eſſe videtur,non perpetuo caule carens,verùm toto quidem anno caulem florémque nullum edens,ſed vno & interdum altero anno poſt, æſtate caulem ſeſquicubitalem gignens, rotundum, hirſutis alis multis diuiſum, iuxta quas & folia erumpunt ex interuallis, floréſque echij fimbriati, diluta purpura, exili ſtamine: ſemen borraginis, minùs nigrum: radix craſsior digito ruſeſcit lignoſa, parùm aut nihil attrectantem inficiens. Huic iungit Lobellius Lycopſin alteram Anglicam,quæ via qua Bathonia & Briſtolia Londinum itur,per meſſes multa & læta viſitur,hilari aſpectu,floribus tantùm diſtans, quos non ſecus foliorum & alarum interualla,ſed in ſummis caulibus habet ſaturatiore purpura. In cap.124. lib.4.

QVINQVEFOLIVM, CAP. XXVIII.

ΠΕΝΤΑΦΥΛΛΟΝ Græcis, Quinquefolium Latinis & Officinis & *Nomina* Pentaphyllum, Gallis *Quintefueille*, Germanis *funffingerkraut*.Nomen à numero foliorum habet: in vnoquoque enim pediculo quinque eſſe deprehenduntur. Lib.4.c.38. Dioſcorides vnicum Quinquefolij genus poſuit. Ab herbariis aliis *Genera.*

QVINQVEF. Luteum, maius.

Ibidem. Quinquefol. luteum maius.

Forma

Lib. 9. hiſt. cap. 14.

QVINQVEF. Luteum, minus.

Lib. 25 c. 9.

tria, ab aliis quatuor, vel quinque animaduerſa ſunt genera, florum colore & foliis diſtantia. Quinquefolium, ita deſcribente Dioſcoride, ramulos fert feſtucarũ ſimilitudine graciles, dodrantales, & in iis ſemen: folia menthæ ſimilia, in ſingulis pediculis quina, raro plura, in ambitu ſerrata: florem ex candido palleſcentem, auri æmulum: radicem ſubrubram, oblongam elleboro nigro craſsiorem. Quibus verbis Dioſcoridem Quinquefolium maius luteum delineaſſe perſpicuũ eſt. Etenim ex vna radice oblonga & ſubrubra ramulos emittit tenues & feſtucaceos, ſeſe quà ſolùm ſubierint propagantes, in ſingulis folia quina, in ambitu ſerræ modo crenata, mẽthæ ſimilia: flores luteos vel aureos, in quina folia diuiſos, qui cùm depereunt in parua veluti mora vertuntur, fragis ſimilia, in quibus ſemen. His accedunt natales, & inſignis adſtringendi facultas, de quibus mòx dicemus. Prætereà radix quadrata cùm arida facta fuerit, quod veriſsimè obſeruatum eſt a Theophraſto ſic ſcribente. ἡ δὲ τοῦ πενταφύλλου, ἢ πενταπέτου (καλοῦσι γὰρ ἀμφοτέρως) ὀρυττομένη ἐρυθρά, ξηραινομένη δὲ μέλαινα γίνεται, καὶ τετράγωνος. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὥσπερ οἴναρον, μικρὸν δὲ καὶ τὴν χρόαν ὅμοιον. καὶ αὐξάνεται καὶ φθίνει ἅμα τῇ ἀμπέλῳ. πάντα δὲ πέντε τὰ φύλλα. διὸ καὶ ἡ προσηγορία. καυλοὺς δὲ ἐπὶ γῆς ἵησι λεπτούς, καὶ κνήμας ἔχει πυκνάς. Id eſt, Radix Quinquefolij ſiue quinque peti (nam hoc etiam nomine appellatur) cùm effoditur rubra eſt, arida verò nigreſcit, & quadrata fit. Folium habet Arbuti οἰνάρῳ paruum, colore illi ſimile, augetur & deſinit vnà cum vite, folia omnia quina, vndè ei nomen, caules emittit ſuper terram, tenues, & crebris internodiis conſtat. His ſimilia Plinius tradidit. Quinquefolium nulli ignotum eſt, quod etiam fraga gignendo commendetur. Græci vocant Pentapetes, ſiue Chamæzelon, vel, vt alij, chamæmelum, ſiue pentaphyllum. Quum effoditur rubram radicem habet. Hæc inareſcens nigreſcit, & anguloſa fit. Nomen à numero foliorum habet. Et ipſa herba incipit & deſinit cum vite. Adhibetur & purgãdis domibus. Hæc ex Theophraſto conuerſa eſſe conſtat, præter illud quod Quinquefolium fraga gignendo commendari dicit, quod obſcurum eſt & ambiguum, quæ enim fraga gignit herba, alia à Quinquefolio eſt, nec quina in ſingulis pediculis, ſed terna folia habet. Quinquefolium luteũ minus ſuperiori perſimile eſt foliis, per terram ſerpendi modo, caulibus, floribus, niſi quòd multò minus eſt, nec ita facilè cauliculis terræ hærentibus propagatur, folia

Quinquefolium luteũ minus.

Forma

QVINQVEFOLIVM, Album.

QVINQVEFOLIVM, Rubrum.

folia ferentibus minora, quâ terram ſpectant, albicantia. Quinquefoliũ candidum magnitudine ferè par Pentaphyllo luteo maiori, cauliculis repentibus, teneris, gracilibus, & foliis in quinque diuiſis ſimile, niſi quòd caules hirſuti ſunt, folia longa, *Forma.* anteriùs duntaxat crenata, flores candidi ſunt: radix non ſimplex, ſed adnata & ra-

PENTAPHYLLVM Album, Matthioli.

PENTAPHYLLVM Rubrum, Dodonæi.

diculas multas habens huc illuc vagantes. Quinquefolio rubro Pentaphyllis aliis haud absimili, præsertim luteo maiori folia quinq; partita, toto ambitu crenata, infernè candicantia, supernè nigricantia: caulis palmum vnum aut pedem altus, colore fusco aut rubescente, geniculatus, læuis, in cuius summo flores sæpiùs bini, saturato rubore: deinde veluti mora parua, rotunda, fragorum instar rubescentia, sed duriora, in quibus semen includitur: radix tenera huc illuc dispergitur. Sunt apud Penam & Lobellium duo alia Pentaphilli genera. Maius flore subluteo, interdum albo, & rubro. Caulibus rectis, firmis, pedalibus & cubitalibus, in quibus folia quinq; partita, sed altioribus & crebris incisuris, Geranij robertiani vel Alceæ modo: floribus candidis, interdum purpureis, radice foris nigricãte intus rubescente, digitum lata, palmum longa & sesquipalmũ. In Narbonẽsis Sauenæ pingui solo, Iunio & Iulio flores edit candidos, in Apennino Italiæ purpureos. Aliud Pentaphylli generi facie cognatum est: medium enim est inter Tormentillam, Pentaphyllum, & Potentillam. Flosculos ex luteo pallentes, summa folia, caducos cauliculos, & radicem Pentaphylli habet, sed folia ima ex atro virentia in longo pediculo aptantur, Argentinæ siue potentillæ æmulatione: fructus autem fragariæ sterilis simillimus. Hæc Lobellius.

PENTAPHYLLVM Flore albo & rubro, Lobellij.

PENTAPHYLLVM Supinum, Tormentillæ facie, Lobellij.

Locus. Pentaphyllum nascitur in riguis, inquit Dioscorides, & in aquariis ductibus. Sic Pentaphilla nostra locis opacis & decliuibus proueniunt, & aquosis, præcipuè rubrum, quod solùm in scrobium marginibus, & scrobibus ipsis, & stagnantibus aquis reperitur. *Tempus.* Florent Maio & Iunio potissimùm mensibus. *Lib 4.c.38.* *Vires.* Quinquefolium plurimis pollere remediis scribit Diosco. Radicis decoctum ad tertias, si ore contineatur dentium dolores sedat: putredines in ore si colluatur sistit: arteriæ asperitates si gargarizetur emendat. Contra alui profluuia & dysenterias auxiliatur: item articulorum & coxendicũ dolores potum sanat. Cocta radix in aceto, & illita herpetas cohibet. Strumas discutit, duritias, œdemata, aneurysmata, abscessus, erysipelata, pterygia digitorum, cõdylomata, scabiésq; sanat. Teneræ radicis succus cõtta iocinoris & pulmonis affectiones, & venena prodest. Folia cum hydromelite aut vino diluto, aut exiguo pipere conrra febrium circuitus bibuntur, in quartana quidem quaternûm ramulorum folia, in tertiana verò ternûm, in quotidiana vnius. Tricenis diebus

pota

pota comitialibus auxiliantur. Foliorum ſuccus per dies aliquot trium cyathorum menſura potus celeriter morbum regium ſanat. Vulnera quoq; & fiſtulas cum ſale & melle ſanant:inteſtinorum ramice laborantibus ſuccurrunt. Quinquefoliū ſanguinis profluuia ſiſtit potum & illitum. Plinius eadem quæ Dioſcorides variis locis tradit. Quinquefolium ſtrumis mederur, inquit,& pectoris vitiis.Idē iſchiadicis bibitur & imponitur:panos ſanat,impoſitum articulis vtiliſſimū, fiſtulis quæ in omni parte ſerpunt auxilio eſt cum ſale & melle, phalangio aduerſatur,lichenas emendat.Succus de quinquefolio potus ciathis tribus anginæ medetur. Idem iocinoris & pulmonis vitiis, ſanguinemque reiicientibus, cuicunq; ſanguinis vitio intus occurrit. Multi ſupra omnia laudant ad deploratos dyſentericos Quinquefoliū decoctis in lacte radicibus & potis.Idem decoctum ad tertias in vino ictericis dari atq; illini vtiliſſimum eſt.Eius folia ex aqua comiliales ſanant. Item contrita ex vino ſumpta triginta diebus in beronicæ farinæ pondo denariorum tredecim cum aceti ſcillitici cyatho,comitialibus morbis liberanr.Celerrimè ſuccus regio morbo medetur tribus cyathis cum ſale & melle potus. Quinquefolij folia quidam terna tertianis dedêre,quaterna quartanis, plura cæteris, omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua mulſa. Galenus Pentaphylli radicem ſcribit deſiccare vehementer, minimùm verò acrem eſſe,ob id multo eſſe vſui,velut alia quoq; omnia, quæ cùm ſint tenuium partium,citra morſum deſiccant.Eſt enim hæc radix,inquit,deſiccatoria ex tertio ordine minimùm habens euidentis caliditatis. Idem Quinquefolij radicem in vino coctam dentium dolores leuare tradit. Li.8.ſimpl. Lib.5 med. local. ca.9.

TORMENTILLA, CAP. XXIX.

ΕΠΤΑΦΥΛΛΟΝ Græcè, Septifolium Latinè, vulgò Tormentilla nominatur,Gallicè *Tormētille*,Germanicè *Rotheluurtz*,& *tormētill*.Hepraphyllum à ſeptenario foliorum numero, Tormentilla verò quia tormentum cruciatúmve dentium ſæuiſsimum placat, atq; venenatarum quarundam rerum compeſci furorem cruciantem. *Nomina*

TORMENTILLA.

Quinos, ſenos,octonósve ramulos,graciles, rotundos, humi repentes & ſubrubentes ex vna radice profert:folia parua, quina, ſæpiùs ſeptena,in ſingulis pediculis crenata,quinquefolij minoris lutei ſimilia, floſculos luteos, radicem craſſam,biſtortæ ſimilē,modicè inrortā,atq; intus rubrā,foris nigricantē. Ex hac deſcriptione cōſtat falli eos, qui Tormentillam Dioſcoridis pentaphyllum eſſe putant:hoc enim quina tantùm,illa ſeptena ſæpiùs folia fert,hoc radicem oblongam, rectam, elleboro nigro craſsiorem, illa breuem,cōpactam, intortam, biſtortę ferè inſtar. Propiùs ad Chryſogonum Dioſcoridis accedere videtur, quod denſè fruticat, quernis foliis, flore coronarij verbaſci: radix vt rapum extuberat,intus ruberrima,foris nigra. Tormētilla nemoribus opacis, montoſis etiam, ſiccis macilentíſque locis gaudet. Serò & æſtate floret. Deſiccatoriā eſſe tertio ordine, nullatenus ramen manifeſta caliditate participare vires effectúſque demonſtrant:nam vulnera glutinat, *Forma.* Lib.4.c.51. Pena & Lobel. *Locus.* *Tempus.*

farina herbæ vel radicis cum ſucco plantaginis pota vrinæ incontinētiam ſupprimit. Eadem inſparſa vulnera ad cicatricem perducit, cum oui albo ſubacta, & ſiglino decocta datur cholericis, foliorum ſuccus deploratis fiſtulis inſtillatur, neque non oculis ad diſcutiendas maculas. Ad putreſcentia oris vlcera herba & radix cōmanducata, & ore retenta valent. Herpetas, ſtrumas, duritias, tumores, aneuryſmata ſanat. Denique eaſdem quas quinquefolium facultates habet. Quare venenis reſiſtit, dyſenterias & omnes ſanguinis eruptiones compeſcit. Radicum puluis cauis dentium inditus cum aluminis & pyrethri momento, non modò dolorem ſedat, ſed fluxiones cohibet. Heptaphyllo herba trita, inquit Apuleius, & cum oleo mixta pedes perunges: id tertio die dolorem tollit.

SANICVLA, *CAP. XXX.*

A Veterum nullo deſcripta, ſed à recentioribus inuenta quemadmodùm & multæ aliæ vulnerariæ herbæ, cenſetur herba hæc, cui à potiore medici munere, nempè ſanandi, nomen ſaniculæ datum: ſanat enim vulnera. Germanis *Sanniker*, Gallis *Sanicle* dicitur, à nonnullis Diapenſia. Matthiolus hanc quartum pentaphylli genus facit, minimè ex aliorū etiam peritorum herbariorum ſententia. Sed cùm herbis aliquot Saniculæ nomen poſitum ſit, hîc de duabus duntaxat tractabimus, quarum vna eſt, quæ propriè Sanicula, & Sanicula mas nominatur, altera quæ cùm forma & facultate ad veram Saniculam, quæ mas dicitur, proximè accederet, Sanicula fœmina à Fuchſio, & aliis herbariis nominata eſt. Sanicula mas folia fert vitis aut apij, rotunda, in quinq; partes diſſecta, altiore diuiſura, fimbriata, ex atro virentia, læuia, numeroſa, ſingula è ſingulis pediculis purpuraſcentibus, ex radice prodeuntibus, ex qua & caules folia ſuperantes, glabri, teneri, graciles in quorum verticibus rotunda capitula, floribus albis referta, deinde ſemen hirſutum & aſperum: radix fibrata ellebori nigri modo, foris nigra, intus alba. Sanicula fœmina cauliculos emittit teneros, glabros, flexiles, in quibus folia quinquepartita, parùm crenata, geranij columbini aut ſaniculæ inciſura, aſpera, nigricantia, in quibus ſummis flores in vmbella congeſti, candidi, aut cærulei diluti: ſemen ſtriatum, oblongum: radix quamplurimis fibris longis, nigris conſtat, ex vno nexu appenſis, ellebori nigri radici planè ſimilis: Quare nonnulli, in quibus eſt Dodonæus, elleborum nigrum eſſe voluerunt. Cordus Aſtrantiam nigram appellat. Sanicula mas naſcitur in ſiluis vdis, & vmbroſis locis ſeptentrionalium regionum magis quàm calidiorum, copioſiſſima & notiſſima Anglis & Germanis, à quibuſdam etiam in hortis colitur. Sanicula fœmina vmbroſis quoque, montoſis, ſed celſioribus & Alpinis delectatur. Iunio & Iulio menſibus florent. Sanicula mas adſtringit ſimul & amara eſt, vt hoc nomine calfactoriam & exſiccatoriam eſſe nulli dubium ſit. Statuunt autem calidam & ſiccam eſſe ordine ſecundo Dodonæus ſiccam ordine tertio, & adſtringentem eſſe ſcribit. Saniculam vulneribus conferre mirificè experientia compertum

SANICVLA, Mas,

Nomina In cap. 38. lib. 4. *Genera.* Cap. 160. giſſ. *Forma.* Lib. 4. c. 26. *Locus.* Pena in Adu. *Tempus.* *Temper. & Vires.* Ibid.

SANICVLA Fœmina, Fuchſ.

compertum eſt: quare Gallis, inquit Ruellius, *Li.2.c.147.* in adagium venit vulgò iactatum, eos non egere chirurgo, qui Saniculam habuerint. Germani chirurgi ad interna vulnera, enterocelas & fiſtulas maximè vtuntur, eius puluerem vel decoctum potui exhibentes. Vis eſt eius eximia ad internorum excrementorum commotionem inhibendam, ſiſtendamq́; nè in partes, imbecilliores corruant. Tumores enim reprimere decoctam herbam, aut impoſitam, aut eius ſuccum illitum tam in homine quàm in pecudibus conſtat: neque aliud præſentius eſt auxilium, cùm ad pulmones vel fauces vitium decumbit, foliis & radice in aqua melle addito coctis, & potui datis, malignis & putridis oris, gingiuarum, & faucium vlceribus collutione & gargarizatu medetur. Denique omnia, quæ ſymphytum, præſtat etiam Sanicula potiſsimùm verò ſanguinis ſputo dyſenteriæ, renúmque vitiis medetur decocta in aqua vel vino & pota.

CORTVSA, CAP. XXXI.

MATTHIOLVS herbam quandam eximiis viribus inſignem celebrat, *Ca.17. li.4.* quam Cortuſam ab inuentore Cortuſo Patritio Patauino nominauit. Lobellius Veronenſium Caryophyllatum flore Saniculæ vrſinæ. Prouenit hæc foliis ferè vitis, ſed minoribus, ſubrotundis, atque ſubaſperis, adſtringente quadamtenus ſapore, in *Forma.* longis pediculis. Caules edit tenues, rectos, foliis nullis veſtitos, qui in cacumine magno naturæ artificio flores gerunt extima parte purpureos, intima aureo fulgore ſplendentes, aureiſq́; ſtaminibus intus refertos. Eſt etiam quæ violaceos, & quæ candidos flores ferat, ſed prima frequentior. Radicibus nititur numeroſis, tenuibus, prolixis. Naſcitur vmbroſis locis, nunquã à Sole illuſtratis, cretaceo & *Locus.* albicante ſolo. Nuſquam ab inuentore Cortuſo viſa eſt præterquàm in agro Vincentino, in eo tantùm tractu, quem vulgò appellant *Valleſtagna*. Tota planta dum recens eſt gratiſsimum odorem ſpirat, mellis fauis ſimilem, ſed multò gratiorem, qui in ſicca euaneſcit. Experientia compertum eſt valere hanc plantam ad mulcendos neruorum & articulorum *Vires.* dolores, à quacumque cauſa exortos. Nam ipſius floribus in amygdalino oleo recente ac roſaceo, quod completum vocant, pari pondere commixtis ac diu inſolatis, fit ad hoc

CORTVSA, Matthioli.

medicamentum præstantißimum, si egelidum illinatur. Nec dubium quin tota planta adstringere, ac roborare, & vulnera vlceráque sanare poßit. Ea recentiores vtuntur pota ad thoracis vulnera interna. Eius succum admixta ærugine cuniculosis contumacibúsque vlceribus vtiliter iniiciunt: olfactu spiritus recreat, frigidum cerebrum roborat. Epota prodest cœliacis, dysentericis, fœminarúmque profluuiis, & cruenta expuentibus. Tam intus sumpta, quàm foris illita enterocelis auxilio est. *Temper.* Quæ omnia efficit temperamento excalfaciente & exsiccante, quod radices perspicuè indicant, vtpotè quæ gustu odoratæ adstringentésque sint. His nimirùm facultatibus attenuare, discutere & adstringere, atque roborare valet.

CONSOLIDA SARRACENICA, CAP. XXXII.

Nomina VLGAREM ac tritam Herbariorum nostri temporis appellationem secuti cùm nullum à veteribus huic impositum nomen esse videatur, Consolidam siue Solidaginem Sarracenicam nominamus. Consolidam quidem siue Solidaginem à coniungendis, siue claudendis vulnerum labris (Chirurgi barbari Consolidare dicunt.) Sarracenicam verò quòd Sarraceni & Turcæ quamuis barbari, opinionẽ magnæ peritiæ in medicamentis, præsertim vulneratiis, apud nos aliquãdo essent assecuti. Dicitur & Herba fortis, Gallicè *Consoulde*, & *Consolide Sarrazine*, Germanicè *Heidnischwundkraut*. Ex radice multis & crassioribus fibris capillata caulem erigit rectum, rotundum, *Forma.* tubescentem, cauum, trium aut quatuor cubitorum altitudine, circa quem folia longa, foliis salicis similia, aut amygdali, leuiter crenata: flores in summo pallidi, qui in *Locus.* auras euanescunt. In locis vdis & depreßis, siluis vmbrosis & humentibus, & in

SOLIDAGO Sarracenica, Fuchsij.

SOLIDAGO Sarracenica Lobelij.

montosis

montosis vliginosis fruticat. Siccat tertio propè gradu. Gustu amara est & adstringens. Potui datur cæterarum Consolidarum modo: tam internis vulneribus & vlceribus medetur, quàm externis, imposita cum vnguentis, oleis, emplastris. Decoctum eius in aqua hepati dissoluto tonum reddit, idipsum & vesicam fellis obstructione liberat. Quare ad icterum febrésque diuturnas vtile, & ad incipientem hydropem. Eiusdem decoctum gingiuarum, gutturis, & oris vlcera & fœtorem sanat. Aliud genus Sarracenicæ Solidaginis ponit Tragus, quod nascitur in asperis & lapidosis agrorum limitibus, radice, caule, & foliis quæ habet, cinerea Balsaminæ acutæ, idest, mêthastro per omnia simile. Floret Iulio & Augusto mensibus. Flosculi lutei è rotundis vasculis erumpunt. Mirificè sanandis vulneribus, si decocto herbæ colluātur, prodest. Est etiā Consolida Sarracenica maior ab Herbariis dicta, quę in locis vdis & vmbrosis prouenit, radice valde fibrata: caule bicubitali, terete: foliis per interualla singilatim è caule prodeuntibus, latis, crassis, per ambitū crenatis, venosis, in acutum desinētibus: flore senecioni ferè simili, luteo, in pappos abeunte, saporis amari & adstringentis. Consolidam aliam auream nemorum protulit Pena ex Aureliæ Gallicæ siluosis densissimis, quæ folia habet betæ nigræ aut Limonij, ex atro virentia, carnosa, aliquantùm hirsuta, crassa, venosa, herbæ Aureæ

Temper. & Vires.

Li.1.ca.164.

CONSOLIDA *Sarracenica, tertia Tragi.*

CONSOLIDA *Sarracenica, maior.*

CONSOLIDA *Aurea nemorum, Penæ.*

Narbonen

Narbonensium similia, cauliculos amplectentia binos aut ternos, in quorũ summitate flores sunt radiati, Calendulæ similes & concolores, scitè pectinatim confertis & commissis foliolis antequàm dehiscant, eleganti spectaculo. Radix multis capillamentis sparsa per summum cespitem Bellidis modo, saporis Cõsolidæ mediæ tantillum acrimoniæ prodentis, aut herbæ Aureæ, cuius etiã vires, & aromaticum quid æmulatur. Conuenit, inquit Lobellius, cum Alismate Matthioli, & Chrysanthemo latifolio Dodonæi. In Frisia secus Zutphon & Hackfort frequentissima. De Consolidis aliis diximus, in libro de Palustribus.

VIRGA AVREA, CAP. XXXIII.

Nomina. EST & hoc nomen recentiorum Herbariorum inuentum, veluti fortassè & herba ipsa, apud vulnerarios tantoperè celebris, Gallicè *Verge d'or.* *Forma.* Initio folia per terram spargit, longa, latiuscula, persicæ foliis latiora, tenuia, tantillum crenata, costi hortẽsis modo, multò angustiora, inter quæ prodit caulis tenuis, gracilis, leuiter rubescens, cubitalis & sesquicubitalis, foliis similibus vestitus, sed minoribus, qui circa summum in multos ramulos finditur, confertim floribus luteis siue aureis ornatos, tandem in auras *Locus.* euanescentibus, Consolidæ Sarracenicæ modo: radice fusca, fibrata. Nemorosis & *Tempus.* saltuosis opacis Germaniæ, Galliæ, Angliæ copiosissimè prouenit. Augusto mense *Vires & Temper.* floret. Vis eius adstringendo efficax, sed siccando multò efficacior. Chirurgi iis fœliciter exhibent, quibus intrò inflicta sunt vulnera, & ad fistulas. Est enim glutinandis vulneribus, & vlceribus tam externis quàm internis, atque sanguini sistendo efficacissima. Arnaldus hanc summoperè laudauit ad vrinam ciendam & ad calculos exterendos. Pota alui fluxiones cohibet, & clysteribus infusa. Eius decocto sanantur oris vlcera, firmanturq; dentes. Item gargarizata anginam & columellæ inflammationem arcet, & fauciũ morbis medetur. Verbasci genus quidam

VIRGA Aurea, Matth.

VIRGA Aurea, Dodon.

esse

HERBA Aurea, Penæ & Lobellij.

DOREA, Siue herba Aurea Narbonensium, Penæ.

VIRGA Aurea altera, Lobel.

esse volunt. Aliis est Leucophragis Plinij, & Herba scripta Anguillaræ, à conspersis quibusdam notulis locis, nonnullis potissimùm conspicuis. Huic attexenda Herba Aurea Narbonensium, vulgò *l'Herbe dorée*, foliis Limonij aut Lapathi, flore luteo tripolij. Radix ei parua pro plantæ magnitudine, radici ellebori albi par, capillamentis & fibris, & toto habitu similis: caulis rectus, procerus, circa quem, vt & à radice, numerosa exeunt folia, longa, crassa, rigida in imo angusta, in medio palmæ latitudinem æquantia, intensæ viriditatis, extantibus in eis transuersis & purpurascentibus neruis: flores sunt in summo caule in ramulos diuiso senetionis aut tripolij marini in pappos abeuntes. Sapor, odor radici & foliis aromaticus & medicatus, Angelicæ siluestris, & nonnihil nitroso gustu minimè acri. Plurimũ hac vtuntur vulnerarij, & eam plurimi faciunt Medici quidam. Quæ coniectura cæteris congruentibus notis, magis persuadet esse Theophrasti Chironium, Lapatho simile, aut certè vnum eorum quæ ad Theophrastum Plinius retulit, vt Pharnaceum. Galloprouinciæ & Narbonæ amnibus non admodùm rapidis, & iisdem natalibus quibus Limoniũ gaudet: vnde in hortis Belgij & Angliæ trãslata fuit. Hæc Pena. Priori Virgæ aureæ similis est Virga aurea altera Lobellij serrato foliolo, & tantoperè illi effigie totoq; habitu conuenit, vt neutram ab altera discernere queas, nisi magnitudine & foliorum

& foliorum diuiſura:aſſurgit enim procerioribus duplò caulibus, maioribus, magis ſerratis foliis. Belgis hortenſis eſt,Italoq́; ſemine orta putatur.

HERBA TRINITATIS, CAP. XXXIIII.

Nomina.
GRÆCIS & Mauritanis incognita videtur fuiſſe hæc quæ hodie ab Herbariis Hepatica, quòd hepaticos iuuet, & Herba trinitatis à foliorum figura nominata eſt,& Hepaticũ Trifolium, Gal lis *Hepatique.* Folia fert ampla,in tria diuiſa,trifolij acetoſi foliis haud abſimilia,ſed *Forma.* maiora,longis pediculis appenſa,auerſa parte Cyclamini modo ſubpurpurea, aduerſa albis quibuſdam maculis reſperſa.Cauliculos emittit tenues, in ſingulorum verticibus primo ſtatim vere flos emicat cæruleus,è quo capitulum exoritur echinata ſpecie,in quo ſemen oblongum,ſubcæruleo colore.Radicibus nititur numeroſis,tenuibus,nigris vel ſubrubentibus. *Locus.* Locis prouenit vliginoſis,& inter fruteta: gaudet enim opacis. Probatur maximè à recentioribus medicis ad vulnera glutinanda tam foris illita,quàm intus ſumpta:item ad enterocelas,in quem vſum pulverem dimidij cochlearis menſura ex vino auſtero propinant. Tota planta decoquitur in vino eodem ad columellæ fauciumq́; inflammationes. Refrigerat enim

HERBA Trinitatis, Matthioli.

HEPATICA Polyanthes, Lobellij.

ſiccat & roborat. Quare aduerſus intemperies calidas, & inflammationes hepatis & febrium calores perutilis. Huius flores colore variant,aliàs cærulei purpurei & quandoque niuei. Nonnunquam etiam folia maiora maculis notulíſve variegata ſpectantur. Alia Hepatica Polyanthes cognominata à Lobellio exhibetur, floribus in purpureo cæruleis multiplicibus ſtipata peregrina elegantia. Alioqui folia, radix ſuperiori haud abſimilia. Hæc Lobellius.

GERANIVM, CAP. XXXV.

ΓΕΡΑ'ΝΙΟΝ Græcis, Latinis similiter Geranium, Gruina & Gruinalis aptissima similitudine nominatur, quòd in eius vertice fastigia consurgant nutantia capitulis Gruum cum rostellis similia, in quibus semen occluditur. Diuersæ species diuersa sortitæ sunt nomina. Dioscorides duo duntaxat tradit Geranij genera: sed cùm multis Europæ regionibus tres quatuórve aliæ differentiæ, Dioscoridi, & fortassè priscis aliis ignotæ copiosè proueniant: quibus ob rostrata semina rostrati capitis gruini referentia effigiem, herbarij meritò geranij nomē indiderint, de omnibus hîc dicemus. Ac primùm de iis duobus quæ à Dioscoride prodita sunt, non vt reliqua passim obuia. Primum, inquit, folium habet anemonæ simile, fissum, longius, radicem subrotundam (alia exemplaria & Oribasius habēt στρογγύλην, idest, rotundam) dulcem, quæ editur. Hoc Geranium Ruellius esse putat, quod Acus pastoris, Acus muscata, Rostrum ciconiæ, & Rostrum gruis hodiè Officinis & Herbariis dicitur, Gallicè *Bec de cicogne*, & *Bec de grue*, Germanicè *Storkenschnabel*. In eadē sunt sentētia Fuchs. Dodon. Sed cùm huic radix mali modo rotunda non sit aut subrotunda, nec folia anemones, alij aliud atque aliud exhibent. Matthiolus quidem vbique Ruellij sententiam insectatur, scribitq; primum Dioscoridis Geranium in Ananiæ vallis agro & passim ferè prouenire, foliis anemones modo laciniatis, floribus in purpura albicantibus, è quibus gruum capitula prodeunt, radice alba, ferè rotunda ac dulci. Verumtamen prima Latinorum commentariorum editione, Geranij primi pictura nullū aliud exprimere videtur, quàm Acum pastoris, siue Muscatam, Ruellij, Fuchsij, Dodonæi Geranium primum. Postremis verò editionibus posita nihilominus superiore Geranij primi descriptione, aliquantò pòst longè aliud Geranium describit ac depingit his verbis. Primum Dioscoridis Geranium folia gerit anemones, longioribus tamen diuisuris, in vnoquoque folio senis. Caulem mittit ab ipsa radice rectū, tenuem, geniculatum: flores è geniculis in caule prodeunt punicei vnà cum foliis, rosarum ferè figura, sed longè minores, qui quinque tantùm foliis constant, è quibus rostella oriuntur, inferna parte lunata. Radice rotunda nititur, nuce pontica maiore, subnigricante, & dulci sapore prædita. Nascitur incultis locis. Copiosum in Dalmatia prouenit. Cui delineationi

Nomina

Li.4.ca.114. Genera.

Geran. I. Dioscor. Forma.

Li.3.ca.62.

Ca.76 hist. Lib.2.ca.31.

In cap 114. lib.3.

GERANIVM I. Matth.

GERANIVM I. quorundam, Dalechampij.

GERANIVM II. Diosc. III. Matth. Pes Columbinus.

GERANIVM Tuberosum, Dodon.

pictura quam apponit, prorſus reſpondet. Alij id pro Geranio primo Dioſcoridis habẽt quod in maritimis, circa Tolonem & Antipolim Galloprouinciæ oppida naſcitur, radice rotunda, pruni aut exigui mali magnitudine, intus candida, cortice craſſo veſtita, è nigro ruſeſcente, plurimis villis & tenuiſsimis capillata, ex radicis capite prodeuntibus, longiuſculis, rufis: foliis aquilegiæ, minoribus, longô & gracili pediculo nixis: caule dodrantali, foliolis tribus media parte cincto, cætera nudo: flore puniceo, elegantiſsimo, foliolis multis radiato, apicibus intus nigricantibus. Pena bulboſum & paruum Geranium primum Dioſcor. deſcribit radice pallida, ſubliuida, rotunda, ſapore inſipido, inſulſo & veſco: foliis in longis petiolis ab vno centro quinquepartitis, diuiſura Geranij Robertiani: floribus non ita intenſè purpureis: roſtellis multis, Oeniponti à ſe viſum, rarum in Gallia & Italia. Geranium primum radice tuberoſa aliter depinxit Dodonæus, & vt opinor, fideliùs quàm Matthiolus. Folia huius vti ranunculi, in multas finduntur lacinias: ad anemones fólia accedunt, maiora tamen, & profundioribus inciſuris diſſecta: cauliculi tenues, ramoſi, in quibus flores quinq; foliorum, exiguas roſas mentientes, diluti ruboris, oblongum, tenuem, acuminatumq; inſtar roſtri gruis fructum poſt ſe relinquentes, vnde nomen: radix craſſa, rotunda, & tuberoſa non abſque fibris nonnullis. Geranium alterum Dioſcoridis cauliculos habet tenues, lanuginoſos duorum palmorum altitudine, folia maluæ ſimilia, & in ſummis alis eminentias quaſdam rurſum ſpectantes, veluti gruum capita vnà cum roſtris, aut dentes caninos. Geranium iſtud ſecũdum Dioſcoridis, Fuchſij, Dodonæi & aliorum ſentẽtia, ideſt quod Geraniũ columbinũ, & Pedem columbinũ vulgus vocat, Galli *Pied de pigeon.* Germani *Tanberfuſz.* Nam caules tenues, rubentes, à radice ſtatim lanuginoſoſq; obtinet, folia maluæ minoris, candidiora, vel ſaniculæ, circinata, ſenis octonis've inciſuris laciniata, flaccida: floſculos ſubpurpureos, capitella gruini capitis modo roſtrata, radicem tenuem & oblongam. Matthiolus non dubitat Geranium ſecũdum Dioſcoridis eam eſſe herbam, quæ Pes columbinus vocatur, quod nullis prorſus reclamantibus notis hæc illi reſpondeat: eamq; pro ſecundo Geranio, prima commentariorum editione depinxit. Idem in poſtremis editionibus initio confirmat, deinde hæc ſubiungit. Aliam ab his (primo ſcilicet Geranio & Pede

Pena in Aduerſ.

Geran. II. Dioſc. Ibidem. Pet. Pen. in Ad.

Ca. 114. li. 3.

GERANIVM Aliud, secundum, Matth.

GERANIVM Tertium Plinij, Acus muscata.

& Pede columbino.) Geranij plantam vidimus in multis hortis ac viridariis satam, foliis rotundis, secundi Geranij modo per ambitum laciniatis, maluam magnitudine æquantibus, fructu gruinis capitulis simili. Hanc herbariorum nonnulli Momordicam nuncupāt quemadmodum & balsaminam: alij eodem nomine vocant, eámque cæteris præferunt in potionibus ad interna vulnera glutinanda. Hæc mea quidem sententia, inquit, magis respondet alteri Dioscoridis Geranio, vt quæ foliis ad maluam propiùs accedat. Quare & hanc magis eandem esse cum illo putauerim. Verumtamen haud eam inficias quin Pes columbinus idem sit geranium: sed id quis rectiùs fortè geranium minus dixerit. Paulò pòst geranium illud secundum aliud à Pede columbino ita describit. Secundum foliis est maluæ minoribus, ped.culis tenuibus, longis & subrubentibus appensis: caulibus gracilibus, flexilibus, rotundis: floribus puniceis, ex quibus acuminati apices oriuntur gruinis capitibus similes. Radicem habet tenuem, palmarem & fibrosam. Nascitur secus itinera, locis incultis, ac etiam in hortis. Idq; secundi geranij nomine appinxit, quod prima eorumdem commētatiorum editione pro tertio posuerat. Duobus Græcorum geraniis Plinius tertium Latinorum geranium videtur addere, his verbis. Geranium aliqui Myrrhin, alij Myrrhida appellant, simil s est cicutæ, foliis minutioribus & caule breuiore, rotundo, saporis & odoris iucundi. Nostri sic eam tradunt. Græci foliis candidioribus paulò quàm maluæ, caulibus tenuibus, pilosis, ramosam ex interuallis, binûm cubitorum, & in his folia, inter quę in cacuminibus folia sunt gruū. Alterum genus foliis anemones, diuisuris longioribus, radice mali modo rotunda, dulci. Geranium Latinorū etsi myrrhis, Plinio auctore, à quibusdam nominetur, tamen à Dioscoridis myrrhide differt, cuius historiam Plinius etiam alio loco tradidit. Sed Matthiolus cum quibusdam aliis rectè cēset esse, id quod à Fuchsio & Dodonæo pro primo Dioscoridis geranio positum fuisse diximus, & rostrum ciconiæ, Acū pastoris & Muscatam appellatum, Gallis *Bec de cigogne*. Folia etenim fert myrrhidis aut cicutæ, minoribus tamen diuisuris, humi iacentia, quæ senescentia rubescunt: cauliculos multos, breues, rotundos, graciles, teneros, subpurpureos, hirsutos, præsertim cum adulti sunt: flosculos in summo venustos, purpureos, stellæ figura, deinde capitula gruum aut ciconiarum

Li.26.ca.11. Geran. 3. Plin. 3.

Li.24 c.16.

Forma.

HERBA Roberti. Geranij IIII. genus, Matth.

Ca.114.li.4. Gera. IIII. Herba Roberti.

Forma. Fuchs.cap. 76. Histor. Pet.Pen.in Aduers.

GRVINALIS, Dodon.

Geran.V. Gruinalis.

Forma.

Gera. VI. Hæmatod. *Forma.*

terna quaternáve simul cum rostellis, longitudine acus: vnde Acus pastoris nomen, & muscatæ ab odore iucundo, vt ait Plinius, cicutariæ veræ aut myrrhydis: radix est digitum longa, rotunda, candida, dulcis. Id pro tertio Geranio pinxit Matthiolus in postremis commentar. editionibus. Huius Geranij species, eodē Matthiolo auctore, est herba geraniis etiam adnumerata, quæ à caulium, foliorum & florum rubro colore primùm Ruberta dicta est, deinde Herba Roberti, Herba Robertiana, & Geraniū Robertianū haud dubiè à superstitione aliqua Diui, qua superior ætas mirificè imbuta fuit, Gallicè *l'Herbe Robert*, Germanicè *Ruprechtskraut*. Cauliculos spargit multos, graciles, hirsutos, purpurascentes, vel phœniceos, geniculatos: folia chærephylli vulgaris aut coriandri, siue pentaphylli, aut artemisiæ diuisura, sed profundiore, subhirsuta: flores multi in summo quinque foliolis constant, purpurei, circinati, qui defluentes rostratos mucrones aut acus ex latiore basi in rectum desinentes relinquunt, in quibus veluti siliquis paruis subhirsutis & subasperis pusillum semen includitur. Radix ex flauo viret. Hanc Matthiolus postremis commentar. editionibus quinti Geranij, Fuchsius & Dodonæus tertij nomine depinxerunt. Robertianæ species est quæ gruinalis & geranium gruinale à Dodonæo nominatur. Germanicè *Kramchhalsz*, cauliculis hirsutis, rubentibus: floribus purpureis, capitellis gruini capitis instar rostratis, superiori similis. Floribus maioribus duntaxat differt, & foliorum altioribus incisuris. Radix eius est intus candida, foris sublutea. Fuchsio & Dodonæo quartum est geranij genus. Tertia item Robertiana cauliculis multis, teneris, nonnihil hirsutis, foliis altiùs insectis, floribus purpureis, capitellis gruini capitis formam referentibus, secundæ Robertianæ simillima est, præterquàm quòd huius tertiæ caules proceriores sunt & longiores, folia maiora, flores item maiores, roseo colore & ambitu: radix sanguineo intus & foris colore, à quo geranium hæmatodes à quibusdam, & à Germanis *Blutwurtz*: radix sanguinea, aut à mirifica eius in sistendo sanguinis profluuio facultate. Periti quidam herbarij hanc

Li.4. ca.31. terriam censent esse Dioscoridis Achilleam sideritim, tum quia descriptioni quadret, tum quia præstet planè ea quæ Dioscorides eidem reddidit. Anguillara Panax Heracleum. Dodonæus quintum, Fuchsius sextum geranij genus faciunt.

Gera.VII. Batrach. Aliud geranij genus quintum Fuchsij, sextum Dodonæi, quartum Matthioli in postremis commentar. editionibus, Batrachoides & magnum à foliorum figura

GERANIVM Hæmatodes.

GERANIVM Batrachoides.

GERANIVM Fuscum, Lobelij.

& magnitudine,cæruleum à florum colore dicitur,à Germanis *Gottes gnad*, ideſt,gratia Dei, ab inſigni in ſanandis vulneribus effectu. Caules ſimiliter habet longos, rubentes, hirſutos, ramoſos,aculeatos,qui copioſi à radice propagantur,& variè inclinantur atque huc & illuc procumbunt: folia cæteris maiora, rotunda, fiſſa,peramplis,multiſq; diuiſuris, ex pediculis glabris, pluribus ab vno caulium internodio ortis: flores cæruleos vel violaceos, qui cùm deciderint gruina, vt in cæteris, prodeunt capirula cum roſtellis craſsioribus quàm ſuperiorum, in ſummitate triplici apice coronæ inſtar fiſsis, nonnihil inflexis, cùm iam præ ætate marcidi deorſum nutant flores:radicem cæteris craſsiorem,longiorem, robuſtioremq; multis radiculis fibratam, colore rufeſcente, lignoſa intus materie. Lobellius tradit alterum eſſe Geranium Batrachoidi cognatum, quod prolixiore ſerpit radice, flexibus variis in obliquum & ceſpite ſummo ſparſa, rufeſcente,ſubtus fibrata,geniculata & odorata, digiti parui craſsitudine. Folia Saniculæ rotundiora,aut Geranij Batrachoidis,albida,nonnihil incana, pediculi & floſculi purpurei violacei,alterius minores. Angliæ & Belgij hortis inquilina. Huic Geranio longiùs radicato & Saniculæ figura, ſimile eſt geraniũ fuſcũ ab eodẽ Lobellio deſcriptũ his ferè verbis. Folia illi quã Geranio ſupradicto maiora, maculis fuſcis pulliſve nigricãtia. Ineunte æſtate pereleganti flore liuido purpuraſcente, medio

GERANIVM Batrachoides alterum longius radicatum, Lob.

GERANIVM IIII. Matthioli.

GERANIVM VI. Matthioli.

candicante, reflexo, cauliculis pedalibus, multis, exilibus, alis donatis fruticat, & propagines fundit è radice oblonga. In hortis Belgij viget. Hæc Lobellius. Matthiolus in postremis commentar. editionibus sextum idq́; nouum geranij genus cæteris addidisse sese putat, foliis altheæ proximis. Sed cùm in eodem commentario plantam hanc in hortis sibi visam, & herbariis quibusdam momordicam nuncupatam dixisset, & pro secundo Geranio Dioscoridis pinxisset, ad eiusdem commentarij finem tanquam rerum incertus vel oblitus, eandem, quasi alterius generis planta foret, vt Calzolarij donũ, pro sexto Geranio describit & appingit. Folia illi althææ proxima, caules multi, lẽti, hirsuti, geniculati: flores parui, rubẽtes balaustij seu cytini figura, è quibus gruina prodeunt capita, rostro vt in cęteris acuminato. Radix sesquidodrãtalis, digiti craßitudine, quæ humo tenus rubescit. Hæc Matthiolus. Geraniũ hoc vocant Pena & Lobellius μαλαχοειδὴς. Geranium columbinum cultis & incultis paßim inodorum prouenit. Acus pastóris siue moscata in ruderibus, circa sepes, secus itinera, saxoso & extenuato solo. Geranium Robertianum in vmbrosis locis & dumetis, in ruderibus parietinis, & suggrundiis tectorum, deniq́; in segetibus & aruis. Secunda Robertiana in agrorum limitibus & iuxta sepes. Tertia, locis montosis & saxosis. Batrachoides

Locus.

in pratis

in pratis. Acus pastoris inter initia veris Aprili mense floret. Pes columbinus, Robertiana prima, & secunda Maio mense florent. Geranium hæmarodes & Batrachoides Iunio & Iulio mensibus. Geranij primi radix, auctore Dioscoride, pota in vino, veteri inflationes dissoluit. Eadem radix, tradente Plinio, reficientibus se ab imbecillitate vtilissima. Bibitur contra phthisim drachma in vino cyathis tribus bis die. Item contra inflationes, quæ & cruda idem præstat. Succus radicis auribus medetur. Opisthotonicis semē, drachmis quatuor, cum pipere & myrrha potum. Rursus, Radix è geranio peculiariter secundis, inflationibúsque vuluarum conueniens. Geranium secundum inutile esse scribit Dioscorides. Galenus vtrumque omisit. Paulus verò Dioscoridem secutus eadem planè de vtroque tradidit. Sed si secundum Dioscoridis geranium sit pes columbinus, posterior ætas quotidiana experientia in sanandis vulneribus ac fistulis eius ac reliquorum etiam mirum esse effectum comperit. Quare eas herbas his ipsis in potu mirificè conferre tradunt. Antiquus quoque herbarius prędictorum geraniorum folia, magnam vim obtinere in glutinandis vulneribus, & articulorum doloribus leniendis tradit. Peculiariter pedem columbinum balneis perutilem asserunt practici: ad ventris tormina vtilissimum esse certum est. Acus moschatæ radicem mouendi vrinam facultatem habere ait herbarius ille: ideóque calculosis, stranguria & difficultate vrinæ laborantibus prodesse. Robertiana vulneribus perefficax, quod docet sapor adstringēs, non ingrati odoris, ad mamillarum, pudendorúmq; vlcera sananda mirificè conducit. Nullum ad sanguinem vndecunque emanantem compescendum præstantius Geranij genus, quàm tertia Robertiana, ob id sanguinaria radix dicta. Geraniū batrachoides dictū adeò vulneribus efficax est, vt inde Gratię Dei nomē inuenerit.

Tempus. *Lib.3.c.114.* *Vires.* *Lib.26.c.11.* *Ibid.cap.15* *Fuch.c.76.* *Pena in Ad.*

STELLARIA, CAP. XXXVI.

Æ c vulgò ab herbariis Leonto podium, id est, Pes leonis, & Planta leonis, à foliis instar leonini pedis latis, & rotundis, nominatur: minimè verò est Dioscoridis Leontopodiū, id quod ex descriptione constat. Dicitur & Alchymilla, quòd Alchymistarum præconiis celebrata sit, Drosiū à Cordo, & à Germanis chirurgis Sanicula maior, quod sit illi, tum facie, tum viribus admodùm affinis. Stellaria etiam à foliorum expansorum & florum figura, Gallicè *Pied de Lion*, Germanicè *Synauu, Louentapen, & grosz Sanikel.* Folia huic ex pediculis hirsutis qui statim à radice exeunt rotunda, lata, senis pluribúsve angulis quasi plicis distincta, serrata, antequam erumpant vnà sarcta, & conuoluta, diapensiæ haud absimilia, sed multò minus altè incisa, seu maluæ, virentia, polita, duriora, inter quæ cauliculi exeunt, hirsuti, sesquipalmum & pedem alti, albi, rotundi, in quorum verticibus flosculi stellati, ex herbido lutei racematim cōgeruntur: in siliquulis herbidis semen luteum, exile, portulacæ vel papaueris, radix est crassa, digitum longa, foris nigra, fibrata vmbrosa, montosa, & rigua editiora, vt prata amat. Maio mense erumpit, Iunij initio floret: folia & radix adstrictione vehementi participant, atque adeò exsiccant, minùs calida quàm sanicula, quare vulneribus, si inflammationis suspitio desit, ad-

Nomina. *Forma.* *Locus.* *Tempus.* *Temper.* *Vires.*

STELLARIA.

QQq 4

modum opportuna, non ſolùm externis, ſed etiam interioribus, atq; etiam ſinuoſis vlceribus. Eam ob cauſam Germani Chirurgi miris eam laudibus celebrant, & potionibus vulnerariis admiſcent, decocto eius omnia vulnera lauant, linteum quoque in eo madefactum imponunt. Mulierum mammas impenſè laxas linteum decocto eius intinctum & impoſitum duras ſolidasq; efficit, præſertim hypociſtide, equiſeto, alumine, & roſis ſiccis admixtis. Aridæ puluis in ſuo ipſius decocto aut ſtillatitia aqua ſumptus, ramices inteſtinorum in pueris potiſſimùm ſanat, tāta eius in glutinando vis eſt. Datur idem puluis ex vino, aut iure, cochlearis mēſura, quindecim aut viginti diebus iis quibus adempta ſit concipiendi facultas, à nimia vteri humiditate, ob quam iniectum ſemen contineri non poteſt. Stillatitia aqua pota, tum in vuluam iniecta, alba mulierū profluuia mirificè ſiſtit, adeò vt eius quoq; diutina iniectione corrupta ab incorrupta vix dignoſci poſſit conſtrictis valde locis, quod tum citiùs, tum efficaciùs præſtatur, ſi decocto eius fœminæ inſideant.

BETONICA, CAP. XXXVII.

Nomina Ἔστρον Græcè, Betonica, Vetonica & ſerratula Latinè: Officinæ Betonicæ nomen retinuerunt. Dicitur etiam ψυχότροφον, quoniam frigidis in locis reperiatur. κέστρον autem à floris ſpicata & mucronata acutie

Li.35.ca.11. veruculum, ſeu, vt apud Plinium in vulgatis exēplaribus legitur, viriculum præferente, ſic enim ille ceſtrum interpretatur. Encauſto, inquit, pingendi duo fuiſſe antiquitus genera, cera, & in ebore ceſtro, id eſt, viriculo. Et paulò ſuperiùs dixerat. Penicillo pinxit, & ceſtro in ebore. Suidas quoque ceſtron dixit genus eſſe teli bello perſico inuenti. Sophocles etiam ceſtron dixit pro ſtimulo ſiue ſtylo.

Lib. 25.c.8. Betonica, eodem Plinio auctore, ab inuentoribus Vetonibus Hiſpaniæ populis, Arabicè *Chaſtara*. Gallicè *Betoine, & Betoeſne*, Germanicè *Braunbetonik*. Galenus vno

Lib 7. ſim. loco ceſtrum & Pſychotrophon Romanis Betonicā dici ſcripſit. Alibi tamen ce-

Lib.5. de ſanit. ſtrum à Betonica diſtinguere videtur, & ceſtrum quod apud Gallos naſcitur, ſarxiphagum vocari ait. Verba eius hæc ſunt. ἐπεμβάλλεται δὲ τῷ οἴνῳ πετροσέλινον, καὶ μόνον ἀρκεῖ τοῦτο τοῖς ἀρθριτικοῖς. ἐπὶ δὲ τῶν λιθιώντων, καὶ τῆς βετονίκης τι πρὸς μίγνυται, καὶ κέστρου τοῦ παρὰ τοῖς κέλτοις γεννωμένου. καλοῦσι δὲ τὴν βοτάνην ταύτην σαρξίφαγον. Id eſt, Coniicitur autem in vinum petroſelinum, atque id ſolùm articularibus ſatisfaciat: iis verò qui calculo laborant, aliquid Betonicæ & ceſtri quod in Galliis naſcitur. Vocant autem herbam eam ſarxiphagon. Apud Aëtium quoque locus hîc tranſ-

Lib.4.c.30. ſcriptus ita legitur ἐπὶ δὲ τῶν λιθιώντων καὶ βετονίκη μίγνυται, καὶ κέστρου τι τῆς καλουμένης σαρξιφάγου. Ex quibus colligitur non ſolùm Latinorum Betonicam, ſed etiam Gal-

Lib 7. lorum Sarxiphagō, Ceſtron nominatum fuiſſe. Paulus perſpicuè duplicem Betoni-

Genera. cam ſtatuit: Vnam ramulis exilibus, pulegio ſimilibus, ſed tenuioribus, & propemodùm, ſi guſtes, nullam qualitatem referentibus, naſcentem potiſſimùm petroſis locis, qua in renum medicinis vtuntur. Alteram Romanorum betonicam, quam Dioſcorides nominat ceſtrum, alij pſychoſtrophum, eò quòd frigidis locis gau-

Lib 4.c.1. deat, quæ nihil ſimile cum prędicta habet, præter vires, & facultatem, &c. Hæc Be-

Forma. tonica, vt deſcribit Dioſcorides, herba eſt caulem ferens tenuem, cubiti altitudine aut etiam maiorem, quadrangularem: folia longa, mollia quernis ſimilia, per ambitum fiſſa, odorata, ad radicem maiora. In ſummis caulibus ſemen eſt, thymbræ modo ſpicatis. nam apud Dioſcoridem ἐσταχυωμένων. ſub. καυλῶν, legendum eſt, non ἐσταχυωμένον. ſub. σπέρμα: radices ſubſunt tenues velut ellebori. De eadem ſic breuiter

Lib.25.c.8. Plinius. Vetones in Hiſpania (inuenerunt) eam quæ Betonica dicitur in Gallia, in Italia autem ſerratula, à Gręcis Ceſtrum & pſychotrophum, ante cunctas laudatiſsima. Exit anguloſo caule, cubitorum duûm, à radice ſpargens folia, ferè lapathi,

BETONICA.

thi, ferrata, ſemine in ſummis caulibus, ſpicatis, thymbrę modo flore purpureo:ſic prorſus legendum. Hæc eſt omnium conſenſu Betonicæ illius omnibus notiſſimæ delineatio,frequētiſſimi hodiè in medicina,& maximè varij vſus foliis longiuſculis & latiuſculis, ex atro virentibus,ſerratis, odoratis, inter quæ caulis erigitur, quadrangulus,rectus,pedalis,&cubitalis, aſper, in ſummo ferens breuem ſpicam, floribus odoratis confertam,elegantibus, purpureis, deinde ſemen longum,nigrum,anguloſum, radix albicat,multas ſpargens fibras ellebori nigri modo. Naſcitur in pratis, ſiluis, montoſis, frigidis & opacis locis. Maio & Iunio menſibus floribus abundat. Calida & ſicca eſt in primo ordine completo,aut in medio ſecundi, folia, vt tradit Dioſcorides, carpuntur & ſiccantur plurimos ad vſus. Radices cum hydromelite potæ pituitoſam vomitionem prouocant, folia dantur ruptis,conuulſis, vuluæ affectionibus, & eiuſdem ſtrangulationibus drachmæ vnius pōdere,cum hydromelite. Ternæ in vini ſextariis duobus contra ſerpentium morſus ebibuntur.Herba ipſa illita venenatis morſibus prodeſt, aduerſus etiam venena drachma in vino pota conuenit. Hanc ſi quis præſumpſerit,letale hauſtum venenum nihil nocebit. Vrinam cit, aluum ſubducit,medetur comitialibus,& furioſis cum aqua pota.Iocinoris & lienis vitiis drachmæ pondere cum aceto mulſo pota ſuccurrit. Concoctionem adiuuat, ſi quis à cœna eam fabæ magnitudine cum melle cocto deuorauerit. Eodem modo & acida ructātibus propinatur, ſtomachicis eam manducare, & ſuccum deuorare proderit, ſi poſteà dilutum vinum ſorbeatur. Datur ſanguinem excreantibus trium obolorum pondere, cum diluti vini egelidi cyatho vno:iſchiadicis, renum & veſicæ doloribus ex aqua: hydropicis autem binis drachmis, febrientibus cum hydromelite, nonfebrientibus cum mulſo.Regio morbo laborantes recreat, menſes ducit drachmæ pondere cum vino pota. Aluum purgant drachmæ quatuor cum hydromelitis cyathis decem potæ cum melle tabidis,purulentis auxiliatur:folia cùm inaruerint trita fictili vaſe recunduntur. Eaſdem vires, & quaſdam alias eidem Plinius aſſignat,his verbis,folia ſiccantur in farinam plurimos ad vſus, fit vinum ex ea & acetum ſtomacho, & claritati oculorum, tantúmque gloriæ habet vt domus in qua ſata ſit, tuta exiſtimetur à piaculis omnibus. Et aliquantò pòſt. Morſibus imponitur Betonica præcipuè: cui vis tanta perhibetur, vt incluſæ circulo eius ſerpentes,ipſæ ſeſe interimant flagellando. Datur & ad ictus ſemen eius denarij pondere,cum tribus cyathis vini:vel farina drachmis tribus cū ſextario aquæ,farina & imponitur. Obolis tribus in aqua contra purulentas,contraq; cruētas excreationes facit,faciles pręſtat vomitiones radix eius,ellebori modo,quatuor drachmis in paſſo aut mulſo.Iſchiadicos dolores & ſpinę leuat eiuſdē farina ex aqua mulſa.Aluū ſoluit drachmis quatuor,in hydromelitis cyathis nouem.Paralyſin ſanare dicitur. Eadem torpentibus membris prodeſt. Ad lateris & pectoris dolores farina eius bibitur. Galenus vim habere incidendi ſcripſit,vt guſtus indicat. Amariuſcula enim eſt,& ſubacris herba, id quod oſtendit particulatim edita eius actio. Nam conſiſtentes in renibus calculos rumpit,pulmonem,pectus,& iecur expurgat, abſtergítque : menſes quoq; ciet,

Locus. *Tempus.* *Temper.* Lib.4.c.1. *Vires.* Lib.25.c.8. Ibidem. Variis in locis. Lib.7.ſim.

ciet,& comitialibus prodest, tum rupta conuulsáque curat, & in omnibus bestiarum morsibus vlceri illita auxiliatur, postremò acidum ructantibus & ischiadicis pota auxilio est. Multò plures eásque perexcellentes eius dotes celebrant alij herbarij, vt Apuleius. Scripsit & de iis proprium libellum Antonius Musa clarissimus Augusti Cæsaris medicus, in quo hæc de ea memoriæ prodidit. Herba Betonica nascitur in pratis, & montibus mundis & opacis, circa frutices. Animas hominum & corpora custodit, & nocturnas ambulationes à maleficiis, & periculis. Loca sacra & busta à visis metuendis tuetur, & defendit: denique res omnino sancta est. Cestron vocatur, & Psychotrophon, siquidem frigidis reperitur in locis, radicibus tenuibus, thyrso pariter tenui, cubiti altitudinem excedente, quadrangulo, folia profert quercus, odorata: semen in summitate thyrsi spicati thymbræ modo. Pollet vniuersa planta dotibus ferè innumeris quandoquidem tusa, capitísque vulneribus illita, ea mira celeritate conglutinat. Præstat id tamen efficaciùs, si tertio quoque die iterum atque iterum imponatur. Aiunt prætereà tam valentis esse facultatis, vt ossa quoque fracta extrahat. Radicum ex aqua decoctum ad tertias, fotu, oculorum doloribus medetur, quod item præstant contrita folia, & fronti superimposita. Succus à foliis per se tritis expressus, aut priùs aqua maceratis, aurium dolores mulcet, si addito rosaceo in aures egelidus instilletur. Idem drachmæ pondere haustus in aquæ calidæ cyathis quatuor sanguinem illum per inferna trahit, cuius redundantia caligines oculis offundit, quò fit vt etiam visum acuant comesa folia. Eadem cum salis momento contusa, naribúsq; immissa sanguinem inde fluentem sistit. Betonicæ decoctum ex vetere vino, aut ex aceto dentium dolores finit, si eo os sæpiùs colluatur. Herba ipsa ex tepēte aqua pota suspiriosis & anhelosis maximè proficit, folia melle excepta tabidos iuuant, præsertim qui putulenta extussiunt. Eadem tribus diebus continuis deuorata drach. quatuor pondere, aut ex frigidæ aquæ cyathis quatuor ebibita ventriculi dolores mulcet, iocinoris verò, si ex calida hauriatur. Ex vino decocta lienis vitiis medetur. Sanat & renū vitia ex mulso bibita duarum drach. pondere: ex vino autē vetere trium drach. pondere, additis piperis granis septem & viginti: ad lateris lumborúmque dolores vtilissimè bibitur. In duobus aquæ calidę cyathis sumpta, alui & intestinorum tormina remouet, si tamen à crudis non fiant succis, foliorum quatuor drachmis in aquæ mulsæ cyathis octo epotis, commodè citatur aluus, sanantúrq; iis ex vino sumptis coli inflammatione vexati. Betonica in eclegmate ex melle sumpta nouā dieb⁹ tussim sedat. Pota in aquæ calidæ cyathis quatuor duarum drachmarum pondere, addita plantaginis drachma, febres quotidianas expellit, quod tamen in accessionibus tantùm fieri debet. Idem præstat etiam in tertianis, si cum pari pulegio assumatur. Sanat ipso quoque ordine etiam quartanas in quatuor aquæ calidæ cyathis hausta, quatuor drachmarum pondere: addita mellis vncia calculi franguntur. Betonica ex tepēte aqua fœliciter bibitur hydropicis. Pariendi celeritatem adfert, vteríque cruciatus à frigiditate conceptos mulcet, si ex calida aqua, aut mulso duarum drachm. pondere propinetur. Contrita folia & illita præcisos glutinant neruos, & resolutos iuuant. Eadē trium drachmarum pōdere ex caprillo lacte sumpta tribus diebus, sanguinem ore reiectum cohibent: pari vini veteris mēsura, medentur ruptis, & ab alto deuolutis. Præsumpta, ebrietatem arcet. Ex vino frequenter hausta ictericos sanat: suillo adipi admista carbunculos curat. Pota ex aceto mulso vnius drachmæ pondere viatoribus longo itinere defatigatis vires mirificè reficit: fastidia abstergit, & stomachicos recreat. Aduersatur venenis, & serpentium, & venenosorum, tabidorumq; quorumcumq; animalium morsibus, non modò intus sumpta, sed etiam extra emplastri modo imposita. Cuniculosa sinuosáque sanat vlcera cum sale indita. Ex vino hausta menses ciet. Potu dolores podagricos lenit, præsertim radicum decoctum potum

potum, idemq; præstant cõtrita folia imposita. Hæc Anton. Musa. In hac herba id obseruandum, radicum facultates longè dispares à foliorum & florum viribus, vt potè quæ multùm stomacho orique ingratæ, nauseam, rugitus, vomitumq; cieant, folia contrà odora, aromatica, & grato sapore nonnihil roborante, cibo & medicamento naturæ amica.

BISTORTA, CAP. XXXVIII.

HERBARII & Officinæ Bistortam appellant & Serpentariam, Galli *Bistorte*, Germani *Natterwurtz*. Bistortam quidem, quòd radice sit serpentis iacentis modo in se cõtracta & intorta: serpentariã verò, quòd vbi primùm è terra erumpit, linguæ serpentis tenui pelle vestitæ formam obtinet. Sed diligenter cauendum ne hæc serpentaria cum Græcorum δρακοντίῳ, Latinorum Dracunculo siue serpentaria confundatur, quòd hæc ab illa forma & viribus plurimùm discrepet. Quo verò peculiari nomine à veteribus Grecis medicis & latinis appellata sit Bistorta, inter herbarios nondùm constat. Quidam *Nomina*

BISTORTA, Matth.

BISTORTA, Maior.

Britanicã Dioscoridis ex foliorum similitudine & viribus iisdem esse contendunt. Lib. 4. c. 2.
Quod si qui μελάντερα καὶ δασύτερα folia obiiciant, aiunt illi, μελάντερα saturatiore esse colore, & quasi purpura nigricante, vt in viola martia, quam idem μέλανιον vocat, folia aduersa parte, idq; significari: δασύτερα verò non hîc pilosiora intelligi oportere, sed rigidiora, densiora, & firmiora. Quod addunt radicem britanicæ λεπτὴν esse, respondent alij Dioscoridem aut minoris Bistortæ radicem intellexisse, quæ non admodùm crassa est, aut locum hunc à quopiam rei ignaro temerè immutatum, qui cùm radicem breuem legisset, παχὺν in λεπτὴν mutauit: quia quæ sunt breues radices, sæpiùs sint etiam tenues, breuem verò esse videre licet cum lapatho aut minoribus collatam. Duo sunt herbariis & Officinis Bistortæ genera *Genera.*
forma non admodùm diuersa. Vnum, Bistorra maior, & serpentaria fœmina, quibusdam Colubrina. Alterum Bistorta minor, seu Bistorta mas. Adiiciunt quidam Fuch. cap. 296.
Bistortam minimam. Bistortæ maiori folia sunt longa, rumicis acuti simillima, *Forma.*

aliquantò

aliquantò minora, non tam læuia, sed rigidiora & parùm rugata, ambitu paululùm sinuata, auersa parte cæsia, aduersa ex atro virētia: cauliculi teneri, glabri, tenues, pedales aut cubitales, rotundi, in summo spicati cum floribus purpureis, semine anguloso, fusco: radix longa, intorta, foris nigra & fibrata, intus rufescens, sapore glandis, nimirùm perquā austero, & adstringēte. Huic minor & minima planè similis, nisi quòd hisce folia angustoria, læuiora, radix breuior, minórque, ac magis in sese conuoluta, & contorta, sine vllis fibris, foris fusca, intus ex atro rubescens, eodem

Locus. quo maior sapore. Nascuntur locis montosis, vmbrosis & humidis. *Tempus.* Florent mense Maio & Iunio. *Temper. & Vires.* Omnium radices mirificè adstringunt, vt refrigerandi & exsiccādi facultate præditas esse nemini dubium sit. Antiquus manuscriptus herbarius frigidas & siccas esse in tertio ordine censet. Quare vulnera glutinant, fœtum in vtero *Fuch. cap. 296.* retinent, vomitum biliosum reprimunt, dysenteriam sanant. Efficacissima ad vlce- *Pet. Pen. in Adu.* ra serpentia, & ad fungosa polyporum in naribus & palato interiore flagella absumenda aqua earum stillatitia, quæ etiam ad hepaticam sanguineámque resudationem plurimùm pollet epota.

CENTAVRIVM, CAP. XXXIX.

Nomina KENTAΥPION Græcè, Latinè similiter Centaurium, Arabicè *Kanturion*, in Officinis Centaurea nominatur. *Genera.* Dioscorides, Galenus, cæteriq; omnes prisci medici centaurij genera duo statuerunt, effigie & natura multùm diuersa. κενταύρειον τὸ μέγα, Centaurium magnum, ab aliquibus dicitur, teste Apuleio, Maronion, Nession, Pelethronia, Limnites, Hemeroten, αἷμα ἡρακλέους, id est, sanguis Herculis, Polybidion & Vnefira, Arabicè *Kanturion Kibir*, siue *Sacurion habre*, in quibusdam Officinis non sine errore Raponticum. Alterum κενταύρειον δὲ μικρὸν, Latinè Centaurium paruum, Limnesion & Limnæum, *Lib. 25. c. 6.* Libadion Plinio, febrifuga, fel terræ, multiradix, Arabibus *Kanturion sege & segir*, seu *kanturion sages*, Officinis Centauria minor, Gallis *petite centauree, & fiel de terre*, Germanis *klein Tausendt*, Italis *Centaurea minore, Hetruscis Biondella*, quòd detergere, & fla- *Lib. 25. c. 6.* uos reddere ex lixiuio mulierū capillos possit. Dictum est Cētaurium, teste Plinio, quòd eo Chiron Centaurus curatus sit cùm Herculis excepti hospitio tractanti arma, sagitta excidisset in pedem, quare aliqui Chironium vocant. Limnesiū & Limnæum, quòd secundùm aquarum scatebras & paludes, quas Græci λίμνας vocant, *Lib. 3. c. 7.* nascatur, sic enim Dioscorides scribit. κενταύρειον τὸ μικρὸν (additur in vetere codice καὶ λεπτὸν) ὅτινες λιμναῖον καλοῦσιν, ἐπειδὴ ἐνίκμους φιλεῖ τόπους. Id est, Centaurium paruū & tenue, quod nōnulli Limnæum vocant, quoniam humida loca amat. Ruellius, *Lib. 25. c. 6.* Centaurium limnesium aliqui vocauêre, &c. Quæ cùm Plinius conuertisse videatur his verbis. Est alterum Cētaurium cognomine lepton minutis foliis, quod aliqui libadion vocant, quoniam secundū fontes nascitur, &c. pro limnesium & limnæum (quamquam hæc vox tolerabilior quàm Limnesium) libadion vox in Dioscoride reponenda videtur, quòd circa λιβάδας, id est, locos irriguos nascatur. Fel terræ propter summam quam habet amaritudinem: febrifuga, quòd febres pellatè *Ibid.* corpore. Prætereà Plinius Exacon Gallis dici Centaurium minus scribit, quoniam omnia mala medicamēta potum è corpore exigat per aluum, quæ vox Exacon an *Cornar. Embl. 7. lib. 3.* rectè legatur dubitari potest, & an Gallica sit, & non supposita ab aliquo ad Græcam formā ab ἐξάγειν efficta, his enim verbis sententiam Dioscoridis hanc expressisse videtur. ἀφεψηθεῖσα δὲ καὶ πινομένη ἄγει κατὰ κοιλίαν χολώδη καὶ παχέα. Id est, De- *Ibidem. Lib. 25. c. 6.* cocta autem & pota, biliosa ac crassa per aluum ducit. His Plinius tertiam Centau- *Cap. 1 lib. 9 hist. & cap. 9. lib. eiusdem.* rij speciem subiungit ex Theophrasto, quæ centauris & triorchis appellatur. Verba eius hæc sunt. Tertia est Centauris cognomine triorchis, qui eam secat rarum est vt non vulneret sese. Hęc succum sanguineum mittit. Theophrastus defendi eam impugnariq;

pugnariq; colligētes tradit à triorche accipitrū genere, à quo & nomē accepit. Imperiti cōfundunt hæc omnia, & primo generi aßignāt. Sed Plin. ex suo, ipsius iudicio hanc tertiā speciē excogitauit contra Græcorū omnium sententiam, qui, vt diximus, maius & minus duntaxat Centauriū, agnoscūt. Et Theophra. de Cētauride nō vt de tertia aliqua specie scripsit, sed simpliciter centauridē nominauit, non triorchen, sic enim ait. φυλάττεσθαι δὲ καὶ τὴν κενταυρίδα τέμνοντα, τριόρχην, ὥπως ἄτρωτος ἀπέλθῃ. Quæ malè cōuertisse Gaza videtur his verbis, febrifugā quoq; secātes accipitrē tritestigerū nuncupatū cauere, vt sine vulnere possint discedere. Videtur enim cētaurida Centaurium minus accepisse, quod febrifugam appellari diximus, cùm apertè Plinius hanc ab illo distinguat. Postremò Plinius alios reprehendens qui succum sanguineū, & cætera primo generi aßignāt, ipsemet errat. Primū enim genus succū sanguineum emittit, subrubente succo plena radice, vt Dioscorides scribit. Herbarij recentiores centaurij minoris duo genera faciunt, quæ foliorum duntaxat incisura differunt. Id quod serratis est foliis Dodonæus depinxit, quo vireta Belgica abundant. Præterea centaurij lutei duo alia genera. Centaurium magnum describit Dioscorides foliis iuglandis, oblongis, colore viridibus vt in brassica, in ambitu serratis, caule seu lapathi, duorum aut etiam trium cubitorum, qui à radice multas propagines habet, in quibus capita sunt papaueri similia, in ambitu oblonga, flos est cæruleus, semen cnico simile, ceu laneis quibusdam floribus inuolutum, radix crassa, solida, grauis, bipedalis, succi plena, acris cum quadam adstrictione ac dulcedine, subrubra. Codices quidam vetusti habent, ὁμοίως δὲ καὶ ὀχυλὸς ἐρυθρὸς, id est, similiter autē & succus rubet. Hanc Dioscoridis descriptionē declarauit Plinius his verbis. Folia sunt lata & oblōga, serrata in ambitu, densa ab radice: caules ternûm cubitorum, geniculati. In his capita ceu papauerū. Radix vasta, rubescens, tenera, fragilisq;, ad bina cubita, madida succo, amara cum quadam dulcedine (amaritudo, Cētaurij minoris radici potiùs cōuenit,) est enim alterius radix ex Diosc. δριμεῖα μετὰ ποσῆς στύψεως καὶ γλυκύτητος, id est, acris cum quadam adstrictione & dulcedine.) Nascitur in collibus pingui solo. Laudatißima in Arcadia, Elide, Messenia, Pholoë, & Lyceo, atq; in Alpibus, pluribúsque aliis locis. Dioscorides scribit amare solum pingue & apricum, ac siluas & colles. Copiosißima est in Lycia & Peloponeso, in Arcadia, Elide & Messenia, pluribusq; locis circa pholoen, Lyciam & smyrnam. Herbarij multi diligēter hodie colūt in hortis. Hoc Centaurium nihil aliud est quàm insignis illa planta cuius vastam radicē patres nostri rhaponticum esse crediderunt. Floret Maio & Iunio mensibus, Iulio semen profert. Alterum Centaurij maioris genus Clusius ostendit, quod folia habet oblonga. Armoraciæ similia, & ad Glasti foliorum similitudinem accedentia, non in particulas diuisa, vt vulgare maius, sed per ambitum duntaxat serrata, intenso virore & amariusculo sapore. Caules inter folia prodeūt cubitales aut ampliores, rotundi, in summo bifidi aut trifidi, scabra capita sustinentes, alterius Centaurij maioris æmula, & florem villosum, sed colore candicante, deinde semen Cnico ferè simile, seu potiùs alterius maioris. Radix crassa admodùm, dura & longa, denso cor-

CENTAVRIVM, Maius.

Cor. Emi 7. lib. 5.

Lib. 9. hist. cap. 9.

Forma. Lib. 3. c. 6.

Lib. 25. c. 6.

Locus.

Tempus.

RR r

CENTAVRIVM Maius alterum, Clusij.

tice tegitur, foris nigro, intus flauescente, succúmque croceum resudante, qui cum quodam amarore aromaticus est. Supra Olyssiponem, lapidosis iuxta Tagum collibus duntaxat inuenit Clusius, vbi Lusitani Tagi accolæ Rapontis vocant. In Belgio peregrinum est. Dodonæus in Historia stirpium Rha, in Purgantium Historia Centaurium alterum magnum vocat.
Temper. Calidum id siccumq; est ad tertium vsq; ordinem, simul & adstringens.
Lib.3.c.6. *Vires.* Radix eius conuenit ruptis, inquit Dioscorides, conuulsis, pleuriticis, spirandi difficultati, tussi antiquæ, sanguinem spuētibus, non febrientibus cum vino, febrientibus cum aqua, ita vt radicis duæ drachmæ tritæ, similiter ad tormina & vteri dolores. Ducit etiam menses & fœtus, in collyrij formam derasa, & vtero apposita. Eadē succus præstat. Vulneribus prodest, humida quidem contusa, arida verò priùs madefacta, atq; ita contusa: coniungit enim ipsa & glutinat. Quin & carnes dum coquuntur inter se committit, si quis ipsam contusam simul coquat. In Lycia succum ex ipsa exprimunt, quo pro lycio vtuntur. Quæ sequuntur quædā Dioscor. exemplaria non habent. ἐκλήθη δὲ πανάκεια, ἐπειδὴ πάντα τὰ φλεγμαίνοντα πάθη παύει, καὶ χρονίσματα πληγῶν. Id est, Est autem vocata panacea, quòd sanet omnes inflammatos affectus, ac vulnerum contusiones. Quibus Ruellius de suo quędam addit. Cognominata est, inquit, & panacea, quoniam medetur omnium morbis, vbi aliqua inflammatio timetur omninoq; multis morbis opifera est. Illita vulnerum labra consolidat. γραγγαίνας τε παύει ἐν ἐνέμασι, καὶ λιθιῶντας. συνάγεσθαι δὲ τοῦτο ἡλίου μέλλοντος ἀνατέλλειν ὥρᾳ ἁγνῇ, ὅτε πληροῦνται ἅπαντα. Quæ sic Ruellius. Stillicidia vrinæ calculosq; sanat iniectione. Legēda præcipitur cum in eo sol est, vt emergat, hora pura, dum luce sideris erumpentis vniuersa complētur. Alij sic interpretati sunt. Legitur matutinis sole ad ortum spectante, hora diei pura, cum omnia complētur. Sic verò Andr. Lacuna. Colligitur autem hæc ad exortum solis, purissimo vere aduentante, quo tempore vniuersa cōplentur. Plinius centaurij huius maioris faculta-
Lib.25.c.6. tes easdem recenset, sed diuersis in locis. Vis in vulneribus tāta, vt cohærescere carnes etiam tradant, si coquantur simul. In vsu radix tantùm duabus drachmis bibēda, quibus dicetur, si febris sit, in aqua trita, cæteris in vino, medetur omnium mor-
Lib.25.c.8. bis decoctæ succus. Alij ouium legunt non omnium. Et medetur serpentium ictui
Lib.26.c.15 centaurij maioris radix drachma in vini albi cyathis tribus. Eadem vuluæ dolori-
6.7.8.13.14. bus potu fotuq; prodest. Derasa verò & apposita extrahit partus emortuos: sanguinem reiicientibus medetur, stomacho & dyspnϾ eclegmate, pleuriticis & peripneumonicis bibitur, maiori centaurio tormina discutiuntur. Ruptis conuulsisq; &
Lib.25.c.12. ex alto deiectis datur. Vlcera quæ cacoēthe vocāt sanat inspersum vel illitum. Ocu-
Lib.7.sim. lorum aciem centaurio maiore putant adiuuari, si addita aqua foueantur. Galenus ex Centaurij contrariis in gustu qualitatibus contrarios eiusdem effectus colligit his verbis. Centaurij magni radix sicut gustu cōtrarias qualitates, ita in vsu contrarios effectus præstat. Gustu itaq; acris simul adstringénsque apparet cum leuicula dulcedine. At in actionibus, acrimonia quidem caliditatis opera ostendit menses prouocans, & fœtum mortuum detrahēs, viuumq; corrumpens atque eiiciens. Adstrictio

ſtrictio verò opera craſſæ terrenæq; frigiditatis cùm vlcera glutinet, & ſanguinem reijcientibus proſit. Exhibentur autē eius drachmæ duæ febrientibus quidem cum aqua, non febrientibus cum vino. Porrò ſecundum omniū ſimul qualitatum actionem ruptis, conuulſis, dyſpnœæ inueteratæ tuſſi cōuenit. Nec enim in talibus euacuare ſolùm quod præter naturam eſt, oportet, ſed partem quoque euacuatam roborare. Vacuationi itaq; accommoda eſt acrimonia, vtique cùm non ſola ſit ac pura, ſed aut dulcedini iuncta, aut certè non prorſum amaritudini. Siquidem vehementiam hanc atque violentiam mixta illi temperata quædam ſubſtātia cuiuſmodi eſt dulcis, non obtinebit. Porrò ad ea quæ euacuata ſunt, roboranda, contrahendáque, adſtrictione eſt opus. Eadem quæ radix & ſuccus ipſius efficit. Arabes, vt *Meſues*, Auicennas, Alcanzi vires maioris & minoris centaurij ferè contrarias cōfuderunt, vt dicemus. Datur Centaurij maioris radix, auctore Matthiolo, hydropicis, ictericis, & iocinoroſis, tum vino macerata, tum in puluerem trita. Eiuſdem recentis ſuccus vnciæ pondere hauſtus, ac etiam vulneri illitus auxiliatur à ſerpente demorſis. In cōm.c.6 Lib.3.

CENTAVRIVM, Minus.

Forma. Centaurium minus hyperico aut origano ſimile eſt, caule anguloſo, palmum excedente, flores è puniceo colore ad purpureum inclinantes, ad lychnidis ſimilitudinem: folia parua, prælonga velut ruta: ſemen ſimile tritico: radix parua leuis, inutilis, guſtu amara. Huic deſcriptioni multùm lucis adfert Plinius his verbis. Lib.25.c.6. Eſt alterum Centaurium cognomine lepton, minutis foliis, quod aliqui libadion vocant. quoniam ſecundū fontes naſcitur, origano ſimile, anguſtioribus & longioribus foliis: anguloſo caule, palmum alto, fruticante: flore lychnidis: radice tenui & ſuperuacua, ſucco efficax. Hoc Cētaurium noſtri fel terrę vocant propter amaritudinem ſummā. Id verùm legitimumq; eſſe quod in Officinis paſſim vſurpatur, notiùs eſt quàm vt probatione egeat. *Locus.* Propter lacus & rigua loca creſcit auctoribus Dioſco. & Plinio. Apuleio verò in ſolidis & pinguibus quoque locis. *Tempus.* Floret æſtate & Autumno, quo maximè tempore, quia ſemine prægnans eſt, colligitur. *Vires & Temper.* Herba recens contuſa, inquit Dioſcorides, & impoſita vulnera glutinat, vetera vlcera purgat, & ad cicatricem perducit. Lib.3. ca.7. Decocto & potu (legendum enim πινομένη non καταπινομένη, id eſt, ſi deuoretur) bilioſa ac craſſa per aluum ducit. Dococtum ipſius conuenientiſſime iſchiadicis infunditur, ſanguinem ducēs & dolorem leuans. Succus ad ocularia medicamenta vtilis eſt, purgans cum melle quæ pupillis tenebras offundunt. Idem ſubditus menſes & fœtus extrahit. Epotus autem peculiariter neruorum affectibus prodeſt. Horum quædam Plinius tradit ſparſim. Lib.26.c.8. Purgat aluum ſuccus Cētaurij minoris drachma in hemina aquæ cum exiguo ſalis, 25.12. & aceti, bilémque detrahit. Lib.25. c.12 Eiuſdem ſuccus potu fotúque menſes cict. Articulis ſuccus ex Cētaurio minore prodeſt, idem neruis vtiliſſimus. Succo eiuſdem cum melle culices, nubeculas, obſcuritatem diſcuti, cicatrices extenuari putant. Sed ſucci exprimendi modum Plinius nec rectè, nec perfectè tradidit. Quidam, inquit, caules conciſos madefaciunt diebus xviij. atque ita exprimunt. Dioſcorides contrà dilucidè & integrè non huius ſolùm, ſed omnium ſuccorum extrahendorum rationem exponit. Galenus diſtinctiùs Centaurij minoris temperamentum & vires perſequi- Lib.7.ſim.

tur his verbis. Centaurij minoris radix planè inefficax eſt, ſed caulis eius extremus & folia potius quæ illic inhærent,& flores vtiliora ſunt. Vincit in eis qualitas amara,pallulum habens & adſtrictionis, atque ob eiuſmodi temperamentum, admodũ exſiccatorium eſt medicamẽ,expers mordacitatis. Vlcera itaq; magna herbæ ipſius recentis illitu glutinantur, & vetuſta, quæque ægrè ad cicatricem perduci queunt, cicatrice eodem modo vtentibus obducuntur. Arefacta verò glutinatoriis & deſiccatoriis miſcetur medicamẽtis,iis ſcilicet quæ ſinus & fiſtulas ſanare poſſunt, veteresque duritias emollire,tum vlcerum maligna & cacoethe curare. Miſcetur etiam iis quæ rheumaticis affectibus medentur, In quibus ea medicamenta præſtantiſsima ſunt,quæ vehementer deſiccãtia cum quadam adſtrictione nullã habent mordacitatem. Decoctum herbæ quidam iſchiadicis infundunt,ceu bilioſa & craſſa ducens:nam & talia purgant,quamquam cum adeò vehemẽter operabitur vt cruenta euacuet,tunc plus proderit. Succus porrò eius cum ſimilis ſit facultatis, hoc eſt exſiccatoriæ & abſterſoriæ, &c. iam comprehenſa pulchrè præſtare poteſt : & cum melle oculis illinitur, menſeſque ac fœtum euocat. Sunt qui ipſum præbeant & iis quibus nerui affecti ſunt, vt euacuet & deſiccet innoxiè quæ impleta ſunt : quippe quum iocinoris quoq; obſtructiones optimè expediat , bonúmque ſit lienis indurati remedium foris impoſitum,nec ſecus ſi quis bibere ſuſtineat. Extat libet de virtute centaureæ Galeno falſò inſcriptus,in quo permultæ & permagnæ eius facul-
Li.2. ſimpl. cap.10. tates enarrantur. Meſues,vt diximus,temperamẽtum vtriuſque Centaurij & facultates confundit,& vtrumque purgare pituitam crudam,& bilem ſcribit,ſed minùs magis, cui ſoli vis hæc à Dioſcoride, Galeno Paulo tribuitur,nõ etiam magno:ſanguinem quidem vacuare, ſi clyſtere in iſchiade iniicitur, Galenus minori tribuit.
Matth.in cap.7.lib.3. Datur Centaurij minoris decoctum vtiliter potãdum tertiana febre laborantibus, quod bilem per inferna deiiciat,vnde febrifugæ nomen. Idem aut ſuccus iocinoris & lienis obſtructiones ac duritias tollit. Alui lumbricos pellit drachmę pondere ex melle potus, tum vmbilico illitus. Herbæ comæq; decoctum lentigines,varos,alphos,& cætera cutis vitia exteria adhibitũ,inſtillatur ſuccus verniculoſis auribus, quinetiam illinitur cõtra papulas,& manantia capitis vlcera.

CENTAVRIVM, Luteum prius.

Forma. Centaurium luteũ radice nititur exigua , fibris criſpis, tenuibus,candidis capillata. Caulis ei eſt ſeſquipalmum altus , rotundus, viridis, ſed albo quodam veluti puluiſculo pubeſcens, qui digitorum affrictu facile deraditur : folia ex interuallis bina,aut potius vnicum binis apicibus vtrinque donatum,craſſa, carnoſa,centaurij minoris ſimilia,latiota, non ita venoſa , concauo alarum ſinu lacunoſa, & dipſaci modo velut alueum efficientia, quo ros imbérve contineri poſsit. Ex alueolorum medio ſurculi aſſurgunt nunc plures, nunc pauciores qui florem ſuſtinent aureum,foliolis octo conſtantem.

Locus. In aſperis & ſaxoſis gignitur. Tota planta guſtu eſt amaro. Huic ſimile eſt caulibus foliiſq; Centaurium aliud luteum, hoc diſcrepans quod nullos ſurculos edat vt ſuperius, quibus flores inſideant , ſed in ſummo caulis faſtigio florem ſingularem mittit chryſanthemo ſimilem. Iiſdem in locis reperitur, eodemq; eſt guſtu. Eſt & Centaurium nothum in humidis Alpium vallibus prouenniens,radice craſſa,nigra, lignoſa,huc illuc ſparſa, intus alba,guſtu amaro:caulibus multis,cubito altiorib⁹,

denſa

CENTAVRIVM Luteum, alterum.

CENTAVRIVM Nothum, Dalechampij.

denſa lanugine obſitis, angulosis: foliis cannabis, vtrinq; diſſectis, in vno pediculo villoſo & ferè cubitali multis, ordine collocatis, numero ſemper imparibus, vt ferè tredecim aut quindecim ſingulis ſint pediculis, qua pediculi florem ſuſtinentes è caule prodeunt, ipſum caulem vtrinque amplectentibus, & illic in longum & anguſtum diuiſis, floris capitulo, ſcabioſæ vulgari ſimili, hirſutis erectiſque ſquamis compacto, flore luteo.

FVMARIA, *CAP. XL.*

ΚΑΠΝΟΣ Græcis, κάπνιον & καπνίτης, Latinis Fumaria, poteſt & fumus & fumida dici, Arabibus *Scheiteregi*, Officinis Fumus terræ, Gallis *Fumeterre*, Germanis *Erantrauch*. Dicitur Fumaria au ctore Dioſcoride, Galeno, Plinio, quòd eius ſuccus oculis inditus veluti Fumus lacrymas moueat. Dioſcorides vnius duntaxat, Plinius duorum Fumariæ generum meminit. Herbarij recentiores ad Fumariæ genus tres alias ſpecies referunt. Fumaria tradente Dioſcoride, herbula eſt fruticoſa, coriãdro ſimilis, valde tenera, foliis candidioribus, cineracei coloris, vndique numeroſis, flore purpureo. Ea eſt Fumaria hodie multo vſu, & reſtibili fertilitate omnibus notiſſima, quadratis ſurculis, fruticoſis, foliis plurimis, mollibus, teneris, ex viridi in cinereum pallorem languentibus, crebris inciſuris: floſculis purpuraſcentibus, interdum albidis, interdum rubellis: ſemine minuto admodum, rotundo, virente ex fuſco, radice ſingulari, pauciſſimis fibris. Naſcitur in ſegetibus, hortis, vineis, ſepibus & maceriis, aliiſque locis incultis ac pinguibus. Plinius duas herbas capni nomine proponit. Capnos prima, inquit, quam pedes gallinaceos vocant, naſcens in parietinis & ſepibus, ramis tenuiſſimis ſparſiſque: flore purpureo, viridis, ſucco caliginem diſcutit. Itaque in medicamenta oculorum additur. Similis & nomine & effectu, ſed alia eſt capnos, fruticoſa, prætenera, foliis coriãdri, cineracei coloris, flore purpureo, naſcitur in hortis & ſegetibus hordeaceis, claritatem facit inunctis oculis, delacrymationémque

Nomina

Genera.

Lib. 4. c. 105

Forma.

Li. 25. ca. 13.

FVMARIA.

Cap. 2. Ph. Lib. 1. c. 15. *Forma.*

Tempus.

Ibid.

In cap. 112. lib 4.

Pena in Ad.

FVMARIA Phragmites, Dodonæi.

Fumaria lutea. *Forma.* Matth. in cap. 105. lib 4.

Locus.

In cap. 105. lib. 4.

ce: fumus, vnde nomen accepit. Posterior vulgaris nostra & Dioscoridis, Galeni, Pauli, Fumaria est. Prior ex Dodon. sententia hîc depingitur quæ multis ramulis fruticat, teneris, in quibus folia numerosa, incisa, colore, sapore, & quadãtenus forma alteri fumariæ similia, prætenera, viticulis & capreolis herba ipsa sepibus & vicinis plantis pertinaciter adhęret: flosculi eius cãdidi, cæruleo colore nonnihil distincti: in siliquis paruis semen: radix singularis, longitudine digitali. Vere primo vt & nostra vulgaris prodit, Maio & Iunio vtráq; floret & carpitur. Hæc capnos, inquit Dodon. Plinij imitatione, *Pied de geline* dici potest. Hermolaus χάπνον φραγμίτην nominat. Certe Hermolaus in Corollariis hanc capnon Plinij Chelidonium phragmitem vocari ab Aetio scripsit, ad exanitiones partium iocuniore curuarum vtilem dictam, vt puto: quoniam succo discutit caliginem vt chelidonium, & ob id in medicaměta oculorum additur, vt in collyrium Marciani eam Chelidoniã capnitida cognominantis. Aliis Fumaria lutea siue mõtana, Illyriorum Splith, capnos seu chelidonium phragmites Aetij creditur, quibusdã Galeni Corydalis. Crescit hęc planta foliis chelidonij maioris, vel Fumarię bulbosę, sed minoribus multò, glaucis cineritiis, pluribus, sesquipalmaribus: cauliculis exilibus & pedalibus: floribus luteis, stellatis, chelidonij minoris: radicibus numerosis, tenuibus, latiùs sparsis, subalbicantibus: semine rotundo, depresso, abro virente in corniculis Fumariæ bulbosæ, vel chelidonij maioris, minoribus multo, cui admodum similis facie & colore est. Vnde rectè conicere videntur nõnulli, vt diximus, esse capnon chelidoniam Aetij. In calidiorum regionum montibus Illyriæ, Dalmatiæ, Hetruriæ & Narbonæ prouenit. Seriùs quàm Fumaria nostra, nempe Iulio & Augusto floret. Matthiolus cum legerit in nothis simplicium appellationib⁹ Dioscoridi ascriptis capnon quibusdam corydalion dici, & cum Galenus de Galerita scribens quæ Corydos Græcè dicta valde colicis cõferre, herbæ meminerit quæ corydalis appellatur, magnæ quoque aduersus colicum dolorem vtilitatis, quam facultatem Capno vulgari alibi minimè tribuit, suspicatus est aliam capni speciem hic corydalim intelligi, nimirum Splith Illyricam capno congenerem, quam colicis valde prodesse sese expertum esse affirmat. Sed anceps valde & infirma est hæc ratio. Etenim nostras etiam Fumaria non instrenuè colicis opitulatur, digerẽdo ac discutiendo viscidam pituitam, eamq; è renibus eliciendo, quæ non

FVMARIA Lutea montana Corydalis, Matth.

FVMARIA Bulbosa, Matthioli.

non raro colici doloris speciem efficit. Quare aliis potiùs Corydalis videtur esse Fumaria bulbosa, ab effigie alaudæ auiculæ, cuius capitis galericulatum verticem emulantur flores cristati, turbinataq; cornicula. Mollis in vniuersum planta est, quæ vere primo vnà cum chelidonio exoritur, & Maio, vel ad summum Iunio contabescit: tenellis subalbidisque foliis coriandro vel ranunculo primi generis proximis, liuore cæsio & diuisura ad Fumariæ folia accedentibus, maioribus tamen floribus purpureis, & aliquando albis, radice tuberosa, inferiore parte sessili, superiore m[...]iculi instar elata, intus caua, nigro exterius cortice, buxea interiùs pulpa, odore aristolochiæ, gustu amara, semine pellucido in corniculis. In vmbrosis, decliuibus, & nemorosis saltibus frigidioribus nascitur. Martio & Aprili mense floret. Hanc plantam herbarij quidam aristolochiam rotundam esse prodiderunt, eandémque etiam tanquam veram rotundam vsurparunt. Fuchsius minimè genuinam esse aristolochiam rotundam scribit, sed Plinij pistolochiam, ab illa multùm differentem, vt scribit Matthiolus. Nam Plinianæ pistolochiæ radix, tuberosa & inanis non est, sed clematide tenuior, densis capillamentis, iunci pleniores crassitudine. Quare rectiùs veriúsque, inquit Matthiolus, dicenda Plinij Fumariæ genus alterum, quod his depingitur verbis. Alia est capnos fruticosa, prætenera, &c. At hanc Dioscoridis Fumariam & nostram vulgarem esse testatur hæc Plinij delineatio ex Dioscoride ita expressa, vt eius descriptionis verba totidē Latinis verbis perspicuè reddiderit. Addit Matthiolus eandem esse de qua locutus sit Aetius in curatione obstructi iocinoris, vbi chelidonij capni meminit, quod vna cum chelidonio primùm erumpit, hirundinum aduentu. Contra doctis aliis scriptoribus placere diximus Fumariam luteam siue mōtanam & Splith Illyricam Aetij potiùs esse capnon chelidoniam. Diuersum ab his omnis Fumariæ speciem pictam Doct. Myconus misit, & sic ferè delineauit. Eius folia sæpius humi sternuntur cinerea, multùm ad Fumariam accedentia, maximè quæ in imo

Pen. in Aduers. Fumaria Bulbosa. *Forma.* Matth. in cap. 4. lib. 4. *Locus.* *Tempus.* Ca. 31. hist. Li. 25. ca. 13. Lib. 19. cā.

ſunt: nam quæ in caulibus viſuntur, tenuiora & fœniculatea ſunt. Cauliculos profert multos, quadratos, cauos, geniculatos, ſurculoſos, palmum altos, in quibus folia tenuia admodum, vt diximus. In horum faſtigiis flores multi congeſti ſunt, Fumariæ ſimiles, ſingulis candido, purpureo, luteo variegatis: radicem tenuem, candidam non profundam. Floret Aprili menſe. Totius plantæ ſapor ſubamarus eſt cum leui acrimonia. Cùm forma & ferè qualitatibus à Fumaria non diſtet, Fumariæ genus ille putat eſſe, quamuis ab ea amaritudine vincatur, & hæc illam acrimonia ſuperet. Vulgus etiam Fumariam vocat. Paſsim in vinetis ſegetibúſque pullulat. Eandem Cluſius depinxit & deſcripſit Capni tenuifoliæ nomine. Inueniri ait in pleriſque Hiſpaniæ regionibus in agrorum limitibus, & iuxta vias, nonnulliſque Narbonenſis Galliæ locis, præſertim ſupra Arelatem. Quidam in Hiſpania Sideritim tertiam ſine ratione facere voluerunt. Vulgò à nonnullis *Palomilla*, & *Palomina* dicitur, quemadmodum Fumaria communis. Huic iungen-

Lib. Stirp. Hiſp. 2. ca. 46.

FVMARIAE Species. Myconi.

CAPNOS Fabacea radice, Penæ & Lobelij.

da Capnos alba latifolia, à Lobellio tradita Splith album quorundam. Floribus albis, & latioribus foliis in ſegetibus Cornubiæ, & ſiluoſis agrorum marginibus Brabantiæ prouenit: capreolis ſepes arripit. Nec omittenda Capnos alia fabacea radice, cui ſingularis radix, & Fumariæ bulboſæ radici Penæ par, ſed minor, ſine vlla cauitate. In Belgio, Germania, Sabaudia, vti Geneuæ, aruorum quorundam margines & ſepes hac ſcatent. Nunc ſingularum vires declarandæ. Fumariæ

Li. 4. c. 105. ſuccus, auctore Dioſcoride, acris eſt, viſum acuit, lacrymas ducit, vnde nomen ha-
Vires & Temper. bet. Illitus cum gummi euulſos palpebrarum pilos renaſci non ſinit. Herba ipſa cum cibo accepta vrinas ducit bilioſas. Eadem planè de poſteriore ſua Fumaria
Li. 25. ca. 13. Plinius habet. Claritatem facit inunctis oculis, delacrymationémque ceu fumus, vnde nomen accepit. Eadem euulſis palpebras renaſci prohibet. Et alio in loco.
Lib. 26. c. 7. Capnon herbam, inquit, qui edêre, bilem per vrinam reddunt. Galenus non alias

ei qualita

CAPNOS *Alba latifolia, Lobelij.*

ei qualitates viréſque aſsignat his verbis. Acris ſimul & amaræ qualitatis eſt particeps, neque tamen planè expers eſt acerbæ:quamobrē vrinam multam, bilioſamq́; prouocat, ſanàtque iocinoris obſtructiones & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit non parum trahens lacrymarum, velut ipſe fumus: nam hinc ei appellatio indita. Plebeius quidam ea vti ſolebat ad ſtomachum roborandum, vnaq́; ventrem lubricandum: ſiquidem herbam primum deſiccatam condebat: cùm verò vti volebat, ſubductionis quidem gratia, melicrato aſpergebat, roborandi verò cauſa vino diluto. Arabes verò multò plures eáſque inſignes dotes ei tribuerunt. Meſues, Fumaria inquit, in ſuperficie calida eſt, in profundo frigidior, non abſolute frigida cum quibuſdam, ſicca ordine ſecundo. Ab illa autem ſubſtantia calida (quæ ſemini maior ineſt) & amara & ſubacris, purgatoria, attenuans, obſtructa aperiens. A frigida autem ſtyptica conſtringendo ventriculū, hēpat, & cætera viſcera laxiora & molliora roborat. Quapropter ad actionem nullo externo eget auxilio, cum per ſe purget ac robotet. Purgat verò bilem & vſtos humores etiam ex venis: clarum ob id & purum efficit ſanguinem. Quare mirè prodeſt morbis omnibus hos humores ſequentibus, lepræ, ſcabiei, pruritui, impetigini, ſerpigini, & ſimilibus cutis vitiis. Quia autem obſtructa liberat, morbos omnes inde natos ſanat, vt febres bilioſas, putridas. Herba eſt innocens, quia tamen magna vbiq́; copia luxuriat, vileſcit. Flore eſt nunc ſubalbo, nunc cinericio, nunc pallido violaceo. Optima eſt viridis, tenera, foliis teneris, planis, non criſpis, flore ſubuiolaceo. Herba & ſuccus eius veris initio ſunt efficaciſsima: ſemen veris exitu. Quoniam verò imbecillius purgat, fortior euadet cum myrobolanis, ſenna, ſero lactis vuis paſsis exacinatis, & illarum melle. Succus datur ab vncia dimidia ad vncias duas: puluis à drachmis tribus ad drachmas quinque: decoctum ab vnciis decem ad vncias quindecim. Auicēnas frigidam eſſe primo gradu, ſiccam ſecundo ſtatuit, & reliqua quæ Meſues, attribuit. Fumariæ luteæ ſiue Splith ſapor ferme qualis vulgaris Fumariæ, efficacius tamen ea videtur craſſos humores tenuare, & inciſos per lotium educere, vnde laus magna ad hydropen: robur etiam addit viſceribus, reliquáque præſtat quæ Meſues de Fumaria vulgari tradit. Aetius, præclarè, inquit, obſtructione liberat ſimúlq; firmitatē tum hepati, tum ſtomacho addit Capnium, quod & chelidoniæ nomen inuenit, ſucco eius expreſſo & deſiccato: reponitur autem in paſtillos coactus, & ſemel quidem exhibitus dolorem omnem tollit, ter autem datus in totum ab affectione liberat, præterquam quod & firmitatem viſceribus addit. Decoctum quoque huius herbæ potatum ſimilem vim habet, etiamſi valde febri ꝛitent ægri: aliquando herba ipſa exſiccatur, contuſaq́; & cribrata cochlearis menſura exhibetur.

Margin notes: Li. 7. ſimpl. — Li. 2. ſimpl. cap. 14. — Pet. Pen. in Ad. — Lib. 10. c. 2.

DENTICVLATA, CAP. XLI.

Nomen. Forma.

DOETIS Herbariis Denticulata hæc dicetur à radice velut è denticulis paruis coagmentata, paulatim gracilescente, albicantibus fibris capillata: ab hac cauliculi multi prosiliunt dodrantales, in quibus folia apij, siue potiùs fumariæ luteæ, siue bulbosæ, in ambitu minimè serrata. Flos non in folia explicatur ranunculi modo, sed vt in pimpinella, in capitula angulosa conglobatur, ex viridi subluteus: singulis capitulis quini ferè sunt flosculi, siue septeni, gustu amaro & subacri. Locus. Ad fontiũ scaturigines, riuulosq; prata rigantes, & in vmbrosis sepibus nascitur cũ ranunculo nemorensi primo vere, statimq; perit. Sunt qui alabastritem vocent, ob radicis ferè pellucidæ ac nitentis splendorem, & candorem alabastro similem: alij Moschatellam pratensem. Alia est à nonnullis Dentaria maior appellata, auctore Matthiolo, Cap.9.li.4. à quibusdam ἄφυλλος, quòd sine foliis proueniat. Nascitur in opacis siluis aut aliis vmbrosis locis. Germinat primo statim vere. Caules profert dodrantales, teneros, fragiles, succosos, orobanches æmulos, in quibus à medio ad summum flores exeunt in purpura albicantes, & hirsuti, foliolis eiusdem ferè coloris in latere concomitantibus: è floribus caliculi oriuntur, in quibus paruum concluditur semen papaueris modo. Radice nititur albicante, magna, succosa, fragili, ex compactili squamatũ congerie, miro sanè naturæ artificio constans, gustu acerbo cum quadam amaritudine. Cordi Amblatum videtur esse. Ibidem. Aliam tradit Matthiolus Dentariam minorem, quæ Germanis Sanicula vocatur, & inter symphyti genera recensetur. Folia habet pentaphylli, maiora, radicem candidam, admirando naturæ artificio ex nodulis quibusdam & incisuris cõstructam, dentium speciem quandam repræsentantibus. Dodonæus easdem plantas aliter depinxit & descripsit. Priori cauliculum dodrantalem tribuit, folia cannabis aut Pentaphylli, quinque vni hærentia pediculo, oblonga, lata, in ambitu serrata: flosculos leucoiis similes colore, ex puniceo subpurpureos: siliquas etiam quales leucoiis, in quibus semina: radicem oblongam, inæqualem, multis crassis exasperatã squamis. Alterius Dentariæ folia non Pentaphylli, sed fraxini modo digesta, costam habentia mediam cui annectuntur. Sunt verò ea oblonga, lata, & in ambitu crenata, crebrò ad vnam costam septena: flores candidos, siliquas priori

DENTICVLATA.

DENTARIA Maior, Matthioli.

priori similes: radices quoque asperas & squamosas, sed quàm prioris minùs. Dodonæus peregrinas esse ait, & ad Leucoij genera referri posse. Matthiolus inter symphyta ac solidagines vtrámque reponit. Alia Dentellaria a quibusdam nominata hîc exhibetur, à Dalechãpio collecta in vertice montis per quem Geneua

DENTARIA Minor, Matthioli.

DENTELLARIA Rubra, Dalechampij.

DENTELLARIA Rondel.

LEPIDIVM Annuum, Lob.

itur

itur ad Sequanos, proximè Pagum quem Incolæ vocant *Sainct Sorgue*, quasi Diuum Sergium. Serpit inter saxa & silices, radice sic eminentibus articulorum vertebris compacta, vt ex coniunctis dentibus contexta videatur, mirabili naturæ in ea struenda artificio, vnde Dentellariæ nomen: caule læui, pede altiore, foliis eius plantæ quam Saniculam fœminam Fuchsius appellat: flore violæ, copioso, rubente, pulchro aspectu, semen in oblongis siliquis. Dentariam aliam Pena pinxit, Rondeletij & Narbonensium, quæ passim, inquit, propè sepes & sata in agro Romano & Monspeliensi fruticat, radice longiuscula: fibrata, caule, bicubitali, surculoso, foliis imis maioribus, cauli incumbentibus Isatidis drabæ've ritu: floribus purpureis dilutis, extremo caulis ambitui confertim aggestis, quibus defluentibus semina gemmeis, villosis & hirsutis, & aliquantulùm tenacibus folliculis includuntur, nigra. Tota planta gustu est acerrimo, & vrentis facultatis, qua tantoperè pollet, vt aliquādiu manu detenta, volæ manus vibicem inurat liuidum. Quare viri quidam docti Molibdænam esse Plinij opinati sunt, aut Lepidium Æginetæ. Vulgus studiosorum Dentariam putabat vocatam à Rondeletio: qui hac, vt pyrethris, aut similibus vrentibus vtebatur ad sæuos dentium cruciatus mitigandos. Aliam tamen nouimus in agri Mōspeliensi aridis locis satis frequentē, quæ etiam vulgò Dentellaria vocabatur, de qua diximus in lib. De plantis, quæ in asperis nascuntur. Herba est alia quæ à simili cum figura tum ortu foliorum, Dentellariæ Mōspeliacíve Lepidij cauli incumbentium Herbariis Lepidium dicitur. Caulis bicubitalis, multifidus: flores albi, & semen foliaceis Thlaspi inuolucris clausum, acre gustu: radix fibrata. In Belgio hortense, hyeme virens, foliis Lepidio maioribus. Hæc Lobellius.

VERBASCVM, CAP. XLII.

Nomina ΛΟΜΟΣ Græcis & φλόμος Galeno auctore, Verbascum Latinis dicitur, Officinis Tapsus barbatus, Apuleio Lycnitis & Pycnitis, nonnullis Candela regis, Candelaria, & Lanaria, Gallis *Bouillon*, Germanis *Vullkraut*, Italis *Verbasco*, & vulgò *Tasso Barbasso*. Phlomon autem dixerunt Græci ἀπὸ τῆς φλογὸς à flamma, quòd eius foliis & caulibus in laternis pro ellychniis vterentur. Candelariam quoque recentiores nominarunt, quòd caulibus adipe, seuo, vel pingui aliquo illitis nōnulli pro candelis siue funalibus vtantur, Officinæ Tapsum, aut potiùs taxū, quia toxiacis aduersetur, barbatum à densa lanugine.

VERBASCVM I. Matth.

Li.4.ca.99. Li.8.simpl. Genera. Dioscorides & Galenus quatuor Verbasci genera assignarunt. Verbascum album marem, *Bouillon blanc masle*, Verbascum album fœminam, *Bouillon blanc femelle*, Verbascum nigrum, *Bouillon noir*, Verbascum siluestre, *Bouillon sauuage*. *Li.25. c.10.* Plinius à Dioscoride dissentiens tria duntaxat posuit. Verbascum album marem, nigrum fœminam, tertium siluestre, anxiam illam generū distinctionem superuacuam ratus. Distingui genera hæc penè superuacuum est, inquit, cùm sint omnia eiusdem effectus. Recentiores herbarij alia repererunt genera, quæ ordine hîc picta sunt. *Forma.* V[illegible]a fœmina, folia habet brassicæ

braſsicæ ſimilia,hirſutiora,multò latiora,& alba:caulem cubitalem aut etiam maiorem,album,ſubhirſutum:flores albos, ἢ ὑπώχρα,id eſt,ex luteo palleſcentes, ſiue, vt legit Oribaſius,ὑπόχλωρα,id eſt,ſubuirides:ſemen nigrum,radicem nigram,guſtu acerbam,craſsitudine digiti. Verbaſcum mas,λευκόφυλλον Græcis dictum à foliorum candore,oblongius eſt,folia alba & anguſtiora habet , caulem quoque tenuiorem. Verbaſcum nigrum,albo prorſus ſimile eſt, latiora tamen & nigriora folia habet. Siluestre, virgas producit altas & lignoſas , ſiue arborea ſpecie , folia ſaluiæ ſimilia : ramos habet circa virgas,velut marrubium : florem luteum , auri ſpecie. Sic enim exprimenda Dioſcoridis verba,vt in vulgatis exemplaribus leguntur : quæ in vetere codice aliter legi affirmat Andr.Lac. Γίνεται δὲ ἡ λεγομένη ἀγρία ῥάβδους ὑψηλὰς φέρουσα, καὶ δενδρώδεις : φύλλα δὲ ἐλελισφάκῳ ὅμοια ἔχει, κύκλῳ περὶ τὰς ῥάβδους, ὥσπερ πράσιον. Quod eſt, Naſcitur etiam & Verbaſcum agreſte, altas ferens virgas & lignoſas : folia ſaluiæ ſimilia circa ipſas in orbem , vt marrubium : quæ lectio doctis multis ſummoperè placet. De his breuiùs & indiſtinctiùs Plinius ſcribit his verbis. Verbaſcum Græci Phlomon vocant. Genera habet prima duo. Album,in quo mas intelligitur, alterum nigrum, in quo fœmina. Tertium genus non niſi in ſiluis inuenitur. Sunt folia braſsiſſæ, latiora, piloſa:caulis erectus cubitali

Dioſc. cap.99

Li.25.ca.10.

VERBASCVM II.
Matthioli.

VERBASCVM III.
Matthioli.

VERBASCVM Nigrum
Saluifolium, Lobell.

VERBASCVM IIII. silueſtre, Matth.

amplior, ſemen nigrum inutile: radix vna craſſitudine digiti. Silueſtri folia elelifphaci, alta ramis lignoſis. Horum pleraq; etiam vulgò notiſsima, plura verò peritis herbariis. Verbaſcum mas, primum eſt Verbaſcum Matthioli. Verbaſcum fœminam exhibuit Lobellius, albis floribus, & ſenis foliolis diuiſis, alióqui folio conſimili & pari. Verbaſcum tertium Matthioli, Lobelius vocat nigrum ſaluifolium, purpureo flore, pratis ſabuloſis, familiare nō procul Taurino Pedemontium, inquit Pena, & Germaniæ, Angliæ, & Galliæ, pratis ſaxoſis, herbidis & ruderibus. Folia quam maximè ſaluiam agreſtem, aut Herminum emulantur, in caule & ramulis quadratis numeroſi floſculi purpurei, vel cærulei. Verbaſcum quartum Matthioli, idem Lobellius vocat Saluifolium fruticoſum, luteo flore: nam foliis Saluiam imitatur ſcabris, albidis, aliquantulum hirſutis, floſculis per interualla foliorum luteis. Dodonæus præter Verbaſcum album fœminam flore albo, aliud album fœminam floribus aureis ponit, ſuperiori fœminæ & mari, caulibus ac foliis ſimile, niſi quod folia maiora habeat, flores luteos roſam paruam referentes, erectis è medio ſtaminibus rubris. Id propter ſimilitudinem cum ſupradictis non appinximus, pro Verbaſco nigro Fuchſius deſcripſit & depinxit: quemadmodum pro ſilueſtri id quod Dodonæus pro nigro Verbaſco poſuit. Folio id eſt amplo, ſcabro, nigro, tactu

Lib. 1. c. 79. Verbaſ album fœm. flo. aureo.

Cap. 336. hiſtor.

Ibidem. Verbaſcũ nigr. Dod.

VERBASCVM Fœmina, Lobellij.

VERBASCVM Album fœmina, flore albo. Dodon. & Fuchſ.

aſpero

VERBASCVM Album mas, Fuchs. & Dod. flore luteo.

aspero, grauis odoris, flore luteo, cæteris simili, sed minore, similibus item caulibus & radice. Siluestre verò Dodonæus tam caulibus quàm foliis saluiam referre scribit, ramulos multos habere quadrangulos, lignosos, binos semper ex aduerso, ex eodem geniculo prodeuntes, folia læuia & candicantia, foliorum saluiæ emula, sed maiora & læuiora: ramulorum fastigia flores lutei verticillatim ambiunt, vt in marrubio. Longe diuersum ab his Verbascum depinxit Matthiolus foliis laciniatis: cuius folia, inquit, cornuti papaueris faciem exprimũt. Ideò nihil mirum si Dioscorides eius papaueris folia, Verbasci foliis compararit. Lobellius aliud Verbascum siluestre ostendit, foliis saluiæ tenuifoliæ: item Verbascum siluestre saluię folio, exoticum, foliis rotundioribus, candidioribus, densioribusq́;, minùs tamen lanugine canis, sed saluiæ emula concretione, alioqui lignosa fibratáque radice, caule & facie non ita dissimilibus: iisdem gaudet Syriæ natalibus, quibus phlomos Syriaca, de qua mox, flores ille non vidit, quia marcidi. Verbascum album & nigrũ in campestribus, aggeribus agrorum, & secus vias prouenit. Siluestre in campestribus potißimùm siccis & lapidosis. Verbasca Iulio & Augusto mensibus potißimum florent: siluestre etiam serius. Radix Verbasci albi & nigri, ita tradente Dioscoride, adstringit, vnde alui profluuio laborantibus tali ludicri magnitudine

Verbascũ silue. Dod.

Ca. 99. li. 4. Verbascũ laciniatũ.

Locus.

Tempus.

Vires.

VERBASCVM Siluestre, Dodonæi.

VERBASCVM Siluestre folio Saluiæ tenuifoliæ, Lobel.

VERBASCVM Siluestre exoticum, Lobellij.

VERBASCVM Laciniatum, Matthioli.

cum vino vtiliter bibenda datur. Decoctum ruptis, conuulsis, contusis & antiquæ tussi auxiliatur. Dentium dolorem collutione mitigat. Verbascum cui flos aureus, capillos tingit (sic in vulgatis exemplaribus, ὁ δὲ χρυσοειδὴς τὰ ἄνθη, in vetere autem, τοῦ δὲ χρυσοειδοῦς τὰ ἄνθη, idest, aurei Verbasci flores capillos tingunt) & vbicumque positum fuerit, blattas in se colligit. Cocta folia in aqua ad œdemata, & oculorum inflammationes illinuntur, & ad syderata vlcera cũ melle aut vino, cum aceto autem vulnera sanant. Contra scorpionum ictus auxilio sunt. Siluestris folia ambustis igni sunt cataplasmata. Aiunt fœminæ folia caricis interposita à corruptione eas immunes seruare.
Li.25.ca.10. Plinius multis Verbascorum vires explicat his verbis. Aiunt in foliis eius quam fœminam diximus, ficus omnino non putrescere. Contra scorpiones bibitur radix cum ruta ex aqua, magna amaritudine, Galeno tamen acerba est, sed effectu pari. Et variis in locis. Verbascum priuatim tonsillis in aqua potum medetur. Tribus obolis bibitur Verbascum cuius flos aureus est, contra omnia pectoris vitia, tussem, & purulenta excreantibus. Tanta huic vis est, vt iumentis etiam non tussientibus modo, sed ilia trahentibus auxilietur potu. Lateris & pectoris dolores verbascum cum ruta ex aqua sedat: panos sanat cum sua radice tusum, vino aspersum, & ita cinere calfactum, vt imponatur calidum. Semen ex vino decoctum & cõtritum luxatis medetur, dolorem & tumorem tollẽs. Radicis medulla collyrij tenuitate in fistulam additur. Cõtusis, euersis, & si febris sit, potatur in aquâ verbascum, cuius flos auro similis est. Folia ex aceto imponuntur in strumis. Semine ac foliis decoctis ac tritis omnia corpori
Li.8.simpl. infixa extrahuntur. De quibus breuiter sic Galenus. Radix priorum duorũ acerba gustu est, & fluxionis effectibus prodest, sed & ad dentium dolorem quidam eam colluunt. Attamẽ folia digerendi vim habent: sic & aliorum folia, maximè eius quod aurei coloris flores habet, qui etiam capillos flauos reddunt. Omniũ enim folia siccandi, & modicè detergendi vim habent. Experientia cõstat, inquit Matthiolus,
In cap 99. lib.4. omnia Verbasci genera omnibus ferè sedis vitiis mirificè subuenire: adstringunt enim & exsiccant. Quamobrem seminis & florũ puluis additis chamæmeli floribus, & laricis resina, procidentem sedem suffitu cohibet, & tinesmum, præsertim dysentericis, tollit. Verbasci fœminæ folia inter lapides cõtusa, si equi claudicãtis ex clauorum

ex clauorum noxa, vngulæ prius excauatæ imponantur, mirum dictu quam breui tempore is liber euadit. Radicis eiusdem succus antequam caulem proferat, duarũ drachmarum pondere ex vino cretico haustus ipsa accessionis hora, vt Arnaldus refert, quartanam fugat, cum hoc tamen quod tribus aut quatuor iteratis vicibus hauriatur. Succus tam florum quam foliorum asperis verrucis illitus, eas facile delet, etsi læuibus nihil prosit. Idem facit siccæ radicis farina. Dantur flores commodissimè in puluerem triti, contra ventris tormina, & colicos dolores. Folia & summitates eius quod minoribus est foliis, in aqua decoctę vel illitę, podagricis auxiliantur. Stillatitia florum aqua oculis iniecta destillationes cohibet, eadem illita faciei ruborem tollit, quam Arabes guttam rosaceam vocant, præsertim addito caphuræ momento. Illinitur eadem ad erysipelata, ambusta igni, serpigines, vitiligines, impetigines, & cætera cutis vitia. Verbasci flores vna cum oui vitello, mica panis & foliis illiti, optimè faciunt ad cohibendas hæmorrhoidas. Idem præstant eiusdem folia suffita ex molari lapide accenso. Phlomis phlomidas, idest, verbascis verbascula subiungit Dioscorides. De duabus alibi dicetur, de tertia hîc dicendum, quæ Lychnitis appellatur & thryallis, quod propiùs ad verbasca accedat. Folia terna aut quaterna, aut etiam plura habet, hirsuta, crassa, Phlomides. Lychnitis. Folia. Diosc. ibid.

PHLOMIS Lychnitis, Matthioli.

PHLOMIS Lychnitis, Penæ.

VERBASCVLVM Quorundam.

Ca.99.li.4. pinguia. Vtilis est ad ellychnia in lucernis: vnde Lychnitidis ei nomen: ex Matthiolo hic pictam damus. Aliam ostendit Pena, quæ plerisq; agri Narbonensis collibus glareosis Monspelio vicinis fruticat, rara alibi in Italia & Gallia, peramœno aspectu florum luteorum fabæ, caulem verticillatim ambientium, vt in Marrubio secundum foliorum exortus, pallidis staminibus. Folia sunt scabra, crassa, densa, lanugine, incana, tactu aspera, Saluiæ angustifoliæ folijs angustiora, sed longiora, & ad elychnia valde accommoda. Clusius aliam profert, cui folia sunt scrabra, crassa, Saluiæ tenuifoliæ similia, oblongiora tamen & angustiora, candicantia, inferiore parte densa, lanugine omnino cana: cauliculi dodrantales, quadranguli, hirsuti & candicantes: è quorum geniculis folia bina, oblonga, superioribus similia, inter sese opposita nascuntur, & in caulis fastigio breuiora, & sede latiuscula: flores lamij circa extremos cauliculos verticillatim ex densa lanugine & veluti villis pallidis prodeunt lutei coloris, coma plerumq; inflexa & nutante: radix nigricans & lignosa. Oritur in collibus siccisque & petrosis locis per totam Hispaniam, Lusitaniam, Narbonensem Galliam. Floret Maio & Iunio, semẽ subruffum, verbasco siluestri ferè simile profert. Monspelienses Verbascum siluestre vocant, Castellani *Candilera*, Granatenses *Menchera*. His interserit Lobellius Lychnitin alterã Syriacam, nouam

PHLOMIS Lychnitis, Clus.

PHLOMOS Lychnitis altera Syriaca, Lobellij.

VERBASCVLVM Minimum.

nouam plantam nec minus ſpecioſam, à ſuperiore diſſidentem florum ortu & modo: ſunt enim Lychnidis ſilueſtris, vel Chalcedonicæ, coloris flaui: foliis item anguſtis, & virgultis quadratis tomento craſſo incanis, & radice lignea. Verbaſculis annumerant quidã plantam quam nomine Veronicæ fœminæ deſcripſit & depinxit Fuchſius, itẽ Lonicerus, quæ per terrã ſerpit caule lanuginoſo, foliis rotũdis inſtar herbæ quæ centimorbia & nũmularia hodie vocatur, in ambitu minimè inciſis: floribus in luteo purpureis, ſemine in vaſculis rotundis, radice tenui. Dodonęus hanc nomine heliotropij minoris exhibuit. Aliud hîc pictũ eſt, quod Minimum dicitur: In ſepibus ac dumis prouenit, radice nigricante, lignoſa, breui, nodoſa, fibris albis, craſſiuſculis capillara, caryophyllatæ modo, guſtu adſtringẽte: caule vnico, cubito altiore, rotundo, inferne rubente, fungoſo, nonnihil villoſo: foliis paucis, non pluribus ferè quam ſeptem aut nouẽ in caule alternatim diſpoſitis, violæ propemodũ ſimilibus, longioribus, per ambitũ crenatis, auerſa parte lanuginoſis, ſaporis adſtringentis, & ſubamari: flore in caulis vertice ſenetionis, luteo, copioſo, in pappos auolante. Floret tardiſſimè Septembri circa æquinoctium ad initium vſque Octobris. *In Epito.*

BLATTARIA, *CAP. XLIII.*

EST herba inquit Plinius, ſimilis verbaſco, quæ ſæpe fallit pro ea capta, foliis minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Hæc abiecta Blattas in ſe contrahit, ideóque Romæ Blattariam vocant. Hæc Plinius. Eundem verò effectum Dioſcorides illi verbaſci generi aſsignauit, quod floribus aureis deſcripſit. *Lib.25.c.9.* *Lib.4.c.99.*

BLATTARIA, Matth.

Quæ res multis perſuaſit Blattariam Plinij & verbaſcum illud Dioſcoridis, cui flores ſunt aurei, vnam & eandem plantam eſſe. Fuchſius & Dodonæus pro Blattaria proponunt eam, quæ hîc picta eſt, quæ Germanis *Schabenkraut*, Gallis *Herbe aut mittes, Herbe vermineuſe & Blattaire* nominatur. *Cap.66.hi. lib.1.c.8. Blattar. Fuch. & & Dodon.* *Nomina* Foliis eſt viridantibus, minimè hirſutis, nec candidis, crenatis, per humum ſparſis, ex quorum medio duo treſve emergunt caules venuſtis floribus, aureis interdum & purpureis, ornati, verbaſco ſimillimis: ſemen ſolliculis incluſum, minus quam verbaſci: radix breuis & lignoſa. *Forma.* Naſcitur iuxta aquas & fluminum ripas. *Locus.* Floret Iunio & Iulio menſibus. *Tempus.* Vehemens amaritudo eius ſatis docet calidam & ſiccam eſſe, quare qui ea vti voluerit, eadem quæ alia amara in corpore noſtro efficiet. *Temper. & Vires.* Sed cum calida ſiccáque ſit, & vehementer amara guſtanti, qua vi niſi arcana & occulta Blattas allicit? num potius abigit?

AETHIOPIS, *CAP. XLIIII.*

VT Græcè αἰθιοπὶς, ita Latinè Aethiopis dicitur, quod nomen herbæ dedere magicæ vanitates, quòd ea herba, inquit Plinius, amnes ac ſtagna ſiccentur coniectu, tactu clauſa omnia aperiantur, tamen veriſimiliùs eſt quod optima ex Aethiopia adueheretur, ſic dictam eſſe, vel quod fuliginoſa & veluti cinere aſperſa ſit. *Nomina* *Pena in Adu. Lib.26.c.4* αἴθοψ enim fuligo eſt, ſiue fauilla aduſta. Verbaſco folia ſimilia habet, ſed valde hirſuta, & denſa, in orbem circa radicis imum: caulem quadrangulum, craſſum, & ſcabrum, ſimilem apiaſtro aut arctio, multis alis *Forma.* *Dioſ.lib.4. cap.100.*

AETHIOPIS.

concauum:semen erui magnitudine geminum in vno conceptaculo: radices ab eodem cespite multas, longas, crassas, gustu glutinosas. Hæ siccatæ, nigræ ac duræ fiunt, cornibus similes. Plurima nascitur in Messenia, ac Ida. Eadem prorsus habet Plinius, vt ex Dioscoride tràscripsisse videatur. Aethiopidem herbam, inquit, ab exusto syderibus axe rerum natura ostendit. Et aliquanto post. Aethiopis, folia habet phlomo similia, magna & multa, & hirsuta à radice: caulem quadrangulum scabrum, similem arctio, multis concauum alis: semen eruo simile, candidum, geminum: radices numerosas, longas, plenas, molles, glutinosas gustu. Siccæ nigrescunt indurescuntque, vt cornua possint videri. Præter Aethiopiã nascuntur & in Ida monte Troadis, & in Messenia. Rursus alio in loco tradit Aethiopida in Metoe nasci, ob id & Meroida appellari, folio lactucæ, hydropicis vtilissimam è mulso potam. Hanc diu ignotam ex Græcis & Illyricis montibus maritimis allatam, iam satis vulgatam alunt horti multi Italiæ, Galliæ, Germaniæ, thapso barbato admodum similem, magis tamen incanis foliis, mollioribus, delicatiore & longiore lanugine, vt in dictamno. Cretensi, eorumdem vndatim laciniatis oris, circa imum caulem accubantibus, & ipsum ambientibus quadratum, hirsutum, binûm pedum, & sesquicubitalem, multas alas habentem, quem verticillatim flores ambiunt, sclares, aut hormini, sed candidi, & semen non dissimile. Radix verbascis cognata. Huius radix, auctore Dioscor. cocta & pota, ischiadicis, pleuriticis, sanguinis sputo, arteriæ asperitati auxiliatur, sumitur etiam cum melle in eclegmate. Plinius eadem ferè tradit. Radices medentur vuluis potæ in vino albo, ischiadicis, pleuriticis, faucibus scabris decoctæ, potui dantur. Sed quæ ex Aethiopia veniunt, eximiè atque illico prosunt. Atque hæc recta & veteris codicis lectio est. Hanc herbam Galenus in simplicium catalogum non retulit. Paulus verò ex Dioscoride hæc exscripsit. Aethiopis similia verbasco folia habet. Radicis decoctum, potui datur ischiadicis, pleuriticis, & sanguinem reiicientibus, & arteriæ asperitates cum melle lenit.

Locus. Lib.27.præfat. Li.24.c.17. Pena in Adu. Vires. Li.4.c.100. Lib.7.c.4. Lib.7.

ARCTIVM, CAP. XLV.

Nomina ΑΡΚΤΙΟΝ siue ἀρκτοῦρον Græcis, Latinis similiter Arctium vocatum, affine etiam est verbasco foliis, vt scribit Dioscorides, nisi quòd hirsutiora & rotundiora habet: radicem teneram, dulcem, albam: caulem mollem, longum: semen cumino paruo simile. Quam Dioscoridis descriptionem planè expressit Plinius his verbis. Arctiũ aliqui arcturum vocant. Similis est verbasco foliis, nisi quod hirsutiora sunt: caule longo, molli: semine cymini. Nascitur in petrosis, radice tenera, alba, dulci. Plãtam, quæ hîc depingitur, arctium esse putant docti herbarij, quæ nascitur in asperis montibus Allobrogum, radice crassa, longa, tenera, candida: foliis multis verbasco similibus, auersa parte cãdidis & valde lanuginosis, aduersa viridioribus, & minùs villosis, venosis: caule molli, & in hac, quæ hîc pingitur breui, densa lanugine pubescente: flos luteus in capite

Lib.4.c.101 *Forma.* Lib.27.c.5. *Locus.*

ARCTION, Quorundam.

ARCTION Dodon. ex Codice Cæsareo.

capite nitet, crasso, scolymo simili non tamē aculeato, squamis compacto, qui tandem in pappos auolat: semen oblongum cymino non dissimile. Quidam in Dioscoride legunt καυλοῦ δὲ μαλακοῦ, μικρὸν, καρπὸν δ' μακρὸν κυμίνῳ ὅμοιον. vt voces μακρὸν & μικρὸν locis permutatæ fuisse videātur, & ita legit Marcellus. Præterea quid paruum cyminum Dioscorides hîc appellet, non satis constat, nisi fortasse siluestre intelligat. Vulgatam tamen Dioscoridis lectionem secuti sunt Galenus, Plinius, & Otibasius. Verbasco foliis simile est, quod Arctiū dicitum, lanuginosis videlicet ac hirsutis, sed tamen hirsutioribus ac rotundioribus (Plinius hirsutiora tantummodo esse tradit:) caulis longus & mollis: semine vt parui Cymini: radice tenera, alba, dulcíque, vt auctor Dioscorides. Et hac quidem forma depingitur Arction in vetusto Cæsareæ bibliothecæ Codice: foliis videlicet latis, ambitu crenatis: caule tenero erecto: capitulis aliquot in fastigio mollibus ac lanuginosis, vt primi Cymini syluestris. Nasci ait Plinius in petrosis. Αρκτῖον Græcè: Latinè similiter Arction: item & Αρκτοῦρον & Arcturon appellant: Ab vrso nomen habet, qui Græcis ἄρκτος dicitur. Allucinantur qui Arction idem cum Arceio siue Personata faciunt, multò verò magis, qui & cum Vngula caballina coufundunt. Inter Vngulam enim caballniam, quæ Græci Βήχιον, & Action Plurimum est descrimini. Facultatis autem Arction est admodum tenuisū partium, vt Gal. ait, & ob id exsiccātis, extergentis tamen modicè. Decoquitur in vino (inquit Plinius lib. 27. cap. 5.) radix ad dentium dolorem, ita vt ore contineatur decoctum. Bibitur & propter Ischiada & Stranguriam è vino. Ambustis & Pernionibus imponitur: fouētur eadem cum radice semine trito in vino. Arctij radix & semen in vino decocta, dentium dolorem mitigant, si decoctum ore contineatur. Ambusta & perniones eodem decocto fouentur. Bibitur item ad coxendicum dolores & stranguriam è vino. Eadē Plinius tradit. Radix decoquitur in vino ad dentium dolorem, ita vt contineatur ore decoctum. Bibitur & propter ischiada & stranguriam è vino. Ambustis imponitur & pernionibus, fouentur eadem cum radice semine trito è vino. Et rursus. Ambusta sanantur plantagine, arctio, ita vt cicatrix fallat, folia eius in aqua decocta & contrita illinuntur. Galenus idem confirmat his verbis. Arctium quod verbasco est simile, radice tenera, candida, dulci, caule oblongo & molli, semine cymino simili, facultatis est admodum tenuium partium, & ob id exsiccantis, extergentísque, tamen modice, quamobrem radix ac semen cocta in vino quadan

Vires.

Lib. 27. c. 5.

Lib. 26. c. 12

Lib. 6. sim.

quadantenus dolores dentium mitiganr. Porrò ambuſta & perniones non harum modo decoctum affuſum, ſed & caules teneriores ſanare poſſunt.

* CACALIA, CAP. XLVI.

Nomina AKAAΓA & λεοντικὴ Græcis, ſimiliter Latinis Cacalia & Leontice. Gale. in ſimpl. medicamentorũ numero Cacaliã non recenſet, ſed Cacanũ eam appellare videtur, prætermiſſa Cacaliæ voce, quod tamẽ facere nõ ſolet in variis plantarũ nomenclaturis, vtpote qui vnã atq; alterã ſemper adiiciat. Quod autẽ Cacanũ, legendum ſit in Galeno, & non Cancanũ,

Corna. Emb. 106.

Lib. 7. vt in vulgatis exẽplarib⁹ legitur, ex Paulo perſpicuũ eſt, qui apertè κάκανον habet, de

CACALIA.

quo eadẽ planè tradit quæ Galen. & eadẽ prorſus vterque quæ Dioſcorides de Cacalia, ita vt Paulus qui poſt Cacanum ſcribit Cacaliam viribus & vſu Cacano ſimilem eſſe, eandem omnino dicere debuiſſe videatur, cùm Galenus eandem fecerit, vt dicetur. Ex iiſdem intelligi

Lib. 4. c. 46. & 7. c. 16. licet bacanum pro Cacano mendoſè legi locis aliquot apud Paulum, quibus medicamenti hepatici ex Cacano meminit.

Lib. 4. c. 118 *Forma.* Cacalia, ita deſcribente Dioſcoride, folia fert alba, bene magna, caulis è medio ipſorum prodit rectus, albus, qui florem habet quercui aut oleæ ſimilem.

Locus. Naſcitur in montibus. Ex qua delineatione Dalechãpius Cacaliam eſſe quæ hîc pingitur opinatus eſt, in ſummis excelſiorum montium iugis prouenientem, radicibus multis, candidis, implicatis, craſſiori cuidam velut caudici circumpoſitis, fatuis & guſtatu lentis tragacanthi modo: caule cubitali, recto, lanugine candicante: foliis multis, latis, amplis, craſſis, ſubrotundis, in ambitu crenatis, longo craſſóque pediculo nixis, venoſis, auerſa parte candida lanugine hirſutis: flore copioſo, puniceo, in pappos abeunte. In florum vmbilico granum rotun-

Lib. 25. c. 11. dum prominet niueum, margaritæ ſimile, cui rectè Plinius comparauit, quod ex-

Lib. 4. c. 118 cuſſo flore nudum nitidúmque dependet.

Vires. Cacaliæ radix, inquit Dioſcorides, in vino macerata vt tragacantha, & per ſe ipſam delincta, aut manducata, tuſſes & arteriæ aſperitates ſanat. At grana quæ poſtquam defloruit, enaſcuntur, trita, cerato excepta & illita, faciẽ extendunt, & à rugis cõſeruant. Quibus vide num ſimilia de

Lib. 7. ſim. cacano ſcripſerit Galen. vt eadẽ dicenda ſit planta quæ cacalia. Cacani radix facultatem habet mordacitatis expertem, & modicè exciccantem, eſſentiam craſſam, & emplaſticã. Quapropter macerata vino ſicut tragacantha, & lincta aſperitates arteriæ ſanat: nec minùs ſi quis eam mandat, ſuccus eius defluens prodeſt arteriæ ſi-

Lib 7. militer vt glycyrriza, quæ ſolùm tranſcripſit Paulus.

Lib. 25. c. 11. Eadem etiam & quædam alia de Cacalia tradit Plinius. Cacalia ſiue Leonticę vocatur, ſemen margaritis minutis ſimile, dependens inter folia grandia, in montibus ferè. Huius grana quindecim in

Lib. 26. c. 6. oleo macerãtur, atq; ita aduerſo capillo caput vngitur. Et rurſus. Radix Cacaliæ cõ-

Ibid. cap. 15 manducata, & in vino madefacta, nõ tuſſi tantùm, ſed & faucibus prodeſt. Et alio in loco. Cacaliæ grana mixta ceræ liquidę extẽdunt cutem in facie erugantq;. Loco verò ſupra citato non intelligendum ſemen inter folia grandia folia dependere, hoc enim falſum eſt, ſed caulem in cuius ſurculis & adnatis ſemen dependet, ex grandiũ foliorum congerie ſeſe attollere.

CHAMAE

CHAMAECISSOS, CAP. XLVII.

ΧΑΜΑΙΚΙΣΣΟΣ Latinè etiam Chamæcissus, id est, humilis siue pusilla hedera. Sed quænam sit planta quæ verè Chamæcissus Dioscoridis dici possit, inter herbarios ambigitur. Sunt qui hederam terrestrem Officinis dictam Chamæcissum esse volunt, effigie, viribus, vulgari appellatione consentientibus, qua de re paulò post dicemus. Alij horum reiecta sententia, Chamæcissum esse contendunt eam quam pro consolida media Matthiolus & Fuchsius exhibuère, bene cõuenientibus notis omnibus quæ Dioscorides Chamæcisso assignat. *Nomina* *In c.9.lib.4 c.146.hist.*

CHAMAECISSVS, Quorumdam.

Ea, inquit, folia habet hederis similia, longiora tamen, & tenuiora, multa: ramulos palmi altitudine quinque aut sex, à terra foliis plenos: flores violæ similes, minores tamen, & gustui valde amaros. Radix tenuis, alba, inutilis est. Nascitur in locis cultis. Sic, vt a natalibus incipiamus, quæ hic picta est. In cultis gignitur, scilicet in agrorum marginibus & aggeribus, radice candida, tenui, inutili, quaternos & interdum plures cauliculos mittit, dodrantales, foliosos: folia circa cauliculorum verticem hederæ folia prorsus referentia, prope radicem longiora, & vtrobique tenuiora, subhirsuta, quod Dioscorides non habet flores violæ similes, (sic enim conuerte λευκόια, non violæ albæ speciatim: nam etsi leucoij nomine viola alba significetur, tamen pro lutea, & cærulea, & purpurea solet vsurpari) minores non candidiores ac tenuiores, vt vertit Ruellius, nam hæc in Græcis non legimus, quæ habent ἄνθη λευκοίοις ὅμοια, μικρότερα καὶ πικρὰ & cætera.) è candido cæruleos quòd Dioscorides omisit, amarissimos. *Forma.*

Quòd si his vires suffragentur, & quemadmodum Chamæcissi Dioscoridis folia ischiadicis vtilissima sunt, trium obolorum pondere in tribus cyathis aquæ ad dies quadraginta aut quinquaginta pota, & eadē morbum regiū purgant eodem modo pota sex aut septē dies, ita si ea quæ hic exhibetur, facultates habeat ad iocinorosos, lienosos, ischiadicos sanandos insignes, magnum fuerit tuendæ illorum opinionis argumentum. Plinius aliter de Chamæcisso quàm Dioscorides scripsisse videtur, vt hanc cum alia cōfuderit, aut de diuersa herba scripserit. Sic enim ille. Est & rigens hedera quæ sine adminiculo stat sola omniū generū, ob id vocata orthocissos. E diuerso numquam nisi humi repens Chamæcissos. Rursus. Iidē (Græci) Chamæcissum appellant hederam nō attollētem se a terra. Et hæc cōtusa in vino acetabuli mēsura, lieni medetur: folia ambustis cū axungia. At hunc Chamæcisi vsum Dioscorides nō tradit. Et alio in loco. Chamæcissos spicata est tritici modo, ramulis quinis ferè foliosa: quum floret existimari potest alba viola, radice tenui. Bibunt ischiadici folia tribus obolis in vini cyathis duobus septē diebus, admodum amara potione. Quæ non in totum, sed aliqua ex parte tantùm cum his quæ Dioscorides tradit, cōsentiunt. Item Plinius alibi etiam tertiā cyclaminon sibi demonstratam esse dicit cognomine Chamæcissum, vno omnino folio, &c. Dioscoridi Galenus assentitur his verbis. Chamæcisi flos cum sit admodum amarus, iecur obstructione liberat, datúrque ex coxendice laborantibus. *Vires.* *Diosc lib.4. cap.111.* *Lib.16.c.34* *Lib.24.c.10* *Ibid. ca.15.* *Lib.25.c.9.* *Lib.8. sim.*

PRVNEL

PRVNELLA, CAP. XLVIII.

Nomina AVD compertum adhuc est,quòd nomen huic herbæ à veteribus tum Græcis tum Latinis positum fuerit,quare vulgarem medicorum & herbariorum nomenclaturam secuti, Prunellam siue Brunellam, siue cõsolidam minorem hîc vocamus. Germani *Braunnellam,& Gottheyl*, Galli *l'herbe au charpentier*. Sunt qui symphytum petræum esse credant, quorum opinio peritioribus parum probatur. Solidago minor quam Germani Prunellam vocant,inquit Matthiolus,caulibus exit quadrangulis,hirsutis,spithamæ longitudine: foliis oblongis, in extremo acuminatis, menthæ proximis, ac etiam subasperis, flores gerit in caulium,ramusculorúmque fastigiis spicatos, purpurascentes, & quandóque candidos. Radix subest parua, prolixior, fibrata. Nascitur in pratis & siluis opacis. Maio & Iunio mensibus floret. Calidam siccámque esse scribit Fuchsius, quòd gustu glutinosa sit,& modicè amara. Dodonæus siccã quidem esse, sed caliditate & frigiditate temperatam,seu modicè frigidam. Vulneraria est herba, nam vbi vulnera glutinare,adstringere,& reprimere sit opus,fœliciter hanc vsurpant. Succum eius cum aceto & rosaceo mixtum,vehementes capitis dolores sedare,recentiores vno consensu tradunt, si tempora eo inungantur,aphthas & oris vlcera, fauciúmque vitia succus eius sanat. Iisdem viribus quibus Bugla & cochlearia pollet,inquit Lobellius,sed efficacius siccat,adstringit, cohibet & reprimit.

PRVNELLA Siue Consolida minor, Matth.

In cap. 9. lib. 4. *Forma.* *Locus.* *Tempus.* Cap 157. hist. Lib. 1. c. 88. *Temper.* *Vires.* Matth. ibi. Fuch. & Dodo. ibi.

MALACOCISSOS, CAP. XLIX.

Nomina ΜΑΛΑΚΟΚΙΣΣΟΝ in Geoponicis legimus, quæ Latinis est mollis hedera. Eam periti herbarij quidã esse opinãtur,quæ hedera terrestris & terræ corona Latinis & Officinis nominatur, quòd ramulos suos per terram spargens, folioso veluti serto eam coronare videatur, Gallis *Lierre terrestre*, Germanis *Gundelreb*, vel potiùs *Grundreb*,hoc est humi repens viticula. Qui hanc legitimam esse Dioscor. chamæcissum esse contendunt, præter vulgarem hederæ terrestris nomenclaturam: eius etiam vires easdem esse cum iis quas Dioscorides chamæcisso attribuit, medicorum crebro experimento testatum esse volunt,vtpote quæ amarore & cæteris qualitatibus ad obstructiones, & ad arthriticos dolores plurimum sint efficaces. Quantum ad figuram attinet, iis qui folia chamæcissi ex Dioscoride μακρότερα id est, longiora obiiciunt,respondent vnius literæ mutatione μικρότερα,id est, minora esse,vt folia hederæ terrestris, foliis hederæ quidem similia sint, sed rotundiora, atque adeò minora & tenuiora. Et hîc lapsus in Dioscoridis exemplaribus frequens est,id quod aliquoties annotauimus. Vt vt res hæc habeat, planta hæc ex eadem radice fibrata,cauliculos multos per terram repentes emittit, quadrangulos, teneros, in quibus folia quadantenus rotunda,scabra,vbique crenata grauis odoris,gustu amara,minora,rotundiora, teneriora,foliis hederæ inter quæ flores emicant gustu amari, cærulei,qui color etiã leucoiorum

Pena in Adue. Dodo. lib. 3 cap. 50. *Forma.*

leucoiotum est, vel purpurei. Vbique ferè, sed præcipuè opacis & vdis locis crescit. *Locus.*
Martio statim erumpit, & floret in magnam vsque æstatis partem, sæpiusque toto *Tempus.*
anno viriditatem suam conseruat. Calidam siccamq; esse præsertim florum amari-
tudo insignis demonstrat. Quare ad discutiendas obstructiones iecinoris & lienis, *Temper. & Vires*

HEDERA TERRESTRIS
Mala ocissos. Matth.

MALACOCISSOS Ex
pictura, Dodon.

& ad purgandum icterum præcipuè valet, & ad coxendicum, & ad alios arthriticos
dolores [illegible], menses euocat, vrinam mouet: manibus confricata & contrita, Fuch. Ibid.
auribusq; immissa, earum sonitus & obtusum auditum sanat. Contra pestem etiam
tradunt efficacem esse, id quod equites quoque sciunt, hi enim quoties fibula dicta
pestis equum corripuerit, hac contra eandem herba magna efficacia vtuntur. Fo-
lia hederæ terrestris, auctore Trago, exulcerationi vitiisq; colli & faucium gargarif- Lib. 2. c. 87.
satu conducunt. Idem decoctum scabiei atque oris & muliebrium locorum vitiis,
medetur. Succus eiusdem fistulis, aliisq; id genus malis purgandis maximè prodest.

ELLEBORINE. *CAP. L.*

ΕΠΙΠΑΚΤΙΣ & Ἐλλεβορίνη Græcis, similiter Latinis Epipactis & **Nomina**
Elleborine dicitur. Dioscorides breuissimè de epipactide tractans, non Lib. 4. c. 104
quia similis esset aut facie aut viribus Elleboro albo vel nigro Ellebo-
rinem dictam fuisse ait, vt quæ'nam sit hodie herba quæ genuina Elle-
borine dici possit iudicare perdifficile sit, sed quia Elleboro albo misceretur, & iis-
dem locis nasceretur, vt etiam Theophrastus auctor est, de Elleboro albo scribens Lib. 9. hist. cap. 11.
his verbis. μίσγεται δὲ πρὸς τὴν πόσιν ὅπως ἐυεμέσῃ, τὸ τῆς ἐλλεβορίνης σπέρμα, τοῦτο δ'
ἐστὶν ποάριον. Id est, Miscetur autem potioni, vt vomitus bene succedat, Elleborines
semen. Hæc herbula quædam est. Verùm Dioscorides θάμνισκον μικρὸν vocat, id est,
fruticulum paruum, exigua foliola habentem, sed θαμνίσκου voce sæpe is abutitur,
quemadmodum & Plinius abuti potuit, hanc modo fruticem, modo herbam par-
uam appellans. In Asia & Græcia, inquit, nascuntur frutices, epipactis quam alij Lib. 13. c. 20.

ELLEBORINE, Matth.

Lib.27.

In cap. 104 lib.4.

Elleborinen vocant, paruis foliis, quæ pota contra venena prosunt, sicut erices contra serpentes. Et rursus. Epipactis ab aliis Elleborine vocatur, parua herba, exiguis foliis, iocinoris vitiis vtilissima, & contra venena pota. Recentiores herbarij nominis similitudine adducti, existimantésque Elleborinen Elleboro facie similem herbam esse, hi Elleboro albo, illi nigro similem herbam commenti sunt. Quare si Epipactis Elleborine dicta est, inquit Matthiolus, quod cum Elloboro nigro similitudinem habeat, ea nobis epipactis erit, quæ nascitur in Goritiensi agro, quam epipactida appellare libuit, non quod Dioscoridis Elleborine sit, sed quod Elleborum nigrum quadantenus repręsentet foliis, floribus, atque etiam radicibus. Alpinam Elleborinen Saniculæ & Ellebori nigri facie vocant Pena & Lobellius. Iisdem môtosis, vmbrosis, sed altioribus & Alpinis gaudet. Radice est fibris multis, ex vno nexu appensis donata, ex qua eriguntur pediculi teneri, glabri, flexiles, in quorum summitatibus folia quinque partita, parum crenata, Geranij columbini, aut Saniculæ diuisura: flores radiati, ex senis foliolis, gustu non ingrato sed acriore. Quia radicem habet Elleboro nigro simillimam, Elleborum nigrum esse voluerunt. Quæ ex Dodonæo hìc picta est, Elleborum album refert, nisi quòd omnibus partibus minor est.

ELLEBORINE, Dodonæi.

Lib.3.c.25.

Forma. Caule est recto, foliis virgatis, Ellebori albi aut plantaginis folia referentibus, sed minoribus, flores ex caule pendent albi, in medio caui, notis luteis & purpureis, miro modo variegati, in siliquis crassiusculis semen veluti sabulum continetur. *Locus.* Radices huc illuc sparsæ, succulentæ, denso, orticę gustu amaro. Pratis vliginosis, locísque vmbrosis & opacis gaudet. *Tempus.* Iunio & Iulio mensibus floret. *Temper.* Calida siccáque est temperatura. *& Vires.* Elleborine, auctore Dioscoride, iocinoris vitiis vtilis est, & contra venena pota.

Li.4.c.104.

HERBA PARIS, *CAP. LI.*

Nomina.

HERBA Paris recentiorum, & Vua lupina, siue vua versa, Gallis *Raisin de renard*, Germanis *Vuolffsbeer*, Lobellio & Penæ solanum tetraphyllum dicitur, quod herba sit quaternis foliis, cyclamino aut cucumeri haud absimilibus, credidit Fuchsius aconitum esse pardalianches Dioscoridis. At cum notæ sint hodie aliæ & veræ aconiti differentiæ, nec huic herbæ vlla venenata insit facultas, imo contra venena præstantissima ex ea parentur remedia, certum est à pardalianche longe diuersam esse. Solanum est monococon Gesnero, aconitum monococcon Cordo, asternon

HERBA PARIS.

atticus Trago. Caule est vnico, rotundo, læui, gracili, palmum aut sesquipalmum alto, à cuius plusquam medio quaterna exoriuntur folia, decussatim aut ex aduerso sita, crucis instar, nigricantia, rotunda, oblonga, tenuia, sanguineæ simillima: totidem in caulis summitate, eodem situ, sed minima & longiuscula circa florem ex luteo herbaceum, è cuius medio purpureus vinosúsque extat globulus, acino vuæ similis, in quo semen album, minutum: radix longa, gracilis huc illuc summo cespite spargitur. Siluas vmbrosas & frigidiusculas septentrionales amat. Aprili mense floret, Maio semen maturat. Baptista Sardus scripsit nouisse se quosdam, quorum aliqui morborum diuturnitate, alij verò veneficiis semistulti facti erant, hoc tantum Herbæ paridis semine, ad vigesimum vsque diem in pulverem hausto drachmæ pondere, pristinæ sanitati omnino restitutos fuisse. Refrigerat insigniter, quare arsenici vim reprimit. *Locus.* *Tempus.* *Vires.*

LVNARIA MINOR, CAP. LII.

Veteribus ignota, aut certe nullo ab his nomine donata hæc à recentioribus Lunaria & Lunaria minor, & Lunaria racemosa dicta, à foliis lunæ crescentis modo falcatis, Gallis *Petite lunaire*, Germanis *Monkraut*. Serpit humi vnico vtrinque folio profundius diuiso, crassiusculo, vel foliis multis superne rotundis, inferne falcatis, quibus scolopendrium verum refert. è medio cauliculus exit, palmaris, ferens in summo racemosum florem ambrosiæ, aut botridis, & quadantenus ophioglossi similem, radix fibris multis constat. In scrobium marginibus & aggeribus vligine madentibus & secus vias plerumque nascitur. Maio & Iunio mensibus reperitur, deinde deperit. Gustu sicca est admodum & adstringens, quare frigida siccáque est temperatura, ophioglossi vt quodammodo aspectu, ita facultate similis, vel efficaciori, ad vulnera optimè glutinanda, vlcera cicatrice obducenda, luxata coniungenda. Constat etiam experientia ad supprimendos menses, & ad album muliebre profluuium, mirifice hanc herbam conferre. Quidam Tragium secundum Dioscoridis esse putant, in montibus & præcipitiis nascens, folio Scolopendrij, radice tenui, candida, Rhaphano syluestri simili, quæ cruda & cocta dysentericis prodest. Constat certe folia grauiter olere inclinante æstate, vnde nomen inditum putat Dioscorides. Alia est ab herbariis Luna- *Nomina* *Forma.* *Locus.* *Tempus.* *Temper.* *Vires.* *Lunar. alia*

LVNARIA Minor, Matth.

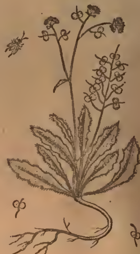

Forma. tia minor nominata, siue cærulea à florum colore, & Lunaria Magorum Arabum, radice multiplici, fibrata, longiuscula, sublutea, amata, odorata, foliis multis paruis, rotundis, crassis, asaro similibus, longiusculo pediculo nixis: cauliculis surrectis, læuibus, nudis: flore violæ in caulis fastigio nitente, cæruleo, venusto, in quinque foliola diuiso,. quæ extrema parte radiatim velut in exilia stamina finduntur: semine in siliquis oblongis, in tenue filum desinen-

LVNARIA Alia minor cærulea, Dalech.

LVNARIA Lutea, Dalecham.

Locus. Tempus. tibus. In niuosis montibus prouenit, etiam sub niue ipsa, ita vt niue liquata, statim exurgat. Floret mense Aprili & Maio. Quibusdam placet hanc esse Asclepiadem legendum, quæ apud Dioscoridem, φύλλα μικρὰ (non μακρὰ) κισσῷ ὅμοια: notis reliquis bene conuenientibus. Præterea, alia est Lunaria minor siue lutea, à Monspeliensibus nominata, quæ in pratorum & humidorum agrorum marginibus prosilit, radice ferè simplici, modice fibrata, candida: caulibus tribus aut quatuor, sesquipedalibus parum aut nihil foliosis: foliis circa radicem multis, crassis, longis, per oras laciniatis, hirsutis, punctis albicantibus maculosis, gustu valde adstringentibus: flore luteo, tribus tantum foliolis constante: semine exiguo in latis vasculis Lunariæ modo, per caules sparsis, Ancyliis Romanorum non dissimilibus, velut ex rotundis discis duobus compositis, è quorum medio tenuis pilus eminet. Pena thlaspi paruum hieracifolium vocat.

TELE

TELEPHIVM, CAP. LIII.

ABARIA, craſſula,& craſſula maior,& faba craſſa vulgo,Germanorũ *Vundkraut*, Gallorum *Orpin,ſeue graſſe, & ſeue eſpaiſſe*, Telephium Dioſcoridis peritis multis eſſe videtur, Latinis etiam Telephium dictum. Fabaria & faba craſſa,à foliorum fabæ ſimilitudine & craſſitudine. Telephium verò quod vlceribus malignis & deploratis,quibus Telephus Myſię Rex ab Achille vulneratus conſenuit, quæ ob id etiam telephia vocantur, auxilietur. Cauliculum profert rotundum, ſpiſſum, fragilem, folijs veſtitum craſſis, carnoſis,ſucco plenis, portulacæ hortẽſi haud abſimilibus : flores elegãtes in vertice albos,vel luteos,vel purpureos in vmbellis drabę, radix alba eſt, carnoſa, tuberoſa,copacta. Hanc plantam Dioſcorides etiam delineaſſe videtur his verbis. Telephium herba & caule & folijs portulacæ ſimilis eſt,alas binas in ſingulis foliorum geniculis inhærẽtes habet,a radice ſeni ſeptenive ramuli prodeunt,cęruleis,craſſis,viſcoſis,carnoſis folijs referti:flores illi ſunt lutei aut albi. Quæ Plinius tranſtuliſſe videtur. ſcribens, Telephium portulacæ ſimilis eſt, & caule,& folijs. Rami à radice ſepteni Octonive fruticant, folijs craſsis,carnoſis. Hæc Plinius. Naſcitur,inquit Dioſcorides, in vineis, & locis cultis, vere. Sic craſſula in vineis,cultis incultis,humidis,ſilioſis,& paſsim alibi abundat. Vere ſtarim proſilit, Iulio & Auguſto menſibus floret. Præter

Nomina *Forma.* *Lib.2.c.181* *Lib.27.c.13.* *Locus.* *Tempus.*

TELEPHIVM *Floribus purpureis, Lobelij.*

FABARIA *Math.& Fuch.*

TELEPHIVM *Purpuraſcẽs, Fuch.*

Telephium, quod flores albos profert & luteos, ex Fuchsio Telephiũ quod purpurascentibus floribus emicat, hîc pictum damus, quod ad differẽtiam superioris, Telephium purpurascens appellauit. Præter flores qui in primo candidi sunt, in hoc autem purpurascentes, foliorum etiam colore differunt, qui in candido viridis & herbascẽs est, in purpurascente paulo pallidior.

TELEPHIVM Hispanicum, Clusij.

Lib.2.stirp. Hisp.c.25.

Cætera omnia in his similia apparent folia potissimum, quæ fabacea prorsus sunt, nisi quod pinguiora & crassiora. Huic Lobellij Telephiũ floribus purpureis appiuximus. Aliud Telephiũ Hispanicũ Clusius descripsit, quod habet duos aut tres pluresve caules, ex radice prodeuntes, cubitales, succulẽtos, procumbentes, in quibus folia ex interuallis bina semper inter se opposita, vt in myrto, crassa & succi plena, quemadmodum Crassula maior, sed maiora, & magis carnosa: flos in extremis ramis quasi vmbellatum nascitur, quemadmodum in crassula, pallidus: radices illi plurimæ, glandulosæ, crassulæ radicibus similes. Viuax admodum est, adeo vt rami eius in terram depacti, statim radices agant. Nascitur in Hispania, vmbrosis quibusdam, frigidioribusque locis. Telephium vocant Hispani, Clusio crassulæ genus potius videtur, quandoquidem cærulea folia non habet, sed ex herbaceo pallentia, portulacæ satiuæ lætioris triplo aut quadruplo maiora. Præterea Lobellius Telephium aliud pinxit minus repens, semper virens, folio rotũdiore, flore rubro, radice fibrosa, cauliculis cepæq; crassioribus. Dodonæus crassulam refrigerare tertio ordine, & iisdem viribus semperuiuum preditam esse scripsit. Dioscorides verò folia senis horis illita, albas vitiligines sanare, sed oportere postea hordeacea farina illinere locum. Quinetiam alphos tollere cum aceto in sole inuncta, sed cum inaruerint, absterguntur. Galenus verò Telephium exsiccandi & detergendi facultate esse, non tamen insigniter calida. Verum in hoc fortan primi esse ordinis, desiccare autem secundo ordine intenso, aut certè principio tertij. Quare ad putrida vlcera conuenire, & leucas & alphos cum aceto sanare. Cum igitur crassula detergentis exsiccantisque facultatis minimè particeps sit, foliáque ferat porrulacæ maiora, eorũ sententiam reiiciendam esse cẽset Matthiolus, qui Telephium esse putant, quamuis illa notis multis Telephium referat. At qui medicamentorum experientiam profitentur, respondent crassulam multis viribus pollere, & plura præstare quàm quæ Dioscorides Telephio tribuit. Præterea caliditas illi non

Lib.1.c.26. *TELEPHIVM Minus semper virens, Lobell.*

Temper. & Vires.

Lib 8.sim.

Pena in Ad.

non deeſt, neque ſiccitas tanta, quantam Galenus & Paulus tradiderunt: nempe caliditas primi ordinis, quę guſtu vix percipiatur: ſiccitas, cuiuſmodi in ſemperuiuo: abſterſio, qualis ineſt farinæ fabarum & portulacæ, quæ videtur potius lenire glutinoſo ſucco, cum primo appulſu linguam tangit. Adhæc non ſolùm calfacientibus, exſiccantibus & detergentibus, telephia vlcera curantur, ſed etiam potionibus, pultibus, fomentis ex craſſula paratis, ad acrimoniam ſaniei erodentis, & opus naturæ impedientis rotundendam, ac cacochymiam corrigendam intus & foris. Plinius quantum ad vſum contra vitiliginem attinet, à Dioſcoride diſſentit. ſcribit enim. Illinitur lentigini, & cum maruit, deteritur. Illinitur & vitiligini ternis fere menſibus, ſenis horis noctis aut diei: poſtea farina hordeacea illinitur. Medetur & vulneribus & fiſtulis. Li. 17. ca. 14.

AVRICVLA MVRIS. CAP. LIIII.

MYOΣ ὦτα vel μυὸς ὦτις & μυὸς ὤτιον Græcis, Latinis Auricula muris, Gallis *Oreille de ſouris*, Italis *Orechia di topo*, Germanis *Menſzorlin*. Dioſc. vnius myoſotidos meminit. Recẽtiores plura fecerũt genera, omnia à foliorũ figura auri murinæ ſimili. Auricula muris, ita deſcribente Dioſc. caules mittit ab vna radice plures, infernè ſubrubẽtes, cauos: folia oblõga, anguſta, dorſo elato, nigricantia, ex interuallis gemina, in acutum deſinentia: tenues cauliculi ex alarum ſinu enaſcuntur, in quibus floſculi parui, cærulei, velut anagallidis: radix digitali eſt craſsitudine: cum multis adnatis. Similiter deſcripta eſt à Plinio his verbis. Myoſota ſiue Myoſotis læuis herba, caulibus pluribus ab vna radice, aliquatenus rubentibus, concauis ab imo: foliis anguſtis, oblongis, dorſo acuto, nigris, per interualla aſsiduè geminatis: & tenuibus cauliculis ex alis prodeuntibus, flore cæruleo: radix digitali craſsitudine, multis capillamentis

Nomina · *Genera.* · Li. 2. c. 179. · *Forma.* · Li. 17. c. 12.

AVRICVLA *Muris*, *Matthioli.*

AVRICVLA *Muris*, *altera, Dodon.*

In cap.179. lib.2. fibrata. Quæ omnia aptißime competunt in eam, quæ hic ex Matthiolo appingitur. In pratis, agris, hortis, secus vias, & paßim ferè copiosa, mense Maio floret.
Locus. Dodonæus alteram pinxit, quæ plerísque Auricula muris videtur. Est autem hu-
Tempus. milis herba, quæq; sæpius per terram serpit, lanugine delicata mollíque onusta,
Lib.1. ca.55. Auricula muris 2. cæterùm alsinæ mediæ satis similis: multos enim ab vna radice cauliculos profert, ima parte rubescentes: folia longa, aspera, & hirsuta, Aures murinas apprime refe-
Forma. rentia: flosculos albos, siliquas longiusculas velut alsine: radicem fibratam. Hanc periti quidam herbarij veram Dioscoridis Elatinen esse suspicantur satis congruente historia. Nascitur enim in cultis & segetibus, ramulos quinos senósve emittit è radice dodrantales, foliis plenos, gustu adstringentibus, helxinæ similibus, hirsutis, rotundioribus. His tertiam adiicit, sed non depingit, idem Dodonæus, quæ per terram minimè serpit, sed recta inter cæteras herbas accrescit, aliis similis caulibus & foliis, sed maior & candidior, lanugine operta, ad tactū glutinosa, & perinde digitis hærente, ac si melle rigata foret. Flores ex capitulis prodeunt vt in superiore, semen in siliquulis concluditur. Hæc est Ocimoides minus albū, à nobis in Horto descriptum ac depictum. Istæ duæ quibusdam vt diximus, Auriculæ muris species esse censentur, aliis potius alsines.

Ibidem.

MYOSOTIS Parua, Dalechampij.

Myos. parua, Dalec. *Forma.* Est præterea Myosotis parua Dalechampio, quæ in locis pinguibus, agris, secus vias gignitur, radiculis paruis, breuibus, inutilibus: foliis aizoi modo in orbem humi stratis, oblongis, parum laciniatis, nonnihil hirsutis: caule tres digitos albo, tenui, flore albo, quatuor foliolis constante, sed sic diuisus vt octo esse videantur: semine minutulo in exiguis loculis marsupio similibus, saporis fatui. Floret statim Fe-
Tempus. bruario mense, cum alsine verna, & gramine
Temper. minimo. Refrigerat & humectat. Radix Auri-
l.1.2. c.179. L.1.7. simpl. L.1.27. c.12. culæ muris illita ægilopas sanat, auctore Dioscoride, Desiccat ordine secundo, inquit Galenus, cæterùm nullam euidentem caliditatem habet. A quibus dissentit Plinius, qui cum iisdem planè verbis quibus Dioscorides Auriculam muris delineasset, vis ei septica, inquit, & exulceratrix, ideóque ægilopas sanat.

VERONICA MAS, CAP. LV.

Nomina. Elegantissima est apud recentiores herba quæ Veronica mas ab illis dicta est, Græcis & Latinis scriptoribus fortaßis incognita, Gallis *Veronique masle*, Germanis *Ereubreisz*, & *Grundheyl*, ob mirificam
Lib.1. c.57. sanandi vlcera ac vulnera facultatem. Dodonæus Betonicam Pauli
Forma. vocat. Herba est per terram serpens cauliculis dodrantalibus, gracilibus, purpurascentibus, villosis: foliis longiusculis nigricantibus, parum hirsutis, serratis: flosculi in summitate diluti purpurei sunt: semen in loculis minutum: radix tenuis, fi-
Locus. brata, breuis. In marginibus agrorum & siluarum prouenit. Iunio & Iulio mensi-
Tempus. bus, floribus & semine abundat. Veronicam maiorem Septentrion alium marem
Temper. Fuchs. & Dodon. Lobellius vocat. Amaritudinem quandam & vehementem adstrictionem

VERONICA Mas,Fuchſ. *VERONICA Mas, Matth.*

VERONICA Recta minima, Lobellij.

adſtrictionem guſtu præ ſe fert, vt hinc calidam ſiccámque eſſe coniicere liceat. Mirificè ad cruenta & vetera v!cera,& vulnera ſananda confert. Scabiei & omnibus cutis vitiis medetur. Tumores in quacumque corporis parte fuerint,potiſsimum autem in ceruice,diſcutere poteſt. Recẽtiores eius vſum ſummopere commendant in febribus peſtilentialibus, propinantes ſiccæ puluerem drachmarum duarum pondere cum theriace drachma ex vino meraco,ea tamen lege vt ſtatim ſudent ægri. Eadem datur potanda ex ſua ipſius ſtillatitia aqua vtiliter contra tuſsim & vitia omnia pectoris & pulmonis : nam tabidos & ſuppuratos iuuat. Præterea aperit iocinoris & lienis obſtructiones,vterum,renes & veſicam expurgat. Lobellius Veronicam marem,Matthioli Veronicam rectam appellat,foliis & flore in ſurrectis pedalibus cauliculis, aliis non diſsimilibus, ſed maioribus amœnioribúſque. Huic appingit Veronicam rectam minimam,quæ vix vn. iam & ſeſquiunciam æquat,foliis Veronicæ noſtratis,aliquanto minoribus. Floſculi non diſsimiles,ſed denſiores comoſioréſque ſpicati, corniculis, crebris ſuccedentibus. Hæc Lobellius. *Vires.*

COCHLEA

COCHLEARIA, CAP. LVI.

Nomina Dod.lib.1. cap.78. *Forma.*

ERMANORVM *Leffelkraut*, & Belgarum *Lepelkraut*, ideſt, Herba Cochlearis huic herbæ cochleariæ nomen fecit, Gallicè *l'Herbe aux cuilliers*, à foliorum caua rotunditate, cochlearis connexam intimamq́; ſuperficiem exprimente. Hæc foliis eſt latiuſculis, craſsis, vmbilicaris, & nonnihil cauis, parui cochlearis more, ambitu interdum anguloſis, oxalidis rotundæ ferè ſimilibus, ſed nec tenera ſunt, nec candicantia, imo duriuſcula, & ex fuſco viridantia: cauliculi quadãtenus anguloſi, palmares aut pedales: floſculi candidi, ſemen paruũ, rubeſcens in ſiliquulis: radix tenuis, fibrata, albicans, guſtu acri.

COCHLEARIA, Dodon.

Locus. *Tempus* *Temper.* Pena in Aduerſ.

In Friſia & Holandia, frequentiſsima ſecus ſepes & in pratis. Aprili & Maio menſibus floret, per æſtatem ſemen fert. Calida ſiccáque eſt herba, guſtu acri, naſturtij, aut Sij cardamines. Quare ſunt hodie eruditiſsimi herbarij qui Britannicam Plinij eſſe cenſent, quod iiſdem locis reperiatur, iiſdemq́; viribus prædita eſſe comperiatur, quas Cæſaris milites, trans Rhenum promotis caſtris, aduerſus Stomacacen edocti, à Friſiis colonis experti ſunt, vt ex eodem Plinio fuſiùs alibi diximus. Vetum cum hæc Plinianæ deſcriptioni minimè conueniat, & ſint multæ, vt naſturtia, & Sium cardamine eidem perſimiles guſtu, nec facie multum diſſimiles, ad eadem vtiles, nullum inde certum ſumi poteſt argumentum, quo Britanicam hanc eſſe probare quis poſsit. Quidam, inquit Dodonæus, hanc telephium Græcorum eſſe putant. Cochlearia in aqua decocta frequenti collutione, contra putridaoris vlcera, & cætera eius vitia ſummoperè efficax eſt. Singulari etiam remedio eſt aduerſus oris affectum, quem Plinius Stomacacen, Marcellus Oſcedinem, Holandi Friſiíque *Scuerbuych* nominant. Quod cum frequens experientia comprobarit, magno eſt apud Holãdos & Friſios in vſu, & commendatione.

COCHLEARIA Britãnica, Lob.

Li.i.ca.178. *Vires.* Dod.ibid.

Iſti congener eſt vel ſimilis, quæ Cochlearia Anglica à Pena & Lobellio dicitur, flore, ſemine, & ſapore, ſed foliis non tam vmbilicatis, aut in Cochlear efformatis, potiùs Atriplicem aut Lapathum paruum referentibus, vnciam latis, & in ſeſquiunciæ aut vnciarũm duarum longitudinem porrectis, craſsis, denſis, ſucculentis, guſtu & colore ſuperioris Cochleariæ: radice maiore. Æque vt ſuperior laudatur ad Stomacacen. In anglia ad Tameſis fluenta, & qua Londinum præterlapſus eſt, & in Briſtoiæ ſinu Occidui Occeani prouenit.

PERFOLIATA, CAP. LVII.

Nomina. *Dod.lib.11. cap.93. Fuch.cap. 242.* *Forma.* *Locus.* *Tempus.* *Temper. & Vires.*

VIx affirmare quis posſit, fueritne veteribus cognita deſcriptaq; hæc herba, quæ Perfoliatum & Perfoliata hodie vocatur, quod caulis ſingula eius folia perforet, & penetret, Gallis *Perſefeuille*, Germanis *Durchwachſz*. Ambigitur hodie à nonnullis ſitne Dioſcoridis Cacalia. Eiuſdem cotyledon à nonnullis crederetur, niſi radix obſtaret, quæ oliuæ inſtar rotunda non eſt. Perfoliata caulem mittit rotundum, gracilem, ramulis multis & tenuibus fruticantem, folia ſingula perforantibus rotunda, in acutum tamen deſinentia, caua, tenera, læuia, colore ex glauco virentia: flores in ramulorum faſtigiis parui, inter foliola radiatim ſita ex aureo pallidi: ſemen fuſcum, radix vnica, candicans, fibrata. Inter ſegetes, in pratis, agrorum marginibus prouenit, & a Chirurgis in hortis colitur. Iulio & Auguſto mēſibus floret, deinde ſemina producit. Amara modice eſt, & adſtringens, ex quo intelligere licet, calidam ſiccamq; eſſe. Decoctum eius in aqua aut vino, vulneribus medetur: quinetiam herbæ ipſius folia recentia trita, & impoſita, cera aut quopiam alio curandis vulneribus vtili vnguento excepta, ramices puerorum ſanant. Eadem herba trita & cum farina vinoq; admota, prominentias vmbilici infantium reprimit. Plurimus huius apud Chirurgos vſus. Perfoliata alia longifolia cognominata, in cōuallibus altiſsimorū Iurecacuminum denſis, vmbroſiſq; ſiluarum ſolitudinibus, hominis proceritate creſcit, radice nigra, craſſa, dura, ex quibuſdam tuberculis fibras mittente: caule ſimplici in virgas minimè diuiſo, foliis oblongis, caulem amplectentibus, non autem vt in altera & vulgari per medium traducentibus, craſsis, guſtu amaris, floreè rubro nigreſcente, non coronæ modo, vt in altero genere, caulis verticem ambiente, ſed ex eius faſtigio prodeunte pediculis ſubuecto.

PERFOLIATA, Dodonæi.

PERFOLIATA Longifolia, Dalechampij.

COTYLEDON SECVNDA, CAP. LVIII.

Nomina. OTYΛΗΔΩΝ ἑτέρα & κυμβάλιον, Latinè etiam Cotyledon altera & Cymbalium,& Vmbilicus veneris alter, & Acetabulum alterum, *Forma.* Gallis *Le petit nombril de Venus.* Folia habet vmbilico primo latiora, pinguia, densa circa radicem, veluti oculum medium describentia, quemadmodum Aizoon maius, gustu adstringentia, cauliculum tenuem, & in ipso flores & semina hyperico similia, radicem verò maiorem. Quæ hic picta est, à doctis herbariis creditur esse verus ille vmbilicus Veneris alter, foliis latioribus, crassis, ferè rotundis, in orbe circa caulem latiùs sparsis, vt in Aizoo maiore: caulis medius eminet tener, flosculos ferens. *Locus.* Montosis locis crescit, & in hortis colitur ab herbariis. *Vires.* Facit ad eadem, ad quæ etiam semperuiuum, inquit Dioscorides. Qua in re ab eo dissentit Plinius, alioqui in delineatione magna ex parte consentiens, his verbis. Est aliud genus eiusdem (Cotyledonis) sordidis foliis, latioribus, densioribusq; , circa radicem velut oculum cingentibus, asperrimi gustus, longiore caule, sed pergracili. Vsus eius ad eadem, quæ iridis. Sic omnia exemplaria habent, quæ tamen ex Dioscoride emendanda videntur, & iridis voci aizoi vox substituenda, quæ cum rursus sequatur, eam videtur aliquis perperam mutasse: est enim iris calida siccaq; facultate, Cotyledon altera refrigerante & humectante. Præterea folia τῇ γεύσει στύφοντα vertit asperrimi gustus pro

Matthi. in ca.88. li.4. Dod. lib.2. cap.25.

Lib.4.c.88.

Li.25. ca 13.

COTYLEDON II.
Matthioli.

COTYLEDON III.
Dalechampij.

CYMBALARIA,
Matthioli.

astringentis

astringentis gustus:& folia sordida dixit,perinde ac si ῥυπαρὰ pro λιπαρὰ legisset. Coryled.
Herbarij quidam Coryledonem aliam siue Cymbalium diuersum à superiore de- tertia.
pingunt:radice fibris multis nigrísque capillata, foliis multis, crassis, pinguibus, *Forma.*
longo pediculo nixis,circa radicem in orbem circumiectis, & tanquam rotundũ
oculi ambitum describentibus, venosis, in ambitu crenatis: caule palmum alto,
villoso,tenui:flore hyperici, candido. Vmbrosis & opacis siluarum recessibus, &
latebris gaudet. Refrigerat & humectat vt aizoum. Saxifragiæ maiori, seu albæ *Locus.*
persimilis est, non tamen eadem: differt enim viribus potissimum, & radicibus. *Temper.*
Est apud Insubres vulgaris herba,quæ cum Cymbalaria vocetur, à Cymbalio vi- Cymbala-
detur illis nomen duxisse, verúsque esse veneris vmbilicus alter. Venetiis Patauij, ria Matth.
& vicinis pagis passim ex parietinis & maceriis comæ modo dependet, cauliculis in cap. 88. lib. 4.
numerosis,tenuibus,lentis,tenerrimis,capillaceis,pedalibus & sesquipedalibus, è Pet.Pen.in
quibus folia prodeunt hederacea,laciniata,mollia,læuia, logis tenuibúsque petio- Ad.
lis nixa:flosculi ex luteo virentes, qui è tenuissimis quoque pediculis emergentes, *Forma.*
clauicularum modo sese implicant. Illic Pharmacopœi veri vmbilici Veneris pe- *Vires.*
nuria & ignoratione hac herba vtuntur,iisdémq; pollere facultatibus existimant. Ibidem.
Valere eam ad alba vteri profluuia Matthiolus affirmat, si ipsa recens sæpius in
acetariis deuoretur, vt Itali solent, prima mensa.

MVSCVS, *CAP. LIX.*

BΡΥΟΝ & σπλάγχνον Græcis appellatur, qui Muscus Latinis, Arabibus *Nomina*
Axnec,& *Vsnec*,Gallis *Mousse*, Italis *Mosco*, Germanis *Moosz* Sphagnõ Lib.12.c.23.
etiam Plinius vocat,item Ætius Sphagnum & Hypnum. Multiplex Lib.1.
est Muscus: Arboreus,terrestris,saxatilis,marinus. De arboreo & ter- *Genera.*
restri hic tractabimus. Est autem Muscus præsertim arboreus, nihil aliud quàm *Forma.*
villi,seu foliola incana minutius & profundius incisa,nascentia, & pendentia ex
arboribus sine radice, sine flore, sine semine. In cedro arbore, inquit Dioscorides, Lib.1. c.20.
populo alba & quercu inuenitur. Optimum est cedrinum, proximum populneũ,
in quo genere candidum & odoratius præstat,
nigricans improbatur. Plinius de eadem scri-
bit his verbis. Sphagnos in Syrenaica prouin- Li.12. c.23.

MVSCVS Arboreus.

MVSCVS I. Terrestris, Tragi.

cia maximè probatur,alij Bryon vocant: secundum locum obtinet Cyprius, tertium phœnicius. Fertur & in Ægypto nasci: quin & in Gallia non dubitauerint. Sunt enim hoc nomine etiam arborum villi,quales in Græcia videmus,sed odore præstantes. Laus prima candidissimis atque altissimis,secunda rutilis,nulla nigris. Et in insulis petrísque nati improbantur,omnésque quibus palmarum atque non

Li.7.simpl. suus odor inest. Galenus his addit Muscum,qui in picea arbore reperitur. Nascitur etiam in abiete,& aliis arboribus. Cæterùm in eo genere quod in Italia prouenit,

In cap.20. lib.1. inquit Matthiolus,is nobilior & odoratior videtur,qui in larice nascitur:quare & viribus fortasse præstantior erit. Tragus aliud Musci genus facit,idq; vulgatissi-

Lib.4.ca.2. Musc.terrest r.1. mum in pratis & hortis nascens,villosum,sed reliquis generibus gracilius & tenuius,ex luteo viride. Idem & recentiores alij, Muscum quoque terrestrem ap-

Forma. pellant plantam quæ longis viticulis repit, numerosissimis foliis obsitis,funiculos

Musc. terrestris. 2. esse diceres, qui sæpe ad septem & octo vlnarum longitudinem protenduntur:

Trag.lib.2. cap.189. multis vtrinq; adnatis ramulis, similibus foliolis obseptis, vt piceæ arboris summitates esse videantur. A Lobellio Muscus clauatus dicitur, Pes leoninus, perpe-

Forma.

MVSCVS Terrestris II.

MVSCVS Terrestris III.

ram Chamæpeuce à Cordo. Tota planta ad tactum sicca est & subaspera, colore ex viridi pallescente. Serpit humi & inter saxa Musco scatentia, nititurq; radicibus per interualla multis, capillaribus quæ ex viticulis obsequiosis prodeunt, vt in hedera, quibus sese propagat,& gyros nectit, spirasq; an fractuosas multas. Iunio verò emittit ex ramusculorum fastigiis iulos ferè corylaceos, subflauo co-

Locus. lore. Nascitur in siluis, sabulosis & inuiis locis, præsertim inter muscosos lapides.

Musc.terrestr.3. Terrestri huic Musco Tragus herbulā subiungit,quæ æstate & hyeme virens om-

Lib.2.c.189. nino fariuā sabinā refert,odore omni destituta,gustu planè amara,Musci terrestris

Forma. superioris instar,luteos in cacumine iulos ferēs,qui & ipsi nullo post se relicto fructu,protinus pereūt. Quidā Plinij Selaginē esse volūt Sabinæ similē,Gallorū Drui-

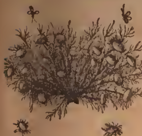
Lycopod Dodon. dis summoperè laudatā cōtra omnia vitia oculorū, & omnem perniciem. Musco terrestri non absurdè subiungetur herba Græcis Latinísq; veteribus forte ignota,

quibusdam

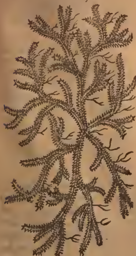
MVSCVS Alius terrestris Lycopodium, Dodon.

MVSCVS Fœniculaceus.

MVSCVS Terrestris denticulatus, Lobelij.

quibusdam Officinis pro spica celtica non sine graui errore vsurpata, vulgi appellationẽ secutus Dodonæus λυκοπόδιον nominat, ideſt, Pedem lupinum, Gallice *Pied de loup*, vel *Patte de loup*, Germanicè *Beerlap, Gurtelkraut*, & Musci quintum genus facit. Viticulis per humum serpit, foliolis veluti pilis densis admodum vestitis, radiculis in quibusdam partibus terræ infixis, & inhærentibus. Et his enascuntur aliæ in tres quatuórve particulas fissæ, in apices candidos desinentes, lupinos vngues satis aptè referentes, producentésque cauliculos tectos, tenues, candicantes, rarioribus pilis hirtos, tenues veluti spicas ferentes, foliolis plenas, quæ flosculis candidis similes sunt. Vdis locis, & siluis vmbrosis, crescit. Muscum alium fœniculaceum vocant herbarij, quem gignunt arbores in frigidissimo Allobrogum tractu, locis asperrimis, & maximè saxosis educatæ, præsertim quercus & fagi. Nascitur is non alterius Musci arborei modo, sed sparsim in variis arborũ partibus, trunco, ramis surculis, fruticátque singulis priuatim quasi plantis: plurimi ex vna tanquam radice nigra ramuli prodeunt, duos digitos alti, exiles, in tenuissimos villos fœniculo similes diuisi. candidi, iucundum quidpiam olentes, vasculis multis lacunatis, inanibus, ramulorum vertici affixis, in ambitu hirsutis, quæ ad seminis conceptaculum natura formasse videtur, vt in Androsace, licet vacua perpetuo sint. Quasdam alias Musci varietates tradit Lobellius. Quædam enim denticulis, & viticulis patuis sarmentosis pinnatis, compressis, arguta naturæ solertia elaborata, rependo, serpendóque innumeris flexibus implicatur. Huic alia non dissimilis ortu & modo, sed ramuli toti densissimis foliorũ quasi denticulis compressis, vel squamulis. Illecebræ multò minoribus, attrectatu sericeis cõferti sunt. Est Clusij Muscus terrestris, repẽs, Lusitanicus. Herbula, inquit, dodrantalibus aut interdum pedalibus repens, viticulis filo tenuioribus, numerosis, vtrinque adnatis ramulis in obliquũ expansis & capillaribus, terræ inhærentibus quibusdam suis fibris. Tota integitur numerosissimis foliolis, siue squamulis potiùs tenuissimis, pulcherrima serie digestis, dilutiore & pallescẽte virore, & tactu mollibus quidam, sed veluti siccis, gustu adstringente, cum

Lu...

Locus.

Mus...

Forma.

MVSCVS Terrestris denticulatus, alter Muscus terrestris repens, Clus.

quadam tamen grata dulcedine. Nusquam hoc Musci genus se conspexisse ait Clusius, quàm in aggeribus vmbrosis olivetorum, ad Colibriam vrbem Lusitaniæ, trans flumen Mádego, Latinis Munda nuncupatum. Lobellius Sommerseti Angliæ sterilibus montibus (Mendip vernacule) vbi plumbū effoditur, nónusquam magna prouenit copia, in aggeribus & saxis. Est & Lobellij alius Muscus Scoparius cognominatus, Muscidorum & vdorum Belgij & Frisiæ Orientalis sectator, multis dodrantalibus, pedalibus, atque etiam amplioribus ramulis, purpura aurea nitentibus, innumero cirrorum tenuium sobole comosis, è quibus singulis oriuntur capitula Lini, Ericæ aut Selaginis minora. Hæc Lobellius. Muscus arboreus vim habet adstringendi, vt tradit Dioscorides. Facit ad vteri affectus in decoctis ad insessus. Sic & Galenus. Vim habet adstringentem, inquit, inualidam: nec enim multùm est frigidum, sed propinquum ferè mediis: quia videlicet & digerendi, & emolliendi facultatis est particeps, maximè quòd in cedrinis lignis reperitur. Scribit Serapio, vinum epotum in quo diebus aliquot Muscus is maduerit, altum somnum inducere, ventriculum roborare, vomitiones compescere, & aluum sistere. Muscus, inquit Auicenna, vtiliter cordis medicamentis inseritur, quòd odoris fragrantia defectus animi iuuet. Muscus terrestris ad calculi affectus maximè commendatur: nam si vino incoquatur, eo epoto, renum calculi franguntur, pelluntúrque certissimo experimento. Nonnulli etiam aquam ex eo destillant ad eandem affectionem. Idem contusus & ex aqua decoctus, inflammationes & dolores, à calida causa exortos, mulcet: quare à multis vsurpatur ad podagram à calore prouenientem. In vinum vappescens pendulus impositus, breui restituit. Tantum autem Musci accipiendum, quantum vas ipsum siue paruum, siue magnum postulare videbitur.

Vires. Lib.1.c.20. Li.6.simpl. Cap. 13.

MVSCVS Scoparius, Lob.

Trag lib.1. cap.189.

PVLMONARIA, CAP. LX.

Nomina. Genera. Forma. Matth. in c.1.48.li.4. Dod l.b.3. c.p.71.

QVi pulmonariæ nomen audit, statim aliquā cum pulmonibus similitudinem, vel insignem quādam ad iuuandos pulmones facultatem animo concipit. Plantas tres huius nominis describemus. Prima est quæ Gallis *l'Herbe aux poumons*, Germanis *Lingenkraut* nominatur. Licheni herbæ quadátenus similis, in quercuum aliarumq́; siluestrium arborum caudicibus

PVLMONARIA Fungoſa.

caudicibus naſcitur opacis præſertim ſiluis, aridior, ambitu latiore, ſupernè vireſcens, infernè palleſcens, maculis frequentibus ita conſperſa, vt effigiem pulmonis præbeat, quæ cauſa nominis fuit. Vtuntur hac quidā magis fortaſſe nomine quàm viriū experientia inducti ad tabem, pulmonum vlcera, & cruenta ſputa. Nec deſunt qui eam commendent ad vulnera ſananda, ad pudendorum vlcera, & ad vtrúmque muliebre profluuium. Præterea dyſentericis eam exhibent, & biliosa vomentibus. Sunt quoque qui ea vtuntur ad ſuſpitioſos, aſthmaticos cum glycyrrhizæ ſucco, hyſſopo, helenij radice, & ſcillino oxymelite. Valet ad ouium & cæterorū quadrupedúm tuſſim, & reſpirandi difficultatem: quamobrem paſtores eam tundunt, morboſiſq; ouibus mane cum ſale propinant. Huic multum diſsimilis eſt recentioribus herbariis & medicis dicta Pulmonaria, ſiue pulmonalis, Gallis *l'Herbe aux poumons*, & *l'Herbe de cœur*, folio bugloſsi, latiuſculo, hirſuto, nigricante, maculis lacteis, & quibuſdam nigris aſperſo, quibuſdam in regionibus ſine maculis: inter hæc cauliculi erumpunt molliores, guſtu oleraceo, palmares & ſeſquipalmares, qui in vertice flores ferunt purpureos, & capitula in quibus nigra ſemina: radix longa, craſſa, viſcida, fibrata nigricat, guſtu ingrato. Montoſis, humidis opacis gaudet. Primo vere floret, mox: ſemen eius maturum eſt. Huic plantæ herbarij magnas vires tribuunt ad pulmonis vlcera ſananda. Qua in re & ſanguinis reiectione mirabili ſucceſſu exhiberi prædicant, ſi decoquatur ad medias, deturq; decoctum potandum addito ſaccharo, vel ſi ſuccus ex ea expreſſus in ſerapiū cum ſaccharo coquatur. Iuſculis miſcent folia mulierculæ, aut tuſa cum ouis in placentas formant, & ad pulmonis vitia, cordiſque affectus conferre prædicant. Pulmonariam minorem herbarij quidam plantam hanc vocant, alij Echium primum Plinij. Gignitur in ſepibus & dumis collium, nonnunquam & in nemoribus, ſolo pingui, radice longa, nigra, modice fibrata: caulibus multis ex radice ima prodeuntibus, ferè cubitalibus, ro-

Vires. *Pulmon. maior.* *Nomina.* *Forma.* *Locus.* *Matth. in ca. 48. li. 4.* *Vires.* *Pulmo. minor.* *Li. 25. ca. 9.* *Locus.*

PVLMONARIA Maior.

PVLMONARIA Minor, Dalechampij.

PVLMONARIA Gallorum: siue Auricula muris maior, Tragi.

rundis, hirſutis,& ſubaſperis: foliis per interualla ex caulibus exortis, longis, mucronatis,ſenis aut ſeptenis in ſingulis caulibus,nec ferè pluribus: flore in caulium vertice coaceruato, priuſquam recludatur ex cæruleo rubente, cùm apertus eſt prorſus purpureo, pulmonariæ ſimillimo. Alia eſt Pulmonaria Gallorum, quæ quamuis eo nomine donata ſit, propior tamen videtur in rubaceo generi, inquit Pena, flore luteo Hieracij, in parietibus & diruris muſco obſitis, Lugduni & Monſpelij, tenello cauliculo, intubaceo, palmari & ſeſquipalmari, gracili, è radice exiliore, betonicæ, nonnihil fibrata. Scribit Lobellius eſſe Auriculam maiorē Tragi. Eius tamen icon villos nullos repræſentat, quos habet pictura Tragi, qui tradit folia humi ſparſa iacere, ſingula Auriculam muris alpini, ſeu leporis exprimere, piloſa,& leuiter per ambitum inciſa.

CAVDA MVRIS, CAP. LXI.

Nomina Dod. lib. 1. cap. 63. Pet. Pen. in Aduer. *Forma.* *Locus.* *Tempus* *Vires*

A RECENTIORIBVS perappoſitè μυόσουρος vocatur hæc herba, Latinè Cauda muris, Gallicè *Queue de ſouris*, Germanis *Tauſent korn*. Humilis eſt herba, foliis anguſtis, gramineis, pollicem & ſeſquipollicem altis, rigidis, guſtu plantaginis: inter quæ è radice proueniunt cauliculi tenues, floſculis albicantibus, palmaribus, breui marceſcentibus veſtiti, qui in falcatum mucronem deſinunt: teretem, oblongum, muris caudæ haud abſimilem, in quo ſemina exigua, nigricantia. Pinguibus agris & pratis gaudet. Aprili menſe floret: Maio ſemen maturum eſt. Refrigerat, nec multum à plantagine viribus differt. Guſtu plantaginis eſſe ſcribit Pena, Lobellius legit guſtu hydropiperis.

RVBIA

RVBIA, CAP. LXII.

'ΡΥΘΡΟ'ΔΑΝΟΝ Græcè, quod etiam Erythrodanum & Rubia Latine, *Paue & feuealſabagin* Arabicè, *Erythrodano*, & *Rubbia* Italicè, *ferberroet* Germanice, *Ruuia* Hiſpanicè, *Garance* Gallicè, Officinis Rubia inctorum. A' rubore radicis quo lanæ & coria tinguntur: factum eſt illi Græcum Latinúmque nomen. *Nomina*

RVBIA SATIVA.

Dioſcoridi & aliis duo ſunt rubiæ genera. Vna ſatiua eſt, altera agreſtis. *Genera.* Satiuæ caules ſunt quadranguli, longi, aſperi, aparinæ caulibus ſimiles, ſed per omnia maiores & robuſtiores, folia per interualla in ſingulis geniculis ſtellarum modo in orbem circumiacentia: flores in caulium verticibus, ex pallido lutei: fructus rotundus per initia viridis, mox ruber, poſtea cum maturuit, niger: radix longa, tenuis, rubra. *Forma.* Agreſtis illi ſimilis eſt, ſed minor, & minùs aſpera tota, folia minora, numeroſiora, genicula crebriora ſtellatim ambientia: floſculi candicant. *Rubia ſilueſt.* Sic Plinius etiam deſcribit. *Lib.19.c.3.* Sunt etiamnum duo genera, non niſi ſordido nota vulgo, quum quæſtu multo polleant. Imprimis Rubia tingendis lanis & coriis neceſſaria. Laudatiſsima Italica, & maximè ſuburbana, etſi omnes penè prouinciæ ſcateãt ea. Sponte prouenit, ſeritúrque ſimilitudine eruiliæ. Verũ ſpinoſus ei caulis, ac geniculatus eſt, ſic enim legendum ex vetuſto codice, quinis circa articulos in orbem foliis, ſemen eius rubrum eſt.

RVBIA, Silueſtris.

Pingui fertiliq; ſolo ſeritur, multis regionibus, magni prouentus & quæſtus gratia. Silueſtris vbíque ferè prouenit ſponte in agris, & in ſepibus. Floret vtráque æſtate, eiuſque tum etiam radix effoditur. Rubiam minimam addit Lobellius, quam in rupibus Vincentij nõ procul Briſtolio Angliæ enatam legit, foliis eſt Herniariæ paribus mucronatis, poſitu rubiæ, cauliculis repentibus, ſeſquiunſciam altis, in quibus floſculi luteoli. Radix exilis rubræ, corallio concolor. Pinxit etiam Rubiam læuem Taurinenſiũ, cui Aſperulæ ritu ſummis cauliculis, flores cãdidi, ſtellati, verticillatim prodeunt. Folia quaterna decuſſatim poſita, cacubalo Plinij paria, Solano tetraphyllo minora, in cauliculis ſeſquipedalibus, & bicubitalibus, ex interuallis geniculatis. Frequens hæc in Pedemõtium collibus Taurino finitimis. *Lib.3.c.143.* Quot in medicina vſus habet rubia, tradit Dioſcor. his verbis. *Vires.* Radix vrinã ciet, quamobrẽ morbo regio laborãtibus, cum aqua mulſa, auxiliatur. Itẽ iſchiadicis, & reſolutis. Ducit vrinã multã & craſſam, nõnumquam etiam

ſanguinē,bibentes quidē quotidie lauari oportet, & excremētorum quæ redduntur differētiam ſpectare. Aduerſus venenatorū morſus ſuccū cum foliis bibere prodeſt. Semē ex oxymelite potū,lienē abſumit. Appoſita radix fœtus,menſes,& ſecūdas educit. Albas vitiligines ex aceto illita ſanat. Plinius his multū lucis adfert de medico eiuſdem vſu ſcribens. Alia res Erythrodanum,quam aliqui Ereuthodanum vocant nos Rubiam , qua ringuntur lanæ , pelléſque perficiuntur. In medicina vrinam ciet,regium morbum ſanat ex aqua mulſa,& lichenas ex aceto illita,& iſchiadicos & paralyticos,ita vt bibentes lauentur quotidie. Radix ſeménque trahunt menſes,

Lib.24.c.11 (margin, beside "cit.")

RVBIA Minima, Lobelij.

RVBIA Lævis Taurinenſium, Lobelij.

aluum ſiſtunt,& collectiones diſcutiunt. Contra ſerpentes rami cum foliis imponuntur. Folia & capillum inficiunt. Inuenio apud quoſdam morbum regium ſanari hoc frutice, etiā ſi adalligatus ſpectetur tātum. In hoc duntaxat Plinius à Dioſcoride diſſidet,quod contra ſerpentes ramos cum foliis imponi ſcrip ſit. Dioſcorides contra venenatorum morſus ſuccum cum foliis bibi , vt videatur , in Dioſcor. non legiſſe θηριοδήκτοις τε βοηθεῖ ὁ χυλὸς μετὰ τῶν φύλλων ποθεὶς , ſed θηριοδήκτοις τε βοηθεῖ χυλὸς μετὰ τῶν φύλλων ἐπιτιθεὶς. Rubiæ radix, inquit Galenus, acerba eſt, & guſtu amara. Itaque quæcumque agere dictæ ſunt vbi eiuſmodi coierint qualitates , ea omnia in hac radice luculenter conſpicies : quippe cum & lienem & iecur expurget,& vrinas craſſas,multáſque moueat. Quin & menſes ciet , & mediocriter,quæ exterſionem poſtulant, extergit , quare vitiligines albas, cum aceto illita iuuat. Sunt qui eam iſchiadicis & reſolutis,in potu cum melicrato exhibeant.

Lib.6.ſim. (margin, beside "βοηθεῖ χυλὸς")

APARINE, CAP. LXIII.

Nomina (margin)

VALDE affinis eſt erythrodano quæ ἀπαρίνη Græcis dicitur & φιλάνθρωπος, Gallis *Grateron* , Italis *Speronella*. Germanis *Klebkraut*. φιλάνθρωπος hominis amans, quòd caulium foliorumq; aſperitate prætereuntium veſtes apprehendat, perinde ac ſi comitatis & humanitatis gratia retinere vellet. ὀμφαλόκαρπος ab vmbilici ſimilitudine,quam ſemē eius in medio cauū refert.

APARINE.

refert. Ex quo intelligere licet in Galeni, Pauli, Aetij, Plinij exemplaribus ἀμφαλόκαρπον mēdosè legi, pro ὀμφαλόκαρπον, vt rectè legimus in Dioſcoride. Aparine, inquit ille, ramos habet multos, paruos, quadrangulos, aſperos: folia ex interuallis in orbē circumpoſita vt in erythrodano: flores albos, ſemen durum, album, rotundum, à medio vmbilici modo leuiter concauū. Herba ipſa veſtibus adhæreſcit. Ab his diuerſa non ſunt quæ Plinius de eadē prodidit, his verbis. Aparinen aliqui omphacocarpū (omphalocarpum legendū eſſe diximus) alij philanthropon vocant, ramoſam, hirſutam, quinis ſenísve in orbem circa ramos foliis per interualla. Semē rotundum, durum, cōcauum, ſubdulce. Naſcitur in frumentario agro, aut hortis pratisve, aſperitate etiam veſtium tenaci. Hæc eſt omnium cōſenſu noſtra Aparine, quę, vt Theophrastus ſcribit, naſcitur præſertim inter lentes, nobis paſſim circa ſepes, dumos, macerias, & in hortis. Tota æſtate floret & ſemen producit. Calidæ ſiccæq; eſt temperaturæ. Succus huius, inquit Dioſcorides, ex ſemine, caulibus & foliis expreſſus, phalangij & vipere morſibus auxiliatur: ſi bibatur cum vino, aurium dolores infuſus ſuccus ſanat. Herba ipſa axungia trita excepta, ſtrumas diſcutit. Eadem ferè Plinius habet. Efficax cōtra ſerpentes ſemine ex vino poto drachma, & contra phalangia. Sanguinis abundantiam ex vulneribus reprimūt folia impoſita. Succus aurib' infunditur. Galeno verò modice extergit & deſiccat, habetq; nōnihil ſubtiliū partiū. Huius ſuccū, inquit Matth. valde cōmendant aliqui ad recētia vulnera glutinanda, & ad papillarū rimas. Stillatitia eius aqua datur vtiliter potanda dyſentericis, ſiccæ farina vulnera glutinat, & vlcera ſanat.

Marginalia: Forma. Lib.3.c.88. — Lib.27. — Locus. — Tempus. — Temper. & Vires. — Lib.25.c.5. — Lib.6. ſim. In cap. 88. lib.3.

SPERGVLA, CAP. LXIIII.

A Dodonaeo & aliis Spergula dicitur ad imitationē Spurry Belgarum & Anglorū, hanc herbam ſic nominantium, Officinis, & fortaſſis antiquis incognitā. Cauliculos edit rotundos, graciles, geniculatos, palmum altos, crebrioribus quàm in aparine, circa ipſa genicula, foliis anguſtioribus, ſtellæ modo radiatis, galij foliis ſimilibus, in ſummis cauliculis floſculi multi candidi ſpectantur, & caliculi ſiue capitula ſicut in lino, in quibus ſemen nigricans continetur, radix gracilis eſt, digitum longa. Vmbroſis locis gaudet, ſeritur etiam in agris. Maio & Iunio menſibus floret. Saginādis bubus & vaccis vtiliſſima. Quapropter de cauſa Brabanti hac vere agros cōſerunt, quòd eius pabulo mirificè vaccas ſaginari, lactiſq; copiam augeri longa experientia compertum habeant. Semen vomitu pituitoſos humores educere

Marginalia: Nomina. Lib.1.c.37. — Forma. Dodo. ibi. Pena in Adu. — Locus. — Temps. — Vſus.

cere plerique referunt, inquit Dodonæus: eſtur tamen à Gallinis & columbis, & hoc paſtu oua pluta & citius excludere creduntur.

LINARIA, *CAP. LXV.*

Nomina Fuch. cap. 2. 6 hiſt. Dodo. lib. 1 cap 51. Pet. Pen. in Adu.

INARIA Officinis dicta, quod caule & foliis linum referat, à nonnullis Vrinalis, & Vrinaria, nominatur à vi diuretica, à qua etiā ὄσυρις dicta. Vrina enim Græcis eſt ὀρὸς, ὀῤῥὸς & ὑρὸς & οὖρον & συρῶ traho. quare cum linaria inſigni facultate ducendi vrinas prædita quemadmodum Oſyris, eique figura maximè ſimilis ſit, minimè dubitandum eſt, quin illa vera ſit Dioſcoridis Oſyris, quæ vt tradit Dioſcorides, fruticulus eſt niger, tenues *Forma.* habens virgas, ægrè fragiles, in quibus foliola terna quaternáve, aut quina, aut ſena, ceu lini, nigra initio, deinde mutato colore, ſub rubeſcentia. Plinius Dioſcoridi nō omnino con- *Lib. 27. c. 11.* ſentit, hęc de eadem ſcribens. Oſyris ramulos fert nigros, tenues, lentos, & in his folia nigra ceu lini, ſemenq́; in ramulis nigrum initio, deinde colore mutato, rubeſcens. Hic ſemini coloris mutationem tribuit Plinius, Dioſcorides foliis, de ſemine nullum verbum facit. Quæ ſi diligentiùs expendas, nullam delineationis Oſyridis notam in Linaria deſiderabis. Linaria enim cauliculis fruticat tenuibus, lentis, nigricantibus, in quibus folia numeroſa, longiuſcula, & anguſta lini facie, ſiue Eſulam minorem adeo aptè referētia, vt herbarij iſto verſiculo vtramque diſtinxerint alioqui valde affines,

OSYRIS, Linaria.

Eſula lacteſcit, ſine lacte Linaria creſcit.

Flores in ſummis caulibus elegantes, lutei, à fronte latiuſculi clauſiq́;, os ranæ imitantes, cauda anguſta & inflexa. vt in conſolida regali: ſemen quoque in ſiliquulis rotundis, incluſum nigricat tantiſper dum matureſcit, poſtquam maturuent, rubeſcit, ſeneſcentes quoque ramuli nigrorem in *Locus.* ruborē vertunt. Paſſim locis incultis, circa ſepes, *Tempus.* & in agrorum marginibus. Floret potiſſimum Iunio & Auguſto menſibus. Amara eſt: quare calida, vim ineſſe vrinas mouendi ſcribunt herbarij, & ſtranguriæ re- *Temper. & Vires* numq́; ac veſicæ obſtructionibus, ſingulari eſſe remedio, quibus facultatibus prædictam eſſe Oſyridem veteres teſtantur. Decoctum enim eius potum, inquit Dio- *Lib 4 c. 138. Lib. 27. c. 11.* ſcorides, morbo regio laborantibus auxiliatur. Plinius Smegmata mulieribus faciunt ex his radicum decoctum potum ſanat arquatos. Eædem, priuſquam matureſcat ſemen, conciſæ, & ſole ſiccatæ, aluum ſiſtunt, poſt maturitatem verò collectæ, & in ſorbitione decoctæ, rheumatiſmis ventris medentur, & per ſe tritæ ex aqua *Cor. Emb. 124. lib. 4.* cæleſti, bibuntur. Dioſcorides radicum non meminit, quibus rum alia tum illud attribuit, quod Dioſcor. toti frutici. Sed & ſmegmata mulieribus fieri ex ramulis *Lib. 8. ſim.* Dioſcorides prorſus omiſit. Oſyridi herbæ, inquit Galen. ex qua fiunt & coremata, amara ineſt qualitas, & obſtructiones impediendi facultas, quare & in iecore conſiſtentes adiuuat obſtructiones. Quæ autem hîc Galenus, & eum ſecuti Paulus & Aetius κορήματα vocant, alij ſcopas interpretantur, à verbo κορεῖν, quod cum non ſolum verrere ſignificet, ſed etiam κοσμεῖν & καλλωπίζειν, id eſt, ornare ſiue purga- *Fuch. cap. 206.* te & venuſtare, alij κορήματα intelligunt κόσμητρα Suida & Phauorino auctoribus, id eſt,

id est, comptoria, & venustantia faciẽ medicamenta, è quorum sanè numero Osyris est, quæ cum amara sit, extergere etiam, faciei potissimum maculas potest, vt illi κορήματα dixerint, quæ Plinius smegmata dixit. Ex eo autem quod ex Osyride κορήματα id est, scopas fieri illi scripserint, colligunt nõnulli reiecta Linaria veram Osy- Scoparia.

LINARIA Magna, Belueder.

SCOPARIA, Belueder.

LINARIA Valentina, Clusij.

ridem Italorum esse *Beluedere*, quod ad verrendum sit aptior, quòd foliis crescat lini similibus amplioribus numerosioribus: caule singulari, anguloso, cubito maiore, surculis plurimis fructicante: flore exiguo, rubro, semine minurulo, rotundo, è cinereo nigrescente: radicibus numerosis, densis, cappillaceis, nigricantibus. Qui formosarum plantarum aspectu delectantur, hanc serunt, & adultam alunt in ædiũ fenestris, densa eius coma vmbram captantes, & nitido virore oculos recreantes, ob foliorum venustatem Itali *Beluedere* nominarunt. In aridis potiùs quàm pinguibus luxuriat, tamẽ voluptatis gratia pridem coli cœpit etiam in hortis nostris. Seritur & à multis ad scopas ex ea cõficiendas, vnde Scoparia à quibusdã nominata est. Quòd si eam propius inspicias, videbis folia esse longiora quàm Linariæ, numerosiora, non amara, qualem tamẽ Galenus & Paulus voluerunt esse Osyridem, nec ictericis ac hydropicis perutilẽ, vt est Linaria. Quòd si ex Osyride κορήματα id est, scopas fieri voluit Galenus, non protinus hæc scopis accommodatissima, Osyris fuerit, Forma.

cum

ristereon prior est Dioscoridis, quæq; vnico tantùm caule, & vnica radice constat: nusquam se vidisse ingenue fatetur, quæ notis omnibus legitimam referat, etsi nō desint qui eam esse velint quam inter sideritidas primo loco depinxit. At quum hæc ab vna radice plures edat caules, etiam sesquicubitales, folia haud subalbicantia, flores in caule verticillatim prodeuntes vt in marrubio, denique cum nihil habeat Verbenacis simile, eorum sententiæ minimè subscribit. Idem ait à se obseruasse iis in locis quæ Verbenacæ plurimum sunt feraces, quasdam plantas, quæ caules rectos edere, quasdam humi ferè procumbere, vt hinc fortasse differentiam sumpserint ij, qui Verbenacam in rectã & supinam diuiserunt, Plinio quoque his suffragante, qui à quibusdam hanc non distingui, vnúmque omnino genus esse scripsit, quoniam vtráque eosdem effectus habeat, Id quod est à Dioscoridis sententia alienissimum, qui alteram ab altera figura, natalibus, nomenclatura, facultatibus distinxit, vt facilè perspiciet qui vtriusque historiam diligentius expenderit, his verbis explicatam. Peristereon siue Verbenaca nascitur in aquosis locis. Ex eo nominata esse videtur, quod columbæ in ea libenter versentur. Herba est palmi altitudine, aut etiam maior: folia incisa sub albida è caule prodeunt: singulari plerúmque ramo, ac radice reperitur. Sacra herba quam peristereona vocant, virgas emittit cubitales aut etiam maiores, angulosas, circa quas folia sunt ex interuallis, similia quernis, sed angustiora & minora, per ambitum incisa, subglauca, radicem habet oblongam, tenuem: flores purpureos, tenues. Hæc igitur ramulos multos producit, cubitales aut maiores, folia subglauca. Illi dodrantalis est & vnus è singulari radice caulis, folia ὑπόλευκα, natales aquatici. Iam verò si vires ab auctoribus traditas perscruteris, eas diuersas esse comperies. Peristereonis folia cum rosaceo aut adipe suillo recenti imposita, inquit Dioscorides, vteri dolorem eximant. Herba cum aceto imposita erysipelata reprimit, putredines coercet, vulnera glutinat, & vetera cum melle ad cicatricem perducit. Hæc autem efficere siccando & adstringendo auctor est Galenus, scribens, peristereona vim habere adeò desiccantem, vt vulnera glutinet, assentiente etiam Paulo his verbis. Peristereon adeò desiccat & adstringit, vt vulnera glutinet, & sanguinis profluuium sistat. At communis Verbenacæ siue Sacræ herbæ folia, & radix pota cum vino, aduersus ser-

Diosc. lib. 4. cap. 55.

Locus.

Forma.

Diosc. Ibid. cap. 56.

Vires & Temper.

Lib. 4. c. 55.

Lib. 8. simp.

Lib. 7.

VERBENACA vulgaris Matth.

VERBENACA Recta siue mas, Fuchsij.

pentes valent. Eadem drachmæ pondere cum thuris obolis tribus in vini veteris, hemina quadragenis diebus ieiunis bibuntur, contra regium morbum. Veteres tumores & inflammationes imposita mitigant, & sordida vlcera purgant. Tota in vino decocta, tonsillarum crustas abrumpit: oris nomas gargarissatu sistit. Aiunt si aqua spargatur triclinium qua maduerit, lætiores compotores fieri. Datur in tertiana bibendum a terra geniculum cum circumpositis foliis, in quartana quartũ. Hæc igitur Verbenaca siue sacra herba non modo œdemata antiqua & tumores non sistit, vt illa, & mitigat, sed & tonsillarum crustas abrumpit & exsiccat, nimirum calfaciente vi, qua etiam capitis dolores chronicos discutere ex frigiditate & crassis humoribus tradidit Galenus, his verbis. Omnium verò longe maximè discutit, & perfectè corroborat, Verbenaca recta, maximè viridis, imò & arida cum radicibus, & simul cum serpillo oleo incocta. Coniicienda etiam ad ea crocodiliadis, maximè iuxta aquas nascentis radix. Quin & ipsam per se Verbenacam si oleo incoxeris, oleóque inde rigaueris, omni capitis dolori antiquo, ex frigiditate aut ex crassis humoribus oborto medebe-

Lib. 2. com po. ph. loca

HERBA SACRA Quorundam, Dalechampij.

VERBENACA Recta, Dodonæi.

Sacra herba alia. ris. Herbarij quidam pro Sacra herba aliam exhibent, quæ in nemoribus & siluis prouenit, radice tenui, longa, multifida: caulibus ternis, aut quaternis, angulosis: foliis per interualla vtrinque æqualiter dispositis, quercui similibus, minoribus, pariter incisis, ex quorum alis pediculi nonnumquam exeunt terna gerentes folia minora: flos ruber, candicans, ad tres vel quatuor superiores foliorum sinus, emicat ex calice virente oblongior, amœnus, Lamij lutei, semen in oblongo loculo affixum, vt in Ormino. Hanc pro Melissophyllo Fuchsij Lobellius pinxit, sed fallitur, opinor, nam Fuchsius pro Melissophyllo ostendit Calaminthaam montanam præstantiorem eiusdem Lobellij, quemadmodum in Libro de Odoratis cap. De Melissa monuimus. Verbenaca recta Dodonæi caule est recto, pedali & maiore, ramulis multis fruticante, in quibus flosculi cærulei: folia viridantia, crenata,

Forma. (margin)

Lib. i. c. 84. (margin)

Forma. (margin)

crenata, & quadantenus incisa: radix breuis, multum fibrata. Ea videtur esse Verbenaca supina siue fœmina à Fuchsio depicta. Verbenaca supina mas & Hierabotane eiusdem Dodonæi cauliculos fert teneros, hirsutos, angulosos, humi repentes, pedem longos, atque eo longiores: folia quadantenus rotunda, in ambitu crenata, quercus aut chamædryos foliis similia, his maiora, illis minora: flores elegantes, cæruleos in ramulis: folliculos latiusculos, radicem fibratam. Fuchsius hanc nomine chamædrios vulgaris fœminæ depinxit. Altera Dodonæi Verbenaca supina, siue Hierabotane fœmina, superiorem valde refert cauliculis, foliis, floribus, sed huius cauliculi rotundiores, folia paulò minora, ramuli plures ex vna radice, flores magis coaceruati. Fuchsius pro chamædry vulgari mare depinxit. Clusio alia est ἱερὰ βοτάνη id est, Sacra herba, & περιστερεὼν ὕπτιος id est, Verbenaca supina, cui quaterni aut quini sunt cauliculi, angulosi siue quadranguli, vti in vulgari Verbenaca, tenuiores tamen, supini & in terram procumbentes: folia vulgari colore similia, & ex viridi cæsia, sed magis incisa & multifida: flos in summis virgis vulgari similis ex cæruleo purpureus, minor tamen: semen idem: radix tenuis & vulgari similis. Agro Salmaticensi frequens, & quibusdam aliis Castellæ locis, vbi minor & exsucca: & decliuibus fluminúmque ripis,

Cap. 225. hist.

Sacra her. mas Dod.

Forma.

Cap. 33. hi.

Sacra her. fœmina Dodon.

Forma.

Ibidem.

Lib. 2. stir. Hispa. c. 45

HIERABOTANE Mas, Dodonæi.

HIERABOTANE Fœmina, Dodonæi.

VERBENACA Supina & tenuifolia, Clusij.

præsertim verè ad flumen Thormini quod Salmanticam, & Albam vrbes alluit, vbi maior & vegetior. Florebat illic Iulio & Augusto: deinde semen ferebat. Eiusdem est cum vulgari, temperamenti, quare ad eadem vtilis, & aliquanto forte efficacior.

CIRCEA, CAP. LXVIII.

Nomina. IPKAIA & δίρκαία Græcis, Circæa & Dircæa Latinis dicitur. Circæa fortasse quadam cum mandragora virium similitudine: nam mandragoras Circæa nominata fuit, & forsan vtriusque ad amatoria vsus, id quod de mandragora Dioscorides scripsit. Circæa, inquit idem, folia habet hortensi solano similia, propagines multas, flores nigros, multos, semen milij specie, in quibusdam veluti corniculis, radices dodrantales tres aut quatuor, albas, odoratas, excalfacientes. Nascitur in quibusdam pettosis locis, apricis, & perflatis. Eadem ferè Plinius tradit, Circæa strychno satiuo similis est, flore nigro, pusillo, paruo semine vt milij, nascente in quibusdam corniculis, radice semipedali, triplici ferme aut quadruplici, alba, odorata, gustus calidi. Hæc Plinius, qui radices gustus calidi dixit, quas Dioscorides θερμαντικάς, id est, calfaciendi vi præditas. Quænam verò hanc Dioscoridis Circæam referat non parum ambigunt herbarij. Sunt & ij quidem perdocti, qui hic depictam pro Circæa proponunt, quæ in perflatis & asperis gignitur, radice dodrantali, candida, odorata, niueas & molliusculas propagines quotannis mittente, ex tuberculis quibusdam exeuntes: caule cubitali, folio solani maiore, acutiore: crebris agnatis: flore exiguo, copioso, priusquam pandatur nigro, cum apertus fuerit è rubro candicante: semine pusillo in corniculis oblongis, hirsutis. Alij Circæam esse putant quod solanum lignosum à quibusdam herbariis dicitur, & Dulcamara, & Amara dulcis, Germanis *Gelenger ieleber*, de quo alio in loco.

(margin: Pena in Ad. — Lib. 3. c. 117. — *Forma.* — *Locus.* Lib. 27. c. 8. — Pena in Adu.)

CIRCAEA, Dalech.

Vires. Lib. 3. c. 117. Circææ radix minarum quatuor pondere tusa, inquit Dioscorides, & diem & noctem macerata in vini dulcis heminis sex, & triduum pota vterum expurgat. Semen in sorbitionibus sumptum, lac attrahit. Plinius.

Lib. 27. c. 8. Diluitur in vino, bibiturque ad dolorem vuluæ, & vitia. Macerati oportet in sextariis tribus quadrantem radicis tusæ, per noctem & diem. Detrahit eadem potio & secundas. Semine lac minuitur in vino, aut mulsa aqua poto. Sed in hoc is à Dioscoride dissentit, quod quadrantem radicis tusæ macerari iubet, Dioscorides quatuor minarum pondus, quod fortasse etiam æquo maius est. Quod vero semen lac minuere dixit, planè contrarium est ei quod

Lib. 7. Lib. 7. sim. Dioscorides habet. γάλα κατάσπᾷ, lac attrahit, hoc est γάλα γεννᾷ vt Paulus ait. Et Galenus ex Dioscoride scribit semen Circææ in sorbitione exhibitum ad lactis generationem conducere. Quidam Plinij locum hunc sic legunt, semine lac mouet, vino aut mulsa aqua pota.

HERBA

HERBA MORA, CAP. LXIX.

Forma.

Tali plantam iſtam herbam moram vocant, quæ ſecus vias naſcitur, folio abſinthij, tenuiore, nigriore: flore in ſummis ramis & caulibus exiguo, luteo, copioſo, folia trita & impoſita vlceribus inueteratis mirificè mederi aiunt. Vires.

CHAMAEROPS, CAP. LXX.

Forma.

Chamaerops hęc videtur eſſe, quę in dluoſis gignitur, radice craſſa & multiplici, caulibus multis & cubitalibus, foliis myrti circa caulem geminis: flore copioſo, e foliorum finibus naſcente, ſemine in oblongis vaſculis. Eoſdem effectus lateris doloribus habet Chamærops, inquit Plinius myrtes circa caulem geminis foliis, capitulis Græculæ roſæ ex vino pota. Li.26.c.7.

CHAMAEROPS, *Plinij.*

ANTIRRHINVM, CAP. LXXI.

Nomina. lib 9. hiſt. cap.21.

Ἀντίῤῥινον & Ἀνάῤῥινον, Græcis, Theophraſto etiam ἀντίῤῥιζον, niſi locus mendoſus ſit, Latinis ſimiliter Antirrhinum, Cynocephalis Apuleij, Germanis *Orant*, Gallis *Mouron violet*, cuius inſignis nota, nempe narium vituli ſimilitudo quam ſemen refert, fecit vt hæc herba innotuerit. Sed cùm aliquot ſint plantæ quarum ſemina aut potus caliculi ſeu capitula quibus ſemina includuntur, vitulinam faciem aut quid ſimile exprimant, herbarij diuerſa fecerũt antirrhina. Matthiolus ſcribit ſe quatuor obſeruaſſe antirrhini genera, quibus omnibus capita naſcuntur, quæ ſemen minutum continent, vitulinis admodum ſimilia, quæ non niſi magnitudine differunt. Dodonæus duo, vnum maiùs alterum minus. Et ſanè varia eſt apud veteres antirrhini hiſtoria. Theophraſtus aparinæ ſimile facit, Dioſcorides anagallidi, quædam eius exẽplaria lychnidi, vnde lychnis ſilueſtris nuncupetur, Plinius lino, niſi mendoſi ſint codices.

Genera. In cap. 128. lib.4. Lib.2. c.17. Lib 9 hiſt. cap.21 Lib.4.c.128

Antirrhinum, inquit Dioſcorides, alij anarrhinum, quidam lychnida ſilueſtrem vocant. Herba eſt caule & foliis anagallidi ſimilis, flores ſunt purpurei, ſimiles leucoio, minores tamẽ, ideoque ſilueſtris lychnis nominata eſt, ſemen fert vituli naribus ſimile, ruſſeum aſpectu. Græca enim exemplaria habent ῥούσιον ἰδεῖν, quod ab interpretibus omnibus omiſſum fuit. Eſt autem ῥούσιον idem quod rurſſeum & ruſſum Latina voce Græcis vſurpata. Sic Paulus anagallidem ῥούσιον ἄνθος ἔχουσαν dixit. Plinius, Antirrhinum vocatur ſiue anarrhinum,

Lib.25 c.10 Ibid Forma. Lib. 7. c.11. Lid.25.c.10.

ANTIRRHINVM,
Matth.

siue lychnis agria, similis lino, radice nulla, flore hyacinthi, semine vituli narium. Ex hoc perunctos venustiores fieri, nec vllo malo medicamento lędi posse, aut veneno, si quis in brachiali habeat, arbitrantur magi. Similiter ea quam Eupleam vocant, traduntque ea perunctos commendationis esse famæ. Theophrastus, εὔκλειαν γὰρ φασὶν ἀεὶ ποιεῖν δ' ἀντίρρινον καλούμενον. τοῦτο δὲ ὅμοιον ἐστὶ τῇ ἀπαρίνῃ ῥίζαν δὲ οὐκ ἔχει. ὁ δὲ καρπὸς ὥσπερ μόσχου ῥῖνας ἔχει. τὸν δὲ ἀπὸ τούτου ἀλειφόμενον εὐδοξεῖν. Id est, Aiunt Antirrhinum gloriam perpetuo parere, id aparinæ simile est, radicem non habet: semen vituli naribus simile, eo perunctos gloriam consequi. Qui locus a Plinio conuersus est, & corruptus, quoniã mendosè Euplea pro Euclea legitur, & εὔκλειαν non herbam facit Theophrastus, sed Antirrhinum ad εὔκλειαν conducere ait, & eo perunctos εὐδοξεῖν, Dioscorides ἐπίχαριν ποιεῖν, quod Plinius dixit venustiores fieri. Antirrhinum magnum Dodon. cauliculos fert rectos, rotundos, ramosos, folia nigricantia, longiuscula & latiuscula, à foliis anagallidis non multum distantia,

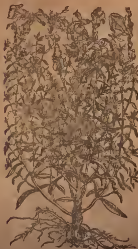
Lib. 9. hist. cap. 12.

Antirrh. [illegible] Dod. [illegible] c. 17.

Forma.

bina semper ex aduerso vt in Anagallide. Circa summos ramulos flores spectantur longiusculi, & parte anteriore lati oris, ranæ figura, linariæ floribus non multum dissimiles, sed maiores, & pediculos carentes, in pallido lutei, quibus suboriuntur calices longi & rotundi, caput, oculos, nares, denique hiarum oris vitulini expri-

ANTIRRHINVM II.
Matth.

ANTIRRHINVM III.
Matth.

mentes,

ANTIRRHINVM IIII
Matthioli.

ANTIRRHINVM
Magnum, Dodon.

mentes, quibus ſemen concluditur. Eſt & aliud magnum Antirrhinum, foliis longis & anguſtis, oſyridis ferè ſimilibus, floribus roſeis, aliquando candidis, cætera præcedenti ſimile. Antirrhinum paruum eiuſdem, caput ſimiæ quotidam, cauliculos habet tenues, teneros, non ita ramoſos: folia longa, anguſta: inter hæc & cauliculos floſculi oriuntur rubri, ſuperioris ſimiles, multò tamen minores, deinde capitula rotunda, membranacea, vituli aut ſimiæ caluariæ prorſus ſimilia, quæ ſemen continent. Quartum eſt Antirrhinum Matthioli. Iſtud Archigenis ὀρόντιον eſſe multis creditur, cuius meminit Galenus, pharmaca recenſens ab Archigene ad ictericos conſcripta. Herbam orontium, inquit, coquito, & cum decocto lauato, & decoctum confeſtim viride reddes. Qui locus Cornario diu ſuſpectus fuit, donec tandem in eam opinionem venerit, orontium herbam nullam aliam eſſe quàm origanum, & fortaſſe etiam ὀρίγανον pro ὀρόντιον eſſe legendum. Antirrhinum vtrumque in cultis & incultis naſcitur, colitur etiam in hortis. Magnum Iulio & Auguſto menſibus, paruum Iulio floret. Narrant id appenſum, inquit Dioſcorides, veneficiis aduerſari. Galenus ſimilis eſſe cum bubonio facultaris ſcribit. Auctor eſt Matthiolus illius Antirrhini folia, flores etiam & ſemen cum

ANTIRRHINVM
paruum, Dod ſiue Orontium.

Marginal notes: Antirrhi. paruum, Dod. ibid. — *Forma.* — Lib. 9. ph. local. ca. 9. — In cómen. — *Locus.* — *Tempus.* — *Vires.* — Li... 128. Li... ſimpl. ... p. 128. lib. 4.

rosaceo & melle ad vteri præfocationes,& mensium difficultates. Herbam scorpionibus adeò contrariam esse,vt illico ea visa torpescant, eandem fronti alligatam præstare ad delendas oculorum albugines. Tragus pro Antirrhino Resedæ speciem depinxit & descripsit,his verbis. Id incultis,areis, limitibus agrorum, & secus itinera nascitur. Primo quidem vere nullum emittit ex se caulem, sed folia eius quæ habet oblonga, angusta, nigricantia, & quasi corrugata humi procumbunt, è quibus altero demum anno proceri, teretes & concaui exiliunt caules, nonnunquam bicubitales, multísque ramulis & surculis brachiati. Caules ipsi infernè angustissimis & prælongis foliis circumuestiuntur. Folia violarum candidarum vel lutearum foliis similia sunt, sed longiora,viridiora,& corugata,ac plicata.Floribus caules quamplurimis luteis ex ordine collocatis vndíque ornantur, non aliter quam verbascorum genera. Ex iis flosculis suboriuntur folliculi instar crucis dissecti, ac quadripartita distinctione hiantes, quorum singuli vitulinas imitantur nares. In his ipsis,vt ita dicam, naribus semina nigra & perexigua latent, minora portulacæ. Porrò sponte sua hæc herba ser... r, radicem habens mediocris magnitudinis,albam, rectámque, ac fœniculo similem. Hac herba non nisi linimentis lectorum luteo colore tingendis vtuntur, & calidæ humidæq; esse temperaturæ iudicat Tragus. Quidam herbarij herbam istam phyteuma esse volunt.

Antir. Tra. Lib.1.ca.18.

ANTIRRHINVM, Tragi.

Temper.

LEONTOPODIVM, CAP. LXXII.

Nomina

ΛΕΟΝΤΟΠΟΔΙΟΝ Græcis, similiter Latinis Leontopodium dicitur,& pes Leoninus, propter villosam foliorũ & florũ effigiem: crus pedi annexum aliquatenus referentem, & κῆμος, Cemos vt inter Dioscoridis supposititia habetur. Sic autem videtur appellari au-ctore Hermolao,ex floris siue calicis figura,quoniam pyxidula Athenis ita nominabatur,per quam suffragia in subiectum vasculum quod cadiscum vocabant, demitti consueuerant. Duûm digitorum herbula est,inquit Dioscorides,folia ferens angusta,longitudine ternûm quaternúmve digitorum,hirsuta, ad radicem lanosiora,& subalbida. In summis caulibus capitula sunt velut perforata, in quibus flores nigri:semen autem eius vix conspici potest ob circũfusam ipsi lanuginem: radix subest parua. Leontopodium istud non est herba quæ vulgo herbariorum Pes Leonis, Planta & Pata Leonis, Alchimilla & stellaria dicitur, sed auctore Lonicero quæ hîc depicta est, quam Ruellius,inquit,vulgo cruciatam vocari putat,diuersam tamen ab ea cruciata de qua diximus. Humi dicit eam serpere, digitali longitudine,folio angusto,lõgo ternos ferè digitos,hirsuto, ab radice lanoso, & canescẽte:in cauliculorũ cacuminibus capitula tanquã pertusa,in quibus flosculi dehiscũt nigricantes:semen spissa occulitur lanugine, vt vix conspici queat, radice exili. Aliud Leontopodiũ exhibuit Matth.herbulã duûm ternúmve digitorum,fo

In Coroll. 93.lib.4.

Li.4.c.116.

Forma.

T.2.c.49.

Li.3.ca.130.

LEONTOPODIVM Lonceri.

rum, foliis angustis, hirsutis, auersa parte canescentibus, iis præsertim quæ circa radicem sunt: capitulis in summo caule quasi foraminibus distinctis, floribus nigricantibus, semine densa, lanugine obuoluto. Ex Baldo monte misit Calzolarius. Idem opinor pinxit Lobellius, nonnihil tamen diuersum videtur, qui paruum Leontopodium adiecit, effigie totoq; habitu superiori simile, singulari dodrãtali cauliculo, & folio Gnaphalij montani, densa lanugine incanuis: flosculis summo caule in luteo pallentibus, Gnaphalij montani, exili ligneaq; radice. Hæc Lobellius. Aiunt hanc ad amatoria philtra commodam esse, inquit Dioscorides. Eam ob causam Cemos Plinij Leontopodium Dioscoridis esse crediturà doctis: sic enim ille. Eadem ex causa & Cemos silebitur nobis. Dixerat autem antea catanancen describi superuacuum esse, quum sit eius vsus ad amatoria tantum. Eadem fortasse de causa neque Galenus, neque posteriores eius meminerũt. Affirmat Marcellus Vergilius vidisse se antiquissimos & optimos Græcorũ Codices, in quibus nõ Leontopodium, sed Camos huius capitis titulus erat. Et habere se vetustissimũ Longobardis literis scriptum Latinum Dioscoridem, in quo pariter non Leontopodiũ, sed Camos est, eadem vniuersa prorsus historia. Sola in Græcis & Latinis tituli capitis, & plantæ appellationis diuersitas est, magno argumento non

Vires.

Li.27. ca.4.

LEONTOPODIVM, Matthioli,

LEONTOPODIVM paruum, Lobel.

differre

PSEVDOLEONTO-
podium, Matthioli.

Li.26.ca.8. differre Leonropodium à Camo, niſi ſola appellatione. Ac vt idem ſit Cemos Plinij & Leontopodium Dioſcoridis, certè Leontopodium huius ab illius Leontopodio plurimùm diſtat. Sic enim ſcribit Plinius. Leontopodium alij Leuceoron, alij Doripetron, alij Thoryberron vocant. Cuius radix aluum ſiſtit, purgâtque bilem in aquam mulſam, addito pondere denariorum duûm. Naſcitur in campeſtri & gracili ſolo. Semen eius potum lymphatica ſomnia facere dicitur. Et rurſus. Ibid ca.14. Leontopodij ſemen tritum in aqua, & cum polenta ilirum, ſpicula ſagittarum extrahit. Et Ibid. ca 11. alio in loco. Omnia corpori infixa extrahunt, folia tuſsilaginis, daucum, ſemen Leontopodij tritum in aqua cum polenta. A ſuperioribus differt planta quam ex Matthiolo hîc exhibemus, paſsim in Bohemia proueniens, quæ etſi longiore ſit caule, omnes tamen Leontopodij notas habet, inquit Matthiolus. Ideo Pſeudoleontopodium appellar. Lobellio eſt Chryſocome Germanica, Heliochryſos ſilueſtris Trago.

CHAMÆMELVM SILVESTRE, CAP. LXXIII.

Nomina NΘΕΜΙΣ vulgaris ſiue ſilueſtris, & χαμαίμηλον vulgare ſiue ſilueſtre dicirur ab herbariis, vt diſcernatur ab Anthemide vera & quę ſerirur in hortis. Vulgo & Officinis Camomilla, Gallis *Camomille vulgaire*, Germanis *Chamill* & *Chamillen*. Eius genera aliquot ab herbariis

Genera. obſeruata ſunt, quorum tria hîc ponemus ex

CHAMÆMELVM Sil-
ueſtre, Matth. ſiue Anthemis.

Lib.2. c.10. Dodon. Primum Chamæmelum vulgare ſiue *Forma.* ſilueſtre albũ, cauliculis tenuibus, duris, lentis, foliolis teneris, minutim inciſis: floribus in ſingulorum ſummitatibus, luteis in medio, foris foliolis candidis in orbem adiacentibus, veri hortenſis Chamæmeli leucanthemi prorſus ſimilibus, odoris iucundi, non tamen adeo ſuauiter, neque adeo vehemenrer fragrantis atque in horrenſi Chamæmelo. Secundum genus eſt quæ hodie herbariis & Officinis Corula fœtida nominatur, Thuſcis Cauta, vnde diminutiuum Cautula, tandem corrupta voce Cotula, Cotula fœtida. fœtida autem à graui eius odore, quibuſdam *Nomina* Camomilla fœtida, & Græcè κυνάνθεμις, & κυνοβοτάνη, id eſt, Camomilla canina, Germanis *Forma.* *Krottendill.* Cauliculis eſt craſsioribus, viridibus, ſuccoſis, teneris: foliis latioribus & viridioribus quam Chamæmeli vulgaris: floribus illi valde ſimilibus, niſi quod media depreſsiora ſunr & latiora. Tota herba inſuaui ingratóq; eſt odore, guſtu amaricante. Hanc parthenii

eſſe

CHAMÆMELVM Siluestre, Dodon.

esse Leptophyllum doctiores censent, cuius meminit Hippocrates, & de præputio pustulas thymiáve deducere scribit. Tertium genus Cotula non fœtida vocatur, & Camomilla fatua, & Camomilla seu Cotula inodora, cauliculis gracilibus, teneris, lentis, multis ex vna radice prodeuntibus: foliis longioribus, maioribus, & candidioribus quam chamæmeli vulgaris, inodoris: radice crassa, multùm fibrata, quæ hyeme non deperit, sed quotannis regerminat. Hanc pro buphthalmo depinxit ac descripsit Fuchsius. Hæc tria genera in agris luxuriant, iuxta semitas, & in hortorum sepibus. Iunio mense totáque æstate florent. Chamæmelum vulgare ad calidum & humidum vergit, & à chamæmeli veri temperamento parùm differt. Cotulam fœtidam calidam siccámque esse, odor sapórque demonstrant. Cotula inodora moderatè calida est, & ad chamæmeli vulgaris temperaturam quadamtenus accedit. Quemadmodum autem chamæmelum vulgare temperie, ita facultatibus & viribus simile est, nisi quod illius imbecilliores sunt, nec adeò efficaces. Experientia tamen docuit aduersus colicum dolorem, & renum calculum plurimùm valere, lotium ciere, eodem modo quo chamæmelum hortense vsurpatum. Quod ex eo oleum conficitur, dolores omnes, attrita, contractiones, duritias sanat, non aliter quàm oleum ex chamæmelo hortẽsi paratum, eóque vtilius

Lib. de Vicenib.
Cotula nõ fœtida.
Nomina
Forma.
Cap. 52. histor.
Locus.
Tempus.
Temper.

COTVLA Fœtida, Dodonæi.

COTVLA Non fœtida, Buphthalmum Fuchsij.

febric

febricitantium enematis immiſcetur. Cotula fœtida vtero prolapſo, aut in alteram partem conuerſo mirè ſuccurrit, ſi eius decocto ægrotæ pedes lauentur: item vteri præfocationi ſi aut edenda, aut odoranda præbeatur, in hoc muliebri malo caſtorij viribus proxima.

CEPAEA, CAP. LXXIIII.

Nomina. Lib.3.c.150. Forma. Vires. ΚΗΠΑΙ´Α ſic Latinis Cepæa dicitur. Portulacæ ſimilis eſt, inquit Dioſcorides, ſed nigriora habet folia, & radicem tenuem. Folia in vino pota vrinæ ſtillicidio & ſcabioſæ veſicæ auxiliantur: maximè autem hoc faciunt, ſi cum decocto aſparagi myacanthini bibantur. Eadem ferè Plinius tradit, ſed locus in vulgatis exemplaribus corruptus eſt, ſic enim habet. Vel magis cepæa ſimilis portulacæ: quę ex veteris codicis veſtigiis ſic emendat Cornarius. Li.26. ca.8. Veſicæ malis medetur cepæa, ſimilis portulacæ, nigriore radice, ſed inutili, naſcens in litoribus arenoſis, guſtu amara. In vino cum aſparagi radice veſicæ plurimũ prodeſt. Plantam hic poſitam Matthiolus cepæam eſſe aſſeuerat, Venetiis ad ſe miſſam, nulla tamen adſcripta nota vel figuræ, vel facultatum, vel locorum, vt Cepææ Dioſcoridis adamuſſim conuenire probet. Emb.l. 151. lib.4. Dodonæus pro Cepæa anagallidem aquaticam ſeu Germanorum *Becabnugam* exhibuit. Lib.5. c.22. Aliis videtur Cepæa nihil aliud eſſe quàm hortenſis portulacæ ſpecies, id quod vel κηπαία teſtatur & eadem hortenſis portulacæ figura, vna aut altera nota radicis & coloris foliorum additis. Præterea eædem quæ ſatiuæ portulacæ facultates. Lobellius accuratius Cepæam pinxit, & deſcripſit. Teretibus pedalibus & ſeſquipedalibus, numeroſis, reptantibus ſurculis fruticat, Semperuiui minoris ſtellatis floſculis albis confertis. Foliola minora, portulacæ agreſtis, anguſtiora & longiora, tenera, carnoſa, ſucco prægnantia. Radix exilis. In Belgij viretis luxuriat, Patauio delata. Hæc Lobellius.

CEPAEA, *Matthioli.*

ASTRAGALVS, CAP. LXXV.

Li.4. ca.57. Forma. ΑΣΤΡΑ´ΓΑΛΟΣ Latinè etiã Aſtragalus: paruus eſt, inquit Dioſcorides, à terra frutex, foliis & ramis ciceri ſimilis: flores ſunt purpurei, parui, radix rotunda, raphani modo grandis, propagines habens ſolidas, nigras, duras veluti cornua, inter ſe implicatas, guſtu adſtringentes. Locus. Naſcitur in locis ventoſis, vmbroſis & niuoſis: multa in Phæneo Arcadiæ, (ita legunt Galenus, Paulus, Oribaſius, Plinius, vt corrupta ſint Dioſcoridis exemplaria, in quibus pro ἐν φανεῷ legitur ἐν μεμφίδι τῆς ἀρκαδίας.) Vires. Radix in vino pota aluum ſiſtit, vrinam mouet: facit & ad vetera vlcera, arida inſperſa: ſanguinem ſupprimit. Li.6.ſimpl. Difficile tunditur propter ſoliditatem. Hæc Dioſcorides. Galeno frutex eſt paruus, radices habens adſtrictorias: quamobrem etiam ex numero eſt non inſtrenuè deſiccantium: vlcera vetera glutinat, aluum fluidam ſiſtit, ſi quis in vino decoctam radicem bibat. Plurimus huius prouentus eſt in Phæneo Arcadiæ. Eadem Paulus & Oribaſius

& Oribasius habent, Galenum secuti. Plinius aliter quidem describit, sed easdem vires attribuit his verbis. Astragalus folia habet longa, incisuris multis, obliquis circa radicem: caules tres aut quatuor foliorum plenos: florem hyacinthi, radices villosas, implicatas, rubras, prćduras. Nascitur in petrosis apricis, & iisdem niualibus, sicut Phćneo Arcadiæ. Vis ei ad spissanda corpora: aluum sistit radix in vino pota, quo fit vt moueat vrinam repercusso liquore, sicut pleraq; quæ aluum sistunt: sanat & dysentericos in vino rubro tusa. Difficile autem tunditur. Eadem gingiuarum suppurationi vtilissima est fotu: colligitur exitu Autumni, cùm folia amiserit. Siccatur in vmbra. Pro Astragalo plantam hîc appictam Matthiolus olim proposuit, quæ frequens nascitur in agro Tridentino, in vallis Ananiæ montibus, folio ciceris maiore, floribus purpureis, radice rhaphani æmula, adnatis appendicibus firmis, nigris, prćduris, inter sese implicatis, & gustu adstringentibus. In vltimis verò editionibus planta diligentiùs inspecta, cùm quædam in ea desiderari perspexisset, quæ Astragali sunt propria, sententiam retractauit. Herbarij quidam Astragalum purpureum esse statuunt hîc expressum, qui in Iuræ montis saxosis collibus prouenit, radice grādi, crassa, nigra, lignosa, longa, surculosa: caulibus multis, lanuginosis, humi repentibus: foliis ciceris siluestris, in vno pediculo multis ordine collocatis, villosis, gustu adstringētibus: flore ex albo purpurascente, velut in capitulis coaceruato: semine in siliquis. Pena Astragali descriptionem, nisi apud Dioscoridem corrupta foret, videri ait aptissimè quadrare ei plantæ quam Germani *Aker, Rychel, & Grund rychel*, id est, Balanum terrestrem vocant, Galli *Gland de terre*, Sequani *Des Tarnotes*. Spargit humi tres quatuórve ramulos in imo rubellos, ciceris aut pisi folio & clauiculis donatos, quibus, si adsint, proximas quásque plantas amplectitur: flores item purpurei pisi sunt, & in siliquis paruis exiguum semen: radices verò oblongæ, oliuarum vel glandium instar, foris nigris, intus albidæ, multis quasi traiectæ vel appensæ veluti funiculis, variæ inuicem implexis, & latè fusis. Germaniæ, Angliæ, Normaniæ siluosis opacis iuxta sepes, Narbonæ, Italiæ, cæterísque æstuosis regionibus, non nisi in arduis & niuosis eruitur. Sapor illis subdulcis, glandis, aut castaneæ adstringēs. Siccatæ multùm durescunt. Hanc in libro de Bulbosis pinximus ex Dodonæo Chamæbalani nomine. Primū Dioscoridis descriptionem

Lib. 26. c. 8.

In cap. 57. lib. 4.

Astragalus purpur.

Forma.

ASTRAGALVS Matthioli.

ASTRAGALVS Purpureus.

vitiosam esse diximus, qua in memphi Arcadiæ pro in Phæneo nasci dicitur. Deinde Plinius paulùm diuersam descriptionem tradit. Adhæc Galenus & Paulus scripsere Astragalum paruum esse fruticem ἔχοντα τὰς ῥίζας adstingentes, quasi plures, nec raphani meminerunt. Quare vbi in Dioscoride habetur στρογγύλην
Li. 1. Simp. ὥσπερ ῥάφανος, legendum fortassè ὥσπερ βάλανος, id est veluti glans. Clusius plantam
Hisp. c. 86. aliam elegantem & à nemine forrasse ex recentioribus cogniram depinxit, quam si facultates non refragarentur, legirimũ Astragalum esse cẽseret, quòd eius descriptioni plurimis notis conueniat. Cubitales & ampliores sunt illi caules, minimi ferè digiri crassitudine, pentagoni siue angulosi, duri, subrubentes, & lanuginosi: folia lanuginosa & incana, in longa costa ex aduerso semper inrer se opposita, vti in vicia & cicere, gustu primùm adstringente, deinde feruido: flores copiosi, lupini aut fabæ, secundum obliquos pediculos ex alatum sinu prodeũtes, ordine digesti, albi omnino, sed antequam aperiantur: ex luteo foris nigricantes. Fructum ferre dicitur in siliquis fasẽlo minori Dodonæi similem, qui gustatus fauces, os, & linguam inflammatione torqueat: radix pro stirpis magnitudine amplissima, brachiali interdum crassitie, palmari longitudine, deinde in duos aut tres ramos sese

ASTRAGALVS
Forte, Clusij.

ASTRAGALVS
Syriacus, Lobelij.

findens, foris nigra, rugosa, intus candida, dura & lignosa, ingrato sapore, quæ arefacta, cornu duritie superat. Primũ eam in collibus quibusdam supra Vlyssiponẽ, quos Tagus alluit, inter vepres se obseruasse, Clusius ait, deinde frequẽtiorem filiiosis locis nõ procul Hispali. Lusitani *Alfabeca* vocanr, Bætici *Garauancillos*, quasi Cicer exiguũ dicas. Videtur ea quam Amatus Lusitanus Apocynon facit, & Lusitanis *Atramoços de can*, hoc est Lupinos caninos vocari ait. Perelegantẽ aliam leguminosam plantam Lobellio debemus, quæ Astragalis sanè cõgener est. Etenim foliorum & cauliculorum similitudine, & implexu radicum proreptantiũ Astragalon refert. Sed florum denso exortu congestorum decore, effigie, elegantia, magnitudine & rubore ornatur amœnissimo. Ex Alepo Syriæ hanc plantam primũ nactus est, postea in Vrceis pensilibus Brancionis ex Italo semine natam vidit.

ASTER

ASTER LVTEVS, *CAP. LXXVI.*

C v l v s Christi dicitur ab herbariis, qui à quibusdā lutei asteris genus habetur. In agris pinguibus Monspeliaci soli prouenit, radice crassa, fibrata: caule sesquipedali, anguloso, ramoso, nigricante: foliis longis, angustis, lapatho hortensi vtcúmque similibus: flore aureo in squamosis capitulis micante, ramulorum verticem occupantibus, substrata foliorum nouenûm ferè aut denûm ambientium corona, vt in Astere: quā ob causam *Nomina* *Forma.*

OCVLVS Christi.

BELLIS Lutea, Dalechamp.

Asterem luteum nuncuparunt. Aliud Asteris lutei genus, pratis, vdisq́; locis gaudet. Quorundam sententia hæc est Bellis lutea: alij oculum Christi vocant. Radice nititur valde fibrata, nigra: caules multos emittit, cubitales, foliis vestitos paucis, longis, acuminatis, venosis, in ambitu, nec serratis, nec insectis. Flos caulium verticibus insidet aureus, chrysanthemo similis. Bellis lutea. *Forma.*

HELIOTROPIVM, *CAP. LXXVII.*

ET s i multæ sint stirpes quæ Heliotropiæ & Helioscopiæ meritò dici possunt, quòd ad Solem semper conuertantur, & cum eo circumagantur, tamē hîc particulatim de Dioscoridis Heliotropio dicemus, quod vt Græcis *ἡλιοτρόπιον*, & *σκορπίουρον*, ita Latinis Heliotropium & Verrucaria nominatur, Gazæ Solaris recentioribus Herba cancri, Gallis *Tournesol*, & *l'Herbe au chancre*, Germanis *Creesteruyt*. Heliotropium verò quod, vt Dioscorides ait, folia vna cum solis inclinatione circumagantur, vel quod auctore Theophrasto, solstitio tantum floreat. ὅτε δὲ, inquit, *τὰς ἀνθήσεις βλαστάνουσιν ἀκολουθοῦντα τοῖς ἀγρίοις, οἷον τὸ ἡλιοτρόπιον καλούμενον, καὶ ὁ σκόλυμος (ἅμα γὰρ ταῖς τροπαῖς καὶ οὗτος)* Quæ cum mendosa sint in vulgatis exemplaribus, ex Gazæ conuersione sic emendāda videntur. ὅτε δὲ ἢ ἀνθεῖ, ἢ βλαστάνει, ὡς ἀκολουθοῦντα τοῖς ἄλλοις. Idest. Quæ verò ita florēt vel germināt, vt alia sequātur, velut Heliotropiū & Carduus, nam id quoq; solstitio floret. Et aliquāto ante Heliotropiū in iis numerat, quæ particulatim & diu *Nomina* Lib. 4. c. 185. Lib. 7. hist. cap. 14.

florent his verbis. Τούτων δὲ ἔνια κατὰ μέρος, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ περὶ τοῦ ὠκίμου. διὸ καὶ πολυχρόνιον ἀνθεῖ καθάπερ ἄλλα τε πολλά, καὶ δ' ἡλιοτρόπιον, καὶ δ' κιχώριον. Id est, Quædam particulatim florent, vt de Ocimo diximus: quare diutius florent sicut alia multa, & Heliotropium & Cichorium. Scorpiuton vocarunt à floris effigie: instar caudę Scorpionis inflexi: à tollendis verrucis, Verrucariam.

Genera. Ibidem. Li.22. c.21.

Eius genera duo asſignat Dioſcorides, maius & minus. Plinius duo itidem genera: vnum Tricoccum, alterum Heliotropium. Sed Tricoccum cum maiore Heliotropio Dioſcoridis, confundere videtur, vt dicemus. Dioſcorides vero omiſſum tricoccū, videtur ſub Heliotropio minore cōprehendiſſe.

Li.4. c.185. *Forma.*

Heliotropiū maius vt deſcribit Dioſcorides, folia habet ocimi, ſed hirſutiora, candidiora (Græcè tamen legitur μελάντερα, nigriora, & ita Oribaſius habet) & maiora: ramulos à radice ternos, quaternos, quinósve, & in his alas multas: in cacuminibus florem album, ſubfuluum (legitur enim in vulgatis ὑπὸ πυῤῥὸν, in vetere ὑπὸ πόρφυρον, id eſt ſubpurpureum) incuruum veluti ſcorpionis cauda: radix eſt tenuis & inutilis.

Locus.

Naſcitur in aſperis locis.

Heliotro. minus. *Forma.*

Heliotropium minus folia habet ſimilia antedicto, ſed rotūdiora: ſemen rotundum, depēdens vt penſiles verrucæ. Naſcitur in locis paluſtribus & iuxta ſtagna.

Li.22.c.21.

Plinius. Heliotropij miraculum ſæpius diximus cum ſole ſe circumagentis etiam nubilo die: tantus

HELIOTROPIVM
Maius, Matthioli.

HELIOTROPIVM
Alterum, Matth.

HELIOTROPIVM
Minus, Matth.

ſidetis

ſideris amor eſt. Noctu velut deſiderio contrahit cæruleum florem. Genera eius duo. Tricoccum & Heliotropium: hoc altius, quamquã vtrũq; ſemipedalem altitudinem non excedat, ab ima radice ramoſum: ſemen in folliculo meſſibus colligitur. Naſcitur non niſi in pingui ſolo, cultoq; maxime, tricoccum vbiq;. Et paulo poſt. Alterum genus quod tricoccum appellauimus, & alio nomine Scorpiuron vocatur, folijs non ſolùm minoribus, ſed etiam in terram vergentibus. Semen ei eſt effigie ſcorpionis caudæ: quare ei nomẽ. Heliotropij magni faſciculus, vt ſcribit Dioſcor. cum aqua coctus ac potus, pituitam & bilem per aluũ ducit. Vtile eſt Ibidem.
& ictis a ſcorpione cum vino potum & impoſitum. Adalligatur ad conceptus ar- *Vires.*
cendos. Tradunt ſeminis grana quatuor cum vino pota hora vna ante acceſſionẽ, quartanas finire, tria verò, tertianas. Illitum ſemen formicãtes verrucas penſileſq; & thymos, & epinyctidas exſiccat. Folia podagris & luxatis, & pueris ſiriaſi, ideſt, partium, circa cerebrum & membranas eius inflammatione laborantibus, vtiliter imponuntur. Menſes cient, fœtus ducunt trita appoſita. Minoris vero Heliotropij
vires hæ ſunt ex eodem. Herba cum ſemine addito nitro, hyſſopo & naſturtio ex Ibid. c.186.
aqua pota, latas tineas & teretes expellit. Tollit & penſiles verrucas cum ſale illita.
Plinius genera confundit, & vni tribuit quod Dioſcorides ad alterum refert. Sic Li.22. c.21.
enim ille. Si decoquantur, inuenio cibis placere. Et in lacte iucundius aluum mollire. Tum ſi decocti ſuccus bibatur, efficaciſsime exinaniri. Maioris ſuccus excapitur æſtate hora ſexta: miſcetur cum vino, ſic firmior. Capitis dolores ſedat roſaceo admixto. Verrucas cum ſale tollit ſuccus e folio: vnde noſtri Verrucariam herbam appellauere, alijs cognominari effectibus digniorem. Et paulo poſt de tricocco.

VERRVCARIA Alia Minor.

Vis ad omnia venenata & phalangia, & cõtra ſcorpiones præcipuè illita, non feriuntur habentes. Et ſi terram ſurculo Heliotropij circumſcribat aliquis, negant ſcorpiones egredi. Impoſita verò herba, aut inde omnino reſperſum protinus mori. Seminis grana quatuor pota quartanis prodeſſe dicũtur, tria verò ter-
tianis, &c. Galenus Heliotropium in ſimpliciũ Li.7. ſimpl.
medicamentorum catalogo præteriit. Paulus Lib.7.
Heliotropium magnum, inquit, quod & ſcorpiuron vocãt, calidam & ſiccam, & extergentẽ facultatem habet. Deinde cætera ex Dioſcoride transſcribit. Heliotropiũ aliud minus, ſiue Verrucaria minor, eſt quorumdã ſentẽtia quæ hîc appicta eſt. Naſcitur in quibuſdã pinguibus & humidis locis Mõſpeliaci agri, ramulis,
folio, flore, fructúque maiori ſimilibus, tametſi *Forma.*
minoribus, niſi quod ſurculorũ ſupremæ parti, in exiles virgulas attenuatę, fructus ordine collocatus, inſidet. Ad eadẽ valet ad quæ & Myrmecias maior. Cluſius Heliotropij maioris genus pinxit, quod χαμαίζηλον, vel χαμαιπετὲς iure dici poteſt. Heliotropium ſupinũ ille vocat. Maiori Heliotropio perquam ſimile eſt, minus tamen. Etenim ramulos fert graciliores, multis alis concauos, aliquantum lanuginoſos, humi ſtratos: folia maiori cum ſapore, tum colore & forma ſimilia, minora tamen, & ocimi foliis proxima: extremi ramuli ſcorpionis caudæ modo etiam incuruantur, eiſque ordine inſident, vti in maiore, floſculi candidi, quibus ſuccedit ſemen, non quadrifariam

HELIOTROPIVM Humi ſparſum, Cluſij.

vti in altero diuiſum, aut quaterna ſemina iuncta, ſed vnicũ ferè ſemper, quandoq; geminũ, illo maius & oblongius, fuſcumq;, cortice quodam & veluti pericarpio incluſum: latent etiam interdum parui pediculi, cũ tribus aut quatuor ſeminibus d[illegible]xat. [illegible] parua, foris nigricans: hyeme perit, & ſemine deciduo ſingulis annis re[illegible]. In marginibus quorũdam agrorum, præſertim, vbi melopepones ſeruntur, Salmanticæ reperitur. Floret ſub finem Iulij, & Auguſto, quo menſe & & interdum Septembri ſemen perficit. Vt eiuſdem cum maiore eſt temperamẽti, ita eiſdem pollere viribus veriſimile eſt. Idem Cluſius Heliotropium minus Tricoccum pictum dedit, quod vnico aſſurgit caule, pedali, multis ramis brachiato: folia ſuperiori haud ſimilia, ſed ad Xanthij nonnihil, ſolani verò ſomnifici fere plurimum accedunt, mollia & candicantia: flos exiguus, racematim compactus, luteolus, inutilis, quippe qui ſine ſemine perit, vt in quibuſdam aliis plantis, quæ non ex floribus ſemina ſua proferunt: ex alarum tamen cauis dependent è longis pediculis, & foliis quaſi occultãtur ſine flore enatæ ſiliquæ triangulæ, vti tithymalorum, ſed aſperiuſculæ, ſcabræ & nigricantes, in quibus ſemen cinerei coloris. Hæ ſiliquæ pannis affricatæ viuaci viridique inficiunt colore, qui mox in cæruleum elegantémque mutetur colorem: radix inutilis & minime viuax. Salmanticenci agro frequentiſsimam eſſe hanc plantam ait Cluſius, multíſque aliis Hiſpaniæ locis. Naſcitur & copioſe in Narbonenſi Gallia. Iulio & Auguſto floret: deinde ſemẽ ad maturitatẽ perducit. Hoc Plinij Heliotropion Tricoccũ Galli vernacula lingua *Tourneſol* appellant, heliotropiis procul dubio adnumerandũ, tametſi à Dioſcor. videatur præteritũ, inquit Pena, aut minoris heliotropij deſcriptione cõprehenſum, vt diximus. Semina eius Tricocca capſula tithymali aut chamælææ proxima includuntur, ſed ſcabra, ex viridi nigricãte, affrictaq; pãnis aut chartis, virorẽ viuacẽ impartiũtur, qui mox in cæruleũ hilarẽ & purpureũ mutatur: quæ magno quæſtu colligunt ruſtici Lunellæ, Maſsiliargues, aliiſq; Narbonæ tractibus, in oliuetis, vbi plurima maturaq; ſunt ſeptẽbri, quę vendũt infectoribus. Romani agri vinetis etiã familiaria, Belgis, Frãcis, Germanis, Anglis in hortis coluntur. Pãnoſæ lacinię quæ in Officinis nomine *Tourneſol* vęneunt, ad gelatinas aliaq; medicamẽta coloranda, per eleganti purpura huius ſucco vinóque remiſto creduntur imbutæ.

HELIOTROPIVM Tricoccum, Cluſij.

SCORPI

SCORPIOIDES, CAP. LXXVIII.

S[illegible] Scorpioides Græcis, ita Scorpioides Latinis dicitur, Plinio Scorpius. Herbula est, inquit Dioscorides, folia habens pauca, semina caudæ scorpionum similia. Ita Plinius. Ex argumento nomen accepit Scorpius herba: semen enim habet ad similitudinē caudæ scorpionis, folia pauca. Quæ breuis apud veteres delineatio fecit, vt aliam atque aliam *Nomina* Lib. 22. c. 15 Lib. 4. c. 18. *Forma* Lib. 22. c. 15.

SCORPIOIDES, *Dodonæi.*

SCORPIOIDES, *Matth.*

herbam pro Scorpioide herbarij exhibeant. Dodonæi Scorpioides herbula hæc est [illegible], palmi altitudinem non excedens, cauliculis tenuibus, in quibus quina [illegible] folia angusta: flosculi lutei: semina aspera & hirsuta, terna quaternáve cohærentia, nodis distincta, & inflexa instar caudæ scorpionis. Lobellius Scorpioides repens bupleuri folio vocat. Matthiolus Scorpioides aliud depinxit, quod siliquata fert cornicula, scorpionis caudæ instar reflexa, & articulis distincta: docti quidam telephij genus esse non sine magna ratione suspicātur: est enim folio portulacæ, flore luteo, gustu & facultatibus non multùm diuersis. Monspeliensibus cum satis tum viretis Lattensis portæ admodum familiare, non est colutea Scorpioides de qua diximus. Scorpioides, inquit Dioscorides, impositum ictis à scorpione summoperè auxiliatur, Plinius. Scorpius valet & aduersus animal nominis sui. Galenus verò excalfacere ordine tertio, desiccare secundo scribit. Lib. 1. c. 42. In cap. 187 lib. 4. Ibidem. *Vires.* Lib. 22. c. 15. Lib. 8. fin.

TRIPHYLLVM, CAP. LXXIX.

DE Triphyllis quibusdam in Agro diximus, nunc de aliis quæ vdis locis gaudent, primùm de eo quod τρίφυλλον ἐν χορτοκοπείοις γεννώμενον dicitur, Latinè Trifolium pratense, Gallicè *Treffle des pres & Triolet*, Germanice *Vwyssenkler.* Caulem gerit rotundum, tenerum, ramulos exiles, folia quadantenus rotunda, terna semper in vno pediculo, flores in summo ferè purpureos, vélur in breuem spicam coagmentatos, deinde semen rotundum in paruulis siliquis, radicem longam & fibratam. Trifolium pratense alterum, supe- *Nomina* *Forma.* Trif. prat. alterum. *Forma.*

riori proximum eſt, niſi quod cauliculos paulò aſperiores & hirſutiores habet, folia
Locus. longiora & anguſtiora, in quorum medio nonnumquam macula alba apparet, cre-
Vires. ſcentis lunæ figura: flores candidos, cætera ſuperiori ſimiles. Scatent iis prata ferè
Fuch. cap. 315 h ſt. omnia. Maio & Iunio menſibus florent. Adſtrictoriæ cuiuſdam qualitatis ſenſum

TRIFOLIVM Pratenſe, I. Matth.

TRIFOLIVM Pratenſe alterum, Matth.

TRIFOLIVM Luteum minimum Penæ, & Lobelij.

in guſtu præ ſe ferunt, non tamen multum admodum, vt nihilominus ſint tenuium partium & exſiccatoria, quãdoquidẽ etiam exigua quadam acrimonia prædita videantur. Quare haud dubie mediocriter concoquendi & exſiccãdi vim habent, vt non temerè quidam ex recentioribus herbariis tradant trifolia hæc albo mulierum profluuio mirificè conferre. Eadem etiam inflammationibus impoſita, eas cõcoquunt, & ad maturationem perducunt. Eſt Trifolium luteum omnium minimum, & non ita vbiq; obuium, inquit Pena, gracilibus puſillis, cauliculis reptantibus, iunceis folio terno, aliquãtum crenato, luteolis floribus in orbem compactis. In pratis & cultis reperitur. Antuerpiano agro frequentiſſimum eſſe ait Lobellius. Eſt trifoliis adnumeranda planta, quæ à vulgaribus herbariis panis cuculi vocatur, vel quòd cuculus auis ea veſcatur, vel quia hac erumpẽte, cuculus vocem ſuam edere incipiat, & Alleluya, in Officinis Trifolium acetoſum ab acido ſapore, à Plinio Oxys eandem ob cauſam, Gallicè *Pain de Cocu*, Germanice *Saurerkler.* Cauliculos ſiue potius

Forma

TRIFOLIVM Pratense luteum, Fuchsij.

TRIFOLIVM, Acetosum.

rius longos pediculos ab radice fundit per multos, quorum singuli in summitate terna folia sustinent perinde atque Trifolium, cordis figura, & in pediculū fungi modo plerúmque reflexa, mollia, acido gustu. Flores edit albicantes, in quinque diuisos apices, stellæ figura, qui peculiares pediculos habent ex eadem radice enatos, singulíq; singulos flores sustinent. Radicem habet fibrosam, veluti squamis contectam, quæ nucamenti speciem referunt. Opacis locis maximè prouenit, & in siluis. Aprili & Maio mensibus floret. Obseruasse autem sese scribit Fuchsius, atque adeò multorum experientia cognitum, quod eius herbæ copiosi flores crebras illius anni pluuias, & aquarum inundationes certo portendunt, pauci contra siccitatem. Tota planta auctore Matthiolo, refrigerat oxalidis modo. Quare deuorata, sitim & ventriculi ardores extinguit, iecur refrigerat & cor corroborat. Stillatitia huius aqua datur vtiliter potanda acuta febre laborantibus, sed multò magis præstat succus ex saccaro potus. Illinitur idem per se erysipelatis & inflāmatis locis: osque eo colluitur, cū lingua, palatum, faucésque calida fluxione laborant. De ea hæc Plinius. Oxys folia terna habet. Datur ad stomachum dissolutum. Edunt & qui euterocelen habent. Diuersum ab his Trifolium pratēse protulit Clusius, quod non

Locus.

In cap. 106. lib. 4.

Vires & Temper.

Lib. 27. c. 12

Lib. 2. stirp. Hispa. cap. 89.

OXYS LVTEA CORNICVLATA Repens, Oxys lutea, Clusij.

TRIFOLIVM PRATENSE Salamanticum, Clusij.

nō multum à nostro vulgari distat, hoc passim in pratis circa Salmanticam nascitur, cauliculis pedalibus quinis aut senis, humi sparsis, folia in iis terna sunt simul iuncta, vti in nostro, minora tamen, in ambitu serrata, quod tamen in icone non repræsentatur: petioli ex alarum sinibus prodeunt, sustinentes capitula flosculorum elegantissima purpura rubentium, quibus succedunt membranei folliculi, & in his semen exiguum, subrufum: radix vti vulgaris trifolij. Tota æstate floret. Hispani *Trebol de prados*, & simpliciter etiam *Trebol* quemadmodum alia omnia Trifolij genera vocant. Oxys alia à superiore & eius veluti genus allusio ostenditur, ramulis dodrantalibus, interdum longioribus, gracilibus, rotundis, rubentibus, per terram repentibus, & ad singula internodia radices proferentibus, nouósque inde surculos & ramulos: folia illi Oxys vulgaris, terna in singulis petiolis, sed minora & pallidius virentia, sapore acido, quæ sub vesperam aut imminente imbre complicantur, & veluti vmbonem quendam faciunt: flores in oblongis petiolis terni aut quaterni simul nascuntur, quinque foliolis stellatim decussatis conspicui, vulgari minores, lutei: oblongiora deinde mucronataque capitula, semine exiguo, rufo plena: radix tenuis & capillata. Vmbrosis quibusdam circa Hispalim locis nascitur, atque etiam Monspelij, Hec Clusius.

BETONICA AQVATICA, CAP. LXXX.

Nomina BETONICA Aquatica Septentrionalium, quibusdam Clymenum Dioscoridis, Scrophularia secunda Dodonæi lib. 1. Hist. stirp. non picta quidem sed descripta Terebinthraria Dilfij, à Terebenthinæ dote similis Ocimastrum alterum Tragi, Belgis *Breckscuym cruyt, & S. Antuenis cruyt*, id est, S. Antonij Herba, Anglis *Vvatter Betony.* *Forma.* Caulem edit quadratum, fuscum, bicubitalem, geniculatum, cauum, rectum & crassum, folia ex viridi nigricantia, ambitu, figura & crenis Betonicæ, aut Scrophulariæ, sed maiora: alis nonnullis in summo, floribus nigricātibus purpureis, pusillas cassides emulantibus: seminibus pusillis in lagenulis pusillis Blattariæ, aut digitalis purpureæ: radice fusca, multum fibrata. *Locus.* Amat, quemadmodum Betonica, vmbrosa & frigida, sed magis humida, vt margines fossarum qui hac scatent in Nortmannia & Anglia. Hanc summopere celebrauit Vigonus Chirurgus;

gus: miscetur enim vtiliter medicamentis vulnerariis & rypticis ad sordida vlcera destergenda, & propter insignes dotes quidam Clymenum esse putauerunt. *Vires.*

SERRATVLA, CAP. LXXXI.

EST & alia à Betonica quæ Serratula dicitur, à foliis minutim serratis. *Nomina.* Caule constat purpurascente, *Forma.* tenui, & in multos ramulos diuiso: folia habet antequam in caulem euadat, betonicæ similia, toto ambitu tenuiter serrata, sed cum caulem protulit, faciem immutantia: nam exortis multò profundioribus incisuris, maioris Phu similia fiunt: quæ vero in caule sunt, multò minora & breuiora visuntur: flores in ramulorum summitatibus, ex squamosis capitulis purpurei. In siluosis Bohemiæ & pratis nasci scripsit Matthiolus. *Locus.* Pena etiam in nemorosis & decliuibus Pedemontis & Septentrionalium Nortmanniæ & Angliæ. *Vires.* Ad vulnera & enterocelas commendatur.

CLYMENVM MINVS, CAP. LXXXII.

CLYMENVM Minus, Dalechampij.

CLYMENVM minus ab Herbariis dicitur planta hæc, quæ in humidis, tiguis & opacis gignitur, radice geniculata, modicè crassa, in plures fibras diuisa, caulibus tribus aut quatuor, pede altioribus, quadrangulis, foliis Clymeni maioris, angustioribus, venosis, grauiter olentibus, austeri saporis: flore in pallido purpurascente, superne spicato, betonicæ modo, infra cacumen foliis binis, veluti alis vtrínque erumpentibus.

ALOPECVRVS MONTANA, CAP. LXXXIII.

HANC plantam, Alopecurum mõtanam vocant herbarij, à fructus villosi quadam similitudine: cum eius animalis cauda. Nascitur in altorum montium opacis cõuallibus, arborum frequentia vmbrosis, & illapsu aquarum vdis: radice nigra, tuberosa, fibrata: caulibus multis, cubitalibus, rotundis, ima parte vestitis, corticis quibusdam extantibus, veluti laciniis, partim viren

ALOPECVRI, Genus.

tim virentibus,partim è nigro rufis denſius cõgeſtis, deſinentibus in cuſpidem: foliis betonicæ, rotundioribus, breuioribus, latioribus, venoſis,qua medius neruus protenditur,nigris,ad extremam oræ marginẽ valde crenatis, magnis interuallis per caules prodeuntibus,geminis,ex aduerſo poſitis: in caulium verticeex geminorum foliorum tanquam ala caput exoritur, oblongum,metæ figura, innumeris villis hiſpidũ, denſiſsimè ſtipatis,candicãtibus, eleganti prorſus huius congeriei figura, emicanti omni ex parte illa pilorum cæſariæ:quorum ſitus, ordo, & denſitas, vtcũmque Vulpinæ caudæ ſpeciem æmulatur, vnde nomen impoſitum eſt:qua facultate prædita ſit, & ad quas ægritudines valeat,nobis compertum nondum eſt.

CHRYSANTHEMVM Latifolium, Dodonæi.

CHRYSANTHEMVM Latifolium, CAP. LXXXIIII.

LATIFOLIVM Chryſanthemũ mox à radice folia promit oblõga, lata, virentia, ſuperiore parte aliquãtulum aſpera,inferiore verò læuiora, dilutiuſque colorata, inter quæ ſcapi exeunt tenues, cubitales, aliquantulum hirſuti, duobus aut tribus geniculis articulati,à quorum ſingulis bina contra ſe poſita folia, atque ſubinde pediculi exeunt, in quorum faſtigiis ampli orbiculati flores, Bupthalmi aut Chryſanthemi æmuli, ſed maiores coloratioreſq́;, & medio Diſco,& circumambiẽtibus foliolis,luteo reſplendentes colore, quorum medius diſcus tandem in pappos vaneſcens,oblonga,tenuia,nigricantiaq́; ſemina mittit,radix fibroſa eſt.In Germaniæ incultis ac ſyluoſis locis frequenter reperitur.Iunio menſe in hortis Belgij cum flore conſpici poteſt:ſequenti menſe ſemen cum pappis à vento rapitur. Germanis *Vvaldiblum* dicitur. Sunt qui Aliſma Dioſcoridis eſſe velint.Sed vbi Plantaginis ſimilia ſunt folia,& caulis? Alimati ſiquidem, quod Damaſonium etiam dicitur, Plantaginis ſimilia ſunt folia, & caulis thyrſo ſimilis, quæ huic nõ adſunt. Chryſanthemum idcirco Latifolium citiùs appellandum, quàm temerè Aliſmatis nomen ei tribuendum.

HISTO

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM LIBER DVODECIMVS,

In quo omnes plantæ, quæ ad Mare & in ipso Mari nascuntur, ad viuum depinguntur.

PLANTAGO MARITIMA, CAP. I.

DE PLANTARVM quæ in aquis ipsis proueniunt, ac earum quæ locis aquosis, & sui natura, aut quauis alia de causa vdis ac vliginosis gaudent, historia, satis multa fortasse diximus, si ad illas de quibus iam tractauimus, has quæ ad mare, vel in ipso etiam mari nascuntur adiunxerimus, ab iis more nostro exordientes, quæ frequentius illic sunt obuiæ, atque eam ob causam multis notiores. Maritimas verò plantas omnes nobis cognitas breui hac tractatione non complectimur, quòd harum quædam aut consecutionis ordine, aut tanta affinitate aliis minimè maritimis ita coniunctæ sunt, vt ab iis disiungi minimè possint, vt cum catharticis non possumus non emperron, alypon, scammonium, peplium recensere. Inter olera cum brassicis hortensibus & siluestri, brassica, atriplex, portulaca, marinæ sedem occuparunt: vmbelliferis crithmum, bulbosis pseudomoly, spinosis, Tragus Matthioli, hippophaes, hippophaestum, eryngium sese sociarunt. De plantagine marina primùm dicam, quæ Græcis Ἀρνόγλωσσον θαλάσσιον, Gallis *Plantain de mer* nominari potest.

Nomina.

Dodo. lib. 1. cap 61. Pet. Pen. in Adu.

PLANTAGO *Maritima.*

Forma.

Radice est crassiuscula, fibrata, ex qua folia crebra, longa, angusta, spissa proueniunt, porraceis tum colore, tum consistentia similia: cauliculi palmum alti à medio sui floribus & semine spicatis, plantagini vulgatissimæ notionis simillima.

Locus.

Litoreis Narbonæ, Angliæ, Zelandiæ frequens.

LEVCOIVM MARITIMVM, CAP. II.

Forma.

Leuc.mar. minus.

Forma.

Evcoivm maritimum maius, in litoribus mediterraneis Narbonẽsis prouinciæ frequens, folia longa, angusta, humi spargit, ad cichorij vel erucæ modum diuisa, crassa, albida, paria hortensis, sed magis lanuginosa, & gustu acriora, florem puniceum edit leucoiis similem, semẽ minutum in siliquis. Iisdem in locis Leucoium multò minus prouenit, radice parua, breui, cãdida, foliis multis humi procumbentibus, Leucoio purpureo similibus, minoribus, angustioribus: caule humilis, flore puniceo: semine paruo in siliquis. Niuea lanugine tota planta operta est, vehementiore acrimonia linguam vellicante. Est Hesperis Theophrasti quibusdam. Aliud Leucoium marinum latifolium protulit Lobellius, non ita diuersis foliis, sed latioribus, rigidioribus, hirsutioribus, flores excęruleo purpurascunt in palmaribus & sesquipalmaribus cauliculis. Semen in siliquis minoribus multo Leucoij lutei.

LEVCOIVM Maritimum, minus.

LEVCOIVM Marinum alterum latifolium, Lobellij.

CISTVS

CISTVS MARINVS, CAP. III.

Floris specie dicitur Cistus frutex hic, in maritimis proueniens, cubitalis, nonnumquam altior, densis, numerosisque radicibus, caulibus multis, surculosis, cortice ex rufo rubente, foliis longis, in ambitu laciniatis, acuminatis, supernè obscuriùs virentibus, infernè candicantibus, & parum lanuginosis, flore Cisti, rosæ've siluestris, albo, vel ex albo purpurascente.

LYCHNIS MARINA, CAP. IIII.

LYCHNIS Marina Anglica, Pena.

Lychnidem marinam Anglicam pictam dedit Pena, in aggeribus maritimis Vectis insulæ Angliæ, totóque illo tractu frequentem. Herbula est ab ima radice multis foliis cincta, crassis, minoribus & angustioribus quam portulacæ marinæ, caules creberrimi, flexiles, humi fusi, cubitales & sesquicubitales, in quorũ summo caliculus albus ocimastri aut Lychnidis est, cui hęrent flosculi candidi, perquam elegantes, ocimastri non dissimiles, apiculis intus nigris. Semen in folliculis fuscum, Lychnidis aut ocimastri. Salso est gustu non tamen insuaui, esu tenera, non nisi inter silices & brassicas marinas qua ferme vndæ alluant, nascitur. Floret mense Iunio, Iulio, Augusto & Septembri.

ANDROSACES, CAP. V.

Latinis Androsaces vt Græcis ἀνδρόσακες dicitur, forte, vt putare quis possit ὑδρόσακες, ab vrina & hydropicorum aquis educendis. *Nomen.*

Herba est, inquit Dioscorides, alba (legendum in Dioscoride λευκὴ pro λεπτὴ, Oribasio & Plinio auctoribus) tenui ramulo, amara, sine foliis, folliculum in capite habens, quo semen cõtinetur. Nascitur in Syria in maritimis locis. Plinius accuratius hãc historiam quàm quamuis aliam ex Dioscoride, vel alio herbario exscripsisse videtur, his verbis. Androsaces herba est alba, amara, sine foliis, folliculos in cirris habens, & in his semen. Nascitur in maritimis Syriæ maximè. Verum Androsaces Pisis à doctissimo Ghino ad se missum Matthiolus in cõmẽtariis depinxit. Ghino doctissimi herbarij assentiuntur. Sed in illis commentariis quadruplo maior *Lib.3.c.133. Forma. Lib.11. Lib.27. c.p.4. Lib.27.c.4. In cap. 133. lib.3. Pet.Pen.in Adu.*

quam viua planta sit, depicta est, per pusilla etenim & petelegans est planta, vi[illegible] bi licata, e fundo in ipsa aqua, ideo a Dioscoride proxime nymphæas descripta, non in aëre crescēs & viuens, sæpius chamæ conchæ quæ humi obuoluta sit, dorso stri[illegible] to innascens, pediculis, cirrisve glabris, nudis, exilibus, crebris, rectis, binos pollices altis, singulis singulos clypeolos medio cēro sustinentibus, circinatum vmbilicum vrachis appensis referētibus: quam ob caussam Monspelienses vmbilicum marinum nominarunt. Viret primum in aqua exsqualido cinereoq;: postea eiectū vndis, & liore exceptum, albescit, gustu subsalso, & amaro. In ill[illegible] [illegible]licis quos θυλακια vocat Dioscorides, Plinius follic[illegible] men vix vnquā reperias, qui cum petiolorū siue simpliciū & sine vllo capitulo summitati inhæreant, videtur Plinius legisse in Dioscoride, vel in eo auctore ex quo vterque transcripsit, θυλακια non ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, sed ἀντὶ τῆς κεφαλῆς, id est, folliculum pro capitulo. Vi[illegible] l[illegible]ber hæc herba, inquit Dioscorides, duarum drachmarum pondere in vino pota, vt vrinas multas in hydropicis educat, sed & herbæ decoctum & semen potum idem facit (legitur tamen in vetere codice, καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ τῆς πόας, καὶ ὁ καρπὸς ἀρκοῦσι μεθ' οἴνου πινόμενος, τὸ αὐτὸ ποιεῖ. Id est, Ipsius etiam herbæ decoctum, semenq́; abunde potum cum, vino eundem effectum præstant) Imponitur etiam vtiliter podagricis. Eadem planè Plinius habet. Datur hydropicis drachmis duabus tusa, aut decocta in aqua, vel aceto, vel vino: vehementer enim vrinas ciet. Datur & podagricis, illiniturq́;. Idem effectus est & seminis. Galenus, Androsaces, inquit, humida & acris est herba, potest autem siccata & pota tum ipsa tum semē eius vrinas abunde ciere, & discutere, ac siccare. Sed Paulus & Oribasius pro voce ὑγρὰ, id est, humida, habent πικρὰ, id est, amara, quo modo etiam Dioscor. & Plinius descripsēre, reipsa etiam id comprobante, est enim plantula siccior actu & tactu quàm calidior, & multum diu retica, vt in Galeno πικρὰ quoque legendum esse videatur & non ὑγρὰ, nisi ὑγρὰν recentem intelligat, eamq́; τῇ ξηρανθείσῃ, id est, siccatæ opponat. Matthiolus in iisdem commentariis aliam plantam à superiore longè diuersam à Cortuso missam pro Androsace altero exhibuit, quæ minimè androsaces, sed morsus gallinæ, vel alsines potius species est, non ex Syria, sed ex vetere quadam macerie decerpta.

Forma.

ANDROSACES.

Lib.4.c.133.

ANDROSACES Alterum, Matthioli.

Lib.27.c.4.

Lib.6.sim.

CNEORVM,

CNEVRVM, CAP. VI.

CNEORVM de multis dici plantis testis est Plinius, qui thymelæam Cneorum à quibusdam appellari scripsit. Et alio in loco Cneorium casiam ab Hygino vocari, & mox, Cneori duo genera sunt, inquit, nigri atque candidi, hoc & odoratum, ramosa ambo, florent post æquinoctium Autumni. Quæ ex Theophrasto trãslata sunt, de Cneoro à thymelæa longe diuerso hæc scribẽte. δύο δὲ εἴδη τοῦ κνεώρου. ὁ μὲν γὰρ λευκὸς, ὁ δὲ μέλας. ἔχει δὲ ὁ μὲν λευκὸς τὸ φύλλον δερματῶδες, πρόμηκες, ὁμοιόσχημον τρόπον τινὰ τῇ ἐλαίᾳ. ὁ δὲ μέλας οἷον ἡ μυρίκη, σαρκῶδες. ἐπίγειος δὲ μᾶλλον ὁ λευκός. ἔστι δὲ ὀσμώδης, ὁ δὲ μέλας εὔοσμος. τὴν ῥίζαν τὴν εἰς βάθος ἄμφω μεγάλην ἔχουσι, καὶ ἀκρέμονας πολλοὺς καὶ παχεῖς, καὶ ξυλώδεις ἀπ' αὐτῆς τῆς γῆς ἢ μικρὸν ἄνω σχιζομένους. ξυλωδέστατον δὲ, γλίσχρον δὲ σφόδρα. διὸ καὶ χρῶνται πρὸς τὸ χαλαδεῖν, καὶ προλαμβάνειν, ὥσπερ τῷ οἴσῳ. βλαστάνει δὲ καὶ ἀνθεῖ μετ' ἰσημερίαν μετοπωρινὴν, καὶ ἀνθεῖ πολὺν χρόνον: Quæ sic cõuertit Gaza, Cneoron casiã interpretatus. Casiæ quoq; duo genera: alia enim cãdida, alia nigra. Candidæ folium modo cutis oblongum, figura quodãmodo oleagineo simile: nigræ, quale tamarici, carnosum. Cãdida magis se humi spargit, odorataq; est: nigra odore caret. Radix ambabus quæ altè descendit, grãdis, ramique permulti, crassi, surculosiq; ab ipsa protinus tellure aut paulo superius spatii, lenti admodum constant, quamobrem hisce ad colligandum iunci modo vtuntur. Germinant floréntque post æquinoctium autumni, & multum denique temporis florent. Quæ sic emendatiùs legi possunt. Cneori genera duo. Vnum album, alterum nigrum. Albo folium est cutaceum, oblongum, figura oleæ quodammodo simile, nigro quale tamaricis, carnosum. Album supra terrã minùs se attollit, & parum quid olet, nigrum valde odoratum est (vt legatur, ὁ δὲ μέλας εὔοσμος, nõ vt legit Gaza ἄοσμος) radix vtriúsque in profundum descendit magna: rami multi, breues & lignosi, qui à terra vel paulò supra diuiduntur, lenti admodũ (nam Græcè legendum βραχεῖς καὶ ξυλώδεις. ἀπ' αὐτῆς τῆς γῆς, ἢ μικρὸν ἄνω σχιζομένους, γλίσχρους σφόδρα, &c. voce ξυλωδέστατον expuncta, quam etiam omisit Gaza) Quam ob causam hisce ad colligandum & comprehendendum (προσλαμβάνειν, non προλαμβάνειν, vt in vulgatis legitur) vtuntur vitilium modo ὥσπερ τῷ οἴσῳ, non τῷ σχοίνῳ. Germinant floréntq; post æquinoctium autumnale, multóque tempore florent. Hæc à Theophrasto tradita Cneori albi delineatio plã tæ hîc appictæ quadrat, quorumdam herbariorum sententia. Locis lapidiosis & saxosis maritimis prouenit, radice grandi in profundũ subeunte, folio argenteo, cutis modo crasso, oblongo, angusto, oleæ simili, interdum longiore. In ramos multos, breues, lignosos statim ab ipsa terra diuiditur, eosq; valde flexiles, quamobrem ad ligandum & nectẽdum iis vti licet, amerinæ modo. Germinat & floret post æquinoctiũ autumnale, florisq; prouentu in multos dies prorogat, flos autem in summo ramorũ vertice velut in corymbos aceruatus emicat, semen nigrũ, crassum, in folliculo tãquam gluma reconditũ. Matthiolus plantam aliam se obseruasse ait in Bohemiæ siluis, cuius iconem hîc expressimus,

Nomina
Lib. 14. c. 11.
Lib. 21. c. 9.
Lib. 6. hist. cap. 2.

CNEORVM Album, Dalechampij.

Locus.
Forma.

CNEORVM Album, Matthioli.

quæ omnibus notis Cneorum candidũ referat, quia cutaneum illi folium est, oblongum, rami flexiles,lenti,surculosi,ab ipsa protinus terra aut paulò superius emergentes, & per humum sese diffundentes: flores in surculorũ cacuminibus purpurei,odorati testiculi odore: radix alte descendens,non tenuis.Sed vere floret.Franciscus Myconus medicus Barcinonensis, rei herbariæ studiosissimus, istud Matthioli Cneorum albũ fructicem esse ait, quem in Pyrenæis montibus frequẽtem obseruauit,ab incolis Gauechs nuncupatum, notis omnibus Matthiolus non meminit ei adstipulantibus,dempto fructu,qui in hoc frutice rubet, cuius Cneorũ tamen esse non arbitratur, sed Auicennæ alteram oleandri speciem,quam siluestrem vocat. Siluestris,inquit, folia sunt sicut folia portulacæ (vel alcannæ vt Bellunẽsis) sed sunt strictiora, & eius thyrsi sunt longi, expansi super terram, & apud folia sunt spinæ,& nascitur in domibus desertis.Hæc Auicenna.Quæ si quis,inquit Myconus,cum Matthioli Cneoro modo descripto cõferat, oleandrum siluestrem Auicẽnæ esse comperiet. Præterea nascitur in desertis locis,& summis montium iugis,foliis myrti maioris,acutis, quæ non multùm à foliis portulacæ vel alcannæ distant: item per terram frequẽter serpit, aut non multũ attollitur. Ad hæc flore,forma, colore,odore ad oleandrum vulgarem accedit. Est vero id notatu dignũ, quod obseruaui Myconus à nullis animãtibus,fruticem hunc attingi aut arradi.Et cùm mille huiusmodi plantas foliis & floribus onustas viderit, nullam vnquam reperire potuisse asserit,in qua præcisum aut arrosum aliquid fuisset. Sed nigrũ Cneorũ multò est ignotius.Quidam id non sine probabili coniectura herbam eam esse suspicãtur, quæ herbariis præsertim Monspeliensibus Cãphorata maior nominatur,quòd radice magna altè descendit, vt è terra prodiit,statim in ramos finditur,vitilium modo lentos, folio est carnoso, tamarici simili, validum spirat odorem, qualis ferè est caphuræ, vnde & Caphuratæ nomen. Quæ omnia in Cneoro nigro Theophrastus adnotauit. Alij selaginem Plinij esse volunt, alij ericæ prius genus,alij hyssopum nemorensem, alij musci terrestris genus depictũ à Trago, cuius alibi meminimus. Lib. quę in Vmbros.cap.59. & lib.quæ in Asperis cap.71. Frãciscus Myconus plantam aliam Pala marina vulgo dictam,a Barcinonensibus ad nos misit pro Cneoro nigro depictam, vt videtis,& descriptam his ferè verbis. Frutex est duorum cubitorum altitudine cum multum adoleuit,

Lib.2.c.130

CNEORVM Nigrum, Myconi.

Cneorum nigrum.

Nomina

Lib.4.c.11.

Lib.2.c.189.

adolescit, caule rotundo, flexili, aliquantum aspero, & fere nodoso, qualis in Aizoo foliis detractis cernitur, ramulis multis similiter nodosis brachiato, in quibus folia minuta perpetuò virentia, quæ quo fruticis summitati propiora, eò minora conspiciuntur, vt quæ in summitate sunt cupressi foliis similia sint, paulò tamen latiora: omnia nonnihil crassa sunt, carnosa, incana, caulem complectentia. Flores in viridi lutei: radices crassæ, digitales, lignosæ, albo cortice vestitæ, satis in terram descendentes. Totus frutex & maximè cortex manu tritus, grauis est odoris: sed vigentes tenicula folia, si confricentur, zibeti odorem quadamtenus spirant. Barcinone nascitur locis arenosis, & maritimis, aut non multum à mari distantibus. Floret Autumno, & floris prouentum ad Maium vsque producit, foliis aliis decidentibus, aliis renascentibus. Foliorum sapor cum lentore subadstringit. Fotu huius herbæ hæmorrhoidum inflammationem sedari asserunt: quod & suffitu præstatur. Hanc plantam Cneori descriptioni à Theophrasto traditæ optimè quadrare putat Myconus. Ea esse videtur quam libro de catharticis nomine Sesamoidis minoris depinximus. Clusius Sanam vndam secundam fecit. Anguillara Lauandulam vulgo vocatam Cneorum album esse arbitratur: nigrum verò rosmarinum coronarium à Theoptastro nusquam memoratas plantas, quamuis tota Peloponneso & Hellade, vtráque copiosa gignatur. Eius opinionem pluribus refellit Matthiolus, quod Cneorum vtrúmque floret post æquinoctium Autumni, rosmarinum bis anno, nempe post æquinoctium vernum, & ante æquinoctium Autumni. Lauandula æstate tantùm. Præterea vtriq; Cneoro Theophrasti radix est grandis, altè descendens, Lauandula & rosmarino minimè, cùm per summa ferè cespitum mediocres radices fundant, & ob id frigoris impatientes plantæ. Ad hæc vtriúsque Cneori rami lenti flexilésque sunt, & ad ligandum apti, cuiusmodi non sunt lauandulæ, nec rosmarini. Idem Matthiolus in postrema commentariorum Latinorum editione scribit, Cneorum Theophrasti Roma ad se missum nullis deficientibus notis: sed eas nec describit, nec addit sit ne candidum, an nigrum Theophrasti Cneorum, quod hîc expressimus.

L.1.14.ca.11.

CNEORVM Aliud Theophrasti, Matthioli.

In comment. ca.11.lib.1.

In cap.167. lib.4.

CONIZA MARINA, CAP. VII.

Locus.

Forma.

IN MARITIMIS crescit hoc Conyzæ genus, quod à foliorũ longitudine macrophyllũ cognominarunt, radice sicca duráque, caule dodrantali, surculoso, foliis in eo multis, longis instar plantaginis angustifoliæ, aut etiam angustioribus, gustu fatuis simul & nonnihil amaris: flore luteo in luteis corymbis, surculorum vertici insidentibus, qui in pappos tandem abit.

CATANANCE, DODON. CAP. VIII.

Nomina
Lib.4.c.49.
Forma.

ΚΑΤΑΝΑΓΚΗ Græcorum, & Latinorum Catanance, quasi coactrici, à vi & necessitate adigendi ad amorem, Dodonæi sententia valde affinis hæc est: foliis angustis, longis, gramineis, sed minoribus, quæ arescentia in terram recuruantur: cauliculos fert teneros, graciles, breues, in quibus flosculi & siliquæ rotundæ, tenues, longiusculæ, semine rufescente refertæ. Eiusdem generis est altera, quæ non rotundas siliquas sed compressas & latiusculas habet, cætera superiori simillima. Hæc in litoribus marinis reperitur, illa etiã quãdóque in agris. Videtur, inquit idem Dodon. prior esse Catanances species à Dioscoride descripta, quæ folia Coronopi habet longa, radicẽ iunci modo prætenuem, capitula sena septenáve, in quibus erui semen inest: arescens in terram flectitur, & milui exanimati vnguibus similis euadit. Eruũ siluestre Dodonæus in frument. Historia. Lobellius & alij Herbarij faciunt. Vt vt res habeat, hanc nosse minimè necesse est, satiusq; est de hac amatoriis tantùm illecebris dicata silere, quàm diligentiùs de ea inquirere, sicuti Plinius consuluit, & Dioscorides non vires, sed alienam duntaxat historiam citat, nec Galenus posterioresque medici de hac quicquã tradiderunt, eadem fortè ratione ducti qua Plinius, qui de ea hæc literis mandauit. Catanancen Thessaliam herbam qualis sit, à uobis describi superuacuum est, quum sit eius vsus ad amatoria tantùm. Illud non abs re est dixisse, ad detegendas magicas vanitates, electam ad hunc vsum coniectura, quoniam arescens contraheret se ad speciem vnguium milui exanimati.

CATANANCE, Dodon.

Locus.

Li.4.c.129.

Li.27.ca.8.

TRIBV

TRIBVLVS MARINVS. CAP. IX.

RIBVLVM Marinum plantam hanc quidam vocant, alij pastinacã marinam, alij Hippophaes Dioscoridis esse contendunt. In sabulosis & marinis nascitur, radice crassa, molli, cortice rugoso & fulvastro contecta, saporis amari, caulibus multis, angulosis, late dispersis: foliis longis, ceu ... us, verum angustioribus & longioribus, qualia floribus sub strata cernuntur, albis, spinosis, spinarum aculeis, sicuti & caulis, angulosis: flore corymbis hederæ non dissimili, ac veluti racemoso, tenuisculo, candido, leuiusculè rubente. Quæ fere omnia Hippophais historiæ respondere videntur: sic enim Dioscorides illud describit. Hippophaes nascitur in maritimis & arenosis locis. Frutex est surculosus, densus, vndiq; amplus, folia habens longa, ad oleæ folia accedentia, sed angustiora, tenuiora, & inter ea spinas siccas candicantes, angulosas, inter se distantes: flores corymbis hederæ similes, & racematim inter se cohærentes, sed minores, & molles, & cum candore puniceæ ex parte coloris: radix crassa, mollis, succi plena, gustu amara. At hic Dioscorides non folia spinosa, sed præter folia, spinas siccas, albas, angulosa tribuit. Præterea eius succo vim purgandi billiosa, aquosa ac pituitosa deorsum, quod de superioris succo neminem adhuc experientia comprobasse arbitror. Quare sit ne hæc Dioscoridis hippophaes, lectoribus, & maritimis locis vicinis, diligentius disquirendum relinquimus.

Nomina
L. 4. c. ...
Locus.
Forma.
L. 4 c. 156

TRIBVLVS *Marinus quorumdam.*

MVSCVS MARINVS, CAP. X.

BPYON βρύον θαλάσσιον, Latinis Muscus marinus vocatur, *Thahabel*, siue *Thaleb* Arabibus, Gallis *Mousse de mer*, Germanis *Mermusz*. Nascitur, inquit Dioscorides, in lapidibus & testis iuxta mare, capillaceus, gracilis, sine caule. Plinius eundem Muscum ita describit, vt in quibusdam à Dioscoride dissentiat. Bryon marinum, inquit, herba sine dubitatione est, lactucæ foliis similis, rugosa, veluti contracta, sine caule, ab vna radice (nó ab ima, vt in vulgatis codicibus habetur) exeuntibus foliis. Nascitur in scopulis maximè testisq; terra comprehensis. Idem alio in loco. Aliud genus fruticum Bryon vocatur, folio lactucæ, rugosiore tantùm iam hoc interius nascens. Plinius itaque Muscũ herbam & fruticem facit, ipsiq; lactucæ folia attribuit. Dioscorides pilos pro foliis: dicit enim esse τριχώδες, quod fortasis Plinius θριδακῶδες legit, & lactucę folio conuertit, in cæteris notis, præsertim in viribus consentiens, nisi fortè Muscum marinum cum Fuco marino, siue alga Theophrasti confuderit, de qua mox dicemus. Plinio veterē codicem suffragari scribit Andr. Lacuna, in quo θριδακῶδες legitur, etsi Muscus marinus, inquit Lacuna, capillorum quã lactucæ maiorem similitudinem referat. Matthiolus eorum probat sententiam qui Muscum marinum veterum plantam eam esse censent, quæ hodie Corallina vocatur, & ab iis frequentius reperitur, qui corallia piscantur, coralliis, sicuti scopulis, & piscium testis,

Nomina
Lib. 4. c. 94.
Locus.
Forma.
Li. 27. ca 8.
Lib. 13. c. 25.
Cornar. Embl. 84. lib. 4.
In cap. 94. lib. 4.

MVSCVS Marinus Plinij, Matthioli.

MVSCVS Marinus, siue Corallina, Dodon.

Lib.5 ca.71.

MVSCVS Marinus vulgatißimus, Muscus marinus candidus Coralloides.

testis eodem modo quo Muscus arboribus innascens cæteris ea prefertur quæ coralli [illegible] vnde ei corallinæ nomen) inhæret: quæ saxis, secundo loco probatur, colore rubescente: cinerea improbatur. In eadē est sententia Dodonæus, qui Corallinam Officinarum pro Musco marino pinxit, & descripsit. Constanrin[illegible]tius ista perscrutatus perspicuè demonstrat Bryon thalassion siue Muscum marinum Corallinam non esse quam depinxit Matthiolus. Fruticosa enim planra & surculosa est Corallina: Muscus verò marinus herbula capillacea, & veluti villosa instar Musci arborum: congener siquidem huic est, & forma non [illegible] nomine similis: albicante autem colore est aut rufescente, non autem herbaceo, aliquando etiam glauco: scopulis qui mari alluuntur concrescit, radice nulla notabili, & sæpe ostreoru, gammarorum aur mytulorum testis atque operculis cùm inueterauerint, adhærescere firmiter obductus conspicitur: cùm exaruit, facile confringitur, & friabilis est, quod è diuerso in fuco marino accidit. Corallina autem frutex est, & genus fuci marini, de quo proximo capite tractabimus. Matthiolus Musci marini à Plinio descripti, effigiem hanc pictam dedit, eíque perbellè notis omnibus respondere scribit. Dodonæus Βρύον θαλάσσιον Theophrasti esse putat, viderísque primam speciem esse fusci marini siue Algæ, à Dioscoride descriptæ. Lobellius appellar Bryon lactucæ foliis Plinij, Muscum Intybaceum crispum marinum, fuci primam speciem Dioscor. Lactucam marinam herbariorum. Idem Lobellius Muscum vulgatissimum exhibuit, intybaceum, cristatis oris, fruticosum, surculosum: item Muscum candidum, Coralloidem, squamulis loricatum. Muscus marinus multùm adstringit, vt scribit Dioscorides, facir ad inflammationes & podagras quæ adstrictione opus habent: nam in excusis omnibus legitur,

Vires. Li.4.ca.94.

legitur, τὰς φύξεως δεομένας: tamen Ruellius vertit quæ refrigerare opus sit: perinde ac si ψύξεως legisset pro φύξεως, vt & Plinius legisse videtur, qui easdem omnino vires huic Musco tribuit. Præcipua siccandi ei spissandiq́; vis, inquit, & collectiones omnes inflammationesq́; cohibendi, præcipuè podagræ, & quicquid refrigerare opus sit. Ab eadem sententia minimè alienus est Galenus, scribens Muscum marinum ex terrea & aquea essentia compositum esse, vtráque frigida: in gustu enim adstringere, & calidis quibusuis impositum, refrigerare & adiuuare. Lib.27.c.8. L.1.6.simpl.

PHVCVS MARINVS, CAP. XI.

ΦΥΚΟΣ θαλάσσιον, Latinè Fucus siue Phucus marinus & Alga, vt etiam in Theophrasto rectè Gaza vertit, quicquid dicat Plinius non habere linguā alia nomen, quod Græci vocant Phycos, quoniam Alga herbarum magis vocabulum sit, Phycos autem frutex. Nam ipsemet alibi Phycos algā concedit & Fucum marinum, vt ostendemus. In Oceano Normanico *Bray*, aut *Brac* vocatur, a voce Græca βρύον. Dioscorides tria Fuci marini genera ponit. Fucus marinus, inquit, nascitur partim latus, partim oblongus & puniceus, partim albus, qui in Creta ad terram nascitur, valde floridus, & nō putrescens. Plinius de eadem re scribens, tria quoque genera facit. Præcipuè vero liberat, eo malo Phycos thalassion, id est Phucus marinus, lactucæ similis, qui conchyliis substernitur, nō podagræ modo, sed omnibus articulorum morbis impositis priusquam arefiat. Tria autem genera eius, latum: & alterum longius quadamtenus: rubens: tertium crispis foliis, quo in Creta vestes tingunt: omnia eiusdem vsus. Nicander ea & aduersus serpentes in vino dedit. Hæc ita ferè etiam Dioscorides tradit, nisi quod Plinius lactucæ folia huic, veluti etiam musco marino attribuit, & similiter conchyliorū testis insterni dicit. Idem Plinius. Non habet lingua alia nomē, inquit, quod Græci vocant Phycos: quoniam alga herbarum magis vocabulum intelligitur, hic autem est frutex: folia lata, colore viridi gignit, quod quidam Prason vocant, alij Zostera. Alterum genus eiusdem capillaceo folio, simile fœniculo, in saxis nascitur: superius in vadis, haud procul litore: vere vtrúmque, & interit Autumno. Circa Cretam insulam nato in petris, purpuras quóque inficiunt, laudatißimo à parte Aquilonis, aut cum spōgiis. Tertium est gramini simile, radice geniculata, & caule qualiter calami. Aliud genus fruticum Bryon vocatur, folio lactucæ, rugosiore tamen, iam hoc interius nascens. Et alio in loco. Et Algam, inquit, maris theriacē esse Nicander tradit. Plura eius genera vti diximus, longo folio, & latiore, rubēte, aliáque crispo. Laudatißima quæ in Creta insula, iuxta terram in petris nascitur, tingendis etiam lanis ita colorem alligans, vt elui postea non posit: è vino iubet eam dari. Nicander autem quem Dioscorides & Plinius citant, in Theriacis aduersus Trygonis venenum intet cætera remedia Algam marinam rubentem numerat hoc versu. *Nomina* Lib.13.c.25. Lib.4.c.95. *Forma.* L.1.26.c.10. Lib.13.c.25. Lib.32.c.6.

Ἦ ἐπὶ καὶ φοινίεσσαν ἁλὸς χαλεβάλλεο φῦκος.

Sed ad Plinium reuertamur. Is indistinctè & inconstanter Fuci marini genera tradidit, vt facilè perspiciet qui locos supra citatos, item eum quem capite de Musco marino protulimus, inter se conferet. Præterea aperte Phycos thalaßion algam vertit, quod tamen alibi in alia lingua nomen habere negat, modoq́; herbam vocat, modo fruticem. Adde quod βρύον, id est Muscum, & φῦκος cōfundit. Quæ omnia ex Theophrasto transscripsit, qui tamen multò clarius & diffusius eadem explicauit, non tria duntaxat, sed quinque Fuci marini genera aßignans, his verbis. Τοῦ γὰρ φύκους τὸ μὲν ἐστι πλατύφυλλον, ταινιοειδὲς, χρῶμα ποῶδες ἔχον, ὃ δὴ καὶ πράσον καλοῦσί τινες, οἱ δὲ ζωστῆρα. ῥίζαν δ' ἔχει δασεῖαν ἔξωθεν, ἄνωθεν δὲ λεπυρώδη (legendum ex conuersione Gazæ ἔσωθεν, siue ἔνδοθεν δὲ λεπυρώδη) μακρὰν δὲ ἐπιεικῶς καὶ παχεῖαν, Li.27.c.10. Lib.4.hist. cap.7.

παρό-

παρόμοιαν τοῖς κρομμυογηθύοις. τὸ δὲ τειχόφυλλον ὥσπερ τὸ μάραθρον, οὐ ποῶδες, οὐδ' ἔξωχρον, οὐδ' ἔχον καυλὸν, ἀλλ' ὀρθὸν πως ἐν αὑτῷ. φύεται δὲ τοῦτο ἐπὶ τῶν ὀστράκων, καὶ ἐπι τῶν λιθων, οὐχ ὥσπερ θάτερον πρὸς τῇ γῇ (mendosè pro ἐπὶ τῆς γῆς) πρόσγεια δὲ ἄμφω, καὶ τὸ μὲν τειχόφυλλον πρὸς αὐτῇ γῇ, πολλάκις δὲ ὥσπερ ἐπικλύζεται μόνον ὑπὸ τῆς θαλάττης. θάτερον δὲ ἀνωτέρω. γίνεται δὲ ἐν μὲν τῇ ἔξω, τῇ περὶ ἡρακλείας στήλας, θαυμαστὸν τι τὸ μέγεθος, ὥς φασι, καὶ τὸ πλάτος μεῖζον ὡς παλαιστιαῖον. φέρεται δὲ τοῦτο εἰς τὴν ἔσω θάλατταν τῷ ῥῷ τῷ ἔξωθεν. καλοῦσι δὲ αὐτὸ πράσον. ἐν ταύτῃ δὲ, ἔν τισι τόποις ὥστ' ἐπάνω τοῦ ὀμφαλοῦ. λέγεται δὲ ἐπέτειον εἶναι, καὶ φύεσθαι μὲν τοῦ ἦρος λήγοντος, ἀκμάζειν δὲ τοῦ θέρους, τοῦ μετοπώρου δὲ φθίνειν. κατὰ δὲ τον χειμῶνα ἀπόλλυσθαι καὶ ἐκπίπτειν. ἅπαντα δὲ καὶ ἄλλα φυόμενα χείρω καὶ ἀμαυρότερα γίνεσθαι τοῦ χειμῶνος. ταῦτα μὲν οὖν οἷον πρόσγεια, περὶ γε τὴν θάλατταν. τὸ δὲ πόντιον φῦκος ὃ οἱ σπογγεῖς ἀνακολυμβῶσι πελάγιον, καὶ ἐν κρήτῃ δὲ φύεται, πρὸς τῇ γῇ ἐπὶ τῶν πετρων, πλεῖστον, καὶ κάλλιστον. ᾧ βάπτουσιν οὐ μόνον τὰς ταινιας, ἀλλὰ καὶ ἔρια καὶ ἱμάτια. καὶ ἕως ἂν ᾖ πρόσφατος ἡ βαφή, πολὺ κάλλιων ἡ χρόα τῆς πορφύρας. γίνεται δὲ καὶ ἐν τῇ προσβόρρῳ καὶ πλεῖον καὶ καλλιον (ἡ χρόα subaud. non καλὸν, vt in excusis legitur) ὥσπερ αἱ σπογγιαι καὶ ἀλλὰ τοιαυτα. ἄλλο γάρ ἐστιν ὅμοιον τῇ ἀγρώστει (perperam codices vulgati habent, ἀλλα γάρ ἐστιν ὅμοια) καὶ γὰρ τὸ φύλλον παραπλήσιον ἔχει, καὶ τὴν ῥίζαν γονατώδη, καὶ πεφυκυῖαν πλαγίαν ὥσπερ ... no... τῇ) τῆς ἀγρωστίδος. ἔχει δὲ καὶ καυλὸν καλαμώδη καθάπερ ἡ ἄγρωστις, μεγέθει δὲ ἔλαττον πολυ τοῦ φύκους. ἄλλο δὲ βρύον (sic Plinius & Gaza legunt: quare mendosa sunt exemplaria quæ βότρυον habent.) ὃ φύλλον ἔχει ποῶδες τῇ χρόᾳ, πλατυ δὲ καὶ οὐκ ἀνόμοιον ταις θριδακιναις, πλὴν ῥυσιωδέστερον, καὶ ὥσπερ συνεσπασμένον. καυλὸν δὲ οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἀπ... ... πλεῖω τὰ τοιαῦτα, καὶ πάλιν ἀπ' ἄλλης. φύεται δὲ ἐπὶ τῶν λιθων τα τοιαυτα πρὸς τῇ γῇ, καὶ τῶν ὀστράκων, καὶ τὰ μὲν ἐλάττω σχεδὸν ταῦτ' ἐστιν. Id est Gaza interprete. Nam ...æ quoddam genus folio lato (addendum ex Græco τεταμωδές, id est distento, pr... uo fortasse legendum ταινιωδὲς, id est tæniæ modo exporrectum) colore herbido est, quod (πράσον) porrum quidam appellant, alij (ζωστῆρα) cingulum, radice hi...ta extrinsecus, squamata intrinsecus, longa admodum crassaq; plene, cepigethyis non absimili (melius, longa modice & bene crassa, crommygethyis, &c.) Aliud folio crinito, terræ ipsi adhærens, fereq; à mari tantùm alluitur, alterum altius degit. Hic multa omisit Gaza ex Græco sic reponenda. Aliud folio capillaceo fœniculi modo, colore nec herbaceo, nec valde pallido, caule caret, sed per seipsum quodammodo subrigitur: ostreorum testis innascitur & saxis, non quemadmodum alterum, zoster scilicet, in terra ipsa defixum. Terræ quidem siue litori vicinũ vtrumque, sed capillaceum terræ siue litori ita propinquum est, vt à mari alluatur tantùm, alterum à litore longius distat. Sic pergit Gaza. Nascitur quidem in mari extero circa Herculis columnas, mira magnitudine, latitudineq;, vt ferunt, amplius quam vt manu apprehendi posit. Fertur hoc ad mare internum fluxu extrinsecus, porrumq; id appellant: annuum esse, &c. Quæ fidelius sic verti possunt. Nascitur quidem fucus fœniculaceus circa Herculis columnas in externo Occeano, mira proceritate, maioréque latitudine quàm palmæ vnius: ad internum verò siue mediterraneum mare externi siue Occeani influxu defertur: porrum id vocát. Ibidem & aliis quibusdam in locis tam altè surgit, vt hominum vmbilicum magnitudine superet. Annuum esse aiunt (vertit Gaza,) & nasci vere desinente, vigere æstate, minui (languescere fortè melius) Autumno, interire atque decidere Hyeme. Quin & reliqua omnia nascentia deteriora, obscurioraq; (flaccidiora melius) hyeme fieri. Hæc itaque ceu terrena circa mare deprehenduntur (vel potius, Hæc igitur circa mare prope litus seu terram crescunt) Alga verò proueniens in alto, quam spongiatij pelagicam deferunr, in Creta insula iuxta terram super saxa, plurima optimaq; prouenit, qua non solùm vittas, sed etiam lanas vestesq; inficiunt, & quãdiu recens infectio sit, color longè purpuræ præstat. Gignitur parte Aquilonia tum copiosior, tum melior, vt etiam spongiæ, reliquáque similia. Sunt alia

gramini

graminibus proxima, &c. Dilucidiùs ſic reddi poſſunt. Alga verò marina quam ſpongiarij vrinantes referunt ex alto, in Creta quoque iuxta terram, ſuper ſaxa, plurima optimáq; prouenit, qua non ſolùm vittas, ſed etiam lanas veſtéſque inficiunt, & quamdiu recens tinctura ſit, color longè eſt præſtantior purpura. Gignitur parte Aquilonia tum copioſior, tum melior, vt etiam ſpongiæ, reliquáque ſimilia. Eſt alius fucus gramini ſimilis, quippe folio ſimili, radice geniculata, lõga, obliquè adhærente modo graminis, & caule calamaceo (arundinaceo) vt gramen, magnitudine alga multò minora (minor.) Eſt aliud Bryon dictum, folio coloris herbidi, amplo, nec lactucis diſsimili, rugoſiore tamen, & velut contracto, caret caule: ſed ab vno initio plura folia huiuſmodi exeunt, & rurſus ab alio. Naſcitur ſuper lapides fictiliáque iuxta terrã. Et minora quidem hæc ferme traduntur. Hac oratione, vt diximus, luculenter Theophraſtus quinque Fuci marini genera declarauit: Zoſtera ſiue Proſon capillaceum, ſiue fœniculaceum, Tinctorium ſpongiariorũ, ſiue Pelagicũ, Gramineum, Lactucaceum. Præterea ex eodem facilè eſt intelligere Plinium non rectè ſcripſiſſe Fucum zoſtera & capillaceum vere naſci, & inter ire Autumno, cum de capillaceo ſolo ſcribat Theophraſtus, vere deſinente prodire, & non Autumno, ſed hyeme perire. Zoſter idem quod ζώνη, id eſt cingulum, ſiue baltheus, vbi vis in litore maris Nortmannici viſitur, lõgitudine vlnæ, aut etiã maiore, quamuis abruptus, digiti craſsitudine, & trium digitorum latitudine, coriaceis mulionum baltheis ſimilis, ambitu, præſertim cũ inario, ſic criſpus, vt laciniatus videatur. Nortmannici Oceani litus hac algæ ſpecie viroſum grauémque odorem ſpirante etiam ſi longius abſis, conſtratum fere eſt. Fucum capillaceum ſiue fœniculaceum qui ſaxis & oſtreorum teſtis innaſcitur, noſtram Corallinam eſſe doctiores cenſent: vt enim ille, ita hæc frutex eſt, folio capillaceo, fœniculo ſimili, ſimiliter ſaxis & oſtreorum teſtis innaſcitur. Longe aliam Corallinam Britannicam exhibuit Pena, ſcribẽs ſe in Angliæ litore mediterraneo inſulæ Portlandiæ, ex aduerſo Nortmanniæ inter fluitantes Algas reperiſſe plantæ quoddam rudimẽtum, cuius ſi ſpectes & attrectes ſurculos palmares, & ſeſquipalmares, puſtulatos, molles, flexiles, ſpongiam prorſus dicas, cui etiam cõcolor eſt, & viuere putes: ſin habitum & ortũ ramis brachiarum, corallinis affiniorem dicas: vnde quidam coniecerũt eſſe Plocamon Iſidos, de quo ſic Plinius. Circa Troglodytarum inſulas fruticem vocari in alto Iſidos Plocamon, Corallio ſimilem, ſine foliis, præciſum, mutato colore in

FVCVS Capillaceus, ſiue Corallina.

CORALLINA Britannica, Pena.

Li. 13. ca. 25.

Fucus Zoſter.
Locus.
Forma.

Fucus capillaceus.
Locus.
Forma.

Li. 13. ca. 24.

CONFERVÆ Marinæ genus, Lobel.

Fucus tinctor.

Locus.

nigrum,durescere,cùm cadat frangi. Hæc Plinius. Ea tamē,inquit Lobellius, videtur esse Antipathes Dioscoridis,de quo capite proximo. Fucus quem φῦκιον vocat Theophrastus,quem etiam Tinctoriū nominare possumus,in scopulis & petris nascitur, vnde auulsum vrinantes spongiarij referunt, foliis etiā est tenuibus,fœniculo similibus, rubris, sic tamen vt quędam intermixta spectentur adhuc albicantia. Huic similis est,fortasse idem Muscus marinus,foliis Abrotoni maris, Lobellij, folliculis non dissimilibus,sed nonnunquā triplo maioribus , radicem Asphodeli æquantibus, colore quadātenus rubentibus,vel ferrugineis. Fucus alius gramineus dici potest,quod folio sit graminis siue arundinis minoris , sed æqualiter lato, ac molliore,nec mucronato,vel acuto , quale est agrostis, pollicari latitudine , vlnæ longitudine,vndis innatāte,figura ligulæ,aut tæniæ vittatę.In vadis nascitur,vt & Zoster.Hæc est alga quā rustici litoribus eiectam & dispersam æstate,vt fœniseces (hoc enim fœnū est marinum,& Monspeliēsium vulgus Paleam marinam vocat) rastellis accumulant,& in cāpo expositā furcillis versant quoad perarescat:deinde probè siccatam fœni instar in metas construunt,aut important in fœnilia vel pa-learia:eaq; sunt quæ tum præparant pecorum & boum hybernæ stabulationi stramenta. Ex eo qui hinc cōficitur fimo,agros nimia defrugatione emaciatos,& exinanitos stercorant,læto segetū prouentu Hac pocula & cætera vasa vitrea qui procul asportare volunt,inuoluunt & circūtegunt, ne mutuo collisu confringantur. Eadem siccata rustici tomenti loco culcitras suas infarciunt : Quæ olim consimiliter cognita ipsius cōmoditas in farciendis centonibus in castris locum habuit, quod intelligitur ex Vitruuio de testudinis constructione hæc scribente. Circū tabulata collocentur crates ex tenuibus virgis creberrimè textis,maximeq; recentibus percrudis coriis duplicibus consutis,farctis Alga,aut paleis in aceto maceratis circa tegatur machina tota. Hæc Algula est,cui Dioscorides in odore corallia cōparat,vt mox dicemus, cùm ait: ἔτι δὲ ὀσμὴν βρυώδη,καὶ φυκιοις ἐμφερῆ ἔχον.de qua etiam intelligit Nicander cùm scribit: βρύα λεπτὰ πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. qui etiam

Lib.10.c.22.

Lib.5.c.97.

FVCVS, Siue Alga Tinctoria.

Fucus lact.

Forma.

In cap 94. lib.4.

Lib.4.ca.71.

scitè admodū dixit φυκιώτας ἐγιαλούς,algosas vias, id est litora. Huic iungendus Fucus ferulaceus Lobellij,sic dictus ob folia ferulacea, minutius diuisa.Scapum emittit pedalem, in quo Corallina candida sæpius innascitur. Hæc Lobellius. Quintum Algæ siue Fuci marini genus Lactucaceū,in litore aut vadis sicuti superiora prouenit,sed scopulis & saxis inhæret, foliis lactucæ latis,crispis,siue rugosis,virentibus,ex vno principio multis,nullo caule.Hanc Algam pro Musco altero pictam esse à Matthiolo postremis Commentar.editionibus supra diximus, à Dodonæo βρύον θαλάσσιον Theophrasti appellari videríque primam speciem esse Fuci marini, siue Algæ à Dioscoride descriptæ. Aetius Lactucam marinam vocat de curatione eorum scribens,qui obtenuem fluxionem articulari morbo laborant. Et quoque, inquit,quæ in mari nascuntur plerumque talia sunt, vtpotè quæ Lactucæ appellantur. Sunt autem germina lata,& oblonga,ac viridiora, tenuia,& subrugosa, ac

Lib.12.c.35.

FVCVS, siue Alga marina graminea.

FVCVS, seu Alga marina, Lobellij.

FVCVS Ferulaceus, Lobellij.

veluti cōduplicata, ad litora maris per fluctus eiecta: præstātiores autē fiunt cum posca decoctæ. Viridia itē, quæ in Fuco siue Alga tinctoria ad radices sita sunt. Hæc de Fuci marini generibus. Nūc vires eorū explicandæ. Omnia *Temper. & Vires.* vim habent refri- Lib.4.c.95.

FVCVS, Siue Alga Intybacea.

gerandi, inquit Dioscorides, vtilem in cataplasmatis non podagræ modo, sed etiam inflammationibus: verùm iis humidis vti oportet priusquam siccentur. Nicander Puniceum aduersus bestias venenatas valere dicit, eo versu quem suprà citauimus. Et Galenus, Li.8 simpl. Fucus, inquit, humens adhuc & virens ex mari exemptus, desiccat & refrigerat ordine secūdo: habet enim quiddam modicè acerbum. And. Lacuna scribit in veteri Dioscoridis codice pro ψυκτικὴν legi στυπτικὴν, id est adstringentem pro refrigerantem, eámque lectionem rationi esse consentaneam, quod herbæ omnes marinæ ob salsuginem insitam, non tam refrigerare quàm adstringere cogeréque videantur. Fucum

capillaceum siue fœniculaceum, id est, Officinarum Corallinam recentiores ad necandos lumbricos maximoperе commendant, cæterísque medicamentis præferunt, quod eos non modo interficiat, sed etiam eodem die expellat, magna sæpe spectantium admiratione: qua virtute muscum aut Fucum marinum pollere veterum nullus, quod sciam, memoriæ prodidit.

CORALLII FRVTEX, CAP. XII.

Nomina. ΚΟΡΑΛΛΙΟΝ, Latinè Corallium similiter, dicitur frutex marinus, cuius natura non ita omnibus est perspecta, vt ipsum vulgò est notissimum. Aliqui λιθόδενδρον vocant, inquit Dioscor. quasi lapideam
Lib.5.c.57. arborem dixeris, Arabes *Bassad, Mergen, Besd*, siue *Morgian*, Galli *Coral*,
Genera. Itali & Hispani *Corallo*, Germani *Coraln*. Genera eius rubens, candidum, nigrum. Candidi tamen neque Dioscorides, neque Plinius meminere, nisi hoc fuerit quod Dioscorides ex quorumdam interpretatione colore pallidum dixit, & vt vitiosum improbauit. Corallium, inquit idem Dioscor. planta marina videtur esse, du-
Lib.5.ca 97. Forma. rari autem cum ex alto extracta fuerit, extra mare posita, & tingitur, siue compin-
Lib.5.c.97. gitur tanquam a circũfuso nobis aëre: quibus verbis expressa sunt hæc Dioscoridis Græca. Κοράλλιον δοκεῖ μὲν εἶναι φυτὸν ἐνάλιον. σερροποιεῖσθαι δ᾽ ὅταν ἐκ τῶν βυθῶν ἑλκυσθῇ, ἔξαλον γινόμενον, καὶ βαπτόμενον ἤτοι πηγνύμενον ὥσπερ ὑπὸ τοῦ περικεχυμένου ἡμῖν ἀέρος.
Embl. 103. In quibus voces duas deesse putat Cornarius, ὕδατι σίδηρος, vt sit legendum, ἔξαλον
Lib.5. γινόμενον τε βαπτόμενον, ἤτοι πηγνύμενον ὥσπερ ὕδατι σίδηρος ὑπὸ τοῦ περικεχυμένου, &c quæ sic conuertit, & extra mare posita, vt quæ à circunfuso nobis aëre velut ferrum ab aqua tingitur, siue compingitur. Cuius emendationis occasionem illi dedit, opinor, vox βαπτόμενον. Cum enim βάπτειν tingere, intingere, immergere significet, inde suspicatus est Dioscoridem intelligere Corallium in aquis molle, inde extractum, ab ambiente aëre statim solidari, quemadmodum ferrum igni emollitum in aquam immersum, statim durescere. Et certe vox βαπτόμενον à Ruellio omissa est, qui sic locum hunc conuertit. Corallium marinum esse fruticem constat, qui alto extractus, duratur statim atque emergit, tanquam offuso aëre protinus cõcrescat. Idem Dioscorides locum, delectum, odorem & effigiem Corallij sic describit. Plurimum inuenitur ad Syracusas, in promontorio, cui pachyno nomen est. Optimum est, colore rubés, & colore simile anthe-

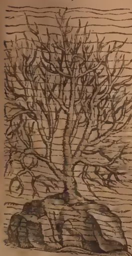
CORALLII Frutex.

Ibidem.

rico, aut sandyci saturatæ, quodq; facilè teritur, æquabiléque est toto concremento: prætereа quod odore est musci marini, & simili algulæ siue Fuci marini. Ad hæc quod ramosissimum est, & forma cinnamomum fruticem refert: quod verò concremento lapidosum est, scrupulosum (sic Ruellius interpretatur τῇ χρόᾳ ψαφαρὸν, id est scabrum, Plinium opinor imitatus, qui scabrosum conuertisse videtur. Cornarius legit ὠχρὸν, cum nullus color, inquit, ψαφαρὸς dictus, vertitq; colore pallidum) cauernosumq; ac inane vitiosum esse putandum est, Plinius de eodem ita tractat. Quantum
Lib.32. c.2. apud nos Indicis margaritis precium est, tantum apud Indos Corallio: namq; ista persuasio

persuasione gentium constant. Gignitur quidem & in rubro mari, sed nigrius: item in Persico vocatur *Iace*. Laudatissimum in Gallico sinu, circa Stœchadas insulas, & in Siculo, circa Heliam ac Drepanum (Cornarius Æolias pro Heliam emendat) Nascitur & apud Grauiscas; & ante Neapolim Campaniæ, maximéque rubēs, sed molle, & ideo vtilissimum Erythris (vox Erythris plane suppostitia est, & delenda, eodem Cornario auctore) forma est ei fruticis, color viridis. Baccæ eius candidæ sub aqua ac molles: exemptæ confestim durantur & rubescunt, quasi (legendum qua, eodem emendatore) corna satiua specie atque magnitudine. Aiunt tactu protinus lapidescere, si viuat. Itaque occupari euelliq; retibus, aut acri ferramēto præcidi. Hac de causa curallium vocitatum interpretantur: probatissimum quam maximè rubens, & quàm ramosissimum, nec scabrosum, aut lapideum, vel rursus inane aut concauum. Auctoritas baccarum eius, non minùs Indorum viris quóque pretiosa est, quàm fœminis nostris vniones indici. Aruspices eorum vateq; imprimis religiosum, id gestamen amoliendis periculis arbitrantur. Itaque & decore & religione gaudent. Priusquam hoc innotesceret, Galli gladios, scuta, galeas, adornabant eo. Nunc tanta penuria est vendibili merce, vt perquā rarò cernatur in hoc orbe. Hæc Plinius de Corallio: quod in mari Ligustico circa Stœchadas Massilienses insulas nasci Solinus etiam testatur: atque hodie quoque nascitur, ac in mari Siculo ac Tyrrheno magna copia, cùm Plinius de eius penuria conqueratur. Quod verò is de baccis tradit, falsum esse aiunt, quod nullæ omnino in Corallio baccæ nascantur, sed ex ramis eius ab artificibus torno & lima effingantur pro materia, & vt quibusuis visum fuerit in vsum aliquem efformare. Ad hæc Corallia cum ex mari extrahuntur, muscosa sunt vndiquaq;, nec rubent: deinde artificibus tradita ita poliuntur, vt nitescant & rubeant. Præterea quod dixit Plinius, quod euellatur retibus, aut acri ferramento præcidatur dictum esse Corallium, id intelligendum dici Corallium, quasi curallium, ἀπὸ τῆς κουρᾶς, vel quasi τῇ κουρᾷ ἁλῶναι, id est tonsura & præsectione captum: nec aliter Theophrastus quàm curallium appellat, à radendo, scilicet. Certe Corallium in mari ex succo lapidescente concrescere, & priusquam extrahatur sub aquis, molle esse, ac virescere, cùm extractum est, aliàs rubere, aliàs niueo candore albescere, aliàs atrum esse constat. Iisdem in locis candidū reperitur, non tam cōpactum, neque tam ponderosum, quàm rubrum, sed leuius ac rarum, & spōgiarum modo inane, sub iisdem Thyrrheni maris vndis euellitur. Appingitur etiam à Lobellio Coralloides, siue Corallij albi varietas, stipite longè crassiore, brachium æquante, & materia magis fungosa, multis acetabulis insculpta, aut inscripta. Vniuersa planta pedem vnum longa est, vixque cubitum proceritate superat. Is verò Corallij frutex quem depictum proponimus saxo adhuc inhærentem, altera sui parte & surculosiore candicabat, minutísque foraminibus pertusus erat, altera in pauciores virgulas diuisa rubebat, & tubercula quædam, veluti baccas tuberosas ferebat, cornis satiuis non dissimiles. Quare immerito reprehenditur Plinius, quòd huic frutici baccas tribuerit, vt aliis arboribus

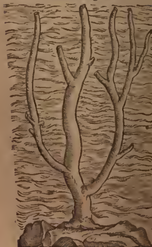
CORALLIVM Album & rubrum, Lobel.

CORALLOIDES, Siue
Corallij albi varietas.

ANTIPATHES, Siue
Corallium nigrum.

Ibidem. ſuos fructus. Quod verò Antipathes vocant, inquit Dioſcorides, Corallium eſſ
putandum eſt,ſpecie ſolùm differens. Eſt autem colore nigro, arboris figura, ra-
In cap 97. lib.5. moſum magis. Tale ſe Neapoli vidiſſe affirmat Matthiolus, ebenum colore refe-
rens:plantam eius aliam poſtea ſibi dono datam,propè radices brachij fere craſsi-
tudine,à medio trunco in ramos ſeſe diffundentem,rem quidem raram,& aſpe[ctu]
pulcherrimam. Maſsiliæ inter Corallia occurrit,inſigni læuore perpolitum, co-
Vires & Temper. lore nigerrimo. Deinceps de Corallij vſu & viribus dicendum. Coralliũ adſtrin-
git & refrigerat moderatè,auctore Dioſcoride,reprimit extuberantia,& cicatrices
Ibidem. Embl.103. lib.5. in oculis exterit:replet etiam caua(redundant hîc voces duæ καὶ ἕλκη ex præceden-
te verſu repetitæ Cornarij ſententia. Ruellius eas retinet:vertit enim, vlcerum ca-
ua & cicatrices explet.) Ad ſanguinis reiectiones maximè efficax eſt, & in vri[næ]
difficultate conuenit. Splenem quoque liquat cum aqua potum.Antipathes ean-
dem vim habet. Hæc Dioſcorides. Candidum creditur longè magis quàm rubrũ
Lib.32.c.2. refrigerare.Plinius de eiuſdem vſu partim etiam hodie vulgò nota, partim eadem
quæ Dioſcorides habet. Surculi, inquit, infantiæ adalligati, tutelam habere cre-
duntur,contraq́; torminum, ac veſicæ & calculorum mala in puluerem igne re-
dacti,potíque cum aqua auxiliantur. Simili modo ex vino poti,aut ſi febris ſit, ex
aqua ſomnum adferunt. Ignibus diu repugnant. Sed eodem medicamine ſæpius
poto tradunt,lienem quoque abſumi ſanguinem reiicientibus, excreãtibúſve me-
dentur.Cinis eorum miſcetur oculorũ medicamentis : ſpiſſat enim ac refrigerat:
vlcerũ caua explet,cicatrices extenuat. Hæc Plinius. Coralliũ,inquit Matthiolus,
In cap.97. lib.5. comitialibus commodè adalligatur,hauriendúmque præbetur. Ædes, vt aiunt, à
fulminum iniuria tuetur: menſium abundãtiam cohibet,dentes cõmotos firmat,
deſquamatas gingiuas emendat,oris vlcera ſanat:potu dyſentericos iuuat, ſeminis
profluuiũ in viris,in fœminis alba vteri profluuia reprimit. Recẽſetur ab Auicen-
na inter ea quæ cordi hilaritatẽ adferũt.Corallij Galenus in lib.ſimpl.medica.non
meminit,ſed lib.7.de compoſ.medicam.local.multa deſcribit medicamenta ad in-
cipientem phthiſim,ad hæmoptoicos,ad ſuppuratos, quæ Corallium recipiunt.

KALI

KALI, CAP. XIII.

MAVRITANI plantas quaſdam Kali & Alkali vocant, ex quibus vſtis ſal fit, Salkali ab iiſdem dictum. Tres huiuſcemodi cógeneres & maritimas receníet Pena, quæ crithmum, inquit, repreſentare quibuſdam videri poſſent, nulla tamen antiquis videtur nota fuiſſe aut deſcripta: tãtum abeſt vt Salkali, quod vocãt, ex vna iſtarum vſta, & quod magis mirum eſt, fuſa fieri nouerint, vix taciturí ſi ſciuiſſent. Quare vt nomen, ſic & plãtam ipſam, & modum ſalis iſtius parandi videmur Græcis recẽtioribus, aut philoſophis Arabicis, Chymiſtis & Hyalurgis debere. Prima ſpecies hîc picta notior eſt in maritimis Galliæ Narbonenſis, vbi tum ſponte, tum ſata campos maritimos frequenti caulium rubentium operit purpura, fruticat caule cubitali & ſeſquicubitali, carnoſo, portulacæ concolori, foliis denſis, anguſtis, ſemperuiui medij ſiue minoris, teretifolij duplo lõgioribus, acutioribus, inter quæ ſemina limacẽ puſillum vel ſpiram imitantia, colore fuſca, folliculis maluæ ſeminis ritu occluſa. Hanc dudum ſic depinximus. Minus obuia hæc Septentrionalibus, imo nuſpiam ferè. Iſtius copia per initia Autumni coaceruatur metæ inſtar, ſuper ſcrobe cui ligna inſunt decuſſatim inſtructa, quibus accẽſis herba vritur, & biquatur, & in profundum ſcrobis defluit, vbi cogitur in glebam coloris nigricantis vel cinerei, quod Kali & Alkali ſicuti & herbam nominant, Galli *Soude*, ad vitrum conflandum, quod in Italiam & Septẽtrionem ex Gallia Narbonenſi & Aquitania defertur. Vrit non ſecus ac Cauſticum. Eoſdẽ ad vſus ſedulo colligũt maritimi coloni Narbonenſes ſecundam hîc pictam, iiſdem natalibus, ſed foliis & caulibus minoribus multo, minuſque carnoſis, anguſtioribus, nec ita rubentibus, ſed ex pallido virentibus, vnde vulgo *blanchette* quaſi Kali album vocatur. Semen exiguum, nigrum, vrticæ aut acetoſæ. Non ſolum calidioribus regionibus, ſed etiam ad Septentrionem, Angliæ, Nortmanniæ, Belgio familiaris. Multo frequentiſſima eſt in quibuſlibet maritimis oris tũ Oceani tum mediterranei maris, quæ Salicornia vulgo vocatur, ſiue Kali geniculatum, ſed effigie multum diuerſa, & cuius folia videntur eſſe teneri turiones ramulorum. Sunt enim è radice fibroſiore permulti cauliculi cubitales, recti, denſius geniculati, extremis quaſi foliis craſsis, pinguibus, carnoſis, teretibus, rubentibus, per

KALI Magnum, Penæ.

KALI Maius, Penæ.

KALI, Geniculatum Penæ.

KALI, Dalech.

SALICORNIA, siue Kali, Matthioli.

crebra genicula insertis, & pyxidatim quasi paruorum alabastrorum instrar, quadã equi[illegible] similitudine, & cornua recta, obrusius mucronata imitantibus, gustu non insulso, nec temperamenro aut vsu à cæreris dispari, sed vbíque neglecta. Semen nullum proferr. Dodonæus [illegible]a Kali assignar genera. Primum est, secunda Anthyllis, secundũ, Tragus Dioscoridis, Tertium, Salicornia, cuius picturam dat ab ea quam hic ex Pena expresſimus, plurimum distantem.

Lib. 1. c. 76.

Amatus Lusitanus scribir omnem cinerem qui ex Syria aduehitur ad conficiendum saponem, & virrum, ex herba anthyllide combusta fieri, hodiéque multos ignorare cinerem istum Alkali esse: omnes istas herbas abstergendi vires habere, ac stigmara & maculas faciei delere. Quod ex istis dum vruntur, liquatur & tãquam plumbum fluit, cum refrigeratum est, concrescere, & veluti cineres conglobatos esse, quos etiam Alumen Catinum vocant, ex quo vitra conficiunrur. Hos si quis an veri sint experiri voluerit, in ignem coniiciat: quod si eliquanrur ac ebullierint, verum Kali esse dicet, sin minus, conrra. Ex horum cinerum lixiuio sal Alkali cõfici, & ex vitri materia fluit & cogitur, axungia vitri hodie nuncupatur, Gallicè *Sein de verre*. Marthiolus duas Kali species tum sua deliniatione, tum pictura, in vnam cõfundir, scilicer Kali magnum sedi minoris folio, Gallis *Soude* nuncupatum, & id quo de hîc agitur, quod salicornia vel Kali geniculatum nominarur. Pictura hîc videtur, delineatio eius est eiusmodi.

Enarr. 150. in lib. 3. Diosco.

In cap. 112. lib. 2.

eiusmodi. Cum primum, inquit, è terra emergit, folium est tereti forma, minori sede non absimile, atque deinde crescens caule erecto, geniculato, non multo post tempore in digitalem ferme longitudinem attollitur, cum vero amplius adolescit, e geniculis folia mittit pinguia ac crassa, in medio caua, & ex lata origine mucronata, vbi denique planta adulta senescit, folia in caulium cacuminibus longe minora exilioraque conspiciuntur colore rufo: ex quorum ortu pilulæ prodeunt rotundæ ac paruæ, quibus exile semen includitur. Caules habet pingues & rufos. Hæc Matthiolus.

CRITHMI SPECIES, Matthioli. CAP. XIIII.

Illis subiungenda tertia Crithmi species à Matthiolo tradita, quæ in maritimis prouenit, & ab vna radice multos emittit caules rectos, circa quos folia habentur, per interualla tamen plura ex vna origine aceruatim prodeuntia, longiuscula, crassa, & salso etiam gustu, sub horum ortu peculiare quoddam erumpit folium, cæteris duplo longius, vnde prope caulis cacumen pediculus exit, è quo sex, septemve folia breuiora prodeunt, vt eius appicta effigies ostendit, flores fert in cacumine orbiculatos villososque, colore pallido. Radice nititur longa, tereti, non sine adnatis. Hæc est ex Matthiolo huius herbæ delineatio, quæ nihil prorsus cum Dioscoridis Crithmo similitudinis habet. Crithmum enim foliis fruticat pinguibus, longioribus & latioribus In cap. 12. lib. 2. *Forma*

CRITHMI SPECIES *Tertia Matth.*

GRITHMVM *Chrysanthemum, Dodonæi.*

quam portulacæ, salsis, floribus candidis, &c. Quare alij herbarij minimè Crithmum esse censent. Lobellius litoreum Chrysanthemum appellat, Asterem Atticum marinum. Crithmum Chrysanthemum Dodonæus exhibet huic simile, si non idem, sed flore quantum ex Micone perspicere licet, differens: habet enim in cacumine ramulorum florem Chrysanthemi æmulum, & medio videlicet disco, & orbiculato ambitu luteum, & Crithmum verò tertium Matthiolus scribit habere orbiculatum, villosúmque, colore pallido.

ANTHYL

ANTHYLLIS, CAP. XV.

Nomina ΝΘΥΛΛΙΣ Græcis dicitur, & Latinis Anthyllis, Plinio Anthyl-
lion quam alij Anticellion vocant, inquit. Videtur autem ἀνθυλλὶς ἀπὸ
Genera. τοῦ ἀνθεῖν dicta, nempe à floreſcendo, quaſi florida, à lanugine cana qua
Dioſ lib.3. pubet: vel à floſculorum elegantium copia. Anthyllidis genera duo
cap.136. ſunt Dioſcoridi, Plinio, Galeno. Quædam enim folia lenti ſimilia habet, ramulos
Forma. palmi altitudine, rectos, folia mollia, radicem tenuem, & paruam. Naſcitur in ſalſu-
ginoſis locis & apricis, guſtanti ſubſalſuginoſa. Altera foliis & ramulis chamæpi-
tyi ſimilis eſt, hirſutioribus tamen, breuioribus & aſperioribus, flos eſt purpureus,
Lib.21.c.29 vehementer grauis odoris, radix velut cichorij. Plinius in paucis a Dioſcoride diſ-
ſentit. Eſt & herba anthyllion, inquit, quam alij anticellion vocant, duorum gene-
rum, foliis & ramis lenticulæ ſimilis, palmi altitudine, ſabuloſis, apricis naſcens,
ſubſalſa guſtanti. Altera chamæpithyi ſimilis breuior & hirſutior, purpurei floris,
odoris grauis. Hic ſabuloſis dixit, quod Diſcorides ὑφαλμύροις, id eſt, ſalſuginoſis.
Lib.1.c.7. Anthyllidem priorem hîc depictam Dodonæus eſſe putat, à lente foliis & caule
parùm diſtantem, niſi candidior, mollior, & minor eſſet. Caulis eſt pedis altitudi-
ne, albus, tangenti ſuauis, folia explicata, mollia & alba, minora & denſiora quam
in lente floſculi: in caulis ſummitate congeſti, pallidulι aut lutei: ſemen in paruis
ſiliquis: radix tenuis & lignoſa. Perquam affinis eſt aut eadem hic appicta Medica

ANTHYLLIS Prior, Dodonæi.

ANTHYLLIS Altera, Dodonæi.

marina à quibuſdã dicta. Anthyllis altera Dodonæi à recẽtioribus quibuſdã Borda
dicta Kali ſpecies, vt multi exiſtimant, quinos, ſenos, plurésve ramulos emittit, gra
ciles, per humũ repentes, foliolis veſtitos, anguſtis, denſis, inter quæ & ramulos flo
ſculi emergunt purpurei, deinde ſemen, radix gracilis eſt, digitali lõgitudine. Tota
ſucco plena eſt, eoq; ſalſo. Salſuginoſis ſabuloſisq; locis & litoribus marinis Zelan-
Locus. diæ frequens. Iunio mẽſe floret: Iulio ſemen maturum eſt. Deſiccat, & vulneribus
glutinandis

glutinandis est vtilis. Anthyllides alias Pena exhibuit: primam quæ in Angliæ insulis australibus, ea præsertim quæ Portlandia vocatur, litore Nortmanniæ obuerso plurima & pusilla prouenit in sabuletis & arenosis vadis depressis & apricis, ramuli palmum trésve vncias longis, angulosis, pallentibus, foliis lenticulam vel alsinem minorem referentibus, flosculi cauliculis summis insunt ex buxeo herbacei, densetim stellati sedi minoris Iunio & Iulio: semen tithymali in perexiguis & triquetris thecis alit, radix prolixior est, exilis, geniculata, sabulo altè infossa soldanellæ modo. Tota salsa est, gustanti amaricat, & parum quiddam calfacientis indicat. Alteram quæ in maritimis agri Nitrobrigum ad vicum Peraus dictum, & Latera pasim reptat vti superior, ramulis compluribus, sesquipalmaribus, foliolis al

ANTHYLLIS Portlandia lentifolia, Penæ.

ANTHYLLIS Marina Narbonens. Alsines folio, Penæ.

ANTHYLLIS Valentina, Clusij.

sinæ, aut potius lenticulæ, sed per interualla quædam, quasi circũ genicula exortis, numerosis: copiosissimis item flosculis, in summo aggestis, muscosis, albidis, floridum quasi nomen Anthyllidis ostentantibus & testãtibus, seminis etiã pusilli feracissimis, gustu amaricante, subsalso, nitroso, calidiusculo. Tertiam quæ iisdem locis maritimis repit, cæteris multò salsior, foliis & facie est herniariæ aut chamæsycæ, flosculis pusillis subter foliola ex albo purpurascẽtibus: semina in florum calyculis quàm clinopodij

clinopodij min oribus multò occluduntur. Tota gustu salso, acidulo, lactei succi expers & exuccas, nec proinde Chamæsycæ statuenda, vt quidam prodiderunt. Ad hanc accedit, aut eadem est Anthyllis Valentina à Clusio descripta & picta, quæ cauliculos multos ex vna radice profert, dodrantales, ramosos, humi straros, subrubentes: foliola Lentis exigua, seu potius Chamæsyces, salso gustu, & plerumq; cum suis ramis veluti quadam salsugine respersa: flores inter ipsa folia pusilli, quatuor foliolis constantes, ex albo purpurascentes: radix singularis, nigricans. Tota chamæsycæ adeo similis est, vt primo aspectu Chamæsycen putarit, lacte tamen caret. Hanc nusquam se vidisse meminit, quàm ad fossas vrbis Valentiæ in Hispania. Illic Anthyllidem D. Placa vocabat, & ad primum genus à Dioscoride descriptum referebat: cui Clusius non assentitur. Etsi enim reuera inter Anthyllidas recensenda sit, prima tamen esse non potest quæ rectis ramulis assurgit, cum hæc repentes habeat ramulos, totáque facie Chamæsycem propemodum referat. Hæc auctore Lobellio, consimili facie cum Herniaria & Chamæsyce in vinetis & oliuetis Boutonetum versus, & Castrum nouum fusè humi spargitur, cauliculis palmaribus & dodrantalibus, flosculi ex albo purpurascunt, quatuor foliis conflati. Hanc olim cum aliis Chamæsycen alteram putarunt, sed non lactescit, gustu salso, præsicco. Anthyllides, vt scribit Dioscorides, potæ drachmis quatuor vrinæ difficultati, & nephriticis plurimum auxiliantur. Tritæ vuluæ pituitas emolliunt cum rosaceo & lacte impositæ (Sic Ruellius ex mendoso codice vertit. Legendum verò ἐκμαλάσσουσι φλεγμονὰς ἐν ὑστέρα λεῖαι, id est, tusæ emolliunt vteri phlegmonas, &c. Quæ lectio rationi magis consentanea est. nam pituitæ expurgantur, phlegmonæ emolliuntur & vulneribus medentur. Quæ chamæpityi similis est, præter alia etiam comitiales sanat cum aceto mulso pota. Plinius ampliorem eius vsum medicum descripsit, & nonnihil à Dioscoride dissentit. Prior Anthyllis, inquit, vuluis aptissima, & ex rosaceo & lacte imposita etiam vulneribus. Bibitur in stranguria, renumq; doloribus tribus drachmis. Altera bibitur in duritia vuluarum, & in torminibus, & in comitiali morbo, cum melle & aceto quatuor drachmis. Repetit eadem alio in loco. Anthyllion est lenti simillima, quæ in vino vesicas vitiis liberat, sanguinem sistit. Altera est Anthyllis chamæpityos similis, &c. Scribit & idem Anthyllides duas esse vuluis vtilissimas, torminibus, & more secundarum in vino potas. Dioscoridi Galenus assentitur. Anthyllis, inquit, duplex est, sed vtráque modice desiccat, vt & vlcera glutinet. Cæterùm altera chamæpityi similis quadantenus subtiliorum est partium, adeò vt & comitialibus competat. Quin & ipsa magis quam altera extergere potest.

ANTHYLLIS Marina altera Narbonens. Pena.

Lib.4.c.136.

Lacun.

Lib.21.c.19

Li.26.c.8.

Lib.26.vlt.

Lib.6.sim.

ERVCA

ERVCA CINEREA, CAP. XVI.

A Foliorvm similitudine & odore hæc ab herbariis Eruca vel Artemisia cinerea nuncupata est,quę in maritimis Corcicæ prope Aiaceam gignitur, radice modice fibrata, crassa, caule sesquipedali, anguloso, lanugine candida, & molli contecto: foliis Erucæ siluestris,aut Artemisiæ minoris profundius incisis, auersa parte candicantibus, aduersa cinereis, lanuginosis, densis: flore in vertice caulium, & ad superiorum foliorum exortum velut racematim congesto, spissa lanugine, incano, nigris punctis maculoso, odore & sapore Artemisiæ, cui similes vires habere putatur. *Nomina* *Locus.* *Forma*

CINERARIA, CAP. XVII.

A Totivs plantæ colore cinereo vocata Cineraria,in maritimis prouenit, procera, surculosa,& ramis multis fruticante, lignosis, duris, folio Artemisiæ, sed crassiore & ampliore: flore luteo, senecioni simili, copioso, virgulis insidente,in quas caulis fastigium diuiditur. Qui procul hanc plantā aspexerit e Cinereo candicantem, & tanquam lanugine opertam, eam cinere totam conspersam de industria obductamq; iudicauerit,non iniucundo spectaculo,quare Cinerariæ nomen ei ab herbariis inditum est. Vnicum eius ramulum depinximus, Pena plātam integram,rariorem, & littorum marinorum indigenā,maiorem fru- *Nome* *Locus.* *Forma.*

CINERARIA.

IACOBAEA Maritima,Pena.

IACOBAEA Marina, Dodonæi.

ticofiorémq; fenecione, pluribus virgis duris, & folus maioribus, profundiufq; incifis & finuatis vt Artemifiæ rigidioribus, craffio ribus, cinereo tomento obductis, vti & reliquæ partes. Flores funt melini, Iacobææ fenecionis pappis diffluẽtes. Exficcat valde, digerit, & inodora eft, fed plãtarum maxima pars quę in littore maris, aut non ita procul crefcunt & aluntur, eum ferè colorem cõtrahunt, fiue falfi vaporis afflatu quem mare allidit, fiue alimenti falfugine id fiat: pereunte, non folum languefcẽte colore il lo cum in hortos tranflatæ coluntur, vt in abfinthio feriphio marinóve obferuare licet, quod in litore maris albicat, in hortis educatum mutato colore, herbaceo virore pallet. Alius eft Senetio marinus quorundam, Iacobæa marina Dodonæi, quæ & Artemifia marina à nonnullis dicitur, Iacobææ maiori quadantenus fimilis eft, fed huic cauliculi non rubenr: foliis eft minoribus, cãdidioribus, profundius & minutius infectsi, flores etiam fimiles, tamen pallidiores: radix eft longa, fibrata, ferpítque furculos multos producens. Locis mari proximis crefcit.

ASTERIAS SIVE STELLARIA, CAP. XVIII.

Nomina

Lib.21.c.17

Locus.

Forma.

ASTERIAS fiue Stellaria nomen eft multis plantis commune. Hoc enim nomine donantur Bubonium, Coronopus, Alchimilla, Cardui genus Theophrafti Myachantha, perdicij quoque alterum genus à Plinio Aftericum quafi ftellare nominatum. Præter omnes alias fua eft Monfpelienfibus Afterias fiue Stellaria hîc depicta herbula, haud procul à mari in falfis fabuleris proueniens, radice fuperuacua, pilo vix craffiore: caule dodrantali, tribus aut quatuor exiguis ramulis furculofo: foliis galij, breuioribus & anguftioribus, ftellatim per interualla caulem ambientibus, vt in aparine: flore rubro, minimo, in ftellulis hirfutis micante. Siue foliorum ordinem, fiue florem intuearis, vbique ftellarum effigies occurrit. Quapropter Afteriam fiue Stellariam nuncuparunt.

SPERG

SPERGVLA MARINA,
CAP. XIX.

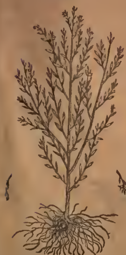
Imilitvdo quæ huic herbæ eſt cum Spergula vulgari locis vmbroſis, incultis, atque etiam aliquando cultis naſcente, fecit vt Spergula marina diceretur, quòd in maritimis proueniat, hoc illi diſſimilis, quod ad caulium articulos pauciora, breuiora, & candidiora folia ferat, quodque guſtu ſalſo ſit, vt cæteræ plantæ quæ marinam aquam proliciunt. *Nomen. Locus. Forma.*

CASSIA LIGNEA MARITIMA,
CAP. XX.

Assiam ligneam herbarij plantam iſtam vocant, cuius nominis cauſa mihi adhuc eſt incognita. In maritimis creſcit, radicibus copioſis, denſis: caulibus multis ex vna radice prodeuntibus, ſurculoſis, lentis, fractúque contumacibus, virgatis: foliis lenticulę numeroſis, per ſurculos inæqualiter diſpoſitis, guſtu adſtringentibus. In ramulorum & ſurculorum verticibus fructus exiguus eminet, oblongus, niger, vmbilicatus, ita guſtu adſtringens, vt acerbitatis nonnihil habeat. Quidam geniſtæ marinæ genus eſſe putant, licet ſiliquas nullas edat. *Nomen. Locus. Forma.*

CASSIA *Lignea, Maritima.*

ERYTHRODANVM *Marinum,*
CAP. XXI.

Similitvdine etiam erythrodanum marinũ nominatur, quod in litoribus arenoſis gignitur, radice prælonga, è ruſo rubeſcente, lignoſa, ſurculoſa: ramulis multis in orbem humi ſtratis: foliis rubiæ minoris, ex interuallis ramulos verticillatim ambientibus, rigidis: flore puſillo, herbaceo, ex foliorum aceruo prodeunte, filis tenuiſſimis ſubnixo. *Nomen. Locus. Forma.*

ERYTHRODANVM Marinum, Dalech.

POLYGONVM MARINVM, CAP. XXII.

cn.

I us.

ro. ma.

MARINVM Polygonum ab herbariis planta hæc vocatur, quod rami vt in Polygono alio per terram ſpargantur, foliiſque Polygonum vbiuis naſcens imitetur. In littoribus & locis quæ maris fluctus alluit, gignitur, radice e rubro nigricante, craſſa, lignoſa, pauciſſimis fibris capillatata, ſenſim gracileſcente: caulibus multis, humi ſtratis, in orbem diffuſis: foliis denſis, nigricantibus, interuallo diſpari caules ambiéribus, Polygono affinibus, ſed myrto proximioribus, ſingulorum foliorum exortum mébranoſus cortex & candicans cõtegit, quaſi decidui aut renaſcẽtis foliis folliculoſa ſquama. Semen nõdum mihi viſum. Aliud Polygonum in maritimis fruticat, radice lignoſa, nigricate, modicè fibrata, caulibus multis, vno & altero cu to procerioribꝰ, cortice ſubrubro veſti is, amoſis: foliis admodũ denſis, ramos & ſurculos operientibus, Polygono mari ſimilibus nõnihil anguſtioribus & longioribus, guſtu in maritimis

POLYGONVM Marinum prius, Dalecham.

POLYGONVM Marinum alterum, Dalecham.

ſalſo, alioqui adſtringẽte. Herbarij quidam Polygonum ſilueſtre a Plinio deſcriptũ
lib.27.c.11 eſſe putant. Quartũ genus, inquit, ſilueſtre appellatur, penè arboris modo frutex, rad e lignoſa ſtirpe cedri rubicundo: ramis ſparti binûm palmorum, ni ris geni orum ternis quaterniſve articulis, fuere qui Aizoum marinum vocauerint.

GNAPH

GNAPHALIVM MARINVM, CAP. XXIII.

GNaphalii nomine plantas aliquot donarunt herbarij, ob densam lanuginem qua operta sunt earum folia, cuiusmodi hæc est quæ in littoreis sabuletis prouenit, radice lignosa, subatra, crassiuscula: caulibus multis, palmum altis, foliis satis densis, gracilibus, longis, angustis, acuminatis, rarismarini ferè aspectu, incanis. In caulium singulorum verticibus capitula emicant squamatim compacta, turbinata: flos luteus, in pappos abit prolixos, densos, pictorum penicillis similes. Num hæc impia herba Plinij potius fuerit? Sic enim ille. Herba impia vocatur incana, rorismarini aspectu, thyrsi modo vestita, atque capitata: inde alij ramuli exurgũt sua capitella gerentes: ob id Impiam appellauere, quoniã liberi super parentem excellant. Alij potius ira appellatam, quod nullũ animal eam attingat, existimauere. Est aliud Gnaphalij genus in *Nomen.* *Locus.* *Forma.* Lib.24.c.19

GNAPHALIVM Marinum, Dalechampij.

GNAPHALIVM Marinum Tomentosum.

maritimis quoque proueniens, tomentosum ab herbariis cognominatũ à densiore lanugine qua totum obsitum est, vt si qua alia plãta, certè hæc Gnaphalij nomine sit dignissima. Radice nititur crassa, longa, lignosa, sæpius exesa: caules edit multos, sesquipedales, foliis circũtectos mollissimis, albis, rutaceis, verùm paulò amplioribus, cana lanugine contectis, gustu adstringenti: flores in summis caulibus congestos, luteos, corymborum specie. Ad dysenteriam vtiliter folia trita ex austero vino bibuntur. *Forma.* *Vires.*

TRAGVS SIVE SCORPIO MARITIMVS, CAP. XXIIII.

TRagum & scorpionem de multis plantis dici ex Plinio intelligere licet scribente, In rorum spina est asparagus, scorpio, nullum enim folium habet, quod de scorpione Theophrasti accipiendum, qui Nepa Latinè à Gaza dicitur. Et alio in loco. Tragon & Asia fert (vulgati *Nomina* Lib.21.c.15. Lib.6.hist. cap.1. Lib.13.c.21.

codices Tragion habēt [illegible] siue scorpionem, veprem sine foliis, racemis rubentibus
Lib.27.c.13 ad medicinę vsum. Et rursus. Est & alia herba Tragos, quam aliqui scorpium vocāt, semipedem alta, fruticosa, sine foliis, pusillis racemis rubentibus, grano tritici, acuto cacumine, & ipsa in maritimis nascēs. Quib⁹ in locis de Trago loquitur de quo hic agimus. Item, Ex argumento nomē accepit Scorpius herba. Semen enim habet ad similitudinem caudæ Scorpionis, folia pauca. Est & alia eiusdem nominis affectúsq; sine foliis, aspa ragi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen. Vbi prioris scorpij nomine heliotro pium magnum intelligit, quod tamen Dioscorides non Scorpium, sed Scorpiurum vocat, & florem habere ad similitudinem caudæ Scorpionis, non semen scribit, vt ipsius etiam rei inspectio demonstrat. Postremo Thelyphonon etiam Scorpium vocat. Thelyphonon, inquit, ab aliis scorpio vocatur, propter similitudinem radicis, &c. Quod de Theophrasto mu[illegible]us est. Est & Tragos cerealis, de quo Dioscorid[illegible]s lib. 2. Hîc verò de Trago tractamus maritimo, de quo idem lib. 4. quem aliqui, inquit, Scorpiū vocant. Dicitur autem Tragos vt & cerealis ille, non ab hirci aut odore, aut aliqua alia si[illegible]tudine, sed ἀπὸ τοῦ ϛωγᾶν, id est, a comedendo, vnde & troganon vocari testatur Dioscorides, id est, edule, vnde etiam τραγήματα Latinis Bellar[illegible] dicta, Gallis *Dragee*. Est autem Tragus verus pridem à Dalechampio cognitus, & amicis communicatus, atque ita descriptus antequam recentiorū vllus de eo quicquam literis mandasset. Herba maritima in arenosis tumulis & littoribus gignitur, fluctu maris allidi & obrui [illegible]tis, radice crassa, lignosa, longa, cortice fusco vestita: foliis nullis, ramulis quamplurimis, palmo altioribus, genistæ modo læuibus, & gracilibus, instar equiseti geniculatis, cacumine pungentibus, adnatis multis, vertice quoq; subulæ instar tractantium manus perfodientibus: flore minutulo, candido, in oblongum sertum coaceruato: semine grano tritici magnitudine pari, anguloso, principio rufo, postea nigrescente, in singulis loculis herbaceis gemino, pediculo ad ramulorū alas subnixis, gustu adstringente. Quæ omnino cum Dioscoridis delineatione conueniunt. Tragus, inquit, nascitur maximè iuxta mare, frutex paruus, per terram oblongus, non magnus, palmi altitudine, aut maior, foliis caret. Verùm in ramis adhærent veluti acini parui, rufi, magnitudine tritici, cacumine acuti, multi, gustu valde adstringētes. Plinius iis quos supra

Lib.22.c.15. *TRAGVS siue Scorpio marinus, Dalechampij.*

Lib.13.c.[illegible]

Lib.9.hist. c.[illegible]

Cap 86.

C.13 46.

Lib.4 c.46.

TRAGON, Matthioli & Lobellio.

Locus.

Forma.

Lib 4 c.46

ſupra citauimus locis ſimiliter ferè depingit, niſi quod veprem eſſe ait, & rubêtes racemos edere, cum veteres, nec ſentibus nec vepribus adnumerarint, licet extremo cacumine pungat, nec rubentem fructum ferat, ſed πυῤῥὸν, id eſt rufum. Huius fructus acini nimirum decem, inquit Dioſcorides, in vino poti, cœliacis & fœminis fluxione vuluæ laborantibus auxiliantur. Quidam ipſos tundunt, & paſtillos ex ipſis fingunt, quos reponunt, & ſic vtuntur. Plinius ramorum cacuminibus, quod Dioſcorides acinis, tribuit ſcribens. Huius ramorum decem aut duodecim cacumina trita ex vino pota, cœliacis, dyſentericis, ſanguinem excreantibus, menſium abundantiæ auxiliantur. Matthiolus Tragum hunc maritimum, ſiue Scorpium Dioſcoridis eûdem cum ſcorpio facit, de quo hæc Theophraſtus. Ergo aculeatorum alia ex toto aculei ſunt, ceu corruda & ſcorpius (nepam reddidit Gaza) hæc enim nullum præter aculeum folium habent. Similiter de eodem ſcorpio Plinium loquentem, citat duobus locis, videlicet. Eſt & herba Tragos quam aliqui ſcorpium, &c. Et ſpinoſarum multæ ſpecies, &c. Cum hic de ſcorpio Theophraſti intelligendus ſit, ille de hoc Dioſcoridis ſcorpio, ſiue Trago longe diuerſo. Tragus autem quem Matthiolus depinxit, (de quo in lib. De Spinoſis) Dioſcoridis Tragus non eſt, ſed Kali ſpinoſum propius ad eam ſpeciem accedens, quam crithmum alterum faciunt: eſt enim ſurculenta herba, nullos acinos ruffos habet, tritico pares, ſupernè acutos, numeroſos, magnopere adſtringentes: quæ omnia Dioſcoridis Trago inſunt, quem ſine foliis & ſpinis ille deſcripſit. At Tragon Matthioli folia Aizoi carnoſa habet, ſpinis horrida, aſtrictionem penitus nullam. Hoc ſic expreſſit Lobellius, figura à Matthioli pictura & ſatis diuerſa.

Vires. *l. 4. c. 10.* *Li. 27. ca. 13.* *In cap. 46.* *ca. 4.* *Lib. hiſt. 6.* *lib. 1.* *L. 27. c. 13.* *Lib. 21. c. 15.* *Lib. 6. hiſt. cap. 1.*

TRIPOLIVM DODON. CAP. XXV.

ΤΡΙΠΟ'ΛΙΟΝ Græcis, ſimiliter Tripolium Latinis, Serapioni *Turbith* dicitur, non illud quidem Meſues & Auicennæ *Turbith*, ſed aliud quod ab illo plurimùm diſtat. Vulgare eius nomen nullum, quod ſciam, niſi quod nonnulli *Camomille bleue*, vel *Marguerite bleue*, non rectè vocant, cùm neque in chamæmeli, neque in bellidum generibus ſit: ferunt autem vocatum Tripolium, quod flores ter die colorem mutet. Hic ex Dodonæo depingitur, & deſcribitur ab eodem foliis longis, latis, viridibus, læuibus & lubricis, glaſti foliorum effigie, inter quæ caulis erigitur rotundus, ſeſquipedalis & maior, ſimilibus foliis veſtitus, niſi minora eſſent, circa ſummum in mulros ramulos fiſſus, in quo flores venuſti, purpurei antequam dehiſcant, hiantes verò luteam intus coronam oſtentant, foliolis cæruleis eam ambientibus, effigie chamæmeli floribus ſimiles: quibus depereuntibus ſuccedit ſemen hirſutũ, candidum, quod in auras abit: radix longa eſt, craſſa, craſſiuſculo cortice amicta. In littoribus maris mediterranei & Oceani copioſè prouenit, quæ æſtus maris reciprocus ſæpe alluit, vt aliquando aquis obruatur, aliquando in ſicco hæreat. In Zelandia magna copia inuenitur. Tripolium vulgare, & Tripoliũ littoreũ vocat Lobellius & Pena. Iulio & Auguſto menſibus

c. 330. ſimp. *Lib. 4. ca. 33.* *Forma.* *Locus.* *Tempus.*

TRIPOLIVM, Dodon.

TRIPOLIVM Vulgare, Lobelij.

TRIPOLIVM Minus, Lobelij.

Li.4. c.130. floret. Quæ omnia satis apte Dioscor. Tripolio congruunt, sic scribentis. Tripoliũ nascitur in maritimis locis, quos alluit mare, & refluit, neq; in sicco, neque in mari. Folia habet, satidi similia, crassiora ramẽ, caulem palmi altitudine, superne diuisum. Narrant huius florem ter die colorem mutare, mane album, meridie purpureum, vespere Phœniceum. Radix alba est, odorata, calidi gustus. Hæc pota in vino drachmarum duarum pondere, per aluum aquam ducit, & vrinas. Secatur etiam in alexipharmaca. Plinius, Tripolium, inquit, in maritimis nascitur saxis, vbi allidit vnda, neque in mari, neque in sicco, folio satis crassiore, caule palmo alto, in mucrone diuiso: radice alba, odorata, crassa, calidi gustus. Datur hepaticis in farre decocta. Hæc herba eadem videtur quibusdam quæ polium, de qua suo loco diximus. Hęc Plinius. Qui sanè & ipse ex iis est qui polium cum Tripolio cõfundunt. Quod enim Theophrastus de Tripolio, id Plinius de polio scripsit, Musæum & Hesiodum citans his verbis, Saliuncã vestibus interponi gratissimum, sicut apud Græcos polium herbam, inclytam Musæi & Hesiodi laudibus, ad omnia vtilem prædicantium, superq; cætera ad famam etiam ac dignitates prorsus; miram, si modo, vt tradũt, folia eius mane candida, meridie purpurea, sole occidente cærulea aspiciũtur. Duo genera eius, campestre maius, siluestre quod minus est. Quidam Teuthrion vocant. Folia canis hominis similia à radice protinus, nunquam palmo altiora. Theophrastus verò. Καὶ ὥς δὴ φασὶ, inquit, τὸ τριπόλιον καθ' ἡσίοδον καὶ μουσαῖον, εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι. διὸ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ, σκηνὴν πηξάμενοι. Id est, Et, vt aiunt, Tripolium Hesiodo & Musæo auctoribus, ad omnẽ rem seriam peragendam vtile: quare id effodiunt noctu tabernaculo structo. Sic aperte Plinius poliũ pro Tripolio conuertit. Gaza tamen Plinium fortasse secutus polium etiam reddidit. Quod autem Plinius adiicit, superq; cætera ad famam etiam ac dignitates, &c. Et quod rursus aliquãto post ad idem poliũ refert, Polio, inquit, Musæus & Hesiodus perungi iubent dignationis gratia, gloriæq; auidos polium tractare, colere. Id, inquam, male intellectum, neque ad polium pertinens ex Theophrasto peruertit, vt declarãt ipsius Theophrasti verba, quæ modo citata proximè consequũtur. Καὶ τὰ περὶ τῆς εὐκλείας δὲ καὶ εὐδοξίας ὁμοίως καὶ μᾶλλον. εὔκλειαν γάρ φασιν ἀεὶ ποιεῖν δ' ἀλίρριον, &c. Qui locus vt rectiùs intelligatur, scire licet Theophrastum de œnothera

Vires.

Li.26. c.7.

Lib.21. c.7.

Lib 9 hist. cap 21.

Li.13. c.20.

Cornar. Embl.1.7. lib.4.

theta cuius radices è vino datæ mores mitiores hilarioréfque efficiunt locutum, fubiungere. Non videtur autem hoc abfurdum. Nam velut affumptio quædã fit eius quod vinofam vim habet. Verum ftolidiora illa & magis incredibilia (legendum enim ἀνθέστερα καὶ ἀπιθανώτερα) & amuleta, & omnino alexipharmaca, & quæ corporibus, & quæ domibus adhibentur: &, vt aiunt, Tripoliũ ex Hefiodi & Mufæi fententia, ad omnem rem grauem aggrediendam vtile effe. Quare etiam noctu tentorio fixo ipfum effodiunt. Sed & ea quę ad bonam famam, ac exiftimationem pertinent fimiliter, & adhuc magis. Bonam enim famam dicunt facere antirrhinum, &c. Præterea foliorum polij colorem ter die mutari fcribit Plinius, quod de Tripolij floribus tradidit Diofcorides. Tripolij breuifsime meminit Galenus his verbis. Tripolij radix guftanti acris eft, & facultate calida in tertio exceffu. Hęc ille. Recentiorum quidam aiunt huius herbæ folia vulneribus omnibus perutilia effe: eorumque fuccum inftillatum, aut ipfa contufa & impofita, ea conglutinare. Aliud Tripolium Lobellius pinxit, ad Padi oftia prouenien, longè minus Monfpeliaco, minorem Conyfam folio, radice, & flore vix æquans. L. 8. fimpl.

GRAMEN, OXYAGROSTIS MARI, CAP. XXVI.

GRAMEN hoc in maritimis prouenit, radice longa, rufa, geniculata, lignofa: foliis graminis, circa radicem multis: caule pedali, iunceo, læui, tereti, enodi, foliis nudo, corticofo, ac fquamofo capite, ex luteo rufefcente, foliolis duobus vtrinq; fubiectis, & veluti cornua prominentibus. Eft & graminis marini fpecies fecundo loco picta, Oxyagroftis marina merito dicenda: in maritimis enim crefcit, radice non geniculata, vt in fuperiore Locus. Forma.

GRAMEN Maritimum, Dalechampy.

OXYAGROSTIS Maritima, Dalechampij.

Gramine, fed fibris multis capillata: caule pedali, furculofo, nodofo, foliis ad fingulos nodos geminis prodeuntibus, longis, anguftis, gramini fimilibus, atrociter prætereuntes pungentibus.

XYRIS

KYRIS MARITIMA, CAP. XXVII.

INTER permulta & varia purgamẽta quæ in littora fluctus eiiciũt, planta hæc ſæpius reperitur, quam Xyrim marinam vocant herbarij. Radice eſt longa, craſſa, geniculata, cortice rufo obducta, multum fibrata: caule pedali, foliis vndiq; aggeſtis operto, longis, virgatis, in cacumine mucronatis. In caulis faſtigio tres quatuorve ſiliquæ prominent, & ipſæ ruſeſcentes, anguloſæ, ſeminibus farctæ velut compreſſu dilatatis, rufa membrana contectis, perſpicua tamẽ vtrinq; macula in medio nigra, cum mandun-tur lignoſis & duris, guſtu ſubadſtringentibus.

Forma.

CICHORIVM BVLBOSVM. CAP. XXVIII.

Nomina.
Locus.
Forma.

EST & hæc planta maritima, quæ à foliorum effigie & à radice Bulboſa Cichorium bulboſum iure dicitur, in arena maris prouenit, radice bulboſa, articulorum veluti cingulis diſtincta, ſuperiore & inferiore parte exilibus fibris villoſa, oblongum, genicularum, & craſſiuſculum caulem ex ſe emittente, terræ inſtratum, quamplurimis, ac valde exilibus fibris ex geniculorum nodis huc illuc ſe ſpargentibus, & arenis ſe infigentibus: foliis Cichorij in ambitu diſſectis, paucis, lacte manantibus, guſtu non inſuaui, flore luteo, hieracio ſimili in pappos abeunte. Quidam perdicium eſſe ſuſpicatur à Theophraſto memoratum his verbis.

Lib.1. hiſt. cap.11.

Καὶ τὸ περδίκιον καλούμενον, καὶ γὰρ τοῦτο παχείας τε καὶ πλείους ἔχει τὰς ῥίζας, ἢ φύλλα. καλεῖται δὲ τὸ περδίκιον, διὰ δ' τοὺς πέρδικας ἐγκυλίεσθαι καὶ ὀρύττειν. Id eſt, Et perdicium. Etenim id craſſas & multas habet radices, aut folia: vocatur autem perdicium, quod perdices ad id ſe volutent, & id effodiant. De quo Theophraſti perdicio (hoc enim nomine diuerſi auctores diuerſas plantas nuncuparunt) ſtatim poſt Cichorium vulgare loquitur Plinius. Cichoriũ & ſimilia circa terra folia habent, germinãtibus ab radice poſt Vergilias. Perdicium & aliæ genres quàm Ægyptij edunt: nomen dedit auis id maximè eruens. Craſſas plurimáſque habet radices. Quæ ex Theophraſto Plinium conuertiſſe perſpicuum eſt, niſi quòd ab Ægyptiis, aut ab aliis gẽtibus edi Theophraſtus non ſcripſit. Sic noſtrũ iſtud Cichorium craſſas habet radices, nempe bulboſas, & non ſolùm plurimas, vt ait Plinius, ſed & fol.a, vt ſcribit Theophraſtus, ſi quis radiculas innumeras ex caulis humi iacentis nodis prodeuntes intelligat.

Lib.21.ca.17.

CICHORIVM Bulboſum, Dalechampij.

NAST

NASTVRTIVM MARITIMVM, CAP. XXIX.

NASTVRTIVM marinum in sabulosis maritimis prouenit, radice candicante, multiplici, caule pedali, folio Nasturtij hortensis, acri: flore purpureo, copioso, semine in loculis hastæ auspidi similibus, rara mirabilique figura, & huic plantæ penè dixerim peculiari. *Locus.* *Forma.*

THLASPI MARITIMVM, CAP. XXX.

THLASPI marinum idq; minimũ in maritimis prosilit, radice lignosa, longiuscula, in surculos diuisa, candida: caulibus multis, dodrantalibus, simplicibus, foliosis: foliis multis, exiguis, angustis, longis: flore in summis caulibus copioso: semine flauo, lato, thlaspi simili, acri in loculis turbinatis concluso. *Locus.* *Forma.*

THLASPI *Maritimum, Dalechampij.*

CHAMAEMELVM *Maritimum,* CAP. XXXI.

IN LITORIBVS & arenis maritimis gignitur, radice nigra, crassiuscula, in fibras multas diuisa: caulibus multis, humi sparsis: foliis cotulæ grandioris, in caulibus vtrinque dispari situ dispositis: flore leucanthemi. Quidam cotulam marinam vocant.

CHAMAEPEVCE *Maritima,* CAP. XXXII.

IN MARITIMIS quoque nascitur, radice crassa, obliquè exporrecta, tota inferiore sui parte radiculas multas mittente, carnosas, superiore verò caules multos propè radicem, velut tubis in sese mutuo farctis coagmentatos, surculosos, foliis piceæ aut asparagi, disparibus interuallis ex caule prodeuntibus, vno coalitu multis, & tanquam in penicilli comam congestis: flore paruo, purpureo, ex surculorum alis emergente. Sunt qui asparagi marini speciem esse contendant.

CHAMAEMELVM maritimum, Dalech.

CHAMAEPEVCE maritima, Dalech.

ERVCA MARITIMA, CAP. XXXIII

Nomina. LANTAM hanc Doct. Myconus Erucam marinam vocat, quod sapore Erucam æmuletur, & nō nisi in maritimis nascatur. Ca[illegible] etiam *Rucas de mar*, id est, Erucam marinam, appellāt. Ad cub[illegible] altitudinem attollitur, *Forma.* folia habet crassa, læuia, laciniata, ad sen[illegible]o-nis folia accedentia, pinguia, succosa, humi repentia, infernè quandóque rubescentia: ex quorum medio cauliculi tres, quandóque plures prodeunt, ab imo rubescentes, rotundi, striati, surculosi, læues, solidi, modo recti, modo h[illegible] iacentes: in quorum verticibus flosculi emicāt purpurascentes, raphani floribus similes: semen in siliquis triquetris concluditur minutum: radices longæ, tenues, candidæ, intus lignosæ, per summa arenæ sparsæ, gustu aliquantum acres. *Locus.* Nascitur in arenosis maritimis, vt diximus, floret Aprili & Maio. *Vires.* Foliorum, caulis, denique totius plantæ sapor acris est, cum quadam amaritudine, & medius inter Erucam & sinapi. Hæc fere Myconus. Qui præterea scripsit se frequenti experimento obseruasse & compertum habere, aquam huius plantæ stillatitiam tepidam, quatuor vnciarum pondere mane potam, colicis doloribus, nephriticis, calculosis, mirè conferre. Eadem planè, vel certè similis huic est planta quæ à Lobellio & Pena Cakile

ERVCA Maritima.

CAKILE Serapionis, Lobel.

Serapionis Erucæ folio, napi flore, vulgo Eruca marina dicitur, quia non nisi in littoribus maritimis, aut inde in hortos translata reperiatur: plurima autem prope Venetias & Magalonam, foliis laciniatis, diuisura crebra senetionem, vel Erucam, nisi crassiora, & candidiora essent, referens. Flores autem purpureos iuxta caulium ramulos sparsos, magnitudine & similitudine napi habet: semen oblongum, mucronatum, fungosum, ex singulis floribus secundum caulem binos, sibiq; mutuo apicum duntaxat cohæsu iunctos, gustu Erucæ aut napi, salso: radicem lignosam. Strenue purgare asserit Anguillara.

PARTHENIVM Maritimum.

CAP. XXXIIII.

MARITIMVM & minimum Parthenium siue Cotulam exhibuit Pena: quæ ad Cestij Narbonensis radices non procul a piscatorum attegiis oritur, & cichorio bulboso lubens associatur. Exilibus palmaribus cauliculis humi sternitur, quibus folia insunt Caphthalmi vulgaris paria, diuisura bellidis maioris, carnosa, odore ferientе, putidulo, cotulæ vulgaris, floribus non ita dissimilibus. Vires autem nec inferiores, nec dispares. Permultæ sunt aliæ plantæ maris accolæ, vt diximus, sed aliis eiusdem generis ita affines, vt ab iis disiungi, ac diuelli commodè non possint. Quare non hac, sed eadem cum illis tractatione comprehenduntur.

PARTHENIVM Maritimum minimum.

IVNCVS MARINVS,

CAP. XXXV.

IVNCVS marinus gramineus Pseudoschœnanthum etiam dicitur, quod specie, magnitudine, culmo, colore vero schœnantho similis sit, adeo vt illius congenerem esse quidam dixerint. Sed viribus quàm maximè differunt. Præterea Iuncus marinus foliis est gramineis, flore multum dissimili, nimirum specioso, papposo, densè congesto in vulpinam caudam quincuncialem & sex vncias longam, sericeo argenteóve nitore alopecuri ritu fastigiato. In Adriaticis littoribus frequens occurrit, & aliis mediterraneis, vt in litore mediterraneo

MARINVS Gramineus Iuncus, Lobell.

agri Monspeliensis pone aquas marinas. Hæc ex Lobellio. Maritimum alium depinxit Pena, qui tantum in littoribus, & arenosis Narbonæ & Galloprouinciæ repe[ri]tur, vix sesquipalmum & pedem æquans, foliis multis, tenuibus, candicantibus, angustis, & caule sesquipalmari duplo longioribus, lentis, sparsis, inflexis, è radice nigra, simpliciore cyperi longi modo, geniculata, longius serpente, mul[tis fi]bris capillata, sapore grato. In summo caule foliola plurimùm terna conspiciuntur, tres p[olli]ces lon[g]a, flos globosus, Iunceis femini[b]us [p]lumosis stipatis, asperiusculus, ex fusco & purpureo pallidulus, ampeloprasi magnitu[din]e & figura.

PASTINACA MARINA, CAP. XXXVI.

CRITHMUM secundum Matthiolus facit plantam hic appictam, a Cortuso missam, quæ fœniculo marino, Crithmo primo eiusdem, ferè similis est, nisi foliis esset angustioribus, & cacumine mucronatis, atque pungentibus, [sal]so & acuto sapore: caulibus magis succosis, vegetioribúsque, in quorum cacumine r[amu]li exeunt bini, terni, quaternive, singuli sin[gu]las vmbellas ferentes, albis flosculis refertas, è quibus semen oritur fœniculo quadamtenus simile, spinulis obsitum: cui similem quoque radicem profert. Dodonæus, qui etiam fœniculum marinum Crithmum primum esse arbitratur, hanc plantam Crithmum secundum statuit, & Crithmum spinosum vocat. Rectiùs, opinor, Pena & Lobellius Pastinacam marinam, quia in maritimis sabuleris Narbonensis Prouinciæ, inter eryngia nascitur, cuius radices erutas plebecula esitat, & Pastinacam marinam vocat: sunt enim prorsus eodem sapore, nec longè à figura absunt. De tertio Chrithmi genere à Matthiolo tradito diximus hoc libro.

PASTINACA marina Pen. & Lob. Crithmum II. Matth.

LENTICVLA Marina Serapionis, CAP. XXXVII.

SERAPIO Lenticulæ marinæ meminit, quam ex Lobellio hîc repræsentamus. Tyrrheni maris & Adriatici indigena est, inquit, foliis angustis Osyridis scopariæ dictæ, in flexilibus loricatis petiolis sesquipalmaribus refertis & onustis, copiosis baccis, vacuis, mēbranaceis, Cap 135. simp.

LENTICVLA marina Serapionis, & Vua marina quorundam.

LENTICVLA marina serratis foliis, Lobell.

teretibus, lenticulis similibus & paribus, vnde ei nomen. Est huic persimilis & eadem, nisi latiora & breuiora, nonnihil ambitu serrata essent folia.

EX SVRCVLIS ARBORVM CONCHAE ANATIFERAE, CAP. XXXVIII.

MVLTA à veteribus Historicis literis mandata fuere, falsi suspecta, imo fabulosa & risu digna credita, quæ tandem à verò non abhorrere cogimur fateri, à natura magis stupenda miracula nobis ob oculos ponente. Quid enim admirabilius quam ex putridis nauium lignis, aut ex arborum stipitibus surculísve in littus proiectis, & maris alluuionibus perpetuò irrigatis conchas, & ex iis aues generari? At id verisimum esse non solùm testantur Septentrionalium rerum Historici, sed etiam harum rerum studiosi & curiosi viri, qui viderunt non solùm in Scotia, vt illi narrant, aut Orcadibus maris Caledonij Arctici, olim à Romanis classe deuictis, sed etiam in Anglia, & Galliæ Britannia. Scribunt Pena & Lobellius se ad Tamesim amnem, qua Londinum præterfluit, conchas pediculo rugoso, crassiore, è nauis annosæ carina auulsas habere. Sunt eæ conchæ pusillæ, circinatæ ferè rotunditatis, foris albidæ, lucidæ, leues, tenuitatémque testæ ouaceæ fragilem, biforem Mytuli modo præferentes,

EX. Surculis Arborum Concha Anatifera.

nuci Amygdalæ compressæ pares. Pendulæ autem hæ erant foris ad imum ventricosæ nauium carinæ, cui musco & limo semiputridæ innati erant, quasi fungi pediculi, quos fere vrachum vmbilici parui dixisses, cuius extremum, fructuum ritu inserebatur latiusculæ basi conchæ, quasi vitam alimoniamq; inde suggerent auiculæ, quarum auicularum rudimenta e summa parte conchæ hiantis conspiciuntur. Pediculos istos ferunt Historici, primum e vermiculis concreari, quod non potuerunt illi scire, neque adhuc credere. Præterea certo asserunt, easdem conchas elegantissimè efformatas è surculis arborum temerè quà maris æstus alluit, proiectarum enasci. Earũ conchas quæ humi & in sicco manent, emori. Ex iis quæ in maris alluuionibus rapiuntur, aues excludi, & in Anatem, aut ei congenerem auem adolescere. Has Angli, & Britanni Galli *Barnacles* vocant, Scoti *Clakis*, qui his auiculis abundant, & capiuntur dum per brumam gelu concreuerunt paludes. Sapit nobis hesitantibus, inquit Lobellius Anatem, aut Anserem siluestrem.

LIGNA LAPIDEA, CAP. XXXIX.

EST & id permirum, sed verum, quod & vidi, & tradunt Pena & Lobellius, esse amnes & riuulos in quibus mersi pali lignei, radicæ, contiue, aliquot mensibus lapidescunt, imo fere in ferri naturam abeunt, eadem perstante superficie, situ striarum, & fibrarum ductu pristino: & quas eminus assulas ligni diceres, attrectando & lapidi illidendo, dicas esse lapidem ferri metallo immixtum, soliditate, grauitate, duritie, & duratione lapidea, nec flammis obnoxia.

PHALLVS HOLLADICVS, CAP. XL.

PHALLVS, in maritimis Hollandiæ, ac Zelandiæ arenosis gignitur, hominis pudendo suo præputio contecto adeò similis, vt inde nomen sit tributum. Siue integrum, & partibus adhuc suis constantem, ac compactum, minimè diuisis, siue in partes è quibus componitur, iam discissum inspiciamus, ad verendorum hominis figuram sic accedit, vt in eo generando lusisse natura videatur lasciuius, succo in arenis frigidis

sic is

ſiccíſque reperto, è quo penem hominis fingere meditata ſit, afflatu etiam maris fortaſsis adiuta, cuius vim maximè genitalem eſſe periti rerum naturalium omnes teſtantur, & ſuis Poëtæ fabulis indicant, τὴν ἀναδυομένην ἀφροδίτην verſibus celebrantes, nempè Venerem è maris fluctibus exorientem, ac emergentem. Poſteriore parte velut inter duas prominulas nates, cauum patet: (malo enim cum podice comparare, quàm cum muliebri vulua) In id cauum, tanquam in Scroti fundum, tenue filum ſubit, bifidum, quo tanquam radice, in arenoſo ſolo defigitur. Quod terræ proximum eſt, Bulgæ figura, inferiora Phalli operit, extremaq; ora laciniata, in apices extantes diducta, vndique illum amplectitur, rugoſi Scroti quadam imagine. Bulga detracta ſubeſt aliud inuolucrum, tanquam elytroeides tunica in hominis teſticulis. Superiore anguſtius, ac minus, Phallum circundans orbe ſim-

PHALLVS Batauicus integer.

PHALLI Batauici ſeparatæ partes.

plici linea circumeunte, non tamen continuato, ſed interrupto rima, quæ veluti duorum teſtium interuallum, ac interſtitium oſtendit. In tuberculum ſubrotundum id deſinit, radici vicinum, cui radix inſeritur. Inde penis in longum porrigitur, mentulæ ſpecie, punctis quibuſdam notatus, in ſummo, ſub præputio, pertuſus, rotundo foramine, quod in extremo hominis veretro fiſſuram imitatur, qua vrina profluit. Munit ſummum illud faſtigium, & veſtit præputium, (ſic enim aptiſsimè vocari poteſt,) vndique circumuolutum, cutis plicatilis modo. Extrema parte præputij carnoſi oſculi rotundus velut apex eminet, fiſtuloſus, pelle circum criſpata, humani præputij corrugato fini ſimilis. Raræ huius & admirabilis plantæ exactiorem & ampliorem hiſtoriam tradidit, vulgato de eius forma libello, Belga quidam, vir huius tractationis ſtudioſiſsimus, ac imprimis diligens.

HISTORIAE OMNIUM PLANTARUM LIBER DECIMUS-TERTIUS,

In quo omnes plantæ, quæ non nisi aliis innixæ scandunt, describuntur.

VITIS, CAP. I.

STIRPIUM quidem plurimarum erecta est ad cœlum natura, nostræ perfectionis æmula, cœli appetens, longe quàm nos fœliciùs, qui frustra spectamus ipsum, nec nisi terram sapimus, vt ait Scaliger, tamen nonnullæ sunt natura tam imbecilles & caducæ, vt nisi ridicis & pedamentis fulciantur, vel nisi pergulis, sepibus, arboribus, fruticibus adnascantur, aut prope ista ferantur, vel iis veluti adminiculis nixæ attollantur, & adolescant, per humum repentes aut aridæ & exuccæ permaneant, imperfectéque frutificent, aut breui emoriantur. Quæ res differentiam perspicuam parit, qua stirpes istæ ab aliis secernuntur, quæ nullius fulcri ope sese attollunt, adolescunt, vigent, florent, & fructus perfectos edunt. In illorum genere vitis habetur, quæ sursum versus serpit, omnibus tum facie, tum liquore suauissimo quem fundit, notissima. Eam hîc intelligimus quæ Græcis ἄμπελος οἰνοφόρος, & ἄμπελος ἥμερος, Latinis Vitis vinifera, & satiua seu culta nominatur, Arabibus *Harin, karin* seu *karni*, Italis *Vite vinifera*, Germanis *Weinreb*, Gallis *Vigne*. Dicitur autem ἄμπελος quasi ἔμπηλος, vinea, quia πηλὸς olim vinum significabat. Vitis verò à vino, vel, vt scribit Ruellius, quoniam inuitetur ad vuas pariendas. Innumera vitium reperiuntur genera. Quare singula persequi supetuacaneum fuerit: quandoquidem varietatem accipiunt multiplicem à soli conditione, moréque, & solis ab æquatore inclinatione. Si quis tamen illa disquirere desiderat, rei rusticę scriptores Pliniúmque legat, qui profecto non omnia, sed maximè insignia persecutus est: quippe quæ totidem pene sunt, inquit, quot agri. Hoc tantum dicam, vites quasdam esse simplices in prouinciis quibusdam, quæ per se sine vllo pedamento, vt ait Plinius, artus suos colligunt, & breuitate crassitudinem pascunt: alias arbustinas, quæ Græcis ἀναδενδράδες, & δενδρίτιδες dicuntur, ipsa verò arbusta quibus maritatæ fulciuntur, eisdem nominantur vocibus. In Campaniæ agro, vt ait Plinius, populis nubunt, maritásque complexæ, atq; per ramos earũ procacibus brachiis geniculato cursu scandẽtes, cacumina æquant, in tantum sublimes, vt vindemiator authoratus rogum ac tumulum excipiat. A radice vitis caudex vnus contortus exit, qui in ramos frequentes scinditur. Multiplici cortice vestitur, rimoso, membranaceo, flagellis longe latéque vagantibus, sarmentorum foliis latis, multifidis, platani aut aceris diuisura, & per extremum

Nomina (margin, beside "ligimus quæ Græcis…")
Genera. (margin, beside "tur ad vuas pariendas…")
Lib. 14. c. 1. & 3. (margin, beside "quirere desiderat…")
Lib. 14. c. 1. (margin, beside "quæ per se sine vllo pedamento…")
Ibidem. (margin, beside "bus. In Campaniæ agro…")
Forma. (margin, beside "in tantum sublimes…")

CCC 4

VITIS Vinifera.

Lib. 14. c. 1.

ſerratis, quæ ex longo pediculo pendula laſciuiunt: floribus fructum ambientibus, lanugineis. Vua compluribus aciuis aceruata, ſeminibus tunica clauſis. Acini numeroſi, qui magnitudine, colore, ſaporibus multiplicantur in vino, hîc purpureo lucentes colore, illic fulgentes roſeo, nitentéſque viridi. Candidæ enim vuę nigræque vulgares. Tument verò mammarum modo Bumaſti, vt ſcribit Plinius: prælongis dactyli porriguntur acinis. Eſt & alia naturæ laſciuia, vt pręgrandibus adhæreant pe[illegible]lis patui, mites, & ſuauitate certantes, Lept[illegible] vocant. Vini omnes in vniuerſum facultates ex Dioſcoride, Plinio, Galeno, commemorare ſuperuacaneum & tædio plenum foret. Quare aliarum vitis partium vſum medicum ex[illegible]emus.

Vires & Tempor. Lib. 5. c. 1.

Vitis viniferæ folia capriolique trita & [illegible]lita, inquit Dioſcorides, capitis dolores [illegible]chique inflãmationes & ardorem cum po[illegible]ta mitigant, folia etiam per ſe impoſita, [illegible]t pote quæ refrigerant & adſtringunt. Succus [illegible]x ipſis potus dyſentericis, ſanguinem expu[illegible]bus, ſtomachicis, & citta laborantibus mulieribus prodeſt. Madefacti in aqua [illegible] & pori eadem efficiunt. Lachryma verò eius quæ veluti gummi in eius caudic[illegible]bus concreſcit, pota cum vino calculos pellit. Illita lichenas, ſcabies & lepras ſanat. Oportet autem locum nitro antea confricaſſe. Eadem cum oleo frequenter inuncta pilos denudat: potiſſimum aquoſus humor, qui ex incenſis viridibus ſarmentis exudat. Hic etiam myrmecias inunctus eiicit. Cinis ſarmentorum & vinaceorum circa ſedem quæ antea ablata amputatáve ſint codylomata & thymia, cum ac[illegible] illitus ſanat. Confert luxatis & viperarum morſibus, lienis inflammationibus [illegible] roſaceo & ruta & aceto illitus.

Lib. 14. proem.

Plinius ea ex Dioſcoride referens, in paucis ab eo diſſentit, folia vitium, inquit, & pampini capitis dolores, inflammationéſque corporum mitigant cum polenta, folia per ſe ardores ſtomachi ex aqua frigida: cum farina verò hordei articularios morbos. Pampini triti & impoſiti, tumorem omnem ſiccăt. Succus eorum dyſentericis infuſus medetur. Lachryma vitium, quæ veluti gummi eſt, lepras & lichenas, & pſoras nitro ante præparatas, ſanat. Eadem cum oleo ſæpius pilis illitis, pſilothri effectum habet, maximéque aqua, quam virides accenſæ vites exudant: qua & verrucæ tolluntur. Pampini ſanguinem excreãtibus, & mulierum à conceptu defectioni diluti potu proſunt. Cortex vitium & folia arida vulnerum ſanguinem ſiſtunt, ipſúmque vulnus conglutinant. Vitis albæ viridis tuſæ ſucco & thuræ, impetigines tolluntur. Cinis ſarmentorum vitiúmque & vinaceorum condylomatis & ſedis vitiis medetur ex aceto: item luxatis & ambuſtis, & lienis tumori, cum roſaceo & ruta & aceto. Item igni ſacro ex vino citra oleum aſpergitur: & intertrigines & pilos abſumit. Dant & bibendum cinerem ſarmentorum ad lienis remedia aceto cõſperſum, ita vt bini cyathi in tepida aqua bibantur, vtque qui biberit in lienem iaceat. Clauiculæ ipſæ quibus repunt vites, tritæ ex aqua potæ, ſiſtunt vomitionum conſuetudinem. Cinis vitium cum axungia verere, contra tumores proficit, fiſtulas purgat, mox & perſanat: item & neruorum dolores frigore ortos, contractionéſque: contuſas verò partes cum oleo: carnes excreſcentes in oſsibus cum aceto & nitro: ſcorpionum & canum plagas cum oleo.

oleo. Corticis per se cinis combustis pilos reddit. Quas mulieres Dioscorides κισσώσας dixit, Plinius mulierum à conceptu defectionem interpretatur. Id malum κίττα dicitur, quod vitium auctore Paulo, accidere cõsueuit: tertio à conceptu mense potissimum, varia & à natura aliena mulieribus appetẽtibus, veluti carbones extinctos, cretam cimoliam, aliáque complura, ob vitiosa quæ in ventriculi tunicis continentur excrementa. Plinius Malaciam stomachi vocauit. Præterea cinerem vinaceorum dixit τέφραν τῶν στεμφύλων. Sunt enim στέμφυλα Galeno auctore, τὰ στερεὰ λείψανα τῆς σταφυλῆς, ἐπειδὰν ἐν τοῖς ληνοῖς ἐκθλιβῇ πᾶς ὁ χυλὸς αὐτῶν. ἃ καὶ αὐτὰ συντιθέασιν ἐν πίθοις οἱ ἄνθρωποι, σφίγγοντές τε καὶ πιλοῦντες ἰσχυρῶς, ὀνομάζοντές τε τρύγα αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ ἐγὼ στέμφυλον ἐκάλεσα. τὴν δὲ τοῦ στεμφύλου προσηγορίαν ἐπιφέρουσιν αὐτῷ τῶν κλημάτων ἐκπεφυκότι ῥιζώματι τῶν ῥαγῶν. Id est, Sunt enim stemphyla id est vinacea, solidæ vuæ reliquiæ, quum in torculari succus ipsius omnis prorsus expressus fuerit, quas etiam homines in doliis componunt, stipantes ipsas valde atque constringentes: appellántque idipsum τρύγα, id est, fæcem, quod ego στέμφυλον, id est, vinaceos appellaui. Nomine autem στεμφύλου id est, vinaceorum, acinorum radicem quę ex palmite enascitur, appellant. Plinius sarmenta vuarum in quibus acini fuere nuncupauit: Columella, pedem & Scipionem acinorum: fructus verò vitis facultates hæ sunt ex Dioscoride. Vua (Græci σταφυλὴν à Staphylo liberi patris filio appellant) recens quæuis aluum turbat, & stomachum inflat. Minus horum particeps quæ aliquandiu decerpta pependit, quod in ea copia humoris exaruerit. Stomacho accommodata est, appetentiámque cibi excitat, & imbecillis conuenit. Quæ autem in vinaceis aut vinario vase seruatæ sunt, ori & stomacho gratæ sunt. Aluum sistunt, vesicam tamen & caput tentant. Prosunt sanguinem expuentibus. [illegible]iles iis sunt quæ in mustum coniectæ sunt. Sapa verò aut musto conditæ stomachum magis infestant. Reponuntur & cælesti cum aqua, prius passæ factæ, minusque vinosæ fiunt, siticulosis, ardentibus & longis febribus vtiles. Vinaceorum reconditi inflammatis, duris, turgentibúsque mammis cum sale illinuntur. Vinaceorum decoctum dysentericis, cœliacis, & fluxui muliebri infusum confert. Ad insessiones quoque ac clysmata assumitur. Nuclei acinorum adstringunt, stomacho grati. Testi autem & triti, & pro farina illiti, dysentericis, cœliacis, & stomacho resolutis prosunt. Plinius de iisdem eadem ferè tradit. Recentes vuæ stomachum & spiritum inflant, aluumq; turbant: itaque in febri damnantur, vtique largiores. Grauedinem enim capitis, morbúmque lethargicum faciunt. Innocentiores quæ decerptæ diu pependere: qua ventilatione etiam vtiles fiunt stomacho ægrísque: Nam & refrigerant leuiter, & fastidium auferunt. Quæ autem in vino dulci conditæ fuere, caput tentant (Alij legunt, Quæ in vino aut dulci conditæ fuere &c.) Proximæ pensilibus palea seruatæ. Nam in vinaceis seruatæ & caput, & vesicam, & stomachum infestant. Sistunt tamẽ aluum, sanguinem excreantibus vtilissimæ. Quæ verò in musto fuere, peiorem vim etiam habent, quàm quæ in vinaceis. Sapa quoque stomacho inutiles facit: saluberrimas putant medici in cælesti aqua seruatas, etiam si minimè iucundas: sed voluptatem earum in stomachi ardore sentiri, & in amaritudine iecoris, fellísque vomitione in choleris, hydropicis cum ardore febrium ægrotantibus (Alias, fellísque vomitione, & in choleris, ac hydropicis cum ardore febrium. At in ollis &c.) At in olla seruatæ & os & stomachum & auiditatem excitant (in aliis exemplaribus scriptum est, & in os & stomachum auiditatem &c.) Paulò tamen grauiores existimantur fieri vinaceorum halitu. Vuæ florem in cibis si edere gallinacei, vuas non attingunt. Sarmenta earum in quibus acini fuere, adstringendi vim habent, efficaciora ex ollis. Nuclei acinorum eandem vim obtinent. Hi sunt qui in vino capitis dolorem faciunt. Tosti tritique stomacho vtiles sunt. Inspergitur farina eorum, polentæ modo, potioni,

Lib.28.c.7.

Lib.2 Ali.

Lib.23.c.1.

Lib.23.c.1.

potioni, dyſentericis, cœliacis, & diſſolutis ſtomacho. Decocto etiam eorum fo-
uere pſoras & pruritum vtile eſt. Vinacei per ſe minus capiti aut veſicæ nocent
quàm nuclei: mammarum inflammationi triti cum ſale vtiles. Decoctum eorum
veteres dyſentericos & cœliacos iuuat, & potione, & fotu. Hoc Plinius à Dioſcori-
de diſſidet, quod in ollis ſeruatas ſtomachum infeſtare dixit, Dioſcorides εὐστομάχους,
id eſt, ſtomacho gratas. Interim varij ſeruandarum vuarum modi ab vtróque indi-
Lib.2. Ali. cantur, quos & declarat Galenus his verbis. In vinacea ollas nouas vuis refertas
condunt, operculis exactè obturantes, ne alicunde difflentur, & qua operculum
cum olla committitur, pice illinunt, perſpiratus omnes obſtruentes. Huiuſmodi
vua ventriculum diſſolutum roborans, hominibus cibum faſtidientibus appeten-
tiam excitat, non tamen per aluum ſubſides: & ſi ſumpta largius fuerit, caput ferit.
Quæ in muſto conditur, magis adhuc quam hæc caput infeſtat. Penſilis verò nihil
prorſus caput lædit, ventrem autem nec ſiſtit, nec ad deiectionem irritat. Sic Dio-
ſcorides κρεμασθείσας habet, & Plinius pẽſiles, & τὰς ἐκ τῶν στεμφύλων, καὶ ἐκ τῶν βρύτων.
Plinius primum in vinaceis, deinde in ollis ſeruatas appellat, addens has grauiores
exiſtimari vinaceorum halitu, vt in ollis ſeruatas eaſdem eſſe oſtenderet, quæ & in
vinaceis ſeruantur. Vinacea autem vocat στέμφυλα, id eſt, vuarum expreſſarum reli-
quias, vt ex Galeno expoſuimus: in ollis conditas & ſeruatas Cœlius Aurelianus
Lib. 14.c.1. Ollares nuncupat, in palea, Paleares. Hunc modum ſeruandarum vuarum Plinius
ſic declarat. Durant aliæ per hyemem, penſili concameratæ nodo. Aliæ in ſua tan-
tum continentur anima, ollis fictilibus, & inſuper doliis incluſæ, ſtipatæ vinaceis
circumſudantibus. Hîc tamen annotat Hermolaus in codicibus vetuſtis legi foliis
Lib.15.c.17. non doliis ex Plinij ipſius auctoritate ſic ſcribentis. Liguria maritima Alpibus pro-
xima vuas ſole ſiccatas iunci foliis inuoluit, cadíſque conditas gypſo includit. Hoc
idem Græci platani foliis, aut vitis ipſius, aut fici, vno die in vmbra ſiccatis, atq; in
cado vinaceis interpoſitis. Sunt & alij ſeruandarum vuarum modi præter hos tres,
quorum Dioſcorides & Plinius meminêre. Nam & ſapa aut paſſo condiebantur,
& in aqua pluuia componebantur. Eſt & id annotandum à Plinio ſarmẽta vitium
in quibus acini fuere στέμφυλα dici, & nucleos acinorũ, γίγαρτα Dioſcoridi, Latinis
vinacea, rurſus vinaceos στέμφυλα, quorum decoctum dyſentericos & cœliacos iuua
re tantum dixit, Dioſcorides addit καὶ ῥοϊκάς, ſubaudiendo γυναῖκας, Ruellius fœmi-
nas fluxione vuluæ laborantes interpretatus eſt, nec id abſurde, iis enim vinaceo-
rum decoctum aptiſſimum eſt remedium. Cornarius tamen ῥοϊκὰ legit, & ῥοϊκὰ τὰ
πάθη intelligit, quæ & fluidas alui affectiones conuertit, quod & cõfirmare videtur
Lib.6.ſim. Galenus ſcribens. Vinacea ſecundo ordine ſiccant, refrigerant primo. Subſtantia
eorum craſſa eſt, & terrea, quod guſtus indicat: nam omnibus ventris cum proflu-
uio iunctis affectibus cõferunt. Eſt & Vua quæ Græcis σταφὶς & ἀσταφὶς vocatur, paſſa
Lib.14.c.1. latinis. A' patientia nomen acinis datur paſsis, inquit Plinius. Aliis placet paſſum
eſſe quod in rugas eſt contractum, vnde vua paſſa dicta, quod ſit rugis implicita,
cum in ſole ſuſpenſa fuerit, vt paſſa frons, & caperata, rugis exaſperata. Sic myrtus
nigra Catoni in vmbra perareſcit, dum erit paſſa. Vuæ paſſæ facultates hæ ſunt ex
Lib.5.c.4. Dioſcoride. Vua paſſa alba adſtringentior eſt. Prodeſt caro earum eſitata arteriæ,
tuſſi, renibus, & veſicæ. Item dyſenteriæ, ſi per ſe cum vinaceis edatur, & cum milij
& hordei farina, & ouo commixta, cum melle in ſartagine fricta. Valet & ad pitui-
tam è capite detrahendam per ſe, & cum pipere commanducata. Sedat teſtium in-
flammationes, impoſita cum farina fabacea, & cumino. Epinyctidas, carbunculos,
fauos, & putredines circa articulos, & gangrænas, ſine vinaceis trita & cum ruta
impoſita, ſanat. Podagræ conuenienter cum panacis ſucco illinitur: mobiles vn-
Lib.23.c.1. gues illita celerius extrahit. A' quibus non diſcrepat Plinius niſi in paucis duntaxat.
Vua paſſa quam Aſtaphida vocant, ſtomachum, ventrem, interanea tentaret, niſi
pro

pro remedio in ipsis acinis nuclei essentiis exemptis vesicæ vitiis habetur, & tussi alba vitio. Vtilis & arteriis & renibus, sicut ex his pastum, pusim & serpētibus, contra hæmorrhoida potens. Tei ... m inflammationi cui ... vina cumini aut coriādri imponuntur: item carbunculis, articularibus morbis, siue nucleis tritæ cum ruta: fouere ante vino vlcera oportet. Sanant epinyctidas, & ceria, & dysenteriam cum nucleis. Et in oleo coctæ gangrænis illinuntur cum cortice raphani, & melle. Podagris & vnguium mobilibus cum panace, & per se ad purgandum os, caputque, cum pipere commanducantur. Vitis satiuæ facultas, inquit Galenus, adsimilis est agresti, sed ad omnia imbecillior. De eadem Symeon Sethi ex eodem fusius hæc prodidit. Vuæ plus nutriunt reliquis operis, minus tamen ficis: neque mali succi sunt, si maturæ fuerint exquisite. Tamen his non robusta nec densa, sed laxa & flaccida caro gignitur. Maximum quidem horum bonum, inquit Galenus, quod celeriter subeunt, atque adeo si retinentur, lædunt: neque enim tunc probè concoquuntur, sed crudum gignunt humorem, qui non facile in sanguinem transmutetur. Nucleorum natura sicca, & quodammodo adstringens est. Pertranseunt igitur omnia intestina non alterati. Pensiles vero vuæ neque sistunt ventrem, neq; protitant, cæteris autem facilius concoquuntur. Neque vuarum parua est in dulcedine, & austeritate, & acore & aciditate differentia. Dulces quidē calidiorem habent succum, austeræ vero & acidæ frigidum. Aluum subducunt dulces, & maximè quando humidæ fuerint. Omnium itaque tutissimus vsus est quando carnosæ fuerint, & maturæ, & mediocriter quis ipsas sumat. Vuæ albæ magis subducunt aluum quàm nigræ. Omnes autem ciborum appetentiam excitant, & ventrem. Conuenit, cum eduntur, membranam & nucleos expuere, quod difficulter conficiantur. Quæ immaturæ sunt, ventrem sistunt, at stomacho bonæ. Caliditatem à flaua bile ortam, sedant, minus vero nutriunt. Oportet autem non solum vuas, sed etiam omnes fructus molli cortice præditos ante reliquos cibos apponere. Vua passa, auctore Galeno, satiua quidem concoquendi, adstringendi, & leuiter digerendi facultate prædita est. At agrestis vehementer acrem obtinet, adeo vt ex capite purget, abstergátque valenter. Itaque ad psoram accommoda est: sed & vrendi vim habet. Idem vini vsum medicum breuiter perstringit his verbis. Vinum ex secundo est ordine excalfacientium: sed quod admodum vetus est, ex tertio: sicut mustum quod vocant, ex primo. Caliditati eius proportione respondet siccitas. Vina vetusta neruos lædunt, inquit Dioscorides, & reliqua sensuum instrumenta: gustu tamen iucundiora sunt. Quare ab iis qui partem aliquam internam debilem habent, cauenda sunt. Attamen in secunda valetudine paucum, aqua dilutum innoxiè sumitur. Nonum inflat, ægrè concoquitur, grauia somnia inducit, vrinam ciet. Aetate medium vtráque vitia effugit. Quare ad victus sanorum ægrotúmque vsurpatur. De eodem & hæc Plinius tradit. Vino aluntur vires, sanguis colósque hominum. Et mox, Vino modico nerui iuuantur, copiosiore læduntur, sic & oculi. Stomachus recreatur, appetentia ciborum inuitatur, tristitia & cura hebetatur, vrina & algor expellitur, somnus conciliatur. Præterea vomitiones sistit, collectiones extra lanis humidis impositis, mitigat. Asclepiades vtilitatem vini æquati vix Deorum potentia posse pronuntianit. Et alibi, Vino natura est hausto accedendi calore viscera intus, foris infuso refrigerandi. Nec alienum fuerit cōmemorare hoc loco, quod Androcydes sapientia clarus ad Alexandrum magnum scripsit, intemperantiam eius cohibens. Vinum poturus Rex, memento te bibere sanguinem terræ. Sicut cicuta homini venenum est, sic cicutæ vinum. Quibus præceptis si ille obtemperasset, profecto amicos in temulentia non interemisset. Prorsus vt iure dici possit, neque viribus corporis vtilius aliud, neque aliud voluptatibus perniciosius, si modus absit. Sunt in regno Menin oppidi Syriæ nobilissimæ magnitudinis cum

Lib. 6. simp.

Lib. 6. simp.

Lib. 8. ...

Lib. 5 c. 7.

Lib. 23. c. 1.

Lib. 14. c. 5.

tum acini, tum racemi, quos ipsi lingua patria priuatim vocant *Alzibib*: nam ge-
neri commune est nomen *Hanib*, nos à succo vuam. Illius vocis imitatione suas
grandiores vuas corrupto vocabulo Prouinciales dicunt *Augibim*. Sunt & vuæ
quædam ἀπύρηνοι, id est, sine nucleis, quæ *Corinthiæ* vulgo vocantur, in Italicis &
Pedemontanis hortis. Effigie nihil planè differunt à communibus: sed algidioris
cœli impatiẽtes, gracilitate tantum racemorum, & exilitate acinorum superantur,
qui piperina aut sambucina tantum æquant. In Madera quoque vuæ sunt sine gra-
nis vllis. Theophrastus auctor est ad Elephantinen & circa Memphim vites per-
petua fronde virere, tametsi annuas tantum proferant vuas. Vites quidem & trife-
Lib.16 c.27 ras esse Plinius tradit, quas ob id insanas vocant: quoniam in iis alia matutescunt,
alia turgescũt, alia florent. Varro auctor est vitẽ fuisse Smyrnæ apud mare biferam.

LABRVSCA, CAP. II.

Nomen. GRAECIS ἄμπελος ἀγρία, Latinis Vitis siluestris, & Labrusca proprie
dicitur, Gallis *Vigne sauuage*, Italis *Lambrusca*, Germanis *Vuilduuemreb*.
Labruscam dici putant, quod in marginibus terræ ceu labris quibus-
dam nascatur. Sed ne quem hominymia in errorem inducat, admo-
nendus est lector aliam esse plantam quæ ἄμπελος ἀγρία Græcis, Latinis vitis silue-
Forma stris nominata est, de qua proxime dicetur. Labrusca viti satiuæ sarmentis, foliis &
& Gene- capreolis similis, Dioscoridi duplex est. Altera vuam ad maturitatem non perdu-
ra. cit, sed ad florẽ tantum vsq; œnanthen verò quam vocant, gignit: altera quę fruct[um]
Lib.5. c.2. perficit, sed paruos acinos habet, nigros, & astringentes. Oenanthe, vt idem paulo
post inquit, vitis siluestris quæ fructum fert, flos est. Sic enim restitui debet vterq;
locus ille vitiosus. Recondi oportet in fictili non picato cum collecta est, & subie-
Lib.12.c.28 cto linteo in vmbra siccata. Optima est in Syria, Cilicia, & Phœnice. Plinius huius
Oenanthes historiam fusius exponit his verbis. Eodem & Oenanthe pertinet. Est
autem vitis Labruscæ vua. Colligitur cum floret, id est, cum optime olet. Siccatur
in vmbra substrato linteo, atq; in cados conditur. Præcipua ex Parapotamia, secun-
da ab Anthiochia, atq; Laodicea Syriæ, tertia ex montibus Medicis. Hæc vtilior
medicinæ. Quidã omnibus iis præferunt eam, quæ in Cypro insula nascitur. Nam
Vires. quæ in Africa fit ad medicos tantum pertinet, vocatúrque Massaris. Omnis autem
Lib.5.c.2. ex alba labrusca præstantior, quàm è nigra. Labruscæ folia, caules, & capreoli aucto-
re Dioscoride, vim habent viti satiuæ similem, quemadmodum contra Galenus di-
xit, vitis satiuæ vires siluestris viribus similes esse. Quæ verba ad vitem siluestrem,
de qua proxime dixerat, referenda non sunt, vt mox dicemus, sed ad labruscam.
Lib.5.c.5. Oenanthe autem eodem Dioscoride auctore, vim habet adstringẽdi. Quare pota
stomacho vtilis est. Ciet vrinam, aluum sistit, & sanguinis sputum. Sicca verò im-
posita contra fastidia & acorem stomachi efficax est. Capitis doloribus tam viridis
quam sicca ex aceto & rosaceo infunditur. Cataplasma ex ea fit, cum melle, croco,
rosaceo & myrrha trita ad inflammationes arcendas in cruentis vulneribus, oris
vlceribus, incipientibus ægilopis, & pudendorum nomis. Pessis miscetur ad sisten-
dum sanguinem. Illinitur & contra oculorum fluxiones & æstuantem stomachum
cum polentæ polline & vino. Vsta verò intesta ad prunas, facit ad ocularia medi-
camenta. Reduuias & pterygia, & abscedentes gingiuas cruentasque cum melle
Lib.23.c.1. sanat. Eundem vsum medicum Plinius exponit his verbis, quæ multum lucis Dio-
scoridi afferunt. Omphacio cohæret œnanthe, quam vites siluestres ferunt, dicta à
nobis in vnguenti ratione. Laudatissima in Syria, maximè circa Antiochiæ & Lao-
diceæ montes, & ex alba vite. Refrigerat, adstringit, vulneribus inspergitur, stoma-
cho illinitur. Vtilis vrinæ, iocinori, capitis doloribus, dysentericis, cœliacis, chole-
ricis.

ricis. Contra fastidia obolo ex aceto pota. Siccat manantes capitis eruptiones, efficacissima ad vitia quę sunt in humidis: ideóque & oris vlceribus, & verendis ac sedi. Cum melle & croco aluum sistit. Genarum scabiem, vel, vt in manuscripto legitur, scabritiem, emendat, oculorúmque lacrymationes: ex vino stomachi dissolutionem: ex aqua frigida pota sanguinis excreationem. Cinis eius ad collyria, & ad vlcera purganda, & paronychias & pterygia probatur. Vritur in furno donec panis percoquatur. Massaris odoribus tantum gignitur.

VITIS SILVESTRIS, CAP. III.

Vitis siluestris Græcis ἄμπελος ἀγρία nominatur vt & labrusca, quamuis hæc ab illa plurimum discrepet. Est enim labrusca viti viniferę tam similis, vt solo cultu differat, At vitis siluestris sarmenta quidem vitis modo producit longa, vt describit Dioscorides, sed aspera, cortice in rimas dehiscente: folia hortensi solano similia, sed latiora & longiora: florem velut capillos muscosos: fructum paruis vuis similem, cum maturuit, rubentem, rotunda acinorum figura. De eadem vite hæc Plinius, Labrusca quoque œnanthen fert, [illegible]tis dictam. Quæ à Græcis ἄμπελος ἀγρία nominatur, spissis & candicantibus foliis, g[illegible]iculata, rimoso cortice, fert vuas rubentes cocci modo &c. Quibus verbis labruscam quæ etiam ἄμπελος ἀγρία vocatur, cum vite siluestri confundere videtur, nisi ita contextum distinguamus, vt verba hæc, Quæ à Græcis ἄμπελος ἀγρία nominatur & cętera, ad præcedentia non referantur, sicuti reuera referri non debent, sed ea velut a nouo principio legamus, vt de duabus stirpibus Plinium hic loqui accipiamus, priore labrusca, altera vite siluestri, quæ etiam ἄμπελος ἀγρία appellatur. Idē alibi vitem siluestrem aliam esse à labrusca prodidit his verbis. Probatur & vitis siluestris alia quam labrusca, & ipsa hederæ modo arborem scandens. Matthiolus pro vite siluestri herbā pingit ab Herbariis Dulcamaroni & Solanum lignosum nuncupatam. Eam Theophrasti μήλωθρον esse Dalechampius & quidam alij periti esse coniiciunt, cuius fructus solano similis est. Sed cum repugnet florum figura, quod muscosi non sint, nec capillacei, verum racematim cohærentes, ex Oribasio non βρυώδεις, id est, muscosos, sed βοτρυώδεις id est, racemosos legendum arbitratur. Præterea cum hæc planta rimoso cortice non sit, vocem φλοιοῤῥαγοῦντα in Dioscoride expungēdam esse, quod in Oribasio non legatur. Quæ omnia refelli possunt. Primum quod vel diuersum à nostro Oribasium nactus est, vel βρυώδεις flores legit non βοτρυώδεις. Sic enim ex Dioscoride vitem agrestem delineauit. Vitis agrestis sarmenta vitis viniferæ modo longa emittit, lignosa, aspera: folia hortensi solano similia, longiora tamen, & latiora: florem habet vt capillos muscosos: fructum fert exiguis vuis similem, cum maturuit rubrum. Rotunda est acinorum figura. Deinde tantum abest vt vox φλοιοῤῥαγοῦντα in Dioscoride delenda sit, vt Oribasij descriptioni adscribenda sit potius: quoniam vitem siluestrem rimoso cortice esse scripserit Plinius, item Serapio Dioscoridis verba transscribens. Planta est cuius rami longe protēduntur, similes palmitibus vitis viniferę, cuius lignum est grossum, & cortex separabilis ab eo, & cætera. Hîc tamen monendi sunt studiosi Serapionē eo loco, & Auicennam vitem hanc siluestrem cum labrusca siue vite siluestri turpiter confudisse. Dodonæus vitem siluestrē depingit, & describit eam quam Matthiolus pro vite nigra proposuit, alij pro cyclamino altera. Dalechāpius diuersam ab his, Vitem siluestrem statuit, eam nimirum quæ hîc picta est, Vitalba nominata, Gallis *Viorne*, Germanis *Lynen* vel *Lenen*, quibusdam *Vualdreben*, quam Matthiolus Clematidem tertiam facit, Dodonæus Clematidis alterius speciem tertiam, Fuchsius Vitem nigram. Nam ea sarmenta vitis modo prælonga emittit, aspera, lignosa,

Nomina. — *Forma.* Lib. 4. c. 175 — Lib. 23. c. 1. — Li. 16. c. 40. — Lib. 3. hist. cap. 18. — Lib. — cap. 35. sim. — Lib. 2. c. 714 — Lib. 3. hist. cap. 47. — L. 4. c. 177 — Lib. 2. c. 7. — Lib. 3. c. 48. — Cap. 33. hist.

VITIS Silueſtris, Dalechampij. Clematis III. Matth.

In Aduerſ.

rimoſo cortice: folium ſolani hortenſis, longius latius: florem cãdidum, odorarum, capillaceum, qui in muſcoſos villos & incuruos, auium pinnulis ſimiles tandem abit, ſemen rubrum, racemarim congeſtũ obtegentes, & exornantes criſtarum modo, quæ galeis militum præfiguntur. Denique nihil eſt quod viti ſilueſtri Dioſcoridis non quadret aptiſſimè. Idem ſentit Pena ſcribens Viornam vocaram Gallis, nuſquam non frequentem & notam (forte quia viarum ſepes ornat) nulli aptiùs quàm viti ſilueſtri conuenire. Sarmẽta quippe ei cæteris clematidibus prolixiora, duriora, craſſiora, rugoſiora, labruſcæ vel viniferæ vitis colori ſimiliora, folia etiam ſunt ſolani hortenſis, & maiora, & ſingulis clauiculis quina, quibus lubens obrepit arboribus, atque hederæ modo editiora fulcra ſc[illegible]d[illegible]t. Sed interdũ ambitu ſuperne ſerrato, ternis aut quaternis dentibus, vt in ſolano nõnulla vi[illegible]r, quæ laciniata pedem anſerinum, atriplicis ſpeciem, tam bellè referunt, vix vt diſcernatur ſint ne ſolani, an triplicis. Flores radiati, puſilli, conferti, numeroſi, albidi, muſcoſi, & ſtamineis apiculis ornati, odori, Maio & Iunio, capillaceo tomento cinguntur carptæ lanuginis albidæ, læuis, quæ etiam in multam hyemem durat, foliis amiſsis. Acini et a complures confertim ſtipantur ab vno pediculo apti, rotundi, rubentes ex fuſco, c[illegible]preſsi tamen. Quare docti nonnulli vbi περιφερὲς τὸ σχῆμα τῶν κόκκων legitur, id eſt, ſphærica figura acinorum ſeu granorum, πλατυπερὲς leuiuſcula immuratione &

Lib. 23. c. 1. commodiore ſenſu legi volunt, id eſt, rotundam ſed compreſſam figuram. Plinius. Idem ſtaphiſagriam Vuam Taminiam quibuſdam falſo vocatam fuiſſe ait

Lib 16. c. 13. tamen alio in loco ſcribit, Naſcuntur enim in ſanguine ipſo hominis animalia exeſura corpus. Reſiſtitur vuæ taminiæ ſucco, aut veratri, cum oleo petunctis corporibus. Taminia quoque in aceto decocta etiã veſtes eo tædio liberat: quæ

Lib 1 mod. local. ca. 7. Lib. 23. c. 1. Lib. 5. hiſt. cap. 10. de Staphide agria Galenus & ipſemet alibi tradidere, vt in hac re parum ſibi conſtare Plinius videatur, certe Cornelius Celſus Vuam Taminiã σταφίδα ἀγρίαν à Græcis nominari aperte dicit. Vitẽ ſilueſtrem Atragenam eſſe Theophraſti docti herbarij eſſe putant. Sic enim ille. Ἄριστον μὲν ἐκ τῆς ἀθραγένης χαλωμένης ὑπό τινων. τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ δένδρον ὅμοιον τῇ ἀμπέλῳ, καὶ τῇ οἰνάνθῃ τῇ ἀγρίᾳ. ὥσπερ ἐκεῖνα καὶ τοῦτο ἀναβαίνει πρὸς τὰ δένδρα. Id eſt, Igniarium optimum à quibuſdam fit ex Atragena. Arbor eſt viti ſimilis & labruſcæ, & illarum modo arbores ſcandit. Idem autor cap. vlt. lib. 3. hiſto. Similacis aſperæ fructum cum vitis Syluestris (τῆς σταφυλῆς ἀγρίας,) & Melothri vua comparat.

Vires ac tẽperam. Vitis ſilueſtris radix ferueſacta in aqua, auctore Dioſcoride, & cum vini aqua marina diluti cyathis duobus pota, purgat aquoſa. Sic enim Græca in vulgaribus exemplaribus deprauata, ſunt reſtituenda. ταύτης ἡ ῥίζα ἀποζεσθεῖσα ἐν ὕδατι, καὶ πινομένη μεθ' οἴνου τεθαλασσωμένου κυάθων, β. & cætera. Aliter legit Cornarius, ἀποζεσθεῖσα ἐν οἴνῳ τεθαλασσωμένῳ, καὶ μεθ' ὕδατος πινομένη κυάθων. β. Id eſt, ferueſacta in vino marinam aquam admixtã habente, & cum aquæ cyathis duobus po-

cap. 35. ſim. ta, & cætera. Sed prior lectio melior, quam approbat Plinius, vt dicemus, itẽ Serapio his verbis. Radix huius vitis quando coquitur in aqua, & bibitur cum duobus cyathis vini quod fit cum aqua marina, laxat per vẽtrem humores aquoſos. Datur

&

& hydropicis,inquit Dioscorides. Vuæ eius maculas cu[...] facie a sole cō[...], & omnes alias expurgant. Recentes eius ramuli muria c[...] in cibum. Plinius, Vitis siluestris uuæ cutem in facie mulierum pur[...]ant, & [...] coxendicu & lumborum vitiis tusæ cum foliis & succo prosunt. Radix decocta in aqua, pota in vini Coi cyathis duobus,humorē alui ciet:ideo hydropicis datur.In quibus perperam legimus in vulgatis exemplaribus,& variis coxendicum,pro & varos[...]ndicum & cætera.Eadē repetit Plinius alio in loco.Ampelas agria vocatur herba [...]liis duris,cineracei coloris,de qua nos [...]tis diximus,viticulis longis,callo[...]ntibus.Flos qualis eius quā Iouis flāmam appellauimus in violis: fert semen [...] mali si mile acinis. Radix eius decocta in aquæ cyathis ternis,additis vini Coi cyathis duobus,aluum soluit leuiter:ideoque hydropicis datur. Vuluæ vitia & cutis in facie mulierum emendat(idem mendum locum hunc occupauit: legendum enim ex herbæ ipsius natura, Varos & vitia cutis in facie & cætera, pro quo Dioscorides ἐφηλίδας χα, πανὸς σπίλον) Ischiadicos quoq; vti hac herba proderit [...] cum foliis,& illita cum succo suo.Hanc tamen Plinij descriptionē per[...] [...]bari j conuenire put[...]nt non viti syluestri, de qua hoc loco tracta[...], sed ei[...] autorius Salicastro,quod cap.1.23. Viti syluestri dixit esse simile,e[...] [...] habere. Huius enim plantæ cæruleus flos similis est Aquilegiæ flori,quā Theop[...] [...]ouocat [...] fuisse Iouis florem plærique omnes credunt, vitis autem syluestris de qua hic nos agimus,sicut reliquarum omnium, flos albus est. Theophrastus has etiam vires huic plantæ tribuit. θερμαντικὸν δὲ καὶ δριμὺ καὶ τῆς ἀμπ. λευ τῆς ἀγρίας ἡ ῥίζα.διὸ καὶ ἐς ψιλώθρ[...] χρήσιμον, καὶ ἐφηλίδας ἐπάγειν lege ἀπάγειν τῷ ἐχ[...] ψιλῶσαι [...] [...]epte [...] pro δέρματος legit Theodorus secutus vulgatos codices) τεμνέται δὲ πα[...] [...] , στάχυας ῥ μάλιστα, Id est, Theodoro interprete.Radix quoque vitis siluestri[...] [...]a, acrisque est: quamobrem ad psilothri vsum idonea,& vitia cutis in faci[...]dat, Fructu eius defol are arbores [...]lent (Verte[...], fructu eius depilant [...] Succiditur omni tempore,sed præcipue Autumno.Vitis siluestris racemi, inquit Galenus,cutem extergendi vim habet, vt ephelides & næuos, & id genus omni[...] in extima cute vitia curare possint. Sed & adstrictionem quandam extrema germina obtinent,quæ & sale condiuntur.

Lib.23.c.1. Lib.27.c.7. Lib.9.hist. cap.21. Lib.6.sim.

VITIS ALBA, CAP. IIII.

AMΠΕΛΟΣ λευκὴ Græcis, βρυωνία & ψίλωθρον, Latinis Vitis alba,& Bryonia,& Bryonias Columellæ, & Psilothrū, Officinis & Herbariis similiter Bryonia dicitur.Vulgus Viticellā nominat, Mauritani *fesire, Alfesire fessera* seu *Alfescera, Hezargiesan, & Hezarchasan*, Itali *Vite Bianca, & Zucca saluatica*, Germani *Stickuurtz*, Hispani *Nuexa & Anorca*, Galli *Couleuree*. Vitis alba dicta est,non q̃ vitis sit,sed q̃ ei similis.Sic etiam Viticella Psilothrū quod ex eius acinis coria depilari ac confici possint.βρυωνία verò à βρύω forte,quod est pullulo,atque adeo extollo & exalto,quod in vicinos frutices scandens se extollat, atq; late pullulet.Hanc sic descripsit Dioscorides. Sarmenta,folia,capreolos satiuæ viti similia habet,hirsutiora tamē omnia. Propinquis fruticibus se implicat capreolis apprehendens,fructum fert racemosum, rubentem, quo coria depilant. Radix est alba,crassa, magna, quam omisit Dioscorides,aut certe qui Dioscoridem transscripserunt ante verba illa, ταύτης οἱ ἀσπάραγοι,vt ex radice exeuntes asparagos intelligamus, sicuti Plinius habet. Vitis alba est,inquit,quam Græci Ampeloleucen,alij Ophiostaphylon,alij Melothron,alij Psilothrum, alij Archezostin,alij Cedrostin, alij Madon appellant. Huius sarmenta longis & exilibus internodiis geniculata scandunt,folia pampinosa,ad magnitudinem hederæ,diuiduntur vt vitium.Radix

Nomina Lib.4.c.176 *Forma.*

BRIONIA siue vitis alba, Matth.

alba, grãdis, raphano similis initio: ex ea caules asparagi similitudine exeunt. Hanc vulgi & Officinarum Bryoniam esse nullus inficiatur, quæ multas a radice teneras, graciles, & hirsutas viticulas emittit, quæ sese attollentes per sepes & fruteta, obuia quæq; scandunt, & suis capreolis quos multos habent, amplectuntur, folia vitis, aut balsaminæ magis incana, hirsutiora, asperiora, in quaternas aut quinas altiores incisuras fissa: flores pallidiores, stellati, multi simul agrestis: fructus acinos solani hortensis vel asparagorum magnitudinem æquant, succulẽti, acriores vt tota planta, primum virides, per maturitatẽ rubẽtes, quandoq; nigri, vt annotauit Matthiolus, qui tales acinos in Vngaria & Bohemia copiosos se vidisse ait, quod iis in locis nulla sit Bryonia cuius fructus rubescat. Semen in acinis delitescit, subrotundum ac parum acuminatum. Radix luculentæ est magnitudinis, tenera, raphani colore & concretione, ima parte diuaricata, succosa intus pulpa. Pasim in sepibus ac senticetis nascitur, vicinos quosque frutices scadens, vt cecinit Columella.

In c. 176. lib. 4.

Locus.

Quaque tuas audax imitatur Nysie vites
Nec metuit sentes: nam vepribus improba surgens
Achrados, indomitas Bryonias alligat vlmos.

Tempus. Floret æstate, Autumno fructum producit. Bryoniæ, in prima germinatione asparagi, auctore Dioscoride, elixi manduntur: vrinam & aluum cient. (Li.4.c.176.) *Vires & Temper.* Vires, folia, fructus, & radix, acrem vim habent. Eapropter chironiis, gangrænicis, phagedænicis, & tibias purrefacientibus vlceribus cum sale illita, auxiliantur. Radix abstergit corpus, & erugat. Vitia faciei, varos, lentigines, & cicatrices nigras cum eruo, terrachia, & fœnogræco emendat. Ad eadem prodest decocta in oleo vsq; dum liquescat. Sugillata tollit, & digitorum pterygia compescit. Cum vino illita, inflãmationes discutit, & abscessus rumpit. Ossa extrahit trita & illita. Miscetur apte medicamentis quæ excedendo sunt. Bibitur comitialibus drachmæ pondere quotidie per annum. Attonitis & vertigine laborantibus consimiliter assumpta prodest. Contra viperarum ictus pota drachmis duabus prodest. Mentem aliquando subturbat. Cit vrinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, quod præfocatione oppressis, tussientibus, laterta dolentibus, & ruptis datur. Apposita vtero fœtus & secũdas trahit. Lienem trium obolorum pondere ex aceto triginta diebus pota consumit. Illinitur eadem vtiliter cum fico ad eadem. Ad insessus decoquitur: vuluas siquidem purgat, & abortum facit. Vere ex radice eius extrahitur succus, bibiturq; cum mulsa ad eadem, pituitam ducens, fructus eius ad psoras & lepras illitus & inunctus facit. Lactis abundantiam efficit succus fructus eius, si cum tritico decocto sorbeatur. His satis consentanea sunt quæ Plinius de eadem re prodidit. Bryoniæ asparagi decocti in cibo, aluum & vrinam cient, folia & caules exulcerant corpus: vtique vlcerum phagedænis, & gangrænis, tibiarúmque tædio eum sale illinuntur. Semen in vua raris acinis dependet, succo rubente, postea croci (vetus codex habet crocino) Nouere id qui coria perficiunt: illo enim vtuntur. Psoris & lepris illinitur: Lacti abundantiam facit coctum cum tritico potumq;. Radix numerosis

Lib.23.c.1.

rosis vtiliratibus nobilis,contra serpẽtium ictus rrita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis in facie,varosq; & lentigines,& sugillata emendat,& cicatrices.Eadémque præstat in oleo decocta, Decoctæ datur & comitialibus potus(Vetus codex habet, Datur & comitialibus in potu)item mẽte cõmotis, & vertigine laborãtibus,drachmæ pondere quotidie anno toto.Et ipsa autem largior aliquanto sensus purgat(tur bar non purgar legẽdum esse ex Dioscoride perspicuum est , qui habet ὑποταράττει τὴν διάνοιαν) Illa vis præclara , quod ossa infractæ extrahit trita in aqua & imposita (Sic enim legẽdum ex Dioscoridc)vt Bryonia : quare quidam hanc albam Bryoniã vocant.Alia vero nigra efficacior in eodem vsu cum melle & thure(In veteri exemplari legimus,albam Bryoniam vocant:aliam verò nigram efficaciorem in eodem vsu:cum melle & thure suppurationes &c.)Suppurationes incipientes discutit, veteres maturat & purgat.Ciet menses & vrinam.Ecligma ex ea fit suspiriosis, & cõtra lateris dolores,vulsis,ruptis. Splenem ternis obolis pota rriginta diebus consumit.Illinitur eadem cum fico,& pterygiis digitorum. Ex vino secũdas fœminarum apposita trahit:& pituitam drachma pota ex aqua mulsa. Succus radicis colligi debet ante maturitatem seminis:qui illius per se & cum eruo,læuore quodam colore & cutis reneritate mangonizat corpora, serpentes fugat (Duæ postremæ voces in vulgatis codicibus redundant, nec in veteribus reperiuntur , nec huc pertinent) Tunditur ipsa radix cum pingui fico,erugaiq; corpus,si statim bina stadia ambulẽtur:alias vrit,nisi frigida abluatur. Iucũdius hoc idem præstat nigra vitis:quoniam alba pruritu adfert.Bryoniæ prima germina, inquit Galenus,ab omnibus promo- Lib.6. sim.
re edi solent,vtpote edulium stomacho propter adstrictionem gratum , sed & subamaram & modice acrem adstrictionem habent:quare & vrinam modice ciẽt. At radix & abstergentem,& desiccanrem vim habet , & moderate calidam : quare & lienes induratos liquat tum epota , tum foris cum ficubus imposita : & lepram & psoram sanat.Porro fructus eius racemosus iis qui coria depsant, est vtilis.

VITIS NIGRA, CAP. V.

ἌΜΠΕΛΟΣ μέλαινα Græcis, & Βρυώνια μέλαινα, & χειρώνεια ἄμπελος, *Nomina*
Latinis Vitis nigra , & Bryonia nigra , & Vitis Chironia nominatur, Arabib⁹ *Fesire sentanim*, Italis *Vite nera*, Gallis *Couleuree noire*.Nigra vero vitis dicta est ab acinis radiceq; nigris , & quod vitis similitudinẽ habeat.Vitem nigram describit Dioscorides foliis hederæ similibus,magis tamen ad Li.4.c.177.
similacis folia accedentibus,sed maioribus,ita & caulibus similibus.Clauiculis etiã *Forma.*
hanc arbores amplecti,fructu esse racemoso,initio viridi,cũ maturuit nigro: radice foris nigra,intus buxei coloris. Plinius cum de vite alba dixisset subiungit. Est Lib.23. c.1.
ergo & nigra quam proprie Bryoniam vocant,alij Chironiam, alij Gynecanthen, aut Aproniam,similem priori,præterquam colore:huius enim nigrũ esse diximus. Radix foris nigra,intus buxeo colore.Fuchsius pro vite nigra Vitalbã seu Viornam Cap.33 hi.
Gallorum, Germanorum Lynen seu Lenem exhibuit, quam pro Vite siluestri posuimus.Matthiolus Italorum Tamaro,à ramo, siue à Tano, quam in Italia edulem In cap.5. 7.
esse Plinius scribit cap.15. 21. vocabulo , Vitem nigram Dioscoridis esse putat , quæ lib.4.
Herbariis & Officinis Sigillum beatæ Mariæ nuncupatur,Gallis *Signet de Nostredame, & Couleuree sauuage*, Dodonæo Vitis siluestris,vt diximus. Illius sententiæ duo maxime refragari videntur,quod vitis nigræ radix foris nigra sit,intus buxei coloris,quodq; racemos nigros ferat : vnde Viti nigræ nomen. At sigillum Mariæ si in pratis,aut humidis aut vliginosis locis nascatur,radice est crassa Bryoniæ instar,foris subrufa,intus alba,tactu viscida.Si in asperis,saxosis & opacis,tenuis,fibrata,perpetuò alba,fructu semper rubente,nõ nigro.Qui fructus color Matthiolum à sen-

VITIS NIGRA, Matthioli.

tentia deducere non potui,Nam in Vngaria & Bohemia,ut audio,omnes Bryoniæ fructu fert nigrum, quem Dioscorides rubere tantum dixit. Quod & in Sambuco spectatur:eius enim si in montibus prouenit,fructus rubet,alterius,ex purpura nigricat.Solanum quoq; hortense quibusdam in locis vuas fert modo nigras,modo rubentes,modo croceas:natura plerumq; in florum & fructuum colore ludere solita.Quantum ad solanum attinet, responderi potest fructus solani varietatem a Dioscoride obseruatã fuisse, nempe μέλανα ἢ κιῤῥὸν μετὰ τὸ πεπανθῆναι , id est, nigrũ aut fuluum post maturitatem. Quæ varietas si in vite nigra reperiretur, à Dioscoride præter missa nõ fuisset. Præterea color radicis intus buxeus,foris niger,tam insignis est, tantiq; ponderis,vt nec excusari possit,nec dissimulari.Quin etiam in hac plãta sapor radicis diu mãsæ cum fatuo humore multo leuiuscule tatum mordet, & quod vix sentias, at Bryoniæ radix,qua valentiorem longe esse Vitis nigræ radicem omnes prodiderunt,acris & amara est vehementer,vnde colligi potest hanc plantam a Vite nigra nõ parum distare. Vuam Taminiam Plinij, diuersam a staphisagria,quã falsò quidam ita vocabant, hanc esse docti herbarij censent, rubentibus acinis,in apricis nascentem,præsertim cum Tamaro Italicum vocabulum ad Vuæ Taminiæ sonum accedat,siue ad Tamum,cuius vuam,Taminiam vocarunt. Vitem nigram ab alba tamen illis duabus notis discrepãtem,quas expressit Dioscorides in Vvestphalia,Saxonia, Hessia,Misnia frequentem esse,è Germanorum scriptis ac epistolis cõpertum ait esse Dalechampius ait.Quare Sigillum Mariæ,non vitem nigram,sed potius Dioscoridis Cyclaminum Cissanthemon esse Ruellius & quidam alij docti Herbarij non temerè censent:Vitem verò nigrã nondum planè notam, in qua est sententia

Lib.5.c.46. Dodonæus.Pena leuioris momenti esse ait,quod duę supradictæ notæ Sigillo Mariæ desint, nẽpe color rubẽs in acinis, & buxeus internus radicis:quia alioqui folia sunt hederacea,similaci asperæ quamsimillima, circa frutices & sentes flexuosi gyri,viticularum multiplici capreolo proxima quæq; amplectente,racemi multis aggesti acinulis,virentibus primùm, deinde rubellis:demum ad maturitatẽ quasi victam progressis,ex fusco rubore in fuscedinem atram vergentibus.Cætera(vti radix quæ Bryoniam magnitudine,figura,efficacia & teneritudine inuitatur,foris nigra, intus alba)planè tam vera,quã vulgo notissima sunt:etenim vbiq; in Gallia & Germania siluosis & asperis dumetis arbores sepésque scandit,& vuis speciosis,oblongis,floribúsq; muscosis labruscæ,vel oleæ,pallentibus conuestit.Hæc est Penæ sententia:cui addit, vires etiã satis cõuenire.Scribit enim Diosco.viticulas prima germi-

Lib.4.c.177 *Vires & Temper.* tétia:cui addit ... natione erũpentes olerum modo in cibi vsum venire,vrinas ciere,menses pellere, splenẽ liquare:comitialibus vertiginosis & resolutis prodesse:radicẽ similem albæ vitis radici vim habere ad eadem vtilẽ,sed minus efficacẽ,folia cum vino exulceratis iumentorũ ceruicibus,comodissimè illini,& luxatis similiter imponi.Plinius Vi

Lib.23.c.1. tis nigræ asparagos, inquit, Diocles prætulit veris asparagis in cibo,ciendæ vrinæ, lieniq; minuẽdo.In frutetis & arundinetis maximè nascitur:radix foris nigra,intus buxeo colore.Ossa infracta vel efficacius extrahit quam supradicta. Cæterũ eidem

peculiare

peculiare est, quod iumētorū ceruicibus vnicè medetur. Aiunt si quis villā ea cinxerit, fugere accipitres, tutasque fieri villaticas alites. Eadem in iumēto hominéq; phlegma, aut sanguinē qui se ad talos deiecerit, circūligata sanat. In aliis exēplaribus exararū est, sanguinē qui screatur, talis circūligata sanat. Quā lectionē mēdosam esse & decurtatā putat Hermolaus. Id quod ipsa medicinæ indicat absurditas. Quid enim stultius, aut quæ nā est hæc antipathia, vt adalligata hominis, aut iumēti talo herba, pituita, aut sanguine qui reiiciatur curet. Et sane codices vetustos [illegible] aliter habere, etiam si corrosi & ipsi lacerię; sint: Dioscorides luxatos sanari [illegible] ea scribit, vt fortasse legendū sit, Talos circūligata sanat, videlicet qui [illegible]. Priora autē verba separa[illegible] & facile sensum habent. Vitis nigra, inquit Galenus, quæ propriè vocatur Bryonia, supradictæ ad omnia similis est, nisi quod imbecillior. Sic copertum est vel mulierculis, ait Pena, Sigillum mariæ vehementius vrinā, renumq; sabulū & menstruū saburram impellere potu. Verū quod scribit Matthiolus, Vitis nigræ radici vim præstantissimam inesse ad excitandam venerem, [illegible]ibus cineribus decocta deuoretur, id ille negat: quin potius quosdam [illegible] expertos fuisse lumbos eneruare, sanguinem renésque inflammare. Li.6.simpl.

DVLCIAMARA, CAP. VI.

Nomina

A [illegible] recentioribus Herbariis herba hæc quæ vt supra descriptæ, sepibus & fruticibus sese intorquet, & circūuoluit, γλυκύπικρον & γλυκυπικρίς nominatur, Latinè Dulciamara, siue Amaradulcis, a studiosis Lutetiæ & Mōspelij præsertim, Solanū ligneū, vel lignosum, Germanis *Jelǵer Jeleber*, id est dulciamara, & *Hinschkraut*, quod ad morbu pecorū, *Die Hinsc* appellatū facia. Sarmētis multis, lōgis, gracilibus, teneris, rotundis, lignosis, fruticat, quibus vicinis arboribus, sepibus & dumis hęret. Folia ei sunt lōgiuscula, obscure virentia, ferè hederæ, sed minora, siue solani, vel similacis, vel Sigilli mariæ, sensim acuminata, quorū nōnullis inferne vtrinq; foliolū vnū quasi appēdicula vel pinnula adnascitur, acetosę minoris, vel saluię nobilis modo: flores multi aggesti violaceis saturatiores, singuli in quina foliola mucronata, recurua, angusta, diuisi, è quorū medio luteus apiculus prominet, vnde succrescūt acini oblōgi, teretes, cōferti, primum virides, cū maturuerint, rubri, coralli rubri modo, granulis intus miliaceis, cōpressis, ingrati planè saporis. Radix parua est & fibrata. Plantæ huius cortex primū quidē gustatu amarus est, & insuauis, deinde quo diutius māditur, eo dulcior & iucūdior redditur: vnde ei nomē. Secus sepes & dumos viasq; vliginosas luxuriat. Mōspelij etiā in ruderibus, maceriis & macilentis. Floret Iulio mēse, Augusto semē maturū producit. Calida & sicca esse tēperie scribūt Herbarij. Quare decocti foliorū eius, siue sarmentorū & radicum in vino potu, hepar obstructionibus omnibus liberari, & regiū morbū inde sanari. Idē decoctū ex alto delapsis, cōtusis, luxatis, ruptis, vulneratis prodesse, quòd sanguinē concretum per vrinas vacuet. Hæc herba potius quibusdā herbariis Theophrasti μώλωθρον, Penæ & Mōspeliensibus, circæa esse creditur, Dodonæo Cyclaminus altera, Matthiolo Vitis siluestris. Plinius, Lib.3. hist. cap.18.

DVLCIAMARA, siue Vitis siluestris, Matth.

Locus.

Tempus.

quod antea monuimus, in Hiſtoria Vitis ſilueſtris, Ampelon agriam in ſalictis naſcentem, ideóque Salicaſtrum vocatam eſſe tradit.

LVPVLVS, CAP. VII.

RYONIIS & Viribus adiungenda hæc quæ in veterum Græcorum Latinorúmque monumentis non extat, niſi ſit Plinij Lupus ſalictarius inter herbas ſponte naſcentes, quibus pleræq; gentium vtuntur in cibis, numeratus. Officinis Lupulus dicitur, Latinis recentioribus Lupulus ſalictarius, & Lupus ſalictarius, quia ſubit ſcandítque ſalices, & arbuſta omnia circumuoluendo ſeſe complectitur: hinc etiam Lupulus repritius à nonnullis hodie nominatur, à Græcis hodie vernacule Βρυωνία, aliquot Italiæ rura ad Græcam appellationem alludentia Bruſcandulam, quaſi Bryon vel Bryoniã ſeauſilem vocant, Galli *Houbelon*, & *Houblon*, Germani *Hopffen*. Lupulus duum eſt generum, ſilueſtris & ſatiuus. Silueſtris ſarmenta producit longa, hirſuta, tactu aſpera, multis capreolis virgulta & frutices vicinos amplectentia, folia viti albæ, aſperiora, triangula: flores pallidos, foliaceos, ac multis tenuibus foliculis ſtructili ſerie compactiles, qui ferè allium vinumque ſuboleant: ſemen compreſſum, pul[...]ũ, geniſtæ, ſed minus: radicẽ nigram, longam, longiùs proreptantem & ſurculoſam. Lupulum ex ſilueſtri ſatiuum ſedulo cultu fecêre ſeptentrionales, multíſque pedamentis ac ridicis tenellos eius capreolos fulciunt, quæ fulcra, quia ferè ſemper ſaligna ſ[...], ideo forte ſalictarium Lupulum vocar[...] [...] ſilueſtri prolixis ſarmentis foliis & floribus eſt per quam ſimilis, ſed lætior multo tota planta cultu euadit, florumq́; thyrſis foliacei & ſquamoſis adultioribus, ſemine item multò maiore. Lupulus ſilueſtris iuxta ſepes & vepres pro[...]nit: item in hortorum & agrorum margi[...]. Satiuum colunt Germani & Flandri in hortis, atque in campis patentiſsimis vinetorum modo, ſolo humentiore, lætiore, pinguiore. Auguſto menſe floret & Septembri. Lupulus au[...]ore Meſue, temperatus eſt, vel potius frigidus, principio ordinis primi. Sanguinem bile flaua purgat modicè, eúmque clarũ reddit, & ſedato eius calore temperat, præſertim ſero lactis infuſus. Icterum ſyrupus ex eo ſanat, febribúſq; bilioſis & ſanguineis prodeſt. Ipſe quoque & ſuccus eius cum hordei polẽta, cephalalgiam calidam ſanat, & ventriculi ac hepatis intemperiem calidam. Cúmque tam efficax ſit medicamẽtum, mirum ſubit cur à noſtræ tempeſtatis medicis in vſu tam raro habeatur. Hæc Meſues. Quibus haud aſſentiuntur recentiores. Flores enim calidos & ſiccos eſſe, odoris grauitas & notabilis amaritudo teſtantur, inquit Fuchſius. Antiquus etiam Herbarius calidum & ſiccum ſecundo ordine eſſe tradit. Denique conſtat radices quoque eius calidas eſſe. Item Dodonæus Lupulum, flores potiſsimũ calidos ſiccoſq; eſſe ſecundo ordine ſtatuit. Matthiolus eiuſdem flores, folliculos & radices calfacere, aperire, extenuare, abſtergere & expurgare. Turiones verò quibus elixis vtimur in acetariis cùm plus humiditatis habea[...], patũ tum excalfacere, tum ſiccare: eſſe ſumentibus & cibum & medicam[...]tum, quoniam ſanguinem mũdant, ventrem ſoluunt, obſtructiones aperiunt, palatoque grati ſunt. Florum & folliculorum

LVPVLVS, Matthioli.

Genera.
Forma.
Locus.
Tempus.
Li. 1. ſimpl. cap 24.
Temper. & Vires.
Ca 8. hiſt.
Lib. 4. c. 19. hiſt.
In cap. 140. lib. 4.

lorum decoctum dari vtiliter potandū contrahausta venena, scabiem, Hispanicā luem, aliaq; huiusmodi vitia quæ extimam cutem inficiunt, veluti lichenas, serpigines, impetigines, alphosatque cætera id genus. Dari & in febribus diuturnis ab infarctu iocinoris prouenientibus: defectionibus additos, valere ad induratos & tumidos fœminarum locos, & ad eos qui difficulter vrinam reddunt. Lienē ... itum & potui datum semidrachmæ pondere interaneorum animalia necare ... ses prouocare, vrina pellere. Fuchsius eiusdē vires ex recentioribus tradit. Bilem vtrāmq; derrahit, inquit, absceßus d. scutit. Pituitam in aqua inter cutem per aluum ducit. Succus eius crudus haustus ventre magis subducit, minus vero obstructiones aufert. Coctus vero magis ab obstructionibus liberat, minusque ventrem subducit. Auribus ... ictus eas a putredine vindicat, & a fœtore liberat. Radices obstructiones tollunt, ... & iocinoris. Ex his perspicuum est, diuersas lupuli partes diuerso esse temperamento: asparagos primo vere erumpentes, quos ... es quam fatiuos acetariis miscent, cichorij terra de ... olis, vt fit ab holitoribus, sapore non ingrato, item folia, calore esse temperato, flores & folliculos atque semen tum calidiore, tum ficciore esse temperie. Flores Septentrionales regiones frigidiores decerpunt, ad Bieræ, siue Ceruisiæ confectionem. Ca 58. hist.

HEDERA, CAP. VIII.

ΚΙΣΣΟΣ & Κίττος Græcis, Hedera Latinis, Mauritanis *Cussus*, Italis *Hedera*, Germanis *Epheuu*, Hispanis *Edera*, Gallis *Lierre*. Κισσὸν autē dictum nunc putant a Cisso, quem pusionem Libero patri ... fuisse Græci fabulantur, & in nominis sui fruticem conuersum, dum minister cum eo Deo saltaret, allisus terræ periit. Athenienses *Citton Bacchum* ipsum vocant, & quod se Acharnis vico, Hederam primo natam volunt. Hederam Dionysiam à Baccho, id est Bacchicam appellauit antiquitas, hoc honore Liberum patrem dignata, qui primus ex India in Græciam Hederam asportauit: itaque in tutela Liberi patris putabatur esse. Nam vt ille iuuenis semper, ita hæc perpetuò viret. Nec secus omnia, quam ille mentes hominum illigat. Vel potius Κισσὸς Hedera dicta est ἀπὸ τοῦ ...ος, id est a verme siue curculione. Cis enim auctore Theophrasto, in hordeo & tritico nascitur, cui natura est semina illa cuspide potius, quàm ore, exiguis fo... minibus terebrare: vnde & κισσηρὶς pumex ob fistulosas cauitates ita dicitur. Sic & κισσὸς à textura porosa & spiraculis innumeris ferè perfusa, quia vinum transmittit, Catonis experimento sic scribentis: Si voles scire an in vinum aqua addita sit, nec ne, vasculum facito de materia hederacea. Vinum id quod putabis aquam habere, eodem mittito. Si habebit aquam, vinum effluet, aqua manebit: nam non continet vinum vas hederaceum. Inde & κισσύβιον Homero vas pastorale ex hedera factum. Hederam vero Pompeius dictam censet quod hæreat, vel potius quod edita petat, vel quia id cui adhæserit edat, & enecet. Plurimæ Dioscoride auctore, sunt hederæ species, sed maximè generales tantum tres, candida, nigra, quæ & vulgo Dionysia, & tertia Helix. Theophrasto quoque Hedera multiplex est, id quod fusius declarat his verbis. Πολυειδὴς δὲ ὁ κιττὸς. καὶ γὰρ ὁ μὲν ἐπίγειος, ὁ δ᾽ εἰς ὕψος αἰρόμενος. καὶ τῶν ἐν ὕψει πλείω γένη. τρία δ᾽ οὖν φαίνεται τὰ μέγιστα, ὅ τε λευκός, καὶ ὁ μέλας, καὶ τρίτον ἡ ἕλιξ. εἴδη δὲ ἑκάστου τούτων πλείω. λευκὸς γάρ, ὁ μὲν τῷ καρπῷ μόνον, ὁ δὲ καὶ τοῖς φύλλοις ἐστί. πάλιν δὲ τῶν λευκοκάρπων μόνον, ὁ μὲν ἁδρὸν καὶ πυκνόν, καὶ συνεστηκότα τὸν (lege συνεστηκότα τον) καρπὸν ἔχει καθάπερ εἰς σφαῖραν, ὃν δὴ καλοῦσί τινες κορυμβίαν ... ἀθηναῖοι ἀχαρνικὸν ... ἐλάττω, διακεχυμένον, ὥσπερ καὶ ὁ μέλας. ἔχει δὲ καὶ ὁ μέλας διαφοράς, ἀλλ᾽ οὐχ ὁμοίως φανεράς. ἡ δὲ ἕλιξ ἐν μεγίσταις διαφοραῖς. καὶ γὰρ τοῖς φύλλοις πλεῖστον διαφέρει, τῷ τε μικρότερα ... καὶ τοῖς γωνιώδη καὶ τὴν εὐθυμοτέραν εἶναι (emenda, γωνιώδη καὶ εὐρυθμότερα) τὰ δὲ τοῦ κιττοῦ περιφερῆ ... καὶ τῷ μήκει τῶν κλημάτων, καὶ ἔτι τῷ ἄκαρπον εἶναι. διαλέγουσι γάρ τινες, τῷ μὴ ἀποκιττοῦσθαι τῇ φύσει τὴν ἕλικα, ἀλλὰ τῇ ἐκ τοῦ κιττοῦ

Nomina

Lib. 2. causs. cap. 15.

Cap. 112.

Lib. 1. cap. 175.

Genera.

Lib. 3. hist. cap. 18.

κίττου τελειούμενον. (Qui locus valde deprauatus sic restituendus videtur. καὶ ἔτι τὸ ἄκαρπον εἶναι τινὲς ἀποκιττοῦσθαι μὲν φασὶ τὴν ἕλικα ἀλλαγῇ εἰς τὸν κίττον τελειουμένην.) εἰ δὲ πᾶς ἀποκιττοῦται, καθάπερ τινές φασιν, ἡλικίας ἂν εἴη καὶ διαθέσεως, οὐκ εἴδους ἡ διαφορά, καθάπερ καὶ τῆς ἀπίου πρὸς τὴν ἀχράδα. πλὴν τό γε φύλλον καὶ ταύτης πολὺ διαφέρει πρὸς τὸν κιττόν. σπάνιον δὲ καὶ τοῦτο, καὶ ἐν ὀλίγοις ἐστίν, ὥστε παλαιούμενον μεταβάλλειν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς λεύκης καὶ τοῦ κρότωνος. εἴδη δὲ ἐστὶ πλείω τῆς ἕλικος, ὡς μὲν τὰ προφανέστατα καὶ μέγιστα λαβεῖν τρία· πτε χλοέρα καὶ ποώδης, ἥπερ καὶ πλείστη, καὶ ἑτέρα ἡ λευκή, καὶ τρίτη ἡ ποικίλη, ἣν δὴ καλοῦσί τινες Θρακίαν. ἑκάστη δὲ τούτων δοκεῖ διαφέρειν. καὶ γὰρ τῆς χλοώδους ἡ μὲν λεπτοτέρα, καὶ μακροφυλλοτέρα (Plinius legisse videtur ταχυφυλλοτέρα, id est, εὐρρυθμοφυλλοτέρα) καὶ ἔτι πυκνοφυλλοτέρα. ἡ δὲ ἧττον πάντα ταῦτ' ἔχουσα. καὶ τῆς ποικίλης, ἡ μὲν μεῖζον, ἡ δὲ ἔλαττον τὸ φύλλον, καὶ κατὰ τὴν ποικιλίαν διαφέρουσα. ὡσαύτως δὲ καὶ λευκῆς, καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ χρόᾳ διαφέρουσι. εὐαυξεστάτη δὲ ἡ ποώδης, καὶ ἐπὶ πλεῖστον προϊοῦσα. φανερὰν δὲ εἶναί φασι τὴν ἀποκίττωσιν οὐ μόνον τοῖς φύλλοις, ὅτι μείζω καὶ πλατύτερα ἔχει, ἀλλὰ καὶ τοῖς βλαστοῖς. εὐθὺς γὰρ ὀρθοὺς ἔχει, οὐχ ὥσπερ ἄλλαι κατακεκαμμένη Gaza legit κατακεκλασμένους. Potest etiam legi κεκλιμένους καὶ διὰ τὴν λεπτότητα, καὶ διὰ τὸ μῆκος. τῆς δὲ κιττώδους, καὶ βραχύτεροι καὶ παχύτεροι, (Gaza ποώδους legit καὶ γὰρ πᾶς ὁ κίττος ὅταν ἄρχηται) ἀπερμοῦχειν μετέωρον ἔχει τὸν βλαστόν. πολύρριζος μὲν οὖν ἅπας κίττος, καὶ πυκνόρριζος, συνεστραμμένος, ταῖς ῥίζαις ξυλώδεσι, καὶ παχείαις, καὶ οὐκ ἄγαν βαθυρρίζοις. καὶ μάλιστα δὲ μέλας, καὶ τοῦ λευκοῦ ὁ τραχύτατος καὶ ἀγριώτατος. διὸ καὶ χαλεπὸς παραφύεσθαι πᾶσι τοῖς δένδροις. ἀπόλλυσι γὰρ πάντα καὶ ἀφαυαίνει παραιρούμενος τὴν τροφήν. λαμβάνει δὲ μάλιστα πάχος οὗτος, καὶ ἀποδενδροῦται, καὶ γίνεται καθ' αὑτὸ κιττόδενδρον. ὡς δὲ ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀεὶ πρὸς ἑτέρῳ φιλεῖ καὶ ζητεῖ ... ζῆν) καὶ ὥσπερ ἐπαλλόκαυλόν ἐστιν. ἔχει δὲ εὐθὺς καὶ τῆς φύσεως τι τοιοῦτον. καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν βλαστῶν ἀφίησιν ἀεὶ ῥίζας ἀνὰ μέσον τῶν φύλλων, αἷς ὥσπερ ἐνδύεται τοῖς δένδροις, καὶ τοίχοις, οἷον ἐξεπίτηδες πεποιημένας ὑπὸ τῆς φύσεως, διὸ καὶ ἐξαιρούμενος τὴν ὑγρότητα, καὶ ἀφαυαίνει καὶ ἐὰν ὑποκοπῇ κάτωθεν δύναται διαμένειν καὶ ζῆν. ἔχει δὲ καὶ ἑτέραν διαφορὰν ... τὸν καρπὸν οὐ μικράν. ὁ μὲν γὰρ ἐπίγλυκύς ἐστιν, ὁ δὲ σφόδρα πικρός, καὶ τοῦ λευκοῦ, καὶ τοῦ ...νος. σημεῖον δὲ ὅτι τὸν μὲν ἐσθίουσιν αἱ ὄρνιθες, τὸν δὲ οὔ. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν κίττον οὕτω...

Quæ dilucidius sic verti possunt quàm Gaza reddiderit. Hedera multiplex quædam enim humi repit, alia in altum attollitur. Atque excelsarum genera ...uta. Summa verò tria sunt, Candida, Nigra, & quæ Helix appellatur, (clauicul... verbum è verbo Gaza interpretatus est, Plinius Græca voce vtitur.) Singularu... species multæ. Alia enim fructu solo, alia etiam foliis candida est. Rursus ... tantum caudidum ferentium, quædam grandiorem, densum, & veluti in orbem circumactum fructũ producit, quam nonnulli Corymbian vocant, Athenien... Acharnicam, quæ in riguis nascitur, quædam minorem, sparsiorem nigræ mod... Haber & nigra differentias, sed non ita perspicuas. At Helix maximis differentiis distinguitur. Erenim foliis plurimum differr, tum quòd minora, tum quod angulosa & concinniora sint. (Sic Plinius & Gaza interpretati sunt γωνιώδη καὶ εὐρρυθμότερα. Quare Cornarij non placet emendatio, qui in hac foliorum Helicis delineatione apud Dioscoridem, ἔχει τὰ φύλλα λεπτὰ, γωνιώδη καὶ ἐρυθρὰ, id est, folia habet tenuia, angulosa, & rubra, vocem ἐρυθρὰ falsò legi cum perspiceret, quod nullus in foliis Helicis tubor conspiciatur, æquè falsò in vulgatis Theophrasti codicibus εὐθυμότερα, quæ cõcinniora Plinius reddidit, hic εὐχυμότερα, id est succulẽtiora legit, in Dioscoride verò εὐτραφῆ eadem significatione, id est crassa, Hederis autem reliquis rotundiora, & simplicia. Differt etiam flagellorum longitudine, longè enim porriguntur: præterea quod sterilis sit. Quidam Helicem aiunt Hederæ naturam adipisci, mutarique in eam, cùm perfecta iam adoleuerit. At si in eo genere omnes in Hederam adolescant (hederascere Gaza vertit) vt nonnulli volunt, ætate sanè & affectu, non genere constabit hæc differentia, qualis est piri à pirast... Tamen eius Helicis folium ab Hederæ folio plurimum distat. Raro autem & in

paucis

paucis euenit, vt vetustate cōmutentur, velut in populo alba, & Ricino. (Quæ sic expressisse videtur Plinius, Maximè foliorum vnitas in suo cuiq; genere perma- Li.16.c.22. net, præterquam populo, Hederæ, crotoni, quam & Cici vocari diximus) Sunt igitur Helicis genera multa, maximè verò nota & summa tria. Prima est virens siue herbacea, quæ plurima est, secunda candida, tertia versicolor, quam Thracicam quidam nominant. Et singularum differentiæ quædā sunt. Nam virētis alia tenuiore est, & longiore folio (Plinius habet, in ordinem digesto) densioréque. Alia minus hæc omnia habet. Et versicoloris alia maius, alia minus folium habet, & colorum varietatem in eo dissimilem. Similiter & magnitudine & colore distant candidæ folia. Facillimè augetur herbacea, & altissimè assurgit. Manifestum esse aiunt Helicen in Hederam transituram, non solùm foliis quæ maiora latioraq; gerit, sed etiam germinibus: protinus enim recta gerit, non inflexa vel inclinata, tum ob tenuitatem, tum ob longitudinem. Nam aliis hederis (Gaza legit ποώδους, id est herbaceæ pro κιττώδους) breuiora crassioraq; sunt germina. Nam Hedera cum semen parit, sublime & rectum germen edit. Est quidem Hedera omnis, radice numerosa, densa, intorta, lignosa, crassa, nec valdè in profundum acta, sed maximè nigra, & inter candidas quæ asperrima, maximeq; siluestris. Quare non sine damno arboribus adnascitur: omnes enim necat & arefacit, sublato ipsis alimento. Crassescit hæc maximè & arborescit, ipsaq; per se arborescit. Maiore autem ex parte super aliud viuere solet, caulibus suis vicinas arbores velut amplexando, tale quid statim habens sua natura. Etenim è germinibus assiduè radices per media folia emittit, quibus quasi de industria à natura datis, muros & arbores subit, & iis pertinacius hæret. Atque ita sublato humore, atque exhausto, ipsas tabefacit. Quod si inferius succidatur, durat, nec emoritur. Est & huius non parua differētia à fructu sumpta. Nam alius dulcis est, alius valdè amarus, tam candidæ, quam nigræ. Id demonstrāt aues, quæ alio vescuntur, alio minimè. Hæc de Hedera Theophrastus literis mandauit, cum quibus Plinij locum in quo eadem genera distinxit, conferre, nec iniucundum, nec inutile fuerit. Duo genera Hederæ prima, inquit, vt reliquarum, Mas Li.16.c.34. & fœmina. Maior traditur mas corpore, & folio duriore etiam ac pinguiore, & flore ad purpuram accedente. Vtriúsque autem flos similis est rosæ siluestri, nisi quod caret odore. Hæc scilicet Plinius quæ περὶ τοῦ κίστου sunt audienda, τῷ κισσῷ, id est Hederæ incogitanter tribuit.) Species horum generum tres. Est enim candida & nigra hedera, tertiáque quæ vocatur helix. Etiámnum hæ species diuiduntur in alias: quoniam est aliqua fructu tantum candida, alia & folio: fructum quoque candidum ferentium aliis densus acinus, & grandior, racemis in orbem circumactis, qui vocantur Corymbi. Item selenitium, cuius est maior acinus, sparsior racemus (Hæc aliter legisse videtur Plinius quàm in Græcis nostris exemplaribus exaratum sit, in quibus selenitium vox deest, & hederam Corymbiam vocari legimus) Simili modo in nigra. Alicui & semen nigrum, alij crocatum, cuius coronis Poëtæ vtuntur, foliis minùs nigris, quam quidam Nysiam, alij Bachicam vocant, maximis inter nigras corymbis. Quidam apud Græcos etiámnū duo genera huius faciunt, a colore acinorum Erythranum (rectius fortasse Erythrocarpum) & Chrysocarpum. Plurimas autem habet differentias helix, quoniam folio maximè distat. Parua sunt & angulosa, concinnioráque, cum reliquorum generū simplicia sint. Distat & longitudine internodiorum, præcipuè tamen sterilitate, quoniam fructum non gignit. Quidam hoc ætatis esse, non generis, existimant: primoq; helicem esse, deinde fieri hederā vetustate. Horum error manifestus intelligitur. At enim helicis plura genera reperiuntur, sed tria maximè insignia. Herbacea ac virens, quæ plurima est, altera cādido folio, tertia versicolor quæ Thracia vocatur. Etiámnū herbaceæ tenuiora folia, in ordinem digesta, densioraq;. In alio

genere

genere diuersa omnia. Et in versicolori alia renuioribus foliis, & similiter ordinaris, densioribúsque est: alreri generi neglecta hæc omnia. Maiora quoque, aut minora sunt folia, macularumq; habitu constanr: & in candidis alia sunt candidiora Adolescit in longitudinem maximè herbacea. Arbores autem necat candida: omnemq; succū auferēdo tanta crassitudine augerur, vt ipsa arbor fiat. Signa eius, folia maxima, atque latissima ramos erigētis (non māmas: nam μαςῶς legisse videtur pro βλαςῶς) qui sunt cæteris inflexi: racemi stantes atque surrecti. Et quanquam omnium hederarum generi radicosa brachia, huic ramen maximè ramosa, ac robusta: ab ea nigræ. Sed proprium albæ, quod inter media folia emirtit brachia vtrinque semper amplectens arbores: hoc & in muros, quamuis ambire non possit. Itaque etiam pluribus locis inter cisa, viuit tamē duratq; : & totidem in[illegible] radicum habet, quot brachia, quibus incolumis & solida arbores sugit, ac strangu[illegible]t. Est & in fructu differentia albæ nigræq; hederæ: quoniam aliis tanta amar[illegible]o acini, vt aues non atringant. Est & rigens Hedera, quæ sine adminiculo stat, sola

In cap 175. ca.2. omnium generū ob id vocata Cissos. Hactenus Plinius. Matthiolo duæ sunt præcipuè Hederæ differentię, maior & minor. Maiorem vocat arboream, quę non solum in siluis excelsas arbores scandit strangulatq; arcto brachiorum co[illegible]p[illegible]xu, sed etiam antiquis ædificiis, vrbium mœnibus, sepulchrisq; adeò pertinac[illegible] hæret, vt tandem ea diruat, & vna cum iis collabatur. Minorem quæ sterilis est, [illegible]x dicta, raro arbores scandens, sed aur humi repens, aut per saxa, macerias, sepes a[illegible]

In Aduers. aggeres serpens. Duo quoque Hederæ summa genera nostra ætate nota sunt. Pr[illegible]mum genus est Hederæ vulgaris arboreę cunctis notę. Huius multæ varietates, inquit Pena, antiquis persuadere potuerunt, vt plures differentias, sine species statuerint: tametsi discrimen è baccis duntaxat Dioscorides accersat, vt in ma[illegible], nucibus, & aliis fructibus vulgò fit. Quinetiam arborescit quædam, suopteq; stat stipite, nulli innixa pedamento, qualem in siluosis quibusdam Angliæ se vidisse a[illegible]. Orthocisson antiqui dicunt. Inrerdum etiam quibusdam locis perampelino colore folia nitent. Pisis sibi demonstratas ab Herbariis corymbis cæsij & albicantis coloris: melinos subfuscos corymbos plerásque plan[illegible] satas in hortis Italicis & Germanicis ex Campania & Apúlia hodie maturare. Alterum genus est humilis planè, minoris & infrequentioris hederæ, quæ concinne Helix vocata fuit à quamplurimis clauiculis capreolisq; vitice[illegible] quibus serpit & propagatur. Duo ista genera hîc appinximus, tertium ex Dalechampio hic

HEDERA Arborea, Matthioli.

Lib.2.c.175. adiecimus. Hedera alba, inquit Dioscorides, album fert fructum, nigra nigrum, aut crocei coloris. Helix nullum fert fructum, sed alba habet sarmenta (Antiquus codex habet λεπ7ὰ ἰχἰ τὰ κλήματα, id est tenues viticulas habet & folia renuia, angulosa & concinniora. Hedera

Forma. nigra vulgaris est nostra arborea fruticosa stirps, quæ brachia fundit dura, lignosa, cortice cinereo, spisso contecta, quibus arbores, parietes, & quicquid nancisci potest, amplectitur. Folia primùm cum pubescit, angulosa, quamplurimi in triang[illegible]lam fi[illegible]uram exeuntia, quæ cum vetustiora sunt, rotūdantur, ping[illegible]ia, [illegible]tra, [illegible]lla,

læuia, etiam inuita bruma virentia: flores cõgerie muscarij glomerosi, pallidi, non inodori, quibus æstate de lapsis baccæ racemosæ, primum herbaceæ, deinde atræ ineunte hyeme maturescentes, ex longiore pediculo in vuæ modum dependent, ligustro similes, corymbos vocant. Radicem spargit numerosam, densam, flexuosam, contortam, ac surculosam, nec admodum profundam. Helix, vt describit Pena, ex sarmẽtis, seu viticulis capreolos emittit, qui humi panguntur, & propagatione quadam quasi in spiras & anfractus prouoluuntur: interdum etiã serpẽdo muscidis truncis & caudicibus aduoluitur, gracilioribus sarmentis, folia minora, altius triquetra diuisura, sinuata edentibus, planè superioris, sed minora, minorísque vsus: nec enim vel folia eius decerpuntur, vel gummi vllum Officinæ ex hac colligunt. Quin nec fructus quidem vllus in ea obseruatur: vnde sterilis putatur. Hedera Chrysocarpos dicta ab acinorum colore aureo, Dionysia aut Bachica, quod coronis ex ea Poëtæ vterentur. Dionysiacos enim artifices Græci olim vocabant, qui aut cantu, aut musicis instrumentis scenæ ludísque publicis inseruirent, ex congeneribus nigris folium habet minùs atrum, minimè angulosum, crassum, carnosum, venosum, in acumen fastigiatum, nec admodum densum: in corymbis acinos luteos aureo nitore fulgentes, maximè ex congeneribus aspectu pulchros Hæc radicosis brachiis reliquarum modo vicinas arbores enecat, succo earum exhausto. Raro in Gallia prouenit. Helix in siluis humi serpit. Nigra & arborea vulgaris, circa vda, & circa ripas humentium regionum, frigidarũ, & temperatiorum: nam calidissimarum impatiens est. *Locus.* Hedera omnis auctore Dioscoride, acris est, & adstringens, neruos tentat. *Li. 2. c. 172. Vires & Temper.* Flores trium digitorũ captu in vino bis die poti, ad dysentericos faciunt. Ambustis cum cerato illiti prosunt. Tenera folia cum aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorum & corymborũ succus cum irino vnguẽto, melle, aut nitro, naribus infunditur. Et contra veteres capitis dolores valet, atque eo perfunditur caput cum aceto & rosaceo. Dolentibus & purulentis auribus cum oleo medetur. Nigræ Hederę succus, aut corymbi epoti imbecillitatẽ pariunt, mentémque turbant, largius sumpti Pilulæ quinque corymborum tritæ calfactæq; in malicorio cũ rosaceo, si instillentur in cõtra tiam aurem, dolorem dentium mitigant. Denigrant capillos illiti corymbi. Folia in vino decocta, omnium

HEDERA Helix, Matthioli.

HEDERA Dionysias, Dalechampij.

vlcerum generi, etiamsi cacoethe sint, illinuntur: vitia cutis in facie, & ambusta, vt
iam diximus, decocta sanant. Mouent menses triti & subditi corymbi. Iidem poti
post purgationes fœminarum, sterilitatem faciunt. Pediculus foliorum melle irri-
gatus & vuluæ inditus, menstrua & fœtus extrahit. Succus instillatus naribus gra-
ueolētiam & putredines expurgat. Lachryma eius depilat, pediculósque illita, ne-
cat. Radicum succus cum aceto potus, phalangiorum morsibus succurrit. In vete-
ri codice habetur σὺν ὄξει ἑψηθεὶς καὶ ποθεὶς, id est, cum aceto potus coctusq;. Eun-
Li.24. c.10. dem vsum medicum hederarum Plinius exposuit etiam prolixius his verbis. He-
deræ genera viginti demonstrauimus. Natura omnium in medicina anceps.
Mentem turbat, & caput purgat. Largiùs pota, neruis intus nocet. Iisdem neruis
adhibita foris prodest. Eadem natura quæ aceto ei est. Omnia genera eius refri-
gerant. Vrinam cient potu, capitis dolorem sedant, præcipuè cerebro continen-
tiq; cerebrum membranæ vtiliter mollibus impositis foliis, cum aceto & rosaceo
tritis & decoctis, addito posteà rosaceo oleo. Illinuntur autem fronti: & decocto
eorum fouetur os, caputq; perungitur. Lieni & pota & illita, prosunt. Decoquun-
tur & contra horrores febrium, eruptionésque pituitæ, aut in vino teruntur. Co-
rymbi quoque poti vel illiti lienē sanant, iocinora autem illiti. Trahunt & men-
ses appositi. Succus hederæ tædia narium grauęolentiámque emendat, præcipuè
albæ satiuæ. Idem infusus naribus caput purgat, efficaciùs addito nitro. Infunditur
autem purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem
facit. Ad lienes efficacior albæ est, ferro calefactus, satisq; est acinos sex in vini
cyathis duobus sumi. Acini quoq; ex eadem alba terni, in aceto mulso poti, [illegible]neas
pellunt: in qua curatione ventri quoque imposuisse eos vtile est. Hederæ q[illegible]
Chrysocarpum appellauimus, baccis aurei coloris viginti, in vini sextario tritis,
ita vt terni cyathi perentur, aquam quæ cutem subierit, per vrinam educit Erasi-
stratus. Eiusdem acinos quinque tritos in rosaceo oleo, calefactósq; in cortice pu-
nici, instillauit dentium dolori à contraria aure. Acini qui croci succum habent,

THLASPI Hederaceum,
Lobell.

præsumpti potu, à crapula tutos præstant: tem
sanguinem excreātes aut torminibus laboran-
tes. Hederæ nigræ candidiores Corymbi poti,
steriles etiam viros faciunt. Illinitur decocta in
vino omnium vlcerū generi, etiam si cacoethe
sint. Lachryma hederæ psilothrū est, phthiria-
simq; tollit. Flos cuiuscumq; generis trium di-
gitorum captu, dysentericos & aluum citam
emendat in vino austero bis die potus. Et am-
bustis vtiliter illinitur cum cera. Denigrant ca-
pillum Corymbi. Radicis succus in aceto potus
contra phalangia prodest. Huius quoque ligni
vase splenericos bibentes sanari inuenio. Et aci-
nos terunt, móxque comburunt, & ita illinunt
ambusta, priùs perfusa aqua calida. Sunt qui &
incidant succi gratia, cóque vtantur ad dentes
erosos, frangíque tradunt, proximis cera muni-
tis, ne lædantur. Gummi etiam in hedera quæ-
runt, quod ex aceto vtilissimum dentibus pro-
mittunt. Hæc Plinius. Galenus easdem vires di-
Li.7. simpl. stinctiùs docet. Hedera, inquit, ex contrariis cō-
posita est facultatibus. Habet enim quiddā ad-
stringentis substātiæ, quæ terrena & frigida est,
habetq;

habétq; etiam nonnihil acris,quæ calida. Nec deest tertia, aqueam námque substantiam quandam tepidam habet,si viridis sit. Cùm enim arescit, hæc prima exhalat necesse est,manétque quæ est terrena,frigida & adstringens, & ea quæ calida est,& acris. Viridis foliis in vino decoctis,vlcera grandia glutinat, quæq; maligna sunt,ad sanitatem reducit. Igne etiam factas exulcerationes,cicatrice includit. Cum aceto decocta folia lienosis prosunt. Flores autem quodammodo validiores sunt,vt ad læuorem redacti cum cerato ambustis conueniāt. Præterea succus medicamentum est,quod naribus infusum,capiti purgando idoneum est. Vetustas aurium fluxiones sanat. Adhæc vlcera vetera,tum in auribus, tum in naribus. Porrò si acrior appareat,aut rosaceo,aut dulci oleo miscetur. Lachryma eius pediculos interimit,pilis nudat,vsque adeò calidæ potestatis, vt obscurè adurat. Plantam aliam Hederaceam ex Lobellio pictam damus,Hederaceam Thlaspi vocat. In Porrlandiæ peninsula,Cornubiæ vicino portu Plimmoavve,aliisque maritimis cautibus repit herbula,dodrātalibus & spirhameis gracilibúsq; e cauliculis, str atis,pun ceis,foliis sinuosis Hederaceis,carnosis. Flosculi candidi & semen exile in folliculis gustu & habitu Thlaspi exprimunt. Hæc Lobellius.

SMILAX. CAP. IX

SMILACIS vox valde est ambigua.vt quæ quasdam cognatas vel similes plantas,significet,quasdam admodum discrepantes, & viribus planè cōtrariis pollentes,veluti taxū venenatā,(σμῖλαξ enim Dioscoridi dicitur)& Smilacem asperam quæ venenis aduersatur, præterea Smilacem læuem,facultatis non admodum exploratæ, quandoquidem vtilitatem nullam,sed tantum incommodum turbulenti somnij parere Dioscorides scribit. De duabus hic agimus,quarum prior σμῖλαξ τραχεῖα Græcis dicitur , μῖλαξ Galeno,Latinis Smilax aspera,& Hedera Cilissa,aliquibus volubilis aculeata, vel pungens,Italis *Hedera spinosa*, & *Rouo ceruino*, Gallis *Liset piquant*,Germanicè, inquit Fuchsius,*Stechendbuindt* ab aculeis quos habet apte nominari potest: σμῖλαξ vero λεῖα,siue μῖλαξ λεῖα Græcis altera vocatur , Latinis Smilax læuis vel leuis, Plinio Conuoluulus, Officinis & Herbariis Volubilis maior, nonnullis Campanella, & funis arborum,Italis *Vilucchio maggiore*,Gallis *Grand Liset*, vel *Liseron*, Germanis *Vvindenkraut*.Læuis porrò non alia ratione appellatur quàm quod aculeis careat. *Nomina.*

Smilax aspera vt describit Dioscorides,folia habet periclymeno similia, ramulos multos,tenues,paliuri,aut rubi modo aculeatos. Circumuoluitur arboribus sursum deorsum se circumagens:fructum ferr racemosum, paruum , cū maturuit rubentem,gustu leuiter mordentem:radicem duram,crassam. Smilax læuis hederæ folia similia habet molliora tamen,læuiora,& tenuiora:ramulos supradictæ similes,aculeis carentes. Conuoluitur & hæc arboribus vt prior. Fructum fert lupino similem,nigrum,paruum:flores circumquaque albi,copiosi,orbiculati per totam Smilacem exeunt. Æstate tabernacula ex ipsa fiunt:Autumno folia decidunt. *Li.4. c.119.* *Forma.*

Smilax aspera,vt Dioscorides ait,nascitur in palustribus & asperis,vt Plinius, in conuallibus opacis,at Smilax læuis amat culta,& in iis potissimum gignitur. Nascitur nobis passim per fruteta,& sepibus se aduoluit. De vtráque Smilace Plinius hæc prodidit.Similis est hederæ,è Cilicia quidem primum profecta,sed in Græcia frequentior quam vocant Smilacem, densis geniculata caulibus, spinosis , fruticosa, ramis & folio hederaceo, paruo, non anguloso , à pediculo emittente pampinos: flore candido,olente lilium. Fert racemos labruscæ modo,non hederæ,colore rubro,cōplexa acinis maioribus nucleos ternos,minoribus singulos,nigros,durosq;: infausta omnibus sacris,& coronis,quoniā fit ligubris,virgine eius nominis propter amorem iuuenis Croci mutata in hunc fruticem. Et mox. E Smilace fiunt *Locus.* *Lib.16.c.35.*

codicilli, propriúmque materiæ est, vt admota auribus leuem somnũ reddat. Quæ Lib 3. hist. cap. 18. Plinius ex Theophrasto sumpsit, sic scribente: ἡ δὲ σμίλαξ ἐστὶ μὲν ἐπαυλόκαρπον. ὁ δὲ καρπὸς ἀκανθώδης, καὶ ὥσπερ ὀρθόκανθον (mendosa hæc, sic enim legenda. ἐπαλλόκαυλος, ὁ δὲ καυλὸς ἀκανθώδης, καὶ ὥσπερ ὀρθάκανθος.) τὸ δὲ φύλλον κιττῶδες, μακρὸν, ἐγγώνιον, κατὰ τὴν μίσχου πρόσφυσιν, καὶ πλατύτερον. ἴδιον δὲ ὅτι τὴν τε διὰ μέσου τεινομένην ὥσπερ ῥάχιν λεπτὴν ἔχει, καὶ τὰς στημόνος διαλήψεις (Rectius καὶ τὰς στημόνων διαλήψεις) οὐκ ἀπὸ ταύτης, ὥσπερ τὰ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ περὶ αὐτὴν περιφερεῖς, ἠγμένας ἀπὸ τῆς προσφύσεως τοῦ μίσχου τῶν φύλλων. παρὰ δὲ τὸν καυλὸν τὸν ἄτονον, καὶ παρὰ τὰς διαλήψεις τὰς φυλλικὰς, ἐκ τῶν αὐτῶν μυχῶν τοῖς φύλλοις παραπέφυκεν καυλὸς λεπτὸς, καὶ ἑλικτὸς, ἄνθος δὲ λευκὸν, καὶ εὐῶδες ἠρινὸν (Repone ex Plinio λειρινόν) τὸν δὲ καρπὸν ἔχει προσεμφερῆ τῷ στρύχνῳ, καὶ τῷ μηλώθρῳ, καὶ μάλιστα τῇ καλουμένῃ σταφυλῇ ἀγρίᾳ, κατακρέμαστοι δὲ οἱ βότρυες κιττοῦ τρόπον, παρεγγίζει δὲ μᾶλλον πρὸς τὴν σταφυλὴν, ἀπὸ γὰρ ἑνὸς σημείου οἱ μίσχοι οἱ ῥαγικοί. ὁ δὲ καρπὸς ἐρυθρὸς, ἔχων πυρῆνας, δύο μὲν ἐπίπαν δύο, ἐν τοῖς μείζοσι δὲ τρεῖς, ἐν δὲ τοῖς μικροῖς ἕνα, σκληρὸς δὲ ὁ πυρὴν εὖ μάλα, καὶ τῷ χρώματι μέλας ἔξωθεν. ἴδιον δὲ τῶν βοτρύων, ὅτι ἐκ πλαγίων τὸν καυλὸν παραθριγγίζουσι, καὶ κατ᾽ ἄκρον ὁ μέγιστος βότρυς τοῦ καυλοῦ, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ῥάμνου, καὶ τῆς βάτου. τούτῳ δὴ δῆλον ὡς καὶ ἀκρόκαρπον καὶ πλαγιαπαλαιόκαρπον. mendosè pro πλαγιόκαρπον, vel, πλαγιοπλεόκαρπον. Id est, Smilax caulibus suis sese aliis implicat, & obuoluit. Caulis eius spinosus, veluti rectos aculeos gerit. Folium hederaceum, oblongum, angulosum, quà pediculo annectitur, & latius. Propriũ huic quod mediũ ipsum neruus, spinæ tenuis modo secat, & staminum diuisiones non ab ipsa spina, vt in aliis foliis, sed circa ipsam in orbem circumactas ducit ab ipso pediculi annexu. Ad caulem verò imbecillum, quà folia velut interstitio quodam ab ipso seiunguntur, ex eodẽ sinu enascitur cum foliis cauliculus gracilis & conuolutus: flos est albus, odoratus, lilij olens (Sic Plinius. Ex quo perspicuum est λειρινὸν legisse, Gazam verò ἠρινὸν, sicuti habent vulgata exemplaria: vertit enim, Verno proueniens tempore.) Fructus similis solano, aut melothro, & maximè viti siluestri, racemis vt hederæ pendentibus, propiùs tamen ad vuæ figuram accedentibus: quoniam ab eodem puncto pediculi acinorum exeunt. Fructus ruber sæpius quidem nucleos binos complexus,

SMILAX Aspera, Matth.

maior ternos, minimus singulos. Foris nigri sunt nuclei, & valde duri. Peculiare habent racemi, quod ex obliquo caulem sepiunt, & vnus omniũ maximus est in summo caule, velut in rhamno, atque rubo. Vnde liquet Smilacem & in summo, & in latere fructiferã esse. Hactenus Theophrastus. Smilacem asperam esse plantam hîc depictam censent Herbarij, quæ, inquit Pena, non nisi montosis collibusq; feruidiorum tractuum, Romaniæ, Hispaniæ, Lingagothiæ, prouenit. Vbi plurima horridis, aduncis, crebrísque spinis rubi ritu amplexatur proxima quæq;, assurgitq; vltra supraq; parietes, & sepes vicinas. Folia hederacea, longiora, bryoniæ nigræ ambitu, & superficie, non incisa, sed læuia, & in medio secundum strias neruulorum spinulas habentia, ex atro virentia. Fert acinos rubros racematim copiosos, ribes vulgaris magnitudine & modo: nec flores dissimiles ribes vtriusuis, racemosos, sed albos. Radices tametsi longiùs excurrant subter humum, ternis, aut quaternis vlnis longiores, non tantum tamen

cum

cum Zarsa parilla similitudinis habent, quantum hactenus persuasum fuit doctis quibusdam, qui scripserunt Zarzam parillam, nihil aliud esse quàm Smilacis asperæ radices. Qua de re suo loco dicemus. Ab hac Smilace aspera, foliis, viticulis, spinosis, floribus, vuis, radice, viribus, deniq; natalibus differt Smilax læuis, ab Herbariis vulgò dicta Volubilis maior, Italis *Vilucchio maggiore*, Gallis *Liseron*, Germanis *windenkraut*.

SMILAX Læuis, Matth.

Consentiunt notæ omnes dempta collatione seminis huius, nigri & angulosi, cũ lupino cõpresso & rotundo. Quare suspicatur Pena pro θέρμου legendum esse in Dioscoride nomẽ ἔρβου ex Latino Græcum factum. Suspitionem augẽt verba proximè sequentia, quæ neutiquam bene cohærent, Semen veluti lupini, paruum, & nigrum. At semẽ lupini, nec paruũ est, nec nigrũ. Non est igitur quod quis conuoluulum reiiciat, inquit Pena. Est enim nõ modo sarmentis viticeis, mollioribus, longissimis, & aptissimis ad fornicatas opacationes, sed etiam foliis læuibus, hederaceis, flore albo, orbiculato, radice longa, sparsa, flexuosa. His accedit antiqui & manuscripti Herbarij testimonium, qui Smilacem læuem, Volubilem maiorẽ interpretatur. Quidam aptiùs pro re ipsa, nescio an veriùs, at meliùs, legũt apud Dioscoridem, καρπὸν δὲ ἔχει ἐπὶ θυλάκου, μέλανα, μικρόν: alij verò, ἐπὶ τοῦ ἔρκους, id est, fructum nigrum & paruum habet, folliculi septo inclusum. Eius etiam pictura, Volubilem, quam maiorem appellauimus, penitus exprimit. Smilacis asperæ folia, auctore Dioscoride, si antè & pòst bibantur, cõtra lethalia venena efficacia sunt. Tradunt Li.4.ca.11. si tritum ex his aliquid nuper in lucem edito infanti bibendum detur, nullum illi *Vires.* postea venenum nociturũ. Conciditur etiam in Alexipharmaca. Smilacis læuis semen, eodem auctore, cum Dorycnio, & vtrũmq; trium obolorum pondere potum, somnia multa & turbulenta facere traditur. De vtriúsq; viribus hæc Plinius scripsit. Smilax quoque, quæ & Nicophoros cognominatur, similitudinem hederæ habet, tenuioribus foliis. Coronam ex eo factam impari foliorũ numero, aiunt Li.24.ca.10. capitis doloribus mederi. Quidam duo genera Smilacis dixere. Alterum immortalitati proximum, in conuallibus opacis, scandentis in arbores, comantibus acinorum corymbis, contra venenata omnia efficacissimis, in tantum, vt acinorũ succo infantibus instillato, nulla postea venena nocitura sint. Alterum genus culta amat, & in iis gignitur, nullius effectus. Illa est Smilax prior, cuius lignum ad aures sonare diximus. Galeno Milacis folia leniter acria gustu sunt, alioqui vtentibus calida: cui similes quodammodo vires Milax læuis obtinet. Empirici hodie succo Volubilis maioris ad calidos vtuntur affectus, capitis potissimùm, & oculorum.

HELXINE CISSAMPELOS, CAP. X.

Ἑλξίνη κισσάμπελος Græcis, Helxine Cissampelos Latinis nominatur, *Nomina* Arabibus *Acsin*, vulgus Herbariorum & Officinæ Volubilem mediã, & vitealem appellant, Gallicè *Liseron de vigne*. Est autem dicta ἑλξίνη ἀπὸ τοῦ ἕλκειν, quod significat trahere & arripere. Cissampelos autem, quòd tum folio sit hederæ, tum viticea propagine vicinis sese obuoluat, vnde

HELXINE Ciſſampelos, Matthioli.

L. 4. c. 3. *Forma.* *Locus.*

HELXINE Ciſſampelos, Dodonæi.

Conuoluuli nomen,& quod in vineis potiſsimum naſcatur,vnde & Viteal-s. Hæc,inquit Dioſcorides,folia habet hederę ſimilia,minora tamen, ramulos exiguos, circumplectentes quodcunq; contigerint. Naſcitur in ſepibus, vineis, & frumento. Hæc, inquit Matth. ſatis declarāt Helxinem Ciſſampelon eam eſſe quæ in aruis tū ſegetes ipſas,tū linū, tum legumina irretit,ac vincit,& in vinetis,palis, ac vitibus circumuoluitur, quam Hetruſci *Vilucchio minore* appellant, Tridentina rura *Minutola*, Recentiores Volubilem minorem,& Conuoluulum minus, Galli *Petit Liſeron*, Germani *Kleyn vuindekraut.* At Dodonæus & Lobellius Smilacis læuis ſpeciem eſſe ſtatuunt,& ad eam referunt. Ille Smilacem læuem minorem, hic cum Pena Smilaci læui maiori ſubiungens, Conuoluulum minorem purpureum vocant. Maiorem Smilacem ſatis refert, ſed humilior,tenerior,ac omnino minor eſt: tenues illi quoque & viticulosi cauliculi, quorum nonnulli humi repunt, alij herbas frugéſque ſcandunt, & crebris eas voluminibus vinciunt: folia oblongiora, hederaceis minora, mollia, ac læuia: flos ſimiliter calathi figura, nonnihil odoratus, magna ex parte candidus,relucente tamen in eo diluto rubentis purpuræ colore, & radiantis ſtellæ effigie: ſemen exiguum, radices tenues,candidæ, velut prioris ſparguntur. Helxinem vero Ciſſampelon Dodonæus, tum in Stirpium, tum in Purgantium Hiſtoria eam eſſe cenſet, quæ ad Smilacis læuis genus quoq; pertinet,& Conuoluulum nigrum, & Volubilis nigra dicitur, à Democrito in Geoponicis μαλακόκισσος, Latinè Mollis hedera, Officinis Volubilis media, Germanis *Schuuartz vuindt*, & *Mittel vuindt.* Huic prætenues multæ cirrorum inſtar ſubrubentes viticulæ, quibus fruticibus, & omnibus quæ contingit vicinis ſeſe crebris circumuolutionibus implicat, ab imis ad ſumma proſerpens: folia lata ſunt, longa, acuminata, hederæ foliis molliora, tenuioráq;: flores exigui racematim cohærent, candiduli, ſemen triangulare, nigrum, tenuibus & ſubrubentibus membranis, veluti glumis integitur: radix exigua breuiſq; eſt. Iuxta ſepes & ſæpius in vineis reperitur. Vindemiæ tempore ſemen perficitur. Pena & Lobellius Helxinem Ciſſampelon alteram Atriplicis effigie nominant. Foliorum ſuccus,

Cap. 174. hiſtor. — Lib. 4. c. 2. 53. & Purg. 3. cap. 6.

Vires. inquit Dioſcorides, potu deiicit aluum. Et Galenus, Helxine, quæ Ciſſampelos
Li. 6. ſimpl. nuncupatur, digerendi facultatem habet.

VOLVV

VOLVVLVS TERRESTRIS, CAP. XI.

OLVVLVM terrestrem plantam istam nominarunt Herbarij, quòd florem Voluulo siue conuoluulo, siue volubili similem proferat, terrestrem, quod caules perpetuò per humum spargat, nec conuoluulorum more in proxima adminicula scandat. Radice est crassiuscula, nigricante, modicè fibrata, caulibus multis, sesquipedalibus, humi iacentibus, villosis, cùm franguntur nullum lac emittentibus, quorundam Voluulorum modo, gustu subausteris: foliis longis, angustis, rugosis, non ita densis: flore Conuoluuli minoris, superiori capite descripti, e puniceo candicante, suauiter olēte, ex decem veluti foliolis constante, sed quæ à sese minime disiuncta sunt, verùm lineolis tantum discreta, alioqui cohærentia. Prouenit in aridis, macris, sabulosis, apricis. Alius est Voluulus siue Conuoluulus hederaceus, siue cæruleus, omnium huius classis rarissimus & pulcherrimus, inquit Pena, nec nisi hortis Italiæ, Galliæ, Belgij notus, vti amœna purpura porrectis attextisque secus parietes, & perticas, longis viticulis, gracilibus, vmbracula concinnat, aspectu periucundus: visendus quoq; floribus è pediculorum calice excūtibus, Vincæperuincæ colore similibus, in ambitu quinis prominentibus angulis, Nolæ cæruleæ effigie: vnde Campana Lazura Italis dicitur. Folia ternis angulis singula, in teneriusculis pediculis Cyclaminū, hederámve annosam imitantia, nōnihil hirsuta: longa & gracilis radix. Nulla sui parte in vsum à Medicis assumitur. Serapio cap. 273. Granum Nil vocat, etiam ab Auicenna memoratum, & ita describit: Conuoluulo similem esse: flagellis duobus, aut tribus, applicare sese arboribus: virētibus ramis & foliis: purpureo flore, oblongo, calatho simili, ad exortū foliorum prodeunte: seminibus, flore delapso in suo capitulo tribus, nigris, leuibus, minoribus quàm Staphysagriæ: quæ huic plantæ conueniunt omnia. Dodonæus esse putat Ligustrum nigrum Columellæ. Alij, quod non est contemnendum, censent Virgilij, Columellæq; vnum ac idem Ligustrum esse, album Virgilio dictum à colore floris, nigrum Columellæ à colore fructus. Quidam Pothon cæruleum Theophrasti esse credunt, ornamento & vmbraculis sepulchrorum laudatū antiquitus. Alij Pothon illum esse malunt Cōuoluulum purpureum duplicē Cortusij, illustris viri, laudandique multis nominibus, caulibus prælongis sese vicinis perticis aduoluentem, in altero genere spinosis, in altero læuibus: folio lato, læui, minimè anguloso, in ea specie quæ caret spinis, prona parte candicante: flore eleganti purpura nitente: semine læui, nigro, splendido. Clusius Conuoluulum

Nomina · *Forma.* · *Locus.* · *Lib. 2. stir. Hispa. c. 50.*

VOLVVLVS Terrestris, Dalechampij.

VOLVVLVS Cæruleus, siue Cāpana Azura, Lobel.

CONVOLVVLVS Folio Althææ, Cluſij.

alium peregrinum pinxit, qui vepribus atque fruticibus adnaſcitur, illiſque ad uoluitur, alioqui humi iacens, nec ſeſe attollens, quòd viticulis ſeu clauiculis ſit infirmioribꝰ, gracilibus, pedalibꝰ aut cubitalibus, ſubhirſutis. Folia illi hederæ, ſiue althææ minora, incana, per ambitum criſpa, nonnunquam ſerrata, & nonnihil laciniata, guſtatu gūmoſa, ſubacria, & ſubamara. Flores ex alarum ſinu promit, longis pediculis hærentes, conuoluuli floribus ſimiles, qui ita complicantur, vt pluribus foliis conſtare videantur, ex purpureo candicantes, interdum omnino purpuraſcentes. Radix tenuis, exilis, fuſca, per ſummos ceſpites repit, & alias plantas producit. In collibus iuxta Tagum læto ſolo, in Baetica, plurimiſque aliis Hiſpaniæ locis frequētem eſſe
Lib.8. c.22 ait, floreréque Martio & Aprili. Ad quam ſtirpem à veteribus deſcriptam referri poſſit, ignorat, niſi fortè Iaſionem, cuius meminit Plinius, eſſe quis exiſtimet. Valentini Conuoluulum folio althææ, Hiſpani vulgari nomine *Campanilla*, id eſt, Campanulam, Luſitani *Verdezilla* vocant, & ad vulnera curanda efficaciſſimam eſſe aiunt. Cōuoluulum peregrinum Cluſii vocat Lobellius, & Conuoluulū Scammonij facie, H[illegible]nē Ciſſampelō Dioſcoridis. Aliam huic congenerem idem Cluſius pinxit, quæ ad Voluulum terreſtrem Dalechampij videtur accedere.

CONVOLVVLVS Minimus, Cluſij.

Conſtat multis tenuibus iunceiſque ramulis, ex eadem radice prodeuntibus, humi procumbentibus, pedali aut cubitali longitudine, duris, flexilibus tamen, & lanuginoſis, qui in ſummo aliquot flores proferunt purpuraſcentes, inodoros, ſuperiori ſimiles, minores tamen, vnico folio conſtantes, ſed ita implicato, vt quinque conſtare videatur, foris margine in totidem angulos prominente: folia per ramulos nullo ordine ſparſa, oblonga, anguſta, tenui lanugine obducta, ſalicis foliis haud abſimilia, guſtu gummoſa, & aliquantulum amara: radix candicans, ſingularis, perennis, infima parte ramoſa. Naſcitur iiſdem quibus ſuperior locis, atque etiam in Gallia Narbonenſi. Sunt qui Camtabricam Plinij eſſe putent. Conuoluulum minimum ſpicæfolium vocant Pena & Lobellius, cuius effigies minus ſcitè expreſſa eſt apud Penam, Scammonium tenue Plinij quorundam.

PERICLYMENVM, CAP. XII.

ΠΕΡΙΚΛΥΜΕΝΟΝ Græcis, Periclymenum Latinis, Scribonio Syluæ mater, Græcis hodiernis περιπλοκάδα, vulgò, Officinis & Herbariis Caprifolium, Matrissylua, Volucrum maius, & Lilium inter spinas, Italis *Vincibosco*, Germanis *Geyszblalt, & Speck gilgen*, Gallis *Cheurefeuil*. Periclymenum autem dictum, quod circumuoluendo ad se vicinas arbores aut frutices vocet, & ab Italis *Vincibosco*, quòd vicinas plantas vinciat. Periclymenum, vt describit Dioscorides, simplex frutex est, ex interuallis folia spargens ipsum amplectentia, subcandida, hederæ similia: iuxta folia erumpunt germina, in quibus est semen hederæ simile, flos albus, fabæ similis, subrotundus, quasi in folium procumbens: semen durum ægre euellitur: radix crassa, rotunda. Oribasius, qui stirpium delineationes ex Dioscoride transscripsit, sic depingit. Periclymenum frutex paruus est, simplex, caule quadrato, per interualla foliolis circundato, albicantibus, hederæ figura. Inter folia surculi exeunt, in quibus fructus est hederę similis, qui quasi in folium procumbit, durus, & qui difficulter auellitur: radix longa. Oritur in atuis & sepibus, sese fruticibus adstantibus inuoluens. Eodem ferè modo Plinius. Periclymenos fruticat & ipsa, ex interuallo duo folia habens, subcandida, mollia: in cacumine autem semen inter folia durum, & quod difficulter euellitur. Nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens sese adminiculis quibuscunq;. Hanc Periclymenon Officinarum esse Caprifolium, & Herbariorum Matrissyluam censent periti: quibus minimè placet eorum opinio, qui hanc in dubium reuocant, negantq; esse Periclymenũ, quia radicem non habeat παχεῖαν, περιφερῆ, vt ait Dioscorides, id est, crassam, rotundam. At στρογγύλον is non dixit, nempe orbiculatam, siue tuberosam, sed περιφερῆ, id est, rotundam, non angulosam. Alij locum corruptum esse censent, atque ex Crateua & Oribasio restituunt, παχεῖαν καὶ μακρὰν, id est, crassam & longam, vt iam omnis dubitandi & rixandi occasio sublata sit. Sed in hoc frutice duplex obseruatur varietas foliorum, vt annotauit Pena. Nam folium Italicę & Narbonensis vulgarioris surculis vnũ cùm sit, ac continuum, gemini tamen speciem præbet, quasi vmbilico medio traiectum, vt in Centaurio luteo, Perfoliata, & Tithymalo serrato: ideóque Periclymenum perfoliatum dictum, quasi pertusum aut perforatum. Extremo verò cacumine viticularum folium acetabuli forma vel vmbilici circinatum, florum delitias continet, ex purpura niueo candore nitentes, & alicubi luteo aspersas, sensim in longitudinẽ porrectas, quasi promuscides elephantorum, aut lagenulas, floribus fabaceis figura multùm similes: semine rotundo, coccineo, bryoniæ, succuléto. Istud Dalechampius Periclymenum grandius vocat. In septentrionalibus verò regionibus, vt in Germania, Gallia, Anglia, Belgio, frequentius vsitatiúsque est Periclymenum non perfoliatum. Longis, tenuibus, lignosis, & in ramulos diuisis sursum repit cauliculis, circa quæ ex interuallis folia bina ex aduerso sita, oblonga, mollia, dilutè virentia, infernè magis canescentia, non continua, nec à cauliculis pertusa: flores

Nomina — *Lib. 4. c. 14.* — *Forma.* — *Lib. 27. c. 11.* — *Pena In Aduers.*

PERICLYMENVM *perfoliatum.*

PERICLYMENVM, non perfoliatum, Lobelij.

ſa: flores in ſummis ramulis multi pariter emicant, oblongi, candidi, ſuaue olẽtes, interius caui, vna parte prominẽtiores, ſtaminibus aliquot è medio exeũtibus fructus acinis ſimilis in exiguarum vuarum modum compactus per maturitatem rubet, in quo ſemen duriuſculum: radix lignoſa cum multis adnatis. Periclymenum

Tempus. Iunio & Iulio menſibus floret: ſemen Auguſto & Septembri maturum eſt. Id poſtquam maturuit collectum & in vmbra ſiccatũ datur Dio-

Vires & Temper. ſcoride auctore, drachmę pondere in vino qua-

Lib.4.c.13. draginta diebus, vt lienem minuat abſuma[...] & laſſitudinem diſcutiat. Orthopnœæ & ſ[...]gultui prodeſt. Vrinam cit a ſexto die cruetam. Partum accelerat. Habent eaſdem vires & f[...]a, quę triginta ſeptem diebus pota ſterilitate[...]cere putantur. In periodicis febribus cum oleo inuncta, earum horrores mitigant. Quod interpretes verterunt, ſterilitatem facere putantur, Grecè legitur ἀγόνους ἱστορεῖται ποιεῖν, quod eſt interprere And. Lacuna, Impotentes facere viros ipſos produntur. Sterilitas enim, inq[...]t, defectus eſt fœminarum, quas ἀτόκους perpetuo vocat Dioſcorides, dum ipſis notam ſterilitatis inurit: quemadmodum ἀ[...]κια medicamenta omnia illa, quæ vim concipiendi adimunt. E diuerſo autem ſol[...] vocare ἀγόνους eos viros, qui prolifico ſunt ſemine deſtituti, aut illud adeò frigidum, languidum, inefficax quæ habent, vt ex eo neutiquam gigni animal poſſi[...]. H[...]c

Lib.25.c.7. vero Periclymeni facultatem Plinius ad Clymenum retulit. Cum enim Cly[...]enum deſcripſiſſet, ſubiungit. Quibus morbis pota medeatur, dicemus. Sed hic indi-

Lib.9.c.19. candum eſt dum medetur, ſterilitatem potu etiam viris fieri. Qua in re Theophra-

9. ſtum Plinius ſecutus eſt ſcribentem. Ἀδυνατεῖν δέ φασι γεννᾶν, καὶ ἐάν τις τὸ κλύμενον τὸν καρπὸν πίνῃ συνεχῶς τριάκοντα ἡμέρας ἐν οἴνῳ λευκῷ, συλλέξας ὅσον χοίνικα τὸ ἴσον ἀ[...]καστην ἡμέραν. ἐὰν γὰρ ἐκτελέσῃ τὴν πόσιν, ἀγονεῖν τὸ ὅλον. Id eſt, Gignere nequaquam poſſe aiunt eum qui Clymeni fructum biberit continuo triginta diebus in vino albo, collectum ſextarij menſura, æqualibus quotidie portionibus, hac enim potione

Lib.27.c.12 abſoluta penitus ſterilem fieri hominem aiunt. Alias Periclymeni vires tradit Plinius parum a Dioſcoride diſſidens. Semen eius in vmbra ſiccatum tunditur, & in paſtillos digeritur. Hi reſoluti dantur in vini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienem, eumq́; vrina cruenta, aut per aluum abſumit. Quod intelligitur à deci[...]o ſtatim die. Vrinã cient & folia decocta, quæ & orthopnoicis proſunt. Partum quoque adiuuant, ſecundáſque pellunt pota ſimili modo. Galenus Periclymeni tum

Lib.8.ſim. fructus, tum folia, inquit, adeò vehementer incidentis & excalfacientis ſunt facultatis, vt ſi pluſculum bibantur, vrinam ſanguinolentam efficiant, principio quidem vrinam duntaxat mouentia. Porro foris cum oleo illita excalfaciunt. Iuuant lienoſos & difficulter ſpirantes. Competens potionis menſura eſt drachmæ vnius cum vino. Porro deſiccat quoque ſemen: & quidam aiunt ſi copioſuis bibatur, ſterilitatem bibentibus adferre. Sed & ſunt qui certum dierum numerum ad talem potionem præfiniunt, vt Dioſcorides, qui ſeptem & triginta dies eos tradi refert. Hic etiam vrinam cruentam reddi à ſexto die memorat. Matriſſilua, inquit Fuch-

Cap.149. hiſto. ſius, cum guſtu acrimoniam prę ſe ferat, omnia quæ veteres Periclymeno tribuunt præſtat.

præſtat. Quibus accedit quod recentiores Herbarij ſuo Caprifolio eaſdem vires aſſignent. Exſiccare enim ipſum tradunt vlcera humida & ſordida: ſanare impetigines,& alias cutis fœditates,lienem abſumere, difficultati ſpirandi conferre, partus celeritatem facere,calculos pellere,faciei maculas abſtergere.

CVCVBALVS PLINII, *ſiue Ocimoides repens.* CAP. XIII.

PLANTAM iſtam Cucubalum eſſe Plinij ſiue Cacubulũ quaſi maleficum,quidam eſſe arbitrantur, quam alio nomine,inquit, Strumum appellant, alij Græcè Strychnum ob foliorum cum Solano ſimilitudinem. Eſt Cyclaminus altera Lucæ Ghini,Cluſij Alſine repens, aliis Ocimoides repens. Naſcitur in ſepibus radice cãdida,craſſa,ramoſa: flagellis multis in vicina adminicula ſcandentibus : foliis Ocimi vel Solani,in ambitu minimè diuiſis, candicantibus, per interualla ſemper geminis : flore candido , quinque foliolis conſtante,per medium fiſsis: baccis rotundis,nigris,fructui Solani ſimilibus, quas foliola quinque herbacea ſuſtinent & ampleċtuntur, fœtidi & ingratiſsimi ſaporis. Sunt qui hanc Clymenum herbam eſſe putent à Plinio deſcriptam foliis hederæ,ramoſam,caule inani, articulis præcinctam, odore graui,& ſemine hederæ, ſilueſtribus & montoſis naſcentem. Alij Cucubalum Plinij Solanum hortenſe

Lib.27.c.8. *Locus.* *Forma.* *Lib.25.c.9.*

CVCVBALVS, *Plinij.*

OCIMOIDES *Repens, Polygoni folio.*

Græcorum eſſe credunt,nimirum cuius acini nigricant,quòd in quibuſdam Dioſcoridis exemplaribus legerunt, Solanum hortenſe à Romanis Strumum & Cucubalum vocari. Sed hæc & permulta alia huiuſmodi notha eſſe,& Dioſcoridi falſò adſcripta,à viris doctis dudum obſeruatum fuit.Præterea cùm Plinius aliis locis de Solano tractarit, credibile non eſt eum in vulgatiſsimæ herbæ cognitione lapſum fuiſſe. Cucubali folia trita cum aceto ſcribit Plinius ſerpentum ictibus & ſcorpionum mederi. Quidam hanc alio nomine Strumum appellant, alij Græcè Strychnum.Acinos habet nigros. Ex his cyathus ſucci cum mulſi duobus medetur lumbis:

Vires. *Lib.27.c.8.*

bis: item capitis doloribus cum rosaceo infusus. Ipsa strumis illita. Aliud Ocimoides repens polygoni folio pictum dedit Lobellius, quod, vt describit Pena, è cauliculis gracilibus, geniculatis reptátibus, teneris, flexuosis, Alsines maioris folia profert bina iuxta genicula, oleæ siluestris, myrti, aut polygoni similia, sed paulo latiora: flores in caliculis oblongis, saponariæ concoloribus, multò minoribus: radicem exilem. In Taurinensium ad Padum collibus vmbrosis & siluosis & iuxta sepes frequens oritur, atque etiam in Veganij herbidis & vmbrosis marginibus, secus riuulos è saxorum commissuris.

IESEMINVM, CAP. XIIII.

Nomina Cap. 176. Arabes vernacula lingua *Zambach & Sambach* appellant auctore Serapione, & Græcos imitari volentes Iesemin, à Iasme Græco nomine, quod violaceum significat. Qui cum Gelsemini siue Iasmini (sic enim plantam istam nominamus, Itali *Gelsimino*, Galli *Iosemin & Iassmin*, Recentiores quidam Apiariam, quod apes eius floribus plurimum delectentur) flores odoratos, albicantes albæ violæ modo conspicerent, ipsi violæ nomen indidere, quod est Iesemin Huius tria genera Serapio esse tradit. Vnum cui flos albus, alterum cui luteus, tertium cui cæruleus. Quartum adiecit Dalechampius

Genera

Forma. flore puniceo. Ioseminum planta est pergularum ornamentis aptissima, & quæ industria & pedamentis ad fornices concinnè erigitur, à radice prolixissima fundens virgulta octo vel decem cubitorum longitudine, flexilia, viridia, ex quibus folia prodeunt, fere semper septena, ex atro virentia, mollia, oblonga, in mucronem sensim desinentia, superne acutiora quam lentisci, toto ambitu minimè crenata. Flores in virgultorum summitate racematim prodeunt, oblongi, suauiter olentes, albi, ex quibus rarissime semen oritur, in quibusdam tamen locis edere lupino si-

IASMINVM *Album*, *Matthioli.*

POTHOS *Caruleus*, *Matthioli.*

mile

nule ſcribit Matthiolus, quod à Cortuſo ad ſe miſſum fuiſſe ait. Calidos & amœnos tractus amat, paſsimq́; habetur in hortis & viridariis. Flores Iulio & Augusto profert. De Iaſmino luteo tractauimus in libro de iis quæ in aſperis naſcuntur. Tertium genus quibuſdam Pothos Theophraſti purpureo flore, Clematis peregrina cærulea & purpurea Penæ & Lobellij, Clematis altera Matthiolo & Dodonæo & in Stirpium, & in Purgantium, Hiſtoria. Prolixis admodum, tenuibus, geniculatis & ſubrubentibus ſarmentis, per arbores, frutices, perticas, pergulas, pedamenta ſcandendo in altum prorepit. Folia multa, prioris flammulæ modo diuiſa, ſed tamen maiora latioraq́;. Flores elegantes è tenuibus & longis dependent pediculis, expanſis quaternis ex aduerſo ſitis foliolis conſtantes, ſæpe cærulei, quandoque purpurei, ſtaminibus aliquot mediis: ſemina plana, rotunda, lata, acuminata in globulum congeruntur. Radices prolixæ, tenues, in omnem partem ſparguntur. In hortis colitur, nec vſpiam alibi ſe vidiſſe Pena refert. Quare Dodonæo impoſuerunt, qui in Anglia iuxta ſepes & agrorum margines ſponte prouenire perſuaſerunt. Plantam iſtam quidam inter Ioſinini genera numerant. Sed cum nec foliorum figura, nec poſitus, nec floris ſpecies Iaſmino quadret, hanc ab illo diuerſam eſſe multi credunt. Quartum Ioſmini genus numerari poteſt, quod Galli *Ioſmin rouge, & Ioſmin large* appellant propter floris & colorem & amplitudinem. E Chio inſula planta Genuam primùm aduecta, inde Lugdunum, fruticat recto proceróque caudice, ſambuco non diſsimili, fungoſo, læui, non admodum craſſo, eius cortice ima parte rugoſo, ramorum viridi & tenui. Flagellis multis luxuriat in cameras & pergulas hortorum ſcandentibus. Folia in ramulis alarum modo expanſis ſeptena aut nouena, ordine ex aduerſo ſita, extremo quod impar eſt longo, acuto, molli tamen cuſpide, nec pungente, cæteris breuioribus & rotundioribus quàm in Iaſmino albo, craſsis, nigricantibus, minimè inciſis: flore priuſquàm dehiſcat purpureo, cùm recluſus eſt, intus candicante, foris verò purpuraſcentibus foliolis duobus, qui priuſquàm hiaret, florem candidum contegebant, quàm in albo latiore, ampliore, venoſiore. Qui Byzantium profecti ſunt, affirmant plãtam hanc in eo tractu, & multis Peloponneſi locis, à Græcis & Turcis coli ſtudioſiſsimè, & vbiuis in hortis ſpectari. Sunt docti Herbarij, qui Pothon albũ, à Theophraſto memoratã inter coronarios æſtiuos flores, Iaſminum eſſe putant: cœruleum verò, plantam à nobis demonſtratam, & explicatam ſuprà ad finem capitis vndecimi. ἔτι δὲ ὁ πόθος καλούμενος. οὗτος δέ ἐστι διττός. ὁ μὲν ἔχων τ' ἄνθος ὅμοιον τῷ ὑακίνθῳ. ὁ δ' ἕτερος ἄχρους, λευκὸς, ᾧ χρῶνται περὶ τοὺς τάφους, καὶ χρονιώτερος οὗτος. Quæ Plinius ſic interpretatus eſt. Sed maximè ſpectabilis Pothos. (Deſiderium vertit Gaza) Duo genera huius. Vnum cui flos hyacinthi eſt: alterum candidius, qui ferè naſcitur in tumulis. (Rectiùs dixiſſet, quo circa ſepulcra vtebantur, nimirùm prope ea ſerentes, vt eius vaga fronde contegerentur, deciduíſque floribus conſpergerentur: id enim apud veteres in religione poſitum fuit, vt vita defunctorum

In cap. 66. lib. 1

Locus.

Tempus.

Lib. 3. c. 48.

In Aduerſ.

Lib 6. hiſt. cap. 7.

IASMINVM Puniceum, Dalechampij.

busta, & sepulcra, manéſque floribus & coronis ornarentur.) quoniam diuturnior eſt. Diutius floreſcentem Theophraſtus intellexit ac viuaciorem, quia quotannis non moriatur, vt cœruleus. Pothon priorem vulgare Iaſminum floribus albis, quod dixi, plerique eſſe credunt. Alterum ſupra deſcriptum, flore hyacintho ſimili, cœruleo, venuſtiſsimo: Iaſminum album ſicut odore fragrat, ita & viribus

Vires(t) multis poller. Serapio tradit calidum eſſe in principio ſecundi gradus, humores

Temper. diſcutere, aduerſus phlegma ſalſum valere, ſenibus frigidis vtile eſſe, doloribus à piruita viſcida ortis & catarrhis prodeſſe: folia eius tam humida quàm ſicca impetigines & lentigines abſtergere: dolorem capitis facere üs qui calida ſunt temperie. Ex floribus paratum oleum frigidis affectibus confert. Ex iiſdem vnguentarij oleum conficiunt, quod Zambacinum ſiue Sambacinum vocatur, cum amygdalino oleo hominum barbæ odoris tantùm gratia affundendum, quod tamen temperie calidis caput adeò excalfacit, vt quandoque ſanguinem è naribus eliciat. Flores Iaſmini cum amygdalis dulcibus tamdiu & toties commiſcent, quouſque eorum humore odorato illæ imbutæ fuerint. Tundunt deinde eas in mortario lapideo, & calidas ſacculo concluſas prelo committunt, vnde oleum exprimitur perquam odoratum. Sunt qui vocum ſimilitudine decepti Sambaci-

Lib.1.c.66. num oleum & Sambucinum à Sambuco dictum idem eſſe falſò credunt. Dioſcorides apud Perſas Iaſminum oleũ fieri prodidit ex albis floribus Leucoij, quod inter epulandum odoris gratia vſurpabatur. Vnguentum hoc ex ea viola compoſitum intelligit Hermolaus, quæ vulgò Gelſeminum vocatur, diſtinctiones & arundineos parietes in hortis opere topiario conueſtiens. Nec de vllo alio violarum genere Iaſminum Dioſcoridis vnguentum intelligit Marcellus, Vergilius, quàm de vulgari Gelſemino: cuius vnum genus cùm ſit flore cæruleo, quartum id violarum eſſe genus colore cæruleo à Dioſcoride traditum is autumat. Quorum ſententia ab omnibus doctis hodie improbatur. Nam Gelſeminum viticulis, foliis, ramulis, flore, radicibus, totius denique plantæ habitu ab omni Leucoio differt. Præterea Iaſminum vnguentum ex Gelſemini flore quod cæruleum Leucoium Dioſcoridis Marcellus eſſe vult, non fit, ſed ἐκ τῶν ἀνθῶν τῶν λευκῶν τοῦ ἴου, id eſt, ex floribus albis violæ. Ad hæc Iaſminum grauius ſpirat Dioſcoridi, quàm vt libenter à pleriſque recipiatur, quod demonſtrat ex noſtro Ielſemino non fieri. Poſtremò Serapio Dioſcoridis interpres, alterum ab altero diuerſis capitibus diſtinxit, & ſeorſum de vtriſque tanquam de diuerſis diſſeruit. Probabilius eſt quod exiſtimant attentiores herbarij, vnguentum id parari ex Albæ violæ floribus, qui inter omnia τῶν λευκοίων genera iucundiſſimi & validiſſimi ſunt odoris, vt ſuauitate & vehementia rubras, puniceas, cœruleas violas longè ſuperent.

DE IASMINO RVBRO, *Dalechampij.*

CAP. XV.

QVAM plantam Iaſminum rubrum vocant herbarij, in hortis colunt ac ſerunt olitores, floris gratia pulchritudinéque inuitati. Radice ea nititur craſſa, longa, carnoſa, fibroſa, inæquali ac verrucoſa, foris nigra, intus alba, cùm manditur, ſapore acri. Caulis ad altitudinem propè hominis ſurgit, iuxta radicem ſcabro & ruffo cortice tectus, ſuprà herbaceo, ac virenti, maluæ inſtar, quadrangulus, canaliculatus, medulla candida farctus, ſtatim nodoſus, nodis alternatim & ſigillatim protuberantibus, non ex aduerſo, alarum modo, ſitis. E ſingulis nodis rami pro

DE IASMINO Rubro, Dalechampij.

mi prodeunt, bicubitales, quadranguli caulis modo, atque medulla pleni, canaliculo exculpto ſtriati, nodis per interualla ad cacumen vſque prominentibus, è quibus minores ſurculi naſcuntur. Folia Amaranthi purpurei, aut Bliti, ſed in extremo acutiora, ordine ſic digeſta, vt perpetuò inuicem bina opponantur, neruo per media porrecto, venis hinc illinc ad medium neruum diſtentis, vel à neruo ad extremam oram folij pertinentibus: in ſummo faſtigio, quà flos exoritur, ſena, ampliora nempe duo, minora quatuor: ſaporis principiò fatui, deinde acris. Flos coccineus, coloris nitidiſſimi, Periclymeno ſimilis, anguſtus infernè, ſuprà latiuſculus, apicibus extantibus inſignis, è quatuor decuſſatis granis emicat, compreſsis, quibus, delapſo flore, ſemen continetur, rotundum, nigrum. Quod è ſapore iudicare licet, aquoſa & humida eſt quædam eius portio: ignea verò, calidáque, & ſicca altera, quæ diſcutere valenter poſſit tumores frigidos. Alias eius facultates nondum cognitas eſſe intellexi, aut proditas. Seneſcente caule, addito ſtercore munitam, perferre hyemem aiunt, vêreque repullulaſcere.

CLEMATIS ALTERA BAETICA, CAP. XVI.

PEREGRINVM herbæ genus Cluſij induſtria nacta eſt poſteritas, quod ſarmenta longa, lenta & ramoſa habet, quæ binos per interualla capreolos contrariis ſemper inter ſe pediculis naſcentes proferunt, quibus per vicinas arbores & frutices ſcandit: folia pyri ferè, minora, dura, viridia, & per ambitum inciſa ſiue ſerrata, ſapore acri & feruido, ſingula in ſingulis pediculis, ſed plurima ſimul ex clauicularum alis prodeuntia: inter quæ ex vtroque ſarmentorum latere pediculi exeunt calyculum ſuſtinentes vt in tithymalis, ex cuius medio capitulum eminet è multis ſeminibus milio ſimilibus congeſtum, quibus inſident oblongi cincinni, villoſiq́; veluti plumulæ albæ. Hanc primùm ſe inueniſſe ait Cluſius inter Aſindum (vulgò Medina Sidonia) & Calpen ſecundum fluenta, vicinas arbuſculas operientem, & pondere ſuo deprimentem: deinde aliis Bæticæ locis, Ianuario iam ſuos cincinnos explicantem. Cenſet ad Clematida, cuius meminit Dioſcorides, referendam eſſe, quia illi admodum ſimilis eſt cùm forma, tum temperamento. Huic adiungenda Clematis altera minor, longifolia Lobellij, cui folia ſunt flammulæ, ſiue Clematidis albæ, multò longiora, ex aduerſo bina. Cubitales & bicubitales cauliculos humi ſpargit. Semen,

Forma. *Locus.* Lib. 4.

CLEMATIS Bætica, Clusij.

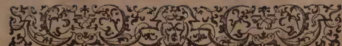
CLEMATIS Altera minor longifolia, Lobelij.

radix; cæteróque facies non diuersa à Clematide vulgari. Hanc quidam Clymenum esse arbitrantur.

HISTO

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM LIBER DECIMVS-QVARTVS,

In quo omnes Cardui & aliæ spinosæ aculeatæq; plantæ describuntur, & ad viuum depinguntur.

SPINOSARVM PLANTARVM DIFFERENTIAE. CAP. I.

ONGE diuersam à superioribus plantarum differentiam prosequimur, eámque admodum conspicuam, vt pote quæ nobis inuitis se prodat, nec inultos abire sinat eos qui paulò imprudentiùs plantas huius claßis vel colligant, vel cōtrectent. Hac differentia plantæ multæ ab aliis, spinis, sentibus, aculeis, muricibus, echinis discrepant. Eâdem spinosarum siue aculeatarum caulibus, surculis, foliis, flore, fructu, carduorum & acanaceorum genus constituitur. Spina vocatur, quod prętenue in durum mucronem occalluit, sic vt vellicet, vel stimulo quodam lacessat, non aliter quàm si quamprimùm à tangentibus sentiatur, sentis consueuit nominari. Aculei, quæcunque duriuscula in cuspidem turbinata punctionem infligunt spiculorum modo. Quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, siue tegmen, siue caput, siue cacumen, echinus est, sic dictus quòd globoso spinarum agmine marinum echinum siue erinaceum imitetur. Nec longè secùs murex paucioribus sæuit aculeis. In istis autem producendis tantus fuit, & sic prodigus, vt ita dicam, naturæ luxus, vt ipsis etiam veteribus tam difficile fuerit omnes earum differentias nosse, quàm accuratè eas describere, & notis inter se discernere. Nobis verò qui multò plures spinosas plantas & carduos diligenti herbariorum conquisitione notiores, quàm de eorum lectione habemus, & quibus hodie cardui innotuerunt longè admirabiliores nostratibus, nusquam à veteribus memorati, longè difficilius fuerit ex obscuris ipsorum delineationibus prisca nomina paßim obuiis accommodare, qualia sunt polyacanthos, onopyxos, myacanthos, tetralix, chalceios, leimonia, &c. atque iis quæ nominibus carent propria ponere. Præterea cùm inter sese dissidentes herbarij eandem plantam variis nominibus designarint, de hac controuersia iudicare arduum fuerit. Quare vt plantarum istius generis cognitionem capere poßimus, primùm operæpretium est ipsas exquisitè nouisse: deinde eas quæ ad veterum cognitionem referri, & priscorum nominibus nuncupari poßunt, ita expendere, alias ab iis aut prætereitas, aut ignotas neutiquā omittere, sed & cum accuratis descriptionibus, cum aptè cōfictis appellationibus indicare. Quod vt rectè fiat, primùm ipsarum diuisionem vniuersè ponemus ex Theophrasto, deinde singulorū tractationē aggrediemur. Ἀκανθώδη igitur, id est, spinosa siue aculeata Theophrasto sunt,

Ruell. lib. 1. cap. 1.

Spina.

Sentis.

Aculeus.

Echinus.

Murex.

Lib. 6. hist. cap. 3.

τὰ μὲν ἀκανθώδη ὅλως, id eſt, in totum ſpinoſa, alia non in totum. In totum ſpinoſa, Corruda, Scorpio. Non in totum ſpinoſa ſunt φυλλάκανθα, id eſt, quę folia omni ex parte ſic in ſpinas diuiſa habent, vt tangenti præter ſpinas vndique nihil occurrat, vt acorna, drypis, acanacea, ſpinoſa foliata Gaza vertit. Alia εἰς ὀξὺ προήκουσι, καὶ παραγωνίζουσι. id eſt, mucronãtur, & habent latera anguloſè diſſecta, vt ſmilax, phellodrys, ilex: in acutũ producta, & in angulum depreſſa Gaza interpretatus eſt. Alia εἰς ὀξὺ προήκουσι, καὶ μὴ παραγωνίζουσι, vt ruſcus, hippogloſſum. Alia ſunt ἀκανθώδη ἐκ τῶν ἄκρων, καὶ πριονώδη, καὶ εὐθύγραμμα, id eſt, mucronata, & inſecta pectinum modo, vt abies, pinus, picea, cedrus, iuniperus. Alia παρακανθίζοντα ἐκ τοῦ ἄκρου καὶ πλαγίων, id eſt, quæ ſpina ſoltis addita (id enim παρὰ ſignificat) & mucrone pungunt & lateribus, vt ilex, phellodrys, ſmilax, agria, Gaza reddidit quæ cùm extremo tum lateribus ſinuata cõcidunt. Alia παρὰ τὴν ἄκανθαν φύλλον ἔχοντα, id eſt, præter folium minimè ſpinoſum aculeis horrentia, vt rhamnus, tribulus, ononis, ſtœbe. Gaza non rectè reddidit, quæ iuxta aculeum ſolium gerunt, cùm præter aculeum dicere debuiſſet. Alia ἐκ τῶν καυλῶν ἀκάνθας ἔχοντα καὶ φύλλον ἐπακανθίζον, id eſt, ſpinas caulibus enaſcentes habentia, foliumq́; inſuper aculeatum: hoc enim ἐπὶ ſignificat, vt cappa ris Aegyptia Gaza reddidit quæ non ſolùm caulem aculeatum, ſed etiam ſolium habent hiſpidum. Quędã ὀρθακάνθα, id eſt, arrectis ſpinis muricata, vt ſmilax, quędã voce ex ſuperiore conficta καμπυλάκανθα dicta, id eſt, vncinatis arcuatisq́; ſpinis armata. Quæ Plinius ſic expreſſit. Spinoſarum multæ ſpecies. In totum ſpina eſt aſparagus, ſcorpio: nullum enim folium habent. Quędã ſpinoſa foliata ſunt, vt carduus, eryngium, glycyrrhizon, vrtica: iis enim omnibus ſoliis ineſt aculeata mordacitas. Aliqua & ſecundum ſpinam habent ſolium, vt tribulus, ononis, phleos, quod aliqui ſtœbẽ appellauêre: hippophaes ſpinis augulosis. Quædam in folio habent, & in caule, vt Capparis. Tribulo (non tribula, vt vulgati codices habent) proprietas, quod & fructum ſpinoſum habet. Hæc Plinius ex Theophraſto, corrigẽda, vt adnotauimus. At nos de ſpinoſis omnibus hîc dicere non inſtituimus. Quædam enim ſuperioribus libris ſparſim ſui ſimilibus coniunctæ ſunt, aliæ hîc explicabuntur, potiſsimùm cardui & acanacea, à vulgatioribus & notioribus ad alia minus nota progrediendo.

Lib. 1. hiſt. c. p. 16. Ibidem. Lib. 1. hiſt. cap. 16. Lib. 6. hiſt. cap. 4. Lib. 3. hiſt. cap. 18. Lib. 21. c. 15.

SCOLYMVS, CACTVS, CYNARA, CAP. II.

Nomina

ΚΟΛΥΜΟΝ Græcorum, Latini Carduum interpretantur generatim. κινάραν autem à quibuſdam per i, ſcriptam teſte Galeno, ab aliis per ypſilon, quidam corrupta voce Articocum, alij Alcocalum vocant, nunc vulgus herbariorum Articocalum, Arabes *Raxos, Harxos*, Germani *Strobildorn*, Itali *Articoca, Carcioffo*, Hiſpani *Cardo de comer*, Alexander Trallianus ἀρτύτικον, Galli *Artichaut*. Cynaræ nomen dedit puella eiuſdem nominis, quam in hanc herbam conuerſam fuiſſe fabulantur. Sunt qui à cinere dictam velint, quo, vt Columella & Palladius aiunt, lætatur. Hoc etymũ Græcos nomẽ id à Latinis mutuo ſumpſiſſe indicat, tametſi contra huius vocabuli notionem, ex Græcia veniſſe in Latium vetuſtiſſimi quique Græci tum Poetæ tum oratores demonſtrent, qui apud Athenæum cynaræ ſpinæ meminerũt, Sophocles, Hecatæus Mileſius, Callimachus, & alij. Sunt qui potiùs à cane dictam malunt κύναραν, quòd Apollinem conſulenti Locro redditũ eſt oraculum, vrbem ibi conderet, vbi lignea cane morderetur, tandem in crure cynara vulneratus, oppidum cõſtruxit. Sed Didymus apud Athenæum *Cynosbaton potius*, id eſt, canis ſentem intellexit. Dioſcorides de ſcolymo tãtùm egit, de cynara minimè. Verùm ne ambiguitate ſignificationis deceptus lector vel hallucinetur, vel fluctuet, hîc monendus, Scolymum Dioſcoridis, alium eſſe quàm Theophraſti: amboſque Plinium confudiſſe his verbis: Sylueſtrium genera ſunt duo: vnum

Lib. 1. Lib. 4. c. 14. *Genera.* Lib. 20. c. 23

fruticoſius

fruticosius à terra statim (Scolymus est Theophrasti)alterum vnicaule, crassius (Scolymus Dioscoridis iudicatur) vtrique folia pauca, spinosa, muricatis cacuminibus: sed alter (nempe Dioscoridis: nam alterius luteus flos est:) florem purpureum mittit inter medios aculeos,celeriter canescentem, & abeuntē cum aura. Scolymium Græci vocant. Idem cùm tradit Orientem Scolymum quoque in cibos recipere,& alio nomine Limonium vocare, fruticem nunquā cubitali altiorem,cristísque foliorum, ac radice nigra,sed dulci,Eratostheni quoque laudata in pauperis cœna,&c.de Scolymo Theophrasti illa sunt intelligenda,quamuis quod subiungit emedullatæ radicis vnciam vnam graueolentiam alarum emendare, & vitium id ex alis per vrinam effluere,petitum sit ex Dioscoride. Quod vero ibidem alio loco tradit,Scolymum quoque vocari Limonium,apud Theophr.legisse videtur σκόλυμος, ὃς καὶ λειμωνία,cùm tamen illic apertißimè Leimωnia Cardui genus à Scolymo discernatur. His ita distinctis priùs Scolymum Dioscoridis proponamus, deinde alrerum Theophrasti. Scolymus Dioscoridi folia Chamæleonis habet,aut eius plantæ quam albam spinam vocant,nigriora,craßiora:longum caulem edit,foliis vndiq; plennm,cui spinosum caput inest:radix nigra, & crassa, cuius vis vtilis est iis quorum alæ & reliquum corpus grauiter olent, si illinatur, (Cornarius pro καταπλασσομένη,id est illita,legit καταπαττομένη, id est inspersa, cū in puluillum detrita fuerit,)aut si bibatur in vino decocta:copiosa sic vrina & fœtida expellitur.Herba recens nata, asparagi modo elixa manditur vt olus. Scolymus hic circa Mōspelium in lætis agris secus vias prosilit, quem indigenæ vocanr *Chardonnerette*, Officinę Chamæleontam,nulla prorsus nota ex iis quas Dioscorides memorat reclamante:partu etiam cùm adhuc tener est,in cibis grato, & germinibus,ac radicibus,quæ præsertim germinibus connectuntur (nam inferiores & altiùs depactas ob lignosam duritiem respuunt)esu suauißimis. Hanc plantam Pena Scolymum siluestrem,siue Cynaram siluestrem vocat:quia tota facie Cynaram aculeatam refert. Hoc tantū interest,quòd foliis angustioribus, aridioribus, & multò densioribus spinis sit: flores item eleganti purpura multi, conferti lanugine. Huius delibratis caulibus teneriusculis & capitulis nōdum in flores erumpentibus victitare rusticos Italos ait Pena. Eius flore lac dēsant in caseum: eiusdē florem vulgò credunt contra fœminarū sterilitatem valere,& grauidarum partus ad iustum vsque tempus continere. Scolymo Theophrasti hoc proprium quod nō solùm elixa radix vescendo est,sed etiam cruda: quod tum esu iucundißima est cùm planta floret:quòd durescens lactescit: sed maximè peculiare florescēdi tempus,circa solstitium. In cibo grata est tumescentis capitis carnosa moles,oblonga, minimè aculeata,& omnino ei propria in illarum genere quibus spinosum folium, contrà quàm in Chamæleone,cui folium aculeatum,non autem spinosum caput. Scolymi flos senescens in pappos abit,velut Acornæ,ixines, & aliarum quæcumq; his similes. Ad æstatis vsque finem capita & florem parit indesinenter. Semini humoris & medullæ parum. Arescens folium elanguescit,desinitq; pungere. Hactenus Theophrastus.

Li. & ...

Lib. 25. c. 9.
Lib. 6. hist. cap. 4.

Lib. 6. ca. 4. hist.

SCOLYMVS Dioscoridis, Cynara siluestris, Pena.

Plantam hanc Græci etiamnum hodie vocant Scolymum: Vegetius libro de Veterinaria Eryngium nominat. Eryngium luteum Monſpelienſes, & Itali Bononienſes appellant. Naſcitur prope Narbonam in maritimis: radici craſsities pollicis, rhaphani figura: color ſubflauus: ſucci lactei copia, vt denti leonis: eſtur illa cruda & cocta à perquammultis: ex ea caules numeroſi prodeunt, craſsitie digiti, cubiti altitudine, nonnunquam proceriores, folioſi: folia prope radicem maiora, longiora, obſcurè virentia, vt in aliis Carduis laciniata, albis maculis notata: per ſummos caules minora: flos luteus: ſemen compreſſum, in capitulis Cnico ſimilibus, magnitudine nucis moſchatæ, aculeis præduris adeò tota planta horret, vt vix tractari poſsit illæſa manu. Cluſius eandem plantam Scolymum Theophraſti eſſe cenſet, eoque nomine depinxit, quæ caules cubitales profert, admodum ramoſos, ad quorum alas ſingulas folia intenſiùs viridia, ſinuoſa, & albis ſpinis horrida: flos illi luteus Cnici ferè modo: ſemen in capitulis ſpinoſis latum, foliaceum, ſquamatim cohærens: radix longa, digiti craſsitudine, carnoſa, dulcis, qua libenter veſcuntur ſues, quemadmodum & Eryngij vulgaris radice, eâque de cauſa in agris vtramque roſtro eruunt. Tota planta dum recens eſt, lacteo ſucco manat. Salmanticenſi agro & tota Caſtella frequentiſsimam eſſe ait. Tota æſtate florere, & interdum etiam Autumno, deinde ſemen proferre. Similem etiam eſſe circa Monſpeliū, ſed multò lætiorem, paucioribus ramis, & altiùs aſſurgentē, neque flore adeò copioſo, & foliis veluti lacteis maculis inſignitis. Salmanticenſes Silybum nuncupant, vulgus *Cardon Lechal*, ſiue *Lecher*, id eſt Carduum lacteum. Iidem tenellam adhuc plantam & primùm germinātem cum ipſa radice elotam, crudam aut cum carnibus coctam edunt: ipſius lacte omne lactis genus coagulāt, & flore crocum adulterant. De hoc Scolymo legimus apud Plinium, gulā, quæ portenta terrarum in ganeam vertit, etiam ea quæ refugiūt quadrupedes conſciæ, Scolymum in hortorum areas & puluinos tranſtuliſſe, vbi cultus mangonio domita feritate manſueſcit, licet quidam de Carduis altilibus & Cactis exponāt, ex agris in hortos tranſgreſsis, & ad hanc mitiorem naturam, qua hodie tantùm placent, olitorum diligētia perductis. Scolymorum caulibus adhuc teneris, & capitulis nondum florem oſtendentibus, Itali ruſtici etiamnum hodie veſcuntur, vt diximus. Præter vtrumq; hunc Scolymum, ſunt

SCOLYMVS Theophraſti, Cluſio.

Li. 2. Stirp. Hiſpa. cap. 78.

CACTVS, Matth. Carduus Aculeatus.

Li. 19. ca. 8.

CYNARA Non aculeata, Matthioli.

CARDVVS Vulgaris, Matthioli.

ſunt in hortis frequentes Cacti, ac Cynaræ cũ cuius foliis albi Chamæleonis folia Dioſcorides confert. Galliæ vulgus Cactos appellat *Cardons*, Cynaras *Artichautz*, hac differentia quod Cactorum capita non mandantur, ſed radicis pars ſuprema, foliorum ima, cũ tenellis germinibus, planta terra ſepulta per multos dies, quoad tenereſcat, albeſcat, dulceſcat, idque ferè tota Hyeme, & Autũno iam progreſſo: contrà in Cynara nullus earum partium vſus eſt, ſed capitum ſolùm. Præterea Cactis & folia & capita nunquã nõ aculeata ſunt: Cynaræ verò cùm duplex genus ſit, alteri, pariter ea, vt & Cactis, ſpinis armantur, alteri ſpinis carent, diuerſo hac in re palatorum iudicio, quibuſdam eam magis commendantibus quæ ſpinoſa eſt, aliis contra eam quæ ſpinis nullis pungit, Theophraſtus vtrámque hanc plantam Cacti nomine indicauit, nulla facta Cynaræ mentione. Galenus, Paulus, Aëtius Scolymum ſtomacho prodeſſe adnotarunt. Cynaram autem vitioſum ſuccum gignere, præſertim, vt Galenus ait, cùm iam induruit, nempe melancholicum, aliàs verò bilioſum & tenuem, ideoq; elixam adiecto coriandro potiùs edendam, ex oleo, garo, & vino: vel abſq; iis, ſi in patinis, aut ſartagine cocta fuerit, quo modo eius ſtrobilos, ſiue capita multi præparant. De Cacto iam Theophraſtum audiamus ſic ſcribentem: ἡ δὲ κάκτος καλουμένη περὶ σικελίαν μόνον, ἐν τῇ ἑλλάδι δὲ οὐκ ἔστιν, ἴδιον δὲ παρὰ τὰ ἄλλα Lib. 6. hiſt. ca. 4.

CYNARA Non aculeata, Dodonæi.

CARDVVS Altilis, Cynara sine capitibus acuta, Dod.

τὰ ἄλλα τὸ φύλλον. ἀφίησι γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς ῥίζης καυλοὺς ἐπιγείους. τὸ δὲ φύλλον ἔχει (adde ex Gaza, Plinio, & Athenæo πλατὺ) καὶ ἀκανθῶδες. καλοῦσι δὲ καυλοὺς (deest vox κάκτους, ex Athenæo & Plinio addenda) ἐδώδιμοι δὲ εἰσὶ περιλεπτόμενοι (emenda περιλεπόμενοι) μικρὸν ἐπίπικροι (lege ὑπόπικροι ex Athenæo) καὶ θησαυρίζουσιν αὐτοὺς ἐν ἄλμῃ (mendose, pro ἐν ἅλμῃ) ἕτερον δὲ καυλὸν ὀρθὸν ἀφίησιν, ὃν καλοῦσι πτέρνικα γίνεται δὲ καὶ οὗτος ἐδώδιμος, πλὴν ἀθησαύριστος. τὸ δὲ περικάρπιον ἐν ᾧ τὸ σπέρμα, τὴν μὲν μορφὴν ἀκανθῶδες (lege ἀκανῶδες) ἀφαιρεθέντων δὲ τῶν παππωδῶν σπερματίων, ἐδώδιμον καὶ τοῦτο, καὶ ἐμφερὲς τῷ τοῦ φοίνικος ἐγκεφάλῳ. καλοῦσι δὲ αὐτὸν σκαλίαν. (Ascaliam legit Plinius, Athenæus Ascaleron.) Id est, Cactos in Sicilia tantùm nascitur, in Græcia nusquam habetur: planta est suæ proprietatis: statim enim à radice caules emittit, non in terram repentes, vt Gaza interpretatus est, sed in terram vergentes, folium latum & spinosum: caules vocant Cactos, qui del brati sunt edules, paulùm subamari, quos & m[...]a seruant: caulem alium rectum edit, quem pternica appellant: is quoque vescendo est, sed seruari non potest. Fructus in quo semen acanaceam speciem gerit: sed detractis papposis seminibus, is quoque vescus est, & palmæ cerebro similis. Scaliam eum appellant. Plinius quoque hæc sic conuertit. Et Cactos quoque in Sicilia tantùm nascitur, suæ proprietatis & ipso, cuius in terra serpunt caules à radice emissi, lato folio & spinoso. Caules vocant Cactos: nec fastidiunt in cibis inueteratos quoq; vnum caulem rectum habent, quem vocant Pternica, eiusdem suauitatis, sed vetustatis impatientem. Semen ei lanuginis, quam pappum vocant: quo detracto & cortice, teneritas similis cerebro palmæ est: vocant Ascaliam. Hæc cùm Theophrastus scriberet, Cacti in Sicilia tantùm, nusquam in Græcia, nec Italia fortasse colebantur. Sed cùm eò tandem colendi ratio manasset, nihilq; essent aliud Siculi Cacti quàm carduorum genus, Græci Cactos & Cynaras, Itali Carduos nominarunt: quod auctoritate Athenæi comprobatur, sic scribentis: φαινίας δὲ ἐν πέμπτῳ περὶ φυτῶν, κάκτον σικελικήν τινα καλεῖ ἀκανθῶδες φυτὸν, ὡς καὶ Θεόφραστος ἐν ἕκτῳ περὶ φυτῶν. ἡ δὲ κάκτος καλουμένη, & cætera quæ modò citauimus ex Theophrasto: quibus subdit Athenæus. τοῖς δὲ τούτοις οὐχὶ πειθόμενος θαρρῶν ἂν εἴποι τὴν κάκτον εἶναι ταύτην τὴν ὑπὸ ῥωμαίων μὲν καλουμένην κάρδυον, οὐ μακρὰν ὄντων τῆς σικελίας, περιφανῶς δὲ ὑπὸ τῶν ἑλλήνων κινάραν ὀνομαζομένην, ἀλλαγῇ γὰρ δύο γραμμάτων κάρδος καὶ κάκτος ταυτὸν ἂν εἴη. Id est, Phænias lib. quinto de plantis Cactum appellat Siculam quandam plantam spinosam, velut etiam Theophrastus in libro sexto de plantis. Quæ Cactos vocatur, &c. Quis non iis notis persuasus intrepidè dicat, inquit Athenæus, Cacton eandem esse, quæ Romanis qui non procul à Sicilia absunt, Cardus nominatur, & perspicuè reliquis Græcis Cynara? Siquidem mutatis duabus literis Cactus & Cardus in eandem vocem consentient. Cynaræ olitorum industria & mangonio quædam est varietas, præcipuè capitis figura distincta. Nam omnibus est non quidem echinatum, vt scribit Matthiolus, (echinatum enim esse non potest, quin sit etiam spinis horridum,) sed omnibus squamarum, seu laminularum ordine structili coagmentatum. Verum in quibusdam aculei sursum eriguntur, in aliis

Li.21. c.16.

Lib.2.

Cap 14. lib.3.

aliis deorsum inclinantur, quarumdam capita prorsus aculeis carent, vt iam monuimus, cæterisq́, vt vulgus credit, in cibis præstant. In hoc genere caput nonnumquam in longam & sensim gracilescẽtem metam fastigiatur, nonnumquam in compressiorem & rotundiorem globum extuberat, laminis interdum sponte dehiscentibus, & sese recludentibus, interdum arctius coniunctis & compactis. Spinis carebunt Carduorum capita, vt ait Palladius, si cacumina seminum confringas, vel, vt olirores aiunt, si delibratis lactucæ radicibus & dissectis, semina integra condantur. Cynaram Columella pinxit his verbis. Lib.10.

*Hispida ponatur Cynara, *quæ dulcis Iaccho* * Quidam: hæc non dulcis Iacchum.
*Potanti * veniat, nec Phœbo grata canenti.* * Quidam: veniet, non.
Hæc modo purpureo surgit glomerata corymbo,
** Myrtiolo mod crine viret, * deflexáque collo* * Quidam: Luteolo. * durexa.
Nunc adoperta manet, nunc pinea vertice pungit,
Nunc similis calatho est, spinisque minantibus horret.
*Pallida nonnumquam * tortos imitatur Achanthos.* * totos.

Qui potiùs & Carduum altilem, siue Cacton, & Cynaram videtur delineasse: vt aquæ picta foliis conspicitur albæ spinæ, vel Cardui siluestris, caulibus altis, quorum summi vertices in squarosum extuberant globum, corticosis vnguibus turgentem, spicisq; squamatim compactilibus coagmentatum, quorum orbis exterior virens, interior niueo candore nitescit. Hac structili nucleorum serie pineã nucem videtur exprimere. Quare cùm Galenus scribit Cynaræ capita σπονδύλους Græcis dici, στροβίλους potiùs legendum crediderim. Flos purpureo rutilat colore, & tandem euanescit in pappos. Caput vetustate dissilit in corticeas laminas, semen ostendens Cnici figura. Hæc est Soolymi, Cynaræ, Cacti dilucidior, opinor, & magis enucleata quàm ab aliis quibusdam tradita distinctio: quas plantas satis indistinctè Matthiolus explicauit & depinxit. Galenus scribit Scolymi radicem copiosam vrinam graueolentem elicere, si quis eam in vino coctam bibat, ac proinde graueolentiam sanare tum alarum, tum totius corporis. Atque hoc, sanè medicamento inest ex tota substantia, nimirùm cùm succus sit purgatorius. At quæ secundum qualitates editur actio, calidum in secundo ordine completo, aut tertio incipiente medicamen indicat, siccum verò in secundo. De Scolymi viribus plura Plinius habet. Scolymus vrinam ciere præcipuè traditur: sanare lichenas & lepras ex aceto, venerem stimulare in vino, Hesiodo & Alcæo testibus: qui florente eo cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis auidissimas, virosq; in coitum pigerrimos scripsere, velut prouidentia naturæ, hoc adiumento tum validissimo. Item graueolentiam emendat radicis emedullatæ vncia, in vini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balineo ieiuno, itémque post cibum cyathis singulis pota. Mirum est quod Xenocrates promittit experimento, vitium id ex alis per vrinam effluere. Hæc Plinius. Nunc nullis non hortis cardueta spectantur, plurimæ hortorũ areæ Cynaris refertæ sunt, nec iam sine cibo hoc, nisi tempus anni neget, opipura vel adicialis vlla sit cœna. Apponuntur capita nondum florescẽtia Asparagi modo iuribus incocta, eorúmque pulpa estur cum sale & pipere. Itali rarò decoquunt, sed cruda cum sale vorant. Hac ob miram, tum raritatem, tum venustatem non omittendus carduus peregrinus, quem ex Pena depictum & descriptum hîc exhibemus. Hunc, inquit, sponte edunt noui orbis insulæ occiduæ, præsertim ea quæ D. Margaretæ sacra est, vnde reduces naucleri Anglicis oris Morgano pharmacopœo Londinensi attulerunt. Videtur autem hic quasi quidam naturæ cinnus ex pepone, melone, & carduo coaluisse. Ob id ille Echinomelocactum, siue melocarduum echinatũ, signata magis, quàm recepta nomenclatura vocauit. Turbinata illi metæ effigies, torulis, callosisq; quatuordecim quasi costis

Margin notes: Li.2. alim. (beside "Galenus scribit Cynaræ capita"); In cap. 14. lib. 4. Li. 8. simpl. (beside "Galenus scribit Scolymi radicem"); *Vires.*; Li.& ca.22. (beside "Plinius habet"); In Aduers. *Locus.*; *Nomina*; *Forma.*

MELOCARDVVS Echinatus, Pena.

costis canaliculata, à sessili & latiore basi secundùm longitudinem in conũ obtusiorẽ coëuntibus, ex quo quasi vertice emicat tomentosa, vt in cynara, sericea bombax admodum farcta & delicata, ferè qualis lapidis amianthi, qua inuoluũtur mucronatæ vaginulæ, siliquosæ, sanguineæ, capsico concolores & similes, sed perquàm exiles, semine pusillo, rotundo, amaranthi, plenæ, multis setis croceis supernè se exerentibus, sed rigidis & pungentibus. Dorsa autem summa striarum, quà latiùs protuberant, exerunt infestos hystricis, aut echini aculeos aduncos, corneos, denos & duodenos, quasi hamos, radiatim septenas vt plurimu stellas effigiantes: adeoq; vniuersum conum armant instar echini, vix vt inultus manu premas. Est autem cutis externa callosior, crassiórque tota, aloës aut cucumeris colore, & concretione. Caro subtus albicat, pinguis, flaccida, melonem, aut adipem referens, gustu insulso & acidulo, non ingrato, aqueo, refrigerante, innoxio. Quasi autem melo foret, interiore & superna sui parte, quæ flori subest, carduis simili, carnem firmiorem dissepit membranula per medium ducta, cellulámque efformans ferè qualis cucurbitæ, sed seminis vi fungosiore minùsque cõpactam medullam ibi inuoluit. Eius natales qui viderunt tum naucleri, tum familiares quidam, maritima sabuleta esse referebant. Cùm maturuit, peponem mediocrem, vel maximum melonem æquat. Nouem libras & vnius trientem hæc pendebat. Humi sessilis est, nusquam apparentibus ne minimis quidem foliorum vestigiis in ipsa planta, aut radice, quæ exilis est, aliquot appendiculis vimineis, pullis, prolixis, firmis, nec fractu facilibus sparsa. Carduum non minùs admirandũ

Li.8. c. 24. *CARDVVS Pitahaya fructum ferens.*

descripsit Ouiedus in Hispaniola insula nascentem. Pitahaya, inquit, fructus est pugni mediocris magnitudine. Hunc profert Cardui genus, spinis quidẽ horridum, sed aspectu iucundum & pulcherrimum: foliis enim caret, sed horum & ramulorum vice brachia quædam habet, sex pedes longa, quadrangula, in medio canaliculata, in quo medio & in angulis spinæ sunt valde pungẽtes, venenatæ, satis longis spatiis à sese distantes, ternæ simul, aut quaternæ digiti maximi longitudine. Inter hæc brachia fructus medius exoritur, qui Pitahaya illic nominatur, cortice crasso, spisso, & veluti squamoso contectus, qui tamen facilè cultro inciditur, etiamsi tota interiore parte granulis carni permixtis ficuum nostratium modo sit refertus, coloris venustissimi, nempe chermesini saturati. Est & tota hæc pars edulis, manusq; inficit mori modo. Qui comederit, non statim, sed duabus horis ab eo sumpto, vrinam reddit planè crudam. Est tamen innoxius & spectatu elegantissimus, sed qui eum profert Carduus horrendus, specie valde agresti & admiranda, viridi, cinerea, candicante, qualem hîc pictam videtis ex Ouiedo.

ACANTHVS, CAP. III.

ΚΑΝΘΟΣ & ἄκανθα Græcis, μελάμφυλλος & παίδερος, Latinis Acanthus & Acantha dicitur: Officinæ à similitudine, quam eius folia cum anterioribus vrsorum pedibus habēt, Brancam vrsinam vocant. Ad quam etiam similitudinem respicientes Germani *Bernkrauu* nominant, Galli *Branche vrsine*. Adnotauit Fuchsius hanc herbam olim etiam Romanis Marmorariam esse dictā, quæ vox in omnibus Dioscorid. exēplaribus inter nothas appellationes deprauata est, ac in Mamolariam detorta, quod eius, columnarū, maximè Corinthiarū folia capitulis insculpebātur, quarū identidē, tam scapi, quàm vertices marmore splēdebant. Antiqui etiam Acātho pateras & pocula alia ornabant. Acanthi genera duo Dioscorides tradidit, satiuum, siue hortensem, & siluestrem. Satiuum describit folia habere multò latiora, longiora quàm lactuca, erucæ modo incisuris diuisa, nigricantia, pinguia, læuia, caulem læuem, bicubitalē, digitali crassitudine: ex interuallis verticem foliolis quibusdam circundatum, veluti nucamētis aculeatis, è quibus flos candidus promitur: semen illi est oblongum, luteum, caput thyrsi specie: radices subsunt glutinosæ, mucosæ, rubentes, longæ. In quibus hæc in Græcis sic exarata, οἱονεὶ κιτταρίοις ὑπομήκεσιν, ἀκανθώδεσιν, vertit Cornarius, veluti pileolis oblongis, pro nucamentis: per κιττάρια intelligens foliorum inuolucra illa ad oblongi pileoli figuram obtorta. Est enim κίτταρις & κιττάριον pileoli genus. Est etiam id notandum in quibusdam exemplaribus Græcis scriptum inueniri ὑακινθώδεσι pro ἀκανθώδεσι, sed perperam: nam minuta caulis folia, nec figura, nec colore hyacinthinis respondent, quin potiùs exilia, & spinulis armata, quæ verò humi procumbunt, amplissima, vt quæ atearum puluinos possint vestire, nullis tamen aculeis rigentia. Acanthus siluestris eodē Dioscoride auctore, scolymo similis est, aculeatus, breuior quàm satiuus & is qui in hortis prouenit. Satiuus in hortis, petrosis, & humentibus locis nascitur. Iunio præcipuè & Iulio mēsibus semine & floribus abundat. Plinius breuiùs duo Acanthi genera notauit. Acanthus est topiaria & vrbana herba, lato longóque folio, crepidines marginum, assurgentiumq; puluinorum toros vestiēs. Duo genera eius sunt, aculeatum & crispum, quod breuius: alterum læue, quod alqui pæderota vocant, alij Melamphyllon. Hæc Plinius. Etsi Acanthus, vel Acantha

Nomina

Lib.15.hist.

Genera.

Forma.

Embl.17. lib.3.

Locus.

Tempus.

Li. & c.12.

ACANTHVS *Satiuus, Matth.*

ACANTHVS *Siluestris, Carduus pratensis, Trag.*

ſpinam ſignificet, & Branca vrſina omnium herbariorum ſententia Acanthus Dioſcoridis credita, rigidis ſpinis non horreat, non ob id tamen vera Acantha non dicẽda: ſpinoſa etenim eſt, verùm thyrſo duntaxat ex Dioſcoridis deſcriptione, & columnarũ apud Vitruuium epiſtyliis, ſed mollibus duntaxat ſpinis, ideóq; à Vergilio mollis Acanthus dicitur: nec vlla alia eſt, cui Dioſcoridis deſcriptio verius reſpondeat. Siquidem quinis ſeníſve foliis extenditur, lactucæ, longioribus multò, ac latioribus, vt quæ nonnunquam cubiti longitudinẽ æquent, pinguibus, carnoſis, erucæ ritu laciniatis, ſubnigris, caule tripedaneo, digitum craſſo, læui, cuius vertex foliorum in aculeos molles exeuntium cingitur vallo, & veluti in dehiſcentem paniculam nucamentúmve faſtigiatur. Summatim caput erumpit thyrſi figura, flores candidi, ſemen oblongum, luteum, radices oblongæ, pingues, lentæ.

Ruel. lib. 4. ca. 16.

Lib. 2. ca. 13. Trago & Lonicero ἀγρία ἄκανθα Dioſcoridis videtur eſſe Carduus pratẽſis, Germanis *Wuſenkoel*, & *Graſzkoel*, id eſt Braſsica pratenſis nominatus, quòd huius folia teneriuſcula vere cum cæteris oleribus colligantur, & in cibos veniant, guſtu ſuauia, nec molliuſculis ſpinis linguam, aut palatum offendentia. Folio eſt ſatis longo latóq;, ac vtrinque diuiſo, exiguis teneriſq; aculeis, ſpinoſis ve exaſperato, ex viridi penè albicante, ac dipſaco quadamtenus conſimili. Iulio menſe caulem emittit cubitalem, nonnunquam proceriorem, nodoſum, teretem, è geniculis bina folia fundentem, quæ dipſaci modo imbrem exceptum retinent. In horum & ramulorum cacumine oblonga capitula, florem in pallorem langueſcentem, ſed purpureis ſtaminibus oculis rubrum quid oſtendentem ſuſtinent. Flore marceſcente ſemen maturatur, paruum, album, tenera & candida veluti & in aliis Carduis lanugine inuolutum, quæ in pappos tandem euaneſcit. Planta eſt hyemis contemptrix, & quæ frigora facilè ferat. In pratis naſcitur, vbi redi uiua quotãnis, Aprili menſe folia emittit, radice candida, fibrata, craſſa, plerumq; exeſa. Ex locis natalibus coniecturam ſumpſere quidam hunc Carduum Leimoniam eſſe Theophraſti, à pratis ſic dictam, quam nullis prorſus notis inter ſpinoſas numerat, nempe ἄκαρναν, λευκάκανθαν, χάλκειον, κνῆκον, πολυάκανθον, ἀτρακτυλίδα, ὀνόπυξον, ἰξίνην, χαμαιλέοντα, σκόλυμον, quibus additur ἡ λειμωνία. Ineptè Betam ſilueſtrem Gaza interpretatur nominum ſimilitudine deceptus, quia Leimonium minimè ſpinoſis foliis à Leimonia valde diuerſum eſt. Hic quoque Plinius bis lapſus eſt, ſcribens ſcolymũ in cibos ab Oriente recipi, & alio nomine Leimonion appellari, tum quòd Leimonium, id eſt Betam ſilueſtrẽ ἀπὸ τῆς λειμωνίας ſpinoſa planta non ſeparet, niſi fortè mendoſus ſit codex, tum quòd Leimoniũ ſpinoſam plantã à Theophraſto inter aculeatas acanaceáſque proximè ſcolymum memoratã cum ſcolymo confundat. Eſt etiam planta alia

ACANTHVS Silueſt. alter, Dalechamp.

Lib. 6. hiſt. cap. 4.

Acanthus ſilueſtr. 2. *Forma.* hic picta, quibuſdam alter Acanthus ſilueſtris, aliis Leimonia, quòd vt & ſuperior in pratis naſcatur. Radice eſt foris nigricante, in multas appendices aſphodelo proximè ve ſimiles diuiſa, quæ quotannis alias atque nouas, veluti ſobolẽ recẽtem ex ſeſe gignunt, exareſcente radice ex qua propendent: folio craſſo, inciſuris ſinuoſo, oblõgo, aculeis armato, ſic à natura factis, vt aculei ſinguli ex tribus cuſpidibus

in vnum

in vnū coëuntibus videantur esse coaginētati, pallidè virentibus, caule tecto, procero, gracili, parū ramoso, capitulo echinato, vno fere tantùm vel altero: flore puniceo, semine oblongo, paruo, lanugine contecto, quæ in auras tandem euolat. Ob aculeos ternos, quemadmodū suprà dixi, vna stipatos, herbarij quidam Carduum τειγλώχινα vocant. Quidam Leucacanthā, de qua posthac nos agemus, esse volunt. Lobellius pinxit alium Acanthum siluestrem Scolymo similem aculeatum Dioscoridis, vel potiùs nouam aculeatam Brancam vrsinā, & subiicit, in agro Bo-

BRANCA Vrsina aculeata, Lobelij.

noniensi Lombardiæ, adeò flores & folia similia fuisse huic Acantho spinoso, vt crediderit Dioscoridis esse Acanthum siluestrem, quem assimilauit Scolymo siluestri, & satiuo Acātho breuiorem & aculeatum dixit. Chamæleonta Monspeliensium esse non potest quia caput habet echinatum. Acāthi satiui radices, auctore Dioscoride, vstis & luxatis illitæ prosunt. Potæ vrinā mouent, & aluū sistūt. Tabidis, ruptis, conuulsis mirè vtiles sunt. Eadē Plinius tradit. Huius radices vstis luxatisq; mirè prosunt: item ruptis conuulsis, & phthisim metuentibus incoctæ cibo, maximè ptisanæ. Podagricis quoq; illinuntur tritæ & calefactæ calidis. Galenus, Acanthi folia, inquit, mediocriter digerentem facultatem obtinēt: radix exsiccatoria est, & leuiter incisoria, & tenuium partium. At quotidiana & diuturna experientia constat nostri Acanthi satiui radices emollire, vniuersamq; plantam muccosam esse, ac ob id ad enematum emollientium decoctiones duntaxat, in hortis haberi. Quare mirū Dioscoridem dixisse radices σπάσμασι, id est luxationibus prodesse, cū iis obsit potiùs relaxando: aptiùs fortasse σπάσματα hîc cōuertas torsiones, ligamentorúmve tractiones, quibus medentur initio suauia malactica, dolorem sedando, & leuiter digerendo, si quid affectæ parti influxerit: hac enim ratione fractis & conuulsis proderunt. Acanthi siluestris radix ad eadem ad quæ superior efficax est, nihilq; à satiuo differt, nisi mollitie & magnitudine.

Lib. 3. c. 17. *Vires & Temper.* Li. & c. 22. Li. 6. simpl. Pena in Aduers.

ACANTHIVM, CAP. IIII.

QVOD Græci ἀκάνθιον, Latini similiter Acanthiū nominant, Germani *Vueisz vuege distel*, Galli *Chardon argētin*, cuius hæc est in vulgatis Dioscoridis exemplaribus descriptio. Ἀκάνθιον ἐμφερῆ τὰ φύλλα ἔχει τῇ λευκῇ ἀκάνθῃ, ἐπ' ἄκρῳ δὲ ἀκανθώδεις ἐξοχάς, ἃ συλλεγόμενα, &c. Quæ ex Plinio, multò verò tutiùs ex Oribasio viri docti sic restituerunt. Ἀκάνθιον ἐμφερῆ τὰ φύλλα ἔχει τῇ λευκῇ ἀκάνθῃ, ἐπ' ἄκρῳ δὲ ἀκανθώδεις ἐξοχάς, καθ' ἃς ἀραχνοειδὴς ἐστι χνοῦς, vel καὶ ἐπ' αὐτῷ χνοῦν ἀραχνοειδῆ, ὃς συλλεγόμενος, καὶ ὑφαινόμενος βαμβακοειδὴς γίνεται). Id est, Acanthium folia similia habet albę spinæ in summis extremitatibus aculeata, in quibus est lanugo, instar telæ araneæ, quæ collecta & texta bombycis effigiem præbet. Plinius. Spinæ albæ similis est spina illa, quā Græci Acanthium vocant, minoribus multò foliis, aculeatis per extremitates, & araneosa lanugine obductis: qua collecta etiam vestes quædam bombycinis similes fiunt in Oriente. Dioscorides folia quidem Acanthij figura candoréve cum Alba spina confert, sed citra

Nomina *Forma.* Li. 24. c. 12.

ACANTHIVM, Matth.

magnitudinis, aut paruitatis comparationem, vt id de suo, quod plerumque solet, Plinius videatur adiecisse, aut in nostris exemplaribus vox, minoribus, deesse. Anguillara pro Rutro hoc Cardui genus describere videtur. Acanthium Officinis creditur esse Carduus iste omnium ferè maximus vbiq; viarũ obuius, & iuxta sepes in arenosis, incultisq; locis satis frequens, radice prægrandi, crassa, foris nigra, amara, caule pro.ero, valde crasso, aculeato, cauo, candida tenuiq; lanugine obducto, telis aranearũ simili: folijs admodum longis & latis, incisis, per oras vncis spinis stipatis, molli araneosaq; lanugine pubes.éribus, capitulis in caulium vertice aculeatis & echinatis, leucographidi similibus, flore purpureo, Iulio & Augusto mẽsibu[s] fati[...]te, semine nigricante, & rotũdiore quam Cnici, amaro, acri, candida lanugine inuoluto. Hunc

Ca[s]us hist. Carduũ Fuchsius nomine spinæ albæ siluestris descripsit & depinxit. Aliud Acanthiũ ex Da-

Acanthiũ montanũ. lechampio exhibemus, montanum cogno[mi]natum, quod in gelidi[s] montibus, vt in mon-

Forma. [...]lura, vnde & hoc aduectũ est, nascitur. Radice est crassa, numerosa, caul[i]bus [...]tis, intus cauis, angulosis, densiss[i]ma lanugine opertis, folijs albæ spinæ similibus, toto ambitu marginibus aculeatis, prominentibus, araneosa lanugine obd[u]c[t]is, quã neri posse, & in vestes texi omnino credibile, cũ digitis summis tra[c]tata non abrumpatur, & quam longissimè ducatur, flore purpureo, lana candida & tam

ACANTHIVM, Spina alba siluestris. Fuchsij.

ACANTHIVM Montanum, Dalech.

spissa

ſpiſſa vndiq; per initia ſic obuoluto, ac circũcluſo, vt priuſquã detegi poſsit, veluti lanæ glomus ſit dilacerandus & euoluendus. Acanthij radix & folia, inquit Dioſcor. in potu opiſthotonicis auxiliantur. Eadem prorſus Plinius tradit. Ipſa folia vel radices ad remedia opiſthotoni bibuntur. Galenus verò radicem & folia facultatis eſſe excalfactoriæ, & iis qui conuelluntur auxiliari. Li.3.ca.16. *Vires.* Li.24.c.12. Li.6.ſimpl.

DIPSACVS, CAP. V.

ΔΙΨΑΚΟΣ Græcis, Labrũ veneris, & Carduus veneris Latinis, Virga paſtoris Officinis, & Carduus fullonũ vulgò dicitur, Gallis *Chardon à carder*, vel *Chardon à foullon*, Hetruſcis *Cardo da cardare*, Foroiulienſibus *Garzo*, Germanis *Kartendiſtel, Bubenſtrel, Vueberkarten.* Dipſaci autẽ, id eſt ſitibũdi nomen à cõtrario inuenit, quoniã concauo alarũ ſinu rorẽ, vel imbrẽ recipiat, quo velut ad abigendas ſitis iniurias abutitur. Labri veneris nomenclaturã à carinato foliorum habitu contraxit, quæ ſe anfractuoſa ſinuantia ambage, peluis vel ſolij ſpeciem conſtituunt, & intra ſe humorem retinent. Virga paſtoris dicta eſt, ob longas virgas, quas detractis Carduis paſtores fortè ſumũt, & ea parte qua poſsit manu capi aculeis nudant, vel qua autẽ aculeata gregẽ ducunt. Carduus fullonius appellatus eſt, quòd eo rudes pãnos, velut echino quodã poliũt, detractiſq; floccis carminãt. Cæterùm hic ani naduertendũ Auicẽnæ & Serapionis interpretes Virgæ paſtoris nomine minime Dipſacum, ſed Polygonũ vtrũque Dioſcoridis intellexiſſe. Herbarij duo Dipſaci genera fecere. vnum ſatiuum, alterũ qui ſua ſponte paſsim prouenit, eumq; duplicẽ, nẽpè Dipſacũ ſilueſtrẽ maiorẽ, quẽ Dipſacũ purpureũ vocat Fuchſius, & Dipſacũ ſilueſtrẽ minorẽ. Dipſacũ, vt deſcribit Dioſcorid. aculeatarũ generis eſt. Caulem habet albũ, ſpinis horrentẽ, folia caulẽ amplectẽtia, lactucæ ſimilia, in ſingulis geniculis bina, oblõga, atq; etiã ſpinoſa, quæ in dorſi medio intus & extra veluti bullas ſpinoſas habent, cõcauo, quo ſe vtrimq; geniculis cõiungunt ſinu, quo aquæ, rores & imbres aſſeruantur, vnde Dipſaci quaſi ſitientis nomen *Nomina* Li.2.c.716. c.351.ſimp. *Genera.* Ca.81.hiſt. Lib.3.ca.11. *Forma.*

DIPSACVS Seu Labrum veneris, Matth.

DIPSACVS Satiuus alter, Matthioli.

DIPSACVS Siluestris maior, Fuchs.

Li.27.ca.9.

traxit. In cacumine caulis singulis surculis capitula singula echinis similia insunt, oblonga, aculeata: quæ postquam exaruerũt, candida apparẽt. dissectũ per mediã medullam caput vermiculos habet. Plinius eadẽ breuiter & dilucidè tradit. Dipsacus folia habet lactucæ, bullásq; spinosas in dorsi medio, caulem duũ n cubitorũ, iisdẽ spinis horridum, genicula eius binis foliis amplectẽtibus, cõcauo alarũ sinu, in quo subsistit ros sa sus. In cacumine capitula sunt echinata spinis. Nascitur in aquosis. Huic descriptioni si pastoriã vırgã cõferas cõperies notas omnes optime respondere Dipsacus siluestris satiuo similis est, foliis tamen est angustioribus, & floribus purpureis. Nec solo cultu videtur euen[illegible], inquit Pena, vt satiuus Dipsacus aculeis aduncis, rec[illegible] & rigidioribus à siluestri & spõte prodeũte ra[illegible] distet. Nam pleraq; omnia culta, molliora & [illegible]neriora, minusq; spinosa euadunt. At hi satiuus capitibus est reductioribus, oblogis spinis, crebris, adũcis, terram versus reflexis, adeo [illegible] vt lamina carpendo, & vellendo filamenta, non facile eff[illegible]gãtur: siluestris verò mollioribus, minoribus, [illegible] ctis, nec aduncis, longioribus multo, in hec [illegible] bus: foliis itẽ mollioribus, minoribus, haud [illegible] similibus, capitulis crebris, & bituminoso [illegible] lio similibus. Nascitur in agrorum & [illegible] marginibus, & in viis iuxta sepes. Dipsaci [illegible] genus minimum, nec adeo frequens, [illegible] siluestri sat simile est, non tamẽ ita [illegible] cau[illegible], nec tam spinis horrido, foliis itẽ infimo [illegible]bus, capitulis multò minoribus, vt quæ oliuæ magnitudinem vix superent. Sunt autem capitula hæc tenuibus capillis referta, ita vt sericis vi[illegible] di colore infectis floccis similia videantur. Quidam Plumbaginem esse Plinij credunt, nec temere fortaßis. Dipsaci radix, auctore Dioscoride, cum vino decocta & tusa vsque dum cerati craßitudinẽ accipiat, imposita rimas fistulásque sedis sanat. Oportet autem medicamentũ hoc ærea pyxide recondere. Ferunt præterea formicis & verrucis pensilibus remedio esse. Vermiculi capitis eius in folliculo clausi, & collo aut brachio appensi quartanas sanare produntur. Eadem breuiter Plinius dixit. Sanat rimas sedis: item fistulas, decocta in vino radice, vsq; dũ sit craßitudo ceræ, vt poßit in fistulã mitti: itẽ verrucas omniũ generũ. Quidã & alarũ, quas modò diximus, succũ iis oblinũt. Dipsaci spinę radix, inquit Galenus, est secũdo ordine exsiccatoria, habetq; nõnihil abstersoriũ. Scribit Pena priora duo Dipsaci genera refrigerãtis & siccãtis esse facultatis, & cancerosis vlcerationibus multum conferre: tertium vsui incompertum.

DIPSACVS Siluestris minor, seu Virga pastoris, Matth.

Matthi. in ca.11. lib.3.

Lib.3.ca.11. *Vires & Temper.*

Li.27.ca.9.

Li.6.simpl.

In Aduers.

CNICVS

CNICVS, CAP. VI.

ΚΝΙΚΟΣ & κνῆκος Græce, Cnicus & Cnecus Latinè nominatur, Mauritanis *Kartam*, siue *Charthom*, Officinis Mesuen & Serapionem secutis, Carthamus, Italis *Zaffarano Sarrasinesco*, Germanis *Vuildengarten saffran*, Gallis *Saffran bastard*. Dicitur autem Cnicus seu Cnecus ἀπὸ τοῦ κνίζειν, quod mordere & pungere significat: est enim spinosus carduus, vel ἀπὸ τοῦ κνησμοῦ, quod pungendo pruriginem excitet. Carthamus verò ἀπὸ τοῦ καθαίρειν, quod est purgare. Dioscorides de Cnico satiuo duntaxat scripsit. Theophrastus & Plinius duo genera fecere, satiuum siue hortense, & siluestre. rursus siluestris species duas. Cnicus satiuus, vt describit Dioscorides, folia habet oblonga, incisuris diuisa, aspera, aculeata, caules cubitales, in quibus capita oliuæ magnitudine, florem similem croco, semen candidum & rufum, oblongum, angulosum. Nascitur in hortis, & agris satus. Floret Iulio & Augusto mensibus, ac subinde semẽ etiam profert. Cnicum alterum pictum dedit Clusius, cui vnicus caulis, interdum bini, terni, aut quaterni, cubitales, firmi & lignosi vt alterius, nullis tamen aut paucissimis ramis: folia Cnici vulgaris, candidiora, & paulò longiora: capitula Cnici: flos diuersus, quippe qui non sit luteus, sed ex multis staminibus cærulei coloris constans: semen Cnico & minus & subrufum: radix pollicari crassitudine, carnosa, succulenta, foris nigricans. Circa Cordubam in segetibus inuenitur, & agro Hispalẽsi. Floret Maio & Iunio. Vulgare nomen nullum nouit. Sed cùm tota facie Cnicum vulgarem referat, Cnicum alterum nominauit. De reliquis generibus hæc prodidit Theophrastus. τοῦ κνίκου δὲ ἔστιν ὁ μὲν ἄγριος, ὁ δὲ ἥμερος. τοῦ δ᾽ ἀγρίου δύο εἴδη. τὸ μὲν προσεμφερὲς σφόδρα τῷ ἡμέρῳ, πλὴν εὐθυκαυλότερον. διὸ καὶ πηνίοις ἔνιαι τῶν ἀρχαίων ἐχρῶντο γυναικῶν. καρπὸν δὲ ἔχει μέλανα, καὶ μέγαν, καὶ πικρόν. ὁ δ᾽ ἕτερος δασὺς τοὺς καυλοὺς ἔχει σογχώδεις, ὥστε τρόπον τινὰ ἐπιγειόκαυλος γίνεται. διὰ γὰρ μαλακότητα τῶν καυλῶν καταλίνεται πρὸς τὰς ἀρούρας. καρπὸν δὲ ἔχει πικρὸν πωγωνώδους σπέρματος. ῥίζαι πᾶσι πλείους: μείζους δὲ, καὶ πυκνότεραι τοῖς ἀγρίοις. ἴδιον δ᾽ ἔχει πρὸς τὰ ἄλλα ἄγρια. τὰ μὲν γὰρ σκληρότερα, καὶ ἀκανθωδέστερα τῶν ἡμέρων. αὐτὸς δὲ μαλακώτερος καὶ λειότερος. Id est, Cnicus est siluestris, & mitis. siluestris species duæ. Vna miti consimilis admodum, sed rectiori caule. quare ex ea priscæ quædam mulieres pro fuso vtebantur. Fructum

Nomina

Lib. 4. c. 18

Genera.

Ibidem.

Forma.

Locus.

Tempus.

Lib. 2. stir. Hisp. c. 81.

Lib. 6 hist. cap. 4.

CNICVS *Satiuus, Matth.*

CNICVS *alter, Clusij.*

fert nigrum, magnum, amarum. Altera species hirsuta caules sonchi profert, & quodammodo humi accubat, nam propter caulium mollitiem in terram inclinatur, fructum gignit amarum (πυκνὸν pro πικρὸν legit Gaza, & vertit frequentem) barbatum semen: omnibus radices multæ, densiores tamen siluestribus, & maiores.

CNICVS Siluestris prior. Atractylis, Dalech.

Lib.21.c.15.

Lib.3.c.55.

Cap. 42. histo. Lib.4.c.70.

CARDVVS Benedictus. Cnicus siluestr alter.

Præ aliis siluestribus hoc peculiare est, quòd cùm duriora spinosioráque sint miribus, vrbanus Cnicus mollior sit & læuior. Quę ex Theophrasto sic transcripsit Plinius. Multas præterea ignobiles habent, sed maxime celebrant Cnicon Italiæ ignotum, ipsis autem oleo non cibo gratam. Hoc faciunt è semine eius. Differentia prima siluestris & satiui. Siluestrium duæ species. Vna mitior est, simili caule, tamen rigido, itaque & colu antiquæ mulieres vtebantur ex illis: quare quidam atractylida vocant. Semen eius candidum (hic Plinius contradicit Theophrasto, qui semē nigrum esse ait & grande, amarum. Altera hirsutior torosiore caule (ἀρκώδεις caules legit Plinius, quos σογχώδεις Theophrastus) & qui pene humi serpat, minuto semine. Aculeatarum generis hæc est. Hæc Plinius. Cnicus siluestris prior Ruellij, Fuchsij, Dodonæi Atractylis est. Is durus est & erectus, satiuo non dissimilis, foliis asperis & pungentibus: capitula multis foliolis angustis & per extremitates aculeatis muniuntur, ex quibus hirsutus flos prodit, magis quàm Cnici hortensis ex luteo pallescens. Semen Cnico par, oblongum & angulosum, sed subatrum, non vt Cnici album: magnitudo ei quæ homini. Quamobrem prisce mulieres, vt scribit Theophrastus, si locus mendo careat, pro colu vti poterant eius stipitibus satis firmis & longis ad lanam sustinendā quæ nebatur, vt pro fuso atractylide, humili planta, suis capitulis momentū & pondus præbente ad intorquendum & circumagendum filum. Alteram Cnici siluestris speciē, Carduum esse, qui Benedictus ob admirabiles eius vires contra varios morbos nominatur, iamdiu doctis omnibus persuasum est, qui hunc cum alterius Cinci siluestris descriptione à Theophrasto tradita diligentiùs cōtulerunt. Herba est vsu & visu omnibus cognita, radice longa, tenera, valde fibrata, foliis longis, pinguibus, teneris, mollibus, hispidis, profundiùs incisis: caules ei hirsuti villosiq;, σογχώδεις, id est, leues, inanes, fragiles sonchi modo, non ἀρκώδεις, vt legit Plinius, id est, torosiores, in terrā sparsi, quoniam ob comæ foliorumq; mollitiem recti nō stant, sed caduci solo procumbunt, & inclinātur, hirsuta

tuta quoque, capitula foliis pungentibus circundantur. Flos ex luteo pallet, ſemen copioſum, oblongum, cinereum, pilis barbatum, amarum, lanuginoſis pappis obuolutum. In arduis alpibus Galloprouinciæ teſte Pena prope Monſterias quas Marignols vocant, vbi effodiuntur Cryſtallinæ, Irides, & varij coloris alij lapides, creſcit, in ſummis montibus, rigidior, & aliquantum minor hortenſi. Nunc paſſim in hortis omnibus magno ſtudio colitur ob eximias eius dores. Cnici ſatiui flore priſci vtebantur in obſoniis auctore Dioſcor. Semen tundebatur, & ex eo exprimebatur ſuccus, vt tum hydromelite, aut gallinaceo iure datus aluum purgaret. Stomacho tamen aduerſatur. Fiebant etiam placentæ ad aluum emolliendam, ſucco eius amygdalis, nitro, aniſo, & melli cocto admixto. Oportet autem ante cœnam in partes quatuor diuiſas iuglandis nucis magnitudine, duas aut tres ſumere. Eas hoc modo conficere oportet. Sumatur Cnici candidi ſextarius, amygdalarum toſtarum & decorricataru cyathi tres, aniſi ſextarius vnus, aphronitri drachma vna, caricarum triginta carnes. Seminis ſuccus lac cogit, & ad ſoluendam aluum efficacius efficit. Cnici ſemine duntaxat vtimur ad purgationes, inquit Galenus. Tertij ordinis eſt excalfacientium ſi foris admoueatur. Sed de eius temperamento & facultatibus fuſius diſſerunt Meſues his ferè verbis. Cnicus eſt agreſtis & ſatiuus, idémque melior ſemine, præſertim eo magno, albo, plano, pleno, medullę pinguis, cortice tenui. Nec inutilis eſt flos croci pilorum effigie. Calfacit ordine primo, ſiccat ſecundo. Agreſtis flos minùs calidus ac ſiccus. Pituitam & aquas vomitu & deiectione vacuat ſumptus, & clyſtere iniectus. Ob id morbis inde natis, vt colico affectui & ſimilibus confert. Thoracem quoq; & pulmonem expurgat, præſerrim eclegmate ſequente & oleo ſuo, vnde & vocem claram reddit: ſperma quoque vſu auget, ſed alimentum eſt prauum, ſtomacho valde noxium, in eo & mammis lac dicitur cogere, faſtidiendum ac nauſeabundum eſt, ac conturbans, facultate eſt lactariarum plantarum, ſed remiſſa, terget, aperit, etiam flore cum mulſa icterum ſanante. Ne ventriculum lædat, ei miſce ſtomachica, aniſum, galangam, maſtichen: acriora verò, vt cardamomum, zingiber, ſal panis, ſal gemmæ addita actionē ipſius celerant, & inteſtinorum noxam prohibent. Sic medullæ eius drachmæ decem, cum cardamomi aureo vno in catapotia cicerum magnitudine drachmis quinq; ſufficienter purgant Paulo auctore. Eadem medulla panno ligata, oxymeliti pręſertim ſcillitico incoquitur merſa, & purgatoriū id efficit. Medullæ eiuſdē aurei duodecim, penidiorum aurei quatuor, cardamomi, zingiberis ana aureus vnus, cum melle forma bolos nucis magnitudine, da vnum vel duos. Medulla eadem ex iure galli vel gallinæ cum ſpeciebus prædictis cocta, idem præſtat: vel medullæ eius drachmæ tres, amygdalarum drachma vna, ſtrobilorum drach. ſemis, cum melle cocto & ſicco ſcillæ fiat eclegma, mirificum in thoracis affectibus. Hæc ex Meſue. Sed id animaduertendum orientalem Cnicum multò faciliùs & vtiliùs minori quantitate purgare. Noſtrum multò imbecilliorem eſſe, vt pote qui non minore quam duarum vnciarum, vel ſaltem vnius & ſemiſſis mole, aluum ſubducat, nec obſtructiones meſaraicarum æquè probè reſeret. Carduus verò benedictus obſtructiones internorum viſcerum tollit, vrinam mouet, calculum frangit, vlcera potiſſimùm pulmonis ſanat. Percuſſis à feris venenatis medetur tam interiùs ſumptus, quàm venenatis ictibus aut morſibus impoſitus. Negant etiam peſtis ſentire contagia, qui cum cibo aut potu præſumpſerit. Iam quoque correptis magno fore pręſidio vulgus ſibi perſuaſit. Item contra capitis vehementiſſimos dolores, vertiginem, memoriam amiſſam, in cibo aut potu ſumptum valere tradunt. Item ad putreſcentia vlcera, mammarum potiſſimùm, ſi in puluerem redactus inſpergatur: cacoethe tam recēs quàm ſicca herba, pota & admota ſanat, cuteq; obducit. Quamobrē decoctis miſcetur, quæ ex ligno Gaiaco parantur Hiſpanica lue laborantibus.

Confert

In Aduerſ.

Vires & Temper.

Lib. 7. ſimi

Lib. 2. c. 11.

Confert maximè iis qui quartana febre aut aliis febribus labotant, quarum acceſſiones cum frigore redeunt, hauſto eius decocto, aut ſtillatitia aqua, aut pulueris drachma pota. Proſunt eadem comitialibus infantibus eodem modo pota. Herbæ decoctum ex vino ſumptum, ilium & renum dolores mulcet, ventris tormina ſedat, ſudorem ciet: alui tineas necat, & vteri vitiis auxiliatur.

CHAMÆLEON. CAP. VII.

Nomina AMAIΛEΩN λευκὸς Græcis, Chamæleon albus Latinis nominatur, Carduus varius, Carduus ſuarius, & Cardopatium, Arabibus *Chemeleon leuce*, ſeu *Chamalium*, Italis *Carlina*, *&* *Chameleone bianco*, Hiſpanis *Cardo pinto*, Germanis *Eberwurtz*, eleganti alluſione ad Carduum ſuarium. χαμαιλέων μέλας, Latinis Chamæleon niger. Chamæleon autem à foliorum

Lib.3.c.8. varietate dicitur Dioſcoride teſte: mutant enim cum terra colorem. Hìc enim viridia, illic albicantia, alibi cærulea, nonnuſquam rubra inueniuntur. Suarius autem carduus, quòd ſues, ſi in polenta exhibeatur, perimat. Carlina verò quaſi Carolina quòd credat vulgus hanc herbã Magno illi Carolo Regi olim ab Angelo demonſtratam fuiſſe ad propulſandam ab exercitu ſuo peſtem, tanquam antidotum omnium præſtantiſsimum. Quam ob cauſam multi ad arcendam peſtilentiam huiuſce herbæ radices miris efferunt laudibus. Chamæleon albus à nonnullis Ixias vo-

Lib.3.c.8. catus, vt ait Dioſcorides, quòd quibuſdam in locis ἰξὸς, id eſt, viſcum ad radices eius inueniatur, quo pro maſtiche vtuntur mulieres. Folia habet ſilybo aut carduo ſimi-

Forma. lia, aſperiora tamen & acutiora, nigroq; Chamæleone robuſtiora. Caule caret, ſed è medio ſpinam echino marino aut cynaræ ſimilem erigit: flores purpureos velut pilos, qui in pappos euaneſcunt, ſemen cnico ſimile: radicem in pinguibus collibus craſſam, in montoſis graciliorem, in profundo albam, aliquatenus aromaticam, graueolentem, & dulcem. Chamæleon niger & ipſe foliis ſcolymo ſimilis eſt, minora tamen & tenuiora, & robuſtiora hæc habet. Caulem emittit digitali craſſitudine, dodrantalem, ſubrubrum, qui vmbellam gerit, & flores ſpinoſos, tenues, hyacinthi æmulos, varios, radix craſſa, nigra, denſa, quandoque etiam corroſa, quæ

Locus. diſſecta ſubflaua eſt, & commanducata mordax. Prouenit in campeſtribus, ſiccis &

Lib.22.c.18 cliuoſis tractibus & maritimis. Plinius de iiſdem hæc prodidit. Chamæleonem aliqui Ixiam vocant. Duo genera eius. Candidiora, aſperiora folia habet, ſerpit in terra echini modo ſpinas erigens, radice dulci, odore ſuauiſsimo. Quibuſdam in locis viſcum gignit album, ſub alis foliorum, maximè circa canis ortum, quo modo thura naſci dicuntur: vnde & Ixias appellatur. Hoc vt maſtiche vtuntur mulieres. Quare & Chamæleon vocetur, varietate foliorum euenit: mutat enim cum terra colores, hìc niger, illic viridis, alibi cyaneus, aliubi croceus, atque aliis coloribus. Et paulò pòſt. Ex nigris marem dixêre cui flos purpureus eſſet, & fœminam cui viola-

Lib.9.hiſt. cap.13. ceus. Vno naſcuntur caule cubitali, craſsitudine digitali. Theophraſtus de vtroque Chamæleone hæc quoque Dioſcoridi conſentanea literis mandauit. χαμαιλέων δὲ ὁ μὲν λευκὸς, ὁ δὲ μέλας. αἱ δὲ δυνάμεις τῶν ῥιζῶν, καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ῥίζαι τοῖς εἴδεσι διάφοροι. τοῦ μὲν γὰρ λευκὴ καὶ γλυκεῖα, καὶ παχεῖα, καὶ ὀσμὴν ἔχουσα βαρεῖαν. Et paulò pòſt. φύεται δὲ ὁμοίως πανταχοῦ, καὶ ἔχει τὸ φύλλον ὅμοιον σκολύμῳ, μεῖζον δὲ, αὐτὸ δὲ πρὸς τῇ γῇ, τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχει ὁμοίαν ἀκάνθῳ, μεγάλην. οἱ δ' ἀκανῖον καλοῦσιν. ὁ δὲ μέλας τὸ μὲν φύλλον παρόμοιον: σκολυμῶδες γὰρ ἔχει (non σκολυχῶδες vt habetur in vulgatis exemplaribus) πλὴν ἔλαττον καὶ λειότερον (λεπτότερον ex Dioſcoride) αὐτὸς δὲ ὅλος ἔστι (lege ἔχει) ὥσπερ σκιάδιον. ἡ δὲ ῥίζα παχεῖα, καὶ μέλαινα διαρραγεῖσα δὲ, ὑπόξανθος. φιλεῖ δὲ χωρία ψυχρὰ, καὶ ἀργά. Id eſt, Chamæleon quidam eſt albus, alter niger, radicum facultates, atq; ipſæ etiam radices ſpecie differunt: illius enim radix alba eſt, dulcis, craſſa, & grauis odoris.

Naſcitur

Naſcitur ſimiliter multis locis, foliúmque habet ſcolymo ſimile, ſed maius, & terræ proximum, caput autem magnum acano ſimile, quod nonnulli acanum vocant. Niger ſimili eſt folio, ſcilicet ſcolymi, ſed minore & tenuiore. Tota planta habet veluti vmbellam, radix craſſa eſt, nigra, & diſrupta, ſubflaua. Locis gaudet frigidis & incultis. Gaza non ἀργὰ ſed ὑγρὰ legit, id eſt, humida, cui contradicit Dioſcorides ſcribens plantam iſtam in campeſtribus & ſiccis locis prouenire. Idem Theophraſtus alio in loco Chamæleonem album ἰξίνην appellat, quam Carduum pineam interpretatus eſt Gaza, ratus fortaſſe diuerſam hic à Chamæleonis genere plātam deſcribi. At ſi quis plantas iſtas diligentiùs expendat, & Theophraſti locos conferat, rem aliter habere comperiet. Nam Chamæleonis facta mentione, alteram eius ſpeciem, nimirum Ixinem accuratè omnibus ſuis partibus delineat, prætertquam radice, quæ velut hic omiſſa luculenter declaratur loco ſuprà adducto. Quod autem Ixine, vel, vt in Dioſcoride legitur, Ixia, Chamæleon ſit albus, eius hiſtoria fidē facit, tum ex Theophraſto iam deſcripta, tum ex his eiuſdem verbis. ἡ δ' ἰξίνη φύεται μὲν ὁ πολλαχοῦ (lege φύεται μὲν ὁμοίως πολλαχοῦ, vt & loco iam citato) ῥιζόφυλλον δὲ ἐστι. ἀπὸ δὲ τῆς ῥίζης μέσης ὁ σπερματικὸς ἄκανος ἐπιπέφυκεν, ὥσπερ μῆλον, δι' μάλα ἐπικεκρυμμένον ἐπὶ τῶν φύλλων. οὗτος δὲ ἐπὶ τοῦ ἄκρου φέρει τὸ δάκρυον εὔστομον, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ ἀκάνθη χαὶ ἡ μαστιχη. emenda, ἡ ἀκανθικὴ μαστίχη, quod confirmat Plinius, vt diximus. Id eſt, Chamæleon albus æquè locis multis naſcitur, à radice folia emittit, ex qua media ſeminibus grauis acanus veluti malum exoritur, in foliis ipſis abſconditus. (Videtur Theophraſtus hic acanum dicere ſpinoſum & echinarum caput carduorum, quod Dioſcorides nunc echinū vocat, nunc ἀκανθώδη κεφαλὴν, niſi fortè pro ἀκανὸν legendum ſit ἴχινον.) Hic lacrymam ori gratam parte ſumma profert, quæ eſt acanthice maſtiche. Qui hos duos Theophraſti locos cum Chamæleonis albi hiſtoria à Dioſcoride tradita contulerit, vnam & eandem plantam ab vtroque deſcribi iudicabit: hodie periti herbarij Carlinam eſſe credunt. Hæc, inquit Dalechampius, vbuis in Allobrogum montibus frequens eſt, Dienſibus *Chardouſſe* dicta, quaſi Carduus ſilueſtris, radice longa, craſſa, ſubrufa, cùm guſtatur principiò fatua, mox ſubdulci, tandem acri, foliis latis, albis, aculeatis, humi iacentibus. ex horum medio abſque caule echinus prodit, cynaræ capitibus ſimilis, in metam faſtigiatus, cōpactili ſquamarum pungentium aceruo horridus, quo exſecto, ſicuti & diuulſis eius laminulis ſuccus lacteus manat, viſ i aut glutinis modo lentus ac tenax, ſic contrectantium manibus inhæreſcens, vt vix detergatur, vt ab eo ixias meritò dici poſſit. Flos purpuraſcit, quo dilapſo hiat echinus, papporúmque denſam lanuginem media orbis ſui area complectitur, quæ in auras auolat. Semen cnico ſimile eſt. Huius echinos adhuc cōpreſſos priuſquā floreant, indigenæ detractis cortico ſis vnguibus, ſtructilíque laminularum ſerie reuulſa, conciduntin orbes, & raporum ritu in cibos coquunt, vel cum butyro in prunis, vel ſuper foculo parant, ſale & pipere condiunt, guſtu multò quidē palato ſuauiore & lautiore, quàm echinorum cynaræ, vel ſcolymi ſatiui. Quare cùm tam vulgaris ſit in ea regione hîc cibus, ſentiendum

CHAMAELEON Albus, Matthioli.

Lib.3.c.9.
Lib.3.hiſt. cap.4.
Lib.6.hiſt. cap.4.

CHAMAELEON Niger, Matth. & Fuch.

CHAMAELEON Niger, alter Matth.

Lib. 4 c. 68.
In cap. 9. lib. 3
In Aduerſ.

ſentiendum viſcidū hunc echinati capitis lentorem minimè venenatum, neque exitioſum eſſe, cùm citra noxam cum ſui globi fruſtulis comedatur, vel Allobrogū Chamæleoné innocentiorem eſſe quàm Græcorum, vel igne, præparatione, conditura maleficam eius vim obtundi. Pleriſque herbariis & Officinis ferè omnibus perſuaſum eſt, duplicem eſſe Carlinam, aliam caule carentem, aliam caule donatam, quam Leucachantham facit Dodonæus: Matthiolus & Fuchſius nigrum Chamæleonta. Sed ſi vti nos, inquit Pena, vtriuſq; radices, & vtriuſque gummi ſubflauum, vermiculoſum, nonnihil pellucidum, odore viroſo, guſtu & viſu exploraſſent: demúmque eadem radice & flore, cauléque donatam, alias verò caule carentes: & alibi etiam proximè copioſè enatas, partim caule viduas, partim vtroque præditas obſeruaſſent, volentes ſententiam mutaſſent. Id ſe expendiſſe ait non procul ab arido & gelido dicto D. Bernardi monte, atque etiam via qua Iſpurgo itur Tridentum locis lapidoſis & ſiccis. Quare herbariorum Carlinam varietate non genere duplicem, non eſſe Leucacantham, ſed Chamæleonem album Dioſcoridis eſſe cenſet. Matthiolus aliam Chamæleonis nigri iconem exhibuit à Marantha Neapoli ad ſe miſſam, quæ tametſi, inquit, vmbellas ſimilibus Hyacinthi floribus ſcatentes proferat, cùm tamen folia rubris maculis diſtincta non ſint, cùm minimè rubeat caulis, cùm manſa radix nullo modo ſit acris, non exeſa, non flaueſcens, nec caules digitali craſſitudine, hanc plantam genuinum Chamæleonem nigrum eſſe minimè putat. Sed hæ notæ ne illi quidem inſunt, quam Chamæleonem nigrum ipſemet ſtatuit. Tragus Carlinam Officinarum, Chamæleonem vulgarem nigrum facit, alterum & exiguum eius genus ſine caule, Cordus Chamæleonem album, Lobellius Carduum ἄχαυλον Septentrionalium. Vbique ferè prouenit, inquit Tragus, potiſsimùm in aſperis montibus, ac forti albaq; terra, radice, foliis & ſemine Chamæleonti vulgari ſimile, ſed minus. Flos eius aculeatus & purpureus humi procumbit, & caule caret. Lobellius ſcribit Angliæ collibus, Picardiæ & Gallobelgij ſatorum marginibus obuium & frequentem eſſe hunc Carduum, figura & foliis Carlinæ, ſed retuſioribus laciniis, minoribus. Flores purpurantes, & capitula Carlinæ vulgaris, caule carentes, in pappos euaneſcentes Semen Cnico ſimile. Radices aliquantulum rubeſcentes, grauiſsimi odoris. Auguſto menſe floret. Tragus pinxit alium

CHAMAELEON Exiguus, Tragi, Dalech.

CHAMAELEON Niger verus, Dalech.

alium verum Chamæleonem nigrum, pallidulis cæterisque carduis similibus floribus, semine oblongo & capillato. Chamæleonem nigrum in Gallia nusquam reperit Dalechampius, sed ex eius planta integerrima ex Calabria à Reinerio Solenandro viro humanissimo & doctissimo medico delata, illique dono data, effigies hæc ad viuum expressa est. Radix illi palmum longa erat, digitum crassa, foris nigra, & quæ lacera ta hiabat, intus flauescens: folia Chamæleonis albi, angustiora, minora, tenuiora: caulis dimidio pede non procerior, in cuius summo vmbella floris purpurei splendebat, Hyacinthi colorem prorsus æmulantis, nisi candor eximius intermisceretur, & quamuis exaruisset, viuidū suum nitorem retinentis, absque echino globosóve capite, quòd videlicet ex omnibus plantis quibus aculeata folia sunt, id peculiare sortitus est Chamæleon, vt citra echinatum verticē flos emicet auctore Theophrasto duobus in locis, in quibus tamen litera adeò deprauata est, vt ex ea rectus sensus vix elici posit. Prior locus is est, Lib. 6. hist. cap. 3. Ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα πάντων, οἷον ἄκορνα, λευκάκανθα, χάλκειος, κνῆκος, πολυάκανθος, ἀξακυλὶς, ὀνόπυξος, ἰξίνη, χαμαιλέων, πλὴν οὗτος οὐ φυλλάκανθος, σκόλυμος, ἡ λειμωνία, φυλλάκανθα, καὶ τὰ ἄλλα. In quo cùm de Phyllacanthis loquatur, & Chamæleonem foliis aculeatis esse ex Dioscoride constet, falsò οὐ φυλλάκανθος dicitur. Quare legit Dalechampius per parenthesim (πλὴν οὗτος φυλλάκανθος οὐκ ἀκανίζει) σκόλυμος, &c. Alter locus est. Σαρκώδης ἢ καὶ ἐδώδιμος Lib. 6. hist. cap. 4. ἡ τοῦ ὄγκου κίνησις, οὐκ ἀκανθώδης, ἀλλὰ προμήκης. καὶ τοῦτο ἴδιον μόνον ἔχει τῶν φυλλακάνθων, ἀλιστραμμένως ἡ ὁ Χαμαιλέων. ὁ μὲν γὰρ ἀφυλλάκανθος ὢν ἀκανίζει. quē sic restituit Dalechampius. ὁ μὲν γὰρ φυλλάκανθος ὤν, οὐκ ἀκανίζει. Illi tamē corruptæ lectioni subscripsit Plinius scribens, Chamæleon in foliis nō habet aculeos, &c. Lib. 22. c. 16. Sed error is vnicus non fuit: nam pro Cnico Cnidos ibidē, & bis Helxine pro vxine legitur. Diuersum à superiore Chamæleonem pinxit Clusius, quem Salmaticensem vocat. Lib. 2. stir. Hisp. c. 79 Planta est, inquit, ex Acanaceorum genere, caule pedali, interdum etiam cubitali, multis alis siue ramis concauo, & quasi foliato, duro tamen & firmo: folia numerosa, longa, angusta, candicantia, spinis horrida: summis ramis veluti vmbellæ ex quinque aut sex caliculis seu capitulis spinosis constantes innascuntur, in quibus flos purpureus dilutior, qui maturo semine in pappos euanescit, reliquorum Acanaceorum more: semen Cnici, minus, dulce, intus candidū, foris subnigrum aut cinereum: radix nigra, dura, dulcis si mandatur. Tota plāta firmis spinis vndique riget. Agro Salmanticēsi frequens. Floret Iulio, semē Augusto maturum.

CHAMÆLEON Salmanticensis, Clusij.

PICNOMON CRETAE Salonensis, Penæ & Lobellij.

Vocatur à Salmanticēsibus Chamæleon,& cum referre videtur quem Anguillara pro Chamæleone nigro Dioſcoridis proponit. Verùm hiſtoria non reſpondet. Huc fortaſſe Chamæleonis nigri ſpeciem referemus Carduum puſillum & rarum, qui in planitie illa, quæ eſt inter Arelatem & Salonam, & Creta Salonenſis dicitur, prouenit, ideò à Pena & Lobellio Picnomos Cretæ Salonēſis nuncupatus. Radice eſt exigua, manſu glutinoſi quidpiam præferente, foliis longis, ſecus longitudinem cauli adhærentibus, Chamæleontæ Monſpelienſis modo, ſed anguſtiorib⁹, in ramis magnitudine Calcitrapę, & illius modo in ambitu ſparſis, ſpinoſis, longiſque aculeis adeò ſtipatis, vt arrepturo nihil pateat aditus: floſculi ſenecionis æmuli, ſed maiores in oblongis, ſpinoſis & tomētoſis capitulis: ſemen exiguum, Cnico ſimile, paleaceum. Picnomon eſſe nō aſſeuerat Pena, ſed quia plāta eſt ſpinis munitiſſima, ſignificationi alludentes ita vocauit.

Lib.3.c.8. *Vires & Temper.* Radix Chamæleonis albi, vt docet Dioſcorides, acetabuli menſura pota latos lumbricos expellit, bibitur autē in vino auſtero cum origani decocto. Hydropicis cōmodè datur drachmæ pōdere cum vino: ipſos enim extenuat. Decoctum eius contra vrinæ difficultatem propinatur. pro theriaca eſt cum vino pota. Occidit canes & ſues: mures item necat ſubacta cum polenta, aut hydrelæo madefacta. Chamæleonis nigri radix trita admixto modico chalcantho, cedrino oleo & axungia, ſcabiem abigit, deterget impetigines ſulfure & bitumine additis, cocta in aceto & illita. Decoctū collutione dentium dolores ſedat. cum pari pipere & cera radix dentibus oblita, ipſis dolētibus auxiliatur. fouentur etiā dentes ipſa cocta in aceto & affuſa. dolenti denti per ſcalpellum calida admota ipſum frangit. maculas cutis in facie à ſole contractas expurgat, & vitiligines cum ſulfure. Miſcetur & medicamentis erodentibus, phagædenica vlcera feraq; in cataplaſmate impoſita extirpat ac ſanat.

Lib.9. hist. cap.13. Theophraſtus de harū radicum facultatibus hæc prodidit, primùm de Chamæleonis albi radice. χρησίμη δέ, φασί, πρὸς τοὺς ῥοῦς, ὅταν ἑψηθῇ κατατμηθεῖσα ὥσπερ ῥαφανὶς ἐνειλομένη (lege ἐνηλωμένη) ἐφ' ὁλοσχοίνου, καὶ πρὸς τὴν ἕλμινθα τὴν πλατεῖαν, ὅταν ἀσταφίδα προφάγῃ πίνειν (lege πίνειν δεῖ) ἐπιξύοντα ταύτην, ὅσον ὀξύβαφον ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ. ἀναιρεῖ δὲ καὶ κύνα, καὶ σῦν. κύνα μὲν ἐν ἀλφίτοις ἀναφυραθεῖσα μετ' ἐλαίου καὶ ὕδατος: σῦν δὲ μετ' ῥαφάνων μεμιγμένη τῶν ὀρείων. γυναικὶ δὲ δίδοται ἐν τρυγὶ γλυκείᾳ, καὶ ἐν οἴνῳ γλυκεῖ. καὶ ἐὰν βούληταί τις ἀσθενοῦντος ἀνθρώπου διαπειράσασθαι εἰ βιώσιμος,

βιώσιμος, λοῦφν κελεύουσιν ζεῖς ἡμέρας. κἄνπερ περιενέγκῃ, βιώσιμος. Deinde de nigri Chamæleonis radice. δύναται δὲ λέπραν ἐξελαύνειν ἐν ὄξει τριβόμενος, καὶ τριβεὶς ἐπαλειφόμενος, καὶ ἄλφον ὡσαύτως. ἀναιρεῖ δὲ καὶ τοὺς κύνας. Id est, Chamæleonis albi radix ad fluxiones vtilis esse traditur, cõcisa raphani modo, & iunco velut clauo transfixa ac decocta: & aduersus latos lumbricos cum vua passa acetabuli mensura in vino austero pota. Occidit & canes & sues. Canes in polẽta subacta cum aqua & oleo, sues mixta cum brassica mõtana. (Quæ sequuntur, Mulieri datur ex fece vini pasi, aut ex vino passo, Gaza non expresit, fortasse ea notha ac supposititia esse ratus.) Quòd si quis experiri voluerit, moriturus sit æger nec'ne, præcipiunt ea radice lauandum triduo, quòd si tolerauerit moriturum negant. Nigri Chamæleonis radix in aceto trita & illita lepram & vitiligines exterit. Occidit & canes. Plinius partim ex Dioscoride, partim ex Theophrasto hæc exscripsit. Chamæleon cãdidus hydropicos iuuat succo radicis decoctæ. Bibitur drachma in passo. Pellit & interaneorum animalia acetabuli mensura succi eiusdem in vino austero cum origani succo. Facit ad difficultatem vrinæ. Hic succus occidit canes, suésque in polẽta addita aqua & oleo. Contrahit in se mures, ac necat, nisi protinus aquam sorbeant. Radicem eius aliqui cõcisam seruari iubent funiculis pendentem, decoquuntq; in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatismos vocant. Et mox de nigris addit. Radicibus eorum lichenes curantur, cum sulphure & bitumine vna coctis: commanducatis verò dentes mobiles, aut in aceto decoctis. Succo scabiem etiam quadrupedum sanant, & ricinos canum necant, iuuẽcas quoq; anginæ modo: quare à quibusdam Vlophonon, vocatur, & Cynozolon, propter grauitatem odoris. Ferunt & hæc viscum vlceribus vtilissimum. Omnium autem generum eorum radices scorpionibus aduersantur. Atq; hoc postremum videtur innuere, quod Dioscorides theriacam esse dixit. Cum origani verò succo bibi ait, quod Dioscor. dixit, μετὰ ὀριγάνου ἀποζέματος, quibus cum origani decocto bibendum esse significatur. Galenus de iisdem radicibus hæc scribit. Nigri Chamæleonis radicẽ lethale quidpiam habere: quamobrem foris vsum eius ad psoras adhiberi, & lichenas, & vitiligines, & in summa quæ detersionem postulant. Præterea digerentibus & emollientibus pharmacis commisceri, & phagædenica vlcera illitam sanare: esse enim siccam tertio ordine, calefacere secundo completo. Porrò albi Chamæleonis radicẽ potui dari cum vino austero mensura oxybaphi contra latos lumbricos: exhiberi etiam aqua intercutem laborantibus, adsimilémque habere temperiem ipsius nigri radici, nisi quòd hac illa amanor sit. Paulus quoque, Oribasius, & Aëtius tradunt Chamæleonis nigri radicẽ si intra corpus sumatur, veneni loco esse, & cętera eadem quę Galenus. At Dioscorid. Theophrastus, Plinius neutrius venenatam esse radicem dixerunt. Neque enim venenatam eam esse intelligas, quæ canes, sues, & mures perimat. Quędam enim sunt iis animalibus noxia, quæ nobis salutaria sunt: nam eandem ad pellendas latas interaneorum tineas propinant: item hydropicis, & contra difficultatem vrinæ. Prætereà Dioscorides de Chamæleone albo tractans, Ixiam venenum esse non ait, neq; Theophrastus, cùm scribit, ἴσχει δὲ δάκρυον καὶ ἡ ἰξία ἡ ἐν Κρήτῃ Id est, Lacrymam fundit Chamæleon albus, qui in Creta nascitur. Sed Dioscorid. de venenis agens, Ixiæ veneni incommoda & noxias vires, & remedia tradit ex Nicandro, qui ἰξιόεν οὐλοφόνον vocat. Eius scholiastæ fides habenda nõ est, qui Ixiam genus blattę esse scribit, quod sit colore nigrum, odore verò in potu ocimi semini simile, quum apertè Dioscor. viscum esse dicat quod ad radices Chamæleonis albi reperitur. At Paulus & Aëtius de venenis tractãtes, cùm de vtriusq; Chamæleonis veneno & curatione dixissent, seorsum de Ixiæ veneno eadem quæ Dioscorides retulerũt. Cùm verò Chamæleon albus Ixias nominetur, ob viscidũ illud gummi, quod ex radicibus manat, num etiã Chamæleonis nigri radices gummi fundunt? vt quæ de Ixiæ veneno veteres literis

Lib. 22. c. 18

Lib. 8. sim.

Lib. 7. Lib. 15. Lib. 1.

Lib. 9. hist. cap. 1.

In cap.11. lib.6. mandarunt, ad succum etiam è radicibus Chamæleonis nigri pertineant. Matthiolus non solùm Ixiæ nomenclaturam vtriq; Chamæleoni communem esse scribit, quod vterq; gummi visco simile proferat, sed etiam Ixiam Dioscoridi de venenis
Lib.6. agenti, nihil aliud esse quàm Chamæleonem nigrum. Idem cùm Carlinam in caulem assurgétem nigrum esse Chamæleonem sibi persuaserit, vère ex vtriusque radice gummi exudare ex quorundam Cretensium oratione in vtraque Carlina id cōerescere narrantium, asserere nō dubitauit. Quod verò Ixia Dioscor. Chamæleon niger sit, haud verùm est: soli enim Chamæleoni albo Dioscor. Ixiæ, Theophrastus Ixiæ & Ixines appellationē perspicuè tribuerunt, nusquā Chamæleoni nigro: quorum auctoritas maioris apud omnes ponderis esse debet, quàm nothæ illæ ac
Lib.22.c.18 supposititiæ Ixiæ appellationes, & Plinij oratio quæ est eiusmodi. Ferunt & hęc, inquit, viscum vlceribus vtilissimum. Quæ verba cùm de Chamęleonum generibus, de quibus promiscuè suprà tractauerat, citra distinctionem proferūtur, vtriq; Chamæleoni videntur viscum assignare. Quod Ruellium mouit vt eum locum aliter quàm est in Plinij codice citaret ad hunc modum. Chamæleonem etiam nigrum ferre viscum vlceribus vtilissimum Plinius cōmemorat. Verum hæc de albo, nō de nigro, audienda esse ex iis quæ diximus perspicuum est. His adde Penæ periti Herbarij sententiam, qui gummi quod Ixia dicitur, è Carlinę caule carentis, & caule do-
fol 367. natæ radice exudare virosum, & gustu ingratum se certò scire affirmat, venenū sit. nec ne, nondum compertum habere. Id etiam asserit non nisi vnam esse plantam vtramque Carlinam, vt dictum est, neque etiam Dioscoridem viscum vllum agnoscere in verò Chamæleone nigro. Ixiam Græcorum Plinius locis quamplurimis vi
Lib.3.c.9. scum conuertit. In causa fortasse fuit vtriusque consimilis lentor, inquit Ruellius. Nam sicut viscum cuiuscumq; rei cui hęserit, tenax est, ita si deuoretur Ixias, omnia glutinat interanea, omnésq; contrahit recrementorum exitus, & colligat. Sic forsitan cùm pro veneno Pliniū Latina defecisset appellatio, maluit vti largiuscula nominis ambage, quàm vel Græcam sequi, vel nouam effingere nomenclaturam. Hoc vtique pacto Plinius ab erroris suspitione posset vindicari, quanquam Scribonius Largus antiquior eo, Græco contentus vocabulo, libellis suis Ixiæ vocem satis protriuerat. Quare nomen hoc ἀμφίβολον ad viscum arboreum, & aucupiis dicatum vitio non caret, cum pugnent viribus viscum & Ixia, sitq; viscum in remediorum, Ixia vero in venenorum censu numerandum. Id quod pridem obseruauit doctissimus Leonicenus.

ERYNGIVM, CAP. VIII.

Nomina ΡΥΓΓΙΟΝ Græcis & ἠρύγη, Latinis Eryngium, Officinis corrupto vocabulo Iringus vocatur. Plerique etiam Centumcapita nominant, à numero nimirùm capitū quæ in summo obtinet. Vnde Galli Eryngium vulgare vocant *Chardon à cent testes*. Græci philosophi, inquit Pena, Eryngium quasi ἠρύγην, id est, ructum, dictum autumāt, quòd capræ quæ morsu surculum Eryngij præciderint, vel deglutierint, cunctum gregem ponè se-
Lib. 3.c.21. quētem quasi stupore attonitum sistunt, donec Eryngium ructu reiecerint. Dios-
Genera. corides Eryngij vnius meminit. Plinius scribit aliud esse albicans, aliud nigrum: &
Lib.22.c.7. 8.&.9. satiuum quidem esse, & spōte nasci in asperis & saxosis: & in litoribus maris durius nigriusq;, folio apij. Ex his cādidum à Romanis Centumcapita vocari. Sunt, inquit, qui & acanon Eryngio adscribāt, spinosam, breuemq; ac latam herbam, spinisq; latioribus. Recentiores quoq; herbarij aliquot Eryngij genera obseruarunt, ducti si-
Lib. 3.c.21. militudine quæ illis est cum Eryngij descriptione à Dioscoride tradita. Est autem
Forma. huiusmodi. In aculeatarum stirpium genere est Eryngium, cuius folia initio sale condita oleium modo comeduntur. Sunt autē lata, & in ambitu aspera, gustu odorata quum verò adolescunt, in multis caulium eminētiis spinis aculeātur, in quorū

ERYNGIVM Montanum, Matthioli.

ERYNGIVM Marinum, Matthioli.

ſummitatibus globoſa capita duriorum acutiſſimaruinq́; ſpinarũ ambitu ſtellę inſtar circumuallantur, quorum color modò viridis, aut candidus, interdum cæruleus inuenitur. Radix illi oblõga, lata, foris nigra, intus alba, pollicis craſſitudine, & ipſa odorata, & aromatica. Naſcitur in aſperis & campeſtribus. Hæc quamuis ſatis dilucida ſit à Dioſcoride tradita delineatio, quodnam tamen Eryngium propiùs repræſentet, nondum inter herbarios conſtat. Aliis enim Eryngium cãpeſtre deſignari placet: aliis Eryngium marinũ indiciis omnibus propiùs exprimi, quod Dalechãpius luculenter ſic deſcripſit. In litoribus & ſabuloſis, quæ exundãs maris fluctus irrigat, ſæpius hoc creſcit: radice dulci, ex interuallis geniculata, decem duodecim've pedes longa, & nonnunquam longiore, vt integrã extirpare vix liceat: folio magno, lato, ſubrotundo, albicãte, craſſo, per ambitum inſecto, & ſpinoſo, cùm manditur ſuauiter olente: caule pedali, rotundo, ima parte rubente: in cuius cacumine globoſa capitula, pilulæ forma, nucis magnitudine, aculeis horrida protuberant, circumfuſis exiguis floribus, tractu noſtro cæruleis, quinis, ſeníſve foliolis ſpinoſis, in orbem ſubtus muricato ſpiculorum vallo ſtellæ modo radiantibus, colore quoque cæruleo, quem caulis, floris, foliorum colorẽ in aliis regionibus variare quidam aſſerunt, quibus aſſentitur ille, ſed quale Eryngium in maritimis noſtris vidit, tale & deſcripſit in eorum gratiam qui procul à mari abſunt. Hoc Eryngiũ Plinius in litoribus maris folio apij eſſe dixit, quod aut falſum eſt, aut deprauati codices, vt pro σκολύμου, σελίνου, id eſt, apij folia, alicubi legiſſe videatur. Apud Theophraſtum quo loco aculeatarum ſtirpium differentias ex caulium ramorumq́; numero ac ſitu inueſtigat, ῥῦθρος, vel, vt Gaza legit, ῥῦθρον mendoſè pro ἠρύγγιον exaratum eſt, quod ex Pliniana loci illius Theophraſti interpretatione facilè demonſtratur: quanquam Plinius mentem illius non omnino expreſſerit, neque is Theophraſti locus ex Plinij conuerſione integer eſſe deprehẽdatur. Multis igitur enumeratis ſpinoſis herbis ſubiungit Theophraſtus. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων πρὸς τοῖς εἰρημένοις, τῷ τὰ μὲν πολύκαυλα εἶναι, καὶ ἀποφύσεις ἔχειν, ὥσπερ ὁ κνῆκος. ἔνια δ' ἄνωθεν ἔχειν ἐξ ἄκρου, καθάπερ τὸ ῥῦθρος. Quæ ſic Plinius conuertit. Eſt & illa differentia, quòd quædam in iis multicaulia ramoſaq́; ſunt, vt carduus. Vno autem caule, nec ramoſum, cnicos. Quædam cacumine tantum ſpinoſa ſunt, vt Eryngium. Ex quibus intelligere licet legendũ eſſe, καὶ ἀποφύσεις

Locus.

Fuchſ. cap. 112. hiſt. Pena In Aduerſ.

Eryng. Marinum.

Lib. 22. c. 7.

Lib. 6. hiſt. cap. 3.

Lib. 21. c. 16.

ἔχειν, ὥσπερ ὁ σκόλυμος, τὰ δὲ μονόκαυλα, καὶ ἀποφύσεις οὐκ ἔχοντα, ὥσπερ ὁ κνῆκος, & pro ῥύθρος legendum ἠρύγγιον. Plinium tamen non rectè dixisse, quædam cacumine tantùm spinosa esse: dicendum enim fuerat, quædam cacumine tantùm ramos & adnata fundere, quemadmodum Eryngium. Eryngium montanum in salebrosis montibus nascitur: foliis multis, à radice prodeuntibus, venosis, amplis, in ambitu crenatis, & leuiter pungentibus, vrticæ similibus, albicantibus, longo pediculo subnixis: caule sesquipedali, virgato, quà surculi echinos sustinentes prodeunt, foliis oblongis & valde muricatis stellatim coronato: echinis ouo similibus, foliorum spinosorum vallo munitis albæ spinæ modo, quod huic carduo peculiare est: dum maturescunt cæruleo colore nitentibus: radice ferè Helenij, foris nigra, intus candida, odorata, gustu Eryngij.

Locus.

Forma.

ERYNGIVM aliud montanum, Dalecham.

Aliud Eryngium montanum recentiores fecere, scilicet Crithmum quartum Matthioli. Nascitur in Bohemia inter segetes, in agrorũ marginibus & secus vias, foliis lõgis, angustis, firmis ternis ex pediculo longo prodeuntibus, vtrinq; denticulatis, iis quæ in summis caulibus sunt minoribus & breuioribus. Caulẽ habet ramosum, alis cõcauum, geniculatum, in summo alis diuisum, in quibus floridæ albicantésque vmbellæ, in eis semen oblongum, paruum, acre, odoratu. Radix siluestri haud absimilis est, minor tamẽ, sapore primùm dulci, deinde acri & odorato. Hæc Matthiolus. Pena scribit gustu & odore esse Eryngij, radice simili, Crithmo dissimili. In Flãdria prouenire scribit Lobellius. Aëtius aliud Eryngium montanum describit, foliis angustis & paruis, floribus aureis, & oculorum speciem præbentibus, ex cuius radice pharmacum cõficit, quod qui per anni spatium sumpserit, à comitiali morbo non corripitur. Huius Eryngij folia non solùm contactu, sed etiam prope admota, vi prorsus admirabili salamandras aquatiquas interficiũt. Matthiolus Eryngium aliud pictum dedit, quod planum vocat, omissa prorsus eius descriptione. Potest Eryngium læue dici. Clusius aliud exhibuit, quod pumilum appellat: tenuifolium etiam dici potest. Hoc passim ferè in agro Salmanticẽsi in colliculis nascitur, palmi, nonnunquam pedis altitudine, caule gracili, multis alis brachiato: folia secundùm radicẽ maiuscula, latiuscula & molliora, circa radicem rotæ instar humi sparguntur: sed quæ in ipso caule sunt sub alis, multifida sunt, tenuia & aculeata: in ramulorum summitatibus globosa capitula plerumq; octo, spinosorum foliolorum ambitu

ERYNGIVM Planum, Matthioli.

Lib.6.c.16.

Lib. 2 hist. Hisp.c.82.

ambitu stellarim circumuallantur, & ipsa etiam sinuosa sunt: flos & rota capitula cum suis foliolis ea ambientibus cærulei sunt coloris: folia statim exsiccantur & decidunt, vt rarò plantam cum foliis reperire liceat, præsertim, vbi defloruit: radix lignosa & tenuis, quæ singulis annis perit. Post messes plerumque inuenitur loco supra dicto. Huic subdendum aliud pusillum Eryngium planum Mutoni ex Lobellio, quod rarò ruri, vel in hortis apud Belgas visitur, foliis quàm Dipsacus lon-

ERYNGIVM Pumilum, Clusij.

PVSILLVM Eryngium planum Mutoni, Lobel.

gè minoribus, angustioribus, cauliculis dodrantalibus & pedalibus, anfractuosis, & diuaricatis, in quibus summis & secundùm longitudinem flosculi minores quàm campestris Eryngij: radix Corrudę, aut Asparagi, sed minor multò, petennis. Nusquam se vidisse ait Lobellius, quàm in hortis Mutoni. Dioscoridi Eryngij radix calfaciendi vim habet. Pota menses & vrinas pellit: tormina & inflationes discutit: cum vino iocinorosis, venenatorũ morsibus, & iis qui lethiferũ quid hauserunt succurrit. Bibitur aduersus plurima cum staphylini semine pondere drachmæ vnius. Appensa & illita tubercula discutere proditur: cum hydromelite pota opisthotonicis, & comitialibus medetur. Plinius, Clara imprimis aculeatarũ Eryngium est, contra serpentes, & venenata omnia nascens. Aduersus ictus morsusq; radix eius bibitur drachmæ pondere in vino: aut si plerumque tales iniurias comitatur febris, ex aqua. Illinitur plagis, peculiariter efficax contra chersydros, ac ranas. Omnibus verò contra toxica, & aconita efficaciorem Heraclides medicus in iure anseris decoctam arbitratur. Apollodorus aduersus toxica cum rana decoquit, cæteri in aqua. Eryngium Galenus ait caliditate parum, aut nihil, quod temperatum est superare, cæterùm non paruam habere siccitatem in tenui essentia consistentem. Aëtius scribit potum radicis decoctũ colicis mederi: mulso addito calculos, stillicidia difficultates vrinæ, & renum vitia sanare: quod per quindecim iugiter dies & ieiunos, & in lectum ituros bibere opotret. Quod si cum eo sium quoque decoxeris, magis proficies. Affirmabat quidam assiduo Eryngij vsu, nunquam postea minxisse calculos, cùm priùs eo morbo frequẽtissimè vexaretur.

Li. 22. ca. 7

Li. 6. simpl.

Lib. 1.

SPINA ALBA, CAP. IX.

Nomina ΚΑΝΘΑ ΛΕΥΚΗ Græcis,Latinis Spina alba,Arabibus *Bedeguar*,
Lib.4.ca.11. folia fert, vt Dioſcorides deſcribit,albo Chamæleonti ſimilia,ſed an-
Forma. guſtiora,& candidiora,aliquãtùm hiſpida,ſpinoſa,caulem ſupra bina cubita altum,pollicari,aut ampliori craſsitudine,albicantem,intus cauum,in cacumine capitulum ineſt ſpinoſum,echino marino ſimile,ſed minus, &
Locus. oblongum,flores purpurei,in quibus ſemen ceu Cnicum,ſed rotundius. Naſcitur in montibus & ſiluoſis. Diuerſi rei herbariæ ſcriptores diuerſas ſpinoſas plantas
Ca.16.hiſt. pro Spina alba proponunt. Fuchſius Spinæ albæ genus vnum eſſe ſcribit, quod Carduus Mariæ hodie nominatur,& Spinam albam hortẽſem appellat. Alterum genus,ſiluestre,quod Acanrhiũ ex Dodon.& aliis eſſe diximus. Alij Spinã albam, Carduũ benedictũ,vulgò dictũ eſſe putant:alij Carlinã:alij Cynarã aculeatam:alij Scolymum,alij alios ſiluestres carduos ſpinis rigẽtes. Dalechamp. Spinã albã eſſe arbitratur quę hîc picta eſt,notis omnibus à Dioſco.traditis ei a priſsimè quadrantibus.Gignitur in niuoſis,aſperis, & lapidoſis montibus Allobrogum , locis ad Orientem ſolem,aut Meridiem couerſis,quà celſi montium vertices in cliuoſos tractus ſummittuntur.Planta cubito procerior aſſurgit,radice pedali,intus candida,foris ex albo flaueſcente,parum ſurculoſa,guſtu adſtringente : caule anguloſo, ſupernè ramoſo,inani,pollicis craſsitudine : foliis Chamæleonis albi , candidioribus,anguſtioribus,altiùs inciſis,ſpinoſis,ſubhirſutis:echinis oblõgis,ouatis,aculeis

SPINA Alba,Dalechampij.

SPINA Alba,Matthioli.

innumeris rigentibus,dipſaci ſatiui echino prorſus ſimilibus, horrido ſpinarum erectarum vallo cinctis,quod huic vni ac Eryngio cæruleo ex omnibus ſpinoſis plantis abeo viſis peculiare eſt: aſpectu pulcherrino : flore purpureo, in echino ſub aculeorum velut radice prodeunte:ſemine Cnici, minore. Hæc deſcriptio ex planta viua expreſſa omnibus notis Spinam albam, ita repræſentat,vt nihil deſiderari queat,& eius cognitio herbariorum de Spina alba diſſenſionem dirimere debeat,

SPINA Alba altera, Matth.

debeat, ac in posterum medicamentarios docere syrupo de Eupatorio indendā. Matthiolus legitimam Spinam albam Patauio à Cortuso ad se missam ait, quā hîc expreßimus. Hæc, inquit, Spinā albā Dioscoridis, omnibus, quas modò ex eo recensuimus, refert. Est & altera planta aculeata, inquit, cuius iconem hic exhibemus, quam quidam Spinam albam esse censent: sed multa in hac desideratur. Hanc tamen depinxit Pena, nomine Spinæ albæ, quā in horto Patauino vidit, indicante Melchiore Guillandino illi præfecto, Carduum scilicet totum albidum, infernè albidiorē quam supernè, habentem folia Chamæleonis, minora in regionibus siccioribus. Nam quem in Anglia seuit ille, latiora aliquantò habuisse ait. Fuit quidem illi caulis bicubitalis, etiam tricubitalis, digitū crassus, & incanus totus: echinos marinis similes rotundos habuit: quando florent ex albo purpurascentes, inter quos defluentes sese in summo, multò altiùs erigunt ternæ quaternæ've, papposæ glumæ cōfertæ rigidis mucronatis tunicis, semen claudentibus oblongum, auenæ excorticatæ æquale & simile. Hæc, inquit, posterioribus, & accuratioribus peritiorum sententiis omnium maximè quadrare videtur Spinæ albæ: semen tamen, cuiusmodi dixit, auenæ aut secali similius, sed rotundius Cnico. Huius iconem capite de Spina Arabica ostendimus. Spinæ albæ radix pota, vt tradit Dioscorides, sanguinē expuentibus, stomachicis, & cœliacis prodest: ciet vrinas: & ad tumores in cataplasmate imponitur. Decoctum ipsius in dolore dentium collutum confert. Epotum semen infantibus qui conuelluntur, & à serpente demorsis auxiliatur. Aiunt & amuletum ex ipso appensum serpentes fugare. Inter Spinarum genera Plinius Spinæ albæ meminit his verbis: Spinæ albæ semen contra serpentes auxiliatur. Corona ex ea imposita capitis dolores minuit: nec alibi ipsam describit, nisi quod ait, in Papyris & Ferulis, Spinaq; alba caulis ipse pomum est. Galenus scribit Spinæ albæ radicē desiccatoriam esse, & modicè adstringentem: quamobrem cœliacos & dysentericos iuuare, & sanguinis refectiones cohibere, œdemataq; illitu contrahere, ac dentibus dolentibus prodesse, si decocto eius colluantur. Semen tenuis essentiæ & calidæ facultatis esse, itaq; potui datum iis qui conuelluntur conuenire.

Vires & Temper. *Lib. 3. c. 12.* *Li. 24. c. 12.* *Lib. 15. c. 28.* *Li. 6. simpl.*

LEVCACANTHA, *CAP. X.*

ΛΕΥΚΑΚΑΝΘΑ Græcis, Alba spina Latinis, non solùm vocum transpositione & compositione ab ἀκάνθα λευκή soluta compositione, idest Spina alba differt, sed etiam re ipsa maximè: quod apertè prisci auctores demonstrant, qui seorsum & diuersa de vtraque tractarunt: in primis Dioscorides, qui cùm ea, quę suprà diximus, de Acantha leuce tradidisset, aliquantò pòst de Leucantha hæc breuiùs, quàm nobis ad eius cognitionem comparandam necesse fuerat, scripsit. Leucacanthæ radix similis est Cypero, amara, valida, vel, vt alij legunt, πικρὰ ἰσχυρῶς, idest amara valde. Nec fusiùs Plinius, Leucacantha, inquit, quam alij Phyllon, alij Ischiada, alij Polygonatō appellant, radice Cyperi, &c. Ex qua breui mentione quę sit hodie Leucacantha, haud facilè est decer

Nomina *Lib. 3. ca. 19.* *Forma.* *Li. 22. ca. 16.*

In cap 19. lib.4.

CARDVVS Lacteus, *Matthioli.*

est decernere. Matthiolus Leucacantham suspicatur esse aculeatum illum Carduum, cuius folia albis maculis notata sunt, vnde ab Italis Carduus lacteus nuncupatur, ab aliis Carduus Mariæ. Nam præterquàm quòd coniectura quadam dici posset, inquit, ab albis maculis nomen inuenisse, radicis etiã ipsius cum duritiës, tum amaritudo, etsi formã cyperi radicem non

Lib.4.c.68. referat, satis cõsentire videtur. Dodonæus Carlinam quæ caulem profert, pro Leucacantha

Cap 7. depinxit & descripsit, quam Chamæleonem album esse ostendimus. Aliam quidam pro Leucacantha monstrant, quæ hîc picta datur. Hæc in agro Valẽtino Allobrogum, & in agro Sesteriensi, reliquaq; Galloprouincia frequentissima nascitur, agricolis, messoribus & viatoribus infestissima, quòd eorum crura spinis suis validissimis contigat, & sauciet. Sesterienses *Auriole* vocant, à floris aureo colore. Prouenit vbique in aruis & segetibus, radice subnigra, lignosa, perquàm amara, terete, quasi geniculorum lineis virgata, cypero simili (nam, vt scribit Dioscorides, Cyperi radices nũc rotun-

Lib.1. ca.4. dæ sunt, cum quibus Leucacanthæ radicẽ comparare possumus, nunc oblongis oliuis similes inter se cohærent) caulibus sesquipedalibus, foliis ferè cyani, oblongis, carnosis, è cinereo virentibus, prope radicem altissimè laciniatis, in extremo caule nihil incisis, læuibus & exarmatis, flore aureo, spinis candidissimis (quam ob causam Albam spinam veteres nominarunt) stellatis, myacantho similibus, & pariter, vt in myacantho collocatis, tam rigidis, & sæuis, vt prætereuntium caligis transfixis sæpissime tibias dilanient. Huius folius & myacanthi folia in carduorum generibus, nullis spinis rigent. Monspelienses hanc spinam Solstitialem nominant, quòd æstiuo solstitio floreat, atque etiã

LEVCACANTHA, *quorundam.*

Lib.1. caus. cap.10. serius. Quidam ἄκανθαν βασιλικὴν Theophrasti esse coniiciunt, id est Spinam regiam, quæ ante æstatem non germinat, conuenienre cum huius natura germinationis tempore, & hac insuper cõiectura, quòd cùm Theophrastus alibi τῆς ἀκάνθης λευκῆς meminerit, nusquam mentionem fecerit τῆς λευκακάνθης plantæ veteribus notissimæ, & ab altera diuersæ. Auget &

Lib.4. c.19 hanc suspirionem, quod legitur in vetustis Dioscoridis exẽplaribus, Leucacanthã

Vires & Spinam quoque regiam nũcupatam fuisse. Dioscorides tradit Leucacanthæ radi-

Temper. cem manducatam dentium dolores sedare. Decoctum ipsius cyathorum trium mensura cum vino potum auxiliari pleuriticis diuturnis, ischiadicis, ruptis, & conuulsis,

conuulsis: quin & succum radicis potum eadem præstare. Plinius, Leucacãthæ radix, inquit, commanducata dentium dolorem sedat: item laterum & lumborum, vt Hicesius tradit, semine poto drachmis octo, aut succo. Eadẽ ruptis, conuulsisq; medetur. Galenus Leucacanthi, quam aliqui Polygonatõ, alij Ischiada nuncupãt, radicem amaram esse scribit, ac proinde incidere & exsiccare tertio ordine, calfacere autem primo. Leucacanthæ hîc depictæ radicibus vtuntur hodie ad tollendas hepatis & lienis obstructiones prospero successu: eiusdem succo ad aquam intercutem, aquas mirificè per vrinas, ac nonnunquam per aluum educente. Aliam Monspelienses Leucacantham vulgò appellant, hîc quoque appositam, quam neq; Spinam albam, neque Leucacantham genuinam esse iudicant periti herbarij. In asperis & saxosis prouenit, radice crassa, succosa, modicè fibrata, caulibus multis, sesquipedalibus, ramosis, foliis laciniatis, incanis, lanuginosis, aculeatis, capitulis echinatis, flore purpureo, coloris viuidissimi & nitidissimi, in pappos abeunte, semine oblongo. Pena nullam stirpem propiùs ad Leucacantham Dioscoridis accedere existimat, quàm Carduum bulbosum Monspeliensium, qui locis vdis & pratensibus circum Monspelium frequens oritur inter Narcissos & Aristolochias, cui folia palmũ alta, pinguia, aut crassiora, in ambitu laciniata & serrata Acanthij modo cernuntur, tenuibus spinis ambientibus: caulis binos cubitos altus, gracilis, cui in summo capitula, floribus purpureis stamineis oppleta, semine Cnici, sed minore: radices multæ, confertæ, ex vno quasi nodulo aptæ, in multos oblongos globulos diductæ, Asphodeli, Cyperíve modo, mandẽti multùm glutinis exhibentes, nonnihil caloris, & tenuium partium, tametsi amaroris penè nihil. Quidam Carduum Triglochina suprà descriptum cap. 3. Leucacantham esse malunt.

Li.22.c.16.

Li.7.simpl.

LEVCACANTHA Monspeliensium, Dalech.

In Aduers.

SILYBVM, CAP. XI.

GRAECIS σίλυβον, Latinis similiter Silybum nominatum, tam breuiter à Dioscoride delineatur, vt pronunciare difficile sit, quæ'nam ex nostratibus aculeatis stirpibus hoc nomine sit donanda. Sic enim ille scribit. Silybum spina est lata, folia habens Chamæleoni albo similia. Et Plinius, Silybum, inquit, Chamæleonti albo similem, æquè spinosam ne in Cilicia quidem, aut Syria, aut Phœnice, vbi nascitur, coquere tanti est: ita operosa eius culina traditur. In medicina nullum vsum habet. Quare cùm breuitas ista obscuritatẽ nobis pariat, diuinare potius licet, quàm de eius plantæ aculeatæ notione certi aliquid statuere. Silybum igitur quidam esse arbitrantur plantã illam aculeatam quam Lonicerus nomine Leucacanthę exhibuit & descripsit, & à Germanis *Vueisz distel* appellari scripsit, vel ad differentiam Spinæ albæ *Vueiz garten distel, Iungkfrauuen distel*, id est Carduum puellarum, quod in virginum serta & coronas veniat, *Zamgarten distel*, id est Carduum satiuum hortensem. Spiræ, & in aliquot aliis Germaniæ ciuitatibus inter coronarias plãtas magna diligẽtia in hortis colitur & seritur à puellis, quæ ex Libanotidis foliis, & huius cardui floribus intertextis

Nomina

Lib.4.c.153.

Li. & c. 22.

Forma. SILYBVM, Siue Leucacantha Loniceri.

intertextis corollas nectunt. Radice est longa, candida, amara, fibris villosa: caule procero, ramoso, aspero, & aculeatis carduis inter segetes nascentibus simili, altero demũ anno post sationem emergẽte: foliis magnis, latis, Chamæleonti albo non dissimilibus, valde dissectis, spinosis, capitulis perquàm multis, spinis rigentibus, flore candido, suauiter olente, semine Cardui benedicti, minore, alba lanugine concluso: cùm deperiit flos, tota planta moritur. Folia recentia in acetariis edũt, nec insalubria, nec insuauia. Pena pro Silybo, quæ lata spina (In Aduers.) proditur, non respuendum esse opinatur Carduum lacteum, seu Carduum Mariæ, seu argentatum, de quo infrà tractabimus. Est enim foliis prægrandibus, latis, spinosis, maculis & ductibus lacteis, crebris, aspersis, viridibus. Caulis ei bicubitalis, crassus, spinosus, & echino donatus spinis cincto, purpureo flore referto. Semẽ Cnici compressum, lapidi exterendo optimum etiam muliercularum experimẽto. Imum caulẽ pullulantem delibatum, & radicem in acetariis aliàs se in Italia esitasse ait. Plebecula mulierculcarum copiam lactis illius esu prouocat. (Li.4. c.153.) Dioscorides tradit Silybi radicem cum (Vires & Temper.) sale oleóque coctam edi: radicis succum drachmæ pondere potum vomitiones mouere. Sed de hoc Carduo aliquantò pòst plura dicemus.

SPINA ARABICA, CAP. XII.

(Nomina) AKANΘA Ἀραβικὴ Græcis, & αἰγυπτία, Spina Arabica, & Ægyptia Latinis dicitur, Mauritanis *Suchaha*. Hanc Spinæ albæ subiicit Dioscorides, non tamen describit, sed similem natura videri ait Spinæ albæ, (Lib.3.ca.13.) adstringentem, & ad fluxum muliebrẽm, ad sanguinis reiectionem, (Li.24. c.12.) & ad alias fluxiones radicem eius similiter vtilem esse. Plinius Spinæ Ægyptiæ, siue Arabicæ laudes, inquit, in odorum loco diximus: & ipsa spissat adstringitq; destillationes omnes, & sanguinis excreationes, mensiúmque abundantiã, etiámnum radice valentior. Ita vetus codex, sed in vulgatis, Ægyptiæ siue, voces desunt. Quæ eadem planè sunt cum iis quæ Dioscorides tradidit, nisi quòd ῥοῦ γυναικεῖον, mensium abundantiam pro fluxu muliebri more suo conuertit. Locus autem quo (Lib.13. c.9.) se Ægyptiæ Spinæ laudes dixisse ait, est is Nec minùs Spina celebratur in eadem gente, duntaxat nigra, quoniam incorrupta etiam in aquis durat, ob id vtilissima nauium costis. Candida facilè putrescit. Aculeus Spinarum est in foliis, semen in siliquis, quo coria perficiuntur gallæ vice. Flos & coronis iucundus, & medicamentis vtilis. Manat & gummi ex ea, &c. At non satis animaduertit Plinius aliam esse spinam Ægyptiam, ex qua Acacia præparatur, quæq; etiam Acacia appellatur, (Ca.11. li.13.) de qua & hoc loco, & capite sequẽti agit, scribens, Gummi optimum esse ex Ægy- (Li.24. c.12.) ptia Spina conuenit, vermiculatum, &c. Item alio in loco suprà à nobis citato, vbi Acaciæ spinam vocat, ab hac spina Arabica, quæ etiam Ægyptia vocatur, de qua primo loco à nobis adducto tractat, eíque eadem omnia quæ Dioscorides, attri- (Li.6 simpl.) buit, cùm tamen hæc herba sit, illa arbor. Galenus quoq; scribit Spinam Ægyptiã, quàm & Arabicam vocant, similem esse Spinæ albæ nostrati, verùm facultate validiùs

SPINA Arabica.

validiùs adſtringere pariter & deſiccare. Itaque profluuiũ muliebre radicem eius iuuare, & alia quibus auxilio eſt, quæ apud nos naſcitur ſpina: ſed efficaciùs tamẽ omnia iuuare tũ radicẽ, tũ fructum. Hunc verò & columellæ prodeſſe, & iis quæ in ſede inflata ſunt: tum vlcera ad cicatricem ducere, mediocrem habentem, & non moleſtam adſtrictionẽ. Cum hi omnes auctores ne vna quidem vel minima notula Arabicam ſpinam deſignarint, illudque quod ſcribit Dioſcorides, ſimilem eſſe κατὰ φύσιν τῇ λευκῇ ἀκάνθῃ, quidam ad figuram, alij ad vires referãt, haud facilè dictu eſt quænam ex tot aculeatis, ſiue noſtratibus, ſiue peregrinis ſtirpibus, Spina Arabica cenſeri poſsit. Attamen ſunt qui Carduum illum tantopere aculeatum, quem Matthiolus nomine Spinæ albæ exhibuit, Spinam Arabicam eſſe opinentur, quæ hic depingitur. Nam ab illius natura & facultatibus parum diſtat, quanquam ſpecie nonnihil diſsideant. Natales iidem ſunt, editorum montium iuga, & aprici ſaxoſiq; ſaltus, caulis magnitudine par & anguloſus, ſed latiora, longiora & ampliora folia, echinus rotundior, rigentium ſpinarum cinctu non ſic vallatus, flos vt in ſuperiore purpureus. Quare cùm poteſtate effectúque, & aliqua ex parte figura conueniant, nemini mirum videri debet Dioſcoridem has duas plantas coniunxiſſe, & tanquam germanas à Meſue in ſyrupi de Eupatorio compoſitionem accitas fuiſſe.

ATRACTYLIS, *CAP. XIII.*

ΤΡΑΚΤΥΛΙ'Σ Græcis, Latinis quoque Atractylis dicitur, quòd ea antiquæ mulieres pro fuſo vterentur: ἄτρακτος enim fuſum ſignificat: quare Gaza fuſum agreſtem Latinè appellauit. Vocatur etiã κνῆκος ἀγρία, id eſt, Cnicus ſilueſtris, quòd ei ſimilis ſit: ſic enim Dioſcorides deſcripſit. Atractylis ſpina eſt Cnico ſimilis, ſed multò longiora folia habens in ſummo virgularum, caulem etiam magna ex parte nudum aſperúmque, quo fœminæ pro fuſo vtuntur: capitula in cacumine aculeata, florẽ pallidum, radicem tenuem, & inutilẽ. Hanc Atractylidem quæ ex aculeatis & Acanaceis eſt, Dalechampius circa Lutetiam & Lugdunum frequentem naſci tradit, in montoſis ſcilicet, aridis, & macris, radice breui, valde fibrata, caule nũc vnico, pedali, & interdum altiore, recto, gracili, nunc multiplici, rotundo, lanuginoſo, foliis longis, aculeatis, valde laciniatis, capitulis in ſummo plantæ vertice echinatis, floribus luteis, ſemine Cnici, minore. Totius plantæ odor grauis eſt: de qua hæc Theophraſtus prodidit. Ἀτρακτυλὶς δέ τις καλεῖται, ἡ λευκοτέρα πάντων. ἴδιον δὲ ἔχει τὸ φύλλον, ὅτι ἀφαιρούμενον, καὶ τῇ σαρκὶ προσφερόμενον, αἱματώδη ποιεῖ τὸν χυλόν. διὸ δὴ φόνον ἔνιοι καλοῦσι τὴν ἄκανθαν ταύτην. ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν βαρεῖαν, καὶ φονώδη. ὀψὲ δὲ καὶ τελειοῖ τὸν καρπὸν πρὸς δὲ μετόπωρον. Id eſt, Quæ Atractylis vocatur, his (Cnico & Acorna) candidior eſt. Foliũ eius id peculiare habet, quòd decerptũ, & carni admotũ, ſanguineum emittit ſuccum: quam ob cauſam ſpina hæc à quibuſdam nominata eſt φόνος, id eſt cruor: grauis etiam odore, cruorémque repræſentans. Serò perficit fructum, ſcilicet Autumno. Sic vertit Gaza ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν, &c. ſed auctoris mentem

Nomina.
Li. 3. ca. 91.
Forma.
Lib. 6. hiſt. ca. 4.

Lib.4.ca.55.

ATRACTYLIS.

ATRACTYLIS flore purpurea.

Lib.2.

mentem assecutus non videtur, sicuti neque Ruellius, qui vertit odore grauis, & pestem denuntians: nam cùm quotannis repullulascens odorem suum vibret, oporteret pestilentem quoque luem quotãnis hanc minari. Alij exponunt, olêre cadaueris trucidati, & in tabũ iam marcescentis fœtidum virus, quod ad auctoris sensum aptius est, non tamen verum. Atractylis enim resinosum & iniucundum quidpiam spirat, non autem tam abominandum, ac putidũ. Mendosus igitur locus est, & sic corrigendus. ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινήν, καὶ δυσώδη, id est graui est, & ingrato odore. Alij legunt, ἔχει δὲ τὴν ὀσμὴν δεινὴν, καὶ χυλὸν φονώδη. Hæc peculiaris Atractylidis nota, quòd foliis sanguineum succum effundat, ob id ἀνδροφόνον ab Aëtio nuncupata, Atractylidem hîc appictam genuinam esse arguit. Si quis enim echinorum squamas euellat, è plaga manabit cruor: si verò distractum & dilaceratum capitulum manibus, vel pãnis albis affrices, colore sanguineo tingentur: quod experientia quęuis docere potest. Est & in agro Mõspeliẽsi Atractylis purpurea frequẽs, luteæ Atractylidi caule, foliò, radice, echino, odore, succo similis, hoc verò distans, quòd nec pubescit lanugine quemadmodum lutea, & florem edit purpureũ, seu potiùs coccineum. Ad hanc accedere videtur Atractylis Cyptia, quam descripsit Anguillara, foliis Cnico similibus, minoribus, nonnihil crispis: ex horum medio surgit caulis, in cuius fastigio echinus protuberat, ex quo dodrantales ramuli graciles, foliis nudi, huc illuc procedunt, echinos in vertice pusillos sustinentes, flore dum explicantur purpureo, Anemonæ simili. Horum simul omnium, nempe & caulis & ramulorum, cubitalis est altitudo: semẽ album, Cnico simile. Nascitur & hoc Cardui genus in agro Bononiensi prope montem, quem *Mangianigo* vocant, prope villam Medesanum, & in Marsis prope oppidum, quod *Chieti* nominant, & in Narbonensi prouincia inter Masanum & Insulam oppidum, sed flore ad luteum inclinãte. Est prætereà Atractylis marina cognominata, quòd in maritimis gignatur, Pena Pycnocomon appellat, radice vulgari Atractylidi simili: foliis paulò latioribus & longioribus, partim ex caule ramísque exrotsum distentis, partim, quod isti plantæ peculiare est, cauli & ramis pennarum ritu natiuo coalitu sic agglutinatis, vt cohæreant, & vtrinque cauli ramísque incumbant, tanquam de industria admota & impacta: flore Cnici, croceo, in oblongis capitulis fulgente: semine quoque Cnici. Quidam sunt, inquit Matthiolus, qui plantam

ATRACTYLIS Marina, Pycnocomon Penæ.

ATRACTYLIS quorundam, Matthioli.

plantam cuius iconem hîc expressam videtis, Atractylidē esse existiment. Quorū opinionem approbaret, si folia sanguineum succum funderent, & caules rectiores essent. Sit itaque ea de re aliorum iudicium. Atractylidis folia, coma & semen, auctore Dioscoride, trita cum pipere vinóque pota, contra scorpionum ictus profunt. Sunt qui dicant à scorpionibus percussos quamdiu teneant eam herbam, non sentire dolorem, deposita verò dolore affici. Plinius de eadem hæc tradit. Nec de Cnico, siue Atractylide verbosiùs dici par esset, Ægyptia herba, ni magnū cōtra venenata animalia præberet auxilium, item aduersus fungos. Constat à scorpione percussos quamdiu teneant herbam, non sentire cruciatum. Et Galenus scribit Atractylidem, quæ ex spinosarum est genere, facultatem habere desiccandi, & modicè digerendi. In c.9.li.3. *Vires & Temper.* Li.21. c.32. Li.6. simpl.

CARDVNCELLVS, Penæ.

CARDVNCELLVS, CAP. XIIII.

IN NARBONENSIS agri montanis ad montis Lupi ima, meridiem versus, scribit Pena oriri prope pusillum amnem, aut torrētem, hanc Cardui speciem omnium minimam; eóque Carduncellum ab ipso nuncupatam. Plantulæ huic radix est implexa, altè humi depacta, à qua mox foliola pluscula, exilibus & altis diuisuris In Aduers. *Forma.*

dentata. Caulis vix dodrantalis, læuis, gracilis, humi demissus: caput maius quàm pro foliorum proportione, spinis horridis, foliosis cinctum florem claudit, purpureum, Atractylidis, cui etiam folia, ipsaq; vniuersa planta valde similis est, sed longè sim lior Actij Atractylidi purpureæ à flore vocatæ, fortè & eadem. Vsus incognitus, quia planta vix nota. Hæc Pena.

CARDVVS STELLATVS, Dalecham. CAP. XV.

PRAETER Carduorum genera partim dicta, partim dicenda, & ad priscas nomenclaturas coniectura quàm maximè fieri potuit verisimili reuocata, quædam alia hodie nobis innotuerunt, specie non minùs quàm illa consideranda & explicanda: inter quę primus occurrit Carduus stellatus, alius à Myacantho Theophrasti, quem Officinæ nomine Cardui stellati ostendunt. Hic noster foliis est breuibus & paruis, nec valde laciniatis, nec spinis aut multis, aut rigidis armatis: caule cubitali, parum surculoso: capitulo toroso & crasso, candicante, spinis vndique muricato, stellæ figura radiatis, ex aculeis septem vnaquaq; spinarum congerie coalescente, longissimo eo qui medius extat, breuioribus aliis vtrinque tribus qui medium ambiunt, elegantissima harum spinarum structura: flore puniceo.

Nomen.

Forma.

CARDVVS CHONDRILLODES, Dalech. CAP. XVI.

CARDVVS hic Chondrillodes cognominatur, quòd foliis Chondrillam secundam valde imitetur. Crescit in asperis & saxosis, radice dodrantali, lignosa, dura, candida, obliqua, tenuissimis villis capillata: foliis proximè radicem multis, laciniatis, & circumrosis Chondrillæ modo, breuibus, aculeatis, in superiore caule paucis, qui pedalis est: in ramulos ferè duos tantùm diuisus, teres, angulosus, in cuius cacumine capitulum nullum, sed eius vice corticosus vertex, vt in Borragine circinatus, velut in radios dispertitus: flos aureus, in pappos euanescens. Quod itaque Scolymo proprium esse vult Theophrastus, vt spinoso capitulo, quod acanum vocat, is careat, id & huic Carduo commune est præter aliorum Carduorum naturam.

Nomen.

Forma.

CARDVVS

CARDVVS ARAEOPHYLLOS, Dalechampij.

CAP. XVII.

EST ET Carduus alius, Aræophyllos dictus, quòd caulis, qui etiam angulosus est, raris foliis vestiatur. Hæc ex interuallis singula longiuscula, angusta, oleæ similia, paucis & mollibus spinulis aspera prodeunt in caule terete, pedem alto, in cuius summo quatuor, aut quinque conspicias capitula, subalbida, minimè aculeata, sed laminularum positu, ordinibus, & scansili inæqualitate leuissimè tantùm attrectantium manus scabentia: flos purpureus est: semen paruum, oblongum, inter omnia Carduorum genera mollissima & longissima lanugine reconditum. *Nomen.*

ONOPYXOS. CAP. XVIII.

ΟΝΟΠΥΞΟΣ inter spinosas stirpes à Theophrasto numeratur, & à Plinio. Buxum asininum vertit Gaza, quòd sit Carduus asinis in cibo gratissimus, & summopere expetitus: quanquam non desint, qui non per υ, sed per η, ὀνόπηξον legendum esse putent, quòd ad eum pascendum asinus perpetuò desigatur & hæreat: qua ratione & Dipsacum ὀνοκάρδιον, ideò nuncupant, quòd ad eum asinus magna alacritate feratur cùm senserit, quasi asini corculum. Cùm verò asinos vbiq; obseruauerimus ad quosdam Carduos libentiùs accurrere, iis libentiùs, & maiori cum voluptate vesci, ab iisdem magis allici, meritò ὀνοπύξους nominauerimus, atque imprimis eum qui nascitur passim secus vias, in agrorum limitibus, scrobium marginibus, siluarum aditu, & vbique ferè in campis obuius: radice longa, nigra, valde fibrata: caule bipedali, rotundo, ramoso: foliis Acanthio vulgari similibus, sed læuibus, nec lanuginosis, minoribus, nigrioribus, aculeatis: capitulis in summo caule spinosis, rotundis, atrociter pungentibus: quæ cùm dehiscunt, purpureum florem Iulio & Augusto promunt, coloris venustate insignem: semen reliquis Carduorum generibus par. Notior est iste Carduus asinorum pabulo, quàm viribus, Dodonæo Cardui siluestris nomine descriptus, & depictus. Est & ὀνόπυξος alter, non in agris tantùm, sed in pratis etiam frequens, radice nigra, pedali: caule tres quatuórve pedes alto, vel nudo, vel paucis ramulis vestito, tereti: foliis superioris, minoribus, angustiorib⁹, vndique hamatis: capitulis initio rotundis, deinde oblongis, parum aculeatis: flore purpureo. Tertius quoque ὀνόπυξος dicetur, qui in macris

Nomina Lib.6.hist. cap.4. Li.21. c.16.

Forma.

ONOPYXVS, Dodon.

ONOPYXVS alter.

ONOPYXVS tertius, Dalechamp.

& sabulosis agris nascitur radice crassa, nigricante: caulibus multis, cubitalibus, rotundis, rigidissimo spinarum vallo armatis, hinc inde in ramos diuisis: foliis longis, nigricantibus, in ambitu profundè laciniatis, atrociter pungentibus: echinis in caulium vertice horridis, florem egregiè rubentem explicantibus, deinde semen longum, exile, Cnico proximum.

ONOPORDON.

ONOPORDON, CAP. XIX.

Li. 27. c. 12. PLINIVS Onopordon memorat his verbis. Onopordon si comederint asini, crepitus reddere dicuntur. Id Cardui genus Onopordon rectè dici posse Dalechampius putat, quod Parisienses seruata Græci nominis significatione *Pet d'asne*, vulgò vocant, aiúntque, & affirmant asinos eo gustato subsultare, crebróque pedere. In locis cultis & pinguibus pecudum morsu non violatum, ad hominis proceritatem crescit, duos ferè trésve caules proferens, angulosos, lanuginosos, medulla candida farctos: radicem pedalem, crassam, nigram, fibris paucis capillatam, gustu amaram: folia, quæ ramorum loco sunt, pedis longitudi

Forma.

longitudinem æquant supra radicem, prope verticem breuiora, in foliola diuisa, oblonga, oleæ similia, ad exortum & in cacumine spinosa, gustu subamaro & subaustero: capitula è foliorum sinu prodeunt suo pediculo surrecta, rotunda, antequàm florescant albo tomento lanuginosa, spinulis multis armata, extra lanuginem sese exerentibus, tubris: flos ex rubro purpurascit: semen est oblongum, vt in aliis Carduis.

POLYACANTHOS, Theophrasti. CAP. XX.

ΠΟΛΥΑΚΑΝΘΟΝ quoque in spinosis stirpibus Theophrastus & Plinius recensuerunt. Theodorus Aculeosam Latinè dixit. Sic autem nominatus est hic Carduus à spinarum infinito ferè numero, quòd nullū sit Cardui genus pluribus, magísque confertis aculeis contectum & armatum. Gignitur ferè in pratis & madidis locis, radice tenuissimis fibris capillata, & quam fibras multas potiùs esse dicas quàm radicem: caule tres aut quatuor pedes alto, recto, non valde ramoso, vndique spinis rigēte: foliis Onopyxi secundi, angustioribus, & magis aculeatis: capitulis etiam minoribus: flore purpureo: semine minuto & candido. Dodonæus Cardui siluestris tertium genus facit. *Nomina* *Lib.6. hist. cap.4.* *Lib.21.c.16.* *Locus.* *Forma.* *Lib.4.c.72.*

MYACANTHOS. CAP. XXI.

PLINIVS Corrudā siue siluestrē Asparagum à Græcis Myacanthum, Dioscorides Asparagum petrœum Myacanthā, Galenus eundem Asparagum Myacanthinum vocari scripsere. Myacātham autem quidam dici volunt, quòd in carnariis suspensa carnes a murium iniuria tuetur, quia propter eius aculeos mures irrepere non audeant. Alij quòd sub cauis radicum huc illuc vagantium mures occultantur, eásque alius cibi penuria arrodunt. Alij quòd mures occidat, vt & canes. Sed ab hac Myacantho plurimùm discrepat ea cuius meminit Theophrastus, & quā Gaza Spinā murilem interpretatus est. Nam cùm Corruda tota spina sit, spináque pro foliis gerat, vt & Scorpius siue nepa, in iis numerat Myacanthon, quæ, vt Ononis, foliis exarmatis innoxiæ, aculeis præter foliorū comam rigent. Quod cùm in hac spinosa planta nos spectemus, quam Officinæ Calcitrapam, alij Stellariam, quidam Carduum stellatum, Cordus Polyacantham, Galli *Chaussetrappe*, Germani *Vvuallendistel* nuncupant, vt in Leucacantha dictum, eam Theophrasti Myachanthon esse non sine ratione arbitratus est Dalechampius. Prosilit in pratis & locis incultis, sæptáque villarum & rudeta obsidet: radice longa, foris nigricante, intus candida, carnosa, subdulci, foliis hirsutis, profundè laciniatis: caule bipedali, ramoso: capitulis multis, quàm in aliis Carduis minoribus, stellæ modo in complures aculeos siue radiorum cuspides fissis, principiò ex viridi rubentibus, posteà albicātibus: ea cùm patefiunt, purpureus flos emicat, deinde semen paruum, nigrum, rotundum, carduelibus expetitum. Dodonæus Cardui stellati nomine proposuit, qui semen eius cum vino tritum porúmque vrinam prouocate, & lapides exterere tradit. Adiiciunt alij radicem eiusdem quotidie manè sumptam fistulis, in quacumque corporis parte sint, prodesse, & arcere pestis contagia. Huius generis est planta, quam *Lib.19.c.8.* *Lib.2.c.118.* *Lib.6. sim.* *Lib 6. hist. cap.4.* *Locus.* *Forma.* *Lib.4.c.60* *Vires.*

laceæ nomine depinxit Clusius: nam radiatis & aculeatis capitibus, foliis, floribus & semine cum superiore conuenit: sed omnia longè maiora hæc habet: capitula quoque Cnicum siluestrem superant. Semen item & flos non dissimilia, quo marcescête è medio centro veluti gummi quoddam flori permixtum protuberat, ver-

MYACANTHOS, Theophra.

IACEA LVTEA, Clusij.

miculorum modo conuolutum, aut veluti Officinarum Tragacantha, rufi coloris: vnde Tragacanthi nominis occasio Salmanticensibus, apud quos in vinetis, agrorúmque marginibus frequens oritur. Est & huic cum Leucachanta nostra, seu Spina solstitiali suprà descripta, magna affinitas, vt eadem videri possit.

LEVCOGRAPHIS. CAP. XXII.

Lib.27.c.11. LEVCOGRAPHIDOS meminit Plinius his verbis. Leucographis qualis esset, scriptum non reperi. quod eo magis miror, quoniam vtilis proditur sanguinem excreantibus, tribus obolis cum croco: item cœliacis trita ex aqua & apposita: profluuiis fœminarum, oculorum quoque medicamentis, & explendis vlceribus, quæ fiunt in teneris partibus corporis. Hanc si non facies, quam nec descripsit, nec ab aliis descriptam reperit Plinius, *Nomina* saltem vires Dalechampio occasionem dedere coniiciendi esse Carduum Mariæ vulgò dictum, Germanicè *Mariendistel, & Frauuendistel*, Gallicè *Chardon nostre dame.* Lib.4.c.63. Dicitur & Carduus lacteus ab albis maculis, vnde & à quibusdam Galaxias. Dodo-Cap.16. histo. næus Spinam albam, & Arabum *Bedeguar* esse credit. Fuchsius Spinam albam hor-*Locus.* tensem. Hunc Carduum prope olera in hortis, & in neglectis locis, præsertim si pinguis & lætus ager fuerit, sponte nasci videmus, siticulosum Dipsaci modo: nam in-*Forma.* ter caulem & foliorum sursum tendentium concauos sinus aqua colligitur. Radice est crassa, longa, candida, facultate sicca & astringente: caule procero, terete, surculoso, spinoso, digiti crassitudine: foliis latis, amplis, albicantibus, notis maculisque lacteis distinctis & aspersis, multis & acutissimis spinulis horridis, in ambitu pungentibus

LEVCOGRAPHIS Plinij, Carduus Mariæ.

pungentibus: capitulis in ſummo caulium ramorúmque globoſis, ſquamis muricatis rigentibus, aſperrimis, in orbem rotæ inſtar ſpiculis prælongis munitis: flore purpureo: ſemine Cnico ſimili, longo, læui, guſtu dulci, nucis iuglandis ferè ſapore, nigriore, lanugine tenera & candida obuoluto. Floret Iunio & Iulio menſibus, hieméque moritur. *Tempus.* Ea præſtar quæ ex Plinio ſuprà recitauimus. *Vires.* Præterea aqua è foliis deſtillata caliditati hepatis, & animi deliquiis in linteolis extrinſecus admota opitulatur. Lateris morbo ſuccurrit, peſtilenti veneno, & multis aliis partium internarum morbis: efficaciúſque id præſtat addita ſeminis drachma dimidia.

CROCODILIVM. CAP. XXIII.

ΡΟΚΟΔΕΙΛΙΟΝ Græcè, ſimiliter Crocodilium Latinè, cuius nomenclaturæ ratio à nullo dum, quod ſciam, explicata eſt, neq; deſcriptio tam aperta, vt à tot aculeatis plantis facilè ſit genuinum Crocodiliũ diſtinguere & internoſcere: quæ deſcriptio à Dioſcoride tradita eſt his verbis. *Nomina* *Lib. 3. c. 10.* Crocodilium ſimile eſt nigro Chamæleoni: naſcitur in locis ſiluoſis, radicem habens longam, leuem, aliquantùm latam, odore acri veluti naſturtium. *Forma.* Radix feruefacta in aqua & pota ſanguinem copioſum per nares pellit. Datur lienoſis, eos euidẽter adiuuans. Semen vrinam ciẽdi vim habet, & rotundum, & duplum veluti ſcútum. Quæ Plinius ſic videtur reddidiſſe. *Lib. 27. c. 8.* Crocodilium Chamæleontis herbæ nigræ figuram habet: radice longa, æqualiter craſſa, odoris aſperi. Naſcitur in ſabuletis. Pota ſanguinem per nares pellit copioſum craſſumq;, atque ita lienem cõſumere dicitur. In quibus Plinius legiſſe videtur ἐν τοῖς ἀμμώδεσι, id eſt, in ſabuletis, pro ἐν τόποις δρυμώδεσι, id eſt, ſiluoſis, vt habet Dioſcorides: deinde pro ὑποπλάτην aliquantùm latam, ἰσοπλάτην, ſiue ὁμαλῶς παχεῖαν, id eſt, æqualiter latam, ſiuè æqualiter craſſam, Oribaſius ſubcraſſam legit. Quem verò ὀσμὴν δριμεῖαν Dioſcorides, Plinius ſuo more odorem aſperum dixit. Oribaſius radicem acrem, odorémque naſturtio ſimilem. Quod verò ad ſemen attinet rotundum, duplicis ſcuti figura, id à Plinio omiſſum eſt, & ab Oribaſio, qui integras hiſtorias ex Dioſcoride exſcribere conſueuit. Prætereà id à Dioſcoride præter morẽ additum fuiſſe videtur, abſoluta ſcilicet hiſtoria & viribus explicatis, atque falſò huic plantę attributum, cùm ἀκανθώδη ferè omnia ſemẽ edant Cnico ſimile. Quare adiectitia hæc viri docti cenſent, & ex Tordylij hiſtoria, cuius ſemini figuram hanc Dioſcorides aſsignat, huc à ſciolo quodam nominum vicinitate decepto aſcita fuiſſe. *Lib. 3. c. 54.* His adde, quòd in Crateuæ fragmentis deſunt verba illa, περιφερὴς ὤν, καὶ διπλοῦς ὡς ἀσπίς, id eſt, rotundum, & duplum vt ſcutum. Quantùm verò ex ſatis obſcura delineatione colligi poteſt, cùm præcipua Crocodilij nota ducatur ex ſimilitúdine Chamæleonis nigri, & altera Carlina, quæ in caulem attollitur, nigro Chamæleoni tam affinis ſit, vt Matthiolus, & plerique alij Chamæleonem nigrum eſſe contenderint, Carlinam illam Crocodiliũ eſſe non ſine ratione Dalechampius iudicauit. Etenim in ſiluoſis ſabuloſiſq; prouenit: foliorum ſpecie, & ſubrubro colore nigrum Chamæleonem

mæleonem imitatur: radice eſt longa, leui, non ſolida, ſed exeſa, nonnihil lata, odoris vehementis & acris, ad naſturtium accedentis: ſemen Cnico ſimile, cinereum. quod enim de ſemine Crocodilij legitur in Dioſcoride, falſum eſſe ac ſuppoſititium diximus. Sanguinem quidem per nares potu eliciendi vim nullus in Carlina agnouit, quæ ſi Crocodilio ineſt, tanquam inſignis & eximia magnifacienda eſt, verùm optanda potiùs quàm aſſerenda videtur. Nam in Dioſcoride ſcribitur, ἡ ῥίζα ζεσθεῖσα ἐν ὕδατι καὶ πινομένη: pro πινομένη legunt quidam ἐπισπωμένη, id eſt, ſi
Lib.2.c.154 per nares attrahatur, quemadmodum de Ocimo ſcripſit Dioſcorides, ποιεῖ [illegible] καὶ πταρμοὺς πλείονας ἐπισπώμενον διὰ ὀσφρήσεως; id eſt, ſternutationes multas excitat ſi per nares olfactu attrahatur. Alias Crocodilio vires aſsignarunt Galenus, & eum ſecuti
Lib.3.c.54. Paulus & Aëtius, quas omnes de Tordylio tradidit Dioſcorides, vt hoc ma[illegible] no[illegible] argumento confuſam fuiſſe vtriuſque hiſtoriam. Maranthæ & Anguillaræ Chamæleon, inquit Pena, videtur aut verum eſſe Crocodilium, aut certè genuini [illegible] nionē ſuſtinere poſſe, vſque dum doctis magis accurata deſcriptio, aut planta Crocodilio aptior occurret. Adeò enim ad deſcriptionem accedit, vt illis nigrum eſſe Chamæleonem perſuaſerit. Hunc capite de Chamæleone pinximus. Aliud Cardui

CROCODILIVM, Carlina caulem habens.

CROCODILIVM Monſpelienſium, Dalech.

genus Crocodilium Monſpelienſes vocant, in aridis & apricis proſiliens, radice palmum longa, nigricante, guſtu amara: caulibus ferè duobus aut tribus, cubitalibus, anguloſis, lanuginoſis, ramoſis: foliis auerſa parte candida lanugine pubeſcentibus, aduerſa in viridi pallidis, multis, aculeatis, Carlinæ ſimilibus: capitulis multis, pilæ modo rotundis & globoſis, pungentibus, aſpectu cinereis, flore copioſo, purpureo Hyacinthi modo, ſubamaro, ſemine longo, nigricante. Quidā Silybum eſſe volunt, quidam Galedragon. Lobellius Crocodilium Fuchſij & Cordi pinxit, plantam quam Dodonæus Spinam peregrinam vocat, Tragus perperàm Chamæleonem verum, inquit Lobellius, cuius effigiem ſuprà poſuimus.

TRAGVM

TRAGVM, Matthioli. CAP. XXIIII.

TRAGIVM & Scorpium de multis & diuersis plantis dici iam monuimus. Aculeatam verò stirpem hic depictâ Matthiolus legitimum Dioscoridis Tragum, siue Scorpium, siue Traganon esse credit: item Plinij Tragum,& eiusdem atq; Theophrasti Scorpium. At alio in loco Tragum alium genuinum Dioscoridis ostendimus,qui à Scorpio Theophrasti, quem Nepam vertit Gaza,longè alius sit:præterea Matthiolum citatis duobus Plinij locis de Trago & Scorpio, Tragû Dioscoridis cum Scorpio Theophrasti perperam confudisse. Quod verò Tragus Matthioli à Trago Dioscoridis plurimùm dissideat,descriptio ipsa perspicue declarat. Tragus, inquit Dioscorid.nascitur maxime iuxta mare:frutex paruus,per tertam, oblongus,non magnus, palmi altitudine, aut maior:folia non habet, verùm ramis adhærent velut acini parui,rufi,magnitudine tritici,cacumine acuti,multi,gustu valde adstringentes. At hic Tragus Matthioli, succulenta est planta, non frutex, vt dilucidè demonstrat Pena.nullos acinos habet rufos,tritico pates,& supernè acutos, numerosos, magnopere adstringentes:foliis nô caret,carnosa enim habet,spinis horrida, astrictionem penitus nullam. Quare fuerit ille illegitimus Matthioli Tragus, eodem Pena auctore,Crithmi salicornij,seu kali côgener, propiùs ad eam speciem spinosam accedens, quam Pastinacâ marinâ, aut Secacul ,aut alterum Crithmum faciunt,pedem aut cubitum altam, intortis,crassis,densis ramulis diuisam,& adeò horridam, armatamq; foliis pungentibus, Aizoi colore & figura,carnosis, crassioribus, numerosis in imo,in summo muricatis, cuiusmodi in Tribulo terrestri & aquatico,vt impune effringere surculum nequeas. Hisce ad imam basim interiorem flosculi herbacei,rotundi,ex quibus semen exit compressum. Radix cespite summo exilis,lignosa, kali & herbaceo prorsus gustu, succôque multo glutinoso prægnans,minimè adstringente, falso,& nullius alioqui excellentis facultatis. Hæc Pena. Lobellius Tragum hunc Matthioli paulò aliter expresit quàm Matthiolus.Illius picturam posuimus in libro de maritimis. Lib. de maritit.cap. 22. Lib.4.c.46 In Aduers.

TRAGVS, Matth.

TRAGACANTHA. CAP. XXV.

ΤΡΑΓΆΚΑΝΘΑ Græcè, Latinè similiter Tragacâtha, & Hirci spina, Arabicè *Chitira, Itica, Chatheth*, Gallicè *Espine de bouc*, in Galloprouincia, potissimùm circum Massiliam, *Barberenard, & Ramebouc*, id est, Barba vulpina, & Surculus hircinus. Gummi ex ea manans τραγάκανθα quoque Græcè nominatur, Latinè Tragacanthæ lacryma, in Officinis gummi dragaganti. Tragacanthæ spinarum barbulæ nomen dederunt. Radix est lata,& lignosa, inquit Dioscorides, supra terram etiam apparens, à qua surculi humiles, robusti, plurimû sese diffundentes, in quibus foliola sunt multa, tenuia, quæ spinas albas, robustas, rectas inter se occultant. Eius iconem sic expressit Matthiolus. Est etiam *Nomina* *Forma* Lib.3.c.20.

TRAGACANTHA, Matth.

Lib.13.c.21.

Lib.9.hist. cap.15.

etiam Tragacantha lacryma, quæ vulnerata radice concreuit. Præstat pellucens, læuis, gracilis, pura, & subdulcis. Plinius. Eadem & Tragacāthen Creta gignit spinæ albæ radice, multùm prælatam apud Medos, aut in Achaia nascētē: de qua & Theophrastus ait, ἐν ἀρκαδίᾳ ᾗ ἡ τραγάκανθα πολλὴ, καὶ οὐδὲν χεῖρων, ὡς δοκεῖ, τῆς κρητικῆς, ἀλλὰ καὶ τῇ ὄψει καλλίων. Id est, Tragacantha in Arcadia copiosa, & nihilo deterior, vt arbitrantur, Cretica, sed & aspectu pulchrior. Sed hæc non solùm in Media & Creta, sed etiam in Galliæ prouincia plurima fruticat, prope pomeria Massiliæ, vt asserit Pena, in marinis collibus ad Austrum spectantibus aliisq; finitimis locis passim multa. Frutex humilis, densus, totus candicat, vno cespite copia multa aggestus, radice alba, longa, lignosa, digiti crassitie, prolixis & flexilibus fibris subter humum mersa: caulis, cum maximè procerus, cubitalis, ex quo spicula foliata vtrinque quasi pinnis oriuntur, quæ ima & vetustiora nihil aliud quàm veprem ostentant: superiora pallentia perpetuò sunt. Is caulis ab vna radice multiplex, solidus, lignosus, cādidus, quem vestiunt spinæ foliatæ spinis rigidissimis. In summo inter spinosa folia & spinas stipātur nudi flosculi inuicē collecti, genistellæ similes, sed albi. Siliqua etiam numerosa, recta, ciceris aut genistellæ spinosæ modo, sed multò minor & cādida, in qua semina exilia, albicantia includuntur, sinapi magnitudine, angulosa. Hæc Pena. Et simillima est planta, inquir Clusius, fruticosa admodum, multos habens pedales ramulos flexibiles, latè circumquaque sese diffundentes, candicantes, & dum adhuc tenelli sunt lanuginosos, multis longis candicātibus spinis horrentes: foliorum plurimæ simul iunctæ alæ lenticulæ aut Tragacanthæ proximæ, exiguæ, candidæ, lanuginosæ primo vêre per interualla exeunt, sapore dulci: foliis hieme decidentibus, nerui medij, quibus folia inhęrebant, in spinas rigidas & acutas euadunt, vt eo tempore tota planta sine foliis conspiciatur, contra quàm in Tragacantha, quę hieme etiā folia virētia retinet: radix lenta, lōga, in multos ramos diuisa, nigro cortice obducta, materie intus cādida fungosaq; & dulci, cor ipsum gummosum quiddā & subdulce refert. Neq; florentem, neq; fructum ferentē vidit ille, sed sub ea plurimos folliculos bombycinis similes, aut Hypecoi Matthioli ferè inuênit, inanes, quos ab hac planta exeidisse, & florem ex similibus prodire incolæ referebant, album, non magnum. De semine nihil certi intellexit. Nascitur plurima circa Guadix & la Venda el peral, in collibus arido

TRAGACANTHA Altera, siue Poterium, Clusij.

bus arido & inutili solo. Cùm adeò sit Tragacanthæ similis, facilè sibi persuaserit Clusius esse Poterium legitimum Dioscoridis. Hæc Clusius. Tragacantha, vt tradit Dioscorides, vim habet meatus obducendi gummi similem. Vsus eius est ad medicamenta ocularia, ad tusses, ad arteriæ asperitates, vocem interceptam, & destillationes in eclegmate cum melle. Subdita quoque linguæ liquescit, sed & macerata in passo bibitur drachmæ pondere contra renum dolorem, & vesicæ rosiones admixto cornu ceruino vsto, & loto, aut modico alumine scisso. Galenus breuiter de Tragacātha scribit, similem gummi vim habere emplasticam quandam, quæ acrimoniam obtundat, & similiter desiccare. Tragacanthæ lacryma, inquit Matthiolus, collyriis addita non solùm humorum acrimoniam in oculos defluentium retundit, sed oculos quoque roborat, & magis adstringit quàm sarcocolla. Prætereà lacte macerata & illita, oculorum vngues, palpebrarum pustulas, pruritum, & scabiem sanat. Valet ad pulmonum, pectoris, asperæ arteriæ morbos, & medetur eorum vlceribus, ad defluxiones omnes in fauces, guttur, pectus permeantes, & tussim excitantes. Datur vtiliter vlceratis renibus: auxiliatur quoque dysentericis tosta, & ex cydoniorum vino pota, tum clysmate infusa. Denique vbi læuigare, obtundere, ac reprimere opus est, præstantissimum fuerit medicamentum.

Vires. *Lib. 3. cap. c.* *Lib. 8. sim.* *In cap. 22. lib. 3.*

DRYPIS. CAP. XXVI.

ΔΡΥΠΙΣ, Cardui species, à veteribus dicta fuit ἀπὸ τοῦ δρύπτειν, id est, σπαράττειν, νύττειν, ξύειν, à lancinādo, pungendo, vellicando, quòd aculeis suis attrectantes & colligere volentes vulneret. Huius semel tātùm, quod sciā, solus Theophrastus meminit, scribens Acornam, Drypida, Acanum spinosis esse foliis, nihílque prætereà. Quare cùm huius historia à nullo veterum tradita sit, Carduum istum in satis & segetibus frequētem, diris aculeis rigentem, Drypida quidam nominant. In aruis inter fruges quasi earum vitium, & auenam præcipuè, Carduus hîc nascitur, interdū viri proceritate, interdum humilior, alba radice, & crassa: foliis caules ambientibus muricatis, dissectis & incisis: capitulis vt in Scolymo echinatis: flore aliàs purpureo, aliàs candicante, aliàs puniceo: semine oblongo, læui, paruo, rufescente. Agricolis & messoribus plerumque impedimento est. Nullus huius vsus in medicina ab herbariis traditus est, quanquam ob calidam siccámque huius naturam ad secundum vsque gradum varias vtilitates quisque meditari & excogitare possit. Hoc Carduo tenero asini vt Onopyxo, libentissimè vescuntur priusquàm obduruerit, & in caulem assurrexerit. surculos rustici effodiunt, & iumentis suibúsque pro cibo & pabulo obiiciunt. Anguillarę Drypis, à superiore diuersa, in Marsis haud procul à mari nascitur, radicibus sub terra huc illuc serpentibus, graminis instar, exilibus: tenuibus ramulis, geniculatis, cubitalibus: foliis aculeatis, Iunipero similibus: vmbella in summis caulibus: flore candido: semine, priusquàm cortex adimatur, orizæ

Nomina *Lib. 1. hist. cap. 16.* *Forma.*

DRYPIS.

DRYPIS, Theophr. Anguillaræ.

DRYPIS, Loniceri.

ſimili cùm detractus eſt,Sertulæ campanæ,c[illegible]lo ris valde lutei. Quibuſdã Eryngium ma[illegible] Drypis Theophraſti videtur eſſe:aliis, q[illegible]or[illegible] opinio magis arridet, Drypis eſt Acanos Plin[illegible] lib.22. cap. 9. breuis herba, ſpinoſa, lata, latioribúſque ſpinis. Guillandino Tragus Matthioli.Eſt & alia Drypis, ſeu Cardui ſyl-ueſtris ſpecies, quam Gaza Aculeoſam, Ruellius Agriachantam, Lonicerus Carduum ſylueſtrẽ, ſeu Scolymum his verbis: Præterea ſylueſtris eſt quædam Cardui ſpecies in agris paſsim impedimentum, cuius meminit Vergilius, Carduus & ſpinis ſurgit Paliurus acutis: Latinis Scolymus, ſeu Carduus ſylueſtris, poterit appellari. Naſcitur in aruis maximè auenaceis bicubitali altitudine, ſæpe maior, aut etiã minor: foliis aculeatis, inciſis, capitulis aculeatis: flore in quibuſdam purpureo, in quibuſdam albo. in quibuſdam punicco: quandiu tenera aſinis gratiſsima, bobus vero nõ ingrata. calidum eſt in ſecundo completo aut tertio incipiente ordine, ſiccum verò in ſecundo. recens Aſparagi modo in oleribus coquitur. Radices ex ſale & pipere in ſecundis menſis hyeme eduntur: in cibis decocta vrinam cit copioſam fœtidámque educit. Extrinſecus radix illita graueolentiam alarum totiúſque corporis emendat.

CHALCEIOS. CAP. XXVII.

Nomina

ΆΛΚΕΙΟΣ Theophraſto, & Chalceios Plinio ſeruato nomine Græco, Gazæ Aeraria Latinè dicta, inter ſpinoſas & acanaceas ſtirpes ab iiſdem recenſetur. Eius hiſtoria quamuis apud Theophraſtum Pliniúmve nuſquam extet, ac ne nomenclaturæ quidem ratio vlla ab illis tradita ſit, ſi coniecturæ locus eſt, eam ſpinam ſic vocatam fuiſſe arbitrantur quidam quòd eius foliis vaſa aënea detergerentur, vel quòd æréi coloris ſit, nempe virentis obſcuriùs, interſperſo flaueſcentis nitoris paululo, ſplendentis. Poſterius etymum magis placet, quòd peculiare quiddam aſsignet, cùm prius ſpinoſis omnibus propter foliorum aſperitatem congruere poſsit, niſi fortè egregia quædã detergendi facultas huic inſit, vt Struthio. Herbam certè ſpecioſam, raram, & elegantem, cuius figuram hîc appoſuimus, Chalceion eſſe ſuſpicantur quidam: quod

CHALCEIOS.

RVTHRVM, Theophrasti.

quod tamen peritis herbariis disquirendū magis, quàm afferendum proponunt. Gignitur in *Locus.* macris & aridis locis: radicibus multis, foris nigricantibus: caule tereti, subatro, quatuor vel *Forma.* quinque pedes alto: foliis magnis, latis, profundius incisis, per ambitum pungētibus, parte superna virentibus, sed obscuro, fusco ac tristi colore, qualis in aëre conspicitur, vnde fortasse est illi nomen inditum: inferna verò cinereis & villosis: capitulis rotundis, echinatis: flore in cæruleo candicante, qui ex capitulis vndique promitur, & Iunio mense Iulióve prodit. Folia inter digitos trita odorem validū ac iniucundum vibrant, acriaque gustatu sunt. Hanc igitur plantam Chalceion vocant, quousque certiora de eius natura & specie herbarij comperierint. Obseruandum apud Plinium in catalogo spinosarum plantarum pro Chalceio legi *Lib.21.c.16.* Chalceon, quemadmodum pro Ixine Helxinē, Chalcetumq́; herbam ab eodem alibi memoratam, plurimùm dissidere à Chalceio spinoso *Lib.26.c.7.* Theophrasti. Fuchsius olim Chamæleonem nigrum, sed posteà rectiùs sentiens Spinam peregrinam nuncupauit. Dodonæus in stirpium hi- *Cap.338.hi.* storia Spinæ peregrinæ nomine pinxit & de- *Lib.4.c.64* scripsit: in lib. purgantium Sphærocephalum Carduum primum fecit, quam hîc pro Chalceio exhibemus. Pena Rithrum siue Ruthrum Theophrasti esse opinatur, quæ Spina peregrina fuit Dodonæo, Echinopus seu Carduus Echinatus Gesnero, Sphærocephalus Cordo. Germanis *Vvelschedistel*, Belgis *Roomschedistel.* Theophrastus vno tantùm loco Rithri seu Ruthri meminit, quo scilicet stirpiū aculeatarum *Lib.6 huius cap.4.* differentias ex caulium ramorúmque numero ac situ inuestigat. sed hîc ῥῦθρος seu ῥῦθρον pro ἠρύγγιον mendosè legi docuimus capite de Eryngio. Eius tamen iconē, quam Ruthrum vocāt, ex Pena hîc apposuimus, & descriptionē. Dupli *In Aduers.* cis est differentiæ, inquit, & Chamæleonis ritu variat, radice exigua pollicem æquante: foliis Chamæleonis albi, longè minoribus: caule nullo, interdum exiguo, nonnunquam palmum, & aliàs cubitum alto: foliis semper proportione exiguis, & Spinæ albæ modo profundè incisis. Echinus illi cæruleus, eximiè purpurascens, orbiculatus, spectatu iucundus, & magnitudine quanta sphærula lusoria. Semen & eius glumæ similia Spinæ albæ: nullas tamē sursum rectas procul aculeatas vaginulas porrigit, tametsi sint acerosæ intus & lanuginosæ, vt in Spina alba. Ruthrum esse Theophrasti censet Anguillara, qui tamen proximæ, vt videtur, descriptionis immemor, ean-

dem Spinæ albæ notis accommodat, iisdem ferè verbis. Altera, quam Crocodilium Fuchsius putauit, prorsus genere eadem huic est, sed magnitudine multò maior. In silua tamen Valena, quà Gangem oppidum itur, se collegisse ait cæruleam, & hanc excaulem, aliam caule palmum alto præditam, quæ alibi ad duos, ternos, & quaternos cubitos assurgit. Echinus candidus est, non cæruleus, & cùm maximus est & rotundus magnitudinem mediocris mali Arantij assequitur: fœmine alterius, sed multo maiore. Cauli imo secundùm longitudinem striato adnascuntur permagna folia, Acanthi similia & spinosa. Belgici horti & Britannici hanc spectaculo alunt, vbi luculenta magnitudine Spina peregrina dicitur. Dodonæus descripsit Carduos alios Sphærocephalos. Secundus Sphærocephalus acutus folia superiore minora habet, ac spinosiora: capitula quoque globata, sed è quibus longæ quædam, & duræ eminent spinæ. Tertius primò forma figuráque similis, sed longè minor, & eius flosculi ad cæruleum magis accedunt colorē. Quartus minimus est, foliísque acutissimis ac spinosissimis, capitulóque exiguo, cuius flosculi vt primi candicant. Huc referri alius potest, qui tamen capitulo est minùs globato, compressiore videlicet, ac superiùs latiore, è quo flosculi cærulei. Tenuis huic caulis exili lanugine candicat: folia oblonga, vtrinque similiter laciniatim diuisa, ad singulos angulos spinis munita. Hunc plerique esse volunt, quem Matthiolus pro Spina alba proponit. Anguillara prorsus diuersam ab his Chalceion memorat his ferè verbis. Ad Chalcei naturam accedere videtur ea, quam in Peloponneso & Zacyntho etiamnum appellant Chalcoma. Lignosa & humilis est planta, rubens, aculeata, tenuibus spinis, folio lentis, minore, in ramulis ordine digesto sicuti in Lente, qui fracti lacteum succum fundunt Tithymali modo. Quidam Hippophæston Dioscoridis esse putant.

CARDVVS Spærocephalus acutus, Dodonæi.

TETRALIX, CAP. XXVIII.

Nomina

Lib.6. hist. cap.3. — Lib.21. c.16 — Lib.11. c.16.

TETPA'ΛIΞ à Theophrasto cum reliquis aculeatis plantis Acarna, Leucacantha, Cnico, Chalceio, Polyacantho, Atractylide, Onopyxo, Ixine, Chamæleonte numeratur: item à Plinio eum imitato, qui tamen alibi Ericam Atheniensibus Tetralicem appellari, in Eubœa Silaram auctor est. Ex quibus colligere licet Tetralicem spinosam ab Ericæa diuersam esse: quia Ericam spinis armatam esse nullus vnquam herbariorum prodidit, id quod etiam perspicuum est ex Dioscoride & Plinio de Erica tractantibus. Deinde Tetralicem Ericæam post primos Autumni imbres florere, nempe ad Idus Septembres, & Calendas Octobres idem Plinius testatur. Alio verò in loco Tetralicem & Ixinem florere tradit æstate: quanquam Theophrastus, ex quo hæc Plinius mutuatus est, Ixinem & Tetralicem non scribit florere æstate, sed germinare.

Lib 1. c.100 — Lib.14. c.9. — Lib 11. c.16. — Lib.24. c.9. — Lib.6. hist. cap.3.

TETRALIX Spinosa, Tragi.

germinare. Caue igitur, Tetralicem hanc cum illa confundas. Spinosam Tetralicem putant esse quidam, quam Tragus pro vero Chamæleonte nigro pictam ostendit, post Carduum vulgarem, & Chamæleonem album. Ea radice crassa, longáque nititur, & fibrata: caule alto, anguloso: foliis latis, amplis, profundiùs incisis, vt ferè sinuosa videantur: flore pallidulo, in mitioribus globulis quibusdam, & læuioribus emicante, non cæterorum Carduorum modo horridiùs echinatis: semine oblongo & capillato. *Lib.1.c.108* *Forma.*

ACORNA. *CAP. XXIX.*

ΑΚΟΡΝΑ & ἄχαρνα, (vtroque enim modo legitur in nostris Theophrasti exemplaribus) inter spinosas & acanaceas ab eodem Theophrasto, & Plinio reponitur. Cuius etsi nulla, quod sciam, apud hos auctores extet amplior descriptio, præter hanc Theophrasti, ἡ δὲ ἄχαρνα προσεμφερὴς, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν πρόσοψιν τῇ κνίκῳ τῇ ἡμέρᾳ. χρῶμα δὲ ἐπίξανθον ἔχει καὶ λιπαρὸν, vbi deest vox χυλὸν, ex Plinio reponenda, id est, Acorna, vt paucis dicam, Cnico miti figura similis est, colore subflauo, & succo pingui: apud Plinium, Acorna colore tantùm rufo distinguitur, & pinguiore succo: tamen Acornam esse hanc spinosam herbam suspicantur quidam, Fuchsius Atractylidem mitiorem, Dodonæus Carlinam siluestrem, Lobellius & Pena Sequanorum Cirsium luteum vocant. In aridis gignitur: radice alba, breui, non admodum crassa, fibrata: caulibus interdum multis, sæpius vnico, rubentibus, lanugine tectis: foliis circa radicem multis, per terram in orbem stratis, exarescentibus cùm caules assurgunt per eosdē inæqualiter sparsis, spinosis, Atractylidi similibus, angustioribus, infernè candicantibus: flore in capitulis valde pallido, initio compresso, & cùm dilatatur in arida stamina sese explicante, Carlinæ, aut Chamæleonis modo: semine Cnici, strigoso & tenui. capitulis auulsis nullus cruor emanat, vt in Atractylide. Huic similem Clusius Carlinæ siluestris minoris nomine depinxit: sesèque nusquam hanc alibi obseruasse ait, quàm in aridis petrosisq; & desertis circa Salmanticam locis, florentem Augusto mense. Ad Acarnæ Theophrasti genus referri posse, siue ad Eryngium, quod Aëtius de Archigenis sententia describit, foliis Atractylidis, durioribus, & ex candido pallidioribus, multis ramis ab *Nomina* *Lib 6. hist. cap. 4.* *Li. 21. ca. 16.* *Forma.*

ACORNA, Theophr.

ACARNA, Carlina siluestris minor, Clusij.

vna radice cubitalibus, floribus Buphthalmi similibus, sed oculi formam stamina in medio nascentia perturbant. Huc referendæ spinosæ duæ plantæ Lobellio depictæ. Prior est Acarna Theophrasti Anguillaræ, flauentibus aculeis horrida: virentibus sinuatis foliis, auersa parte tomento incanis, vti tota planta: plures fundit sesquicubitales caules: flores lureolos: semen Cnici, sed minus in squamoso & spinis horrido capitulo. Hanc Valerandus Doureus Iustinopoli Illyrij rediens Venetias detulit, sicut & sequentem eiusdem Valerandi Acarnam, foliis longioribus, spinis horridis caulem pinnatim secundum longitudinem ambientibus, quasiq; pennis telo affixis. Incana lanugine tota pubet. Caulis dodrantalis, interdum cubitalis: flores Cardui benedicti, confertim stipari minores, & Senecionis maiores: semen Cnici minus. Huc etiam Clusij planta noua, & sanè perelegans adducenda, quæ dodrantalis est, in orbem per terram diffusa, spinis multis virentibus siue aculeis horrida: flores Pisi ex cæruleo purpurascentes, minores, caliculis concluduntur hispidis & villosis & ferè incanis, bini aut terni semper coniuncti: foliola interdum, sed rarò, producit dum floret, eáque perpauca, lenticulæ similia, quæ cùm breui decidant, tota planta maxima ex parte sine foliis spectatur, & multiplici spinarum vallo erinaceum

ACARNA Theophrasti, Anguillaræ, Lobel.

ACARNA Valerandi altera.

planè

ERINACEA, Cluſij.

planè refert: radix lignoſa eſt, & magna pro plantæ proportione. Naſcitur in regno Valentino, copioſè autem circa Siereaguas, ſeptimo ab vrbe Valentia miliari, itinere Madritiano, aſperis locis, & ſecus vias. Floret Aprili. Incolæ *Enzo* vocant, quoniam Erinaceum animal terreſtre, aut marinum aculeorum & ſpinarum vallo prorſus æmulatur: qua de cauſa Erinaceæ nomen ei Cluſius dedit.

HIPPOPHAES, HIPPOPHAESTVM. CAP. XXX.

ἹΠΠΟΦΑΕΣ Græcis, & κνάφον & σύβον Galeno reſte, Latinis quoq; Hippophaës. Theophraſtus ἱππόφυον habet, mendoſè opinor, pro Hippophaës, vel ἱπποφεὼς, vt ſtatim pòſt eodē in loco legitur, Lappaginē cōuertit Gaza. Et alio in loco καὶ τὸ τιθύμαλλον, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἱπποφαὲς, ἄριστον δὲ τὸ περὶ Τεγέαν, ait, id eſt, ex Tithymalo optimum Hippophaës confici apud Tegeam: quod Hippophai ſpinoſæ plantæ conuenire non poteſt. Quare hic non Hippophaës, vt Gaza legit & conuertit, legendum iudicat Cornarius, ſed Hippomanes, vt in Græcis exemplaribus exaratum eſt: cæterum hic legunt attentiores, τιθύμαλλον, καὶ τὸ ἱπποφαὲς, vt nulla ſit occaſio tam anxiè hunc locum examinandi. Plinius vno loco Hippophaës vocat, in alio Hippophyes, neſcio an rectè, pro Hippophaës. ἱππόφαιστον Latini etiam Hippophæſtum dicunt, quod Plinius alterū Hippophaës appellaſſe videtur: cùm enim de Hippophaë priore dixiſſet, ſtatim ſubiicit quæ etiam à Dioſcoride poſt Hippophaës de Hippophæſto ſcribuntur. In vulgatis tamen exemplaribus corruptè legimus Hippope pro Hippophyes, vel Hippophaës. Eſt & altera (ſub. ſpina) Hippophæſtū, inquit, &c. Alijs etiam in locis idem Hippophæſtum vocat. Quidam verò in Spina fullonia Hippophæſton, &c. Et, Hippophæſtum naſcitur in ſpinis, &c. Idem Plinius harum vocum etymum explicat, à iuuandis veterinariis has plantas nuncupatas fuiſſe indicans: φάος enim vox non ſolùm pro lumine, ſed etiam pro auxilio & ſalute accipitur. Has autem ſpinoſas plantas Dioſcorides ſic deſcripſit. Hippophaës, quo veſtes poliunt, naſcitur in maritimis & arenoſis locis. Frutex eſt ſurculoſus, denſus, vndiquaque amplus: folia habens longa, ad oleæ folia accedentia, ſed anguſtiora & tenuiora: & inter has ſpinas ſiccas, ſubalbicantes, anguloſas, à ſeſe diſtantes: flores corymbis hederæ ſimiles, & racematim inter ſe cohærentes, ſed minores & molles, & cum candore ex parte rubeſcentes: radix craſſa, & mollis, ſucci plena, guſtu amara, ex qua ſuccus colligitur velut ex Thapſia. Hippophæſtum verò, quod & Hippophaës vocant, naſcitur in iiſdem locis, in quibus Hippophaës, éſtque Spinæ fulloniæ ſpecies. Eſt autem humilis herba, foliola ſolùm parua habens, ſpinoſa, & capitula inania: neque caulem, neque florem profert: radicem habet craſſam & mollem. Plinius eadem paucioribus verbis complexus eſt. Hippophaës in ſabuloſis maritimíſque naſcitur, ſpinis albis, hederæ modo racemoſa eſt: candidis, & ex parte rubentibus acinis: radix ſucco madet, qui aut per ſe conditur, aut paſtillis farinæ. Et mox. Eſt & altera, Hippopæſton, ſine caule, ſine flore, foliis tantùm minutis. Huius quoque ſuccus hydropicis

Nomina
In Gloſſ. Hippo.
Lib. 6. hiſt. cap. 4.
Ca. 5.
Lib. 9. hiſt. ca. 15.
Embl. 141. lib. 4.
Lib. 21. c. 15.
Li. 22. c. 12.
Li. 16. c. 44.
Li. 17. c. 10.
Li. 4. ca. 156. & 157.
Forma.
Li. 21. ca. 15.

mirè prodeſt. Debent accommodatæ eſſe equorum naturæ, neque ex alia cauſa nomen accepiſſe. Quippe quædam animalium remediis naſcuntur, locupleti diuinitate ad generanda præſidia, vt non ſit mirari ſatis ingenium eius diſponentis auxilia in genera, in cauſas, in tempora, vt aliis proſit, atque aliis horis, diéſque

Li.27.c.10. nullus propè ſine præſidio reperiatur. Et alio in loco. Hippophæſtum naſcitur in ſpinis, ex quibus fiunt aeneæ fulloniæ, ſine cauliculo, ſine flore, capitulis tantùm inanibus, & foliis paruis, multis, herbacei coloris, radiculas habens albas, molles. Hoc loco Hippophæſtum ſcriptum eſt in Plinij exemplaribus, & ita habet etiam Paulus ſub litera υ. Quod verò dixit, ex quibus fiunt aeneæ fulloniæ, corruptum eſt: quæ enim eſſe poſſunt aeneæ fulloniæ? Quidam hîc legunt, pectines fullonij: alij, venæ fulloniæ, &c. Quidam, Hippophæſton ſpina in maritimis naſcitur: hac implentur cortinæ fulloniæ, &c. auctore Hermolao, quemadmodũ &

Cap.15. Embl.142. lib.24. Vulgaris quoque hæc ſpina, ex qua cortinæ fulloniæ implentur. Corna-

lib.4. rius legendũ putat, ex quibus fiunt pilæ fulloniꝫ Theophraſtus Hippophaës inter

Lib.6.hiſt. cap.4. παρὰ τὴν ἄκανθαν ἔχοντα φύλλον recenſet, id eſt, quæ iuxta folium ſpinas habent.

Cap.4. Et paulò pòſt ait eſſe ἀνάκανθον τοῖς φύλλοις, μονόῤῥιζον δὲ καὶ ἐπίγειον, καὶ χαμαίκαυλον, id eſt, folia ſine ſpinis habere, vnica niti radice, & deiectis in terram caulibus. Hæ delineationes quanquam perſpicuè ſatis & ſcitè Hippophaës fulloniam plantam exprimant, nullis tamen, aut certè paucis herbariis, etiam diligentiſsimis inueſtigatoribus, adhuc comparuit, niſi fortè Anguillaræ huius

HIPPOPHAESTVM quorundam, Dalech.

Pen.in Aduerſ. hiſtoriæ peritiſsimo, qui ſibi hanc viſam affirmat. Sabuloſis Peloponneſi maritimis oritur, inquit, vocatúrque vulgò Spina purgatoria, radicibus palmo longioribus, lacteum ſuccum frangendo fundentibus, amariſsimum, odore graui. Florem aut fructum tunc non vidit. Cætera ſimilia Hippophæſto fuerunt. Tribulus marinus, ſiue Paſtinaca marina, quædam cum Hippophaë ſimilia habet, ſed alia ita diſsimilia, vt Hippophaës dici non poſsit: qua de re alibi

Li.de marit.ca.11. diximus. Hippophæſtum notius non eſt Hippophaë. Spina hîc depicta ad Dalechampium Hippophæſti nomine miſſa eſt è Melita inſula, de qua nihil aſſerit, ſed lectoribus liberam iudicandi poteſtatem relinquit. Eſt autem Spina candida, diffuſis huc illuc ramulis, aut potiùs ſpinis, ſparſa: flore exiguo, albo, veluti racemàtim congeſto. An cathartica ſit, an ſuccus lacteus purgatorius radice, caulibus, foliis exprimatur, aſſeuerare non poteſt, quoniam arida

Li.4.c.156. planta miſſa eſt, nulla adiuncta mittentis hiſtoria. Hippophaës, auctore Dioſcori-

Vires. de, ſuccum ex radice emittit, qui ſyncerus pituitoſa, bilioſa, aquoſaq; oboli pondere deorſum purgat, erui farina exceptus quatuor obolorum pondere cum aqua mulſa. Sed & ipſe frutex cum radicibus tunditur, & datur tritus cum aquæ mulſæ ſeſquihemina. Exprimitur etiam ex radice & herba ſuccus, velut è Thapſia. Huius drachma vna datur ad purgationes. Ex Hippophæſti foliis, radice, & capite expreſſum ſuccum ſiccato, & pondus trium obolorum cum aqua mulſa cui voles exhibeto: per hunc enim purgatio aquam & pituitam ducit. Priuatim verò conuenit orthopnoicis, comitialibus, & neruorum vitiis hæc purgatio. Plinius eadem

eadem breuiùs tradit. Radicis Hippophæsti succus ad detractiones in comitiali morbo vtilissimus habetur. Et succus earum (radicum Hippophęsti) exprimitur æstate ad soluendam aluum tribus obolis, maximè in comitialibus morbis, & tremulis, hydropicis, contra vertigines, orthopnœas, paralyseis incipientes. Galenus Hippophaës & Hippophæstum in simplicium censu omisit. Paulus ea, quæ Dioscorides de vtroque tradidit, exscripsit. Li.16. Li.27. c.13. Lib.7.

POTERIVM. CAP. XXXI.

ΠΟΤΗΡΙΟΝ & νευρὰς Græcis, Latinis Poterium & Neuras, & Phrynium teste Plinio. Poterium autem, quia potrix herba paludosum riguumq́; solum amat, vt scribit Dioscorides: Neuras quòd neruis amica sit. Hanc sic depingit Dioscorides. Frutex est magnus, ramos habens longos, molles, lori modo lentos, tenues, Tragacanthæ similes: folia parua, rotunda. Totus autem frutex tenui, lanosa lanugine obductus est, & spinosus (in aliis exemplaribus legitur, ὅλος δὲ ὁ θάμνος περιέχε[?] φλοιὸν λεπτὸν, καὶ πολὺ χνοῶ ἐρεῶδη. Id est, totus frutex tenui cortice obductus est, & multa lanugine lanosa:) flores sunt parui, albi. Fructum fert gustu odoratum, acrem, & inutilem (sic enim legendus is locus, vt in Aldino exemplari. καρπὸν δὲ γευομένῳ εὐώδη, καὶ δριμὺ, &c.) Nascitur in palustribus & collibus. Radices subsunt duûm, aut trium cubitorum, robustæ, neruosæ, quæ prope terram recisæ lacrymam emittunt gummi similem. Poterij duobus locis meminit Plinius: priore his verbis. Sunt & ramis venena, ruberis maximè: vidimusque Psyllos in certamine patinis candefactas admittentes, ocyore etiam quàm aspidum pernicie. Auxiliatur eis Phryniō in vino pota. Aliqui Neurada appellant, alij Poterium, floribus paruis: radicibus multis, neruosis, bene olentibus. Posteriore verò sic. Poterium, aut vt alij vocant Phrynium, vel Neuras, largè fruticat, spinis retorrida, lanugine spissa: foliis paruis, rotundis: ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus: flore longo, herbacei coloris: seminis nullius vsus, sed gustu acuto, & odorato. Inuenitur in aquosis collibus: radices habet duas, aut tres, binûm cubitorum in altitudinem, neruosas, candidas, firmas. Circunfoditur Autumno, & præciso frutice dat succum gummi similem. Priore loco Plinius flores paruos dixit, qui ἄνθη μικρὰ legerit: posteriore verò flores longos, eósque herbacei coloris, id est, ἄνθη μακρὰ καὶ χλωρὰ, quum recta lectio sit, ἄνθη μικρὰ, λευκὰ, velut Dioscorides haber. Postremò Plinius pro fructu semen dixit, & δριμὺ acutum pro acri reddidit. Poterium fruticem, quem Dioscorides ramulis & foliis Tragacanthæ aptè confert, genuinum se pinxisse putat Matthiolus. Peculiariter, inquit, supremos ramos habet in vertice extuberantes, & tenui lanugine obductos, quod in Tragacantha non cernitur. Pena hoc Matthioli Poterium nihil aliud quàm Tragacanthum esse ait, aut ex eius icone depictum: neque enim spinæ, neque cortex similia, neque in spinis folia, neque multa alia à verò dissidentia. Verum autem & legitimum vidisse se ait in horto Parauino, atque alibi. Sparsum & latè porrectum fruticat multis cauliculis, exilibus, cortice nigricante, ac tenui vestitis, etiam aridis, non rectis vti Tragacanthum, sed vltro citróque flexis, & ordine intortis vt Nepa, & Corruda: sic etiā spinulæ nullo ordine digestæ, sed multò delicatiores quàm Tragacanthæ, & minores passim cancellatim & reticulatim implicantur foliis nudæ. Foliola non albida, sed nigricantia, quæ non ex aculeis, sed è caule fibris exilibus, triplo quàm Tragacanthæ minoribus, Lenticulæ modo, vel Astragali exeunt: semen pusillum, rubellum, Rhoï simile, & minus. Poterium in Allobrogibus, prope Muram oppidulum Gratianopoli vicinum, in siluosis conuallibus reperitur. Poterij radices contusæ, & in cataplasmate impositæ neruos dissectos & vulnera glutinant. Decoctum quoque ipsarum neruorum affectibus pro

Nomina. Lib.3.ca.15. Forma. Locus. Li.25. ca.10. Li.27.ca.12.

bus pro

POTERIVM, Matthioli. *POTERIVM, Pena & Lobel.*

Li.27. ca.11. bus prodest. Eadem Plinius tradit. Radix mira vulneribus sanandis traditur,
Vires. præcipuéque neruis, vel præcisis illita. Decoctum quoque eius cum melle potum dissolutiones neruorum, & infirmitates & incisuras iuuat. Quibus suffraga-
Li.8 simpl. tur Galenus scribens. Neuras, quidam Poterium vocant: desiccandi absque morsu facultatem habet, adeò vt & neruos incisos glutinare credatur. Radices eius potißimùm eiusmodi vim habent: quin & decoctum earum quidam exhibēt iis quibus affecti sunt nerui.

CARDVVS Eriocephalus, Dodonæi.

CARDVVS ERIOCEPHALVS. CAP. XXXII.

Nomen.
In histor. purgant.

Capitulo lanoso Carduum hunc Eriocephalum Dodonæus alio nomine destitutus nuncupauit, Lobellius Carduum romentosum Anglicum, Coronam fratrum Herbariorum. Caulibus altis assurgit, crasis: folia eius laciniosa, magna, spinosa, prona parte candidiora: capitula rotunda, multa, tenui, candida mollíque lanugine vestiuntur, eminentibus vndiquaque aculeis exiguis, pungentibus, superiùs verò stamineis purpureis floribus. Semen oblongius, splendens vt multis Carduis. Aliunde in Belgium translatum fuisse auctor est Dodonæus: Lobellius Arthesiæ & Neruiensis agri collibus paßim, non secùs ac in Angliæ Sommerseti præfectura, obuium esse.

CEANO

CEANOTHVS, ACANVS ANGVILLARAE.

CAP. XXXII.

HEOPHRASTVS cùm dixiſſet gramen è geniculis oriri, quòd eius radices geniculatæ eſſent, atque è ſingulis germen ſurſum, radicem ſubtùs erumpere, ſubiicit, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἄκανθα κεάνωθος· ἀλλ' οὐ καλαμώδης, οὐδὲ γονατώδης ἡ ῥίζα ταύτης. Id eſt, Similiter & ſpina, quæ Ceanothus appellatur, germinat. Verùm huius radix, neque arundinacea, neque geniculata. Hanc Ceanothon Anguillara opinatur eſſe, quæ in agro Patauino vbiuis naſcitur: radicibus ſub terra procul huc illuc ſerpentibus: folio Sonchi, magis ſpinoſo: caule ſtriato: multis in eius vertice capitulis, aculeatis: flore purpureo, in pappos abeunte: ſemine Cnici, paruulo. Vulgus *Aſtone* vocat. Acanus verò quamuis priuatim ſpeciem nullam Cardui ſignificet, ſed ſpinoſarum omnium echinatum caput, miſſum tamen è Creta fuiſſe aſſerit Anguillara ſpinoſæ plantæ ſemen, Acani titulo, quod cùm herbam edidiſſet, humi ſparſa eius fuerunt in orbem folia, minùs longa quàm lata, obſcurè virentia, ſed neruis per ea diſcurrentibus candidis: ex quorum medio caulis exit, in ramos exiles diuiſus ferè tres, & nonnunquam plures, in vertice tribus foliis cinctos, è quorum medio prodit echinus puſillus, Cacto ſimilis, floris rubri, ſemine Cnici coloris cineritij. Harum plantarum quamuis figuræ deſint, intereà dum opera dabitur alicunde vt ad nos mittantur, hiſtorias ex Anguillara addendas hîc putauimus.

CARDVVS FEROX, Lobell.

CAP. XXXIII.

CARDVVM hunc totius acanacei generis facilè Phœnicem, Leonem & ferocem dixere recentiores, Itali *Cardo fiero, Leone ditto*, a ſpiculis & infeſtiſsimis ſpinis: nihil enim aliud è foliis altiùs diuiſis, & capitulorum exordiis, quàm ſpicula & vepres vnciam & ſeſquiunciam longas videas: cauliculus vix palmum æquat. Flos Cnici ſilueſtris, pallidus, ſpinis & aculeis ſæuientibus horridiſque cinctus. Plantæ raræ, & vix notæ nullus vſus. Aiunt in quibuſdam collibus Italiæ, ab Apenninis non ita diſsitis, magna copia prouenire. Hæc Lobellius.

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM

LIBER DECIMVS-QVINTUS.

In quo describuntur & ad viuum depinguntur Plantæ bulbosæ, carnosæ radicibus, & geniculatæ.

LILIA. CAP. I.

EX DIFFERENTIIS à plantarum partibus sumptis tum multæ, tum rei herbariæ studiosis maximè cognitu necessariæ sunt, quæ à radicum diuersitate petuntur, quas diligẽter Theophrastus explicauit. Nam vt arborum radices omittamus, in oleraceo genere aliæ sunt lignosæ, inquit, vt Ocimi (legendum enim ἔνιαι μὲν γὰρ αἱ ξυλώδεις, vt legit Gaza, pro λαχανώδεις) aliæ carnosæ, vt Betæ, & multò magis Ari, Asphodeli, Croci: aliæ ex carne & cortice cõstant, vt Raphani & Rapi: aliæ sunt geniculatæ vt Arũdinum & Graminum: aliæ ex tunicis multiplicibus & corticibus cõponuntur, vt Scillæ, Bulbi, & Cepatum. De quibus omnibus hîc non agimus, sed de bulbosis: quo nomine tum eas intelligimus, quæ ex multis capitulis cohærentibus coagmẽtatæ sunt, vnde etiam capitatæ appellantur, quæ capitula, bulbi, & nuclei, & spicæ Latinis dicũtur, sicut Græcis Gelges, Aglithes, & Aglidia grana, sicuti in Allio, tum eas quæ rotundæ suis membranis tunicantur, quæ radices etiam Bulbi nominantur, quales sunt Lilij & Narcisi. Tum de carnosis hoc libro dicemus, & de geniculatis, id est, iis quæ nodis quibusdam interstinctæ protuberant, rotundæ & leuiter capitatæ. Ac primùm de iis quæ etiam vulgò notæ sunt, quale est quod κρίνον Græcis dicitur, & λείριον & χαλλείριον, & κρινάνθεμον, Latinis Lilium & Iunonis rosa, Lilium album Officinis, Mauritanis *Susen*, Gallis *Lys*, Germanis *Vveiß Gilgen*, & *Lilgen*, Italis *Giglio*. λείριον tamen, id est, blandum, suaue, ac concupitum, nõ Lilium duntaxat, sed plures alios venustos flores, & bulbaceas herbas significat. Iunonis rosa dicitur, quòd veteres Poëtæ Græci finxerunt ex Iunonis lacte respersa terra natum Lilium. Nam cum Hercules puer, quem ex Alcmene sustulerat Iuppiter, Iunonis dormientis vberibus admotus esset, & lacte se replesset, post suctũ digressus mamma lacte copioso profluxit. Quod in cælo perfusum est, lacteã effecit viam: quod humi sparsum, Lilium lacteo flore nitens creauit, vnde Iunonis rosa dictum. Lilij genera sunt album & rubrum, testibus Dioscoride & Plinio, quæ sponte non arte oriuntur, etiam si colores Lilio candido mangonio quæsitos fuisse Plinius asse-

Lib. 1. cap. 9. & 10.

Nomina

Genera

Forma.

LILIVM album, Matth.

ueret. Lilium album folia fert longa, lata, carnosa, pallido virore nitentia, secundùm longitudinem striata: ex horum medio caulem tectũ, rotundum, cubitalem, & maiorem, foliis multò minoribus vestitum, in cuius summitate flores Croci, maiores, eximij candoris, odorati, senis vt plurimum foliis ordine dispositis constant, longiusculis, angustis, calathi vel nolæ effigiem exprimentibus, repandis, è quorum medio fibræ croceáve stamina exeunt lingularum effigie. Inter hæc vnus omnium longißimus & rectus apex, in extremo quadátenus rotundus, herbacei coloris, nolæ plectro ferè similis: radix rotunda, candida, cepæ magnitudine, compactili laminularum sursum spectantium serie, infernè fibrata, viscido succo turgens. Huius bulbaceæ plantæ vt notißimæ delineationem Dioscorides prætermisit: quam tamen Plinius

Lib.21.c.5. affabre depinxit his verbis. Lilium rosæ nobilitate proximum est, & quadam cognatione vnguenti oleiq́;, quod Lirium appellatur. Et impositum etiam maximè rosas decet, medio prouentu earum incipiens. Nec vllis florum excelsitas maior, interdum cubitorum trium, languido semper collo, & non sufficiente capitis oneri. Candor eius eximius, foliis foris striatis, & ab angustiis in latitudinem sese laxantibus, effigie calathi, resupinis per ambitum labris, tenuiq́; filo & semine, stantibus in medio crocis. Ita odor colorq́; duplex, & alius calicis, alius staminis, differentia angusta. Et paulò pòst. Est & rubens Lilium, quod Græci Crinon vocant. Alij florem eius Cynorrhodon. Laudatißimum in Antiochia, & Laodicea Syriæ, mox in Phaselide. Quartum locum obtinet in Italia nascens. Sunt & purpurea Lilia, aliquando gemino caule, carnosiore tãtùm radice, maiorisq́; bulbi, sed vnius Narcissum vocãt. Huius alterũ genus flore cãdido, calice purpureo. Differẽtia à Liliis est & hæc, quòd Narcißis folia in radice sunt, probatißimis in Lyciæ montibus. Tertio generi cætera eadem, calix herbaceus. Omnes serotini: post Arcturum enim florent, ac per Æquinoctium Autumni. Inuenta est & in his ratio inserendi, mõstrificis hominum ingeniis. Colliguntur namque mense Iulio scapi arescentes, Liliáque suspenduntur in fumo. Deinde nudantibus se nodulis, in fæce nigri vini vel Græci mense Martio macerantur, vt colorem percipiant, atque ita in scrobiculis seruntur heminis fæcis circũfusis. Sic fiunt purpurea Lilia: mirúmque ita tingi ali-

Lib.6.hist. ca.6. quid, vt nascatur infectum. Quæ partim ex Theophrasto translata sunt. τὰ δὲ κρίνα, inquit, τῇ μὲν χρόᾳ τὴν εἰρημένην ἔχει διαφοράν. μονόκαυλα δ᾽ ἐστὶν, ὡς ἐπίπαν, δίκαυλα δὲ σπανίως. τάχα δὲ τοῦτο χώρας καὶ ἀέρος διαφορᾷ. καθ᾽ ἕκαστον δὲ καυλὸν ὁτὲ μὲν ἓν κρίνον, ὁτὲ δὲ πλείω γίνεται. βλαστάνει γὰρ τὸ ἄκρον. σπανιώτερα δὲ ταῦτα. ῥίζαν δὲ ἔχει πολλὴν, σαρκώδη καὶ στρογγύλην. ὁ δὲ καρπὸς ἀφαιρούμενος ἐκβλαστάνει, καὶ ἀποδίδωσι τὸ κρίνον, πλὴν ἔλαττον. ποιεῖ δέ τινα τὴν συῤῥήγην. (lege συῤῥοὴν) ἣν καὶ φυτεύουσιν. Id est, Lilia suprà dicta coloris differentia inter sese distant. Vnicum ferè caulem habent, duplicem raro: quam differentiam cælum & solum efficiunt. Ex singulis caulibus aliquando vnum, aliquando plura Lilia emergunt: pars enim suprema germinat. Sed hæc rariora. Radice est copiosa, carnosa, rotunda. Fructus detractus germinat, & Lilium emittit, sed minus. Reddit & lacrymarum confluxum quendam, quem

etiam

etiam ferũt.Gaza, nescio qua ratione motus, vertit fecit & lacryma cæcum quoddam confluuium, quod etiam ferunt. Cæterùm quod dixit Plinius rubens Lilium Crinon vocari à Græcis, docti quidam legendum censent,ἐρυθρὸν κρίνον, vel composita voce ἐρυθρόκρινον:nam etiam albũ Lilium Crinon vocant.Quod autem Lilij florem Cynorrhodon vocari apud eundem legitur,alij ex Hesychio lectionem hanc retinendam, alij falsi suspectam, & Crinorrhodon legẽdum censent: maximè cùm Lilium paulò antè Crinon vocari dixerit, & Cynorrhodi appellatio nihil cum Lilio commune habeat: & Crinorrhodon propriè Lilij rosam & florem significet, voce ad exprimendum rubentis cocci splendorẽ aptiore, vt quæ cum rosa Lilium comparat, non alba quidem, sed rubente,& purpura fulgente:quod Crinorrhodon Hippocrates Crinanthemum nuncupauit. Lilium purpureum, quòd auctore Matthiolo Chymistæ in Italia Martagon vocant, Dodonæus Liliũ siluestre, Germani *Goldtwurtz* à flauo Bulbi colore, Galli *Lys sauuage*, Itali *Giglio rosso*, caules edit bicubitales, aut altiores, rotundos:folia longa,lata,acuminata, non per caulem incerto ordine sparsa, sed quibusdam interuallis stellæ modo radiatis eum ambientia: flores è suis pediculis deorsum dependent,Lilij diuisura,sed minores,colore purpureo obsoleto, purpureísque aliquot maculis splendentes, & staminibus eiusdem coloris in medio,quorũ foliola retrorsum reflexa in orbem ferè incuruantur: radices bulbosæ,veluti ex nucleis multis compositę, aurei vel flaui coloris, ex quibus fibræ dependent. Nascitur Lilium istud in multis Germanię locis, in siluis & mõtibus,Fuchsio & Gesnero testibus. Belgæ cum aliis Liliis in hortis habent. Floret sub finem Maij, aut Iunij initio, candida Lilia anteuertens. Fuchsius pro Asphodelo fœmina depinxit. Tragus pro Hyacintho Poëtarum. Est Herbariorũ Hemerocallis. Peruenusta alia planta à quibusdam Liliis rubris adnumeratur,quæ florem vnum pulcherrimè & suauissimè rubentem profert,magnum instar Lilij rubri, quam Turcico vocabulo *Tulipam* vocant:de qua cum Tulipis aliis dicemus.Dodonæus Lilia alia purpurea proposuit.Vnum maius,caulibus proceris, longis,sæpe altioribus quàm Lilij albi:foliis nigrioribus & angustioribus,circa caulem multis,ante eius exortum nullis: flores summo caule erumpunt copiosi,decem,duodecim,aut plures, vsque ad decem & octo,& viginti,alij super alios incerto ordine digesti,Lilij alterius forma & magnitudine,colore rubro ad croceum inclinante, multis, exiguis, nigris quasi punctulis, literarum quarundam veluti rudi- De florib. ca.33.& 35.

MARTAGON, Matth.

LILIVM Purpureum maius, Dodonæi.

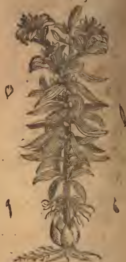

inentis resperſi: radices Bulbi magni ſunt, ex multis quoque nucleis, vt Lilij candidi, ſed maiores. Dodonæus etiam Hyacinthum ſcriptum & Comoſandalon nuncupat, Fuchſius Lilium croceum, Lobellius Lilium cruentum, alij ſilueſtre Lilium. Eſtq; aut Hemerocallis, aut eius congener. Negat tamen Dodonæus Hemerocallidem eſſe: cùm enim Hemerocallis, auctore Dioſcoride, in ſingulis apophyſibus tres, aut quatuor flores proferat colore valde luteo, Lilium autem iſtud apophyſes, id eſt, ramulares propagines nullas habeat, & flores in caule non modò tres, aut quatuor, ſed non rarò decem & octo, & viginti, coloris non lutei, ſed purpurei crocei, Hemerocallis dici non poteſt, quin potiùs Lilium, quod Dioſcorides πόρφυρον vocat, Plinius rubens. At hæc de apophyſibus & florum numero ratio leuis eſt momenti, vt ait Pena: nam ſi quis Lilium candidum contempletur interdum exortus iſtos edere, in quibus aliquãdo complures flores congeſti ſunt, interdum ſinguli, non magnopere refragabitur. Alterum purpureum Lilium minus, caule eſt multò breuiore, cubitali, videlicet tantùm, aut minori: foliis ſimiliter nigricantibus, anguſtioribus & minoribus. Flores è ſummo caule erumpunt, ſinguli tamen ſuis pediculis, modò breuoribus, modò longioribus inſidentes, coloris quoque purpurei crocei, notulis ſimiliter quibuſdam nigris, & perquàm exiguis ornati, Lilij etiam diuiſura, ſed paulò minores: pro radicibus & minores Bulbi ſunt, ſupra quos & infra fibræ adhærent. Floret ſub finem Maij, reliqua Lilia ante-

LILIVM Cruentum bulbos gerens, Lobellij.

LILIVM Cruentum aliud, Lobellij.

cedens. Lilium iſtud Dodonæus Ouidij Hyacinthum eſſe credit. Hæc duo Lilia cultu tantùm diſtare videntur, vt maius ſatiuum ſit, minus agreſte. Neutrum verò purpureo eſt flore, ſed colore corticis mali aurei. Quædam alia pulcherrima Lilia Lobellius picta dedit. Prius eſt Lilium cruentũ bulbos gerens, ſummo alis diuiſo, cui flores rutilant, & bulbos nucleis ſtipatos profert. Alterum, Lilium cruentum, Lilio purpureo maiori minus, flore Martagi rutilo, & ſecundùm caulẽ ſeſquicubitalem bulbulis a medio ad ſummũ vſq; ornatũ. Tertiũ, Lilium Perſicũ, vulgò *Pennachi*

LILIVM Persicum, Lob. *CORONA Imperialis, Dod.*

nachi Persiano, quod rarius Germaniæ, Galliæ & Angliæ: Lierę solùm Belgarum visitur, inquir, in horto amœnissimo, stirpiúmque exoticarum ditissimo generosi viri Ioannis Dilfij. Caulis est ternûm cubitorum, quem fusè ambiunt folia ex cæruleo virentia, mucronata, Liliis cruentis paria: flores nutantes, nolarum effigie obsoleta purpura nigricant: radix bulbosa, fissa, minimè squamis loricata, albida, auersa parte sessilis & plana porrectis subtùs, obscurè flauentibus. Nec multũ à Liliis differt Chalcedonicũ Lale, quod supradictis Belgij hortis prouenit, sesquipedem alto caule, foliis longioribus Lilij montani. Flores rubentes, nutantes Lilij Persici ritu nolarũ figura, quales pictura docet, se non potuisse obseruare ait: caulem quidem edidisse, sed qui summo statim marcescere cœpit. Radix cepacea cõcretione tetri & virosi Colchici, vti tota planta, odoris. In Belgium missum Lale, Turfani & Coronæ Imperialis nomine. Myconus plantam aliam ex Hispania misit, quàm Lilium polyrrhizon nominauit. Lilium quidẽ, quòd florũ figura, colore, dulci & glutinoso sapore Liliũ albũ referat: polyrrhizon à radicum copia. rectè, an secùs, id peritis Herbariis æstimandũ relinquens. Herba hęc Hastulã regiam prorsus æmulatur, siue folia cõsideres, quæ illius foliis adeò similia sunt, vt priusquàm florere incipiat, Hastulæ regiæ esse dicas. Radices multas habet non admodum crassas, albas, huc & illuc sparsas, nõ multũ in terram demissas, dulces, glutinosas: ex quibus caulis erigitur, sæpius duos cubitos altus, cauus, sine medulla, in quo flores candidi, Lilij effigie, odorati, multò ramẽ minores,

LILIVM Polyrrhizon Myconi, Phalangium quorũdam.

stamina quædã lutea intus habentes: semen in vasculo triangulari cõclusum, nigrũ, triquetrũ. Nascitur in montibus, sed terrenis humidisque locis, quãdoq; iuxta fluenta. Quibusdã Phalangium videtur esse, aut Phalãgij genus, diuersum à Phalãgij icone quã Matthiolus dedit. Ex Lilij flore, vt scribit Dioscorides, vnguentũ fit, quod ab aliis Lirinũ, ab aliis Susinum appellatur, ad emolliẽdos neruos, priuatimq; vuluarũ duritias aptũ. Folia herbæ illita serpentiũ morsibus subueniunt, feruefacta ambustis prosunt, eadem in aceto cõdita vulneribus opitulantur. Succus foliorũ cũ aceto & melle in æreo vase coctus, cõtra vetusta vlcera & recẽtia vulnera medicamẽtum fit. Radix assa, aut cũ rosaceo trita ambustis medetur, vuluã emollit, mẽstrua ducit, & vlceribus cicatricẽ inducit. Cũ melle subacta neruorum præcisionibus & luxatis auxiliatur. Alphos, lepras, furfuresq; emẽdat. Achores absterget, faciemq; expurgat, & erugat. Testiculorũ inflammationes trita cũ aceto, aut Hyoscyami foliis & farina tritici demulcet. Semẽ cõtra serpentiũ morsus potũ valet. Illinuntur erysipelatibus se-

Lib.3.c.99. *Vires & Temper.*

Li.21. c.19. men & folia cũ vino trita. Vsum Lilij medicũ etiam Plinius prolixè exposuit his verbis. Lilij radices multis modis florẽ suũ nobilitauere, contra serpentiũ ictus ex vino potæ, & contra fungorũ venena. Propter clauos pedũ in vino decoquuntur, triduoq; nõ soluũtur. Cũ adipe, aut oleo decoctę, pilos quoq; adustis reddũt. E mulso potæ inutilẽ sanguinẽ cũ aluo extrahunt, lieniq;, & ruptis vulsis prosunt, & mensibus fœminarũ. In vino verò decoctę, impositæq; cum melle, neruis præcisis medentur. Lichenas, & lepras, & furfures in facie emẽdant, erugãt corpora. Folia in aceto cocta vulneribus imponũtur: epiphoris testium in melle cũ Hyoscyamo & farina tritici. Semen illinitur igni sacro, flos & folia vlcerum vetustati. Succus qui flore expressus est, ab aliis mel vocatur, ab aliis Siriũ, ad emolliendas vuluas sudoresq; faciẽdos, & suppurationes coquẽdas. Vbi pro Syriũ, Seiræum, quasi sapã Dalechãpius legit: Cornarius falsò legi putat, Mel vocatur, & legendũ esse, Phaselinũ
Li.13. ca.41. vocatur, ab aliis Syriũ, ex eodẽ Plinio demõstrat, qui hunc locũ citat alibi his verbis. Lirinũ, quod & Phaselinũ & Syriũ vocauimus, renibus vtilissimũ est, sudoribúsque euocãdis, vuluæ emolliẽdę, cõcoquendisq; intus: quo tamen loco Dalechãpius legit, Lirinõ, quod & Melinũ & Seiræũ vocamus. Sed & laudatissimũ in Laodicea Syrię, & mox in Phaselide Liliũ esse Plinius ipse dixit loco à nobis primùm
Li.7. simpl. adducto. Galenus distinctiùs hæc declarat. Lilij flos, inquit, temperaturã mistam obtinet, partim ex tenui, partim ex terrena essentia, ex qua vtrũq; habet, vt gustu sit amara, partim ex aquea, eaq; tẽperata. Itaque etiã quod ex ea cõficitur oleum, citra morsum digerẽdi, simulq; emolliẽdi facultatẽ habet: vnde fit vteri duritiei aptissimum. Porrò radix foliaq; per se trita desiccãt & abstergunt, & digerũt moderatè: proinde ambustis quoq; cõpetunt. Radicẽ ergo tostã, deinde cũ rosaceo contritã, ambustis, quoad obducatur cicatrix, imponũt: quippe cũ alioqui & aliorũ vlcerũ omniũ bonũ sit inducẽdæ cicatrici remediũ. Quinetiã neruos emollit, mensesq; prouocat. Folia verò præcoquẽtes, & ipsa ad obductã vsq; cicatricẽ imponũt, non in ambustionibus dũtaxat, sed aliis quoq; vulneribus. Sũt & qui aceto ea cõdiẽtes,

ad vulneta

ad vulnera suo tempore vtuntur. Plus tamen inest abstergentis facultatis in radice quàm in foliis: quanquam tamen nec in ea ipsa multùm insit: nam primi ordinis abstergentium est medicamentum. Itaque cùm aut vitiligines, aut psoram, aut lepram, aut achoras, aut aliquid id genus extergere volumus, commiscemus ei aliquid aliorum medicamentorum validius extergentium, cuiusmodi est mel. Cæterùm si id moderatè illi ac conuenienter admisceatur, & ad neruorum diuisiones competit, & ad alia vniuersa, quæ valenter exsiccari postulant absque morsu. Imposuimus verò etiam quandoque & foliorum succum cum aceto & melle coctum. Quinque partibus succi plus vtroque erat, atque insigne medicamen ad omnia ea quæ exsiccari postulant absque morsu: ceu vulnera omnia ingentia, & maximè quæ in capitibus musculorum eueniunt, tum ea quæ nimis mollia sunt & diuturna, atque ægre ad cicatricem perducuntur. Tradit Matthiolus elixam Lilij radicem, veteri axungia exceptam & illitam, pedū clauos tollere, sed ante triduum remoueri non debere. Eandem ex adipe & oleo adhibitam fluxos pilos replicare: cum mulso autem potam, sanguinem extra vasa concretum per aluum eiicere, suppurationes moliri & concoquere, & duritias quascumque emollire. Stillatitiam florum aquam dari vtiliter potandam ægre parturientibus, & ad pellendas secundas addito croco & cassia. Oleum quod ex floribus paratur, valere ad omnes frigidos neruorum morbos, nempe ad conuulsiones, & resolutiones: præstat item ad emollienda articulorum impedimenda, & scirrhosos quoscunque tumores. Illinitur quoque puerperis vteri dolore languentibus, addito oleo è Lini semine, præsertim cùm succida lana iis calidis imbuta ventri superponatur. Additur clysmatibus cùm induratas fæces mollire fuerit opus. Lilia, quæ diu in oleo macerata fuerunt, illita, priùs calefacta, apostemata calida citra dolorem maturant ac digerunt, præsertim ea quæ sunt in articulis. In cap. 99. lib. 4.

HEMEROCALLIS. CAP. II.

GRAECIS ἡμεροκαλλὶς & ἡμεροκαλλὲς, Latinis similiter Hemerocallis & Hemerocalles dicitur, Gazæ Elium, Italis *Giglio saluatico*, Gallis *Lys sauuage*. Hemerocallis, vt describit Dioscorides, folia & caulem habet Lilio similia, Porri modo viridia: flores in caule per singulas propagines terni aut quaterni erumpunt, Lilij diuisura quum hiare cœperint, colore perquàm pallido (Græcè legimus, τὴν δὲ χρόαν ἰσχυρῶς ὠχρὰν, id est, colore valde ochreo. Ochra autem, teste Dioscoride, μήλινα est, id est, lutea, & melior quæ saturata. Quare colorem florum Hemerocallidis Dioscorides intelligere videtur saturatè luteum, non valde pallidum:) radix est bulbosa valde magna. Plinius Hemerocalles inter ea, quę folio tantùm coronant, numerat. Alio in loco, Hemerocalles, inquit, pallidum è viridi & molle folium habet, radicē odoratam & bulbosam. Quæ de Hemerocallide Dioscoridis accipienda esse perspicuum est. Theophrastus suffrutices coronarios recenset, Rosam, Violam, Iouis florē, Amaracum, Hemerocalles, item Serpyllum, Sisymbrium, Helenium, Abrotonū. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, inquit, ξυλώδη καὶ μικρόφυλλα. διὸ καὶ φρυγανικά. Id est, Omnia hæc lignosa sunt, & minutis foliis constant. Quare suffructices sint. Et alio in loco, τὰ δ' ἄλλα ἄνθη, inquit, τὰ προειρημένα, πάντα σπείρεται, οἷον ἰωνία, διὸς ἄνθος, ἶφυον, φλὼξ, ἡμεροκαλλὲς. ταῦτα γὰρ αὐτὰ, καὶ αἱ ῥίζαι ξυλώδεις. Id est, Reliqui autem omnes suprà dicti flores semine exeunt, vt Viola, Iouis flos, Iphyum, Phlox, Hemerocalles. Nam & ipsa, & eorum radices lignosæ sunt. Ex quibus intelligere licet, Hemerocalles Theophrasti radice lignosa, ab Hemerocallide Dioscoridis bulbosa dissidere. Athenæus ex Theophrasto Hemerocalles inter coronarios flores numerari scripsit. τοῦ δ' ἡμεροκάλλους καλουμένου ἄνθους ὁ τὴν μὲν νύκτα μαραίνεται, ἅμα δ' τῷ ἡλίῳ ἀνατέλλοντι θάλλει. Id est, Hemerocallis florem nocte tabe-

Nomina. Lib. 3. c. 110. Forma. Lib. 5. c. 68. Lib. 21. c. 10 Lib. & c. 21. Lib. 6. hist. cap. 1. Lib. 6. hist. cap. 6. Lib. 15. Dipnos.

scere, oriente sole pullulare. Quod sic intelligendum, florem hunc noctu contrahi collabiq; in sese, diu verò sese explicare, ac veluti reuiuiscere: quod Solisequiis

HEMEROCALLIS prior, Matthioli.

HEMEROCALLIS altera, Matthioli.

In c. 120. lib. 3. & Heliotropiis cæteris accidit. Matthiolus Hemerocallidem nusquam non in Italia prouenire tradit, circa messem in aruis inter segetes, in pratis, in montibus, & in vallibus, aureo colore micantem, Lilium siluestre vulgò dici: radice niti bulbosa, Lilio hortensi simili, sed alio colore: flores suo tempore dehiscentes fulgentis auri modo rutilare, quem colorem perquàm pallidum perperàm appellat, nec eum intelligit Dioscorides, cùm dicit χρόαν ἰσχυρῶς ὠχρὰν, colorem valde ochreum, quem saturatè luteum à Dioscoride intelligi diximus. Hemerocallidis genus alterum idem Matthiolus facit, specie quidem superiori simile, sed radice ex multis & paruis coagmentata bulbis, floribus aliam diuisuram habentibus, vt eius pictura demonstrat. Priorem Hemerocallidem superiori capite diximus esse

De florib. cap. 33. Lilium purpureum maius Dodonæi, qui huic Hemerocallidem aliam substituit, Lilium videlicet non bulbosum. Cuius duo reperiuntur genera, florum colore discreta. Vni flos luteus: alteri in rubro dilutiori purpureus. In lutei genere flos vnius minor, alterius paulò maior est: vterque tamen purpureo minor, qui maximus est, & Lilio candido magnitudine ferè par. Sunt autem Lilio non bulboso folia oblonga & angusta, Porri aut Asphodeli foliis similia: caulis cubito altior, rotundus, læuis, absque foliis, superiùs in apophyses duas vel quatuor diuisus: in quorum singulis flores tres aut quatuor, Lilium forma & diuisura referentes, colore in vno quidem ochræ, id est, vt diximus, luteo, in alio rubro purpureo, cuius tamen medium floris luteum est. Post flores crassæ, triangulares gignuntur siliquæ, in quibus semen nigrum & splendens, Pæoniæ fœminæ simile, sed minus. Radices subsunt non bulbosæ, sed veluti Asphodeli lutei, multæ, oblongæ, cohærentes, & vni quidem, cui videlicet flores maiores & purpurei, crassiores nodosioresque: alteri verò minoris floris, tenuiores & longiores, è quarum annexis fibris quædam crassiores

LILIVM Non bulbosum, Hemerocallis Dodo.

LILIVM Rubrum non bulbosum.

flores serpunt, quibus non secùs ac Asphodelus luteus in plures plãtas facilè multiplicatur. Peregrinum Belgio istud Lilium est: floret ante Lilia candida. Lilium luteum nonnulli appellant, sed rectiùs Lilium non bulbosum dici Dodonæus putat: alij Liliaginem: plerique Liliastrum: Pena & Lobellius Liriasphodelum luteum Liliflorum: veteres, inquit Dodonæus, Hemerocallida, quia caules non bulbosi Lilij in propagines seu ramulos distribuuntur, singulíque flores tres aut quatuor promunt, & eos quidem ochræ colore in vno genere. Iam & porphyranthes Hemerocallis nominata reperitur: quæ appellatio purpurei floris non bulboso Lilio conuenit. Quæ omnia non bulbosum Lilium Hemerocallida legitimam esse perspicuè ostendunt. Quod verò tribuit Dioscorides Hemerocallidi radicem bulbosam, innuit istud, inquit, apud Dioscoridem Hemerocallidis descriptionem deprauatam: vel enim superuacuorum scilicet, & veritati repugnãtium adiectione ampliatam, vel duorum Liliorum descriptiones in vnam contractas. His rationibus Hemerocallidem suam asserere nititur Dodonæus. Herbarij tamen Matthioli Hemerocallidem magis amplectuntur. Lilio non bulboso est persimilis planta hîc appicta, Lilij rubri non bulbosi nomine meritò donanda: radicibus duntaxat differt, quas multùm fibratas habet. His pulchrius Hemerocalles pictum damus. Semine ex Constantinopoli delato Lugduni in horto quodam Dalechampij industria creuit. rara hæc stirps, aspectu perelegans, Hemerocalles Constantinopolitanum phœniceum, vnico flore ab ipso appellata, è qua viua pictura hæc expressa est. Bulbum planè Lilij vel Hemerocallidis Matthioli pro radice habet, fibris plurimis capillata, ex qua erigitur caulis vnicus, cubitalis, teres, læuis, herbaceus, nodis & geniculis distinctus: è nodis singula folia, ex singulis geniculis modò bina, modò quaterna, rariùs terna prodeunt, caulem ambientia, Lilij foliis similia, sed minora & acuminatiora. In caulis summo vertice vnicus flos emicat, qui sex foliis constat, striatis, florum Lilij speciem referentibus, nisi minora essent, & colore phœniceo pulcherrimo: ex quorum medio sex apices sese exerunt phœnicei, staminibus pallidis

pallidis nixi, & media intet ipſos claua apicum ſtaminibus concolor. Verùm non tam venuſtus eſt flos tum ſpecie, tum colore, quàm ſtructura,& foliorum ſitu admirandus. Non enim quemadmodum floris Lilij iam hiantis folia ſolummodo terram verſus inclinata & repanda ſunt,ſed ita foras inflexa & intorta, vt ipſorum caeumina omnia in idem quaſi centrum coëant in ipſius caulis vertice, vnde primùm exiere, apicibus ex ipſo floris vmbilico foris pendulis, qui in Lilio & ſimilibus recti ſtant. Hemerocallidis radix trita,auctore Dioſcoride, trita pota,aut cum melle & lana in peſſo appoſita,aquā educit & ſanguinem:folia trita impoſita mammarum ex partu & oculorum inflammationes mitigant. Radix & folia ambuſtis commodè imponuntur. Plinius, Hemerocallidis radix cum melle impoſita ventri, aquam pellit, & ſanguinem etiam inutilem : folia epiphoris oculorum, mammatúmque poſt partum illinuntur. Quæ eadem ſunt cum iis quæ ex Dioſcoride diximus, niſi quòd radix ventri imponenda non eſt, vt Plinius dicit, ſed ad vterum apponenda in lana cum melle, vt peſſus fiat, vt Dioſcorides ait, σὺν μέλιτι ἐν ἐρίῳ προστεθεῖσα πεσσὸς ἐστιν ὑδραγωγὸς, καὶ αἱμαγωγός. Galenus Hemerocallidis radix, inquit, ſimilis eſt Lilij radice & ſpecie & viribus. Prodeſt non ſecus atque illa igni ambuſtis:nam & leuiter diſcutit, & nonnihil repellit.

HEMEROCALLES Conſtantinopolitanum Phœniceum vnico flore.

Lib.3.c.120

Vires.

Lib.& c.21

BVLBVS. CAP. III.

Nomina *Genera.* Lib 7. hiſt. cap.13.

BOΛΒΟΣ Græcis,Bulbus Latinis,Arabibus *Baſar*, *Alzir*.Bulbi eſculenti,qui βολβὸς ἐδώδιμος, & vomitorij,qui βολβὸς ἐμετικὸς dicitur, tantùm meminit Dioſcorides.Theophraſtus plura genera poſuit. τῶν βολβῶν, inquit, ὅτι πλείω γένη φανερόν. καὶ γὰρ τῷ μεγέθει, καὶ τῇ χρόᾳ, καὶ τοῖς σχήμασι διαφέρουσι, καὶ τοῖς χυλοῖς. ἐνιαχοῦ γὰρ οὕτω γλυκεῖς, ὥστε καὶ ὠμοὺς ἐσθίεσθαι, καθάπερ ἐν χερρονήσῳ τῇ ταυρικῇ. Id eſt, Multa eſſe bulborum genera conſtat : differunt enim magnitudine,colore,figura,ſucco : nam quidam adeò ſunt dulces, vt crudi comedantur,quemadmodum in Cherroneſo Taurica. Et paulò inferiùs. πλείω δὲ καὶ τὰ βολβώδη, καὶ ἐλάττω (Gaza legit καὶ οὐκ ἐλάττω) ταῦτα δὲ καθάπερ τὸ λευκόιον, καὶ βολβίνη,

Cap. 16. καὶ ὁ πιτίων, καὶ κύιξ (Lege κόιξ, quemadmodum apud eundem Theophraſtum lib.1.

Lib.10. & apud Pollucem legimus) καὶ τρόπον τινὰ τὸ σισυρίγχιον. βολβώδη δὲ ταῦτα, ὅτι στρογγύλα ταῖς ῥίζαις, ἐπεὶ τοῖς τε χρώμασι λευκά, καὶ οὐ λεπυρώδη. ἴδιον δὲ τοῦ σισυριγχίου, τὸ τῆς ῥίζης αὐξάνεσθαι τὸ κάτω πρῶτον, ὃ καλοῦσι χειμῶνα (Emenda πρῶτον, κατὰ χειμῶνα) τοῦ δὲ ἦρος

Lib.19. c.5. ὑποφαίνοντος (Plinius addit, τοῦ δὲ ἦρος ὑποφαίνοντος τοῦ ἴου) τοῦτο μὲν ταπεινοῦσθαι, τὸ δὲ ἄνω τὸ ἐδώδιμον αὐξάνεσθαι. Id eſt, Plura autem ſunt Bulboſa, nec iis pauciora, veluti Viola alba,Bulbine,Opition(ſic legit Gaza)Coix,& quodammodo Siſyrinchium.Bulboſa autem hæc ſunt, quòd radices habeant rotundas, colore candidas, & non ſqua-

Lib. 19.c.5. moſas.Quæ ſic conuertit Plinius. Bulborum genera differunt colore,magnitudine,ſuauitate: quippe cùm quidam crudi mandantur,vt in Cherroneſo Taurica. Et paulò pòſt.Genera Græci hæc fecere.Bulbinen,Setanion,Pition,Acrocorion,Siſyrinchium.

rinchium. In hoc mirum, imas eius radices crescere hyeme, verno autē cùm apparuerit viola, minui & contrahi, tum deinde Bulbum pinguescere. Ex quorum locorum cōparatione perspicuum est vtriusuis auctoris locos corruptos esse: nec enim Setanion Bulbum, nec acrocorion Theophrasti exemplaria habent. Idem Plinius Catonem Megaricos Bulbos celebrare ait. Deinde cùm tantæ suauitatis esse in Cherroneso Taurica natas dixisset, vt crudi mandantur, post hos, inquit, in Africa nati maximè laudantur, mox Apuli. Est & hic obseruandum, Bulbum esculentum & vomitorium propriè Bulbos appellari. Verùm generaliter omnes olerum radices, quæ similitudinem Bulbi habent, Bulbos dici. Sic Celsus. Ex oleribus valētiora Rapa, Napiq; & omnes Bulbi, in quibus Cepam quoq; & Allium numero. Quare Theophrastus loco citato non βολβὸς, sed βολβώδη appellat. Id verò magis mirum quod de lanigeris bulbis Theophrastus prodidit his verbis. μεγίστη δὲ καὶ ἰδιωτάτη διαφορὰ τῶν ἐριοφόρων. ἔστι γὰρ τι γένος τοιοῦτον, ὃ φύεται ἐν αἰγιαλοῖς. ἔχει δὲ τὸ ἔριον ὑπὸ τοὺς πρώτους χιτῶνας. ὥστε ἀνὰ μέσον εἶναι τοῦτο τε ἐδωδίμου τοῦ ἐντὸς, καὶ τοῦ ἔξω. ὑφαίνεται δὲ ἐξ αὐτοῦ τὰ πίλια (Athenæus & Pollux legunt πόδεια, Plinius interpretatur mapalia) καὶ ἄλλα ἱμάτια. διὸ καὶ ἐριῶδες τοῦτο, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐν Ἰνδοῖς τριχῶδες. Id est, Maxima autem & maximè propria differentia est lanigerorum. Est enim tale quoddam genus in litoribus nascens. Lanam sub primis tunicis habet, ita vt in medio sit eius quod edule est tum internum, tum externum. Texuntur ex ea & rogæ (Sic πόδεια vertit Gaza, Bayfius fascias pedum, seu fascias crurales) & alia vestimenta: est enim id lanosum, non quemadmodum apud Indos capillaceum. Qua de re Plinius ita scribit. Theophrastus auctor est, esse Bulbi genus circa ripas amnium nascens, cuius inter summum corticem, eámque partem qua vescuntur, esse laneam naturam, ex qua mapalia vestésque quædam conficiuntur. Sed neque regionem in qua id fiat, neque quicquam diligentius, præterquàm Eriophoron id appellari in exemplaribus, quę quidem inuenerim, tradit. Ex his colligas, multa quondam genera Bulborū fuisse omnibus nota, quod Dioscorides de esculento Bulbo dixit, cuius ob id descriptionem prætermisit, nobis verò ignota: quia, vt ait Pena, non secùs atque Asphodeli, Bulbi plerique omnes edi mortalium luxu & mollitie desiere, præsertim Europæis regionibus, seu fuerint gustu minùs commendabiles aut vtiles quàm Bulbacea multa, Porrū, Cepæ, Allia, & similia: viscidi enim sunt omnes & muccosi, & plerique insulsi, & magis ad excipienda condimenta, vt Hyacinthi multi, & Galenicus Asphodelus, quàm ad condiendum apti. Quare ex Dioscoride diuinare seu coniectari potiùs licet, quàm asseuerare quid sit esculentus Bulbus: pro quo Ascaloniam cepam, de qua dicemus, Officinæ vsurparunt, quòd venerem stimulare vulgò dicatur, quod de Bulbis antiquitas prodidit, vt Martialis cecinit his versibus.

Cùm sit anus coniux, & sint tibi mortua membra,
Nil aliud, Bulbis quàm satur esse potes.

Bulbi nusquam hodie in hortis coluntur: quare satiùs caremus. Siluestres multiplices sunt: quidam edules, quanquam paucis, nempe Græcis & Apulis, eo satiùs deteriores quòd nullo cultu mansuescant. Gignuntur passim ac in segetibus, radice bulbosa, cortice subrufo, (quamobrem quidam Pancratium esse putauerunt) altè defossa: foliis Porri, longis & latis: caule tereti, nudo: flore per initia racemoso, paulatim sese dispescente purpureo: semine paruo, nigro, in loculis triangulis, primis Bulbi tunicis subamaris, vt in Bulbina, media cartilagine dulciore. Huius picturam pro Hyacintho primo Matthiolus, Fuchsius, & Tragus exhibuerunt: floret Aprilis initio iam deflorescente Bulbina. Horum flores rustici nostrates sertorum manipulis, quos in foro vendunt, immiscent, ob purpurei floris venustatem. Allium est caninum Dodonæi, quem Bulbum esculentum & hortensem vocat, quòd alibi in siluis, in Belgio non nisi in hortis cultu nascatur. Non est tamen

Allij

Lib. 19. c. 5.
Lib. 2. c. 18.
Lib. 7. hist. cap. 13.
Lib. 19. c. 2.
Lib. 19. c. 2.
In Aduers.
Bulbⁱ esculētus multorum.
Locus.
Forma.
In cap. 58. lib. 4.
Cap. 313. hist.
Lib. 2. c. 79.
Lib. 5. hist. cap. 76. & De florib. cap. 42.

BVLBI esculenti genus maius, Dodonæi. Hyacinthus, Matth.

Allij species aliqua, inquit, sed Bulbi esculenti genus quoddam, veluti Bulbina, cui certè simillimus est: Bulbo enim Bulbina rubet, & porri folia habet, Plinio auctore. Videtur autem hæc ex Africa Bulbus esse, quem Afrum cognominant: huius enim Dioscorides πυῤῥὸν, id est, rufum Bulbum esse ait. Huic adiunxit Bulbi esculenti genus minus illi simile foliis, floribus & radice, nisi minus esset. Tragus Hyacinthum exiguum vernum appellat, Germani *Hundtszwibel*, vel *Hundtsknoblauch*, hoc est, Cepam caninam, vel Allium caninum. Prius genus peritis Bulbus silvestris Plinij Pericarpus videtur esse, sic dictus, quòd fructus caulem cingat & ambiat: alterum genus Bulbina, herba, inquit Plinius, por raceis foliis, rubicundo Bulbo. Ex eodem Dodonæo Bulbũ alium hîc depinximus foliis Allij siue Porri, paucioribus, videlicet vnico aut duobus duntaxat: caule rotundo, cauo, dodrantali: mulris, sinuatim emicãtibus floribus luteis, speciosis, sex foliolis ex calatho stellatim radiatis, capillo intus croceo, capitulo seu siliqua floribus delapsis triãgulari, seminibus plena: radice totunda ceu Cepa siue Allium, citra odorem glutinosa. Multis Germaniæ locis crescit, sabulosis & vmbrosis, atque circum conualles & riuulos, nonnunquam in sepibus. Per initia veris Aprili & Martio mensibus erumpit: ac statim deinde euanescit. Quomodo veteres nuncuparint, hactenus incompertum esse ait. Sunt qui

Lib.2.c.79.

Lib.25.c.10.

Lib.20.c.9.

BVLBI esculenti genus minus, Dodonæi.

BVLBVS siluestris Fuch. & Dodonæi.

Bulbinam

Bulbinam vocent, alij βολβὸν ἐδώδιμον, id est, Bulbum esculentum. Quorum sententia illi & peritis herbariis haud placet. Quare Bulbum siluestrem nominauit quemadmodum & Fuchsius, Germani *Feldszwibel*, id est, Cepam agrariam siluestrem. Ruellius Bulbum siluestrem prior nuncupauit, quem rura Gallica, quòd radice & foliis Porrum imitetur, Porrion vocant. Quibusdam Theophrasti Perdicium esse placet, quod radices crassas habet, & plures radices quàm folia, multis in vnam acetuatis. Dictum est autem Perdicium, quòd perdices ad id se volutent, terrámque suffodiant. Non desunt qui vomitorium Bulbum esse credant, quòd vsu compertum sit radicis decoctum vomitiones ciere, & aluum valenter ducere, non dissentiente Dioscoridis delineatione, scribentis Bulbum vomitorium folia habere lori modo latiora, & multò longiora quàm Bulbus esculentus: radicem similem Bulbo, cortice nigro. Quæ si per se edatur, vel decoctum eius bibatur, vesicæ malis medetur, & vomitiones mouet. Matthiolus Bulbum alium vomitorium depinxit tantùm, & sine vllis notis nudam imaginem eum nominis inscriptione exhibuit. Alij Hyacinthi speciem esse statuunt. De quo fusiùs differemus capite proximo de Hyacinthis. Dodonæus hunc ex esculentorum Bulborum genere esse censet, & Bulbum vomitorium ab isto planè diuersum describit, de quo in Narcissis dicemus. His Bulbis idem Dodonæus Leucanthemum addit. Sed cùm Ornithogalon legitimum Dioscoridis esse putet, de eo magis idoneo loco tractabimus. Bulbum alium ex Dalechampio hîc proponimus, quem æstiuum meritò cognominar. Gignitur in sabuletis aridissimis & perflatis: radice mali instar rotunda, subter fibrata cepæ modo, gustu lenta, & pauxillulum acri cùm diu mansa fuerit: foliis multis angustis, tenuibus, croco similibus, tres digitos longis: caulibus tribus aut quatuor ex interiore Bulbi rima nascentibus, vt in Colchico, quatuor digitos altis, flosculis plenis, ex purpureo rubentibus: semine anguloso, paruo, nigro, gustu perquàm amaro & subacri in loculis oblongis, triangularibus. Scillæ modo sub finē Iulij Augusto toto & Septembri ante foliorum exortum hæc planta caulem florémque gignit: nec priùs exeunt folia, quàm dilapso flore conceptum semen fuerit. Hyacinthum quidam esse credunt. Sed ab eo plurimùm dissidet, quòd aduētante Vere ad Februarij finem, Martij've principium Hyacinthus floreat, hic verò Bulbus desinēte Iulio, Augusto toto & Septembri: quòd duo

Ca. Go. hist.

Li. 1. cap. 11.

Li. 2. c. 166.

Bulbus Vomitorius.

De florib. cap. 52.

De florib. cap. 53.

Bulbus æstiuus.

Locus.

Forma.

Tempus.

BVLBVS Vomitorius, Matthioli.

BVLBVS Aestiuus Dalech. Tiphyum Theophrasti.

MMM

aut ſummum tria folia Hyacinthus edat, hic verò plura quàm octo, graciliora, anguſtiora, breuiora: quòd Hyacinthi flos emergat poſt folia, huius verò flos cum caule ante folia exoriatur. His adde, Hyacinthum vmbroſis ſiluis, humidis ſepibus, locíſque aliis vdis gaudere, Bulbum hunc ſicciſſimis, ſqualidiſſimis, apricis, ventóque expoſitis. Iam verò vnico tantùm caule Hyacinthus aſſurgit, hic verò duobus, tribus, quatuor. Poſtremò paucis diebus florem Hyacinthus retinet, hic menſem integrum, atque etiam diutius: qui flos in Hyacintho omnino purpuraſcit, in hoc Bulbo in purpura rubet. Sunt qui Bulbum hunc Theophraſti eſſe coniiciant, quòd florem ante folia promat. Bulbos ἐριοφόρους diximus eſſe ex Theophraſto, qualem Belgij ſe in horto Ioannis Brancionis vidiſſe refert Dodonæus. Bulbus erat qualis ceparum ex multis tunicis compactus, inter quos lenta quædam veluti lanugo reperitur. Iconem Parauio ad ſe à Cortuſo miſſam fuiſſe ait, quam hic in nullo mutatam, nec vllo modo mutilatam expreſſimus. Sed hanc commentitiam eſſe veri & gemini Bulbi Eriophori pictura demóſtrat, quam fidus & accuratus rei herbariæ ſcriptor Cluſius expreſſit, qui eundẽ etiam Bulbum deſcripſit his ferè verbis. Habet folia multa oblonga, Hyacinthini, ferè ſimilia, minùs carnoſa & ſucculẽta, duriora tamen, viridia, mucronata, ſapore ingrato, quibus minutiſſimè etiam confractis, tenuia quædam fila inſtar telæ araneorum diduci poſſunt. Ex horum medio caulis exit cubitalis aut amplior, rectus, Scillini caulis æmulus, læuis, nudus, vireſcens, ſuperiore vero parte ad cæruleum colorem tendens: in ſummo veluti oblongam ac denſam fert ſpicam, in denos vel plures verſus diſtinctam, viridem primùm, ſed paulatim (dum ſeſe explicat in flores) cæruleum colorẽ contrahentem: conſtant flores ſenis foliolis ſtellatim expanſis, triangulo vmbone in medio protuberante, Hyacinthi autumnalis floribus propemodum ſimiles, inodori, colore cum ſuis pediculis cęruleo, & internis ſtaminibus, quorũ apices initio purpurei ſunt, & vbi ſeſe explicarunt, veluti palleſcente quadam farina aſperſi. Incipit florere ab imo, vt Scilla ſolet, & reliqui magna ex parte Bulbi, qui flores racemi aut ſpicæ in modũ confertos habent. Semen ſe obſeruaſſe Cluſius ait, ſed flores admodum caducos ſtatim marceſcere cœpiſſe, & relictis in caule tantummodò pediculis decidiſſe. Radix craſſa & bulboſa eſt, ex plurimis tunicis contexta, alba, tomentoſa, & veluti aranearum

BVLBVS Eriophorus, Dodonæi.

Lib. 7. hiſt. c. p. 12.

Append. lib. purg. cap. 51.

Append. lib. ſtirp. Hiſpanic.

BVLBVS Eriophorus, Cluſij.

BVLBVS paruus vnifolius, Penæ.

nearum telis obsita, multos adnatos Bulbos habens, & crassis oblongísque fibris nitens. ἐριοφόρον nomen huic Bulbo inditum ob tomenti copiam, quòd lanæ modo in staminæ diduci potest. Hîc non omittendus Bulbus paruus vnifolius aut bifolius batrachoides Penæ, qui recto, gracili caule constat, palmari vel sesquipalmari, vnicum folium aut summũ duo in medio quasi centro sustinente, multis & altis incisuris radiatim diuisum Aconiti modo, in cuius medio quasi vmbilico flos vnicus, herbaceus pallénsque, Aprili & Maio cõspicitur, Ellebori prorsum, deinde semen siliquatum etiam stellatum, & effigie Ellebori: radicis Bulbus paruus, quãtus Fumariæ Plinij, admodum acris gustanti. Hunc collegisse se ait Pena in collibus Patauio vicinis, in quibus vipere capiuntur. His atteximus admirabiliorem Bulbum, nõ ἐριοφόρον, sed τριχώδη. De quo hæc legimus in Nauigationibus Italico sermone cõscriptis, inter quasdam insulas tantam stirpis elegãter expressæ copiam prouenire, vt naues hanc supergredi coactas quandoque remoretur. In fundo maris crescit, quatuordecim vel quindecim brachiorum longitudine, quatuor vel quinque altitudine extra aquam eminens, colore ceræ luteç, caule satis crasso, ex quo per interualla exoriuntur Bulbi, ex fastigiis capillitium quoddam emittentes. Radix est crassior, bulbosa, quamplurimis fibris capillata. Bulbus esculentus, vt docet Dioscorides, stomacho & aluo vtilis est, rufus, & qui ex Lybia defertur. Amarus verò & Scillæ similis stomacho vtilior est, & concoctionem adiuuat. Omnes Bulbi acres sunt, & calfaciunt, & venerẽ stimulant. Exasperant linguam & tonsillas: multùm nutriunt, carnes gignunt, inflationes pariunt. Ad luxata, fracta, articulorũ dolores, & surculos extrahendos illiti conducunt. Gangrænis & podagris cum melle & per sese, hydropicorumq; tumoribus & canũ morsibus similiter cum melle & pipere trito impositi prosunt. Sudores cohibent & stomachi dolores mitigant: furfures & achoras cum nitro tosto exterunt: sugillata & varos per se, aut cum oui vitello purgant, & lentigines cum melle aut aceto: fractis articulis vnguibúsque ex polenta medẽtur. Iidem calidis cineribus torrefacti tollunt ficos, item cum cinere è mænarum capitibus impositi. Cremati verò & cum alcyonio misti vitia cutis in facie, & cicatrices nigras in sole illiti emaculant: faciunt ad rupta, si cum aceto cocti edantur. Sed copiosiore eorum cibo abstinendum, quoniam neruos tentant. Plura de Bulbi viribus à Plinio prodita sunt his verbis. Bulbi ex aceto & sulphure vulneribus in facie medentur. Per se verò triti neruorum contractioni, & ex vino porrigini: cum melle canum morsibus: Erasistrato placet cum pice. Sanguinem idem eos sistere tradit illitos cum melle. Alij si è naribus fluat, coriãdrum & farinã adiiciunt. Theodorus & lichenas ex aceto Bulbis curat, & erumpentia in capite cum vino austero aut ouo. Et Bulbos epiphoris idem illinit, & sic lippitudini medetur. Aequè vitia

BVLBVS Marinus crinitus.

Marginalia: Bulbus Crinitus marinus. — Locus. — Forma. — Lib.2.c.65. — Vires & Temper. — Lib.20.c.9.

quæ ſunt in facie,eorum rubentes maximè(id eſt,ſilueſtres quibus cortex radicis ru bet)in Sole illiti, cum melle & nitro emendant:lentiginem cum vino,aut cucumi coƈto (cum melle vel aceto Dioſcorides.)Vulneribus quoque mirè proſunt per ſe, aut (vt Damion) ex mulſo,ſi quinto die ſoluantur. Iiſdem & auriculas fractas curat, & teſtium pituitas. In articulorum doloribus miſcent farinam. In vino coƈti illiti ventri duritiem præcordiorum emolliunt.Dyſentericis in vino ex aqua cæleſti tẽperato dantur.Ad conuulſa intus,cum Silphio pilulis fabæ magnitudine. Ad ſudorem tuſi illinuntur. Neruis vtiles, ideo & paralyticis dantur (contrà Dioſcorides monet à largiore eorum cibo abſtinendum , διὰ τὸ ἀπ?ιο? τοῦ νεὑρώδ??.) Luxata in pedibus qui ſunt ruſi ex his,citiſſimè ſanant cum melle & ſale. Venerem maximè Megarici ſtimulant.Silueſtres interaneorum plagas & vitia cum Silphio pilulis deuorati ſedant.Et ſatiuorum ſemen contra phalangia bibitur in vino Ipſi ex aceto illinuntur contra ſerpentium iƈtus. Semen antiqui bibendum inſanientibus dabant.Flos Bulborũ tritus crurum maculas varietateſque igne ƒaƈtas emendat.Diocles oculos hebetari ab iis putat. Elixos aſsis minùs vtiles eſſe adiicit,& difficilè cõcoqui ex vi vniuſcuiuſque naturæ. Bulbine traditur vulneribus mirè vtilis, duntaxat recentibus. Galenus Bulbum edulem frigidiorem & craſsiorem eſſe, lentumq́; ſuccum procreare ſcribit:nam & coƈtu difficilis eſt,& flatuoſus, & venerem prouocat. Attamen illitus ob amaritudinem ſimul & adſtriƈtionem, abſtergit ſimul & glutinat,atque etiam exſiccat. Bulbus vomitorius multò eſt calidioris temperaturæ. Veretrum,inquit Marcellus Empiricus, id eſt, Bulbus,quod eſt genus cepæ, in aceto decoquitur,idq́; acetum ore continetur,vt mobilitas dentium ſiſtatur.

Lib. 6. ſim.

Cap. 11.

HYACINTHVS. CAP. IIII.

Nomina Lib. 4. c. 58. Lib. 6. hiſt. cap. 7. *Genera.*

GRAECIS ὑάκινθος, Latinis Hyacinthus dicitur. Dioſcorides vnicum Hyacinthum deſcripſit. Theophraſtus Hyacinthum inter vernos flores recenſet,eúmque duplicem,tum ſatiuum, tum ſilueſtrem. Recentiores Herbarij multò plures Hyacinthorũ ſpecies obſeruarunt. Hyacinthus,vt deſcripſit Dioſcorides,folia Bulbo ſimilia habet: caulem dodrantalem, læuem,minimo digito tenuiorem,viridem,comam incumbentem incuruam, florum purpureorum plenam:radicem etiam ipſam Bulbo ſimilem. Quis ſit iſte Hyacinthus ſcitu perdifficile eſt. Ruellius frequentem in Gallia Hyacinthum eſſe ait, eúmque florem à ruſticis *Vaciet* appellari:in quo Romani vocabuli rudimẽta quædam relucent,quaſi Vaccinum & Vaccinium innuant, quo Vaccinij nomine Hyacinthum à Romanis dici inter notha Dioſcoridis legimus. Et Seruius,Vaccinium pro Hyacintho Maroni acceptum in carmine,affirmat.Dodonæus etiam Hyacinthum *Vaciet* Gallici nomine deſcripſit, foliis oblongis, anguſtis, læuibus,& ſplendentibus,Porri,ſed minoribus: caule glabro,terete,cuius coma florum pondere & mole, cùm primum dehiſcere incipiunt,grauata, deorſum incuruatur:floribus oblongis, rotundis,concauis,in latius ſe pandentibus, per oras reflexis, colore plurimùm cæruleis,nonnunquam albicantibus, aut candidis ſiue niueis,aliquando purpureis: ſemine in ſiliquis triangularibus paruo,rotundo,nigro:radice rotũda, bulboſa,candida,lento ſucco,vti & tota herba, plena. Cordus in Germania reperiri ſcribit in apricis quibuſdam tumulis. Dodonæus in Belgio etiam in aruis,& iuxta agrorum margines fruticibus aut arboribus conſitos, & præcipuè quidem prope Mechliniam vrbem,ibíque copioſè naſci:florere Aprili & Maio menſe. Hunc eſſe Dioſcoridis Hyacinthum citra adieƈtionem autumat : item eum cuius meminit Columella,diuerſitatem coloris quæ eſt in floribus vno verſiculo complexus,

Lib. 4. c. 58. *Forma.* Lib. 3. c. 104.

Lib. 2. hiſt. cap. 4. De florib. cap. 51. & Hyac.

Lib. 1. plan. cap. 104.

Lib. 10.

Nec non vel niueos, vel cæruleos Hyacinthos.

Ipſe

HYACINTHVS, Dodon. Ipse Dodonæus Hyacinthum non scriptum vocat, ad differentiam alterius, nempe scripti, qui luctus notas inscriptas habet. Pena & Lobellius Anglicũ & Belgicum: quia nusquam maiori copia prouenit, quàm in Anglia & Belgio. Matthiolus Hyacinthum pinxit, quem Bulbum esse diximus: item aliũ, quem Orientalem vocat, eumq; duplicem, quòd ex Orientalibus regionibus ad Cortusum missus sit: alij Græcum nuncupant. Dodonæus priorem Orientalem & legitimum à *Vaciet* Gallico, siue *Iacinthen* Germanico non distinguit, nisi quòd hîc minor ac magis serotinus est, ille maior ac præcocior. Et reuera tum inter sese similes sunt duo isti Orientales Hyacinthi, tum ab Hyacintho non scripto Dodonæi non multùm diuersi, teste etiam Pena, qui hos Patauij primùm se vidisse ait: floribus tamen, foliis & bulbo dinstinguuntur. Hos Lobellius feliciùs & accuratiùs multò expressit. Prioris, qui Hyacinthus Oriẽtalis Græcus ab eo dicitur, triplex differentia folio & flore: angustifolius, latifolius, & polyanthes alter seuminor. Cùm defloruerit duntaxat, maculis vipereis caulis variat. Præcox dilutiore est flore: serotinus saturatiore, hilari, cæruleo, amœno. Hyacinthus Orientalis, maior polyanthes, quem mutilum & deprauatum Matthiolus pinxit, vt ait Lobellius, à medio cubitali caule ad summum vsque, in vnam partem vergente florum peramœnorum, cæruleorum ordine decoratur, eximiæ magnitudinis, ca-

In cap. 58. lib 4.

De flo. c. 52.

HYACINTHVS Dioscoridis: non scriptus, Dodonæo.

HYACINTHVS Orientalis Græcus, Lobellij.

lathis, ſeu alabaſtris paruis ſimilium: folia latiora: bulbus Narciſsi par. Lobellius in Appendice Hyacinthum alium Orientalem, brumalem, album Louanio à Cornel. Gemma Medico oſtendit cum hac ferè deſcriptione. Rarum hoc atque exoticum videtur Hyacinthi genus: nam etſi foliorum & florum forma cùm pleriſ-

HYACINTHVS Orientalis maior polyanthes, Lobel.

HYACINTHVS brumalis, Orientalis Gemmæ, Lob.

que aliis conueniat, id tamen ſibi vendicat ſingulare, quod ſtatim ſub ſolis hybernum tropicon terra erumpat, caulem quoque protrudens interdum per medias niues: florem quoque venuſtiſsimum edat circa principium Ianuarij, vel fine Decembris ferè ad medium vſque menſis Martij: folia ſunt, non vt cæteris laxa & mollia, ſed ſucculenta, ſpiſſa, ac ferè ſemper erecta vt in generibus Aizoi. Nerui in his nulli conſpicui, ſed ſtriæ ſolummodo rectæ, ac veluti tenues fibræ. Durant autem virore conſtante vſque ad finem Iunij, ac multò diutius quàm in cæteris: flos leni caule, nonnihil circa faſtigia ad pediculos ſingulos excauata, propendet candidus, nonnihil tamen ſub initia, & circa ſupremas oras quiddam ſubcæruleum leuiter præ ſe ferens, quo quidem euaneſcente ſenſim Februario menſe totus fit lacteus, odore fragrantiſsimus, in ea ſpecie deinceps menſe plus integro perſeuerans. Radix bulboſa, intus candida, foris ruffa, circa foliorum exortus maculas quaſdam, quales in Serpentariæ maioris caule ſpectantur, effundit, interfuſa purpura nigro. Verùm id maximè ſub Veris auſpicia, & cùm terræ rurſus mandata caulem emeritum gerit. Hæc Lobellius ex
Lib.21,c.11. Gemma. Poëticum Hyacinthum, vt ſcribit Plinius, comitatur fabula duplex, luctum præferens eius quem Apollo dilexit, aut ex Aiacis cruore editi, ita diſcurrentibus venis, vt Græcarum literarum figura, AI, legatur inſcripta. Quam duplicem fabulam Ouidius in vnam contraxit, &, AI, literarum figuram, non Aiacem, ſed Apollinis luctum referre dicit. Verſus eius hi ſunt.

Ecce

HIACINTHVS Orientalis, I. Matth.

Ecce cruor, qui fusus humi signauerat herbas, Li. 10. Metamor.
Desinit esse cruor, Tyrioque nitentior ostro
Flos oritur, formamq́; capit quam Lilia, si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Nō satis hoc Phœbo est (is enim fuit auctor honoris)
Ipse suos gemitus foliis inscripsit, & Ai, Ai,
Flos habet inscriptum, funestaque litera ducta est.

Hic tamen etiam Apollo de altera fabula vaticinatur his versibus.

Flosque nouus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus & illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem, folioque legetur eodem.

Huius Hyacinthi meminit etiã Theocritus: Idill. 10.

Νῦν ὑάκινθε λάλει τὰ σὰ γράμματα, καὶ πλέον αἰ, αἰ,
λάμβανε τοῖς πετάλοισι –

Poëticum istũ Hyacinthum Dodonæus κρίνον πορφυροῦν, id est, Lilium purpureũ, siue rubrum minus esse censet, vt iam monuimus, quòd ex sanguine Hyacinthi adolescentis ruber flos ortus sit, eademque de causa à Poëtis Latinis ferrugineum cognominari, vt à Vergilio. Lib. 2. hist. cap. 19. De florib. cap. 33. Li. 4. Geor.

Et pinguem tedam, & ferrugineos Hyacinthos.

Et a Columella. Lib. 10.

Syrpiculum ferrugineis cumulare Hyacinthis.

HIACINTHVS Orientalis, II. Matth.

Ferrugineam verò Hyacinthum dici, quod ad similitudinẽ ferruginis rubeat. Est autẽ ferrugo, inquit, ferri corruptela, velut æris rubigo, quæ a colore subrubente rubigo appellatur: vnde & ferrugineus color, instar ferruginis rubens. Sunt qui velint ferrugineum Hyacinthum appellari, quasi lugubrem & funestum: aiunt enim ferrugineum fuscum esse & subobscurum colorem, Vergiliumq́; cùm ferrugineum nominat Hyacinthum ad fabulam eius alludere, quæ Hyacinthum ex sanguine Hyacinthi adolescentis natum fingit: ferrugineam etiam ab eo dici Charontis funestã & luctuosam cymbam. Sed his cõtradicere videtur ipse Vergilius scribens Hyacinthum suauiter, id est, non intensè rubere his versibus. Eclog. 3.

Et me Phœbus amat, Phœbo sua semper apud me
Munera sunt Lauri, & suaue rubens Hyacinthus.

In qua significatione Ouidium loco superiùs adducto purpureum dixisse Dodonæus putat, quod purpureus omnis qui rubet color in floribus nominari consueuerit. At Plinius purpureas violas, quas Vergilius nigras vocat, solas Græco nomine à cæteris discerni, appellariq; Ia, & ab his Ianthinam vestem, & colorem purpureum qui in viola, Ianthinum nuncupat his verbis. In quibus vnguento vicisse naturam gaudens luxuria, vestibus quoque prouocauit eos flores, qui colore commendantur. Hos autem De florib. cap. 33. Lib. 21. c. 6. Ibid. ca. 8.

maduerto tres esse principales: vnum in cocco, qui in rosis micat. Gratius nihil traditur aspectu, & in purpura Tyria, dibapháq; ac Laconica. Aliū in Amethysto qui in viola: & ipse in purpureum, quémque Ianthinum appellauimus, &c. Hic violarum Martiarū color violaceus perspicuè intelligitur, vbi rubor nullus. Quare non omnis purpureus in floribus color rubet, vt sentit Dodonæus. Quod autem Hyacinthinus color Ianthino vt voce, ita re similis sit, id est, violaceus, nō cruentus à cruore, ostri Tyrij color violaceus, siue Ianthinus apertè demonstrat, cui laus Lib. 9. c. 38. summa, inquit Plinius, color sanguinis cōcreti, nigricans aspectu, idémq; suspectu In Aduers. refulgens. Eundem colorem violaceum ostentat purpura, cuius sanies, inquit Pena, ex violaceo tantillùm rubet. Vnde apud Vergilium suaue rubens Hyacinthus dicitur. At Lilio purpureo non suauiter rubent flores, sed flammeo, siue luteo saturato rutilant, vt diximus. Porrò ferrugine tinctum Ibera cū canit Poëta, innuit colorem, quem politæ casides igni calefactæ, aut candefactæ simulac frigescunt, violaceum rubidum, nitidum cōtrahunt, Galli vocant *Brunissure*. De quo etiam ferrugineas violas dixit Claudianus, neutiquam, vt putarunt, funestas aut lugubres intelligens: nam Virgilij versus contrarium indicat,

Pictus acu chlamydem, & ferrugine clarus Ibera.

HYACINTHVS Poëticus, Penæ & Lobellij.

Quare alium à Lilio purpureo Hyacinthum poëticum proposuerunt Pena & Lobellius, qui magnam cum Lilio, Iride, & Gladiolo similitudinem habet. Flore etenim, semine, vniuerso caule & siliqua Iridem refert, bulbo, foliis porraceis, colore Ianthino Hyacinthum, foliorum similitudine Gladiolū, quem in Angliæ, Flandriæq; viretis passim videri ait. Hanc plantam Clusius à Lobellio ad se missam Iridis bulbosæ genus facit, cuius iconem à Lobellio expressam omisit: sed descripsit folio crassiore & veluti cepaceo, viridiore, parte interiore canaliculato & candido, multisq; veluti bulbis argenteis respersо: caule crassiore & firmiore, quem, vt in aliis Iridum bulbosarū generibus, amplectuntur folia quaterna, aut quina. Hic ex vaginulis binos flores exerit inuicem succedentes, quàm in aliis Iridibus bulbosis maiores & latiores, prorsus violaceo & elegantissimo colore, inodori tamen, quibus pro fimbria, lutea macula est, vt in reliquis: succedunt binæ siliquæ magnæ, laxæ, in quibus semē reliquis maius, erui vulgaris magnitudine, pallidum, rotundum, rugosum, quod maturum, in siliquis, si quatiantur, sonum edit: radix est reliquis maior, & multis membranis tenacioribus nigricantibúsque circūuestita, quæ nucleis etiam separatur, sed nō tam copiosis, atque in varia Iride & lutea, quæ singulis annis quinq; aut sex huiusmodi nucleos deponunt. Floret quo reliquæ tempore. Verisimile est Hispanicis nauibus primùm ex Hispania, aut Lusitania in Angliam delatam. Idem Lobellius Hyacinthum Poëtarum luteum pictum dedit, à superiore nulla prorsus nota discrepantem, nisi floris colore, qui in hoc luteus est, in illo violaceus. Herbarij, vt diximus, multos alios Hyacinthos esse iudicant, spurios à Dodonæo vo- De florib. cap. 42. catos: quorum primus folia habet angusta, quasi rotunda, bene virentia, per terrā magna parte strata: cauliculos inter ea rotūdos, glabros, palmo lōgiores, in quorū

summo

summo flosculi parui, rotundi, caui, hiantes, colore cæruleo, aliàs diluto, aliàs saturato: post quos siliquæ membranosæ, in quibus semen paruum, nigrum: radix subest bulbosa. Peregrinus Belgis hic Bulbus est, inquit Dodonæus, neque vspiam illic sua sponte nascitur: in hortis satus facilè comprehendit, & in plures bulbos citò multiplicatur. Folia ante Hyemem exeũt, cauliculi primo Vere, flores Martio. Hunc Hyacinthum Lobellius & Pena Hyacinthũ comosum minorem vocãt, ad verum Dioscoridis proximè accedentem, qui in toto Meridiano tractu multò frequentißimus est, Septentrionalibus, in hortis tantùm. Vere ornat editiora, agrorumque margines herbidos, flosculis item venustis, & in comã perspicuam per versus congestis, lagenulas numerosas & admodũ exiles, confertas & patulas ostentantibus: vnde vulgus Prouincialium *Barrelets* vocat, quasi lagenulas. Cauliculis est sesquipalmũ altis: foliis iunceis, tenerioribus, sparsis, striatis. Dodonæo Bulbi esculenti genus esse videtur, Hyacinthum siluestrem vocat Cordus, Tragus Hyacinthum exiguum, Herbarij Hyacinthum botryoidem. Hyacinthum etiam Fuchsius appellat, & alterã eius speciem facit, de qua mox: quem tamen Fuchsius foliis non ita iunceis, & ferè rotundis, sed latiusculis & striatis depingit, & Hyacinthum cæruleum maiorem nuncupauit. Alterum Neotericorum Hyacinthum superiori similem pro Matthioli Bulbo vomitorio præcedenti capite descripsimus, depinximúsque. Tertius inter spurios Hyacinthos is est, quem Fuchsius, Matthiolus, Tragus primã Hyacinthi speciem ponunt, quem Bulbum esculẽtum, siue Bulbum hortensem, & Allium caninum vulgò nominatũ fuisse ex Dodonæo diximus. Sunt qui velint Scillæ, aut Pancratij speciem esse: quorum iudicium Dodonæus non probat, quòd Scillæ & Pancratij bulbi grandes sint, huius autem paruus, & si cùm illis conferas exiguus. Pena & Lobellius hunc Hyacinthũ spurium, siue recentiorum, tertium Dodonæi, vel Dioscoridis geminum esse arbitrantur, vel certè quàm maximè ad illum accedere. Etenim foliis est porraceis, Bulbi vomitorij latioribus, in terram reflexis: caule albicante, læui, herbaceo, tenero, in quo à medio à summum vsque numerosi flosculi vtrinque congesti, oblongi, purpurei, ex paruulis petiolis, qui supernè comosam vmbellam, latiusculam, deorsum vergentem & incuruam efficiunt, purpuream violaceam, suaui rubore permixto. Radix cepacea,

HYACINTHVS comosus minor. Bulbine Plinij.

HYACINTHVS cæruleus maior, Fuchsij.

Ca. 123.

Ca. de Bulbo.

Lib. 5. hist. cap. 76.

pacea,

DIPCADI Chalcedonicum, Bulbus vomitorius, Matth.

DIPCADI candidis floribus, Lobelij.

veluti pinnata capitula, in quibus ſemen continetur nigrum, rotundum, magnitudine orobi. Radix ſubeſt magna, albicans, multis tunicis ceparum ritu contexta, & frequētibus craſsis fibris lignoſis, viuacibus ſubtùs firmata. Huius notitiā Cortuſo acceptam refert, qui in Belgiū miſit Tibcadi nomine. Conſtantinopoli ſemper miſſa fuit Muſcari appellatione, ob inſignē odoris ſuauitatem, quæ ad moſchum accedere videtur, vel potiùs ad paſtillorum fragrantiam, qui ex Beniuino & aliis odoratis fieri ſolent. Lobellius Dipcadi Chalcedonicū vocat, Matthiolus Bulbum vomitorium. Idem Lobellius alterum Dipcadi floribus candidis pictum dedit, cuius varietas gemina. Quæ niueo cādore, alicubi & purpura diluta conſpiciuntur, folia ſupernè latiora ferunt. Floribus ex cæruleo virentibus alioqui ſuperioribus ſimiles in hortis Belgicis viſitur. Quartus ex ſpuriis Hyacinthis eſt, Orientalis alter à Matth. nominatus: foliis oblongis & latis: caule longiuſculo, ab imo ferè vſq; ad ſummum floſculis circūueſtito: radice bulboſa, cuius imaginem ſolam Matthiolus expreſsit. Quintus Hyacinthus ſerotinus eſt, foliis anguſtis, paruulis & minoribus quā primi: cauliculis breuibus, tres aut quatuor digitos altis: floſculis in ſummo raris, cęruleis: ſtaminibus in medio exiguis: ſemine in ſiliquis triangularibus exiguo: radice parua & bulboſa. Naſcitur in Galliæ quibuſdam prouinciis, vt iuxta Pariſiorum

HYACINTHVS Autumnalis, Dodon.

HYACINTHVS Autumnalis maior. Tiphyum Theoph.

ſiorum Lutetiã. Floret exitu Æſtatis Auguſto, aut Septembri. Autumnalem Hyacinthum ea de cauſa & ſerotinum nominant. Tiphyum Theophraſti à nobis cap. ſuperiore deſcriptum videtur eſſe. Hunc eundem Hyacinthum minimum, ſed pulchellum ſcribit Pena ſe primum omnium Autumnalis donatũ nomine Antuerpiam è Veronenſi agro miſiſſe: plurimũ poſteà etiam Lutetiæ Pariſiorũ, & Narbonæ ad Aquas Marianas, & ad Cellam nouam Monſpelij à ſe viſum, glareoſis, aſperis, Autumno ineunte, non Vere, vt ſuperiores: nõ floſculos lagenis ſimiles edere, ſed radiatos, quinis, ſenis've foliolis, cæruleis, Ornithogali minoribus. Cætera prorſus eadem, ſed minora. Eius aliud genus Cluſius obſeruauit, altius, maiore bulbo, latioribus foliis & numeroſiore flore. Floret maturiùs aliquantò ſuperiore. Quare ad Tiphyum Theophraſti, de quo in cap. de Bulbis diximus, propiùs videtur accedere. Eſt & Hyacinthus ſtellaris albicans, ſerotinus Lobellij, foliis exilioribus: flore aſpectu iucundo, albicante. Seriùs hic floret. Ex Biſcayæ montibus in Belgium delatus eſt. Item alius Hyacinthus ſtellaris, Lilifolius, floridus Mutoni, à Lobellio depictus: & Liliaceus Hyacinthus, ſiue ſtellaris Hyacinthus Liriophyllus, ex Biſcayæ montibus itidem aſportatus, rarus & perelegans, appoſitè Liliaceus dictus: radix enim eſt ſicuti Lilij bulbus, ſed minor & oblongior flaueſcens: folia Lilio candido

HYACINTHVS Stellaris albicans, Lobellij.

HYACINTHVS Stellaris alius Lilifolius.

ſimilima

HYACINTHVS Liliaceus, Lobelij.

simillima, sena, aut septena, inter quæ medius exilit sine foliis spithamæus caulis, in cuius summo flores Hyacinthi stellaris in cæruleo purpurei. Præter hos, & alios duos descripsit pro Hyacinthis Fuchsius. Vnum foliis ternis, alterum binis, latiusculis, Porri minoribus: floribus circa cauliculi summum sparsis, multùm & radiantis stellæ ferè similitudine patentibus, colore in priore cæruleis, in altero candicantibus: quibus succedunt capitula rotunda, ochri magnitudine, in quibus semen milio simile: radice rotunda, bulbosa. Priorem Hyacinthum cæruleum marem minorem Fuchsius appellat, alterum Hyacinthum albicantem, seu fœminã: plerique à floris effigie Hyacinthum stellatum. Pena & Lobellius Hyacinthum Germanicum Liliflorum stellarem. Dodonęus Satyrij genera esse aliquando existimauit: quam sententiam posteà retractauit, quòd Satyrio caulis sit cubitalis, folia Lilij, bulbus mali magnitudine, bulbo verò isti folia paruula, angusta, bulbus exiguus, cauliculus breuis. Reperitur vterque in plerisque Germaniæ locis, læto pinguiq; sed inculto solo. Martio, quandoque etiam Februario flos exit. Alium Hyacinthum ex Dalechampio hîc pinximus, latifolium cognominatum, qui in Monte Aureo Aruerniæ spõte crescit: radice corticosa, Lilio simili: foliis sex, aut octo, nigricantibus, crassis, latis, Lilij ferè: floribus purpureis elegantibus, particulatim sese

Ca.323 hist.

Lib.2. hist. cap 48.

De florib. cap.52.

HYACINTHVS Caeruleus mas minor, Fuchs.

HYACINTHVS Albicans, seu fœmina, Fuchsij.

Li.4.ca.63. *Vires.*

Li.21.c.26.

Li.8.simpl.

HYACINTHVS Latifolius, Dalechamp.

expandentibus: semine in capitulis rotundis, herbaceis. Dioscorides tradit Hyacinthi radicẽ pueris cum vino albo impositam impuberes seruare, vt creditur. Sistere autem aluum, & vrinam ducere potam. Opitulari demorsis à phalangio. At semen astringentius esse, & theriacis expetitum: regium morbum expurgare cum vino potum. Quæ Plinius prodidit his verbis. Hyacinthi radix est bulbacea, mangonicis venalitiis pulchrè nota: quæ è vino dulci illita pubertatem coërcet, & non patitur erumpere. Torminibus & araneorum morsibus resistit. Vrinam impellit. Contra serpentes & scorpiones, morbúmque regium semen eius cum abrotono datur. Galenus, Hyacinthi radix bulbosa est, inquit, ordinis primi in desiccando, semini verò completi, aut tertij incipientis refrigerando. Itaque pueros diutissime seruare impuberes creditur illita. Fructus leuiter extergit & adstringit. Quamobrem & ipse regio morbo laborantibus exhibetur in vino, ordine quidem tertio desiccans, cæterùm in medio consistens caliditatis ac frigiditatis.

NARCISSVS. CAP. V.

Nomina

HYACINTHIS congener est νάρκισσος Græcis, Narcissus Latinis, Arabibus *Narces*, seu *Nargies* dictus, Gallis *Narcisse* & *Iannette*, Italis & Hispanis *Narciso*, non à Narcisso adolescente, nimium sui plus amante, vt fabulantur Poëtæ, sed à vi stupefaciẽdi & sopiendi, quam Græci ναρκῶσαι appellant, & νάρκην, quod & Torpedini pisci nomen, quia eminus stupidam tangentis manum efficiat: qualem vim inimicam neruis & caput grauantem Narcisso inesse testatur Plinius, item Plutarchus his verbis. Καὶ τὸν νάρκισσον

Lib.21.c.19. Symp.4.

οὕτως ὠνόμασαν, ὡς ἀμβλύνοντα τὰ νεῦρα, καὶ βαρύτητας ἐμποιοῦντα ναρκώδεις. διὸ καὶ σοφοκλῆς αὐτὸν ἀρχαῖον μεγάλων θεῶν στεφάνωμα, τουτέστι τῶν χθονίων προσηγόρευκε. Id est, Narcissum nominarunt, quia neruos hebetet, & torpida grauitates efficiat. Quare Sophocles ipsum velut magnorum Deorum subterraneorum coronamentũ vocauit. Quòd hi torpeant, vtpote mortui. Theophrastus & Dioscorides Narcissum etiã λείριον appellari scripsere, Apuleius ἄνυδρον, βολβὸν ἐμετικὸν, αὐλογενὲς. Ἄνυδρον quidem montanum, quòd procul ab aquis proueniat: βολβὸν ἐμετικὸν ab effectu, quòd vomitum cieat. Est tamen alius Bulbus vomitorius propriè dictus, de quo diximus. Αὐλογενὲς, id est, à seipso genitus, vel per se nascens, quòd sponte germinet. λείριον etiam Lilium dicitur: & Iulius Pollux λείριον appellatione Homerum omne genus florum comprehendere auctor est. Narcissi genera duo notauit Dioscorides, vtrumque flore albo, sed vnum intus croceum, alterum intus purpureum. Plinius de Narcisso cum Liliis tractat, & hunc ab illis ita distinguit. Sunt & purpurea Lilia, aliquando gemino caule, carnosiore tantùm radice, maioríſque bulbi, sed vnius: Narcissum vocant. Huius alterum genus flore candido, calice purpureo. Differentia Liliis est & hæc, quòd Narcissis folia in radice sunt, probatissimis in Lyciæ montibus. Tertio generi cætera eadem, calix herbaceus. Omnes serotini: post Arcturum enim florẽt, ac per æquinoctium Autumni. Clariùs aliquantò pòst de iisdem agit

Li.4.ca.155. *Genera.* Lib.21. c.5.

Narcis

Narcisi duo genera in vsu medici recipiunt. Vnum purpureo flore, & alterum herbaceum. Hunc stomacho inutilem, & ideo vomitorium, aluósq; soluentem, neruis inimicum, caput grauantem, & à narce Narcissum dictum, non à fabuloso puero. Hic Plinius Narcissum purpureo flore nominat, quem priùs flore cádido, calice purpureo dixerat, id est, cui medium purpureum est, ob id purpureus à Vergilio nuncupatus est. Eclog. 4.

Pro molli viola, pro purpureo Narcisso, &c.

In alio à Dioscoride dissidet, quòd hic herbaceum, ille in medio croceum dixit. Neoterici multò plures Narcissos ostentant. Narcissum sic depinxit Dioscorides. Li. 4. c. 155. Folia Porro similia habet, sed tenuia, multò minora, & angustiora: caulem vacuũ, sine foliis, palmo maiorem, in quo flos albus, intus croceus, in quibusdam purpureus. Radix est intus alba, rotunda, bulbosa: semen velut in tunica, nigrum, oblongum. Nascitur optimus in montosis locis, odoratus. Cæteri Porrũ referunt, atque herbaceum odorem emittunt. Theophrastus sic describit. ὁ δὲ νάρκισσος ἢ τὸ λείριον, (οἱ μὲν γὰρ τοῦτο, οἱ δὲ ἐκεῖνο καλοῦσι) τὸ μὲν ἐπὶ τῇ γῇ φύλλον ἀσφοδελῶδες ἔχει, πλατύτερον δὲ πολύ, καθάπερ ἡ χελωνία: τὸν δὲ καυλὸν ἄφυλλον μὲν, ποώδη δὲ, καὶ ἐξ ἄκρου τὸ ἄνθος. καὶ ἐν ὑμένι τινὶ καθάπερ ἐν ἀγγείῳ μέγαν εὖ μάλα (legendum prorsus καὶ ἐν ὑμένι τινὶ καθάπερ ἐν ἀγγείῳ καρπὸν μέγαν εὖ μάλα, &c. Hæc enim de semine dici ex Dioscoride perspicuũ est, si scribente, καρπὸς ὡς ἐν ὑμένι, μέλας, προμήκης) καὶ μέλανα τῇ χροιᾷ, σχήματι δὲ προμήκη. οὗτος δὲ ἐκπίπτων ποιεῖ βλάστησιν αὐτόματον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συλλέγοντες σπείρουσι, καὶ τὴν ῥίζαν φυτεύουσι. ἔχει ῥίζαν σαρκώδη, στρογγύλην, μεγάλην. ὄψιον δὲ σφόδρα: μετὰ γὰρ ἀρκτοῦρον ἡ ἄνθησις, καὶ περὶ ἰσημερίαν. Id est, Narcissus, aut Lirium (alij enim hoc, alij illo nomine appellant) folium ad terram Asphodeli folio simile habet, sed latius multò velut Lilium: caulem sine foliis, herbaceum: florem in cacumine, & fructũ in membrana quadam velut in vasculo, valde magnum, nigrum, figura oblongum. Hic excidens sponte germinat: sed & qui colligunt, id figunt, & radicẽ quoq; plantãt, quam habet carnosam, rotũdam, magnam. Serotinus valde est: nam post Arcturũ floret, & circa Æquinoctium. Quod postremũ conuertit Plinius loco à nobis suprà citato, & omnibus generibus attribuit. Quod autem Theophrastus Narcisi foliũ Asphodeli, Dioscorides Porri folio confert, nulla est in eo differentia: nam & Dioscorides Asphodeli folium Porri magni folio assimilauit. Narcissus primus medio purpureus ex Dodonæo hîc depictus folia habet virentia, oblonga, Porri foliis similia: caulem angulosum, absque foliis, dodrante, aut pede altiorem, & in summo florem è membrana erumpentem, sæpe vnicum, nonnunquam geminum, mediocriter amplum, odoratum, ex sex candidis foliolis cõgestum, in quorum medio breuis calix est, circinatæ rotunditatis, purpurei per oras coloris, intra quem stamina breuia cum apicibus subluteolis: capitula inde angulosa: semen in his nigrum: radix bulbosa, Cepæ similis, quæ nucleos ex sese dimittẽs in multos facilè bulbos multiplicatur. Eundem Narcisi Poëtici medio purpurei nomine pictũ dederunt Pena & Lobellius. Reperiuntur huius generis tres, forma, colore, aut odore

Marginalia: Forma. — Locus. Lib 6. hist. ca. 6. — De florib. ca. 55.

NARCISSVS Medio purpureus, Dodonæi.

nequaquam, ſed florendi tempore differentes, magnitudine etiam nonnihil, ſed parùm diſsidentes. Maiores medij, præcoces & ſeriùs prodeuntes minores ſunt. Quamuis Dioſcorides optimum & odoratum in montoſis locis naſci tradiderit, tamen Mediopurpurei Narciſsi apud Heduos & Sequanos in pratis reperiuntur: item Narbonenſia & Galloprouinciæ prata, inquit Pena, Liliaceo florũ ſtellatim radiantium candore ornant Februario & Martio menſibus, qui ſunt odoris ſuauiſsimi & verè ſoporiferi, & quaſi quiddam Nymphææ redolentis. Theocritus etiã in pratis Narciſſum naſci teſtis eſt, vbi Europam cum ſuis prata ingreſſam beneſpirantem Narciſſum carpſiſſe canit. Dodonæus florere in Belgij hortis ait primi generis præcoces Narciſſos initio Aprilis, medios ſub finem, ſeriores Maio menſe. Alter Narciſſus in medio luteus folia habet longiora, latiora, & aliquantò minus virentia: caules proceriores, craſsiores, in ſingulis flores ternos quaternóſve, prioribus ſimiles, ſed medio luteos: ſemen & radicem bulbo ſam ſimilia. Huius generis & alius quidam tertius Narciſſus à Dodonæo deſcribitur, foliis non modo quàm primus, verùm etiã quàm Aſphodelus latioribus longioribúſque: floribus in ſingulis caulibus quaternis, aut pluribus, candidis, minoribus, medio eorum luteo, calice eminentiore, multò tamen quàm Narciſsi lutei ſ... ſt: is breuiore: radix ſimilis eſt & bulboſa. ... in pratis florent, & in Belgij hortis fere ſub finem Aprilis. De primo horum Narciſſorum, ſcilicet Mediopurpureo. Theophraſtũ ſcripſe autumat Dodonæus, quo loco Narciſſum ... florere vti Scillam refert, & tria quidem ar... tempora, vti illam demonſtrare. Quæ ex his Theophraſti verbis meliùs intelligũtur. θαυμαστὸν δὲ ἐπὶ πάντων, ὅπερ ἐπί τε τῆς σκίλλης καὶ τοῦ ναρκίσσου συμβαίνει. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων, καὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς φυλλομένων, καὶ τῶν βλαστανόντων, καθ' ὥραν φύλλον ἀναβάλλει πρῶτον, εἶθ' ὕστερον ὁ καυλός. τούτων, ὁ καυλὸς πρότερον. τοῦ ναρκίσσου δὲ, ὁ τοῦ ἄνθους μόνον, εὐθυπρόωρον γὰρ τὸ ἄνθος. τῆς δὲ σκίλλης καθ' αὑτὸν εἶθ' ὕστερον· ἐπὶ τούτῳ τὸ ἄνθος ἀνίσχον προσκείμενον (lege, καθ' αὑτὸν πρότερον, ὕστερον δὲ ἐπὶ τούτῳ τὸ ἄνθος ἀνίσχει), &c.) ποιεῖται δὲ τὰς ἀνθήσεις τρεῖς. ὧν ἡ μὲν πρώτη δοκεῖ σημαίνειν τὸν πρῶτον ἄροτον. ἡ δὲ δευτέρα τὸν μέσον. ἡ δὲ τρίτη τὸν ἔσχατον. ὅσαι γὰρ ἂν αὗται γένωνται, οἱ ἄροτοι σχεδὸν οὕτως ἐκβαίνουσιν. ὅταν δὲ οὕτως ἀπογηράσῃ, τότε ἡ τῶν φύλλων βλάστησις πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ναρκίσσου, πλὴν οὔτε καυλὸν ἕτερον ἔχει παρὰ τὸν τοῦ ἄνθους, ὥσπερ εἴπομεν, οὔτε καρπὸν φανερόν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ἄνθος ἅμα τῷ καυλῷ καταφθίνει, ἕως ὅταν ἀνανθῇ, τότε

In Aduerſ.

Idil.20.

De florib. cap.55.

Ibidem.

Lib.7. hiſt. cap.12.

NARCISSVS Medio luteus, Dodon.

NARCISSVS Medio luteus alter, Dodon.

τότε τὰ φύλλα ἀναδίδωσι. Quæ ſic conuertit Gaza. Mirum quod in Scilla Narciſſoq; euenit: cæterorum enim tam recens ſarorum, quàm regerminantium, ſuo tempore folium oritur, deinde caulis exit. In his verò caulis prius, & Narciſsi quidem floris tantùm caulis protinus exit: flos enim eius plurimùm feſtinat, Scillæ autem caulis per ſe priùs, tum flos ex eo emergens inſidit, eademque florum prouentus ternos oſtendit: quorum primus tempus arandi primum ſignificare videtur, ſecundus medium, tertius nouiſsimum: quot enim fuerint iſti, totidem & arandi tempora fermè occurrunt. Sed cùm ita ſenuerit, tunc foliorum exortus multis poſteà diebus inceptat. Idem in Narciſſo fieri ſolet, niſi quòd nec alium caulem præterquàm floris proprium habet, vt diximus, neque fructum conſpicuum parit, ſed ipſe flos vna cum caule deſinit, & cum refloreſcit, (legendum, cùm exaruerit) tunc folia exeunt. In his quidem, inquit Dodonæus, Scillæ caulem florum ternos exortus oſtendere Theophraſtus ſcribit: Narciſſum autem caulem non habere alterum iuxta eum qui floris eſt: ſer autem non poteſt, vt ex eodem caule ter floreat. Quare tres differentes bulbos eſſe conſequitur, qui tribus temporibus floreant, vti Narciſſum Mediopurpureum facere iam diximus. Hunc etenim ter florentem exiſtimare poſſunt, qui vno eodemque loco reperiunt, & differentes bulbos eſſe non animaduertunt. Sed vbicunque hoc Theophraſti loco ναρκισσος legitur, Plinius κρόκος legit. Notabilis & Scillæ Crocique natura, quod cùm omnes herbæ folium primum emittant, mox in caulem rotundentur (alij protrudantur) in his caulis prior intelligitur (al. às impellitur) quam folium. Et in Croco quidem flos impellitur caule: in Scilla verò caulis exit, deinde flos ex eo emergit. Eadémque ter floret, vt diximus, tria tempora ſationum (Theophraſtus habet arationis) oſtendens. Secundi verò & potiſsimùm terty Narciſsi Ouidius meminit, vbi Narciſsi formoſi adoleſcentis mutationem in florem ſui nominis deſcribit his verſibus. Lib.1.ca.17.

Nuſquam corpus erat, croceum pro corpore florem
Inueniunt, folijs medium cingentibus albis.

NARCISSVS totus albus, Dodonæi.

De tertio verò ea ſcripſiſſe Theophraſtum putat quæ ſuprà citauimus, & diuerſo ab eo cuius lib.7. meminit. Hîc enim folium ei tribuit στενὸν, id eſt, anguſtum, quale vtique primus Narciſſus habet: illic verò folium ἀσφοδελῶδες, πλατύτερον δὲ πολὺ, καθάπερ ἡ κρινωνία, id eſt, folium Aſphodelo ſimile, multò latius Lilij modo: vt diuerſis locis de diuerſis Narciſsis Theophraſtum ſcripſiſſe perſpicuum ſit. Eodem verò Theophraſti loco paulò antè à nobis citato Dodonæus pro μέλανα τῇ χροιᾷ, legendum cenſet μήλινα, id eſt lutea, vt non niger, ſed luteus Narciſsi flos intelligatur. At locum aliter emendandum, & de ſemine Narciſsi, non de flore, hæc verba accipienda eſſe demonſtrauimus. Præterea quartus quidem eſt Narciſſus Dodonæo, antedictis forma ſimilis, ſed per totum florem & medio quoque candidus: quem etiam Cluſius depinxit folijs oblongis, viridibus, ternis, aut quaternis, è quorum medio caulis ſatis latus, anguloſus tamen & concauus exit, cui inſident ſeni, ſepteni, interdū deni flores oblongi & omnino Cap.11. 4.Narciſ. Li.2.S rip. Hiſp.c.1.

candidi, quorum videlicet calix, qui in alio luteus, etiam albus est & odoratus: ra-
5.Narcis. dix superioribus similis. Sunt & Narcissi multiplicibus floribus, inquit Dodo-
næus, tum primi, tum alterius generis, foliis & bulbis aliis haud dissimiles. Ita va-
ria semper natura, & ad stirpiũ genera multiplicanda fœcunda, tum ad ea permu-
tanda prona, præsertim si cultus mangonio adiuuetur, vel in alium locum stirpes
In Aduers. transferantur: hæc enim ad stirpiũ mutationes plurimũ possunt. Idẽ Pena ait
culturæ lenocinio Narcissum variatis foliis, floribus & bulbis posse admodum a
pristina ef[illegible] desciscere, seséq; audisse iamdiu apud Venetos, quosdam [illegible]
mangoni[illegible] die[illegible] bulbi [illegible] inibus quibusdã, vel insertis pullulationibus no[illegible] &
Ibidem. miras excitasse figuras. Clusius Narcissum etiã flore multiplici depinxit, larior[illegible]
& quodammodo ca[illegible] natis foliis, multiplici flore: quia medius ille calix luteus [illegible]
teriora ex cãdida folia sic intersecat & distinguit, vt calicis formam amp[illegible] non

NARCISSVS flore multiplici, Clusij.

NARCISSVS Iuncifolius Dodon.

seruet, sed veluti apophysis quædã lutea ad singula folia adnata videatur. Od[illegible]
6.Narciss. tissimus est flos iste, & grauedine quadã caput tentans. Dodonæus Narcis[illegible]
annumerat plantã, quã Hispani, à similitudine quã folia cũ iuncis habe[illegible] Junqui-
los vocãt: vnde Narcissum Iuncifoliũ appellat. Folia huic obloga, angusta, crassa,
interim propemodũ rotũda, admodũ læuia & flexibilia, iuncis cũ lænore, tũ colo-
re, & quodãmodo flexibilitate, nec nõ rotũditate similia, inter quæ caulis medius
exit, in cuius vertice flosculi tres, aut quatuor, vel plures, odorati, Narcissis forma
similes, verũ minores, & colore per totũ florẽ lutei: radix bulbosa, candida, tenui,
nigra membrana integitur. Nascitur plerisq; Hispaniæ locis sua sponte. In Belgio
Aprili mense florem promit. Hunc βολβὸν ἐμετικὸν id est, Bulbum vomitorium
De flor. Diosc. esse cõtendit Dodonæus, quòd eius descriptio huic Narcisso sim[illegible]
cap. 46. Etenim folia ei sunt multò quàm alterius Bulbi μακρόστερα, id est, flexibilio-
ra, vtpote iuncei propemodùm len[illegible], & perquam longa, longio[illegible] mul-
Lib. 2. stirp. to quam esculenti Bulbi, & radix in [illegible] ra membrana reconditur. Hanc
Hispan. c. plantam Narcissi Iuncifolij alterius & [illegible] nomine descripsisse videtur Clusius
Prior[illegible]

Priorem verò Iuncifolium depinxit & descripsit aliquantum diuersum. Huic, inquit, [illegible] folia, oblonga, angusta, carnosa, & propemodùm rotunda, [illegible] & medullosis, lauore, colore, & flexibilitate quodammodo similia: inter [illegible] caulis, rotundus, cauus, absq; foliis, in cuius summo ex tenui quadam mēbrana flores quatuor, quinque aut sex prodeunt oblongi (gemelli interdum) forma Narcissinis similes, sed odoratiores, & omnino lutei, hoc est, [illegible] calice quam ambientibus eum foliis, quæ nunc mucronata, nunc quodammodo circinata conspiciuntur. His succedunt siliquæ triangulares, sed obtusis angulis, semine nigro & angulosо pleni, vt in Narcissis, verum minore. Radix parua, bulbosa, candida, nigricantibus densisq; [illegible]. Hunc sponte nasci in pratis [illegible] non procul Toleto, & circa Guadalupe ait Clusius. Alterum ex Dodonæo proximè descriptum, vliginosis inter Hispalim & Gades locis cum ipso flore se collegisse mense Ianuario: in Belgio non nisi Aprili vtrunque florere, interdum etiam media hieme. Quare Lobellius Narcissum Iuncifolium Dodonæi, qui alter est & pusillus Clusij Narcissum Iuncifoliū luteum præcocem vocat. Narcissum Iuncifolium priorem Clusi appellat Narcissum Iuncifolium serotinū, paucioribus foliis & floribus duntaxat diuersum: tamen pictura plura in hoc quam in alio folia demonstrat. Addit Lobellius in Appendice Narcissum montanum Iuncifolium minimum. Palmari est longitudine, tenuibus foliolis, iunceis multò exilioribus, interdū erectis, interdum ad terram reflexis: inter quæ cauliculus palmaris erumpit, in cuius summo ex tenui, instar cæterorum Narcissorum, consimili membrana flos singularis luteus vulgato Narcisso montano simili, & penè par, aspectu suauissimo & hilariore, cui siliqua Narcissi succedit. Radicis bulbus quātus nucis Ponticæ nucleus. In figulinis seruatur & colitur. Huic subdit idē Lobellius tres alios Narcissos. Primum Narcissum montanum Iuncifoliū minimum alterum, flore luteo fimbriato: rugosis plicis, fimbriatísque floribus ex montibus Byscaiæ, alioqui non differt à superiore. Alter est Narcissus montanus omnium minimus Hispanicus, flore Narcissi lutei, sed albo. Tertius est Narcissus Iuncifolius, flore circinatæ rotunditatis roseo. His addunt Dodonæus & Clusius Narcissum, quem Autumnalem minorem vocant. Planta est digitalis, inquit Clusius, vnicum 7 Narcissus.

NARCISSVS Iuncifolius prior, [illegible]

NARCISSVS montanus Iuncifolius minimus, Lobelly.

NARCISSVS *montanus.*

NARCISSVS *Autumnalis minor, Dodon. & Clusij.*

Narcissus iuncifolius flore rotundo roseo, Lob.

cauliculum gracilem & vacuum ferens, & in summo florem album Narci[illegible] tatum, sex foliolis constantem, & in medio caliculum luteum: siliqua ang[illegible] men nigrum, exiguũ, angulosum continet: radix Narcissi iuncifolij, minor ta[illegible]

NARCISSVS *Autumnalis quorundam, ex Clusio.*

Ibidem. 8.Narcis.

9.Narcis.

bulbosa, multis tunicis candidis, lentoque [illegible] co prægnantibus cõstans, quam ambit mem[illegible] na quædam nigra. Tota planta amara est. Na scitur plurimus ad Anam flumen in Turdu[illegible], floretq; sine vllis foliis sub Octobris finẽ, [illegible] ticis *Tonnanda* dicitur. His addi potest, inq[illegible] Clusius, & is quẽ nonnulli Narcissum vocant, tametsi flore Narcisso dissimili: foliis quinis aut senis, oblongis, & pollicem latis, præ virore f[illegible] rè nigricantibus & splendentibus, humi spar[illegible] intet quæ breuis exit pediculus potiùs qu[illegible] caulis, florem suo cacumine ferens luteum, Colchici forma, sex foliis constantem (quorum tria ma[i]ora, alia tria interiora, quę minora sunt, amplectuntur) ex membrana veluti vasculo protuberantem, intra quem sex stamina cum suis apicibus & medio pistillo videre licet: radice crassa, rotunda, intus candida, foris vt in reliq[u]is Narcissis nigricante. Sub Augusti finem & Septembris germinare incipit, & plerunq; floret. Gaudet montosis quibusdam Hispaniæ pratis. Vide quæ de eo scripsimus capite De Satyrio. Appellant & Narcissum totum luteum [illegible] sue Narc[issu]m

NARCISSVS luteus siluestris, Dodonæi.

Narcissum montanum Theophrasti, siue Narcissum siluestrem, siue Pseudonarcissum, qui Gallis *Coquelourde* dicitur, Hispanis *Campanilla*, Germanis *Geeltornungs blumen*, Belgis *Geel Tydeloosen*. Folia Porri aut Narcissi similia habet, sed breuiora ac minora: caules dodrantales, atque in singulis flores singulos Narcissis similes, sed medio eorum calice longiore, oblongioris calathi similitudine, colore in totum luteo, absque odore: capitula rotunda, oblonga. Nemorosa Angliæ Belgiique prata isto scatent, auctore Pena, Februario mense & Martio. In regionibus Meridiei propioribus, vt Narbona, Vasconia, Hispania, non nisi editis montibus nascitur, & Maio Iunióq; floret, vt in Veganis, Mindenis, Pyrenæisque iugis non procul Tholosa, inodorus, inefficacior, nec perinde narcesin inuehit. Codion Theophrasti nonnulli esse opinantur, pro quo inepte in vulgatis codicibus Codiaminon legitur, vt dudum annotauimus in libro de iis quæ flore placent: quidam Bulbum vomitorium. Narcissi siluestris lutei species est Narcissus multiplex, quem hic proponimus ex eodem Dodonæo, ab illo solo flore fo-multiplicante discrepans: colore etenim totus luteus est: folia quoque ac bulbi conueniunt. Alius est Narcissus flore multiplici, quem ex Clusio paulò antè depinximus. Multos etiam Narcissos Matthiolus exhibet sine vllis descriptionibus, quos tamen excepto primo non Narcissos, sed omnino alterius generis flores esse iu- In Aduers.

NARCISSVS luteus multiplex, Dodonæi.

NARCISSVS Constantinopolit. I. Matthioli.

dicat

De florib. cap. 55. dicat Dodonæus. Nam quos secundo, tertio, & octauo locis depinxit, Scillarum aut Bulborum litoralium species videntur, quales in Gallia Narbonensi plerisque locis, & alibi proueniunt. Quartus similis est illi Bulbo, quem Marcellus capite de Narcisso in commentariis describit his verbis. Nos in Apennini montibus his

NARCISSVS II. Matthioli.

NARCISSVS III. Constantinopolitanus, Matth.

NARCISSVS IIII. Matthioli.

NARCISSVS V. Matthioli.

nostris,

NARCISSVS VI.
Matthioli.

NARCISSVS VII.
Matthioli.

noſtris frequentem vidimus, florem Auguſto & Septembri menſibus florentem, figura Lilij, dodrantali altitudine: foliis qualia in Narciſſo deſcribuntur: ſingulari caule, iiſdémque aliis omnibus, excepto colore, qui nec candidus nec purpureus, vt Plinius docet, ſit, ſed inter candidum & luteum colorem, nullius aut exigui odoris. Vidimus & in mitioribus collibus enatum, ſed non tam ſpecioſum & magis albicantem: ſed de quarto hoc Narciſſo plura dicemus cap. De Ornithogalo. Quintum omnes Tulipam vocant, de qua aliquantò pòſt dicemus. Sextus & ſeptimus Leucoia ſunt bulboſa, flores à Narciſsis multùm diſſidentes, de quibus mox. Pena Narciſſum tertium Matthioli, quem Conſtantinopolitanum appellat, nihil aliud eſſe cenſet, quàm Pancratium maritimum, de quo ſuo loco agemus. Alium verò radice ſquamoſa & nucleis ſtipata: floribus multiplicibus & folioſis ſecundo loco pictum, olitorū induſtria & mangonio, non natura, talem videri. Matthiolus tamen non explicat vbi, quando, & quomodo naſcatur, & an arte, an ſponte, quemadmodum nec alterum veri Narciſſi bulbo, ſed florum foliis prolixioribus, anguſtioribus, porrectioribus ſtaminibus. Narciſſi radix ſiue eſtur, ſiue bibitur, vomitiones ciet, auctore Dioſcoride, ambuſtis igni prodeſt cum melle trita. Diſſectos neruos agglutinat impoſita. Luxatis malleolis, diuturniſque articulorum doloribus trita cum melle

In Aduerſ.

Vires & Temper.

Lib. 4. c. 155.

NARCISSVS VIII.
Matthioli.

melle & impoſita ſubuenit. Purgat & maculas in facie & vitiligines cum ſemine vrticæ & aceto. Cum eruo & melle vlcerum ſordes expurgat. Abſceſſus, qui ægre matureſcunt, rumpit. Educit aculeos infixos cum loliacea farina & melle impoſita.
Lib.21.c.19. De eiuſdem vſu medico Plinius eadem ferè tradit. Vtriuſque radix mulſei ſaporis eſt. Ambuſtis prodeſt cum exiguo melle. Sic & vulneribus & luxatis: panis verò cum melle & auenæ farina. Sic & infixa corpori extrahit. In polenta tritus oleóque contuſis medetur, & lapide percuſsis. Purgat vulnera permiſtus farinæ. Nigras vitiligines emaculat. Ex hoc flore fit Narciſsinum oleum ad emolliendas duritias,
Lib. 8. ſim. calfacienda quæ alſerint: auribus vtiliſſimum, ſed capitis dolores facit. Narciſſi radix, vt ſcribit Galenus, vſque adeò exſiccandi facultate pollet, vt maxima vulnera glutinet, vel ad inciſiones vſque, quæ circa tendones accedunt. Habet vero quiddam abſterſorium & attractorium. Hæc Galenus. Narciſſi lutei ſilueſtris radicem decoctum per aluum lentos & pituitoſos humores, nec non ſeroſos expurgare recentiorum quorúdam experimento exploratum eſt: & his prodeſſe qui crudorum humorum copia grauantur, ſemine aniſi, & zinziberis pauxillo additis, vt minùs noceat, minúſque ventriculo moleſtum ſit.

LEVCOIVM BVLBOSVM. *CAP. VI.*

Lib.6. hiſt. cap.7. HEOPHRASTVS ſcribit, inter vernos flores τὸ μὲν πρῶτον ἐκφαίνεσθ τὸ λευκόϊον, ὅπου μὲν ὁ ἀὴρ μαλακώτερος, εὐθὺς τοῦ χειμῶνος, ὅπου δὲ σκληρότερος, ὕστερον. Id eſt, Leucoium inter vernos flores primum emicare, vbi cœlum clementius fuerit, ſtatim etiam hyeme. Vbi verò immitius,
Lib. 7. hiſt. cap.13. poſtea. Quod de eo Leucoio accipiendum eſſe docti cenſent, quod ipſe poſtea de Bulbis differens, bulboſis annumerat: quia id præ cæteris Lucoiis florere feſtin. Quare Leucoium vnum non bulboſum Dioſcoridis, de quo diximus, alterum bul
Nomina boſum Leucoium Theophraſti ſtatuere neceſſe eſt, à Leucoio Dioſcoridis planè diuerſum. Leucoium bulboſum Fuchſius, nomen Græcum exprimens, Violam album vocat: nec abs re, inquit, flos enim huius herbæ colorem album, & violarum odorem refert: Germani *weiß Hornungs blumen*, Lugdunenſes *Campanes blanches*.

NARCISSVS, Matthioli.

Genera. *De florib. cap.58.* Dodonæus Leucoij bulboſi tria obſeruauit genera. Vnum Triphyllum, alterum Hexaphyllum, tertium Polyanthemum cognominat.
Forma. Primum Triphyllum, a tribus floris foliolis dictum, folia ex ſingulis bulbis bina promit, oblonga, anguſta, in virore albicātia: foliis Pſeudonarciſſi lutei colore proxima: inter quæ medius exit cauliculus palmaris: in cuius ſummo flos è vaginula oblonga erumpit, à tenui pediculo deorſum dependens, foliolis tribus conſtans, maioribus candidis, intra quæ alia tria breuia ac minora, pallidè virentia, & aliquantulùm ſtriata: in medio floris ſtamina cum apicibus luteis: radix bulboſa eſt, foris obſcuri, & eius cuius Caſtaneæ nucleus coloris, quæ facilè in plures bulbos multiplicatur.
Locus. Peregrinus Belgio flos, ſed Italiæ & aliis regionibus familiaris. Exit præmaturè Februario menſe reliquos omnes ferè antecedens. Matthiolus

thiolus sextum Narcissi genus facit. Lobellius & Pena Leuconarcissolirion minimum, palmari cauliculo: paucis foliis, quæ terna vel quaterna habet: flore exiliore, qui vnicus illi est, herbaceus, lacteolus. Septentrionalibus etiam regionibus, vt Antuerpiæ, & in Normania frequens. Videtur Leucoium bulbosum Theophrasti: cuius meminimus in libro de iis quæ flore placent. *Tempus.*

VIOLA ALBA bulbosa, Fuchsij.

Secundo generi, Hexaphyllo non abs re dicto à sex floris foliolis, folia similiter sunt angusta, Porri & Pseudonarcissi similia, sed breuiora, viretiora, læuiora, & magis splendentia, versus terram aliquatenus reflexa: cauliculi tenues, palmares: flores in singulis singuli, rarissimè gemini, deorsum quoque penduli, colore candidi, ex sex foliolis aliquantulùm striaris commissi, staminibus in medio cum luteolis apicibus: semen in rotundis capitulis paruum, rotundum, læue, & colore flauum: radix candida & bulbosa in plures bulbos facilè propagatur. Plerisque Germaniç superioris locis in vmbrosis & humidis siluis reperitur, apud Belgas hortorum areas exornat: floret eodẽ quo superius tempore, aut non multò pòst. Marthiolus pro septimo Narcissi genere depinxit. Leuconarcissolirion paucioribus floribus à Lobellio & Pena nuncupatur, quos non dissimiles, sed singulos in singulis cauliculis minoribus habet, luteis capillamentis è medio erumpentibus, semine fusco. Tertium Leucoium bulbosum, Polyanthemum à florum vno ex cauliculo dependentium multitudine cognominatum, caule & foliis secundo simile est, maius tamẽ ac procerius: florem in singulis cauliculis non vnicum, sed quinq; aut sex, & particulatim quidem florentes profert, alterius floribus forma & magnitudine per omnia similes. Est in Belgio hortense tantùm. Non primo Vere cũ aliis duobus, sed multò pòst, Aprili videlicet mense vna cum Narcisso floret. Lobellius & Pena Leuconarcissolirion pratense vocant. Hoc Narbonẽse multiflorum, inquit Pena, vt cæteris maius, ita multò pulchrioribus est floribus: sunt enim lacteo Ornithogali candore, sed Lilij parui effigie, in singulorũ cauliũ summo seni vel septeni ex nodo vno procumbentes: deinde semen rotundum, nigrum, Pæoniæ simile in membraneo folliculo: folia & radices sunt Narcissi Mediolutei. Copiosè floret in pratis vel decliuibus locis herbidis, & lacunosis scrobibus, non procul Mõspelio & Magaloua ad Lateranum castrum dirutum: semen fœniceciis maturat. Eadem planta quibusdam videtur esse Narcissus secundus Marthioli. Dodonæus alio in libro aliud Leucoium bulbosum minus pinxit, à reliquis distans, quòd non Vere sed Autumno floreat. *Forma.* *Locus.* *Tempus.* *Forma.* *Locus.* *Tempus.* *Lib.purg.*

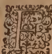
LEVCOIVM bulbosum minus Autumnale, Dodon. & Clusij.

OOO

Lib. 2. Rar. Hispa. c. 8. Idcircò Leucoium bulbosum minus Autumnale vocat, quod sic describit Clusius. Cauliculo est palmum alto, gracili, vnum, interdum alterum & tertium ferens florem, candidum omnino seu lacteum, pendulum, sex foliolis constantem, & in calathi seu tintinabuli modum formatum, inodorum & ingrati saporis: flori insunt pallida stamina, eóque iam aperto primùm prodeunt fo[illegible] quatuor aut quinque, capillaria & viridia: radix bulbosa, satísque magna pro planta proportione, can[illegible]da, multísque tunicis glutinosis compacta & amara, quæ candicante mem[illegible] tegitur. *Locus.* Ad Anam flumen nascitur: floret sub finem Octobris & Nouembris [illegible]rio. Nusquam alibi hanc plãtam se vidisse Clusius ait, cui Leucoij Autumnalis nomen indidit, quod Autumno duntaxat florẽtem inuenerit. De horum Leucoiorũ viribus nihil neque a veteribus proditum est, neque a recentioribus obseruatum Fuchsius tame[illegible] ex foliis omnis ferè qualitatis experribus, radice autem dulci & glutinosa, dig[illegible]renrem leuiter, & cum hoc adstringentem facultatem, sicut & [illegible] quos Bulbos, h[illegible]bere colligit.

TVLIPA. CAP. VII.

Nomina FLOREM peregrinum peregrino & Turcico vocabulo rece[illegible]res Tulipam nominarunt: sic enim Dalmatæ & Tu[illegible]cæ vocant [illegible] seu amiculum capitis quod gestare solent, quòd ei inuersi flor[illegible] aperti similes sint effigie. Est autem Tulipa ex bulbosarum num[illegible] cuius variæ & quamplurimæ sunt species, & varietates, magnitudine & florum [illegible]lore dissidentes: de quibus accuratissimè pertractauit Clusius. Is Tulipæ duo ob[illegible]uauit genera, *Genera.* non quod forma à sese differant, sed quod alterius flores solea[illegible] præcoces, & alterius serotini. Hoc genus Turcæ sua lingua *Canala lale* ap[illegible] illud *Cafe lale*, a locis vnde primùm Constantinopolim fuerunt [illegible]lla[illegible]a, n[illegible] *Forma.* dito: *lale* enim illis florem significat. Vtrunque pedalem profert caulem, [illegible] cubitalem aut ampliorem, rotundum, virentem, & breui quadam incana q[illegible]ie[illegible]gine aspersum, non cauum, sed firma medulla plenum: hunc plerunque terna [illegible] plectuntur folia, nonnunquam quaterna & quina, inferior lata & liliacea, lon[illegible]ra & crassiora, supra terram sese expandentia & contorquentia, superiora m[illegible]a & angustiora, vel propendentia, vel sursum erecta, omnia colore ex cæruleo [illegible]re, aut æruginco, veluti farina asperso, & oris interdum adeò inflexis vt [illegible] videantur, interdum minimè. Summo cauli insidet magnus flos sursum spect[illegible] sex foliolis sæpius constans, interdum septem aut octo, calathi aut cyathi m[illegible]se in fundo pandens, ex quo sena, aut totidem, quot folia sunt, stamina e[illegible]um[illegible]nt, modò lutea, modò pallida, modò nigricantia, pediculis etiam, quæ stamina [illegible]ust[illegible]nent, mirum in modum colorem variantibus. Dilapso flore succedit membraneum triangulare caput, satis magnum, quandoque oblongius, quandoq; breuius & ventre magis prominulo: quo in tres partes à summo dehiscente, conspiciu[illegible]tur sex ordines seminis plani, cartilaginei, ferè liliacei, & circinatæ propemod[illegible] r[illegible]tunditatis, pallidi, fului, aut rubescentis. Radix bulbacea interdum breuior est [illegible]terdum oblõgior, crassa, inferiore sede nonnihil prominente, vti fere in [illegible]olchico, fibris aliquot tenuibus donata, & foris nonnunquam fuluescente, sæpi[illegible] n[illegible] cante membrana obducta, quæ interiore parte lanuginosa est quemadmod[illegible]m castanearum cortex, quandoque tam denso tomento plena, vt mollissime recuber radix, quæ solida est & firma, & veluti albumen oui coctum candida, gustanti [illegible]ue dulcis, nec ingrata. Est autẽ in *Caleflale*, id est, Tulipa præcoce tanta coloris vari[illegible]s, quanta in nullo alio flore videri potest. Nam flos a[illegible]t [illegible] omnino luteus, aut rube[illegible], aut albus, aut purpureus: interdum bini vel plures ex his in cod[illegible]m flore per[illegible]ati colores

TVLIPA maior, Clusij.

TVLIPA minor, Dodonæi.

colores conspiciuntur. Simplices illi colores etiam variant:aut saturatiores,aut dilutiores,aut aspectu iucundi,aut inelegantes & obsoleti.Permixtorum & variorum adeò multiplex est differentia,vt eam describere perdifficile sit. In serotina Tulipa tam variam colorum differentiã se non obseruasse ait Clusius, sed luteas duntaxat & rubras. Tulipas varias quidam curiosè in hortis alunt ob excellẽtem florum venustatem, quarum nonnullas hîc pictas damus Prima Tulipa maior nominatur, Matthiolo Narcissus quintus,Lobellio Lilionarcissus purpureus, cui ab eodem appictus est Lilionarcissus Chalcedonicus totus luteus, sanguineo puniceo par & similis, à Dodonæo maioris Tulipæ nomine donatus & expressus. Minores Tulipæ foliis sunt angustiorib⁹, & ferè Porraceis:cauliculis tenuioribus ac breuioribus:floribus minoribus, & minùs in latitudine se pandẽtibus, bulbis minoribus.In Thracia & Cappadocia Tulipa prouenit. Italiæ,Galliæ, & Belgio peregrinus est flos:quare in hortis tantùm colitur. Aprili mense floret in Belgio Lobellio Narbonensis Lilionarcissus luteus montanus. Pena Narcissolilium luteũ vocat, quem erutum ex Dei Paradiso in iugis Cemenei Narbonensis, iam multi sunt anni, in Belgium deferendum curauit, amicis Antuerpianis communicandum, qui primi illic Tulipam nominarunt. Huic appingit Lobellius Bononiensem Lilionarcissum luteum,siue Tulipã, qui Narbonensi, folio, caule & flore proximus est,omnia tamen vegetiora & grandiora habet: quandoque flores in caule bipartito geminos, stellatos, & alicubi ternos, iucũdo Leucoij lutei odore. Sequuntur duæ aliæ pictæ à Lobellio. Prior Lilionarcissus luteus latifolius, obtusis phœniceis rubentibus oris dicitur,cuius flos sex foliis obtusis purpurei sanguinei Lilionarcissi constat. Radix item & caulis persimilis,in quo quatuor & nonnunquam plura folia,Liliaceis & Porraceis media.Interdum innatum bulbum in folio notauit Lobellius. Altera eximio est flore sese pandente,,supremis foliorum oris & fundo ad basim luteis pallentibus, medium sanguineo fusco cingente: caliculorum oris & media carina foris luteis: cætera omnia sanguineo fusco exoleto similia,medio intus stamine nigro,flaminibus croceis obducto.Semina,vti reliquarũ,compressa in oblongo,tripartito,mẽbraneo,anguloso folliculo: quæ itidem sata colorũ varias subeunt mutationes,& sæpe degenerant. Lilionarcissus luteis oris,flore patulo nominatur. His adnumeranda speciosissima flore planta, quã

LILIONARCISSVS luteus Bononiensis, Lobel.

Lilionarcissum purpureum variegatū Lobellius appellat, alij Fritillariam, rectius Meleagridem dici posse Dodonæus arbitratur: Meleagridis enim auis plumas non coloris quidem specie, at varietate, situ, magnitudineq; macularum refert: est autem auis hæc variis sparsa plumis. Hæc planta à Narcissis differt, Tulipæ similior, sed minor. Flos pulcherrimus deorsum vergens e senis quoq; foliolis componitur, violaceo colore purpurascens, quę dilutè admodū purpureæ, ac quasi albicantes, ordine cōcinno digestæ, ac intermixtæ maculæ elegantissima varietate commendant, & foris quidē. Interiore parte nigricantibus sparsim dispositis lituris, circa [illegible] maioribus ac frequētioribus exornantur. S[illegible]na hinc quoq; sex, & medius pistillus, colore [illegible] lutea. Caulis tenuis, circa quē quina, oblo[illegible]a, angusta foliola, Croci, è virore candicantia. Radix bulbosa, rotunda, & candida est. Semē albidum, cōpressum, siliquis Hemerocallidis mino[illegible] Tulipæ Bononiensis paribus clauditur. N[illegible] hæc planta accedere videtur ad figurā Co[illegible] Orientalis Matthioli. Tulipæ genus quidam e[illegible] arbitrantur plātam, quam Ouloudiam Græcum vulgus appellat, & in hortis col[illegible] Bulbi aduecti sunt nobis ex hortis Eremitarū & Monachorum qui mōtem Ath[illegible] incolunt, solitudine & innocentia vitæ sic venerabiles, vt ob eorum integritatem

TVLIPA siue Lilionarcissus luteus latifolius, Lobel.

MELEAGRIS flos, Dodonæi.

&

OVLOVDIA seu Tulipa lutea.

& pietatem mons is Sanctus ab omnibus vocetur. Radix illi bulbosa est, magnitudine Cepæ medioctis: caulis rotundus, cubitalis, crassitie minimi digiti: folia plerunque tria, Lilio aut Ephemero Colchico similia, lata, venosa, è viridi nigricantia, non prorsus diducta, sed quasi in alueolum plicata, & imbricata, caulem ambientia: flos luteus, Lilio similis: vnde Tulipam luteam seu flauam cognominarunt, foliis foris striatis sex, ab angusto in latum sese pandentibus, effigie calathi, resupinis per ambitum labris, & in medio tot staminibus pallidis, quot floris folia sunt. Egregia sanè hæc est planta, & admiratione digna.

CROCVS CAP. VIII.

Ffinis est Narcissis Crocus non modò figura & natalibus, sed etiam facultatibus peculiaribus, quæ vtrique epispasticæ, deinde quadãtenus odoris sopotiferi insunt. κρόκος Græcis dicitur, sic & Latinis & Officinis Crocus, Arabibus *Zahafaram & Zafaran*, Italis *Zaffarano*, Germanis & Gallis *Saffran*. Crocus verò vocatus est à Croco iuuene, qui ptopter amorem Smilacis virginis in florem sui nominis mutatus est. Quod Ouidius testatur hoc versu, *Nomina* *Lib.4. Metamor.*

Et Crocon in paruos versum cum Smilace flores.

De quo fabuloso Croco aliter hæc scripsit Galenus. Adolescens Crocus cum Mercurio disco ludens, & incuriosiùs consistens, illapso in caput ipsius disco statim mortuus est: ex sanguine autem ipsius in terram delapso Crocus natus est. Sed & κρόκη filum, villúmve & tomentum significat, cuiusmodi sunt Croci flaua flammeáve stamina & villi, & flocci κροκίδες vocantur. Crocus est satiuus & siluestris. Crocus satiuus vbique notissimus est, non medicis solùm Officinis, sed etiam culinis, ad obsonia grato colore tingenda, quanquam & sapore & odore illa commendet, & concoctionem iuuet. Folia fert oblonga, perquàm angusta, graminea, per humum sparsa, densa, mollia: caules nudos, in quibus flores cærulei ex sex foliolis, in singulis filamenta terna quaternáve, crassiusculo cacumine, colore flammeo nitentia, odore cùm inaruerint intenso, & caput implente atque soporifero, quæ cæteris pattibus præferuntur, sedulóque colliguntur, & adseruantur, & Croci nomine vel sola veniunt. Radix subest bulbosa, carnosa, copiosa, & viuax. De hoc Theophrastus hæc prodidit. ὁ δὲ κρόκος ποιώδης μὲν τῇ φύσει, καθάπερ καὶ ταῦτα, πλὴν φύλλῳ στενῷ, σχεδὸν γὰρ ὥσπερ τριχόφυλλόν ἐστι. ὀψίανθες δὲ σφόδρα, καὶ ὀψιβλαστὲς, ἢ πρωιανθὲς, ὁποτέρως τις λαμβάνει τὴν ὥραν. πλειάδα γὰρ ἀνθεῖ, καὶ ὀλίγας ἡμέρας. εὐθὺς δὲ καὶ ἅμα τῷ φύλλῳ καὶ ἄνθος ὠθεῖ, δοκεῖ δὲ πρότερον. ῥίζα δὲ πολλὴ, καὶ σαρκώδης, καὶ τὸ ὅλον εὔζωον. φιλεῖ δὲ καὶ πατεῖσθαι, καὶ γίνεται καλλίων καταπριβομένης τῆς ῥίζης. διὸ καὶ παρὰ τὰς ὁδοὺς, καὶ ἐν τοῖς κροτητοῖς κάλλιστος. ἡ δὲ φυτεία ἀπὸ τῆς ῥίζης. Id est, Crocus natura herbaceus quemadmodùm & alia, sed folio est angusto, & ferè in capillamenti modum extenuato. Valde serò floret, seróque germi- *Li.9. med. local.* *Genera.* *Forma.* *Lib.& c.6. histo.* *Crocus sine flore.*

nat, vel præpropere floret, vtro scilicet modo tempus acceperit: flore enim Vergiliarum occasu, & paucis diebus: statim enim cum folio florem pellit, imò & prius florem mittit quàm folium. Radix huic multa, carnosa, & omnino viuàx. Calcari gaudet, atque ita lætior fit, radice deorsum versus attrita. Quare iuxta vias & fontes optimus. Seritur radice. Quæ fere expreßit Plinius

CROCVS satiuus, Matthioli.

CROCVS non florens, Matthioli.

Lib.21.c.6. his verbis. Vsus Croci in coronis nusquam. Herba est folio angusto, pene capillamenti modum. Floret Vergiliarum occasu paucis diebus, folióque florem expellit. Viret bruma & colligitur. Siccatur vmbra, meliùs etiam hiberna. Carnosa & illi radix, viuaciórque quàm cæteris. Gaudet calcari & atteri,

Locus. pereundóque meliùs prouenit. Ideò iuxta semitas & fontes lætißimum. Crocus optimus erat Dioscoridi Coryceus, ex Coryco Ciliciæ monte. Secundum locum dat Coryceo è tractu Lyciæ contermino. Tertium Lycio è monte Olympo. Quam Ruellij conuersionem non probat Marcellus Verg. hæc scribens. In his verbis, δευτερεύει δὲ ὁ ἐκ τῆς πρὸς λυκίαν κωρυκίυ, καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ λυκιακοῦ [illegible] ...ου, articulus præpositiuus, & Corycij in genitiuo casu illic occurrentes, legitimam sermonis seriem miscent. Ideóque nos secundæ bonitatis à Corycio ex Cilicia esse dicimus eum, qui ex agro ad Lyciam, & Lyciæ Olympo monte afferatur. Sic & conuertit Cornarius. Secundum locum obtinet qui extra Corycum ad Lyciam nascitur, & qui in Lyciaco Olympo. Deinde qui ex Aegis Aetolæ vrbe adferrur. At Cyrenaicus & Centuripinus omnium in Sicilia nascentium in-

Lib.21.c.6. firmißimis est viribus. Similiter Plinius, Prima nobilitas Cilicio, inquit, & ibi in Coryco monte: dein Lycio, monte Olympo: mox Centuripino Siciliæ. Aliqui Phlegræo secundum locũ dedêre. Hodie verò non solùm regiones ad Meridiem, Africa, Cyrene, Sicilia, Gallia, sed etiam ad Septentrionem sitæ Anglia, & Hibernia laudatißimum ferunt, quo Belgium, Germania, aliiq; vicini cibos condiunt,

ac

ac medicamentis miscent. Matthiolus Crocum ex Aquila Vestinorum vrbe primum sibi locum vendicare in Italia scribit, eo tamen præstantiorem esse qui ex Vienna Austriæ metropoli defertur. Probatur, inquit Dioscorides, recens, boni coloris, parum candidi gerens in circuitu, oblongus, integer, non fractus, cui nihil deest, plenus, dum diluitur manus tingens, non cariem, aut situm redolens, odore iucundo & acri. Qui talis non est, aut vetus est, aut humore perfusus. Crocus, auctore Theophrasto, tam montanus inodorus, quàm satiuus Autumno florere incipit: statim enim primis imbribus floret. Quare flores ante folium edit continuo fere mense: quibus collectis folia exeunt, tota Hyeme virescentia spretis algoribus. Deinde arescunt, ac Vere depereunt, nec Æstate apparent. Croci In cap. 25. lib. 1. Electio. Lib. 6. hist. cap. 7. Tempus.

CROCVS siluestris I. Dalechampy.

CROCVS siluestris II. Dalechampij.

siluestris verus (alium enim Officinæ Crocum siluestrem faciunt, nempe Ephemerum Colchicum, ob floris eius cum satiuo Croco similitudinem) à satiuo cultura, & satu differt. Huius tria obseruauit genera Dalechampius. Primum minimum radice bulbosa, exigua, rotunda, multiplici cortice vestita, infernè Cepæ modo fibrata: cauliculo dodrantali, duobus latiusculis foliis obuoluto, vsque ad floris exortum ferè ascendentibus, quatuor insuper, aut quinque foliis ex lateribus vtrinque enatis, oblongis, angustis, linea cādida quæ media intersecat, diuisis: flore Croci hortensis, paruo, supernè purpureo, infernè flauescente, extantibus in medio staminibus croceis. Secundus priori in multis similis est, in quibusdam diuersus: nempe quòd radice sit ampliore, ac densius fibrata: caule proceriore, grandiore, crassiusculo: foliis paucioribus: flore maiore & latiore. Tertius radice est gemina, Gladioli modo, læuiore, integriore, minúsque lacero cortice obducta, parùm fibrata: foliis quatuor, aut quinque, longissimis, sed angustissimis, linea media candidissima distinctis: caule foliis vacuo, recto: flore media sui parte purpura nitente, suprà & infrà candido, interdum prorsus albo. Crocus siluestris in plerisque Galliæ locis, sed in Allobrogibus potissimùm nascitur, præsertim primus & tertius in niuosis Crocus siluestris.

CROCVS *siluestris III. Dalechampij.*

Li.2. stirp. Hispa. c.4.

montibus, terra nigra & pingui. Liquata niue, & sub finem Maij florem & folia statim promunt. Hanc ob causam, opinor, Crocum Vernum Clusius appellauit, quòd flore sit Croci, Veréque floreat: cuius genera duo constituit, Crocum Vernum minus, & Crocum Vernum maius. Croci Verni minoris species tres. Primo angustifolio, seu minori bina aut terna sunt folia oblonga, crocinis longè angustiora, graciliorąq;, rotunda & capillaria ferè, viridiaq;. Inter ea cauliculus erumpit pollicari longitudine, angulosus, in quo flos vnicus Croci ferè, sed minor, senis foliis constans, ima parte foris flauescentibus, intus nonnihil candicantibus, reliqua cæruleis, siue violaceis, (inueniuntur & toti candidi) odoratis, quibus insunt aliquot parua stamina: succedit folliculus trigonus, in quo semen exiguum, fuluescens: radix exigua auellanæ magnitudine, duro spadicéoque cortice tecta, intus alba, firma, subadstringente gustu. Bini plerúque flores, interdú terni ex eodem cortice, qui totidem bulbulos complectitur, prodeunt. Plurimus inuenitur Gadibus, atque inter Asindum & Calpen, locis salebrosis & apricis. Alterum genus cùm foliis, tum radicis externo cortice huic omnino simile Clusius obseruauit in Beturiæ collibus Lusitaniæ conterminis, flore paulò minore, & ex albo purpurascente, vixque è terra prominente, qui ex octo foliis compositus est, quarum

CROCVS *Vernus minor I. & III. Clusij.*

CROCVS *Vernus maior, Clusij.*

exterioribus

exterioribus paulò maioribus: radix illi candida & gemina, vna alteri insidente: superior firma, dulcis, edulis inferior flaccida. Tertium genus vberioribus & crassioribus est foliis, interdum rectis, cùm reliquorum folia humi spargantur: flos superioribus multo minor, totúsque cæruleus, tribus exterioribus foliis exceptis, quæ foris virescente colore diluta sunt: radix superioribus similis, sed paulò maior, & semen crassiusculum. Hunc Crocum Gadibus duntaxat iuxta priorem Clusius inuenit. Florent omnes Ianuario & Februario. Crocum Vernum n[illegible]us, inquit, foliis satiuum omnino refert, nisi breuiora essent: ante florem ea prodeunt, deinde subsequuntur bini, aut terni flores crocinis similes, sex foliis constantes, quo[illegible] exteriora terna, quæ pallidula sunt, tres purpureæ saturatiores, & quasi nigricantes lineæ, ab infima basi ad extremum folium ductæ versicoloria efficiunt, intus verò tum hæc, tum tria interiora candicant, staminaq; in medio habent Croco montano similia: floribus succedunt siliquæ paruæ, oblongæ, angulosæ, subrufo, & rotundiusculo semine refertæ. His adiungit Lobellius duas alias Croci Verni species. Prior est Crocus Vernus serotin*, flore ex purpureo rubente, violaceis lineis striatus. Alter est Crocus Vernus serotinus, cæruleis oris, sparsis in latera foliis. Præterea Clusius Crocum mõtanum Autumnalem depingit, qui flore est satiui Croci, sed dilutiore, staminibus intus tribus croceis, inter quæ veluti penicillus luteus emicat: folia quaterna Crocinis similia, viridia, interiore parte veluti lineam quandam candicantem secundùm longitudinem, exteriore verò duas huiusmodi lineas & quasi canaliculos habent. radix satiui candida, plena, & veluti internodiis distincta, subdulcis primùm, deinde ingrati saporis, integitur cortice quodam denso, & multis villis contexto. Nascitur in nonnullis Lusitaniæ rupibus, præsertim iuxta mare. Floret istic toto Nouembri. Siliquas Maio fert crassas, angulosas, semine plenas, quale Croci Verni est. Est & in Calcaris, vulgò *de L'esperon*, præcelso Galliæ Narbonensis monte, Crocus montanus albo flore. Theophrasto κρόκος ὀρεινὸς dicitur, Latinis Crocus montanus, Autumnalis, siluestris, Lusitanis *Pie de Borro*, id est, Pes asininus. Crocus satiuus, vt tradit Dioscorides, concoquit, emollit, leuiter adstringit, vrinam cir, & coloris bonitatem efficit. Arcet crapulam cum passo potus. Fluxiones oculorũ cum muliebri lacte inunctus sistit: potionibus, quæ pro interaneis parantur, vtiliter miscetur: item iis quæ vuluæ sedique subiiciuntur & illinuntur. Venerem stimulat. Inflammationes erysipelatodes inunctus lenit. Aurium remediis vtilissimum est. Lethalem sanè dicũt hunc, si trium

Lib.1.ca.25. *Vires & Temper.*

CROCVS *serotinus cum flore, Lobellij.*

CROCVS *montanus, Clusij.*

ſi trium drachmarum pondere cum aqua bibatur. Radix eius cum paſſo pota vri-
Li.21.c.20. nam cit. Hæc & alia quædam de eodem prodidit Plinius. Diſcutit inflammatio-
nes omnes quidem, ſed oculorum maximè ex ouo illitum. Vuluarum quoque
ſtrangulatus, ſtomachi exulcerationes, pectoris & renum, iocinoris, pulmonum,
veſicarúmque, peculiariter inflammationi earum vehementer vtile: item tuſsi &
pleuriticis. Tollit & pruritus, vrinam ciet. Qui Crocum priùs biberint, crapulam
non ſentiunt. Ebrietati eo reſiſtunt. Coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatem.
Somnum facit. Caput leuiter mouet. Venerem ſtimulat. Flos eius igni ſacro illi-
nitur cum creta Cimolia. Ipſum plurimis medicaminibus miſcetur. Crocus, in-
Li.7.ſimpl. quit Galenus, paulùm quid adſtringens habet, quòd terreum frigidúmque eſt: ſed
ſuperat in eo calfaciens & qualitas & facultas, vt tota eius eſſentia ſecundi ſit or-
dinis excalfacientium, & primi exſiccantium. Quare cōcoquendi vim quandam
Li.2.c.119. obtinet, adiuuante ſcilicet in hoc paucula illa adſtrictione. Scribit Auicenna Cro-
cum cephalalgiam excitare, & capiti nocere. Id quod non exiguo, ſed nimio vſu
efficere poteſt. Vigilias enim copioſus inducit, quæ modum excedentes capiti &
ſenſibus obſunt. Moderatus autem Croci vſus cerebro prodeſt, ſenſus vegetiores
reddit, ſomnum & torporem excutit, lætitiam gignit, corroborat cor. Thoracis
crudos humores ad concoctionem perducit, pulmones aperit, & ab obſtructione
liberat: & ad hæc tam efficax eſt remedium, vt ſubinde phthiſicis in ſummo vitæ
diſcrimine, & propemodùm animam agentibus, ſpiritum reducat, & vitam ad
aliquot dies proroget: ſcrupuli dimidij, aut ad ſummum integri pondo, cum paſ-
ſo, aut vino dulci propinatus. Quo etiam modo grauiſsimas ſubitò irruentes
dyſpnœas citra febrem, ſtatim & momento temporis tollere experimento com-
pertum eſt. Laudatur ad hepatis & fellis obſtructiones, & ad regium morbum.
Croci ſtamina trita carpis, aut ſub mammis admota illitáve, vires ſuas cordi cere-
broq; illico tranſmittunt, quaſiq; vertiginem tenebricoſam inuehunt, aciem ocu-
Cap.173. lorum præſtringunt, aut hebetant. Scribit Serapio ex auctoritate Rhazis Crocum
ſimpl. drachmarum duarum pondere partum accelerare, maximè inebriare ſi cum vino
miſceatur: tantam lætitiam parere, vt ex nimia lætitia inſaniam gignat. Quod ex-
perimento confirmat Amatus Luſit. aſſerens ſe mercatorem vidiſſe, qui cum in
ollam in qua carnes coquebantur, multùm Croci inieciſſet, poſt earum eſum to-
tam profuſum riſum prorupit, vt parum abfuerit quin riſu nimio & cachinno
vita exceſſerit. His addenda Symeonis Sethi auctoritas. Crocus ſtomacho bonus
eſt, inquit, ciborumq; concoctionē efficit. Obſtructiones tollit. Pituitoſa & lethar-
gica vitia iuuat. Diſcutiendi quoq; vim obtinet, vlceribus vtilis eſt, & ad ſpiritus
difficultatem conducit. Si quis illo mediocriter vtatur, bonum colorem habebit:
ſin verò vltra modum, pallorem contrahet, & capitis dolorem, cibiq; inappeten-
tiam faciet. Cum opio & lacte & roſaceo pedum doloribus impoſitus vbi dolent,
ſummopere prodeſt, ſuperpoſitis Betæ foliis. Croco ſiluestri verno maiori, quem
In Aduerſ. ex Cluſio deſcripſimus, foris duntaxat vtendum eſſe cenſet Pena. Illitus pubi vri-
nas elicit crebras atque craſſas, tumores hydropicorum diſcutit, ſpicula euellit.

CEPA. CAP. IX.

Nomina P O'MNYON Græcis, Cepa & Cepe in neutro genere Latinis &
Officinis, Arabibus *Baſsil*, ſeu *Baſſal*, Italis *Cipolla*, Germanis *Zwibel*,
Hiſpanis *Cepolha*, Gallis *Oignon*. κρόμμυον autem Ariſtotele in Proble-
matis auctore dictum eſt παρὰ τὸ κόρας μύειν τῶν ἐσθιόντων, quod ocu-
lorum tunicam pupillamq; mordaci vapore lancinando, conniuere contrahiq;
cogat lacrymas eliciendo: vnde Latinis Cepa lacrymoſa. Cepa autem a capitis
Genera. magnitudine. Quemadmodum Theophraſti & Dioſcoridis æuo, ita etiam hodie

m[illegible] 1

ma[illegible]a Ceparu[illegible] varietas è locis,colore,magnitudine, acrimonia,teneritudine, variaque mang[illegible]io petenda. De iis sic scripsit Theophrastus. πλείω δὲ τῶ κρομμύων [illegible] γ[illegible], [illegible] τὰ κτ̃ τὰς χώρας ἐπικαλούμενα, γάρδια, κνίδια, [illegible] μοθρακικὰ. (Sic enim Gaza legi[illegible] pro γαρδια Sardia, pro κνιδια, Assidena: fortasse κάρδια pro γαρδια ἀπὸ τῆς [illegible]δια vrbe Thraciæ, ex facie loci nomine accepto, Plinio auctore) καὶ πα[illegible]λῃ τα[illegible], [illegible] ἀσκαλωνια. τούτων [illegible] τὰ μὲν σητάνια μικρὰ, γλυκεῖα [illegible] μάλα. τὰ [illegible] σχιστὰ, [illegible] ἀσκαλωνικὰ, [illegible] θεραπεία διαφέροντα, καὶ δῆλον ὅτι τῇ φύσει γὰρ [illegible] τῷ [illegible] χειμῶνι [illegible] τῆς [illegible] ἄργοι. αμα δὲ τῷ ἦρι τὰ φυλλα περιαγουσι τὰ ἔξω. Quæ admodum deprauata sic restitui possunt. τὰ δὲ σχιστὰ καὶ ἀσκαλωνια καὶ θεραπεία δια-φέρει, [illegible] ὅτι τῇ φύσει. σχιστὸν γὰρ τοῦ [illegible] χειμῶνι μετὰ τῆς κόμης ἄργον ἀπολείπουσι. αμα δὲ τῷ [illegible] ἄλλα [illegible], καὶ τὰ ἄλλα θεραπεύουσι. περιαιρεθέντων δὲ τῶν φύλλων, τὰ ἕτερα [illegible] κάτω [illegible], διὸ καλοῦσι σχιστά. [illegible] δὲ καὶ [illegible]λως φασὶ πάντων δεῖν, ὅπως [illegible] εἰς τὰ κάτω, καὶ μὴ σπερ[illegible]φυ. Id est, Ceparum genera multa, à loci cognomine[illegible], Gardiæ, Cnidiæ, Samothraciæ: item fissiles, As[illegible]oniæ. Ex his Setaniæ paruæ, [illegible] dulces: fissiles & Ascaloniæ cultu differunt, atque etiam natura. Fissilem [illegible] cum sua coma hyeme incultam relinquunt. Ve[illegible] detrahunt, & reliqua colunt. Detractis his foliis ali[illegible] germinant, & [illegible] fere finditur: vnde [illegible]les appellant. Quidam pro[illegible] omnibus generibus detrah[illegible] folia censent, vt vis omnis in pro[illegible] subeat, & non in semen abeat. Ex quibus hæc mutuatus est [illegible]. Cepæ genera apud Græcos Sardia, Samothracia, Alsidena, Setania, Sc[illegible], Ascalonia ab oppido Iudææ nominata. Omnibus etiam odor lacrymosus, & præcipue Cyprius, minime Cnidius. Omnibus corpus totum pinguitudine [illegible] cartilagine. Quæ cum deprauata sint, & sine vllo sensu, sic correxit Dalechampius. Omnibus radicum corpus tectum pingui cartilagine. [illegible] cunctis Setania minima, excepta Tusculana, sed dulcis. Schista autem & Ascalonia condiunt[illegible]. Schistam Hyeme cum coma sua relinquunt, Vere folia detrahũt, & alia subnascuntur iisdem diuisuris: vnde & nomen. Hoc exemplo reliquis quoque generibus [illegible] habent, vt in capite crescant potius quam in semina. Deinde ex-[illegible] Ascaloniarum natura alias Ceparum differentias Theophrastus persequitur. Δι[illegible] ἔνια δὲ τοῖς χρώμασιν. ἐν ἰσσῷ γὰρ (Sic legit Gaza, non ἐν νήσῳ, vt habent vulgata exemplaria, Plinius legit ἐν σάμῳ) τὰ μὲν ἄλλα ὅμοια τοῖς λευκοῖς, λευκὰ δὲ σφό[illegible] [illegible] φέρειν δέ φασιν ὅμοια τοῖς σαρδιανοῖς. ἰδιωτάτη δὲ ἡ φύσις τῶν κρητικῶν, πα[illegible] τινὰ τὸ [illegible] ἀσκαλωνίοις, εἰ μὴ ἄρα καὶ ἡ αὐτὴ. ἐν κρήτῃ γὰρ τι γένος, ὃ σπειρόμενον [illegible] ποιεῖ, φυτευόμενον δὲ καυλὸν καὶ σπέρμα. κεφαλὴν δὲ οὐκ ἔχει, γλυκὺ δὲ τῷ χυ[illegible] [illegible] ἀνάπαλιν ἔχει τοῖς ἄλλοις. ἅπαντα γὰρ πηγνύμενα, καὶ βέλτιω, καὶ θᾶττον πα-[illegible]. Id est, Cepæ quædam colore differunt. Nam in Isso cætera quidem similia candidis, valde autem candidæ sunt. Aiunt & similes esse Sardianis. Cretensium peculiaris quædam natura est, sed Ascaloniis quodammodò similis, nisi eadem sit. Est enim in Creta genus quoddam, quod satum radicem gignit, depositum verò caulem & semen fundit. Caput non habet, dulciq; est succo. Quod ei contrà quàm cæteris euenit: omnes enim depositæ, & meliùs & celerius proueniunt. Quæ Plinius sic exscripsit. Est & colorum differentia. Samo enim & Sardibus candidissimæ proueniunt. Sunt in honore & Creticæ, de quibus dubitant, an eædem sint quæ Ascaloniæ: quoniam satis capita crassescunt: depositis caules & semina. Distãt sapore tantùm dulci. Latinis etiam sua sunt genera. Plinius apud nos, inquit, duo prima genera. Vnum condimentariæ, quam illi Gethyon, nostri Pallacanam vocant. Seritur mensibus Martio, Aprili, Maio. Alterum capitatæ, quæ ab Æquinoctio Autumni, vel a Fauonio. Genera eius austeritatis ordine, Africana, Gallica, Tusculana, Amiternina. Optima autem quæ rotundissima: item rufa acrior quàm candida, sicca quam viridis, & cruda quàm cocta, sicca quàm condita. Similiter nostri

Lib. 7. hist. ca. 4.

Lib. 19. c. 6.

Ibidem.

Li. 19. ca. 6.

Lib. 19. c. 6.

Ibidem.

nostri hodie duo Ceparum genera norunt. Vnum quod seritur, alterum quod deponitur. Cepa capitata foliis constat ferè porraceis, intus concauis glabris: caule rotundo, vacuo, nitente, per cuius fastigium flos in capite, siue caliculo villoso, candido, vel purpurascente: deinde semen copiosum, nigrum, Nigellæ: radix capillata, bulbosa, quibusdam maior, aliis minor, oblonga, orbiculata, & turbinata quibusdam, plurimis verò & communioribus Cepis à caulis ceruice sensim in compressam latiorem, sed à lateribus reductam vtrinque circunferentiam bulbacea in abeuntibus, cuius vmboni fibrarum numerosa copia aptata subest, Ellebori albi modo: quod Cepis omnibus est commune, ex pluribus tunicis compacta est, & prætenuibus, sæpissime rufis, interdū saturè rubētibus, nonnunquā candidis, raris viridibus vestitur mēbranis. Hæc simplex, quæ non fruticat, neq; habet sobolès adhærentes, quam ob id Vnionem à veteribus rusticis vocatam testatur Columella: vnde Galli huius Cepæ nomen vsurparunt, *Oignon* nominantes, quasi *Vnion*,

Forma.

Li.12.ca.10.

CEPA Satiua, Matthioli.

CEPA Sectilis, Matth. I.I.C. Cepula Columellæ.

Vnionem. Cepa sectilis, quæ tota in frondem luxuriat, sæpiusq; retondetur vt Porrum, γήθυον Græcis dicitur, Gallis *Ceboule*, quasi Cepula, aliis *Siboule*, nonnulli *Ciues* & *Ciuons* vernaculo sermone proferunt. Sic à Theophrasto describitur.

Lib.7. hist. cap.4.

τὸ δὲ γήθυον κεφάλαιον ἀκέφαλόν τι, καὶ ὥσπερ αὐχένα μακρὸν ἔχον. ὅθεν καὶ ἡ βλάστησις ἄκρα, καὶ ἐπικείρεται πολλάκις ὥσπερ τὸ πράσον. διὸ καὶ σπείρουσιν αὐτό, καὶ οὐ φυτεύουσι. Quæ sic Plinius interpretatus est. Gethyum penè sine capite est, ceruicis tantùm longæ, & ideò totum in fronde, sæpiúsque resecatur vt Porrum. Ideò & id serunt, nō deponunt. Quæ sint Cepæ σχισταί, id est, fissiles, in Hetruria vulgò *Cipolle maligie* nominatæ, ex Theophrasto demonstrauimus, qui de Ascaloniis & hæc scribit.

Lib.19.c.6.

Lib.7. hist. cap.4.

τῶν δὲ ἀσκαλωνίων ἰδία τις ἡ φύσις. μόνα γὰρ σχιστά, καὶ ὥσπερ ἄγονα ἀπὸ τῆς ῥίζης. ἔτι δὲ ἐν αὐτοῖς ἀναυξῆ, καὶ ἀντιπίπτει διὸ καὶ οὐ φυτεύουσιν, ἀλλὰ σπείρουσιν αὐτά, καὶ σπείρουσιν ὀψὲ πρὸς τὸ ἔαρ. εἶθ' ὅταν βλαστήσῃ, μεταφυτεύουσι. τελειοῦται δὲ τοῖς ἄλλοις ταχέως, ὥσθ' ἅμα τοῖς ἄλλοις, ἢ καὶ πρότερον ἐξαιρεῖσθαι, πολὺν δὲ χρόνον ἐαθέντα ἐν τῇ γῇ σήπεται. φυτευθέντα δὲ, χλωρὸν ἀφίησι,

CEPA fiſsilis, Matthioli.

CEPA Aſcalonia, Matthioli.

καὶ σπέρμα φύῃ μόνον, εἶτα καμῦσται, καὶ [illegible]). Quæ ſic Plinius expreſsit. Aſcaloniarum propria natura. Etenim velut ſteriles ſunt ab radice, & ob id ſemine ſeri illas, non deponi iuſſere Græci. Præterea ſerius circa Ver cum germinant transferri: ita craſſeſcere, & tunc properare præteriti temporis penſitatione. Feſtinandum autem in his eſt, quoniam maturæ celeriter putreſcunt. Si deponantur, & caulem emittunt & ſemen, ipſæq; euaneſcunt. Has Aſcalonias, ſiue Aſcalonitides, ſiue Palæſtinas Cepas eſſe putant docti, quas Galli vocant *Eſchalottes* ſeruatis priſci vocabuli veſtigiis, quæ quòd ancipitis & dubiæ ſunt naturæ inter Cepam Allium & Porrum, peculiarem quandam naturam, vel figuram eas habere tradit Theophraſtus. Sunt tamen Cepis ſimiliores, ſed multò minores, & crudæ in ientaculis lautiores frequentioréſque habentur. Quapropter Franci *Appetiz* appellant, quia edendi auiditatem excitant. Fortè etiam rectè Bulbum Setanium dixeris, quem Theophr. & Plinius Cepæ genus quoddam eſſe teſtātur. Quæ Cepa Aſcalonia ex Matthiolo hic expreſſa eſt, Schœnopraſon Dodonæi quibuſdam videtur, de quo capite proximo dicemus. Omnium maximæ ſunt Cepæ, quæ Caieta Romam importantur, quæ etſi ſaturatè rubeſcant, & craſsioribus tunicis cōpactæ ſint, leiuiuſcula tamen acrimonia præditæ ſunt, manſuq; tenerrimæ: ob id in cibos præſtantiores ſunt cæteris. In Hetruria, inquit Matthiolus, minùs acres, quæ magis rubēt, albæ omnium acerrimæ, quamuis flauas candidis acriores eſſe Dioſcorides ſcripſerit. Suauitate & mole omnibus Italicis & Gallicis, inquit Pena, excellunt Africæ, ac Hiſpanicæ, & Hiſpanicis maiores, ac ſpecioſiores D. Altomari in Belgio ſatæ, quibus prima commendatio, & magnitudo capitis extuberantis, compreſſæ vtrinque rotunditatis, Rapum non mediocre æquantis, ſquamoſi cuticula, extimíſque tunicis ſanguineo ſaturo colore rubentibus, & nitentibus, Flandriæ, Angliæ, aliiſq; Septentrionalibus expetitæ. Ad quas tamen gentes aſportantur quotannis Hiſpanicæ non minore copia, aut commendatione, quæ partim albæ, par-

Lib. 9. c. 6.

Pen. in Aduerſ.

In cap. 14. lib. 2.

In Aduerſ.

PPP

tim purpurascentes, gustúque aliquātò acriores sunt, pares teneritudine & mole, cib s & condimentis quàm medicamentis aptiores. Cæterarum vbiq; in Italia, Gallia, Germania, Anglia, Vasconia prouentus maximus hortorum cultoribus venit. Et vt quæque ad illarum bonitatem proximè accedit, ita optima habenda.

Locus.

Tempus. Terram amant pinguem vehementer subactam & irriguam. Florent Iulio potissimùm mense, deinceps semen proferunt, quod non antè legendum quàm cum nigrum colorem præ se fert, is enim color maturitatis est index. Omnibus eadem facultas incidendi, lacrymas ciendi, odor non insuauis, sed vapor & sapor intentior, aut mitior. O[illegible] nes [illegible]ordicant, inquit Dioscorides, flatus gignunt, appetentiam inuitant, [illegible] tenuant, sitim excitant, fastidium pariunt, & expurgant. Aluo v[illegible]les sunt. Detractis tun[illegible]cis in oleum coniectæ, ac pro glandibus subditæ, hæmorrhoidas reliqu[illegible]sque excretiones aperiunt. Succus cum melle illitus oculorum hebetudinib[illegible], argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur, anginaq; laborantibus. Suppressos menses mouet. Caput purgat naribus infusus. Canis morsibus cu[m] sale, ruta, & melle illinitur. Cum aceto autem in sole inunctus, alphos sanat: cum pari spodio scabras lippitudines sedat. Varos cum melle reprimi[t]. Contra calceamentorum attritus cum gallinaceo adipe vtilis est. Alui fluoribus p[ro]dest. Aurium grauitati, ac sonitui confert. Ad purulentas aures, & elicie[ndam] aquam in iis interceptam valet. Alopeciæ earum succo vtiliter perfricantur: [ci]riùs enim quàm alcyonium pilos euocat. Largior Ceparum c[i]bus capiti[s] dolores ciet. Cocta vehementius vrinam pellit. In morbis cocta etiam lar[gi]us comesta lethargum efficit. Cum passis vuis & ficu illita, tubercula concoquit & rumpit.

Li.2. c.145. *Vires & Temper.*

Lib.20.c.5. Plinius de iis eadem & quædam alia prodidit. Cepæ olfactu ipso & delacrymatione caligini medētur, magis verò succi inunctione. Somnum etiam facere traduntur, & vlcera oris sanare commanducatæ cum pane. Et canis morsibus vind[ices] ex aceto illitæ, aut siccæ cum melle, aut vino, ita vt post diem tertium solu[antur]. Sic & tritæ sanant (lege ex veteri codice, Sic & attrita sanāt.) Coctam in cine[re] [e]piphoris multi imposuere cum farina hordeacea, & genitalium vlceribus. Su[cco] & cicatrices oculorum, & albugines, & argema inunxere: & se[r]pentium morsu[s], & vlcera omnia cum melle: item auricularum cum lacte mulierum: & in iisdem [so]nitum & grauitatem emendantes cum adipe anserino, aut cum melle st[ill]aue[re]. Et cum aqua bibendum dedēre repentè obmutescentibus. In dolore quoque ad dentes colluendos instillauere, & plagis bestiarum omnium, priuatim scorp[ionum]. Alopecias fricauere & psoras tusis Cepis. Coctas dysentericis vescendas d[edere], & contra lumborum dolores, purgamenta quoque earum cremata in cinere[m] [il]linentes ex aceto serpentium morsibus, ipsisq; multipedæ ex aceto. Reliqua i[nter] medicos mira diuersitas. Proximi inutiles esse præcordiis & concoctioni, inflatione mq; & sitim facere dixerunt. Asclepiadis schola ad colorem quoq; val[i]du pro fici hoc cibo: & si ieiuni quotidie edant, firmitatem valetudinis custodiri: stomacho vtiles esse spiritus agitatione: ventrem mollire: hæmorrhoidas pellere subditas pro balanis: succum cum succo fœniculi contra incipientes hydropises mi[r]e proficere. Item contra anginas cum ruta & melle. Excitari eisdem lethargicos.

Li.7.simpl. Cepa, auctore Galeno, ex quarto est ordine excalfacientium. Essentia eius potius crassarum est partium: vnde etiam hæmorrhoidas aperit tum apposita, tum cum aceto inuncta. In sole alphos abstergit: tum alopeciis attrita pilos alcyonio citius restituit. Si succū eius exprimas, quod reliquum est admodùm terreæ substantiæ est, eiúsque calidæ: at succus aqueæ aëreæ'que caliditatis. Hic igitur iis qui suffusi sunt, aut aciem oculorum obtusam præ crassitie humorum habent, inunctus prodest. Ex huius temperatura tota Cepa flatuosa est manducata. Itaque quæ temperatura sunt sicciore, minùs flatuum generant. Cepa elixa, aut sub prunis tosta,

inquit

inquit Matthiolus, datur cum saccharo vtiliter anhelosis, asthmaticis & tussientibus, addito butyri momento. Excauatur ea parte quà sunt radices, & præstanti repletur theriaca citrei mali succo subacta: deinde occluso foramine sub calidis cineribus coquitur, donec probè fuerit macerata: tunc premitur, & excipitur cremor, iis perutilis qui pestilentia laborant, sed eos illicò sudare oportet. Item excauatur & cymini puluere repletur, coquitur, & exprimitur eodem modo. Succus is vtiliter instillatur ad aurium surditatem. Crassior Cepæ squama sub feruenti cinere tosta antiquum capitis dolorem sedat, si frustulum eius calidum in dolentis lateris aurem intromittatur, superasperso rosaceo & laurino oleo, succidáque addita lana quæ totam operiat aurem. Cepæ succus cum acerrimo aceto mistus sanguinem è naribus manantem sistit iis immissus.

PORRVM. CAP. X.

NON solùm hic Bulbus Cepis est affinis, sed etiam tunicarum inuolucris demptis, interius eius capitulum cor vocatum Cepam refert: nec foliis, floribus, caule, & semine multùm dissimilis, quem Græci πράσον vocant, Latini Porrum, Arabes *Curat*, siue *Kurat*, Itali *Porro*, Germani *Lauch*, Galli *Porreau*, Hispani *Puerro*. Prasum verò dictum est à colore, quòd sit πράσιον, siue πράσινον, id est, viride. Porrum autem Latinè quod porrò eat, & longè latéque grassetur auctore Ruellio. Pena a callosa Porri capitis simillima in ossibus ferruminatis concretione dictum coniicit. Olitorum industria Porrum in capitatum & sectiuum diuisit. Illud κεφαλωτὸν Græci vocant, id est, capitatum, quòd in caput accrescat, hoc sectiuum, cui frondentem comam solo tenus amputant. Tale si facere velis: ait Columella, densiùs satum præceperunt priores relinqui, & ita cùm increuerit secari. Sed nos docuit vsus longè melius fieri, si differas, & eodem more quo capitatum modicis spatiis, id est, inter quaternos digitos depangas, &, cùm conualuerit, deseces. In eo autem quod magni capitis efficere voles seruandum sit, vt antequàm translatum deponas, omnes radiculas amputes, & fibrarum summas partes intondeas. Tum testulæ vel conchæ quasi sedes in singulis subiectæ seminibus adobruuntur, vt fiant capita latioris incrementi. Quod & Plinius tradidit. Seritur semine ab Æquinoctio Autumni: si sectiuum facere libuit, densius. In eadem area secatur, donec deficiat, stercora úrq; semper: nutritur in capita, antequàm secetur. Cùm increuit in aliam aream transfertur, summis foliis leuiter recisis ante medullam, & capitibus detractis tunicis extremis. Antiqui silice, vel tegula subiecta capita dilatabant. Nunc leuiter sarculo conuelluntur radices, vt delumbatæ alant, neque distrahant. Porrum foliis est Allio similibus, latioribus tamen ac longioribus, carinatis, & in acutum desinentibus. Ceruix illi

Nomina

Lib. 1. cap. 10. *In Aduers.*

Genera.

Lib. 11. ca. 3.

Lib. 19. ca. 6.

PORRVM sectiuum, Fuchsij.

PORRVM sectiuum & capitatum, Matth.

PORRVM commune, Matthioli.

longa bulbosaq;,candicans,craſsiori ſummitate, radiculis m.ltis capillata, & ex numeroſis tunicis contexta. Bimum in caulem proſilit, Cepæ modo lo[illegible] cauumq;: floribus in cacumine in orbem conglomeratis:ſemine nigro, ce[illegible]o non abſimili. Hortis omnibus frequentiſsimum, læto ſolo gaudet, odit ri[illegible]. Maio & Iunio menſe floret,altero à ſatu anno. Porrum capitatum inflatione[illegible]

Vires & Temper. Li.2.ca.143. parit, inquit Dioſcorides, noxium ſuecum creat, moleſta inſomnia parit. Vrinam ciet, aluo accommodum, extenuat, oculorum aciem hebetat, menſes pellit, veſicam exulceratam, renéſque lædit. Cum ptiſana coctum eſu quæ in thorace ſunt educit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta in deceſsionibus ad præclusiones vuluæ & duritias vtilis habetur. Vna & altera aqua coctum, aut aqua frigida maceratum, dulceſcit, & multò minùs inflat. Semen acrius eſt, & quandam adſtrictoriam vim habet. Quare ſuccus eius cum aceto, addito thure, aut manna, ſanguinem, maximè è naribus profluentem, ſiſtit. Venerem ſtimulat. Contra thoracis vitia omnia pro delinctu efficax eſt, & ad tabem comeſtum. Purgat etiam arteriam. Sed ſi aſsiduè eſtur, viſus obſcuritatem inducit. Stomacho aduerſatur. Succus ex melle potus contra beſtiarum morſus auxili eſt. Idem quoque illitus prodeſt. Cum aceto, thure & lacte, aut roſaceo inſtillatus, aurium doloribus & ſonitui confert. Varos tollunt folia cum rhoë obſoniorum illita: epinyctidi medentur. Cruſtas ex ſale illita rumpunt. Veteres ſanguinis reiectiones cohibent ſeminis drachmæ binæ cum æquali baccharum

Li.20.ca.6. Myrti pondere potæ. Hæc de Porro capitato ſolùm Dioſcorides tradidit. Plinius ex variis auctoribus decerpta miſcet, ac conſarcinat. Porrum ſectiuum, inquit, profluuia ſanguinis ſiſtit in naribus, contrito eo obturatis, vel gallæ mixto, aut menthæ. Item ex abortu profluuia, poto ſucco cum lacte mulierum. Tuſsi etiam veteri, ac pectoris & pulmonis vitiis medetur. Illitis foliis ſanantur & ambuſta

ambusta,& epinyctides: item alia vlcera cum melle trito. Vel bestiarum morsus ex aceto: item serpentium. Aurium verò vitiis cum felle caprino, vel pari mensura mulsi: stridores cum lacte mulieris: capitis dolores, si in nares fundatur, dormiturisve in aurem duobus succi cochlearibus, vno mellis. Succus & ad serpentium scorpionúmque ictus bibitur cum mero, & ad lumborum dolores cum vini hemina potus. Sanguinem verò excreantibus & phthisicis, distillationibus longis, vel succus, vel ex ipso cibus prodest. Item morbo regio, vel hydropicis. Et ad renum dolores cum ptisanæ succo acetabuli mensura. Idem modus cum melle vuluas purgat. Estur verò & contra fungorum venena: imponitur & vulneribus. Venerem stimulat, sitim sedat, ebrietates discutit. Sed oculorum aciem hebetare traditur: inflationem quoque facere, quæ tamen stomacho non noceat, ventrémque molliat. Voci splendorem affert. Capitato maior est ad eadem effectus. Sanguinem reiicientibus succus eius cum gallæ, aut thuris farina, vel acacia datur. Hippocrates & sine alia mistura dari iubet: vuluásque contractas aperiri iubet: fœcunditatem etiam fœminarum hoc cibo augeri. Contritum ex melle vlcera purgat. Tussim & destillationes thoracis, pulmonis, & arteriæ vitia sanat, datum in sorbitione ptisanæ, vel crudum, præter capita, sine pane, ita vt alternis diebus sumantur, vel si purulenta excreentur. Sic & voci, vel veneri, somnóq; multũ confert. (De voce nihil Dioscor. dixit, de somno autem, ὀλιγούπνον esse, id est, tumultuosum somnum parere.) Capita bis aqua mutata cocta aluum sistunt, & fluxiones veteres. (Dioscorides ait, Porrum bis aqua mutata coctum, tum frigida maceratum, dulcescit, & minùs inflat.) Cortex detractus illitúsque inficit canos. Hæc Plinius, qui paulò antè tradidit Neronem *Lib. 19. c. 6.* Porro sectiuo auctoritatem dedisse, vocis gratia, ex oleo statis mensium omnium diebus, nihilque aliud, ac ne pane quidem vescendo. Grauem enim vocem explicat Porrum, sua lenitia faucium asperitatem deliniens. Certè & perdices vtuntur eo, si credimus Aristoteli, canoræ vocis gratia. Galenus de Porris, Alliis, & *Lib. 2. Alim.* Cepis agens: Harum plantarum, inquit, radices vulgò frequentissimè esitant, caulem tamen rarò & folia, quæ & ipsa proportione radicum acrem admodùm habent facultatem. Corpus calefaciunt, &, qui in ipso sunt, humores crassos tenuant, lentósque incidunt. Si cocta tamen bis térue fuerint, acrimoniam quidem deponunt, tenuant tamen adhuc, & alimentum corpori dant paucissimum, quod certè priùs quàm elixa essent, omnino non dabant. Est aliud Porrum, nimirùm siluestre, quod Græcis ἀμπελόπρασον dicitur, id est, Vineale Porrum, Arabibus *Nahan*, Italis *Porro saluatico*, & *Porrandello*, Germanis *Vuildlauch*, Gallis *Porreau de chien*. Ampeloprasou caule prosilit bicubitali: foliis porraceis, sed angustioribus: flore candido: radice bulbosa. Prouenit in vinetis, in agrorum marginibus, & in amœnis collium locis. Ex Matthiolo id pictum damus: à quo diuersum est quod Lobellius exhibuit, folio Allij *Forma.* *Locus.*

AMPELOPRASVM, Matthioli.

AMPELOPRASVM, *seu Porrum silvestre Lobellij.*

silueſtris tenuifolij non diſsimili, ſed maiore & acriore; in caule bicubitali, radice bulboſa, non ex nucleis, ſed ſingulari capite conſtante, Porri minore, duriore, acriore, nonnullis adnatis ſeſe propagante: flore & nucleis ſeminis vice, triticeis granis paribus, in glomeratis capitulis non diſparibus Allij ſilueſtris tenuifolij. Vinetis, aruis, marginibus, ſenticetis, & dumetis Galliæ & Belg[illegible] gaudet. Stomacho magis quàm Porrum aduerſat[illegible] vt [illegible]

Li.2.c.144. *Vires & Temper.* dit Dioſcorides, plus excalfacit, [illegible] & menſes vehementius ciet. Eius eſus c[illegible] ſerpentium morſus vt[illegible]is eſt. De quo [illegible]

Li.24.ca.15. Plinius. Ampeloprasum in vine[illegible] na[illegible]tur foliis Porri, ructu grauis. Co[illegible] ſerpentium ictus efficax. Vrinam & menſes cie[illegible] nes ſanguinis per genitale inl[illegible]et po[illegible] poſitúmque. Datur & a partu mulier[illegible], & contra canis morſum.

Li.1. Alim. Galenus ſcribit A[illegible]loprasum tantum a Porris diſsidere, quan[illegible] in omnibus aliis generibus agreſtia o[illegible] domeſticis differunt. Quoſdam autem [illegible]rum annum ſequentem, vt Cepas ac [illegible]dientes, ita & Amplopra[illegible]m r[illegible] fieríque in cibo præſtantiora, ac minùs habere vitioſi ſucci. Item A[illegible]pel[illegible] agreſte eſſe Porrum: quare & acrius eo, & ſiccius eſſe, ſicut agreſtia omnia re[illegible] hortenſibus, ac proinde ſtomacho quàm illud nocentius. Sed & craſſos & le[illegible] humores potentiùs incidere, valentiúſque infarcta organa obſtructione li[illegible] Hac quoque ratione vrinas ſæpe prouocaſſe, vbi a craſsis & lentis humo[illegible] retinebantur. Adeò verò eſſe calidum, vt, illitum cataplaſmatis modo, e[illegible]

Schœnoprasum Dodon. Porrum aliud paruum à Dodonæo ponitur. Germanis *Vintzeulauch*, [illegible] *Bieſlook*, id eſt, Allium iunceum: vnde σχοινόπρασον Græcè nuncupauit. Caul[illegible]

Forma. graciles, teneros, cauos veluti iuncos paruos, in vnum acetuum coactos [illegible]rum vice profert, guſtu ferè Porri. Inter hos nonnunquam cauliculi e[illegible] rotundi cum capitulis, vt in Cepa, ſed multò minoribus, floribus pu[illegible] referti. Radices ſunt Bulbi Cepis paruis ſimiles, vel porracei, minores, [illegible]

Locus. gi, cohærentes & implexi, fibris quamplurimis capillati. Prouenit vbi[illegible] hortis, adeóque Porrum refert, vt quibuſdam non ſolùm veri Porri vic[illegible] pleat, ſed opinionem faciat. Crudi folia acetariis guſtum gratiſsimum [illegible]

Cap.243. Hanc plantam Fuchſius Porrum ſectiuum facit. Matthiolus pro Cepa A[illegible]nia Theophraſti depinxit, vt diximus, Lobellio & aliis teſtibus. Pena negat v[illegible]rum Aſcalonitidem, ſeu Palæſtinam Cepam eſſe.

ALLIVM

ALLIVM. CAP. XI.

Nomina

GALPACEI etiam generis est, quod σκόροδον Græci, Latini Allium vocant, Arabes *Chaum*, *Charin* & *Thum*, Itali *Aglio*, Germani *Knobloch* vel *Knoblouch*, Hispani *Ayos*, Galli *Ail* & *Aux*. Scorodō Aristophanis [illegible] Pluto dici tradit, quasi [illegible], id est, rudem & incultum [illegible], quod [illegible] supra modum redoleat, & olfacientium nares offendat. [illegible] Allium [illegible] Rodius a Græc[illegible], quod exiliendo crescat. Lib. 1. c. 10.

Alij [illegible] Theophrasto. του [illegible] σκ[illegible] φύ[illegible] μεν [illegible] μάλιστα προ- Lib. 7. hist. cap. 4.

π[illegible] [illegible] legendum χ[illegible] διαφορὰ δὲ ἐστιν αὐτῶν, ἡ [illegible] τοιοῦτον ὅθεν repone, ὅ, τε [illegible] [illegible] τῶν, ὅθεν γένος τι διάφορον ἐστι μάλιστα το [illegible] ἀλλὰ πρὸς τοὺς μυτ[illegible]ους χρῶνται· καὶ ἐν τη [illegible] καὶ ἔτι τὸ [illegible] ἔχειν ἕνα τ[illegible]ς γέλγεις. [illegible] ἐν [illegible], καὶ [illegible] ταῖς ὥραις legendum χώραις) γίνεται, καὶ [illegible] ἀπ[illegible], ὥσπε[illegible] καὶ τῶν ἄλλων. Id est, Allium [illegible] paulo ante solstitia, aut post [illegible] spicis diuiditum. Differunt Allia, quod alterum sit serotinum, alterum præcox: est enim genus quoddam, quod sexaginta diebus perficitur. Differunt & magnitudine & paruitate. Magnitudine excellit maximè quod Cyprium vocatur: quod non decoquunt, sed ad intrita, quæ Myttota appellantur, vtuntur, & cum teritur in molem admirandam flatu intumescit. Præterea quædam ex spi[illegible] non coagmentantur. Dulcedinis autem, odoris, & crassitudinis Alliorum, quemadmodum & cæterorum satorum, causa sunt natura loci & cultus. Ex quibus hæc sumpsit Plinius. Allium ad multa [illegible] præcipue medicamenta prodesse creditur. Lib. 19. c. 6.

T[illegible]nis, & quæ separantur in [illegible] sum, velatur membranis: mox pluribus c[illegible] nucleis, & his separatim vestitis, asperi sapori: quo plures fuere, hoc [illegible]. [illegible] huic quoque habens, vt Cepis, nullum tamen coctis. Generum [illegible] in tempore. Præcox [illegible] sexaginta diebus. Tum in magnitudine. V[illegible] quoq. In hoc genere Græci appellauere Allium Cyprium, alij Antisco[illegible] præcipuè Africæ celebratum inter pulmentaria ruris, grandius Allio. Tritum in oleo & aceto mirum quantum increscat spuma. Ex his intelligimus prægrande Allium Vlpicum Latinis dici, quod Theophrastus Cyprium vocat, quod Anti[illegible]orodon dici corrupte in Plinij vulgatis exemplaribus legimus, cùm ex Columella Aphroscorodon legendum videatur, qui Vlpicum, non Cyprium, sed Punicum Allium appellat. Verba eius hæc sunt. Vlpicum, quod quidam Allium Punicum vocant, Græci autem ἀφροσκόροδον appellant, longè maioris est incrementi quam Allium. Sed hic dubitare licet, an Aphroscorodō à spuma, quæ Græcis ἄφρος [illegible]r, qua increscit, vt Plinius ait, vel, vt Theophrastus, ἐκπιδυματοῦται, an ab A[illegible]orum gente, cum Columella Allium Punicum appellet. Id quod Plinius etiā [illegible]ntetur, scribens Vlpicum præcipuè Africæ celebratum inter pulmentaria [illegible] verò quod Theophrastus genus quoddam Allij nucleos habere negat, id Dioscorides in Aegypto nasci tradit, Matthiolus in Hetruria, & multis aliis Italiæ locis, vbi Allium mas appellatur. Dioscoridi Allij genera sunt duo. Satiuum siue hortense, & siluestre, quod Ophioscorodon, id est, Anguinum Allium vocat, & Elaphoscorodon, id est, Ceruinum Allium. Recentiores siluestris duo genera faciunt tenuifolia, aliud latifolium maculosum serpentinum, Ophioscorodon. Præterea aliud vrsinum etiam latifolium. Allium satiuum fronde viret cepitia, sed minimè cana: caule tereti & inani, in cuius cacumine flores in globum circumaguntur, in quo semen emicat. Radicis bulbus tenuibus velatur membranis, mox pluribus coagmentatur nucleis, & iis separatim vestitis, in cuius vertice complures

Lib. 11. c. 3.

L. 2. c. 146.

Forma. Ruell. lib. 2 cap. 85.

ALLIVM satiuum siluestre, Matthioli.

fibræ cirrorum modo crispātur, tædiosi, vt Cepa, halitus, acris saporis: quo enim spicæ plures vna coierint, hoc acriùs sentitur. Siluestre foliis constat paucis prælongis, teretibus, intus concauis, iunceam speciem repręsentantibus: caule procero, læui, purpureos flores ostentante, cacumine tum colore, tum forma conspicuo. Radix bulbus est pusillus, oblongus, non e nucl is constans, sed vnico læuique capitulo, nonnullis interdum adnatis minoribus sese propagante. Est alterum hoc minus, cæterùm foliis, caule, semine, radice superiori simile, in pratis frequētiùs proueniens. Allium vrsinum, odore is quàm habitu Allium referens, folia profe æpius duo, grandia, ferme Lilij conua li n, vi tia, flaccida, læuia: caulem vnum aut alterum, tenellum, in quo flores multi, candidi, stellati. Bulbus aliquot nuçleis paruis, oblongis, spar is, candicans, odorem Allij tædiosum spira, gustantique saporem acrem non ingrat æ bet. Ortu & habitu non ita huic di

Pena in Aduers. Ophioscorodon verè dictum, a caule fol ue Serpētariæ modo maculosis, quæ tamen rum Allij vrsini speciem proximè referunt & redolent, radicis ceruice longiore, rimosa cute obsita.

Locus. Allium hortense passim in hortis satum prouenit. Si sponte in aruis & cāpestribus, inuisum alicubi colonis, quia segeti innatum odorē & saporem ei cōmunicat, quo deinceps tum farina, tum panes im

ALLIVM Vrsinum latifolium, Fuschsy & Dodon.

ALLIVM Vrsinum, Matthioli.

Vrsi n

ALLIVM anguinum, Matthioli.

Vrſinum in editis montibus & vmbroſis, vel vdis pratenſibus. Anguinum maculoſum etiam in montibus. Hortenſe & ſilueſtre æſtate florent. Vrſinum Vere, Aprili & Maio menſibus. *Tempus.*
Vis Allio eſt acris ex Dioſcoride, calfacit, flatus excernit (Legendum enim non ἐκκρῖνειν, φυσώδη, id eſt, vim excernendi, flatuoſum, ſicut in publicis codicibus habetur, ſed ἐκκρῖνειν φυσῶν) aluum turbat, ſtomachum exſiccat. Sitim efficit, flatus alterat aut concoquit (Ruellius interpretatus eſt, flatum permouet, cùm Græcè legatur, ἐμπνευματώσεως ἀλλοιωτικὴν, id eſt, flatuum alteratricem, aut concoctricem vim habet.) Summam corporis cutem exulcerat. Eſu latos ventris lumbricos expellit. Vrinas ducit. Contra viperarum morſus & hæmorrhoidum prodeſt, ita vt non aliud magis (Græca habent, ἐχιοδήκτοις τε, καὶ αἱμοῤῥοΐσιν ἁρμόζει, &c. Sunt enim αἱμοῤῥοΐδες q per vniuerſum corpus ſanguinem fundunt, ab Hæmorrhoi, ſiue Hæmorrhoidis ſerpentis morſu) ſi vinum iugiter ſumatur, aut in eodem tritum bibatur. Contra rabioſorum morſus vtiliter illinitur. Contra aquarum mutationes confert. Aſperas arterias clarificat. Veterem tuſſim crudum & coctum eſu lenit. Cum origani decocto potum pediculos & lendes enecat. Vſtum & cum melle ſubactum illitúmque hypopia & alopecias ſanat. Exanthemata cum nardino vnguento, ſale & oleo curat. Alphos, impetigines, lentigines, achoras, lepras, furfuréſque eximit. Cum teda & thure decoctum, ſi in ore contineatur, dentium dolorem leuat. Contra muris aranei morſum cum ficulneis foliis & cumino illinitur. Comæ decoctum in inſeſſionibus menſes & ſecundas trahit. Eiuſdem gratia ſuffitur. factum ex eo & nigra oliua intritum, quod Græci μυττωτὸν vocant, vrinam cit, & aperiendi vim habet. Vtile etiam hydropicis. Hic Myttoti vox aliquoties ab Hippocrate vſurpatur, vt in libro de viſu, de medicamento quodam oculari ſcribens. καὶ ὀλίγον ἀναζέσειν, ἕως ἂν παχὺ γένηται ὡς μυττωτός. Cuius vocis Galenus meminit in Gloſſis Hippocraticis, Dioſcoridem citans. μυττωτὸν ὑπόζωμα δυσοσμίης εἶναί φησι σκορόδου ἢ κρομμύου. Quæ de hoc Dioſcoridis loco intelligi poſſunt. Eadem voce vſus eſt Theophraſtus loco ſuprà à nobis citato. Allij vires pluribus exponit Plinius his verbis. Allio magna vis, magnæ vtilitates contra aquarum mutationes. Serpentes abigit, & ſcorpiones odore: atque, vt aliqui tradidere, & beſtiarum omnium ictibus medetur potu, vel cibo, vel illitu: priuatim contra hæmorrhoidas prodeſt cum vino redditum vomitu. Ac ne contra araneorum murium venenatum morſum valere miremur, aconitum, quod alio nomine pardalianches vocatur, debellat: item hyoſcyamum: canum morſus, in quæ vulnera cum melle imponitur. Ad ſerpentium quidem ictus potum cum reſtibus ſuis Alij cum veſtibus, id eſt, membranoſis corticibus) efficaciſſimè ex oleo illinitur: attritiſque corporum partibus, vel ſi in veſicas intumuerint. Quin & ſuffitu eo ſecundas partus euocari exiſtimauit Hippocrates: cinere eorum cum oleo capitis vlcera manantia ſanitati reſtituens. Suſpirioſis coctum, aliqui crudum id dedére. Diocles hydropicis cum centaurio, aut in fico duplici ad euacuandam aluum: quod efficaciùs præſtat viride cum coriandro in mero potum. Suſpirioſis aliqui

L.1.c.146. Vires & Temper.

Lib.20.c.6.

Libro de morb. mulier.

&

& tritum in lacte dederunt. Praxagoras & contra morbum regium vino miscuit: & contra ileum in oleo & pulte, sic illinens strumis quoque. Antiqui & insanientibus dabant crudum. Diocles phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi, & gargarizare prodest. Dentium dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit, vel si decocta aqua colluantur, addatúrque ipsum in caua dentium. Auribus etiam instillatur succus cum adipe anserino: phthiriases & prurigines potum, tusum item cum aceto & nitro compescit: destillationes cum lacte coctum, vel tritum, permistúmve caseo molli: quo genere & raucitatem extenuat: vel phthisim in fabæ sorbitione. In totum autem coctum vtilius est crudo, elixúmque tosto: sic & voci confert. Tineas & reliqua animalia interaneorum pellit, in aceto mulso coctum. Tenesmo in pulte medetur. Temporum doloribus illitum elixum, & pustulis coctum cum melle, deinde tritum. Tussi cum adipe vetusto decoctum, vel cum lacte. Aut si sanguis etiam excreetur, vel purulenta, sub pruna c[illegible], & cum mellis pari modo sumptum. Conuulsis, ruptis, cum sale & oleo. Nam [illegible] adipe tumores suspectos sanat. Extrahit fistulis vitia cum sulphure & resina, etiam arundines cum pice. Lepras, lichenas, lentigines exulcerat, sanátque cum origano, vel cinis eius ex oleo & garo illitus. Sic & sacros ignes. Sugillata ac liuentia ad colorem reducit, contusum ex melle. Credunt & comitialem morbum sanare, si quis eo in cibo vtatur ac potione. Quartanas quoq; excutere potum caput vnum cum Laserpitij obolo in vino austero. Tussim & alio modo ac pectorũ suppurationes quantaslibet sanat, fractæ incoctum fabæ, atque ita in cibo sumptum, donec sanitatem restituat: facit & somnos, atque in totum rubicundiora corpora. Venerem quoq; stimulat cum coriandro viridi tritum, potúmque č mero. Vitia eius sunt, quòd oculos hebetat, inflationes facit, stomachum lędit copiosius sumptum, sitim gignit. Cæterò contra pituitam, & gallinis & gallinaceis prodest mixtum farre in cibo. Iumenta vrinam reddere, atque non torqueri tradunt, si trito natura tangatur. Hæc Plinius. Qui cùm Allium cõtra hæmorrhoidas prodesse dicit, per hæmorrhoidas non sedis affectionẽ intelligit, sed genus serpentis, cuius mas Hæ-
Lib.13.c.23. morrhus, fœmina Hæmorrhois vocatur auctore Aëtio, ex cuius morsu sang[illegible]
Lib.8. sim. per totum corpus ferri contigit: vnde ei nomen positum. Galenus scribit A[illegible] calfacere & exsiccare quarto excessu. Agreste domestico valentius esse, cu[illegible]
Li.2. Alim. qua agrestia. Alibi Allium mandi nõ vt obsonium, sed vt salubre medicamentum quòd digerendi & obstructiones aperiendi facultatem habet. Quod si elixum parùm fuerit, adeò vt acrimoniam deponat, vires quidem habere debiliores, succi
Lib.12. Metho. autem prauitatem non ampliùs retinere. Er alio in loco, Allium, inquit, ex eorum ciborum est genere, qui & flatum discutiunt, & minimè sitim inferunt. Suntq[illegible] parùm id experti existimẽt maiorem quàm Cepam sitim excitare, sed planè er[illegible]re: cùm non modò maiorem quàm Cepa, sed nec omnino sitim faciat. Idem omnium planè eduliorum maximè flatum discutit. Itaque ipse certè agrestium theriacen id appello. Ex his perspicuum est Dioscoridem à Galeno scribentem vim habere διψυς ποιητικὴν, id est, sitim efficientẽ, reprehẽdi. Symeon Sethi tradit proprietate quadam sitim à falso humore factam sedare, & non solùm flatus discutere, sed horum generationem prohibere: colicos affectus à flatibus ortos, & diuturnos coxendicum, qui à pituita proueniunt, dolores iuuare. Porro & Allio hic σκοροδόπρασον subdemus, Latinis Alliporrum, Gallis *Ailporreau*, quòd non solùm
Li.2. c.147. effigiei, sed qualitatum Allij & Porri, vt Dioscorides ait, sit particeps. Magnitudine Portum æquat: foliis est Porraceis, quæ digitis trita Allium & Porrum resipiũt. In multis Italiæ locis sua sponte nasci Matthiolus affirmat, vnde translatum in hortis & viridariis virescit. Aliud Scorodoprason pinxit Lobellius, folio Porri latiore, caule quaternûm & quinûm cubitorum è bulbo crasiore, nucleis quinis

&

& [illegible]nis ex squamatis cuticulis coacto, odoris ingrati, Allij, vegetioris. Item aliud, crassioribus & longioribus nucleis: bulbus eius stipatur membraneis inuolucris ex atro flauentibus: flos & folia Allij exiliora: odor & sapor Scorodoprasi. Magis spirare Allium ait Pena, sed propius exprimere Porrum, quod in cliuosis vinetis,

SCORODOPRASVM, Matthioli.

SCORODOPRASON alterum duplex, Lobelij.

& [illegible]acu[illegible]s ericetis Ligurum, Niceæq; in Sabaudia sponte prouenit. Quare fal[illegible] Ma[illegible]cellus Vergilius, qui, quod Plinius huius plantæ non meminerit, nec alij [illegible]æ scriptores, monstrum aliquod Naturæ credit id fuisse, coactis humano oper[illegible] co[illegible]lescere simul non dissimilibus penitus oleribus duobus: qualia in re rustica ali[illegible]ndo excogitata in maiore ocio ab aliquibus fuere. Scorodoprason, vt [illegible] Dioscorides, promiscuas sibi vires ex Allio & Porro vendicauit, effectus Li.2.c.147. A[illegible]j & Porri præbens, sed inefficacius. Coctũ Porri modo dulcescit, & in olerum [illegible]cem transit. Idem Galenus tradit, Scorodoprason sicut gustu & odore mediam Lib.8. sim. Allij & Porri qualitatẽ possidet, ita & viribus.

ORCHIS. CAP. XII.

VM Bulbis, Hyacinthis, Cepaceis, atque aliis similibus Testiculos & Satyria recensere conuenit. In quibus qui ὄρχις, & κυνὸς ὄρχις Græcis, Latinis similiter Orchis & Cynosorchis dicitur, Officinis Testiculus canis, Arabibus *Chasi alkes*, seu *Chasi alchels*, Italis *Testicolo di cane*, Germanis *Knabenkraut*, Hispanis *Coyon de perro*, Gallis *Couillon de chien* & *du Satyrion*, Officinarum nomẽ retinentes. Nam Officinæ Orchies Satyria nominant, & eorum bulbis legitimi Satyrij vice vtuntur. Præbuisse occasionem videtur Apuleius, qui nullam inter Satyria & Orchies differentiam facit, sed vtrumque Satyrium cum vtroque Orchi canis videlicet dicto, & Serapiade confundit. Græcis, inquit, dicitur Satyriũ, aliis Cynosorchis, aliis Eutaticos, Panion, Serapion, aliis Orchis, Galli Vram, Itali Priapiscon, alij Orminalem, alij Testiculum leporinum nominant. Nomina

Orchis

Orchis dicta eſt herba, quòd radices ſibi inuicem haud ſecus atque duo teſticuli cohæreant. Cynoſorchis verò quòd canùm teſticulis ſimilem radicem habeat.

Genera. Orcheos duo eſſe genera dixerunt Dioſcorides, Galenus, Plinius, Orchin ſiue Cy-noſorchin, & Orchin Serapiada. Multò plures ſunt recentioribus differentiæ, omnes à radicis effigie ſic nominatæ. Fuchſius Orcheos duo genera facit, marem & fœminam. Marem item duorum generum, vnum latifolium, alterum anguſtifolium: fœminam itidem duorum generum, vnam maiorem, alteram minorem. (In c.124. & 125. lib. 3.) Matthiolus quinque Orcheos ſpecies depinxit, foliis & floribus differentes, quibus addidit Palmæ Chriſti ſpecies duas, de quib⁹ capite De Satyrio dicemus. (Lib. 2. hiſt. cap. 46.) Dodonæus Orcheis quatuor generibus diſtinxit. Primi generis, Orcheos videlicet, ſiue Cynoſorcheos quinque ſpecies conſtituit, duas priores maris, tres reliquas fœminæ nomine deſignans. Secundam Tragorchin, id eſt, Hirci teſticulum. Tertiam ſpeciem duplicem etiam, marem ſcilicet & fœminam. Quartam quoque duplicem, hanc maiorem, illam minorem. (De flor. cap. 61.) Alio in libro Orcheis quinque generibus comprehendit. Primum Cynoſorchin vocat, cuius ſpecies quinque, ſecundum Teſticulum morionis, tertium Tragorchin, quartum Orchin Serapiada, quintũ Teſticulum odoratum, ſiue Teſticulum pumilum. Orchis ſiue Cynoſorchis, vt de[...] (Lib. 3. c. 124.) bit Dioſcorides, folia habet circa caulem, & ima eius parte per terram ſtrata, Oleæ

Forma. molli ſimilia, anguſtiora tamen, læuia & longiora: caulem dodrantali altitudine, in quo flores purpurei: radicem bulboſam, oblongam, duplicem, oliuæ mod[o] anguſtam, ſuperiorem alteram, inferiorem alteram: & hanc quidem mollem ac rugoſam, illam verò plenã. (Lib. 27. c. 8.) Plinius Cynoſorchin, aliqui Orchin vocant, foliis Oleæ, mollibus, ternis, per ſemipedem longitudinis in terra ſtratis: radice bulboſa, oblonga, duplici ordine, ſuperiore quæ durior eſt, & inferiore quæ mollior. Hanc

(De flo. c. 61) Orcheos delineationem Dodonęus primo, vel ſecundo, vel vtrique Cynoſorchi conuenire cenſet, & fa[...] legi apud Dioſcoridem folia ἐλαίᾳ μαλακῇ ὅμοια, [...] σκίλλῃ μαλακῇ, vt Scilla intelligatur Epimenidia, f[...] minùs aſperis & anguſtioribus, quam hîc Dioſcorid[es] mollem appellat. Hanc lectionem confirmat Theophraſti auctoritate, qui de Orchi ſcribens ait, ἔχει δὲ φύλλον σκιλλῶδες, id eſt, folium Scillæ habet. Qua de re paulò pòſt dicturi ſumus. (Lib. 9. hiſt. cap. 19.) At priorem in Dioſcoride lectionem agnouit Plinius loco iam citato, Or[chi] Oleæ mollia folia aſſignãs, & Theophraſtus, vt ex eodem Plinio colligere licet, non de Cynoſorchi, ſed de Orchi Serapiade hîc verba facere videtur. (1. Cynoſo. Lib. 2. hiſt. cap. 46. & De flor. cap. 61.) Cynoſorcheos prima ſpecies, auctore Dodonæo, folia fert lata, pinguia, Lilij foliis, propemodùm ſimilia: caulem pedalem ait altiorem, anguloſum, & in eo flores copioſos, ſpicatim digeſtos, colore rubentis dilutæ purpuræ, cucullo aut galeæ patenti ſimiles, ex quibus parte inferiore laciniofum quiddã, canis aut alterius animalis quadrupedis exuuio ſimile dependet, dilutè & ipſum purpuraſcens, punctulis magis purpureis reſperſum. Pro radicibus præter fibras ſuprà adhærentes gemini ſunt bulbi veluti teſticuli, forma aliquantùm oblongi,

ORCHIS 1. ſpecies Dodo. 5. Matth.

(Dod. ibid.) quorum vnus plenior ac vegetior, alter rugoſior. Secunda ſpecies foliis ſimiliter læuibus, oblongis & latis eſt, ſed quàm antecedentis minoribus & anguſtioribus, quinque aut ſex, nonnullis caulẽ amplectentibu[s ...] dodrantalis eſt, ſpica denſa,

breui,

ORCHIS II. species Dod. & Matthioli.

breui, in qua flores multi, colore ex cãdido purpurascentes, multis purpureis punctis, & interiore parte obscurioribus, copiosis, exiguis lineis ornati, forma galeam aut hiantem cucullũ referentes, dependentre ex singulis veluti animalculi quadrupedis, aut homunculi extensis brachiis, & diuaricatis cruribus absque capite corpusculo: radices duæ subsunt globosæ, nuclei nucis myristicæ magnitudine, adhærẽtibus ad annexũ fibris aliquot crassis. Tertia Cynosorchis species folia edit angusta, striata, Plantaginis angustifoliæ foliis quodammodo similia: caulem dodrantalem: flores in breui densaque spica copiosos, colore foris puniceo, & obscuriorem purpuram referente, intus vero albicante, eiusdem cum superioribus formæ, sed tamẽ minores, dependente quoque ex ipsis rudi ac informi exiguo veluti quadrupedis animantis rudimẽto. Radices subsunt aliorum Orcheon similes. Exhibuit Matthiolus eam, quæ hic expressa est, Testiculi speciem tertiam sine vlla delineatione. Illi & alius floribus per omnia similis, foliis tamen latioribus, & secundum referẽtibus. Iam & quinta quædam species reperitur, foliis vti secundus canis Testiculus: caule pedali: spica longa: floribus colore herbaceo subuirentibus, ex quibus quod laciniæ simile dependet, oblongum est, & quasi quadrangulum. Hæ sunt primi generis Cynosorchios species. Secundum Orcheos genus, Testiculus morionis à Do-

Dod. ibid.

Dod. ibid.

Dod. ibid.

Orcheos genus 2. De flor. cap. 61.

ORCHIS III. Dodonæi.

TESTICVLI III. species, Matth.

ORCHIS IIII. & V.
Dodonæi: I. Matth.

donæo dicitur, ísque duplex, mas & fœmina. Mari folia sunt quinque aut sex, lata, læuia, Lilij foliis similia quidem, sed minora, superiùs maculis aliquot subnigricantibus signata: quorum vnum atque etiam alterum caulem amplectitur, qui dodrantalis est: flores in spica purpurei, circa vmbilicum albidiores, odorati & aspectu grati posterius corniculum habẽt propendens, simile fere corniculo Regij floris, anterius verò cucullum auriculatũ & cristatum morionis referunt. Nam cuculli quidem & patentis galeæ modo flosculus hiat, & angusta folia quæ à lateribus surgunt, auriculas, quod verò e medio attollitur cristam refert. Radices gemini sunt bulbi, nucleo nucis myristicę similes, supra quos fibræ exeunt. In historia stirpium Orchis secundum genus facit Dodonæus, Matthiolus Testiculum quartum. Fœmina folia habet similiter læuia, sed angustiora, & aliquantum venosa siue striata, Plãtaginis angustifoliæ quodammodo similia: flores hiantes quoque & velut patentes cucullos, à tergo dependente [illegible] lis corniculo, sed foliolis, quæ cristæ [illegible] modo adnascuntur, non erectis, sed ipsi floris cucullo ita incumbentibus, vt facilè obseruentur: gemini & huic testiculis similes globuli exeunt, & sup[illegible] xum aliquot fibræ. Et vni quidem huius generis flores purpurei, violæ fere [illegible] colore, in medio candidiores, punctis aliquot variegati, pluréſque in dêſior[illegible]

TESTICVLVS Morionis mas, Dodonæi.

TESTICVLVS Morionis fœmina, Dodon.

caule [illegible]

caulísque quàm reliquorum longior. Alteri flores dilutè rubent, cauliculus breuior est, & folia aliquatenus minora. Tertij flores purpuram referunt exquisite rubentem, & vermiculum colorem: densa huic breuisque spica: flores minores: folia nonnihil striata, pleraque erecta, & caulem circumamplectentia. Sunt verò & huius generis minores Testiculi, quibus cauliculus breuis est: folia paruula, quina aut sena, vno aut altero circum cauliculum erecto: flores in spira breui, rari, colore nunc in cæruleo purpureo diluti, nunc candidi, quandoque rubentes, sed coloris obsoleti & odoris ingrati. Tertium Orcheos genus Tragorchis nominatur, id est, Hirci testiculus, ab aliis Testiculus leporis: tamē ab odore, quo hircū, cum in flore est, refert, Hirci testiculus potiùs appellandus: folia similiter læuia, lata, & longa fert, Liliaceis proxima, maiora quā aliorum Orcheon: caulem cubitalem, sæpe foliis nonnullis inferiùs implicitum: flores secundum caulem in longa veluti spira multos, fœtidos & hircum olentes, quorum forma patenti quoque galeæ similis est, ex quibus tamen non exuuio simile quid, sed longa, aliquantulum retorta veluti lacertę cum medio corpusculo cauda propendet, coloris eius cuius est caulis, purpureis aliquot punctulis circa annexum insignita: semen in valuulis oblongis & striatis gignitur perexiguum: testiculi subsunt grandes, fibræ aliquot suprà adhærent. Eius iconem infra posuimus.

ORCHIS Saurodes vel Scincophora Gemmæ: Testiculus Hircinus vulgaris.

Quartum Orcheos genus Serapias ab antiquis cognominatur auctore Dioscoride, quoniam radix ad multa vtilis sit. Sunt qui à Serapi Alexādrinorum Deo sic nominatum velint, inquit Fuchsius, propter lasciuiam impudentē, qua is Deus Canopi, vbi templum & cultu & religione excellens habebat, colebatur, vt videre est apud Strabonem. Paulo Triorchis dicitur non alia de causa, quàm quòd tribus testiculatis radicibus in terra nititur, quas etiam Fuchsius vtrique Serapiadi appinxit. Plinius tamen & Theophrastus non nisi geminos bulbos Serapiadi tribuerunt, neque plures duobus in his vel aliis testiculis se obseruasse Dodonæus affirmar. Huius Serapiadis duo genera depinxit Fuchsius, marem & fœminam. Dodonæus tria. Vnius flos papilionem, alterius fucum, tertij muscam refert. Orchis Serapias, vt describit Dioscorides, folia Porro similia habet, oblonga, latiora & pinguia, in alarum cauis inflexa: cauliculos dodrantales, subpurpureos flores: radix subest testiculis similis. De quo hæc scripsisse videtur Theophrastus. καθάπερ ἐπὶ τῆς ὄρχεως καλουμένης. δυοῖν γὰρ ὄντοιν, τοῦ μὲν μεγάλου, τοῦ δὲ μικροῦ, τὸν μὲν μέγαν ἐνεργότερον ποιεῖ πρὸς τὰς ὁμιλίας, ἐν γάλακτι διδόμενον αἰγὸς ὀρεινῆς, τὸν δὲ ἐλάττω σίνεσθαι καὶ κωλύειν. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον σιλφῶδες, μειότερον δὲ καὶ ἔλαττον. τὸν δὲ καυλὸν ὁμοιότατον ἀπίῳ ἀπύρῳ, ἤτοι ἀκάνθῃ. Quæ sic vertit Gaza. Sicut qui testiculus appellatur. Cùm enim gemini sint, alter magnus, alter autem paruus, magnum efficacem ad coitum, datum è lacte caprino tradunt, minorem verò obesse, ac inhibere. Habet folium Laseris, verum læuius atque minus: caulem simillimum spinæ, quam Pirum vocant. Sed hunc locum mendosum esse testatur Plinius, vt rectè Hermolaus annotauit. Non enim Silphij seu Laseris folium habet Serapias, vt Gaza conuertit, σιλφῶδες pro

Lib.3.c.115. Cap. 210. hist. Lib. Geo. 17. Lib.6. & 7. De flor. cap 61. Cap. 210. Lib.3. c.125. Lib.9. hist. cap 19. In corall. cap 145. lib.

σκιλλῶδες legens. Etenim Silphio folium eſt Apij, nō ſcillaceum aut porrace[illegible]m, vt Serapiadi. Deinde ſpinoſus huic herbæ caulis, & Apio, id eſt, Raphano ſ[illegible]uel[illegible], Lib.16.c.10 inquit Hermolaus, nō, vt Theodorus, Piro ſimilis. Plinius Theoph[illegible]aſt[illegible] [illegible] interpretarus eſt. Sed inter pauca mirabilis eſt Orchis herba ſiue Serapias, fol[illegible] Por[illegible]i. caule palmeo: flore purpureo: gemina radice, teſticulis ſimili, ita vt maior, ſ[illegible]e, vt aliqui dicunt, durior ex aqua pota excitet libidinem, rarior ſiue mollior [illegible]e caprino inhibeat. Quidam folio Scillæ eſſe dicūt, læuiori ac minori: caule ſpi[illegible]oſo. Quare legendum, φύλλον σκιλλῶδες, λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον, τὸν δὲ καυλὸν ἀκανθώδη, ὁμοιότατον ἀπίῳ. Poreſt & ſic legi, σκιλλῶδες, λειότερον δὲ καὶ ἔλαττον, καυλὸν ἀκανθ[illegible], De flor. ὄρχιν δὲ ὁμοιότατον ἀπίῳ, id eſt, Piro. Teſticulum Serapiada primum h[illegible] ve[illegible] de- cap.61. ſcribit Dodonæus: folia fert duo aut tria, læuia, latiuſcula, at Lilij foliis [illegible]ulto mi-

ORCHIS Serapias primus, Dodonæi.	*TRIORCHIS Serapias mas, Fuchſij.*
	

nora: caulem dodrantalem, aut altiorem: flores in eo raros, candidos, papili[illegible]ibus expanſis alis quodammodo ſimiles, è foliolis ſcilicet tribus, vno ſuperior[illegible], d[illegible] lateralibus alas referētibus, & longiori, tenui velut papilionis corpore, cauda p[illegible]pendente, melleum & dulcem liquorem continente commiſſi: qui con[illegible]ort[illegible] ali quantulùm pediculo cauli adhærent. Globuli ſubſunt gemini, candidi & rotundi, & ſupra eorum annexum fibræ aliquot pro radicibus. Secundum Serapiadis [illegible]nus quinis ſeníſve conſtat foliis, venoſis, aliquantulùm latis, Plantaginis angu[illegible] foliæ quadantenus ſimilibus, ſed minoribus, quibuſdam terram verſus te[illegible], aliis circum caulem, qui palmaris aut dodrantalis eſt: floribus in ſummo quinq[illegible]e aut ſex, ex aliquot foliolis compoſitis, quorum inferius forma, & colore ſub[illegible] ſordido fucum proximè referre videtur: teſticuli ſubſunt vt aliis gem[illegible]. Repe- riuntur huius ſpecies duæ: vnius flos foliola maiora, candidiora, & aliq[illegible]n[illegible]lum purpuraſcentia habet: alterius omnino minora & ſubuirentia. H[illegible]ius caulis breuior, illius altior. Eſt Triorchis fœmina Fuchſio. Tertius Orchis Serapias fo[illegible]is eſt minoribus & paucioribus: cauléque breuiori ac tenuiori quàm ſecund[illegible]s, cui alioqui ſatis ſimilis eſt: flores huic tres aut quatuor, ex tribus exig[illegible]is ſupe[illegible]ribus fo- li[illegible]s,

ORCHIS Serapias secundus, Dodo. Matth. Testiculus II.

TRIORCHIS Serapias tertius, Dodonæi.

TESTICVLVS odoratus, Dodonæi.

liolis,& quarto inferiore oblongiore, colore in purpura tristi subnigro, nonnihil variegato, forma muscæ cuiusdã corpori similes. Testiculi veluti geminæ paruæ pilulæ sunt. Secundum ex his Serapiada præsertim maiorem Dodonæus cum Dioscoridis delineatione conuenire ait: folium enim ei Marrubij folio longius latiúsque & læue est, quod reflectitur: caulis dodrantalis: florum superiora foliola dilutè in candore rubentem purpuram referunt: testiculi exigui sunt. Vbi Dodonæus ἐοικότα πρασίῳ, id est, Marrubio, pro πράσῳ, id est, Porro legit, Pliniumq́;, qui folia Porri ei tribuit, interpretibus omnibus errandi occasionem dedisse ait. Quintũ Orchios genus Testiculus odoratus, siue pumilio nũcupatus, omnium foliis minimus est: etenim ei foliola sunt omnino paruula, eáque venosa, & Plantagini aliquatenus similia, sed minutis ac paruulis eius foliis minora, virentia: caulis tenuis est, palmi altitudine, circa quem flosculi paruuli, candidi, suauiter odorati, ordine digesti, ac spiræ modo caulem ambientes: bulbi subsunt gemini, parui, oblongi. His addo Testiculum vulpis vulgò vocatum, seu Testiculum sacerdotis, Germanis *Stendeluurtz*, quem Fuchsius Satyrij trifolij nomine descripsit & depinxit. Tria duntaxat ferè semper folia profert Lilij albi foliis similia, minora tamen & rubicundiora, caulem pedalem, in quo flores venusti, radicis cauæ floribus haud dissimiles, modò niuei candoris, modò saturè purpurei: radices sunt veluti nuces duæ exiguæ, vel oliuæ cohærentes, foris rubescentes, intus candidæ, quarum vna plenior & maior, altera minor, spongiosa, flaccida, sapore dulci & grato. Est alius Orchis, rotundus

Lib. de flo. cap. 61.

5. Genus Orchios. Dodon. de flor. ca. 61.

Ca. 269. hist.

Dodo. lib. 2. cap. 46.

TESTICVLVS Vulpis, Dodonæi.

ORCHIS rotundus, Dalechampij.

à Dalechampio cognominatus, radice gemina, teſticulis ſimili, carnoſa, ſ[illegible] fibrata: caule vnico, cubitali, rotundo: foliis ad ſummum tribus vel quatuor, venoſis, pallidis, arundinis inſtarè caulis amplexu ſeſe explicantibus: flore pun-ceo in capitulis globoſis, & aliquantulùm co[illegible]preſſis, non aliorum generum modo in [illegible] longo & ſpicato emicante, capituli ve[illegible] v[illegible] de induſtria affixo. Præterea obſeruau[illegible] [illegible]champius in editis montibus Orcheos g[illegible] humile, rarum flore luteo, tribus aut q[illegible]atu[illegible] foliolis conſtans, cætera vulgò cognitis ſimi[illegible] Prope oppidum Monſpelio vicinum, Vegan[illegible] nominatum, id genus naſcitur. Orcheon [illegible]ene-ra aliter diſtinxit Lobellius ex Corneli[illegible] [illegible]ma, & multò plura ſpectanda nobis pro[illegible] vt tum huic, tum illi multarum id genus p[illegible]tarum cognitionem acceptam ref[illegible] debea-mus. Sunt omnes ordine, qui ſequ[illegible], expre-ſſæ. Cynoſorchis Morio, Or[illegible]is mas a[illegible]guſti-folia Fuchſij, Satyrium Apulei, Orchi[illegible] Delphi-nia paluſtris Corn. Gemmæ, Teſticulus Mo-rionis mas Dodonæi. Cynoſorchis maioris ſpe-cies ſecunda, Cynoſorchis altera Dodo.[illegible] [illegible]ynoſ-orchis Morio fœmina Dodonæi, Orchis D[illegible]-phinia mõtana Corn. Gemmæ. Teſticulus [illegible]-cinus Teſticulus vulpinus pr[illegible]s, Or[illegible]is Sera-pias primus Dodonæi. T[illegible]c[illegible]lus vulpinus ſecu-dus, Orchis Serapias ſecũdus Dodon[illegible]i. Hi Te-

CYNOSORCHIS maior Lob. Serapias Dioſcor. Gemmæ.

ſticula

ſticuli ſupra deſcripti ſunt, & depicti. Cynoſorchis Lobel. maior. Serapias Dioſc. VII.
Corn. Gemmæ, ſiue Baſilica, Syderites vel Erythræa, floris omnino purpurei, & aliarum omnium facile princeps. Cynoſorchis altera maior Lobellij, Serapias Dioſcoridis ſecunda. Corn. Gemmæ, ſiue Orchis Baſilica altera Syderites flore candidiore, thyrſoq; magis compreſſo, & folijs latioribus vſq; ad verticem inflexis, circa caulem argenteis. In Serapiadum genere principes, ſiue Baſilicas appellauit Corn. Gēma, ob regalis ſceptri diadematis ac trabeæ ſimilitudinem. Maior tum prima, tum ſecunda folijs conſtant perfectè virentibus inſtar Porri, oblongis, pinguibus, paulò latioribus, interdum leuiter inflexis: teſticuli perfectè rotundi: cauliculus dodrantalis, ſæpe procerior: flos venuſtiſsimus, valde purpureus, interdum leuiter ſubpurpuraſcens, diſpoſitis fere in vmbellæ dilateſcentis ſpeciem, nulla odoris gratia. Altera flore minus purpureo, magiſque in aciem explicato. Floret vtraque a principio Iunij menſis, ſæpe vſque in medium Iulij, conſtante ſpecie & venuſtate mirabili. Erumpunt folia circa ſolſtitium Hyemale. Gaudet vmbroſis & aſperis, muſcoſo ſolo, & maxime graminetis. Vulgaris Teſticulus hircinus, ſeu Tragorchis, IX. VIII.

SERAPIAS Dioſcor. 2. Gemmæ Orchis Baſilica altera, Cynoſorchis altera maior, Lob.

TRAGORCHIS minor, & verior, Gemmæ.

ORCHIS Melittias, Gemmæ.

X. & Lepotis testiculus nostrâs, quem iam descripsimus, Orchis saurodes vel
cophora, lacertatum æmulatione, Cornel. Gemmæ, siue Tragorchis altera. Tra-
XI. gorchis minor & verior Corn. Gemmæ, siue Cor. osmites, siue Coriophora, flore
XII. instar Cimicum. Orchis Melittias, siue Apis cadauerulum exprimens, Orchis
Myodes prima Cor. Gemmæ, floribus muscam
exprimens. Hæ duæ postremæ videntur re
re Orchis Serapiam marem & fœminam Do-
XIII. donæi in Historia stirp. Vulpinus Testiculus,
siue Orchis Myodes lutea Narbonensis, c
gener cũ minimo Testiculo vulpino, flor us
fucum colore & effigie repræsenta us, Or
chis Serapias 3. Dodonæi, supra descriptus Or
XIIII. chis Sphecodes Gemmæ, Gallicè *Mouscheguespe*,
Belgicè *Vvespen*. Huius ex magnitudine,
floris intenso & remisso colore v tet
XV. na conspicitur. Orchis Myodes alt
Gemmæ, folio læuiore & flore grand
XVI. Orchis Ornithophora, vel Ornithes, fol
Corn. Gemmæ, Testiculus Vulpinus Lo
papilionis alas expansas referens. Orchis
XVII. nithophora folio maculoso Corn. Gemmæ,
ius differentiæ multæ sunt, ex floribus pu
reis, subpurpurascentibus, albis: fol pr
bus, paruis, oualis figuræ, ex acuto in l d
sinentibus, ex acuto in amplum & rotun
floret medio Aprilis ferè, & quandoq
XVIII. initium, vel finem mensis Martij. Orc

ORCHIS Myodes I. Gemmæ.

ORCHIS Sphecodes, Gemmæ.

ORCHIS Myodes altera, Gemmæ.

teum

teumatica, vel Stratiotes maior, siue Militaris Cor. Gemmæ, quam meritò Basilicam tertiam liceat appellare. Orchis Strateumatica minor Cor. Gemmæ. Orchis Batrachites, vel Batrachoides Gemmæ, Belgarum *Vorskens*, id est, Ranula, a floris figura. Orchis Hermaphroditica secunda Cornel. Gemmæ, siue Orchis

XIX. XX. XXI. XXII.

ORCHIS Ornithophora folio laui, Gemmæ.

ORCHIS Ornithophora foliis maculosis, Gemmæ.

ORCHIS Strateumatica maior, Basilica 3. Gemmæ.

ORCHIS Strateumatica minor, Gemmæ.

psychoides

pſychoides diphylla. Teſticulus odoratus, à nobis ſuprà depictus & deſcriptus,
XXIII. Orchis Spiralis Cornel. Gemmæ. Huic adiungitur Tetrorchis, vel Triorchis alba Spiralis, vel Autumnalis Cornel. Gemmæ. Alter Pumilio, inquit, flore candido odorato, rectè Spirale Satyrium vel Autumnale vocetur. Eſtq; vt plurimum

ORCHIS Batrachoides, Gemmæ.

ORCHIS Hermaphroditica Gemmæ: ſiue Orchis pſycoides diphylla.

TETRORCHIS vel Triorchis alba, Gemmæ.

ORCHIS Friſia litoralis Gemmæ.

Triorchis

Triorchis, aut Tetrorchis, oblongis bulbis inſtar oliuæ compreſſæ, folia rhomboide, impenſè virentia, cum fulgore ſubatro. Flores in ſpiram aptè diſpoſiti forma diadematis, vt Teſticulo odorato. Erumpunt folia menſe Septembri, flore iam marceſcēte, ac perſeuerant vſque in Maium, inde vero per æſtatē deliteſcunt:

TRIORCHIS lutea Gemmæ, Lobell.

erumpit autem cauliculus menſe Auguſto, florens vſque in Septembrem. Orchis friſia lit- XXIIII.
toralis Gemmæ, quæ gemina inferiora folia
bifolii, Plantaginis latifoliæ anguſtiora edit, &
in dodrantali cauliculo herbaceo, ſiue luteo
virentes floſculos in horto D.Brauctonis. Eadem, aut illi congener eſt Triorchis lutea altera Corn.Gemmæ, folio rotundiore & latiore
quam Triorchis aloæ viridiore, trifolia & nonnihil hirſura. Eſt etiam Triorchis lutea tertia,
cuius effigies hic appoſita eſt, ſed oblongioribus
radicis oliuaribus bulbis. Sequitur Orchis mi- XXV.
nor Leodienſis Triorchis lutea, flore luteo, ſiue
Baſilica minor Corn.Gemmæ Serapias & Trior- XXVI.
chis quorundā. Terna folia anguſtiora, Quinqueneruiæ Plantaginis æmula edit, læuore &
viriditate Auriculæ vrſinæ, vti ſuperior flos
itidem in cauliculo exit teſticuli odorati pari.
Radix ternis & quaternis pu...lis, pendulis teſticulis ſubeſt, quibus diuaricatur & propagatur. Collibus agri Leodienſis gaudet. Dicitur
hæc Baſilica minor Gemmæ, Pumilio, flore
luteo nonnihil herbaceo inſtar regij diadematis, odore fragrantiſsimo, cui vis ad excitādam
venerem præ cæteris admiranda: quare Hiſpani *Amor di donna* meritò appellant: teſtes parui,
rotundi, ſolidi, corrice rufo obducti. Folia
emergunt prius Maio menſe, vel circa finem
Aprilis: floret menſe Iulio vſque in Auguſtum:
valde ſeſe multiplicat ſub terris. Gaudet montoſis. Duæ, quæ ſequuntur, a nobis deſcriptæ
ſunt & depictæ capite de Satyrio. Serapias mas
læui folio, floribus dilutè purpureis, notulis
conſperſis, Satyrium Baſilicum primum Dodonæi, Palma Chriſti Herbariorum, & Serapias fœmina pratenſis, foliis notulis inſperſis,
Satyrium Baſilicum alterum maius Dodonæi, XXVII.
& Palma Chriſti. Serapias candido flore montana macularis foliis, Cynoſorchis montana
folio maculoſo Corn.Gemmæ in pratis niueo
flore crebra viſitur: cætera haud abſimilia Satyrio Baſilico altero Dodonæi. Serapias mi- XXVIII.
nor rubra nitente flore anguſtifolia, nullis
inſperſis punctulis. Serapias paluſtris latifolia, XXIX.
Cynoſorchis paluſtris platyphylla, folio læui
luteóque: flore albo, ſubpur puraſcente Cornel.
Gemmæ

TRIORCHIS lutea, flore luteo Gemmæ, Lobell.

SERAPIAS candido flore, Lobell.

SERAPIAS minor rubra, Gemmæ.

CYNOSORCHIS palustris Platyphylla, Gemmæ.

SERAPIAS palustris altera Leptophylla, Gemmæ.

XXX Gemmæ. Præcocior est v.olacea Cynosorchi. Serapias palustris altera Lepto-
XXXI. phylla. Serapias palustris tertia, Cynosorchis altera Corn. Gemmæ, serius flo[illegible],
coma violacea, foliis interdum læuibus, interdum maculosis. Serapias montana
XXXII. XXXIII. folio læui, Cynosorchis montana folio læui Corn. Gemmæ. Cynosorchis Dra-
cor[illegible]

SERAPIAS palustris III. Gemmæ.

SERAPIAS montana folio leui, Gemmæ.

CYNOSORCHIS Dracontias, Gemmæ.

CYNOSORCHIS Conopsæa.

contias foliis & floribus impensè rubris Corn. Gemmæ. Floret circa finem Aprilis,aut initia mensis Maij. Nascitur in humidis & vliginosis,præsertim vbi nigrior terra est. Cynosorchis Macrocaulos, vel Conopsæa, siue Galericulara Cornel. XXXIIII.
Gemmæ. Floret circa medium finémque mensis Maij,vsque ad mensis Iunij ferè

medium. Ad duorum cubitorum altitudinem sæpe pertingit. Flores illi purpurei admodùm elegantes,& odorati vt in Serapiade Basilica prima,atque secunda,nisi quòd color Conopsçæ magis dilutus,& hæc alterius velut fœmella propria videatur. Gaudet pratis,sed tamen non vsque adeo humidis, vt priores: quin potiùs medio quodam solo ac temperato. Satyri castratum,vel eunuchum,ex genere Cynosorcheos Corn.Gemmæ. Cynosorchis palustris læui folio & angusto omnium vilissima Corn. Gemmæ. Cynosorchis palustris alter lophodes vel nephelodes Corn. Gemmæ. Flos illi communis ferè cum cæteris maculosis. O id huic communis appicta est deflorescentis tyrij forma,vna cum corni ulis, quibus semen atomum prorsus includitur. Hacte us lius & Cornelius Gemma. Cynoso petrosis & arenosis locis prouenit. Qu cis palustribus, ac humectentibus, in pratis. Tragorchis in pingui & arg Testiculus vulpis & odoratus in edit & aridis locis maximè. Orchis ro uosis pratis altorum frigid ru que m gaudet. Maio & Iunio mensib o dempto odorato,qui Augusto, aut S mense flores promit. Cynosorchi rad tur vt Bulbus cocta,inquit Dioscorides de ea,si maiorem edant viri, mares gene minorem fœminæ,fœminas. Addunt e

XXXV. *SATYRIVM castratum,Gemmæ.*

XXXVI.

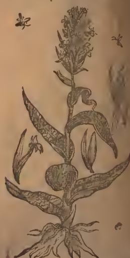

Locus.

Vires & Temper. L.1.3. c.124.

CYNOSORCHIS leptophylla,Gemmæ.

CYNOSORCHIS palustris altera lophodes, Gemmæ.

The

Thessalia mulieres mollem cum caprino lacte bibendam dare, vt ad venerea excitent, aridam verò ad inhibenda, ac dissipanda. Alterum etiam alterius potu resolui. Eadem planè Plinius tradidit. Eduntur vt Bulbi cocti in vineis ferè inuenti. Li.27. ca.8. Ex his radicibus si maiorem edant viri, mares generari dicunt, si minorem fœminæ, alterum sexum. In Thessalia molliorem in lacte caprino viri bibunt ad stimulandos coitus, duriorem verò ad inhibendos. Aduersatur alter alteri. Serapiadis radix, auctore Dioscoride, illita tumores discutiendi vim habet, atque vlcera expurgat: herpetas cohibet: fistulas abolet: inflammationes illita mitigat. sicca nomas compescit, vlceraque putrescentia & maligna oris sanat. Cum vino pota aluum sistit. Feruntur de hac etiam quæcumque de Cynosorche dicta sunt. Plinius quædam horum duntaxat habet. Eius radices, inquit, sanant oris vlcera, thoracis pituitas, aluum sistunt è vino potæ. Cynosorcheos radici bulbosæ, ac geminæ, inquit Galenus, vis inest calida & humida, ac gustantibus duriuscula est. Cæterùm maior radix multam videtur habere excrementitiam humiditatem & flatuosam. Quapropter epota venerem excitat. Altera minor contra, admodùm elaborata est ad calidius & siccius vergens. Itaque hæc radix tantum abest, vt ad coitum stimulet, vt etiam contrà planè inhibeat ac reprimat. Orchis Serapias sicciorem facultatem obtinet, quā vt primi ordinis haberi mereatur. Quocirca nec proinde ad venerem accommodius est. Oedemata illitu discutit: sordida vlcera expurgat, herpetas sanat. Siccatus multo amplius desiccat: nam & putrescentia vlcera sanat contumaciaque: quippe cum & subadstringens sit, ac proinde etiam ventrem ex vino porus sistit. Hodie Seplasiarij, inquit Dodonæus, Orcheon bulbos compositionibus ad excitandam venerem sine discrimine admiscent. Præstantiores tamen sunt Tragorcheos bulbi. Ambo autem assumendi non sunt, sed durior, plenior ac succulentior: flaccidior ac rugosior reiiciendus. Est autem plenior non semper qui maior, sed non rarò etiam minor, si videlicet bulbi colligantur priusquam stirps defloruerit, aut cùm primùm caulis erumpit. Neque enim succulentia alterum magnitudine superat, priusquàm semen maturari cœperit. Nam cum alternis annis vnus bulbus intumescat, alter verò pereat, fieri non potest vt durior ac succo plenior semper maior sit. Quando enim folia erumpunt, tunc demum, vel non multò antè plenior crescere incipit, quo paulatim incrementū sumente alter flaccescit, rugásque contrahit, donec maturato semine vna cum foliis & cauliculis subinde totus subsidat, ac pereat, eo qui intereà creuit vegeto, ac succi pleno.

Li.4. ca.135. Li.26. c.10. Li.8. simpl. De florib. cap.61.

SATYRIVM. CAP. XIII.

EIVSDEM Bulbacei generis cū Testiculis est *Σατύριον* Græcis dictum, Latinis Satyrium, Arabibus *Gasi alchaleb, Chasi attraleb*, siue *Tartarichi*, Italis *Saturio* & *Satirione*, Gallis *Satyrion*. Satyrio nomen fecerunt Satyri, qui primi siluestres dij colludentes Nymphis per siluas & antra, ad hilariorem venerem herbam hanc inuenerunt. Dioscorides Satyria duo ponit. Vnum Triphyllum, id est, trifolium, alterum Erythronium, siue Erythraicū, id est rubrum. Præter ista recentior ætas Satyrium Basilicum adinuenit, id est, Satyrium Regium, quod & Palmam Christi nominauit, propter similitudinem quandam, quam eius radix cum humana habet manu, Germani *Creutzblumen*, Galli *Satyrion Royal*. Sed ne quis homonymia fallatur, lōgè alia est stirps vehementer purgans Palmæ Christi nomine donata. Satyrium Basilicum duplex est. Vnum maius, alterum minus. Quoddam folio non maculato, aliud maculato. Satyrium trifolium delineat Dioscorides his verbis: Folia fert Rumici, aut Lilio similia, minora tamen, & rubentia: caulem nudum, longum, cubitalem: florem Lilio similem,

Nomina Li.3. ca.126. & 127. *Genera.* Ibidem. *Forma.*

album: radicem Lilio similem, mali modo extuberantem, foris rufam, in... oui modo albam, gustu dulcem, & ori gratam. Satyrium Erythronium semine est... ni, maiore, duro, læui, splendente, quod fertur quemadmodum & Scincus vene... excitare: cortice radicis gracili, rufo, interiore parte alba, gustanti dulci, & ori non
Lib. 26. cap. 10. ingrata. In apricis & montosis nascitur. Plinius de iisdem hæc prodidit. Concitatrices vim habet Satyrium. Duo eius genera, vna longioribus foliis quam Oleæ: caule quatuor digitorum: flore purpureo: radice gemina ad formam hominis testium, alternis annis intumescente, ac residente. Altera Satyrium Orchis cognominatur, & fœmina esse creditur. Distinguitur internodiis & ramosiore frutice, radice fascinis vtili. Nascitur fere iuxta mare. Vbi Cornarius legit ex veteri codice, radice fascini, pro virili membro fascinum accipiens, in quo significatu vsur-
Ode 8. Epod. pauit Horatius hoc versu.

Minusue languet fascinum.

Hîc Plinius Satyrium cum Orchi confudisse videtur, & ex Latini cuiusda... ris sententia ista prodidisse: subiungit enim. Græci Satyrium foliis Lilii ru... noribus, & tribus non amplius è terra extantibus tradunt: caule læui, cubit... do, radice gemina, cuius inferior pars & maior mares gignat, superior ac m... fœminas. Et aliud genus Satyrij (Erythraicum appellant) semine Viti... læui duræ radicis cortice rubro intus album includi, sapore subdulci: fere... tosis inueniri. Satyria Dioscoridis vera vix adhuc Herbariis bene... tamen ex Dalechampij coniectura potiùs quàm certa asseueratione ... bemus. Erythronium, siue Erythraicum mõtosis & apricis nascitur: radix...

SATYRIVM rubrum, Dalechampij.

sa, ima parte fibrata, oblonga, Porro non... mili, foris subrufa, intus candida, nulla re odoris iniucũda, veluti Orcheos, tenera, ... stu principio dulci, qualis est Castaneæ, d... acri Cepæ Ascaloniæ modo, quam aiun... ne perfecto in globosum caput col... gura, crescente verò caule ext... gum produci, vt cauli quod ... velut de suo suppeditet, nunc simplici, ... lut è duabus in vnum coëuntibus iuncta nascentibus aliis perpetuò, & cohæren... duabus, tribusue, ac interdum pluribus, quæ e... hausta crasiore, ac maiore postea aug... caule, si ortum eius à radice consideres, ... ro, tereti, supernè rubenti: foliis Rumic... lij, minoribus, binis, nonnunquam te... quando quinis, ad terram infractis, vi... sed maculis rubris conspersis, tam creb..., ... bere magis quàm virere videantur: flor... pureo, Lilio rubro, quod Martagon vocan... gura simili, priusquàm pandatur, oblongo, d... reseratus est, sex foliis constante, ad ra... candicantibus, reliqua sui parte ostro p... rascentibus, apicibus totidem quot sunt foliola, niueis, superne velut a... conspicuis. Alterum, trifolium videlicet, inuentu rarius, priori omnino ... le, nisi quod guttis & maculis lacteis folia variegantur, flos candicat. V... men oblon... siliquis includitur, nunc triangulis, nunc quadrangulis ... sum. Inuenitur genus quoddam vnico, ac lato folio, sine flore, sine fr... M... em

SATYRIVM trifolium, seu album, Dalechampij.

SATYRIVM forte Pseudohermodactylus, Matth.

[illegible] Herbarij. Florent Aprili & Maio mensibus. Satyriorum historiæ id re[illegible] videtur, quod rotunda & globosa radice non sint, qualem requirit Dios[illegible]. At si Satyria non sint, tamen ob insignem & venustam figuram describen[illegible]erunt vulgato apud Herbarios seruato nomine, quoad verius sit inuentum, aut e veterum libris erutum. Ad excitandam venerem magnam vim habere ostendit humida & calida substantia cum acrimoniæ paululo iuncta. Pena eandem plantam Herbariis innotuisse scribit Satyrij Erythronij nomine, non multis ab hinc annis nulla desiderata nota præterquam coloris, qui valde variat loci varietate, vt in Scilla, Cepis, & aliis Bulbaceis videre est. In Iura monte & collibus Taurinensibus Pado sesquileucam dissitis prouenire ait. Est Lobellio Satyrium & Dens caninus Belgarum, Hermodactylus & Pseudohermodactylus Italorum & Matthioli. Genuini vero Erythronij radix ex Matthiolo hic depicta conspicitur à Cechino Martinello Pharmacopœo præstantissimo & Herbario peritissimo missa. Ea est mali effigie, cortice tenui & rufo, candida intus pulpa, sapore dulci, orique non ingrato. Easdem radices Pena se Veneris vidisse ait in Alberti Martinelli Officina, quas hic Satyrij Erythronij radices esse iudicabat. Eæ sunt subrotundæ, magnæ, rugoso tuberosoq; cortice, ex fusco rubello, effigiem & magnitudinem In Aduers.

SATYRIVM Erythronium, Matth. o.i.

Cyclamini vel potius Aristolochiæ rotundæ prægrandis assecutæ, carne intus albida, eduli, dulci. Idem Matthiolus postrema Commentariorum editione aliud Satyrium primum pinxit, nulla adiecta descriptione. Satyrij trifolij radix, aucto-
Li.4.ca.126. re Dioscoride, bibitur in vino nigro austero ad opisthotonum. Feruntetiam hanc
Vires & Temper. impetum ad venerem excitare. Erythronij radicem, si manu omnino teneatur, venerem stimulare produnt, multò magis si bibatur in vino. Idem planè de Ery-
Li.26.c.10. thronio Plinius tradit. Quibus addit arietibus quoque & hircis segnioribus in potu dari. Et à Sarmatis, equis ob assiduum laborem pigrioribus in coitum,
Li.8.simpl. quod vitium procedamum vocant. Et Galenus Satyrium, aut Triphyllum, inquit, humidum & calidum temperatura est. Quamobrem gustu quoque apparet dulce. Attamen recrementitiam & flatuosam humiditatem possidet: quocirca ad venerem concitat. Hæc vero & herbæ ipsius radix præstare potest. Porro, vt quidam aiunt, ex vino nigro austero potum sanat opisthotonum. Hæc de veterum

SATYRIVM primum, Matthioli.

SATYRIVM Basilicum maius, Dodon.

Dodon de flori.c.62. Satyrio. Recentiorum Satyrium Basilicum maius, quod plerique marem appellant, folia habet oblonga, lata & læuia, Lilij folijs minora, nullis aut omnino vix apparentibus maculis respersa: caules pedales, vel altiores, non absque adnatis folijs: flores in summo spicatos, colore dilutè purpureos, exiguis punctis saturæ purpuræ respersos: forma florum Testiculi morionis maris, nisi quòd ipsis crista desit, sub quibus singula acuminata nascuntur foliola: radices sunt veluti geminæ palmæ, singulæ in quaternos digitos distributæ, quarum vna flaccidior & quasi fungosa, altera vegeta, ac solida, paucis ab annexu exeuntibus fibris. Alterum maius genus, quod fœminam vocant, priore tamen minus, folia eiusdem formæ promit, sed minora, & multis nigris maculis conspersa: flores Cucullo similes, cristatos & hiantes, vti Testiculi morionis maris, colore nunc candidos, alias in purpura vel rubentes, vel dilutè ad cæruleum inclinantes, semper magis purpureis ornatos, ac variegatos: radices alterius similes. Minus genus folijs est angustis, &, vt Matth

SERAPIAS fæmina pr. acis, siue Palma Christi: Satyrion basilicum alterum, Dodon

PALMA Christi minor, Matth. Satyrium Basilicum minus, Dodonæi.

vt Matthiolus ait, Croci, caule dodrãtali, ... ceo læu que, in cuius cacumine fl s emicat purpu reus, Amarãthi æmulus, qui recens odorē quam suauisimū reddit: radicibus aliorum simi ... us, sed quæ magnitudine ipsis cedant. Nascuntu ... Sa tyria hæc locis maxime humẽtibus, pal ... us in pratis & filuis. Florent Maio & Iunio. ... duo reperiri genera in Ananiæ vall ... mont ... Matthiolus ait. Sunt qui velint Buz ... de ... e ... zidan Arabum esse. Sed scribit Auicẽna Buzei- dem esse medicinam ligneam Indam, in qua est virtus similis virtuti Been. Et Sera ... io, Buzeiden, inquit, est species Satyrionis. Et Buzeiden sunt radices ductæ, albæ, similes Beh ... n albo. Et est medicina Indiæ, qua nos parum vtimur. Satyrij autem huiusce radices nihil minus quàm ligneæ sunt, nec ex India petuntur. Matthiolus Satyrium Basilicum siue Palmam hanc Christi, Auicennæ digitos citrinos esse vult, de quibus hæc scribit. Asahasafra siue digiti citrini quid est? Eius figura est sicut vola manus commixta ex citrinitate & albedine: & est ducta, in qua est parum dulcedinis: & ex ea est citrina cum puluerulentia absque albedine. Et Rhasis digitos hos croceos, vt exemplaria habent, appellat, & esse gummi seu venam tinctorum ait. At Satyrij Basilici radices ductæ non sunt, neque croceæ, neque ad tingendum vtiles Quare id a ... igitis citrinis Auicennæ & Rhasis perspicue dif ferre videtur. Satyrij Basilici radi ces Orcheon radices sapore & gustu referunt: quare & facultatibus similes existimantur. Nicolaus Nicolus Florentinus capite de quartanæ curatione vim habere ait & per superiorem & per inferiorem ventrem purgandi, & aduersus quartanas febres inueteratas, post purgationes rad cis partem pollicis longitudine, tusam cum vino ante accessionem vtiliter exhiberi, hocque remedio ter sumpto Biliotum quendam post quadraginta quatuor aut quadragintaquinque accessiones, à febre quartana fuisse lib ratum. Matthiolus Fuchsium reprehendit, quòd Palmam Christi Satyriorum generibus accenseuerit, cùm in generibus Testiculorum canis potius numeran da fuerit. At Fuchsium Dodonæus & ali mu ti Herbarij secuti sunt, eam Satyrium Basilicum nuncupantes, vt diximus. Triorchim Serapiada Aeginetæ esse Palmam Christi alias opinabatur Pena, tum quia succulenta minùs sicciórque est, & deterget intrò forísque vlceri bus ad nota, tum etiam quod melancholicis, quartanariis, epilepticis, neruorum

Locus. *Lib.2.c.98.* *Cap.20. simpl.* *Li.2.c.207.* *Lib.vet.cõ t n.* *Vires & Temper.* *In Aduers.*

o... & pituita sa... rra oppressis mira̅ præstet opem, fluxum dysen... ricum sistat, quot qualé que facultates Palmæ Christi recentiores vindic... gnandas sanè Ægyptiis venerandæ Serapiadis Deæ augusto cognomine: alio... nihil attinebat à cæteris secreuisse, & Serapiadas nuncupasse. Rationibus his fa... fauebat ex lectione coniectura: nam vbi πολυχρηστον τῆς ῥίζης, id est, multi vsus radicem Dioscorides habet, legendum fortasse πολύχιστον multifidam radicem, & fortè vtrunque, id est, multifidam & multi vsus radicem innuebat. ... inferius, vbi Dioscorides, ῥίζα δὲ ὑπεστι ὀρχιδίοις ὁμοία, id est, radix subest pu... sillis testiculis similis, legebat Pena multifida leuiore metarhesi multo q... in superiore capite, vbi pro oleo substituit Dodonæus Scillam teneram Pancrat... vt dictum est a nobis.

ÇOLCHICVM EPHEMERVM CAP. XIIII.

Lib. 4. c. ... *Nomina.* DIOSCORIDES κολχικὸν à Græcis etiam ἐφήμερον, & βολβὸν ἄγριον ... auctor est. Latine Colchicum, Ephemerum & Bulbum agr... ... angulatorium Colchicum, à Colchide veneni ferace, in ... ... Ephemerum quoniam sumptum vno die interficiat ... *Tue-chien* & *Mort aux chiens*, Germanis *Teitlosen*, Italis *Zaffarano saluatico* Ire... ἐφήμερον seu ἴριν ἀγρίαν, id est, Ephemerum seu Irim siluestrem, quod lethale ...

Lib. 6. sim. sic nuncupatum, quod breui vna & altera die florem amittat. Idem Gal... bet. Ephemeru, non illud lethale ac deleterium, sed alterum quod Iri... a...

Lib. 5. cognominant. Et hos secutus Aegineta, Ephemerum, inquit de ve... quod nonnulli Colchicum, quod in Colchide nascatur, vocant aut Bu...

Lib. 7. stem. Et alio in loco. Ephemerum, no delererium, sed quod Irim a... d... Et Aetius. Qui Ephemerum, quod aliqui Colchicum, aut Bulbum siluest...

Genera. pellant, &c. Est igitur Ephemerum duplex, lethale quod Colchicum, & ... lethale, quod Ephemeru non lethale nominatur. De Colchico priore loc...

Lib. 4. c. 79. Cap. 80. Dioscorides, de altero proxime sequenti capite. Colchicum, vt ille descri...

Forma. tumni exitu florem edit subcandidum, crocino similem: post florem folia B... similia, pinguiora tamen: caulem palmi altitudine, fructum ferentem rufu... dicem quæ corticem habet in nigro rufescenrem, quo nudata, candida, ... ci plena & dulcis inuenitur. Habet bulbus eius in medio rima̅, vnde flos ...

Locus. pit. Plurimum in Messenia & Colchis nascitur. Ephemerum nō le... folia Lilio simil a habet, tenuiora tamen: flores candidos amarósque, fru...

Diosc. ibi. mollem: radicem vnam digitali crassitudine, longam, adstringentem, odorat...

Lib. 25. c. 13. Nascitur in siluis & vmbrosis locis. Plinius, Ephemerum, inquir, folia habet Lil... sed minora: caulem parem, florem cæruleum, semen superuacuum: radice... digitali crassitudine, dentibus præcipuam concisam in aceto, decoctámque, vt... pido colluantur. Et ipsa etiam radix mobiles sistit. Cauis & exesis imponitur. H... Plinius. Colchicu Ephemerum aliud non est, Herbariorū iudicio, qua... vul... simum plebi præter Crocum & siluestre vbique vocatum, vti & in Croco ... stri diximus. Nam floret vt Crocus Autumno, flore perquàm simili, concolore di... lutiùs tamē cæruleo, staminibus pallidè luteis, iamdiu anteà primo Vere orum & Aestate amittit folia, quæ porraceis latiora, Pancratij sunt æqualia, vel Bul... pinguiora, terna, aut quaterna, virentia, nitentia ab radice: caule sesquipalmari ... bosa, semirotunda: radice altera parte compressa castaneæ figura, aut anacardi, ... ris tunica rufescente ex fusco, ab ima latioreq; basi ad apicem canaliculum ... pri-mit prima caulis germinario, intus tota alba, fungosa, mucida, virosa, gustu ... ingrata. Est quibusdam Narcissus purpureus Plinij & Virgilij, apud Theophra-

stum

COLCHICVM Orientale, Matthioli.

COLCHICVM alterum Orientale, Matthioli.

florens Autumno, post Arcturū circa æquinoctium, perperam Moly Tragi lib. cap. 6. quia eius flos minime lacteus. Est & Syriacum siue Alexandrinum Colchicum, cui bulbosa radix, vt describit Pena. Id non parum a nostrate differt, tametsi ... delineationem non minus bene referat: non enim ex radicis sulco, siue rima quæ est a latere, caulem emittit, sed caulis erumpens mediū findit bulbum, qui quasi geminum Colchici bulbū ab imo coagmentatum, caulémque vtrinque amplexatum ostendit, nigriórque nostrate euadit intus prioris simili, forísque, alioqui è cepacea fungosaque concretione vti & totius figura. Istis adiungunt Lobelius & Pena aliud Herbariis indictu, quod quia Anglia copiosissimum fundit, nec alibi facilè reperias, Anglicum candido flore nuncupant. Perpulchra est planta, lacteis floribus Ornithogali vel Asphodeli, maioribus, Croci mōtani siluestris paribus: caulem ornant sesquipalmarem radix & folia, alioqui pratensi vulgaris sunt, foris fusca, intus candida. Londini hortis mersæ radices Hiemem ferunt, Vere emergit, non secùs atque in collibus & montosis prope Bristolium & in agro Somerseti. Clusius aliud Colchicum montanum exhibuit, quod terna quaternáve folia fundit, digitum longa, per terram strata, Hyacinthi non scripti ferè æmula, sed saturatiùs virentia & splendentia, gustuque acida, quæ vbi flaccescere incipiunt, colorem subrubrum Lib. 2. hist. Hisp. c. 6.

COLCHICVM Anglicum, Lobelij.

ſubrubrum contrahunt. Flos ſine foliis primùm exilit, & ſex oblongis purpureiſq; foliis, & in medio ſtaminibus totidem conſtat: eum folia ſtatim (contrà quam in alio Colchico) ſubſequuntur & quodãmodò protrudunt, totámque Hiemem perdurant in menſem vſque Maium aut Iunium. Radix eſt bulboſa, vnica, non magna, multis ſubrufis & nigricãtibus tunicis [illegible] cta, intus ſolida, candida, dulciſque cum quadã adſtrictione, ſede longiuſcula, quæ adnatis in lateribus propagatur. In collibus S[illegible] & vicinis lapidoſo admodum ſolo prouenire ait Cluſius, ſéque menſe Maio collegiſſe p[illegible] tem caulem dodrantalẽ, firmum, & in [illegible] triangularem ſiliquam: ſemine ex rub[illegible] ſcente, læui, exiguo, ſubrotũdo, a[illegible] nam. Illic vulgò *Merenderas* voc[illegible]. Id[illegible] ſe obſeruaſſe in pratis Salmantinis C[illegible] noſtro vulgari ſimile, ſed minus, atque [illegible] tas nonnullas flore omnino lacteo: [illegible] genere folia antè primum Ver emer[illegible] ſolere, quemadmodum nec in Ang[illegible] hîc ex Cluſio pictum videtis. [illegible] radix quouis anni tempore eruta, [illegible] pharmacopœis pro Hermodacty[illegible] etiamſi ſiccata, flaccida, vieta ru[illegible] genti partim euanida, partim fungoſa [illegible] quod acerrimè Matthiolus reprehendit, & erroris cauſam Serapioni adſcribit, qui S[illegible] gen, id eſt, Hermodactylum, vt ipſemet i[illegible] pretatur, iiſdem planè verbis deſcribit, qu[illegible] Dioſcorides Colchicum. Quod autem m[illegible] & pernitioſo errore has duas plantas co[illegible] rit, confirmat ex Paulo Aegi. qui lib. 7. d[illegible] mero & Hermodactylis ſeorſum tanq[illegible] diuerſis tractauit, ac primum de Hermo[illegible] lo. Hermodactyli radix, inquit, & per [illegible] ipſius decoctum vim habet purgandi. Priuati[illegible] arthriticis, cùm humores defluunt, exhibetur. Verùm ſtomacho valde aduerſatur. Paul[illegible] oſt de Ephemeris ita ſcribit. Ephemerum nõ illud venenatum, ſed quod Iris ſilueſtris nom[illegible]atur, mixtæ facultatis eſt, & repellentis, & diſcu[illegible] tis per halitum. Ex quibus perſpicuum eſt Hermodactylum ab Ephemero longè diuerſum eſſe, & hac in re Serapionem vehementer erraſſe, & Mauritanos omnes, ac eius ſequaces medicos, qui Colchicum Hermodactyli vice catapotiis, & aliis medicamentis immiſcent. Quare Matthiolus genuinum Hermodactylum e[illegible] credit, quem ex planta expreſſit quam Au[illegible] rius de Busbeke Conſtãtinopoli all[illegible] d[illegible] uit: vbi etiam Hermodactylus appella[illegible] & [illegible] d[illegible]

COLCHICVM *montanum cum flore, Cluſij.*

Cap. 194. ſimpl.

COLCHICVM *montanum minus, Cluſij.*

HERMODACTYLVS verus, Matthioli.

dices digiti speciem referunt, adeò vt vnguium quoque figura conspicua sit. Folia fert prçlonga binûm dodrãtum longitudine, & fortasse longiora, Porri aut Hastulæ regiæ similia: sed lõgè angustiora, breuioráque sunt quæ circa radicem diffunduntur. Radices habet quatuor ex vna eadémq; basi emergẽtes, digitorum figura, colore ex pallido rufescente, albis in summitate vnguibus, nullis circa se fibris: nam quæ spectantur fibræ, circa radicum originem superiore parte capillaceæ sese fundunt. Caulis è medio prodit tenuis, herbacea tunica circumuestitus, in cuius summitate oblongum prominet capitulum (florem non vidit) piri figura, Colchici ferè modo, minus tamen. Differt ab hac planta ea quam quidam in Italia Hermodactylum esse arbitrantur, Matth. Pseudohermodactylum appellat. Sed Hermodactylũ priorẽ, quẽ verũ putat, pleriq; respuũt, & Iridis generibus adscribunt, Iridẽ tuberosam appellantes, de qua capite de Iride locuti sumus. Præterea Colchici nostri radix medicamentis immixta, perniciosa non est. Neq; propterea dicendũ, id, quod in Colchide plurimũ nascebatur auctore Dioscoride, aliud à nostro esse: sed illic lethali interimẽdi facultate cęteris omnibus antecelluisse, tum q; succo illic esset magis concocto, tum quòd à solo cœlóque vim hanc nancisceretur. Sic fungi quibusdam locis exitiosi proueniunt, & nisi iisdem quibus Colchicum remediis vincantur, interimunt: alibi innoxij passim esitantur. Sic Taxus Narbonensis & Hispanica deleteria sola vmbra, vt prodidit antiquitas: in Anglia & alibi minime malefica. Cicutę & aliis idẽ vsuuenit. Sed nostri Colchici radices etiamsi pro Hermodactylis à quibusdam vsurpentur, sciendum tamen ab Officinarum Hermodactylis plurimùm differre. Hi enim peregrini sunt, nõ perniciosi, vt multis seculis plurimus vsus edocuit. Hos Hermodactylos Officinarum, Traliani & Pauli, esse Colchicum, seu Ephemerum non venenatum Dioscoridis Pena opinatur, & leuiore aliqua nota, non specie differre, vel si eadem non sint saltem admodùm affinia esse. Idem censuit Lobellius, ex quo Colchicum Illyricum, siue Græcum nõ venenatum Anguillarç, pictum exhibemus. Hermodactylos

PSEVDOHERMODACTYLVS, Matth.

non venenatos Officinarum appellat. Se Venetiis habuisse ait munere Alberti [illegible] inelli Alepo Syriæ emul a à fratre Cequino Colchici Anguillaræ plantas, [illegible] palmitibus, septenis, denis & duodenis foliis Colchici striatis, mucronatis, [illegible], in angustum fastigiatis, imbricatim & lateratim stipatis, è quibus in pusillo

COLCHICVM Illyricum siue Græcum non venenatum, Lobelij.

Cap 88 histor.

EPHEMERVM non lethale, Matthioli.

Lib.3.c.79.

Lib.6.sim.

sillo pediculo flores exoriuntur lutei, pallentes, terni, vel quaterni, Colchici parui minores, staminibus itẽ concoloribus. Siliqua non dissimilis. Radix foris cepę cõcretione, intus euanida & vieta, quia in caulẽ, folia, flores, fructũ & semen vis tota exhausta fuerat. Anguillaræ & Cequino assentiẽdũ putat, quibus hanc plantã acceptam refert. Colchicis accenset Lobellius plãtam quam capite de Narcissis ex Clusio descripsimus nomine Narcissi Autumnalis quorundã, Lobellij Colchicũ luteum, fortasse Ephemero non venenato Dioscoridis cõgener, Narcissus Autũnalis Marcelli Vergilij Mutono, flore luteo pallente, cuius Narcissi meminimus cùm de quarto Narcisso ageremus. Certè radice, caule, folio, flore, ortu, tota deniq; planta propiùs ad Colchicu accedit. Matthiolus longè aliud Ephemerum nõ lethale depinxit, q in Ananiẽsibus mõtibus tam in pratis quàm in siluis copiosè nascitur, ab indigenis vulgò *Giglio matto*, hoc est, Lilium stultum nominatum: Ephemerũ spurium Lobellius appellat. Folia habet Lysimachiæ Glasti aut Luteolæ media, in sesquicubitalibus cauliculis densis, ... que alis concauis: flosculos candicantes, V... sci nigri, quinario foliorum numero: semen pusillum in rotundis lini pericarpiis occlusum, radicem multùm fibratam Isatidis. Hæc Lobellius. Fuchsius plantam, vulgò Lilium conuallium nuncupatã, Ephemerum non lethale esse contendit. Colchici radicem comesam scribit Dioscorides fungorum modo strangulando enecare. Remedio esse quæcunq; contra fungos opem ferunt, bubulum etiam lac potum, adeò vt quoties hoc adfuerit, nullum prætereà quærendum præsidiu sit. Ephemeri non lethalis radix dẽtium doloribus remedio est, si decocto eius colluantur. folia in vino decocta & illita, œdemata & tubercula, quæ nihil adhuc puris contraxerunt, discutiunt. Vbi pro, μήπω ὑγρὸν ἔχοντα, legẽdum putat Fuchsius, μήπω πύον ἔχοντα, vt ex Galeno liquet sic scribẽte. Ephemerum nõ lethale radicem habet adstringentem, & boni suauisque odoris. Ex quibus perspicuum est facultatis temperaturæq; esse mistæ, nempe repellentis, & habitu euaporantis. Testificãtur opera quæ particulatim edit. Siquidem non inefficaciter radix eius in dentiu doloribus colluitur. Tum phymatum augmento & statui folia cõueniunt. Oportet autem ea in vino decocta priùs quàm pus moueas illinere. Plinius de Colchico

Lib.28.c.9. hæc solùm tradit, priuatim lac bubulum iis qui Colchicum biberunt vtile esse. Et

Li.26.c.12. folia Ephemeri tuberibus atque tumoribus illinuntur, quæ etiam dum discuti possunt.

poſſunt. Ferunt Turcas Colchici floribus vti cùm inebriari volũt: eos enim vino macerant, quo epoto adeò ſtupidi redduntur, vt in ecſtaſim abeant. Hermodactylus, auctore Meſuè, calidus eſt & ſiccus ordinis ſecundi initio, cum humiditate tamen excrementitia, flatulenta, nauſeabunda qua ventriculo nocet, præſertim quando in eum ex partibus aliis excrementa cõfluunt. Pituitam craſſam maxime [illegible] iuncturis trahit: ob id podagræ, & aliis arthritidis differentiis confert, non [illegible] potus modò, ſed etiam cataplaſmate admotus, præſertim cum vitellis ouor[illegible], & [illegible] hordei, vel mica panis. Impinguat, ſperma auget, vlceribus confert, [illegible] dem eorum, & carnem in his putrem conſumit. Cuminum, Zingiber, Piper longum, Libyſticũ, Menthaſtrum, maſtiche mixta, Hermodac. prohibent, ne ſuo humore excrementitio & flatulento lædat ventriculum, neve flatus craſſos & nauſeabundos in eo excitet, aut multa in ipſo excrementa colligat. Si vero Hermodactylus cũ pauco Zingibere, & ſucco Raphani, vel Scilla aſſata, aut Scillæ ſucc[illegible] & Zing[illegible]e, & pauca ſpica in trochiſcos fingatur, purga[illegible] celer[illegible]s & plenius [illegible] per ſe en[illegible]m tarde & imbecilliter vacuat.) Myrobalani quoque roborando ſtomach[illegible]m Hermodac[illegible]ylos citò deturbant, & humorum in vent[illegible]ic[illegible] afluxum prohibent. Datur ab aureo vno ad aureo duos. Ad annos tres ſeruatur.

SCILLA. CAP. XV.

Cepaceo etiam generi tantopere ſimilis eſt σκίλλα Græcis dicta, Latinis ſimiliter Scilla, vt multi eam Cepam marinam vocent, & Varro Squillam, cuius exemplo omnibus Officinis ſic nominatur, Arabibus *Haſpel, Hauſel, Aſchil* ſeu *Alachil*, Italis *Silla*, Germanis *Meertzuibel*, Gallis *Squoule, Oignon marin*, Hiſpanis *Cebolla Albarrana*. Quia autem inter hanc & marinum teſtaceum piſcem, à tunicata ſquamarum cõpactili ſerie Squillam vocatum, tanta ſimilitudo interceſſit, hæc putatur ſic dicta, inquit Pena. Poteſt etiam ἀπὸ τοῦ σκελλήματος, id eſt, ab ariditate dicta eſſe, quòd in ſabuletis maritimis Sole torridis oriatur, cuiuſmodi ſunt in Hiſpania, & prope aridæ Luſitaniæ teſqua maritima. Plinius, Scillarum in medicina, inquit, alba eſt quæ maſculus, fœmina nigra. Quæ candidiſſima fuerit, vtiliſſima erit. Et, Nobiliſſima eſt Scilla, quanquam medicamini nata, acetóque exacuendo. Nec vlli amplitudo maior, ſicut nec vis aſperior. Duo genera medica: maſculus albis foliis, fœmina nigris. Et tertium genus eſt cibis gratum: Epimenidium vocatur, anguſtius folio, ac minus aſpero. Quæ ex Theophraſto tranſtulit Plinius. ἐδώδιμοι μὲν γὰρ οὐ μόνον βολβοί, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἀσφοδέλου ῥίζα, καὶ ἡ τῆς σκίλλης, πλὴν οὐ πάσης, ἀλλὰ τῆς ἐπιμενιδίου καλουμένης, ἣ ἀπὸ τῆς χρήσεως ἔχει τὴν προσηγορίαν. αὕτη δὲ στενοφυλλοτέρα τε καὶ λειοτέρα τῶν λοιπῶν ἐστι. Id eſt, Edules non ſolùm Bulbi & his ſimilia, ſed etiam Aſphodeli radix & Scillæ, non omnis quidem, ſed eius quæ Epimenidia vocatur, quæ ab vſu nomen accepit. Hæc anguſtiore eſt folio, læuioreq; quàm cæteræ. Scillæ differentias duas ex colore duntaxat inter Hiſpanicas tam multas animaduertit Pena: quarum extimæ tunicæ vni rubent, vt Cepis oblongis, alteri albent, magnitudine pares. Vtrauis maxima pomũ Aſſyrium nõ ſuperat, Cepæ modo multipliciter tunicata, corticoſaq;. Vniuerſa folii carina vel dorſum palmum ferè lata, pedẽ alta, craſſitudine minori quàm Aloës, crebro è bulbo pullulant ſquamatim cõpacta: caulis ſeſquicubitalis, gracilis, flores ſtellatos Ornithogali habet ſimiles, ſed minores, in ſpicam poſtremò deficiens. Matthiolus ait ſe cùm olim credidiſſet Scillas, quibus in Italia tum medici tum ſeplaſiarij vtuntur vulgo, veras eſſe Scillas, mutata tandem ſententia eas pro legitimo Pancratio habere, Scillas verò geminas eas eſſe, quæ illis duplo maiores in Hiſpaniæ maritimis proueniunt,

Nomina

In Aduerſ.

Lib. 20. c. 9.

Genera.

Lib. 19. c. 5.

Lib. 7. hiſt. cap. 11.

Forma.

In cap. 168. lib. 2.

SSS

SCILLA, *Matthioli.*

foliis Aloën æmulãtibus,sed minùs crassis, cum illæ folia ferant nõ Aloë, sed Lilio proxima, inter quæ non parua est differentia. At perperàm, inquit Peua, pro Pancratio vulgarem Scillã,quę vera est,accipit:quam non nisi vietam, aut adolescentem, cuiusmodi Veneriis væneunt, videat. Et foliorum gracilitas sanè nõ aliam speciẽ constituit Scillæ, sed tantum contingit habitiora & maiora adolescere folia mutatione cæli,soli,& cultu. Sic Cepis euenit angusto interiecto tractu,sic in foliis Aloës,& aliis multis obseruatur. His verò Bulbis flores, folia, omnia prorsu similia,aliquantò duntaxat graciliora, vt ... bulbaceis multis præpropere enatis,& aliò transplantatis euenit.In contignatione suspensæ, dum sabulo mergũtur aut seruantur, languidiora p... munt folia, & succo seu pabulo cõsueto defraudantur,exilioráque sunt.Ratio par in Scillis pusillis,quas Pancratium Matthiolus adstruit. Sed ex Clusio legitimam Scillæ iconẽ hic p... mus,qui eam & primùm emergentem,& ... tem feminéque onustam plerisque Hi... & Lusitaniæ locis se etuisse ait.Est vero Sci... quit, caulis plerunque cubitalis aut maio... ctus,nudus,absque foliis, floribus plurimis candidis & stellatis ornatus,Asphodeli minoribus, Ornithogalo maiori similibus, qui ab im... o- rere (vti rectissimè scripsit Theophrastus ... admodùm Asphodelus incipit.His succed... siliquæ triangulares, & veluti compressæ, ... q... bus semen nigrum,planum & paleaceu... demum emergunt quinque aut sex lata, ... viridia admodum, densa, humi extensa,& quodammodo carinata.Radix crassa,alba,mul... citer runicata,lento quodã humore plena,multis fibris crassiusculis capillata.Copiosè nascitur supra Ol... siponem,& plerisque aliis Lusitaniæ

SCILLA *Hispanica sine flore, Clu.*

& Hispaniæ locis.Floret Augusto & Septembri,semen Octobri & Nouembri maturescit.Folia maturo iam semine,& caule arido emergunt Nouembri & Decembri.

Lib. 2. cap. 16. De Scillæ viribus & præparatione satis prolixè Dioscorides.Vim actem & feruentem habet. Assata vero multiplicis est vsus. Pasta aut luto óblita in cl... conici...t,aut carbonibus obruitur, donec circumlita pasta sufficienter to... fu-

Vires & Temper. rit.Quia amota,si non mollescat,altera pasta aut luto circumlinitur,eademq́, quæ prius ... Nam q... ita non assatur, noxia magis est, præsertim intetaneis data. Torretur item in olla indito operculo,& in clibanum coniecta. Sumitur ex ea abiectis extimis partibus, quod maximè medium est,quod concisum effusa priore aqua coquitur, nouaque superinfusa vsquedum nec amaritudinem, neque acrimoniam habeat aqua. Siccatur autem in vmbra dissecta, & lino traiecta,ita vt ne talleolæ inuicem se contingant.Sic ... itut secta,ad oleum,vinum, acetumq́, scill... cum ve... ur.Ad rimas verò pedum ... rudę Scillæ interanea pars in oleo seruefa... a,

aut

SCILLA Hispanica cum flore, Clusij.

aut cum resina liquefacta imponitur. Decocta in aceto demorsis à vipera cataplasma est. Assæ eiusdem pars vna, tosti salis partibus octo subigitur, datúrque ieiunis cochlearis vnius duorúmve pondere ad emolliendam aluum. Additur potionibus & odoratis medicaminibus, & quibus vrinam ciere voluerimus, hydropicisq; & stomachicis, quibus innatant cibi, & morbo regio, torminibus, in vetere tussi, asthmaticis, cruenta reiicientibus (ἀναφορικῶν. Hìc Dioscorides, & Medici alij ἀναφορικοὺς appellant, qui sanguinem ex inferioribus partibus sursum educunt, & per os reiiciunt.) Trium verò obolorum pondere in delinctu ex melle sumpsisse satis est. Coquitur eadem cum melle, sumiturq; in cibo ad eadem, maximè coctionem adiuuans. Strigmētitia per aluum ducit. Coctu & simili modo sumpta idem potest. Cauendus Scillæ vsus iis quibus interaneum aliquod exulceratum fuerit. Prodest verrucis & pernionibus assam inungere. Semē eius tritum cum caricis, aut melle exceptum, si manditur, aluum emollit. Pro foribus domus suspensa tota amuletum est. De iisdem Plinius confusè tractauit his verbis. Scillæ aridis tunicis direptis, quod reliquum è viuo est consectum suspenditur lino modicis interuallis. Postea arida frusta in cadum aceti quàm asperrimi pendentia immerguntur, ita ne vlla parte vas contingant. Hoc fit ante solstitium diebus 48. Gypso deinde óblitus cadus ponitur sub tegulis totius diei solem accipientibus. Post eum numerum dierum tollitur vas, Scilla eximitur, acetum transfunditur. Hoc clariorem oculorum aciem facit. Salutare est stomachi laterúmque doloribus, parum sumptum binis diebus. Sed tanta vis est, vt auidiùs haustum, extinctæ animæ momento aliquo speciem præbeat. Prodest & gingiuis & dentibus, vel per se commanducata. Tineas & reliqua ventris animalia pellit ex aceto & melle sumpta. Linguæ quoq; recens subiecta, præstat ne hydropici sitim sentiant. Coquitur plurimis modis: in olla quæ coniiciatur in clibanum aut furnum, vel adipe aut luto illita, aut frustatim in patinis Et cruda siccatur, deinde conciditur, coquitúrque in aceto, tum serpētium ictibus imponitur. Tosta quoq; purgatur, & medium eius iterum in aqua coquitur. Vsus sic coctæ ad hydropicos. Ad vrinam ciendam tribus obolis cum melle & aceto potæ. Item ad splenericos & stomachicos, si non sentiant vlcus, quibus innatet cibus Ad tormina, regios morbos, tussim veterem cum suspirio. Discutit & foliis strumas quadrinis diebus soluta, furfures capitis, & vlcera manantia illita ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maximè vti coctionem facias. Sic & interiora purgat. Rimas pedum sanat in oleo cocta, & mista resinæ. Semen eius lumborum dolori ex melle imponitur. Pythagoras Scillam in limine quoque ianuæ suspensam malorum medicamentorum introitum pellere tradit. Hæc Plinius. In quibus Marcellus Vergilius & Cornarius erroris eum insimulát, quòd dixerit adipe aut luto illita, pro eo quod est apud Dioscoridem σταιτὶ δὲ ἢ πηλῷ περιπλάσσεται, id est, farina aqua subacta, quam pastam vocamus, aut luto oblinitur. σταὶς enim & στέαρ hic non adipem, nec multis aliis locis apud medicos significat, sed pastam aut fermentum. Dioscorides de Stibio, ἀπτᾶται στέατι περιπλασθὲν, id est, Lib. 5.

Li. 10. c. 10.

as[…]ur farina circumlitum. Vbi tamen etiam impegit Plinius, qui sic vertit. Quidam non fimo vtuntur coquentes, sed adipe. Idem Dioscorides de Erisymo. ὀπτηθὲν ἐν ἰγδίῳ, καὶ ὀπτηθὲν ἐν στέατι περιπλασθέντος. Hoc est, linteo illigatum, & fermento oblito assatum. Et de fici vtriusq; succo. καὶ μυρτίνην ἀρτῳ στέατι περιπλασθείσης τῆς

Lib. 4. c. 38. ἐν κύκλῳ σαρκός. Id est, fermento vel pasta oblita in circumsita carne. Idem Paulus ᾠὸν ἐν στέατι ὀπτημένης τὴν λέκυθον. Hoc est, Oui in fermento assati vitellum. At sicut his in locis atque aliis στέαρ pro pasta aut fermēto rectè intelligitur, ita multis aliis

Lib. 7. hist. cap. 12. pro adipe vsurpatur. Porrò quod ex Pythagora refert, idem prodidit Theophrastus, λέγεται δ' καὶ πρὸ τῶν θυρῶν τῆς εἰσόδου φυτευθεῖσαν, ἀλεξιτήριον εἶναι τῆς ἐπιφερομένης δηλήσεως. Id est, Traditur & ante portas satam remedio esse contra veneficio-

Lib. 8. sim. rum noxam. Scilla, inquit Galenus, admodùm incidentem facultatem habet, non tamen admodum calidam. Sed secundum hoc eam quispiam secundi ordinis censear excalfacientium. Præstat autem aut assam aut elixam sumere: sic enim vis eius vehementia exoluitur. Vnum de Scilla volumen condidit Pythagoras philo-

Lib. 19. c. 5. Lib. 21. c. 17. sophus auctore Plinio, colligēs medicas eius vires. Idem Plinius Scillam ter florere referr, tria tempora sationum ostendentem. Quod ex Theophrasto exscriptum esse capite de Croco declarauimus. Vbi non τρὶς ἀνθεῖν Scillam ait, id est, ter florere, quemadmodùm Plinius scripsit, sed ποιεῖ τρεῖς ἀνθήσεις. Quibus verbis non significatur Scillam tribus diuersis anni tēporibus, exempli gratia, Autumno, Verè, Aestate florē edere, sed inter bulbosas plantas Scillam & Asphodelum quam diutissimè florere, ob alimenti copiam & vbertatē quod Theophrastus τῷ ἀθροισμῷ μέρος ποιεῖν, id est, particulatim florem promere dicit, (In vulgatis tamen co-

Lib. 7. hist cap. 12. dicibus mendosè legitur τὴν φύλανσιν, pro τὴν ἄνθησιν) vt ab ima caulis parte primū incipiat. Quare Augusti mensis principio Scillæ caulis assurgit, seorsum eam ob causam pictus, quod sæpius est obseruatum, cubitalis aut etiam procerior, densissime floribus stipatus, qui primum didueuntur, ac interim dum aperti vigent, medij turgescunt, supremi gliscunt duntaxat, quæ πρώτη ἄνθησις est, primus ad florescendum impetus. Exactis aliquot diebus flores qui primi reclusi fuerunt, de[…]tur, medij sese promunt, supremi tantùm intumescunt, quæ est secūda ἄνθησις. Postremo defluentibus mediis supremi sese explicant, quæ est tertia ἄνθησις. Hic florescendi ter repetitus impetus, terrā quoque ter subigi oportere denuntiat, priusquàm fruges serantur. Flaccido verò & emortuo caule folia nascuntur circa Ianuarij medium vel finem, ob id bulbus cum foliis depictus sine caule, quæ postea Aestatis squaloribus exarescunt. Quod de Scilla illi prodidere, Vergilius ex Arato idem de Lentisco literis mandauit.

PANCRATIVM. CAP. XVI.

Nomina GRAECI παγκράτιον, sicut & Latini Pancratium, à vincendis & profligandis morbis omnibus nominasse vidētur. Scillæ species est, propte-

Lib. 2. cap. 168. reà Scillā nominant, vt ait Dioscorides, vt Plinius Scillam pusillam.

Forma. Pancratiū, vt describit Dioscorides, radix est Bulbo magno similis, subruto colore aut subpurpureo, gustu amaro ac feruēte. Folia habet Lilio similia,

Li. 27. c. 12. sed longiora. Plinius, Pancratiū aliqui Scillam pusillā appellare malunt, foliis Lilij albi, longioribus crassioribusq;: radice Bulbi magni, colore rufo. Dalechampius sic depingendū curauit, & descripsit his ferè verbis. Nascitur vbiuis in litore maris, radice Bulbi magni, cortice subrufo vestita, infernè capillata Cæpę modo: foliis κρίνῳ, id est, Lilij albi, vt Plinius vertit, longioribus & crassioribus, quod idem addidit: caule pedali & nonnunquam procerioꝛe, anguloso, summo fastigio in quinque foliola candicantia virgata, acuminata sese explicante, è quorum medio angulosæ,

gulosa, bre... velut compressæ eriguntur siliquæ pediculis subnixæ, ex quarum vertice flos albus ...icat, oblongus, infernè arctus, supernè latus, ambitu supremo in radios velut cuspidatim diuiso, pallidis apicibus multis, staminibúsque intus extantibus, flore delapso semen in siliquis adolescit, & maturescens grandescit. Floret mense Iunio. Ex his perspicuum est, Pancratium Scillam non esse, sed speciem *Tempus.*

PANCRATIVM, Dalech.

PANCRATIVM, Clusij.

flore potissimum ab ea distātem. Pancratium istud Monspeliense Clusius Hemerocallidem Valentinam vocat, eóque nomine depinxit. Pancratium verò longè aliud, quale hic videtis expressum. Cùm autem de Scilla dixisset, subiecit. Pancratio amplitudo maior est, extimæ tunicæ rubent, foliáque ampliora & longiora. Nascitur copiosè in mediterraneis Hispaniæ, éstque præsens venenū. Germinat cum Scilla. Vires Scillæ & præparationem habet, vt tradit Dioscorides, ac eodem pondere in iisdem morbis exhibetur. Mitior autem huius vis est quàm Scillæ. Radicis succus cum erui farina in pastillos cōformatus cum hydromelite spleneticis & hydropicis vtiliter exhibetur. Horum quędam omisit Plinius, & alia addit his verbis. Album soluit succo cum farina erui sumpto: vlcera purgat. Hydropicis spleneticisq; cum melle datur. Alij decoquunt eam donec aqua dulcis fiat, eaq; effusa radicem terentes digerunt in pastillos Sole siccatos: & posteà vtuntur ad capitis vlcera & cætera quæ repurganda sunt. Item ad tussim, quātùm tribus digitis apprehenderint in vino dantes, & ad lateris dolores, aut peripneumonicis eclígmate. Propter ischiada in vino bibendum, & propter tormina mensésque ciendos. Radix Pancratij, inquit Galenus, Scillæ similem gustum referr ac vires. Quare ea quidam pro Scilla, si ea non adsit, vtuntur: efficit enim omnia in genere quidem similiter, sed longè imbecilliùs.

Vires & Temper.

Li. 27. c. 12.

SISTRINCHION, Dodonæi. CAP. XVII.

THEOPHRASTVS cum Bulbis multis σισυρίγχιον vel σισυρίγχιον numerat, & post eum Plinius. ἴδιον δὲ τοῦ σισυρίγχίου, inquit ille, τὸ τῆς ῥίζης αὐξάνεσθαι τὸ κάτω πρῶτον, ὃ καλοῦσι χειμῶνα (corrige πρῶτον, κατὰ χειμῶνα, vt legunt Plinius & Gaza.) τοῦ δὲ ἦρος ὑποφαινομένου (addit Plinius ἴσ) *Lib. 7 hist. cap. 13.*

Lib.19.c.5. τοῦτο μὲν τὰ πεταλίδια, τὸ δὲ ἄνω τὸ ὑπόδυσιν ... Quæ sic reddidit Plinius ... rinchium. In hoc mirum imas eius radices crescere Hieme, Verno autem cum ... ruerit Viola, minui & contrahi, tum denique bulbum pinguescere. Sisyrinchium istud arbitratur esse Dodonæus plantam hic depictam, quam Hispani *Nozelhas* quasi nuculas siue paruas nuces vocant, Bulbi esculenti genus, cui gemina est radix, & in Hispaniis passim editur: qualem radicem geminam & edulem Sisyrinchio veteres illi assignarunt. Lobellius Hyacinthum poëticum Hispanicum gemino gladioli reticulato bulbo appellat. Huic folia sunt graminis, bina aut terna, oblonga, & angusta: caulis rotundus, dodrantalis, in quo flosculi tres aut quatuor, pulchri, cærulei, verum fugaces, & paucis admodùm horis vigentes, alternatim

De florib. cap.48.

Forma. Dod. ibid.

SISYRINCHIVM, Dodonæi.

SISYRINCHIVM minus, Clusii.

prodeuntes, forma quodammodo florum Iridis, ex nouem videlicet foliis compositi, quorum tria deorsùm inflexa pro fimbria maculam habent ... luteam, alia tria sursùm versus aliquantulùm eriguntur, tria verò reliqua ... dentia iis quæ Iridis florum fimbriam contegunt, proportione huic flosculo ... iora & tenuiora sunt, sursùmque arrecta medium floris tenent, summa ex... que parte diuisa: capitula inde succedunt oblonga, in quibus semen rotundum, paruum, vti Rapi: radix bulbosa, gemina, vno Bulbo alteri superposito, ... gladioli, sapore dulcis & edulis, quæ inuolucro quodam integitur reticulato, quod quidem maioribus spissius est, minoribus minùs crassum. Duo etenim huius generis esse videtur, magnitudine sola differentia. In Lusitania, & alibi apud Hispanos nascitur. Clusius idem Sisyrinchium alterum genus depinxit, superiori simile, in omnibus autem minus, & foliis gracilioribus, floréque longè odoratiore. Hispanis *Lirio*, nonnullis *Macucas* dicitur. Clusius etiam Sisyrinchium Theophrasti esse arbitratur. Inuenitur in Valentino regno, sed in Murciano frequentissimum.

Lib.2. stir. Hispa.c.10.

ORNITH

ORNITHOGALVM. CAP. XVIII.

QVod ὀρνιθόγαλον Græcis, Ornithogalum similiter Latinis dicitur, Plinio Ornithogale. A lacteo gallinarum candore Ornithogalum nomen accepisse videtur, inquit Ruellius, quod flores [illegible] lacteo colore [illegible], nisi quis censeat ab oui candidi figura, quam radix præ se fert dictum: nam auiculatum oua radix [illegible], intus [illegible]. Ornithogalum, vt describit Dioscorides, cauiculus est tener, [illegible] albicans, ad [illegible] assurgens, superne tres quatuórve habens propagines teneras, in quibus flores foris herbacei, aperti verò lactei coloris, inter quos capitulum Cachryos modo insectum, quod vna cum pane coquitur velut Melanthium. Radix bulbosa, quæ & cruda & cocta editur. Idem delineauit Plinius his verbis. Ornithogale caule tenero, candido semipedali, radice bulbosa, molli, tribus aut quatuor agnatis. Coquitur in pulte. Ruellius Ornithogalum esse ait, quod a rusticis in Suessionum agro eruitur, rotunda radice, bulbaceam speciem præ se ferente, [illegible] cum medio cauliculo [illegible], aut quatuor adnatis appendicibus in cacumine: foliis in capillamenta [illegible] floribus exiguis, foris he[illegible] lacteo colore candicantibus, qui [illegible] velut [illegible] compactili callo squam[illegible] in pilulam exuberant, nucam [illegible] pineæ nucis repræsentantem. Suessionensis ager *Churles* vocat, pueris non incognitos, qui propter adstantes cum aratro terra proscinditur, aut in latiores porcas sulcatur, erutos vomere colligunt, multo castaneis suauiores in cibis, quibus & crudis, & in cineribus incoctis tuta vescuntur, odore iucundissimo mirum in modum os commendante. Radix in orbem ferè collecta est, cortice pullo, candidissima intus carne pulpave perquam odorata. Vere vel Æstate cum fronde vigent: Hyeme vel Autumno cum exarantur agri radicitus euelluntur. Diu seruari possunt, & vbi [illegible] premit inopia, plebis rusticæ famē & ieiunia castanearum more satiant.

Nomina
Li.1. ca.1.
Li.2. [illegible]
Forma.
Li. [illegible]

ORNITHOGALVM I. Matthioli.

Nec aliud humo genitum promptius in cibum cedit, cùm frugum penuria gliscit. Mire suibus expetitur, qui rostro scrobiculos excauant, & horum capti dulcedine, gregatim ad hos eliciendos, radicitúsque vellendos adcurrunt. Rura ex agris sponte natum grariorem cibum non norunt. Lautiores etiam mensas diuitum Ornithogalum non reformidat. At Dodonæo huiusmodi radix non Ornithogalum, sed Bolbocastani genus esse videtur. Radix enim est Bulbi forma, sapore castaneæ, quale Bolbocastanū esse nomen ipsum indicat. Ex Matthiolo duas Ornithogali plantas exhibemus, quòd duo esse eius genera existimet. Quorum vtrumque cùm caule foliosum sit, differt ab eo quod Dodonæus depingit, quódque legitimum Dioscoridis Ornithogalum esse censet. Id etiam Bulbum leucanthemum appellat. Huic folia multa sunt & angusta, graminis minora: caulis inter hæc exit, dodrantalis minor, rotundus, glaber, absque foliis: flores in summo dispersi emicant sex aut septem, foris herbacei viroris, intus candidi, ex sex foliolis commissi, exiguis Liliis, præ-

Li. de flor. cap.43.
In cap.138. lib.2.

ORNITHOGALVM
II. Matthioli.

ſertim priuſquàm aperiantur ſimiles, qui Sole quidem ſplendente patent, noctu vero, & cum aër nubilus etiam interdiu occluſi permanent: capitula ſuccedunt triangularia, Cac.. vos ſemini ſimilia, in quibus ſemen exiguum: radix bulboſa, lento ſucco plena, ſapore vt plurimum inſipida & aquea, cum obſcura tamen quadam acrimonia. Reperitur in agris frumētariis apud Brabantos locis compluribus. Maio menſe flores edit. Dodonæus alio in loco Ornithogalum, quod Narbonenſe cognominat, haud parum differens à ſuperioribus depinxit, foliis oblongis & tenuibus, & quam aliorum a... ...bus caule tenello, cubitali, aut proceriore, n... ...lus veſtito, floribus vero e... ornato quampl...mis, a medio faſtigium petentibus, qui fo...s herbacei ſunt, patentes vero interius lacteo candoris viſuntur, Phalangij flores referentes. Fructus triangularis eſt lobus, in quo ſ...: bulbus paruus & oblongus pro radice ... Narbonenſi Gallia, ac iuxta Monſ... agris frumenti feracibus gignitur. S... Dioſcoridis legitimum Ornithogal... ...ment. At ſuperiora pro legitimis Dodonæo magis placent. Ornithog... Narbonenſi ſimile, & magnitudine tantùm diſtare videtur, quod à Mycono ... nit. Inter ſegetes oritur, inquit, cubitali altitudine, interdum maiori. Caulem ha-

L. 1. purgāt. App. c. 6.

ORNITHOGALVM Dodon.
ſeu Bulbus Leucanthemus.

ORNITHOGALVM
Narbonenſe, Dodon.

bet læuem

ORNITHOGALVM magnum, Myconi.

bet læue, rotundum, solidum, Asphodeli instar, in quo flores intus candidi, ex sex foliolis constantes, foris virides ex petiolo pendent, prope cuius exortum foliolum è caule prodit, ipsum petiolum amplectens: in florum medio stamina multa sunt veluti in Rosa. Radix crassa est, bulbosa, candida, solida, non squamata, dulcis, inferiore parte fibras in orbem emittens, eius extremum ambitum cingentes coronæ capitis monachorum instar. Cùm huic idem sit sapor qui Ornithogalo vulgari, foliorũ, florum forma eadem, Ornithogali speciem esse censet Myconus, etiam si folium sit in hoc duplo maius & latius. Quare Ornithogalũ magnum appellauit. Raram plantam esse ait, séque bis tantùm reperisse, semel Toleti, iterum iuxta Barcinonem. Ornithogali speciem faciunt quidam, vt scribit Pena, quod Ornithogalum luteum vocant. Quamuis enim Ornithogalo nomen dedit florum lacteus cãdor, cuiusmodi in gallinarum alis renidet aut ouis, non earum lacte, quo caret volucrum genus, tamẽ propter totius figuræ affinitatem nobis erit etiam vocandum Ornithogalum, quod flore luteo est elegantissimum, nec ita frequens Italiæ, Narbonæ, calidioribúsque visitur. In Aruernis & ad pomeria Lugduni pone & prope suburbium trans Lugdunum, vulgò *La Guillotiere*, in campis latis &

ORNITHOGALVM luteum Lobel. siue Bulbus siluestris, Dodon.

NARCISSVS IIII. Matthioli.

glareosis,

glareofis,etiamque in Borbonio agro,qua ducit regia via Lutetiam, plurimifque Belgij, Angliæ nemorofis Sommerfeti Ornithogalum lureum fe collegiffe ait. Tota planta minor multò, fed fimillima candido Ornithogalo. Martio menfe floret. Bulbus vnicus plurimùm Scorodoprafi,oblongior,inodorus,pauciora,fed latiora quàm Ornithogali folia:flores prorfum Ornithogali,fparfi, & foris quidē herbidi vt Ornithogali,fed luteoli non candidi, intus verò eleganti luteo nitent. Eft Bulbus filueftris Fuchfij & Tragi,Sifyrinchium Cordi, Bulbus efculentus Lacunæ. Hîc fatis appofitè collocabitur venufta planta inter Ornithogala & Lilionarciffos media:habet enim radicem Ornithogali,folia oblonga Narcifsi, imum caulem glabrum,fingularem,pedalem & cubitalem ambientia, in fummo in alas diuifum,quibus Liliacei,lactei candoris calicis inftar fenis foliolis radiati flores, Tulipæ minores,obtufi,è quorum fundo glomerulus pullus protuberat. Semen pericardio tereti Ornithogali clauditur, ftamina luteola glomeratum fundum pullum ambientia. Plantæ odor fuauis, aromaticus, Belgio hortenfis vt rara, ita vfu incomperta. Narciffus eft quartus Matthiolo,Lobellio Lilionarciffus polyanthes,recentioribus Lilium Alexandrinum, Italis *Hyacintho del pater noftro* propter glomerulos floris. Hæc Lobellius.

TRASI. CAP. XIX.

RARA eft planta hæc,nec alibi fcribunt Herbarij fponte oriri, quàm in amœnifsimo Veronenfium agro, non procul ab vrbe, vbi etiam colitur pingui riguóq; aruo. Seritur & in Athefis fluminis fabulo,
Nomina auctore Alexandro Benedicto. Huius radices Trafi illic vocantur, & *Trafi Dolce* & *Dolzolini*,Guillandinus & Dodonæus Dulcichinū vocant plantam ipfam,Pena efculētos Cypetos, quòd hæc planta prorfus fit è Cyperi genere feu radices,feu reliquam totam plātam fpectes, eiufq; locos natales:nec differre videtur nifi radicum fapore qui gratus vefcendo eft,nec minùs vtilis. Sunt autem bul-
Forma. bofæ,vt defcribit Matthiolus,fabarum magnitudine,oblongæ, & cùm ficcantur rugofç.Planta ipfa folio eft oblongo,arundinaceo,dorfo eminente, triangulo, Cyperino fimili. Caules edit cubitales, angulofos, in quorum cacumine folia exiliora ftellarum modo radiata,inter quæ flores exeunt fpicati, fiue iubæ fubfuluefcentes. Radices habet numerofas, tenues, è quibus globuli dependent bulbofi, oblongi,fabarum magnitudine, colore fubrubefcente,alba, dulciq; intus medulla, Caftaneæ fapore. Autumno parui ifti bulbi leguntur, Vere feruntur in plures multiplicandi. Sunt qui putant ftirpem iftam effe Theophrafti κύπειρον ἐδώδιμον, id eft, Cyperum efculentum, cùm cæterorum radices amaræ fint,& minimè edules: ὧν αἱ μὲν ῥίζαι γλυκεῖαι, τὰ δὲ ὑπὲρ γῆς οὐχ ὅμοια. λέγω δὴ οἷον ἀγρώστιδος, κυπείρου, τευτλίου, σελίνου, ἱπποσελίνου, τῶν ἐν ταῖς λίμναις καὶ τῶν ἐν τοῖς ποταμοῖς τούτων φυομένων ἐδωδίμων. Id eft,quorum radices funt dulces,quæ verò fupra terrā,minimè, veluti Graminis,Cyperi, Apij,Hipposelini,atque eorū quæ in paludibus & fluuiis efculenta proueniunt. Quidam putant Trafos effe Arabum

TRASI cum flore, Matth.

Arabum medicor[illegible]m *Halalzelin*, sed falsò. Nam *Alzelin* ab Arabibus inter fructus, seu grana non inter radiculas numeratur. Sic enim Serapio scribit, cap.3[illegible]7. simpl. *Hala zelim*, id est, Granum [illegible]lim, est granum pingue, ciceris magnitudine, citrinum exterius, album interius, & habet bonum saporem, & defertur ex terris Barbariæ. Idem confirmat Auicenna, cap.3[illegible]4. his verbis. Granum Alzelim est granum boni saporis, & oritur in partibus Herzuz. Ex quibus perspicuum est, granum istud à Trasis mu[illegible]m di[illegible]erre. Horum cremore, vt trad[illegible]t Matthiolus, pectori[illegible] & l[illegible]erum vitia e[illegible]pu[illegible]gantur. Quo fit vt tus[illegible]ien[illegible]ibus peru[illegible]les [illegible]tunduntur c[illegible] macer[illegible]n[illegible]rq[illegible] carn[illegible] iure, deinde per linteol[illegible] ex[illegible] cr[illegible]mor, quem [illegible] venereis potion[illegible] m[illegible]cent recentiorum nonnul[illegible] cr[illegible]r p[illegible]s ad vri[illegible]ę ardores val[illegible]t, & ad dys[illegible]te[illegible]ias: nam humorum acrimo[illegible]iam re[illegible]it, præ[illegible] ex aqua potu[illegible], in qua ca[illegible]den[illegible] ferrum extinctum fuerit. Veronenses pro bellariis vtuntur. Sunt [illegible] radices, vt ex e[illegible]perientia & dulcedine c[illegible]n[illegible]ci potest, in moderat[illegible] cal[illegible]acientium & h[illegible] genere, sed flatus quodam modo gignunt. Humenti B[illegible]ico [illegible]lo complures capi[illegible]ares radices edidisse scribit Lobel[illegible]ius. Venerem st[illegible]mulare, abstergere moderatè humectando, ideo expectoratione iuuare. *Vires & Temper.*

TVBERA ET FVNGI. *CAP. XX.*

A[illegible]VS aut Bulbis, inquit Galenus, adnumeranda quæ Græcè [illegible] & οἴδνα, Lati[illegible]è Tubera dicuntur, Arabice *Ramech, Alchamech, Tumer & Roma*. Italice *Tartuffi*, Germanicè *Hirtzbrunst*, Hispanice *Turmas de terra*, Gallice *Truffles*. Vocantur autem ὕδνα ab [illegible]bus, & οἴδνα à t[illegible]more. At ne quis homonymia fallatur, sunt fructus arboris Tuberes nominati, [illegible] descripti, & Cyclaminus Tuber terræ appellatur. Tuber tradit Dioscor[illegible] esse rotundam, sine f[illegible]liis, sine caule, subflauam. Effodi[illegible]ur Vere, & cr[illegible] cibi vsum venit. Eius luculentior est apud Plinium descriptio. Et q[illegible] a[illegible]raculis rerum cœpimus, sequemur eorum ordinem, in quibus vel ma[illegible] est aliq[illegible]id nasci, aut viuere sine vlla radice. Tubera hæc vocantur, *Nomina* *Lib.15.c.14.* *Li.2.ca.119.* *Forma.* *Lib.19.c.11. & 111.*

TVBERA, Matthioli.

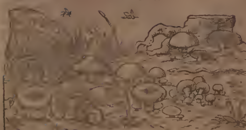

vndique terra circudata, nullisque fibris nixa, aut saltem capillamentis, nec vtique extuberante loco in quo gignuntur, aut rimas agente: neque ipsa terræ cohærent. Cortice etiã includuntur, vt planè nec terram esse possimus dicere, nec aliud quam terræ callum. Siccis hæc ferè & sabulosis locis frutectosisq; nascuntur. Excedunt sæpe magnitudinem mali cotonei, etiam librali pondere. Duo horum genera, arenosa dentibus inimica, & altera syncera. Distinguuntur & colore, nigro rufoq;, & intus candido, laudatissima Africæ. Crescunt, an ne vitium id terræ (neque enim aliud intelligi potest) ea protinus globetur magnitudine qua futurum est: & viuant ne an non, haud facilè arbitror intelligi posse. Putrescendi enim ratio communis est iis cum ligno. Lartio Licinio Prætorio viro, iura reddenti in Hispania Carthagine, paucis his annis scimus accidisse mordenti Tuber, vt deprehensus intus denarius primos dentes inflecteret. Quo manifestũ erit terræ naturam in se globari: quod certum

est ex

est ex iis quæ nascuntur, & seri non possunt. Et paulò pòst. De Tuberibus hæc traduntur peculiariter, cùm fuerint imbres autumnales, ac tonitrua crebra, tum nasci, & maximè è tonitribus: nec vltra annum durare: tenerrima autem verna esse. Quibusdam locis accepta riguis feruntur: sicuti Mytilenis negant nasci, nisi ex inundatione fluminum iniecto semine ab Tiaris. Est autem hic locus in quo plurima nascuntur. Asiæ nobilissima, circa Lampsacum & Alopeconnesum, Græciæ verò circa Elin. Hactenus Plinius. Duo in Romano agro genera haberi scribit Matthiolus. Vni candida, alteri pulla pulpa subest. Rimosus vtrique cortex, ac niger. Est & tertium genus in Ananiensi & Tridentino tractu proueniens, colore
L. 2. Alim. subrufo, cæteris longe minùs, insipidum & gustu iniucundo. Tubera, auctore Galeno, nullam qualitatem insignem habent. Quare qui ipsis vtuntur, ad códimenta excipienda magis vtuntur, quemadmodùm & aliis quæ vocant insipida, & innoxia, & ad gustum aquosa. Quibus omnibus est commune, vt alimentum quod ab ipsis in corpus distribuitur, nullam insignem habeat facultatem, sed subfrigidú quidem sit, crassitiè verò, quale ipsum est quod sumptum fuerit: crassius quidem quod ex Tuberibus est, humidius autem, ac tenuius, quod ex Cucurbita. atque in
L. 2. c. 698. aliis proportione. Sed de iis aliter scripsit Auicéna. Tubera terrea magis constat substantia, aquea minùs: est & in iis aërea & subtilitas pauca, suntq; omnis saporis expertia. Melancholicos & crassos gignunt humores magis quam quoduis aliud cibi genus. Quare frequenter deuorati apoplexiam & paralysim inuehunt. Præterea concoctu difficilia sunt, & ventriculum grauant. Tuberibus deteriores sunt Fungi, qui Græcis dicuntur *μύκητες*, Arabibus *Hatar*, vel *Father*, Italis *Fongino*, Germanis *Pfifferling*, & *Reysken*, Hispanis *Hongos*, *Cogomelos*, & *Cylherquas*, Gallis *Champignons*, & *Potirons*. Horum differentiam duplicem statuit Dioscorides. Aut enim manduntur, inquit, aut perniciales sunt. Multis de causis venenati gignuntur, vbi videlicet clauus ferreus in quo sit rubigo, aut pãni marcor adfuerit, aut si iuxta serpentis cauernam, arborémve noxiam emergant. Cõtinent qui tales sunt necnon quod strigmentum, concretámque pituitam, terráque eruti quàm celerrime putrescunt. Qui verò esculenti sunt, suauem in iuribus gratiam ineunt, largius tamen sumpti nocent, & ægriùs concocti strangulant, aut choleram morbum citant. Remedio est nitri (Oribasius habet olei) potus, aut lixiuium cum acida muria, aut feruefactæ Satureiæ, aut Origani iusculum. Debellantur etiam gallinacei fimi potu ex aceto, aut eiusdem delinctu cum melle multo. Corpus alunt, sed ægre dissoluuntur, cùm magna ex parte integri cum recrementis alui deiiciantur. Hæc Dioscorides. Matthiolus eorum qui sunt edules differẽtias multas reperiri scripsit, præsertim in Hetrutia inter omnes Italiæ regiones Fungorum feracissima. Sunt enim, inquit, qui *Prignoli* vulgò dicuntur, singulis annis primis Aprilis imbribus erumpẽtes, nõ solùm odorem suauẽ spirãtes, gustúque gratissimi, sed etiam prorsus innoxij. Secundum locum tenent porcini, hoc est suilli vulgò nuncupati, qui priùs elixi, deinde farina óbliti, & in butyro, vel oleo frixi magnam cum palato ineunt gratiam. Sed in eo genere plures perniciosi quàm in aliis reperiuntur, qui facilè dignoscuntur cùm à terra & cortice purgantur, inciduntur q; decoquendi. Nam dissectorum statim, vt Plinius ait, dilutus aduenit rubor, rancidus subinde aspectus, liuidus intus color, rimosa stria, pallidum per ambitum labrũ, postremò accedit nigredo, & ita protinus computrescunt. Rectè etiam scripsit Auicenna eos nocentiores esse qui nigri sunt, vel virides, vel in rubro purpurascentes. Sed accidit plerumq; vt eos potissimùm Fungi perimant, aut in magnum discrimen adducant, qui super ferrea craticula, aut cineribus calentibus assatos deuorãt, quia non dissecti, noxij ab innoxiis non facilè secernuntur. Præterea nõ semper nocẽt Fungi, quia ex sese lethiferi sint, sed quòd copiosius quam par sit ingerantur: cùm enim

FVNGI.

enim lenti admodū concoctu sunt: ac ci arctiatam oscula ita occludunt, vt conclusis intus spiritibus suffocent. Quod cum norint Hetruscæ, Fungos edunt cum Allio & pipere admixto. Asseruatur Fungi in muria, inquit Matthiolus, præsertim qui [illegible] vocantur: si enim innocentiores redduntur, depositа [illegible] alia Fungorum vulgaria genera [illegible] *Prataioli, Turini, [illegible] Cardarelle, Ordinoli, Parigioli, Vescie di Lupo.* Fungi etiam non [illegible], sed [illegible] in arborum caudicibus nascuntur, quos omnes [illegible] pericilo vacare putat Matthiolus, modò non sint arbores noxiæ, & e cotidianis prodeant, quibus nec ferrum, nec tabe factus pannus, nec serpentis cadauer subsit. Ex eo genere præter Agaricum, quosdam Laricibus innasci, ait in Anan [illegible] montis, triginta libratum pondere, aureo colore, per ambitum infecto, in cibis gratissimos sine vllo amarore licet Agaricus, ex eadem arbore sit amarissimus. Sed optime omnium Galenus dixit Fungum plantam esse admodum frigidam & humidam: quamobrem ad deleteriam enecantemque facultatem accedere, ac sanè [illegible] esse quæ interficiant, potissimum qui ex natura mixtam habent qualitatem putredinosam. Et in lib. de Alim. Inter Fungos, inquit, Boleti si bellè in aqua [illegible], propè accedunt ad cibos insipidos. Non tamen sic solis ipsis vulgò [illegible], sed apparant variè & condiunt, vt alia omnia, quæ nulla insigni qualitate sunt prædita. Alimentum autem ex ipsis est pituitosum & frigidum, prauíque succi, si quis ipsis largiùs vtatur. Omnium igitur Fungorum ij minimum sunt noxij. Secundi autem post hos sunt Amanitæ. Reliquos vero tutius est ne attingere quidem: multi enim ex ipsorum esu interierunt. Noui quēdam, cui post Boletorum non satis elixorum (qui innocentissimi esse putantur) vsum largiorem, os ventriculi pressum, [illegible] coarctatumq; fuit, difficilemque habuit respirationem, & in animi deliquium incidit, sudoremq; frigidum sudauit, ac demū seruatus ægre, sumptis iis quæ humores crassos incidunt, potuit: cuius generis est oxymeli ipsum per se, & cum hyssopo, & origano ipsi mediocriter incoctis. Is enim cū hac sumpsit, tum nitri spumam ipsis inspersam: post quæ Fungos quos comederat vomuit, qui iam quodammodo in succum pituitosum frigidumq; admodùm, ac crassum erant mutati. Hîc non omittendus Fungus insignis, quem spongiosū Dalechāpius cognominauit. Nascitur in asperis & saxosis, sæpe ad Castanorum radices, co- *Locus.*

FVNGVS spongiosus, Dalechampij.

lore fuluo, corpore spongioso, figura in me am desinente, suauissimi gustus: quamobrem in deliti habetur variis modis præparatus, vt hominum palatium variis condimentis oblectatur. Galli vocant *Morilles*, inde fortasse, quòd ad Mori fructus figuram nonnihil accedat.

ASPHODELVS. CAP. XXI.

Nomina. RAE IS ἀσφόδελος, Latinis Asphodelus, & Hastula regia, quod dum floret prorsus sceptri regij effigiem referat, & Albucum, siue Albucus vocatur, Officinis corrupta voce Afiodilus, Arabibus *Cheunce, Bhunte*, *iruach*, *Abg*, seu *Axiras*, Italis *Asphodelo*, Germanis *Goldwurtz*, Gallis *frodile*, & *Hache Royalle*, Hispanis *Gamones* & *Gamonites*. Florem ἀνθέρικον appellari ait D os ides, Plinius caulem An hericum, radicem vero, id est, bulbos, Asphode um Theophrastus etiam caulem ἀνθέρικον vocat, Albucum vertit Gaza Plinium secutus. Dioscorides vnius Asphodeli meminit. Plinius Dionysium duo genera a e tradit, marem & fœminam. Recentiores tria obseruarunt. Asphodelum d scribit Dioscorides his verbis. Folia habet Porro maiori similia, caulem lænem in summo florem ferentem, Anthericum voc tum: radices oblongas, rotundas, glandibus similes, gustu acres. Hunc Dioscoridis Asphodelum album vo ant He barij quidam, alij marem, qui folia fert complura, oblonga, angusta, Porri foli s i milia, acuminata: caulem rotundum, læuem, cubito longiorem, quem a medio sursum versus multi quinque foliolorum flores patentes exornant, colore candidi, aut ex rubro valde diluto modice purpurascentes, staminibus in medio, post quos capitula sequuntur o biculata, in quibus semen durum, triangulum, nigricantis obsoleti coloris: radices ab vno capite complures exeunt, oblongæ, teretes, Pæoniæ minores concolores fermè, acres, magnis glandibus quodam modo similes, succosæ.

Lib. 22. cap. 22. ... Lib. 21. cap. 17. Genera. Historia. Forma.

Locus. Arida Narbonæ litora huius Asphodeli feracissima sunt, nec minus montes a mari dissiti, vbi bulbis il ius adulrior. bus rostro effosis quantumuis acribus sues lubenter vescuntur. Apud Germanos & Belgas non nisi satus prouenit. Floret Maio & Iunio mensibus, & particulatim quidē ab imis incipiens. Plinius, Asphodelus, inquit, oblongum & angustum folium habet. Et mox, Asphodeli mentionē & Homerus fecit. Radix eius Napis modicis similis est: neq; alia numerosior, octoginta sunt aceruatis sæpe bulbis. Theophrastus & ferè Græci, princepsq; Pythagoras, caulem eius cubitalem, & sæpe duum cubitorum, foliis Porri siluestris. Anthericum vocantere: radicem vero, id est, bulbos, Asphodelū. Nostri illud Albucum vocant, & Asphodelum Hastulā regiam. Theophrastus hæc de Asphodelo. ὁ μὲν γὰρ ἀσφόδελος μακρόν, καὶ στενότερον καὶ ὑπόγλισχρον ἔχει τὸ φύλλον. Id est, Asphodelus longum, & angustum, & quadātenus viscidum folium habet. Et, μέγιστον δὲ τὸν καυλὸν ἀσφόδελος. μέγιστος ἀνθέρικος. Omnium maximū caulem Asphodelus habet: Anthericus enim maximus. Et mox, ἔτι δὲ πολύκαρπος ὁ ἀσφόδελος, καὶ γὰρ πρὸς αὐτῷ ξυλώδης, τῇ μὲν μορφῇ τετράγωνος, τῇ δὲ χρώματι μέλας. γίνεται δὲ ἐν τῷ στρογγύλῳ τῷ ὑποκάτω τοῦ ἄνθους,

Lib. 7. hist. cap. 2.

HASTVLA Regia, siue Asphodelus, Matth.

ἄνθους, ἐκπίπτων δὲ τοῦ θέρους, ὅταν τοῦτο διαχάνῃ. τὴν ἄνθησιν (non ἄναυσιν, vt habent publica exemplaria) ποιεῖται κατὰ μέρος, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς σκίλλης. ἄρχεται δὲ πρῶτον ἀπὸ τῶν κάτωθεν. ἐν δὲ τῷ ἀνθερίκῳ γίνεται) σκώληξ, ὃς εἰς ἄλλο μεταβάλλει ζῷον πτηνὸν ἀνθηδόνα. εἶθ' ὅταν ὁ ἀνθέρικος αὐανθῇ, διεσθίων ἐκπέταται. δοκεῖ δὲ ἴδιον ἔχειν πρὸς τὰ ἄλλα τὰ λειόκαυλα, διότι στενὸς ὤν, ἀποφύσεις ἄνωθεν ἔχει.

ASPHODELVS minor, Dodon. & Clusij.

ASPHODELVS bulbosus, Galeni.

Id est, Multi seminis est Asphodelus, estq; semẽ eius lignosum, forma triangulum, figura nigrũ. Gignitur hoc in rotundo quodam quod flori subest, excidens æstate cùm id dehiscit. Floret particulatim, vt & Scilla, incipiens ab imis. In Antherico nascitur vermis, qui in aliud animal volatile floridum transmutatur. Deinde cum Anthericus exaruerit, ipso eroso euolat. Videtur autem hoc peculiare habere præ cæteris læui caule præditis, quòd, angustus cùm sit, propagines supernè habet. Hæc Theophrastus. Dioscoridis Asphodelo satis similis est caule, foliis, floribus, planta appicta, sed radicibus differt, quæ non glandulosæ, sed crassæ, fibratæ, numerosæq; ex vno capite nascuntur: folia Asphodeli minora & angustiora multò, breuioraq;, & dilutiore colore: è quorum medio sex, aut plures ex eadem radice assurgunt caules cubitales, ramosi, quos fine ordine nascẽtes exornant flores, superioribus similes, sed minores deinde triangulares siliquæ, primũ virides, deinde albicantes, & in his semen rugosum, triquetrum, altero minus. Dodonæus & Clusius Asphodeli minoris nomine plantam hanc donarunt: nullumq; alium ferè Asphodelum ait Clusius toto Valẽtino regno nasci, & Gadibus, & plerisq; Granatensis regni locis: inueniri etiã in lapidosa illa planitie supra Arelatem, secus vias. Huius meminimus in libro de iis quæ flore placẽt, cùm de Phalangio ageremus. Asphodelus fœmina Dodonæi, siue bulbosus, siue Hyacẽthinus, folia habet porracea, sed tamen angustiora & tenuiora quàm primi Asphodeli: caulem rectum, rotundum, floribus similiter multis circũuestitum, rarioribus tamẽ, qui primi Asphodeli floribus, haud multùm sunt absimiles, ex sex paruis acuminatis foliolis, & aliquot in medio staminibus compositi: capitula quoque triangularia, sed longiora, in quibus semen, radix subest bulbosa, magnitudine esculẽti Bulbi, aut maior. Belgæ in hortis colunt. Floret eodem quo primus tempore, aut paulò tardiùs. Asphodelum esse caulis Antherico similis ostendit. Quare is erit Asphodelus, cuius meminit Galenus in libris de Alimen. facultat. bus,

Lib. 5. c. 80. hist. stirp. & de flor. cap. 39.

de quo posteà dicetur. Ab hac sententia non abhorrent Lobellius & Pena, qui Asphodelum fortè Galeni & Hyacinthinum appellant: quia ancipitis videtur figuræ & generis ex Asphodelo, cuius flores habet, & ex Hyacintho, propter similem radicem. Est & alius Asphodelus luteus, à florum colore luteo cognominatus, cui folia sunt oblonga, angusta, striata, in virore quasi cærulea, longiora & angustiora quàm primi: caulis rotundus, cubitalis: flores in eo à medio sursum versùs plurimi, alterius satis similes, sed colore lutei, staminibus in medio: capitula succedunt rotũda, in quibus semẽ: radices similiter cõplures, sed singulæ oblongæ & tenues, multò quàm primi & tenuiores & lõgiores, colore luteolæ, supra quas fibræ quædam è lateribus exeunt, per quas in plures alias stirps ipsa facilè multiplicatur. Hortis Belgij & Galliæ familiaris est. Floret similiter Maio aut Iunio mense. Est & Asphodelus luteus palustris, de quo in lib. de Palustribus. Addit Lobellius Liriasphodelũ Liliflorũ, de quo egimus cap. de Hemerocallide. Præterea Liriasphodelũ phœniceũ, cui ex miniato flauẽte flores rutilãt: folia sunt Porri, Asphodeli albi vel Liriasphodeli vegetiora latioraq́; superne reflexa: caulis rotũdus, durior, binos ternosq́; cubitos interdũ superans, in cuius summo Liliacei itidem flores striati, Liliũ puniceum minus æquantes. Radix tuberosa teres, Asphodeli lutei minoris. Asphodelita

Dodon. de flor. c. 38.

ASPHODELVS luteus, Dodonæi.

ASPHODELVS luteus minor, Lobellij.

LIRIASPHODELVS phœniceus, Lobellij.

deli radix, vt Diosc. tradit, calfaciendi vi prædita est. Vrinā & mēses pota mouet. Lateris dolorib⁹, tussibus, cōulsionib⁹, ruptionibus drachmæ pōdere ex vino pota medetur, vomitiones adiuuat ludicri tali magnitudine in cibū accepta. A serpēte demorsis datur vtiliter ttiū drachmarū pondere. Illinire aūt oportet morsus foliis radice & floribus cum vino: itē vlcera sordida & depascētia: mammarum quoq; & testiū inflāmationes, tubercula & furūculos, decocta in vini fæce radice: ad recentes autē inflāmationes cū polenta. Radicis succus adiecto vino vetere dulci, myrrha & croco simul decoctis, perquā vtile fit oculis medicamentū. Ad purulentas aures per se, & cū thure, melle, vino & myrrha tepefactus prodest. In contrariam aurē per se infusus dentiū dolorē mitigat. Cinis è radice cremata illitus, alopecias capillis repler. Oleū in excauatis radicibus igni decoctū, illitū exulceratis pernionibus, & ambustis igne cōducit. Dolori auriū instillatus auxiliatur. Candidā vitiligine linteo anteà perfrictā in Sole, illita radix emendat. Semen & flores in vino poti, scolopendræ & scorpionū venenis egregiè aduersantur. Aluū quoq; deiiciūt. *Vires & Temper.*

Galenus tradit Asphodeli radicē vtilē esse sicut Ari, Arisari (exēplaria falsò habent Asari) Dracōtij, nempe extergentis facultatis: vstæ autē cinerē calidiorem & exsiccantiorem, magis tenuium partium, & ad discutiendum potentiorē effici. Quare & alopecias sanat. Meminit Asphodeli etiam Hesiodus his versibus. Li 6. simpl.

Νήπιοι οὐδ' ἴσασι ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε, καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ, Id est,
Ignorant stulti quantò plus dimidium sit
Toto, quamque bonum magnum in Malua Asphodelóque.

Sed cùm Asphodeli Dioscoridis radices acriores sint & ingratiores, quàm vt præsertim hominibus nostris in cibū cedere possint, verisimile est Hesiodū Asphodelū aliquē aliū intellexisse, fortè Galeni, cuius vis etiā nō elixi ignauior multò, & feruor mitior. De quo sic scripsit. Radix Asphodeli & magnitudine & figura & amarore Scillæ radici quodāmodo similis est, si tamen vt Lupini paretur, maximam partem sui amaroris deponit, in eóque à Scilla discrepat. Nam Scillæ qualitas difficillimè exuitur. Hesiodus certè Asphodelū laudat. Equidē noui quosdam rusticos qui grassante fame vix tandem cōpluribus elixationibus decoctionibusq; in aqua dulci esculentam ipsam reddiderint. Porrò hæc quoque radix, quemadmodùm & Dracontij, facultatem habet tenuandi & aperiendi. Proinde quoq; pro summo remedio ipsius asparagum ictero laborātibus exhibent. De eodem eduli Asphodelo hæc literis prodidit Theoph. πολλὰ δὲ εἰς τροφὴν παρέχεται χρήσιμα. καὶ γάρ ὁ ἀνθέρικος ἐσθίεται σταθευόμενος, καὶ τὸ σπέρμα φρυγόμενον. πάντων δὲ μάλιστα ἡ ῥίζα κοπτομένη μετὰ σύκου, καὶ πλείστην ὄνησιν ἔχει καθ' ἡσίοδον. Id est, interprete Theodoro, Asphodelus permulta ad cibum vtilia adfert: quippe Albucū tostum in cinere manditur, & semē torrefactum vsui est. Sed radix tusa cum ficu in vsu maximè omniū venit, & vtilitatis plurimùm auctore Hesiodo præbet. Hæc ex Theophr. Plinius exscripsit, Asphodelus mānditur & semine tosto, & bulbo: sed hoc in cinere tosto, dein sale & oleo addito: præterea cū ficis, præcipua voluptate, vt videtur Hesiodo. Traditur & ante portas villarū satum remedio esse contra veneficiorū noxiam. Quod postremū Theoph. & Diosc. non de Asphodelo, sed de Scilla literis mandarūt, vt diximus. Idem Plin. prolixiùs Asphodeli vires exponit, sed quæ partim mari, partim fœminæ debērur. Lib. 7. hist. cap. 12. Lib. 21. c. 17. Li. 2. Alim.

MOLY. *CAP. XXII.*

ETSI Homerus Moly illud primus celebrauerit, quo contra Circes veneficia Vlyssem Mercurius armauit, ita canens:

Ὣς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον ἀργειφόντης
Ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν.
Ῥίζαν μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος. Odiss. 10.

Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί. Id eſt,
Sic fatus diuulſam è terra porrigit herbam
Mercurius, ſimul & naturam me docet huius.
Radix magna huic, ſed lactu flos concolor exit.
Lib. 14. Metamor. *Moly vocant ſuperi.* Et poſt Homerum Ouidius, dum canit:
Pacifer huic florem dederat Cyllenius album,
(Moly vocant ſuperi) nigra radice retentum:

tamen cũ graues Græci & Latini rei herbariæ ſcriptores peculiaris herbæ bulboſę Nomina meminerint, quæ μῶλυ Græcè dicatur, Latinè etiam Moly, eíque locos natales in quibus reperitur aſsignarint, de ea hîc dicendũ. Dictam autẽ volunt ἀπὸ τοῦ μωλύειν τὰς νόσους, id eſt, à mitigandis ſedandíſque morbis. Verùm cũ nomen iſtud non vni, ſed pluribus poſteà accõmodarint plantis, vt inſigni quopiã odore, ita vi & figura Li. 4. ca. 47. non ita diſsimili prædiris, vt Rutæ ſilueſtri, auctoribus Dioſc. & Galeno, tamen de Li. 7. ſimpl. Moly bulboſo Dioſc. hîc agimus. Folia, inquit, gramini ſimilia habet, latiora, humi ſparſa, flores Violæ albæ, lactei coloris, minores tamen, & cũ Violæ purpureæ floribus cõparandos: caulem album, quaternûm cubitorũ, in cuius ſummo ineſt quid Li. 25. ca. 4. Allij ſpeciẽ referẽs. Radix eſt parua, bulboſa. De alio Plinius ſcripſit. Clariſsima herbarum eſt, Homero teſte, quam à Diis vocari putat Moly, & inuentionẽ eius Mercurio aſsignat, contraq́; ſumma veneficia demonſtrat. Naſci eam hodie circa Pheneũ, & in Cyllene Arcadiæ tradunt, ſpecie illa Homerica, radice rotunda, nigraq́, magnitudine Cepæ, folio Scillæ: effodi autẽ difficulter. Græci auctores florẽ eius luteum pinxere, quum Homerus candidum ſcripſerit. Inueni è peritis herbarum Medicis, qui & in Italia naſci eam diceret: afferriq́; è Campania vidi, aliquot diebus effoſſam inter difficultates ſaxeas, radicis triginta pedes longæ, ac ne ſic quidẽ ſolidæ, ſed abruptæ. Quæ magna ex parte ex Theoph. trãſcripſit, cuius verba hęc ſunt. Lib. 9. hiſt. cap. 15. Τὸ δὲ μῶλυ περὶ φανεὸν (legendum ex Plinio φενεὸν) καὶ ἐν τῇ κυλλήνῃ. φασὶ δ' εἶναι καὶ ὅμιον, ὡς ὅμηρος εἴρηκε (ſic habent vulgata exẽplaria: Gaza legit, καὶ ἐν τῇ κυλλήνῃ φασὶν εἶναι, ὡς ὅμηρος εἴρηκε,) τὴν μὲν ῥίζαν ἔχον στρογγύλην, προσεμφερὴς κρομμύῳ, τὸ δὲ φύλλον ὅμοιον σκίλλῃ. χρῆσθαι δ' αὐτῷ πρός τε τὰ ἀλεξιφάρμακα, καὶ τὰς μαγείας. οὐ μὴν ὀρύττειν γε εἶναι χαλεπὸν, ὡς ὅμηρος φησι. Id eſt, Gaza interprete, Moly apud Pheneũ exit, atq; apud Cyllenem eſſe (quemadmodùm Homerus dixit) affirmant: radice rotunda nõ abſimili Cepæ, folio Scillæ. Vſum eius contra veneficia ſummũ, non tamẽ effodi difficulter, vt ait Homerus. Hæc Theophr. De Dioſcoridis Moly primùm dicemus. Id genuinũ doctis Herbariis videtur eſſe, quod horti Patauini & Bononiẽſes iamdiu, nunc etiã Belgæ colunt, cui bulbus exiguus, oblongus, fermè Porri, albicans, triticeis aut gramineis folijs: flos in cauliculis cubitũ altis, lacteus, Ornithogali aut Allij vrſini æmulus: ſemen in ſiliqua. Iſtud Moly Dioſcoridis faciũt Matth. Patauio miſſum à Cortuſo pictum dedit. Idẽ prorſus eſſe opinor quod Cluſius vidit Gadibus extra mœnia, Februarij initio florẽs, & ita deſcribit. Habet hæc planta bina aut terna folia graminea, exteriore parte aliquantulùm lanuginoſa, mollia, & ad terrã inflexa, inter quæ caulis exilit dodrantalis læuis, rotundus, vacuus, in cuius

MOLY, Matth.

Forma.

MOLY folijs Narcissi, Lobellij.

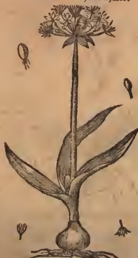

cuius cacumine ex membranula quadam emergunt multi flosculi exigui, candidi, sex foliolis constantes: radix bulbosa, allij aut auellanæ magnitudine, nigricantibus mēbranis inuoluta, intus candida, ſucculenta, calidiuſcula, & ſubingrato odore. Clusio plurimū ad Dioscoridis Moly accedere videtur, præſertim ſi pro πυχέων τεσσάρων, legatur δακτύλων τεσσάρων, id est, quaternū digitorum. Illi aſſentiuntur Lobellius & Pena. Idem Lobellius perelegans aliud Moly ſerpentinum exhibuit. Dioscoridis Moly ortu persimile, folio ad terram item reflexo, odore & bulbo, ſed flos candore rubens, cui ſubiacent bulbuli nitidi, Indici Moly ritu. Radix cepaceo quodam inuolucro obtegitur: caulis pedalis & ſeſquipedalis. Belgis hortēſe eſt. Addit aliud folio Narciſſi, proceritate & caule non abſimile, ſed floribus cæruleis, & foliis compreſſis Narciſſi ſimilibus, & ferè paribus, oblongis, & albis radicis bulbis porraceis ſimul implexis & cohærentibus magno capitulorum ſtipatu, Allium odore præferentibus. Ab his differt Moly, quod ex Homero Theophraſtus & Plin. deſcripſerunt iis verbis quæ ſuprà memorauimus. Eſt enim horum Moly foliis Scillæ, tribus aut quatuor, lōgioribus: caule cubitali, craſſo, concauo, rotundo, foliorum experte, multos flores candidos, ſtellatos in cacumine ſummo ferente, oblongis pediculis inhærentes: ſemine in capitulis triāgulis nigro, Ceparum ferè ſimili: radix craſſa, alba, nigra membrana tecta. Iuxta caulem inter folia plerunq; exit alius cauliculus planus & folia-

MOLY ſerpentinum, Lob.

MOLY Liliflorum, Lob.

MOLY, Theophraſti & Plinij. *MOLY Indicum, Dodonæi.*

ceus ſeu veriùs folium, quod in ſummo veluti Allij nucleum gerit, initio candicantem, deinde palleſcentem, qui terra exceptus germinat, & plantam eiuſdem profert. Moly Liliflorum vocat Lobellius. Aliter in hortis, & Maio menſe floret. Ita deſcripſit Cluſius. In lib. Purgantium Dodonæus pinxit & deſcripſit. Prætereà aliud Moly Indicum cognominatum, quod alij barbaro nomine *Caucaſon*, quod ex India primùm in Hiſpanias delatum eſt. Superiori, inquit Cluſius, cum

PSEVDOMOLY, Dodonæi.

foliis tum reliqua forma ſimile eſt, ſed nunquam florens, & cui floris loco in extremo caule (qui pedalis eſt, & planus ferè, nec attolli ſine adminiculis poteſt) conglomeratum caput eſt, multíſque veluti Allij ſpicis meſpili vulgaris magnitudine conſtans, primùm viridibus, deinde flaueſcentibus aut palleſcentibus, quæ etiam ſine terra repoſitæ germinant: terræ autem commiſſæ in maiores bulbos adoleſcunt, foliáque & caules proferunt: radix vt alterius cepacea, rotunda, alba, & tunicis amicta, quæ vetuſtate ſeparatur, & in alios bulbos multiplicatur.
Lib.4.c.50. Dodonęus in Hiſtoria ſtirp. Plinij Moly aliud, quod
Lib. Quæ flore plac. peritis aliis Herbariis neq; Dioſco. neq; Plinij Moly eſſe videtur, ſed potiùs Phalangium, vt ſuo loco diximus.
Ibidem. Idem Dodonæus Pſeudomoly facit graminis genus quoddam in maritimis proueniens, valde tenerum, paruum, foliis puſillis, anguſtis, breuibus, magna ex parte ſuper humum iacentibus: cauliculis teneriuſculis, breuibus, gracilibus, in ſummo flores in muſcariis candidos
Lib.4.c.47. aut purpureos edentibus: radices teneræ ſunt, gra[illegible]les & longæ. Dioſcorides tradit Moly radicem habere ad aperie[illegible] maximè vtilem, tritam cum irino vnguento, & in peſſo adhibitam. Hoc M[illegible]y Dioſcoridis à Galeno μώλυ dici

dici demonstrant ea quæ Galenus ei attribuit, citato etiam ipso Dioscoride. Sic enim Galenus. Myles radix paruo Bulbo similis est, facultatis constringendi siue *Lib.7. sim.* contrahendi. Quare ipsam cum lolij farina admotam mederi vuluæ apertè scribit Dioscorides. At in nostris vulgatis Dioscoridis exemplaribus legimus, μετὰ ἰρίνου μύρου, non μετὰ αἰρίνου ἀλεύρου. Cùm vero scribat Dioscorides, hanc radicem esse σφόδρα ἀγαθὴν πρὸς ὑστέρας ἀναστομώσεις, id est, summopere prodesse, non ad aperiendos vteros, videlicet conclusos, vt perperàm quis accipere possit, sed aduersus vteros apertos, vt videlicet constringantur atque concludantur, (est enim συνεκτικὴ μήτρας ἀνεστομωμένης, vt Galenus clarè dixit,) sitq; loliacea farina ad id idonea, ordine tertio calefaciens ac siccans, ineptum verò vnguentum irinum molliens vteri conclusionibus, & hæmorrhoidibus aperiendis vtile, perspicuum est ex Galeno reponendum in Dioscoride, μετὰ αἰρίνου ἀλεύρου, pro, μετὰ ἰρίνου μύρου: adstipulante etiam veteris codicis lectione, vt annotauit Andreas Lacuna.

APIOS. *CAP. XXIII.*

RAECIS ἄπιος & ἰσχὰς, & ῥάφανος ἀγρία, Latinis Apios similiter dicitur, *Nomina* & Ischas, & Rhaphanus siluestris, Cretensibus hodie Pyraria, Theodorus Caricam siue Pyrum vertit. Apion dixerunt Græci, quòd radicis extremum in pyri figurā turbinetur. Eadem ratione Ischas, id est, ficus, scilicet à radicis effigie, cuius hæc est ex Dioscoride delineatio. Ramulos *Li.4.c.170.* duos aut tres, iunceos, tenues, rubentésque profert, qui supra terram parum seattollunt: folia Rutæ similia, longiora tamen & virentia, semen exiguum, radicem *Forma.* Asphodelo similem, & ad pyri figuram accedentē, rotundiorem tamen, & liquore plenam, intus candidam, foris nigro cortice contectam. Plinius iisdem penè *Lib.26.c.8.* verbis descripsit. Apios, Ischas, siue Raphanus agria iuncos duos siue tres spargit in terra rubentes, foliis Rutæ: radix Cepæ, sed amplior. Quare quidam Raphanum siluestrem vocant. Intus habet mammā candidam, extrà cortices nigros. Nascitur in mōtosis asperis, aliquando in herbidis. Effoditur Vere. Theophrastus. ἡ δὲ ἰσχὰς ἢ ἄπιος φύλλον μὲν ἔχει πηγανῶδες, βραχὺ, *Lib.9. hist. cap.10.* καυλοὺς δὲ ἐπιγείους, τρεῖς ἢ τέτταρας, ῥίζαν δὲ οἷον ἀσφόδελος, πλὴν λεπυρώδη. φιλεῖ δὲ ὀρεινὰ χωρία καὶ χοχλακώδη. τίλλεται δὲ τοῦ ἦρος. Id est, Apios folium habet rutaceum, breue: caules per humum stratos tres aut quatuor: radicem veluti Asphodeli, verùm squamosam. Locis gaudet montosis & lapidosis. Legitur Vere. Apios vera ex Creta aduecta ex Matthiolo hìc depingitur, foliis exiguis, Rutæ vel Hyperico proximis, primo statim Vere ab radice exeuntibus, nigrioribus tamen, alba quadā linea in longitudinem procurrente: cauliculis iunceis, subrubentibus, lacteo succo madentibus: radice foris nigra, intus candida, pyri effigie: vnde & nomē. Cuius radicis mirabiles sunt vires. Nam eius superior pars *Lib.4. 170.* sumpta, inquit Dioscorides, vomitione bilem pituitámque extrahit, inferior per aluum. Tota verò vtrinque purgationes mouet. Succus eius sesquioboli pondere haustus, vtraq; parte, hoc est suprà & infrà purgat. Cùm verò liquorem colligere volueris, tundito radices, coniectasq; in craterem aqua plenum agitato, tum penna collectum qui supernatabit liquorem siccato. De eiusdem radicis vsu hæc Plinius.

APIOS, Matthioli.

Lib.16.c.2. nius. Radix tusa in fictili mergitur, deiectóque quod supernatat, reliquus succus purgat vtraque parte, sesquiobolo in aqua mulsa. Sic & hydropicis datur acetabuli mensura. Inspargitur & aridæ radicis farina potioni: aiúntque superiorē partem eius vomitione biles extrahere, inferiorem per aluum. In quibus Plinius non nisi
l. 9 hist. cap. 10. in succi collectione à Dioscoride dissentit. Theophrastus quoque de eadem radice hæc tradit. τὸ μὲν οὖν μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ πάντα τὰ μέρη χρήσιμα τυγχάνειν, οὐκ ἴσως ἄτοπον. τὸ δὲ τῆς αὐτῆς ῥίζης τὰ μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω καθαίρειν θαυμασιώτερον. οἷον τῆς θαψίας, καὶ τῆς ἰσχάδος (ἣν δὴ ἄπιον καλοῦσι) καὶ τῆς λιβανωτίδος. Id est, Non omnes eiusdem herbæ partes ad idem vtiles esse minimè absurdum fuerit. Sed radicis partē vnam per superiora, alteram per inferiora purgare admirabilius, vt Thapsiæ & Ischados, quam Apion vocant, & Libanotidis. Ab hac legitima Apio & facie & viribus longissimè abest ea quam Fuchsius Apion fecit. Dodonæus χαμαιβάλανον vocat, id est, Glandem terrestrem, Germani *Erdnuss, Erdfeighen*. Cauliculos tres quatuórve profert, seu surculos teneros, paulum a terra rubescentes, cum capreolis, quibus vicinis sepibus, atque omnibus quæ nancisci potest se alligat: folia parua, angusta, flores venustos, rubore tinctos odore non ingrato: siliquas exiguas semen exiguum cōcludentes. Radices longæ sunt, graciles, à quibus pendent bulbi parui napis exiguis similes, glandium ferè figura, foris nigricantes, intus albæ, gustu ferè castaneæ. Prouenit copiosa in Hollandia, in frumentaceis agris, hordeaceis potissimùm, & in sepibus. Sunt docti qui Astragalum esse arbitrentur. Matthiolus Pseudoapion vocat. Caule est multiplici, inquit, cubitali, quandoque maiore, humi procumbēte. Viciæ ferè modo foliis oblongis & subasperis: floribus punicei coloris, Pisi æmulis, odoratis, racematim cohærentibus, quibus flaccescēribus siliquæ oriuntur, in quibus est semē. Radices habet Fici aut Pyri figura, ternas aut quaternas ē fibris pendentes, nigra exteriore cute, alba interiore pulpa nulla purgatoria vi prædita. Floret Iunio mense. Passim nascitur in Boëmia præserrim in vineis.

APIOS, Fuchsij.

Cap.46.hi. Lib.4.c.39.

ARVM. CAP. XXIIII.

Nomina PON Græcis, Arum Latinis, Syris *Lupha* dicitur, Arabibus & Officinis *Iarrus* & *Sara*. Quidam, quòd folium vestigij bubuli effigiem præbeat, Pedem vituli appellant, Barbari *Aron* & *Barbam aron*, Draconteam minorem & Serpentariam minorem, quòd Dracunculum æmuletur sola magnitudine discrepans. Vulgus, quòd pistillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdoris penem nominat, Germani *Pfaffen pint*, Itali *Aro* & *Gigaro*, Galli *Pied de Veau*, & *Vid de prestre*
Li.2.c.161. Forma. Arum, vt describit Dioscorides, folia emittit Dracunculo similia, sed longiora, & minùs maculata: caulem dodrātalem, purpurascētem, pistilli figura, à quo Croci colore fructus exit. Radix illi candida, Dracunculo similis. Plinius Arum cum Dracunculo cōfundit de Bulbis agens. Est inter genera bulborum & quod in Aegypto Aron vocant, Scillæ proximum amplitudine

[illegible] Lapathi: caule recto, duum cubitorum, baculi crassitudine: radice [illegible]æ, quæ edatur & cruda. Quibus ferè verbis Dracontium descripsit [illegible]. Arum in siluis, locis v[illegible]brosis, humidis & frigidis nascitur. Offici- *Locus.* [illegible] n[illegible]m est, atque ge[illegible]. Etenim folia promit hederacea, cor- d[illegible]e, Draconculi longiora, minime dissecta, paucioribus & albis respersa maculis: caulem dodrantalem, album, in purpureum leuiter tendentem, e cuius fastigio erumpit inuolucrum, quod mucronata in[illegible]em vaginula pistillum complectitur, & suo foucet sinu. Verum vbi fructu prægnans satiscit in hiatu, solida pistilli facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primùm viridia, dein crocea spectantur semina, quæ in coronæ modum concinne cõtexta imam eius partem ambiunt. Radicem habet albam, bulbosam, oblongam, permultis stipatam fibris, Ellebori fere modo, gustu perquàm acri. Matthiolus scripsit, in Bohemiæ montibus quibusdam copiosum admodùm cõuenire, sed Italico longe minus, foliisque tenuioribus, & minori quoque radice. Quare hoc Arum minus vocat. Alteram Ari speciem ex Baldo monde à Francisco Calzolario ad Matthiolum missam hic etiam expresimus, cui folia sunt sagittæ speciem referentia, caulis valde perspicuus, rubentium baccarum botrum in cacumine habens confertum, & in acutum desinentem. Radicibus nititur numerosis, tenuibus, circumquaque sese diffundentibus, è quibus bulbosi quidam globuli fabarum magnitudine dependent, alba intus pulpa, gustus acerrimi. Idem Matthiolus alio in loco aliud Arum, nimirum Aegyptium, depinxit, & eum, opinor, secutus Dodonæus, Exit, inquit, & in Aegypto Arum, sed ab Europæo diuersum, maius videlicet & latioribus foliis, quod plerique perperam Colocasiam appellant. Quos secutus est Clusius, vt ostendimus in Agro cap. de faba Aegyptia. In eadem est sententia Anguillata. Matthioli & Dodonæi sententiam Myconus approbat, non solùm eam ex simili plantæ illius cum Aro sapore confirmans, sed multò certiore argumento, quod scilicet vaginam emittat Aro similé, petiolo crasso fultam, ex profundo & medio plantæ sinu ortum ducente. Primùm intra vaginam, deinde extrà flores visuntur, postea semen racematim cohærens adnato illi longo ex vagina enato: folia & radix eadem quæ Matthiolus icone repręsentauit, vt in hac nihil prætereà spectare possis quàm vaginam, flores, & semẽ racemosum. Florentem

In ca. 162. lib. 2.

In cap. 99. lib. 2.

Lib. purg. 1. cap. 5.

Lib. 2. stir. Hispa. c. 19.

Li. 2. c. 162.

ARVM, Matthioli.

ARVM aliud minus, Matthioli.

ARVM Aegyptium cum flore, Myconi.

Li.2.c.161.

Vires & Temper.

Li.24 c.16.

rentem hanc plantam se vidisse ait Mi... Barcinone in horto Petri G... macopæi Barcinonēsis. Radix Ari cocta ... inquit Dioscorides, vt quæ n... us acris... lia sale co...diuntur ad esum, & arida per... cocta mād... Radix, semen & folia ea... cum Dracunculo vires habent. Radix priuatim cū fimo bubulo illita podagricis prod..., Dracūculi more reponitur. In totum ob m... eius acrimoniam edend... est. Arum m... dibus extulere Græci, vt ... Plinius, ... in cibis fœminam p... quo... durior esset, & in coqu... le... Pe... vitia purgare, & aridum in potione ... aut eeligmate vrinam & menses ciere ... oxymelite potum stomacho, interan... exulcera... ex lacte ... bendum: ad... in cin... coctum ex o... do... Al... in lacte, vt decoctum ... bere... ur. Epiph... xum imposi... re: item ... atim, to... oleo hæmorrhoidum vitio in... dere, ... ex melle illinentes. Laudauit Cleop... pro antidoto contra venena: pleurit... pneumonicis, quo tussientibus modo: semen intritum cum oleo aut ro... fundens aurium dolori. Dieuches tussientibus aut suspiriosis, & orthopn... & purulenta excreantibus farina permixtum in pane cocto dedit. Diodotus ... ficis è melle eeligmate, & pulmonis vitiis: ossibus etiam fractis imposu... omnium animalium extrahit naturæ circumlitum. Succus radicis cum m... tico, oculorum caligines, ac stomachi vitia discutit, tussim decocti vis cu... Vlcera omnium generum, siue phagedænæ sint, siue carcinomata, siue serp... ue polypi in naribus, succus mirè sanat: folia ambustis prosunt ex vino & o... cta. Aluum inaniunt ex sale & aceto pota. Etiam luxatis cocta cum melle pro... item articulis podagricis cum sale, recentia vel sicca. Hippocrates qual... collectiones cum sale imposuit. Ad menses trahendos seminis vel radicis d... mæ duę in vini cyathis duobus sufficiunt. Eadem potio, si a partu non pu... & secundas trahit. Hippocrates & radicem ipsam apposuit. Dicitur & in pe... tia salutarem esse in cibis. Ebrietatem discutit. Serpentes nidore cu... priuatimq; ... fugat, ut inebriat, ita vt torpētes inueniantur. Perunctos quoque Aro & laureo oleo ... iunt. Ideò & contrà ictus dari potu in vino ... putant v... Infolus A... aseu... optimè seruari traditur. De eodem hæc statuit Galenus.

Li.2. Alim. Manditur Ari radix eodem modo quo Rapi. In quibusdam autem regionibus ac... quodammodo p... uenit, vt prope ad Dracontij radicem accedat. ... dum ... am coquis, priore aqua effusa, in aliam calidam conuenit con... Ad C... tenen... p... anta hæc a no... ... e est diuersa. Nam in illis locis Arum m... est medicamētosum & acre, vt Rapis etiam sit vtilius. Perspicuum autem est, quod talis in cibo quidem est præstantior. Si quis tamen humores crassos vel lentos in thorace vel pulmonibus collectos tussi velit eiicere, acrior ac medicamentosa magis est præferenda. Non obscurum etiam est, quòd succus qui ex ipsa in hepar & totum corpus distribuitur, ex quo animalia aluntur, crassior quodammodo est, quemadmodum de Rapis dictū est: potissimum quum radices ipsæ qualitatis medicamen...

dicamentosæ fuerint expertes, cuiusmodi sunt, quæ Cyrene adferuntur. Quandoquidem apud nos in Asia Arum magna ex parte est acrius, facultatémque habet iam medicamentosam. Et alio in loco. Arum terrena essentia constat, sed calida. *Lib.6. sim.* Quare extergendi vim habet, verùm non valentem, sicut Dracontium. Est itaque in exsiccando & excalfaciendo primi ordinis. Radices eius maximè sunt vtiles: siquidem comesæ crassitiem humorum mediocriter incidunt, adeò vt & excreationibus ex pectore vtiles sint. Vbi Galenus de Aro quod non vehementi acrimonia pollet, locutus est. Est enim haud dubiè quod in tertio ordine calidum & siccum est, ob multam qua præditum est acrimoniam.

ARISARVM. *CAP. XXV.*

ΡΙΣΑΡΟΝ & Ἄρις Græcè, Arisarum Latinis & Aris Plinio. Apud *Nomina* Hippocratem ἄρις non pro herba, sed pro instrumento chirurgico *Lib.de Art.* legitur. Galenus autem in Glossis Hippo. ait. *Ἄρις οὐ μόνον τὸ ὄργανον, ἀλλὰ καὶ βοτάνη τις οὕτως ὀνομάζεται.* Aris non solùm instrumentum, sed herbam significat. Arisarum tradit Dioscorid. paruam esse herbulam, quæ radi- *Lib.2.c.163.* cem habet oleæ magnitudine, maioris quàm Arum acrimoniæ. Eius post Arum & *Forma.* Dracunculum meminit Plinius his verbis. Est & Aris quæ eadem in Aegypto na- *Li 24.c.16.* scitur, similis Aro, minor tantùm, minoribúsque foliis, & vtique radice, quæ tamen oliuæ grandis magnitudinem implet: alba geminum caulem, altera vnum tantum emittens. Hæc Plinius. Huius plantæ genera duo Herbarij ostendunt. *In cap.163. lib.2.* Matthiolus prius, cui folia sunt Aro similia, à Luca Ghinose accepisse ait, alterum ab Anguillara, quod non approbat, neque verum putat. Totidem statuit Clusius, prius latifolium, alterum angustifolium. Latifolium Hederæ aut Smilacis ferè folia habet tria aut quatuor, satis carnosa, mollia, viridia, & acria, oblongo fulta pediculo, qua illi adhærent vtrinque pinnata, vti Ari folia, sed obtusioribus multò

ARISARVM prius, Matthioli.

ARISARVM alterum, Matthioli.

DRACONTIVM. CAP. XXVI.

Graecis δρακόντιον, & δρακοντία, Dracunculus Latinis, Serpentaria, & Colubrina, Arabibus *Luf, Alluf*, Italis *Dragontea*, Gallis *Serpentaire & Serpentine*, Germanis *Schlangenkraut*. Nomen autem a figura sumpsit: caulis enim glaber purpureisque respersus maculis, versicolori facie corpus anguinum repraesentat aequali longitudine. Vertex quoque sinuoso oris hiatu linguam exerens cruentam, caput exprimit. In antiquissimis Graecis Dioscoridis codicibus teste Marcel. Vergilio duo de Dracunculo capita leguntur, vnum de maiore, alterum de minore. At neque Galenus, neque post Galenum Paulus Aegineta diligentissimus in Graecis medicinae auctor, & qui Dioscoridis dicta vbique bona fide retulit, Dracunculum priorem nouerunt, neque post Graecos Latini scriptores, Apuleius, Serapio, &, quod multi apud omnes momenti esse debet, in vetustissimis Latinis codicibus, vnicum est duntaxat Dracunculi caput, alterius vestigium nullum. Praeterea de vtroque eadem fere traduntur, sed diuersis verbis, vt ex alio auctore id caput adscriptum fuisse videatur. Quare viri docti supposititium esse illud censuerunt, quod δρακοντίαν μεγάλην describit: ideoque ipsum hoc loco exemerunt, & inter notha retulerunt. Plinius tamen, qui Arum cum Dracontio confundit, plura eius genera facit his verbis. Quae & Aron magnae cum Dracontio litis. Quidam enim eandem esse dixerunt, Glaucias satu discreuit, Dracontium siluestrem Arum pronuntiando. Aliqui radicem Arum appellauerunt, caulem verò Dracontium, in totum alium si modò hic est, qui apud nos Dracunculus vocatur. Namque Aros radicem nigram, in latitudinem rotundam habet, multoque maiorem, & qua manus impleatur: Dracunculus subrutilam, & draconis conuoluti modo, vnde ei nomen. Quin & ipsi Graeci immensam posuere differentiam, semen Dracunculi feruens mordáxque tradendo: tantum; inesse ei virus, vt olfactum grauidis abortum inferat. Idem paulò inferius. Dracunculus, quem dixi, Hordeo maturescente effoditur Luna crescēte. Omnino habentem serpentes fugiunt. Ideò percussis prodesse in potu aiunt maiorem, vt & menses, si ferro non attingatur, sistat. Succus eius & aurium dolori prodest. Id autem, quod Graeci Dracontium vocant, triplici effigie demonstratum mihi est, foliis Betae non sine thyrso, flore purpureo. Hoc est, simile Aro. Alij radice longa, veluti signata, articulosáque monstrauere tribus omnino cauliculis, folia eius ex aceto decoqui contra serpentium ictus iubentes. Tertia demonstratio fuit, folio maiore quàm Cornus, radice arundinea, totidem, vt affirmant, geniculata nodis, quot haberet annos, totidémque esse folia. Hi ea ex vino vel aqua contra serpentes dabant. Theophrastus quoque quoddam Ari genus Dracontium appellari scribit his verbis: ἡ ῥίζα τοῦ δρακοντίας (χαλεῖσι γάρ τι δρακόντιον, ἄρον, διὰ τὸ τὸν χαυλὸν ἔχειν τινὰ ποικιλίαν) ἄβρωτος χαὶ φαρμακώδης. Est Dracontij radix (vocant enim quoddam Ari genus Dracontium, quòd caulem habeat variegatum) ad esum inepta & medicamentaria. De Dracunculo Dioscoridis ab Aro diuerso hîc agimus, quem scribit folia habere Hederae similia, magna, albis maculis notata, caulem rectum bicubitalem, varium, anguis specie, purpureis notis aspersum, baculi crassitudine: fructus est in summo racemosus, colore primùm herbaceo, & cum maturuit croceo, gustui mordax. Radix quodammodo rotunda est Bulbi specie, Aro similis, corticem habēs tenuem. Nascitur locis vmbrosis circa sepes. Hic Dioscoridis Dracunculus doctis Herbariis, vt Fuchsio, Dodonaeo, Penae, Serpentaria est maior vulgo dicta, foliis hederaceis, maculas albidas habentibus: caule recto, glabro, laeui, extima cute serpentis exuuium maculis albis, fuscis, vipereis, pullis, puniceis, giluísque, transuersis, obliquis & fortuitis adeò exprimente, vt eminus repentè intuenti horro-

Nomina. *Genera.* Li. 24. c. 16. Lib. 7. hist. cap. 11. Lib. 2. c. 16. *Forma.* *Locus.* Cap. 8. c. hi. Lib. 3. c. 6. Pena in Aduers.

DRACVNCVLVS siue Serpentaria maior, Dodon.

SERPENTARIA minor, Matthioli.

rem incutiat, sesquicubitali, bicubitali ... ius sum ... ex va ... la emicat co ... num racem ... plane Ari, cui radix eti ... similis, rotunda, maior, seseque in la ... ra ... gens. Qui hanc Dracon ... ium Dio ... oridi ... negant, folia hederacea obiiciunt, quod no ... huiusmodi. At illi, inquit Pena, actum agunt, nempe monent propter consecution ... & arctam similitudinē folia Dracontij dic ... hederacea, cum potius fo ... a A ... hedera ... buerint dici, quia hui ... post ... a con ... runtur ... foliis Dracunculi & radice. V ... Dioscorides ... vniuersum habitum plantæ respe ... horum læuorem, virorem, colorem ... cie contulit, quia essent perquam affin ... tæ, vt vides in collatione radici ... : vbi ... numeri nulla expressione maioris aut min ... Dracontij bis repetit ... tionem. Nec vn ... so tractu Græciæ ab ... dem Pena teste, vlla alia visa ... visa Ser ... ria quam ista, quæ etiam non proc ... Monspelij inter segetes, Gladiol ... s. & Hy ... thos læta exit, alibique in pinguibus ar ... diuersa, nisi ætate, quando decusis ... & summitatibus effractis a prætereunti ... quenter repullulant nouellæ. Quæ por ... Pamio persuadere, vt plures cōsti ... Dracunculi, misceretq; Ari, Arisari ... differentias, vt in Bechio, aliisq; locis ... git. Nec alterius plantæ videtur gemina ... scriptio apud Dioscoridem, sed ab alio q ... paulum diuerse, vt fere fit, descripta. Eand ... Serpentariā Matthiolus Dracunculum ... rem facit, maiorem longè aliam, cuius rad ... Rapi effigie, quam tamē non descri ... que se Tridenti ac Venetiis vidisse a ... Vbi sæpius se frustra sciscitatum fuisse ait Pena: negauerunt enim Patauini, Veneti, Veron ... pharmacopœi, & doctissimi cōplures vsq ... sibi visam: negauerunt item Cortusus & ... guillara Penæ anxiè sciscitāti. Adiecerunt H ... barij Dracunculum palustrem, quem Arum pa lustre vocāt alij, Gallicè *Serpētaire d'eau*, vel *aquatique*, q folia promit hederacea, maiora, super nè acuta è caule rotundo, humili, vix palmari florem rubellum, odorum, non absimilem Serpentariæ, e radice ... brosa, geniculata, latiùs serpente, & multis fibris humi depac ... nullo bulbo appenso aut anne ... o, vrente gustu & crustas excitante. Iuxta r ... & labentes aquas frigidarum & calidarum regionum, vt in Belgio, Northi ... Apulia, Hispania Granata sponte emergit. Inde in hortos suos alij tran ... tarunt.

Serpenta

SERPENTARIA maior, Matthioli.

DRACVNCVLVS palustris.

Serpentariæ succus, ut inquit Dioscorides, ex semine expressus & cum oleo in aures instillatus, earum dolorem sedat. Lana exceptus & naribus inditus polypum consumit. Illitus carcinomata compescit. Triginta eius grana cum posca pota abortum faciunt. Odorem, postquam flores emarcuerunt, recens conceptos fœtus enecare tradunt. At radix calfaciendi vim habet: orthopnœicis, ruptis, vulsis, tussis catharro auxiliatur. Humores pectoris excreatu faciles reddit tum cocta, tum assata, cũ melle & per se ipsam in cibo accepta. Eadem arida trita cum melle delingitur. Vrinam ciet, & venerem stimulat cum vino pota. Vlcera maligna & phagedænica addita bryonia alba, cum melle trita repurgat, & ad cicatricem perducit. Collyria item ex ipsa fiunt ad fistulas & fœtus extrahendos. Eum, qui radice manus suas confricauerit, à viperis feriri negant. Expurgat vitiligines cum aceto illita. Folia trita linamentorum vice recentibus vulneribus induntur. Eadem in vino cocta & imposita ad perniones faciunt. Et caseus foliis inuolutus à putrefactione tutus manet. (Hoc foliis Ari Plinius adscripsit, vt supra diximus.) Succus autem radicis ad nubeculas, albugines & caligines conuenit. Radix ad sanorum vsus oleris vice est, cruda coctave editur. Dracunculi radicem bis ter ve elixantes, quoad medicamẽtosum omne deponat, nonnunquam exhibemus mandendam, inquit Galenus, queadmodùm Ari: quando humores crassi & lenti, qui in thorace ac pulmonibus cõtinẽtur, vi maiore indigent. Et alio in loco, Dracõnium, ait, quiddam Aro persimile habet tum foliis, tum radice. Cæterùm illo tum acrius est, tum amarius: quare calfactorium magis, tenuioribus partibus. Habet etiam leuiculam quandam adstrictionem, quæ quandoquidem cum prædictis duabus qualitatibus, acri scilicet & amara coniuncta est, medicamentum factũ est, vt quæ maximè efficax. Nam radix viscera omnia expurgat, crassos potissimùm & lentos succos extenuans: optimũq; remedium est cõtumacium vlcerum. Expurgat extergetq; strenuè tum alia, quę extersionem desiderant, tum vitiligenẽ cum aceto: tum folia, vt pote similem facultatẽ habẽtia, vlceribus, vulneribusq; recens inflictis accõmoda sunt, & quanto minùs fuerint sicca, tãtò magis cõglutinãt. Nã quæ ficciora sunt, viribus sunt acrioribus, quàm vt vulneribus cõueniant. Creditũ quoq; est caseũ humidũ, si illis foris tectus reponatur, ob rẽperaturę illorũ siccitatẽ, à putredine cõseruari. Fructus valetior est nõ foliis tantũ, sed & radice. Itaq; & cãcros & polypos eliquare creditus est. Succ⁹ quoq; eius vitia oculorũ expurgat.

Lib.2.c.167

Li.1. Alim.

Lib.6. sim.

CYCLAMINVS. CAP. XXVII.

Nomina. ΚΥΚΛΑΜΙΝΟΣ vel ἰχθυόθηρον Græcis, Cyclaminus, Rapum, & Tuber, Vmbilicúsque terræ Latinis, Cyclamen Officinis mutata voce, Panis porcinus & terræ, atque Archanita a nostræ ætatis Herbarus dicitur, Mauritanis *Buchormarien Buthermarien*, seu *Bothormarie*, Italis *Ciclamino*, & *Pan porcino*, Gallis *Pain de pourceau*, Germanis *Erdwurtz*, & *Schwuenbrot*. Cyclaminum Græci ἀπὸ τοῦ κύκλου, id est, ab orbe dixerunt, tum ob folij circinatum ambitum, tum ob orbiculatum radicis bulbum. Ichthyotheron autem, quod ea pisces necantur. Romani Rapum terræ, quoniam eius radix in terra velut Rapum exuberat: qua sane ratione Tuber terræ, quod in molem quandam intumeat, aut Vmbilicum terræ, quoniā, vt vmbilicus circinata figura emergit, sic & Cyclaminus folio terra consp[icitur], ... appellarunt. Panem porcinum haud dubie proinde vocarunt ... quod pecori suo radicem huius gratam pabulis cognouerunt. Alij quia radicem in orbem circumactam sæpius intuerētur, quæ non in globum intumescens, sed veluti compressa sese in latitudinem explicaret, qua forma in quotidiano vsu panes viluntur, Terræ panem nominauerunt. Cyclamini species duas

Genera. ponit Dioscorides. Cyclaminus prior folia habet Hederæ similia, purpurea, varia,

Forma. supra infraque albicantibus maculis: caulem longitudine quatuor digitorum nudum, in quo flores Rosarum effigie, purpurei: radicem nigram, Rapo similem, &

Locus. aliquantum latam. Nascitur in vmbrosis, maxime sub arboribus. Cyclaminus altera, quam Cissanthemon, alij Cissophyllū vocant, folia habet Hederæ, sed minora, caules crassos, geniculatos, qui vicinis arboribus capreolorum modo se obuoluunt: flores albos, odoratos. Fructus est velut vuæ acini, similis, Hederæ mollis, gustu lenius acris & viscosus. Radix inutilis est. Nascitur in locis asperis. Duas etiam species describit Plinius, Dioscoridem fere exprimens his verbis. Folia habet minora quàm Hedera, nigrioraque & tenuiora, sine angulis, in quibus albicant maculæ: caule exiguo, inani: floribus purpureis: radice lata, vt Rapū videri possit: cortice nigro. Nascitur in vmbrosis: nostris Tuber terræ vocatur. Et paulo pòst de altera sic. Est & altera Cyclaminus cognomine Cissanthemos, geniculatis caulibus, superuacuis, a priore differens, circa arbores se voluēs: acinis Hederæ, sed mollibus: flore cādido, specioso: radice supervacua. Mihi & tertia Cyclaminos demōstrata est, cognomine Chamæcissos, vno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necantur. Hæc Plinius. Prior Cyclaminus nota est Officinis & Herbariis sine cōtrouersia: altera non item. Matthiolus duas Cyclamini primi generis species Mesue auctore reperiri dixit, minorē & maiorē. Minorem se vidisse ait in agro solum Tridentino in vallis Ananiæ montibus, vbi copiose nascitur. Sed eam neque depinxit, neq; descripsit: dixit tantùm radice esse parua, nucis auellanæ cicerumq; magnitudine. Cyclaminum secundum fatetur se non vidisse. Tragus in Heluetia, non procul a Curia oppido, nec nō prope Velcurium, in planitie inter quædam de sa

Lib. 25. c. 9.

Ibidem.

Lib. 2. c. 75.

CYCLAMINVS vulgaris, Lobelij.

CYCLAMINVS
prior, Matthioli.

a[illegible] vliginosis locis [illegible] arbusta, planta quandam [illegible] scripsit ele[illegible] mam, foliis ro[illegible]ndis, pr[illegible] c[illegible]imilem Asaro, ita vt prim[illegible] quidem intuitu Asarum e[illegible] crederet. S[illegible] o[illegible] dilet, radicem de[illegible] rotundam, tufam, magnitudine radicis C[illegible]oci, g[illegible]antul[illegible]m amaram: flores od[illegible]os, Brel[illegible] colore tinct[illegible], odore & forma Violam Martiam purpure[illegible] ref[illegible]en[illegible] nc[illegible] [illegible]ermani *Valdtzu-loin* no[illegible].Quam cum Hermoda[illegible] aliquando falso credidisset, poste[illegible] exiguæ veræ speciem e[illegible] iudic[illegible]it, [illegible] Cycla[illegible]m no priori per o[illegible] respondet, nisi quod non perinde ac[illegible]s e[illegible] & fe[illegible]s. Nascitur etiam i[illegible] vm[illegible]osis [illegible]. Dod[illegible]s Cyclaminum alte[illegible] ra[illegible] esse a[illegible], quæ hodie *Vitalba*, Gallis *Viorne* [illegible]cupatur, Cordu[illegible] Dulcamaram, alij [illegible] alij Periclymenum [illegible]um, [illegible] al[illegible] magis placent. Pen[illegible] Alpi-[illegible] Rheticis in Italiam prohe[illegible]ibus, locis v[illegible]is, & saxeis itineribus [illegible] passim esse alteram Cyclaminum [illegible], qu[illegible] non est folio circinato Asari, aut vulgaris Cyclamini, sed potius triplici mucrone distincto, herbæ Trinitatis, [illegible] h[illegible] modo. Landē etiam Narbonæ riguis montibus & hortis [illegible]. [illegible] radices quæ vetustiores, magnitudine alterius sunt, quæ nouellæ, adeo [illegible], vt auellanæ magnitud[illegible]em vix [illegible]ent. Adultioribus caulis est exilis, te[illegible]ulus, & in humum pronus, ex qu[illegible] longis pediculis folia surrecta fasti[illegible] v[illegible]sus, vbi sunt flores purpu-[illegible], vul[illegible]is Cyclamini prorsus similes. Nonnu[illegible]quam & luteos verno tempore [illegible] foliis exortis meminit se vidisse. Florent enim Vere & Au[illegible]no interd[illegible] odorati, ali[illegible]s non. Lobellius Cyclamini alterius, plantæ hede[illegible]aceis foliis in [illegible] collibus repertæ, rei herbariæ studiosis iconem hanc & descriptionem exhibet. Herba est Hederæ foliis sinuatis, paribus, in mollibus, flexilibus, cubito prolixioribus cauliculis, floribus oblongis, galericulatis, ex purpura pallentibus. Dodonæus tradit præter Cyclaminum alterum Dioscoridis, eius qui orbiculari est radice, nempe primi, à recētioribus aliquot obseruatas fuisse species, & foliis quidem differentes. Prima foliis viret latis, angulosis ac Hederæ similibus, in ambitu leuiter serratis, superiore parte in virore nigricantibus, albicantibus tamen maculis variegatis, & vmbilico siue medio folij subalbido, inferiore vero ac prona purpurea, aliquando saturato colore, aliàs dilutiore. Flosculi ex tenellis pendent pe-[illegible]lis, deorsum nutantes, foliolis earum sursum reflexis, & purpureo Violæ nigræ c[illegible] non tamen intenso splendentes, odoris exigui. Succedunt capitula sem[illegible]-fe[illegible], pediculis in spicas contortis. Radix Bulbi aut Rapi modo in orbē cir[illegible]acta, & [illegible]quan[illegible]ulum in latitudinem pressa, foris nigricat, intus candida, rugas inare-sce[illegible] c[illegible]ahit. Hanc speciem pinxit etiam Lobellius nomine Cycla[illegible] f[illegible]lio Hed[illegible]. Alterius Cyclamini & lata quidem sunt folia, sed non an[illegible]losa, verum quasi rotunda, nullis superiùs aut omnino obscurissimis apparentibus maculis, saturo colore virentia, inferiùs vero [illegible] punicante purpura rubentia: flores prioris similes, at odoratiores: radix aliquantō minor. Tertia species foliis est similiter haud angulosis, sed ambitu eorum aliquantùm crenato: maculata hæc sunt, sed

Trag. lib. 2. cap. 134.

Lib. 3. cap. 11. & 48.

Li. 1. de pur ga. cap. 15.

CYCLAMINVS altera hederaceu foliis, Lobell.

CYCLAMINVS altera orbicularis, Dodon.

vmbilico nigriore. Flos intensiore colore purpurascit, odoris suauissimi ... quam aliarum minor. Hæc ex Dodonæo. Vires Cyclamini non vulgares has ...
L.2.ca.1,8. cet Dioscorides. Radix Cyclamini cum hydromelite pota pituitam aqu...
Vires & Temper. per inferna trahit:menses pota & apposita cit. Tradunt si prægnans mulier ra... cem transgrediatur, abortum fieri. Partum appensa accelerat. Bibitur & ... o cōtra lethalia, præsertim leporem marinum. Illita contra serpentium ictu ... dio est. Immista vino ebrietatem facit. Regium morbum sistit tribus d... pota cum passo, aut diluta mulsa. Sed oportet eum qui bibit cubiculo cal... clinare multis vestibus contectum, quo sudet. Eiectus verò sudor felleus c... e inuenitur. Succus eius ad purgandum caput naribus instillatur. Ad deuci nda etiam excrementa in lana subiicitur. Vmbilico, imò ventri, & coxæ illitus suc... aluum mollit, (pro κοιλίαν μαλάσσει, vetus codex habet κοιλίαν ταράττει, id est, aluum turbat. Quæ lectio videtur alteri præferenda, quia purgationes, quas molitur C... claminus potus admotúsque, sunt admodùm violentæ & difficiles) verum ab... efficit. Suffusis & hebetibus oculis inunctus cum melle succus prodest: medi... mentis abortum facientibus admiscetur. Sedem procidentem cum aceto in... compescit. Exprimitur succus rusa radice, & ad mellis crassitudinem decoq... Radix autem extergit, exanthemata reprimit, vulneribus per se ex aceto, aut melle medetur. Illita lienem minuit, vitia cutis in facie à Sole, & alopecias emendat. Decocto eius luxata, podagra & capitis vlcuscula (ἐλκύδρια, id est, manantia vlcera) pernionésque vtiliter fouentur. Ipsaque in vetere oleo feruefacta, ad cicatricem perducit quæ oleo illo inuncta fuerint. Cauata radix oleo repletur, & cineri f... r-uenti imponitur, adiecto interdum Tyrrhenicæ ceræ modico, vt strigmenti c... -situdinē cōtrahat vnguentū, cū primis vtile pernionibus. Radix Scillæ modo c... n-cisa reponitur. Narrant ad amatoria assumi contusam, & in pastillos cofo... In veteri codice pro κοπεῖσαν, id est, contusam, legitur καεῖσαν, id est, combustam.

Cyclamini

[illegible] Cyclami[illegible] [illegible] verum est, [illegible] & [illegible] reponi[illegible] ad [illegible] ei est. [illegible] o adu[illegible] capitis sanat [illegible]ta. Ad [illegible] ca[illegible] [illegible]r. Soluit ex aqua pota, aut balanis [illegible] o sanat. Eius rad[illegible] de [illegible] us [illegible] [illegible] emendat cum [illegible] Tribus dra[illegible] ca[illegible], & [illegible] sudores [illegible] os moue[illegible] S[illegible] [illegible] sanguis re[illegible] nar[illegible]us, [illegible] Vlcera [illegible]tia sanat [illegible] rad[illegible] pr[illegible] [illegible]x [illegible] vel [illegible] em & contra steatom[illegible] . O[illegible] extrahun[illegible] [illegible] radicibus cum mel[illegible] a[illegible] Theophrastus de Cyclamini priori viribus hæc pr[illegible]didit. [illegible] φλεγμονῶν, καὶ προσθ[illegible] τὰς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καθαρσεῖς [illegible] χων [illegible]σώτις π[illegible]ειν. ἀγαθὴν δὲ [illegible] ῥίζ[illegible] [illegible] εἰς [illegible] [illegible]ωσι, [illegible] εἶτα [illegible] ἐστὶ, Cyclamini radix ad inflammationum exhalationes valet & ad [illegible] subdita, & ad vlcera ex melle. Succus autem ad purgandum caput cum [illegible]e inf[illegible]us, & ad ebrietatem, si vino inspersum potui dederis. Confert & radix ad partus celeritatem appensa, & ad amatoria. Cum autem effoderint, vruntque, deinde cum vino subegerint, in pastillos formant sicuti fæcis vini, qua maculæ abstergunt. Cyclaminus vterque, auctore Mesue, est medicatorius, calidus siccusque [illegible] tertio ordine. Galenus gradus non finit, sed absterget, inquit, incidit, ora venarum aperit, attrahit, digerit, quod ex particularibus operibus eius perspicuum est. Nam [illegible] hæmorrhoidas reserat, violentérque ad secessum prouocat in floccis [illegible]. Sic etiam medicamentis phymata, strumas, aliasque durities digerentibus commiscetur, ac suffusis cum melle illitus competit: adhæc per nares quoque expurgat. Adeo vehemens eius facultas est, vt abdomine illito ventrem subducat, & fœtum interimat. Nam & alioqui validum interimendo fœtui medicamen est in pessis additus. Tota autem radix succo imbecillior est, quanquam & ipsa vehemens sit: nam & menses siue pota, siue apposita euocat, & aurigini prodest, non modo ipsum viscus expurgans, sed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per sudorem euciens. Proinde post potionem, sudoris adiuuanda prouocatio est. Modus eius bibendi est drachmarum trium, siue cum melicrato, siue cum passo. Cutem detergit cum in alius, tum quòd alopecias, ephelidas, omniaque exanthemata curet: lienem quoque induratum iuuat emplastri modo illita tum recens, tum arida. Sunt qui radicem siccam asthmaticis exhibeant. Porrò altera Cyclaminus radicem quidem superuacaneam habet, sed fructum admodùm efficacem: nam hic cum vino pluribus diebus potus lienes sanat, vrinam mouens, ac vẽtrem subducens: locos quoque eiicit, & asthmaticis prodest. Qualitas eius gustanti acris est & sublent[illegible]. Hæc Galenus. Cyclamini alterius vires, inquit Pena, communi priores, & vsus frequens Narbonensibus ad Hispanicam luem.

LEON

Lib. 9 hist. cap. 10.

Li[illegible] 6

LEONTOPETALON. CAP. XXVIII.

Nomina. Li.3.ca.49. Forma.

GRAECI λεοντοπέταλον vocant, Latini Leontopetalon, id est, Leoninum folium. Caulem, vt describit Dioscorides, emittit dodrantalem, aut etiam maiorem, plurimas alas habentē, in quarum cacuminibus siliquæ sunt veluti in Cicere, & in his duo aut tria parua semina: flores punicei, Anemonæ similes: folia similia Brassicæ, incisa foliorum Papaueris modo: radices nigræ, Rapo similes, eminentias habētes veluti nodos quosdam. Nascitur in aruis ac segetibus. Sic penè descripsit Plin. Leontopetalon alij Rapheion vocant, folio Brassicæ, caule [illegible] alæ multæ, semē in cacu[illegible] ine in [illegible] quis C[illegible]do: radix Rapo similis, grandis, nigra. Na[illegible] in aruis. Hanc plantam, eiusque nigra[illegible]rantemq; radicē Rapi instar vidisse [illegible]thiolus non modo Venetiis & Patauij in [illegible]busdam hortis, verùm etiam in Hetruriæ ar[illegible], aliisque Italiæ locis, nasciique frequentem [illegible] Apulia.

Locus. Li.27.ca.11.

Vires & Temper. Huius radix, inquit Dioscorides, in v[illegible] pota auxiliatur demorsis a serpentibus, breui dolorem omnem sedans. [illegible] etiam infusis per clysterem in coxendicum affectione. Sic & Plinius. Rad[illegible] ad[illegible]satur omnium serpentium generibus ex vino pota: nec alia res celeriu[illegible]

Ibidem. Lib.7.sim. Datur & ischiadicis. Leontopetali radice maximè vtimur, inquit Galen. [illegible] facultatem, exsiccandi, excalfaciendíque in tertio ordine possidet.

COTYLEDON. CAP. XXIX.

VMBILICVS Veneris, Matt.

Nomen.

COTYΛΗΔΩΝ Græcè, La[illegible] Cotyledon, Acetabulū, Vm[illegible] Veneris nominatur, Italicè *Ombilico di Venere*, in Hetruria, quod e[illegible]lia acetinum operculis similia sint, *Copertoioli*, Hispanicè *Scudetes*, Gallicè *Escuelles*. Dicitur a[illegible] Cotyledon à concauo folio acetabulū aut vmbilicum imitato. Folium enim habet, inquit Dioscorides, rotundum, acetabuli figura, inceudenter cauum: caulem in medio breuē, in quo semen est: radicem rotundam oliuæ modo. Sic delineauit Plinius. Cotyledon paruula herba, cauliculo tenero, pusillo, pingui folio & concauo, vt coxendices. Nascitur in maritimis petrosisq;, viridis, radice oliuæ modo rotunda. Hæc Plinius. Vulgaris est notitiæ planta, a Matthiolo rectè depicta. Radicis & foliorum succus circumlitus aut infusus contecta genitalia nudat, auctore Dioscoride. Inflāmationibus, erysipelatis, pernionibus, strumis, & stomacho æstuanti auxiliatur. Folia cum radice comesa calculos

Li.4.ca.87. Forma. Lib.25.c.13. Vires.

calculos atterunt, vrinas cient, hyd[illegible] cum vino mu[illegible] d[illegible]. Herba v[illegible] ad amatoria. Plinius, Oculis medetur succo. Et, Calculos herba & radix Cotyledonis sanat: itemque genitalium inflammationem omnem, pari pondere caulis & seminis, & myrrhæ. Cotyledon condylomata & hæmorrhoidas mirè curat. Et perniunculos curat cum axungia. Galenus sic definit. Cotyledon facultatis est mixtæ, nempe humidæ, subfrigidæ, & cuiusdam obscurè adstringentis, & cum ea leuiter amaræ. Vnde refrigerat, repercurit, abstergit & discutit. Itaque phlegmonas erysipelarodeis, & erysipelata phlegmonode curat: & maxime stomachi ardore æstuantis admodùm vtile est cataplasma. Putant [illegible] folia cum radice manducata calculos confringere, & vrinas mouere. Lib.25. c.13. Li.26. ca.8. Li.7. simpl.

IRIS. CAP. XXX.

Nomina ἽΡΙΣ Græcis, Iris Latinis appellatur. In quibusdam Theophrasti & Athænei codicibus ἱερὶς legitur, ob id a Gaza [illegible]onsecratrix vertitur. A cælestis arcus similitudine, quam flores eius repræse[illegible]ant, nomen accepit Iris. Eadem de causa ἱερὰ, οὐρανία, & [illegible], id est, sacra, cælestis, & admirabilis dicta est. Arabes *Asmeni iuni*, siue *Aersa* vo[illegible]ant, [illegible] *Iride*, *Giglio azurro*, seu *Giglio celeste*, Germani *Blauugilgen*, *Blauuschuuertel*, *&* [illegible]*eluurtz*, Galli *Flambe*. Dioscorides Iridis vnius meminit, sed quæ rátum pro loc[illegible] na[illegible]lis varietate magis minúsve commendetur. Herbari[illegible] nostri aliam satiuam statuunt, aliam siluestrem, eásque multiplices. Iris, ita describere Dioscorides, folia Gladiolo similia ferr, maiora tamen, latiora & pinguiora: flores in caule æqualibus inuicem spatiis distantes, inflexos, varios: siquidem candidi, pallentes, lutei, purpurei, & cærulei conspiciuntur. Vnde ob hanc varietatem arcui cælesti Iris cōparata est. Radices subsunt geniculatæ, solidæ, odoratæ. Quæ simul atque fuerint dissectæ siccantur in vmbra, & filo traiectæ reconduntur. Melior est Illyrica & Macedonica, & inter has optima quæ densam & submuti[illegible]am habet radicem, ægre frag[illegible]lem, subfuluam, va[illegible] od[illegible]tam, gustu amariori. Græcè legimus γλωσσ[illegible] πυρωδ[illegible], id est, gustu feruentiori, qualis certe in Iride perspicitur, licet etiam amaricet. Ruellius legit [illegible] odore syncero, & [illegible] non redolente, & quæ dum tunditur sternutationes mouet. Secundum locum tenet Africana, candida, gustu amara. In vetustate teredine sentiunt, sed tunc odoratiores fiunt. Plinius hæc de Iride [illegible]rodidit. Sed Iris radice tantùm commendatur, vnguentis & medicinæ nascens. Laudatissima in Illyrico: & ibi quoque non in maritimis, sed in siluestribus Drilonis & Narone. Proxima in Macedonia. Longissima hæc, & candicans, & exilis. Tertium locum habet Africana, amplissima inter omnes, gustuque amarissima. Illyrica quoque duorum generum est, Raphanitis a similitudine quæ melior: rhizotomos subrufa. Optima quæ sternutamenta tactu mouet (tactaia pro tactu reponit Cornarius ex veteri codice, qua voce & posteà vritur Plinius.) Caulem habet cubitalem, erectū. Floret diuersi coloris specie, sicut arcus cælestis, vnde & nomen. Non improbatur & Pisidica. Natura est feruens, tractatáque pustulas ambusti modo facit. Teredines non sicca modò, verùm & in terra celerrimè sentit. Galenus Irin Illyricam cæteris præstare testatur his verbis. Omnes Herbarij vnanimes scripserunt Irin in Illyrio natam optimam esse: Petroselinum verò quod in Macedonia prouenit: bitumen è Iudæa aduectum: item & Opobalsamum. Idem & in reliquis fecerunt, quorum dotes a regionibus acceptas, cū particularim de vnoquoque loquemur, non omittemus. Id quod ante Galenum Theophrastus prodiderat his verbis. ἐν γὰρ τῆς εὐρώπης οὐδὲν ἐστιν ἔξω ἰλλυρίδος, αὕτη δὲ ἀρίστη ἐν ἰλλυριοῖς, οὐκ ἐν τῇ πρὸς θάλατταν χώρᾳ, ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἀνακεχωρηκυίᾳ, κειμένη δὲ μᾶλλον πρὸς ἄρκτον. Id est, In Europa nihil præter Irin inueneris. Quæ optima apud Illyrios prouenit, non locis tamen maritimis,

Genera. *Forma.* Lib.1. ca.1. Li.21. ca.7. Li.1. Antid. Lib.9. hist. cap.7.

Li. 7 med. gener. timis, sed mediterraneis, magísque ad Septentrionẽ sitis. Galenus in Asclepiadeo quodam acopo Macedonicam habet, sicut etiã Carthaginensem in quadam Theriaca, lib. 2. de Antidotis recipit. Quanquam eam quæ ex Lybia magna sua ætate plurima adferebatur, tantùm ab Illyrica distare ait, quantùm mortuum corpus a

Lib. 1. Antidot. viuo. Iris paßim in hortis colitur, foliis acutioribus, rigidioribus & latioribus quã

Locus. Acori aut Gladioli, vt scribit Pena. Flores cõstant senis potißimũ foliolis, quorum tria deorsum repanda arcus modo curuantur, alia tria sursum, & contra se mutuò reflexa stamina aliquot cõdunt, quibus marcidis Æstate media ferè, siliqua Xyridis aut Acori palustris non dispar: angulosum item semẽ erui, sed minus se prodit, quod omisit Dioscorides. Radix est viuida plantæ semper virentis, plena, solida, albida, in multas propagines per summum cespitem fusa, amaro, vehementi, acriore & feruidiore, dum recens est, gustu, vt & purgandi vi, quam arida facta prorsus amittit, multúmque feruoris, ingratíque saporis remittit, & odoratior, eóque commendatior euadit, præsertim Thusca, siue Florentina, hodie primam laudem adepta, vt scripsit Pena. Quæ plurima in mediterraneis, non procul à Florentinis montibus eruitur, multùm temperie agri, & ætheris ad Illyricos tractus accedentibus, ideóq; præstantior Illyrica habetur, quia hæc nõnihil rufescat, minusq; nitida sit, Florentina verò candidior, & elegantiore aspectu, suauioréq; odore sit. Neutra tamẽ illic flaccida, rugosa, raucida, fuscáve aut mucida insolatu fit, vt nostràs, præsertim Septentrionalis. Quamuis autem Galenus Illyricę palmam

IRIS domestica, Matth.

Ibidem. statuerit, cùm tamen idem sanxerit quodlibet simplex medicamentum in suo genere quo sit fragrantius, eo esse præstantius, de eius sententia Florentinæ postponat quis Illyricum, à cuius bonitate tantùm abesse Africanam, quantùm animal vegetum à suo cadauere Galenus dixit, vt suprà retulimus. Quare videtur Iris natalibus gaudere neque admodùm feruidis, vt Africæ, neque ita frigidis, vt Septentrionum, sed montosis temperatis & riguis, cuiusmodi ex Hispania hodie valde odoratam & laudatißimam ferunt. Sic ad Drilonis & Naronæ fluminum ripas, non in maritimis, Illy-

In Theria. ricam Irin nasci cecinit Nicander,

Ἶριν θ', ἣν ἔθρεψε Δρίλων, καὶ νάρονος ὄχθη. Id est,

Irinq́, quam Drilonis & Naronis ripa aluit.

Vbi Scholiastes Illyricam Irin intelligit: Drilonem enim fluuiũ esse Illyriorum & Narorum, qui Illyrios & Liburnos separat, vbi Cadmus & Harmonia habitarunt in serpentes transmutati. Et Ptolemæus Drilonem & Naronem fluuios esse scribit in Dalmatia Illyrico vicina. Quare non genere aut specie differunt hæ Irides, sed multiplicem hanc sortiuntur varietatem non modò viribus, vt dictum est, sed etiam magnitudine, odore, & potißimùm florum colore. Cuius multiplicis venusta mixtura, vt ait Pena, non modò in diuersis plantis, sed etiam in vnius duntaxat floribus spectanda est. Elegantiæ enim hortensis amantes non modò purpuream

Iris vulgaris cãdidis floribus. (quæ vbiuis fermè Europæ ruri oritur, omniúmque frequentißima visitur) sed etiam quasdam floribus candidis, Liliaceis alunt, non item luteam, vt Dodonæus

putat

putat, ratus vulgarem aureis floribus vbique in pratis Acorū, esse Iridem. Cuius radices, vt idem tradit, tantopere adstringunt, & Iridis facultatibus aduersantur, vt recte scripserit hasce vel duntaxat appensas quemlibet sanguinis fluxum sistere. Hac autem florum purpureorum & alborum varietas fecit, vt Herbariorum vulgus olim inter Iris & Ireos discrimen fecerint, vt vulgatus ille versiculus indicat, Lib. 2. hist. ca 3. & de florib. cap. 40. & 45.

Iris purpureum florem gerit, Ireos album.

IRIS siluestris, Matth.

Quæ distinctio ineptior est, qua vt refutatione egeat. Iris siluestris duum est generum auctore Matth. Vna quæ plurimùm saxosis nascitur locis, satiuæ per omnia similis, minoribus tamen folijs: floribus, caulib°, & radicibus graciliorib°. Altera folijs Gladioli, latioribus: radice tenui, lignosa, geniculata, subrufa, inodora: caule breui: flore cæteris longe minore, odore Armeniaci mali, qui constat folijs nouem, purpureis, quorum extima superiore ramorum parte aureis pinguntur lineis. Siluestris vtriusque generis plurima, inquit, crescit in Goritiensi agro Saluatino monte, & lapidiæ vallibus inter saxa, odore non ingrato. Pena duas etiam Irides, quas siluestres vocant recentiores, agnoscit, inodoras, minus obuias, multoque minus aromatica dote commendabiles. Vna hortensi fermè eadem, inquit, nisi quia tota gracilior, quæ plurimùm squallidis saxorum marginibus sponte oritur, cultaque retinet speciem, qua distat à satiua, etiā sapore ingrato, odore nullo. In subalpinis Ligurum & Taurinensium passim occurrit. Alteram non triuialis venustatis se primùm legisse ait in Nitiobrigum maritimis & sabuletis herbidis, non procul ab oppido Frontignano ex aduerso montis Cetij multam, nec vspiam alibi in vniuersa Gallia aut Italia facilem repertu, nisi maritimis: cuius radicis recēs erutæ effractæq; nullū vnquam se obseruasse Armeniaci mali odorem, qualem ei inesse scribit Matthiolus. Radix, caulis, folium, siliqua, & semen Iridis, sed minora, minúsque aromatica, saltem quibus locis natalibus illam obseruauit, scilicet humidis & incultis. Flores tamen Iunio apriùs Xyridem colore & figura, foliolisque minùs repandis exprimunt. Sapor illi feruidus, amarus, tenuitas multa, quam etiam in medico vsu se cōpertam habuisse scripsit. His idem Pena aliam addit Iridem minimam & ratissimam omnium, saxatilem, Narbonensem etiam, quæ radicis plexu, substantia densa, & colore Illyricæ absimilis nō est: caule verò nullo, præsertim natalitiis: folio latiusculo, rigido, mucronato, palmum alto,

IRIS siluestris altera, Matth oli.

cuiusmodi Gladioli: flore, semine, siliqua Xyridis. Hæc statim atque è terra assurgit
Dodon. de flori.ca.42 Chamæleontis albi modo pusilla humilisque permanet: ob id à nonnullis Chamæiris nuncupatur. Plurima oritur in agro Narbonensi, locis aridis & saxosis, secus specum illam sesquimiliari à Monspelio dissitam, via qua Frontignagnũ itur,

IRIS perpusilla & saxatilis.

CHAMAEIRIS seu alia perpusilla Iris latifolia, Lob.

in cuius cautibus & rupium commissuris frequens adolescit prope Ferulam. Chamæiris seu alia perpusilla Iris latifolia a Lobellio picta est, quæ ex Monspeliensi agro in Belgium & Angliam transmissa, frigido humidoque solo excepta, non secus ac innumeræ calidarum regionum peregrinæ stirpes, soli & cæli tẽperie mutata varias subit mutationes. Caulis illi dodrantalis, alicubi pedalis: flores candidi, aut lutei, aut violacei. Alibi caule carentes, dilute rubentes, violacei, striati, & ex luteo pallentes obseruatur. Idem annotat, Clusium Irides Austriacas humiles, speciosis rubris floribus, & violaceis odoratis Vienna Belgium misisse, cum Chamæiride purpureo odorato flore. Alterum Iridis genus descripsit & depinxit Dodon. Chamæiridem vocauit Lobellius Iridẽ perpusillam, siluestrem, angustifoliã. Folia habet Gladiolo minora, angustiora, pinguiora: caulem palmi altitudine, foliis breuiorem: è cuius summo flores singuli suis pediculis insidentes erumpunt odor[illegible] ex cæruleo violacei, aliquando ex purpure[illegible] violacei, ex nouem foliolis conflati: radix g[illegible], minimo digito duplo minor, obliqua, for[illegible]sa, intus candida, acris, gustu Xyridis. In Be[illegible]o & Germania frequens, Maio mense floret, folia Hieme pereũt, Vere noua erumpũt. Dodonæus longè diuersam Iridem depinxit, quam t[illegible]sam vocat, cui folia fere Chamæiridis ob[illegible] angusta, tenuis cauliculus, flos in cacumi[illegible]na Iridis, minor, angustiorumque foliorum, obscurè virens, & quo aliis fimbria loco nigricans. Capitulum satis magnum semine perfecto dependet, in tres rimas fatiscens. Semen rotundum Ochro minus, initio albicat. Non vnius formæ radix: ante florem duo vel tres veluti bulbi parui cohærẽt: hoc enato in plures singuli extuberant propagines, quarum nonnullę digitum referunt: vnde illi Hermodactyli nomen pleriq; dedêre, Iridis siluestris genus esse potest Dodonæi sententia, non Ephemeri. Sunt qui velint hũc esse quem Matthiolus perperàm pro vero depinxit Hermodactylo. Eius tamẽ pictura parum cum hac conuenit. A quibusdam Lonchitis prior Dioscoridis cẽsetur esse. Item aliam Dodonæus pinxit, quam bifloram appellat,
Clusius

IRIS tuberosa, Dodonæi.

IRIS biflora, Clusij, & Dod.

Clusius Lusitanica tuberosa, quã etiam pinxit & descripsit. Huius, inquit, folia breuiora sunt & angustiora vulgari Iride, aliòqui haud absimilia: in summo caule, qui pedalis est, flos è vaginulis purpurascentibus prominet, senis foliolis constans, vt vulgaris Iridis, sed minor aliquantulùm, & colore omnino violaceo, seu purpureo saturatiore, qui deorsũ reflexis tribus foliis intensius nitet: villosa illa fimbria, quæ in vulgari lutea, in hoc omnino candida est. Vnicum autem plerumque in singulis caulibus florem profert, interdum sed raro alterum, rarissimè tertium, singulari quemque vaginula inclusum, iucundissimo odore, & Lilij cõuallium æmulante. Istius florem se vidisse ait Clusius, qui quaterna haberet folia deorsum vergentia, totidem ligulas bifidas fimbriam & stamina contegentes, & quaterna etiam folia sursum reflexa, & inuicem amplectentia, vt interdum in floribus Natura ludere solet. Semen angulosum & rugosũ in siliqua triangulari satis crassa sed raro perficit. Radix subest nodosa ac veluti geniculata, solida, pollicari crassitudine incurua, intus candida, ingrati saporis, & paulò post feruidissimi gustus, multis fibris summa terra hærens, & in multas propagines è lateribus nascentes distributa. Nascitur passim in Lusitania supra Tagum, nunc pingui solo, nunc planè lapidoso. Bis floret, Vere cum aliis Iridis generibus, & Autumno: quam ob causam bifloram Clusius nuncupauit. Huic ferè similem esse ait eam, quam Alfonsus Pancius medicus Ferrariensis Belgium misit, nomine Dalmaticæ minoris, nisi quod paulò angustiore folio videtur, flores purpuræ dilutioris, & terni, aut quaterni in singulis caulibus, oblongiori pediculo inhærentes. Dalmatica maior, quam idem misit, vulgari forma & magnitudine similis, inquit Clusius, sed est aspectu hilaris & peruenustus foliorum exortus lateratim tralactus, vt describit Lobellius, & radiatim alas pauonis explicatas imitatur: floribus pluribus ex vno caule multis concauo alis, luculentæ magnitudinis, violaceis, nitentibus senis foliolis, alternatim etiam repandis. Vireta Belgica hanc in delitiis habent. His iungenda Iris flore cæruleo obsoleto, cinereóve polyanthes à Lobellio depicta. Aliquot alias plantas in Hispania obseruauit Clusius, quæ cùm flore sint Iridis aut Xyridis, tamen bulbaceas habet radices: quare eas Irides bulbosas nominauit. Prior sena sæpius habet folia longiuscula & latiuscula, inuicem alternatim amplectentia, mollia, in terram recurua, supernè ex viridi pallen

Lis. Stirp. Hisp. c.11.

XXX 2

IRIS Dalmatica, maior.

IRIS flore cæruleo polyanthes, Lobellij.

IRIS bulbofa latifolia I. Clufij.

tia,infernè candicantia: è quorum medio flos exilit vnicus,odoratus,cæruleus,interdum candidus,nouem foliolis conftans,Iridis feu potius Xyridis forma, quo marcefcente vtrinque alij finguli fuccedunt. Caulem non habet, fed flos longo pediculo infidet vt in Croco: radix bulbofa,candida,auellanæ modo dulcis,multiplici cortice nigricante inuoluta,cui(præfertim dum floret)aliquot,præter fibras, radiculæ craffæ & oblongæ fubnafcuntur, vt in Hyacinthis interdum fieri folet. Inuenitur in Lufitania, Bæcæq; collibus non procul ab Arna flumine f[illegible]tis,& copiofè circa Antequeram & Cordubam. Floret iftic Ianuario & Februario. Lobellius Hyacinthum poëtarum latifolium appellat. Alteri funt quinque aut fex folia tenuia, cubitali longitudine, interna parte canaliculata & candicantia, externa autem ftriata, &, viridis cum cæruleo commixti coloris, caulem amplectentia,qui fefquicubitalis eft,interdum maior rarò breuior,nodofus, florem vnicũ è vaginulis promens Iridis filueftris, aut Xyridi fere forma,cuius labra inferiora,& ad terram inflexa extima parte latiora funt & candicantia,quóque loco fimbria villofa effe folet, lutea macula infignita:folia alia his incumbentia fubcærulei ex candido funt coloris,extrema parte bifida & reflexa,ligulam vt Iridis generibus occultantia: Aliqua tria erecta funt & oblonga, & dilutioris ex cæruleo purpuræ. Totus flos iucundo

IRIS bulbosa angustifolia flore vario, Clus. & Dodon.

spirat odore præmansi ferè Coriãdri. Flori succedit siliqua longa, gracilis, triangula, sursum angulosumq; semen continens. Radix bulbosa, candida, subdulcis, spadiceis aliquot membranis inuoluta, quæ nucleis vti Allium fere separatur, & seri potest. Lobellius Hispanicum poetarum Hyacinthum vocauit. Tertia iam dictæ per omnia similis ferè est, breuiore tamen caule, graciliotibúsque, & ex viridi pallescentibus folijs: flores bini contractiores latioresque & lutei, inodori: siliqua crassior & breuior: semen superiori simile: radix iam dictæ similis, quæ nucleis etiam separatur. Nascitur pingui solo, & petrosis collibus ad Tagum supra Olysiponem. Floret quo superior tempore Lobellius Hyacinthum poëtarum luteum nuncupat. Priorem Clusius appellat latifoliam, & a floris colore purpuream, siue cæruleam, Hispani nunc *Lirio* simpliciter, nunc *Lirio Espadanal*, & *Lirios azules*, hoc est, Lirium ensiforme, & Lirium cæruleum. Alteram angustifoliam flore vario nuncupat, Hispani *Lirio Illyrico*. Tertiam Iridem bulbosam flore luteo, Lusitani *Reylla buey* De harum Iridum viribus nihil adhuc compertum. His affine est Lirium maius Dodonæi, foliis Porro, aut Asphodelo similibus: caule cubitali: flore Iridis, aut Sisyrinchij, colore aut toto luteo, aut cæruleo purpureo, cum lineis luteis, quæ in inferioribus foliolis fimbriæ loco sunt: radice oblonga, bulbosa,

LIRIVM maius, aut Lirium verum, Dodonæi.

IRIS angustifolia flore luteo, Clusij.

Ce... λέγω videtur ei... Theop... quod Vere post L... exit, & ... Lilio & Narcisso e. Hericisque Hispaniæ, Bæticæ, & Lusitaniæ locis sponte ... tur. His addemus duas Lobellij Irides. ... ad modum rara est, cui flores Chamæiridis Monspeliacæ, tribus foliis repandis, peregrina elegantia striatis, obsc... è violaceis. In Belgij hortis prouenit. Alterius florem vidit Bruxellis delatum, eximiæ magnitudinis, maculis fortuitis transuersis & obliquis, giluis, cinereis & punicantibus variatum: foliis tantillum gladij ... vndantibus. Cætera omnia Iridi vulgatæ, aut Dalmaticæ similia. Cæteræ Irides calfaciendi extenuand... vim obtinent. Contra ... efficaces, humoresque excreatu difficiles extenu... ex hydromelite drachmarum septem pondere potæ purgant. Somnū con... lacrymas cient: torminibus medentur. Cum aceto potæ venenatorum mor... lienosis, conuulsis, refrigeratis, rigentibus, & quibus genitura ef... au...

Vires & Temper. Diosc. li. 1. cap. 1.

IRIS lutea variata.

Menses cum vino potæ ducunt. Decoctum earum ad mulie... medicamenta vtil... , molliens aperiensque locos. Is... dicis infund... fistulas & sinus carne implent. Q... modo cum melle appositæ fœtus ex... Strumas veteres ... que duritias coctæ & ... emolliunt. Aridæ vlcera explent, & cum ... purgant. Nudata ossa carne operiunt. D... bus capitis cum aceto & rosaceo v... nuntur. Lentigines, vitia cutis in facie ... boto albo, & duabus mellis partibus ... dant. Pessis, malagmatis, & acopis ... vniuersim magni vsus sunt. Infanti... ligari salubre est, inquit Plinius, dentie... præcipue & tussientibus, tinearumque v... borantibus instillari. Cæteri effectus eiu... multùm a melle differūt. Vlcera purgat, ca... præcipue, suppurationes veteres: ... duabus drachmis cum melle. Tussim, ... inflationes pota lien... ex aceto. C... tium & aran... oru morsus ex pos... ra scorpiones duarum drachmarum ... in pane, vel aqua sumitur. Contra canum ... sus ex oleo imponitur: & cōtra perfrictiones. Sic & neruorū doloribus. L... & coxendicibus cū resina illinitur. Vis ei cōcalfactoria. Nar... sus ... tamenta mouet, caputq; purgat. Dolori capitis cū coroneis ... aut ... linitur. C...rapulas quoq; & orthopnœas discutit. Vomitiones ciet, duobus ... sumpta. Ossa fracta extrahit imposita cū melle. Ad paronychias farina eius vtuntur: cū vino ad clauos vel verrucas, triduoq; nō soluitur. Halitus oris commanducata abolet, alarumq; vitia. Succo duritias omnes emollit. Somnū cōciliat, sed genituram cōsumit. Sedis rim... & condylomata, omniaq; in corpore excrescentia ...

Lib. 21. cap.

In cap. ... Iris, auctore Ma... masa oris halitū cōmendat, dētiu dolores mulcet, si radi... cocto ij colluitur. Coquit, abstergit, digerit, resoluit, lenit, reserat, expurgat & ducit. Vulnerariis medicamentis admixta sarcotica est. Radicis succus bil..., ... & aquas pellit, hæmorrhoidas fotu elicit. Fit electarium ex succi radicis drachmis tribus, galangæ, zedoariæ, singulorū drachmis duabus, cinnamomi, ... orum, singulorū sesquidrachma, brasicæ marinæ semuncia, & melle quantū ... ad excipiendu, quo maxime iuuatur hydropici, ... quotidie semuncia ... eiun... de... ...

rarum. Radicum farina drachmarum quatuor pondere additis cinnamomi & anethi singulorum drachmis duabus, & croci scrupulo, tumores & dolores testiculorum mirifice tollit, si panni coccinei frusto meraco albo perfuso hæc omnia in puluerem trita excipiantur, & calida apponantur. Hæ radices vestibus interpositæ, eas a tinearum erosionibus tuentur, & odoris fragrantia commendant. Radix trita, & ex aceto pota omnibus aduersatur venenis. Succus naribus infusus cerebrum à piruita expurgat: ventriculo tamen nocet: ideò non exhibendus nisi cum mulsa & Indica Nardo. Potum radicis decoctum ob structiones aperit, præsertim cùm crassa materia impacta fuerit, ventris tineas pellit, vrinas ciet, renum calculos eiicit. Datur vtiliter potandum ictericis: sudores enim mouet, & auriginem exterit. Pulmones & thoracem expurgat, & iocinoris inflammationibus auxiliatur. Recentes radices saccharo conditæ aut melle, dantur vtiliter deuorandæ vnciæ pondere calculo affectis, anhelosis, hydropicis ac resolutis. Eædem in passo decoctæ contusæq; additæ hordeaceæ farinæ & illitæ par[illegible] [illegible]. Illyricæ pulueris sesquidrachmæ pondere datur ex passo calido ad [illegible] affectus. Oleum, quod ex floribus & radicum succo paratur, resoluit, emollit, concoquit, frigidos dolores mulcet, artenuat, & mirificè prodest iocinoris & lienis doloribus. Podagricos iuuat, lenitque articulorum duritiem, & cæterarum corporis partium. Valet & ad frigidos vteri dolores, ad conuulsos, & aurium cruciatus. Vsus apud veteres radicum tantum, florum apud recentiores. Hæc ex Matthiolo.

ACORVM. CAP. XXXI.

AKOPON Græcè, & ἄκορος Plinio, Latinè Acorum & Acorus. In Officinis nomen retinet, Arabice *Vage* seu *Vgi*. Ἀφροδίσιον etiam Græci vocarunt Apuleio teste, id est, Veneream, & Piper apum, quod ea in aluearijs suspensa nunquam diffugiant apes. Dixerunt autem Græci [illegible], quia ταῖς κόραις, id est, pupillis, siue aciei oculorum caliginosæ medeatur. [illegible] depinxit Dioscorides foliis Iridis, angustioribus tamen, radicibus non [illegible], implicatis, neque in rectum enatis, sed obliquis, & in superficie positis, quæ geniculis distinctæ sunt, subalbæ, gustu acres, odore non ingratæ. Præstat densum, candidum, non cariosum, plenum & odoratum, cuiusmodi est in Colchide & Galatia. Acoros folia Iridis habet, inquit Plinius, angustiora tamē & longiore pediculo: radices nigras, minúsque venosas, cæterò & has similes Iridis, gustu acres, odore non ingratas, ruptu faciles. Optimæ Ponticæ, deinde Galaticæ, mox [illegible]. Sed primæ in Colchide iuxta Phasin amnem, & vbicunq; in aquosis. Recentioribus vires magis (alij, vires magis, legunt) quàm vetustis. Creticæ candidiores Ponticis. In his Plinius cum Dioscoride prorsus conueniret, nisi radices nigras tribueret, & minùs venosas esse, ac ruptu faciles adderet, quanquam in vetustis quibusdam legitur raptu, in aliis erutu. Legitimum istud Acorum scitè à Matthiolo expressum est, foliis Iridis, angustioribus longioribúsque, odoratis ac gustu feruidis: radicibus Iridis æmulis, frequenter geniculatis, firmis, subcandidis, [illegible] ima parte adnatis fibris, odoratis, gustu acri ac subamaro, complicatis, haud in rectum descendentibus, sed in obliquum actis, & summa tellure sese diffundentibus. Caule est læui, ex quo ramuli prodeunt, in quorum cacuminibus nucamenta quædam exoriuntur (ita affirmante Quacelbeno medico: ea enim se nō vidisse ait Matthiolus) nucis Ponticæ iulis, aut longo Piperi similia. Talis est legitima Acori planta, quam Constantinopoli ad Matthiolum miserunt Augerius de Bousbecke, Ferdinandi Cæsaris ad Turcarum imperatorem orator, & Qua-

Nomina.

Pena in Aduers.

Lib. 1. c. 2.

Forma.

Lib. 25. c. 13.

celbenus medicus, è Nicomedia, ex quodam vastæ magnitudinis lacu petita, vbi copiosum prouenit Acorum. Est enim Nicomedia Bithyniæ ciuitas, Galatis ac Colchis vicina, vbi optimum Acorum nasci tradit Dioscorides. Eandem Acori veri delineationem ex virētis plantæ inspectione tradidit Lobellius scitè admodū & accuratè, id nimirùm folia Xyridis habere, sed oblōgiora & angustiora, sesqui-

ACORVM verum, Matthioli.

ACORVM cum flore, domini Robini, regis Francorum Herbarij.

cubito maiora, nitida, ex atro virentia, consimili radici eximia fragrantia prædita, quæ Iridis siluestris ritu Hieme marcescūt, & Vere pullulant: radices quales in Officinis prostāt nomine Calami aromatici, implicatas, nec in rectum, nec altum actas, sed cespite summo in obliquū, vt rectè dixit Diosco. sparsas, subtùs numerosa coma fibratas, albicātes foris, intus candidas, gustu acres & amaras, & geniculis distinctas, ex quibus vtrinque alternatim alarum ritu aptantur pullulationes. Neque caulem, neque florem edidisse ait. Idem de ea quam aluit prodidit C[illegible]us: quinimò asserit relatu Augerij de Bousbecke, Cæsaris ad Turcarum Imperatorem oratoris, & Quacelbeni medici, nullum vbi nascitur sponte, neque florem neque semen proferre, sed duntaxat nucamenta quædam iulis nucis Ponticæ similia, è ramulis ex læui caule prodeuntibus pendentia. Nascitur autem ingenti quodam lacu ad radices montis præcelsi iuxta Prussiam Bithyniæ vrbem. Hæc ideo inculcauimus, tum vt omnes apertissimè Acorum verum agnoscerent, tum vt intelligerēt id prorsus esse (vt periti omnes huiusce tēporis Herbarij censuere) quod Officinæ falsò Calamum aromaticum vocant, non Galangam maiorem, vt quidam opinati sunt, multo minùs Acorum nostratem palustrē, Gallis *Glaieul de marau* dictum, Germanis *Geelschuuertel* & *Drachenuurtz*, Belgis *Geellisch*: Officinæ olim Acorum perperā appellauere, & maiori errore radicibus eius pro genuino Acoro vsæ sunt: nam non forma modò, sed viribus potissimùm ab Acoro dissidet. Quare Pseudoacorum plerique nominarunt: Dodonæus Iridem luteam siluestrem, aut potiùs Pseudoiridem nuncupare maluit, vtpote Iridi quàm Acoro similiorem.

Lib. 2. hist. cap. 15. & De florib. cap. 45.

ACORVS luteus falsus, Matthioli.

PSEVDOACORVS caeruleus, Tragi.

miliorē: cum contra Acoro aut Galangæ quam Indi propter radicis vim adstrictoriam similior sit. Quidam Butomum Theophrasti esse volunt, & vere quidem, vt opinor: quia Butomū Theophrasto lib. 1. cap. 8. caulem læuem & æqualē habet, vt & Cyperus: capite vero 17. lib. eiusdem foliū habet Arundinis & Cyperi modo, velut ex duobus constans angulosum, & media parte velut carinatum: fructum, vt alij legunt, magnum, vt alij, nigricantem, magnitudine Sidæ proximū. Quæ Acoro palustri conueniunt. Dictum autem Butomū, quòd à bubus libenter edatur ac proscindatur. Est igitur Pseudoacorus planta folijs Iridis, longioribus & angustioribus, dorso aliquantulum vtrinque extante, ensis figura: caulibus glabris, rotundis, cauis, nonnunquam bicubitalibus, in quorum cacuminibus flores multi exeunt, lutei, foliolis ternis deorsum vergentibus, ternis alijs multo minoribus & surrectis. Siliquæ crassæ succedunt triangulares, in quibus semina multa simul compressa, ordine digesta, plana, cartilaginea, lentibus maiora: radices obliquæ, longæ, geniculatæ, cirrosæ, in propagines diuisæ, pallidè rubentes, gustu adstringentes. Nascitur in palustribus locis, humidis & riguis tractibus, Italiæ, Germaniæ, Galliæ, Belgioque familiaris. Floret Maio & Iunio mensibus. Tragus Pseudoacoro Gladiolum quendam cęruleum minorem subiungit, quem potius Pseudoacorum cæruleum vocare debuerat. In quibusdam humectis pratis, inquit, & campis, qui Rheno, & prope Vormatiam & Oppenheimium oppida adiacent, plantæ genus hoc inuenit, cuius flores aquei penè coloris, sed cum cæruleo mixti, ternis singuli versus terram inflexis foliolis prædiri. Cæterum quod ad reliqua attinet, folia, caulem, radicem, ea ad Iridem proximè accedunt, nisi quòd tota sua substantia magis exiguus, & angustioribus folijs & acutioribus illa esse deprehenditur. Semen fert in oblongis & triangularibus siliquis, non aliter ac Pseudoacorus. De singulorum viribus nunc dicendum. Acori radix calfaciendi vim habet, auctore Dioscoride. Decoctum eius potum vrinam cit. Prodest lateris, thoracis, & iecoris doloribus: torminibus, ruptis, conuulsis. Lienes minuit. Vrinæ stillicidio & venenatorum morsibus subuenit. Insessu, quemadmodùm Iris, ad muliebria vtilis est. Succus radicis caligines oculorum discutit. Antidotis radix vtiliter admiscetur. Vis ei ad calfaciēdum extenuandumq; efficax, inquit Plinius, cōtra suffusiones & caligines oculorum succo eiusdem

Lib. 2. c. 50.

Lib. 1. c. 2.

Vires & Temper.

Lib. 25. c. 13.

co eiusdem poto, contráque serpentes. Et variis in locis. Pe... antidotis miscetur. Iocinori medetur, thoraci quoque & præcordiis. Vrinam eius decoctum, & omnia vesicæ vitia sanat. Testium tumores radix decocta in vino, tritáque & illita mirè discutit. Duritias & collectiones omnes sanat, decocto huius herbæ fouentibus. Contusis & euersis pota duobus obolis in mulsi cyathis tribus radix prodest. Acorum quoque vtile est interioribus fœminarum morbis.

Lib. 6. sim. Galenus scripsit Acori radicem gustu esse acri & modicè amaro, odoreque non iniucundo. Quare facultatis calidæ esse, & consistentiæ tenuis. Hinc cōsentaneum est vt vrinam moueat, & lienes induratos iuuet, tum corneæ membranæ crassitiem detergeat simulque extenuet: sed ad hoc melior est succus ipsius. Omnino vero siccificum esse clarum est. Et sanè ordinis esse tertij in vtroque, calfaciendo scilicet & desiccando. Ab his Pseudoacori vires multum distant.

Vires & Temper. Pseudoacori. ... citra calfactionem: radix adstringendi facultate prædita. Quare de... trahit. Igitur vrinam non ciet, nec menses prouocat, sed potius supprimit, ... sanguinem vndecunq; manantem cohibet, vt rectè Pandectarum auctor scripsit, cum, qui secum Acori radicem gestauerit, à nullo sanguinis profluuio corripi. Et recentioribus aliqui hanc Pseudoacori facultatem obseruarunt, atque hinc adeo tradunt eius succum igne expressum menses nimium promananres continere posse. Dysentericis vtilis est.

GLADIOLVS. CAP. XXXII.

Nomina. ΞΙΦΙΟΝ & φάσγανον, & μαχαιρώνιον Græcis, Latinis Gladiolus, Ensiculus, Romanis Segetalis, Arabibus *Kafiflō*, Italicè *Gladiolo*, flores *Monacucie*, Germanicè *Schuuertel*, Gallice *Glau* & *Glaitel*. Xiphio, id est, Gladiolo seu Ensiculo nomen factum à folij figura, quæ ramersi eadem propemodum sit multis plantis, vt Iridi, Xyridi, Acoro, & bulbosis quibusdam, tamen huic præ cæteris remansit, quia folium propiùs ensem mucronatum referr, striatúmque & neruis scabris rigidísque satis firmum. Qui in satis frequentissimè reperitur, Segetalem dixerunt.

GLADIOLVS, Matth.

Forma. Lib 4 c. 20. Gladiolus Iridi similis est, vt describit Dioscorides, minor tamen & angustior, & gladij modo mucronatus, neruosúsque. Caulem emittit cubitalem, in quo flores purpurei, ordine à sese distantes: semen rotundum: radices duas, alteram alteri insidentem, velut paruos bulbos, quarum inferior gracilis est, superna crassior. Nascitur maximè in aruis. Plinius Lonchitidem à Xiphio discernens, cum illam in sitientibus nasci dixisset, de Xiphio subiungit. E diuerso Xiphion & Phasganion in humidis, cùm primùm exit, gladij præbet speciem, caule duum cubitorum, radicis ad nucis auellanæ figuram fimbriatæ, quam effodi ante messes oporter, siccariq; in vmbra. In quibus a Dioscoride dissentit, qui nō in humidis, sed in aruis nasci scripsit. Hic Gladiolus verus depictus est in aruis & satis frequens, interdum & in pratis reperitur. Cui caulis singularis, inquit Pena, rectus, rotundus, striatus, nitidus, e ... quasi

quasi sese exerens, & flores conditos deinceps habens per interualla, interdum ad vnam tantùm caulis partem digestos, quemadmodùm in Narbonensi, interdum binis ordinibus, vtrinque vno, vt in Italico: flores rutilant hilari saturaque purpura, senis & septenis foliolis constantes, liliaceis similibus, vel Ornithogali, sed minus repandis aut diuulsis. Semen in folliculo rubrum erucæ magnitudine. Gemini bulbi radici sunt, quorum habitior & corpulentior interdũ superior inferiori incumbit, interdum inferior maior & lãguidior. Vere exacto iam effœta multis pusillis bulbis propagatur Ornithogali modo: coma fibrosa subtus radicantur glutinosi bulbi, & villoso inuolucro teguntur fusco, sapore non ingrato, acri. Superior radicis pars, auctore Dioscoride, cum vino & thure imposita, spicula & aculeos extrahẽdi vim habet. Cum farina loliacea & aqua mulsa panos discutit: quare eiusmodi emplastris additur. Menses apposita trahit. Tradunt eandẽ superiorem radicẽ cum vino potam venerẽ stimulare, inferiorẽ vero steriles effi cere. Quin & superiorem radicem cum aqua bibendam commodè exhiberi pueris enterocele laborantibus. Plinius eadem ferè tradit. Superior pars eius cum thure trita, æquo pondere admixto vi[illegible]o ossa fracta ex capite extrahit, aut si q[illegible]id in corpore s[illegible]ppu[illegible]at, vel si calcata sint ossa. Serpentis eadem contra venena efficax. Et alio in loco. Xiphij quoque radix superior vrinam ciet infantibus. Enterocelicis datur ex aqua, & illinitur vesicæ vitiis. Et rursus. Appetentiam veneris facit radix ex Xiphio superior, data potu in vino. Xiphij radix, inquit Galenus, & maximè superior, attrahentem, digerentem, & desiccantem facultatem habet.

Lib.25.c.11. Lib.26.c.8. Li.26.c.10. Lib.8.sim.

XYRIS. CAP. XXXIII.

PLANTA, quæ Grecis ξυρὶς appellatur, & Theophrasto ἶρις ἀγρία, id est, Iris siluestris, Latinis quoque Xyris, Arabibus *Casoras*, Officinis & vulgo Spatula fœtida, Germanis *Uuandtleusfkraut*, à cimicibus necandis, Gallis *Glaieul puant*. Prisci autem apposite ξυρίδα ob folij similitudinem, quasi rasorium cultrum aut nouaculam dixere. Est enim illi folium ancipiti nouaculæ similius, acutiore acie, & tenuiore rigidioreq́; quàm Gladiolus aut Iris mucrone. Spatula autem fœtida, tum ob eandem folij figuram, (spata enim gladiũ significat) tum quòd grauem exhalet odorem vulgò nuncupata est. Hanc his verbis delineauit Dioscorides. Xyris folia Iridi similia habet, sed latiora, & in summo acuta: è quorum medio caulis erumpit, satis crassus, in quo siliquæ sunt triangulares, & in ipsis flos purpureus, quod verò in medio est, puniceum est: semen in folliculis fabis simile, rotundum, rubrum, acre: radix est multis geniculis distincta, longa, rufa. Nascitur sponte in Galloprouincia teste Pena, & in Anglia quàm vberrimè prope vda prata, & litoreos maris aggeres. Alibi in hortis colitur. Veterum Xyridem, vulgi Spatulam fœtidam esse periti Herbarij credunt. Cùm enim obiiciunt, Xyridis radicem longam esse, geniculatam, & rufam, quæ in Spatula multifida fit, gracilis,

Nomina Pena in Aduers. Lib.4.c.22. *Forma.*

XYRIS, *Lobelij.*

Pena in Aduerf. cilis, fibratáque, prætereà florum colorem, facilè refelluntur, quod ra[...]is magnitudo & color, vt pleraque alia, facilè nõnihil non ita magna de causa mutantur. Etenim si Iridis radices & flores colore, magnitudine, densitate, bonitate & odore adeò variant, vt cum Florentina si nostram conferas, longè aliam colore & odore putes, quid ni possit tantilla mutatio Xyridi contingere? Illyricæ Iridis radix est subrufa, nostratis pulla & cinericia, Florentinæ candida eximia fragrantia, nostrâs verò ingrata fermè fœtet. Adhæc cùm πλατύτερα folia Dioscorides dixit, & cacumine acutiora, innuit medium folij latius & ventricosius, summum verò multo angustiore mucrone, cuiusmodi prorsum spatulę spõte nascẽtis. Caules etiam eius cubito maiores, plures, glabri, teretes, crassitie mediocri per media folia recti assurgũt, floréſque in summo promũt Iridis siluestris, ternis foliolis surrectis, nec inflexis, purpura saturatiore Violæ Martiæ, & in medio venis nõnu[...]is luteis & phœniceis apparẽtibus, siliquis itẽ Iridis, triquetris, trinaq; carina dehiscẽtibus quãdo maturuit semen, quod rubrum, nitidu, gemina secundũ lon[gi]tudinẽ serie conditur in siliquarũ membraneis loculis vt in Pęonia, Orobi, vt quidã in Oribasio l[...]t, aut Fabæ, nõ vulgaris nostratis, sed Dioscoridis quæ multo minor, & nostrate rotundior fuisse probatur à doctis. Radix parua (facilis enim & frequens est in Dioscor. deprauatio vocis μα[...] in μακρὰ) geniculata, fibris multis donata, & [...]di concolor, similis, aut fusca. Postremo ea [...] & acrimonia prædita est radix, tametsi Co[...] aut cimices oleat, vt multorum nostræ ætatis medicorum monumentis & experimentis constet ea præstare quæ Dioscorides Xyridi reddidit. Quin Iridi non modò similis fac[...], [...]d & viribus anteit, tum ad vlcera, ossaque d[...]ãda, tum intrò sumpto decocto aut [...] vehementiùs lotium ciet, & sudores mou[...] [s]ed pharyngem adurit fermè. Si multa deco[...] [...]batur, vomitum excitat, & tormina ventr[i], vt Iris facit. Hisce spatulam fœtidam esse Xyridam veterũ astruit Pena. Cui has vires tribuit Dioscorides. Radix Xyridis ad capitis vulnera facit & fracturas. Educit aculeos & omne telum extrahit citra dolorem, admixta floris æris tertia parte, radicis Centaurij quinta, & melle. Sanat tumores & inflammationes cum aceto imposita. Radix cum passo contusa bibitur ad conuulsa, rupta, coxendicum dolores, vrinæ stillicidia, & alui profluuia. Semen ad ciendam vrinam efficacissimum est, trium obolorum pondere in vino potum. Idem & lienem liquat cum aceto potum. Xyris tenuium est partium, inquit Galenus, facultatis attrahendi, digerendi, atque desiccandi cum radix, tum multo ampliùs fructus, qui & vrinam ciet, & lienes induratos sanare potest.

XYRIS, Matth.

Lib. 4. c. 22. *Vires & Temper.*

Lib. 8. sim.

POLYGO

POLYGONATVM. CAP. XXXIIII.

ΠΟΛΥΓΟΝΑΤΟΝ Græcis, Latinis Polygonatum vocatur, Officinis, Herbariis, & vulgo Sigillum Salomonis, Italis *Fraßinella* & *Ginochieto*, Germanis *Weißwurtz*, hoc est, radix alba, Gallis *Signet de Salomon*. Polygonatum autem à radice geniculorum frequentibus nodis ex interuallis tumēte appellauerunt. Fuchsius, Dodonæus, aliíque recentiores Herbarij duo Polygonati genera dant. Vnum verum Dioscoridis, latioribus foliis, alterum multo angustioribus. Polygonatum Dioscoridis frutex est cubito altior, folia habens Lauro similia, latiora & læuiora, quæ gustanti simile quid malo cydonio aut punico exhibent cum quadam adstrictione. Per singulos foliorum exhortus candidos flores promit numero maiore quàm folia, supputatione à radice facta. Radicem habet candidam, mollem, longam, geniculis plenam, densam, graueolentem, digitali crassitudine. Nascitur in montibus. Iam si singulas Sigilli Salomonis no- *Nomina* *Genera.* *Forma.*

POLYGONATVM maius, Matthioli.

POLYGONATVM angustifolium, Fuchsij.

tas persequi libeat, omnes, ne vna quidem reclamante, adesse comperies. Nam in montibus gignitur, frutice cubito proceriore: foliis Lauri, latioribus & læuioribus, quæ gustata quendam mali cotonei aut punici saporem referunt cum quadam astrictione. Flores per singulas foliorum eruptiones exeunt candidi, qui folia numero superant: etenim bini, terni, aut plures ab vnoquoque foliorum sinu prodeunt. Radix illi candida, mollis, longa, crebris nodis articulata, densa, graueolens, digiti crassitudine. Floribus excussis baccæ pisi ferè magnitudine dependent, primum virides, deinde nigricantes. Ab hoc Polygonatum siue Sigillum Salomonis minus foliis discernitur: cui radix & caulis, plantæq; habitudo & natales sunt eadem, verùm folia angustiora multò, & ambitu stellaro, rubræ maioris vel asperulæ, quaterna aut quina: minores etiam flores inter folia *Pena in Aduers.*

herbacei, parnæq; baccæ piperis minores. Multum hoc collibus Riuoli, & Taurino Pedemontium collibus filuosis vicinis, & aridis Veganij Narbonensis: Belgici hortis charum & multū. Vbi maris etiam in pratis filuosis sponte luxuriat. Ruri etiam Galliæ & Germaniæ prouenit crebrū. Huius radix, auctore Dioscoride, vulneribus efficaciter illinitur. Quin etiam maculas delet in facie. Scribit Galenus Polygonatum mistam habere tum facultatem, tum qualitatem: habet enim adstrictionem pariter & acrimoniæ quidpiam, nec non fastidiosam quandam amaritudinem explicatu difficilem. Quocirca nec admodum est vsui, sed rantùm quod radicem eius quidam vulneribus illinunt. Sunt etiam qui næuos in facie illo detergent. Hæc Galenus. Hodie mulieres ex Polygonati radicibus aquam stillatitiam conficiunt, qua ad faciem detergendam proluendámque pro fuco vtuntur.

Vires & Temper. *Lib. 8. sim.*

FLOS Tygridis, Dodonæi.

FLOS TYGRIDIS.
CAP. XXXV.

Lib. purg. *Forma.*

DODONAEVS & Lobellius rarissimum florem Tygridis vocatum pinxerunt, quem nunquā vidisse fatentur, sed illius iconem tantùm affabre coloribus expressam à D. Ioanne de Brancion communicatam, virentibus, oblongis, angustis, & acuminatis foliis, e pullo radicis bulbo: flore luteo, exiguis quamplurimis notulis punicantibus fortuitò variato, cuius medio suaue rubens stilus exoritur. Omnibus rei Herbariæ studiosis ipsa planta hactenus incognita. Eius bulbus edulis fertur.

COIX. CAP. XXXVI.

Locus. *Forma.*

PLANTAM hîc exhibemus à Mycono missam & descriptam his fere verbis. Passim in pratis prouenit, altitudine dodrantali: caule vnico, rotundo, geniculato, qualis est Tritici calamus, in quo folia prorsus Graminis similia, in summitate veluti Auenæ paniculā habente. Pro radicibus bulbi duo subsunt, minor maiori insidet, vterque candidus, dulcis Graminis modo, vt inde Graminis speciem esse colligere possis. Si tamen planta est a veteribus descripta, eam potiùs esse suspicatur Myconus, quæ à Theophrasto κόιξ dicitur, alicubi κύιξ mendosè pro κόιξ. Etenim Coicem inter καλαμόφυλλα & γωνιόφυλλα, id est, ea quæ folium habent arundinaceum & angulosum recenset. Quibus mox subiungit, folia hæc quasi ex duobus constare, & medium veluti carinam habere, vnde & cæteris meatus medius amplius porrigatur. Quæ folij forma graminibus competit, etsi folia habeant arundicaceis minora. Præterea idem Theophrastus Coicem bulborum generibus

Lib. 1. hist. cap. 16. *Lib. 7. hist. cap. 14.*

COIX, *Myconi.*

generibus adſcribit, qui ſunt radice rotunda, non ſquamoſa. Quod huic plantæ conuenit. At duplicem radicem Coici Theophraſtus non tribuit, quæ reuera in hac planta duplex cenſeri non poteſt, vt ex pictura iudicare licet: ſuperior enim non bulbus, ſed veſtigium tantùm & veluti bulbi rudimentum. Vulgare herbæ nomen & vſum Myconus ſe ignorare ſcripſit, audiiſſe tantùm lepores hac magnopere delectari, noctúque eius radices effodere. Quibuſdam τῶ ξιφίῳ, id eſt, Gladioli ſpecies à noſtrate diuerſi, quem depinximus, videtur eſſe, aliis Siſyrinchium, in quo explicando Theophraſtus genuinam radicem adnotaſſe videtur. Quanquam aliud Siſyrinchium ex Dodonæo iam oſtendimus. Quid ſi Aegilopa Plinij quis eſſe dicat, quam inter bulborum genera numerat?

Lib.7. hiſt. cap.13.

Lib.19. c. 5.

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM

LIBER DECIMVS-SEXTVS,

In quo deſcribuntur & ad viuum depinguntur Plantæ Catharticæ.

MERCVRIALIS. *CAP. I.*

RAETER differentias plantarum, quæ à locis natalibus & earum partibus ſumuntur, de quibus hactenus egimus, alias eſſe diximus, quæ ab earundem facultatibus & viribus petuntur, de quibus hîc tractare inſtituimus. In his maximè admirabilis, & miſeris mortalibus, qui tot ægritudinibus quotidie conflictantur, vtiliſſima, quæ καθαρτικὴ, id eſt, purgatoria nominatur, vnde plantę καθαρτικαὶ, id eſt, vi purgãdi prædite. Quid enim admirabilius, quàm ſtirpis particula aliqua deuorata, vel decocto aut ſucco epoto, humorem quempiam aut plures ab aliis ſecerni, attrahi, & vomitu aut ventris deiectione purgari? Quid vtilius, quàm ægros horum ſarcina oppreſſos, vel praua qualitate cruciatos, hac ope veluti Deorum manibus ſubleuari, atque morbo liberari? Quamplurimas huiuſcemodi munifica Dei beneficentia hominibus largita eſt, quas omnes nec nouimus, nec omnes à veteribus aut recentioribus memoratas cognitásve hîc perſequimur. Sunt enim multæ iã ſparſim locis idoneis explicatæ, & à quibus diſiungi non poterant, vt Daphnoides, Roſa, Roſa Damaſcena, Senna, Caſſia, Tripolium, Hippophaës, Hippophæſtũ, Apios, Bryonia, Cnicus, Narciſſus, Braſſica marina, Braſſica ſilueſtris, Lactuca ſilueſtris, Gratiola, Rhamnus purgatorius, Sambucus, Iris, Thapſia, Polypodiũ, atq; alia quędam. Alias hîc explicabimus, eáſque manifeſtè catharticas, & ſatis notas, à Mercuriali etiam mulierculis cognita exordientes. Λινοζώστις & παρθένιον Græcis, & ἑρμοῦ βοτάνιον, vel ἑρμοῦ πόα, id eſt,

Nomina Mercurij herba dicitur, Latinis Mercurialis, quòd à Mercurio inuenta ſit, Gallis *Mercuriale* & *Vignoble*, Italis *Mercorella*, Germanis *Ringelkraut*. Eius genera duo tra-

Genera. didêre Herbarij, marem & fœminam, quæ ſemine internoſcuntur, & foliis in mari nigrioribus, in fœmina candidioribus.

Forma. Mercurialis, vt tradit Dioſcorides, fo-

Lib.4.c.185. lia Ocimo ſimilia habet, Helxinæ cognata, ſed minora, ramulos duplici geniculorum nodo cinctos, alarum caua multa, denſa: fructum fœmina copioſum, racemoſum mas è foliorum ſinu dependentem, paruum, rotundum, ceu binos teſti-

Lib.25.c.5. culos vna cohærentes: frutex eſt dodrantalis aut minor. Plinius de eadem re paulo aliter ſcripſit. Linozoſtis ſiue Parthenium Mercurij inuentum eſt, ideò apud Græcos Hermupoan multi vocant eam, apud nos omnes Mercurialem. Duo eius genera, maſculus & fœmina, quæ efficacior: caule cubitali, interdum ramoſo in cacumine: Ocimi anguſtioribus foliis, geniculis denſis, alarum cauis multis, ſe-

mine

mine in geniculis dependente, fœminæ copioso, mari iuxta genicula stante, rario-
ri ac breui contortóque, fœminæ soluto & candido. Folia maribus nigriora, fœmi-
næ candidiora: radix superuacua, prætenuis. Nascuntur in campestribus cultis.
Hęc Plinius. In vinetis nostris maximè prouenit, interdum tam copiosa & efficax, *Locus.*

MERCVRIALIS mas, Matthioli.

MERCVRIALIS fœmina, Matthioli.

vt vina etiam suo sapore inficiat, & bibentibus ingrata reddat. Augusto mense se- *Tempus.*
mine prægnans est. Vtraque Mercurialis Medicis, seplasiariis omnibus, atque
etiam mulierculis notissima est subnitroso sapore, & nonnihil viroso succo, pur-
gãte, & medicato, ad multa perquàm vtili. Vtraq; enim, auctore Dioscoride, aluũ *Vires.*
mouet, olerum modo comesta, cocta in aqua, & ea epota bilem & aquosa ducit.
Creduntur præterea fœminæ folia trita & pota, post purgationem pudendis ap-
posita, vt fœminæ concipiantur efficere: masculæ verò similiter adhibitis, mares
generari. Plinius de medico vtriusque vsu paulò aliter quàm Dioscorides tracta- Lib.25.c.5.
uit, eundémque fusiùs ex Hippocrate declarauit, qui etiã hodie in libris illius ex-
tat, maximè eo qui de sterilibus inscribitur, & in duobus de morbis muliebribus.
Verba Plinij hæc sunt. Mirum est quod de vtroque genere eorum proditur, vt
mares gignantur, hunc facere, vt fœminæ, illam. Hoc contingere si à conceptu
succus protinus bibatur in passo, edanturq; folia decocta ex oleo & sale, vel cruda
ex aceto. Quidã decoquunt in nouo fictili cum Heliotropio, & duabus aut tribus
Allij spicis, donec percoquatur. Decoctum dari iubent, & herbam ipsam in cibo
altera die purgationis muliebris per triduum: quarto die à balneo coire eas. Hip-
pocrates miris laudibus in mulierum vsu prædicauit has. At hunc modum medi-
corum nemo nouit. Ille eas vuluæ cum melle, vel rosaceo, vel irino admouit. Item
ad ciendos menses, ad secundasq;. Hoc idem præstare potu foruq; dixit. Instillauit
auribus olidis succum, inunxitq; cum vino vetere. Aluo folia imposuit & epipho-
ris. Stranguriæ, & vesicis decoctũ eius dedit cum myrrha, & thure. Aluo quidem
soluendæ, vel in febri, decoquitur quantùm manus capiat, in duobus sextariis aquę
ad dimidias: bibitur sale & melle admisto, nec non cum vngula suis, aut gallina-

ceo decocta. Salubrius purgationis causa putauere aliqui vtramq; dandam per se, siue cum Malua decocta. Thoracem purgant, bilem detrahunt, sed stomachũ lædunt. Mercuriali, inquit Galenus, vtuntur omnes, ad ventris purgationes duntaxat. Verum si quis eius periculum facere voluerit in cataplasmate, sanè admodùm eam esse digerentis experietur facultatis. Hæc Galenus. Eius hodie in enematibus frequentissimus est vsus. Et multis in locis Pharmacopæi multùm vtuntur melle quod Mercuriatum vocant. Succi expressi libris tribus incoquunt mellis boni libram vnam cum semisse, vel libras duas, ad enemata, & muliebria encathismata.

In cap.183. lib.4. Matthiolus obseruatum fuisse scripsit, verrucas omnis generis vtriusque Mercurialis foliis tolli, vel earum succo. Item vtriusq; semen cum Absinthio decoctum ictericos mirifice iuuare: malis quæ serpunt succum cum aceto mederi. Quæ ante Matthiolum literis mandauit Ruellius.

CYNOCRAMBE. CAP. II.

Nomina. YNOKPAMBH, vel κυνία, vel Αποξώστις ἀγρία ἄρρην Græcis, Canina brassica, Cynia, & Mercurialis siluestris mas Latinis dicitur, Italis *Mercorella bastarda*, Gallis *Chou-de-chien*, & *Mercuriale sauuage*, Germanis *Vuildkingelkraut*. Cynocrambe, vt tradit Dioscorides, cauliculum bi-

Forma. Li.4.c.184. num dodrantum altitudine emittit, tenerum, subalbidum: folia Mercuriali aut Hederæ similia, certis interstitiis, subalbida: semen foliis adhæret paruum, rotundum.

CYNOCRAMBE, Matth.

Locus. In siluis copiosè prouenit. *Tempus.* Semen Aprili mense profert, Maio maturescit. Cap.167. Lib.1. c.51. Herbam hic pictam Fuchsius & Dodonæus pro Cynocrambe proposuerunt: quibus assentitur Pena. Quæ, inquit, in tota Europa secus vmbrosas vias, & in siluis vdísque locis, præsertim Septẽtrionalibus & minus calidis copiosissima oritur, & vulgò siluestris Mercurialis vocatur, tantam cum mare habet similitudinẽ, foliis per interualla binis, in geniculis, & semine testiculis simili, gemino, in pediculis longis, caulibus quadratis, tenellis, vt quin vera sit Cynocrambe nulli sit dubium. Rectis hæc binis, ternis, & interdum quaternis non alatis cauliculis prouenit: folia subpallida sunt, quàm Mercuriali longiora: sapor, & odor oleraceus, & subuirosus: radix latior humiq; serpens, sparsa. Tota facies Mercurialem esse testatur. Vsus eius nullus, tametsi optimus futurus ad serosos humores & melancholicos educendos. Cynocramben eandẽ Matthiolus pictam dedit, quæ

In cap.184. lib.4. notis omnibus Dioscoridis delineationi respondeat, præter semen, quod foliis nó adhæret. Quam ob causam dubitat an hæc legitima sit Cynocrambe. Dioscoridis sanè oratio προσκεῖ δὲ τοῖς πετάλοις καρπὸν scribit, μικρὸν, καὶ στρογγύλον: quod verum est, si καρπὸν non solum geminos velut testiculos intelligamus, sed præterea susti-

Li.4.c.184. *Vires.* nentem eos pediculum. Scribit Dioscorides caulem & folia pota, & olerum modo in cibo sumpta aluum ciere: ius decoctæ bilem & aquas detrahere. Huius Cynocrambes neque Theophrastus, neque Galenus, neque Paulus, neque Aëtius

Lib.4.c.76. meminere Verum Galenus, Paulus, & alij, atque etiam Dioscorides alterius Cynocrambes mentionem fecere sub nomine Apocyni, a superiore multùm diuersæ.

STAPHIS

STAPHISAGRIA. CAP. III.

ΣΤΑΦΙΣ ΑΓΡΙΑ & ἀσταφὶς ἀγρία, Latinis Herba pedicularis, & pituitaria. Officinis & Italis Staphisagria, Arabibus *Alberas, Habebras, Musbazagi, Miubezygi*, Gallis *Staphisagre*, & *Herbe aux poulleux*, Germanis *Bismyntz*, Hispanis *Fabaras paparaz*. A foliorũ diuisura, qua Labruscam, siue Vitẽ siluestrem imitatur, nomen duxit Staphisagria, id est, Vitis siluestris: pedicularis autem, siue pituitaria, à viribus quas habet. Pediculos enim necat, & commanducata feruore suo multam pituitam trahit. *Nomina* Folia habet Labruscæ, fissa, cauliculos rectos, molles, nigros: florem fert Glasti: semen in folliculis viridibus, velut cicer, triangulum, asperum, ex nigro subfuluescẽs, intus album, gustu acre. *Forma.* Ita descripsit Dioscorides, & sic breuiter Plinius. *Li. 4. c. 150.* Astaphis agria, siue Staphis, (Vuam Taminiam vocant falsò: suũ enim genus habet) cauliculis nigris, rectis, foliis Labruscæ, fert folliculos veriùs quàm acinos, virides, similes ciceri: in his nucleum triangulum. *Lib. 23. c. 1.* Maturescit cum vindemia, nigrescitq́; cùm Taminiæ rubentes norimus acinos, sciamúsque illam in apricis nasci, hanc non nisi in opacis. Hæc Plinius. Hodie in hortis nostris seritur. *Locus.* In Istria, Dalmatia, Apulia, Calabria copiosissimè prouenit, auctore Matthiolo. Æstate floret. Monspessuli quidem vbiuis nascitur. Hæc est omnium tum Medicorum, tum Officinarum consensu Staphisagria, cuius hodie vsus est ad eadem, quæ à veteribus præscripta sunt. *In cap. 150. lib. 4.* Verumtamen Dioscorides ei flores Isatidis tribuit, qui sunt lutei pallidíve, cùm Staphisagriæ sint cærulei, venusti, & stellati, in quinque, aut sex foliola diuisi. *Tempus.* Est autem Glasti color intelligendus, non qualis visitur in Glasti flore, sed qualis fit Glasti succo, nempe subcæruleus. Eius grana decem aut quindecim, inquit Dioscorides, si trita in aqua mulsa dentur, crassa per vomitus purgant. *Vires.* *Li. 4. c. 150.* Sed qui hauserũt ambulare debent. Prudenter tamen animaduertendum est, vt aqua mulsa continuò potui detur, quoniam strangulationis periculum inferunt, & fauces vrunt. Trita herba, & ex oleo illita aduersus

STAPHISAGRIA, *Matthioli.*

morbum pedicularem, pruritus & scabiem valet. (Hæc in veteri codice sic leguntur, τριφθεῖσα καθ' ἑαυτὴν, καὶ μετὰ σανδαράχης, καὶ ἐλαίῳ συγχρισθεῖσα, &c. Id est, Trita per se, vel cum sandaracha, posteaq́; ex oleo illita, &c.) Ciet plurimam pituitam commanducata: decocta in aceto dentium dolori, si ea colluantur, subuenit: rheumatismum gingiuarum sistit: vlcera oris, (aphthas vocant) cum melle sanat. Vrentibus malagmatis imponitur. De iisdem ita disserit Plinius. *Lib. 23. c. 1.* His nucleis ad purgationem vti non censuetim, propter ancipitem strangulationẽ, nec ad pituitam oris siccãdam: fauces enim lædunt. Phthiriasi caput & reliquum corpus liberant triti, faciliùs admixta sandaracha: item pruritu & psoris. Ad dentium dolores decoquuntur in aceto: ad auriũ vitia, rheumatismũ cicatricum, vlcerũ manantia. Flos tritus in vino contra serpentes bibitur: semen enim abdicauerim, propter nimiam vim ardoris. Quidã eam pituitariam vocant, & plagis serpentium vtique illinunt. Hactenus Plinius. In quibus quod dixit rheumatismos cicatricũ, perspicuè

lapsus est, vel corrupta sunt Dioscoridis exemplaria: non enim ὕλας, id est, cicatrices, sed ὕλας ῥευματιζομένας, id est, gingiuarum rheumatismos, siue gingiuas fluidas dicere oportet ex Dioscoride, itémque vlcera oris depascentia. Astaphis agria, in-
L. 6 simpl. quit Galenus, vehementer acrem facultatem obtinet, adeò vt ex capite purget, quod ἀποφλεγματίζειν Græci dicunt, abstergatq́; valenter. Itaque ad psoram accommoda est. Sed & vrendi vim habet.

RICINVS. *CAP. IIII.*

Nomina KIKI vel κρότων Græcis, Ricinus Latinis, Mauritanis *Kerua*, Officinis nonnullis Cataputia maior, quibusdā Pentadactylon, & Palma Christi, Mesuæ granum Regium, Italis *Girasole*, Germanis *Underbaum*, vel *Creatzbaum*, Gallis *Paume de Christ*, Hispanis *Figuera de l'inferno* dicitur. Croton autem & Ricinus à similitudine animalis, quod semen eius refert.
L. 11. ca 34. Est enim Croton Latinis Ricinus, inquit Plinius, animal eiusdem turpitudinis, in-
L. 30. c. 10. fixo semper sanguini capite viuens, atque ita intumescens, vnum animalium, cui cibi non sit exitus: dehiscitq́; nimia satietate, alimento ipso moriens. Nūquam hoc in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquando, in quibus omnia: in ouibus & in capris hoc solùm. Et alio in loco. Minùs mirentur hoc, qui sciunt fœdissimum animalium quantùm magnificent ricinum: quoniam vni nullus sit exitus saginæ, nec finis alia quàm morte (mendosè, legendum enim, nec finis ali quàm morte) diutiùs in fame viuenti. Septenis ita diebus durasse tradunt, at in satietate paucioribus dehiscere. Palmā Christi vulgus vocat à foliorū digitata effigie, quæ volam palmámque expansis digitis quadantenus æmulatur. Ricinus, vt
L. 4. c. 158. describit Dioscorid. arbor est paruæ Ficus magnitudine, folio Platani, maiore, læ-
Forma. uiore & nigriore: ramis caudicibúsq; cauis arundinis modo: semine in vuis aspe-
Lib. 15. c. 7. ris, quod cortice nudatum, ricino animali simile est. Plinius de oleo factitio loquens, Proximum fit, inquit, & Cici arbore in Ægypto copiosa: alij Crotonem, alij Sesamum siluestre appellant: ibiq́; non pridem. Et in Hispania repentè prouenit altitudine Oleæ: caule ferulaceo: folio vitium: semine vuarum gracilium, pallidarumque. Nostri eum Ricinum vocant à similitudine seminis. Coquitur id in aqua, innatansque oleum tollitur. At in Ægypto, vbi abundat, sine igne & aqua sale aspersum eximitur, cibis fœdum, lucernis vtile. Hæc omnia nostræ Palmæ Christi ita quadrant, vt nihil magis. Est enim ei caulis crassus, rotundus, cauus, quinque aut sex cubitorum, geniculatus: folia ampla, alterno situ in pediculo ficulneo hærentia, septenis & nouenis, altioribus diuisuris Ficus, Platani, Castaneæ equinæ, Staphisagriæ, vel Ellebori nigri, subnigra aut subcærulea, pinguia: flores in summitate racematim compacti, quorum infimi luteoli sunt, & sine fructu pereunt, summi rubri & siliquas proferunt triangulares, in quibus terna grana, cinerea, phasiolis minora, medullosa, ac multùm olei, si premantur, redden-
Locus. tia. Non nisi in hortis satus prouenit. Carpitur Autumno dum semine abundat. Clusius suis Annotationibus in Historiam simplicium medicamentorum

RICINVS, Matthioli.

dicamentorum ex Occidentali India Nicol. Monardus scribit se vidisse in Hispania circa Malacam & Calpen ad fretum Herculeum, aliisq; maritimis Bæticæ locis, Ricini plantas crassitudine hominis, altitudine trium, multis prægrandibus ramis brachiatas instar aliarum arborum, qui rami illic tertio aut quarto quoque anno amputari solent, adamussimq; conuenire Dioscoridis descriptioni illas plantas asserit. Referri etiam Bellonius, magnas in Creta Ricini arbores se vidisse. Theophrastus aliarum arborum folia sibi ipsis similia esse scribit, sed Populi, Hederæ, & eius, quæ Croton vocatur, dissimilia, & figura diuersa: noua enim rotunda sunt, vetustiora angulosa, quod & alio in loco repetit. ὁ δὲ τῶν φύλλων μεταχηματισμὸς κοινὸς ἑτέρων κοινὸς, ἐπεὶ καὶ τὰ τοῦ κρότωνος ἔνια περιφερῆ φύονται τὴν ἀρχὴν, ὕστερον ἀπογωνιοῦται, καθάπερ ἀναδιαρθρούμενα. Id est, foliorum transformatio etiam aliorum communis est, nam Crotonis nonnulla initio cùm proueniunt, rotunda sunt, deinde in angulos formantur, tanquam perfectè articulata. Quod & Plinius adnotauit. Maxima foliorum vnitas in suo cuiq; genere permanet, præterquam Populo, Hederæ, Crotoni, quam & Cici diximus vocari. Huic vires istas reddidit Dioscorides. Ex semine Ricini oleum nomine Cicinum vel Ricinum exprimitur, ad edendum minimè aptum, alioqui tamen lucernis & emplastris vtile. Grana triginta, putaminibus purgata, trita & pota, pituitam, bilem, aquásque per aluum extrahūt, vomitionésque mouent. Sed iniucunda admodùm est & molesta purgatio: stomachum enim vehementer subuertit. Tusa & imposita varos & faciei maculas à sole contractas expurgant. Folia cum polenta trita oculorum tumores & inflammationes sedant, mammásque turgentes cohibent. Per se aut cum aceto illita, erysipelata restinguunt. Plinius de eadem re hæc tradit. Oleum Cicinum bibitur ad purgationes vētris cum pari calidæ mensura. Priuatim dicitur purgare præcordia. Prodest & articulorum morbis, duritiis omnibus, vuluis, auribus, ambustis: cum cinere vero muricum sedis inflammationibus, item psoræ. Colorem cutis commendat, capillumq; fertili natura euocat. Semen ex quo fit, nulla animans attingit. Ellychnia ex vua fiunt claritatis præcipuæ: ex oleo lumen obscurū propter nimiam pinguitudinem. Folia igni sacro illinuntur ex aceto: per se autem recētia mammis, & epiphoris. Eadem decocta in vino inflammationibus cum polenta & croco: per se autem triduò imposita faciem purgant. De eiusdem purgatrice facultate manifestiùs hęc scripsit Mesues. Ricinus calidus siccus ordine tertio, Hamech in principio tertij. Pituitam ac interdum bilem valenter purgat deiectione, & vomitu, materias quoque & aquam serosam à iuncturis attrahit. Dantur autem grana eius cocta & trita in iure galli antiqui: conferunt colico dolori, & iuncturarum, vt podagræ, ischiadi: aut coquuntur in aqua casei, aut lac caprinum super ea mulgetur & colatur, & datur hydropicis vtiliter. Oleum autem Ricininum colico dolori à pituita & flatibus confert. Quoniam ventriculo nocet, corrigitur assatione, & si coquendo semen Anisi & Fœniculi addatur. Ricini fructus, inquit Galenus, quemadmodùm expurgat, deterget ac digerit, sic quoque folium, sed vndequaque debilius. Oleum quod ex semine conficitur, tum calidius est, tum tenuiorum partium quam oleum commune: quare potentiùs quoque digerit.

(Margin notes: Li.1. obser. cap.15. — Lib.1. hist. cap.16. — Li.16.c.22. — Li.4.ca.158. — *Vires.* — Li.23.ca.4. — Li.2. purg. cap.18. — Li.7.simpl.)

ELLEBORVS ALBVS. CAP. V.

ἙΛΛΕ΄ΒΟΡΟΣ λευκὸς dicitur à Græcis, à Latinis Elleborus albus, & Verarrum album, Arabibus *Cherbachem*, seu *Charbech Abaid*, Italis *Elleboro bianco*, Germanis *Weißnieszwurtz*, Hispanis *Herba de Balleste*, Gallis *Ellebore blanc* & *Veraire*. Elleborum autem dictum volunt, quòd cibum corporis eripiat, Veratrum quòd mentem vertat. Album à radice vocarunt, quæ cum nigri radice comparata, candida est. Ellebori albi & nigri tantū meminit

(Margin notes: *Nomina* — *Genera.*)

Lib. 25 ca. 5. Li. 4. c. 145. meminit Dioſcorides:& Plinius,Genera prima duo ſunt,inquit,candidum & nigrum. Hoc radicibus tantùm intelligi tradũt plerique. Elleborus albus, vt deſcri-
Forma. bit Dioſcorides,Plantagini ſimilia folia habet,aut Betæ ſilueſtri,breuiora tamen, nigriora & colore rubentia(id de coſtis intelligendum:)caulem palmi altitudine, cauum,quum ſiccari incœperit,corticibus,ſeu tunicis inuolutum,à cuius ſummo, quod Dioſcorides omiſit,alternis pediculis ſurrecti florum thyrſi, vt in Botry, racemoſis floribus onuſti colore albicante viſuntur,quibuſdam in hortis purpureo. Radices ſubſunt numeroſæ,tenues,ab exiguo & oblongo capite Ceparum modo

ELLEBORVS albus, Matthioli.

Lib. 25. c. 5. prodeuntes. Plinius albi folia eſſe tradit Betæ incipiẽtis, (Dioſcorides ſilueſtris) hæc quoque nigriora,& canalium dorſo rubeſcentia. Vtraq; caule palmi,ferulaceo, bulborum tunicis conuoluto:radice fibrata,Ce parum modo.Hęc Plinius, in cuius veteri codice exaratum reperias fimbriata pro fibrata,vt non fibras,ſed fimbrias variè ſectas radices accipiat Cornarius : ſitq; id quod Theophraſtus dixit, πολύῤῥιζον δὲ ὣ μάλα ταῖς λεπταῖς καὶ χρησίμοις,id eſt, multis radicibus,iiſque tenuibus & vtilibus , & Dioſco-
Lib. 4. c. 5. rides, ῥίζαι δὲ ὕπεισι πολλαὶ,λεπταὶ,ἀπὸ κεφαλῆς μικρᾶς , καὶ ἐπιμήκους ὥσπερ κρομμύου συμπεφυκῦαι. Quod autem Plinius habet , Hæc quoque nigriora & canalium dorſo rubeſcenria, facit vt in Dioſcoride legendum ſuſpicetur , μελάντερα καὶ ἐρυθρὰ τὴν ῥάχιν,cùm vulgata exemplaria habeant, ἐρυθρὰ τὴν χροίαν,id eſt,colore rubro. Na-
Locus. ſcitur Elleborus albus in montoſis & aſperis lo-
Tempus. cis. Circa meſſem radices colligendæ.Candidũ
Ibidem. probatur Oetæum , inquit Plinius : ſecundum Ponticum: tertio loco Eleaticum, quod in vitibus naſci ferunt:quarto Parnaſium , quod adulteratur Aetolico. Quæ ſequũtur voces duæ,ex vicino,in vulgatis codicibus,in vetuſto exemplari deſunt. Veratrum album legitimum hic depictum eſſe , tum o-
Electio. mnium conſenſus,tum experimenta infinita & certiſsima comprobant. Optimum habetur,quod mediocriter extẽtum eſt,album,fragile, carnoſum , nec tamen longè modo mucronatum,aut cùm frangitur puluerulentum , tenuem interiorẽ medullam habens, guſtu non admodùm feruens , neque ſaliuam confertim ciens. Huiuſmodi autem ſtrangulat. Primatum Cyrenaicum tenet,Galaticum autem & Cappadocicum candidiora,& puluere quodam obſita celeriùs ſtrangulationem
Vires. mouent. Purgat vomitionibus,varia educens,auctore Dioſcoride:miſcetur colly-
Li. 4. c. 145. riis,quæ claritati oculorum officientia purgare poſſunt. Menſes ducit, & fœtum in vtero appoſitum enecat. Sternutamenta cit:mures interficit cum melle & polenta ſubactum. Carnes ſimul coctum colliquat.Datur ieiunis per ſe, & cum Seſa-
Li. 5. meth. mo,aut ptiſanæ ſucco (Græca habẽt θαψίας χυλῷ, id eſt, Thapſiæ ſucco,ſicuti & legitur in Actuario,pro πτισάνης χυλῷ) aut alicæ,aut aqua mulſa,aut pulte , aut lenticula,aut alia ſorbitione. Pani compinſitur & torretur. Dant aliqui cum copioſa ſorbitione,aut ſucco multo,aut modicum cibum dari præcipientes ſtatim Elleborum offerunt,præſertim iis in quibus ſuſpecta timendáue erit ſtrangulatio , aut corporis imbecillitas imminet:tuto enim ſic peragitur purgatio, quòd nõ intempeſtiuè medicamentum corporibus cibo munitis accedat. Sed etiam balani ex

Elleboro

Elleboro ſubdirę cum aceto, vomitiones eliciunt. De vtroque Elleboro ſimul Galenus & Plinius diſſerunt, quæ proximo capite explicabuntur. Album Meſues mortiſerum eſſe prodidit, quod facile homines ſuffocare poſsit, ideoq; prorſus reiiciendum. Matthiolus tamen ſcribit antiquos Medicos albi Veratri puluere propinaſſe comitialibus, melancholicis, vertiginoſis, inſanientibus, lymphaticis, conuulſis, podagricis, hydropicis, elephanticis, ſed nunc eius vſum exoleuiſſe, quod eius puluis, non ſine periculo dari poſsit, quamuis eius diluto multi abſque incommodo vtantur. Id dilutum ſe melancholicis quibuſdam exhibuiſſe teſtatur, nullo eorum incommodo. In lixiuio decocta eius radix pediculos & lendes necat. Decoquitur in lacte ad muſcas perimendas: cùm enim deguſtauerint, paulò poſt moriuntur. Mures quoque necat & gallinas. Paratur ex earudem radicum ſucco arte quadam præſentaneum venenum, quo quibuſdam in locis venatores ſagittas inficiunt. Id, vt ſæpe in brutis animantibus & pullis gallinaceis ſe periculum feciſſe Matthiolus affirmat, vbi ſanguinem contigerit, facto ſagittæ ictu vulnere, paulò pòſt vulneratum animal interit. Sed id permirum, quod deuoratum id venenum, niſi magna quantitate, nihil ferè incommodi adfert, eoque ipſo veſci venatores affirmât Hiſpani, cum purgationes moliri cupiunt. Quare nihil mirum, ſi ferinæ carnes hoc veneni genere infectæ, nihil comedentibus obſint. Verum vbi facto à iaculo vulnere ſanguini ſe commiſcuerit venenum, nulla alia antidoto ſeruari poteſt animal, quàm deuoratis malis cotoneis. Id quod ſe a Cæſare Ferdinado primum audiiſſe ait. Hac de re Hiſpanus quidam venandi peritiſsimus, rogatus, ita ſcripſit, Celtiberos, ſeu Nauarros ſuccum albi Veratri ſeruare in vaſis corneis, aut fictilibus fuſo lythargyro ſublitis, donec exactè fermenteſcat. Id cognoſci filo intincto, & inſerto acui, ſi rana transfixa moriatur: celerius enim interire animalia cætera cũ ſagittis eo ſucco illitis vulnerata fuerint: venatores ſtuparum eo ſucco imbutarum pugillo ferrum ſagittarum cum haſtulę parte quadam obuoluere, ne humore ſicceſcente vis exhalet: integris viribus ſuccum diu cuſtodiri, ſi mala Cydonia, vbi reponitur, nulla fuerint, quia Cydoniorum odor vim eius obtundat: illam autem reſtitui mixtis vuæ bene maturæ acinis colliſis, aut pipere trito & iniecto: quamuis feris pernicioſum id venenum ſit, occiſarum tamen carnem eſſe teneriorem, ac ſuauiorem, illam præſertim, quæ circa vulnus eſt. Lobellius ſcribit eſſe Ellebori albi differentiam ex vario flore, albo, ſubuiridi, & ex albo rubente in horto Muroni: quod poſtremum ante aliud germinat, foliis etiam maioribus, latioribus & longioribus. Ex horum medio caulis exit tricubitalis, aut amplior, in quo flores non albi, ſed ex atro rubentes ſtellati, quibus ſuccedit ſemen foliaceum alterius æmulatione: paucioribus fibris radix longior donata: cuius peculiari icone opus non eſt, cùm ſola ſit in floribus differentia.

ELLEBORVS NIGER. CAP. VI.

ΕΛΛΕΒΟΡΟΣ μέλας, Μελαμπόδιον, ἔκτομον, πολύρριζον, & μελανόρριζον Græcè dicitur, Latinè Elleborus niger, & Veratrum nigrum, quibuſdam Luparia, Arabicè *Cherbachem*, ſeu *Charbech Aſued*, Italicè *Elleboro nero*, Gallice *Ellebore noir*. Melampodium, auctore Dioſcoride, quòd Melampus caprarum paſtor Prœti filias furore correptas eo purgaſſe, ac ſanaſſe creditur. Recentiores Ellebori nigri ſpecies aliquot faciunt, vt ex ſequentibus perſpicuum fiet. Is, vt depinxit Dioſcorides, folia habet viridia, Platani foliis ſimilia, ſed minora, ad Spondylij folia accedentia, pluribus inciſuris diuiſa, ſed nigriora, ſubaſpera: caulem aſperum: flores albos, purpureos, racematim cohærentes: ſemen Cnici, (in Anticyra Seſamoides vocant,) quo deiectiones moliuntur: radices ſubſunt tenues, nigræ, veluti à quodam capitulo Cepæ ſimili prodeuntes, quarum eſt vſus.

Nomina. L.4.c.146.

Genera. L.6.c.146.

Locus. Electio. est vsus. Nascitur in asperis, editioribus, ac siccis locis. Optimum quod ex huiusmodi petitur terris, vt ex Anticyra. Nigrum ibi probatissimum gignitur. Eligi debet corpulentum & plenum, in quo tenuis sit medulla, acre gustu feruénsque.

Lib.25.c.5. Plinius de eodem hæc tradit. Melampodis fama diuinationis artibus nota est. Ab hoc appellatur vnum Ellebori genus Melampodium. Aliqui pastorem eodem nomine inuenisse tradunt, capras purgari pasto illo animaduertentem, datoq; lacte earum sanasse Prœtidas furentes. Genera prima duo sunt, candidum & nigrū. Hoc radicibus tantùm intelligi tradunt pleriq;. Alij folia nigri Platani similia, sed minora, nigrioráq;, & pluribus diuisuris scissa. Vtrumq; caule palmi ferulaceo, bulborum tunicis cõuoluto: radice fimbriata Ceparum modo. Et aliquantò post. Nigrum alij Entomum vocant, (Dioscorides Ecstomum) alij Polyrrhizon. At verò,

Lib.9.hist. cap.11. vt Plinius in his cū Dioscoride de Elleboro vtroq; consentire, ita Theophrastus dissentire videtur. Scribit enim: ὁ δὲ ἐλλέβορος, ὅ, τε μέλας, καὶ λευκὸς, ὥσπερ ὁμώνυμοι φαίνονται. περὶ δὲ τῆς ὄψεως διαφέρουσιν. οἱ μὲν γὰρ ὁμοίους εἶναι, πλὴν τῷ χρώματι μόνον διαφέρειν. τὴν γὰρ ῥίζαν τοῦ μὲν λευκὴν, τοῦ δὲ μέλαιναν. οἱ δὲ τοῦ μέλανος δ' φύλλον δαφνώδες, τοῦ δὲ λευκοῦ πρασῶδες. τὰς δὲ ῥίζας ὁμοίας, πλὴν τῶν χρωμάτων. οἱ δὲ ὁμοίας λέγοντες, τοιαν δὲ φασιν εἶναι τὴν μορφήν: καυλὸν δὴ ἀνθερικώδη, βραχὺν σφόδρα φύλλον δὲ πλατύσχιστον, ὅμοιον τῷ τοῦ νάρθηκος, μῆκος ἔχον εὐμήκες, εὐθὺς δὲ ἐκ τῆς ῥίζης ἠρτημένον τε καὶ ἐπιγειόφυλλον, πολύρριζον δὲ εὖ μάλα, ταῖς λεπταῖς καὶ χρησίμοις. Id est, Elleborus niger & albus velut homonymi esse videntur. De figura varia sentiunt. Alij enim similes esse aiunt, sed colore tantùm differre: huius enim radicem albam esse, alterius nigram. Alij nigro folium Lauri, albo Porri tribuunt, radices autē similes dempto colore. Qui similes putant, talem eorum figuram esse dicunt: caulem Antherico similem, valde breuem: folium latè fissum, Ferulæ simile, bene longum, statim à radice pendens, & humi sparsum: radices multas prætenues, atque vtiles. Et paulò supra

Cap.10. scripsit Elleborum καρπὸν ἔχειν σησαμοειδῆ, id est, fructum ferre Sesamo similem. Quæ cum Dioscoridis descriptione haud conueniunt, qui nigro Elleboro Platani folia & Spondylij, Theophrastus Lauri tribuit.

ELLEBORVM nigrum, Matth. flore purpureo.

In cap.146. cap.4. Elleb.nig. flore purp.

At si Theophrasti locus is diligentius expendatur, haud alium quàm Dioscorides Elleborū delineasse videbitur. Cùm enim nigri folium ait esse δαφνῶδες, albi πρασῶδες, subaudiendum τὴν χροίαν, vt de colore intelligat. Quid enim ineptius, quid tam graui auctore indignius, quàm Elleboro vlli Porri folium assignare? Cùm autē vtrique Ferulæ folium tribuit, tam absurda comparatio demonstrat locum hunc vitiatum esse, quia veterum nullus Veratri folium Ferulæ folio comparauit. Quare locus sic videtur emendandus. καυλὸν δὲ ἀνθερικώδη, ἢ ὅμοιον τῷ τοῦ ναρθηκος, βραχὺν σφόδρα, φύλλον δὲ πολύσχιστον (vt, vt apud Dioscoridem legitur, πολυσχιδέστερον) μῆκος ἔχον, &c. Id est, caulem Asphodeli, aut Ferulæ similem, sed valde breuem: folium multifissum, &c. Quam lectionem Plinius confirmat his verbis. Vtrumq; caule palmi ferulaceo, &c. Ellebori nigri tria sibi nota esse genera scribit Matthiolus: primum, quod flores fert purpureos: alterum, quod candidos: tertiu, quod herbaceos. Ei, cui flos est purpureus, numerosi sunt

folia

folia,robusta,saturatè virentia,septena simul ex apice canaliculatiq; pediculi prodeuntia,quorū sena,vtrinque videlicet terna in exortu coniuncta sunt:quod medium est,solū,& sine comite est. Caulem habet cubito paulo breuiorem,rotundū, glabrum,ac solidum:flores Rosarum effigie,in purpura albicantes,e quorū medio inter alba quædam capillamenta,octo exoriuntur siliquæ,paruæ,coniunctæ, corniculorum figura,in quibus semen oblongū. Radicibus nititur numerosis, tenuibus,longis,saturatè nigricantibus,tenui intus matrice, a bulboso capitulo, vnde caulis exit,prodeuntibus,amaro acriq; gustu,& qui facilè stomachū moueat,odore insuaui,& ingrato,præsertim cum exenteratæ radices siccescunt. Ab hoc facie nihil distat Elleborus is,cui flores candidi,nisi florum colore. Eandem plantam pro gemino Dioscoridis Elleboro agnoscunt Pena & Lobellius. Niger Elleborus, inquit ille,iam plurimus ex Pyreneis & Alpinis in hortos translatus ineunte Hyeme,vel paulò post brumam flores profert,in candore roseos,interdū albos, nonnunquam purpureos,è pediculis statim a radice ortos,Cyclamini modo.Folia habet in singulis pediculis maiora,breuiora,rotundiora, & retusiora superne, qua duntaxat paululum crenata sunt,ex atro viridia,tenuius crassa,au[illegible] rigida.Radix intexta,& intricata innumera fibrarum nigrarum sobole,eodē fermè superno complexu appēsa,amara valde & ingrata.His reclamat nota vna à Dioscoride posita, nempe florum το χρῶμα βοτρυώδες,[illegible] florum formam [illegible] cohærens.In autē in vero Elleboro sunt primum Rosarū compressarum & nodum reclusarū, deinde expansarum effigie,quæ figura a racemosa multum abest. Quare non βοτρυώδη in Dioscoride periti quidam legendum censent, sed βοστρυχώδη,facili lapsu in tanta nominum affinitate,id est,comæ,siue capill. in modum. Sunt enim βόστρυχες siue βόστρυχοι cirri muliebres,capilli,cæsaries,& plexus muliebris , quē scitè exprimūt in medio florum Ellebori velut Rosarum capillamenta,alba, deinde siliquæ octo paruæ coniunctæ. Præterea caulem τραχὺν,id est,asperum,Elleboro nigro tribuit Dioscorides,qui in nostro glaber læuisq; est,non asper. At τραχὺ etiam rigidum firmumq; exponi posse Pena putat. Tertius Elleborus,quem Matthiolus fœminā,aut Pseudoelleborum appellandum censet, habet folia digitorum nouem instar ad pediculum vsq; dissecta,Aconiti cynoctoni ferè modo, sed lōgioribus diuisuris,nigricantia , vndequaq; serrata, & è longo planoq; pediculo , caua per medium excurrente linea ortum ducentia. Caulem edit vegetum,subasperum:flores cæteris similes, sed herbaceo colore subuirides , quinq; aut plures, emergentibus è medio corniculis acuminatis, & vtrinque compressis,in quibus semen.Radicibus cohæret numerosis,tenuibus,palmā longitudine,ac etiam longioribus, colore nigricāte , ac perinde vt in aliis è cepaceo capitulo enascentibus , odore similiter graui , & sapore amaro,acuto,ac nauseam mouente.Nascitur in montibus & conuallibus.Germinat omnia hæc Ellebori genera Ianuario,ac Februario mensibus,& sæpe germinādo niues perforant : florēt Martio.Dodonæus Ellebori nigri nomine tres plātas complexus,primū genuinum Dioscoridis Elleborū nigrū esse asserit , cui folia aspera,

Elleb. nigr. flore albo.

ELLEBORVS niger III. Matthioli.

Locus.

Tempus.

Elleb. nig. Dodon. Lib 3. hist. cap.26.

nigricantia, in quaternas, aut quinas crenas profundius fissa, Vitis, aut, vt Dioscorides ait, Platani folijs similia, sed minora: caules læues, è quorum verticibus flores aceruatim exeunt in paruis vmbellis, veluti in Scabiosa, dilutè purpurei: deinde semen grano tritici haud absimile: quamplurimæ subsunt fibræ, tenues, longæ, nigræ, ab vno capitulo prodeuntes. Idem Dodonæus alio in libro eundem Elleborum nigrum verum Dioscoridis esse, non Theophrasti, pertinaciùs astruit, eiusque descriptionem ei ad amussim quadrare contendit, caulem asperum illi tribuens, quem illic læuem esse dixerat. Præter formam vires etiam couenire ait. Sed illud hominem torquet, quod scribat Dioscorides semen Ellebori nigri in Anticyra Sesamoides vocari, eiusque ad purgationes vsum esse: ideò hanc lectionem vitiatam esse opinatur. Nam si Sesamoides, inquit, a Sesami similitudine nomen habet, impropriè Veratri nigri semen, non Sesami, sed Cnici æmulum, Sesamoides nuncupabitur. Ex his colligit aliunde hæc verba Dioscoridi accessisse, & fortasse ex Theophrasto translata: scribit enim, ὁ δὲ ἐλλέβορος ἐπὶ ταῦτα τῇ τε ῥίζῃ, καὶ τῷ καρπῷ χρήσιμος. ... ... καθάπερ φασι, τῷ καρπῷ καθαίρουσιν ... ... συ... τοῦτο. Id est, Elleborus ad eadem & radice & fructu vtilis est: siquidem in Anticyra, vt aiunt, fructu eius purgant, qui Sesamo simi[...]m fert. Et aliquantò post, ... ἐν ἀντικύρᾳ τῷ σησαμοειδεῖ ἐλλέβορος ... ὥ τινι καρπὸς ὅμοιος σησάμῳ. Id est, Anticyrenses Sesamoidea [...]borum propinant, cuius fructus Sesamo similis est. Hæc vero non ab alio Dioscoridi adscripta, vt arbitratur Dodonæus, sed ab ipsomet Dioscoride ex Theophrasto mutuo sumpta fuisse non dubito, cùm scribit, καὶ ἐν ἀντικύρᾳ καρπὸς κνικώ[...] αὐτὸν καλοῦσιν οἱ ἐν ἀντικύρᾳ σησαμοειδῆ, χρώμενοι ... πρὸς τὰς καθάρσεις αὐτῷ. Quæ sic v[...] Ruellius. Semen Cnici, quod in Anticyra Sesamoides vocant, quo purg[...] moliuntur. Hæc si rectè intelliguntur, vera sunt, & legitimi Ellebori fruc[...] o[...]mè referunt. Nam fructum Sesamo similem, auctores illi non semen, sed siliquas integras intelligūt, in quibus inclusum semē est Cnico simile: quas similes siliquas in iis Elleboris cōtemplari potes quos depinxit Matthiolus, nō in eo quē D[...]næus legitimū Dioscoridis Elleborū nigrū statuit. Hæc nota, atque aliæ quæd[...]

Hist. purg. Lib. 9. hist. cap. 10. Cap. 14.

ELLEBORVS niger, II. Dodon.

Elleb. nig. II. Dodo.

Elleb. nig. III. Dod. Ca. 105.

in eo desiderētur, illegitimus Dioscor. Elleborus niger habēdus est Sanicula fœmina Fuchs. Astrantia nigra Gesnero. Alteram plantam a veri Ellebori nigri viribus parū dissentient[...] po[...] Dodonæus, quæ a Belgis *Heylichkerstcruyt*, id [...], Herba Christi aut natalitia dicitur, quo[...] me clemētiore ad Domini natalem die floreat, quibusdam Planta Leonis. Huic folia sunt [...], spissa, in septenas, aut octonas partes [...], quarum singulæ oblongæ, acuminatæ, [...] vtrinque à medio sursum versùs serrato: caule carens: flores in pediculis palmum altis è radic[...] erūpunt, magni, primū niuei & venusti, deinde purpurascētes, postremò virentes, cū videlicet è mediis staminibus luteis exortæ siliquæ increuerint, quatuor aut quinque coniunctæ, in quibus semen. Pro radicibus multę sunt c[...] fibræ, nigræ, in quibus medius tenui[...] neru[...] Tertium genus Dodonæus Elleborum nigrum adulterinū cū Fuchsio nuncupat, a [...] *Christuurtz* appellatū, à Belgis *Viercruyt*, quæ vox Herbam ignis significat, quòd quadrupedum [...]tbo,

ELLEBORVS niger III. Dodonæi.

morbo,quẽ [illegible] vocat,medeatur. Superiori quadãtenus ſimilia folia habet,minora, in multa etiã alia nouena ſcilicet diuiſa, anguſtiora,toto ambitu vndequaque ſerrata:caulẽ pedalem,aut maiorẽ,cacumine in ramulos diuiſo, à quibus floſculi deorſum nutãtes depẽdent, minores,coloris ex pallido herbacei: [illegible] aut quinque ſiliquæ paruæ ſuccreſcũt, [illegible] nigrũ & rotundũ continent. Radicis fibræ ſunt tenuiores, [illegible], inter ſeſe implexæ. Enneaphyllo Plinij eſſe quibuſ[illegible] Ennea[illegible],inquit,longa folia nouena habet, caulicæ naturæ. Et Elleborus niger tertius Matthioli,flore herbaceo. Fuchſius Elleborum nigrum genuinũ Dioſcoridi non deſcribit,ſed adulterini genera duo. Prius, Elleborũ nigrum adulterinũ hortẽſem,quod tertium eſſe Dodonæi modo diximus. Alterũ, Elleborũ nigrũ adulterinum ſiluestrẽ,quod Germani *Leuſzkraut*,id eſt, pedicularem vocãt, quod pediculos interimat. Hunc Elleborum inter Aconita receſet, & Lycoctonum primũ appellat in 10 libro Elleborum nigrũ [illegible] facit, proximè deſcripto nõ admodum diſſimile. Caulẽ proceriorẽ habet & craſſiorem: folia minora & anguſtiora, in ſena,vel ſeptena alia diuiſa, ambitu vndiq; ſerrato:flores magnitudine ſuperioris, pallidos: ſiliquas paruas,Seſamo ſimiles,in quibus ſemẽ:radicẽ lignoſam,breuẽ, cũ foliis plurimis & ſubnigricãtib⁹. Naſcitur in montibus aſperis & petroſis, atque inter ſepes. Hyeme aut eius fine floret. Allobroges *Maßitre* vocãt. Tragus Elleborũ nigrũ adulterinũ eundẽ cũ priore Fuchſij poſuit,genuinũ vero longè alium, tenerrimis videlicet foliolis, Abrotoni exigui, vt mox dicemus. Elleboro affines ſunt Elleboraſtri & Cõſiligines, ſic dictæ à ruſticis,quòd in aruis inter Siliginẽ frequẽtiſsimè reperiatur, vel fortaſſe quòd cierent aluum. Matthiolus plantã hic appictã Conſiliginẽ eſſe ſuſpicatur,nõ aſſerit:quoniã nullus tum veterũ, tum recentiorum Conſiliginis notas memoriæ prodiderit. Verùm quia huiuſce plantæ radices per auriculas pecorũ perforatas inſertæ, à pulmonaria,atque aliis morbis ea liberãt, Ellebori nigri modo,ſuſpicio eſt Columellę & Plinij Cõſiliginem eſſe. De hac ſic Columella. Præſens remediũ cognouimus radiculæ,quã paſtores Conſiliginẽ vocãt. Ea in Marſis motibus plurima naſcitur, omníque pecori maxime eſt ſalutaris. Læua manu effoditur ante Solis ortũ:ſic enim lecta maiorẽ vim habere creditur. Vſus traditur talis. Aenea ſubula pars auriculæ latiſsima circũſcribitur,ita vt manãte ſanguine tanquã O literæ ductus appareat orbiculus.

Li. 7.c.9 — Ellebo. ni. adulterinus, Fuch. — Lib. 3 hiſt. cap. 8. In Hiſt. r. purgant. — Lib. 2. c. 135. — Lib. 6. ca. 5.

ELLEBORVS niger adulterinus ſiluest. Fuchſ.

H[illegible] & [illegible]trinfecus, & ex fuperiore parte auriculæ [illegible] factum eft, media pars de- [illegible] eadem fubula tranfuitur, & fa[illegible] foramini præd[illegible]cta radic[illegible] infe- [illegible], quam cum rec[illegible] plaga comprehendit, ita continet vt elabi non poffit. In ea[illegible]d[illegible] inde auriculam omnis vis morbi, peftilenfque virus elicitur: de[illegible] pars, quæ fubula circunfcripta eft, demortua [illegible], & minimæ partis iactura caput conferuatur.

PSEVDOELLEBO-rus,fiue Confiligo Matth.

[illegible] c.a. Plinius. Noftra ætas meminit herbam in Marfis repertam. Nafcitur & in Æquicolis circa vicum Neruefiæ, Confiligo vocatur. Et radix herbæ Confiliginis, quam nuper inuen[illegible]mus, fuu[illegible] qu[illegible] & p[illegible] or[illegible] omnis remed[illegible] præfens eft pul[illegible] v[illegible], vel traiecta [illegible] in auricula. Bibi debet ex aqua, ha[illegible] tique [illegible] afsidue fub lingua. [illegible] aq[illegible]e, c[illegible]us h[illegible] [illegible] pr[illegible]ffa eft, fiue fi[illegible] Confiligo, fiue Pfeud[illegible]lleborus, ad duorum palmorum altitudinem affurgit: cauliculos profert tenues ac molles: folia long[illegible]fcula, tenuia, quadantenus Abrotani: flores Buphthalmi paulo maiores, ex qui[illegible] tula prodeunt o[illegible]nga, mori Ruborum [illegible] radicibus nitentibus nigris, nigro Elleboro [illegible]bus, tenui[illegible] [illegible] & a[illegible]qua[illegible] [illegible]bus. Plurima na[illegible]citur in Boemia præf[illegible]tim [illegible] agro Prag[illegible]nfi. Ea vtuntur illic tum M[illegible], tum pharmacopœi omnes pro Elleboro [illegible] pe[illegible] ad pe[illegible] morbos magno [illegible] ceffu. T[illegible] Ellebor[illegible] perperam effe v[illegible] dixerus, alij Elleborum ferulaceum Theophrafti. Sed iam oftendimus Elleborum Theophrafti à Diofcoridis E[illegible]ro diuerfum non effe. Gefnero Sefam[illegible]oid[illegible] nus eft hæc planta, Dod[illegible]næo & A[illegible] Buphthalmum. Ellebor[illegible]rum, fiue Confi[illegible]nem geminam tradunt P[illegible]na & Lob[illegible] [illegible]ximam, quæ in fegetibus reperitur pafs[illegible] Biturigas, & varijs aruis V[illegible] (B[illegible] vocant) Galliæ Aquitanicæ & N[illegible] iuxta Ladum amnem Monfpelio vi[illegible] piofo prouent[illegible] foliorum fiorumq;. Caul[illegible] producit fefquicubitales geniculatos, fquamofos, ex viridi nigricante vel atra, in alas multas [illegible] uifos, quæ denfa folia fulciunt, fingulæ fep[illegible] leuiter crenata, digitata, Lupini, Platani, vel Viticis di[illegible]fura & figura, fed longiora, craffa, nigra, odore & fapore ferè Laureolæ. Porrigu[illegible] inde multiplices pediculi, qui in flores h[illegible]baceos, vel buxeos, pallentes, rugofos [illegible] explicantur. Deinde fuccref[illegible]unt corniculamembranofa, pallentia, quadamtenus Aquilegiæ: femen teres, atrum, oblongum, grano Tritici minus, [illegible]

ELLEBORASTER maximo flore & femine prægnans.

nus,recludentia Sole Arietem ingresso. Perennis bruma frigidis im etiã Sepren-trionalibus perstat,florétque Christi natalibus ferè. Altera Consiligo minor est tota,paucioribúsque caulibus,& foliis,sed maioribus & latioribus nigris, serratis. Hæc nihil aliud est quã Elleborus niger Matthioli flore herbaceo, Consiligo Ruellij,Sesamoides Cordi,Elleborafter Belgarum Lobellio. Annotat Pena nostra memoria pharmacopœos vtraq; Consiligine vsos fuisse Ellebori nigri penuria & ignoratione, nonnullos etiam quod verum Elleborum nigrum esse sibi persuasissent: quæ tametsi ad illum non parum accedunt, tamen ei neutiquam tutò in vsu medico substitui posse. Superest vt Ellebori nigri vires explicemus. Purgat, inquit Dioscorides,(legendum τὴν κάτω κοιλίαν ex Plinio, Purgat per inferna. Pituita & bilem detrahit datus per se,aut cum scammonia, & tribus obolis,siue ... salis:decoquitur etiam cum lente & iusculis, quæ purgationis causâ sumuntur. Prodest epilepticis,melancholicis, insanientibus, arthriticis & resolutis. Menses inditus trahit,partus enecat,purgat fistulas impositus,& post tertium diem exemptus. Item contra grauitatem auditus in aurem immittitur, ibique in alterum, aut etiam tertium diem esse sinitur. Scabiem sanat illitus cum thure,aut cera, & pice, cedrinoq; oleo:vitiligines,impetigines,lepras ex aceto sanat: coctus cũ aceto dolorem dentium collutione mitigat:erodentibus medicamentis commiscetur: ex eo,farina hordeacea & vino vtile fit hydropicis cataplasma. Consitus prope vitiũ radices,vinum purgatorium efficit. Ipso domos respergunt,expiandi vim habere putantes:quare cum effodiunt,stantes Apollinem & Æsculapium precantur, vitantes aquilam,aduolare enim non sine periculo aiunt, quia mortem adfert auis, si Ellebori effosionem conspexerit. Celeriter autem effodere oportet, quoniam capitis grauitas ex odore oboritur:quapropter qui effodiunt,ad id arcendũ Alliũ edunt,& vinum bibunt,ita nulli noxæ oportuni redduntur. Emedullatur Veratri albi modo. De vtriusque Ellebori vsu multa præclarè à Plinio literis mãdata sunt. Nigrum,inquit,purgat per inferna. Candidum autem vomitione, causasq; morborum extrahit,quondam terribile,posteà tam promiscuum,vt plerique studiorũ gratia ad peruidenda acrius quæ commẽtabantur,sæpius sumptitauerint. Carneadem respõsurum Zenonis libris, Drusum quoque apud nos Tribunorum popularium clarissimum,cui ante omnes plebs stans plausit,optimates verò bellũ Marsicum imputauere,constat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra insula. Ibi enim tutissimè sumitur, quoniam sesamoides admiscent. Farina eorum per se,& mista radicula qua lanas diximus lauari, sternutamentum facit, amboq; somnum discutiunt. Nigrum medetur paralyticis,insanientibus, hydropicis,dum citra febrim,podagris veteribus,articulariis morbis. Trahit ex aluo bilem pituitasq;. Ex aqua datur ad leuiter molliendam aluum, plurimùm drachma, modicè quatuor obolis. Miscuere aliqui & scammoniam, sed tutiùs salem. In dulcibus datum copiosius periculum infert, oculorum caliginem fotu discutit: ob id quidam & inunxere trito. Strumas,suppurata,duritias concoquit & purgat: item fistulas tertia die exemptum. Verrucas tollit cum squama æris, & sandaracha. Hydropicorum vẽtri imponitur cum farina hordeacea, & vino. Pecorum & iumentorum pituitas sanat,surculo per aurem traiecto,& postero die eadem hora exempto. Scabiem quadrupedum cum thure,aut cera ac pice. Album optimũ quod celerrimè mouet sternutamenta, sed multò terribilius nigro, præcipuè si quis apparatus poturorum apud antiquos legat,contra horrores,strangulatus,intempestiuas somni vires,singultus infinitos aut sternutamenta, stomachi dissolutiones,tardiores vomitus,aut longiores,exiguos,aut nimios. Quippe alia dari solita,quæ concitarent vomitiones,ipsumq; Elleborum extraherent medicamentis, aut clysteribus,sæpe etiam sanguine venis emisso. Iam verò & cũ prosperè cedit,

Consiligo Belgarum.

Vires. Li.4.c.146.

Lib.25. c.5.

terribili visu variis coloribus vomitionum,& post vomitiones obseruatione alui, balnearum dispensatione,totius corporis cura, antecedente omnia hæc magno terrore famæ. Namque tradunt absumi carnem si coquatur vna. Sed antiquorum vitium erat,quod propter hos metus parcius dabant:cum celerius erumpat, quo largiùs sumitur.Themison binas non amplius drachmas dedit: sequentes & quaternas dedêre,claro Herophili præconio, qui Elleborum fortißimi ducis similitudini æquabat Concitatis enim intus omnibus,ipsum imprimis exire. Præterea mirum inuentum est,quod incisum forficulis,vt diximus,cribrant: cortex remanet:hunc inaniunt:medulla cadit:hæc in nimia purgatione data vomitiones sistit. Cauendum est felici quoque cura,ne nubilo die detur:quippe impatibiles cruciatus existunt. Nam Æstate potiùs quã Hyeme dandum, non est in dubio. Corpus septem diebus ante præparandum cibis acribus,abstinentia vini, quarto & [illegible] die vomitionibus,pridie cœnæ abstinentia. Album & in vino dulci datur,aptißimè verò in lacte,aut pulte. Nuper inuenere dissectis Raphanis inserere Ellebo[illegible], rursúsq; comprimere Raphanos,vt transeat vis, eoq; lenimento dare. Reddi post quatuor ferè horas incipit. Totum opus septenis peragitur horis. Medetur ita morbis comitialibus,vt diximus,vertigini,melancholicis,insanientibus, lymphaticis,elephantiæ albæ,lepris,tetano,tremulis,podagricis, hydropicis, incipientibúsq; tympanicis,stomachicis,spasticis, cynicis, ischiadicis, quartanis q[illegible] non desinant,tußi veteri,inflationibus,torminibus redeuntibus. Vetant d[illegible] nibus & pueris:item mollis ac fœminei corporis,animiue,exilibus,aut teneris, & fœminis minùs quàm viris.Item timidis, aut si exulcerata sint præcordia, vel tumeant,minimév̀e sanguinem excreantibus,causariis vel latere, vel faucibus. Me detur extra corpus eruptionibus pituitæ cum axungia salsa illitum : item [illegible] tioni veteri. Mures polentæ admistum necat. Galli sagittas in venatu [illegible] tingunt,circuncisóq; vulnere teneriorem sentiri carnem affirmant. Mu[illegible] necantur albo trito,& cũ lacte sparso. Eodem & phthiriasis emendatur. Hæc [illegible]

Li.6.simpl. Elleboro Plinius. Elleborus vterque tum albus,tum niger,inquit Galenus, [illegible] gentis simul & excalfacientis est facultatis.Quamobrem ad alphos, impet[illegible], scabies,leprásque accommodi sunt.Quinetiam niger si in fistulam call[illegible] immissus fuerit,duobus tribúsue diebus callum detrahit. Dent[illegible] aceto colluentibus. Sunt autem in tertio ordine excalfacientium & de[illegible]

Li.5. meth. Porrò niger gustu calidior est.candidus,subamarus.Veratrũ album,inqu[illegible] rius,varios humores vomitione educit : datur ieiunis per se, & cum Se[illegible], Thapsiæ succo,halica, aqua mulsa, lenticula aut sorbitione quapiam. No[illegible] exiguo cibo anteà exhibito Veratrum offerunt, iis potißimùm quibus strangulationis suspicio imminet,aut corporis imbecillitas adest. Siquidem in iis q[illegible] assumunt purgatio periculo vacat,quòd medicamentum citra mediũ co[illegible] non apponitur. Quin & glandes ex eo sedi inditæ, vomitiones cient. Veratrum nigrum atram bilem & flauam vndique ex corpore trahens, deorsum pellit, non tamen cum difficultate:quocirca ipsum in febribus circuitu redeũtibus & diu[illegible] nis exhibemus. Datur etiam furore percitis,altera capitis parte dolẽtibus, & quos cephalæa diu infestauit. Est autem longè omnium aptißimum intestinis, vtero, vesicæ medicamentum purgans exhibentibus. Maxima eius vis est educendi peculiariter si quid permixtũ est sanguini,quod ipsum vitiare poßit : quare & i[illegible] tussis arquatis commodum est, & asperitudinibus quæ in summa cute exoriuntur, qualis est lepra,impetigines,& id genus alia: quin & elephantia laborantibus est accõmodatum. Modus exhibitionis sunt scrupuli tres,paulo plus minusve,tenuiu fibrarum è radicibus pendentium,in aqua paululùm maceratarum, deinde cortice detracto,& in vmbra siccato,proiectáque tenui quæ ipsi subest medulla. Datur

ex p[illegible]

ex paſſo & in oxymelite:verũ ſuauitatis gratia quadã ex odoratis ſeminibus ſunt inſerenda.Si verò efficaciorẽ cupis purgationẽ,ſcamonij pauxillùm adiicito.De vtriuſq; etia vſu diſtinctè admodũ ſcripſit Meſues his ferè verbis.Elleborus duplex albus & niger, ideḗq; albo ſalubrior: quam & albus ſymptomata terribilia minatur: niger autẽ corpus incolume,& velut iuuenile tuetur. Calidus eſt & ſiccus ordine tertio,tenuat,terget,reſoluit,carnẽ vlceribus ſuperexcreſcentẽ exedit. Adde quod ſi ad arboris alicuius radices creſcat,fructus ipſius purgatorios reddit. Albus calidus ſiccus in medio tertij, ſimiliter terget,mordet: ſed vomitu multo purgat, & ſternutameta valenter mouet.Vitandus autẽ hic eſt,quod ſtranguler.Niger autem omnium conſenſu ſumendus,præſertim caſtigatus natura & arte:ſolis robuſtis & animoſis dandus,& Vere ipſo.Datus autẽ quando & cui conuenit, temperamẽtum melius:ob id mores quoq; probatiores reddit, & corpus incolume ac velut iuuenile efficit.Hæc enim propria ipſius ſunt opera. Corpus enim totũ excremẽtis corruptis expurgat,clementer ac ſine moleſtia vacuat bilẽ vtramq; & pituitã: ſanguinẽ proinde puriorẽ reddit,attrahẽdo ſcilicet excrementa in venis miſta, nõ a ſolis cauitatibus partiũ,ſed a toto corpore, & a remotis partibus,& cute ipſa. Ad cerebrũ quoq; purgandũ,& caput totũ,& ſenſuũ inſtrumẽta,& neruos & viſcera,& veſicã & vterũ eſt efficaciſsimus:cerebri quoq; affectibus, vt cephalalgiæ,hemicraniç,maniæ,melãcholiæ,vertigini,epilepſiæ,paralyſi,aquæ in oculos defluxui apertè cõfert,iuncturarũq; quoq; morbis,vt nodis, & tumoribus ſchirrhoſis, ſtrumis eriã. In ſumma eſt velut Theriaca,& per antonomaſiã medicina cacri,elephatię, herpetis, eryſipelatis,exãthematis,phagedęnarũ.Puluis quoq; tenuiſsimus Ellebori nigri viſum roborat.Acetũ quoq; cum hoc decoctũ, auri inſtillatũ tinnitui cõfert, & auditũ roborat.Idẽ acetũ,ſi os colluatur,dentiũ dolori confert:prætereã ſplenis affectibus,febribus diuturnis,quartanæ biloſæ,reliquis affectibus melancholicis ſana tu contumacibus:vrinã & menſes mouet:corporis colorẽ & odorẽ bonum efficit, ac etiã oris. Cutis affectus,alphos vtroſq;, quouis vtẽdi modo ſanat:ex aceto affrictus cuti,eius fœditatem & panos delet. Albus autẽ vomitu immodico & violẽto ſymptomata excitat horrẽda:foris autẽ affrictus cutis vitia,ſcabiem,impetiginem, lentigines valenter iuuat.Vterq; autẽ fiſtulis & vlceribus putridis ac malignis medetur.Albus autẽ quia huius tẽpeſtatis corporibus eſt moleſtus,quin & velut venenum præſertim ſuffocans vitatur.Nigri autẽ virtus ad noſtra vſq; tẽpora eſt tolerabilis,licet etia difficilis. Sanis etia corporibus Elleborus eſt moleſtus,inquit Hippocrates.Arte autẽ & induſtria noſtra caſtigatũ quãdo, & cui conuenit rectè pro...mus,agitq; ſalubriter.Filius autẽ Zezar manna melli ſimili,tepida, quantitatẽ ...rticis radicularum Ellebori aptam horis octo macerat,colatũ dat, in quo virtus ...ẽ Ellebori. Idẽ fit in melle vuæ paſſæ aut iure gallinarũ vel carnium,aut oxymelite,aut vino dulci,aut condíto,aut ſyrupo,aut ſapa aliqua, ſuperaddentes polentam vel orizam,aut pultem, & ſorbẽdum ita datur. Sunt qui in radicem Raphani perforatam Ellebori fibras immittũt die vno,poſtridie fibris ablatis dant Raphanum Ellebori vires habentem. Daucus item & piper longum, aniſum,petroſelinum, hyſſopus,ſuccus Calaminthæ, origanum, ſuccus Cyrenaicus efficaciorem ipſum reddunt: & præter hæc Epithymum,Polypodium, ſal Indus & ſimilia:ſeſe enim hæc confirmant. Ex hoc catapotia formauit Haly ad affectus melancholicos,elephantiam, alphos nigros contumaces efficaciſsima, quæ recipiunt Hieræ picræ drach. duodecim, Ellebori nigri,Polypodij ana drach. quinque, Epithymi, Stœchadis ana drach.ſeptem,agarici,lapidis Cyanei,ſalis Indi, Colocynthidis ana drach. tres. Dantur tutò a drach. vna ad aureos duos. Vtriuſque autem Ellebori virtutem ex corpore deturbat mulſa, decoctum vuarum paſſarum,aut hordei, aut gallorum,aut gallinarum,cum oleo nucum,vel amygdalarum dulcium,vel ſimili:

Lib purg. cap. 30.

puluerem verò Ellebori sumere tutum non est. Datur autem a siliquis sex ad tertiam drach. vnius, vel vsque ad drach. vnam.

TITHYMALI. CAP. VII.

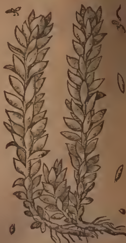
Nomina. ΙΘΥΜΑΛΟΣ & Τιθύμαλον Græcis, Latinis Lactaria herba, Lactuca marina, & Lactuca caprina, Mauritanis *Xanxer*, & *Ethulia*, Italis *Tuhimalo*, Germanis *Wolffs milch*, Gallis *Tithymal*, vel, *Herbe au laict* dicitur. A' succo lacteo, quo turgent species omnes, nomen commune inditum Tithymalis, vel per diphthongum potius Tithoimalis, quòd mammam siue papillam vberis exitiosam siue virosam, non inscitè quis interpretetur: τιθὸς enim mammam, μαλὸς exitiosam significat. Similiter Lactariæ ob commune omnibus lac vocitatæ: atque ob eandem causam Lactuca, quod ex hac herba haud secùs atque ex Lactuca secta lac fluit: caprina, quod capræ Tithymalis vescantur.

Genera. Septem sunt Dioscoridi & aliis veteribus Tithymalorum genera. Sed plura hodie a recentioribus sunt obseruata. Primus Dioscoridis Tithymalus est mas, Characias, id est, vallaris cognominatus, quòd vallis septísque muniendis idoneus sit, à quibusdam Cometes, aut Amygdaloides, aut Cobius nominatus. Secundus femina, Myrtites, aut Myrsinites, id est, Myrtifolius, à Myrti foliorum figura, aut nucibus, quibus similem fert fructum, Caryites. Tertius Paralius, id est, marinus, quòd in maritimis nascitur: quidam Tithymalida, & Mecona, id est, Papauer nuncupauerunt. Quartus Helioscopius, hoc est, Solem aspiciens, qui a eius coma ad Solis cursum circumagitur. Quintus Cyparissias, a Cupressi foliorum similitudine. Sextus Dendroides, quod ad arboris magnitudinem crescit. Septimus Platyphyllos, id est, Latifolius à foliorum latitudine. Plinius eadem & totidem genera recenset: Theophrastus tria tantùm, Paralium, Marem, & Myrtiten, vt *Lib.16.c.8. Lib.9. hist. cap.11.*

Forma. *Li.4.c.159.* mus. Characiæ caules, vt delineauit Dioscorides, cubitum excedunt, rubri, ac &

CHARACIAS, Matth. secundus, Dodonæi.

TITHYMALVS Myrsinites seu fœmina, Matth.

albo

TITHYMALVS Myrſinites melius expreſſus.

TITHYMALVS Paralius, Matthioli.

albo ſucco pleni: folia circa ramos, Oleæ ſimilia, ſed longiora, & anguſtiora. radix [illegible] [illegible]. In ſummis caulibus coma eſt, q[illegible] [illegible] virgulæ, & ſuperficie [illegible] pal- uibus ſimiles, in q[illegible]. Naſcitur [illegible] aſperis & montoſis. Myrſinites [illegible] Daphnoidi eſt, foliis ſimilibus Myrto, m[illegible] bus, firmis, in cacumine acutis & [illegible]. [illegible] menta a radice mittit palmi altitudine: fructu [illegible] alternis annis nuci [illegible], mordaci guſtu. Naſcitur & hic in aſperis. Paralius naſcitur in maritimis, ramos habet palmi altitudine, [illegible], a radice, circa quos folia ordine [illegible], oblonga, Lini foliis ſimilia. caput in ſummo rotundum, in quo ſemen velut ervum, colore varium, flores albi. Totus autem frutex & radix ſucco albo tingitur. Helioſcopius Portulacæ folia ſimilia habet [illegible] ramulos emittit a radice [illegible], tenues & rubentes, lacteo ſucco plenos: caput eſt Anethi ſpecie, & ſemen velut in capitulis. Huius coma cum Sole circumagitur, vnde Helioſcopij nomen accepit. Naſcitur maxime in ruderibus, & circa oppida. Colligitur ſuccus & ſemen, vt aliorum. Cypariſsias caulem profert dodrantalem, vel maiorem, ſubrubrum, ex quo folia oriuntur Piceæ foliis ſimilia, teneriora tamen & rotundiora, & in totum Piceam naſcentem æmulantia, vnde nomen traxit. Candido ſucco madet. In petris naſcitur. Tithymalus Dendroides cognominatus, in cacumine amplus & largam ſpargens comam, ſucco prægnans, ſubrubentes ramos habet, circa quos folia Myrto tenui ſimilia, ſemen Characiæ ſimile. Platyphyllos Verbaſco ſimilis eſt. Plinius eadem genera iiſdem ferè verbis deſcripſit. Tithymalum noſtri Herbam lactariam vocant, alij Lactucam caprinam, narrantque lacte eius inſcripto corpore, cum inaruerit, ſi cinis inſpergatur, apparere literas: & ita quidam adulteras alloqui maluere, quàm codicillis. Genera eius multa. Primus cognominatur Characias, qui & maſculus exiſtimatur, ramis digitali craſſitudine, rubris, rugoſis, (repone ſuccoſis ex veteri codice) quinque aut ſex, cubitali longitudine, a radice foliis pendulis, in cacuminibus coma Iunci. Naſcitur in aſperis maritimis. Alterum genus Tithymali Myrſiniten vocant, alij Caryiten foliis Myrti, acutis & pungentibus, ſed mollioribus, (maioribus, non mollioribus, vetus codex habet) & ipſum in aſperis naſcens. Tertium genus Tithymali Paralium vocatur, ſiue

Locus.

Lib.26.c.8.

Tithymalis,

TITHYMALVS helioscopius, Matthioli.

TITHYMALVS Cyparissius, Matthioli.

TITHYMALVS dendroides, Matthioli.

Tithymalis, folio rotundo, caule [illegible] ramis rubentibus, semine albo. Qua[illegible]nus Helioscopium appellant, fo[illegible]is Por[illegible] ramulis stantibus a radice quatuor aut [illegible] rubentibus, semipedali altitudine [illegible] Hoc circa oppida nascitur semine al[illegible] bis gratissimo, quod colligitur incip[illegible] Nomen accepit quoniam cap[illegible]a c[illegible] cumagat. Quintum C[illegible]parissiam voc[illegible] pter foliorum similitudinem, caule ge[illegible] triplici, nascentem in campestribus. Se[illegible] typhyllum vocant, alij Corymbiten, al[illegible] gdaloidē à similitudine, nec vllius la[illegible] folia. Septimum Dendroides cogno[illegible] Cobion, alij Leptophyllon, in pe[illegible] copiosissimum ex omnibus maxi[illegible] in veteri codice legitur) cauliculis ruben[illegible], & semine copiosissimum. Hactenus [illegible] Dioscorides Characiam Cobion ap[illegible] fuisse scripsit, quam appellationē Plinius Den-droidi attribuit: item ille Characiam A[illegible] loidē vocari, Plinius Platyphyllon. T[illegible]ra stus de tribus generibus hæc [illegible]teri[illegible]ndauit:

Lib. 9. hist. cap. 12. τῶν δὲ τιθυμάλων μὲν παράλιος καλούμενος κόκκος, φύλλον [illegible] περιφε[illegible]ς, καυλ[illegible] ὅλον μέγεθος ὡς τῆς σπιθαμῆς, τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. ὁ [illegible] καλούμενος τὸ μὲν φύλλον ἐλαιῶδες ἔχει, τὸ δὲ ὅλον μέγεθος [illegible] σπιθαμιαῖον. [illegible] μυρτίτης καλ[illegible] τι[illegible], λευκός, τὸ μὲν φύλλον ἔχει καθάπερ μ[illegible] πλὴν ἀκανθῶδες ἐπ' ἄκρου, [illegible]

TITHYMALVS dendroides, Dodon. ex Codice Cæsareo.

TITHYMALVS leptophyllos, Matthioli.

ἀφιεισιν ἐπὶ γῆς, ὡς σπιθαμιαῖα. ταῦτα δὲ οὐχ ἅμα φέρει τὸν καρπὸν, ἀλλὰ παρ' ἔτος, τὰ μὲν νῦν, τὰ δ' εἰς νέωτα, πεφυκότα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης. φιλεῖ δὲ ὀρεινὰ χωρία. ὁ δὲ καρπὸς αὐτοῦ καλεῖται κάρυον. Id est, Ex Tithymalis est Paralius, granum vocatus, folio rotundo, caule tota magnitudine palmum attingente, fructu candido. Qui mas vocatur folio est Oleæ, magnitudine duos cubitos æquat. Myrtites, qui Tithymalus albus dicitur, folia habet Mytti, nisi quod in cacumine spinosum est, farmenta parua per terram emittit, palmi longitudine, quæ non simul, sed alternis annis fructum ferunt, alia hoc anno, alia proximo, exorta tamen ab eadem radice: fructus Nux vocatur. Matthiolus hæc Tithymalorum genera depinxit, Characiam, Myrsiniten, Paralium, Helioscopium, Cyparissiam, Dendroiden: Platyphyllum vulgaris notitiæ prætermisit, & alium, cuius Dioscorides non meminit, Leptophyllon addidit, quo Leptophylli nomine Plinius Dendroiden nuncupauit. Cap.159. lib.4. Pena affirmat Characiam Matthioli, Tithymalum Platyphyllum esse. Est enim longioribus, latioribúsque foliis quàm cęteri, ramis sesquicubitum & cubitos duos altis, alioqui Dendroidi assimilatur. In Narbonæ, Gallicæ Prouincię, Lugdunensis præfecturæ, & aliis plurimis Galliæ & Germaniæ siluosis, & fluentorum ripis, nihil frequentius. Floret Maio & Iunio vnicaulis sæpius, eoq; Dendtoidi affinior. Characiam verò huic Platyphyllo admodum similem, sed minorem caule & foliis, ait Pena frequentiorem etiam esse in Germania, & Aureliæ vicinis siluosis, quàm calidiori solo, nullibi quàm in Anglia copiosiorem: primo Vere florere, caulésque complures à radice lignosa, fusca, rubentes mittere, in quibus folia multò minora, purpurascentia, amygdalinis similia, quam Paralij maiora: luteolos flosculos, ex quibus deinde per Iunij messes oriuntur triangulares siliquæ, in quibus terna grana, paulò superiùs quàm sint concaua folia, quę pertransseunt vmbellarum ramuli. Dodonæus in Historia purgant. Characiæ species quinque constituit. Primus caules profert cubitales, teretes & rubentes, folia tenuia, oblonga, angusta & longiora, maioráque quàm Oleæ, sed amygdalinis angustiora, com

TITHYMALVS Characias primus, Dodon.

TITHYMALVS Characias quartus, Dodon.

ra, comam in cacumine largam, & Iunci [illegible] modo effusam, quæ concaua quædam sursum spectantia profert, vasculis siue acetabulis similia, ex quibus flosculi sublutei: deinde triquetra exeunt capitula, parua, in quibus semina: radix dura fibras multas habet. Monspeliensibus Amygdaloides dicitur, in agro Monspeliensi ad crepidines Ledi amnis cis pôtem Castri noui, item Lugduni ad Athenæum cœnobium in peninsula, Aureliæ, Biturigibus, & alibi in Gallia plurimus: folio Characiæ Anglici, sed longiore, molliore, & longe ma[illegible] or, [illegible] ore magisque sparsa [illegible] œrura, pelrara coma . [illegible] brata. Est Clusio Characias legitimus D[illegible] ridis, cui [illegible] nigrum tribuit, no[illegible] luteum aut pa[illegible]. [illegible] st al[illegible] ra Characiæ species, [illegible] lus sup[illegible] iori [illegible] lis, sed d[illegible] bu[illegible] :caules quoque nonn[illegible] il tam[illegible] nus rubent: coma [illegible], & q[illegible] hanc [illegible] ert caulis, foliis haudquaq[illegible] p[illegible] oris exuitur: illius enim comam pe[illegible] facientis folia fere semper defluunt [illegible] va[illegible], flores, semina, & radices satis conueniunt. Hic est Characias Matthioli. Ad hoc ge[illegible] nere videtur, non caulibu[illegible] rubes, [illegible] Tithymal[illegible] s. Caules ei teretes sunt, [illegible] bito sæpe altiores, folia quoque oblon[illegible] sta, a'bida, tenuique lanugine pubescentia: [illegible] be'la contractior: flosculi parui, lutco[illegible]: [illegible] na trigemina in acetabulis, vt aliorum. T[illegible] malus Characias quartus Dodonæi [illegible] militer longis, angustisque, pauloqu[illegible] aut secundi minoribus, etiam albica[illegible] minimum lanuginosis, vmbella ex vi[illegible] tea, quę, priusquam explicetur, oblong[illegible] ctus, veluti amygdalæ, rudiment[illegible] eiusdem tamen cum reliquis foliis coloris[illegible] culi & semina aliorum similia: radix a[illegible] mittitur Est Myrsinites altera, & Tu[illegible] A[illegible] xandrinũ quorundam multò tamen cog[illegible] rem Characiæ quàm Myrsiniti puta[illegible] Belgæ, inquit Lobellius, quamuis priusquam vmbellas pandat, suprema folia proferat occ[illegible] la, quæ veluti nucem amygdali adumbrare videntur, vt diximus: foliis enim est pallidi[illegible] bus, Characiæ æmulis, sed minoribus angustioribúsque: fructus & flores luteos herba[illegible] eos ceterorum Tithymalorum ritu fert. E Narbonensi agro & Gallica Prouincia in hortis Belgicis colitur. Quintus Dodonæi Characias, nobis est Tithymalus Myrsinites serratus, de quo mox dicemus. Matthioli Myrsinites habet folia circa caulem totum crassa, acuta, Myrto similia. Ide Paralium nasci ait in maritimis ra[illegible],

Senen[illegible]

TITHYMALVS paralius, Dodonæi & Penæ.

Senensibus, Argentario promontorio, & in toto illius regionis tractu, item in Aquileiensi agro esse frequentissimum. At Pena Paralij & Myrsinitæ effigies a Matthiolo propositas esse commentitias, neque ex plant[illegible] ipsis expressas ait, Paraliumque, nusquam, nisi sabuloso sterilique litorum solo mediterranei, occidui, & Germanici maris, copiosè prouenientem, des[illegible] bi, virgis a radice rectis, rubellis, tactui g[illegible] nosis: foliis densè stipantibus, subnigris, [illegible] tioribus: flosculis ex herbaceo luteo[illegible] mis pediculis circinata foliola media [illegible] bus, neq; vmbellam efforma[illegible]s, & semen ed[illegible] us tricoccum, [illegible] Lathyri d[illegible] dissimile, minus & c[illegible]: intus esse tri[illegible] medullosa grana: radice simplici, prolixa, l[illegible]. Eundem Paralium de[illegible] ipsit & pinxit [illegible]odonæus in Histo.[illegible]pium. Pena [illegible]oscori- Lib.3.c.29. dis Myrsiniten, id est, [illegible] um, siue fœminam, siue repentem Tith[illegible]m, proxima Paralio [illegible]acie esse scribit, sed breuioribus, pedalibus, pinguioribus surculis humi repere, quos folia prorsum Chamælææ, latiora Myrti, vel Rusci, mucronata, crebra stipant, vt Paralium, pallidè virentia, & in summo magis sparsa, Sedi maioris aut Laureolæ ambitu, è quo trans folia concaua & vmbilicata sparg[illegible]ntur quaterni aut quini pediculi, qui Iunio & Iulio flores luteos herbaceos, p[illegible]llos, m[illegible]sos ferunt, & semina triquetra Parali, Augusto matura, maiora, quę

TITHYMALVS helioscopius, Dodonæi.

TITHYMALVS paralius, Dodon. ex Hist. purgant.

etiam tribus constans lateribus,& in trigonas valuulas dehiscunt,quæ singulę singula grana,teretia, oblonga, fusca concludunt, medulla alba, acri, non ingrata. Hunc,inquit, Angliæ, Belgii, Franciæ horti sæpius alunt, nec alibi natum vidi. Eum certè multò melius pinxit Dodonæus, additis flore & capitulis affabre expressis. Idem in Historia purgantium Paralium diuersum à Matthioli Paralio exhibuit, & ab eo,quem ex Historia stirpium monstrauimus. Illi cauliculi quini fin a ve assurgunt, cubitales, tenues, dilutè rubentes, quos multa per ia, angusta, oblonga vestiunt foliola,instar ..., sed candida densioraq;: rotundæ, sed ... amplæ in cacuminibus vmbellæ, in quibus ... & semina perinde vt aliorum. Tithyma... lioscopius,inquit Matthiolus, vulgaris n... est: nascitur enim passim prope vrbium & oppidorum mœnia,in agris cultis & incultis, h... tis & collibus. Dodonæus & Pena eundem ... lioscopiu depinxerunt,qui Germanis *Sonneuvende-vuolfsmelk*, Belgis *Croonkens cruyt*, Ga... *Reueille matin* dicitur,omnib⁹ familiaris & no... foliis Portulacæ, minus crassis, ambitu non ... hil crenato: caules paruos,pedales, teretes, ... humum flexos, quaternos & quinos cing... bus: floribus ex luteo in pallidum langu... bus,in vmbellam collectis:semine cæteris s... li.Sed Narbonæ, vbi maturuerit, adeo spi... vaporoso turget, vt in solo relictum qua... moueat, exiliat, mediúmque crepet, pu... grato sit spectaculo, quéadmodum & Ta... cis semen. Hæc Pena.Cyparissias,inquit ... thiolus, ea est planta,quam Esulam m... perperàm vocant Itali, cuius pro om... T... malo inualuit vsus.Ab hoc multum diff... parissias Dodonæi in Histo. purgant. & ... quem ipse in Historia stirpium depin... enim foliola sunt oblonga quidem, se... peta... gusta, & quam Esulæ minoris angustiora, ... ad Piceæ folia accedentia, molliora ta... tenuiora: cauliculus nonnihil rubet, d... altior,ramulos effundit complures, in quo... medio vmbella cum acetabulis purpurasc... bus:floribus seminibusque perpusillis: rad... fibrata.Idē videtur esse, qui Leptophyllos Matthioli: cacuminibus tamen differunt. Huius species quędam minor reperitur, auctore etiam Dodonæo, palmum duntaxat alta, tenuibus cauliculis, oblongis & angustissimis foliolis, vmbella exigua, flosculi luteolis, seminibusq; minutis. Matthiolus Dendroiden vidisse ait extra Terracinam,agri Neapolitani ...bem,inter ...

TITHYMALVS Helioscopius, Dodonæi.

TITHYMALVS Cyparissias, Dodonæi.

ter saxa antiquissimi specus, plantæ arborescentis effigie, & in Tergestino litore, non procul à Timauo fonte in saxosis quibusdam rupibus arborescens, Anguillara in Thuscia, Liguria, & prope Massiliam. Bellonius refert in Creta ad duorum hominum altitudinem crescere, caudicem habere crassitudine corporis humani. Platyphyllu, id est, Latifolium genuinū se reperisse credit Clusius. Is pedali, interdum maiore altitudine aliquot à radice ramos emittit, nonnunquam simplici caule assurgit, circa quem ampla folia, mucrone rotūdiore, ad Isatidis nouellæ foliorum formam accedentia, viridia, aliquantulùm carnosa, & succo pallescente acríque turgentia: flos ex luteo purpurascens ramulis insidet, ac veluti acetabulis quibusdā continetur: radix crassa est & candida. In solo Valentino regno inter Biar & Huentimente via salebrosa inter medios frutices duntaxat se obseruasse ait, florentem mense Martio. Eundem pictum dedit Dodonæus in Historia purgant. Duos alios Tithymalos ex Dalechampio hic exhibemus. Prior est Tithymalus serratus, qui in agro Monspeliensi vbiuis gignitur, radice multiplici, candida: caulibus multis, pede altioribus, rotundis: foliis ima parte longis & angustioribus, superiore latioribus, serratis in ambitu, vnde cognomentum: flore subluteo, fructu anguloso. Tota planta lacteum succum fundit acrem & erodentem. Summa caulium parte, vt in Tithymalo Characia, folia duo iuncta quasi lacunatum alueolum efficiunt, è quo pediculi florem ac fructum sustinētes exeunt. Alter est Tithymalus verrucosus, qui in aridis & sabulosis gignitur prope Lugdunū, ad Rhodani fluenta: radice breui, sed surculosa: caulibus multis, cubitalibus: folio Myrti, inæqualibus spatiis disposito, candicante, minimè per ambitum diuiso: flore ex herbaceo subluteo: fructu rotundo, verrucarum tuberculis simili, qua de causa Verrucosum cognominarunt. Tota planta lacte manat, vt & cætera Tithymalorum genera. Nunc de eorum viribus dicēdum.

TITHYMALVS platyphyllos, Clusij & Dodon.

TITHYMALVS serratus, Dalechampij.

Characiæ liquor lacteus, auctore Dioscoride, vim habet aluum per inferna purgandi: pituitam & bilem ducit, duorum obolorum pondere ex posca sumptus Cum melicrato autem potus vomitiones cit. Appetente vindemia lacteus hic liquor colligitur. Depilat is recens ex oleo in Sole inunctus, renascentesq; capillos flauos & exiles efficit, randémque omnes perimit. Cauernis dentium inditus leuat dolores, sed cera dentes oblinendi, ne effluēs fauces aut Li.4.c.159.

TITHYMALVS verrucosus, Dalechampij.

linguam vitiet. Idem inunctus formicãtes verrucas pensiles, thymos & impetigines tollit. Valet etiam aduersus pterygia, carbunculos, phagedænas, gangrænas fistulásque. Semen & folia eadem quæ lacteus succus præstant, dimidio acetabulo pota. Radix drachmæ pondere cum hydromelite insparsa & pota, per inferna purgat. Decocta cum aceto colluto ore, dentium dolori auxiliatur. Huic consimilem facultatem habent Myrsinitæ succus, radix, semen, folia, ad ciendas tamẽ vomitiones imbecillior hic est. Paralij vsus supradicto similis est. Helioscopius vim eandem habet cum superioribus, sed non adeò validam. Cyparissiæ vis et[illegible] eadem quæ præcedentibus. Dendroide[illegible] eiusdem effectus cuius superiores. Platyp[illegible] radix, succus, & folia, per inferna trah[illegible] Pisces necat tusus, & aqua dilutus. Plinius e[illegible]dem Tithymalorum vires partim ex Dioscoride, partim ex Theophrasto, partim ex alijs tradidit his verbis. Tradunt toties purgari hydropicos fico sumpta, quot guttas lactis Characiæ

Lib.26.c.8. exceperit. Est & semen in vsu cum melle de[illegible]ctum ad catapotia soluendæ alui gratia. Semen & dentium cauis cera includ[illegible] Colluuntur radicis decocto è vino aut oleo. Illinunt & lichenas succo: bibú[illegible] eum, vt purgent vomitione, & aluo soluta, aliàs stomacho inutilem. Trahit [illegible] sale adiecto in potu, bilem aphronitro. Si per aluum purgari libeat, in posca[illegible]omitione, in passo aut aqua mulsa. Media potio tribus obolis datur, ficos [illegible] sumpsisse melius est, fauces vrit leniter: est enim tam feruentis naturæ, vt per [illegible] extra corpori impositus, pustulas ignium modo faciat, & pro caustico in v[illegible]. Myrsinitæ fructus demetitur cum messium maturitate, lauatúrque, deinde siccatur, & datur cum Papaueris nigri partibus duabus, ita vt sit totum acetabuli modus. Minùs hic vomitionibus purgat quàm superior, cæteri item. Aliqui sic & [illegible]olium eius dedêre, nucem verò ipsam in mulso, aut passo, vel cum sesama. Trahit [illegible]lem & pituitam per aluum. Oris vlcera sanat. Ad nomas oris folium cum me[illegible]estur. Paralij semen colligitur incipiente vua, & siccatum teritur, sumitúrque acetabuli mensura ad purgationes. Trahit bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo: cæteri vsus qui Characiæ. Cyparissiæ eadem vis quæ Helioscopio aut Characiæ. Platyphyllos pisces necat, aluum soluit, radice, vel foliis, vel succo, in mulso, aut aqua mulsa drachmis quatuor. Detrahit priuatim aquas. Dendroides est

Lib.8.sim. eiusdem effectus cuius Characias. Galenus dilucidiùs has vires exposuit his verbis. Tithymali omnes vincentem habent acrem calidámque facultatem: inest verò & amaritas. Validissimus Tithymalorum liquor est. Secundum locum tenet semen, & folia. Sed & radix earũdem facultatum particeps est, verùm non ex æquo. Sanè ipsa cum aceto decocta dolores dentium sanat, maximè qui illis erosis proueniunt. At liquores vt qui valentiorem vim habeant, in foramina quidem ipsa dentium induntur. Cæterùm si aliam corporis partem contigerint, continuo adurunt, vlcerántque: quapropter foris illis cera circumuoluitur. Sic pilos quoq; succus inunctus tollit. Porrò quum vehementior sit, oleo mi[illegible]cetur: & si id [illegible]pe fiat, tandem prorsus radices pilorum adustæ corrumpentur, corpusque depile reddetur.

detur.Eadem facultate myrmecias,acrochordonas,pterygia, & thymos auferunt, detergéntque lichenas & psóras, quia scilicet illis abstergendi facultas inest propter amaritudinem.Prætereà vlcerum phagedænica,anthracode,& gangrænode, quia valenter calfaciunt & abstergunt, si in tempore & moderatè quis vtatur, iuuare poterunt. Verumenimuero & fistularum callos eadem facultate adimunt. Porrò hæc omnia genere quidem similiter, imbecilliùs tamen & folia & fructus præstare possunt. Quibus sanè & ad pisces in aqua stagnante capiendos vti assolent.Celerrimè namque ab illis in vertiginem acti,ac semimortui redditi ad aquæ superficiem feruntur. Cæterùm cùm septem sint eorum genera,valentissimus est, quem Characiam nominant, & Myrsinites, & qui in petris nascitur instar arboris: deinceps qui Verbasco similis est,& Cyparissias,pòst Paralius,denique Helioscopius.Proportione verò cõprehensæ eorum facultatis & cinis, & lixiuium erit.

TITHYMALVS TVBEROSVS siue Apios. CAP. VIII.

TVberosvs Tithymalus exiguos promit cauliculos, aliquantulùm rubentes, tenues ac teretes: circa quos exigua & parua foliola, forma quidẽ foliorum Hyperici aut huiuscemodi Rutæ syluestris, at minora, Chamæsyces æmula. Vmbellæ in fastigiis raræ, in quibus acetabula: flosculi pallentes lutei: semina asperiuscula triquetra, vti aliorum Tithymalorum, minora tamen: radix tuberosa pyri modo turbinatur, inferiore parte angustior, foris nigricans, interiùs candida. Manat ex hoc lacteus quoque succus, quacunque eius vulnerata aut læsa parte. In Apulia Italiæ prouincia gignitur, nec non in Græcia ac vicinis insulis, vt Creta, Lemno, aliisq́;, & quidem illic locis montosis. Exit vno loco longioribus cauliculis: aliis tenerioribus breuioribusq́;. Huius quandoq; maior: illius verò subinde minor est radix. Memini siquidem me ab excellentissimo clarissimoq́; viro Iacobo Antonio Cortuso, patritio Patauino, duas olim huius plantas accipere. Vnius radix maior crassiorq́;: folia verò & ramuli minora: alterius verò radix minor, sed ramuli lõgiores, & folia paulò maiora. Hunc Tithymalum Græci ἄπιον à figura & similitudine pyri nũcupant: dicitur quoq; & ἰσχὰς & à Gaza Latinè Carica, quod ἰσχάδα, id est, Caricam siue ficum aridam radix referat: item & χαμαιβάλανος, siue terrestris glans, & à figura quoq;. Sunt tamen & alij χαμαιβάλανοι Germaniæ familiares ac edules. de quibus in historia frumentorum. Pempt.4. scri-

TITHYMALVS tuberosus siue Apios, Dodon.purg.

psinus. Bellonius χαμαιπτύδια modò in Græcia Apion dici scribit. Facultate autem & temperamento Tithymalus iste, siue Apios, vehementer calidis ac siccis est, reliquis Tithymalis similis, ac perinde quoque humano corpori molestus ac noxius. Pars radicis superior, Dioscorides ait, sumpta vomitione bilem pituitámque educit: quæ ad radicẽ inferior, per aluum. Tota vtrinque purgationes mouet. Succus sesquioboli pondere, vtraque etiam parte purgat. Hydropicis, inquit Plinius, datur acetabuli mensura.

PITYVSA. CAP. IX.

Nomina. PITYOYΣA Græcis, Latinis Pityuſa, Mauritanis *Alſcebram*, & ſine articulo *Scebran* & *Scobran*, quod ex Serapione facilè intelligi poteſt, qui nomine Scobran, id eſt, Eſulæ, vt ipſe interpretatur, totum Dioſcoridis de Pityuſa caput tranſcripſit, Officinis Eſula ſiue Ezula nominatur. Pityuſa autem à
Li.4.c.160. dictione πίτυς, quæ Piceam ſignificat, quòd Piceæ folia referat. Hanc Dioſcorides Tithymalorum generibus aſsignauit: attamen cùm Cypariſsiæ Tithymalo nomine, viribus, natalibus foliis præſertim, ſit adeò affinis, ne quem falleret hæc ſimili-
Forma. tudo, Dioſcorides ſpecie à Cypariſsia differre monuit, ſcripſitq́; caulem habere cubito altiorem, multis geniculis cinctum, foliis acutis, tenuibus, Piceæ ſimilibus circundatum: flores paruos, veluti purpureos: ſemen latum inſtar lenticulæ: radicem albam, craſſam, ſucco plenam. Inuenitur quibuſdam in locis magnus hic fru-
Lib.24.c.6. tex. Plinius de herbis propter cognationem nominis cum Pino & Picea agens, breuiùs deſcripſit. Cum honore & Pityuſa, inquit, ſimili de cauſa dicetur, quam quidam in Tithymali genere numerant. Frutex eſt ſimilis Piceæ, flore paruo, purpureo. In quibus hæ duæ voces, cum honore, quæ in vulgatis codicibus leguntur redundant, & penitus ineptæ ſunt. Quare legendum ex veteri codice, Et Pityuſa ſi-
In cap.160. lib.4. mili de cauſa dicetur, &c. Matthiolus cenſet Alſcebran, ſiue Scebran minus, eam eſſe plantam, quæ Officinis Eſula minor dicitur, Dioſcoridi Tithymalus Cypariſsias: Alſcebran maius, ſiue Meheſelengi Auicennæ, eam eſſe, quæ Græcis dicitur Pityuſa, Officinis Eſula maior, quæ in Italia paſsim ferè prouenit, facie minoris Eſulæ, ſed longè in omnibus maior, adeò vt in quibuſdam regionibus, vt in Apulia, arbuſculæ ſpeciem referat. Copioſa naſcitur in Veronenſi agro, ea planitie qua ad Benacum tranſitur, ſed quòd aridiſsimum hîc ſit ſolum, non valde adoleſcit. Dodonæus, Pena, Lobellius Pityuſam Eſulam minorem eſſe cenſent. Cùm enim Dioſcorides non totum Pityuſæ habitum & lineamenta Piceæ comparet, ſed folia duntaxat, Eſula minor Piceam foliis ſatis refert, quàm Cypariſsiæ maioribus latioribuſq́;. Præterea Eſulę vox ex Pityuſa videtur detorta: ſublatis enim duabus primis ſyllabis Pity, ex Vſa videtur deminutum nomen Vſula, & mutata prima vocali Eſula. Cùm etiam Dioſcorides Pityuſam, id eſt, Eſulam minorem delineaſſet, innuit eius alteram eſſe ſpeciem maiorem, ſcribens fruticem hunc quibuſdam in locis reperiri σφόδρα εὐμεγέθη, id eſt, valde magnum, quæ eſt Eſula maior, vnica notam pugnante: ſcribit enim Dioſcorides Pityuſæ fructum eſſe πλατὺν ὡς φακὸν, id eſt, latum Lenticulæ inſtar, quum Eſula flores & fructũ habeat non Lentis, ſed Tithymali, id eſt, triquetra capitula, in quibus ſemen. Sed mendoſum hunc locum eſſe credunt docti viri, rei ipſius cognitione, & virium experientia ſuffragante. Vtriuſque Eſulæ iconem ex Dodonæo in hiſtoria purgant. hic proponimus, quæ & à Matthioli pictura hic etiam poſita, & ab Eſula in Hiſto. Stirpium picta differre videtur, vbi Eſulam maiorẽ pinxit, quem Fuchſius Tithymalum platyphyllum fecit,

PITYVSA Matth. ſiue Eſula maior.

ESVLA maior, Dodonæi Histor. purgant.

fecit, minorem, quem ille Tithymalum Cyparissiam. Esula maior, vt describit Dodonæus, fruticosa stirps est: caules eius complures, teretes, supra cubiti altitudinem assurgentes, foliis vestiuntur oblongis, angustis, quam Tithymali Characię minoribus: vmbellæ angustiores sunt: flores semináque Tithymali: radix ampla, ramosa, crasso cortice obducta, succo lacteo plena, vti tota stirps. Reperitur in collibus quibusdam Germaniæ, circa Scaphusiam & Basileam. Minor priori similis est: caules tamen eius breuiores, teneriorésque: folia etiam oblonga, angusta, acuminata, minora: flosculi fructúsq; respõdent: radix tenerior, lignosior, tenuiori cortice vestita. Tota similiter lacteo succo prægnans est. Hæc Turpetum nigrum est Actuarij, quamuis dixerit Dioscorides, Pityusæ radicem candidam esse: nam interiorem pulpam intelligit, non exteriorem corticem, qui viridis rufescit, siccatus nigricat. His subiungit Lobellius Pityusam, siue Esulam minorẽ alteram, floribus rubris, quam Pityusæ speciem alunt Belgæ, inquit, stirpium peritiores, spithamam & pedem altam, foliolis Esulæ paruæ, flosculis rubris, & semine Pepli, peltata foliola transmittentibus, Tithymalorum ritu. Esula maior Dodonæi ex Histor. purgant. videtur esse Esula maior Germanica, à Pena depicta, cuius apud Germanos & Belgas pharmacopœos

ESVLA minor, Dodonæi Histor. purgant.

PITYVSA siue Esula minor, Dod. Hist. stirp. Tithym. platyphyllos, Fuchs.

PITYVSA siue Esula minor, Dodon. Histor. stirp. Tithym. Cyparissias, Fuchs.

frequens est vsus, prægrandis Pityusa Dioscoridis, quam ille luculentiùs descripsit his ferè verbis. Ex ampla multísque adnatis implexa radice, crasso, denso, pulloque cortice amicta, innumera eriguntur virgulta, minimum digitum crassa, & binos cubitos alta, virentia, quæ folia habét crebra, Lathyridis, aut arbo rescétis Tithymali: nec semen dissimile, sed partim secundùm caulis & foliorum interualla, partim in vmbella, sed minùs lata, & minùs in orbem collecta. Cætera non dissidenr à reliquis Tithymalis. Verùm rarior hæc in Italia & Gallia, frequens in Germania superiori & inferiori ad Rhenum. Alia Esulæ genera obseruarunt Herbarij. Pena & Lobellius Esulam raram ex Lio Venetorum insula monstrarunt, quæ sesquicubitum, & cubitos duos longos caules emittit, fungosos, rugosos, fuscos, minimum digitum crassos, in ramulos multos pedales diuisos, in quibus bina folia per interualla, maiora quàm Alypi, lenta, pinguia, Thymeleæ: flores penduli, purpurascentes: radix foris pulla, sesquicubitum longa, digitum minimum crassa, sueco plena. Tota planta lactescit. Non alibi quàm in litotibus, quéadmodùm Tithymalus Paralius, & insulis maris Adriatici facilè reperitur, & Lio, insula parua. Est hæc Venetis Medicis & pharmaco-

PITYVSA siue Esula minor altera floribus rubris, Lobell.

ESVLA maior Germanica, Pena.

ESVLA rara, Pena & Lobell.

ESVLA rara clio Venetorum Insula Pen. alia.

ESVLA siluestris, Tragi.

pœis Pityusæ species, & hac Esulæ vulgaris vice vtuntur in confectione Benedictæ, & catapotiis catharticis: purgat enim non segniùs, quàm Esula communis. Quibusdam creditur Alypum Dioscoridis, aliis, sed perperam, nigrū Turbith, quod Actuarius Pityusam esse a bitiatur, vt diximus. At Pityusa quidem ea non est, sed persimilis, ideo rara Esula nominata. Tragus tres alias exhibuit. Siluestrem, quæ in sabulosis siluis prouenit, caule procero, cubiti altitudinem ferè attingente, elegantioribus, ac magis rubris vmbellis: alteram dulcem, quæ in vmbrosis ac vliginosis montibus & vallibus alpium Helueticarum nascitur, caule, flore, foliis, radice & lacteo succo Tithymalis & Lathyridi adeò propinqua, vt ab illis vix discerni possit. At gustus ipsius lactei succi & radicis dulcis est: semen rotundum, luteum, ad milium accedens, è vasculis suis cum maturuerit exilire solitum. Est Trago alia Esulæ exiguæ species, quæ in agris quibusdam a messe autūnali tempore reperitur, frutex dodrantalis, surculosus, minutissimis foliis, Thymo similibus, vestitus: semen in tripartitis loculamentis continetur. Pityusæ radix, vt auctor est Dioscorides, purgat per inferna duarum drachmarum pondere, data cum aqua mulsa. Seminis autem drachma vna datur: succi vero cochlearis vnius mensura. Excipitur hic farina, & in catapotia formatur. At foliorum drachmæ tres dantur. Plura tradit Plinius. Bilem, inquit, & Li.1.ca.100.

tuitam per aluum detrahit radix, decocti hemina, aut feminis ligula in balanis. Folia in aceto decocta furfures cutis emendant: mammas quoque misto Rutæ decocto,& tormina,& serpentiũm ictus, & in totum collectiones incipientes. Pi-
L. 8. simpl. tyusam, inquit Galenus, quidam speciem esse putant Tithymali, quod succum illi similem habeat, quodq; similiter purget,& in cæteris omnibus sit illi viribus adsi-
Lib. purg. cap. 13. milis. Multa de hac planta tradit Mesues diligenter notanda. Esula, inquit, herbarum lactariarum species, rusticorum est purgatorium. Vna est magna, altera parua. Magna vlcerat viscera, ob id perniciosa. Parua est præstantior, præsertim cortice radicis tenui, leui, fragili, subrubro Casiæ modo, ante sex menses collecto:

ESVLA dulcis, Tragi.

ESVLA minima, Tragi.

nam recens quo mense collecta mala est,& orta loco aliquo prope thermas. Colligenda est Veris initio. Lac, quòd calidius, tum acrius, ac valentius sit, fine Veris. Calida sicca principio tertij gradus. Substantia constat tenui, ignea, acri, incidente, tenuante, fundente, siccante, aperiente,& terrea styptica etiam, siccante materias altiùs immersas. Purgat valenter pituitam, aquas, atram bilem etiam, a iu[illegible]turis: ob id harum doloribus confert,& hydropi insigniter, sed nocet cordi, stomacho, hepati, viscera excoriat, venarum ora disrumpit, corpus immodicè siccat, semen absumit, febres inflammando excitat, lacte suo maximè. Ob id miscenda ei sunt cardiaca, stomachica, hepatica. Ad hæc glutinosa, cogentia & astringentia: glutinantia, vt gummi, tragacanthum, bdellium, muccago Psyllij, succus Portulacæ: postremò refrigerantia. Infundantur ergo in acetum, præsertim quo Cydonia sint macerata,& in succũ Intybi, vel Sonchi, vel Portulacæ, vel Solani: additis etiam myrobalanis, absinthio, aloë præstantior euadit. Radicẽ Esulæ maioris, inquit Lobellius, aceto & lacte præparatam, in puluerem redactam à granis duodecim ad grana sexdecim enemate infundere solemus, & in medicamẽto cholagogo grana sex vel octo sine molestia: pituitosis verò ad tempus tantillum idest submolestum, quia ægriùs pituita expellitur.

LATHY

LATHYRIS. CAP. X.

ΛΑΘΥΡΙ'Σ Græcis, Latinis etiam Lathyris, quibusdam Tithymalus, & inter Tithymalos numeratus teste Dioscoride, Officinis Catapucia minor, quòd in pilulis quibusdam, seu potius catapotiis semen ferat, vel potius quia dixit Dioscorides, ἐν καταποτίῳ λαμβανόμενα, id est, in catapotiis sumpta grana purgare, Arabibus *Mensana*, seu *Mahendanc*, Italis *Catapucia minore*, Insubribus *Cacapuzze*, Gallis *Espurge*, Germanis *Sprinkraut*. *Nomina.* Caulē profert cubitalem, vacuū, vt describit Dioscorides, digiti crassitudine, in cuius cacumine sunt alæ: folia in caule oblonga amygdalinis similia, latiora tamen & læniora. *Forma.* *L.4. c.161.* Quæ in summis sunt ramulis, minora, Aristolochiæ, aut Hederæ oblongæ figura. Fructum fert in summis ramis, tribus loculamentis distinctum, rotundum ceu capparim, in quo terna sunt semina, mēbranis discreta, rotunda, maiora eruis, quæ cùm corticibus exuuntur, candida sunt & dulcia: radix illi tenuis, & inutilis. Totus frutex lacteo succo Tithymali modo turget. Plinius paulum a Dioscoride dissidet, hæc scribens. *Lib.17.c.11.* Lathyris folia habet multa, Lactucæ similia, tenuiora, germina multa, in quibus semen tunicul is continetur, vt Capparis, quæ cùm inaruere, eximūtur grana piperis magnitudine, candida, dulcia, facilia purgatu. Hæc postrema omnium Tithymalorum Lathyris, notissima est omnibus & vsitatissima, Catapucia nostra minor, cui omnia aptissimè quadrāt. Nascitur in hortis, & in agrorum marginibus occurrit. *Locus.* Carpitur Autumno, dum fructu prægnans est, semenq;

LATHYRIS, Matthioli.

LATHYRIS minor, Dalech.

eximitur dū tuniculæ quibus includitur inaruere. Lathyridis grana sex aut septē, vt tradit Dioscorides, purgant aluum in catapotio, aut cum caricis, aut palmulis deuorata, sed aqua frigida posteà sorbenda. *Vires & Temper.* Trahunt autem pituitam, & bilem, & aquas. *L.4 c.161.* Succus Tithymali modo exceptus eundem effectum præstat. Folia cum gallinaceo, aut oleribus decoquuntur ad eosdem effectus. Plinius verò eius grana vicena in aqua pura, aut mulsa pota, hydropicos sanare tradit. *Lib.17.c.11.* Trahunt & bilem, inquit.

inquit. Qui vehementius purgari volunt, cum folliculis ipsis sumunt ea: n[illegible] stomachum lædunt. Itaque inuentum est, vt cum pisce, aut iure gallinacei sumerentur. Sunt qui dicant, inquit Galenus, Lathyrim etiam Tithymali esse speciem, [illegible] quod similem illis succum habeat, tum quòd eodem modo purget, totaq; illius facultate similis sit, nisi quòd semen gustantibus videatur dulce. Quod sanè [illegible]
L.1.5. meth. maximè purgatoriam vim habet. De eadem Actuarius hæc scripsit. Lathyris vehemētiùs pituitā purgat: dantur eius grana maiora quindecim, & minora viginti. Atq; iis, qui vberiùs purgari cupiunt, mandi: iis verò, qui multa euacuatione opus non habent, integra deuorari iubentur, præsertim si eius qui sumit stomachus vitiatus fuerit. Lathyris minor in pinguibus nascitur, radicibus multis, crassiusculis, tenuissimis fibris huc illuc vagantibus: ramulis ad radicem complusculis, humi sparsis, in quibus folia sunt Polygono similia, paruula. Caulis dodrantalis, aut paulò altior: foliis inæquali situ vtrinque prodeuntibus, oblongis, Hyssopi [illegible] modo. Floribus in eius summo vertice conglomeratis, planta tota lacteum succum fundit.

PEPLVS, PEPLIS. CAP. XI.

Nomina GRAECIS πέπλος, συκῆ, & μήκων ἀφρώδης dicitur, Latinis Peplus, Omnis Esula rotunda, Gallis *Reueille matin des vignes*, Germanis *Teufelsmilch*. Peplus autem nominatur, auctore Pena, quod ramulorum ambitu, & quasi rotundo amictu velum efformet: est enim πέπλον velum & stragulum. Vel potiùs ob purpuream foliorum superficiem, sanè xerampelinam, quæ Peplo in vineis, & Peplidi in maritimis nascenti sæpius [illegible]. P[illegible] enim fuisse purpurei, vel phœnicei coloris multæ historiæ declarant. πέπλις, [illegible] ἀνδράχνη ἀγρία, id est, Portulaca siluestris. Hippocrati πέπλιον, Latine etiam Peplium & Peplum, vt nomine, sic effigie Peplum referens, & propiùs adhuc etymum [illegible] pli exprimens, idcirco θάμνος ἀμφιλαφὴς à Dioscoride dicitur, id est, largius & [illegible] rius fruticans vndequaque.

PEPLVS, Matthioli.

L.1.4. c.162. *Forma.* Peplus, vt d[illegible] Dioscorides, exiguus frutex est, albo [illegible] plenus, foliis paruis, vt Rutæ, latiori[illegible] Tota eius coma dodrātalis, rotunda, h[illegible] sa: semine sub foliis paruo & rotundo, min[illegible] quam candidi Papaueris. Radix vna, ex qua totus frutex prouenit. *Locus.* Nascitur in hortis & vi[illegible]. Colligitur messibus, siccaturq; in vmbra, & [illegible] tinuè vertitur. L.1.27. c.12. Plinius, Peplo, inquit, q[illegible] Sycem, alij Meconium aphrodes voca[illegible], Meconium, alij Mecona aphrodes vocant, vetus codex habet ex vna radice tenui fruticat, [illegible] Rutę, paulò latioribus: semine sub foliis ro[illegible], minore quàm cādidi Papaueris huic le[illegible] Dioscorides assentitur: repugnāt quædam exemplaria, quę habent, minus candido, qui[illegible] tis, vt hìc color, illic magnitudo ind[illegible] etur. [illegible] tet Vites ferè colligitur messibus, sic [illegible] fructu suo, subiectis aquis in quas excidat. Quod postremum perspicuè falsum est. Quid enim siccari opus erat, si in subiectas aquas excidere debeat? Quare ex veteri codice legendum, subiectis

PEPLIS, Matthioli.

iectis in quæ excidat, vt intelligamus vasa, aut substrata lintea Peplis autem, Dioscoride auctore, frutex est vndequaque amplus, candido succo plenus: foliis Portulacæ h[illegible], rotundis, & infernè rubrum quid h[illegible]bentib[illegible]: semine sub foliis rotundo, velut in Peplo, feruente gustu: radice singulari, superuacua, tenui. Vtraque hîc depicta est. Quibus Dalechampij Peplion, & Peplin minorem adiecimus. Illud in litorum arenis gignitur, radice vnica, tenui, sex digitos longa, nonnihil capillata, supernè rubente, infernè candida: caulibus multis, humi sparsis, & circũquaque terram operientibus, rubris, lacte manantibus: semine rotundo, gemino fere, foliis annexo, vt in Chamæsyce, & Peplo, feruidi gustus. Peplis minor in vinetis gignitur, radice crassiuscula, tortuosa, paucis fibris capillata: caulibus multis, palmum altis, surculosis: foliis ima caulium parte Lino similibus: quà verò caules in surculos diuiduntur, amplioribus, proximè caulem latioribus, in acutum desinentibus: flore subluteo, minuto: fructu gemino testiculorum modo, in alueolis lacunatis reposito. Lacteo succo tota planta turget, & corpus vehementer purgat. De Pepli viribus hæc scripsit Dioscorides: Herba ipsa multos habet vsus, radix verò inutilis. Semen eius tusum, feruidaq; aqua madefactum reconditur. Pituitam & bilem acetabuli pondere cum hydromelitis cyatho potum ducit. Obsoniis mixta herba aluum conturbat.

Peplion Dalech.

Peplis minor Dalech.

Li. 4. c.162.

Vires & Temper.

PEPLION, Dalechampij.

PEPLIS minor, Dalech.

Li.27. c.12. Cōdi ur in muria. Eadē Plinius tradit. Pepli femine poto aluus foluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio eft acetabuli menfura, in aquæ mulfæ heminis tribus. Et cibis infpergitur, obfonijfq; ad molliēdā aluū. Peplis, vt Diofcorides tradit, Li.4. c.165. colligitur, ac reponitur, & datur quemadmodùm Peplos, muria item conditur: vires denique eafdem quas Peplos habet. Portulacam, etiam Peplion, ob fimilitudinem foliorum vocari præfatus Plinius. Portulacæ vires prolixè memorat, à Peplij facultate diuerfas. Galeno Peplos frutex fuccum habet fimilem Tithymalis, cùm in aliis, tum quia purgat, ceu illi. Peplion quoque frutex paruus fuccum habet ficuti Tithymali. Nafcitur plerumq; ad mare: radicem habet fuperuacuam, vt & Peplos: fuccum vero validum, non tamen admodùm vtilem: fed femen vtile eft, & flatuofum, fimiliter ac femen Pepli purgans. Eo in loco in Græcis codicibus falso φυσῶδες legitur, & ab interpretibus flatuofum conuertitur, quod Diofcorides & Paulus πυρῶδες τὸ γεῦσαι effe dicunt, id eft, feruentis guftus: quare & hic apud Galenū pro φυσῶδες legendum πυρῶδες. Præterea Aëtius ex Hippocrate ait Peplion effe φυσσῶν καὶ διαρρηκτικόν, id eft, flatus difrumpere, ac difcutere, quare flatuofum dici minimè poteft.

CHAMAESYCE. CAP. XII.

Nomina Li.4. c.164 *Forma.* GRAECIS χαμαισύκη, & συκῆ nominatur, Latinis fimiliter Chamæfyce. Ramos profert, inquit Diofcorides, quaternûm digitorū, per terram ftratos, rotūdos, fucco plenos: folia Lentis fpecie, Peplo fimilia, parua, tenuia, humi ftrata: femen eft fub foliis, rotundum, velut Pepli femen. *Locus.* Sed neque florem, neque caulem habet: radicem tenuem, & inutilem. Nafcitur in petrofis & fqualidis locis. Ex his intelligere licet Chamæfycen Peplo valde [...]nem, aut eius fpeciem aliquam effe. Chamæfycen Dalechampij hic appinx[...]

CHAMAE SYCE, Dalechampij.

quæ in agro Monfpelienfi gignitur, exili radice, longiufcula, candida, dura, fimplici & fingulari: ramulis multis, quatuor digitorum longitudine, humi in orbem ftratis, lacteo fucco manantibus: folio Lentis ordine per ramulos difpofito, in adulta planta ferè rubefcente, acris & feruidi guftus: femine rotundo, exiguo, fub foliis abdito. Chamæfycen aliā Pena depinxit, quæ Peplo, ac Peplio rarior eft [...]tò, nec vfquam in Germania, aut Italia, fed duntaxat in Narbonenfis Galliæ [...]tis vinetifq; reperitur, vbi plurima, præfertim in aridis & fabulofis, non pr[...] Monfpelio ad patibulum via, & tractibus maritimis. Pulchella tota, & tenera, [...]mulis & foliolis numerofis, humi repentantibus, ex pallido virentibus, He[...] difsim[...]

Chamæfyce Penæ.

non diſsimilibus,ſed lacteſcens,vti duæ ſuperiores: ſimile quoque ſemen, folliculum,& flores habet,ſed cuncta minora. Chamæſyces ramuli in vino triti, vt tradit Dioſcorides,vteri dolores ſedant,in peſſo appoſiti. Tumores, verrucas penſiles,& formicantes tollunt impoſiti.Decocti & in cibo ſumpti aluū ſoluunt.Ipſorum ſuccus idem præſtat, & illitus aduerſus ſcorpionum ictus auxiliatur. Valet & ad hebetes oculos,caligines,incipientes ſuffuſiones, cicatrices, & nubeculas cum melle illitus. Plinius nō eadem prorſus tradit. Chamæſyce Lentis folia habet,nihil ſe attollentia,in aridis petroſiſq; naſcens.Claritati oculorum, & contra ſuffuſiones vtiliſsima,& cicatrices,caligines,nubeculas in vino cocta,& inuncta. Vuluæ dolores ſedat appoſita in linteolo. Tollit & verrucas omnium generum illita. Prodeſt & orthopnoicis.Linteolum pro peſſo poſuit,& de orthopnoicis addidit, quod Dioſcorides non habet.Chamæſyce,inquit Galenus,abſtergentem ſimul & acrem vim habet. Itaque acrochordonas,& myrmecias, caules eius teneriores in modum cataplaſmatis admoti,qu͞que ex eis profluit liquor,auferunt. Cum melle verò craſſas oculorum cicatrices detergunt. Sed & hebetudinem viſus a craſsitie natam adiuuant,ſicut ſanè & ſuffuſionum principia.

Vires & Temper. Li.4.c.164. Li.24. c.15. Li.8. ſimpl.

SCAMMONIA. CAP. XIII.

SKAMMONI'A planta Græcis dicitur, Latinis ſimiliter Scammonia, Arabibus *Scammonea*, & *Sachmunia*, Italis *Scammonea*, Gallis *Scammonee*. Radicis liquor Scammonium, Græcis etiam σκαμμώνιον, quod recentiores Græci διακρύδιον, id eſt, lacrymam, Officinæ corrupta voce Diagridium vocant. Scammoniam tradit Dioſcorides ramos multos ab vna radice producere (Oribaſius addit, τρεῖς ἢ τέσσαρας, id eſt, tres aut quatuor) tricubitales (Oribaſius, ἢ τετραπήχεις, vel quatuor cubitorum) pingues, ἐμφραγμονώδεις τι καὶ δασύτυλος, ac nonnihil hirſutos (Ruellius legit, παχύτυλος, vertitq́;, & qui nonnihil craſsitudinis præ ſe ferant. Sed prior lectio ramulis Scammoniæ maximè accommodatur, quam etiam confirmat Serapio, qui ex Dioſcoride transſcripſit. Scammonea eſt planta habens ramulos egredientes ab vna radice, quorum longitudo eſt trium, aut quatuor brachiorum, ſuper quos eſt viſcoſitas adhærens manui, & parum borræ, & habet folia piloſa.) Sed & folia hirſuta ſunt, ſimilia Helxinæ, aut Hederæ, molliora tamē, & triangula: flores albi, rotundi, caui inſtar calathi, graueolentes: radix admodū longa, craſsitudine cubitali. (In vulgatis codicibus legitur, παχεῖα ὅσον πῆχυς, at in veteri παχεῖα ὅσον βραχίων, & ita legunt Oribaſius & Hermolaus, id eſt, craſsitudine brachij. Quæ lectio melior eſt, cùm nunquam, niſi impropriè, dicatur aliquid eſſe craſsitudine, ſed longitudine cubitali, præcipuè apud hunc auctorem. Serapio ineptè vertit, habet radicem groſſam ſicut pollex alba, graueolens, ſucco plena. Plinius paucis huius delineationem perſtrinxit. Scammoniū eſt ſuccus herbæ, à radice ramoſæ, pinguibus foliis, triāgulis, albis, radice craſſa, madida, nauſeoſa. Naſcitur pingui & albo ſolo. Dioſcoridi pingues ſunt ramuli, Plinio folia. Illi flores & radix candicant, huic folia. Quod Dioſcorides

Nomina *Forma.* Li.4. c.165. Cap.303. ſimp. Lib.26.c.8.

SCAMMONIA, Matth.

dyrit radicem esse ὀπῷ μεστὴν, καὶ βαρύοσμον, id est, succo plenam & graueolentem. Plinius vertit madidam, ac nauseosam. Matthiolus Scammoniam plantam, cuius effigiem hîc proponimus, Constantinopoli ad se Viennam missam fuisse ait ab Augerio de Busbecke, ad Turcarũ Imperatorem legato, quam curauit illic transplantãdam à Bono Baldino Myropola, eamq́; soli humore restitutam, paulò pòst viticulas, folia & flores emisisse. Sed eam non oratione, verùm penicillo tantum depictam ostendit. Pena anno sexagesimo primo, aut secundo supra sesquimillesimum, Sequinum Martinellum pharmacopœum Venetum ex Syriaco Alepo misisse ait plusquàm centum libras glebæ Scammonij Antiocheni succi cõcreti, cui exprimendo interfuerat: conchas etiam non paucas, lacryma plenas, seu Diacrydio antiquorum, cum seminibus angulosis, volubilis. Hæc semina tum Patauij, tum Venetiis primo Vere terræ mandata in luculentam volubilem, seu voluulum abiisse, adeò sinuosis smilaceis foliis triquetris, vel potiùs Cissampeli foliis, floribus, facie similis, vt planè cum nostra Cissampelo eadem videatur. Verùm radice insigni fuit, & mole grandem Bryoniæ radicem æquante, atque teneritudine æmulante, foris pulla, aut cineritia, intus albida carne: cuius fissæ cor medium exemptum, planè idem est, aut simile radicis communis & probarioris Turbith Officinarum. Verum hæc faciliùs aliquãtò frangitur, tametsi perinde gummosa succo lacteo turgeat, atque Turbith. Communis etiam Herbariorum consensus Scammoniam vocat volubilem hîc depictam, quæ in Mediterranei maris litore, & tota ora Monspeliensi cum Scilla, Peplo, & Pancratio prouenit: quoniam Scammoniæ folia imitatur, eius modo lacteum succum fundit, Catharticam vim Scammonia, Tithymalo, aliisq́; id genus nõ multò inualidiorem obtinet. Radice est candida pollicis crassitudine, succosa, in arenam altiùs defossa: caulibus multis, bipedalibus, surculosis, rectis: foliis Hederæ, læuibus, mollibus, pallidis: flore quoque albo. Succo lacteo tota planta manat. Quomodo Scammoniæ succus, cuius vsus est, sit colligendus, & syncerus ab adulterato secernendus docet Dioscorides. Colligitur succus capite radicis ablato, & ipsa in fornicis formam excauata: confluit enim in ipsam succus, qui conchis demum excipitur. Alij effosa ad testudinis formam terra, & substratis nucis foliis succum excipiunt, & siccatum extrahunt. Quod ab Oribasio sic declaratur. Alij scrobes in terra mortarij instar effodiunt (θολοειδῶς legit, non, θολοειδῶς, id est, instar fornicis) in quos substratis nucum foliis radices abradentes, liquorem effundunt, atque ita siccatum extrahunt. Probatur qui pellucidus est (διαυγής, Ruellius ex Plinio, nitidum vertit) leuis, taurini glutini colore, foramina tenuia habens, spongiosus. Talis est qui ex Mysia Asiæ adfertur. Nec verò solùm attendere oportet, si ad tactum linguæ albescat: hoc enim euenit etiam admixto ipsi Tithymali succo, sed magis consideranda sunt prædictæ notæ: etsi non vehementer linguam exurat, id quod etiam Tithymalo admixto solet contingere. At Syriacus & Iudaicus pessimi sunt, grãues, densi, Tithymalo & erui farina adulterati. Scammonij historiam paulò aliter tractauit Plinius. Radix circa

Marginal notes: In cap. 165. lib. 4. — Scammonium mariti. Mõspeliens. — Li. 4. ca. 165. — Lib. 11. — Lib. 26. c. 8.

SCAMMONIA maritima Monspeliensis.

Canis ortum excauatur, vt in ipsam confluat succus, qui sole siccatus digeritur in pastillos. Siccatur & ipsa, vel cortex. Laudatur natione Colophonium, Mysium, Prienense: specie autem nitidum, & quàm simillimum taurino glutini, fungosum tenuissimis fistulis, citò liquescens, virus redolens, gummosum, linguæ tactu lactescens, quàm leuissimũ, cùm diluitur albescens. Hoc euenit & adulterino, quod fit erui farina, & Tithymali marini succo, in Iudæa ferè, quod etiam strangulat sumptum. Deprehenditur gustu, Tithymalus enim linguam excalfacit. Quod Scammonium Dioscorides spõgiosum, Plinius fungosum dixit. Præterea citò liquescẽs, virus redolens, gummosum, linguæ tactu lactescens, cùm diluitur albescens, Dioscorides inter bonitatis notas nõ recenset. Hic adulterari erui farina, & sine discrimine Tithymali cuiussis succo, ille Tithymali marini tantùm succo retulit, atque quod adulteratum sit, sumptum strangulare, quod Dioscorides non habet. Scammonij facultates nunc sunt explicandæ primùm ex Dioscoride. Succus drachmæ vnius, aut obolorum quatuor pondere haustus ex aqua, aut aqua mulsa, purgat per interna pituitam ac bilem. Verùm ad aluum soluendam oboli duo cum Sesamo, aut alio semine sumpti sufficiunt. Dantur etiam ad efficaciorem purgationẽ succi tres oboli, Ellebori nigri oboli duo, & aloës drachma vna. Fiunt etiam sales purgatorij drachmis viginti succi Scammoniæ ad sex salis cyathos adiectis. Horũ modus est proportione virium, integer cochlearia tria, medius duo, minimus vnum. Purgat & radicis drachma vna, aut duæ, cum iis quæ dicta sunt. Quidam decoctũ ipsius bibunt. Cocta cum aceto, & trita cum farina hordeacea isi hiadicis fit cataplasma. Succus necat partus in lana vtero appositus. Tubercula discutit cum melle aut oleo illitus. Coctus autem in aceto, & illitus, lepras exterit. In diuturno capitis dolore cum aceto & rosaceo caput ex eo irrigatur Qua de re ita Plinius scripsit. Scammonium quoque stomachi dissolutionem facit, bilem detrahit, aluum soluit, præterquàm si adiiciantur aloës drachmæ duæ obolis eius duobus. Et mox, Bulbi more, nec antè, nec pòst vtile (vetus quidã codex habet, vsus bimo, nec antè, nec posteà vtile. Alius verò: Bimatu, nec antè, nec pòst vtile: quæ neque ad Bulbum referri possunt, neque Bulbus ad Tithymalum, de quo modò dixit linguam excalfacere.) Dedére & per se ex aqua mulsa, & sale, quaternis obolis. Sed vtilissimè cum aloë, ita vt incipiente purgatione mulsum bibatur. Fit & decoctum radicis in aceto ad crassitudinem mellis, quo lepræ illinuntur, & caput vngitur in dolore, cum oleo. Dandi Scammonij, ac sumendi modus longè apertiùs à Dioscoride quàm à Plinio hic traditus est. Deinde, Scammonio rosaceo & aceto diluto, in vetusto capitis dolore Plinio caput vngitur, Dioscoridi irrigatur, ac perfunditur, qui nec tradidit vsum bimo esse, nec antè, nec post vtile. Certè Mesues viginti annis seruari ait. Galenus Scammoniæ in simplicium catalogo nõ meminit. Paulus verò Scammoniam scribit calfacere, discutere, & biliosa extergere, magisq; eius liquorem, qui iam & phymata dissipat, fœtus appositus corrumpit, lepras exterit, diuturno capitis dolori cum oxyrrhodino superfunditur. Radix tum ipsa, tum decoctũ eius potum purgat: cum aceto autem & farina hordeacea decocta, coxendicum doloribus applicatur. Et alio in loco. Scammonia perinde ac Veratrum purgat, magis flauam bilem. Cæterum inter omnia quæ purgationes moliuntur, aduersissima stomacho est. Datur igitur iis qui febre carent, & stomacho sunt meliori, ad pondus quatuor obolorum cum sale, aut pipere, aut zinzibere, aut quodam stomacho vtili, quod protinus corpus permeat, aut etiam cum melle: item cum gummi quoq; fiunt catapotia. Theophrastus, τῆς δὲ σκαμμωνίας, inquit, ὀπὸς μόνον χρήσιμος, ἄλλο δὲ οὐδέν. Id est, Scammoniæ succus tantùm vtilis est, & nihil aliud. In his quæ à veteribus de Scammonio produntur, duo sunt expendenda: eius delectus, & in purgationibus dosis. Laudant enim illi leue, pellucidum, colore quàm simillimum

Li.4.ca.165. *Vires.* Lib.16.c.5. Lib.7.ca.1. Lib.7.ca.4. Lib.9 hist. cap.22.

murino glutini. At vulgare nostrum squalidum est, & cinericio colore, & aspectu tristiore: quia non succus, aut liquor manans, aut lacryma Scammoniæ ad nos adfertur, sed succus vi expressus. Scammoniæ lacrymam, quam Venetiis apud Albertum Martinellum vidit Pena in Syriacis conchis allatam, Colophoniæ concolorem, concretione simili, ex fusco cæruleam fuisse ait, cuius coloris non est Scammonium nostrum. Sic differt Meconium ab Opio, quod est manans liquor, seu lacryma Papaueris, flaua & limpidior. Verùm cùm pura ac mera lacryma Scammoniæ tam frequenti vsui non sufficeret, succum multum vi expressum ad nos asportari oportuit: cuius maximè delectus habendus, quia nullus nisi variè adulteratus ad nos adfertur. Nam aliquando ex eodem corpore, eadem morbi causa, & eodem planè modo affecto, grana aliquot sumpta facilè, & sine vllo cruciatu, bilem pituitámque expurgabût, ex eadem prorsus gleba frusto paruo effracto multò plura grana sumpta minùs euacuabunt, nec sine molestia, & cruciatu. In causa est dissimilis molis concretio, quæ hic plus, illic minus, aut lactis Tithymali, aut Lathyridis, aut alterius stirpis valentioris succi accepit: vnde dissimiles purgationes consequuntur. Cum autem veteres, aut drachmam, aut quaternos obolos, aut maiorem aliquam dosim præscribunt, purum & merum succum imperant.

CHAMELAEA. CAP. XIIII.

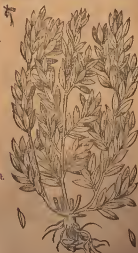
Nomina AMEΛAIA Græcis & χαμελαία ξιλοκκος, Latinis etiam Chamelæa, & Oleago, Oleastellus, Mauritanis *Mezereon*, & *Almezerion*, Prouincialibus *Garoupe*. Chamelæa autem, id est, humilis Olea, vel Oleago, vel Oliuella dicta est, ob eam quam cum Olea sortita est similitudinem. Chamelæa, vt tradit Dioscorides, frutex est surculosus, ramis dodrantalibus, foliis Oleæ, sed tenuioribus, densis, amaris, quæ gustum mordent, & arteriam deradunt.

Li.4.c.166. Plinius ex Chamelæa oleum factitium parari dicit, ipsamq́; descripsit his verbis.

Forma. Simillimum huic est ex Chamelæa frutice saxoso, non altiore palmo, foliis Oleastri bacciśq;. Quo in loco pro saxoso, fortasse legendum surculoso, vel sarmentoso: est enim Dioscoridi frutex φρυγανώδης, nam reliqua, vt Dioscorides, etiam Plinius habet: & præterea baccas & oleum. Eadem repetit Plinius alio in loco. Chamelæa similitudinem foliorũ Oleæ habet. Sunt autem amara, odorata in petrosis, palmum altitudine non excedente. Matthiolus Chamelæam & Thymelæam copiose in vallis Ananiæ montibus, & Tridentino agro prouenire scribit, & vtramque fructum ferre Myrti baccis similem, qui tamen Chamelææ longior sit quadantenus, & oliuæ formam referat. Vtrique initio virescit, mox per maturitatem rubescit, denique exsiccatus niger conspicitur. Dodonæus, Chamelæa, inquit, in Italiæ & Galliæ Narbonensis incultis, asperis & desertis reperitur, humilis & fruticosa stirps, pedalis, aut altioris magnitudinis, multis tenuibus virgulis ramosa, foliis oblõgis, Oleæ similibus, sed minoribus & nigrioribus: flores ex aliis foliorum exigui, subluteí: fructus inde

Lib.15.ca.7.

CHAMELAEA, Matth.

Lib.24.c.15.

Lib.4. hist. cap.57.

CHAMELAEA, Dodonæi.

CHAMELAEA Alpina incana, Penæ.

tricocci, vt in Tithymalo, & Lathyri, primum virides, deinde rubentes cum maturuerunt, qui decerpti nigrescunt, oleosamq; pinguitudinem contrahunt olearum instar, sapore acres & mordaces, faucésque exurentes, veluti folia & cortex, ossiculis duris lignosis, piperi similibus: radix lignosa. Huic Chamelææ aliam addit Pena, quam Chamelæam Alpinam incanam vocat, superiori valde similem gustu, facie, viribus: foliis & virgultis ligneis, gracilibus, concoloribus, rugoso cortice amictis, quæ tamen ab illa facilè discerni possit, fructu nimirum Mezerei Germanici, Oleastri, aut Philyreæ, non tricocco, & foliis summis non ex atro virentibus, sed tenui, mollique & incana lanugine obductis, quemadmodùm & flores pallentes è lagenulis argenteis, Stramoniæ similibus, sed minoribus cōspiciuntur. Commanducata, non secùs ac Mezerei Germanici, grana fauces exurunt: ideoque etiam plebs rusticum piper vocat. Manducata folia lentorem remittunt, vti Sardanellæ, Thymelææ, & Chamelææ Narbonensium. E' Lemani & Allobrogum vicinis Alpibus solùm habuisse ait. Chamelææ folia pituitam & bilem purgant per inferna, auctore Dioscoride, præsertim in catapotia deuorata: ita vt duplum absinthij cum vna Chamelææ parte misceatur, & hæc aqua aut melle excepta in catapotia formentur. Non liquescunt ea in ventre, sed quotquot accepta fuerint, per aluum egeruntur. Iisdem foliis tritis & melle exceptis sordida & crustosa vlcera repurgantur. Plinius, Chamelæa, inquit, aluum purgat: detrahit pituitam bilémque, foliis in duabus absinthij partibus decoctis, succóque eo cum melle poto. Foliis impositis & vlcera purgantur. De eadem breuiter hæc Galenus. Chamelæa vincentem habet qualitatem amaram. Quamobrem admodùm sordida vlcera, & maximè quæ crustas habent, commodè purgare potest.

Vires & Temper. Li.4.c.166.

Li.24.c.15.

THYMELAEA. CAP. XV.

Nomina

RAECIS θυμελαία, ſic & Latinis Thymelæa nominatur. Quæ appellatio effigiem naturamq; plantæ quadantenus adumbrar. Videtur enim Thymelęa quaſi Tithymelęa dicta, ex Tithymali & Oleæ mixta facie. Arabes etiam *Mezereon* vocant, eam cum Chamelæa confundentes. Eius ſemen κόκκος κνίδιος, id eſt, granū Cnidium dicitur, Eubœenſes Apolinum vocant, alij Linum, quòd ſatiuo Lino frutex hic ſimilis ſit. Falluntur qui Granum Cnidium Chamelææ fructum eſſe putant, foliorum ſimilitudine decepti.

Forma. Li.4 c.167.

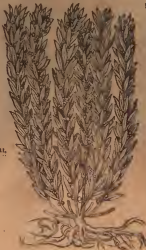
Virgas producit longas, vt deſcribit Dioſcorides, multas, bicubitales: folia Chamelææ ſimilia, ſed anguſtiora & pinguiora, viſcoſa & glutinoſa dum māducātur: flores albos, & inter ipſos fructum Myrti baccæ modo paruum, rotundum, initio viridem, tandem rubentem, cuius fructus inuolucrum durum eſt & nigrum, intus album.

Locus.

Naſcitur in aſperis & mont[illegible] locis.

Lib.13.ca1.

Plinius breuiter hæc complexus eſt. Et in quo naſcitur Granum Cnidiū, quod aliq[illegible]num vocant, fruticem verò Thymelæam, al[illegible] Chamelæam, alij Pyros achnen, alij Cne[illegible] Eſt ſimilis Oleaſtro, foliis anguſtioribus, gummoſis ſi mordeātur, Myrti magnitudine: ſemine, colore, & ſpecie farris, ad medicinæ tantùm vſum. Quæ mendoſa ſunt, & ex Dioſcoride [illegible] corrigēda, Myrti magnitudine, ſemine, colore & ſpecie foris. Thymelæam cum Chamelæa in Ananiæ montibus & Tridentino agro copioſe naſci ſcripſit Matthiolus, vti ſuprà diximus. Eius Thymelæam hîc appinximus. Me[illegible]reon quidem ille Germanicum potiùs, ei[illegible]que ſemen, piper ruſticum ſeu montanum appellatum, quàm Thymelæam veram eiúſque Granū Cnidium nobis propoſuit. Genuinam Thymelæam deſcripſit Dodonæus in Hiſto. Stirp. cuius iconem hîc poſuimus. Felicius pictam dedit in Hiſtor. purgantiū: item Cluſius, qui eam acuratiſsimè delineauit his ferè verbis. Thymelæa frutex eſt pollicari interdum craſſitudine, cubitalis, aut amplior, qui in multas virgas diuiditur cubitales, pulchras, tenues, rectas, quas veſtiunt perpetuò virentia folia, Lini, maiora & latiora, mucronata, non cuſpide obtuſa, vt in Chamelæa, neq; ita fragilia, ſed lentiora, & gummoſum quid præbētia, ſi dentibus atterantur. Flores fert in extremis virgis, candidos, Oleæ ferè ſimiles, quatuor foliolis conſtantes, copioſos, racematim ferè propendentes: deinde fructum

THYMELAEA, Matth.

THYMELAEA, Dodon.

THYMAELAEA vera Clus. & Dodon. Histo. purgant.

fructum baccarum Myrti interdum magnitudine, oblongiorē paulò, per initia virentem, cùm maturuit rubrū corallij modo, carne succi plena & aquosa vt in Cerasis, sub qua latet vnicū semen, nigra fragilique pellicula, albam & feruido gustu medullam continens. Radix lignosa & dura, in teneris plāti Raphani modo efformata, & crasso cortice tecta, lentoque & admodùm tenaci, quemadmodùm & tota planta. Floret Iulio, & toto ferè Autumno, deinde semen profert. Nascitur locis asperis per totam ferè Hispaniam, & plerisque Galliæ Narbonensis. Quod Pericarpium dixit Dioscorides, non totius baccæ rubentis inuolucrum intelligit, sed inuolucrum seminis in bacca conclusi, cuius seminis medulla alba est, & in eo sapor ille quę situs in grano Cnidio. Quæ, quod in Dioscoride auctore, per inferna bilem, pituitam, & aquas purgat, si viginti granorum interna pars bibatur. Verum fauces vrit. Quare cum farina aut polenta dari debet, aut in vuæ acino, aut melle cocto obducto deuoranda. Eadem trita cum nitro & aceto illinitur iis qui ægre desudant. Folia, quæ peculiariter Cneoron vocātur, circa messem colligi debent, & in vmbra siccata reponi. Qui dare volunt tundere debent, & neruos eximere. Purgat ex ipsis acetabuli mensura vino diluto inspersa (legendum enim ἐπιπασσόμενον, non ἐπιπλασσόμενον, vt habent exemplaria multa, quæ secutus Ruellius vertit, illitum). Sed moderatiùs purgat mixta cum lente cocta, & tritis oleribus. Eadem folia trita cum vuæ acerbæ succo in pastillos redacta reponuntur. Herba stomacho infesta est, partus apposita necat. Cocco Cnidio, inquit Plinius, color corni, magnitudo grano piperis maior, vis ardens. Itaque in pane deuoratur, ne adurat, cùm gulam transit. Huic vis præsentanea contra cicuram. Sistit aluum. Quæ ex Theophrasto sumpta sunt. ὁ δὲ κνίδιος κόκκος στρογγύλον, ἐρυθρὸν τῇ χρόᾳ, μεῖζον δὲ τοῦ πεπέριος, ἰσχυρότερον δὲ πολὺ τῇ θερμότητι. διὸ καὶ ὅταν διδῶσι κατὰ ποτὸν (διδόασι γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν) ἐν ἀλφίτοις ἢ σταιτὶ περιπλάττουσι. κάει γὰρ ἄλλως τὸν φάρυγγα. Id est, Granum Cnidium rotundum est, colore rubrum, maiusq; pipere, sed multò validiore caliditate. Quare in potu dantes (exhibent verò ad aluum soluendā) pane aut farina subacta obductum id præbent: alioqui enim id fauces adurit. Quod hîc exhiberi ad aluum soluendam vertimus, Plinius sistere aluum non rectè videtur dixisse, cùm granum id catharticum sit, vel Galeno teste, qui scribit Granum Cnidium purgare, sed acris esse & adurentis facultatis. Attentiores in eo loco Plinij legunt: Ciet aluum. Myconus herbariæ rei studiosissimus fruticem & eius iconem ex Hispania misit, quē Thymelææ speciem esse suspicatur. Frutex hic passim in locis siccis & siluis nascitur, inquit, maxime in quercetis, altitudine cubitali, ramosus, & circumquaque ramulos diffundens. Folia eius minima sunt, Myrto similia, sed minora: flos luteus minimus, ab ea folij parte, qua caulem attingit, nascens, vt in Chamæpity: radices lignosæ, præsertim superiore parte, cortice e nigro rufescente, crassitudine pollicati, non altiùs in terram demissæ, sed per summum cespitem diffusæ, flexiles, gustu valde ingrato, cum acrimonia amaro, & fauces abradente quemadmodùm Thymelæa Dioscoridis. Totius fruticis odor grauis est, & sapor insuauis. Totus etiam

Li. 4. c. 157. *Vires.* *Lib. 27. c. 9.* *Lib. 9. hist. cap. 22.* *Lib. 7. sim.*

THYMELAEAE species, Myconi.

etiam lignosus est,& vitilis.Vis ei purgatoria & vehemens, & quàm in Chamelæa valentior. Nam drachmæ dimidiæ modus potentissimè aluum soluit: aquas potissimùm vacuat, non sine torminibus & magno cruciatu. Datur in iure aut vino. Hoc remedio Hispani agricolæ vtuntur, vocántque Herbam de Monteferrato, quòd ibi,& vicinis in locis frequens sit. Alij, vt Catalani Arragoniæ finitimi, Brufalaga & Ciegagaro vocant. Hæc planta ad Thymelææ species referenda Mycono videtur, si gustum, odorem, facultatem consideres. Picta videtur [illegible] sio in Historia stirpium Hispanicarum, Sanamundæ primæ nomine: effigies enim & delineatio conueniunt. Cubitalibus ramis ab eadem radice fruticat, inquit Clusius, flexilibus, cortice exteriore nigrescente obductis, al[illegible] teriorem lentum in tenuia fila sese dissol[illegible] complectente: folia Chamelæç æmula, [illegible] tò minora, breuiora, carnosa, ad Tithym[illegible] ralij aut Myrti folia proximè accedunt, sed [illegible] suta aliquantulùm, circa ramulos confertim & serie quadã vt in Myrto distributa, gumm[illegible] si mordeantur,& gustu amaro, deinde admodùm acri & adurente: flo[illegible] lia Oleæ similes, oblõgi, in quatuor foliola per extremum diuisi, colore lu[illegible] ctu Thymelææ ferè, sed nigricante: radix crassa, lignosa. Frequens est in re[illegible] lentino & Granatensi. Martio & Aprili floret. Illic ab Herbariis Sanamund[illegible] tur, à rusticis *Mierda-cruz*, propter purgandi facultatem, cuius causa rustic[illegible] regionis apprimè in vsu est. Hæc Clusius.

SESAMOIDES. CAP. XVI.

Nomina. ΣΗΣΑΜΟΕΙΔΕΣ μέγα,& σησαμοειδὲς μικρὸν Græcis, Sesamoides [illegible] gnum, & Sesamoides paruum Latinis, à seminis similitudine di[illegible] Sesamoides magnũ, quod in Anticyra Elleborum, vel, vt ait Th[illegible]

Li.4.c.147. *Forma.* stus, Elleborinen vocant auctore Dioscoride, quia in purgationibus Ellebo[illegible] bo miscetur, herba est similis Senetioni aut Rutæ: foliis lõgis: flore albo: rad[illegible] cili, inefficaci: semine sesamo simili, gustu amaro. Sesamoidi paruo, quod album v[illegible] cat Galenus, cauliculi sunt palmi altitudine, folia habẽtes Coronopo simi[illegible] sutiora tamen & minora. In summo cauliculorum capitula sunt flosculorum [illegible] purpureorum, medio eorum albo, in quibus semen sesamo simile, amarũ, fuluum.

Locus. radix tenuis est. Nascitur in asperis locis. De quo hæc Plinius. Sesamoides à si[illegible]

Li.22.c.25. tudine nomen accepit, grano amaro, folio minore. Nascitur in glareosis. Deinde

Ibidem. de altero. Est etiamnum aliud Sesamoides Anticyræ nascens, quod ideò aliqui

Li.4.c.147. Anticyricon vocant: cætera simile Erigerõti herbæ. Sesamoidis magni semen, vt docet Dioscorides, purgat pituitam & bilem per superna, quantùm tribus digitis capi potest tritum,& sumptum cum Ellebori albi sesquiobolo in aqua mulsa. Parui item semen purgat bilem & pituitam per inferna acetabuli mẽsura potum cum aqua mulsa. Idem impositum cum aqua tubercula & tumores discutit. Eadem fere

Li.22.c.25. Plinius habet. Granum Sesamoidis datur in vino dulci ad detractiones [illegible]

tribus digitis capitur, miscéntque Ellebori albi vnum & dimidium obolum, purgationem eam adhibentes maximè insaniæ, melancholiæ, comitialibus, podagris. Et per se drachmæ pondere exinanit. Et Sesamoides paruum de rhit bilem in aqua potum. Semen illinitur igni sacro: discutit panos. Galenus, Sesamoides magnum, inquit, quod & Anticyricus Elleborus appellatur, quia semen eius vt Elleborus purgat, hoc & reliqua facultate Elleboro similis est. Nam & in abstergendo, excalfaciendo, desiccandoque similem illi vim obtinet. Sesamoidis albi semen vehementer amaram qualitatem continet, non solum mediocrem. Calfacit itaque, rumpit & extergit. Herbas istas catharticas Herbarij sibi ignotas esse fatentur. Pena tamen suspicatur Hormalam Syriacam in odoratis depictam ex Lobellio Sesamoides maius esse. Matthiolus vero Sesamoides minus ostendit, quod Cortuso acceptum refert. Permulti opinantur Sesamoides maius esse eam herbam, quæ in tota ora Massiliæ & Liguriæ, Corsica ac Sardinia gignitur, illicque vernacula lingua *Tartouraire* appellatur. Fruticosa est, pede non altior, radiculis subflauis, gracilibus, tenuibus, si totam plantam spectes, superuacuis: ramis multis, rotundis, densa lanugine villosis, surculosis: foliis Rutæ simillimis, numerosis, hirsutis, candidis: flore in summis ramis copioso, exiguo, candido, densius congesto, intra lanuginem delitescente: semine paruo, nigro, gustu tam feruido, vt si quis herbam mandat, diutius ardere fauces videantur, tam pertinaci vredine, vt nulla oris collutione deleri possit. Minor sanè est in Chamelæa, Thymelæa, Laureolæq; generibus acrimonia, ac vrendi vis, quàm in hac planta. Hodie impostores, ac quidam ignari quãtum malefica sit huius plantæ vis, & corporibus nostris noxia, ex vino albo, vel cicerũ decocto, vel elixæ carnis iusculo bibendã propinant drachmam vnam vel alteram, in validissimis naturis, tanta purgandi potestate, vt sæpe ob hypercatharsim sanguis erumpat. Educit autem sic sumpta biliosa, pituitosa, aquosa, id quod & Dioscorides testatur: vt mirum non sit, in Anticyra dictum olim fuisse Elleborum, admisceriq; solitum potionibus ex Veratro albo paratis, vt facilius & citius Veratrum, quod vomitiones magis ciet quàm deiectiones, aluum commodiùs detraheret. Hoc fortasse Elleborum est, quod fructum Sesamo similem edere Theophrastus scripsit, quo in Anticyra purgationes fiebant. Quanquam non solùm fructu, sed etiam radice vtile esse scribit: quod negat Dioscorides, qui radicem ἄπρακτον, id est, imbecillem, siue ignauam esse dicit, semíníque purgandi vim tribuit, quam etiam foliis & ramulis inesse experientia docuit. Planta hæc Clusio est Sanamundæ tertium genus, Cortuso Erica Alexãdrina, Alfonso Pautio Cneorum. Thymelææ congenerem esse, & iisdem facultatibus pollere putat Clusius. Plantam alteram hîc etiam appictam Sesamoides minus quidam nominant, non ad Dioscoridis quidem historiam referentes, sed ad eam quam cum superiore cognationem habet originis, saporis, facultatis catharticæ. Quidam Phacoides volunt esse Oribasij, ob foliorum cum Lente similitudinem. In maritimis, vt & alterum prouenit, sed Corsicæ magis quàm Galliæ, Liguriæ've: caule pedali, in ramulos pluri

Lib.8.sim.

In cap.147. lib.4.

SESAMOIDES maius multorum, Dalech.

los plurimos & graciles diuiso, lanugine molli vestitos superioris modo: foliis numerosissimis, minimis, lætiùs virentibus, Lenticulæ similibus, circa ramos densissimè coaceruatis, vt ramorum conspectum adimant, Aizoi acris specie: flore copioso, tenui, candido, per totos ramos foliis interspárso, suauissimi odoris, nec moscho dissimilis, & quasuis acres plantas superantis. Purgat, & eosdem humores educit quos Sesamoides maius, sed laboriosius, præsentioréque

SESAMOIDES minus, Dalechampij.

SESAMOIDES minus, Matthioli.

nimiæ vacuationis discrimine. Eius tusæ ac cribratæ drachmam ptisanæ commixtam sorbendam dedit Dalechampius cuidam neruorum distentione laboranti Lugduni in publico valetudinario, cui non segniùs aluus deiecta est, quàm si colocinthidem sumpsisset, restitutáque sanitas. Sesamoides minus à Matthiolo positum Pena approbat, scribítque optimè Cyanis comparari Folia enim prorsus sunt Cyani parui, incisura & ortu Coronopi, hirsutiora, maiora (fortè μακρότερα pro μικρότερα in Dioscoride legendum, qui error in eo auctore frequens est:) flores radiati, prorsus Cichorij concolores & similes superne, subtùs capitula ex squamulis compacta Cyami aut Iaceę modo habentes: semine intus Sesami: radice Tragopogoni, exiliore. In Narbonensi agri squallidis collibus, etiam herbidis ad Ladum copiosè prouenit hæc planta, atque etiam in Longobardia. Huic Matthiolus non rectè Phalaridis flores & capitula affinxit. Hæc ex Pena. Quidam Catanancen priorem esse putant.

EMPETRVM. CAP. XVII.

EMΠΕΤΡΟΝ Græcis, & φακοειδὴς dicitur, Latinis Empetrum & Phacoides, & Calcifraga Plinio. Id non descripsit Dioscorides, sed dixit tantùm in maritimis & montosis nasci, gustu salso, quod verò propius terreno prouenit, amarius esse. Purgat pituitam & bilem, & aquas, si in iure aliquo, aut aqua mulsa exhibeatur. Eadem prorsus Plinius tradidit. Empetron, quam nostri Calcifragam vocant, nascitur in montibus maritimis, ferè in saxo: quo propiùs mari fuerit, minùs salsa est (Deprauata hæc in vulgatis codicibus lectio, sic corrigenda, quæ propiùs mari fuerit, salsa est) potáque bilem trahit ac pituitam: quo longiùs magísque terrena, amarior sentitur. Trahit aquam. Sumitur autem in iure aliquo, aut in hydromelite. Galenus scribit Empetrum ad solas purgationes esse vtile, bilem ac pituitam educens, gustu salsum esse, quare ad alia quoque vti licere, ad quæ pollet substantia salsa: item nominari Prasoides. Idem planè Aëtius & Paulus ex Galeno exscripserunt, vt vox phacoides vel in Dioscoride, vel prasoides in aliis merito suspecta sit. Addit Paulus, quia salsum est, extergendi vi præditum esse. Cum verò Dioscorides, Galenus, atque alij Græci medici ipsos sequentes scribant Empetrum ad purgationes tantum vtile esse: Plinius contrà his quę modò citauimus subiiciat, vetustate vires perdere, recens vrinas ciere decoctum in aqua vel tritum, calculósque frangere, & qui fidem promisso huic quærunt, affirmare lapillos, qui subferuefiant vna, rumpi: perspicuum est eum, alterum Empetrum Saxifragum dictum cum maritimo Empetro confudisse. De quo Saxifrago, siue Empetro altero, caput extat in multis excusis exēplaribus Dioscoridis, cui calculos vesicæ frangendi, & vrinas ciendi vis tribuitur: quanquā caput hoc inter Dioscoridis notha & adscititia à peritis herbariis referatur. Prętereà ex iisdē Græcis auctoribus colligere licet fœniculum marinum, siue Herbam Sancti Petri, Empetrum non esse, hoc loco descriptum, quod quidam credidere: quia ei nulla bilem purgandi, pituitamq; facultas insit. Quare diuinare potiùs, quàm certò statuere licet, quæ planta legitimum veterum Empetrum asseri possit. Si tamen cōiecturæ locus sit, Dalechampius Empetrum esse opinatur plantam, quę à vulgo Narbonensiū Herba terribilis vocatur, cuius capite de Alypo mentionē faciemus, ob violentam in corpore purgando facultatē. Ea nunc in ipso maris litore prouenit salsum humorē bibente eius radice, ac tum salso gustu est, vt cæterę plantę, quarū radix marinā aquam fugit: nunc in montibus mari vicinis, vt in monte Cestio, vulgò *Cap deCeste* prope Agatham, nullo maris succo imbuta, sed tantū obiecta eius afflatui, ac tum salsuginis expers, gustāti perquā amara sentitur. Cubiti est magnitudine, & eo maior, cortice purpurascēte, ramosa, folio Lētis, sed Lētis modo per æquales versus nō dispositio, per ramos & surculos nullo ordine prodeūte, supernè viridi, infernè candicante, capitulis in ramorum vertice purpureis & rotundis, Aphyllanthi non dissimilibus. Purgandi vim habet Sesamoide vtroq; non imbecilliorē. Purgat autē bilem, pituitam & aquas non aliter, quàm Tithymalus.

EMPETRVM phacoides, Herba terribilis Narbonensium.

Nomina *Li.4.c.174.* *Locus.* *Vires.* *Lib.27.c.9.* *Lib.6.sim.*

CVCVMIS SILVESTRIS. CAP. XVIII.

Nomina IKYΣ ἄγριος, Cucumis ſilueſtris Latinis dictus eſt, & Cucumis erraticus, & anguinus, Officinis Cucumis aſininus, Arabibus *Chete allimar, Katealhener*, ſeu *Cheta alhamar*, Italis *Cocomero ſaluatico*, Germanis *Vuilder cucumern*, & *Eſele cucumern*, Hiſpanis *Cogombrillos amaragos*, Gallis *Concombre ſauuage*. Cucumin
Li.4.c.149. ſilueſtrem tradit Dioſcorides ſolo fructu diſtare à ſatiuo Cucumere, quem longè
Forma. minorem parit, oblongis glandibus non diſſimilem: folia atque ſarmenta ſatiui referre: radice candida, magna. His notis Cucumerem noſtrum ſilueſtrem deſignari nemo eſt qui non apertè videat. Is flagella per terram ſpargit, bicubitalia, minimi digiti craſſitudine, rotunda, breuibus aculeis aſpera, ſolida, & anguium modo inflexa. Folia edit ex longis, craſsis, & aculeatis pedicul[illegible] pendentia, in obtuſum mucronem deſinen[illegible]a, ſupernè viridia, infernè pallidiora, & creb[illegible]tricatiſque venis, rugoſa, vtrinq; aſpera. flo[illegible] tota æſtate ex foliorum alis, quinis, latis, acuminatis, & flauis foliolis conſtantes, quoſdam ſteriles, quoſdam fœcundos. Steriles terna intus trifida veluti complicata, & p[illegible] crocea, nec hirſuta ſtamina habent, n[illegible] poſteriore parte capitulum, futuri fr[illegible]mentum. Fœcundi in medio ternas h[illegible] flauas furculas ſtaminum vice contine[illegible]tro hirſutum & oblongum extuberat tuberculum, quod flacceſcẽte flore paulatim cum pediculo accreſcit, donec maximæ gland[illegible]gnitudinem ſuperauerit, quod vndique [illegible]bus aculeis armatur, & in maturitate c[illegible]ſpl[illegible]d[illegible]re. gli[illegible]er[illegible], & candicare, vel palleſc[illegible]re c[illegible]rit, ſponte ſua, aut leuiter tactum ex ped[illegible]

CVCVMER agreſtis, Matthioli.

exilit, & c[illegible] impetu oblonga, foris ni[illegible]a, intus candida ſemina cum aqueo [illegible] eiaculatur. Radice nititur craſſa, rotunda, carnoſa, rapo oblongo haud ab[illegible] radiculis multis huc & illuc diſperſis. Tota planta vehementer amara eſt, præſertim fructus amariſsimus, ſola ſeminis medulla dulcedinem habet, quæ etiam mures al[illegible]iciat, inquit Cordus. Quare miratur Galenum huic ſemini amarum por[illegible]n tribuere quod fortaſſe tantum corticem ſeminis deguſtauerit, qui amarus eſt, non ipſu[illegible] n[illegible]c[illegible]eum, qui propriè ſeminis appellatione venit. At falsò Galenum a Cordo reprehendi Matthiolus arbitratur, quod nuſquam ſcripſerit Galenus Cucumeris ſilueſtris ſemina amara eſſe, ſed Cucumerum ſemina quædā amara eſſe, quemadmodum & amygdalæ: nec diſertè dixiſſe Galenum aut ſatiui aut ſilueſtris Cucumeris ſemen quandoq; amarum reperiri, coniicere tamen ex contextu facilè eſſe de ſatiui ſemine intelligere, & lectores admonere voluiſſe huiuſmodi ſeminum nucleos, qui natura dulces ſunt, aliquando ſoli in quo naſcuntur
Locus. vitio amaros effici. Naſcitur Cucumis ſilueſtris in ſabuletis, ac ruderibus: eſtq;
Tempus. in Gallia Narbonenſi & Hetruria frequens. Frigidioribus locis ſeritur in hortis
Li.4.c.140. ab Herbariis. Auguſto menſe floret. Autumno fructum producit. Inſtillatus fo-
Vires & liorum ſuccus aurium dolori conuenit, inquit Dioſcorides. Illita ex polenta ra-
Temper. dix veterem omnem tumorem diſcutit. Impoſita cum reſina terebinthina tuber-

cula

cula rumpit. Ischiadicis infunditur: podagras discutit decocta ex aceto & illita. Eius decocto dentes in dolore colluuntur. Aridæ farina impetiginem, lepras & vitiligines absterget: nigris cicatricibus colorem reddit, & in facie maculas expurgat. Radicis succus sesquioboli pondere, item cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitámque deiiciunt, præsertim in hydropicis: deiectiones autem citra stomachi iniuriam mouet. Radicis selibra in vini, præsertim Lybici, hemina conteritur, dantúrque ex eo terni cyathi triduo, dum tumor abundè deprimi cernatur. Quæ postrema sententia sic legitur in vetere codice. Δεῖ δὲ τῆς ῥίζης λαβόντα ἡμίλιτραν μετὰ δυοῖν ξεστῶν οἴνου, μάλιστα αἰγυπτίου γλυκέως, λεαίνειν, καὶ διδόναι ἐκ τούτου κυάθους γ. νήστει ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς, ἕως ἂν ὁ ὄγκος ἱκανῶς συσταλῇ. Id est, cùm selibram eius acceperis, oportet eam læuigare cum binis sextariis vini dulcis, præsertim Aegyptij, propinaréque ex ipso tres cyathos ieiuno triuin dierum spatio, donec abundè tumor ipse subsidat. De foliorum & radicis vsu medico, idem quod Dioscorides Plinius apertè tradidit. Radix ex aceto cocta podagris illinitur, succóque dentium dolori medetur. Arida cum resina impetiginem & scabiem, quæ psoram & lichenas vocant, parotidas & panos sanat, & cicatricibus colorem reddit. Foliorum succus auribus surdis cum aceto instillatur. Sed in his quæ de Elaterio scripsit, à Dioscoride dissentit. Cucumin siluestrem esse diximus, inquit, multò infra magnitudinem satiui. Ex eo fit medicamentum, quod vocatur Elaterium, succo expresso ex semine. Qua in re Plinius Theophrastum secutus est: scribit enim. καὶ τοῦ σικύου δὲ τοῦ ἀγρίου τὴν μὲν ῥίζαν ἀλφοὺς καὶ ψώρας βοσκήμασι (legendum, ἀλφοῖς καὶ ψώραις βοηθεῖ. τὸ δὲ σπέρμα, &c. Est enim id, quod Dioscorides ante dixit. ξηρὰ δὲ λεῖα ῥίζα ἀλφοὺς, λέπραν καὶ λειχῆνας σμήχει, nulla facta pecudum mentione. τὸ δὲ σπέρμα χυλωθὲν ποιεῖ τὸ ἐλατήριον. τίλλεται δὲ τοῦ φθινοπώρου, τότε γὰρ βέλτιον. Id est, Cucumeris siluestris radix vitiliginem & scabiem sanat. Ex semine verò succo expresso fit Elaterium. Legitur Autumno: tunc enim melius. Dioscorides verò ex fructu Cucumeris elaterium fieri docet, vt simul etiam quod in ipso carnosum exprimatur. Deinde quod scripsit Dioscorides. Sunt qui ad hauriendam protinus succi abundantiam cribratos cineres humi inspergant, & medium cauantes triplicatum linteum obtendunt, per quod Elaterium cum sua humiditate diffundatur, siccatúmque in pila conterunt, Plinius non satis expressit. Semen quoque, inquit, cinere conspergitur, ad coërcendam succi abundantiam, qui expressus suscipitur aqua cælesti, & subsidit, deinde sole cogitur in pastillos ad magnos mortalium vsus. Paulo pòst de Elaterio, Nec vllum, inquit, ex medicamentis longiore æuo durat. Incipit a trimatu. Si quis recentiore vti velit, pastillos in nouo fictili igne lento in aceto domet. Melius quo vetustius: finítque iam ducentis annis seruatum, vt auctor est Theophrastus, & vsque ad quinquagesimum lucernarum lumina extinguit: hoc enim veri experimentum est, si admotum, priusquàm extinguat, scintillare sursum ac deorsum cogat. Locus Theophrasti, quẽ Plinius citat, is est. πάντων δὲ ὅλως τῶν φαρμάκων πλεῖστον διαμένει χρόνον δ' ἐλατήριον, καὶ τὸ παλαιότατον ἄριστον. ἰατρὸς δ' οὖν τις ἔλεγεν οὐκ ἀλαζὼν, οὐδὲ ψεύστης ὡς ἔτι παρ' αὐτῷ διακοσίων ἐτῶν, θαυμαστὸν δὲ τῇ ἀρετῇ, δοῦναι δέ τινα αὐτῷ δῶρον. αἰτία δὲ τῆς χρονιότητος ἡ ὑγρότης. διὰ γὰρ ταύτην καὶ ὅταν κόψωσι, τιθέασιν εἰς τέφραν ὑγρὸν, καὶ οὐδ' οὕτως ξηρὸν γίνεται, ἀλλ' ἄχρι πεντήκοντα ἐτῶν σβεννύουσι προσαγόμενον τοὺς λύχνους (non ἄυχμους, vt in vulgatis exemplaribus legimus) φασὶ δὲ μόνον μάλιστα ὑπέρινον ἄνω ποιεῖν τῶν φαρμάκων (non ὑπερινῶν, vt habent vulgati codices) αὕτη μὲν οὖν ἰδιότης τῆς δυνάμεως. Id est, Omnium quidem in vniuersum medicamẽtorum maximè diuturnum est Elaterium, & quod vetustissimũ optimum. Itaq; medicus quidam, vir haud gloriosus neq; mendax, sibi esse Elaterium ducentorum annorum dicebat, virtute mirabili, donatum à quodam. Diuturnæ conser-

uationis eſt humoris copia: eam enim ob cauſam etiam cum triuerint, in cinere humidum reponunt, ac ne ſic quidem ſiccarut, ſed vſque ad quinquageſimum annum lucernis admotum eas extinguit. Aiunt autem ſolùm hoc ex omnibus medicamentis maximè purgationem immodicam per ſuperiora efficere. Hæc igitur eius medicamenti propria vis. In his Theophraſti verbis Gaza hæc prætermiſit, φασὶ δὲ μόνον μάλιστα ὑπέρινον ἄνω ποιεῖν τῶν φαρμάκων. Eſt autem ὑπέρινος, ὁ ὑπερκεκαθαρμένος ἄνθρωπος, vt Galenus in Gloſſis Hippocraticis exponit. Dioſcorides Elaterium ſcribit à bimatu ad decennium deiectionibus vtile eſſe. Theophraſtus id mirabili virtute ducentis annis ſeruatum eſſe. Scribit idem Theophraſtus σβέννυσι προσαγόμενον τοὺς λύχνους, quæ Plinius cõuertit, lucernarum lumina extinguit. Contra Dioſcorides ait, προσαχθὲν λύχνῳ εὐκαὲς, id eſt, quòd lucernarum luminibus obiectum facilè flagret, vel ad lucernã admotum facilè ardeat. Sed potior videtur eſſe Theophraſti ſententia, vt videlicet Elaterium propter humoris copiã lucernarum lumina extinguat, &, vt Plinius ait, ſcintillare ſurſum ac deorſum cogat. Nam omne humidum, quod pingue non ſit, ignis flammam protinus extinguit. Quare Elaterium, in quo humiditas aquea multùm exuperat, lucernæ flammam extinguet potiùs, quàm ardebit admotum, excitato videlicet in humido à calore flatu, id quod experientia confirmari poteſt. Itaque eum Dioſcoridis locum mendo non carere ſuſpicantur viri docti, & pro εὐκαὲς legendum eſſe putat Cornarius οὐ καίεται, i. non ardet. Elaterium bilem ac pituitam vtrauis parte extrahit, inquit Dioſcorid.

Ibidem. *Vires & Temper.* Optima ſuſpirioſis eſt purgatio. Quod ſi in animo eſt deiectionem moliri, adiecto ſalis duplo, & ſtibij quod colorare ſufficiat, ex aqua, erui magnitudine, cataptia dato, poſteà cyathus vnus aquæ tepidæ ſorbeatur. Ad citandas tamen vomitiones aqua diluens Elaterium ſubiectas linguæ partes penitiſſimè penna oblinito. Quod ſi quiſquam difficiliùs euomat, oleo aut vnguento irino reſoluto, ſomnum inhibeto. Porrò his, qui eximiè vacuantur, continuè vinum & oleum dare conuenit: etenim vomendo reſtituuntur. Quod ſi vomitiones non finiantur, aqua mulſa, polenta, poſca, poma, & quæ ſtomachum denſando corroborant, offerenda ſunt. Ciet Elaterium mẽſes: partus necat in peſſo ſubditum: morbo regio medetur cum lacte naribus infuſum, à diuturnis capitis doloribus liberat. Efficaciſſime anginis illinitur cum vetere oleo, melle, aut felle taurino. Hæc & alia quædã Plinius

Lib.20.c.1. habet. Obſcuritates, inquit, & vitia oculorum ſanat, genarúmque vlcera. Tradunt hoc ſucco tactis radicibus vitium, non attingi vuas ab auibus. Contra phthiriaſin bibitur, & hydropiſes. Illitum anginas & achoras cum melle & oleo ſanat. Et paulò pòſt. Podagris & articulorum morbis decoctum in aceto illinunt, præſenti remedio: lumborum verò dolori ſemine ſolo ſiccato, dein trito, triginta denariorum pondere, in hemina dato aquæ. Sanat & tumores ſubitos illitum cum lacte mulierum. Purgat eas Elaterium: ſed grauidis abortum facit. Suſpirioſis prodeſt, morbo verò regio in nares coniectum. Lentigines ac maculas è facie tollit in Sole illitum. Adiecit & eius modum ex Dioſcoridis ſententia. Modus proportione vitium a dimidio obolo ad ſolidũ. Copioſius necat. Integer modus, inquit Dioſcorides, obolus eſt, minimus ſemiobolus, pueris chalci duo, ſiquidem copioſius periculum af-

Lib.5.ſim. fert. Galeno Cucumeris agreſtis tum fructus, tum fructuum ſuccus, quem vocant Elaterium, tum non minimè radicis, & foliorum, ad medicationes perutilis eſt. Elaterium itaque mẽſes ciet, & fœtum interimit appoſitum, ceu alia omnia amara, & ſubtilium partium, maximè ſi quam habeant caliditatem, velut Elaterium: nam ſummè amarum eſt, leuiter calidum, vt ex ſecundo ſit ordine excalfaciẽtium. Porrò tale protinus digerendi quoque vim habet. Sic igitur eo angina laborantes inungunt quidã cum melle, & oleo vetere. Bonum item eſt morbo regio affecti, fuſum

fusum cum lacte in nares, dolores capitis sanat etiam hoc vsu. Atq; Elateriū quidem eiusmodi est. At radicis succus, vt & foliorum Elaterio similem vim habeat, imbecilliorem tamen. Sed & ipsa radix similem facultatem habet: abstergit enim, digerit, emollit. Porrò cortex potentiùs ea desiccat. Mesues de huius Cucumeris facultate, viribus, noxa, & eius correctione fusiùs disserit his ferè verbis. Succi ex Cucumeris siluestris fructu laus est præcipua, secunda radicis. Is fructus iam absolutus si maturitate pallescat, viridisque esse desierit, & amaritudine sit eximia, succúmque remittat album & subpinguem, est calidior. Imperfectus autem tam est noxius, vt sanguinem educat. Succus quidem exeunte Æstate excipitur: radix fine Veris colligitur. Eadem in medicamenta multùm efficacia & celebria recipitur. Succus calidus est & siccus ordine tertio: substantia ignea & terrena constat. Purgat potenter pituitam vomitu, & deiectione, & interdum bilem, si vacuari parata est: serosum quoque excrementum etiam euulsu contumax, atque ideo à iuncturis mirificè trahit, præsertim succo & radice. Ob id earum dolorem sanat: ischiadem etiam iuuat apertè cataplasmate impositus, vel clystere iniectus. Radices eius cum absinthio in aqua & oleo percoctæ hemicraniam molestam, & curatu difficilem sanant, si ipso decocto tempora fricentur, & si ægris radices eædem cum herba tritæ cataplasmate applicentur. Succus quoque ipsius cum pauco lacte naribus iniectus idem efficit: excrementa enim cerebri euacuat, & nasi fœtorem ab hotum putredine ortum persanat: cephalalgiam quoque veterem, & epilepsiam. Idem cataplasma, præsertim si stercus caprinum addatur, tumores magnos & duros, & strumas resoluit. Succus quoque & decoctum tum fructus, tum radicis hydropem iuuat potu (valenter enim aquas serosas euacuat) & icterum, & obstructiones lienis, & hepatis. Puluis radicis cum melle cicatricem fœdam tenuat, ecchymomata contusionibus succedentia dissipat. Succus radicis cum farina fabarum, sordem faciei, & fœditatem cutis illitus terget. Radix ex aceto forti alphis affricta, eos delet & lentigines. Resoluit enim, tenuat, terget, siccat. Soluit molestè & tardè: aperit obstructa, & ora venarum. Quæ ne aperiat & vlceret hic succus, ac cum torminibus, & anxia molestia vacuet, datur cum Bdellio, vel Tragachantho, vel lacte dulci, recenter mulso, aut mulso & sale: promptiùs autem purgat cum pauco sale gemmæ & aromatibus. Succus ex fructibus per maturitatem pallentibus clementer sine compressione multa extractus, siccatur vt Scammonium aut aloë. Nonnulli inter siccandum ei immergunt aromata nodulo ligata, quem extrahunt dum siccando cogi incipit. Alij alia immittunt pro variis scopis. Triennio seruatur, post sex menses vtendus. Noxam autem ab eo corpori impressam delent aqua hordei, mulsa, vinum, oleum. Datur succus à granis decem ad drachmæ vnius partem tertiam. Puluis radicis à granis quindecim ad drachmæ semissem. Decoctum ab vnciis duabus ad vncias quatuor.

Li. 2 med. purg. c. 9.

COLOCYNTHIS.

CAP. XIX.

ΚΟΛΟΚΥΝΘΙΣ, ϐίβλος, quasi Cucurbitula, deminuto à κολόκυνϑα nomine, nam fructus eius cum Cucurbitæ satiuæ fructu collatus, longè minor est, Latinis similiter Colocynthis, & Cucurbita siluestris appellatur, Arabibus *Chandel, Handel*, siue *Handal*, Officinis, Hispanis & Italis *Coloquintida*, Germanis *Coloquint*, & *Wvildekurbsz*, Gallis *Coloquinte*, & *Courge sauuage*. Quibusdam Fel terræ dicitur, Arabibus Plantarum mors, quòd herbas *Nomina*

alias sibi vicinas veneni modo interfi[illegible]at, vt vicina illi terra adusta videatur. Hippocrates Colocynthidem sæpe συκυώνην vocat, & σικύην, & συκυώνης σπ[illegible], κολοκυνθίδος τ[illegible]τον, Colocynthidis spongiam, eius interiorem partem, & σπ[illegible] ἄτμητον, κολοκυνθί[illegible] ἀδιαίρετον, in sectilem Colocynthida, vt Galenus in Glossis exponit.

Forma. Colocynthis aspera viticulos foliaque per terram strata [illegible]it, Cucumeri, que[illegible]n hodie Citrulum vocant Officinæ, similia, in mucronem de[illegible]nentia,

COLOCYNTHIS, Matthioli.

atque vtrinque ex obliquo & prof[illegible]dius in ternas plerumque partes secta, quæ partes [illegible] quoque habent incisuras: flores iuxta folia [illegible]lidos siue flauos: fructum rotundum, pilæ [illegible]ma in orbem coactum, primum viridem, [illegible]inde flauum, cortice nequ[illegible] spi[illegible]n que duro contectum, qui cùm exa[illegible], [illegible]um [illegible] est, fungosa candidáque int[illegible]s pulpa, i[illegible] q[illegible] nulæ seminibus pyro similibus plenæ d[illegible]tice candidum nucleum claudentibus. Ra[illegible]nititur oblonga, fibrata, candida. Fruct[illegible] re est amarissimo, qui siccatur, & ad v[illegible] dicam asseruatur. Hæc est Dioscorid[illegible]

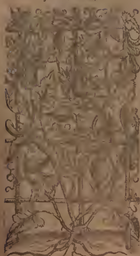
Li.4.c.171. cynthis: sic enim descr[illegible] C[illegible]ocy[illegible] menta foliaq; satiui Cucumeris ei[illegible], [illegible]ram repentia, diuisa: fructum in speci[illegible] dioci is pilæ conglomeratum, vehemen[illegible]rum, quem legere oportet cùm cœperit in[illegible]

Li.2.c.130. Lib.2.c.4. *Genera.* lidum colorem permutari. Auicennas [illegible] sues duplicem faciunt Colocynthidem, [illegible] & fœminam. Mas est foris lanugino[illegible], [illegible]cans, subasper, grauis, durus: fœm[illegible] stantior, præsertim si est magna, perfe[illegible]rura, alba, lenis, rara, leuis: vti eius m[illegible] medulla albissima, rara, lenis & leuis: quóque leuior, eo melior: sitq; ex laxo, arenoso, libero, Autumno lecta, cùm languescente vitore cœpe[illegible] lorem luteum mutari. Inmutata & his notis destituta, mala: flatus torm[illegible] & mole[illegible]issimos excitat, immodicè purgat, vt etiam sanguinem educat, & [illegible] mortem adferat. Pessima est etiam ac venenosa, quam producit vnicam vna planta. Quæ planta si loco illo est vnica, multò perniciorem [illegible] parit, præsertim si locus ille est vliginosus, vel puluerulentus, vel [illegible]

Lib.3.c.41. propinquus, vel serpentibus abundet. Dodonæus alterum Colocyn[illegible]nus reperiri tradit supra a nobis descriptæ haud multùm simile, quod viti[illegible] longis, asperis alta scandit, & Cucurbitæ satiuæ modo iis omnibus, quæ o[illegible] sunt, capreolis sui se inuoluit. Folia fert Cucumeri siluestri similia: [illegible] Cucurbitæ pro[illegible] similem, sed multò minorem, pyri solùm magnitudin[illegible] effigie: cortice duro tegitur, viridi, lignoso: intus succo plenus est amari[illegible]

Lib.1. de plant. cap.98. I. gustus. Hanc Lobellius pingendam curauit. Cordus sex Colocynthidu[illegible] cies recenset, Colocynthidem grandem, oblongam, quæ viticulis mu[illegible] per terram spargitur, ex interuallo geniculis præcinctis, iuxta quæ capreolos emi[illegible]tit, & singula erigit folia longitudine & latitudine pedali, in tres par[illegible] Lupu[illegible] modo secta, tactu aspera, & breuioribus aculeis horrida, pedalibus aut cubitalibus, teretibus, asperis, concauisque pediculis insidentia. Ab iisdem geniculis rad[illegible] in ter[illegible]

COLOCYNTHIS Pyriformis, Lobel.

in terram demittit tenues, quibus nutriendo fructui succurrit. Flores secus foliorum exortu profert, quibus decidentibus grandis, & humi procumbens excrescit fructus, longitudine plerumq; dodrantali, ea crassitudine, quam vtraq; manu circum amplecti vix possis. Is primum viridis est, postea candicantibus maculis conspergitur, postremò maturus totus luteo pallet, & circa pediculũ eminentibus angulis distinguitur. Dissectus corticem primo ostendit durum lignosumq;, mox flauam cartilaginosamq; carnem, & in medio sex ordines seminum candidorum, oblongorum, acuminatorum, latorũ & planorum, in quibus candidus inest nucleus. Radice nititur breui, a qua multæ aliæ candidæ in diuersas partes exeunt, cubitales, & tenues. Hæc planta ad cameras perticis extructas admota capreolis eas apprehendit, & attegias scenasq; facit. Sapore fructus est amarissimo, & graui odore: seminis nucleus dulcis est. Seritur spectaculi gratia in latis hortorum areis. Altera Cordi Colocynthis grandis, & rotunda, supradictæ viticulis, capreolis, floribus, foliorũ magnitudine, asperitate, radicibus, demq; alijs omnibus similis, & æqualis, demptis duntaxat duobus, quod scilicet folia in quinas partes dissecta habet, & fructus minores, globi instar rotundos, aut modicè planos, colore primum viridi, in maturitate pallido, pulpa, seminum ordine & figura superiori similes. II.

Tertia Colocynthis coronata, viticulas, capreolos, folia & flores primæ similes profert, & similiter per terram repit, sed omnes partes tenuiores habet: fructum pyri modo turbinatum, ouo maiorem in maturitate flauũ, & candicantibus lineis per longitudinem distinctam, foris durum, & lignosum, intus fungosa carne plenum, in qua quatuor oblongorum, paruorum, pleniorum, ac candidorum seminum ordines continentur. Radicibus nititur supradictis similibus, sed minoribus: sapore est amaro, vt cæteræ, in hortis colitur. III.

Quarta Colocynthis oblonga, glabra, viticulis, capreolis, foliis, flore & radicibus primæ similis, & æqualis est. Folia tamen quoque versus dodrantem vix excedunt, & non longè à mucrone duabus incisuris, sed non profundis, in tres partes diuiduntur. Fructum habet oblongum, primæ similem, glabrum, minorem, colore primùm viridi, in maturitate obscurè luteo, ac in pallorem saturatum degenerante, seminum ordine, quantitate, atque pulpæ substantia, colore, ac sapore præcedentes Colocynthidas æmulatur, similiter etiã in hortis colitur. IIII.

Quinta Colocynthis oblonga, candida, grandis, viticulis, foliis, capreolis, floribus, fructus quantitate, semine, radicibus, asperitate, atque amaro sapore primæ similis est. Solo ferè colore huius fructus ab illius fructu differt: etenim principio viret, mox albicantibus, & inæqualibus maculis, seu nubeculis aspergitur, postremo in maturitate totus albicat. Colitur in hortis supradictarum modo. V.

Sextam Colocynthidem ponit, fungosam illam, & læuem, vulgaremq;, quam descripsimus. Hæc colitur à quibusdam Herbariis in hortis, sed rarissimè prouenit. VI.

In Italia & Hispania, & trans maria in calidioribus locis sponte in aspectus gignitur. Eius flores in æstate, seu fine æstatis apparent: fructus Autumno, siue eius fine maturescunt, & durant integris natura & viribus ad quinque annos. *Locus.*

Li.7 ſimpl. Colocynthis,inquit Galenus, guſtu amara eſt, ſed quæ amaritudinis illi, dum

Vires & Temper. poratur,adſunt opera, ea euidenter efficere nequit, ob purgatoriam facultatem quam validam in ſe continet: nimirum cum iis,quæ expurgat,antè & ipſa per aluum excerni præuertens. Viridis ipſius ſuccus intritus iſchiadibus prodeſt.

Li.4.ca.171. Dioſcorides vero enucleatiùs eius effectus declarat. Medulla fructus purgatoriam vim habet,ſi quatuor oboli cum aqua mulſa, melle cocto, myrrha & nitro excipiantur, & cogantur in catapotium. Arefactæ pilæ teruntur,& infuſæ clyſteribus proſunt neruorum reſolutioni, coxendicū doloribus,& coli vitiis, vt quæ [...]lem, pituitam,& ſtrigmenta, interdum etiam cruorem eliciant. Fœtus admotæ enecant. Dolorem dentium tollit,ſi vnà repurgetur, & in ea luto óblita aceto & nitrum inferueſcant, eo decocto decocti dentes colluantur. Si aqua mulſa, aut paſſum in eadem incoquatur,& ſub diuo refrigeſcat, potu craſſum humorem & ſtrigmenta alui detrahet. Stomacho ſupra modum aduerſatur. Subdita ex ea balano alui excrementa reiiciuntur. Virenti ſucco vtiliſsimè iſchiadici pe[...]

Lib.20.c.3. cantur. Plinius perſpicuè etiam eius vires exponit. Colocynthis vocatur al[...] curbita ſubaud.)ipſa plena,ſed minor quā ſatiua (Sic fortaſſe rectiùs legas. V[...] pallida ad medicinam quàm herbacea, medulla fructus per ſe inanit aluū. Ar[...] cta infuſaq; clyſteribus, &c.) Vtilior pallida,quādo eius ſunt medicinæ. Herbacia arefacta per ſe inanit aluum.Infuſa quoque clyſteribus, inteſtinorum o[...] tiis medetur,& renum,& lumborum, & paralyſi.Eiecto ſemine aqua m[...] decoquitur ad dimidias,ſic tuſsienti bibitur obolis quatuor.Prodeſt & ſt[...] farinæ aridæ pilulis cum decocto melle ſumptis. In morbo regio vtiliter [...] eius ſumuntur, & protinus aqua mulſa. Carnes eius cum abſinthio & ſale [...] tium dolorem tollunt. Succus verò cum aceto calefactus mobiles dentes [...] Item ſpinæ & lumborum,ac coxēdicum dolores cum oleo,ſi infricetur. Præter[...] mirum dictu,ſemina eius ſi fuerint pari numero adalligata febribus,ſanare dic[...]tur quas Græci periodicas vocant. Hæc Plinius. Ex quibus Cornarius locos [...]quot declarari ſcribit, hactenus à nullis interpretibus,vt ille arbitratur, [...]tellectos. Primùm duos modos ſumendi medullam Colocynthidis in v[...] coaluiſſe,paucis particulis omiſsis, vt pro δύναμιν δ' ἔχει ἡ μὲν ἐντεριώνη τυ[...]πῦ καθαρτικὴν, τετραβόλου πλῆθος μετ' ὑδρομέλιτος λαμβανομένη σὺν νίτρῳ, καὶ σμυ[...] μέλιτι ἑφθῷ εἰς καταπότιον, ſicuti habent publica exemplaria, quæ interpretes [...]ti ſunt, legunt, δύναμιν δὲ ἔχει ἡ μὲν ἐντεριώνη τῦ καρπῦ καθαρτικὴν, τετρωβόλου [...] μετὰ ὑδρομέλιτος λαμβανομένη, καὶ σὺν νίτρῳ δὲ καὶ σμύρνη, καὶ μέλιτι ἑφθῷ εἰς καταπ[...] Id eſt,Medulla fructus purgatoriam vim habet,ſi quatuor oboli cum aqua [...]ſa ſumantur.Sed & ſi cum nitro,& myrrha, & melle cocto cogantur in catapo[...]

Lib.3.ca.55. Priorem modum apertè tradit Aëtius. Dantur ex medulla eius ſcrupuli duo [...] aquæ mulſæ cyathis duobus. Poſteriorem docet Plinius, cùm ait, Prodeſt & ſtomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle ſumptis. Alij tamen legere malunt ex Dioſcor.de,Obeſt ſtomacho.Farinæ aridæ pilulæ cum decocto melle ſumuntur. Deinde rectè dixit Plinius, Eiecto ſemine aqua mulſa in ea decoquit[...] ad dimidias. Quod in Dioſcoride nonnulli longè aliter intellexerunt,ipſam ſcilicet medullam in aqua mulſa coqui debere. Hoc falſum eſſe Aëtius perſpicuè oſtendit. Quod ſi minùs purgare volueris, inquit, ſumito Colocynthidem iuſtæ magnitudinis,eámque aperito ſupernè, & ſemen totum eximito. Deinde quicquid tomenti ſpeciem præ ſe fert in ipſa,rurſus citra ſemen in ipſam indito, & [...]pletam ipſam ſapa,aut vino dulci vetere,diem ac noctem macerari ſinito. Deinde excolatum per pannum vinum calefactum bibendum dato. Hoc tamen intereſt, quòd Dioſcorides aquam mulſam, aut paſſum in ipſa prius coquendum, deinde ſub dio exponendum præcipit. Aëtius ſapam aut vinum dulce vetus diem ſolum, ac noctem

ac noctem macerari finit. Sic etiam Paulus habet. Colocynthidem femine reiecto, fed quæ medullam referuet, paffo implebis, finefq; totam noctem commadefcere, mane paffum aufer etur, potuiq; dabitur. Qui fanè vfus hodie quoque Medicis [illegible] entifsimus eft, Colocynthidem, aut alia pharmaca in liquore aliquo macerandi. Infufionem vulgò vocant. Sed præcipuè Medicis fcitu neceffaria funt, quæ cum Mauritani cæteri, tum Mefues de Colocynthidis temperatura, viribus, [illegible] ex ea aduerfus varios morbos, de eius vi malefica, de correctione, præparatione, dosi, & fumendi modo tradidit in libro fecundo de purgantibus medicamentis. Colocynthis, inquit, calida eft, & ficca, ordine tertio, ignea fubftantia & terrea per vftionem tenuata, eximiè amara conftat. Pituitam & alios humores [illegible] & glutinofos magis ex profundis partibus & diftantibus, vt cerebro, neruis, mufculis, iuncturis, pulmone, thorace, quàm ex venis attractos, vt cenfet Diofcorides, purgat,. non ita Diofcorides cenfet, fed pituitam, bilem & ftrigmenta purgare. Paulus Colocynthidis medullam fcribit bilem potifsimùm vacuare, & muccofa, non à fanguine tantum, quemadmodùm Veratrum, & Scammonium, fed & à neruis, & neruofis partibus) ac etiam bilem flauam, vt voluit Humain. Quapropter harum partium morbis mirè fubuenit, cephalgiæ antiquæ, dolori cranij totius hemicraniæ contumaci, epilepfiæ, apoplexiæ, vertigini, aquofæ fluxioni in oculum, podagræ frigidæ, ifchiadi maximè ac reliquis neruorum iuncturarumq; affectibus: afthmati itẽ ac tufsi antiquæ, dyfpnϾæ ex thoracis repleti anguftia. Ac præterea fummè omnium prodeft colico dolori tam à pituita, quàm à flatibus, & hydropi. Omnia autem hæc fiue fumpta, fiue clyftere, aut balano inteftinis immiffa præftat. Vtero autem impofita fœtum necat. Eadem cum aceto forti affricta alphos, lepram, pforam, elephantiam fanat. Oleum denique fuper calidos cineres incoctum cortici eius inanito, capillos illitu nigrat, eófque ne cadant firmat, canitiem tardat. Idem auri inftillatum eius dolorem, ac tinnitum fanat. Eodem oleo & felle bubulo interaneorum vermes necantur, fi fimul mifceantur, & calida ventriculo illinantur. Acetum fimiliter incoctum collutione dentium dolorem fedat: incidit enim, tenuat, terget, digerit. Ne autem cordi, ventriculo, hepati, & cæteris vifceribus noceat turbando, fubuertendo, violenter trahendo, mifcenda funt quæ has partes roborant, vt maftiche, gallia: mifceantur & glutinofa, lubricando citiùs deturbantia, acrimoniam mordacem obtundentia, vt gummi, Tragacãtha, Bdellium, & fimilia, ne ampliùs vias vlceret per quas fertur, & ora venarum adeò vehementer aperiat, vnde fanguis manet. Serapio Colocynthidem mulfa, cui incocta fuerit Ruta, macerabat, ficcabat, læuifsimè terebat, [illegible] mulfa prædicta dabat. Græcus quidam Colocynthidem oleo rofato fricabat, & cum æquali portione Ladani in catapotia formabat, vtilia prædictis affectibus. Mefues eam minutifsimè forficibus incîdit, muccagine Traganthi, aut Bdellij perlinit, ficcat, tenuifsimè terit: cum Ladano vel mulfa, vel maftiche oleo rofato diffoluta in paftillos cogit, citra moleftiam purgantes. Quod fi noxam corpori impreflerit, mulfa, vel vuarum paffarum decoctum cum oleo amygdalino, vel oleo nucum eam abolet. Longam decoctionem fuftinet, éftque puluerand a tenuifsimè, vt eius facultas malefica permifta illi exquifitè alia, plenius obtundatur, vtq; vifcera celerrimè permeet, neque in ipfis ob partium minùs tritarum craßitiem ceffet: qua fortaffe fit, vt in vifceribus pigra retineatur, eáque vlceret, præfertim cum fenfu percipi pofsint eius particulæ. Datur à filiquis fex ad decem.

Cap.4.

ALYPVM

ALYPVM. CAP. XX.

Nomina ΑΛΥΠΟΝ Græcis, Latinis Alypum & Alypia dicitur, id est, indolens, siue expers doloris remediũ, καθ' ἀντίφρασιν, nisi quis malit quasi ἅλυκον, id est, salsum vel maritimum, quod secus mare, vt Dioscorides ait, oriatur. Herba est surculosa, in quit ille, subrubra, gra
Forma. busramulis: tenuibus foliis: flore molli, leui, copioso: radix velut Betæ est, tenuis
Li.4.ca.173. (Oribasius nec Betæ similem, nec tenuem radicem esse ait:) semen velut Epithymi
Li.5.meth. (thymi habet Actuarius.) Nascitur in locis maritimis, maximè Libyæ, plurima: ed
Li.27.ca.4. & aliis locis vberrima. Plinius, Alypum, inquit, cauliculus est molli capite, n
similis Betæ, acre gustatu, ac lentum, mordensq; vehementer & accend
rio Alypum est Officinarum Turpetum, *Turbith* Arabibus dictum, quod
vocant. Nam in minoris Trypheræ compositione scribit: Si hoc medicame
pituitæ deiectionem moliri instituas, Alypum, id est, album Turpetum addas.
alio in loco, Turpetum, quod radix est Pityusæ, & album Alypiæ, glutinosam d
Li.5.meth. trahit pituitam. At cũ idem Actuarius iisdem ferè verbis quibus Dioscorides,
pum descripserit, subiunxeritq; huius semen atrã bilem per inferna ducere,
dêre quidam Alypum ab Alypia differre, quæ non atram bilem, sed pitui
cuet. Verùm is aliam radicibus, quas Turpeti nomine donauit, aliam semi
pi, siue Alypiæ vim inesse intellexit, neque tamen hanc ab illo differre: quod
Lib.7.ca.4 firmat Paulus his verbis. Alypi semen infernè atram purgare bilem, pari
mi mensura, cum sale, & aceto dictum est: intestina verò, si fidẽ Dioscoridi damus,
Li.3. purg. cap.2. leuiter exulcerat. Est autem meo iudicio quæ nunc Alypias vocatur. Mesues
Turbith radicem esse herbæ lactariæ, foliis Ferulæ. Serapio Tripolium Dioscori
Cap.330. simpl. Turbith appellat. Quare difficile est quænam sit hodie planta, quę verum D
In cap.173. lib.4. coridis Alypum dici queat, decernere. Matthiolus plantam hic pictam a
Ghino Pisis ad se missam pro Alypo fuisse scribit, sed pingendo deprauata

ALYPVM, Matthioli.

ALYPVM, Pena, Herba terribilis Narbonensis.

ait Pena

ait Pena. Qui nullam habuit quæ æque bene, imò vllo modo (præter Ferulas) Alypo congruat, siue lineamẽtis, siue efficacia purgandi, quam frutex maritimus hîc depictus. Herbam terribilem vulgus Narbonensium appellat, de qua capite de Empetro diximus. Hanc Hippoglossi Valentini nomine depinxit Clusius, qui florentem vidit mense Februario & Martio in Bæticæ solitudinibus, & in regno Murciano, totóque Valentino. Bætici *Coronilla de fryles*, *& Siempre enxuta*, quod semper arida & exsucca videatur, appellant: Murciani vero & Valentini *Segullada*, nonnulli Valentini professores Hippoglossum, quamuis nihil cum Hippoglosso Dioscoridis commune habeat, nisi quis forte ob foliorum cũ Rusci foliis affinitatem sic dictum putet. Quæ tamen in hoc frutice circa pediculum sunt oblongiora & angustiora: prætereà facultates sunt etiam dissimiles. Eidem Clusio Alypum esse non placet, cùm planè arida sit & exsucca planta. Cæterum circumforaneos Bæticæ Medicos scribit eius decoctum propinare iis qui scabie Hispanica laborant, non sine fœlici, vt aiunt, successu. Est & hæc planta Ptarmica, & Coniza *Li. 4. c. 175.*
tertia quibusdam. Semen Alypi, Dioscoride auctore, purgat atram bilem, si men- *Vires.*
sura Epithymo pari cum sale & aceto sumatur. Intestina tamen leuiter exulcerat. *Lib. 27. c. 4.*
Plinio verò aluum soluit in aqua mulsa, addito sale modico. Minima potio drachmarum duarum, media quatuor, maxima sex. Ea purgatio datur è gallinaceo iure.

PYCNOCOMVM. *CAP. XXI.*

ΠΥΚΝΟ'ΚΟΜΟΝ Græci, Latini quoque Pycnocomum vocant. Folia
habet, vt scribit Dioscorides, Erucæ similia, sed aspera, crassa, & acriora, *Nomina*
caulem quadrangulum, florem Ocymi, semẽ Marrhubij, πρασιȣ habent *Li. 4. c. 169.*
vulgata exemplaria, alia πράσȣ, id est, Porri, sicuti & Oribasius legit, radicem ni- *Forma.*
gram, rotundam, pallidam, exigui mali figura, terram olentem. Nascitur in locis saxosis. Eadem breuiter Plinius tradit. Aluum soluit & Pycnocomum, Erucæ foliis
crassioribus & rarioribus, (Hæc vox, rarioribus, Pycnocomi nomenclaturæ repu- *Locus.*
gnat: sic enim a densa coma dictum videtur. Quare pro rarioribus repone acriori- *Li. 26. ca. 8.*
bus, veteri etiam codice, atque Dioscoride lectionem hanc confirmantibus) radice rotunda, lutei coloris, terram olente: caule quadrangulo, modico, tenui: flore Ocymi. Inuenitur in saxosis locis. Ex rei herbariæ scriptoribus nullum aut audiui, aut legi, qui Pycnocomum verum se nosse asseueret. Quod si quis diligens & industrius aliquando repererit, sciat ex Dioscoride & Plinio non contemnendas esse eius vires. Semen drachmæ pondere potum, inquit Dioscorides, vim habet
grauia & tumultuosa insomnia faciendi. Cum polenta impositum tumores discu- *Vires.*
tit: aculeos & spicula infixa extrahit. Sed & folia imposita tubercula & furunculos discutiunt. Radix aluum soluit, & bilem vacuat. Datur drachmarũ duarum pon-
dere in aqua mulsa. Ex Dioscoride Plinius hæc videtur exscripsisse. Radix eius in *Lib. 26. c. 8.*
aqua mulsa denariorum duûm pondere, & aluum, & bilem, & pituitam exinanit.
Semẽ somnia tumultuosa facit, vna drachma in vino potum. Rursus, Passim & in *Li. 26. c. 11.*
quacunque parte, ac maximo incommodo nascuntur, qui furunculi vocantur, mortiferum aliquando malum confectis corporibus. Remedio sunt Pycnocomi folia trita cum polenta, si nondum caput fecerint. Et alio in loco, Spicula sagittarum extrahit Pycnocomi semen.

EPITHYMVM. *CAP. XXII.*

QVOD Græcis ἐπίθυμον, Latinis quoque Epithymum dicitur, Arabibus
Epitimo, Gallis *Teigne de Thym*. Epithymum scribit Dioscorides florem *Nomina*
Li. 4. c. 172.
esse Thymi durioris, & Thymbræ similis. Habet capitula tenuia, le- *Forma.*
uia, & in eis caudiculas veluti capillamenta. Plinius magna ex parte *Li. 26. ca. 8.*
Dioscoridi

Dioſcoridi aſſentitur. Aluum, inquit, purgat Epithymum, qui eſt flos e Thymo Satureiæ ſimili. Differentia, quòd hic herbaceus eſt, alterius Thymi albus. Quidam Hippopheon vocant: ſtomacho inutilis, vomitiones mouet, ſed tormina & inflationes diſcutir. Sumitur & eclig mate ad pectoris vitia cū melle, & aliquādo Ind. Aluum ſoluit à quatuor drachmis ad ſex, cum mellis exiguo, ſaliſq; & aceti. Mox alia de Epithymo ſubiungit opinionem. Quidam alii Epithymum tradunt ſine radice naſci, tenuis ſimilitudine pili, rubens: ſiccari in vmbra, bi ex aqua acetabuli parte dimidia, d trahere pituitam, bilémque. Meſues ſcribit E[illegible] Thymo, Thymbræ, & cuidam ſpeciei O[illegible] ſupercreſcere Caſſuthæ modo. Duplex id, Creticum, idemq; præſtantius, præcipue c[illegible] tulis florulentis, ſubrufum, acre etiam, odore abſolutum, graue. Alterum Syriacum minus rufum, ignobilius, vt etiam pallidum, & [illegible] ttinum. Hæc Meſues. Epithymum Arabum ſiue id quo hodie vtimur, nihil aliud eſt, quàm capillaceum quiddam inter ſeſe impl[illegible], ſine radice Thymo innaſcens, & ſeſe ci[illegible] uens. Quare dubitauere pleriq;, Græcorum an Arabum, ſiue noſtrum idem ſit, quod [illegible] rit Dioſcorides florem eſſe Thymi duri[illegible] At certè noſtrum, ſiue Arabum Epithy[illegible] idem planè eſt cum Dioſcoridis Epithym[illegible] Sed ſcire oportet, vt perſpicuè docet P[illegible] Thymum duplex eſſe. Vnum maius, [illegible] Thymbræ, aut Hyſſopi, cuius ſurculi capit[illegible] ſpicatis Sœchadis ritu operti, floribus e[illegible] lido purpuraſcentibus, atque numeroſa [illegible] rum coma implicantur, cuius vires præ[illegible] res. Hoc ex Syria Venetias aſportatur. Al[illegible] vulgare nigrum Plinij, Serpyllum zygis Dioſcoridis, in Narbonæ maritimis collibus pu[illegible] lum naſcens: folio & flore Serpylli, rigidiore, paſsim etiam Epithymi cincinnis & capillamentis delicatiſsimis obuolutum. Dioſcorides prioris tantum, ex quo prodit hæc fœtura meminit. Hoc nihil aliud eſt, quam capitati floſculi, geminatíue, quibus aptantur caudiculæ capillamenti inſtar, coloris fuſci, vel rubeſ nitentis. Floſculi interdum candidi, nonnunquam herbacei, Thymo vero vtrique purpuraſcunt. Altero Epithymo vulgari Thymo innaſcente vtimur: Syriacum enim rarius. Potum cum melle purgat per inferna pituitam & bilem atram. Priuatim prodeſt melancholicis & inflatis acetabuli menſura ad [illegible] narum quatuor pondus cu melle, [illegible] modico. Scribit

EPITHYMVM, Matthioli.

Lib. med. purg. c. 16.

EPITHYMVM Græcorum & Arabum, Lobelij.

Vires. Dioſc. li. 4. cap. 172.

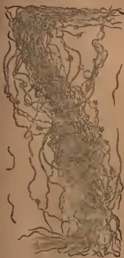
Scribit Galenus Epithymum Thymi facultatem habere, ad omnia efficacius: exficcare & excalfacere in tertio gradu. Paulus, Epithymum laudatissimum esse remedium scribit inter ea, quæ atræ bili vacuandæ sunt: dari ipsius drachmas quinq; læuigatas ex lactis hemina. Li.6.simpl. Lib.7.ca.4.

CASSVTHA. CAP. XXIII.

RECENTIORIBVS Græcis χασύθα dicitur, Latinis Cassytha, vel y, in v, transeunte Cassutha, Herbariis & Officinis hinc deflexa quadam pristini nominis vmbra Cuscuta, *Chassuth*, vel *Cuscuth*, Arabibus. Quidam, quod Lino maximè sese obuoluat, Podagram Lini vocãt, & Anginam Lini, quòd quasi cõpedibus id cui insederit illiget, nec vinctum eo facilè possit extricari. Galli *Goutte*, vel *Agourre de lin* vocant, Germani *Filtzkraut*, vel *Flachßseiden*. De hac veteres Græci nihil, quod sciam, memoriæ prodiderunt. Plinius tamen de iis loquens, quæ in alia stirpe viuunt, sicut viscum, Est, inquit, & in Syria herba, quæ vocatur Cassyras, nõ tantũ arboribus, sed ipsis etiam spinis circumuoluens sese. In cuius vulgatis codicibus Cassyras sine spiritu legitur, librariorum fortasse vitio Cassytas pro Cassyrhas scribentium. In quibusdam Cadytas habetur, non Cassytas. Quæ vox Cadytas etiam in Theophrasto reperitur, ex quibus ista mutuatus est Plinius: scribit enim, ἔτι δὲ δ' σύμφυτον βοτάνιον, ὁ κ... καδύτας, καὶ δένδροις, καὶ ἀκάνθαις ἐμφ ίδιαι καὶ ἄλλοις τισί. Id est, & Syriaca illa herbula, quę Cadytas vocatur, arboribus & spinis, atque aliis quibusdam innascitur. Cassutha, vt depingit Ruellius, herbosis fruticibus adnascitur, eorum adminiculo fulta, radice nulla, sed velut ab alarum sinu prodeunte cirro capillamentove miræ longitudinis, statim ab ortu ramulis sese circumuoluente: quæ iam velut clauiculis nixa, sensim proserpens herbarum fastigia scandit, & crebris voluminibus opere topiario per vertices rotata, comas herbarum complectitur, tam volubilis illi natura est. Foliis vidua cernitur: florem fundit album: semine quoque scatet tenui: cirri dilutiore rutilant purpura, nõnunquam ex rubro rufescunt, fidibus lyrarum crassitie pares. Non in terra, sed in herbis passim nascitur Cassytha, quas tam spisso sæpius irretit contextu, vt tẽtorij modo herbosum cespitem à sole vindicet. Nonnunquam cacuminibus impendens stirpes humi deturbat, propriamque parentem suis laqueis strangulat, aut continuò materni alimenti suctu perducit ad tabem. Hæc Ruellius. Sed vt de Epithymo & Epithymbra, ita & de Cassutha à multis meritò ambigitur, inquit Pena, suapténe adolescat radice, atque inde surrecta finitimis plãtis sese implicet, vnde alimentum vberius nacta, radiculæ illæ exarescãt. Qua de re ita decernit ille. Epithymo, Epithymbræ, atq; Cassuthę nascẽdi & rependi conditio par. Cassutha enim orta primùm & amplexata Vites Narbonenses, tam multis osculis per quandam quasi synastomosin earum succum populatur, & genium defraudat, vt radices sui muneris minùs iam necessarij oblitæ, feruore arescant & abrumpantur (non secùs ac Vrachi exarescunt fœtu exclu so, & mutato alimenti ductu) pendulis illis

Nomina. Lib.16.c.44. Lib.2.caus. cap.23. Lib.2.c.131. Forma. Locus.

CASSVTHA, Matthioli.

capitulis & flaminibus Cassythæ in Vitium aliarumve stirpium amplexibus reli-
ctis, vbi ideò putantur enaræ. Sic à sese deprehensum in vinetis & semine collecto
Temper. & sato veram Cassutham prodiisse asserit. Eam in primo esse calfacientium ordine,
& desiccantium secundo statuendum: quandam enim resipit amaritudinem.
Lib. 2. c. 131. Eiusdem vires ex Arabibus has Ruellius recenset. Abstergendi naturam obtinet,
Vires. & cum quadam adstrictione roborandi facultate prædita est. Iocinoris impedimenta laxat, infarcti & obstructi lienis expedit vitia, venas pituitosis atque biliosis exonerat humoribus, pellit vrinam. Regio morbo subuenit, qui iocinoris obstructionibus contrahitur. Febribus iis auxiliatur, quæ pueros malè habent: sed vsu nimio stomachum sua adstrictione grauat: verùm noxa tollitur, si anisi modicum adiiciatur. Natura eius flauam bilem per aluū exigere, sed præsentiorem cum absinthio effectum præbet. Hæ quidem & Pœnorum & Arabum sententia facultates Cassuthæ tribuuntur, quæ vtique vires illius magis gliscere pollicetur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Hinc est quòd hanc forsitan veteres Græci, quamuis triuialem, eo nomine subticuerunt, quòd natiuas suæ merito parentis dotes adsciuisset, è sinu cuius vernaculum ebibens humorem aleretur. Nam, vt testatum iidem Arabicæ factionis medici reliquerunt, si calidæ insidet herbæ, arborísve, calidam sortietur facultatem, &, si incubuerit frigidæ, vim frigidam vendicabit. Hæc ex Ruellio. Lobellius etiam scribit Cassutham plantæ, cui in[...]tur, vires quodammodo referre. Ideò Cassutham è Lino à Practicis & Offic[...] præferri, quòd citra calorem minùs astringit, magis emollit, lenit, exterget, & ad euacuationem & discussionem præparat, iocinoris & lienis infarctus à bile & [...]tuita leniendo reserat, vrinam ciet: ideò morbo regio medetur, febres tertianas, quartanas & pituitosas curat, vti Mesues auctor est, flauamq; bilem per aluum expurgat, sed efficaciùs absinthio addito. Epicnides, seu in Vrtica natæ magna[...] piam se vidisse ait Lobellius in agro Sommerseti Angliæ, quæ vrinis potentius [...]ciendis, & obstructionibus aperiendis est efficacior.

GLANS VNGVENTARIA. CAP. XXIIII.

Nomina ΒΆΛΑΝΟΣ μυρεψικὴ Græcis dicitur. Theophrasto Βάλανος simpliciter, Latinis Glans vnguentaria, Plinio eadem vocis significatione Myrobalanos, Arabibus *Habben*, seu *Ben*, Italis *Ghianda vnguentaria*, Hispanis *Auellana de la India*. Fructus effigies triquetra, vt scribit Pena, & Glandis, præsertim Fagi, æmula, huic generi nomen dedit: oleum verò, quod expressione emittit, Myrepsicæ, id est, vnguentariæ nomine à cæteris Glandibus
Li. 4. c. 154 distinxit, quòd eo vnguentarii plurimùm vtātur. Hanc Dioscorides sic descripsit.
Forma. Balanus Myrepsica fructus est arboris Myricę similis, magnitudine nucis Auellanæ, cuius interior pars expressa veluti amygdalæ amaræ humorem emittit, quo
Locus. ad pretiosa vnguenta pro oleo vtuntur. Nascitur in Æthiopia, Ægypto, Arabia, & in Petra Iudææ. Præfertur quæ recens est, alba, plena, & quæ facilè delibratur. Theophrastus verò sic: ἡ δὲ βάλανος ἔχει μὲν τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ καρποῦ. φύλλον δὲ αὐτῇ παραπλήσιον τῷ τῆς μυῤῥίνης, πλὴν προμηκέστερον. ἔστι δὲ τὸ μὲν δένδρον εὔπηλες μὲν καὶ εὐμέγεθες, οὐκ ἀφυὲς δὲ (Gaza legit, οὐκ ὀρθοφυὲς, vel εὐθυφυὲς) ἀλλὰ παρεστραμμένον. τοῦ καρποῦ δὲ τοῖς κελύφεσι χρῶνται οἱ μυρεψοὶ κόπτοντες· εὐώδες γὰρ κατέχει· ὁ δὲ καρπὸς πρὸς αὐτὸ ἀχρεῖος. ἔστι δὲ τῷ μεγέθει, καὶ τῇ ὄψει παραπλήσιος τῷ τῆς καππάρεως. ξύλον δὲ ἰσχυρὸν, καὶ εἰς ἄλλα τε χρήσιμον, καὶ εἰς τὰς ναυπηγίας. Id est, Balano à fructu nomē inditū. Foliū eius Myrto simile est, sed oblongius. Arbor est patula & ampla, non recta, sed distorta. Fructus corticibus contusis vtuntur vnguentarij: odorum enim suauitatem retinent: fructus ipse ad id inutilis est: magnitudine autē & aspectu Capparis fructui similis.

similis. Materies valida, & cum ad alia, tum ad nauigia vtilis. His verbis Theophrastus declarat vnguentarios suis compositionibus addere solitos Balani corticem tusum, pro stymmate, siue spissamento, conseruandi odoris gratia, quem ad vsum nucleus est inutilis. Plinius de eadem hæc tradit. Myrobalanus Troglodytis & Thebaidi, quæ Iudæam ab Ægypto disterminat, communis est, nascens vnguento, vt ipso nomine apparet. Quo item indicatur & glandem esse arboris, Heliotropio, quā dicemus inter herbas, simili folio. Fructus magnitudine Auellanæ nucis. Ex his in Arabia nascens Syriaca appellatur, & est candida. Contra in Thebaide, nigra. Præfertur illa bonitate olei quod exprimitur, sed copia Thebaica. Inter hæc Troglodytica vilissima est. Sunt qui Æthiopicam iis præferāt, Glandem nigram, ac pinguem, nucleoq; gracili, sed liquore qui exprimitur odoribus aptiori, nascentem in campestribus: Ægyptiam pinguiorem esse, & crassiori cortice, rubenre: & quamuis in paludibus nascatur, breuiorem sicc ioremq;. E diuerso Arabicam viridem ac tenuiorem: & quoniam sit mōtosa, spissiorem. Longè autem optimam Petræam ex quo diximus oppido, nigro cortice, nucleo candido. Vnguentarij autem tantum cortices premunt, Medici nucleos, tundentes, affusa eis paulatim calida aqua. Vides in eiusdem arboris & fructus delineatione auctorum veterum discordiam. Dioscorides eam μυρίκης, Theophrastus μυρρίνῃ, Plinius Heliotropij folio esse ait. Cùm autem harum folia multum a sese distent, vt in horum aliquo mendum sit necesse est. Fructum Dioscorides nuci Ponticæ assimilat, Plinius magnitudine nucis Auellanæ esse ait, Theophrastus fructui Capparis & magnitudine & specie similem. Dioscorides scribit interiorem fructus partem tundi, & velut amaras amygdalas humorem reddere, cui assentitur Galenus, scribens carnis eius succo vnguentarios vti. Theophrastus fructus corticibus contusis eosdem vti, fructum esse inutilem: Plinius vnguentarios cortices tantum premere, sed addidit medicos nucleos tundere. Mesues Balani Myrepsicæ fructum alium magnum, alium paruum facit. Magnus, inquit, nucis Auellanæ est magnitudine, triangulus. Paruus verò ciceri similis, malus: vterq; tamen medulla leni & vnctuosā. Magnus est præstantior, præsertim Syriacus. Cortice est albo, leui, tenui, medulla intus alba, leni, pingui. Paruus, si ex nigro albescit, & medulla est alba, leni, pingui, & recens, est innocentior. Nullus verò fructum hunc magis ad viuum expressit, atque Pena, quem & descripsit his ferè verbis. Siliqua est admodùm elegans, palmum longa, ex carinula bifori compacta, teres, rotunda, gracilis, binisq; loculis ventricosa, nempe ima supremaque sui parte qua protuberat, glandem vnam vtroque loculo claudens: summa verò acuto stilo, rostri instar, mucronem protendit, intus subrufo colore, foris pullo cinereóue, & secundùm longitudinem striis rugisq; exarara, coriacea tota, flexilis & corticosa, insipida, subadstringens & sicca. Hæc Pena Glans vnguentaria, auctore Dioscoride, trita, & drachmæ pondere cum posca sumpta, splenem liquat. Imponitur etiā ipsi cum Lolij farina & aqua mulsa. Podagricis itidem. Cum aceto cocta deterit scabiem, lepram: cum nitro viriligines, & cicatrices nigras. Ac cum vrina rollit lentigines, varos, maculas a sole contractas, faciei exanthemata. Vomitus mouet: aluum cum aqua mulsa soluit. Stomacho multùm aduersatur. Oleum quod ex ipsa exprimitur, aluum soluit. Cortex eius magis adstringit. τὸ δὲ σκληρότερον καὶ ἐκθλιβέντος αὐτῆς

Li.12.ca.21. Li.6.simpl. Lib.med. purg.c.11. Li.4.c.154. *Vires.*

GLANDIS vnguentariæ siliqua cum fructu, Penæ.

ἐκπίεσμα, id eſt, interprete Cornario, Quod verò ex ipſa cõtuſa & expreſſa ſupereſt rettimentum miſcetur ſmegmatis aduerſus ſcabritias, & prurigines idoneis. Alij ἐκπίεσμα ſuccum verterunt, verùm ruſæ, inquiunt, & expreſſæ. Superiorem conuerſionem approbat Galenus, qui cùm de carnis ſucco dixiſſet, ſubiunxit, ἀπόθλιμμα ὑπόλοιπον, id eſt, reliquum quod ab expreſsione reſtat, idem quod Dioſcorides

L. 6. ſimpl. ἐκπίεσμα. Illius de hac tota re verba ſunt. Balanus Myrepſica defertur ex Barbaria regione. Vtuntur vnguentarij carnis eius ſucco, qui facultate calidus eſt. Reliquiæ autem, vnde expreſſus eſt ſuccus, terreſtres, ſcilicet & duræ, vincentem habent qualitatem amaram. Sed & admiſta quædam eſt adſtrictio. Quare extergentem ſimul & incidentem, contrahentémque & ſtipantem effectum habent. Itaq; ad ionthos, lentes, ephelin, & pruritum, deinde & ad pſoram & lepram conueniunt. Verùm & lienes liquant, iecúrque indureſcens. Quod ſi quis carnem eius drachmæ pondere cum melicrato bibat, medicamentum experietur vomitorium. Sæpe etiam per inferiora aluum largiùs ſubducit. Itaque cùm hoc medicamento vtimur ad viſcerum expurgationem, & maximè iecoris, lieníſque, ex oxycrato ipſum exhibemus. Gaudet verò maximè aceto ad actiones externas. A[illegible]eo enim efficax eſt, vt & pſoras & lepras detergeat, & multò etiam magis q[illegible] h[illegible] ſunt minora, lentes, vitiliginem, ionthos, ephelin, exanthemata, achoras, [illegible] ceroſa, & quæ craſsi ſunt ſucci omnia. Porrò cùm illinenda eſt lieni, præſtat [illegible] miſtam eſſe farinarum quampiam exſiccantem, cuiuſmodi eſt erui & loli[illegible] na. Hæc Galenus. Meſuæ Glans Myrepſica maior calfacit initio ordinis terti[illegible] c[illegible]

Temper.

Vires.

cat ſecundo. Humiditatem habet excrementoſam & acrem, qua ventriculum ſubuertit, nauſeam excitat, viſcera conturbat. Pituitam craſſam & lentam vomitu & deiectione purgat: quare confert colico affectui pituitoſo, & flatulen[illegible] ptus, balano, clyſtere iniectus, cataplaſmate ex ipſius medulla, hordei f[illegible] & melle appoſitus, & calore ſuo neruorum frigidis affectibus, ſpaſmo tetano, [illegible] tractioni. Tumores quoque duros, ſtrumas, nodos reſoluit cum melle. Hepar autem aut lieni obſtructo, vel durato cum farina lupinorum, & ſpica confert impoſita. Ad hæc autem Glans minor, & eius oleum efficaciùs admouentur. Idem etiam auribus infuſum tinnitui, ſibilo, ſurditati auxiliatur: cicatrices fœdas, lentigines, alphos, & cætera cutis vitia emendat. Incîdit enim, tenuat, terget, expurgat, aperit obſtructa. Parua Glans ad omnia eſt efficacior, moleſtè purgat, vires deiicit, ſudorémque frigidum mouet. Ob id non vtenda etiam oleo, niſi emplaſtro, vnctione, cataplaſmate. Glans ne ventriculo noceat, facit aſſatio. Ea enim humiditatem excrementoſam & acrem horum ſymptomatum cauſſam coquit, & reſoluit: túncque ſolùm deiectione purgat. Adiicitur præterea ipſi, præſertim coquendo, ſemen aniſi & fœniculi. Hodie Officinis & Myropoliis, tum ad valetudinem, tum ad voluptatem ex Glande vnguentaria oleum exprimitur, vt nullo odore iucundum, ita nullo rancore, aut fœtore vnquam veteraſcens. Quare ad quamlibet odoris ſuauitatem ac vim, vt moſchi, zibetti, ambari integram, ac vegetam ruendam, omnium oleorum id vnum aptiſsimum eſt, nullámque labem, aut ſordem chirothecis, ac veſtibus illinit.

MYRO

MYROBALANI. CAP. XXV.

Fructus catharticí, de quibus hîc agimus, veteribus Græcis Latinísque fuere incogniti, præterquàm ex recentioribus Græcis Actuario, ab Arabibus inuenti, & ad leuiores purgationes frequenter vsurpari, qui omnes generis nomine Auicennæ Dilegi, siue Delegi dicuntur, & Serapioni Hatilig. Tametsi librariorum vitio Hatilig pro Delegi corruptè legi putat Garcias Histo. Aromat. Ind. auctor, quod omnes Medici Arabes illi affirmarint Myrobalanos omnes Delegi nuncupari. Has cum viderent interpretes quodammodo ad glandis formam accedere, impropriè Myrobalanos verterunt, cùm pruna, quibus similia sint, meliùs vertissent. Ad hæc cum Myrobalani vox Balanum myrepsicam significet, id est, glandem vnguentariam, perperam istis fructibus nomen id inditum, quòd vnguentis apti non sint. Sunt in vniuersum quinque earum genera: flauæ seu luteæ, seu citrinæ, *Asfar* Arabibus dictæ. Indicæ siue nigræ, *Asuar*. Quebulæ, *Quebulgi*: Bellericæ, *Belleregi*: & Emblicæ, *Embelgi*. Emblicæ Seniticæ sunt Auicennæ, minutæ, & leuiores. Quod docet Serapio his verbis. Myrobalani de Seni sunt ex speciebus Myrobalanorum: habent corticem subtilem, quæ nota Emblicis conuenit. Mesues Myrobalanos citreas, nigras, cepulas eiusdem arboris fructus esse quibusdam videri ait, vt immaturi sint citreæ & maturi nigræ. Cumq; arbor his auctoribus sit bifera, primi partus sunt citreæ & nigræ, secundi verò cepulę: aliis diuersarum arborum fructus videri, idq; credi, quod eorum facultates & opera varianr. Id confirmat Garcias auctor Histor. Aromat. Indic. Falluntur, inquit, tam ij qui omnia Myrobalanorum genera in eadem arbore nasci putant, quàm qui flaua & cepula tantùm. Nam quinque sunt diuersa arborum genera, &, quod magis mireris, in regionibus sexaginta, aut centũ leucis a sese distantibus nascuntur. Nonnulla in Goa & Batecala, alia in Malanor & Dabul. In toto regno Cambayę quatuor earum genera inueniuntur. Kebula verò in Bisnager, Decam, Guzarate, & Bengala. Cęterùm, quę in Lusitaniam deportãtur, magna ex parte collectę sunt in regione, quę est inter Dabul & Cambaya. Nam experientia compertum habemus, eos fructus, quos regio Septentrioni vicinior producit, minus putredini obnoxios esse. Inuenio autem, inquit Garcias, apud eos hæc Myrobalanorum genera, quorum vsus est in purgationibus leuibus, & sine molestia. Primum, quod rotundum est, & bilem purgat, indigenę Arare vocant, Medici, Aritiqui: nobis sunt flauę. Alterum genus, incolis Rezenuale: nostrę sunt Indicæ, siue nigræ. Tertium genus, Gotim incolis nuncupatum, rotundum: nobis Bellericæ. Chepulæ verò nostræ, quæ pituitam purgant, illis Areca appellanrur. Hæc sunt quatuor Myrobalanorum genera, quæ illis sunt in vsu medico. Nam quinto genere Anuale iis nuncupato, nobis Emblico dicto (tametsi apud eos reperiatur) non vtuntur nisi in densandis coriis rhois coriariorũ vice, & atramento conficiendo. Sunt tamen etiam nonnulli, qui iis viridibus vescuntur excitandæ appetentiæ causa. Porrò Flauę teretes sunt: arbor Sorbi folia profert. Emblicę arbor foliis est minutim incisis, Palmę magnitudine. Inda Myrobalanus octogona est. Arbori folia Salicis similia. Bellericę arbor foliis est Lauri, sed pallidioribus, & subcinericiis. Chebulæ magnæ sunt, & rotundæ, oblongiores tamen, cum ad perfectam maturitatem peruenerunt, & angulosæ. Arboris folia Persicæ similia. Sunt autem singulæ arbores Pruni magnitudine, omnésque siluestres, & sponte nascentes, non domesticæ. Cùm autem gustu sint adstringente & acido, sorborum immaturorum modo, ex frigidorum & exsiccantium classe esse dixerim. Præparationis modus apud Indos non inualuit, vtpote qui iis non vtantur purgationis, sed adstrictionis tantùm gratia. Nam si purgari velint, eorũ decocto vtuntur,

Margin: Li. 2. c. 47. *Nomina.* Lib. 1. c. 17. *Genera.* Cap. 107. simpl. Lib. 1. c. 27. *Forma.* *Temper.* *Vsus & Vires.*

MYROBALANI.

l. 1. 4. meth. MYROBOLANI EMBLICAE.

& maiori dose quam nos in Europa ... autem iis saccharo conditis vti, ... fu.Chebulorum autem maior est ... diuntur in Bisnager,Bengala,& Cam... ua:Indicæ in Batecala,& Bengala. Ex ... iubere soleo,immaturis sublactius liquor ... ganis elicitur, quem post sumptam aliqua cõseruam adstringentem propino, & syrupo admisceo si quando opus est. Flauas & Bellericas præscribere soleo initio mensę,iis qui a ... profluuio,aut stomachi relaxatione laborant ... bus enim cõuenit huiuscemodi cibus ... adstrictionem cum pauca aciditate coniu... Præterea immaturorum succum in alui ... fluuiis admodum efficacem esse expertus ... Hactenus Garcias in Aromat. Indicorum Historia. Actuarius de iis ita scripsit. Interea, quæ perquàm modicè purgant, fructus quidam noti & lignosi censentur, qui è Syria & Ægypto ad nos deferuntur: quorum alij Lutei ... Chepulæ,alij Nigri nominantur,omnes ... muni nomine Myrobalana nuncupati. ... aut tres eorum drachmæ læuigatæ purgandi vim obtinent, & priuatim superuacuum capitis humorem exhauriunt. At Lutei bilem flauam euacuant, pituitam Cepulæ,atram bilem Nigræ. Cæterùm ventriculum,ac intestina sua adstr... confirmant,toborantq́. Torrefactæ Myrobalani ablutæq́; plurimùm vis pu... toriæ exuunt,sed tenuiorum partium euadunt, exsiccantq́; magis. Quare q... defluxio ad inferiora procumbens molesta est, & intestina vlcerat, hæc ... mus,quæ modicè humorem defluentem subducunt, & notatu dignum ro... testinis conciliant. Eandem & consimilem facultatẽ obtinet, quod E...pe... & quod Emplitzi barbara voce appellatur. Hæc Actuarius. Duo potissimum M... balanorum genera condita ad nos deferuntur. Primum,Kebula siue Chepula, ... pluris fit,omnium maxima,oblõga,pusilli Limonij,aut Persici effigie, compac... callosa nigraq́; carne,sapore iuglandis conditæ. Alterum Bellerica minor, rotu... dior, tenerior edendo. Bellerico citrina similiora facie,cute,nucleo oblon... pulpa,sed fulua,vnde nomen. Inda nigra est,notissima de colore, nuclei expers, callo pene lapideo Hanc concolorem melancholicum humorem aptius ed... putant. Post emò Emblica,potiùs fragmenta,quam integra pruna, quadan... us triangula,Beller cis minora. Myrobalani, inquit Mesues, medicamenta sunt benigna. Tantũ enim abest vt purgando vires deiiciant,vt etiã cor, vẽtriculum, hepar, corpusq́; reliquũ cõfirment, cogẽdoq́; in vnum roborẽt: qua re vnica his in commodant,qui sunt obstructionibus obnoxij,has enim excitãt. Præterea medicamentis acribus,& purgãdo exoluẽtibus,vt Scammonio,perfectè corrigẽdis rectè miscẽtur:sed huic præsertim citrinæ sunt miscẽdæ. Id enim cõtraria tum ... stãtia,tum qualitate frangit, & purgationem iuuat.Hæc & multo plura le... apud Mesuem de Myrobalanis. Omnium effigies hac pictura expressit Lobel..., ... de Emblicis & Bellericis hæc literis mãdauit. Emblicæ paru... refrigerat, ... ordine primo,pituita etiam putri vẽtriculum purgãt,eumq́; & cerebrũ, ne..., cor, hepar,& partes laxas cõstringendo roborãt:ob id tremori cor... ap... tentiam inuitat,vomitum sistunt,furorem & latratus bilis cohibent, vi... animæ rationa...

rationalem augent, calorem viscerum insigniorem, & inde natam sitim extinguunt. Præstantiores sunt magnæ, carnis multæ, densæ, graues, ossium paruorum. Largius purgant, & fugis ventriculi minus incommodant, si aqua in sole macerentur, donec humectatæ tumefiant: postea expressæ mulsa biduo macerantur, igni lento coquuntur: vbi coctæ refrixerint, mellis albissimi parte quarta excepta reconduntur. Aromatibus, Cinnamomo, Xyloaloe, Cardamomo, Croco, Galanga, & similibus nonnulli condiunt. Bellericæ etiam sunt benignæ, & roborant. frigidæ primo gradu, siccæ secundo, cætera Emblicis viribus proximæ. Optimæ sunt magnæ, multa & densa carne, graues. Hæc Lobellius.

TAMARINDI. CAP. XXVI.

AEQVE ac Myrobalani veteribus Græcis incogniti fuere Tamarindi ab Arabibus nominati, id est, Dactyli Indi, siue Palmulæ Indicæ: Tamar enim illis dactylum significat. Sed vt Myrobalanos, ita Tamarindos minus apte illi vocarunt: quoniam eorum arbor Palmæ similis non *Nomina* est, nec ex Palmarum generibus, vt dicetur, nisi ad effigiem fructus respexerint, quæ dactylum siue digitum inflexum refert. Garcias in Aromat. Indicorum Historia tradit in Malauar *Puli*, in Guzarate *Ambili* nuncupari, eoque nomine reliquis Indiæ prouinciis notos esse. Arbor est, inquit, Fraxini, aut Iuglãdis, aut Castaneæ amplitudine, materie firma, non fungosa: ramis foliis multis ornatis, & minutim incisis, palmi magnitudine: fructu in arcus aut digiti incurui figuram efformato. Huius immaturi cortex viret, siccatus verò cinereus est, & facilè auellitur: nucleos intus continet satiuorum lupinorum magnitudine, quodammodo rotundos, sed planos, colore fuluos, læues, quibus abiectis pulpæ vsus est, quæ lenta est, & viscida. Illud vero mirum & obseruatione dignum tradit, quod hic fructus in arbore adhuc pendens, noctu foliis sese inuoluat vitandi frigoris caussa, interdiu vero sese expediat, & e medio foliorum emergat. Acidus est dum viret, ea tamen aciditas suauitate non caret. Nascuntur Tamarindi multis Indiæ locis, inquit idem Garcias. Sed qui locis montosis, & ad Septentrionem versis prouenriunt, præferuntur, & diutius incorrupti manent: quales sunt quos Cambaiete & Guzarate gignit. Idem Mesuen reprehendit quod Tamarindos fecerit Palmæ siluestris Indicæ fructum, cùm tota India Palmas non reperias, sed eò deferuntur Palmæ fructus ex Arabia magna quantitate, eduntúrque siccæ, atque etiam in massam compressæ, abiectis ossibus. Garcias vidisse se ait in Cambaya & Guzarate siluestre quoddam Palmæ genus, sed sterile, & longè diuersum a Tamarindifera arbore. Idem Serapionem etiam redarguit, quòd scripserit ex auctoritate Abohanifa Tamarindos in Cæsarea Aman prouenire: nullos enim in Cæsarea Aman, quæ est Syria, prouenire certũ esse ait Garcias, cum à negotiatoribus ex India deferantur. Nonnulli, inquit ille, Tamarindos à saporis aciditate Oxyphœnicem vocant, quorum sententiam nec probo, nec improbo. Sed quod Lacuna Commentariis in Dioscoridem lib.1.cap.126. à Thebaicis palmulis non differre scribit, minimè probo, quemadmodum nec quod eius arborem Palmæ siluestris genus facit, foliis oblongis, & per extremum acutis. Tamarindorum iconem hîc positam Lobellio debemus. Quare quæ de iis etiam prodidit subiungenda. Tamarindorum semina recentia, inquit, Cassiæ quadantenus similia, sed maiora & angulosa quadrati pisi ritu, compressiora tamen è siliquis carnosis, & multis fibrarum cirris implexis quàm Phaseli nostratis maioribus, quales in instructissimis Officinis Antuerpiæ prostant (minimè è palmulis, aut eius generis fructibus, vt multi credidere qui non viderunt) in horto sata G. Driesch, nobis perelegantes arbusculas

Lib.1.c.28.

Forma.

Locus.

Cap.348. simpl.

TAMARINDI folia, fructus, semina, Oxyphœnicum perperam creditum, Lobellij.

sesquipalmares sæpe pepererunt, quæ ... rigoribus periere. Earum vnam ... rauit is scriptor, ex qua hanc ex pressimus, folijs vtrinque ex aduerso oppositis, ordine secundùm costæ aut pediculi longitudinem, Osmundæ filicis modo digestis, virentibus, & gustu acidis, quæ contrahuntur & clauduntur per imbres, etiam ad Solis occasum. De eorum facultatibus hæc fere Mesues. Tamarindi dactyli Indici medicamentum excellens ac innocens, frigidum siccum ordine secundo ... exemplaria hic mendosa esse censet Garcias, qui Tamarindi refrigerant & exsiccant ordine ... Ob id humorum acrimoniam reprimunt ... purgar, eiusq; & sanguinis feruorem furoremq; compescir, febres acutas lenitione egent ... & ictetum sanat: sitim ac omnem ... patisque ardorem extinguit, vomi... Lobellius etiam refrigerare & exsiccare ... ordinis tertij scribit: picrocholis salu... esse: infusione purgare biliosum hum... extinguere: pituitamq; incidere & atten... sitim delere. Referr Garcias se illis expur... plurimum vti cum saccharo, idque fe... successu, quàm si syrupo acetoso vteretur: ægros eorum infusione putgare, ... marindorū vnciæ quatuor aqua frigida, aut stillatitia intybi maceren... horis, facta expressione eximantur, & modico saccharo inspergantur. E... biliosum humorem pituitam incidunt, & attenuant. Indos sine mol... purgare cum oleo nucis Indicæ sumptis: medicos verò folia trita partibu... pelate affectis imponere.

Lib. purg. cap. 7.

Vires & Temper.

EVPHORBIVM, ANTEVPHORBIVM. CAP. XXVI.

Nomina

ΕΥΦΟΡΒΙΟΝ Græcis, Latinis etiam Euphorbium nomin..., Arabibus *Euforbium* & *Forbium*, Italis *Euforbio*, Hispanis *Alforuuan*, Gallis *Euforbe*. Plinius herbam Euphotbiam nominauit, eiusque ... Euphorbium. Euphorbium, auctore Dioscoride, arbor est Libyca, Ferulæ specie, quæ in monte Atlante iuxta Mauritaniam nascitur, succo referta acerrimo, quem timentes incolæ ob eximium eius feruorem, ventres ouillos elotos arbori circumligant, & eminus caulem conris incidunt, statimque velut ex vase quodam multus succus in ventriculos effunditur, sed ex vulnere etiam humi spargitur. Sunr autem duo succi genera, vnum pellucidum velut sarcocolla, magnitudine erui: alterum in ventriculis vitreum, & compactum. Eligendum est translucens, & acre. Adulteratur sarcocolla & glutine admixtis. Sed non ... cile experimentum gustu sumptum, quia vellicata semel lingua feruor di... permanet, vt quicquid offeratur Euphorbium esse putetur. Eius inuentio ... Iubæ Regis Libyæ cognita fuit. Eius rei locis aliquot meminit Plinius. Iuba Ptolemæi pater, qui primus vtrique Mauritaniæ imperauit, studiorum claritate memorabilior etiam quàm regno, similia prodidit de Atlante: prætérque gigni ibi herbam Euphotbiam nomine, ab inuentore medico suo appellatam. Cuius ... ctum

Lib. 3. c. 80.

Forma.

Lib. 5. c. 1.

ctum succum miris laudibus celebrat in claritate visus, contráque serpentes & venena omnia priuatim dicato volumine. Et Euphorbiam e monte Atlante, vltraque Herculis columnas, in ipso rerum naturæ defectu. Et rursus, Inuenit & patrum nostrorum ætate Rex Iuba quam appellauit Euphorbiam, medici sui nomine & fratris Musæ, a quo D. Augustum conseruatum indicauimus. Sed Iubæ volumen quoque extat de ea herba, & clarum præconium. Inuenit eam in monte Atlante: spectatur foliis achantinis (Lege ex veteri codice & Dioscoride, specie Ferulæ, foliis, &c.) Vis tanta est, vt e longinquo succus excipiatur: incisæ conto subditur excipulum ventriculo hœdino. Humor lactis videtur effluere, siccatus cùm coiit thuris effigiem habet. Qui colligunt clariùs vident. Contra serpentes medetur, quacunque parte percussa, vertice inciso, & medicamento addito. Hæc Plinius. Ex quibus perspicuum est deprauatè in Dioscoride legi, ἐν τῷ Τμώλῳ Mauritaniæ, cùm Tmolus mons sit Lydiæ in Asia minori, rectéque Ruellium Atlantem legisse ex Plinio. Euphorbium plantam qui repræsentarit, nullus adhuc extitit, quod sciam, præter Dodonæum, ex quo hanc expreßimus. Natum fuisse scribit anno 1570. Bruxellæ in horto Io. Boisot viri generosißimi & doctißimi, à quo vnum terræ commissum folium in plura multiplicatum est, & radicem demisit in obliquos ramulos diuaricatam. Ioannes Leo in Africæ historia, ex vno solo, vt ipse nominat, fructu, vigintiquinque, aut triginta quandoq; prouenire scribit, è quibus matutis & vulneratis succus effluit lacti similis, qui lentorem contrahens concrescit, & colligitur. Euphorbium istud, vt describit Dodonæus, folia habet oblonga, crassa, virentia, in rotunda ac terete figura angulosa. Cucumerem satiuum referrent, si non anguli eminentiores, & albicantibus spinis plurimis duplici ferè ordine obsiderentur. Effluit ex his vulneratis liquor vehementer acris, & mordax, facilè concrescens. Succus illitus, auctore Dioscoride, vim habet suffusiones discutiendi: potus tota die exurit: quare melli collyriísque pro acrimoniæ ratione admiscetur. Coxendicum doloribus prodest in odorifera potione haustus. Squamas ossium eadem die eximit: verùm eo vtentes oportet linamentis autceratis communire carnem osibus circunsitam. Narrant quidam percussos à serpentibus nihil mali passuros, si incisa osse tenus capitis cute, intritus succus infundatur, & posteà vulnus consuatur. Euphorbium, inquit Galenus, causticæ siue vrentis & tenuium partium facultatis est, perinde ac alij multi succi. In his neque alibi, quod legerim, Dioscorides, neque Galenus purgatricis facultatis Euphorbij meminere, quam Plinius non omisit. Vettonica soluit aluum, &c. Item Euphorbium, vel Agaricum drachmis duabus cum sale modico potum ex aqua, aut in mulso obolis tribus. Fusiùs eam explicarunt Aërius & Actuarius. Euphorbium, inquiunt, pituitam, sed potiùs aquas subducit: est autem acutißimum, & maxima ignea vi præditum. Quapropter colicis, & quibus venter frigidior est, exhibetur: a ios vehementer conturbat, sitímque maximè mouet. Quidpiam ex odoratis seminibus ei permiscetur, & trium obolorum pondere ex aqua mulsa præbetur sed

EVPHORBIVM, Dodonæi.

Lib. 27. procem. Lib. 25. c. 7.

In purgan. Histo.

Lib 9.

Vires. Lib. 3. c. 80.

Lib. 6. fine.

Lib. 26. c. 8.

fed præſtat vt cum melle coƈto in cataporia formetur. Meſues hanc & alias eius facultates recenſet his ferè verbis. Euphorbium igneum eſt, calidum ſiccum ordine quarto, omnium lacrymarum calidiſsimum, tenuiſsimum. Vrit, ruborem excitat, vlcerat, penetrat, terget. Tam valenter agit, vt præ anguſtia & labore ſyncopem & ſudorem frigidum accerſat. Purgat autem præter cætera pituitam craſſam & lentam, quantumuis impaƈtam, etiam à neruis & iunƈturis remotis, & profundis, ſumptum, ſed correƈtum. Idem ex oleo Leucoij lutei ſolutum affeƈtibus neruorum frigidis, paralyſi, ſtupori, tremori, ſpaſmo, ſpaſmo cynico, nodis, illitu mirè conducit. Hepatis quoque & lienis tumoribus, & dolori ab intemperie frigida, & flatu, & ei, qui per iunƈturas & partes alias turget, occurrit. Puluis eius ex aceto alphos valenter affriƈtus delet: idem ſternutamentum valentiſsime ciet. Cum oleo de ſpica illitum occipiti, lethargicæ obliuioni prodeſt, aquas quoque vacuat. Ventriculo & hepati nocet ſua aƈtionis vehementia: ob id minùs tenui[illegible] terendum, & miſcendum acrimoniam obtundentibus, calorem flamm[illegible] extinguentibus, lubricantibus, & horu[illegible] tanta copia, vt ſuperficies eius vndiq[illegible] gatur. Hæc Meſues. Sed difficile eſt [illegible] bium, inquit Dodonæus, aliis ita vel inu[illegible] re, vel permiſcere, vt non vrendi vim [illegible] Nam & plurimo contemperatum o[illegible] inunƈtum veſicas excitat, præſertim [illegible] ribus mollioribus: quare tutius eſt in[illegible] pus non admittere. Tunditur etiam n[illegible] moleſtia, niſi naribus diligenter obtu[illegible] munitis. Si quando enim acrimonia ad n[illegible] peruenerit, mox pruriginem, ſternutamen[illegible] que excitat, deinde ardore ſummo copio[illegible] pituitam ac muccum, tandem verò & ſangu[illegible] elicit non ſine perpetuis lacrymis. Aduer[illegible] hanc Euphorbij acrimoniam indigenis [illegible] dio fertur eſſe herba, quæ ab effeƈtu, & co[illegible] riis Euphorbio facultatibus Anteuphorbij nomen accepit.

Lib purg. cap. 10.

ANTEVPHORBIVM, Dodonæi.

Forma. Hæc cauliculos emittit multos, rotundos, virentes, atq; circa eos folia qualia Portulacæ. Radix multas habet propagines. Succo quoque prægnans eſt, ſed nequaquam acri, verùm lento & refrigerante, ardorem & acrimoniam Euphorbij retundẽte.

Vires. Creuiſſe ait Dodonæus etiam in horto Boiſſoti, eodẽ quo Euphorbium anno, atque vna cum eodem periiſſe. An veteres de ea herba literis aliquid mandarint, nondum compertum. Videtur tamen Dodonæo ad Telephij ſpecies referri poſſe.

ALOE. *CAP. XXVIII.*

Nomina. MEDICAMENTORVM omnium vulgatiſsimum & præſtantiſsimum eſt, quod ἀλόη, tam herba quàm ſuccus eius Græcis dicitur, Latinis Aloë, Officinis Aloës, Gallis *Aloe* & *l'herbe du Perroquet*, à foliorum virore. Quia verò Aloë in maritimis naſci proditur, non abs re quis ſuſpicetur, inquit Pena, nomen illi faƈtum à ſale, vel ſalo ſiue mari, cuius afflatu imprimis gaudet, fortè itidem & nonnihil ſalſedinis foris continet, vt cæteræ maritimæ.

ritimæ. Sunt etiam qui à crassis foliis, & similitudine, quā cum Semperuiuo habet, Semperuiuum marinum nominent: Dodonæus Semperuiuum amarum Columellæ. Græcorum quoque vulgus Aizoon hodie vocat, quia semper viret: Arabes, Persæ, Turci, teste Garcia In Aromat. Indicorum Historia, *Cebar*. Nam quòd *Laber* à Serapione vocatur (codex meus habet, *Saber*) interpretis errore, aut librariorum negligentia factum fuisse existimat. Siquidem Arabicum exemplar *Cebar* habet, inquit: Guzarate verò & Decan incolæ *Arcaa*, Canarini, qui maritimum hunc tractum habitant, *Catecomer*, Hispani *Acibar*, Lusitani *Azeure* appellant. Scillæ foliū habet Aloë, vt describit Dioscorides, crassum, pingue, modicè latum, rotundum, repandumq́;. παρ' ἑκάτερα δὲ τὰ μέρη ἔχει ἐκ πλαγίων ἀκάνθια ἀραιῶς ἐξ.χοντα, κολοβά: id est, ab vtraque parte habet ex obliquo spinulas rariùs eminentes, mutilas. Alij legunt, παρ' ἑκάτερα δὲ τὰ μέρη ἔχει τὰ φύλλα ἐκ πλαγίων ἀκανθώδη, ἀραιῶς ἐξέχοντα, κολοβά: id est, interprete Lacuna, folia ex obliquo vtrinque in spinas quasdā retusas longioribusq́; interuallis dispositas desinunt. Vel, vt vertit Fuchsius, folia vtrinq; gerunt ex obliquis aculeos raros & breues. Quæ Ruellius obscuriùs & ex Plinij potiùs quam ex Dioscoridis sensu conuertit, folia vtrinque ex obliquo longioribus interuallis striantur, & in spinulas desinunt retusas truncásque. Quomodo autem Aloës folia striata dici possint, mox dicemus. Caulem profert Antherico similem, florem album, semen Asphodelo simile. Grani est tota herba odore, & gustu amarissima, radice vna pali in terrā adacti specie. Nascitur copiosissima in India, præpinguis, vnde succus quoque defertur. Prouenit etiam in Arabia, Asiáque, & in maritimis aliquot locis, ac insulis, velut in Andro, succo extrahendo non valde idonea, sed ad glutinanda vulnera vtilis, si trita illis imponatur. Hæc ex Dioscoride. Hodie plerisque Europæ locis in hortis pensilibus feliciter, non secùs ac suis natalibus in sabuleto depacta adolescit floretque. Scribit Garcias in Aromat. Indicorum Historia, Aloën plurimam nasci in Cambaya, Bengala, aliisque multis locis. Cæterùm laudatissimam esse in Socotora, quæ inde ad Arabes Persas, Turcos, deniq; per vniuersam Europam defertur, eámque ob causam Aloën Socotorinam appellari. Distare autem Socotoram insulam à freto maris Erythræi.128.leucis: quare non minùs Arabicam quàm Aethiopicam dici posse, quòd altera parte freti Arabia terminetur, altera Aethiopia. Nec verò succum ex Aloë extrahi

Lib.3.c.22. *Forma.* *Locus.* *Lib.i.c.1.*

ALOE, *Matthioli.*

ALOE *cum floribus, Matth.*

In cap.24. lib.3. Diosc. trahi in quadam duntaxat Socotoræ vrbe, vt scribit Andr. Lacun[illegible] insulam, quæ nullis vrbibus exculta est, verum pagos duntaxat h[illegible]be[illegible] gregibus: neque laterculis ad excipiendum succum substerni pauim[illegible] vsidem auctor est. Esse autem Socotorinam laudatissimam, non solùm vulg[illegible] etiam à celebribus viris se accepisse asserit. Quin compertum se habere ait, Al[illegible] quidem plerisque aliis Indiæ locis nasci, quæ cum Socotorina deferatur Ad[illegible]m, & Gida, inde terrestri itinere Cairum, posteà Alexandriam: vel Ormus, deinde Basora, posteà Cairum & Alexandriam: facilè tamen dignosci Socotorinam ab ea, quæ in Cambaya, Bengala, aliísque locis aduehitur, Socotorinæq; quadruplo maius esse quàm eius quæ aliunde adfertur pretium. Inter reliquas autem notas Socotorinam commendari, quòd solida sit, & bene compacta: alterius vero par[illegible] non posse perfectè coire, quòd succus ex diuersis plãtis collectus si[illegible]. Quod vero Dioscorides & Plinius scribunt laudatissimam ex India deferri, alij ex Al[illegible]xandr[illegible] Arabia, non simplicieiter id intelligendum est, sed de ea quæ e[illegible] Socotora prim[illegible] in Indiam delata est. Alexãdrinam autem quidam præferunt, quod si[illegible] annis pleraque aromata Ormus deferrẽtur, deinde Basora, Adem, Gid[illegible], [illegible] melis Suez, quæ in extremo maris Erythræi sita est, & Alexandriam ad N[illegible] vnde Veneti petentes ea reliquæ Europæ communicabant: non autem [illegible] Alexandria fiat Aloë. Nascitur verò nõ modò in maritimis, sed etiam des[illegible] diæ locis: eam enim se vbique vidisse ducentarum leucarum itinere terre[illegible] eas solitudines cõfecto. Hæc tradidit Garcias. Ex quibus intelligere licet quæ[illegible] sit hodie Aloë Sucotrina, & vnde dicta, cui primum locum statuit Mesu[illegible], & a[illegible] secundum Hepaticæ seu Persicæ, tertium Armeniæ, quartum Arabicæ [illegible]

Lib.27.c.4. apud Plinium Aloës descriptio, sed breuior, prẹter hanc alia quædam ha[illegible] apud Dioscoridẽ nõ leguntur. Aloë Scillæ similitudinẽ habet, maior, & [illegible]ribus foliis, ex obliquo striata. Caulis eius tener, rubens medius, non dis[illegible]therico: radice vna, seu palo in terram demissa, graui odore, gustu amara. La[illegible]tissima ex India affertur, sed nascitur & in Asia: non tamen ea vtuntur, ni[illegible] a[illegible] nera recentibus foliis: mirificè enim conglutinat, vel succo. Ob id in tu[illegible] cadornm eam serunt, vt Aizoon maius. Quidam & caulem ante matu[illegible] minis incídunt succi gratia, aliqui & folia. Inuenitur & per se lacrym[illegible] ad[illegible] Ergo pauimentandum vbi sata sit censent vt lacryma non absorbeatur. F[illegible] traderent in Iudæa supra Hierosolymam metallicam eius naturam: sed n[illegible]gis improba est, aut humidior. Erit ergo optima, pinguis ac nitida, rufi co[illegible]bilis, ac iocinoris modo coacta, facilè liquescens. Improbanda nigra & dura, are[illegible]sa quoque, quæ & gustu intelligitur. Gummi adulteratur & acacia. Quod Dioscorides dixit Aloën folio esse Scillę simili, crasso, pingui, modicè lato, rotũdo, [illegible]sus pando, ex vtraque parte, non anteriore aut posteriore, sed à lateribus s[illegible] habere rarius extantes, & mutilas. Plinius obscurius dicit Aloen Scillæ sim[illegible]nem habere, maiorem, & pinguioribus foliis, ex obliquo striatam, id est, l[illegible] ex obliquo laciniatis, & veluti striatis cum spinularum eminẽtiis: alioqui Al[illegible]lia neque parte aduersa, neque auersa sunt striata, neque in canaliculos excauata, vt

Lib.1.c.2. autopsia ipsa demonstrat. In Aloë inueniri lacrymam per se adhærentem Plinius ait, Garcias in Aromat. Indicorum historia scripsit nullum eius inueniri gummi certum esse, sed interdum aquam quandam viscidam è foliis stillare, at negl[illegible] & nullius vsus. Idem miratur Plinium tradidisse Aloën metallicam supra Hi[illegible]lymam inueniri, qui non solùm Medicos Iudæos, verumetiã pharmacop[illegible] Hierosolymorum incolas se esse asserebant, diligenter interrogari de hoc [illegible] loco. Sed illi constanter negabant vnquam fuisse repertam huiusc[illegible] Al[illegible] in tota Palęstina. At Plinius id non affirmat, verum fuisse inquit, qui [illegible]ad[illegible]nt.

Sed

Sed & Dioscorides in præfatione totius operis falsum esse asserit quòd Niger dixerit Aloën fossilem (metallicam Plinius dixit) in Iudæa nasci. Probat Dioscorides Aloën ἡπατίζουσαν, id est, hepatis speciem præseferentē. Plinius iocinoris modo coactam dixit. Deinde adulterari gummi & acacia, quod & Dioscorides ait. Adulterant ipsam gummi, quod deprehenditur gustu, & amaritudine, & odore valido, & quod non dissoluitur ad minimum vsque frustum, dum digitis friatur. Quidam etiam acaciam admiscent. Hac in re iis auctoribus fidem adhibendam non esse censet Garcias, quòd exigua sit iis in regionibus gummi & acaciæ copia, imo nulla, quemadmodum a viris fide dignis accepit. Præterea cum nimia sit illic Aloës quantitas, non adulteratur, sed quia negligentiores sunt incolæ in tollendis sordibus, quas hic succus secum trahit, aliàs alia purior, aliàs impurior videtur. Illud vero non negat, quin in alias regiones translata, illic adulterari possit. Dioscorides herbam Aloën gustanti amarissimam esse scripsit, Plinius gustu amaram. Anton. Musa negat amaram esse, Pena nostræ insignem amarorem non inesse ait, ne quidem recenti ex Hispaniis in Flandriam Angliámque delatæ, vbi tamen Aloe factitari dicitur. Quinetiam succum nondum solibus percoctum, vt brumæ tempore, minimum amarum esse, idque cæteris multo aqueo suc co permixtis euenire, vt ignauiùs multo per initia sapiant, deinde maturitatem adepta, perfectioris saporis formam acquirant. Sic lactuca menstrua dulcis est, trimestris cùm florem & semen profert amara. Portulaca fatua initio, adulta acida. At Garcias Aloën herbam non amaram gustu deprehendi miratur: nam sæpe degustatam admodùm amaram se gustasse asserit: quóque vicinior pars erat radici, eo amariorem illi visam fuisse, extrema autem folia amarore carere visa. Huius diuersitatis causa est cælum solúmque: iis enim feruidioribus herba eiúsque succus perfectiùs excoquuntur, & saporem suum, id est, amarorem contrahunt, quod nō nisi tempore euenit eidem herbæ succóque in aliis regionibus minùs calidis prouenientibus. Aloës herbæ succi duo genera tradit Dioscorides. Vnum arenosum, quod purissimæ fæx esse videtur. Alterum quod iocinoris speciem præsefert. Nec sunt audiendi, inquit Garcias, qui succum ex superiori parte plantæ profluentem eo, qui media aut infima parte profluat, præstantiorem putant: nam omnis succus bonus est, & arena caret, si adhibita diligentia extrahatur. Hodie Sucotrinam Officinæ vocant, cui prima laus. Eius singulas libras ducato emunt Venetiis, si limpida & lucida sit, ex rubro flauescens. Quæ verò Officinis hepatica dicitur, vbiuis infimi pretij est, arenosa vero & purioris fæx, iisdem Caballina vocatur. Nunc de Aloës facultatibus tum ex veteribus, tum ex recentioribus dicendum. Aloë, id est, herbæ succus, vim habet adstringentem, auctore Dioscoride, somniferam (ὑπνωτικὴν quidam codices Græci non habent) siccantem, densantem corpora, aluum soluentem. Stomachum expurgat duorum cochleariorum mensura pota in aqua frigida, aut tepida. Sanguinis reiectiones cohibet, & morbum regium purgat trium obolorum aut drachmæ vnius pondere pota cum aqua. Deuorata cum resina, aut cum aqua, aut melle decocto excepta, aluum soluit. At trium drachmarum pondere sumpta, perfectè purgat. Mixta aliis purgatoriis medicamētis, stomacho minùs noxia ea reddit. Siccata & inspersa vulnera glutinat, & vlcera ad cicatricem perducit, compescitq́; Priuatim verò exulceratis genitalibus medetur, & rupta infantium præputia agglutinat (ἐπαγώγια παίδων præputia vocat, eo quòd glandi inducantur.) Condylomata rimásque sedis cum passo sanat (Alij codices habent σὺν γλυκεῖ οἴνῳ, id est, cum dulci vino.) Sanguinis eruptiones ex hæmorrhoidibus factas sistit: & digitorum reduuias ad cicatricem perducit. Liuores & sugillata cū melle delet. Lippitudines scabras, & angulorum in oculis prurigines lenit. Dolorem capitis sedat, temporibus & fronti ex aceto cum rosaceo inuncta. Capillos

In Exam. simpl.

Lib. 3. c. 22.

Vires & Temper.

Lib. 3. c. 22.

fluentes cum vino compescit. Tonsillis,gingiuis,& omnibus in ore affectionibus
ex vino & melle prodest. Ad ocularia medicamenta torretur in testa pura ac can-
dente ligu'áque subinde versatur, donec æqualiter torreatur. Lauatur,vt quod est
arenosissimum subsidat velut inutile, & leue ac pinguissimum assumatur. Pli ius
Lib.27.c.4. eadem ferè tradit.Natura eius spissare,densare, & leuiter calefacere. Vsus in mul-
tis , sed principalis aluum soluere , cum penè sola medicamentorum quæ id præ-
stent confirmet etiam stomachum , adeò non infestet vlla vi contraria. Bibitur
drachma:ad stomachi verò dissolutionem,in duobus ciathis aquæ tepidæ, vel fri-
gidæ, cochlearis mensura, bis térve in die ex interuallis,vt res exigit. Purgati nis
etiam causa plurimum tribus drachmis.Efficacior,si pota ea sumatur cibus. Capil-
lum fluentem continet cum vino austero , capite in Sole contra capillum per-
uncto. Dolorem capitis sedat temporibus & fronti imposita ex aceto & rosace ,
dilutiórque infusa. Oculorum vitia omnia sanari ea conuenit , priuatim pru gi-
nes & scabiem genarum : item insignita ac liuida , illita cum melle maxi on-
tico.Tonsillas,gingiuas, & omnia oris vlcera. Sanguinis excreationes, si n od æ
sint,drachmæ pondere ex aqua:si minùs,ex aceto pota Vulnetum quoque
nem,& vndecunque fluentem sistit per se,vel ex acero. Alias etiam est vulner
vtilissima,ad cicatricem perducens.Eadem inspargitur exulceratis genitalibus v
rorum,condylomatis rimísque sedis alias ex vino, aliàs ex passo, aliàs sicca per se,
vt exigit curatio,mitiganda ac coërcendæ.Hæmorrhoidum quoque abundantiam
leniter sistit : dysenteriæ infunditur.Et si difficiliùs conquoquantur cibi,bi
cœna modico interuallo.In regio morbo tribus obolis ex aqua.Deuorantur &
lulæ cum mellis decocto, aut resina terebinthina ad purganda interiora. Di
rum pterygia tollit. Oculorum medicamentis lauatur, vt quod sit arenosissimu
subsidat. Aut torretur in testa pennáque subinde versatur,vt possit æqualiter to
reri.Quod Dioscorides dixit, Aloën duorum cochleariorum mensura potam
machum purgare μεθ' ὕδατος ψυχρȣ̃, ἢ χλιαρȣ̃, Plinius ait bibi ad di ol
nem stomachi in duobus cyathis aquæ tepidæ,vel frigidæ,&c.vt aquam t pi
verterit τὸ γαλακτῶδες ὕδωρ, id est,aquam lactei teporis. Galenus de eade
Lib.6.sim. serit. Aloë herba non admodùm apud nos prouenit. Quæ in magna nasci
ria,lignosior est, & facultatis imbecillioris : attamen vsque adeò desiccare potest,
vt vulnera conglutinet. At in regionibus calidioribus,qualis est Cœlosyria & Ara-
bia,multò est melior. Optima verò Indica,cuius liquor est id quod ad nos impor
tatur medicamentum cognominatum Aloë , ad plurimas res propter siccitat
morsus expertem vtile. Est autem non simplicis naturæ, sed, vt indicio est gustus,
astringit simul, & amara est. Adstringit quidem mediocriter,sed vehement
ra est.Subducit & ventrem,vtpute ex eorum medicamẽtorum numero,quæ Gr
ci ab excernendo stercore ἐκκοπρωτικὰ vocant. Itaque tertij est ordinis ex can-
tium,calfacientium autem aut primi intensi , aut secundi remissi. Verùm & ipsius
facultatis misturam attestantur particularia ipsius opera. Nam & gratum stoma-
cho est medicamen, vt si quid aliud,& sinus glutinat.Sanat & vlcera, quæ ægre ad
cicatricem duci possunt,& maximè quæ in ano sunt & pudendo. Iuuat etiam eo-
rum inflammationes aqua liquata,& vulnera ad eundem modum glutinat. Con-
gruit similiter vtenti ad inflammationes in ore, naribus,oculis.In summa repel
re & discutere simul potest , cùm hoc vt parum extergeat , quantùm videlicet vl-
ceribus puris non sit molestum.Hæc Galenus. Hodie Aloës vsum esse non modo
apud Arabes Turcásque medicos , sed etiam apud Indos in purgantibus medica-
mentis & collyriis testatur Garcias in Aromat. Indic. Historia,tum etiã vulneri-
bus carne explendis : in quem vsum plerumque in suis Officinis medicamentum
habent,cui nomen Mocebar,ex Aloë & Myrrha paratum : quo etiam plurimum

vtuntur

vtuntur in equis curandis, & vulnerum lumbricis enecandis. Medicum se vidisse ait magni Sultani Badur regis Cambaia, ipsa herba Aloë vrētem pro medicamento familiari, in hunc modum. Folia Aloës concisa cum sale coquebat, eius decocti vncias octo propinabat, quæ aluum sine molestia & nocumento subducebāt quater aut quinquies. In vrbe Goa Aloën probè tusam, & cum lacte mixtam propinant iis qui vlcere renum aut vesicæ laborant, vel qui purulentas excernunt vrinas, non sine magno successu, & ægrorum commodo: nam illico curantur. Eius vsus etiam aucupibus notus est, qui confracta auium crura ea conglutinant. Similiter in India maturandis phlegmonis idonea. Recentiores, & docti quidem viri, Arabes medicos insectati sunt, quòd affirmauerint Aloën venarum oscula adeò reserare, vt inde sanguis fluat, eámque ob causam hæmorroidibus non conuenire. Sed iis dudum responsum fuit, longa experientia compertum esse Aloën foris admotam ora venarum claudere, & sanguinem sistere, intro verò sumptam, illis præsertim qui hæmorrhoidibus vexantur, sanguinem attenuare, calfacere, deducere ad ora venarum, ipsáque adeò vasorum extrema reserare, quod & alij succi multi faciunt, vt Porri, Vrticæ, Myrrhæ, quàuis calidi & sicci. Siluius scribit Aloën calore & crassa substantia venas tum hepatis, tum hæmorrhoidas aperire: anastomatica enim esse maximè quidem calida, crassa, acria & mordacia, non minimùm tamen calida, & crassa, qualis est Aloë: foris verò admotam vasis sanguine fluentibus, ipsum sistere facultate sua adstrictoria, & valde sarcorica. Clusius Aloën à vulgari planè diuersam primus, quod sciam, ostendit. Eam & plures alias illi acceptas referre debemus. Multa illi sunt folia, inquit, hominis longitudine, saturatiùs virentia, læuia, inferiore parte trium aut quatuor digitorum transuersorum crassitudine, & valde lata mutuò sese amplectentia, vt in vulgari Aloë & Asphodelis, sensim verò in mucronem desinentia, qui nihil aliud est quàm spina nigricans, crassa, duos digitos transuersos interdum longa, & adeò firma, vt Americi pro subula vtantur, cuspidísque vice suis telis adaptent. Foliorum latera quæ tenuiora sunt, spinis eiusdem coloris horrent, sed breuioribus, basi latiore, & deorsum recuruis vt in Rhamno tertio, interiore parte fibrosa. Sunt hæc folia succi plena amari, & acris. Ex eorum medio caulem enasci intellexit Clusius (neque enim vidit) brachiali crassitudine, & breuioris lanceæ altitudine: radix est crassa, oblonga, incurua, & veluti internodiis distincta, è cuius geniculis ad latera adnascuntur aliæ plantæ. Primùm hanc plantam sibi demonstratam fuisse ait Clusius à D. Ioanne Placa Medico & professore Valentino, primo ab vrbe Valentia lapide in Monasterio D. Virgini sacro, cui cognomen de IESV. Posteà aliis etiam locis obseruauit. Erutam autem vidit omnium maxima radice in suburbanis Petri Alemani, duorum ferè cubitorum longitudine, ad cuius latera triginta ferè pumilæ plantæ enatæ erant,

In Mesu. cap. 1. lib. purg.

Aloë Americana.

Forma.

ALOE Americana, Clusij.

[illegible] deas in Belgium det [illegible]. Earum vna [illegible], pharmacopœo sata Aloën produxit, ex qua [illegible] quas putet vulgus Aloës esse. Viuax est, multosque annos durat, radice multiplici sese propagans, cuius rei gratia, & propter spinarum rigiditatem Indi seu Americi circa agros serunt, ad eos communiendos, & fures arcendos. Valentini *fi'y Aguilla* vocabant, id est, filum & acum, quod foliorum extremæ spinæ, acus, & fibræ interiores fili vicem præstent, Indi *Magney*, & *Me[illegible]*, nonnulli Hispani *Cardon*, ob aculeos. Magno in vsu est apud Indos, vt refert Gomara ad finem historiæ Mexicanæ, cuius verba, quòd integram huius plantæ historiam contineant, adscribere hic libuit ex Clusio. *Metl* non[illegible] *Magney*, aliis *Cardon*, arbor est [illegible] hominis statura, aut alnùs crescens, cr[illegible] situdine coxæ hominis, parte inferiore crassior & densior, deinde surs[illegible] pyramidem desinens vti Cupressus. Quadragena illi folia, tegularum p[illegible]pe modùm amplitudine, & eodem modo canaliculata, sede inferiore crassa, & in mucronem desinentia, lateribus tenuiora, & crassa spina mucronem occupante. Tanta circa Mexico copia nascitur, quanta apud nos vites. P[illegible] nam, florem, & semen. Ex ea ignem struunt, cuius cineres [illegible] idonei: truncus loco ligni est: folia tegularum aut imbricum. E[illegible] lent antequàm nimiũ adolescat: tum enim radix crassior fit, qua excaua[illegible] quidam colligitur, qui Serapij modo illic densatur: is aliquantulum co[illegible] fit, depuratus saccharum, dilutus acetũ, & addito Ocpatli (radix est, quam [illegible] præstantiam, Vini medicinam nominant) vinum, illis quidem in vsu, [illegible] rum salubre: etenim caput ferit & inebriat: nullum autem cadauer, nu[illegible] pura sentina adeò fœtet, atque eorum anhelitus, qui eo vino ine[illegible] Ex huius germinibus & tenellis foliis fit conserua. Foliorum pru[illegible] succus recentibus vulneribus aut vlceribus instillatus, breui ea curat. G[illegible] num & radicum succus, cum Absynthij illius regionis succo mixtus, vip[illegible] morsibus vtiliter instillatur. Illius foliis paratur charta in vsum sacrifici[illegible] & pictorum, & ex iis liniaur cannabis modo paratis fiunt Al pergates (calce[illegible] nus Hispanis admodùm familiare, ex funiculis contextum.) storeæ, chlamydes, cingula, funes: denique illis sunt cannabinum filum. Horum folio[illegible] cuspides seu spinæ adeò firmæ sunt & acutæ, vt illis acus aut subulæ vice sint, cum fibris extrahendo. Istis spinis sacerdotes illius regionis in sacrificiis se[illegible] gere solent: etenim cuspis non frangitur, & satis altè penetrat, exiguo [illegible] foramine. Hactenus Gomara. Addunt quidam, Americanos Venerea[illegible] hac planta curare solitos hoc modo. Eius fragmentum in minutas part[illegible] ctum, ollæ canthari aquæ capaci impositum, trium horarum spatio decoquebant, olla priùs luto obturata: eam deinde apud ægrum positam aperiebant: magna fumi copia inde exhalans multum sudorem excitabat. Aut folium huius plantæ prunis impositum assabant, cuius fumum æger excipiebat: sed ad[illegible] vehementes sudores inde excitabantur, adeóque vires collabebantur, vt vix [illegible] ferre posset, tametsi triduo duntaxat vteretur. Ex eorumdem foliorum fi[illegible] reticula contexuntur, & indusia conficiuntur. Hæc Clusius.

RHABAR

RHABARBARVM. *CAP. XXIX.*

APVD Arabes & recentiores duæ radices peregrinæ Rha nomine designantur. Quæ res atque vtriusque stirpis ignoratio fecit, vt plerique, num eiusdem plantæ radices essent, ambigerent. Verùm rerum inspectio atque accurata collatio totam litem diremit, docuitq; Rhaponticum à Rhabarbaro plurimùm discrepare. Primum Rhabarbari priscis incogniti historiam perscribemus. Nascitur id in montibus Singui ciuitati Indiæ propinquis, quę à frequentissima & ditissima ciuitate omnium, quarum extat memoria, Quinsai quatuor dierum itinere distat. Vtraque verò regioni amplissimę, & in multa regna diuisæ, quam Mangi vocant, ditionis est. Singui terræ ciuitatem indigenarum lingua significat, Quinsai verò cæli. Quod illinc Rhabarbarum adfertur, Indicum nuncupant. Id autem perpaucum est, tum quia ipsæmet gentes id consumunt, tum quia pauci mercatores, cum quibus sunt cõmercia, eò vsque penetrant, tum quia minore sumptu & periculo ex Armenię ciuitate, quam Tauris nominant, (Terua ptolemæi quidam esse arbitrantur, alij Arsamoten Plinij) aduehitur. Gignitur & in Prouincia Scythiæ orientalis Tartarorum Imperatori subdita, quam Tanguth vocant, in montibus oppidis Campion & Succuir vicinis (Succuir Sarangas a Plinio dici quidam suspicantur.) A Tauris, quæ Armeniæ maioris caput est, ad eas vrbes iter patet centum & octoginta dierum, his stationibus. A' Tauris ad Sultaniam ex ruinis Tigranocertæ ædificata sex diebus peruenitur. A' Sultania ad Casibin (Cosiæos esse aiunt) quatuor. A' Casibi ad Veremi, sex. A' Veremi ad Eri Atianorũ caput, vt quidã volunt, quindecim. Ab Eri ad Bachora (in Chorasmiis siue Choraxiis oppidum id est, Chorasam prouinciã vocant. Sunt qui Berdrigeos Plinij esse credunt, alij Bactrianos) viginti. A' Bachora ad Sarmacand (Margianæ caput nonnulli esse autumant, alij Sogdianorum) quinque. A' Sarmacand ad Cascar (Commanos Plinij quidam esse volunt, alij Aracosios) vigintiquinque. A' Cascar ad Acsu (Arasini sunt Plinij quorundam iudicio) per desertas ac vastas solitudines, viginti. Ab Acsu ad Cuchia, viginti. A' Cuchia ad Cialis oppidum, decem. A' Cialis ad Turfon (fortasse Tagas esse Plinij non malè quidam opinati sunt) decem. A' Turfon ad Camul, quod iam prouincia Tanguth continetur, tredecim Hucusque Machometum colunt, ideò Musulmani dicti. A' Camul ad Succuir quindecim. A' Succuir ad Ganta, Gandaros Plinio nonnullorum opinione dictos, quinque. A' Ganta ad Campion, sex. Itineris spatia viatores & mercatores parasangis metiuntur, quas adhuc farsing vocant veteri nomine, sed corrupto. Via facili, nec montibus impedita, nec solitudinibus homines iumentaque siti ac fame necantibus intercepta, octo parasangas, id est, 24. miliaria Italica conficiunt singulis diebus. Nam parasanga tribus miliaribus Italicis proportione respondet. Campionenses ac Succuirini Rhabarbarum sua lingua *Rauend Cini* vocant, quod non rectè quidam nunc *Raued Seni*, nunc *Raued Sceni* appellant. Cuius nominis proprietas controuersiam dirimet inter medicos nostri seculi agitatam, cur ita vocetur, contendentibus aliis Sinicum nominatum esse à Sinis extremæ Indiæ populis, aliis Scenicum, vel Sceniticum à Scenitis Arabiæ gente, aliis à Scenitis Parthorum natione, qui Ariæ & Margianæ montes habitant: quæ postrema sententia plus habuit ponderis quàm reliquæ duæ, cùm Arij, Margiani, Aracosij, & alij populi prouinciæ Tanguth Campionensibúsque finitimi communi vocabulo Cini & Maucini etiam hodie nominentur. An verò à Troglodytis Æthiopiæ, quos κατ' ἐξοχὴν Barbaros nuncupasse videtur antiquitas, Rhabarbarum sit appellatum, facilè diiudicari potest. Nam Æthiopiam & eius Troglodytas Lusitanorũ nauigatio nobis patefecit, quibus in locis nec Rhabar-

Locus.

Nomina

barum prouenire, nec inde ad nos mitti cōpertum est. Quod verò in Ægyptum per sinum Arabicum camelis deportant, ex Armuzo, nunc Ormus, & Teredone, nunc Balzera, ad Euphratis ostia sitis, & aliis ciuitatibus Caramaniæ maritimæ mercatores aduehunt, in ea loca secundo Euphrate, id Barbarum potiùs nominatum crediderim, ab earum gentium immani feritate, quæ in montibus suis collectum ad nos transmittunt. Quondam enim totus is tractus desertorum vastitate, & tam longo itineris à nobis interuallo dissitus, vix solis nominibus cognitus fuit. M. Paulus Venetus viam, quæ è Carmania ad Tanguth ducit Cobinam, Timochaim veterum Arbelitin, in qua Darium Alexander vicit, Sapurgan, Balae, Thaicam, Scassem, Balaxiam, Baseia, Chesmur, Comaros Plinij, Vocham, Ocanos Plinij, Caschar distinctè tradidit. At verò Chagi Memet è regione Chilam ortus prope mare Caspium ex oppido Tabas, mercator summæ fidei, acutiss[i]mique ingenij apud Sueca[i]rinos & Campionenses emendi Rhabarbari causa aliquandiu commoratus, alteram viam suprà descriptam, quæ To[...] Armeniæ eo proficiscuntur, rectam & compēdiosam docuit: ex eius narratio[ne] magnam horum partem nos sumpsisse ingenue fatemur. Rha Turcicum Mesuæ idem esse cum Rhapontico Græcorum nemini dubium esse debet. Ad ripas fluminū Rha, nunc Volga, Edel, Elatach, (tot enim nominibus appellant,) Bo[...]nis, nunc Neper, Tanais, nunc Tana, vel Don, id crescit, vt & Acorus. Turcæ [...] olim vltra Tanaim sedes habuere prope Sarmatas Zygos, nunc Circassos, in pa[...]tibus illis campis, in quibus nunc Tartari Harmarotrophi, siue Hamaxobi[i] Hordas, id est, turmas vagantur palantes & errabundi, Rhaponticum ad ex[teras] nationes mittebant: vnde Turcicum cognominatum. Scribit Pena multis ab hinc annis Rha ex semine Turcico nonnullos habuisse in hortis Galliæ & Flandriæ, quod magno studio cultum ibi viguit, foliis P[ers]onatæ, sed non perinde latis, longioribus, He[lenij] vel Verbasci, in ambitu serratis & fimbriatis, ad uersa parte virentibus, auersa lanuginosis, caulem rectum sesquipedalem & cubitalem ampl[e]xis, capite fastigiatum, foris squamulis loricato, ac per maturitatem staminibus purpureis pleno, vt in Cynara, & Carduis purpureis, semi[ne] dum circa Iunium & Iulium maturuit, C[entau]rij maioris, vel Carrami, longiore: radix fu[ng]osior, maior, & Rhabarbaro similior quàm Cetaurio. Id pinxerunt Dodonæus & Lobellius. Huic capitato Rheo valde affine est, inquit Lobellius, quod ex Italico semine aluntnorti quidam Belgici: sed folia angustiora multo, acuto Lapatho paria, auersa parte incana: caulis rectus, capite fastigiatus, squamulis loricato, ac stam[ini]bus purpureis Cynaræ aut Cardui cōcoloribus pleno: semen Cnici siluestris, cōpressum, ægre maturescit in Belgio: radix Centaurij maioris, fungosior. Hoc ex Lobellio pictum damus. Sed ad Rhabarbari historiam reuertatur oratio. Succuir ampla & frequens est ciuitas, ædificiis ornata sumptuosis & magnificis, è latere constructis, augustissimisque superba delubris, ex saxo & marmo[r]e compositis. In planitie iacet, innumeris fluuij canalibus rigua. Quare omnibus rebus hominum vitæ necessariis abun[dat,] serico

Rha Turcicum siue Ponticum

Locus.

Forma.

RHA CAPITATVM, *Helenij folio.*

ſerico præſertim, quod illic plurimùm Mori nigræ foliis paſti bombyces nent. Vites quidem locus is, nempe frigidior, dedignatur. Vini loco potum zytho ſimilem adiecto melle incolæ parant. Cætera, illorum ager Malorum, Pyrorum, Armeniorum, Perſicorum, Melonum, Cucumerum fertiliſsimus eſt. Rhabarbarum vbiuis in ea prouincia gignitur, ſed præſtantiſsimum in quibuſdam montibus Succuir propinquis, editis, ſaxoſis, ſiluis diuerſiſsimarum arborum, opacis, fontes plurimos effundentibus, terra rubra, crebris pluuiis fontiumq; ſcaturiginibus riguiſq; ſemper lutoſa. Caulem ab radice profert viridem, palmi altitudine, quem Rhabarbarum.

RHAPONTICVM alterum anguſtiore folio, Lobell.

RHABARBARVM, Matthioli.

circundant folia multa, palmos duos longa, tamen pro ætate plantæ longiora, aut breuiora, ima parte anguſta, in ſumma latiora, rotundata, in terram inclinata, toto ambitu lanuginoſa, cum adoleſcunt viridia, cum ſeneſcunt flaueſcentia, & humi procūbentia. Ex medio foliorū ſtipatu cauliculus, ſiue ſurculus prodit, flores ſuſtinens, hic illic nullo ordine emergētes, ex candido purpuraſcētes, Violæ nigræ, ſiue Martiæ ſimiles, maiores, odoris validi, grauis & iniucundi. Radix ad duos trelve palmos, terram ſubit, cortice fuſco obducta, craſsitudine diſpari: ſunt enim radices quædam tenuiores, quædam craſsiores, ſed nonnunquam tanta craſsitudine, vt ſuræ & coxæ hominis non cedant. Ex his fibræ multæ radiculæ've enaſcuntur, circumquaque per terram ſeſe ſpargentes. Planta è terra effoſa, (quod Hyeme fit, nimirùm ante Maij finem, cùm illis gentibus Ver incipit, quia tum priuſquàm exoriantur folia, ſucco introrſum reuocato plenior & habitior, ideoq; facultate præſtantior radix turgeſcit) radiculæ primùm reſecantur & reiiciuntur, deinde radicis, velut truncus in fruſta conciditur, qualia videmus in Seplaſiis. Eſt autem intus lutea, venis diſtincta, colore rubro pulchrè nitentibus, ſucco luteo rubroq; madida, quo manus inficit, ſic lento & glutinoſo, vt contactu facilè digitis inhæreſcat, ſaporis tam amari, vt guſtari nequeat. Fruſta protinus radice diſſecta non appenduntur, vt ſicceſcāt: ſic enim luteus ſuccus totus effluerēt, craſſaq;, euanida,

& exhausta radix, fieret facultate imbecillior, & bonitate inferior, sed super [illegible] & tabulis disposita, quotidie ter, aut quater inuertuntur, vt quod superne est infernè collocetur: hac enim ratione succus non admittitur, sed in radice veluti coactus & concretus manet, radice nisi confestim ea diligentia adhibeatur, efferuescente ac inarescente. Post quartum demum, aut sextum diem pertusa frusta [illegible] adactis ligata suspenduntur loco perflato, aëremq; liberè admittente, sic [illegible] vt solis radiis non feriantur. Hoc pacto exactis mensibus duobus siccatum Rhabarbarum egregium reconditur. Ex septem plaustris recentis, cum siccatum est vix restat quod equum oneret. Effossa per æstatem radix foliis iam enati, & adultis velut immatura, nec succo luteo madet, vt quæ per Hyemem effodiru[illegible], & [illegible]sa, tara, leuis, arida est, bonitateq; ab altera multum superatur. Qui [illegible] pergunt, vt Rhabarbarum emant, quale effossum est, siue cũ foliis, siue [illegible] iis plaustris imponunt, ac vehes singulas in plana deductas sexdecim S[illegible] genteis vendunt. Cusæ autem monetæ nullus apud illos vsus: argentum & [illegible] in virgas oblongas malleis ducunt, eas deinde in particulas ponderis vni[illegible] gij diuidunt, qui valet argenteos solidos Venetos circiter viginti, a[illegible] nummum aureum cum dimidio. Id pro moneta est. Emptum me[illegible] ca[illegible] dictum est, præparant. Id incolæ, quod admiratione dignum est, n[illegible] habent, ne effossuri quidem, nisi ab externis mercatoribus [illegible] deposcentibus, pretio sollicitarentur. Indi & Chinenses mercat[illegible]res m[illegible] partem collecti, & præparati auferunt. Cataini ad purganda corpora, & a[illegible] dicinæ remedia, id non vsurpant more nostro, sed eo tuso, & cum aliis con[illegible]nibus perquàm odoraris mixto, Deorum quos adorant simulacra & ima[illegible] fiunt. Multis in locis tanta est huius radicis copia, vt pro ligno siccatam [illegible] Quidam tam patuifaciunt, vt equis languentibus, & ægris assidue co[illegible] obiiciant. Longè pluris æstimatur Catainis radicula Mambroni Cini voc[illegible] Rhabarbaro nascens, ad varias ægritudines laudarissima, ob idque n[illegible] sed ad oculorum morbos præcipuè. Nam ea in core trita ex rosacea, & a[illegible]lorum dolor e uestigio sedatur. Ad nos eam non conuehunt, propter [illegible] nomine celebris, cætera ignota est. Apud Catainos in prouincia Chi[illegible] quoque nascitur Chiai Catai nominata, vniuersis eius regionis populi[illegible] com[illegible]datissima. Foliorum & aridorum & virentium decocti cyathus vnus v[illegible] bitur quam calidissimè bibi potest, aduersus febres, dolores capitis, lateri[illegible], lotumq;, remedio inter alia efficacissimo, & ad alios plerosq; morbos. [illegible] quoque ventriculi concoctionem decoctum id sic iuuat, vt eius gra[illegible] dum cibum contractæ facilè medeatur, & feliciorem, ac celerior[illegible] c[illegible]nem præstat. Ob has nimirum dotes Catainorum quisque hanc secum [illegible] aliquo peregrinaturus gestat, vt subitis eorum morborum causis occu[illegible]ta[illegible]. Tan[illegible] ob id est huius plantæ dignitas, ac æstimatio, vt Rhabarbaro pl[illegible] nummi saccum [illegible] sola vncia gens illa lubentissimè permutet, atque adeò iactitet Persis, ac Franci[illegible] ea planta innotescat, mercatores Rhabarbarum amplius non postulaturos. A[illegible]nas non absque periculo in montes Rhabarbari feraces conscendere [illegible] gendi gratia, nisi eius prouinciæ iumentis vehantur. Illic enim venenatam [illegible]dam herbam nasci, qua gustata veterinis vngulæ decidant: equos vero [illegible] montium pascuis assuetos exitiosam hanc plantam noscere, nec attinger[illegible] nos vero carpere & appetere magno suo malo. Rhabarbarum calidum [illegible] c[illegible]mo[illegible] d[illegible]ne s[illegible]cũdo potius quàm primo, auctore Mesue. Substa[illegible]ta dupl[illegible] vna aq[illegible]ea, terrea adstringente, in corporis molẽ cõcreta, [illegible] ignea, a qua rarum efficitur, superficiaria, quæ su[illegible] terream [illegible] do amaram efficit, ac purgatoriam, & obstructa liber[illegible]nte[illegible]. Cle[illegible]s est exce[illegible]

Mibroni Cini radix.

Chiai Catai herba.

Temper.

Lib. pu g cap. 1.

Vires.

excellens medicamen[illegible]um, multas dotes medicamento purganti maximè expetitas complexum. [illegible] su[illegible]stantiæ macerando separantur, vt calida & purgatrix in humorem tran[illegible]r, t[illegible]rea vero adstringens ren aneat. Bi[illegible] pituit[illegible]nque illa vacuat, præcipue [illegible] v[illegible]n[illegible]riculo & hepate, & inde sanguinem pu[illegible]gat, ol structiones liberat, & affect[illegible] inde natos, icterum, hydropem, splenis tumorem, febres putridas etiam diuturnas, dolorem hypochondriorum punctorium. Hæc [illegible]uper hæmorrhagiam pulmonum, vel aliarum partium sistit, ex casu quoque auri[illegible]ctu conrusa, rupta, fracta, interna & externa sanat, si eius drachma vna cum m[illegible]umiæ granis duobus, & Rubiæ tinctorũ grano vno & dimidio ex vino austero bibatur [illegible]mumiæ & Rubiæ non ita valentium medicamentorum mensura hic est par[illegible]ior, vt mendi suspicio sit, inquit Siluius, præsertim cùm Auicenna Rubiæ drac[illegible]ma[illegible] vnam Rhabarbaro addat.) Oleum quoque eius contusis & confractis m[illegible]sc[illegible]lis vtilite[illegible] illinitur: singultũ & dysenteriam sanar, præcipuè assum, & cum su[illegible]co Plantaginis e vino austero potum. Innoxium est Rhabarbarum: omni tempore tuto datur: omni est ætati salubre, atque adeo pueris, & prægnanribus. Efficacius autem agit sumptum ex sero lactis, præsertim caprini, aqua quoq; Inrybi, aut Apij, vel Plãtaginis cocta & colata maceratum, idq; omnino cum Spica nardi, actionem eius iuuante imprimis, expressumq;. Quod si ad liberandas obstructiones propinandum est, vini albi puri & odori modicum macerando admisceatur, expressumq; eius tunc sumatur, & cum detersione ac purgatione opus est. Quod si post pur[illegible]ationem viscera adstringendo roborari volumus, puluis eius t[illegible]ti datur, si adstrictio magis expetitur, assum datur, si maxima, vstum.

AGARICVS. CAP. XXX.

AΓΑ'ΡΙΚΟΣ vel ἀγάεικον Græcis dicitur, qui Agaricus Latinis & Agaricum, Mauritanis *Garichum*, siue *Garicum*, Hispanis & Italis *Agarico*, Germanis *Dannenschuuam*, quasi fungus Pinorum, aut potiùs Abietum & Laricum, Gallis *Agaric*. Agaricum gentile nomen sibi adsciuit, ab Agaria Sarmatiæ regione, in qua nascitur, teste Dioscoride, vel ab Agaro, quem & vrbem, & amnem in Sarmatia vocari tradit Ptolemæus. Appianus Alexandrinus Agaros Scythicam gentem contra serpentium morsus adhiberi solitam refert: propter quod Mithridates eos apud se habuerit. Agaricum scribit Dioscorides radicem dici Silphio similem, non ita densa superficie sicuti Silphium, nam tota rara est. Duo eius genera Vnum mas, alterum fœmina, quæ etiam præfertur, rectos venarum discursus intus habens. Mas rotundus est, & vndique eadem substantia compactus, καὶ πανταχόθεν συμφυές, cuius videtur sensus esse accommodatior iudicio And. Lacunæ, atque vniformis vndique. Nam cùm dixisset Dioscorides, Agarico fœminæ inesse quosdam venarum discursus rectos, asignat posteà differentiam in masculo, dicens ipsum esse rotundum, & per omnes partes sui similem, vniformem, atque eiusdem substantiæ & naturæ: id quod inter alia συμφυὲς significare solet. Huic interpretationi adstipulatur Serapio, qui sic vertit. Sed est tota eius substantia continua. Gustus vtrique similis, initio dulcis, mox cum saliua madet (ἔπειτα ἐξ ἀναδόσεως.) Nascitur in Agaria Sarmatiæ regione. Quidam plantæ radicem esse aiunt. Alij in truncis arborum ex putredine, velut fungos, nasci tradunt. Prouenit etiam in Galatia Asiæ, & Cilicia, in Cedris, sed friabile & infirmum. Galliarum glandiferæ arbores Agaricum ferunt, inquit Plinius. Est autem fungus candidus odoratus, antidotis efficax, in summis arboribus nascens, nocte relucens. Signum hoc eius, quo in tenebris decerpitur. Et alio in loco, Agaricum vt fungus nascitur in arboribus, circa Bosphoron, colore

Nomina.
Lib. 3. ca. 1.
Forma.
Genera.
Locus.
Lib. 16. c. 8.
Lib. 25. c. 9.

AGARICVS, Matth.

colore candido. Datur oboli[illegible] quatu[illegible] contritum cum binis cyathis aceti mul[illegible] quod in Gallia naſcitur, infirmius ha[illegible] (Alij codices habent Galatia pro Gal[l]a. Et [illegible]nè Dioſcorides in Galatia Aſiæ naſci dixit. Et hodie in Gallia naſci certum eſt. Præterea mas ſpiſsior amariórque. Hic & capitis dolores facit. Fœmina ſolutior, initio guſtu dulcis, mox in amaritudinem tranſit. Agaricus Galeno radix dicitur, quæ trunco innaſcitur. Meſuæ ve[r]o Agaricus medicamentum efficax oritur [i]n truncis arborum magnarum, vetuſtate iam putreſcentium, & eroſarum, tanquam earum vel apoſtema, vel fungus. Eſt autem is duplex, mas & fœmina. Mas eſt malus, præſertim qui l[o]ngus, niger, durus, denſus, grauis, & in frag[illegible] ceu villos neruorum oſtendit. Fœmina [illegible]dior, alba, poroſa, & rara valde, & frang[i]bilis, leuis, dulcis primo guſtatu, mox amara & ſtyptica, eſt melior, præcipuè ſumma co[illegible] ſui parte Nam ſtipes, quòd ligni putrefacti [illegible]quid præ ſe ferat, malus eſt, vt eroſus A[ga]ricus. Hodie cùm ſeplaſiis omnibus notiſsimus ſit Agaricus, & quot[illegible]o vſu tritus, tamen Dioſcoridi vix notum fuiſſe perſpicuum eſt, vt qui [illegible]em dici Silphio ſimilem ſcribat, deinde hæſitans ſubiungat, aliis radicem [illegible] plantæ, aliis fungum arborum truncis innaſcentem quadam putredine. Agari[c]u[m] igitur fungum eſſe certum eſt, qui præter arbores glandiferas naſcitur, præci[pue] in Larice, in qua præſtantiſsimum in Ananienſibus montibus ſe collegiſſe ait Matthiolus.

Li. purgan. cap 5.

Vires & Temper. Vim habet calfaciendi & adſtringendi, auctore Dioſcoride, ef[fica]cem ad tormina, & ad cruditates, ruptáque, & caſus. Duorum obolorum pondere datur non febricitantibus ex vino mulſo, febricitantibus ex aqua mulſa. D[illegible] hepaticis, aſthmaticis, in morbo regio, dyſſentericis, nephriticis, in vrinæ difficultate, in vteri ſtrangulatu, & in vitiato colore, drachmæ pondere. Tabidis autem cum paſſo, ſplenicis cum aceto mulſo, ſtomachicis ita vt eſt manditur ac deuoratur ſine vlla humoris ſorbitione, ſimiliter acidum ructantibus. Siſtit ſanguinis reiectiones trium obolorum pondere cum aqua ſumptum. Facit ad coxendicum & articulorum dolores & comitialem morbum, ſi pari pondere cum aceto mulſo ſumatur. Ducit & menſes: fœminis vteri inflatione vexatis vtiliter æquale pondus datur. Rigorem ſoluit ante febrium acceſsiones datum. Aluum purgat drachmæ vnius, aut duarum pondere potum cum aqua mulſa. Eſt lethalium medicamentorum antidotum, ſi cum diluta vini potione drachmæ vnius pondere ſumatur. Serpentum plagis ac morſibus trium obolorum pondere cum vino potum auxiliatur. In ſumma, internis omnibus vitiis conuenit pro viribus & ætate datum, aliis cum vino, aliis cum aqua, aliis cum aceto mulſo, aliis cum aqua mulſa. Galenus eius naturam ſic declarat. Primùm guſtui dulcem eſſe, ſed paulò pòſt amarum apparere, & acrimoniæ quandam ſpeciem temporis ſpatio inducere, leuiculæq; adſtrictionis, & conſiſtentia eſſe laxa. Quare compoſitum eſſe ex ſubſtantia aërea, & terrea, à caliditate extenuata, præterea minimùm habere eſſentiæ aqueæ. Hac ratione & digerendi vim habere, & craſsitudinem incidendi, tum infarctus viſcerum expurgandi. Ob id regio morbo laborantes ſanare, eos vtique qui ſic ab infarctu

Lib.4. ca.1.

Li.6.ſimpl.

farctu iecoris laborant. Iuuat & comitiali morbo obnoxios eadem facultate. Tum rigores per circuitum recurrentes, ex crassis aut viscosis humoribus natos sanat. Iuuat & demorsos à bestiis frigore lædentibus, aut compunctos, tum foris in affecta parte impositum, tum intrò in corpus sumptum pondere drachmæ vnius cum vino diluto. Est & purgatorium. Hæc Galenus. Hodie Agarico siue simplici, siue in trochiscos coacto in purganda pituita vtimur. Nam, auctore Mesuę, pituitam crassam, lentam, putrem, & bilem flauam & atram vacuat, à cerebro, neruis, musculis, sensuum instrumentis, spina dorsi, thorace, pulmone, ventriculo, hepate, liene, renibus, vtero, iuncturis. Ob id medicamentum familiæ à Democrito dictum est, quòd ad omnes partium internarum affectiones conferat: viscera reddit imbecilla: ob id tergentibus miscetur, ne in ea virtus eius altius penetret. Li. purgãt. cap. 5.

HIPPOPHAES. CAP. XXXI.

VENIT & iis quæ lacteum succum fundunt Hippophaës annumerandum. Frutex (inquit Dioscorides) est φρυγανώδης, siue surculaceus, vndequaque densus & amplus: folia ei oblonga veluti Oleæ, angustiora tamen & teneriora: inter quæ spinæ siccæ & candicantes emicant, articulatæ, interstitio quodam distantes: flores Hederæ corymbos referunt, racematim cohærent, sed tamē minores molléssque, & ex albido partim rubentes: radix crassa & mollis, succi plena, gustu amara, ex qua veluti ex Thapsia succus colligitur. Anguillara radicem refert palmum esse longam vel maiorem, & ex hac fracta aut vulnerata succum manare tenuem, lacti concolorem, gustu amarissimum, odore grauem. In maritimis, ac sabulosis, vt Dioscorides scribit, nascitur. Anguillara arenosis & maritimis locis in Peloponneso à se repertum refert. Ἱπποφαὲς Græcis, Latinis quoque Hippophaës dicitur: à Plinio lib. 22. cap. 12. (nisi corrupta vox) Hippophyes. Hippophyes, ait, in sabulosis maritimisq́; nascitur, spinis albis: Hederæ modo racemosa est, candidis & ex parte rubentibus acinis: radix succo madet, qui aut per se conditur, aut pistillis farinæ. Extant verò & inter nothas appellationes quædam huius nomina: vt, Hippophanes, Hippion, Echinion, Pelecinon, & Lappago, quæ tamen Aparinæ conuenit: nostra ætate ab indigenis Peloponnesi ἀγχαθιά χαθαεῖον, id est, Spina purgatoria vocatur. Ab Hippophaë differt Hippophęstum, quod tamen & Hippophaës aliqui (Dioscoride teste) appellant: à Plinio Hippope (nisi & hic vitium) dicitur. Spinæ fulloniæ genus est, absque cauliculo, flore, aut fructu inanibus tantùm capitulis, foliis paruis spinosis, radicula molli & crassa, ex qua cum foliis & capitulis succus exprimitur. E Narbonensi Gallia, inquit Ruellius, Hippophæstum vidimus spinosis capitulis, sine flore, sine cauliculo, minutis inter aculeos foliis candicantibus. Debent (Plinio authore) Hippophaës & Hippophæstum accommodata esse equorum naturæ, neque ex alia causa nomen accepisse: quippe quædam animalium remediis nascuntur

HIPPOPHAES, Dodon. ex Cod. Cæsareo.

nascuntur. Est verò Hippophaës, præsertim verò radix ipsius ac succus, calidæ siccæq; facultatis, & simul valenter purgantis. Succus syncerus radicis huius pituitam, bilem, & aquosos humores detrahit oboli pondere: cum farina ver- subactus quatuor obolorum. Saluberrimè autem cum aqua mulsa exhibetur. In comitiali morbo, vt Plinius ait, vtilissimus. Frutex verò ipse siccatus tunditur, tritúsque cum aqua mulsa exhibetur. Extrahitur quoq; succus è radice, foliis & capitulo Hippophæsti, qui & ex aqua mulsa pituitam & aquam detrahit, & præcipuè comitialibus morbis, neruorum vitiis, & Orthophnœæ, vt Dioscorides tradit, conuenit.

***

HISTOR

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM

LIBER DECIMVS-SEPTIMVS.

In quo describuntur & ad viuum depinguntur Plantæ Venenatæ.

PAPAVER. CAP. I.

CATHARTICA, & quantitate & qualitate malefica, graues corpori noxas inuehunt, non solùm quæ deleteria, vt Thymelæa, Lathyris, Euphorbiũ, sed etiam quæ benigna vocitantur, nisi necessariæ conditiones obseruentur. Quare illis venenata ordine subiungenda, quæ principes corporis nostri partes, & virtutes ipsum gubernantes ita opprimunt, atque vincunt, vt necessariò mors consequatur. Vt igitur de Catharticis plantis libro superiore, ita hoc de Venenatis agemus, quas sceleratis, & qui ad hominum perniciem his abuti voluerint, ignorasse præstiterit: probis autem, & iis qui ad hominum salutem naturæ rerum arcana scrutantur, cognitu hæc sunt necessariæ, tum vt doceãt homines, ne ab iis imprudentes fallantur, aut si quando per imprudentiam harũ quampiam sumpserint, tunc quoque innoxiæ fiant, atque irritæ, tum vt iis succurrant, qui iam noxam sentiunt. His adde, quòd morbis quibusdam venena sunt salubria, malefica tamen vi eorum modis omnibus, vel saltem quibus nobis licet, fracta. Venenatas autem non omnes, quæ cognitæ sunt, hîc persequimur. Quasdã enim, vt Taxum, Nerium, Cicutam, Coriandrum, similitudine ducti in alias classes digessimus: sed plerasq;, & eas notiores, quale est Papauer, Græcis μήκων, Arabibus *Thaxthax*, & *Chascas*, Gallis *Pauot*, Italis *Papauero*, Germanis *Maysomen*, Hispanis *Dormidera*. Officinæ Papaueris nomen retinuerũt: μήκων quidem à μὴ κονεῖν, id est, à non operando dicitur, quia vincti papauereo sapore sensus stupefactaq; membra nihil queunt agere, vel παρὰ τὸ μῆκος, à proceritate, siue longitudine. Multa sunt Dioscoridi Papaueris genera. Vnum est Papauer Rhœas, Erraticum nuncupatum, de quo in Agro diximus. Alterum satiuum, μήκων ἥμερος, cuius vnum genus est hortense, μήκων κηπευτή, θυλακῖτις, semine albo: alterum siluestre, semine nigro: tertium magis siluestre, Arabibus *Seil*. Hortense vocat Dioscorides quòd in hortis frequentissimè seratur, cætera duo siluestria, non quòd nõ serantur. (Nam nõ solùm in hortis seruntur, sed etiam in campestribus, segetum & leguminum modo) sed quòd asperiora sint tum caulibus, tum capitibus, tum foliis, nec tam domestica, quam horrensia. Præterea est μήκων κερατῖτις, id est, Papauer cornutum, siue corniculatum, Arabibus *Almacharam*, & μήκων ἀφρώδης, id est, Papauer spumeum.

Nomina

Genera.

Lib.19. c.8. Plinius multa quoque fecit genera, sed non tam perspicuè distincta. Papaueris sa-tiui tria genera, inquit: candidum, cuius semen tostum in secunda mensa cum melle apud antiquos dabatur. Hoc & panis rustici crustæ inspergitur, affuso ouo inhærens, vbi inferiorem crustam Apium girhq; cereali sapore condit. Alterum genus est Papauer nigrum, cuius scapo inciso lacteus succus excipitur. Tertium genus Rhœam vocant Græci, &c. De reliquis generibus Papaueris alio in loco di-

Li.20. c.19. cit. Siluestrium vnum genus, Ceratitin vocant, nigrum, cubitali altitudine, radice crassa & corticosa, caliculo inflexo vt cornicula. Folia minora & tenuiora quam cæteris siluestribus: semen exile, rempestiuum est messibus. Et paulo post: Aliud è siluestribus genus Heracleum vocatur, ab aliis Aphron, foliis (si procul intuea ris) speciem passerum repræsentantibus: radice in summa terræ cute: semine pu-meo. Ex hoc lina splendorem rrahunt æstate, &c. Tertium genus est Tithymalon,

Lib.9. hist. cap.14. Mecona vocant, alij Paralium, de quo alio iam diximus. Theophrastus etiam Pa-paueris siluestris genera annotauit, ex quo Plinius superiora mutuatus est. μήκωνος δὲ, inquit, εἰσὶν ἄγριαι πλείους. ἡ μὲν κερατῖτις καλ[ουμένη], ἡ δ[ὲ μέ]λαινα. ταύτης [δὲ τὸ] φ[ύλλον] φλόμου τῆς μελαίνης, ἧττον δὲ μέλαν. τοῦ δὲ καυλοῦ τὸ ὕψος, ὡς πηχυαῖον, ῥίζα [δὲ] παχεῖα ἐπιπόλαιος: ὁ δὲ καρπὸς καμπύλος; ὥσπερ τῶν κερατίων. συλλέγεται δὲ περὶ πυ[ρῶν] δινώαται δὲ καθαίρειν κοιλίαν. τὸ δὲ φύλλον ἄργεμα προβάτοις ἀφαιρεῖ. φύεται δὲ παρ[ὰ θά]λατταν, οὗ ἂν ᾖ πετρώδης χωρία. ἑτέρα δὲ μήκων ῥοιὰς καλουμένη, παρόμοια κιχωρείῳ [ἀγρίῳ], διὸ καὶ ἐσθίεται. ἐν ταῖς ἀρουραίοις δὲ φύεται, μάλιστα ἐν ταῖς κριθαῖς, ἄνθος δὲ ἔχει ἐρυθρὸν, [...] ὅσον ὄνυχα τοῦ δακτύλου. συλλέγεται δὲ πρὸ τοῦ θερισμοῦ τῶν κριθῶν, ἐγχλωρότερα [...] καθαίρει δὲ κάτω. ἑτέρα δὲ μήκων ἡράκλεια καλεῖται, ἧς τὸ μὲν φύλλον ἔχει ὥσπερ στρουθ[ίον, ᾧ τὰ] ὀθόνια λευκαίνουσι. ῥίζαν δὲ λεπτὴν, ἐπιπόλαιον, τὸν δὲ καρπὸν λευκόν. καθαίρει ἄνω [ἡ] ῥίζα. χρῶνται δέ τινες πρὸς τοὺς ἐπιλήπτους ἐν μελικράτῳ. Id est, Papaueris siluestris m[ulta] sunt genera. Vnum Ceratitis, id est, Corniculatum vocatur, aliud nigrum, f[olia] habens Verbasci nigri, sed minùs nigrum: caulem altitudine cubitali, radicem [...] uem, & per summa terræ sparsam: fructum inflexum veluti cornicula. Legi[tur cir]ca messes. Aluum purgare potest. Foli[um] [...] ma ouibus adimit. Nascitur iuxta m[are in] petrosis. Aliud Rhœas simile Intubo er[ratico,] quare in cibi vsum venit. In aruis prouenit, [fre]tissimùm inter Hordea. Florem rubrum fert, calicem siue caput vnguis digiti ma[gnitu]dine. Legitur ante Hordei messem, atque viridius, purgat per inferna. Aliud est Papauer Heracleum, folio Radiculæ, quo lintea dea[lban]tur: radice alba per summa terræ hærente: [fru]ctu albo. Radix purgat per inferna. Q[uidam] aduersus comitialem morbum vtuntur in vi[no] mulso. Quod hic dixit Theophrastus Papauer Heracleum (alij vocant Aphron teste Plinio) Dioscorides ἀφρῶδες folium habere Struthi[i,] quod Struthiũ Dioscorides vocat, Latini Ra[di]culam, siue Lanariam herbam, Plinius hoc ad passerem auiculã retulit, qui & ipse στρουθὸς ap-pellatur, cùm tamen mox indicarit Theophra-stus, de quo Strutho loquatur, nimirũ quo lin tea dealbant. Plinius verò hæc non de Strutho, id est, Radicula herba intellexit, sed ad Papauer Heracleũ retulit, ex hoc lina splendorem [trahere] æstate

PAPAVER satiuum, Matthioli.

æstate scribens. Papauer satiuum album caulem profert rectum, læuem, vnicum, sed alis diuisum, ternûm & quaternûm cubitorum, quem toto folia ambiunt longa, lata, candida, Scariolæ hortensis, aut Hyoscyami nigri modo laciniata, tenera, succum lacteum emittentia, qui effusus vna, aut altera die pòst flauescit: flores in summo caule vel candidos, vel leuiter purpureos, latioribus quaternis sæpius foliis: deinde rotundum, magnum & oblongum caput, in quo semen album. Huius species quædã seritur in hortis flore speciosiore, oris eius cristatis & fimbriatis, capitis etiam quæ operculo inest corolla, radiis multis, argutioribus, & dentatim crenato ambitu. Cætera superiori prorsus similis. Papauer fimbriatum, & cristatum album, & nigrum Lobellius appellat. In calidarum & frigidarum regionum hortis satu maximus huius Papaueris prouectus, præsertim in agris maritimis, aut flatui maritimo obnoxiis, quibus impendiò delectatur. Est ille duplò maior, niueo candore nitens, & tantò pulchrior flos, quem horti Belgij in deliciis habent ad coronamenta: non sanè alius generis à fimbriato albo, aut nigro satiuis, nisi florum incisura & laciniis profundis, fœturã perelegantem sortitur, quæ multiplex ipsa sese maiores & confertiores, Rosarum dehiscentium æmula gratia, visum oblectantes, ipsis Maluæ hortẽsis pares floribus cernuntur. Color renidet albus, aut coccineus sanguineus, aut niueo cãdore & rubore confusus: interdum ora cristata ex albo purpurascunt. Seminibus me donauit maximæ & optimæ spei non minùs peritus quàm nobilis Carolus de Croy princeps de Chimay, studiosissimus, & summus stirpium admirator. Papauer satiuum nigrũ, caule & foliis albo proximum, flores promit venustos, rubros, vel colore sanguineo saturo Pæoniæ, capita rotunda in quibus semen nigrum concluditur, vnde nigrum cognominatur. Satiuũ istud etiam horti alunt, capitibus superiori satiuo albo tam similibus, vt non nisi è semine nigricante diffractis illis agnoscant pharmacopœi ipsi qui seuerint. Eius pictura ex Dodonæi Historia stirpium hîc exhibetur. Officinis Papauer nigrum magnum dicitur, indoctis Papauer rubrũ à florũ colore, à Lobellio Papauer spontaneũ siluestre, & hortense, semine interdum albo, interdum nigro. Hîc etiam appinximus Papauer nigrum satiuũ, flore Maluæ hortensis, aut Pæoniæ Penæ, & Lobellij, cuius seminis tutior est vsus in syrupo de Papauere, quàm Papaueris nigri spontanei,

Forma.

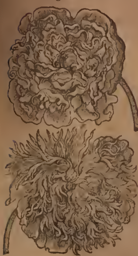
Lib. 3. c. 80.

In Appẽd.

PAPAVER satiuum rubrum fimbriatum Dalech.

PAPAVER fimbriatum, & cristatum, album, & nigrum. Lobell.

PAPAVER siluestre, siue nigrum, Dodonæi.

de quo mox. Queadmodum autem albi satiui, ita huius nigri satiui differens quæd[illegible] species est, quæ florum folia multũ fimbriata, & [illegible]bro colore nitentia gerit: item capitulorum corollas cristatas, alioqui nec colore, nec magnitudine distat. Præterea inter superiu[illegible] album, inqu[illegible]t Pena, & rubrum indoctis nomin[illegible]m etiam quoddam est Officinis notu[illegible], q[illegible] n[illegible]la [illegible]e discrepat, nisi paruis foraminibus p[illegible] [illegible]u- perna capitis parte, vnde elabitur [illegible] P[illegible]a- uer patulũ vocant Pena & Lobel[illegible]ius. Dodo[illegible]o Papauer satiuum tertium est, caule, fol[illegible]is, [illegible]- bus & capitulo minus. Flos ex cæruleo, ac [illegible]- pureo obsoletum, ac dilutũ quend[illegible]rem refert: capitulum quoque rot[illegible] maturato semine foraminibu[illegible] aliq[illegible] te operculum ipsi insidet, in circul[illegible] h[illegible] defluenti semini viam præbens: quo[illegible] al[illegible] bus non contingit, quorum ita clausi pe[illegible] calices, vt nullum inde semen e[illegible]abi pos[illegible] Dodonæus. Papauer spontaneum h[illegible] siluestre, Penæ, & Lobellij, in hor[illegible]s p[illegible] foliis minoribus, floribus dilut[illegible] r[illegible] soleto aspectu: capitulis triplo minoribus, numerosis: semine interdu[illegible] terdum albo, quandoque hiantibus osculis, quandoque occlusis & coh[illegible] semen, quod parum gratum & probatum habetur, præsertim nigrum. Q[illegible] virosius reiiciendum, & satiui nigri primi semine vtendum. Ex Papauere a[illegible]

In Histor. purgant.

PAPAVER nigrum satiuum flore Maluæ hortẽsis, aut Pæonia, Pen. & Lob.

PAPAVER spontaneum silu[illegible] & hortense, Pen. & Lobell.

nigro

nigro vtroque lacryma,seu liquor gummosus,tum sponte,tum ex vulnere manat quem Græci κατ' ἐξοχὴν ὀπὸν, & ὄπιον vocarunt. Eius colligendi ratio hæc a Dioscoride traditur. Cum ros in eo exaruerit,cultello stellam circũscribere oportet, ita vt ad interna vsque non perforet,a lateribus capitis in directum summi cutẽ incidere,exeuntem lacrymam digito in concham deradere,& non multo post redire:inuenitur enim concreta,& sequenti die sicca.Oportet autem ipsam in mortario terere,& in pastillos coactam reponere. Præterea ex capitibus vna cum folijs tusis,& prælo expresßis succũ colligunt, quo in mortario trito pastillos effingunt. Meconium id appellatur,opio imbecillius. Quæ sic declarat Plinius. E nigro Papauere opos gignitur scapo inciso (Sic habent vulgata exemplaria, tamen capite inciso legendum videtur, vt caput incidi debeat, non scapus:sequitur enim, nec in alio genere ipsum inciditur caput, & sic habet Dioscorides)vt Diagoras suadet,cùm turgescit:vt Iollas,cùm defloreſcit,hora diei sereni,hoc est cùm flos in eo exaruerit. Incidi iubent sub capite,aut calice. Nec in alio genere ipsum inciditur caput. Succus,& hic,& herbæ cuiuscunque, lana excipitur , aut si exiguus est vngue pollicis,vt lactucis,(Hermolaus legit,aut lactucis,legendũ tamẽ videtur ex Dioscor aut conchis:succũ enim εἰς μύακα derasum excipere iubet) & postero die quod magis inaruit. Papaueris verò largior,densatur,& in pastillos tritus in vmbra siccatur,non vi soporifera modò,verùm,si copiosior hauriatur,etiã mortifera per somnum:Opion vocant. His Meconij parandi modum alium subiicit. Cùm capita ipsa & folia decoquuntur,succus is Meconium vocatur, multò Opio ignauior. Nunc Papauerum vires explicandæ. Papaueribus satiuis communis refrigerandi vis est, vt tradit Dioscorides. Quare folia & capita in aqua decocta fotu somnum accersunt. Bibitur & decoctum contra vigilias. Capita trita & cum polenta cataplasmatis mixta,erysipelatis & inflammationibus prosunt. Oportet autem viridia ipsa tundere,& in pastillos cõformare,siccatosq; reponere , ac vti. Capita per se etiam addimidias in aqua decocta, dein iterum cũ melle dum humor densetur,crassescatq;,decocta,eclegma medicamentum efficiunt,dolorẽ mitigans in tussi,& fluxionibus arteriæ , & cœliacis affectionibus. Efficacius hoc medicamentũ redditur adiecto Hypocistidis succo,& acacia.Papaueris nigri semen tritũ cum vino bibitur cõtra fluxiones alui,& fœminarũ profluuia.In peruigiliis fronti ac temporibus cum aqua illinitur. Opium magis refrigerat,spissat,siccatq;, & mediocri quantitate sumptum dolorem leuat,somnũ conciliat,concoquit.Tussi atq; cœliacis affectibus auxiliatur. Maiori copia haustũ nocet,lethargicos efficiens, & interimit. Ad dolores capitis cũ rosaceo perfusum facit. Aurium doloribus cum amygdalino , myrrha & croco instillatur. In oculorum inflãmationibus cũ tosto oui luteo & croco.Erysipelatis & vulneribus cum aceto:podagricis cũ lacte mulieris & croco, sedi pro balano subditũ somnũ allicit. Erasistratus auctor est Diagoram vsum eius improbare in aurium dolore,& oculorum lippitudine,eo quòd visum hebetet,& soporem gignat. Andræas verò ait, si non adulteraretur, excæcati eos qui ipso illinerentur.Mnesidemus vsum duntaxat eius olfactãdi probauit, qui ad somnum conciliandum conueniat. Quæ falsa esse experientia deprehẽdit, quũ ipsi effectus viriũ huiusce medicamenti fidẽ faciant. Hæc paulò aliter Plinius refert.Diagoras & Erasistratus in totum damnauere,vt mortiferum, infundi vetantes:præterea,quoniam visui noceret. Addidit Andræas non protinus excæcari eo,quoniam adulteraretur Alexandriæ. Sed posteà vsus eius non improbatus est, medicamento nobili quod Diacodion vocant. Deinde vsum medicum Plinius præscribit his verbis. Satiui albi calix ipse teritur, & è vino bibitur somni causã. Semẽ elephãtiasis medetur.Et mox.Semine quoq; eius trito in pastillos, è lacte vtũtur ad somnũ:itẽ ad capitis dolores cũ rosaceo. Cũ hoc & auriũ dolori instillatur.

Lib.4.ca.60. *Meconiũ.* *Li.20.c.18.* *Vires & Temper.* *Lib.4.c.60.* *Li.20.c.18.* *Ibidem.*

Podagris illinitur cũ lacte mulierũ. Sic & foliis ipsis vtuntur. Item ad sacros ignes, & vulnera ex aceto. Ego tamen damnauerim collyriis addi, multoq; magis quas vocãt lexipyretas, quosq; pepticas & cœliacas. Nigrum tamẽ cœliacis in vino datur. Satiuum omnino magis rotundat capita. At siluestri longum ac pusillũ, & ad omnes effectus valentius. Decoquitur & bibitur contra vigilias, eademq; aqua fouẽt ora. Galenus, satiui Papaueris semen, inquit, mediocriter somnũ cõciliat, visu candidum. Proinde pani ipsum inspergunt, tum melle maceratũ edunt. Papauer nigrũ medicamentosum est, admodum refrigerans. Aliud nigrũ omniũ est medicamentosimũ, tum semine, tum caliculis, tum foliis, tum succo. Validè enim refrigerat, ad stuporem usque & mortẽ perducens: est enim ex quarto & vltimo refrigerantiũ ordine. Μήκων κερα[illegible]τις, id est Papauer corniculatũ, ab Oribasio & Ae[illegible] raliũ, ab aliis Papauer siluestre, aut marinum appellatum, ex Dioscoridis descriptione folia habet alba, hirsuta, Verbasco similia, in ambitu serrata siluestris Papaueris modo: caulem [illegible] florem pallidũ: fructum longũ, cornu modo inflexum, Fœnigræci fructui similem, vnde [illegible] accepit: semen paruum, nigrum, Papaueri [illegible] dicem per summa terræ, crassam, nigram. [illegible] scitur in maritimis & asperis. Id in maritimis Senensibus Crassetano & Orbetellano agro, circa Herculis portum in Argẽtario promontorio, itẽ Adriatici maris litore non longè a [illegible] mauo fonte, & Tergesto, saxoso litoris [illegible] copiosissimum prouenire scribit Ma[illegible] atq; etiam in hortis & viridariis seri. Idem C[illegible] sius & Dodonæus corniculatũ Papauer ag[illegible] scunt, quod maius est, inquit Dodonæus. R[illegible] qua Papauera candidis & ambitu intrac[illegible] laciniosis foliis satis refert, non tamen læui[illegible] sed nonnihil lanuginosis, instar fere foliorum Verbasci: caules infirmiores breuiotésque [illegible] multas alas diuiduntur: flores ochri colo[illegible] e luteo pallent, quos excipit nõ capitulũ, sed tenue oblongũ, incuruumq; corniculũ, siue siliqua, in qua semen nigricans: radix subest lõga, crassior. Præter istud vulgare corniculatu Papauer, duo alia obseruata sunt à Clusio & Dodonæo genera. Prius folio est Erucæ modo laciniato & alte inciso, vulgari minore & tenuiore, neque adeo candicante, sed hirsuto: caules interdũ vulgari non minores, teneriores tamẽ, & graciliores, procumbentes: flores etiã minores interdũ intenso colore rubent, interdu languidiore (præsertim in eo genere quod per omnia tenerius est &

PAPAVER cornutum, Matthioli.

Li. 7. simpl.

Li. 4. ca. 61.

PAPAVERIS corniculati species, Dodonæi.

In Histor. purgant.

PAPAVER corniculatum alterum, Clusij.

PAPAVER corniculatum violaceum, Dodon.

est & minus) nõnunquam etiam pallido sunt colore, mediis foliis ad phœniceum vergentibus: cornicula prælonga, quibus veluti opercula quædam insident latiuscula, in iis semen nigrum Papauere maius, radix oblonga, candicans. Nascitur in agro Salmanticẽsi iuxta vias & agrorum margines. Floret Iunio, semen Iulio profert. In Belgio satum nõ nisi Augusto & Septembri floret, interdum etiam serius. Minime autem croceo succo turget, vt quidam putauere. Illud quod florem habet pallidum & phœniceum in Viennensi agro sponte nascitur inter Auenas, præsertim quæ secus vias satæ sunt. Alteri folia sunt multò maiora & teneriora, eáque minutim admodum dissecta, neq; candicantia, sed viridia: cauliculi tenelli & subhirsuti: flos superiori non minor, cærulei ex purpureo coloris saturati, & nigræ Violę æmuli, fugax admodùm, & qui leuissima aura excutitur: huic succedunt cornicula digiti duntaxat longitudine, plærumq; etiam breuiore, exilia, duriuscula, rigidiúsque hirsuta, in quibus continentur semen exile admodùm, colore ex cæruleo nigricante: radix tenuis est & inutilis. Inuenitur in multis Hispaniæ locis, sed non nisi inter segetes, & Maio mense floret, in Belgio multò seriùs, & in totum multò minus ac tenerius. Hæc Clusius, qui istud posttemum Papauer se collegisse ait in agro Narbonensi inter Auenas prope Latera oppidum, secus flumẽ Ledum, à Castellanis vocari *Rosetta*, à nonnullis *Amapolas moradas*, id est, Papauer flore violaceo, à succi merorum colore. Perperam, inquit Lobellius, corniculata Anemone maior à Pena dicitur, cuius flos minus bene expressus in Aduersariis. Corniculati Papaueris radix, vt tradit Dioscorides, in aqua decocta ad dimidias, & pota, vim habet coxendicum & hepatis affectus sanandi: prodest iis qui crassa quędam aut araneosa cum lotio reddunt. Seme acetabuli mensura cum aqua mulsa potum aluum leniter purgat. Flores & folia cum oleo imposita crustas emarginant: pecoribus illita argema & nubeculas repurgant. Postremus est μήκων ἀφρώδης, Papauer spumeum, aliis Heracleum, vt iam diximus, non perinde vt cætera notum. Caule est dodrantali, vt describit Diosco. foliis admodum paruis, herbæ Lanariæ similibus,

Vires & Temper.

Papauer spumeum. Lib.4.c.62.

Forma.

fructu circa ipſa albo, ſed & tota herba alba eſt, & ſpumea, radice alba, per ſummæ terræ hærente. Huius fructus colligitur æſtate cùm plenè maturuit, & ſiccatus decidit. Purgat per vomitus, ſi acetabuli menſura cum aqua mulſa bibatur: quæ purgatio priuatim comitialibus prodeſt. Eadem ſic breuiter tradit Galenus. Papauer cornutum vim habet incidendi & abſtergendi. Itaque radix herbæ in aqua decocta ad dimidias hepaticos affectus adiuuat. Porro folia & flores ſordida admodùm & contumacia vlcera iuuant: ſed ea reiicere oportet vereribus iam repurgatis. Nam tam validè abſtergunt, vt puras carnes colliquent. Hoc virium robore non ſordem duntaxat, ſed & cruſtam vlceribus detrahit. Papauer Heracleum ſemen habet pituitam expurgans. Opio aut meconio largius epoto conſequitur veternus cum perfrictione & pruritu vehementi: itaque ſæpe inualeſcente veneno, tanta erumpit prurigo, vt hominem excitet. Corpus id medicamentum ol... Remedio ſunt poſt citatam oleo vomitionem acres clyſteres, acerúmque m... cum ſale potum, aut mel cum roſaceo calido. Merum cum abſinthio aut ci... mo copioſum, aut calidum per ſe acetum. Alia plura remedia tradunt Dioſcorides & Auicennas. Corniculatum Papauer cibo & potu eadem inferre conſueuit q... opium, nec aliis expugnatur remediis.

Vires.

Lib. 7. ſim.

ANEMONE. *CAP. II.*

Has duas Anemones figuras, quas Penæ diligentiæ nos debemus, propter floris ſimilitudinem, qualis ferè in Papauere ſpectatur, Papaueris generibus adiecimus, quamuis ſuus locus eſſet inter Anemonas alibi deſcriptas & particulatim explicatas.

Otissimae verò apud Narbonenſes duæ primo intuitu Pa... Rhœadis florem oſtentant, in cultis præſertim, quarum ma... habet etiam Coriandri diuiſura, ſed Papaueris Rhœadis mod... ſita, in caule pedali & ſeſquipedali: flores vero ex rubro in pur...

ANEMONE maior Penæ corniculata.

ANEMONE minor, Penæ.

reum

reum violaceum deficiunt, quos perquam tenellos Papaueris Rhœadis ritu vel lenissimus auræ appulsus celeriter aufert, remanente tereti hirsuto longiore corniculo, cornuri Papaueris non dissimili, sed minore & graciliore: quasi natura alludere voluisset isto descripto ad Papaueris cornuti siliquas, & altero ad Argemonæ glomerata capitula, in acutum fastigiata, non operculo inunita, vt Papauera omnia sunt. Minor autem delicariore caule non dissimili, minutiore folio & diuisura quàm Coriandri, valde quàm hirsutis & satis rigidis, hirsuta capitula, flore eleganti relinquente multò minora quadantenus similia Rhœadis Papaueris: semine nigro Hyoscyami: radice pusilla, superiori haud dispari, quibus si tuberculum adesset nullæ notæ deessent: ac si non sint Anemones, sane vix sint vllæ propiores aut illis, aut Argemonæ, aut non hæ putandæ sint, vel suspicandum capite de Anemone duo genera descripsisse Dioscoridem. Quorum vnum radice sit tuberosa, alterum no dissimili Rhœadi: quod videntur innuere verba initio, deinde confirmare, vbi discrimen ponit Papaueris, Argemonæ & Anemones, huius tuberculi nulla interim facta mentione, cum tamen maximè oportuit: quare fortè idem illi cõtigit, quod Drabæ radici, quæ alicubi tuberosa, alibi plana & æquabilis visitur. Idcirco à Monspeliaceis Medicis veræ putantur, frequentésque inibi oriuntur in vinetis ac veruactis, præsertim iuxta prædium Præceptoris & harum seduli vestigatoris D. Assatij, qui cum aliis multis opinabatur illam Germanicam & recentiorem Anemonem, stellatis luteis Ranunculi floribus & semine, radice multis bulbulis tuberosis Bulbocastani donatã, speciẽ esse bulbosam Batrachij: nã tametsi eiusdem flores interdũ albidi aut purpurei sint, tamen nihil fermè habet tota quod quadantenus præferat Papauer Rhœas: sunt enim folia Geracij columbini aut Ranunculi, cuius vrentem facultatem itidem habet: quapropter illuc nos referendum duxissemus, nisi à Galeno memorata Anemone luteo flore nos suspensos sententiæ de hac planta magis quàm certos retinuisset. An Gal. Anemone lutea ἡ κατὰ τόπον eadem sit Germanicæ.

HYPECOVM. CAP. III.

QVOD Græci ὑπήκοον & ὑπόφεον, Latini quoque Hypecoum dicunt. Nascitur, inquit Dioscorides, in segetibus & aruis. Foliũ habet Rutæ simile, ramos paruos. Vim habet respondentem Papaueris succo. Plinius eadem planè tradit. Hypecoum in segetibus nascitur, foliis Rutę. Natura eius eadem quæ Papaueris succo. Galenus Hypecoum vim habere refrigerandi scribit, & ex tertio esse refrigerantium ordine, vt parum absit a Papauere. Herba hæc paucis aut nullis herbariis nota est. Eam tamen quæ hîc picta est pro genuino Hypecoo Matthioli proposuit. In aruis prouenit, foliis Rutæ paulò maioribus, caulibus exiguis, mollibus, hirsutis, in quibus sunt flores, in luteum pallescentes, etsi prope calicem purpurei spectentur, in quorum medio flocculus erumpit, colore aurum æmulans, visu iucundus. Floribus succedunt capitula tenui inuolucro contecta, in quibus semen concluditur nigrum, asperum, Pseudomelanthio

thio proximum. At folia Rutæ huic esse ἀνάλογα ipsa falsum esse demonstrat. Prætereà viribus opij prædictum non esse gustus docet: nam gustanti potus insipidum quiddam & ignauum linguæ relinquit, ab opij amarore horrido prorsus alienum. Qui explorarint gustu, humidum tantùm & calidum secundo ordine facilè dicent. Hæc fortasse altera est Argemone Tragi. Est Alcea peregrina Penæ & Lobellij, descripta in Horto cap. de Alcea.

HYOSCYAMVS. CAP. IIII.

Nomina GRAECIS ὑοσκύαμος, Latinis Hyoscyamus, Apollinaris, Arabibus, P... nio teste, Altercum, siue Altercangenum dicitur, Arabibus Me... s Bengi, Officinis corrupta voce *Iusquiamus*, Gallis *Iusquiame* & *Hanebane*, Germanis *Bilsamkraut*, & simpliciter *Bisen*, Italis *Iusquiamo*, ... Ispanis *Veleno*. Hyoscyamum autem, id est, fabam porcinam Græci videntur ... pellasse, quod Æliano auctore pastu huius herbæ conuellantur sues aprique, ... senti inotti periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint: ad... tes aquas, non vt proluant se tantùm, verumetiam vt cancros venentur: ... nacti protinus sanitati restituuntur. Apollinarem vero Latini ab Apolline ... cinæ inuentore dixerunt, vel quia opplet cerebrum viroso ac fœtido h... que mētem percellit, quasi Apollinis œstro: Altercum autem ab altercando ... bonio teste, quia cum verborum altercatione rixaque se torquent Hyoscyam...

Li.4.c.64. Genera. mentati. Tres Hyoscyami differentias assignat Dioscorides. Vna flores fert ... purpureos, folia Smilaci similia, semen nigrum, cytinos duros ac spinosos. A... flores luteos, folia & siliquas simpliciores (vulgati codices habent ἁπαλώτερα, ... & Oribasius ἁπαλώτερα, id est, teneriores) semen subflauum velut Irio. Te... gui, tenera, lanuginosa, flores albos & semen album gignit. Nascitur in mar...

Lib.25.c.4. & ruderibus. Plinius quatuor recenset genera, cùm secundum & quartum vnum & idē sit. Herculi eam quoq; adscribunt, quæ Apollinaris, apud Arabas Altercum

HYOSCYAMVS, Matth.

siue Alterchāgenum, apud Græcos vero H... scyamus appellatur. Plura eius genera. V... nigro semine, floribus pene purpureis, s... sum. Talis nascitur in Galatia. Vulg... a... cādidius est & fruticosius, altius Papau... Te... tij semen Irionis semini simile: & omnia ... niam gignunt, capitísque vertigines. Quart... genus molle, lanuginosum, pinguius cæt... cād di seminis, in maritimis nascens. Hy...

Lib.4.c.64. Forma. mus, vt describit Dioscorides, frutex est ... emittens crassos, folia lata, oblonga, ... gra, hirsuta: per caulem deinceps flo... s prodeunt veluti mali Punici cytini, clypeolis se... ti, semine vt Papaueris plenis. Quod floribus ... tribuitur, id seminis conceptaculo tribuend... videtur: hoc enim scutulis contegitur, & se... intus continet, non autem flores. Serapio ... demonstrat de fructibus scribens, quod h... d floribus, his verbis. Et super ramos eius in lateribus est fructus similis balaustiæ in figura ... sortitus super ramos ipsos æquedistantes per ordinem, super quem fructum est operculum simile

simile scuto, & ipse fructus est per ordinem, plenus semine simili semini Papaueris. Niger familiarissimus calidis & frigidis regionibus, vbiuis in Europa gignitur secus vias, locis sabulosis & incultis. Folia profert ampla, longa, lata, cinerea, mollia & flaccida, lanuginosa, laciniata & marginibus altius incisa, crassa, succulenta: caules crassos, cubitales & bicubitales, ramosos, quos flores continua serie digesti vestiunt, patentibus calathis similes, colore per margines subluteo, discurrentibus vna purpurascentibus aliquot venis, in medio verò ex obscuriore purpura nigricātes, quibus calices succedunt rotundi, oblongi, crassi, ventricosi, superiùs operculati, & aculeati, in quibus semina haud ita magna, colore pullo: radix crassa, prolixa albicat, erutu facilis, & ad anodyna multùm vtilis, minùs fœtens & obnoxia putredini, quàm reliqua planta, quæ grauis odoris est, caput grauans & somnolentiam inducens. Hunc Dodonæi, Penæ, Lobellij Hyoscyamū nigrū ex Matthio. pictū damus, qui Hyoscyamum simpliciter vocat. Candidus rarior est: quare in hortis Galliæ & Belgij seritur & colitur. Is tamen in maritimis ruderibus asperis prouenit Narbonensis Galliæ, præsertim vbi Rhodanus in mare influit. Eadem propemodùm facie est & magnitudine qua niger: sed eius folia latiora sunt, rotundiora, molliora, hirsutiora, nonnihil quoque circumrosa ac sinuata, quamuis minus: cauliculi breuiores: flores per cauliculos & in summitate candidi, minores, radices læues: calyces non spinosi: semen candidius. Hunc etiam scitè pictum dedit Matthiolus. Is nouam quandam plantā inter Hyoscyami genera à quibusdam numerari scribit, quæ caules edit sesquicubitales, rotundos, tenui obductos lanugine, ramosos: folia ampla, pinguia, tenui pilo referta, mollia, Solani somniferi speciem quandam referentia, odore graui: flores luteos Hyoscyami æmulos, è quibus capitula subrotunda oriuntur, qui quandam Hyoscyami speciem præseferunt: nam & similibus ferè scutulis concluduntur, coronato vndique orificio, & semine intus subflauo. Radice nititur alba, spithamæ longitudine, & digiti crassitudine, numerosis fibris. Hyoscyamum nigrum vocat, Dodonæus luteum, cuius caulis simplicior, inquit, folia indiuisa, minora, lata tamen & oblonga, Solani lethalis, maiora, candidiora, ac molliora: flores in cauliculorum fastigiis inconditi luteo pallentes colore, aliquantò minores quàm nigri, vascula ferè similia, sed minora, teneriora,

HYOSCYAMVS albus, Matthioli.

HYOSCYAMVS niger, Matth. Luteus, Dodon.

HYOSCYAMVS III. Matthioli.

Hiſto. purgant.

HYOSCYAMVS Peregrinus, Dalechampij.

neriora,& ſpinis carentia, ſemen p... flauum,vt irionis puſillum. Dubium ... mum Pena & Lobellius appellant ... plantam iſtam minime ad Hyoſcyami ... referendam eſſe cenſeo, cùm ... tates ex diametro pugnent: huius enim ... eſt acre, folia acria admodum, & ... rem ori diu inurentia,qui non ni... pore extingui poſſit, id quod cal... atem ingnem teſtatur. Ad Nicotianam pro...us accedit, de qua in Peregrinis. Quare p... a Dodonæo Hyoſcyamum Peruuia... lati puto, nec eius generibus ... quòd in eius foliis inſignis acrim... hendatur,qua digerunt, reſ... luunt, ... experientia compertum mihi eſt. Ea v... lidæ naturę, non ſtupefacientis ac ... ſunt opera, qualis eſt Hyoſcyami. ... aliam hic depictam Herbarij quidam a ... ſcyami,alij ad Solani ſpecies referunt ... ra eſt, & foliorum & fructus figura ... vmbroſis & denſis Apennini ... foliis oblongis, per ambitum ſinuoſi... ternis ferè ſimul ex interuallis per cau... deuntibus, teretem, digiti craſsitud... cubitalem: fructu in caulium vertice ... exiguo malo ſimili, pruni magni... beſcente,ſemine pleno. Vires & eius ... huc incogni præterioſiſsimæ ac ... picturæ genere (illuminationē voc... res noſtri (in vetuſti codicis manuſcripti ... branis, quæ multarum ſtupium ita pi... imagines oſtendunt, hęc herba propon... diùs expreſſa nomine tituloq; Apol... deſcribit ita dictam notat ab Apollon... ſopho, qui eam Platoni monſtrarit,ea... cis vocari Strygnion Malchion(Styrchnon Manicon)& Dorigion (Dorienion.) Hyoſ...amus

Li. 4. c. 64. *Vires & Temper.* ſemine nigro, & is qui ſemine eſt ſubflauo, auctore Dioſcoride, inſaniam inducunt,caput ſopore percellunt, & noxij ſunt. Albus ad medicum vſum vtilior: ſi verò deſit, vtendum ... flauo. Niger peſsimus improbandus. Exp...tur ſuccus ex tenero ſemine (addit vetus codex τῦ λευκῦ, id eſt, albi Hyoſciami foliis, caulibúſque, in quem vſum tunduntur o...ia, expreſſúſque in ſole ſiccatur. Vſus eius ad annum vſque: facile enim putreſcit. Exprimitur priuatim etiam ſuccus ex arido ſemine calida aqua perfuſo, tuſo & expreſſo. Eſt verò ſuccus hic antedicto præſtantior,& magis dolores finit. He...a autem virens contuſa, & trimeſtris tritici farinæ mixta in paſtillos conforma..., &...on

& reconditur.(In antiquo legitur, ἡ δὲ χλωρὰ κοπεῖσα καὶ μιγεῖσα σησαμίνῳ ἀλεύρῳ, ἢ πηγάνῳ. Id eſt, Herba viridis tuſa, & mixta farinæ Seſami aut Rutæ.) Prior ſucci expreſſio,& quod à ſicco ſemine exprimitur,collyriis dolorem lenientibus commodè miſcetur,& contra acres calidáſque fluxiones, dolores aurium & vuluæ vitia: cum farina autem & polenta,contra oculorum, pedum, aliáſque inflammationes. Semen eadem poteſt.Facit ad tuſſim,deſtillationem,oculorum fluxionem, vehementes dolores,muliebria profluuia,aliáſq; ſanguinis eruptiones,oboli pondere cum Papaueris ſemine & aqua mulſa potum. Confert podagris,teſtibus inflatis,mammiſque à partu turgentibus,ſi tritum cum vino illinatur. Miſcetur vtiliter & aliis cataplaſmatis dolorem leuantibus. Folia omnibus medicamentis dolorem ſedantibus per ſe, & cum polenta mixta vtiliter illinuntur.Recentia ad mitigandos omnes dolores illinuntur. Tria aut quatuor cum vino pota,hepialas febres ſanant.Decocta olerum modo,& heminæ menſura comeſta,mediocrem inſaniam gignunt Idem efficere tradunt, ſi in colo vlcus habenti quis per clyſterem infundat. Radice in aceto decocta dentes in dolore colluuntur. Plinius eadē Lib.25.c.4.
fere tradit. Hoc (quartum genus) recepere medici: item ruſi ſeminis. Nonnunquam ante candidum ruſeſcit,ſi non ematuruit, improbatúrque. Et alioqui nullum,niſi cum inaruit, legitur. Natura vini (mendoſè,legendum enim,Natura veneni,vt ſequentia declarant) ideóque mētem caputque infeſtans. Vſus ſeminis & per ſe,& ſucco expreſſo.Exprimitur ſeparatim, & cū caulibus fo iiſq; vtūtur & radice, temeraria in totum (vt arbitror) medicina. Quippe etiam foliis conſtat mentem corrumpi, ſi plura quam quatuor bibantur. Etiam antiqui in vino febrem depelli arbitrabantur. Et oleum fit ex ſemine,vt diximus, quod ipſum auribus infuſum tentat mentem. Et aliis in locis. Hyoſcyamus contra canum morſus valet, & in vulnera cum melle imponitur. Contuſum cum foliis ex vino datur peculiariter contra aſpidas.Eius ſuccus ſanguinem excreantibus medetur.Nidor quoque accenſi tuſſientibus. Breuius ſic Galenus. Hyoſcyamus,cui ſemen Lib.8.ſim.
atrum eſt, inſaniam ac ſoporem adfert: is cui ſemen mediocriter flauum eſt,propinquam ei facultatem habet. Verùm vtrique fugiendi ſunt, vt inutiles ac deleterij. Cæterùm cuius ſemen ac flos candidus eſt, ad ſanationes maximè idoneus eſt,ex tertio quodammodò ordine refrigerantium. Hyoſcyami epoti noxæ auxiliatur aqua mulſa copioſè data auctore Dioſcoride,lacque, præſertim aſininum:ſi Lib.6.c.15.
deſit,caprillū, vel bubulum,vel aridarum ficuum decoctum. Faciunt etiam ad id nuclei pinei: item Vrticæ ſemen,Intubus erraticus,ſinapi,naſturtiū,cæpa,allium, & hæc ſingula cum vino ſumuntur. Poſteà ſinendi quieſcere, quemadmodùm qui vinum biberunt vt excoquant.

SOLANVM. CAP. V.

DE Solanis, quæ in hortis vel circa hortos creſcunt, in Horto tractauimus, nunc de venenatis. Primùm de ſomnifico ſiue ſoporifero, quod etiam Halicacabum nonnulli appellant, inquit Dioſcorides. Fruticat id ramis multis, denſis, caudicoſis, fractu contumacibus, pinguium foliorum Cotoneæ mali ſimilium plenis:flore grandi, rubro:fructu ac folliculis crocato: radice magna, ſubrubro cortice veſtita. Naſcitur in ſaxis non procul a mari. Has omnes notas in plantam hic pictam competere Matthiolus putat,ideoque legitimū eſſe le Solanum ſomnificum Dioſcoridis aſſerere non dubitat. Numeroſis enim ramis fruticat, inquit, denſis, ſurculoſis,fractu contumacibus,foliis multis,ſubpinguibus,Coroneę mali haud abſimilibus,floribus ſubrubentibus, caules per interualla verticilli modo amplectentibus: fructu crocato,

Nomina — Lib.4.c.68. — *Forma.*

baciæ figura in folliculis hirſutis concluſo. Radix ſubeſt longa, vegetaque, brachii quandoque craſſitudine, cortice ſubrubente circunueſtita. Naſcitur in maritimo tractu, locis plerumque ſaxoſis. Hanc plantam etiam Cluſius nomine Solani ſomniferi deſcripſit, Lobellius eodem nomine pinxit. Aliam tamen Solani ſom-

SOLANVM Somnificum, Matthioli.

SOLANVM Somnificum alterum, Matthioli.

nifici ſpeciem Matthiolus propoſuit, hîc quoque expreſſam. foliis an[illegible] bus, venoſis, in terram inclinatis, caule anguloſo, floribus tintinab[illegible] i fi[illegible] purpuraſcentibus, in ambitu denticulatis, & è longo prodeunti[illegible] pe[illegible]olo, ex [illegible] bus baccæ prodeunt nigræ, aut ex nigro purpuraſcentes, vinoſæ, minuto ſem[illegible] refertæ, quemadmodùm & reliquorum Solanorum acini. Hæ viridi quoda[illegible] lice ad medium vſque ferè conteguntur, cuius ambitus coronæ figuram re[illegible] Radicem habet grandem, ſtrumoſam, teneram, albicantem. Maio menſ[illegible] Iunio fructum fert. Naſcitur in agro Goritienſi Saluatino monte inter ſaxa. [illegible]

Lib 9. hiſt. cap. 12. phraſtus in deſcriptione Solani ſomnifici nonnihil à Dioſcoride diſſide[illegible], ſcribit. ὁ μὲν ὑπνώδης στρύχνος ἐρυθρά. ἔχει τὴν ῥίζαν ὥσπερ αἷμα, ξηραινομ[illegible] χὴν, καὶ καρπὸν ἐρυθρότερον κόκκου. φύλλον δὲ τιθυμάλλῳ ὅμοιον, ἢ μηλέᾳ τῇ γλυκ[illegible] ἄλλο δασύ, καὶ πυθμὴν μέγας. Legendum, καὶ σπιθάμη μέγα. Sic Gaza legit, vt [illegible]ox ὀρυττομένην, quæ legitur in vulgaribus codicibus poſt ξηραινομένην, irreptitia ſit & delenda, vel ſuperioribus addenda hoc modo, τὴν ῥίζαν ὀρυττομένην, vel ἐξορυττομένην, &[illegible] atque ita conuertit. Veſicariæ genus ſomnificum radice rubra ſanguini[illegible] m[illegible], ſed cãdida cum ſicceſcit, fructu rubriore quàm coccus folio Tithymalo ſimili[illegible] malo dulci, ſed piloſo. Verùm pro κόκκου, etiam κρόκου legi poſſet, & pro λ[illegible] γλυκείᾳ, μήλῳ κυδωνίῳ. Scribit enim Dioſcorides huius Solani καρπὸν ἐν λοβοῖ[illegible] κίζοντα, id eſt, fructum eſſe in ſiliquis crocatum, & φύλλα ἐμφερῆ μήλῳ κυδωνί[illegible] eſt, folia malo Cotoneę ſimilia. Quare Theophraſti locus fortaſſe hoc mo[illegible] uertendus foret. Solanum ſomniferum radicem habet rubram cum effoditur [illegible] guinis modo, cum inareſcit, cãdidam: fructum magis rubrum, croci inſtar, vel ru-

brior[illegible]

briorē croco: folium Tithymalo simile aut malo Cotoneæ, sed densum, & palmi magnitudine. Quæ postrema Gaza omisit. Plantam, quam Herbariorum vulgus Solatrum maius nominat, Officinæ Solatrum mortale, quidam Solanum lethale, Galli *Solane mortel*, Germani *Dolkraut* & *Senkraut*, Veneti vulgo *Herba Belladonna*, Fuchsius & nonnulli eum secuti Solanum somnificum Dioscoridis esse putant. Qua de re hæc est Fuchsij sententia. Eam quidem plantam Solanum esse somnificum, quibusdam non sine magno errore Solanum esse credentibus hortense quod sinibus plurimum confert, & eas a lethalibus morbis conseruat ac tuetur. De quo non laborandum, sed quid in homine possit considerandum, cum constet pleraque animantibus cæteris esse cibum, quæ homini venenum sunt. Experientia vero compertum fuisse ait geminos pueros statim ex esu acinorū huius Solani mortuos esse. Quod fidē facere potest somniferum esse, præsertim cùm tota ferè descriptio illi conueniat, hoc dempto, quòd semen non habet in siliquis croceum. Hortensis autem Solani notæ multæ illi non conueniunt: neque enim exilis est frutex, sed propemodùm arborescens, neq; florem candidum habet, sed spadiceum: fructu verò & floribus ad Solani furiosi historia accedere videtur, vt suspicio sit horum duorum generum historias esse confusas. Quam quidem auget Theophrastus, qui in eorumdem descriptione nonnihil à Dioscoride variat. Quicquid sit, certum est Solani esse speciem, quod forma foliorum satis docet, atque huic vehementem refrigerandi vim, maxime si paulò copiosius sumatur, inesse, vt hoc nomine pro Solano somnifero eius vsus medicus nullo periculo esse queat. Quod si tamen hæc nonnullis haud satisfecerint, inquit Fuchsius, certè necesse est Mandragoræ speciem fateantur esse tertiam, quam pingit Theophrastus. Hæc ferè Fuchsius, à quo dissentit Matthiolus, nec hanc plantam Solanum somnificum Dioscoridis esse putat, quia fructum non fert in folliculis crocatum, quamuis eius baccæ largius sumptæ interimant, & viribus iisdem quibus Solanum somniferum polleant, facie tamen maximè à sese distant. Eadem præterea vlla Mandragoræ specie cōprehendi posse negat, vt capite de Mandragora fusiùs ostendimus. Quare eam Solani quintam speciem esse antiquis incognitam putat Matthiolus. Eandem Dodonæus nec Solanum manicum, nec Solanum somniferum Dioscoridis, nec Mandragoram morion eiusdem esse arbitratur, sed potiùs Mandragoram Theophrasti. Gesnerus Solani genus siluaticum, Germanis *Schaffbeere*, & *Doluurtz* dictum, Italis *Belladonna*, sponte in Germania, circa siluas, alibiq; locis incultis abundare scribit, baccas aut potiùs poma cerasorum instar coloris è cæruleo nigricantis ferens, radiceq; crassa esse, viuaci proculdubio in hortis futura. Sed ne pueri fructus sua specie inuitantes deuorent vitæ periculo, vt in aliis Solanis, ita in hoc præcipuè cauendum. Quidā, inquit, mortale cognominant. Aliqui Morion esse suspicātur, vel potiùs Mandragoram Theophrasti. Ab hoc siluatico Solano non aliud esse opinatur Solanū somniferum. Tandem hoc adiicit, suum hoc Solanum legitimi quidem, sicut & Mandragoræ, omnibus suis partibus succedaneum esse posse. Cordus Solanum somni-

Cap.264. Histor.

SOLANVM Somnificum, Fuchsij.

Lib.3. hist. cap.90.

ferum hodie ignorari ſcribit. Id tamen certum eſſe plãtam, quam ipſe Amarodul cem, Germani *Jelenger jelieber* appellant, huic valde cognatam eſſe: foliis enim, florum forma, fructu & viribus (quas in ſeipſo expertum eſſe ait) Solanum referre. De hac egimus in lib. de iis quę in vicina ſcandunt. Sed ad Solanum ſomniferũ Fuchſij, aut quintam ſpeciem Solani Matthioli reuertatur oratio.

Forma Herbæ Belladonna dictæ. Id in montium ſiluis prouenit, foliis hortenſi Solano maioribus, caudice bicubitali tricubitalíque, interdum maiore, ſubrutilo colore, numeroſis ramis, alis multis concauis, in quibus flores oriũtur, longi, Luteæ digitalis floribus proximi, ex lõgo pediculo penduli, Campanulæ inſtar cõcaui, colore ex pallido purpuraſcente, capillaceis intus ſtaminibus. His flacceſcentibus baccæ ſuboriuntur, ſingulæ ex ſuis pediculis pendentes, inſecto breuiq; caliculo comprehenſæ. Matureſcentes nigricant, acini vuę magnitudine, pellucida exterius cute, vinoſo ſucco refertæ, & numeroſo minut[...] que ſemine. Radicem fundit longam, craſſam, albicantem, ſucci plenam.

Forma Solani manici Dioſc. Lib. 4 c. 69. Solanum manicum, ſiue furioſum, folium habet Erucæ ſimile, maius aliquãto, ſatis ad Acanthi folium accedens: caules a radice proceros emittit decem aut duodecim, v[...]æ longitudine adoleſcentes, caput in cacumine oliuæ figura, ſed vt Platani pilu[...] hirſutius, verum minus latiuſq;: florẽ nigrum. Poſtquam eo exuitur, racemus ex[...] rotundus, niger, denis aut duodenis acinis conſtans, ſimilibus Hederæ corym[...], vt vuæ mollibus. Radice firmatur candida, craſſa, caua, cubitali.

Locus. Gignitur in mo[nti]bus vẽto perflatis & platanetis. Id Solanũ ſe non vidiſſe fatetur Matthiolus [...] & cæteris Herbariis fortaſſe ignotum eſt.

Lib 9. hiſt. cap. 12. De hoc ſic Theophraſtus. Ὁ δὲ μα[νικὸς] στρύχνος λευκὴν ἔχει τὴν ῥίζαν, καὶ μακρὰν ὡς πήχεος, καὶ κοιλήν. Id eſt, Solanum ma[nicum] radicem habet cãdidam, cubitalem, cauam. Et paulò pòſt. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλ[ον ὅμοι]ον εὐζώμῳ, πλὴν μεῖζον, τὸν δὲ καυλὸν ὥσπερ ὀργυιάς, κεφαλὴν δὲ ὥσπερ γηθύου, μείζω δὲ καὶ παχυτέραν, ἔοικε δὲ πλατάνου καρπῷ. Id eſt, folium habet Erucę ſimile, ſed maius, caulem quatuor fere cubitos longum, caput Gethyi, maius tamen atq; craſſius: ſ[...] autem eſt Platani fructui. Quæ ſi quis cum Dioſcoride conferat, ferè eande[m] huius Solani hiſtoriam comperiet, niſi quòd Dioſcorides habet, τὴν κεφαλὴν ἐπικειμένην ὥσπερ ἐλαίας, δασυτέραν δὲ ὡς πλατάνου σφαῖραν, μείζονα δὲ καὶ πλατυτέραν. Id eſt, caput in cacumine Oliuæ figura, ſed vt Platani pilulæ hirſutius, verùm maius latiuſq;. Ex quibus intelligere licet in Theophraſto pro παχυτέραν legẽdum eſſe δασυτέραν, [si]cut & Gaza legit, qui piloſius interpretatus eſt, vel πλατυτέραν, id eſt, lanus. Solan[um] manicũ copioſè in Ægypto naſci tradit Cordus, vnde ad nos adferuntur eius [fru]ctus, quos pharmacopolæ *Cuculos de Leuante*, Galli *Coques de Leuant*, id eſt, Solan[um] Oriẽtale vocant. Nam Cuculus, inquit, idem eſt quod Cucubalus, id eſt, Solan[um]. *Leuante* verò Itali Orientem appellant. Antequam ad nos perferantur hi Cucu[li] omnino exſiccantur nuclei interiores, & ſuccoſa caro quæ corticem ambit. Piſces quamprimùm eos deglutierint, vertigine corripiuntur, & ſupini aquis innatant, ita vt facilè manibus apprehendi poſſint. Aliis Cucuti ſiue Coccati Orientis cum Solani huius hiſtoria conuenire non videntur. De horum Solanorum facultatibus nunc dicamus, primùm ex Dioſcoride.

Li. 4. c. 68. Vires Solani ſomniferi. Solani ſomniferi radicis cortex in vino drachmæ pondere potus ſomnificam vim habet, opio mitiorem. Semen vehementer vrinam ciet. Corymbi duodecim hydropicis dantur. Si quid nume[ro] adiicitur, alienationem mentis faciunt. Remedio eſt aqua mulſa copioſa potui data. Succus (vel, vt alij legunt, φλοιός, id eſt, cortex) paſtillis inſeritur, & medicamẽtis quæ doloris leuamẽtum præbent: decoctum in vino, ſi in ore contineatur, dentiũ doloribus auxiliatur. Radicis ſuccus cum melle illitus, oculorum hebetudines tollit.

Lib. 8. ſim. Eadẽ tradit Galenus. Solani ſomnifici cortex radicis, ſi cũ vino bibatur drachmæ põdere, ſomnũ accerſit, ſed & ad cætera quoq; Papaueris ſucco perſimilis eſt, niſi quòd eouſq; imbecillior eſt, vt ipſe ſit tertij ordinis refrigerantiũ, cùm hic in

quarto

quarto sit constitutus. Huius semen vrinam ciendi vim habet, verùm si plus duodecim baccis hauseris, dementiam adferet. Plinius valentiorem refrigerandi vim Lib.21.c.31.
huic tribuit,cùm ait. Quin & alterum genus,quod Halicacabum vocāt(Legendū ex Dioscoride, Quin alterum genus,quod & Halicacabum vocant) soporiferum est,atque etiam opio velocius ad mortem. Dioscotides dixit soporiferam vim habere opio mitiorem. Laudatum verò à Diocle & Euenore,à Timarchide etiā carmine,mira obliuione innocentiæ(Lege,mira obliuionis innocentia,nempe quam adfert citra perniciem)quippe præsentaneum remedium ad dentium mobiles firmandos(Dioscorides dixit tantùm ad dentium dolores valere)si colluantur.Halicacabo vni exceptionem addidere, ne diutius id fieret,delirationem enim gigni eo.Nec demonstranda remedia, quorum medicina maioris mali periculum adferat.Et paulò pòst. Halicacabi radicem bibunt qui sunt vaticinandi callentes, quia furere ad confirmandas superstitiones aspici se volunt. Remedio est,id enim libentius retulerim,aqua copiosa mulsa,ca'ida potui data.De Manici radice id non tradit Dioscorides,vt dicetur. Theophrastus etiam scribit corticem radicis huius Solani tusam & in vino maceratam, atq; epotam somnum inducere.Solani somnifici Fuchsij,quam quintam Solani speciem esse Matthiolus arbitratur, baccæ deuoratæ homines in veternum inducunt,& in furorem agunt. Aiunt Empirici quidam aquam è tota planta destillatam, duorum aut summum trium cochleariorū mensura haustam, internas viscerum inflammationes extinguere, nullo corporis incommodo:sed à largiore potu abstinendum.Ad erysipelata & alios calidos affectus confert.Contusa folia oculorum palpebrarúmque phlegmonas leniunt. Siccæ radicis miram vim prædicat Matthiolus. Eius enim drachma crassiusculè trita,si in vino horis septem maceretur, & percolatum id vinum ieiunus quis hauserit, à cibo prorsus abstinebit, nec vllum vnquam carpere poterit,quoad acetum potauerit: hoc enim vnicum esse mali remedium. Solani furiosi radix,vt scribit Vires Solani manici.
Dioscorides,drachmæ vnius pondere pota ex vino,facit species vanas, imagina- Li.4.c.69.
tionésque non iniucundas obuersari.Sed duplicatus hic modus ad tres vsque dies mentis alienationē adfert,quadruplicatus interimit. Remedio est aqua mulsa copiosius pota,& vomitione reiecta.De eodem Galenus,Solanum furiosum, inquit, ad medicationes quæ intrò in corpus adhibentur inutile est. Nam si quatuor eius drachmæ sumptæ sint,mortem adferent,si pauciores insaniam. Vna certe innoxiè sumitur:cæterùm nec ipsa vtile quid obtinet. Verùm si foris emplastri modo corpori illinatur,vlcera maligna & depascentia curat.Sed ad talia radicis cortex optimus est,desiccans secundo ordine iam completo,& tertio incipiente, refrigerans verò secundo incipiente.Plinius hæc de eodem prodidit.Tertio folia sunt Ocimi Lib.21.c.31.
(εὐζώμου Dioscorides, id est,erucæ,vt iam annotauimus)minimè diligenter demonstranda,remedia non venena tractanti:quippe insaniam facit paruo quoque succo(Dioscorides tradit id radice fieri) Quanquam & Græci auctores in iocum vertêre: drachmæ enim pondete lusum pudoris gigni dixerunt, species vanas, imaginésque conspicuas obuersari demonstrantes: duplicatum hunc modum insaniam facere. Quicquid verò adiiciatur ponderi, repræsentari mortem. Hoc est venenum, quod innocentissimi auctores simplicirer Dorycnium appellauere,ab eo quòd cuspides in præliis tingerentur illo,passim nascente. Qui parciùs spectauerant, Manicū cognominauere. Qui nequiter occultabant, Erythron aut Neurida, vt nonnulli Perisson,ne cauendi quidem causa curiosiùs dicendum. Sed Plinij locum sicut in vulgatis exemplaribus legitur,emendabit & Dioscoridem illustrabit Theophrastus,ex quo vterque quæ de Solano dixit,mutuatus est. Ὁ δὲ μανικὸς στρύχνος,inquit,οἱ μὲν θύορον καλοῦσιν αὐτὸν,οἱ δὲ περιττὸν (Dioscorides habet θρύον & πέρσιον) λευκὴν δὲ ἔχει τὴν ῥίζαν καὶ μακρὰν ὡς πήχεος, καὶ κοίλην. δίδοται δὲ αὐτῆς, ἐὰν

μὴ οὕτως, ὥστε παίζει· καὶ δοκεῖν ἐαυτῷ κάλλιστον δι᾽ ἀγκάλης φαντασίας ... ἀποκτεῖναι, τέτταρας. Id est, Solanum furiosum alij Thyoton, alij Peritton vocant. Radice est candida, longa, cubitali cauaq;. Ea drachmæ pondere datur, vt sibi ... ludat, placeátque, ac se pulcherrimum ex... Duplicato pôdere magis insanit, vanis spectris animo obuersantibus. Triplicato perpetuæ su... furię. Si interimere volueris, quatuor drachmæ dandæ. Ex quibus intelligere licet non ... ipsum pudo... velut publica exemplaria habent, in Plinio ... dum esse, sed simpliciter lusum, id est, το π... Alij non abs re id à Plinio scriptu ... drachmæ pôdere sumpto, mares ... cum formosis puellis, fœminæ cu... lescentibus se rem habere somniant. Nu... pudoris vox, imo ne vestigium q... Plinij codice reperitur etiam Cornario teste.

DORYCNIVM Monspeliense, Dalechampij.

Nomina
Lib.21.c.31.

DORYCNIVM congener planta, Clusij.

Lib.4.c.70
Forma.

DORYCNIVM. CAP. VI.

QVAM plantam Græci δορύκνιον, ... teuas ἁλικάκαβον & καλίαν voc... Latini quoq; Dorycenium. Pli... rycnij appellationem Solano fur... tribuit, & cur ita diceretur explicauit hi... ve... Hoc est venenum (Solanum furiosum inte... quod innocentissimi auctores Doryc... a... uere, ab eo quòd cuspides in prælijs ... tur illo, passim nascente. Et Dioscorid... cnium à quibusdam Solanum mani... a... riait. Videtur certè hæc vox commu... bus quibus hastæ & tela inficerentur, qu... riorem inferrent mortem: at cùm haru... rum vires diuersæ sint, diuersæq; earum ... ptiones seorsum traditæ à Dioscoride, G... Paulo, hanc ab illa differre perspicuū est. ... tem Dorycniū Dioscoridi, frutex Ol... prodeunti similis. Nascitur in petris non ... à mari, ramis cubito maiori..., folijs Ol... bus colore, sed minoribus, solidioribus, vehem... ter asperis, flore albo. In summitate vero den... habet folliculos velut Ciceris, in quibus ... sunt rotunda quinq; aut sex, parui ciui ma... dine, læuia, dura & varia: radicem digiti c... dine, longitudine cubitali. Creditur hoc ... niferum esse, sed copiosius haustum necar... Q... dam aiunt semen in philtra amatoria ... lenus scribit Dorycnium te... ... Papaueri simile esse, ac Mandragoræ & a... is ita te... gerandi vi præditis, vt in quo vincataquea...

giditas valde efficax. Quam obrē modicū quidē soporem conciliat, largiùs verò sumptū interimit. Herbarij diuersas plantas Dorycnium esse diuinarunt, à quibus multùm abest hic depictū, quod Mõspelienses docti Herbarij pro Dorycnio habēt. Gignitur hic frutex in asperis, saxosis, & editis locis non procul à mari, caulibus multis ex vna radice crassa, lignosa, multifida prodeuntibus, cubitalibus, nonnunquam altioribus, flexilibus & lentis Sparti modo: folijs paruis, oblongis, angustis, quaternis simul, per interualla caules & ramos circūdātibus Erythrodani modo, aut Aparines: flore in summo caulis vertice instar vmbellæ ferè circinato, e pallido subnigricāte, denso, admodū paruo. Nondū explorata est huius fruticis facultas, vt somnifera sit nec ne diiudicari posset. Gustu insipido est, vt etiā auctor est Pena, & refrigerātis no humectātis facultatis. Idē cū superiore esse puto Dorycniū Hispanicū Clusij, cui ferè simile planta in regno Valētino, & quibusdā Bæticæ locis nasci tradit, cubitalibus & viminis modo obsequiosis virgis, superiore gracilioribus: folijs breuioribus & latioribus, breui pediculo ternis, aut quinis simul iunctis, & ramulos amplectentibus, gustu salso, & nõnihil acrimoniæ habēte: oblõgi ramusculi ternos, quaternos, aut quinos flores sustinent, medica minores, colore viridi: alioqui tota planta candida est omnino & incana, magis etiam quàm superior.

MANDRAGORAS. CAP. VII.

MANΔPAΓOPAΣ Græcis & Κιρκαία, Pythagoræ ἀνθρωπόμορφος, quibusdam ἀντιμῆλον, Latinis etiam Mandragoras, & canina, aut terrestris Malus dicitur, Arabibus *Iaborofe Yabrohac*, Officinis & Italis *Mandragora*, Hispanis *Mandracola*, Gallis *Mandragore*. Circæa à Circe nomen inuenit, quoniam videatur radix ad amatoria conducere. Antropomorphos à forma humana, quoniam omnes ferè radices Mandragoræ à medio ad imum bifurcæ sunt, vt cruribus hominū similes videantur. Quare si quo tempore fructum ferunt effodiuntur, hominis cui brachia desunt effigiem quadāte nus repræsentant. Duo Mandragoræ genera, auctore Dioscoride. Mandragoras mas & candidus, & Mandragoras fœmina, siue niger, tridacias appellatus. His tertium addit Mandragoram nomine Morion. Mandragoras mas siue albus folia à radicis capite profert magna Iuglandi, aut latifoliæ Lactucæ æqualia, oblongiora tamen, mollia, læuia vt Betæ, in viridi candicantia, & circa radicis caput per terrā sparsa, secus quæ breues exeunt pediculi, in quibus flores pallidi & foliacei, latiusculo calici insidentes. His singula succedunt poma, rotunda, paruis limonibus æqualia, colore ad dilutum aqua crocum inclinantia, carne succosa, qua cõtinentur pallida aut cæsia semina, pyri seminibus æqualia, non tamen acuminata, sed modice plana, & ab vna parte renum instar sima. Radix subest perennis, grandis, longa, crassitudine manum implenre, in partes duas sæpius distracta, foris pallida, aut in candido subfusca, intus candida, carnosa, succosa, & crasso cortice vestita. Odorem tota herba grauem spirat, præsertim poma, quibus succus est aliquantulùm gustu vinosus, subamarus, tam odore, quàm sapore caput grauās. Radix amarescit, simulq; subdulcis est. Mandragoras niger, seu fœmina folia habet maris instar per terram sparsa, minora tamen & angustiora, tenuifoliæ Lactucæ similia, sed his quoque minora, mollia, odore graui, ac in viridi colore nigricantia, secus quæ pediculi, flores & poma sunt albo Mandragoræ succosa carne seminibúsque similia, colore verò paulò pallidiore, duplò minora, sorbis, aut paruis mespilis nostratibus æqualia. Radicem habet perennem, priori substantia & figura similem, sed minorem, in duas aut tres inter sese implicatas partes diuisam, foris nigricantem, intus candidam, quæ sapore prioris radici respondet. Hæc proculdubiò sunt Mandragoræ genera, à Dioscoride expressa his verbis. Mandragoras niger, quæ

Nomina

Matthi. in li. 4. Diosc. cap. 71.

Li. 4. ca. 71.

Genera.

Forma.

Lib. 4. c. 71.

MANDRAGORAS mas. *MANDRAGORAS fœmina.*

fœmina existimatur, angustioribus est foliis, ac minoribus quàm Lactucæ, v[illegible]is ac graueolentibus, per terram dispersis, atque inter ipsa mala sorbis similia [illegible] pallida. odorata, in quibus semen veluti pyrorum: radicibus hęret bene magn[illegible]nis, ternísue inter se conuolutis, nigris foris, intus albis, crasso cortice vestitis: caulem non fert. Alter candidus, qui mas dicitur. Huius folia magna, alba, lata, læuia vt Betæ: mala quàm alterius duplò maiora, colore in crocum inclinante, iucunde cum grauitate quadam olentia, quorum pomorum cibo aliquantùm opiliones soporantur. Radix alterius similis maior & candidior, orbata & hæc caule. His

L.25. ca.13. consentanea sunt magna ex parte quæ Plinius tradidit. Mandragoram, inquit, al[illegible] Circeium vocant. Duo eius genera: candidus qui & mas, niger quæ fœmin[illegible] existimatur, angustioribus foliis quam Lactucæ, hirsutis & caulibus, (legendum, [illegible]sutis, æqualibus, non, & caulibus: vtrique enim Mandragoræ caules desunt. Præterea hirsuta folia malè dixit, quasi δασέα legisset: neutrius enim folia hirsuta sunt, vt ex Dioscoride liquet) radicibus binis, ternísve rufulis, intus albis, carnosis, tenerísque, penè cubitalibus. Ferunt mala Auellanarum nucum magnitudine, & iis semen ceu pyrorum. Album hoc alij Arsen, alij Morion, alij Hypophlomon vocant. Huius folia albā quàm alterius latiora, vt Lapathi satiuæ. Quæ Mandra-

Lib.11. goræ nigri poma Dioscorides ὄοις ἐμφερῆ, id est, sorbis similia facit, Oribasius etia ὄοις & achradibus comparat: quorum prius ad magnitudinem & formam, posterius ad figuram tantùm referendum videtur. Marcel. Vergil. ᾠοῖς ἐμφερῆ legit, id est, ouorum vitellis, vt ipse intepretatur, similia. Sed & ᾠοῖς malè legit, & hęc vox, oua, non ouorum vitellos significat. Præterea omnes probati codices & Oribasius ὄοις habent. Serapio Mespilum interpretatus est, quod vitiū non Serapioni, sed ipsius interpreti adscribendum. Plinius hæc mala nucum Auellanarum magnitudine esse scribit. Idem Mandragoræ fœminæ caules tribuit, cùm vtrumq; Dioscorides

Emb.l 65. ἄκαυλον esse dicat. Quare Cornarius in Plinio hirsutis, excaulibus legendum esse

li.4. Diosc. crederet, nisi rursus sequeretur, Succus fit & ex malis, & è caule, &c. vt Plinius caulem ipsi omnino attribuat. Nam quæ de Mandragora tradidit, partim ex Dioscoride,

ride, partim ex Theophrasto transcripsit, qui etiam in Mandragora caulem agnoscit. τῶν δὲ ἄλλων, inquit, τὰ μὲν ὁμοιότερον τούτῳ τον καυλὸν ἔχει, καθάπερ ὁ μανδραγόρας, καὶ τὸ κώνειον. Id est, Reliquorum autem quædam similiorem huic (Ferulæ) caulem habent, veluti Mandragoras, & Cicuta. At Theophrasti Mandragoras à Dioscoridis Mandragora plurimùm distat. Quod cùm Plinius non animaduertisset, ex vtroque transscribens, vtriusque Mandragoram confudit. Maximam autem vtriusque Mandragoræ differentiam hæc perspicuè demonstrant. Dioscorides Mandragoræ nigri fructus sorbi magnitudine, & pallidos esse dixit: albi verò fructus siue mala duplò maiora, & colore in crocum inclinante depinxit, ac vtruque sine caule. Theophrastus apertè Mandragoram caulem habere scripsit, vt ostendimus, ἴδιον δὲ τον καρπὸν τοῦ μανδραγόρου, τῷ μέλανα τε ῥαγώδη, καὶ οἰνώδη εἶναι τῷ χυμῷ, Id est, peculiarem autem ei fructum esse, quòd niger & Acino vuæ similis, & vinoso sit succo. Quæ non satis rectè sic conuertisse videtur Gaza. Fructus Mandragoræ peculiaris, quòd niger racematus, vinosusq; suo sapore sentiatur: ῥαγώδης enim non racematũ neque racemosum significat. Nam ῥὰξ, ῥαγὸς, vt alibi declarauimus, vuæ acinum propriè designat, id est, vuæ fructum, qui ex succo, carne, vinaceis, & ambiente cute constat, non totam vuam, siue racemum, vnde ῥαγώδη vuæ acino similem Græci intelligunt. Ruellius hunc fructum effigie esse oui, non, vt Theodorus vertit, racemi, apud Theophrastum legendum esse censet, magno errore: integer enim est hîc Theophrasti locus. Quare nemo miretur, aut alterutrũ auctorem insimulet, quòd tam contraria de Mandragora scripserint. Quisnam autem sit Theophrasti Mandragoras ab Herbariis ambigitur. Cordus tertiam Mandragoræ speciem, quæ priuatim Morion dicitur, Theophrasti Mandragoram esse censet. Grandem, inquit, radicem habet, caulem procerum: folia Solani & Mandragoræ nigri foliorum mediam habent figuram. Flores proferr nigros, & post hos nigros fructus grandi vuæ acino æquales, qui vinosum succum emittunt. Vidisse ait hanc plantam in Hessiæ vmbrosis & antiquis siluis iuxta speluncas natã, Hessis *Dollkraut* dictam, quo nomine Græcorum Morion interpretantur, aliis etiam *Schaffbeer*, quoniam fructus eius soporem faciunt. Hanc plantam Solanum siluaticum Gesnerus appellat, Itali *Bella donna*. Quidam, inquit, Solanum mortiferum, aliqui Morion esse suspicantur, vel potiùs Mandragoram Theophrasti, vt in superioribus fusiùs diximus. Fuchsius Solanum mortiferum esse arbitratur, vel certè tertiam Mandragoræ speciem quam pingit Theophrastus. At Solanũ somniferum non esse ex Matthiolo iam ostendimus: nec Mandragoram Morion rectè dici posse (omnia enim quæ de Mandragora suo Theophrastus tradit, ad tertium genus Mandragoræ Fuchsius refert) idem probat, quòd Mandragoras Morion folia ferat, vt scribit Dioscorides, Mandragoræ mari similia, dodrantalia, humi iacentia circa radicis summum. Quibus verbis demonstrat plantam hanc, vt & cætera Mandragoræ genera, caule carere. Quæ in eam, quæ *Bella donna* nominatur, minimè conuenient: cùm folia emittat hortensi Solano maiora, palmum non excedentia, minimè candicantia, nec humi strata, sed ex caulibus exeuntia, in quibus adnata plurima, bicubitalia, ligni modo dura. Quare planta hæc Mandragoras Morion esse nequit. Dodonæus eam Theophrasti Mandragoram esse censet, vt diximus, sed à Mandragora Morio Dioscoridis distinxit, quam Dioscorides non vidit, vt ex verbis illius colligi potest. Alium, inquit, tradunt esse Mandragoram, nomine Morion, in opacis iuxta specus enatum, foliis albi Mandragoræ, minoribus, albis, dodrantalibus, radicem ambientibus, quæ mollis est & candida, paulò maior palmo, pollicemq; crassitudine æquat. Mandragoras prouenit in siluis, & obscuris locis. Vtrumque genus frequẽs nascitur in multis Italiæ locis, præsertim in Apulia, Gargano mõte. In hortis maximè colitur ab Herbariis. Augusto mense

Lib. 6. hist. cap. 2.
Lib 6. hist. cap. 2.
Ca. de Solan.
Lib. 5. c. 11.
In lib. 4. Diosc. c. 76.
In hort. Germ.
Ca. de Solan.
Cap. 264.
Lib. 6. hist. cap. 2.
Ca. de Solan.
In lib. 4. Diosc. c. 69.
Lib. 4. c. 71.
Locus.

Li.7.simpl. mense poma perficit. Mandragoras auctore Galeno vincentem habet qualitatem refrigerantem, adeò vt tertij sit ordinis refrigerantium. Verùtamen nonnihil ... caloris inest, & in pomis humiditatis. Quare soporem & conciliandi vim habet. Radicis cortex cùm sit valentissimus, non tantùm refrigerat, sed & desiccat, reliquum quod intus est imbecillum est. Omnes eius partes ad magnos in medicina vsus adhibet Dioscorides. Succus fit è cortice recentis radicis tuso, & prælo subiecto, qui insolatus vbi concreuerit, fictili reconditur. Malis quoque succus depromitur, sed aliquantò ignauior. Delibratur radix, & traiectus lino cortex ad vsum suspenditur. Aliqui radices in vino ad tertias coquũt, & defæcatum ius ... cyathoq; vno vtuntur in peruigiliis, & doloribus, & ante sectiones, vstionésq; ... sentiantur. Succus duobus obolis ex mulso potus (ὁ δὲ ὀπὸς ποθεὶς σὺν μελικράτῳ Id est, lacryma, siue liquor cũ melicrato potus: ὀπὸς sponte defluit, succus χυλισμα tundendo exprimitur) vt Veratrum per vomitiones bilẽ atram, pituitamq; ... hit: vetum potu largiore vita adimitur. Medicamentis ocularibus, & h... qu... dolores finiunt, pessis quoque emollienribus admiscetur: semiobol... pòdete in... per se mẽses, & partus expellit: subditus sedi pro balano somnificus est. Radix ... emollit, quod senis horis cum eo decoctum sit, & ad accipiendam, quã effi... o prauetis formam, ipsum facilè præstat. Folia recentia cõuenientet oculoru... inflammationibus, & collectionibus quas vlcera citarunt, cum polenta i... duritias omnes, suppurationes, strumas, & tubercula discutiũt: stigmata si ... ceratione delent, si quinis senísve diebus sensim perfricentur. Folia seru... muriis eosdem ad vsus. Trita radix ignibus sacris ex aceto, & serpenrium ... ex melle, aut oleo medetur: strumas atque tubercula cum aqua dißipat: arti... cruciatus cum polenta sedat. Fit citra coctionem vinum è cortice radicis, ad ... modum. Ternæ minæ in vini dulcis metretam coniiciuntur. Dantur ex eo ter... cyathi iis qui secari, aut vri debent: siquidem nullo tunc afficiuntur dolore, ... veterno quodam preßi torpescunt (διὰ δ' καταφέρεσθ, quod alto somno o... mantur.) Mala soporem afferunt olfactu, & etiam si mandantur: item exp... iis succus: nimio tamen odore percußi obmurescunt. Semen maloru... p... vuluas purgat, appositumq; cum sulphure ignem non experto, rubra fœmin... profluuia sistit. Scarificata, punctisq; mulrifariam aperta tadice erumpens ... ma cauo vase recipitur. Liquamẽtum autem succo lacteo præstantius est. Sed n... vbique vt experientia docet, radices lacteum succum delacrymant. Vt tertia... Mandragoræ speciem non nouisse videtur Dioscorides, ita nec eius vires certas tradere. Aiunt, inquit, eam in pane, offa, obsoniòve, drachmæ pondere deuo... vsum rarionis intercipere: obdormiscit enim homo, eo ferè quo comederit h... tu, sensus impos, ternis quaternísve ex quo data est horis. Hoc medici vtũtur, c... scindendi vrendíque necesitas adest. Antidotum esse aiunt radicem cum Solano

Ca.13.25. manico potã. Plinius à Dioscoride & Theophrasto sua mutuatus, vt diximus, non omnino tamen eadem tradidit. Succus fit, inquit, & è malis, & ex caule, deciso cacumine, & radice punctis apetra, aut decocta: vrilis hæc velut succus (sic emendat Cornarius ex vetere codice vulgata exemplaria, quæ habent, vtilis hæc vel surculo.) Concisa quoque in orbiculos seruatur in vino. Succus non vbique inuenitur, sed vbi potest, circa videmias quæritur. Odor grauis eius, sed radicis & mali grauior. Ex albo mala matura in vmbra siccantur. Succus ex iis sole densatur: item radicis tusæ, vel in vino nigro ad tertias decoctæ. Folia seruãtur in muria efficacius, aliàs recentium succus pestis est: sic quoque noxiæ vires. Grauedinem adferunt etiam olfactu. Quãquam mala in aliquibus malis mandantur, nimio tamen odore obmutescunt ignari. Potu quidem largiore etiam moriuntur. Vis somnifica pró viribus bibentium. Media potio cyathi vnius. Bibitur & contra serpentes, &

ante sectiones vstioni que ne sentiantur. Ob hæc satis est aliquibus somnū odore quæsisse. Bibunt & pro Elleboro duobus obolis in mulso. Theophrastus Mandragoræ folia vlceribus cum farina vtilia esse scribit, radicem rasam, & ex aceto subactam ad ery sipelata, ad podagricos dolores, ad somnum, & ad amores: dant autem in vino & aceto. Secant orbiculos velut ex Raphano, quos filo transmisso, in musto suspendunt super fumum. Quæ fortasse Plinius exprimere voluit cum dixit. Concisa quoque in orbiculos seruatur in vino. Quæ tamen alio in loco dilucidius expressit. Sed is in publicis exemplaribus valde corruptus est. Igni sacro medetur Aizoum, folia trita Cicutæ, Mādragoræ radix. Siccatur in aere vt Cucumis, &c. Quē ex vetere codice sic restituit Cornarius. Igni sacro medetur Aizoum, folia trita Cicutæ, Mandragoræ radix. Secatur hæc in asses vt Cucumis, primumq; sup mustum suspenditur, mox in fumo. Dein tunditur in vino & aceto. Agyrtæ & impostores illi circūforanei, qui radices fictitias humana effigie pro Mandragoræ radicibus imperitæ plebi ostentant, ex Pythagoræ Anthropomorpho, quo nomine Mandragoram appellauit, vt diximus, occasionē sumpsisse videntur. Cui Columellæ testimonium accessit, qui vulgi quoque superstitione motus cecinit. Lib.9. hist. cap.10. Li.26.ca.11. Embl.55. lib. 4. Lib.10.

Quamuis semihominis vesano gramine fœta
Mandragora pariat flores, mæstamque Cicutam.

Illi in Bryoniæ, Althææ, Arūdinis, aliarumq; plantarū radicibus adhuc recentibus humanā vtriusq; sexus effigiem sculpūt, insertis in ea loca, in quibus pilos exoriri volūt natura Hordei & Milij granis. Deinde eas facta scrobe tenui sabulo obruunt, vt grana illa radiculas emittant, quod euenit viginti summum dierū spatio. Tum eruunt, & radiculas ex granis natas acutissimo cultello cōcidunt, itaq; aptāt, vt capillū, barbā, & cæterarū corporis partiū pilos referant. Has sub crucibus & rotis ex vrina suppliciis affectorū enatas persuadēt, mōstrososq; eorū vsus pollicētur. Nec nisi magno vitæ periculo effodi posse nugātur, cane qui effodiat radicibus alligato, & auribus pice obturatis, ne radicis clamorē exaudiant effodiētes: qua audita illis pereundū sit. Cuius imposturæ, ac mēdacij origo ex veterū superstitione fluxisse videtur. Theophrastus enim de effodiēdo Mādragora hæc scripsit. Circūscribunt & Mandragorā gladio ter, secantq; ad occasum spectātes. Iubent & aliū saltantem tripudio circūagi, multaq; de veneris vsu & re dicere. Quæ Plinius trastulit his verbis. Cauēt effossuri contrariū ventū, & tribus circulis ante gladio circūscribunt: posteà fodiūt ad occasum spectātes. Matthiolus hanc fabulam, quæ ignaris Mādragoræ radices effodere volētibus tātopere minatur, ex Fla. Iosepho natā putat, qui etsi de alio radicis genere scripsit, ea tamen facile ab impostoribus ad Mādragoræ radices, detorqueri potuerūt. Hęc sunt illius verba. Vallis, qua ciuitas à parte Septentrionali cingitur, quidā lacus Baaras appellatur, vbi radix eodem nomine gignitur, quæ flāmæ quidē assimilis est colore, circa vesperam verò veluti iubar fulgurās. Accedētibus, eamq; euellere cupiētibus facilis non est, sed tam diu refugit, nec priùs manet, quā si quis vrinā muliebrē, vel menstruū sanguinē super eam fuderit. Quinetiā tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi fortè illā ipsam radicē ferat de manu pendentē. Capitur alio quoque modo sine periculo. Totam eam circūfodiunt, ita vt minimū ex radice terra sit conditū, deinde ab ea religant canem, illoq; sequi eum à quo religatus est cupiente, radix quidem facilè euellitur, canis vero continuo moritur, tanquam eius vice à quo tollenda erat, traditus: nullus enim postea accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter vnam vim capi eam operæ pretium est. Nam quæ vocantur dæmonia pessimorum hominum spiritus, viuis immersa, eósque necātia, quibus subuentum non fuerit, hæc cito, etiam si tantum admoueatur ægrotantibus, abigit. Hæc Iosephus. Sed literatū hominem nullum esse existimo, qui his imposturis & nugis fidem adhibeat. Lib.9. hist. cap.9. Li.25.c.13. In lib. 4. Dioscor.c.71. Lib.7. c.25. Bell.Iud.

MALA

MALA ÆTHIOPICA. CAP. VIII.

DIFFERVNT non parum à Malis insanis, quæ nostra ætas Æthiopica
cognominat: horum stirps caule assurgit subinde cubitali, in duas
tresve alas diuiso: foliis latis, ex albido virentibus, angulosis, dursiuscu-
lis, quibus à media costa, siue neruo spinulæ quædam breues exeunt.
Flosculi secundum cauliculos albicant, senum foliolorum, staminibus me[illegible]
subluteis. Fructus rotũdus, striatus, Malo a[illegible]
minor ac durior, colore per maturitate[illegible]
ganter rubens, supereminente exiguo quo[illegible]
veluti alterius mali rudimento, quod & [illegible],
sed dilutius. Pereg[illegible] um [illegible]tud Bel[illegible]: semi[illegible] ex
Hispaniis attulit honesta Domina [illegible]na
Bertolsia vidua clarissimi ac amp[illegible]
chimi Hopperi. Tan[illegible]e admod[illegible]
dem quo satum anno ad perfectione[illegible]
niæ venit. Malum vocant Æthiopic[illegible]
ex Æthiopia in Hispaniam primum in[illegible]
existimetur. Ve[illegible]ibus cognitum fui[illegible]
le fuerit affirmare. Cu[illegible] Ma[illegible] ha[illegible] d[illegible]
ex Theophrasto superiore cap[illegible]
quaquam etiam conuenit. Fol[illegible] d[illegible]
Cyperinis haud conueniunt, cu[illegible]
Malinathallæ. Feruntur vero hæc Ma[illegible]
guium carnium iure cum sale, ac pi[illegible]
inferri, ac edi: ac minus mali succi esse, q[illegible]
sana aut aurea: propterea videlicet, qu[illegible]
riora, diutiusq; asseruari queant, nec [illegible]
vti illa corrumpantur. Sunt tamen nec [illegible]
Æthiopica boni succi, & alimenti non multùm corpori adferunt.

MALA Æthiopica, Dod.

APOCYNVM. CAP. IX.

Nomina ΑΠΟ'ΚΥΝΟΝ Græcis & κυνόμορον, & κυνοκράμβην, Latinis Ap[illegible]
Cynomoron, & Brassica canina dicitur. Apocynum quidem & [illegible]
nomoron, quod esu canes interficiat, quasi canicida. Cuius hæc e[illegible]
apud Dioscoridem descriptio. Frutex est longas habens virgas, en
Li.4.ca.76. Forma. vitilium modo, graueolentes, ægre fragiles: folia Hederæ similia, sed mol[illegible]iora
in summo acutiora, grauiter olentia, subuiscida, succo luteo plena: fructus ve[illegible]
liquas fabarum, folliculi specie, in quo semina lanugine obuolura sunt, dura, p[illegible]
Vires. nigra. Huius folia cum adipe in panes coacta, & in cibos data, canes, lupos, v[illegible]
pantheras interimunt: protinus enim coxendices ipsorum resoluunt. Græ[illegible]
tur, ταύτης τα φύλλα συν ςέαλι ἀρτοποιηθέντα, quod sic Cornarius vertit. H[illegible]us [illegible]
cum farina subacta in panes coacta, &c. Legendum sanè, συν ςαίλι. Est enim ς[illegible],
farina aqua subacta, & vt pinsatur, macerata, priùs quàm fermentescens acescat,
Li.6.simpl. vulgo pasta, quod sensus requirit. Galenus, Apocynum aut Cynocrambē, inqui[illegible],
vocant quidam Cynomoron, quòd canes celerrimè interimat, sicut Lycocton[illegible]
lupos. Est autem hominibus venenum, herba multùm grauiter olens, pro[illegible]
omnino calida est non instrenuè, non tamen proportione desiccat. Itaqu[illegible]
Li.24.c.11. admodùm digerentis est facultatis. De quo aliter scripsit Plinius. Sic & p[illegible]
ticos, & omnes lateris dolores Apocyni semen ex aqua (sub. san[illegible]:) f[illegible]tex e[illegible] folio
Hederæ,

Hederæ, molliore tamen, & minus lōgi vi iculi scemine acuto, diuiso, lanuginoso, graui odore. Canes, & omnes quadrupedes necat in cibo datum. At cum Dioscorides nullum Apocyni vsum humano corpori commodum præscribat, & Galenus venenum hominibus esse dicat, & solum foris impositū discutiendi vim habere, merito suspectum est Apocyni semen pleuriticis ex aqua propinatū. Quare verba hæc, Sic & pleuritico & omnes lateris dolores ex aqua, ad præcedētia referenda videntur, vt sequatur, Apocynum frutex est, &c. Scribit Matthiolus siliquas duas à Luca Ghino ad se missas fuisse, qui siliquas duas dono acceperat e Syria delatas, quarum vni inscriptum erat, Periploca repens, alteri Periploca non repens, In lib. 4 cap. 76.

APOCYNVM, Matthioli.

APOCYNVM repens, Matth.

quod ita in Syria has plātas nominent. Prætereà has siliquas Rhododēdri siliquis admodum similes fuisse, nisi quòd repentis Periplocæ siliqua ea erat longitudine, qua & Rhododēdri, gracilior tamen, alterius breuior. E longiori sata plantā prouenisse non modo humi repētem, sed & arbores procetas scandentem, è breuiori vero aliam, quæ notis omnibus Apocynum refert: vtramque succo turgere, repentem albo, non repentem subcroceo. Est & alia in siliquis differentia: cum enim hæ in vtraque Rhododendri similes sint, in nō repenti tamē simplices, acutiores, rectæ ex vno pediculo proueniūt, in repenti verò binæ, & in origine cōiunctæ, & in sese inuicē inflexæ, nec adeo vt illæ in acutū desinentes. Non negat Pena Apocyni descriptioni apprime quadrare plantas duas non minùs raras quam elegātes, quas Patauij & in publico Pisano vireto pridem vidit. Earū vtriq; nomē Periploca erat. Altera nō repens flexilibus erat surculis, vimineis, gracilibus, læuibus, pediculos vtrinque habētibus longiusculos, & exiles, in quibus folia hederacea, molliora, viridia, læuia, nitentia, & quam Vincetoxici rotūdiora, nonnihil in summo acuminata: flores tenues, candidi, muscosi, Valerianæ instar aut Drabæ, inter folia e oriuntur, succedentibus Augusto mēse siliquis corniculatis, mucronatis, rectis, quam in Asclepiade maioribus, claudentibus semen nigrius, depressum, papposa lanugine obductum. Succus flauescit, ingratus, & vti tota planta virosus. Hæc si

Hhh

deuoratas necem infert,inquit, Apocynum esse & huius forte ad idem Vincetoxicum ... de probabile est. Certum tamen exploratumq; ... a cane deuoratis anti... harmacum fuisse, queadmodùm Thoræ Anthora, & Pardalianches ... Paridis. Altera Periploca repens pr... lixioribus & ... vimini...s surculis serpit, varijsq; flexibus arripit & amplectitur obuia ... Periclymeni modo: f...a vtrinq; ex aduerso bina, Periclymeni potius q... Hederæ æmula, sed apice quemadmodùm Vincetoxicû donata: sil...quę solertiore connexione mutuis erat coniunctæ quasi rostris, vna & floris basi, seu calatho, ... repandæ, summis & ...is insertæ mucronibus, Rhododendri quadantenus ... Easdem Periplocas descripsit & depinxit Dodonæus, & ad Dioscoridis Apocynum referendas ... censuit, præsertim priorem. Easdem Lobelius et a pictas dedit, & priorem cog...atæ fi...uræ esse & naturæ cum Scammonio Monspeliensi ... succo, vi...icul...s & lon...radicis reptatu. Sed ab hac sane diuersum est Scammonium Monspeliense.

In Hist. ... ...

ACONITVM. CAP. X.

Nomina. Lu.27. ca.3.

KONITON Græcis, Aconitum Latinis. Nascitur, inquit ... in nudis cautibus, quas aconas nominant. Et ideo Aconitum ... dixere, nullo iuxtà ne puluere quidem nutriente. Hanc ... nem nominis attulere. Alij quoniam vis eadem in morte ... coubas ad terri aciem deterendam, statimq; admota velocitas sentitur. ... narrauere (vt declarat Ouidius in Metamorphosi) e spumis Cerberi canis, ... henre ab inferis Hercule, extitisse, ideoque apud Heracleam Ponticam, vbi m... strarur is apud inferos aditus, gigni. Idem Ouidius a cautibus nomen ind... canit his versibus:

Lib. 7.

Ibidem.

Quæ, quia n... untur dura viuacia cote,
Agrestes Aconita vocant.

Theophrastus ab Aconis, vbi plurimum nascitur, nomen ... vicus est Periandynorum, qui ad Heracliam Ponti est. R... alij ... ait, Portus Aconæ, veneno Aconito dirus. Aptior vero, inquit ... elaturæ interpretatio, si eam ab herbæ succo vel radice, ... à venatoribus affricta & subacta celerius subiit, & ... cautibus, aut à pago ... nomine deducas: tametsi posit ... quemadmodû τοξικὸν ἀπὸ τῶν τοξῶν, nô a taxo. Sic enim in ... οὐδὲ γὰρ τοξῶν ..., ... ἀνθρώπων ... Neque ... homine coll...mare per mittebamus vobis. Dioscorides ... Aconiti gene...a. Vnum, quod Pardalianches vocat, aliqui ... alij Myoctonû, alij Therrophonû siue Ther...phon... Al... Aconitum ... num, quod & Cynoctonû, cuius tria facit genera. Vnu quo vtuntur venatores ... duo, quæ in vsum suû vertere Medici, ex quibus tertiû Ponticum nominatur ... tamen dißimulandû nô est, verba hæc, Vnum quo vtûtur venatores, & ... gatis codicibus Græcis exarata no esse, sed statim huius Aconiti nominibus ... natalê & descriptionê subiûgi, sine vlla generû distinctione: quæ nec in O... reperias, & Marcellus vt spuria respuit. Illud quia enecar patheras, Pardal... quia fœ...ini sexu animalia tactis genitalibus, Thelyphonum, quia feras ... Theriophon... nominatur. Cámaron vero a rad...ce Camaro marino ... auctore ... yoctonû, quia procul & è longinquo m...ures necat. ... Lycoct... Cynoctoni ... plurimum lupos canesq; interimat. Plinius de vno & ... Aconito Dio...or... scripsit, alterum prorsus omisit. Theophrastus de ... sine Aconiti mētione tradidit ea, quæ ad prius genus Aconiti Dioscori... pe...

Lib.6.ca.1.

Li.4.ca.72. & 73.

Genera.

Li.c.1. & 2.

ne...

nent, quæ etiam Plinius transcripsit, & de Aconito velut ab illo diuerso seorsum. Certè Aconitũ multarũ stirpiũ vnũ fuit nomẽ, quas inter multas lethales cõpertum esset celerrimã & certissimã mortẽ adferre: de quibus quia Theophrastus & Dioscorides succinctè nimis, atque minus apertè scripsere, (flores enim & alia in delineationibus prætermiserũt) factũ est, vt alij atq; alij Aconita alia atq; alia statuerint. Aconitũ Pardalianches tradit Dioscorides folia habere tria aut quatuor, Cyclamino vel Cucumeri similia (σικύῳ simpliciter habẽt exẽplaria, Oribasius siluestri Cucumeri) minora tamẽ, & subaspera, caulẽ dodrantalẽ, radicem scorpionis caudæ similẽ, alabastri modo nitentẽ. Hic neq; florum, neque fructus vlla mentio. Ferunt Aconiti huius radicẽ scorpioni admotã eũ resoluere, & ediuerso admoto Elleboro excitari. Ocularibus medicamẽtis dolorem tollẽtibus miscetur. Enecat pardos, sues, lupos, & feras omnes carnibus impositũ & obiectum. Quibus similia fere de Thelyphono Theophrastus prodidit. τὸ δὲ θηλύφονον (οἱ δὲ σκορπίον καλοῦσι διὰ τὸ τὴν ῥίζαν ὁμοίως ἔχειν τῷ σκορπίῳ) ἐπιξυόμενον (Gaza ἐπιτιθέμενον legit) ἀποκτείνειν τὸν σκορπίον. ἐὰν δέ τις ἑλλέβορον λευκὸν καταπάσῃ, πάλιν ἀνίστασθαί φασιν. ἀπόλλυσι δὲ καὶ βοῦς, καὶ ὑποζύγια, καὶ πρόβατα, καὶ ἁπλῶς πᾶν τετράπουν, ἐὰν εἰς τὰ αἰδοῖα τεθῇ ἡ ῥίζα, ἢ φύλλον, αὐθημερόν. χρήσιμον δὲ πρὸς σκορπίου πληγὴν πινόμενον. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὅμοιον κυκλαμίνῳ, τὴν δὲ ῥίζαν, ὥσπερ ἐλέχθη, σκορπίῳ. φύεται δὲ ὥσπερ ἄγρωστις, καὶ γονατώδη ἔχει. φιλεῖ δὲ χωρία σκιώδη. Id est, Gaza interprete, Thelyphonũ, quod alij Scorpionẽ appellant, quia radicẽ scorpioni similem habet, admotum scorpionẽ occidere tradũt, & eum reuiuiscere posse si Elleboro candido linatur. Enecat idem & boues, & oues, & iumenta, & in summa omnes quadrupedes eadem die, si genitalibus folium vel radicula imponatur. Proficit potũ cõtra scorpionũ ictus. Foliũ habet Cyclamini, radicem, vt dictum est, similẽ scorpioni. Nascitur graminis modo, & geniculis constat, loca amat vmbrosa. Quæ sic Plinius exscripsit. Thelyphonum herba ab aliis Scorpion vocatur propter similitudinẽ radicis, cuius tactu moriũtur scorpiones. Itaque cõtra eorum ictus bibitur. Scorpionem mortuum si quis candido Elleboro linat, reuiuiscere aiunt. Thelyphonũ omnẽ quadrupedem necat, imposita verẽdis radice, folio quidẽ intra eundẽ diẽ, quod est simile Cyclamino. Ipsa geniculata nascitur in opacis. Quãuis hæc apertè eadẽ sint cum iis quæ de Aconito pardalianche Dioscorides prodidit, tamẽ eadem alio in loco de Aconito repetit Plinius, aliis tamen quibusdam additis. Constat omnium venenorũ ocyssimũ esse Aconitũ, & tactis quoque genitalibus fœminini sexus animalium, eodem die inferre mortem. Hoc quoque tamẽ in vsus humanæ salutis vertere, scorpionũ ictibus aduersari experiundo datum in vino calido. Ea est natura, vt hominẽ occidat, nisi inuenerit quod in homine perimat. Cum eo solo colluctatur, velut pari intus veneno. Sola hæc pugna est cùm venenũ in visceribus reperit: mirumq; exitialia per se ambo cum sint, duo venena in homine cõmoriuntur, vt homo supersit. Et mox, Torpescunt scorpiones Aconiti tactu, stupentq; pallentes, & vinci se confitentur. Auxiliatur eis Elleborum album, tactu resoluente: ceditq; Aconitũ duobus malis, suo & omnium. Quod duobus malis dicit Aconitũ cedere, suo & omniũ, intellectu est difficile. Hunc locũ veluti mendo inquinatum coniectura sic emẽdat Cornarius. Ceditq; Aconitum duobus malis, suo dominio. Quam lectionẽ minimè probo. Quidam pro malis legunt, modis, & sic interpretantur, Aconitũ cedere, id est, innoxium fieri, ac nihil lædere, duobus modis: suo, nimirùm proprio, ac peculiari, si reperiat venenum in corpore: & omnium, sub. venenorum, quorũ vis frangitur idoneis & conuenientibus alexipharmacis. Pergit Plinius, Tangunt carnes Aconito, necantq; gustatu earũ pantheras, nisi hoc fieret, repleturas illos situs. Ob id quidam Pardaliãches appellauere. Et rursus, Maiores oculorum quoq; medicamentis Aconitum misceri saluberrimè promulgauere, aperta professione,

Li. 4. ca. 72. *Forma.*
Lib. 9. hist. cap. 19.
Li. 25. ca. 10.
Lib. 27. c. 2. & 3.

malum quidē nullum esse sine aliquo bono. Fas ergo nobis erit, qui noxia diximus venena mōstrare quale sit Aconitū, vel deprehendendi gratia. Folia habet Cyclamini, aut Cucumeris, nō plura quatuor, ab radice leuiter hirsuta. Radicem modicam Cammaro similē marino. Quare quidam Cammarō appellauere, alij Thelyphonum ex qua diximus causa. Radix incuruatur paulū scorpionū modo, quare & Scorpium aliqui appellauere. Nec defuere qui Myoctonum appellare mallent, quoniā procul & è lōginquo odore mures necat. Hæc Plinius de Aconito primo Dioscoridis. Theophrastus seorsum, vt diximus, hæc de Aconito a Thelyphono

Lib. 9. hist. cap. 16.

diuerso scripsit. Τὸ δὲ ἀκόνιτον γίνεται μὲν, ὥς φασι, καὶ ἐν κρήτῃ, καὶ ἐν ζακύνθῳ: πλεῖστον δὲ ἄριστον ἐν ἡρακλείᾳ τῇ [illegible] ποντικῇ. ἔχει δὲ φύλλον μὲν κιχωριῶδες, ῥίζαν δὲ ὁμοίαν τῷ σχήματι, καὶ τῷ χρώματι καρύῳ, ἐν ᾗ τὴν δύναμιν τὴν θανατηφόρον ἐν ταύτῃ. τὸ δὲ φύλλον, καὶ τὸν καρπὸν οὐδὲν φασὶ ποιεῖν. [illegible] ἐστι πόας, καὶ οὐχ ὑλώδης. βραχεῖα δὲ ἡ πόα, καὶ [illegible] ἔχουσα περιττὸν, ἀλλὰ [illegible] τῷ σίτῳ, τὸ δὲ σπέρμα οὐ σταχυηρόν. φύεται δὲ πανταχοῦ, καὶ οὐκ ἐν ταῖς ἀκόναις μόνον, ἀφ' ὧν [illegible] τὴν [illegible] προσηγορίαν. αὕτη δὲ ἐστὶ κώμη τις τῶν περιανδυνῶν. [illegible] δὲ [illegible] τόπους. οὐ νέμεται δ' οὐδὲ πρόβατον, οὐδὲ ἄλλο ζῷον οὐδέν. συν[illegible] τρόπον τινὰ [illegible], καὶ οὐ παντὸς εἶναι. διὸ καὶ τοὺς ἰατροὺς οὐκ ἐπισταμένους συντιθέναι [illegible] πρὸς ἄλλα [illegible] πινόμενον, οὐδεμίαν αἴσθησιν ποιεῖ, οὔτ' ἐν [illegible] μελικράτῳ. συντίθεσθαι [illegible], ὥστε καὶ ἐν χρόνοις τακτοῖς ἀναιρεῖ, οἷον διμήνῳ, τριμήνῳ, ἐνιαυτῷ, τοῖς δὲ καὶ [illegible] ἔτη. χείριστα δ' ἀπαλλάττειν τοὺς ἐν πλείστῳ χρόνῳ καταφθινομένους, [illegible] τοῖς παραχρῆμα, λυτικὸν δὲ φαρμακὸν οὐχ εὑρῆσθαι, ὥσπερ ἀνσο[illegible] ἀλλὰ τινὰς τοῖς [illegible] βοηθεῖσθαι [illegible]. τοὺς γὰρ ἐγχωρίους ἀνασῴζειν τινὰς [illegible] καὶ τοιούτοις τισί, σπανίως [illegible] καὶ τούτους, καὶ ἐργωδῶς. Id est, Aconitum nascitur, vt aiunt, [illegible] Creta & Zacyntho: plurimu & optimū in Heraclea Ponti. Folium habet C[illegible] simile, radicē figura & colore similē nuci (Sic vertit Gaza, legit enim κα[illegible] in vulgatis codicibus exaratū est. Dioscorides πλεκτάναις καρίδων, id est, cirris [illegible]larum cōparauit, Plinius Cammaro marino, vnde Cammaru appellari dixi[illegible] mortiferā [illegible] medic, folium autē & fructum nihil nocere aiunt. Fructus est h[illegible] non humilis materiæ. Breuis est herba, & nihil superuacui habens, sed [illegible]mento: semen autē nō spiceum. Nascitur vbiq., & non in Aconis solum, vnde [illegible]men accepit. Est autē vicus is Periandynorum. Gaudet locis petrosis. Neq; pe[illegible] neque vllum aliud animal ipso pascitur. Componi id quodāmodo narrat ad al[illegible] efficiendum, nec id cuiusuis esse. Quare medicos cōponendi ignaros pro put[illegible]ciente vti, & ad alia quædam: si bibatur, nullum sui sensum inducere, neq; in v[illegible] neque in aqua mulsa. Componi verò vt certo tempore interimat, veluti du[illegible] aut tribus, aut sex mensibus, item anno, aliquos etiam duobus annis. Pessime v[illegible] illos de vita decedere quibus longo tēpore corpus cōtabescit, facilim[illegible] qui [illegible]tim. Nullum autē huius antidotum esse ex aliqua alia planta audiuimus, sed [illegible] sumpsissent remedia quædā excogitata fuisse: nam incolas seruasse quosd[illegible] & vino, & quibusdam alijs huiusmodi, sed & hos rarò, atque etiam operose. Hæc Theophrastus. Quæ de Plinij, prioréve Dioscoridis Aconito intelligi nō possunt, neque de posteriore, hoc vno dempto, quòd vterq; radices τῇ καρίδι comparauit,

Lib. 4. c. 73.

in Theophrasto pro καρύῳ rectè καρίδι legatur. Sic enim Dioscorides alteru Ac-

Forma.

nitum describit. Aconitum alterum, quod alij Cynoctonum, alij Lycoctonu a[illegible]pellant, nascitur plurimum in Italia, montibus Iustinis, præstatius superiore. [illegible] habet Platani, magis tamen incisa, longiora & nigriora: caulem veluti Filix, cu[illegible] altitudine: aut maiorē, pediculum glabrum: semē in siliquis ab quatenus lon[illegible]: radices cirris marinarū squillarū similes, nigras, quibus ad luporū venationes vtuntur: nam insertæ carnibus crudis, & à lupis deuoratæ, eos enecant. Hæc solum in quibusdā Dioscoridis codicibus reperias, in aliis tria notātur Aconiti Lycoctoni genera, vt iam monuimus, quorum tertium dūtaxat describitur, nimirū Ponticu.

Quæ

Quare merito docti viri in hoc capite quæ da desiderari suspicatur, quibus Dioscorides & Aconitorũ duorũ historia,& quomodo tum venatores, tum Medici iis vterentur,declaret,quę admodũ in ... nihil horum prætermisit. Nunc Aconita varia ex ... Herbariis proferamus. Ac primũ fuerit Matthioli Aconitum Pardalianches. Planta est, inquit, in nudis & arduis ... tibus cautibusque prouenit, vmbrosis tantùm locis, foliis Cucumeri proximis, ad summum quatuor, subhirsutis. Caulem edit palmarem,subhirsutum, quemadmodũ & foliorum petiolos. Florē non vidit,verum Doronici æmulum esse suspicatur. Radicem edit alabastri modo splendentē, dum recens est,digiti crassitudine,e lata origine in acutum definē ... geniculata, & rota facie scorpionis caudam ... Hanc vidisse se legisseq; affirmat tantum in A... sibus montibus Tridentini agri, locis fere inaccessis & præruptis.Raram quidem illam esse,& ab aliis fortasse haud visam,quam ab iis quibus videndi copiam fecit quos multos veritatis locupletissimos testes profert. His tamen fidem adhibere nolunt plerique periti Herbarii,nec vlla aut Matthioli asseueratione aut testimoniis persuaderi possunt,vt plantam hanc in rerum natura existere credant: quin potius fictam ac cōmentitiam picturam esse existimant. Inprimis Gesnerus, cuius hæc sunt verba in libro de Lunariis. Matthioli pro Aconito primo delineata imago, planè fictitia mihi videtur: siue ipse ad Dioscoridis descriptionem confinxerit,siue ab alio deceptus acceperit. Quanqua enim ipse hoc Aconitum primum sæpe in Tridentinis montibus se legisse scribat,non tamen fidem apud nos meretur radicis quam proponit forma nimis sane artificiosa,nimiumq; σκορπιοειδὴς absque vllis fibris. Idem Gesnerus Toram venenatam(aliqui Lunariā vocant,forte quod folium ei rotundum & orbiculare sit instar Lunæ plenæ) Aconitum primū Dioscoridis esse asserit, quòd foliatria edit ab vna radice, quorū duo extrema minora sunt,& absque cauliculo, medium maius est. Ea rotunda sunt, planè circinata, ea ferè magnitudine,vt diameter duos pollices æquet, in circuitu serrata, solida,albicantia. A medij principio cauliculus enascitur,simul & paruum aliud folium mucronatum inde profertur. Radiculæ circiter decē, ceu Napi quidā exigui ab vno omnes radicis capite oriuntur.Eandē plantam ab Anguillara Patauini horti præfecto verū Aconitum Pardalianches iudicari scribit: reperiri in mōte Baldo inter Patauiū & Veronã:oriri etiam apud Valdenses in Alpibus Vnderflumen, & Engronia. In eadē sententia Gesnerus perseuerat in Hortis Germaniæ. Aconitum primū,siue Pardalianches voco,inquit,nō quod Fuchsius pinxit,neq; Doronicū, vt quidam,neque depictā à Matthiolo herbā, de qua dubitamus etiam,nū in rerū natura extet, & si extet, an rectè ab eo pingatur, nullis penitus in radice fibris, quod ego in nullam plantā cadere dico. Sed ego Aconitum primū, Toram

ACONITVM Pardalianches, Matthioli.

TORA Valdensium, Aconitum I. Diosc. Gesnero.

dictam à Valdensibus, vt semper, & quidem p[illegible]s existimaui, ita magis [illegible] in ea sententia cōfirmor. Scio, inquit, & alia quædā herbas d[illegible] nomine vocari, vt in Italia alicubi Napellū. Ego de Thora, siue Toxico V[illegible] loquor. Nascitur spōte in mōtib⁹ quibusdā Sabaudiæ & Valesię nostræ, ra[illegible] recētes sunt, omniū cādidissimis, scorpionu specie, præsertim caudæ, in q[illegible] manifesta. Foliū aliis plātis singulare est, aliis bina, terna, quaterna, aut eti[illegible]

Lib. de Lunariis. ab vna radice. De eius veneno hæc ex epistola ad se missa descripsit. Venenu le thale ex ea cōficitur, quo si gladius, aut spiculū, aut sagitta infecta fuerit, & ho[illegible] vulnerauer[illegible] mirabile dictu) nisi pars læsa subitò abscisa fuerit, vt nequeat ven[illegible] malignitas in reliquū corpus serpere, totū sanguine ita corrumpit [illegible] lat[illegible] statim oc[illegible]t, nec vllo remedio aut medicamine, quod sciā, vitę ac[illegible]ur ri possit. Itaq; necesse est eu qui percussus fuerit miserè perire. Si vero [illegible]d sagitta huiusmodi veneno intincta, verbi gratia vrsus aut fera alia, per[illegible] fue rit, bino aut [illegible]no factu facto moriēs cadit, cuius carnes si edārur, nihil [illegible] mini. Quo daru intelligi, id venenū soli sanguini inimicū esse. Nam & [illegible] neno illi sanguis ita inimicus est, vt si in ollā in qua seruatur ven[illegible] sangu[illegible] derit, venenū suā vim amittat, nec ampliùs nocere possit. Idē ex al[illegible]rius e[illegible] refert, herbæ huius radice seruari aliquādiu in loco humido, p[illegible] co[illegible] corrupta fuerit, succo eo qui expressus fuerit sagittas tingi. Vim [illegible] p[illegible] quit Gesnerus, acum eo succo inficiunt, qua rana pungitur, quæ si [illegible] præsentan[illegible] venenū indicant. Peritus mihi quidam Herbarius n[illegible] in arduo mōte effossam illā herbā statim comes suus olfecisset, [illegible] ve[illegible] nimatū, víxque frictionibus & vino faucibus instillato fuisse reuocatū. D[illegible] idē aliquādo sibi obseruatu, sanguinē e vulnere fluente admota illa herba [illegible] radice primū substitisse, deinde versus plaga recurrisse. Hanc Mat[illegible]hiolus [illegible] aconitū Pardaliāches vocat immerito, cū pamosa facul[illegible] quodam Aconi[illegible]

Li. 17. ca. 11. Toxicū superet. Sūt qui ad Cyclamini genera referāt. Quidā Limeu Pl[illegible] spicātur. Limeū, inquit, herba appellatur à Gallis, qua sagitta in [illegible] medicamēto, quod Ceruariū vocāt. Pena cōmentitiū etiā Ma[illegible]ioli Pa[illegible] esse arbitratur: Thorā verò Soldanellis, Gramini Parnasio hederace[illegible] & Cyclamino accēset, de qua scitè admodū disseruit, & dilucidi[illegible] q[illegible] expressit his ferè verbis. Thora Valdensiū herbula est, inquit, qua pal[illegible] diuq; Alpiu incolæ venatores vsi sunt, vti etiā multi alij ad feras capiedas, [illegible] solo succo expresso & spiculis illito certā citamq; perniciē parāt. Qua naque[illegible] rit telum aut vulnus fecerit, subirrepēte virus, quo illico ora vulneris ni[illegible] sione anteuertāt) corrūpūtur, putrescuntve: vnde Thora nūcupata, manifest[illegible] cæ vocis vestigio, Thora ex φθορὰ deducta, quæ est corruptio, venenu, au[illegible] Omniu enim, vt aliorū Aconitoru, atque etiā Ellebori quibus sagittæ infic[illegible] vires qui lōga experiētia cognouerūt, si cū istius viribus cōparentur, mul[illegible] efficaces & incertas existimār. Huius Vere ineūte succus premitur, atque vel[illegible] aut potiùs vngulis & cornibus bouillis recōditus emitur, mittiturq; ven[illegible] ad e[illegible] poria finitima, vbi ad vsus annuos venationū sibi cōparāt ferarū insidiatore[illegible] Delphinates, Allobroges, & Prouinciales *Beßiers* & *Loubatiers* vocant. In mon[illegible] Geneuę cōterminis nascitur, sesquipalmu vix superāte caule, glabro, & iun[illegible] ius e medio & summo sæpe vnū, rarò bina, rarissimè toto caule terna aut q[illegible] folia, ambitu circinato, & tantillū cristato, superficie glabra, & rigidiu[illegible] suta, læuore & colore virēte, nonihil ad Cyclaminū accedut: flores lu[illegible] li, Tormētillæ ve: radiculæ sat multæ, quasi toruli oblon[illegible] ex[illegible] acutis, supnè aurē quasi noduli collectis, Asphodeli si[illegible]

Ca. 30. hist. tem amplexæ, quasi cancri forcipulæ. Hæc de Thora Pena p[illegible] Aconito Pardalianche plantam depinxit, quam Herbariorum v[illegible]is Vu[illegible]

ſam & Vulpinam, alij Herbam Paridis vocant, Germani *Wolffsbeer* & *Doluurtz*. Sed Aconitorum delineationes hanc eorum ſpeciem non eſſe arguunt. Præterea deleteriam vim huic ineſſe pleriqꝫ negant. Certe antidotis aduerſus lethalia pharmaca paratis admiſcetur. Dodonæus in Hiſtoria ſtirpium ſua Aconitum Pardalianches aliud nactus non fuiſſet, eius picturam ex Matthiolo mutuatus exhibuit, quam haud veram ſed fictitiam pleriſq; videri diximus, quibus in fine eiuſdem Hiſtoriæ aſſentitur, atque Doronicum Romanum Officinarum, Aconitum Pardalianches antiquorum eſſe aſſerit. Et in Hiſtoria purgantium Aconitum Pardalianches deſcripſit, quod Pena & Lobellius & Herbarij plurimi Doronicum appellant, cuius etiam radiculas paſſim pro Doronico medicamentorum compoſitionibus admiſceri. Has teſtatur Lobellius ſæpius a Ioanne de Vrœde Rhizotomo ſine noxa vlla impune deuoratas, quamuis canibus pernitioſæ prodantur. Foliis extra ſubrotundis, latis, dilute virentibus, mollibus, tenui lanugine pubeſcentibus, Hederæ cuiuſdã, ac vnius Cyclamini foliorum quidem forma, ſed amplioribus, ad Cucumeris folia magis accedentibus, minoribus tamen, & mollioribus: caulis dodrante altior, & ipſe lanugine haud carens, ſtriatus, & quaſi multiangulus, alioqui rotũdus, qui in pauculos diuiſus ramulos, ipſis faſtigiis flores promit, Chryſanthemi æmulos, medio videlicet diſco, & orbiculato ambitu luteos, qui in tenues & candi-

Lib. 3. c. 77.

DORONICVM Rom. Aconitũ Pardalianches antiquorũ, Dodon.

ACONITVM Pardalianches minus, Matthioli.

ACONITVM Pardalianches, Plinij.

dos pappos resoluuntur. His subsunt exigua nigric[illegible]ntiaque se[illegible]in[illegible] magnæ, candidæ dum recentes sunt, geniculis velut articulatæ: non [illegible] de[illegible]dunt, sed graminis modo per obliquum serpunt, & subinde extuberan[illegible] germina protrudunt: ita sese multiplicante stirpe: demissis etiam ab [illegible]sis partibus aliquot deorsum conco[illegible] fibris. Referunt radiculę exanima[illegible] s sco[illegible]nes: nam anterior & rub[illegible]rosior cauliculis pr[illegible] corpusculum cum pedibus, po[illegible] tam exprimere videtur cauda[illegible]. [illegible] Thelyphoni, quod idē esse cū Ac[illegible] Dioscoridis putamus, radi[illegible]em scor[illegible] esse scribit, Diosc[illegible]rid[illegible]s [illegible] Sed forrasse, inquit Dod[illegible] dat, vt cum Theophrasto leg[illegible] σκορπιῳ. Hanc pl[illegible] appell[illegible] M[illegible] Pardaliac[illegible]es mi[illegible]s, [illegible] cāt. A[illegible]ia vero huius Aconiti species est [illegible] Dod[illegible]næus, antedicta paulò maior, [illegible] virens, procerior, cuius radix longior m[illegible]pit, & adnatis vtrinq; c[illegible]marum por[illegible] scorpionem refert. Hanc pro Ac[illegible]lianche Plinij Mat[illegible] pinxit, [illegible]dit, quod Theophrasti Thelyphoni & [illegible]rum Pardalianches facit. Hoc ra[illegible] non solum quæ scorpionem integr[illegible] sed folia Cyclamini, radicis fibras [illegible] Graminis modo, & similiter [illegible] & alios rursus scorpiones exprime[illegible]bus posteà & folia & germina e[illegible] A[illegible]les & flores nihil ferè à superi[illegible]tur, sunt enim aurei oēs Chry[illegible]do. Hanc triplicē proximè explicara[illegible]ti Pardalianchis differentiam Pena, [illegible] & plurimi Herbarij pro triplici Doroni[illegible]rentia agnoscunt, de qua fusius trac[illegible] libro de plantis quæ in asperis nascu[illegible] folium hoc venenatum, Plinij Cy[illegible] quidam tertium esse volūt, radice [illegible]tiosa. Gignitur in niuosis montibu[illegible] Al[illegible]gum prope oppidulum quod Muram v[illegible] & in Iuræ cacumine, vel sub ipsa niue [illegible] vt nix liquata est sese attollens, & flor[illegible]se Maio, vel Iunij principio: radice [illegible]ces diuisa, Rapūculis simile quod [illegible]nius ramosum dixit, fibrata, gust[illegible] vald[illegible] cum terra primum exit, vni[illegible]o folio, cra[illegible]noso, pallidè vir[illegible]te, v[illegible], lateribus [illegible] Cyclamino simili, pa[illegible]o [illegible]otundiore [illegible]nui, dod[illegible]ital[illegible]: flore Violæ, [illegible] alterum subnascitur, non [illegible]

ACONITVM *Pardalianches Theophrasti, ex Matthiolo.*

LIMEVM *Pardalianchis genus vno tantùm folio, Dalech.*

LIMEVM alterum duplici folio.

sed longum & angulosum. Tam venenata planta est, vt cum recens erutam & lethalem adhuc odorem spirantem Herbarius quidam mihi comes curiosius & sæpius olfecisset, velut exanimatus corruerit, vnde & ab eo pisces interfici posse, animo concepio vt arbitror. Alpinas gentes vallis Putæ sagittarum ferrum huius plantæ succo tingere copertum est ad feram venatione, ineuitabili letho pereuntibus, quas sic vulnerauerint, vt vel gutta sanguinis e plaga fluat. Acicula huius succo tincto columbum leuiter punctum nos paulo post mori vidimus, cum tam exitiosæ facultatis periculum faceremus. Lineum Plin. cap. lib. quo sagittas in venatu Galli tingunt, & ideò venenum ceruarium vocant, quidam esse arbitrantur. Hactenus de Aconito Pardalianche. Nam Lycoctonum seu Cynoctonum ostendendum, alterum Aconiti summum genus, cuius differẽtias plures, quam recensuerit Dioscorides, hodie norũt Herbarij: tametsi ambiguæ mediæ ve naturæ inter Ranuculos, Elleboros & Napellos quædã earum esse videantur, vt rectè scripsit Pena. Horum Aconitorũ quædam luteum florem, alia cæruleum, aut purpurascẽtem proferunt. Matthiolus aliquot Aconiti Lycoctoni species proposuit sine vllis descriptionibus, quod appictæ imagines eas ad viuum repręsentent. De floribus tantum dicit, eos in quarto & nono aureos esse, in reliquis purpureos. Dodonæus in Hi-

ACONITVM Lycoctonum II. Matthioli.

ACONITVM Lycoctonum III. Matthioli.

storia

ACONITVM IIII. Lycoctonum, Matthioli.

ACONITVM V. Matthioli.

ſtoria ſtirpium Elleborum adulterinũ nigrum ſiluestrem Fuchſij pro L[illegible]
no primo poſuit. In Hiſtoria purgant.aliud Lycoctonum maius luteu[illegible]
folia ſunt ampla, vt ipſe deſcripſit, in complures partes conſecta, Platan[illegible]
ſimilitudine, ſed profundioribus diuiſuris, haud μακρότερα (vt perperam Dio[illegible]

ACONITVM VI. Matth.

ACONITVM VII. Matth.

n i3

ACONITVM VIII.
Matthioli.

ACONITVM IX.
Matthioli.

ACONITVM Lycoctonum luteum maius, Dodonæi.

ACONITVM Lycoctonum Dod.ex Cod.Cæsareo.

[illegible]lis exemplaria leg[illegible]nt [illegible]d [illegible] [illegible]ta,id eſt,minora, reſplendentia,ac non raró nigriora,ſuperiore v[illegible]licet p[illegible] [illegible]teriore magis albicāte:caulis bipedalis & quandoque altior,rotu[illegible]us,læ[illegible]s,ad latus nonnihil inclinans, & nequaqua[illegible]n in torum rectè aſſurgens,in ra[illegible]n[illegible]s diffuſus: flores ordine ſuprà inuicem digerunt[illegible]r,colore pallentes

pallentes ſubluteo : ſemen in corniculis nigricat : radices ſæpius nig[illegible] ris craſſis & flexuoſis implicatæ. In montoſis & opacis ſaltibus, [illegible] ribus viret. In hortis Galliæ & Belgij colitur. Trium illorum, quorum quædam Dioſcoridis exemplaria meminerunt, poſtremum eſſe cenſet Dodonæus, Ponticum dictum. Eſt Matthiolo Aconitum Lycoctonum primum. Arabes Strágulatorem ad[illegible]b, id eſt, lupi appellant, Officinæ quædam N[illegible]pellum luteum, nonnulli Lupariã, Ger[illegible] *Vuolfuurtz*, Hiſpani *Terua matta lobo*, [illegible] *Tue loup*. Pro deteriore cæteris veneno h[illegible]bet[illegible] a ve[illegible]ribus, qui eo lupos interficiu[illegible]r, no[illegible] qu[illegible] nõ faciant alia Aconita, ſed q[illegible] h[illegible]c [illegible] & certius. Quin nonnull[illegible] in locis, inquit Pena, adulti flores vel fol[illegible] fauces tum [illegible]co excitato adurunt, & vertiginem cient. A[illegible]nitum L[illegible]coctonum aliud depinxit Do[illegible]us paruum ſiue minus co[illegible]nominatu, d[illegible] his ferè verbis. Humilis eſt herba, [illegible] rer foliorum pediculos cauliculos [illegible] bens : ſunt autem hi breues, vix p[illegible] tenues, folium vero in ſing[illegible]s vn[illegible] cumſcriptione quidem rot[illegible]d[illegible], ſed [illegible] Napelli multifidum, & profundis in[illegible] diatim diſſectum, quibus medius in[illegible]det [illegible]lus luteus, forma Ranũculi, quem tamẽ n[illegible] pirulum, ſed ſiliquæ ponè ſequãtur, paruæ, [illegible] aut quatuor, ſurſum arrectæ, veluti Lyc[illegible]

ACONITVM Lycoctonum luteum minus, Dodon.

ACONITVM aliud, Dalechampij.

LYCOCTONVM cæruleum flore Delphinij, Dodon.

Radicula ſubeſt craſſa, tuberoſa, primæ Anemones æmula, quaſi geniculis aliquot articulata, guſtus admodùm acris, ex qua foliorum pediculi exeunt. In Belgij hortis floret, inquit, nó raró ipſo Ianuario, cùm clementior Hyems fuerit: vnde Aconitum hyemale ſiue hybernum illic dici cœpit. Aconiti autem ſpeciem eſſe & forma foliorum ſiliquarúmque, & pernitioſa herbæ facultas oſtendunt. Matthiolus etiam Aconitum Lycoctonum ſecundum fecit. Vt Lycoctoni lutei, ita cærulei aut purpuraſcentis aliquot ſunt ſpecies. Prima Dodonæo eſt quæ proceris caulibus aſſurgit, inſtar Napelli: folia habẽs variè ſimiliter & creberrimis inciſuris diuiſa: flores ſecundum caules ſuperius veluti in longam ſpicam compoſitos, è puniceo ac obſcuriore colore purpuram æmulantes, forma ferè Floris regij (quem Delphiniũ multi eſſe arbitrantur) in poſterius videlicet corniculum deſinentes: ſiliquas & ſemen vt in maiori Lycoctono luteo: radices oblongas, craſſas tres aut quatuor, paucis adhærentibus fibris. Altera tota externa facie Napellum refert, caulibus videlicet diſſectis, fiſſis & nigricantibus foliis, flore cæruleo, hiante, ex totidem partibus eodem ordine compoſito, ſiliquis etiam ac ſemine omnino ſimilibus: ſed radix eſt diuerſa, coni ſcilicet effigie, bulboſa, ex cuius media baſi cirri multi & fibræ tortiles exoriuntur. Tertium genus cauliculos profert tenuiores, breuiores, dodrante altiores: folia diuiſura Ranunculi aut Lycoctoni lutei, minora tamen: floſculi cæruleo nitent colore, paulò minores quàm Napelli: ſiliquæ & ſemina eadẽ quæ aliis: radix fibroſa, nigricans, adnatis exiguis veluti bulbulis facilè propagatur. Hæc in montibus reperiuntur, vnde in Belgij hortos ſunt trãſlata. Primum ac tertium vna cum Napello ſæpenumerò aut non multò pòſt, ſed ſecundùm multo ſeriùs floret. Lycoctona eſſe ex ipſa facie perſpicuum eſt, ac nocendi non minoribus facultatibus prædita. Aliud Aconitum ex Dalechampio hic depictum eſt, quod candidum & ἄχυλον cognominari poteſt. In opacis excelſorum montium iugis prouenit, tenuibus & perquàm multis radicis fibris, nigricantibus: foliis multis, Geranio aut Aconito luteo ſimilibus, longo pediculo & villoſo ſubnixis: nullo caule, vnde ἄχυλον dictum: floribus principio rubore aſperſis, ſed cum ſeneſcunt albicantibus, duobus aut tribus ex ſummis foliis prodeuntibus, ſex foliolis conſtantibus, ſingulis ſuo pediculo ſingillatim inſidentibus. Semen

In hiſt. purgant.

LYCOCTONVM cæruleum paruum, Dodon.

ACONITVM candidum, ἄχυλον, Dalech.

ACONITI Lycoctoni genus aliud, Dalechampij.

videre non licuit. Id cum Dalec[illegible]ampi[illegible] nium album esse suspicaretur, Herbarij quibus naturæ & facultatis huius plantæ indagandæ negotium cōmiserat, venenatam esse, & ex Aconitorū genere asseruerunt. Dodon. in Histo. purg. Ranunculum albo flore vocat. I[illegible]em aliud ex eodē Aconiti Lycoctoni genus exhibemus, quod in montosis ac gelidis [illegible]luis nasci[illegible]r, lapido[illegible]q; cliuis sæpius ad Orientem versis, r[illegible]d ce[illegible] ram serpente, candida, carnosa, acri, c[illegible]ebr[illegible] culorum nodis scabra: caule [illegible]squipedali, [illegible] laceo, folii[illegible] Ebuli, valde serratis, amplio[illegible]bus[illegible] vno pediculo ferè septenis, flore Violæ, e puniceo candicante, semine paruo, in [illegible]liquis latiu-
Lib. 6. c. 7. Aconit. no xx. sculis. Cum Aconita omnia lethalia sint, qu[illegible] na la inuehant, & quæ sit omnium commun[illegible]e dendi ratio ex Dioscoride & ali[illegible] ve[illegible] ponamus. Aconitum [illegible]atim atque b[illegible] guam edulcat cum quadam ad[illegible] edulcatione vertigines, potiss[illegible]m c[illegible] gere conantur, inducit, & oculor[illegible]m [illegible] tes, pectorísque & hypochondriorum [illegible] tem, simúlque multi flatus redduntur. In his, vomitionibus venenum ed[illegible] oportet, & clystere aluū purgare. Vtemur in potu Origano, aut Ruta, aut Mar[illegible] bio, aut Absinthij decocto cum vino absinthite, vel Erucæ (re[illegible]us[illegible], [illegible] Paulus & Aetius legunt, quam ἀεϊζώου, id est, Semperuiui, vt vulgaria h[illegible]be[illegible] plaria) aut Abrotoni, aut Chamelææ aut Chamæpityos. Prodest eti[illegible] opobalsami drachma vna cum melle, aut castorij & piperis & rutæ p[illegible]r po[illegible] cum vino. Et coagulum hœdi, aut leporis, aut hinnuli cum aceto. Fe[illegible]q[illegible] recrementum, aut ipsum ferrum, aut aurum, aut argentum igne cande[illegible]s [illegible] restinctum, vt vinum hoc bibatur. Lixiuium item cum vino & gallina c[illegible]
Lib. 13. c. 39. aut cornuum bubulorum iura cum vino sumpta. Dicitur autem Chamæpit[illegible] uatim ipsis conuenire. His addit Aetius, eos qui hausere, post dulcedinem & adstrictionem, amaritudinē percipere, constrictionem maxillarum comitari, & o[illegible] stomachi morsus, caligare oculos, & subrubentes videri, perseueranteque mal[illegible] tremorem concussum tumorem[illegible]que totius corporis sequi. Sed eandem meden[illegible]
Cap. 13. rationem Aetius & Auicenna præscribunt. Petrus Aponensis libro de vene[illegible], iis qui Aconitum biberunt sphragidem Lemniam commendauit drach[illegible] duatum pondere ex calida potam, deinde vomitum excitari iubet, a vomi[illegible] riacam eodem pondere exhiberi, ex vino, in quo incocta fuerit Gentiana, [illegible]-
Lib. 6. sim. que Aconiti præcipuum esse antidotum Aristolochiam longam. Galen[illegible] Aconitum Pardalianches septicæ & deleteriæ facultatis esse: quare in cibo po[illegible] fugiendum, tamen ad putrefaciendum quædam extra os & sedem aptum [illegible] Herbæ autem radix ad hæc vtilis est. Aconitum Lycoctonum esse sim[illegible]lis facultatis, sed peculiariter lupos intersicere, sicut illud pardos.

NAPEL

NAPELLVS. CAP. II.

EST & Aconiti Lycoctoni species, qui à Barbaris & recentioribus Napellus a figura Napi in radice apparentis vocatur, a Germanis *Blonveluurtz*, & *Rappenblumen*, id est, flos rapaceus, à Belgis *Blauw-vuolz-vuortele*, à nonnullis *Muncks cappen*, id est, monachi cucullus siue cappa monachi, à Gallis *Chapperon* siue *Coqueluchon de moine*. Dicitur & Thora. Caulem mittit bicubitalem atque etiam tricubitalem, petiolósque graciles folia ferentes Ranunculi maiora, è virore nigriora, supina parte nõnihil albicantia, numerosioribus altioribúsque incisuris diuisa. Flores à medio caule ad summum vsque ordine prodeunt, colore cæruleo venusto, cuculli hiantis, aut galeæ patentis speciem omnibus suis partibus referentes: quinque enim constant particulis, quarum maior & superior cucullo, aut cassidi, capitis cauo operimento similis, duæ mediocres latera contegunt, reliquæ inferiores minores sunt, & angustæ, nonnullis ex iguis staminibus mediis, villosis, quibus extremis puncta lurida viridiave insunt: ex medio etiam duo paulum inflexi exoriuntur styli, non prius quàm eleuetur cucullus se exerentes, quos sequuntur siliquæ, in quibus semen nigrum, angulosum ac minutum, vt luteo Lycoctono: radix crassa, oblonga, Napi figura, foris nigricans, intus candidior. In Alpibus Ananiæ & Rhetiæ, rum alibi in montibus sponte prouenit. Apud Belgas quandoque in hortis reperitur. Maio aut Iunio interdum etiam serius altiosis locis floret, semen Augusto dat. Auicenna de Strãgulatore adib, & Strãgulatore leopardi, rum de Napello seorsum tractauit. De Napello verò hæc. Napellus venenum pernitiosum, est in summo caliditatis & siccitatis. Delet albaras linitum, & confectio eius dicta Alberzachali in potu sumpta delet albaras, & similiter confert lepræ. Est venenum destruens bibentem se, maior verò portio medietas drachmæ vnius, & secundum me, minus hoc interficit. Theriaca vero eius est mus Napelli, & ipse quidẽ est mus qui eo nutritur. Seman vero (id est, coturnices) ex eo cibantur, & non moriuntur, & ex omnibus confectionibus Diamoschum magis ei resistit. Et alio in loco. Napellus est de deterioribus. Et accidit potanti ipsum, vt apostementur labia & lingua, & egrediantur oculi eius, & frequens fit super ipsum vertigo, & syncope: & non exercere, seu non mouere potest crura, & est oppidò malum. Et qui euadunt ex eo rarò euadunt quin cadant in hecticam, aut phthisim, & quandoque facit epilepsiam odor eius. Et eius succo imbibuntur sagittæ, & interficiunt quem vulnerant statim. Cura. Oportet vt festinetur ad faciendum vomere bibentem ipsum cum decoctione seminis Napi & Rapæ, & detur in potu vinum, & butyrum coctum vaccinum, dando potum supra potum, & similiter decoctio corticum glandium cum vino. Deinde cura eius principalis est Bezahar, & medicamẽ de musco, & Algeduar (id est, Zedoaria) & Duha seu bis mus buha, (id est, herba nascens cum Napello, & Napellus Moysi, animal quod moratur in radice Napelli sicut mus, veluti ipsemet interpretatur) & theriaca magna quandoque

Nomina. *Forma.* *Locus.* *Tempus.* Li. 2. [illegible] *Vires & Temper.* Li. 4. fen 6. tract. 1. c. 1. Lib. 1. c. 500

NAPELLVS, Dodon.

con[illegible] in eo vsque ad terminum. Et de melioribus [illegible] rebus est vt in [illegible]
n[illegible] fi[illegible]catione albezahard, aut quantitas drachmæ vnius de [illegible]
muschi cum [illegible] vna muschi. Et existimant quidam quòd radices [illegible]
sunt Bezahar Napelli. Et omnia albezahard sunt bona ei, & propter illud quod
simulatur albumini & habet fila sicut fila lithargyrij. Et animal nominatum mus
Napelli, est contrarium Napello, & destruitur eius operatio cum comeditur ex
ipso. Hæc Auicenna. Cuius Napellum esse plantam eam quam descripsimus
Herbariis persuaserunt sæua & atrocia illa symptomata, in quæ inciderunt qui
sumpserunt. Tota quidem perniciosa est admodum, sed radix perniciosior, adeo
In cap.75 lib.4. vt manu aliquandiu retenta, inquit Matthiolus, quousque concalescat, [illegible] nentem
perimat. Quin etiam pastores necatos asserit, qui assandis auiculis Napelli caule
pro veru temere vsi essent. Immanis illius in necandis hominibus [illegible]
exempla aliquot idem refert. Eandem euidenti sed perquam miserabili ex[illegible]
In Histor. purgant. mento Antuerpiæ olim compertam fuisse Dodonæus auctor est. Cum enim [illegible]
imperitis [illegible] inter acetaria illatæ essent radices, quicunque eas ederunt, [illegible]
sæuissimis correpti symptomatis breui interiere. Inter remedia & anti[illegible]
bus tam lethali veneno statim succurrendum, Auicenna murem Nape[illegible]
nutritum re[illegible] qui naturæ huius maleficæ tota substantia aduersetur, & [illegible]
tem ab omni liberet periculo. Matthiolus murem Napelli radicibus vi[illegible]
Li.2.c.[illegible] Lib.de venenis. à se sæpius inuentum affirmat, qui Napellus Mnysi dicitur ab Auicenna. P[illegible]
Aponensis etiam Napelli bezoar esse scribit murem nascẽtem in radice [illegible]
qui exsiccandus est, & dandus in potu drachmarum duarum pondere. Sed [illegible]
tonius Guainerius Papiensis, sua ætate celebris Medicus, in tractatu de ven[illegible]
hunc non murem esse sed muscas existimat. Refert etiam quendam philos[illegible]
ac veritatis studiosum sollicitè admodùm & diligenter murem huiusmodi q[illegible]
siuisse, nec pe vn quam vel murẽ, vel arrosam etiam Napelli radicem ab eo [illegible]
tam, sed muscas abunde multas folia depascentes inuentas, quia philosoph[illegible]
muris loco accipiens antidotum ex eis confecit, quam & aduersus alia, sed c[illegible]
Napelli venena vtilissimam ac efficacissimam comperit. Accipit hæc terræ L[illegible]
niæ, baccarum lauri, antidoti Mithridatis singulorum vncias duas, muscas Na[illegible]
li vigintiquatuor, mellis & olei quantum satis est. In eadem planè sententia [illegible]
Pena & Lobellius, scribentes accliues montium saltus Rheticarum Alpium N[illegible]
pello abundare. Iunio & Iulio mensibus, cum omni illic arroso gramine pa[illegible]
pecus omne, nec ab vllo animali attingitur præterquam à muscis quæ gr[illegible]
aduolant, & illi insident, & floribus forte innascuntur: sunt enim se[illegible] conc[illegible]
res, maiores quam communes, a[illegible] capitulisque ex lurido viridique vel cæ[illegible]
rente quasi cantharides, vel cincedulæ. Hasce aiunt se attentius obseruass[illegible]
dem continenter flores rostello delibantes, cæterùm murem Napelli frustra [illegible]
& multis aultis plantis quæsiuisse, & an vidissent opiliones percunctatos, v[illegible]
sibi visum negasse. Quare tum suspicatos Arabas ex μυῖα μῦν fecisse, id est, ex mu-
sca murem: μυῖα enim musca est, μῦς mus: nullum enim antidotum ex mur[illegible] pa-
rant, ex muscis verò præstantissimum aduersus funestum Tatantæ morsum, &
epidemicos morbos. Cuiusmodi hoc. Accipe muscas quæ pastum acceperun[illegible] d[illegible]
Napello viginti, Aristolochiæ, Boli Armeni ana drachmam vnam. Nec [illegible] vlla
planta huic congenere muscæ hæ cæruleæ insident aut victitant. Qu[illegible] ce[illegible]r
est coniectura istum Napellum esse Arabum, & vnum esse ex Dioscoridis Aco-
nitis. Et verisimile est non murem esse qui Napello victitet, sed muscas quæ lin-
ctu eius viuant: nam Aconitum, cuius Napellus est species, mures interimit, atq;
inde μυοκτόνον & μυοφόνον, id est, muricida dicitur. Plantam aliam hic depicta[illegible]
Napellum vocant Herbarij ob venenatam facultatem, & Napellum leuca[illegible]the-
mum seu

NAPELLVS racemosus, Dodonæi.

mum seu racemosum cognominant. Nascitur in saxosis, gelidis, & niuosis mõtibus cum Aconitis inter lapides & saxa: radice longa, lata, innumeris fibris nigris capillata, quę in plerisque id genus plantis sic complicatur, vt retia temere congesta quis iudicet. Sub his fibris veluti sub fornice inter lapides, ex quibus radix prosilit, cameratum spatium est, in quo mures occultati sæpius deprehẽduntur. Caules multos emittit, sesquipedales, glabros, Filicis modo, nodosos, prope radicẽ nudos: folia Angelicæ similia, gustus amarissimi & abominandi, odoris tetri: florẽ in caulium vertice albũ: fructum Hederæ corymbis similem, qui nouem aut decem acinis cõstat mollibus, nigris. Narrant montium, in quibus hæc planta frequens est, incolæ, ea sumpta lupos & homines necari præsentissimo exitio. Quidam venenatam esse negant, & Actæã Plinij esse volũt. Actæa, inquit, graui foliorum odore, caulibus asperis, geniculatis, semine nigro vt Hederæ, baccis mollibus, nascitur in opacis & asperis, aquosisq́. Datur acetabulo pleno interioribus fœminarum morbis. Sed caules asperos Actææ tribuit Plinius, quos in hac nostra læues esse diximus. Quidam Plinij codices habẽt caulibus Anisi, falsò. Cornarius legit caulibus angulosis, & Actæam Ebulum appellatam à Plinio videri ait, & apud Paulum Æginetam ἀκτέας radicem Sambuci radicẽ interpretatur. Dodonæus Christophorianæ nomine describit, & Aconitis adnumerat, propter periculosam & Aconito similem quam habere creditur facultatem: fertur enim exitialis ac non minùs noxia quàm Aconitum. Lib.27.c.7. Lib.3.c.48. In H. loc. purgant.

ANTHORA. *CAP. XII.*

Q VONIAM pessimè consultum humano generi foret, si de venenis ageretur sine remediorum declaratione, huic de venenatis plantis libro postremam addemus plantam, quæ cùm aduersus venena omnia, tum maximè aduersus Napellum plurimùm valet. Ea est Anthora vulgò dicta, quasi Antithora, seu potiùs Antiphthora, quòd Thoræ aduersetur, & eius sit alexipharmacum. Ea, vt ferunt Herbarij, cum Napello vel prope Napellum crescit in Rhetiæ & Sabaudiæ alpibus, atque etiam alibi. Taurini Ligures atq; Lemani lacus incolæ aduersus exitiale Thoræ venenũ diuinitus comparatam esse putant, qui radicum huius copiam Venetias deferendam curant. Caulem profert sesquipalmarem, interdum cubitalem, rotundum, firmum, in quo tenuia ac multifida profundísque incisuris fissa disparibus interuallis oriuntur folia, in latus sese diffundentia: flores Napelli æmulos, sed luteos pallentes & minores: siliquas & semen similia. Radices subsunt geminæ, solidæ, oblongæ, oliuis pares, sæpe maiores, cortice subnigricante, carne intus alba, cùm siccatę fuerint fractu contumaces, friabiles tamen. Sribit Auicenna Napellum Moysi buha herbam esse nascentem cum Napello, eique propinquam ita ipsum debilitare, vt non crescat, neque fructificet, nullum esse hac melius Napelli alexipharmacum, ad omnia *Nomina* *Forma.* Li.2.c.505.

NAPELLVS prior, Matthioli.

ANTHORA, siue Antithora, Matth. Napellus Mosis.

prodesse ad quæ Napellus, ad albaras & ad lepram, & theriacam esse vipe[illegible] & [illegible]nenatorum animalium. Alio in loco tradit Zedoariam illam meliorem ess[illegible] quæ cum Napello crescit, atque eius vicinia illius vires retundi. Ex quibus collig[illegible]cet Anthoram esse Napellum Moysi Auicennæ, & eiusdem Zedoaria. Diue[illegible] tamen Zedoariam habent Officinæ, de qua dicemus in Peregrinis. Amaris[illegible] est Anthoræ radix, & non solùm Napello & cæteris omnibus venenis aduersatur, sed etiam ad purgationes vtilis est: serosos enim & muccosos humores per inferiorem ventrem educit, lumbricos & ventris tineas pellit. Pena & Lobellio auctoribus. Hugo Solerius scribit hanc radicem ad fabæ magnitudinem in iusculo aut vino derasam propinari ad largas durorum corporum per superna & inferna purgationes. Antonius Guainerius in tractatu de peste refert Anthoram magnæ esse aduersus pestem efficaciæ. Et quod ad experientiam, inquit, vidi consi[illegible]is cum Dictamno virtutis Anthoræ radicem esse. Et est herba quæ iuxta Thoram illam scilicet herbam nascitur, ex qua venenum conficitur, cum quo in Alpibus Salutianorum & Pinarolij capras siluestres venantur. Et hæc radix Anthoræ assimilatur nucleis oliuarum, & est bezoar illius Thoræ, quæ est adeò venenosa, vt omnia animalia sua interficiat venenositate. Hæc ille. In collibus prope Diam Allobrogum ea fre[illegible]uentissima nascitur. Indigenæ vocant *L'herbe du maclou.* id est, herbam colicis doloribus vtilem. Radicum geminarum altera quotannis, vt in Cynosorchi, flaccescit: altera fit vegetior. Credit in eo tractu Herbariorum vulgus, marcescentem radicem coli cruciatus excitare, grandiorem & augescentem sanare.

HISTORIAE OMNIVM PLANTARVM LIBER DECIMVS-OCTAVVS,

In quo describuntur & ad viuum depinguntur Plantæ Peregrinæ.

GVAYACVM. CAP. I.

VLTAE sunt stirpes quæ in remotißimis terrarum oris exoriuntur, tam excellentibus dotibus præditæ, vt iis in tanta nostrarum copia carere nec poßimus, nec velimus. Raritas pretium & admirationẽ auxit, & discendi cupidos veteres Græcos, Latinos, Arabas ad earum notitiam comparandam ita stimulauit, vt maria traiicere, in barbaras regiones proficisci, edita cõscendere, per saltus & auia vagari, omnia denique perlustrare, nullíq; labori parcere voluerint. Quare multi quidem multa & præclara de iis literis consignarunt, sed non omnes omnia quæ viderint, sed auditione duntaxat acceperint: ob id incerta quædam nonnulla fabulosa tradiderunt. Nunc verò cùm regiones multæ illis prorsus ignotæ, & velut alter orbis detectus sit, iisdem discendi stimulis cõncitati seduli & industrii viri, multò plura quàm veteres obseruarunt, multóque veriora & certiora de aliis quæ ab illis tradita fuerant, literarum monumẽtis mãdarunt. Ex quibus ea prompsimus quæ studioso lectori satisfacere poßunt. Sed multas peregrinas plãtas, quæq; ex iis manãt, aliis libris exposuimus, vt in Silua Siliquam catharticam, Ficum Nigritarum, Populum Peruanam, Ahouai, Hairi, & plures alias: in Catharticis Aloën, Rhabarbarum, ordine & quadam cum aliis similitudine id postulante. Nunc de peregrinis arboribus, fruticibus, herbis agemus, quarum fructus, cortices, ligna, radices, semina, succi, resinæ, gummi magno ac quotidiano nobis vsui sunt. Exordiemur autẽ à Guayaco omnibus notißimo. Indi *Guayacan* vocant, nos Guayacum, siue Gaiacum, alij Lignum Indicum. *Nomina.* Hoc alij Ebenum esse dicunt, aut Buxi speciem, alij aliis nominibus appellãt. Sed nouum est arboris genus nec in his regionibus aut vllis aliis toto orbe veteribus cognito visum, sed in eo so ùm qui nuper inuẽtus est, quẽ sic descripsit Nicolaus Monard. Magna est arbor, Ilicis magnitudine, ramosa, matrice magna, nigricante, *Forma.* materie quàm Ebenus duriore, cortice crasso, gummoso siue pingui, & cùm siccũ est lignum faci è decidente: foliis exiguis & duris: flore luteo, cui succedit fructus rotundus, solidus, quo semina continentur veluti in mespilo. Frequens nascitur in *Locus.* insula S. Dominici. Aliud eius genus in insula D. Ioannis de portu diuite posteà

repertum est, superiori ferè simile, sed minus omnino, & ferè sine matrice, odoratius & amarius superiore, quo vti desiere vt istud vsurparent, ob admirabiles virtutes Lignum sanctum appellatum: experientia enim docuit altero præstantius esse. Quanquam vtriusque facultates in curanda lue venerea maximè sint efficaces: quare ad eam curandam siue coniunctim, siue separatim vtriusque propinatur decoctum. Secundum istud genus videtur esse, quod Pena Palmam aut Palum sanctum Indiæ occiduæ vocat, quam speciem à Guayaco diuersam facit, etsi similis esse dicatur, nempe non vasta vt Fraxinus, sed minor, & concolore cortice: foliis Plantaginis, sed crassioribus, minoribus, pinguioribus, breuioribus: fructu iuglandis magnitudine, aluo subducendæ idoneo. Idem Pena Palmæ sanctæ [illegible]is arboris à naucleris Angliæ, qui ex India redi[illegible]ant, surculos se habuisse scripsit, quos dep[illegible] & descripsit his ferè verbis. Rami sunt grand[illegible] arboris, tecti, cortice arbor[illegible] Iudæ, folio C[illegible] carnoso, nudo, quam Lauri latio[illegible], breu[illegible], neruoso, in quorum summitate h[illegible]nt f[illegible]li pallidi, coriacei, circinatæ rotũd[illegible]at[illegible], a[illegible]dùm compressi, aureo nummo Gal[illegible]ic[illegible] f[illegible]res: in quorum medio insunt semina l[illegible] gie & colore, compressiora, gustu amar[illegible]e. Hæc ex Pena. Quomodo autem & q[illegible] Guayaci vsus primùm innotuerit, ita narr[illegible] Hispanus quidam magnis doloribus H[illegible]a ci morbi, quem ab Inda muliere contraxerat torquebatur, cuius seruus in ea prouincia medicinam faciens decoctum Guayaci pro[illegible]in uit, quo non solùm à magnis doloribus [illegible]u liberauit, sed etiam pristinæ sanitati re[illegible] cuius exemplo multi alij Hispani eodem [illegible] bo infecti curati sunt. Eius morbi curati[illegible] spali statim euulgata fuit ab iis qui ex ea [illegible] redierant: hinc per totam Hispaniam, inde [illegible] vniuersum orbem, quem hæc lues paulatim occupauit. Atque hoc sanè medicamento nullum aliud aduersus eum morbum præstantius, sic volente Deo, vt vnde manarat morbus, inde remediũ peteretur. Nam primùm ex India occidentali hoc malum duxit originem, præcipuè vero ex insula D. Dominici, quæ prima fuit noui orbis ab Hispanis occupata, vbi morbus [illegible]tam familiaris est, quàm nobis papulæ, neque eius contagium magnopere q[illegible]quam reformidat. Hoc autem modo propagatus fuit. Anno à Christo nato 1493 eo bello, quod Neapoli gestum est à Carolo Gallorum rege, Christophorus Columbus ex prima illa profectione, quam noui orbis conquirendi caussa susceperat, cùm rediisset, & inuentis S. Dominici aliisq; insulis inde Neapolin (ibi tum Rex Catholicus erat, pacemq; cum Gallorum rege fecerat) viros ac mulieres secum duxisset, commeantibus vltro citroq; exercitibus, Hispani primùm cùm Indis mulieribus hac scabie correptis, & Indi cum Hispanis consuetudinem habuerunt: deinde ad Italos & Germanos, postremò etiam ad Gallos serpsit hoc malum, ac inde per vniuersum orbem. Ad huius perfectam curationem nullum aliud præstantius remedium, quàm Guayaci decoctum pro morbi magnitudine, ægri viribus, & totius corporis temperatura à medico præscriptum: est enim eius [illegible] antidotum, neque eum curat manifestis suis qualitatibus. Nam gustus ex Ga[illegible]

PALMAE sanctæ similis arbor.

Vires & Temper.

doct[illegible]a

doctrina in lib.de Simpl.medicament.facultatibus tradita, siccæ admodùm & calidæ substantiæ esse demonstrat, quòd amarum sit eius decoctum & acre, vt calidum ad tertium vsque gradum esse censeatur, & habere partes ετερογενεῖς, nempe subtiles, in quibus acrimonia, & terrestres adustas in quibus amaritudo consistit: quare tantam sustinet decoctionẽ, adeò vt si decies decoxeris, paulo minus amarum, acre & spissum fuerit hoc decoctum quàm primum, vixq; virtus extrahi possit. Cùm igitur iis qualitatibus prædicum sit, non solùm iis non curaret hunc morbum, qui ex calida & sicca oritur hepatis intemperie, imò potiùs exacerbaret. Ex quibus liquet occulta qualitate, & forma specifica, vt aiunt, id agere, quemadmodùm & multa alia medicamenta. Conuenit etiam huius ligni decoctum incipienti hydropi, asthmaticis, epilepticis, morbis vesicæ & renum, articulorum doloribus, omnibus morbis qui ab humoribus frigidis & flatibus proueniunt, & diuturnis, quibus nihil profuerint cætera medicamenta quæ in vsu sunt quotidiano, præsertim si morbi illi luem veneream subsequantur. Dentes etiam confirmat & dealbat, si sæpius eius decocto colluantur. Qua verò ratione præparandum sit ligni huius præstantissimi decoctum, quis eius vsus, quæ eo vtentibus victus ratio seruanda, non est quod hic explicemus, cùm hæc omnia lippis & tonsoribus iam sint notissima.

EBENVS. CAP. II.

ΒΕΝΟΣ, Græcis, Ebenus Latinis, Arabibus *Abanus*, & *Abenus*, Italis *Ebeno*, Gallis *Ebene*. Ebenus optima, inquit Dioscorides, habetur Æthiopica & nigra, nullos habens venarum discursus, factitio cornu læuore similis, cùm frangitur densa, mordens gustu & subadstringẽs. Suffitur iucundo odore super carbones sine fumo. Recens igni admota ob pinguitudinem accenditur, & trita ad cotem rufescit. Altera est Indica lineas albas habens & fuluas, item frequentes maculas: cæterùm prior bonitate antecellit. Theophrastus in India tantùm prouenire Ebenũ scribit his verbis. Ebenus quoq; Indiæ peculiaris est, cuius duo sunt genera, vnum laudata materie pulchrumq;, alterum ignobile. Quod præstantius, rarum, alterum copiosum. Coloris gratiam non recondita acquirit, sed statim sua natura habet: frutícosa est arbor Cytisi modo. Idem cecinit Maro. *Nomina* *Lib.1.cap.11.* *Forma.* *Lib.4.hist. cap.5.* *Li.2.Geor.*

-sola India nigrum

Fert Ebenum, solis est thurea virga Sabæis.

Hos secutus Plinius, Vnam. inquit, è peculiaribus Indiæ Virgilius celebrauit Ebenum, nusquam alibi nasci professus. Herodotus eam Æthiopiæ intelligi maluit, in tributi vicem Regibus Persidis è materie eius centenas phalangas tertio quoque anno pensitasse Æthiopas cum auro & ebore, prodendo. Et mox, Æthiopiæ forma nuper allata Neroni principi, raram arborem Ebenum Meroën vsque à Syene fine impetij per nongenta XVI. M. passuum, nullamq; aliam nisi palmarum generibus esse docuit. Accendi eam Fabianus negat: vritur autem odore iucundo. Duo genera eius, rarum id quod melius, arboreum, trunco enodi, materie nigri splendoris, ac vel sine arte protinus iucundi: alterum fruticosum Cytisi modo, & tota India dispersum. Theuetus scribit Indiam ferre & alere tantopere laudatam Ebenum, sed præcipuè in insula quam Palmobotre vocant præstantissimam & nigrã colligi. Cæterùm an Ebenus quæ ad nos adfertur legitima sit, meritò dubitari potest, quòd suffitu nullum iucundum odorem emittat. At hic tempore & longo per maria itinere euanescere & perire potest. Eum Officinæ pro Xyloaloe habent. Nec obstat, inquit Pena, quin Officinarum Ebenus species sit Guayaci. Nam prædurae assulæ, quæ in Officinis visuntur, & aquis mersæ sidunt, tum pinguedo *Li.12.ca.4.* *To.2.lib.14. cap.11.*

guedo,quæ exudat igni perinde atque è Guayaco,tum aspectus ipse, tum vires & sapor id testari videntur. Præterea odor ei inest Guayaci, & vires ad eadem quæ Guayacum commendantur. Quod si quis obiiciat solam Indiam nigrum ferre Ebenum ex Poëta,respondet Ebeno idem euenire posse quòd Guayaco , quod nõ modo in Taprobanæ finitimis ad Orientem & Austrum,sed etiam in India occi-

Vires. dua longißimè dißita siluestris proueniat. Ebeni facultates has esse scribit Dios-

Lib.1.c.111. corides. Caliginem oculorum detergetad veteres destillationes pustulasq; mirum in modum pollet.Si quispiam facta ex eo coticula collyriis vtatur , melius proficiet. Ad oculorum medicamenta efficax est,si scobes ramenta ve in vino Chio die noctuq; macerata in collyria digerantur. Nonnulli pertrita ipsa excoquant. Alij pro vino aqua vtuntur.Vritur in fictili nouo,donec in carbones redigatur.Laua-

Li.24.c.11. tur plũbi vsti modo,& ita siccis scabrisq; lippitudinibus cõducit Plinius aliter de eadem re differit. Non omittetur Ebenus propter miraculum. Scobem eius oculis vnicè mede i dicunt: lignoque ad cotem trito cum passo caligi[illegible] (Dioscorides dixit lignum vice cotis ad terenda collyria paratum [illegible] aqua verò radice, albugines oculorum:item tussim pari modo Dracũcu[illegible] adiecto cum melle. Ebenum Medici & inter erodentia assumunt.Quæ post[illegible],

Li.6.simpl. Ex aqua vero,&c,Dioscorides non habet,Galenus etiam prætermisit.Ebenus [illegible] quit,ex iis lignis est quæ trita cum aqua in succum soluuntur , vt lapidum [illegible] nulli. Vis ei inest calfaciendi,extergendi,& tenuium partium. Quamobrem [illegible] pupillas offuscant extergere creditur.Miscetur aliis remediis ocularibus,q[illegible] vlcera vetera,fluxiones,& pustulas accommoda sunt.

THVS. CAP. III.

Nomina RAECIS λίβανος & λιβανωτὸς,Latinis Thus, Auicennæ Conder S[illegible]

L.2..c.532. pioni Rondet corruptè,Italis *Incenso* , Germanis *Weyrauch* , H[illegible]

Lib.simpl. ca.175. *Encienso*,Gallis *Encens*.Thus,vt refert Dioscorides,in ea Arabia [illegible]

Lib.1.c.70. rur quæ Thurifera cognominatur. Primatum tenet in eo genere [illegible]

Locus. quit,masculum Stagonias appellatum,natura rotundum,cùm frangitur in[illegible]

Electio. gue,in suffitu statim ardens.Indicum verò suffuluum est, & colore li[illegible] rotundum industria factitant,nam in quadrangulares formas dissectum [illegible] versant , donec rotunditatem contrahat. Verùm huiusmodi Thus tempore [illegible] uescit,quod Atomum,aut Syagrum appellant. Secundum locum habet Ara[illegible] & in Smilo nascens,quod aliqui Copiscum vocant,minus multo & fuluius. [illegible] genus cui Amonitæ cognomen est, alioqui candidum , quod dum molitur, m[illegible] stiches more digitis cedit. Adulteratur in itinere Pini resina & gummi:quod [illegible] le deprehendi potest,quod suffitum gummi flammam non eiaculatur,& resin[illegible] fumum euanescit,Thus verò statim ardet:idem maleficium odor prodit. H[illegible]

Lib.9. hist. cap 4. Thure Dioscorides,cuius historiam fusiùs ex Theophrasto & Plinio des[illegible] non iniucundum fuerit. Gignitur Thus præter Arabiam nullis,ac ne Arabiæ [illegible]

L.12.ca.14. dem vniuersæ,sed priuatim in medio ferè regionis,circa Aramitas pagum Sabæorum.Spectat is locus Orientem æstiuum vndique rupibus inuius,& à dextera [illegible] ris scopulis inaccessus. Siluarum Thus profetentium longitudo est centum m[illegible] passuum, latitudo dimidium eius : quas & Minæi attingunt pagum alium incolentes,per quos Thus euehitur vno tramite angusto,à quibus etiam Thus Minæu dictum est:etenim hi primi commercium Thuris fecere,maximéque id exercent. Cæteris Arabibus videre Thuris arbores interdictum est,[illegible] exceptis,ac ne Minæi quidem omnes has arbores videre possunt: [illegible] enim in Thus & legendi potestas trecentum tantum familiarum esse dicunt,quæ id sibi per successionem vendicant, quæq; ob id sacræ vocantur, quia cùm incidũt has arbores, aut [illegible] nec

fœ[illegible],

fœminatum, nec funerum congressu pollutum, atque ita religione [illegible] gentur. Quidam promiscuum ius iis populis esse tradunt in [illegible] per vices annorum diuidi. Cæterum quaquam prisci Romani in Arabia [illegible] tamen arboris Thuris facies a nullo quod sciam, inquit Plinius, L[illegible] tradita est. Græci quoque variant. Alij enim, vt scribit Theophrastus, [illegible] duntaxat, & herbidi coloris prodidere. Alij Lentisco similem, [illegible] tradidit contorti esse caudicis, ramis Aceris maxime Pontici, [illegible] modo emittere, talésque in Carmania apparere, & in Ægypto satas [illegible] mæorum regnantium. Cortice esse Lauri constat: quidam & folium sim[illegible] Talis certe fuit arbor Sardibus, nam & Asiæ Reges serendi caussa habuere. [illegible] mea ætate Legati, inquit Plinius, ex Arabia venere, omnia incertiora fecerunt, quod iure miremur, virgis etiam Thuris ad nos commeantibus: quibus credi potest matrem quoque [illegible] etere [illegible] enodi [illegible] e trunco. Meti semel anno solebat [illegible] nore occasione vendendi. Deinde [illegible] alteram vindemiam [illegible]. Prior atq; naturalis vindemia, circa canis ortum flagrantissimo æstu, incidentibus qua maxime videbatur esse prægnans, tenuissimúsque tendi cortex. L[illegible] hic plaga, no adimitur. Inde prosilit spuma pinguis. Hæc concreta densatur vbi loci natura poscit tegete palmea excipiente, aliubi terra circumpauita. Purius illo modo, sed hoc ponderosius. Quod in arbore hæsit, ferro depectitur, [illegible] corticosum. Autumno legitur ex æstiuo partu. Hoc purissimum, candidum. Secunda vindemia est Vere, ad eam Hyeme corticibus incisis. Rufum hoc exit, nec comparandum priori. Creditur & nouellæ arboris candidius, sed veteris odoratius. Q[illegible] me-lius gigni putant. Iuba in insulis negat nasci. Hæc de Thure veteres literis mandarunt quæ omnia recentioribus non probantur. Primùm Garcias per vniuersam Indiam Thus minime prouenire certissimum esse ait, & quicquid Thuris hic cōsumitur, & hinc in Lusitaniam defertur, ex Arabia aduehi affirmat. Quare miratur Dioscoridem & eum secutum Auicennam scripsisse Thus in India nasci. De Arabibus tamen minus mirum, qui nigricantem colorem Thuris Indici ex Dioscoride, Indum ea ratione vocare possunt, qua Myrobolanum nigrum, Indum. *Nomina* Cæterum Thus Arabibus dici *Louan*, idem Garcias auctor est, nomine ex Græco deducto, eoque solo nomine ab omnibus vocari, à paucissimis *Conder*. Arborem etiam quæ Thus producit *Louan* ab iisdem appellari, eiúsque duo esse genera. Vnā *Genera.* montanam, alteram in planis nascentem. Montana montibus confragosis prouenit, optimumque & laudatissimum Thus profert. In planis nascens Thus profert nigrum & improbum, quo cum aliis resinis permixto naues picant, vti nos pice. Eæ arbores sunt Regis, nec cuiquam Thus colligere licet nisi Regis permissu. Confluunt eo negociatores ex Aden, Xael, & aliis Arabiæ locis, & cum Rege de Thuris quantitate quam auecturi sunt, & de pretio conueniunt, modò laudatum sit ac legitimum, quod nos masculum appellamus, ipsi *Melato*. Arbor Thuris hu- *Forma.* milis est, & folia habet Lentisco similia, peculiarísque est Arabiæ. Aiunt tamen Hispani in nouo orbe etiam Thus inueniri. Sed fides penes eos esto. Cum autem optimi Thuris satis vile sit pretium, impiobi verò, quod interdum cum optimo miscetur, & cui nonnunquam corticum fragmenta inhærent, multò vilius, id minimè adulteratum ad nos deferri putat Garcias. Quis enim, inquit, adulterare vellet, quod tam vili emitur? Theuetus à Garcia dissidet: scribit enim arborem Thuriferam Pinus resiniferas referre, & succum fundere, qui tempore durescit, & Thus vocatur, cum quo granula reperiuntur arenæ aut sabulo similia, quæ Mannam Thuris vocant. Multas insulas & regiones huius esse feraces, non solam Arabiam, & quibusdam in locis tam vulgarem esse, quàm Aurantiam malum in Galliæ Prouincia. Thus tamen quod in Arabia crescit, & a Pecher & Fartach regni Aden

Li.1 Arom. Ind. cap.6.

To.2. Cosmog. lib.4.

oppidis

ARBOR Thurifera, Theueti.

oppidis defertur, vt olim, ita etiam hodie præstantissimũ haberi, quod à priscis magna cum superstitione colligebarut. Id duplex esse. Vnu quod æstate, & quandiu Sol sub cane est, colligitur, candicans, purum, nitidum, pellucidum: alterum quod Vere rubescens, pondere, pretio, bonitate & viribus superiore mul o infe ius, quia illud maturius, & à Sole sub cortice suæ arboris mag.s excoctum esse vide ur. Arabes cultris arbores vulnerant, vt copio or liquor effluat, que n *Alboucor* vocant. Ex iis r-boribus quædam sexag nta Thuris libras, & co plus emittunt. Arbor s ic nem ex Theueto expressimus, & eliciendi Thuris ration m. us lympidum & pellucidum, nitoré nque ac u-ritatem succini assecutum se vidisse & hab scribit Pena, quod Dioscoridis notis quadr bat: nam dum adolebatur suau ssimum spirabat odorem, & vulneribus tumor discutiendi vi relicta aliqua adstriction bur partis summo erat auxil o: e Ru docto Medico Launano gummi ist arboris fructu & folio donatum. Assereb men nihil ille, sed sibi relatum à nautis vtrumq; trunci Pino simi is sobole At folium quia ratissimum, neque à quopiam vnquam expressum, pictum magis sciscitaturus sit ne plantæ resiniferæ, quam asserturus. Est enim quo altis contigit, ab imo pediculo ad summum vsque cuculli verticem d quasi ex geminis tenuibus conflatum gina sesquipalmum longa instar in nd tis histrionis speciem præ se ferentis, f leata, quod de floribus Napelli & de Lonc non de foliis vllis memorant auctores. Nun plicandæ Thuris vires, & magnæ ac certis uersus varios morbos, rum internos, tum ext vtilitatis. Calefaciendi & adstringendi vi auctore Dioscoride, oculorum caligine caua vlcera replet, & ad cicatricem pe cruenta vulnera glutinat, infrenárque cunctas sanguinis eruptiones, etiámsi cerebri membranis effluat: vlcera quæ cacoëthe vocantur, & fedis & reliquarum partium permulcet tritum cum eo & lacte linimentum: formicantes verrucas inter initia, impetiginésque ex ac o & pice illitum tollit: ambusta igni perniones que cum suillo adipe, aut anse no, & vlcera in capite manantia cum nitro si infricetur sanat: paronychiis cum m, auribus fractis cum pice medetur: ad reliquos autium dolores cum vino i ndi-tur: inflammatæ à partu mammæ cum cimolia & rosaceo ma na vti ate perunguntur: additur ad arteriæ viscerúmque medicamenta: prod st san s excreationi potum: sed in secunda valetudine haustum insaniam mouet, & largius cum vino potum interficit. Cortici Thuris eadem vis quæ Thu i, sed validior, adstringentiórque. Quare potu cruentis excreationibus & vuluis fluxione labor n-ti

THVRIS lympidi folium, Pena.

Lib. 1. c. 70. *Vires.*

tibus in pesso confert, ad cicatrices oculorum, & caua sordesque efficax est, tostus scabris lippitudinibus auxiliatur. Manna Thuris (Sic micas Thuris concussu elisas vocamus, inquit Plinius) vim habet eandem quam & Thus, sed inualidiusculam. Fuligo Thuris oculorum inflammationes mitigat, fluxiones suspendit, vlcera purgat, caua replet, carcinomata sistit. Galenus distinctius eadem declarat. Thus excalfacit ordine secundo, desiccat primo, habet quoque adstrictionem pusillam. Sed minimùm manifesta adstrictio est candido. Cortex eius euidentet adstringit: quare strenuè quoque desiccat, adeò vt ex secundo sit ordine completo desiccantium. Est autem crassiorum partium quàm ipsum Thus, & minimum habet acrimoniæ. Ob has ergo tum facultates, tum qualitates, multus est eius vsus apud Medicos in hæmoptacis, stomachicis, cœliacis ac dysentericis, non tantum iis quæ extrinsecus applicantur ipsum admiscentes, sed & iis quæ intro in corpus sumuntur. Fuligo eius tum siccioris, tum calidioris est facultatis quàm ipsum Thus, adeò vt ad tertium vsque excessum perueniat. Habet verò etiam abstersorium quiddam. Itaque eo nomine & repurgare, & implete quæ in oculis consistunt vlcera videtur, veluti & myrrhæ & styracis. Hæc Galenus. Quod verò Dioscorides dixit Thus in secunda valetudine haustum insaniam mouere, nullus alius Græcorum scriptorum, quod sciam, prodidit. Contrà Auicenna tradidit Thus conferre rationi, ipsamq; corroborare, & esse quosdam quibus præcipitur, vt eius infusum bibere assuescant ieiuni, sed eius vsum plurimum dolorem capitis excitare. Id tamen quod ille dixit Thus largius cum vino potum interficere, Auicenna etiam vsum eius plurimum cum vino interficere, similiter cum aceto. Serapio locum Dioscoridis sic conuertit. Et quando bibunt de eo sani, parùm meliorat eos, sed si nimis cum vino biberint, inducit maniam, & amplius cum vino occidit.

Li.7.simp. (margin, beside "Galenus distinctius") · Li.2.ca.332. (margin, beside "Contrà Auicenna") · Lib. simpl. cap 178. (margin, beside "Serapio")

MYRRHA. CAP. IIII.

ΜΥΡΝΑ Græcis, Latinis Myrrha, Arabibus *Ler Mur*, seu *Mor* appellatur, *Mirrha* Italis, *Mirrhen* Germanis, *Myrrhe* Gallis. Myrrhā scribit Dioscorides lacrymam esse arboris quæ in Arabia gignitur Ægyptiæ spinæ non dissimilis, è cuius vulnere defluit lacryma in subiectas tegetes, alia circum caudicem concrescit. Deinde genera eius recenset. Dicitur aliqua pediasimos, præpinguis, qua expressa stacte emittitur. Alia gabirea pinguissima, læto & pingui solo nascens, ea copiosam sudat stacten. Omnium prima est quæ Troglodytica appellatur, accepto cognomine à loco in quo prouenit, splendens, subuiridis ac mordens. Quinetiam legitur tenuis quædam, quæ à Troglodytica secunda est, Bdellij modo mollis, verùm odore grauiuscula, apricis nascens. Alia caucalis cognominatur, præter modum exoleta, nigra & retorrida. Omnium deterrima quæ Ergasima dicitur, pingui carens, cano situ obducta, acris, ad gummi imaginem vergens, & viribus eius proxima. Improbatur Aminæa cognomine. Eligenda est recens, squalore obsita, leuis, vndique concolor, quæ confracta venas vnguium modo candidas & læues ostendit, minutis glebis, amara, acris, odorata, calfaciens: superuacua & inutilis est ponderosa, coloris picei. Plinius cum de Thure scripsisset, hæc de Myrrha literis mandauit. Myrrham in iisdem siluis permixta arbore nasci tradidere aliqui, plures separatim. Quippe multis in locis Arabiæ gignitur. Conuehitur & ex insulis laudata, petùntque eam etiam ad Troglodytas Sabæi transitu maris. Satiua quoque prouenit, multùm siluestri prælata. Gaudet rastris atque ablaqueationibus, melior radice refrigerata. Arbori altitudo ad quinque cubita, nec sine spina, caudice duro & intorto, crassiore quam Thuris, & ab radice

Nomina · I. i. ca. 67. · *Forma.* · *Genera.* · *Electio.* · Lib. 12. c. 15 (margin notes)

etiam, quàm reliqua sui parte. Corticem lænem similémque vnedoni: scabrum alij spinosúmq; dixere. Folium Oliuæ, verùm crispum & aculeatum. Iuba Olusatri. Aliqui similem Iunipero scabriorem tantùm, spinísque horridam, folio rotundiore, sed sapore Iuniperi. Nec non fuere qui è Thuris arbore vtrumque nasci mentirentur. Inciduntur bis & ipsæ, iisdémque temporibus, sed à radice vsque ad ramos qui valent. Sudant autem sponte prius quàm incidantur, Stactem dictam, cui nulla præfertur. Ab hac satiua, & in siluestri quoque melior æstiua. Genera complura. Troglodytica siluestrium prima. Sequens Minæa, in qua & Atramitica est, & Ausaritis Gebanitarum regno. Tertia Dianitis, Quarta collatitia, Quinta Sembrocena, à ciuitate regni Sabæorum mari proxima. Sexta, quam Dasa inn vocant. Est & candida non tantùm loco, quæ in Messalum oppidum confertur. Probatur Troglodytica à pinguitudine, & quòd aspectu aridior est, sordidáque ac barbara, sed acrior cæteris. Sembrocena prædictis caret vitiis, ante alias hilaris, sed viribus tenuis. In plenum autem probatio est minutis glebis, nec rotundis, in concretu albicantis succi & tabescentis: atque fracta candidos vngues habens, gustu leuiter amara. Secunda bonitas intus variæ. Pessima intus nigra peiorsicam

Lib. 9. hist. cap 4. fotis. Hæc Plinius, qui magnam partem ex Theophrasto mutuatus est. Gignitur, inquit, Thus & Myrrha in regione Arabum media, circa Saba & Atramitta & Citibæna, & Mamali. Nascuntur autem Thuris & Myrrhæ arbores aliæ in monte, aliæ in pede montis culturis propriis. Quamobrem aliæ coluntur, aliæ minimè. Montem istum aiunt esse excelsum, & ningi solitum, amnésque ex eo in plana fluere. Myrrhæ arborem minorem esse Thuris arbore, fruticosiorémque, duro & contorto iuxta terram, crassioréque sura hominis, cortice læui, [illegible] Andrachne. Alij qui se vidisse affirmant de magnitudine ferè non con[illegible] neutram earum arborum magnam esse aiunt, sed minorem Myrrhæ [illegible] rémque: eius folium esse aculeatum, non læue, Vlmo simile (πρόσεμφερ[illegible] habent vulgata exemplaria, Plinius legit ἐλαίᾳ, id est, Oliuæ) crispum tamen in extremo aculeatum Ilicis modo. Alij Myrrhæ arborem Terebintho si[illegible] tradidere, sed scabriorem spinosiorémque, folium paulò rotundius, [illegible] ximum Terebintho. Quidam, sed falsò, Thus & Myrrham ex eadem arbo[illegible]

Lib. 1. Aromat. Ind. cap. 8. sci putauerunt. Hæc de Myrrha veteres prodidere. Ex recentioribus Garcias [illegible] psit plurimam etiam adferri ex Arabia ad nos Myrrham, quæ Indis Bola d[illegible] tum etiam ex regione Abexim quæ Æthiopiæ est. Qualis verò sit arbor, quæ profert, aut qua ratione eliciatur, nunquam se scire potuisse ait. Illud addit, [illegible] quodam mercatore qui in Melinde & Mosambique negociabatur, tum a[illegible] dam sacrifico Æthiopiæ, & episcopo Armeniæ intellexit, genus esse quod hominum montanum & siluestre (*Bodoms* vocant, linguáque pura Arabi[illegible] nonnihil ad Chaldaicam, aut Syriacam antiquam accedit, vti ferunt) quod M[illegible] rham in Bratta & Magadaxo terrestri itinere adfert, & è Chaldæa regione [illegible] vocata se deferre asserit. Theuetus falsùm esse ait quod Plinius Sabæos petere Myrrham scribit à Troglodytis transitu maris: quia tum veterum, tum recentiorum auctoritate regio hæc eo loco sita est, qui mille, aut mille & ducentis leucis ab Arabum regione distet, qui omnium eorum, qui per hæc loca peregrinati [illegible] testimonio nunquam tam longas peregrinationes aggrediuntur. Præterea constat nullum esse in Arabia tam diuitem, qui nauim adornare & instruere possit omnibus ad nauigationem necessariis, quæ ad Troglodytas vsque pene[illegible] quorum situs esse creditur inter regnum Cefala, & deserta Paucal, ad altitudinem promontorij Bonæ spei, regionis frigidæ & ferè inaccessæ ob indigenarum barbariam. Ad hæc eos erroris insimulat, qui putant Myrrham locis frigidis & humidis perfectionem suam adipisci, & arbores Thuris Myrrhæque feraces nusquam

eodem

eodem in loco prouenire, niuésque iis in locis in quibus nascuntur frequentes esse: nam se vidisse asserit duo penè millia huiusmodi arborum in eadem silua permixtarum. Perinde falsum esse ait Myrrham quam Arabes per mare rubrum in Alexandriam Ægypti camelis important, Indicam esse, cum ipsimet Indi & Insulares Asiatici eam ex felici Arabia petant. Cùm verò Myrrha Dioscoride auctore quadantenus viridis sit, pellucida, gustu acri cum amarore, negant plerique Myrrham genuinam ad nos deferri, cùm ne in Alexādria quidem vix reperiatur quæ non adulterata sit, qui enim eam vendunt, multis modis corrumpunt ac vitiant, Christianos irridentes qui tam curiosè emunt. Quamobrem quæ publicè venit, tantùm abest, vt virescat, pinguis & gummosa sit, vt potius arida sit, exusta, nigra vel pallida, & facilè in puluerem dissiliat. & gustu vix amara cum acrimonia sentiatur. At si talis sit Myrrha quæ passim in Officinis habetur, tamen nos vera non carere certum est: aduehitur enim quandoque quæ legitima, ac probatissima sit, sed ea rara admodùm. Pena quod Bdellium putatur certò se scire ait, & à Rondeletio experimētis persuasum fuisse optimè viribus Myrrhæ respondere: ideò Myrrhæ speciem esse credit, nec vulgare rationis momentum addit, Londinum allatas fuisse multas peregrinas merces, inter quas plurimos huiusce ligni surculos perquisiuit, solida substantia, cortice duro, nigricante, spinis multis rigidis & crassiusculis horrentes, in quibus multa copia Bdellij congesta, intus forisq; valde amari: cætera Dioscoridis descriptioni admodùm similia. Ad id quod de colore obiiciunt respondet se vidisse in Officina Gulielmi Driesch pharmacopœi Antuerpiensis fuluam, albescentem, viridem etiam Myrrham. Has eius vires Dioscorides recenset. Calfacit, soporem gignit, glutinat, siccat, adstringit, vuluam emollit, & præclusam aperit: menses & partus celeriter extrahit cum Absinthio, lupinorum cremore, vel succo Rutæ admota: magnitudine fabæ deuoratur in vetere tussi, orthopnœa, in laterum pectorisq; doloribus, in alui profluuio & dysenteria: horrores discutit duabus horis ante febrium accessiones, fabæ magnitudine pota cum pipere & aqua: subdita linguæ liquatáque scabritiem arteriæ expolit, obtusam vocem expedit: ventris tineas enecat, contrà grauem oris halitum manditur, & aduersus alarum tædia cum liquido alumine illinitur: gingiuas & dentes stabilit, colluto cum vino & oleo ore: vulnera capitis illita glutinat: medetur fractis auribus, ac ossibus nudatis peruncta cum cochleæ carnibus: item purulentis auribus inflammatisq; cum meconio, castorio & glaucio. Ad varos cum cassia & melle illinitur: impetigines ex aceto purgat: defluentes capillos cum ladano & vino myrteo illita firmat, oculorum vlcera complet, albugines tollit, caliginem discutit, scabritiam læuigat. Scribit Galenus Myrrham secundo esse ordine tum excalfacientium, tum desiccantium. Quare capitum vulneribus illitum glutinare ea posse. Inest & amaritudo non pauca, per quam fœtum & lumbricos tum enecat, tum eiicit. Inest ei & abstergendi facultas. Sic igitur ocularibus miscetur

MYRRHA aut Bdellium suo surculo spinoso hærens, Pena.

Li.1.ca.67. *Vires.*

Li.8. simpl.

medicamentis, quæ ad vlcera & crassas cicatrices præparantur. Eadem de causa [illegible] & medicamentis quæ ad tussim veterem & asthma exhibentur: non ta[illegible] arteriam exasperat, sicut abstergentium nonnulla. Verùm adeo moderata[illegible] obtinet abstersionem, vt nonnulli eam arteriacis admisceant, tanquam [illegible] excalfaciens & desiccans medicamen, scilicet abstersionem proficiscentem ab amaritudine nihil verentes.

CARYOPHYLLVM. CAP. V

Nomina.
VETERIBVS Græcis ignotus fuit fructus, qui καρυόφυλλον seu [illegible] dicitur, Latine etiam Caryophyllum & Caryophyllus, quod, [illegible] verbum verbo reddas, Nucifolium dixeris, quo nomine [illegible] alia res designatur, nimirum fructus aut fructus rudimentum, qui [illegible] nihil prorsus simile habet. Nostris, quod [illegible] pi[illegible] sit, [illegible], *Clou de Gyrofle* & *Gyrofle*. [illegible] *Charunfel*, [illegible] Gariophilus, Italis *Garofano*, Germanis *Nægel*, [illegible]

Lib.12. [illegible] *modo de espicia*. [illegible] meminit Plinius his verbis. Est etiamnum in India [illegible] grana simile, quod vocatur Caryophyllum, grandius fragiliúsque. T[illegible] Indico luco id gigni. Aduehitur odoris gratia. Serapio de Caryo[illegible] bens Gal[illegible] falso citat, cum ex Paulo, vel Galeno recentiore aliquo[illegible]

Lib.7. re illa mutuatus sit. De iis sic Paulus. Caryophyllum non eam habe[illegible] tiam, quæ nomine prætenditur, sed ex India veluti flores cuiusda[illegible] festucacei, & nigrescentes, longitudine fere digitali, odorati, ac[illegible] ri, calidi & sicci in tertio propemodum ordine, qui multiplic[illegible] opsonia, tam ad alia multa medicamenta. Recentiores de iisdem [illegible]

Lib.Arom. Ind.ca.21. certiora tradiderunt. Caryophyllum, inquit Garcias, Arabibus, [illegible] & omnibus ferè Indis *Calafur* vocatur, in Maluccis vero *Chanque*. N[illegible]

Locus. tem quæ sunt in Pandectario, *Arumfel* & *Charumfel*, corrupta esse putat. N[illegible] tur Caryophyllum in Maluccis tantùm insulis, quæ sunt quinque, nec [illegible] cul nimium à mari, nec etiam locis nimis mari vicinis. Nascitur [illegible] Zeilan, nec in ullisq; aliis locis, sed nullibi fructifera est arbor quàm [illegible]

Forma. cis. Ea est Lauri forma & magnitudine, foliis etiam Laurinis, sed a[illegible] ribus, Salicis aut mali Persicæ simillimis auctore Clusio, ramis m[illegible] pioso flore, primùm candido, deinde virescente, postremùm rufescente[illegible] induratus est Caryophyllum ipsum, clauum vocant, quod capitatum sit in[illegible] dum claui, exeuntis quatuor denticulis sese stellatim decussantibus. Proue[illegible] extremis ramulis Myrti modo. Est autem flos is viridis adeo odoratus, [illegible] flores omnes odoris suauitate superet. Clusius Caryophyllum non flore[illegible] duratum, sed potius fructus rudimentum esse censet, quemadmodùm in [illegible] lis, pyris, punicis, atque aliis videre est. Nam flos ipse qui quaternis fo[illegible] lis constat, huic fructus rudimento insidet, multis fibris plenus, veluti flos Myrti ferè. Pediculi oblongi, ex quibus dependent flores, vulgo *Fusti* vocantur. Folia non tam odorata sunt quam Caryophyllum ipsum, sed neque [illegible] mi ipsi nisi aliquantum siccati. Colliguntur Caryophylla à decimoquin[illegible]

Tempus. Septembris vsque in Ianuarium & Februarium, non manu, vt quidam volu[illegible], sed violenta flagellatione: cultores enim flagellant altiores ramos, [illegible] da[illegible] prius circa arborem solo, nullum enim genus graminis sub hac arbo[illegible] nascitur, omnem succum siue humorem ea attrahente. Decussa Cary[illegible] biduum aut triduum siccantur, deinde asseruantur, & in Malaca[illegible] prouincias mittuntur. Quæ in arbore hærent & remanent, cr[illegible]

ab a[illegible]

CARYOPHYLLI aromatici, Matthioli.

ab aliis nisi vetustate differunt. Quare non rectè Auicenna hos fructus mares facit. Nascitur ipsa arbor sponte ex decidentibus Caryophyllis. Cum enim huic nunquam desit pluuia quæ fructui alimentum præbeat qui in terram decidit, enascuntur arbusculæ, quæ intra octennium quidem adolescunt, in centesimum verò annum perdurant, quemadmodum ipsi incolæ testantur. Errant, inquit Garcias, qui Caryophylli & Nucis moschatæ arborem eandem esse putant. Nam Nux rotunda ferè folia habet, Pini foliis similia: Caryophyllum folio est Lauri, angustiore. Præterea Caryophyllum defertur in Bandam insulam procul inde dissitam, quæ Nucem profert. Scribit Auicenna Caryophylli arboris gummi facultate simile esse glutini Albotin, id est, terebinthinæ resinæ: quod se vidisse Garciæ negarunt qui Caryophylla ex Malucis deferunt. Clusius tamen inter Caryophylla, quæ Antuerpiam aduehuntur, ait inueniri interdum gummi ex atro rufescens, odorum sanè, & quod prunis iniectum Caryophyllorum odorem refert. Id forasse gummi fuerit Auicennæ, quod tamen affirmare non audet. In Iaua insula crassiora illa & annotina Caryophylla magis expetuntur, à nobis verò tenuiora, quæ adhuc viridia aceto & sale apud Maluccanos condiuntur, sed ex his teneriora saccharo asseruantur, quæ mirum in modum palato grata sunt. Lusitaniæ mulieres quæ istic habitant, ex Caryophyllis viridibus aquam stillatitiam eliciunt, mira odoris suauitate fragrantem, & cordis affectibus vtilem. Nonnulli sudorem mouent iis qui lue venerea vexantur, Caryophyllis, Nuce moschata, Pipere longo & nigro. Alij Caryophyllorum puluerem capiti admouent aduersus capitis dolores à frigida causa prouenientes. Mulieres Indicæ atque etiam Lusitanicæ ea mandunt commendandi halitus gratia. Ea, auctore Serapione, iocinori, stomacho, cordi auxiliantur & ipsa roborant. Concoctionem adiuuant, & ventrem constringunt. Eorum puluis drachmarum quatuor pondere sumptus cum lacte venerem concitat. Præterea Caryophylla, vt tradit Auicenna, visus aciem acuunt, nubeculas & argema exterunt.

Margin notes: Li.2.ca.312. — Lib.2.c.312. — *Vires.* — Li. simpl. cap. 129.

NVX MYRISTICA, MACIS. CAP. VI.

Nomina — Vx, quæ Græcis recentioribus μοσχοκάρυον & μοσχοκαρύδιον, & κάρυον μυριστικὸν, vel κάρυον ἀρωματικὸν dicitur, Latinis etiam Nux moschata, & Nux myristica, Arabibus *Ieuzbane*, *Iusbague*, seu *Gianziban*, Gallis *Noix muscade*, Italis *Noce moscada*, Germanis *Moschat nusz*, Hispanis *Nuez de especie*. Ab incolis eius regionis in qua prouenit Palla, Macis verò Bunapalla, in Decan Nux ipsa Iapatri, Macis verò Iaifol, ab Auicenna Iausiband, id est, Nux Bandensis, Macis verò Besbase. Vtraque describitur à Garcia & aliis hoc ferè modo. Arbor, quæ Nucem myristicam & Macim fert, Persicæ malo similis est, breuioribus tamen foliis & angustioribus. Fructum adhuc immaturum Macis tanquam flos, Rosæ apertæ instar circũstat, maturum complectitur, cui & alius cortex accedit, crassus & densus. Is per maturitatem primùm dehiscit, atque tenuiorem corticem, siue membranam ostendit: ea Macis est, Cocci modo rubescens, pulcherrimo aspectu, bene onustis præsertim arboribus. Exsiccata Nuce dehiscit etiam Macis, & flaccescente rubore aureum quodammodo colorem acquirit, cui subest Nux cum ligneo suo putamine seu libro. Adferuntur ad nos Nuces myristicæ sacchlaro conditæ, in quibus hæc tria agnoscimus, vesca omnia: extimum illud ac primum operimentum callosum, vt in iuglandibus, plurimùm commendatum, quòd sit odoratum, grati saporis, morbis cerebri, vteri & neruorum vtile: Macim qui proximè subest, Officinis notissimum, cuius pretiũ triplò maius est quàm Nucis ipsius: Nucem, inter quam & Macim ligneum est putamen, siue cutaceus liber, lignosam, odoram, & præpinguem cùm recens est & matura.

Li.1.ca.19. Li.1.Arom. Ind.ca.20.

NVX myristica, Matth.

Locus. Nascitur hæc arbor in insula Bandam. Inueniri etiam aiunt in Moluccis, sed ea fructifera non est, quemadmodùm nec ea quæ in Zeilam prouenit. Fuit hæc Nux cum suo Maci

Ca.1.simp. veteribus Græcis incognita, quamuis Serapio in Macis historia Græcos auctores citet. Septembri mense Nuces certatim legunt incolæ barbari, & quantam quisque

Electio. potest copiam congerit, illic enim omnia sunt communia. Eligendæ sunt recentes, minimè cariosæ, graues, farctæ, pingues, ita vt adacta acu confestim exeat liquor. Inuenitur quandoque oblongum quoddam genus, mas vulgò appellatum,

Temper. & Vires. & à mulieribus alia Nuce longè vtilius existimatum. Nuces myristicæ, vt Mauritani scribunt, siccant & excalfaciunt ordine secundo completo, adstringunt, oris suauitatem commendant, & fœtorem anhelitus commansæ abolent, lentigines in facie emendant, visum acuunt, ventriculum & iecur roborant, lienem absumunt, vrinam cient, fluentem aluum sistunt, flatus discutiunt, & frigidis vteri affectibus mirè prosunt. Ex recentibus contusis & in cacabo calfactis, prælo exprimitur liquor, qui refrigeratus ceræ nouæ instar concrescit, fragrantissimum spirans odorem, neruorum & articulorum doloribus diuturnis à frigida causa excitatis vtilissimus, qui & venerem stimulat. Mulcet mirificè Nux myristica ventriculi dolores, si trita decoquatur ex rhodomeli vnciis sex, & duabus aquæ vitæ,

quouſque aqua euaneſcat. Nam ſi huiuſce colati liquoris cochlearia tria quotidie dentur ieiunis, & dolor à frigidis oriatur excrementis, aut à flatu, proculdubiò iuuabuntur ægri. Maximè commendatur eadem ad vteri cruciatus à flatu genitos, hoc modo. Coquitur craſsiuſculè tuſa cum Matricariæ radicibus ex ſex vnciis vini albi generoſi ad tertias. Percolatur decoctum, & additis Sacchari duabus drachmis propinatur.

NVX INDICA. CAP. VII.

NOn ſolùm inter Palmas, ſed etiam inter arbores omnes Palma illa, quæ nucem Indicam fert, palmam obtinet: adeò multa vitæ humanæ neceſſaria ſuppeditat, nec eſt pro dignitate celebrata ne ab ipſis quidem Arabibus: priſcis enim Græcis an cognita fuerit, pleriquedubitant, in quibus eſt Garcias, tametſi Strabo eius meminiſſe videatur. Eius hiſtoriam ex eodem Garcia & aliis hîc contexîmus. Arborē ſcribit ille à Serapione & Rhaſe Iaralnare, id eſt, arborem nuciferam dici, Nucem verò Indicam ab Auicenna Iauſia lindi, quæ nomina in codicibus noſtris vulgatis non reperiuntur, ſed Neregit tantùm, quam Nucem Indicam interpretantur. Vulgò vocatur arbor Maro, & fructus Narel, quod nomen Narel commune eſt Perſis & Arabibus: in Malauar arbor ipſa Tengamaran, fructus verò maturus Tenga, ſed viridis adhuc & immaturus Eleri, & Goæ Lanha: in Malaio arbor Triccan, ipſa nux Nihor, cui Luſitani nomen Coccho indiderunt, ob tria illa foraminum veſtigia, quibus cercopitheci aut ſimilis alterius animalis caput repræſentat. Arbor eſt vaſtæ magnitudinis, foliis Palmæ aut Arundinis, aliquantò latioribus, flore Caſtaneæ, materie fungoſa & ferulacea. Fructum parit capitis humani magnitudine, vel maiorem, vel magnis melonibus parem. Eius primus ſiue extimus cortex primùm viridis eſt, deinde ex atro ruſeſcens, ſubdurus, craſſus, villoſa materie compactus. Subeſt alius prædurus cornu inſtar, ferè triangularis, qui nucleū ſiue medullam continet albicantem, craſſam, craſſitudine digitali, ſapore dulci, concauam, quæ in cauitate ſuauem, dulcem & limpidam concludit aquam. Quantò autem tenerior nux, tantò ſuauior eſt is liquor & copioſior. Maturior verò facta eundem liquorem quidem continet, ſed minùs ſuauem, quique interdum aceſcat, in inueteraſcente concreſcit. Gaudet arenoſo ſolo & mari vicino, vt in mediterraneis haud facilè ſit reperire. Seruntur ipſæ nuces ex quibus enatæ plantæ tranſplantantur, quæ paucis annis adoleſcunt & fructiferæ ſunt, præſertim ſi diligenter colantur. Nam Hyeme cinere aut ſtercore conſpergi volunt, Æſtate aqua rigari, lætiores tamen euadunt, ſi ſecus ædificia pangantur, quia videntur luto & ſordibus gaudere. Has in duo genera diſtinguunt, vt tradit Garcias. Alterum enim fructus ferendi cauſa ſeruant. Alterum Suræ cogendę gratia, quæ eſt vinum muſtum: decocta autem ab incolis Orraqua vocatur. Sura verò hoc modo colligitur. Præciſis ramis vaſcula alligantur ad liquo-

Li. 16. Geograph.

Lib. 1. Aro. Indic. c. 26.

Nomina

Li. 2. c. 498.

Forma.

Locus.

NVX INDICA, *Matthioli.*

rem, quem Suram vocant, excipiendum. Eum vt ex altioribus ramis colligant, arborem conſcendunt aptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut foramina quædam in corpore faciunt, vt faciliùs conſcendant. Hęc Sura diſtillatur aquæ ardentis modo, vinumque extrahitur aquæ ardenti per omnia ſimile, vt etiam pannus lineus eo madefactus non ſecùs ardeat, quàm ſi aquæ ardenti intinctus foret. Vocatur autem ſtillatitius hic liquor Fula, id eſt, flos, quod reliquum eſt Otraqua appellatur, admiſto ſtillatitij liquoris momento. Ex Sura antequàm diſtilletur [illegible] fit acetum ſatis interdum acre. Sublato priore vaſculo, ſi vulnus in arbore [illegible] Suram adhuc extillet, ſeruatur ea, & Solis æſtu, vel igne denſata ſacchari modo coit. Id Iagra vocant. Optima cenſetur quæ in Naledina inſula naſcitur: nó en[illegible] nigricat, veluti quæ in aliis regionibus prouenit. Materies ligni cum ſit proc[era], ad plurima perquàm vtilis eſt, ita vt interdum in Naledina inſula naues ex hac ar-

Vſus. bore fabricentur, atque clauis, molis, velis & rudentibus armentur. Ex ramis q[ui] in Malauar Olla auctore Garcia nuncupantur, fiunt ædium tecta, & na[uium] tabulata & opercula. Hoc tamen nomine non huius arboris ramo, ſed ipſa f[olia] designari

Lib. 1. ſcripſit Ferdinandus Lopez in Hiſtoria Indica, quibus inſcribere [illegible] indices memorabiles & acta publica. Refert etiam ſimili ollæ ſeu folio Ar[illegible] characteribus inſcriptam fuiſſe epiſtolam, quam Rex Calecut ad Emanuele[m Lu]ſitaniæ Regem dedit, cùm eò primum appulerunt Luſitani. Indi iſtarum P[alma]rum germinibus veſcuntur, nam gratiora ſunt palato, quàm [illegible] ca[illegible]aneæ m[illegible] aut humiles Palmæ, quas vulgo *Palmitos*, Itali *Ceſaglioni* vocant. Qu[o] autem [illegible]ſtior eſt Palma, eo tenerius & odoratius germen producit [illegible] po[illegible]ma: quare qui huiuſmodi germen edit, non immerito Pal[mam] ed[ere] dic[itur] [illegible] de arbore, nunc de fructu dicamus. Ex eius extimo cortice e vil[lis] [illegible] pacto fiunt rudentes & funes nauibus neceſſarij, qui in[c]orrupti [m]anent [illegible] marina. Ex eodem ſtupæ loco naues obturantur & ſtipantur, ipſiſ[que] ſup[er]ſtat, quod putredini minùs ſit obnoxius, & aqua marina imbu[t]us [illegible] [illegible]tùrque. Idem affirmat Cluſius, qui omnes rudentes & funes [illegible]rum Vlyſſipone ex villis Coccorum ſiue nucum confectos eſſe ſcribit p[illegible] verò earum quæ in Indiam nauigant. Sed etiam ex iiſdem villis [illegible] nod[illegible] la, magno in vſu omnibus tenuioris fortunæ mulieribus Vlyſſipone. Nu[l]la v[illegible] ex hac villoſa materie fieri aulæa teſtis eſt Garcias, id quod tamen perſuade[re] [illegible] natus eſt Lacuna. Ex ſecundo cortice duro vaſa in tenuiorum vſum tornant[ur] cuiuſmodi Vlyſſipone & aliis locis ſe vidiſſe ait Cluſius ex Cocco de Mal[illegible] confecta, oblongiora plerumque, quàm quæ ex vulgari Cocco parantur, & ni[tidio]ra nitidioráque. Sed ea paralyticos, ſi inde bibant, minimè iuuant, vt vulgo Lu[ſi]tanorum creditum eſt: nihil enim in hoc fructu eſt quod neruis conferat præ[ter] oleum, de quo mox dicemus, nec ipſi Indi huiuſmodi facultates his vaſculi[s tri]buunt, nec quiſquam alius probatus auctor. Medulla ſine nucleo recenti cum carne & piſcibus veſcuntur, non aliter quàm nos pane, nec amygdali dulci ſapore cedit. Ex eadem trita lac exprimunt, cum quo coquitur oriza, non minùs ſuauis quàm ſi cum lacte caprino decoqueretur, aut ex ea & auium quadrupedúmve car-

Caril. nibus edulia parantur, Caril illis nuncupata. Ex eadem exſiccata panem con[fi]ciunt. Nuces iſtæ recentes ſiccatæ, atque ſupremo cortice delibratæ & conf[ract]æ

Copra. ab indigenis Copra vocantur, deferunturque in Ormuz, Balagnate, & in al[ias re]giones, in quibus minor eſt earum copia quàm vt exſiccari poſſint, a[illegible] prouincias quæ his omnino carent. Suaues ſunt, iíſque vtuntur ta[m]quàm [illegible]neis ficis, mul[to]que ſunt gratiores palato, quàm quæ integræ in Luſitaniam d[efe]-

Olea. runtur. Ex [illegible] duo ol[e]i genera exprimuntur. Vnum ex recentibus con-

Vires. tuſis calida [illegible] aqua, quibus expreſſis oleum aquæ ſupernatat. Hoc vtun[tur],

inquit Garcias, ad purgandum excrementis ventriculum & intestina: purgat enim leniter & sine noxa. Multi Tamarindorum expressionem addunt quod vtile esse medicamentum sæpius se expertum fuisse ait. Si id oleum Auicenna & Serapio intelligunt, cum melioris succi esse dicunt quam butyrum, recte quidem non sentire Garcias arbitratur, in eo vero falli, quòd ventrem minime mollire [illegible] butyrum. Alterum olei genus est, quod ex iisdem recentibus siccatis, deinde tritis & confractis (Copra vocari diximus) limpidissimum magna copia [illegible] ex trahitur. Id non solum neruis vtile, sed etiam oryzæ coquendæ aptum est. Neruis autem admodum conferre, & neruorum contractionibus & articulorum doloribus antiquis, se expertum fuisse testatur Garcias, ægrum eo inunctum in cupa grandi imponendo, ibíque quiescere sinendo concalefactum. An vero lumbricos enecet, vt Auicenna & Serapio tradunt, nondum se expertum fuisse ait. Quod vero ipsi in nucem eadem esse facultate præditam scribunt, non modo rationi consentaneum non esse, sed quotidiana experientia manifestissimum esse, eius esu lumbricos generari. Id verius quod tradit Serapio ex authoritate Mesarugie, Cocchi esu sisti aluum. Nam alienum a ratione non est, nucem, quæ terrestrium est partium, ventrem constringere, oleum, quod tenuiorum est partium & aërearū, ipsum lenire. Ex ipsa autem arbore nullum oleum elicitur, sed ex Coccho tantū: quamuis Lacuna scribat quosdam in ea opinione esse, vt credant dulce id oleum quod ex hac Palma stillat, Dioscoridis esse Elæomeli. Cocchum, quē de Maldina appellant, nigro est cortice & nitidiore quam vulgaris, cui figura magna ex parte nec ita rotunda vt vulgari. Medulla interior, quæ siccata dura est admodum & candida, nonnihil tamen ad pallorem inclinans, in superficie rimosa est, & valde porosa, nullo sapore præstans. Laudatur hic Cocchus, vt auctor est Garcias, sed præsertim eius medulla aduersus venena ab ipsis harum insularum incolis. Et à viris fide dignis se accepisse ait, ad coli dolores, paralysim, epilepsiam, aliosque neruorum affectus prodesse. A' coli quidem doloribus, quòd vomitum excitaret, ab aliis vero ægritudinibus liberari ægros, si aquam in nucibus aliquandiu conseruatam ebiberint, adiecto medullæ momento. Quibus fidem ille non adhibet, vt pote quæ experimentis minimè sint confirmata, nisi vtatur medicamentis quorum facultates iamdiu perspectæ sunt, & infinitis experimentis comprobatæ. Auicenna scribit nucem Indicam calidam esse in principio secundi gradus, siccam in primo: inesse tamen in ea humiditatem excrementitiam: quare recentem humidam esse primo ordine, grauem quidem stomacho esse, sed non mali nutrimenti: oleum è veteri nuce conferre doloribus dorsi & genuum.

L.1.2.c.498. c.218.simp.
L.1.2.c.498. c.218.simp.
Cap.218. simpl.
In c.29.lib. 1 Diosco.
L.1.2.c.498.

NVX VOMICA ET METHEL. CAP. VIII.

NVX quæ Arabibus *Leuz alkei* seu *alke* dicitur, Officinis ac Barbaris Nux Vomica: quæ verò *Leuz atrachaha*, Nux Methel seu Nux Methela. Nucem Vomicam Serapio Abraam citans breuiter sic delineat. Est nux colore inter glaucum & album, Auellana paulò maior, nodosa. Nucem verò Methel hoc modo. Est fructus similis Nuci Vomicæ, cuius semē Citri semini simile est. Et ex Hacse. Nux Methel similis est Nuci Vomicę, semine Mādragorę semini æmulo, cortice aspero, gustu suaui. Et Auicēna. Nux Methel inquit, est similis nuci, cortice aculeis crassis & breuibus tecto. Nuci Vomicę similis est: eius semē Citri semini simile est. Lonicerus arbitratur Nucis Vomicę descriptionē Nuci Methellę Officinarū conuenire, & contra: vt Nucem Vomicā Officinarum pro vera Methella, & earumdem Nucem Methellā pro legitima Vomica Serapionis & Arabum accipiamus. Amatus Lusitanus in eadem est opinione, quod Nux Methella Officinarum colore sit glauco in album vergente, & ab vtroque latere attollatur tuberculis quibusdam circularibus, oculos imitantibus, tum quòd quæ Methellæ assignantur notæ, omnes Vomicæ Officinarum conueniant,

Nomina
Cap.163. simpl.
Forma.
Cap.365. simpl.
T.2.cap.20 In cap.161. lib.4. Dios.

quæ plana est vtroque latere, cortice aspero, veluti piloso, sapore vnctuoso & pingui, canes interficiens. Quod verò eius semen semini Mandragoræ simile dicatur, id intelligit Amatus de virtute & effectu, non de figura, cum hæc etiam nux quarto gradu frigida sit. Id quod ante Amatum Lonicerus annotatat. At si Vomica vulgaris vera esset Methella, necesse foret, vt scribit Anguillara, huic inesse semen Cirri simile, vt scribit Auicenna, vt Serapio, Mandragoræ, quibus tamen simile nihil in ea reperias. Quare Methellam vulgarem, veram esse Me hellam verisimilius fuerit, quam Vomicam. Ex cuius Methellæ descriptione ab A... enna tradita, sunt qui coniiciant, nec id temere, esse Crateuæ Hippomanes c... meminit Theocriti scholiastes, ἱππόμανες κραδίνας φησι τὸ φυλὸν ἔχειν χαρπ... ως σικυ (ὑ μελάντερον δὲ τὸ φυλλον ὥσπερ μήκωνος) ἀκανθῶδη, sic enim legendum censet Anguillara.) Crateuas Hippomanes plantam esse dicit, quæ fructum habet Cucumeris siluestris modò (folia non nigriora veluti Papaueris) spinos... Vomicam autem vulg...em nec veram Vomicã esse, nec Methellam putat A... nam eius historiæ a Serapione ex Abraam expositæ refragãtur color, al q... au lana similitudo, nodi in ea nulli. Prætereà a viro fide digno, & rei her...

In cap. 141. lib. 1. tissimo se accepisse ait vulgarem Vomicam radicem esse non nucem, ol... dis, per humum repentibus. Matthiolus credidit aliquando quas Vomicas ... siæ vocant, genuinas esse Methellas, quam sententiam tandem retractau... iis assentiri ait qui Nucem Methellam Strammonij fructum esse c edun... præterquam quod Nucis imaginem refert, etiam aculeis crass... & breuibus semen Mandragoræ simile habet, nec dubitat quin fructus ipse, ac to a ... ta soporiferæ sit facultatis: qua de re in Horto diximus. Vomicam ve... N... Officinarum non esse genuinam: quia (si Auicennæ & Serapioni cre... mica Nux Methellæ similis esse debet, sed aculeorum vice nodos haber...

Li. 1. c. fol. Vomica vulgaris caret: quinetiam nullam Nucis speciem refert. Scribit A...

Vires & Temper. na Nucem Methel venenatam esse, stupefaciendi vim habere, somnum ... dum inducere, cerebro & cordi noxiam esse, semiscrupuli pondere sumpta ... ebriare, drachmæ verò vnius pondere deleteria facultate vna die interim... re. drachmæ vnius pondere inebriare aiunt, duarum drachmarum pond... e ne... Auctore Rhase obstupefaciendi vim habet, dolores leniendi sedandíq... doque interimere, meatus farcire, vomitus excitare. Eos qui maiore qu... d... mæ pondere sumpserunt, interficit. Succurritur iis si butyrum calfactum c... nuò assumant, & extremas corporis partes in aquæ calidæ solium iniiciant. Præterea ad vomitum sæpissime cogendi sunt. Denique iis omnia auxiliantur q... z

Cap 163. simpl. aduersus Mandragoræ venenum valent. Nux Vomica per se, vt scribit Sera...o, aut cum sale, aut aliis medicamentis trita drachmæ pondere, vomitum cie... præstat cum semine Anethi aut Fœniculi, & melle mixta, & cum aqua cal... pota humores phlegmaticos biliosósque expellit, & aluum mediocriter subd... Vomica nostra vulgaris præsertim canes citò interimit.

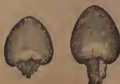
ANACARDIVM. *CAP. IX.*

Nomina

ETERIBVS Grecis incognitus fuit hic fructus, quẽ recentiores Græci Ἀνακάρδιον, Latini similiter Anacardium à cordis tum simil... cum colore vocauerunt, Arabum vestigia secuti, quibus *Balador* dicitur, Indis *Bybo*, Lusitanis *Faua de Malaqua*, quòd viridis & in arbore pendens simil is sit nostrati maiori fabæ, maior tamen. Auicenna de eo sic scribit. Anacardium est fructus similis ossi Tamarindorum. Et nucleus eius est simi-

Forma. lis nucleo amygdalæ dulcis, qui innoxius est. Et cortex ipsius est durus, habe...s for...

ANACARDIVM.

foramina, in cuius raritate est mel viscosum habens odorem Et sunt qui ipsum masticant,& non nocet eis, & propriè cum nuce. Serapio sic etiam describit. Balador, id est, Anacardus, est fructus arboris, similis cordi auis, cuius color est rufescens, parum ad ruborem declinans, sicuti est color cordis. Intus est res similis sanguini, & id quod administratur ex eo, & defertur ex Sini. Nascitur ex montibus Siciliæ ignitis. Hunc fructum ex Clusio hîc pictum damus. Magna est eius in Cananor copia, auctore Garcia, tum in Calecut, & reliquis Indiæ prouinciis, velut in Cambaya & Decan. Calidum sic cúmque esse quarto excessu tradit Auicenna, vlcerare, adurere sanguinem, & humores, delere radicitus verrucas, viriligines albas & lepram, sanare alopeciam, commouere calida apostemata partium interiorum, aduersus neruorum affectus à frigidâ causa ortos & paralysim valere, memoriæ iacturam resarcire, maximè sumpta confectione anacardina, mentem tamen de statu deiicere & furorem excitare. eius suffitu hæmorrhoides exsiccari. Sed deleteria facultate non carere, humores adurere & interficere. Eius antidotum esse lac vaccinum potum, & oleum ex nucibus expressum. Eadem Serapio tradit, citátque Galenum, qui huius fructus meminerit, cui tamen planè ignotus fuit, atque noxium esse præsertim biliosis & iuuenibus. Quod illi Anacardium calidum & siccum statuunt quarto ordine, alij tertio, Garcias non probat: in virenre enim perspicuum est hunc caliditaris & siccitatis gradum deesse, neque rationi consentaneum videri, eò caliditatis & siccitatis excessu constituere quò piper. Nisi forrè, inquit, quod in Sicilia nascitur iis sit facultatibus præditum. Prærerea deleteria esse facultate negat, quod experientia repugnet. Nam his in regionibus, inquit, è lactis sero maceratum asthmaticis datur, & aduersus lumbricos. Adhæc iis viridibus & sale condítis vtimur in cibariis, oliuarum conditarum modo. Fructu verò siccato caustici vice vtuntur in strumis, totáque India huius cum calce mixti vsus est ad pannos obsignandos. Anacardij historiæ à Garcia descriptæ Clusius Scholia stes adiecit descriptionem & picturam fructus cu iusdam, siue nucis, quam aliquando Vlyßipponē adferri ait è Brasilianorū regione: *Caious* vocant. Arbor est magna, foliis Pyri (in recèns nata Lauri potiùs) fructu oui anseriri, forma & magnitudine, qui succo plenus est, veluti id Citriorū genus, quod Limā vocant, quo quidē vtuntur Brasiliani (licet Theuetus contrà asserat) vt ab iisdem se intellexisse ait Clusius. In extremo fructu prominet nux quædā, renis leporini figura, colore cinereo, interdum ex cinereo rubescente. Duplici hæc nux contecta est cortice, inter quos spongiosa quędam est materia, olei asperrimi & calidißimi plena, intus verò nucleum continens, edulem, & Pistaciis gustus suauitati non cedentem, pellicula cineritia obductum, quem eximere oportet. Eo leuiter tosto vescuntur incolæ: sic enim gratior est, & venerem stimulare fertur. Acri illo nihil præstantius esse ferunt ad lichenas & impetigines tollendas. Incolæ certè aduersus scabiem vtuntur. Sed illud mirum, primarium fructū nulla semina continere, & extrema illa nuce earum arborum genus conseruari debere. Nonnulli Anacardiorum genus esse arbitrantur, ob similitudinem acris illius humoris, quem corticibus inclusum habent.

CAIOVS, Clusij.

MEDIVS.

INTEGER.

Margin notes: Cap.246. simpl. — *Locus.* — Lib.1. Aromat. Ind. cap 30. — Lib.2.c.40. — *Temper. & Vires.* — Cap.246. simpl. — Lib.2.c.30. Arom.Ind. — Cap.61. de scrip. Ameri.

FAVFEL

FAVFEL. CAP. X.

Nomina Lib. 1. cap. Arom. Ind. cap. 25.

FAVFEL Arabibus dicitur, id eſt Auellana Indica, inquit Serapio, Auicēnæ Filfel & Fufel, ſed deprauatè auctore Garcia, in Malauar Paca vulgo, à nobilioribus Areca, quo nomine vtuntur Luſitani qui in Indiis habitant: in Gazarate & Decan Çupari, in Zeilan Poaz, in Malaca Pinan, in Couchin Chacani.

Forma. Arbor quæ fructum hunc parit, recta eſt, fungoſa materie, foliis Palmæ, fructu Nucis moſcharæ, minore tamē, aut iuglandibus exiguis ſimilis, intus dura, & candidis rubentibúſque venis reſperſa, non planè rotunda, ſed altera parte ſeſſili: quæ tamen notæ non omnibus Arecæ generibus conueniunt. Integitur inuolucro admodùm lanuginoſo, & foris ſu flauo,

ARECA ſiue Faufel, Cluſij.

perquàm ſimili Dactylis cum maturuit & te- quam ſiccatus fuerit. Hanc nucem probe o- uit Matthæus Siluaticus: ſic enim ſcribit. F l id eſt, Auellana Inda, eſt ſimi lima Nuci m tæ, niſi quod pars vna eſt plana, al ra emine tior, ita vt poſſit ſtare erecta, ſicut calc u in ludo dicitur Pedes. In cæteris int s & e ra Nuci muſcatæ ſimilis eſt, ſine odore, & pore. Naſcitur incluſa in quadā lanugin folliculo ſerici. Multoties fertur inter alias cies à Calecut. Et ego vidi ipſum in ſuo fo lo. Hæc ille.

Locus. Naſcitur Faufel plurimum lauar, in Guzarate & Decan pauca quant idq; duntaxat in maritimis, ſed laudatu ſertim in Chaul, quod defertur Ormu mum vero prouenit in Mombaim inſ la datur etiam quod in regione Bacain pro atque id defertur in Decan cum eo q od Gauchin naſcitur nigrum & puſillum, durum admodùm, poſtquàm ſiccatum fuerit. P nit etiam in Malaca, ſed tam parua qua vt vix incolis ſufficiat: item in Zeilan copia, ſed cādidum, quod in eam partem regionis Decan defertur, quæ Cat luco paret, tum etiā in Biſnaga. Defertur etiam ex Zeilan in Ormuz, Cam ay

Cap 335. ſimpl. inſulas Maldinas. Scribit Serapio ex Haboaniſa arborem iſtam in Arabia non uenire, quod de mediterraneis locis & magna ex parte intelligendum eſſe ce Garcias: naſcitur enim laudata ſed exigua in Dofar & Xael portubus Arabic Amat enim hæc arbor loca maritima, mediterranea reſpuit, alioqui magna gentia ſereretur, quoniam ſingulis diebus eam edunt cùm Mauritani, tum Moal (genus hominum id eſt, qui Ali generum Mahometi ſectantur) etiam in ieiuniis ſuis cùm à Betre abſtinent: mandunt enim Arecam cum Cardamomo purga

Cap. 335. ſimpl. ventriculi & cerebri gratia.

Temper. & Vires. Scribit Serapio ex auctoritate Iſaac Faufel parum excalfacere, & paucæ amaritudinis particeps eſſe. Sed ſe deguſtaſſe Garcias aſſe, nullumq; in eo calorem deprehendiſſe, verùm cum inſipiditate adſtrictoriam facultatem. Cui conſentiunt quæ ſubiungit Serapio ex aliorum auctoritate, dum eſſe ac ſiccum, atque adſtringens: ob id aduerſus calidos morbos valere, do-

Li. 2. c. 256. loribus dentium auxiliari, gingiuas & commotos dentes ſtabilire. Quibus accedit Auicennæ auctoritas, ſcribentis Fufel refrigerare atque adſtringere. Immaturum Faufel ſtupefacit & inebriat, vt refert Garcias: ideò ſic editur à nonnullis, vt ve-

l t

luti ebrij dolorum cruciatus non sentiant. Admiscentur Fausel siue Arecæ eadē quæ Betre admisceri dicemus, tametsi Betre calidum sit, Areca verò frigida & sicca. Sed & admiscetur Lycium, quoniam vtrumque gingiuas confirmat, & dentes stabilit, stomachum roborat, & vtile est aduersus sanguinis reiectiones, vomitus & alui profluuia. Sic autem parant. Contusam Nucē Fausel in tenuissimas partes cum Lycio & folio Betre, cui sit exemptus neruus, mandunt, sicuti in Betre dicetur, & priorem saliuā quæ cruenta est expuunt, eâque ratione cerebrum & ventriculum expurgant, gingiuas stabiliunt. Potētiores ex Fausel, Lycio, Caphura, Ligno Aloës & Ambari momento pastillos componunt, quos mandunt. Garcias ex Fausel viridi aquam stillatitiam vitreis organis eliciebat, qua maximo cum successu in biliosis alui profluuiis vtebatur. Nucem Fausel cum suo operimento ex Clusio hîc depinximus, qui & aliam vidit nucem oblōgam, quæ Fausel cum suo inuolucro magnitudine æquat, prædura & foris nigricans, quæq; per medium secta Nucem myristicam proximè æmulatur. Fortè Fausel genus erit, aut aliquid simile. Eius quoque iconem hîc ex eodem expressimus. Alias Auellanas Indicas a Cortuso dono datas depinxit Matthiolus, & descripsit his ferè verbis. Prior tum facie, tum magnitudine differt à Fausel. Contegitur putamine extimo Cardamomi maioris putamini simili, sed duriore, compactiore, & colore magis obscuro, magnitudine iuglandis viridi adhuc putamine tectæ. Eo Auellana concluditur oblōga, vtraque parte acuminata, dorso arcuato, inferiore parte lata ac sessili, osse cō tecta duro, læui, castanearum colore, in quo nucleus concluditur solidus, eiusdem ferè figuræ, tenui albâque membrana obductus, dulci intus medulla, albicante. Altera est superiore longè minor, quæ è suo inuolucro exempta, quod læue molléque est, colore subpallido, nec folio Palmæ crassius, glandis acuminatæ aut myrobalani flauę ferè figura est, duro putamine conclusa, quod colore vulgatis auellanæ oblongum intus nucleum pumilam amygdalam referentem continet. Clusius in Scholiis in Garciæ Aromaticorū Indicorum historiam aliquot Auellanarum Indicarum icones cum suis descriptionibus exhibuit. Prior exigua est tribus lateribus elatioribus, atque itidem tribus foraminum vestigiis, vti Coccus conspicua villoso quodam inuolucro velut Fausel ferè tecta. Altera pollicari est longitudine, duorum verò

AVELLANA Indica, Matthioli.

AVELLANARVM Indicarum, Clusij.

digitorum crassitudine, inferiore parte fessilis, rugosa scabritie & cinerea, superna autem & eminentiore parte læuis, subrufiq; coloris, ita vt animalculum duro corio tectum videatur. Prægnans est, & aliam continet. Huic ferè simile genus inuenitur minus, nigricás, quod à Matthiolo priori generi Auellanarum Indicarum adscribitur. Tertia Mehenbethene nomine à Cortuso missa. Pollicem transuersum longa est, forma triangulari, duro & ligneo putamine, fracta tres cellulas ostendens, in quibus nucleus oblongus, albus dulcisque inuenitur. Quomodo

Li.2.c.473. autem Mehenbethene nomen illi tribui possit non video, cùm Auicenna de Mehenbethene tractans, nihil aliud quàm Græcorũ Lathyrim describat.

SANTALVM. CAP. XI.

Nomina VETERIBVS Græcis ignotũ fuit quod Santalum dicitur, Auic[illegible], Serapioni, atq; Mauritanis omnibus corrupto nomine *Sádal*, in Tim[illegible] insula, omnibúsque Malacæ vicinis prouinciis *Chandama*, in Canara, Decan. & Guzarate, *Sercanda*, auctore Garcia. Santali tria sunt genera,

Lib.1.Aromat.Ind. cap.17.

Genera. rubrum, album, pallidum, quod Officinæ Citrinum appellant. Idem Garcias Santalum scribit in Nucis iuglandis magnitudinẽ assurgere, foliis esse admod[illegible] vi-

Forma. rentibus, Lẽtisci æmulis, flos ex cæruleo nigricat, fructus est Cerasi magn[illegible], primùm viridis, deinde niger, insipidus & facilè decidens. Inodoram ferunt [illegible] arborem, nisi cùm detracto iam cortice exsiccata fuerit. Tria huius genera vno [illegible]

Locus. loco non proueniunt, sed in regionibus multùm à sese distantibus. In Timor [illegible] sula vndique portubus abundante plurimum album & pallidum reperitur, & [illegible] India vltra Sangem fluuium, quem Indi Hanga vocant, item in Verbali portu la[illegible] ux, vehementer quidem odoratum, sed quod breui senescat, debeatq; post annum multo ligno adempto odor eius reuocari, qui in medio est. Præfertur id quod [illegible] nimum ligni, plurimum cordis habet: rubrum in India intra Gãgem, videlic[illegible] Tanasarim, & maritimis quibusdam Charamandel. Hoc a Brasilioliquo (qua[illegible] vtrunque fit inodorum) differt, inquit Garcias, quòd Santalum rubrum neq; dul[illegible] est, neq; inficit, quæ notæ in Brasilio perspicuè apparent. At rubrũ Santalum [illegible] gare Officinarum sæpe inficere comperias. Eius ea in regione, in aqua prouen[illegible] rarus est vsus, quòd Indi aduersus febres duntaxat eo vtantur. Reliquum in Lu[illegible] niam & Occidentales regiones defertur. Ex eo interdũ idola sua eorumq; d[illegible] fabricãtur: qua de causa crassiora ligna magis expetũtur, maioriq; pretio red[illegible]

Electio. tur. Primum locum tenet pallidum, secundum album, tanta tamen inter vtri[illegible] arbores est similitudo, vt hæc ab illa discerni nõ possit, nisi ab incolis, qui eas cæsas mercatoribus vendunt. Vtriusq; magna copia per vniuersam Indiam absum[illegible] tur: quoniam omnes ferè eius regionis incolæ, siue Mauritani, siue Gentiles eo [illegible] mortariis lapideis contuso, & aqua macerato, vniuersum corpus inungunt, deinde siccari sinunt, ad æstus corporis tollendos, vel ad odorem conciliandum. Est [illegible] regio calida admodum, & incolæ plurimùm odoribus delectantur. Garcias legiti[illegible] mum Santalum citrinum vix in Lusitaniam deferri putat, cum multò pluris apud Indos, quàm in Lusitaniam delatum vendi possit. Ex quibus non sine ratione dubi[illegible] tandum genuinumne Santalum citrinũ habeamus, an potiùs aliquod aliud lignu odoratum eius loco ad nos deferatur. In citrini tamen penuria, albi & rubri par-

Li.2.c.649. tes æquales præscribendas esse non putat Garcias, sed potiùs, solum candidũ, mul-

Vires & Temper. tò magis enim cum citrino affine est album quàm rubrum. Auicenna de Santalo scribẽs, Galenum, cui id incognitum fuit, falsò citat, statuitq; frigidum esse in fine secundi ordinis ad tertiũ vsq;, siccum in secundo. Serapio similiter ex multorum

Cap.316. simpl. Arabum auctoritate frigidũ in tertio gradu, siccum in secundo: rubrũ tam[illegible] frigidius esse albo & citrino. Præsertim rubrum humorum fluxum inhibere, erysipelatis, inflam

tis,inflãmationibus,podagræ à bile ortæ ex ſucco Solani, aut Sedi, aut Portulacæ vtiliter illini.Candidum ac pallidum ex aqua roſarũ fronti impoſita capitis dolores à bile & calidicare mulcere. Omnia calidis febribus aduerſari:epora æſtuãti vẽtriculo auxiliari.Fiunt ex his & aqua roſarum epirhemata, quæ vẽtriculo admota, eius feruorem in ardẽtiſſimis febribus extingunt.Præterea Santalũ, auctore Auicenna libro de viribus cordis,cordi amicum eſt, lætitiam enim adfert, & robur ei addit. Quare iis miſcetur medicamentis quæ cordi & eius palpitationi ſuccurrũt. Sed cùm Santalũ album & pallidum odorata ſint, Mauritanorum ſententia improbanda,qui Santalum tertio ordine refrigerare prodiderunt.

AGALLOCHVM. CAP. XII.

PRiscis Græcis ἀγάλλοχον, recẽtioribus etiam ἀγάλλοχον & ξυλαλόη, Latinis Agallochum & Lignum Aloës, Arabibus *Haud*, *Agalugin*, ſeu *Agalugen*, a Guzarare & Decan incolis, auctore Garcia, *Vd*, quod ex Arabibus ſumptum videtur in Malaca *Garbo*, ſelectiſsimum autem *Calambac*. De eo ſic Dioſcorides. Agallochum lignum eſt, quod ex India,& Arabia deportatur, Thuiæ ligno ſimile,maculatũ, odoratum,guſtu adſtringens,cum quadam amaritudine,cute veriùs quàm cortice veſtitur, aliquantum verſicolore. Auicẽna duobus diuerſis capitibus de Agallocho tractat.De priore, nomine Agalugen ſiue Agalugin, de altero nomine Xyloaloës. Priore quidẽ ait Agalugin lignum eſſe Indicum, aut Arabicum odoratũ,cute aſpera,diuerſis & lineis colorata.Huic adſtringẽdi vis ineſt cum pauca amaritudine. Quæ omnia ex Dioſcoride deſcripta ſunt,in quo legit ἐστιγμένον, εὐώδες, quemadmodum & vulgaria exẽplaria habent, id eſt, punctis maculatum, odoratum, pro quo Oribaſius legit,ἔστιν δὲ εὐώδες,id eſt,Eſt igitur odoratum Deinde eaſdem,quas Dioſcorides ſubiungit vires.Serapio Dioſcoridis verba tranſcribens nec maculatum nec punctorum meminit,nec Paulus.Poſteriore loco Auicenna nomina & regiones enumerat,a quibus Xyloaloë deportabatur. Sed in omnibus vetũ & legitimũ nõ naſcitur.Nam quod in promõtorio Comorin,veteribus Cori dicto,& Zeilan inuenitur, lignum odoratum eſt,quod lignum Aloës ſilueſtre vocatur,cùm tamen non ſit. Legitimum in Malaca & Sumatra naſcitur,vnde à Chinenſibus ferebatur.Serapio ex Dioſcoride & Galeno omnia tranſcripſit, item multa eius genera,& plurima alia ex Arabibus.Garcias legitimum Lignũ Aloës nõ niſi in India naſci putat. Ex Arabia quidem adferri potuiſſe, priùs tamen ex India eò deportatum,vt pleraſque alias merces.Nam in Arabia prouenire non arbitratur:nec cute veſtiri,ſed cortice,vt & alia ligna:neq; veriſimile eſſe pro Thure ad ſuffimẽta ſubſtitui,ſed potiuscontrà, pro Agallacho Thus ſubſtitui debuiſſe , vt pote cuius maior copia fuit : non ſolemus enim rariora & inuentu difficiliora vulgaribus ſubſtituere,ſed contrà. Eſt autem Agallochum eodem auctore arbor Oleæ inſtar, interdũ minor. Nec florem nec fructum vidit,ob periculoſam huius arboris diuturnam obſeruationem, frequenter iſtic graſſantibus tigribus.Ramos autem ex Malaca delatos vidit.Ferunt Agallochum recens diſſectum nulla odoris fragrantia gratum eſſe, nec niſi ſiccatum odoratum,nec eum odorẽ per vniuerſam ligni materiam diffundi, ſed in ipſa matrice conſiſtere. Craſſus enim eſt cortex,& ligni materies odoris expers. Non negat tamen Garcias, quin putreſcente cortice & ligno, oleoſus ille & pinguis humor matrici ſeſe inſinuet,illamq; odoratiorẽ reddat. Sed vt odor Agallocho concilietur minimè putredine opus eſt:nam tẽpore aliud magis, aliud minùs odoratum fit,quod multi experientia edocti probè norunt, vt etiam de recẽns diſſecto ſtatim iudicare poſſint, ſitne odoratũ futurum, ánnon. Nam in omni lignorum genere aliud alio præſtãtius eſt. Solent autẽ Malacæ incolæ Agallochum repur-

Nomina Lib.1. Arom.Ind. cap.16. Lib.1.c.21. *Forma.* Lib.2. c.4. L.2.c.73. *Locus.* *Forma.*

Electio. gare antequàm mercatoribus vendant. Præfertur multùm nigricans, cinereis discurrentibus venis, pôderosum, plurimo pingui humore prægnans. Probatio erit, si igni accensum multū humorem exudet, si in aquam iniectum nō sidat: nam solidissimū quodq; innatat. Guzarate & Decā incolæ præter supradictas notas, vt magna sint fragmēta requirunt, quemadmodū maiores gemmas & margaritas cæteris præferunt: sibi enim persuaserunt quo maiora sunt fragmēta, eo maiore facultate prædita esse. Fabulam narrant qui Agallochi arborem à nemine visam referunt, quòd in terrestri tantùm paradiso proueniat, illiusq; lignum ferri fluminibus

Cap.44. quæ ex eo manant. Hoc verò multò absurdius quod Pandectarius scribit Agallo-

Cap.197. simpl. chum Chamelæa adulterari, cum tota ea regione Chamelæa nō nascatur auctore Garcia. Illud quidē Serapio tradit ex quorundam auctoritate ramos Agallochi [illegible] gi, & in flumina decidere, cum iis vehi in eas regiones quas alluūt: præterea ligni Aloës ex arbore sua excisum anni spatio sepeliri, ibiq; corrodi, ita vt remaneat lignum Aloës purum, nihilq; è ligno illo erodatur. Cui Symeō Sethi subscripsit, nō alias futurum odoratius scribēs, nisi priùs marcorem aliquem & teredinem senserit. Quod ait Garcias Auicennam hallucinari cùm scribit Agallochum ab incolis elixari, vt omnem odoris vim eliciant, id in nostris exemplaribus nō reperi[illegible]. Verùm Agallochum Officinis omnibus diu ignotum fuit, atq; etiam hodie [illegible] ignoratur aliud atq; aliud lignum ei substituētibus: quāquam verum à Lusit[illegible] India Vlyssiponem & Hispaniam delatum sit, sed magno æstimatum: hunt [illegible] dum ex eo sphærulæ precatoriæ, odoris iucunditate, & pretij magnitudine commendabiles. Frequentiores tamen sunt eæ quę ex Xyloaloë syluestri, cuius ex[illegible] cia meminimus, fiunt, tum ex alio ligni genere quod Agallochum proximè æmulatur: inodorum tamē est. Venetiis etiam [illegible] bent institores, inquit Pena, carissim[illegible] vsu probatissimum, gustu astringenti, [illegible] sicco, non multùm amaro: suffitu suaui[illegible] reddit odorem, & succum aut liquorem pi[illegible] guem, odorē qualem in Ebeno vel Guyaco percipias, cui concolor & fortè congener.

AGALLOCHVM siue Xyloaloe.

Lib.1.c.21. Vires & Temper. Manditur Agallochū, inquit Diosco[illegible] aut decocto os colluitur, commēdandi [illegible] tus gratia. Sudores arcet toti corpori i[illegible] sum. Pro thure ad suffimenta substituitur [illegible] dix epota drachmæ vnius pondere hum[illegible] stomachi vitia, & imbecillitatē feruoremq; mulcet. Si lateris iocinorisq; dolor excruciat,

Lib.2.c.79. si dysenteriæ aut tormina infestant, ex aqua bibere prodest. Agallochum auctore Auicenna calfacit atque exsiccat ordine secundo. Facit ad cordis affectus: o[illegible] ter ea medicamenta quæ cordi præsidio sunt ab eodem recensetur.

BALSAMVM. CAP. XIII.

Nomina. Lib.1.c.18. Forma. GRAECE βάλσαμον, Latinè etiam Balsamum dicitur, Arabibus *Balsem* *Balesma*, *Belsan*, Italis *Balsamo*, Gallis *Baume.* Dioscorides Balsamum esse tradit Leucoij, &, vt in vulgatis exemplaribus habetur, Py-

Locus. racanthæ magnitudine, folio Rutæ proximo, longè cādidiori, semper exurēte. In Iudæę solùm quadam valle, & Ægypto nasci, differēs scabritia, proce-

Tempus. ritate, gracilitate: quòd igitur tenui & capillacea coma sit, Theriston vocari, quasi

Opobalsamum. demessile, fortassis quòd ob gracilitatem facilè demetatur. Aestiuis sub ortu canis ardoribus arborem vnguibus ferreis incidi, manareq; è plaga succum siue liquorē, quem

qu[a]m Opobalſamum vocant, ſed tam exiguo ſtillatu, vt annis ſingulis, non plures quam ſeni ſeptenive congij cogantur, inibiq; pondus duplo rependitur argento. Theophtaſtus paulò aliter delineauit his ferè verbis. Balſamū in valle Syriç naſcitur, in hortis dūtaxat duobus, vt aiunt, alterum viginti eſſe iugerum, alteru multò minorem. Arbor magnitudine eſt Mali Punicæ magnæ, ramis valde multis, folio Rutæ ſimili, ſed ſubcandidiore, perpetuo virente. Fructus ſimilis eſt Terebintho, magnitudine, figura & colore, valde odoratus, & lacryma ipſa odoratior. Hac ex plaga colligi tradunt, inciſo vnguibus ferreis caudice circa ſuperna, ſub ſydere cùm maximè æſtus feruet. Colligi verò æſtate tota, ſed multum nō eſſe quod fluit, vnam enim die concham duntaxat plenam colligi: odorem eius eximium eſſe & copioſum, adeo vt ex eius tantulo odor longum ſpatium permeet. Verum ſincerū nullum ad nos aduehi, ſed cùm collectū eſt atq; permixtum: multatu enim tetum permixtione vitia[ti], & quod in Græcia venditur, ſæpe adulteratu eſt. Quin & valde odoratas eſſe huius arboris virgas: & eas quidem amputari quot[an]nis, partim, vt reliqua valentiora ſeruentur, partim vt emolumenti plus compare[nt]ur: vēdi enim eas magno pretio poſſe. ex qua Gazę cōuerſione ſic legēda Græca in vulgatis codicibus deprauata. δένδρα γὰρ καθαίρειν καθ' ἑκάστους ἐνιαυτοὺς, καὶ τῶν ἄλλων ἕνεκα, ὥστε ἰσχυρότερα σώζειν, καὶ πλεῖον κέρδος εἰσφέρειν, πωλεῖσθαι γὰρ τιμίως. atq; huius arborum cultus cauſam ad imbrem referunt, (Lege, καὶ τῆς ἐργασίας περὶ τὰ [δέ]νδρα σχεδὸν τὴν αἰτίαν εἶναι &c. Continuò enim eum decidere: atq; etiam virgarum amputationem cauſam quandam eſſe aiunt, cur arbores magnæ non fiunt. Etenim quia frequenter tondentur virgas tantùm producunt, nec in vnū caudicem vi[res] in[te]ndutur. Nullum vſpiam ſilueſtre Balſamum eſſe audiuimus: ex maiori ho[r]to vaſa duodecim impleri, quæ dimidiū congij capiunt. Ex altero verò duo duntaxat. Syncerū vendi duplo ad argentum pretio, adulteratū proportione mixtionis. Et Balſamum quidem odoris gratia videtur excellere. Plinius quædam alia ſcribit, alia ex vtroq; mutuatus videtur. Sed omnibus odoribus præfertur Balſamum, vni terrarum Iudeæ conceſſum, quondam in duobus tantùm hortis, vtroq; Regio, alterum iugerum viginti, nō amplius, altero paucioꝛū. Oſtendere arbuſculam hanc vrbi Imperatores Veſpaſiani. Clarumq; dictu à Pōpeio Magno in triumpho arbores quoq; ductas. Seruit nunc hæc, & tributa pendit cum ſua gente, in totum alia natura quā noſtri externiq; prodiderūt. Quippe Viti ſimilior eſt quàm Myrto. Malleolis ſeri creditur, nuper vincta vt Vitis: & implet colles vinearū modo, quæ ſine adminiculis ſeipſæ ſuſtinent. Tondetur ſimiliter fruticans, ac raſtris miteſcit, properatq; naſci, intra tertium annum fructifera. Folium proximum Rutæ, perpetua coma. Sæuiere in eandē Iudæi, ſicut in vitam quoq; ſuam. Contrà defendêre Romani, & dimicatum pro frutice eſt. Seritq; nunc eam fiſcus: nec vnquā fuit numeroſior aut procerior. Proceritas intra bina cubita ſubſiſtit. Arbori tria genera. Tenui & capillacea coma, quod vocāt Eutheriſton. Alterū ſcabro aſpectu, incuruum, fruticoſum, odoratius. Hoc Trachy appellāt. Tertiū Eumeces, quia eſt reliquis procerius, læui cortice. Huic ſecunda bonitas, nouiſsima Eutheriſto. Semen eius vino proximū guſtu, colore rufum, nec ſine pingui: peius in grano quod læuius atque viridius. Ramus craſſior quā Myrto. Inciditur vitro, lapide, oſſeiſq; cultellis. Ferro lædi vitalia odit. (Theophraſtus & Dioſco. ferreis vnguibus ſcalpi dixêre) Emoritur protinus, eadē amputari ſuperuacua patiēs. Incidentis manus libratur artifici tēperamēto, ne quid vltra corticē violet. Succus è plaga manat, quē Cipobalſamū vocant, ſuauitatis eximiæ, ſed tenui gutta: ploratus lanis parua colligitur in cornua. Ex iis nouo fictili cōditur craſſiori ſimilis oleo, & in muſto cādida. Rubeſcit deinde, ſimulq; dureſcit è t[rā]ſlucido. (Legēdum, & trāſlucet) Alexādro magno res ibi gerēte, toto die æſtiuo vnā conchā impleri iuſtum erat. Anni verò fœcunditate è maiore horto con-

gios ſenos, minore ſingulos, cum duplo repēdebatur argēto. Nunc etiā ſingularum arborum largior vena, ter omnibus percutitur æſtatibus, poſtea deputatur. Et ſarmenta quoq; in merce ſunt. Denariis trecētis amputatio ipſa ſurculuſq; vænit. Intra quintū demum annum Xylobalſamum vocatur, & coquitur in vnguentis. Pro ſucco ipſum ſubſtiruēre Officinæ. Corticis etiā ad medicamēta pretium eſt. Præcipua autē gratia lacrymę, ſecūda ſemini, tertia cortici, minima ligno. Strabo etiā Balſami hiſtoriā ſic deſcripſit. Hierichus eſt cāpus à montana quadā regione circūdatus, q̄ in theatri ſpeciē ad ipſum declinat. Hoc in loco eſt Palmetū Palmis abundās ſpatio ſtadiorū centū, & totū irriguum, & habitationibus plenū, vbi & regia eſt, & Balſami viridariū. Arbor odorata eſt & fruticoſa, Cytiſo & Terebintho perſimilis. Eius corticē vulnerātes, ſuccū in vaſis ſuſcipiunt tenaci lacti perſimilē. Alibi etiam naſci Balſamū teſtatur, cùm ſcribit. Et apud Sabæos Thus & Myrrha, & Cinnamomum naſcitur: in ora etiā Balſamū, & quædam alia planta odorata. Auicēna Balſamum in Ægypto naſci ſcripſit, eandemq; ferè omnia quæ Dioſcori. de eo tradidit.

Lib. 16. Geogr.

Ibidem.

Lib. 2. c. 81. To. 1. lib. 2. cap. 5.

Ait Theuetus ſe vidiſſe hortum non procul à Cairo Ægypti liquore illo raro & pretioſo ex Balſamo arbore profluēte celeberrimum, quam Prouinciæ præfectus adhibitis cuſtodibus diligentiſſimè cōſeruat, vt eius liquorē colligat, quē quotannis ad Turcarū Imperatorem mittat. Itē à Græcorum Patriarcha & vrbis ſenibus audiuiſſe eum qui hodie colligitur, neq; tam oleoſum, neq; vulneribus vlceribuſq; curādis tam vtilem, quā qui poſtremi Regis Ægyptij tempore colligebatur. Plures quidem clam Opobalſamū vendere, ſed adulteratū. Narraſſe Arabas ex hiſtoriis Cleopatram Ægypti Reginam ex Iudæa Balſamum primam in Ægyptum trāſtuliſſe. Sed huic hiſtoriæ vix aſſentitur Theuetus, quòd in alia vulgari Græca lingua cōſcripta in Paleſtina legerit, Traians tēpore Balſami feracia fuiſſe montana Engadi, & quædā alia Aſiæ minoris loca: quāquam re vera cùm hæc luſtraret, nullam reperire potuerit Balſami ſtirpem. Præterea Baſiliani montis Libani incolæ ex hiſtoriis ſuis referebāt, in quadam mōtis parte quę Solis ortū ſpectabat, Anaxi Græcis imperāre, tantum Balſami colligi ſolitum, quantū in Ægypto. Sed regione à Turcarū tyrannide oppreſſa, & exactis inde Chriſtianis, eius liquoris memoriā vnà cum planta ipſa exoleuiſſe. Ægypti Reges nihil pretioſius habebant, quod Regibus & Imperatoribus Perſidis, Cataæ, Æthiopię, Græciæ, cęteriſq; dono darēt, ſiue ad ineundā ſiue ad confirmādam cum eis amicitiam. Auctor deſcriptionis Africæ, in octaua eius parte tradit extra vrbē Ægypti Milfruhetich primi ab Ægypto à Mahumetanis cōditam ad Nilum, excellētes eſſe & magnificas ſepulturas Regum Ægypti, qui eorum lingua Soldani dicūtur. Ab his ſepulchris mille & quingētis paſſibus ſtare dignos dictos Almathria, in quibus eſt hortus vnicā alens arborē, quæ Balſamum producit, nec in toto orbe vlla alia eſt quā hæc ſola. Planula eſt in medio fontis inſtar putei. Nā eſt procera arbor. Folia eius ſimilia ſunt foliis vitis, & parua. Audiuiſſe ſe refert qui dicerent, ſi aqua fontis diminuatur, plantam ipſam ſiccatā iri. Hortus cinctus eſt validiſſimis muris, in quem ingredi nemo poteſt, niſi maximo fauore aut dono cuſtodiētibus dato. Multa quidē hæc illi de Balſamo. Nullus tamen notis omnibus delineauit eius imaginē, vt veriſimile ſiteam præſertim veteribus illis incognitam fuiſſe. Hanc ex amici cuiuſdam oratione ſic refert Pena: Humilis eſt frutex, aſpectu deformis, cineracei coloris, flore puſillo Iaſmini lutei ſimili, minore, perpetuis virgis. Folia horna exuit menſe Decembri, quibus non niſi menſe Maio noua ſubſtituuntur. In Cairo atque Babylone ſata viget. Decembri menſe ramuli præſcindūtur, quibus cera oblitæ appenduntur amphoræ, excipiendo aureo liquori, qui moſchum ſapit. Nunc de tribus plantæ partibus dicamus, vt veras ab adulteratis diſcernamus, & earum vires perſpectas habeamus. Succus probatur, auctore Dioſcoride, recens, odoris validi, ſincerus, non ad

Succi Electio.

Lib. 1. c. 18.

ad acorem vergens,dilui facilis,læuis,adstringēs,ac modicè mordēs linguam. Sed variè vitiatur mistó ab aliquibus Terebinthi,Cypri,Lentisci, Balani vnguēto,item Susino,Meropio,Melle,aut cerato Myrteo,aut Cyprino liquido,læui. Sed dolus facilè deprehēditur. Nam purus in laneam vestem instillatus, si eluatur, neque maculam,neque notam relinquit:vitiatus autem inhæret, & lac instillatus coagulat, quod adulteratus nō efficit: Præterea sincerus in aqua, au lacte celeriter liquatur & lactescit,adulteratus olei modo innatat se cōuoluens,& in stellæ modu diffundens,Sincerus tempore crassescit, deteriorq; redditur. Xylobalsamum probatur recēs,tenuibus ramulis,fuluum,odoratum,quadātenus Opobalsamum spirās Semen eligitur flauum,plenū,grande,ponderosum, mordēs gustu, feruens, modicè Opobalsamū olens. Adulteratur semine Hyperico simili,quod è Petra oppido defertur. Sed coarguitur magnitudine, inanitate, virium ignauia, sapore piperis. Efficacißima vis inest succo,& maximè calfaciens, abstergit quæ tenebras oculis offundunt,medetur perforictionibus vuluæ cum cerato rosaceo appositus: mēses quoque secundas & partus extrahit, horrores illitu discutit, sordida vlcera expurgat,& cruda cōcoquit:vrinam potu ciet,ægrè spirātibus prodest: datur in lacte cōtra Aconitū haustum, ac serpētium ictus. Miscetur acopis,malagmatis & antidotis. In summa efficacißima vis inest succo,secunda semini,minima ligno. Semen cōmodè potui datur pleuriticis,peripneumonicis,tussi,ischiadicis, comitialibus, vertiginosis,orthopnoicis,vtinæ difficultati,torminibus, ac serpētium morsibus: ad muliebres insessus vtile est: vuluā aperit in descēsionibus balnearum decoctū, & humorem euocat. Lignum easdem habet vires,aliquāto minores. Ex aqua potum cruditatibus,torminosis,venenatorū ictibus,vulsis opitulatur,vrinam cit, ad vulnera capitis cum Iri sicca conuenit,squamas osium extrahit,& ad vnguenrorum spissamenta additur. Balsamum,vt scripsit Galenus,desiccat & excalfacit ordine secundo. Est autem tenuium partium,adeò vt odoratum sit. Sed liquor eius subtiliorum etiam partium est quàm ipsa planta, non tamen adeò calidus,vt quidam existimant,tenuitate partiū falsi. Porrò fructus eius persimilis genere facultatis est,cæterum longè in subtilitate partium inferior. Cùm hæ tres Balsami partes rarißimæ sint,imò potiùs cum his prorsus destitutæ sint Officinæ, succedanea tria excogitarunt. Liquori Balsama quæq; sua, quæ vocant artificialia substituerunt,quorum mirificas vires ad vulnera curanda omnes celebrant,& experimētis confirmant. Xylobalsamo Lētisci surculos,fortasse haud abs re,modò cariosi non sint,sed recentes,nec odorem amiserint: ea enim sunt temperie, nempe modicè calfaciente,desiccante,moderatè etiam adstringente & aromatica, vt horum puluis stomacho commodus esse poßit. Iisdem qualitatibus dentiscalpia ex iis,dentes & gingiuas purgant & roborant. Hoc Pseudoxylobalsamo abundat Gallia Narbonensis & Italia. Carpobalsamum Officinarum prorsus reiiciendum est, neq; enim Balsami fructus est, sed ignoræ cuiusdam plantæ, vietum, exoletum,inodorum. Quare eius penuria semine Terebinthi,vel Lentisci immaturi vtendum cēset Pena,quòd eius vires Carpobalsami facultatibus planè respondere videantur. Quin è Terebinthi pullulantibus botris atque flagellis tempore Verno lympidißimus liquor extillans,odoratißimus,non parùm tenax, digerendo, glutinando, dolorémque mulcēdo eadem quæ Opobalsamum præstare potest: cui suffragatur omnium consensus:nullus enim Balsamum confecit,qui non Terebinthinam vulgatam permiscuerit. Quare nullum ille succedaneum aptius arbitratur, cuius partes omnes omnibus partibus,liquori,ligno,semini respondeant, quàm Terebinthus genuinus. Hodie ex Occidentali India præstantißimus liquor in Hispaniam defertur,quem ob excellentes & admirandas virtutes Balsamum nuncuparunt, veri illius Balsami quod in Iudæa & Ægypto nascebatur nomine. Quare Balsamum

Xylobalʃ. Electio.
Carpobalʃa. Electio.
Vires & Temper.
Li.6 ʃimpl.
Balʃamum Indicum.

[illegible] de sin. Indicum siue Occidentale nominetur. Nascitur auctore Nicolao Mo[illegible] in Hispania noua arbor Indis Xilo dicta, Punica malo maior, foliis Vrticæ [illegible] serratis & tenuibus. Ex hac duobus modis liquor elicitur. Vno multis in[illegible] vulnerato arboris cortice, qui tenuis est. Liquor inde fluens tenax est, subalbidus, & præstantissimus, sed adeò paucus, vt totum sibi seruent incolæ, nec ad nos transferatur. Altero Indis admodùm familiari in eliciendis succis ex quauis arbore. Ramos atque etiam truncos arboris assulatim & minutim cõcisos in amp[illegible] lebetem coniiciunt, multa affusa aqua. Bulliunt omnia quantùm satis sit: sublato igne refrigerati sinunt, & conchis oleum supernatans colligunt. Id vero est Balsamum quod in Hispaniam aduehitur, & quo illic vulgò vtuntur, colore ex nigro rubente, odoris suauissimi. Vasculis argenteis, vitreis, stanneis, aut fictilibus vitreatis asseruatur. aliam omnem materiam penetrans. Gustu est acuto & aliqua[illegible] amaro, vnde colligere licet adstrictionis particeps esse, calidum & siccum [illegible] gradu. Tribus autem modis in vsum medicum recipitur. Aut enim intus [illegible], aut foris il[l]initur, aut chirurgicis remediis permiscetur. Intus sumptum ma[illegible] ieiuno ventriculo asthmaticis vtile est, & vesicæ doloribus, menses ciet, vt & [illegible] modo subditum. Eius quatuor aut quinque guttulæ vino, aut aqua rosacea in [illegible]chleari exceptæ, & diluculo sensim in guttur instillatæ, sic vt linguam no[illegible] gant (eius enim Balsami sapor in ore diutius hærens forsitan nauseam [illegible]) veteres stomachi dolores finiunt, eumque roborant: colorem co[illegible] halitum. Iocinori prodest, obstructiones aperit, & iuuentutem conser[uat] [illegible] ficos iuuat, sterilium vterum expurgat pessi modo admotum. Foris calidum cum pluma illitum omnes cruciatus à frigidis humoribus ortos mulcet, præsertim linteum liquore delibutum apponatur. Oedemata discutit & absumit: qua[libet] corporis partem roborat. Capiti illitum cerebrum reficit & fouet [illegible] nemq; noxium humorem absumendo, dolores sedat. Paralyticis opitulatur [illegible]bro, ceruice, spina, & ea parte quæ paralysi tentata est inunctis. Ead[e]m ra[tione] omnes neruorum morbos & contractiones vtile est. Stomacho illitum eu[illegible] borat, concoctionem iuuat, & flatibus obstructionibusq; liberat, sicuti & lie[nem] quem etiam emollit. Nephritidem & ventriculi dolores à causa frigida & fl[illegible] prouenientes, calidum loco dolenti impositum sanat. Idem præstat pani ca[illegible] inditum, sicq; appositum. Vrinam cit & expellit illitum. Summopere laudatur articulorum dolor.bus, præsertim coxendicum, quia omnem duritiem & tu[illegible] rem resoluens discutiat. Chirurgicis medicamentis mixtum, mirum quan[illegible] leat. Vulgò in recentibus vulneribus vtuntur: nam statim & sine suppur[atione] glutinat. Iis etiam prodest in quibus contusio adglutinationem impedi[t] qu[illegible] statim digerat, & reliqua præstet quæ ad vulnus glutinandum nec[essaria] sun[t] non abs re pauperum chirurgia censeri possit. Neruorum iuncturarumq; vulnera præ reliquis medicamentis ad cicatricem perducit, contractionemq; prohi[bet] Capitis vulnera sanat, modò cranium illæsum sit. Denique recẽtia omnia [illegible] libet corporis parte, antiqua verò per se, aut cum aliis eò pertinẽtibus expur[gat] & ad cicatricem perducit. In diuturnis febribus spina eo calente inuncta, [illegible] hora ante paroxysmum, & illico quinq; aut sex guttis eius in vino sumptis mod[o] supradicto, horrores discutiuntur, si ter aut quater remedium id repetatur. Hoc Balsamum statim, atque in India innotuit, ab Hispanis vsu receptum fuit, Ind[orum] exempla secutis, hoc succo vulnera sua curantium. Quare in Hispaniam d[elatum] ob admirabiles eius dotes magno fuit in pretio: eius enim vncia modò decem [illegible] dò viginti ducatis æstimabatur, nunc libra non pluris quàm tribus aut qu[illegible] ducatis væ[n]it. Romam quoque primùm illatum in eo fuit pretio, vt vncia c[illegible]m ducatis venderetur. Deinde magna eius copia ad nos delata cœpit vilescere.

Lodem

Forma.

Temper. & Vires.

FRVCTVS Balsami, Monardi.

Eodē Nicolao Monardo auctore, ex Americæ siue Noui orbis continenti magna copia deferri cœpit Balſamū aliud per inciſionē extractū ex arboribus iis ſimilibus quæ in noua Hiſpania naſcūtur, vbi Balſamū decoctione colligitur. Sunt autem eæ arbores vaſtæ magnitudinis,& ad radicem vſque ramoſæ, duplici ſeptæ cortice,altero craſſo,Suberum modo,altero tenui,interno, materiam arborum amplectente. Ex eo quod inter vtrumque corticem eſt ſpatio,inciſione Balſamum profluit, alba limpidiſsimàque lacryma,ſuauiſsimi odoris, qui inſignes ſuas facultates ſtatim prodit. Idem auctor affirmat eius guttulam, alterius quod decoctione elicitur libra præſtare, eiúſque arboris fructum ſe habere, qui pro arboris magnitudine exiguus eſt, nempe Ciceris aut Piſi grano non maior, guſtu aliquantùm amari, incluſus extrema ſiliqua anguſta,digitum longa, alba & tenui. Eo fructu ſeſe ſuffiunt Indi ad capitis dolores & defluxiones. Auctor generalis Indiarum Hiſtoriæ narrat in India & inſula Hiſpaniola plantam quandam ſponte naſci,arboris magnitudine, vt pote quæ ad duorum hominum proceritatem interdum aſſurgat. Caulibus eſt cinereis,foliis viridibus ſuperiore parte magis quàm inferiore,grandibus & amplis coſta craſsiore & elatiore per medium diuiſis,foliorum pediculis non virentibus, ſed rubeſcentibus. Fructus eſt racemoſus, longus inſtar manus digitatæ. Acini eius rari,virentes, quandoque rubeſcentes, & qui matureſcendo magis,ac magis rubeſcunt. Succum ex ea hoc modo extrahunt. Cymas & aſparagos teneros huius plantæ colligunt,alij racemos addunt, & ex his ſuccum exprimunt, quem in aqua coquunt ad dimidias, deinde magis ac magis ad ſapæ aut mellis craſsitudinem. Reſidere ſinunt, & ad vſum reponunt. Vlceribus & vulneribus admouent:ſanguinem enim reprimit,terget, & mirificè eis medetur, etiam vero Balſamo efficaciùs. Eius folium hîc ad viuum eſt expreſſum, vtroque extremo acuminatum, ſex digitos longum, latum quatuor cum dimidio. Reperitur in multis locis inſulæ Hiſpaniolæ. Balſamum nouum vocant. Ex eius ſummitatibus deſtillatur aqua, præſtantior aqua vitæ,vulneribus vtiliſsima, & morbis omnibus qui à frigore ortum habent, vti dolori ventriculi, aut partis alterius, ſi diebus aliquot bibatur.

Li.de simpl. Occid. Indiæ.

Forma.

Vſus.

Lib.11.c.7.5.

BALSAMI folium.

MACER.

MACER. CAP. XIIII.

Nomina Lib.1.c.94. *Forma.* Lib.12.c.8. VT GRAECIS μακίρ, ita Latinis Macer & Macir nominatur, Auicennæ Talisafar, de quo breuiter sic Dioscorides. Macer est cortex flauescens, crassus, gustu perquàm adstringens. Ex Barbaria aduehitur. Plinius non plura tradit. Et Macer ex India aduehitur, cortex rubens radicis magnæ, nomine arboris suæ. Qualis sit ea incompertum habeo. Plinius & Galenus ex India conuehi Macerem aiunt, Dioscorides ex Barbaria, quæ, Ptolemæo auctore, in Indo fluuio insula est, vel vrbs. Illud maiore consideratione dignum, quod Plinius radicis, alij alterius partis, vel trunci, vel ramorum arboris corticem Maceris nomine intellexisse videntur. Quis autem sit hic cortex, hodie ignoramus, nec etiam aliunde ad nos aduehitur. Attamen Pena scribit inter extimi Caßiæ corticis magna fragmenta, de quibus dicemus, etiam repertum fuisse alium, qui ex cuiusdam arbusculæ stipitis imo exemptus, inferiore sui parte val[...] similis & concolor est superiori, sed minùs crassus, fere inodorus, aut q[...] Iuglandis aut Lauri redolens, gustu perpatùm caloris glutinis ve mixti cum [...]strictione habens. Quare Macer videri posit, cùm Macer Dioscoridi & Ga[...] adstringens sit, & calfaciat, & arboris cortex esse videatur. Macim autem O[...]cinarum non esse, integumentum scilicet Nucis myristicæ, multis rationibus demonstrari potest. Est enim Macis tenuis cortex, acris odoratus, & a[...]marusculus: Macer verò Plinio cortex rubens, radicis magnæ. Præterea vires & facult[...] plu-

Vires. rimùm à sese dissident. Nam Macer gustu valde adstringit, vt Dioscorides a[...] est. Quare contra cruentas excreationes, dysenterias, & alui fluxiones bibitur. [...]

Lib.12.c.8. ex Plinio, Corticis melle decocti vsus ad dysenterias præcipuus habetur. Galen[...]

Li.7.simpl. verò Macer gustu est multùm acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, iucundum sanè redolens. Videtur itaque ex mixta constare essentia, pleraque terrena frigida, paucula verò calida, & tenuium partium. Quamobrem valenter desiccat adstringitque: ob id cœliacis & dysentericis miscetur facultatibus, in ter[...] desiccantium consistens ordine, in caloris frigorisque d[i]fferentia neutram [...]gniter efficiens. Ar Macis non ita adstringit, nec tam leui est acrimonia, [...] guam & fauces satis vellicat, odoratior est, & leuiusculum amarotem cum [...]te relinquit, vt dici posit calfacere & siccare in fine secundi ordinis, vel pri[n]-

Ca.2.simp. pio tertij. Maceris a Maci discrimen non ignorauit Serapio, qui cum ex Isaac dixisset Macim esse Nucis odoratæ operimentum, subiungit aliud esse de quo i[n]telligit Dioscorides, scribens Macerem ligni corticem esse siue corium. Item

Li.2.c.448. Auicenna de Maci Nucis odoratæ inuolucro tractauit vno in loco, de Mace[r]e

Li.2.c.687. autem tanquam diuersa re, nomine Thalisafar, alibi. Postremò Dioscorides & Galenus de Macere illa quidem quæ suprà diximus, literis mandarunt, de Maci ve[rò] vtpote incognito aromate, ne verbum quidem.

MALABATHRVM BETRE. CAP. XV.

Nomina Lib.1.ca.11 ΜΑΛΑ΄ΒΑΘΡΟΝ Græcis & φύλλον, Latinis similiter Malabathrum & folium simpliciter, & folium Indicum. De quo hæc prodidit Dioscorides. Malabathrum quidam esse putant Indicæ Nardi folium, decepti quadã odoris similitudine: multa enim Nardum olent,

Forma. vt Phu, Asarum, Niris. Res autem nõ ita habet. Nam Malabathrum folium est [su]i generis, quod in Indiæ nascitur paludibus, Lentis palustris modo innatans aquis sine radice. Id collectum statim lino transsuitur, & siccatum reconditur. Ferunt siccatis æstiuo feruore aquis, humum aridis fruticibus v[r]i. Quod si non acciderit, non ampliùs renasci. Probatur recens, ex nigro candicans, non fragile, integrum, odore

odore caput feriens, quod in sua odoris suauitate diu permaneat, vt Nardum sapore immiscetur, nullo satis gustu. Infirmū verò, & minutim concisum, cariosum, virus olens, improbatur. De eodem sic Plinius. Dat & Malabathrum Syria, arborē folio conuoluto, arido colore, ex quo exprimitur oleum ad vnguenta, fertiliore eiusdem Ægypto. Laudatius tamen ex India venit. In paludibus ibi gigni tradūt Lentis modo, odoratius Croco, nigricans scabrúmq;, quodam salis gustu. Minus probatur candidum. Celerrime situm in vetustate sentit. Sapor eius Nardo similis esse debet sub lingua. Odor verò in vino sufferuefacti antecedit alios. Hic Plinius diuersa Malabathri genera ponit, Dioscorides vnicum. Vnum in India laudatius, ibi in paludibus gigni Lentis modo, quod Dioscorides dixit Lenticulæ palustris modo aquis innatare. Quodam salis gustu, Dioscorides nullo, μὴ ἁλμυρίζον, id est, nauigationis tempore aqua marina non perfusum. Minùs probari candidum, Dioscorides probat ex nigro candicans. Auicenna & Serapio quæ de Folio Indo tradiderunt, à Græcis mutuati sunt, qui cùm Malabathrum non norint, ex eorum scriptis innotescere aliis non potuit. Quare veram Malabathri historiam ex Garcia hîc exponemus. Indi folium siue Malabathrum Tamalapatra appellant, ex qua voce Græci & Latini suum Malabathrum detorserunt, Arabes *Ladegi Indi*, id est Folium Indum, Actuarius à Mauritanis *Tembul* nominari perperàm scripsit. Est autem Folium Indum folio mali medicæ simile, angustius tamē per extremū, colore viridi, tribus per longitudinem excurrentibus costis (qua nota facilè dignoscitur) odoratum, Caryophylla quadantenus redolens, non tam vehementis odoris quàm Nardus aut Macis, neque tam subtilis & acuti quàm Canella. Non igitur aquis innatat hoc folium Lentis palustris modo, vt referunt Dioscorides & Plinius, sed nascitur in procera arbore procul ab aquis, cùm multis aliis in locis, tum in Cambaya. Neque tam validi sunt odoris folia hæc quàm Spica Nardi, sed suauioris, neque eo modo colliguntur atque reponuntur quo Dioscorides ait, sed collecta in fasciculos colligantur, atque ita væneunt. Diluciore viridi colore nitent, nō ex candido nigricant, & præferuntur integra, quòd facultas in istis meliùs conseruari credatur. Odore nequaquam caput feriunt, vt reliqua odorata. Plinius in Syria, Ægypto & India nasci tradit, quod cùm perquisiuisset Garcias à Medicis Memphiticis, Damascenis, & Alepinis, omnes vno ore negarunt in Syria aut Ægypto gigni, neque tam validi esse odoris quàm Crocum, neque Nardi esse sapore affirmat. Quod verò huius in vino sufferuefacti odorem alios antecedere scribit, eius tempore verum id esse potuit, cùm adhuc ignota essent Berzuinum, Ambarum, Moschus, Calambac, id est Agallochum præstantissimū, aromata odoratissima Hoc folium quale à Garcia describitur, eius Scholiastes ad nos, ipsis etiā tenuioribus ramis interdum adhuc inhærens & integrum adferri ait, quale & hîc pictura expressit, gustu Laurini ferè folij. His addit picturā fructus cuiusdam exigui, glandis ferè forma à Cortuso missi cum hac inscriptione, Fructus Canellæ quorundam sententia, ex aliorum verò sententia, *Tembul* conuoluoli in India.

TAMALAPATRA cum suo ramusculo.

Li.11. c.16.

Li.1. ca.15. Cap.15. simpl. Li.1. Arom. Ind. ca.19.

Nomina

Forma.

Eum quoniam intellexerat aliquando vnà cum folio Indo ad nos adferri,atque id legitimum esse folium ex Garciæ descriptione coniiciat. (Nam *Tembul* fructus longè diuersus est,vt in Betre dicetur) pingendum curauit ea magnitudine qua missus est, quem & nos hìc cum folio exhibemus. Falluntur, inquit Garcias, qui Malabathrum Caryophyllorum folium esse putant: nam regio in qua Caryophylla nascuntur,bienni fere itinere distat ab ea in qua Malabathrum prouenit. Neque opus fore ἀντιβαλλομένῳ ait,si diligentiores essent pharmacopœi & Medici Lusitani: tanta enim eius copia exportari posset,quæ vniuersæ Europæ sati faceret. Eius autem penuria Canellæ foliis vtendum consulit,si ea nanciscantur,sin

Li.2.ca 153. minùs,Spica Nardi,non autem Maci,vt quidam voluerunt,Auicenna Thalisafar substituit aut Spicam, Bellunensis autem Thalisfar, seu Thalisafar, seu Thalasfir, seu Thalesfir interpretatur folia Oliuæ Indæ. Alij dicunt,inquit, quòd est lingua auis. Rectiùs opinor Clusius,qui Thalisafar Auicennæ Græcorum Macerem esse censet,de quo Thalisafar nomine scripsit Auicenna, vt diximus. Malabathrum,

Li.2.c.687. Lib.2.ca.11. *Vires.* Dioscoride auctore,easdem quas Nardus vires habet,sed omnia efficaciùs præstat. Vrinam vehementiùs ciet,& stomacho magis prodest Malabathri vis. Oculorum inflammationibus tritum & in vino feruefactum commodè illinitur, subditum linguæ oris halitum commendat. Vestibus interpositum earum odorem seruat,

Lib.23.c.4. & ab erosione tuetur.Plinius,Malabathri quoque naturam, inquit, & gener[illegible] exposuimus. Vrinam ciet,oculorum epiphoris vino expressum vtilissimè imponitur:item fronti dormire volentibus,efficaciùs si & nares illinantur, aut si ex aqua bibatur. Oris & halitus suauitatem commendat linguæ subditum folium,sicut &

Betre. vestium odorem interpositum. Folio Indo Betre siue Betle adeò simile est, vt idè

In cap.11.li. 1.Dioscor. Lib.Nanigat. esse credant multi,etiã qui in India peregrinati sunt. Amatus Lusitanus vtrumq; confundit. Item Odoardus Barbosa, scribens fluuium esse Betelle nuncup[illegible], in cuius ripis vici sunt aliquot,& horti amœnissimi ac paradisi, in quibus [illegible] Betelle copia colligitur(folium id est ad mandendum præstantissimum) vt iis [illegible]uigia patuula & scaphas onerent, quæ ad alias regiones & maris portus vend[illegible]

Forma. transuehunt.Hoc folium,inquit,Folium Indum vocamus,Lauri folio magnitudine par,eademque ferè specie. Hederæ modo alias arbores conscendit, & palis [illegible]dicisque fulcitur. Fructu semineque caret. Folium istud in ore detentũ roborandi

Vires. vim habet Quamobrem Indi omnes tam viri quàm fœminæ,noctu diuq;, do[illegible] & foris id perpetuò mandunt ita præparatum. Ex ostreorum testis calcem conficiunt,in qua aqua dissoluta folium macerant,quibus adiungunt paruula quædam poma (*Areca* vocant) quæ permixta in ore tenent manduntq;,nihil deglutientes, præterquàm succum qui ex superioribus tribus commixtus elicitur, quæ semper os ruso colore,& dentes nigro inficiunt. His tradunt ventriculum à superuacuis humoribus expurgari atque exsiccari,cerebrum & cor mirè roborari, flatus discuti,sitim sedari,vt nulla apud Indos res maiori sit in pretio. Non solùm loco supradicto,sed etiam in tota India magna folij huius copia est. Persæ & Arabes *Tambul*

Li.1.Arom. Ind.ca.18. vocant. Hæc Odoardus Barbosa. Sed hallucinantur, inquit Garcias,qui Betre folium Indum esse putant,in quo etiam errore se fuisse fatetur.Sed Nizamoxæ Regi medicamentum roborando stomacho iussus componere, cùm medicamenta ex quibus constaret enumerasset,adderetq; id folium quod manderet,folium Indum esse,risit ille,& Auicennam ostendit Arabica lingua conscriptum, qui diuersis capitibus de Folio & Betre agebat. De Folio quidem loco suprà citato,de *Betre* vero

Li.2.c.699. multò pòst,quod *Tembul* vocat corrupto,vt Garciæ videtur, vocabulo, quod ab

Nomina omnibus *Tambul* non *Tembul* vocatur. In Malauar,vt idem Garcias scribit, *Betre*

Locus. vocatur,in Decan,Guzarate & Canam,*Pam*,in Malaio *Siri*. Nascitur in omnibus Indiæ regionibus maritimis Lusitanis cognitis,in continenti non reperitur, nisi

è maritimis

è maritimis delatum. Verum quidem in Dulia bado, vrbe opulenta, in Decan, in Bisnaga inueniri, sed minori certè quantitate quàm vt ad Persas & Arabes deferatur. Supra Calaiate, quod octoginta leucis ab Ormuz distat, inueniri haud erit facilè. Nam neque regionem frigidam amat, vt ex China, neque solibus nimiùm perustam, vt Mosambique & Sofala. Est autem Betre, inquit ille, folium simile ferè Mali Medicæ folio, oblongius tamen, & per extremũ arctius, venas siue costas per longitudinem excurrentes habens. Optimum censetur bene maturum, colore fuluescēte, tametsi mulieres nonnullæ præferunt quod immaturum est, quia maiorem sonum edit in ore dum manditur. Corrumpitur si recens à planta collectũ diutius manibus tractetur. Fert Betre in Maluccis fructum quēdam cōtortum, lacerti caudæ similem, quem istic edunt, quòd bene illis sapiat. Fuit id semen delatum Malacam, atque degustatũ optimi saporis inuentum est. Seritur autem Vitis modo, adduntur que pedamēta, per quæ repens se sustineat nostratis Hederæ modo. Quidam maioris quæstus gratia Piperis, aut Arecæ arboribus id maritant, atque ita pulcherrima vmbracula conficiunt. Multam verò curam & assiduam rigationem desiderat. Betre folium mansum amarum sentitur. Quã ob causam Arecam, calcem, atque alia admiscent. Sunt qui addant Lycium, opulentiores Caphuram de Burneo, nonnulli lignum Aloës, aut Moschum, aut Ambarum. Sic autem paratum, adeò suauis est saporis, orisque halitum adeò commendat sua fragrantia, vt perpetuò ferè illud mandant ditiores, tum etiam alij pro facultatum ratione. In solitudinibus autem & remotioribus a mari locis carè venditur. Ideo fertur Nizamoxa singulis annis in id impendere trigesies mille aureos Lusitanicos. Hæc sunt eorum tragemata, hoc abeuntem donant, atque Rex ipse interdum propria manu potentioribus largitur, aliis verò per manus famuli. Sed quia Betre venas habet per folij longitudinem discurrentes, vngue pollicis (quē ea de causa inacutũ præsecant, non veluti nos in rotundum) eas eximunt: deinde admisto calcis momento quæ tum ob exiguam quantitatem, tum quòd ex testis ostreorum concrematis facta sit, nocere non potest) & Areca contusa aut confracta, folium Betre complicant, atque in os iniectum mandunt, priorem illum succum expuentes (quod tamen nonnulli non faciunt) qui cruentus videtur: deinde alia atque alia folia similiter præparata sumunt. Solent aliquem dimissuri, aut ipsi ab adstātibus discedentes his foliis præparatis plena bursula sericea abeuntem honorare. Nemo autem discedere sustinet, donec Betre sit donatus: id enim est dimissionis indiciũ. Prætereà opulentiores adituri, hoc Betre manducare pro more habent, vt odore os commendent. Est enim apud eos valde indecorum odoratum non habere anhelitum: ita vt si tenuioris fortunæ aliquem cum potentiori fabulari necesse sit, manu ori admota id faciat, ne teter aliquis odor nares alterius feriat. Sic etiam mulieres cum viris congressuræ Betre mandunt, antequàm colloquantur, existimántque ad lasciuiam summam esse illecebram. Omnes eius regionis incolæ sumpto cibo mandere solent, alioqui cibos nauseam prouocaturos aiunt, & mandere assuetis oris halitum tetrum fieri si abstineant. Solent ab eius vsu aliquot dies abstinere, quibus obierũt sanguine iuncti, & in quibusdam ieiuniis. Ab eius etiam esu abstinent, & humi se abiiciunt Arabes & Moalis, id est, Ali sectatores, decem diebus quibus ieiunant. Auicenna tradit Betre gingiuas confirmare, in quem etiam vsum semper ab Indis manditur: & paulò post subiicit stomachum roborare, ob quam facultatem etiam ab Indis expetitur. Quod autem frigidam facultatem illi tribuat in primo gradu, & exsiccantem in secundo, putat Garcias exemplar vitiosum esse, aut (quod docti Arabes arbitrantur) Auicennæ in temperamenti ratione impositum fuisse. Fit enim plerumque, vt vulgus quæ calida sunt, frigida esse dicat, vt Piper, Cardamomum, Cepam. Calidum autem

Forma.

Vsus & Vires.

Li.2.c.695.

Mmm

& ficcam esse [illegible] ad finem secundi [illegible] Garcias [illegible] est, & [illegible] pore, ac odore [illegible]cauit.

LACCA. CAP. XVI.

ACCA Officinis, Italis etiam *Lacca*, quibusdam *Lachetta*, Au[illegible] Luch vocat, & Dioscoridis Paulique C[illegible]camum esse censet. [illegible] enim ex Paulo gummi esse simile Myrrhæ, boni odoris, debere [illegible] adhibita cautione sumi. Deinde eos reprehendit, qui [illegible]araben dixerunt esse Laccam, quamuis Carabe nonnullas facultates similes habeat. [illegible] ex sententia Dioscoridis & Athaban [illegible] quem nonnulli Paulum putant, qu[illegible] verba transscribat, scribit Lacca gummi esse arboris in Arabia nascent[illegible] simile. Deinde ex sententia Rhasis, e cœlo decidere in ramos arboris G[illegible] est Mespili. Postremo ex Isaac, Lacca, inquit, [illegible] quædam rubra, quæ tenuibus [illegible] gnis inhæret, saporis suauis. Coq[illegible], & ex ea panni rubro colore inficiuntur quam infectura[illegible] K[illegible]mes vocant [illegible] Armenia defertur. Sed de Lacca longe aliter scri[illegible] recentiores. Amatus Lusitanus tradit Laccam hodie a Lusitanis ex India deferri, rubram, translucidam, infecturis præcipue [illegible], quam Officinæ compositionem præparant, quam Dia[illegible]acc[illegible] appellant. Hanc [illegible] non gummi esse, nec arboris plantæ vel alicuius lacrymam, sed potius [illegible] rum alatarum stercus, fauaginemve, veluti ceram apum. In R[illegible] apud Indos, cum terra pluuia, vel arte plus iusto irrigatur, formicæ alatæ [illegible] quædam tenuia [illegible]ncolis sic disposita conscendunt, in quibus Laccam generant; qua de causa in Lacca ligna visuntur, quæ proculdubio arboris non sunt L[illegible] ferentis. Garcias tradit quam Officinæ Laccam vocant Arabibus, Persis, & T[illegible]cis *Loc Sumutri*, quasi dicas Laccam e Samatra, nuncupari, non quod Sa[illegible] prouinciæ Pegu, vbi plurima Lacca nascitur, finitima, sed quod Arabes & [illegible] Samatra gigni putarent. Idem nomen seruarunt incolæ prouinciarum [illegible] Bengala, & Malauar, quia a Mauritanis id didicerunt. Legitimum tamen in [illegible] prouinciis nomen est Lac, in Pegu vero [illegible] Martaban, vbi est præstantissima, Tree, [illegible] istuc a Iamay adferri tradũt. Non vocatur A[illegible] nec Aucusal, vt Pandectarius scribit, neque [illegible] vt corrupte apud Serapionem legitur. P[illegible] incolæ Pegu & Martaban eam Sam[illegible] d[illegible]rebant, vnde Piper in suam regionẽ reuehebant. Quomodò autem illic nascitur, ita narrat [illegible] stam arborem illic inueniri, foliis quodammodò Pruni, in cuius surculis & minutioribus ramis magnæ formicæ in terræ visceribus a[illegible] locis enatæ hanc Laccam elaborant (vt apes mel conficiunt) materiam ex ipsa arbore [illegible]sugentes: hos deinde ramulos ab arbore reuelli, atque in vmbra siccari, donec decidẽtibus ipsis Lacca veluti in tubulos cõcreta maneat: interdum ligni fragmenta ipsi inhærent. Melior sincera, ligni & fragmẽtorum expers, deterior cui ligni fragmẽta inhærent. Inuenitur etiam solida & minime sincera, quã postea colliquant, & in pollinem redigunt. Hæc vilior, quia [illegible] terram admixtam habet. Non est autem arbor in qua

Lib. 2. c. 432. — Cap. 181. simpl. — In cap. 23. lib. 2. Diosc. — Lib. 1 Arom. Ind cap. 6. — *Nomina* — Cap 13

LACCA cum suis bacillis.

in qua Lacca prouenit, Myrto similis facie, aut magnitudine, vt aliqui putant, sed interdum in Nucis iuglandis magnitudinem accrescit, interdum minor est. Idem refert se in Balagnate vidisse ramulum ex arbore Betifera reuulsum, cui inhærebat Lacca: sed quia exigua admodùm quantitate aduersante, cæli temperie prouenit, negligi: multi tamen se vidisse in iis arboribus affirmabant. Formicas autem Laccam conficere perspicuum esse, quòd plerumque alæ formicarũ Laccæ permixtæ reperiantur. Eligenda Lacca quæ præmansa pulcherrimo colore rubro inficit. *Electio.* Quæ etiam ad nos aduehitur, circa ramulos elaborata est, inquit Clusius, & quamuis prædura & exsucca, mansa tamen sputum efficit sanguineum, quod probitatis est indicium. Ex his intelligere licet Laccam à Cancamo Græcorum diuersam esse, quòd Lacca minimè odorata sit, Cancamum autem ad suffimenta vsurpatur, quod boni odoris est indicium. Quare Auicennæ & Serapioni ignorum fuisse qui Cancamum Græcorum esse putarunt, quibus æquè incognita fuit. Non est autem Lacca Myrrhæ similis, quia hæc in exterioribus ramulis conficitur, & odorata nõ est, Myrrha ex ipso arboris trunco extillat, & odorata est. Fallitur etiam Auicenna scribens similes illi cum Carabe esse facultates: Carabe enim adstringit, Lacca obstructiones aperit. Præterea Laccam in Arabia nasci falsum est, cum in Arabiam ex India deportetur. Neque in Sorbi ramulos delabitur, neque etiam Mespili, vt nonnulli perperam verterunt: cum nullæ sint, auctore Garcia, in vniuersa India Sorbi neque Mespili. Sed nec in Armenia prouenit, nec est Kermes Arabum, cum id nihil aliud sit, quam Coccus infectorius Græcorum. Lacca excalfacit ordine secundo, ventriculum & iecur roborat, & ab obstructionibus liberat, icterieis prodest, aquas pellit. *Vires & Temper.* Est alia Lacca artificialis, quam infectores vendunt: quæ ex fæce brasilij & croci constat, qua pictores maximè vtuntur in exprimendo colore rubro obscuro.

BENZOIN. CAP. XVII.

Belzoe, vel Belzoim, vel Belzuinum vulgò, Garciæ Benini, siue Benzuinum dicitur. *Nomina* Id ille veteribus prorsùs incognitum fuisse scribit: *Lib. Arom. Ind. cap. 5. Collig. 5. ca. 56.* neque enim apud Græcos, neque apud Arabas vllos eius descriptionẽ legimus. Auerrhois quidem scribit Belenizan, siue Belanzan, siue petrosam exsiccantem & excalfacientem in secundo excessu habere facultatem, stomachum humidum & languescentem exsiccare & roborare, oris odorem commendare, partes corporis confirmare, & venerem excitare: quod nonnulli Beniui esse putant, quibus Garcias non assentitur. Veteribus etiam Iudæis incognitum fuisse ex eo coniicit, quòd neque Dauid, neque Salomon eius meminerint, qui tamen odores & suffimenta maximè celebrarint. Beniui genera multa Garcias recenset. Vnum à mercatoribus maximè expetitum, quod amygdaloides vocant, *Genera.* quia vngues seu maculas candidas amygdalorum instar admixta habet, & quo pluribus abundat, eo præstãtius habetur. Amatus Lusitanus hoc genus Myrrham Troglodyticam Dioscoridis, omnium præstantißimam esse censet. *In cap. 71. lib. 1. Diosc.* Maximè prouenit in Sian, & eius cõtermina Martaban. Alterum genus nigrius inuenitur in Iaoa & Sumatra, quod vilius est. *Locus.* Est & genus nigrum in Sumatra, è nouellis arboribus profluens, quod ab odore grato Beniui de Boninas vocant: id superiori decuplo carius est. E nouellis autem plantis profluens amygdaloide odoratius esse ait Garcias, quia gummi multùm natiuæ suæ fragrãtiæ vetustate amittat, vt ferè reliqua huiusmodi. Sed quia candidum elegantius est, nigrum & nouellum odoratius, vtrumque permiscere solent, vt odoris fragrantiæ etiam elegantiam concilient. Beniui genera à Chinensibus vocantur *Cominham*, ab Arabibus *Louaniaoy*, quasi dicas Thus de Iaoa, quòd hæc regio primùm Arabibus innotuerit: Arabes

Mmm 2

enim Thus Louan vocare diximus, Gazarate & Decan incolæ *Udo* nominant. Est autem Beniuitera arbor procera, vasta, pulchra, vmbra latè diffundens ob ramorum copiam, quos venusto ordine digestos, & in altū sublatos habet. Caudice est crasso, materie pulchra & firma. Folia minora sunt aliquantò Citri, seu Limoneræ foliis, non tamen adeò virentia, sed parte auersa candicantia, quæ in maioribus ramis nascuntur, ad Salicis folia magis accedūt, latiora tamen sunt, sed minùs longa. Nascuntur interdum in siluis Malaca. Vulnerātur interdum arbores vt Beniui maiori quantitate effluat, nouellæ, vt dictū est, Beniui de Boninas emittūt. Credidêre permulti Laserpitij lacrymam, siue Asām odoratam esse Benzuinū, quorum sententiam Garcias improbat. Nullum enim, inquit, in condimenta vnquā Benzoinum recepisse certum est. Asæ verò frequens est vsus in condiendis cibis apud Indos. Deinde maxima pars Laseris ex India vltra Gāgem (Indi Ganga vocant) aduehitur. Benzoin vero quod in Indiam adfertur, quodq; Amygdaloides dicunt, nascitur in Sumatra & Sian (non in Armenia aut Syria, aut Cyrene) eiusque maxima pars in Indiam conuehitur, deinde in Arabiam, Persiam, & Asiam minorē, atque etiam in Palestinam Syriam, Armeniam, Africam.

BDELLIVM. CAP. XVIII.

Nomina Lib.1.c.69

ΒΔΕΛΛΙΟΝ Græcis, μάλδακον & βόλχαν, Latinis Bdellium. Est, autore Dioscoride, lacryma Sarracenicæ, seu Arabicæ arboris. Probatur gustu amarum, translucidum taurini glutinis modo, intus pingue, facile liquescens, ligni ac sordis expers, suffitu odoratu, vngui simile. Est etiam Bdellij genus sordidum, nigrū, vberioribus glebulis in offas conuolutum, Aspalathi odore, ex India aduectum. Deferunt etiam ex Petra oppido siccum, tenuosum, liuescens, sed facultate secundum. Adulteratur gummi, sed ita vitiatum non perinde gustui amaritudinem repræsentat, nec adeò suffitionibus odoratum.

Lib.12.c.9. Dioscorides hic solum gummi meminit, Plinius etiam arboris. Vicina est Bactriana, inquit, in qua Bdellium nominatissimum. Arbor nigra est, magnitudine Oleæ, folio roboris, fructu caprifici naturaq;. Gūmi alij Brochon appellāt, alij Malachra, alij Maldacon. Nigrū verò & in offas conuolutū, Hadrobolon. Esse autem debet translucidū simile ceræ, odoratū, & cùm fricatur pingue, gustu amarū citra acorem. In sacris vino perfusum, odoratius. Nascitur in Arabia, Indiaq;, & Media ac Babylone. Aliqui Petraticū vocant ex Media aduectū. Facilius hoc & crustosius, amariusq;: at Indicū humidius & gūmosum. Adulteratur Amygdala nuce. In nostris Lib.2.c.115. Auicennæ exemplaribus cōfusa est admodùm & inepta Bdellij descriptio. Serapio Cap.117. simpl. duobus diuersis capitibus de Bdellio tractat. In priore scribit Molechil de Machi, id est Bdelliū de Mecha esse arborē lunci, quæ maturatur in Mecha, & comeditur, estq; dulcis, cuius cor est Cefilio, estq; ex genere Palmæ. In altero capite de Cap.194. simpl. Molochil agit, quod est Bdellium Dioscoridis. Bdellij fructum à Cortuso missum rei herbariæ studiosis cōmunicauit Clusius, quem & hîc expressimus. Est nucis Iuglandis magnitudine, aut etiam amplior, triangulari forma, oblongiori tamen, & ad Ficum quodāmodò accedente, odoratus, colore subcinereo, durissimo

BDELLII fructus Cortuso.

rissimo putamine, quod prægnans est, & nucleum continere videtur. Bdellium calfacit auctore Dioscoride, & emollit duritias, & turgentia guttura, humida[?]; hernias discurit, cum ieiuna saliua dilutum: vuluæ spiracula laxat appositu & suf-fitu, & partus humiditatésque omnes extrahit, calculos potu comminuit: vrinam mouet, tussientibus & à serpente percussis vtilissimè datur: valet ad rupta, vulsa, laterum dolores, & discursantes spiritus: malagmatis inseritur, quæ contra duritias & neruorum nodos prosunt. Contusum resoluitur affuso vino aut aqua calida. Dilucidiùs easdem facultates exponit Galenus. Bdellium quod Scythicum nominant, quod sanè & acrius est & resinosum magis, emollientis admodum & efficacis virtutis est. Arabicum, quod dilucidius est, magis desiccat quàm emollientia. Igitur recens & humidum est, & contusum facilè mollescit, ad omnia ad quæ Scythicum idoneum. At quod antiquum est, & gustu admodùm amarum, & acre & siccum ab eorum quæ indurata emolliunt mediocritate excidit. Vtuntur autem illis & potissimum Arabico, & ad bronchocelas, & hydrocelas saliua matutina ieiunáque subigentes, vt emplastri consistentiam accipiat. Porrò Arabicum & calculos renum in potu simptum frangere apparet, tum vrinas ciere, & crudorum flatuum discursus, & laterum dolores, & rupturas persanare. *Temper. & Vires.* *Li.1. ca.69.* *Li.6 simpl.*

CAPHVRA. CAP. XIX.

CAPHOR seu *Chafur* Arabibus, recentioribus Græcis χάφυρα, vt etiam Latinis Caphura nominatur, Officinis & Italis *Camphora*, Germanis *Campher*, Gallis *Camphre*. Serapio tradit Camphoram de Panzor esse de terra Panzor, id est, de insulis propinquis regioni Sarandin, & quibus annis fiunt multa fulgura, tonitrua, & terræ motus, ibi generari multâ Camphoram, & cõtrà. Aiunt etiam, inquit, in montibus Indiæ & Sim esse arbores Caphuræ. Deinde scribit ex Isaac, Camphoram deferri ex regione Saffella, & ex regione Calca, & Dhabehac, & Harigi. Et Camphorã esse gũmi arboris nascentis in partibus illis, & esse gummi maculari coloris rubri, & lignũ eius esse album, tenerũ, quasi velit fieri nigrum, & Camphoram reperiri in corde ligni arboris, & in intercuentiis ligni. Meliorem esseque Camphora Riach appellatur, quæ spõte ex ligno arboris manat, & coloris est maculati rubri, quæ sublimatur, & fit Camphora alba, Riachina dicta à nomine Riach Regis, qui ibi primus regnauit. Nomen loci Panzor. Secundum bonitatis gradum obtinet Camphora de Sauzen, crassa, coloris obscuri, nec clara sicut Riachina, & vilior. Sequitur Camphora de Carlal, fusca, vilioris etiam pretij quam Riachina. Deinde Camphora Halonichi, fragmenta ligni admixta habens, pinguis, gummosa, ad suffitus vtilis cum Costo, Myrrha & Thure in templis. Omnes hæ species, inquit, clarificantur per sublimationem, & ex his prodit Camphora alba in laminis, figura paropsidum, & vocatur Camphoraoperata. Hæc ex Serapione. Auicennæ species Camphoræ sunt, Alkansuri, & Ariagie, deinde Alzeid, & Alescek: & est alba quæ permixta est cum ligno suo. Quidam autem dixerunt quòd est arbor magna, faciens vmbram multitudini animalium valde numerosæ, sub qua vmbra consueuerunt habitare aluemur, seu aluemer (lupos ceruarios Bellunensis interpretatur) & non peruenitur ad ipsam arborem nisi in tempore noto anni. Lignum eius sæpius se vidisse ait, quod est album, frangibile, leue, in cuius cauitatibus quandoque continetur aliquid de vestigiis Camphoræ. Hæc ferè Auicenna. Sed de hac tota re multo certiùs & enucleatiùs scripsit Garcias. Ac primùm *Capur* seu *Cafur* ab omnibus Arabibus nominari, quia apud eos literæ p, & f, magnam habeant affinitatem. Quod si à quibusdam aliis alia imponantur nomina, aut mendosa esse exemplaria, aut auctores ipsos ea in re deceptos fuisse censet. Præterea nomina locorum in quibus Auicenna & *Nomina* *Cap.144. simpl.* *Lib.2.c.133.* *Lib. Aromat. Ind. 1. cap.9.*

Serapio nasci tradunt, magna ex parte corrupta esse. Nam ea, quam de Panzor vocat, est de Pacen in Samatra insula. Pro regione Calca ex qua aduehitur, è Malaca dicere debebat, quoniam in Bairros loco Malacæ vicino nascitur. Ea, quam Auicenna de Alsuz appellat, de Sonda esse potest, inquit Garcias, quæ est insula Malacæ vicina. In nostris tamen Auicennæ exemplaribus nō legimus Camphorā de Alsuz, sed Alkansuri, Ariogiæ, deinde Alzeid & Alescheк, vt suprà diximus. Est autem Caphura nobile medicamentum, veteribus Græcis ignotum, & solis Arabibus acceptum ferendum, gummi quod in meditullium ligni cadens, deinde extrahitur, aut per rimas exudat. Id in aliquot lignis se vidisse Garcias affirmat. Principio verò exudat admodùm candida, sine vllis rubentibus, aut nigricantibus maculis, non autem organis elicitur, neque ad candorem conciliandum decoquitur, vt Auicenna & Serapio tradidêre. *Genera.* Duorum est generum, Caphura de Burneo, & quæ ex China defertur. Caphura de Burneo nūquam ad nostras vsque regiones penetrauit: nec id mirum, inquit Garcias, quia huius libra tanti emitur, quanti centum libræ eius quæ ex China est, quæ secundū est genus, quæq; in Europam defertur in panes orbiculares coagmentata, diametri quinque digitorū: quæ cùm coagmentata sit, compositum medicamentum, nō simplex, videtur. Caphuræ de Burneo, quæ magnitudine est Milij, aut paulò maior, genera quatuor conficiunt Gentiles, Baneanes, & Arabes qui eam emunt. Nam diuidunt in caput, in pectus, in crura & pedes. Eius quæ ex capite est libra vænit Pardan octoginta (est autem Pardan monetæ aureæ apud Indos genus quod cōficit decem regales Castellanos.) Quæ ex pectore, aureis viginti: quæ ex cruribus, duodecim: quæ ex pedibus, quatuor, aut summùm quinque. Nōnulli curiosiores quatuor instrumenta cuprea sumunt, inæqualibus foraminibus pertusa, per quæ Caphurā trasmittunt. Ea quæ per instrumentum maiora foramina continens transmittitur, suum habet pretium, quæ per instrumentum mediocrium foraminum, aliud: sic de cæteris intellige. *Locus.* Multa nascitur Caphura in Burneo, Samatra & Pacen. Quæ ex Burneo affertur, plerumq; admixta habet lapidum fragmenta, aut gummi quoddā [illegible] detros illis vocatum, Succino crudo persimile, aut ligni cuiusdā scobem. Sed maleficium deprehenditur facilè, nullamq; aliam adulterationē nouit Garcias. Nam si interdum rubentibus, aut nigricantibus maculis conspersa videatur, id ex sordidarum & impurarum manuum contrectatione, aut ex madore contrahi affirmat. Sed facilè a Baneanibus id vitium emendatur. Nam in panno lineo colligatam, in calidam aquam clam demittunt, additis sapone & Limonum succo: deinde prolotam in vmbra siccant, sic multò candidior redditur, pondere non multum imminuto. Id ab amico Baneane fieri vidit Garcias, qui & hoc arcanū docuit. A viris *Forma.* fide dignis sibi relatum fuisse idem Garcias narrat, Caphuræ arborem Nuci iuglandi similem esse, foliis tamen candicātibus, Salignis similibus, fructum & florem haudquaquam se vidisse, fieri tamen posse vt vtrumque ferat. Illud autem certo se scire, materiem esse cinerei coloris, Faginæ ferè similem, interdum nigriorem, nec eam quidem leuem, aut fungosam, vt ait Auicenna (nisi fortè caducā, aut emortuā viderit) sed mediocriter solidam. Addūt pleriq; vastam & præaltam esse arborem, latissimè sese fundētem, aspectu perpulchrā. Fabulosum est quod ad eius vmbram omne animaliū genus cōfugere aiunt, vt ferociora animalia deuitent: item quod scribit Serapio largioris huius prouētus augurium esse, cùm frequētibus fulgetris cælū coruscat, aut crebro tonitru cōstrepit. Nam cū Samatra insula (quā nōnulli Taprobanā putāt) & circūiacentia loca lineæ Æquinoctiali vicina sint, multis tonitribus subiecta sint necesse est, eámq; ob causam singulis diebus imbres, aut leues pluuias habēt. Quare singulis annis Caphura abundare debebant. Ex quibus perspicuum est tonitru largioris Caphuræ prouentus caussam, aut indicium non esse.

esse. Nonnullis Caphura ex China composita videtur ex eius parte quæ ex Burneo adfertur. Affirmarunt præterea Garciæ panes illos orbiculares qui ex China deferuntur compositos esse, quoniam Caphura de Burneo in Chinam defertur, incolis experita, vt eam alteri viliori permisceant. Cui opinioni suffragantur Baneanes de Cambaya, qui pro arcano dicunt deficiente Caphura de Burneo, solere se eius exiguam quantitatem cum multa Chinensi commiscere, eamque falsò de Burneo nuncupare. Addunt item isti Baneanes Chinensem Caphuram compositum esse medicamentum, quod tempore euaporet & corrumpatur, Caphura verò de Burneo minimè. Garciæ verò compositum medicamentum non videtur, nisi ex duobus Caphuræ generibus constare dicamus. Quod Ruellius & Matthiolus Serapionem secuti tradunt Caphuram cæteris bonitate præstare quæ à Rege Riach, qui primus eius dealbandæ rationem adinuenit, Riachina dicta est, vix credit Garcias, quia Indiæ Reges potentiores sunt, quam vt huiusmodi mangonio operam dare velint. Rhasis Caphuram frigidam & humidam esse, Auicenna & Serapio, quos plerique sequuntur, frigidam & siccam ordine tertio constituunt. Cum tamen in aquam coniecta flagret, cùm sit odorata & tenuium partium, calida videtur ac incidens. In qua etiam sententia se aliquando fuisse ait Garcias, Sed cum experimento didicisset, ophthalmiis & oculorum inflammationibus, atque etiam ambustis impositam non minùs quam niuem refrigerare, sententiam retractare coactus est. Adde quòd omnes apud quos nascitur frigidam esse asserunt. Neque vero huic sententiæ repugnat, quod odorata sit, quia ob tenuitatem partium facilè exhalat odor qui in superficie est. Potest & interdum factitia esse quæ ad nos adfertur, arte & mangonio caliditatem aliquam acquirens. Genuina autem capitis dolores à calore prouenientes illita mulcet, incandescentes inflammationes restinguit, præsertim iocinoris. Circumlitionibus imponitur ad cutis nitorem conciliandum, & ad arcendas vulnerum & vlcerum inflammationes, erysipelata extinguit, aduersus gonorrhœam & albas vuluæ fluxiones efficax est, cum Succino & aqua Nymphææ hausta. Idem præstat pubi, testibus & renibus illita, prius seminis Psyllij spissamēto, vel Omphacio, vel Solani succo probè macerata. Sanguinem è naribus fluentem sistit, aut cum semine Vrticæ immissa, aut cum maioris Sedi & Plantaginis succo fronti circumlita. Collyriis ad calidas oculorum lippitudines vtiliter imponitur. Renibus ac testibus illita venerem extinguit. Scribit Auicenna Caphuram vigilias excitare. Qui autem id fieri potest cum frigida sit ipsius etiam testimonio, & frigida somnum accersant? Somnum certè inducere ait Garcias, foris & intus exigua quantitate vsurpatam. Si quis verò sæpius odoretur, & naribus admoueat, cerebrum exsiccat & vigilias inducere potest. Magni est vsus his in regionibus in quibus nascitur multis in rebus, tum etiam in cibis. Legitimæ probationem hanc esse ait Ruellius. In calido pane ponatur, si humore madeat, sinceræ est argumentum, contrà si perarescat indita, spuriæ ac fictitiæ certitudo est. Nisi diligenter asseruetur in operculatis etiam capsulis nonnunquam euanescit. Tutò asseruatur in vase marmoreo aut alabastrino, Lini & Psylij semine sepulta. Venetias Caphuram omnem rudem important, ibique arte, igne scilicet & vitreis organis elaboratur, vt candescat atque pelluceat.

Lib. 1. c. 16.

Temper. & Vires.

SASSAFRAS. CAP. XX.

IN Florida Noui orbis prouinci a Galli paucos ante annos ligni cuiusdam facultates admirabiles aduersus varios morbos experti fuerant, quas ab eius regionis incolis didicerant. Hos cùm profligassent Hispani, & in similes morbos incidissent, ob praui succi alimenta, aquarum insalubrium potationes, sub dio dormitiones, à quibusdam qui illic remanserant Gallis illius ligni virtutes edocti, eo vsi sunt, & sanitati restituti. Ob id recens in Hi-
Nomina spaniam inuehitur, de quo Nicolaus Monard. hæc ferè tradit. Arbor hæc ab Indis
Forma. *Pauame* nominatur, à Gallis, quos imitati sunt Hispani, nescio quam ob causam *Sassafras*.

SASSAFRAS arbor, *Monard.*

Arbor est magna, Pini mediocris magnitudine & forma (tametsi minores inueniantur) vnico trunco nudo: ramis in cacumine expansis, quales habet Pinus repu[illegible]ata: cortice, quem integit cinerea quædam [illegible] ex cinereo nigricante, gustu aliquantul[illegible] sed aromatico, nonnihil ad fœniculi sap[illegible] accedente, odorato, ita vt parua eius quan[illegible] cubiculum suo odore compleat: materie trunci & ramorum alba, ad cinereum colorem ver[illegible]n te, nō adeò aromatici saporis & odo[illegible]is v[illegible] tex: folio ficulneo, in tres angulos d[illegible] nouello verò folio Pyri folium æmula[illegible] quòd vestigia angulorum habeat, semper v[illegible] te, hoc est, nouellis foliis semper iis quæ d[illegible] dunt succedentibus, colore viridi obscuro odorato, præsertim si siccum sit. An florem [illegible] beat, adhuc incompertum. Radicibus [illegible] nunc crassis, nunc tenuibus pro arboris [illegible] tudine, læuibus, sed non adeò vti lign[illegible] summa cespitum vagantibus, vt faci[illegible] e[illegible] possint, quod ferè commune est omnibus ar[illegible] ribus Indicis (imò referunt Hispanicas arbo[illegible] eò translatas steriles fieri nisi in summa terra pangantur.) Cortex radici firmus [illegible] hæret cinereus, ipsiusq; arboris cortice magis aromaticus, ideóque radicis d[illegible] ctum odoratius & præstantius est, & ab Hispanis istic vsurpatur. Nascitur in [illegible] ritimis, & locis temperatis, hoc est, neque nimiùm siccis, neq; nimium h[illegible] vt in portubus S. Helenæ, & S. Matthæi: nam alibi per vniuersam Floridā ha[illegible]d facilè inuenias. Istic verò sunt integræ siluæ, quæ ob suauissimum quē spiran[illegible] odorem, ab Hispanis eò primùm venientibus, arborum Canellæ esse existimabātur, nec immeritò: nam adeo odoratus est & acris huius arboris, atq; Canellæ cortex, & eosdem effectus præbet, quos Canellæ decoctum. Omnium optima est rad[illegible],
Electio. deinde rami, tertiò truncus, sed cortex omnibus præfertur. Arboris & ramoru[illegible] temperamentum calidum & siccum est in secundo gradu, cortex aliquanto ca-
Temper. lidior, ad initium tertij gradus in calore & siccitate accedens. Quibusdam calidus videtur in fine primi gradus, siccus in tertio. Eius decoctum commendatur
Vires. in omni morborū genere, præsertim verò in obstructionibus, & partibus internis roborandis ad tertianas febres & antiquas. Commodè ex sacchare propinatur defluxione laborātibus, asthmate, pectoris vitiis ex frigiditate ortis, doloribus nephriticis & renum, è quibus calculos eiicit, & flatus discutit: quam etiam ob causam

ſam vterum ad conceptionem præparat, & menſes ciet. Vomitus inhibet, concoctionem iuuat, al iumque ſubducit. Decocti verò præparandi hæc eſt ratio. Radicis cum ſuo cortice aſſularim confractæ vncia dimidia in tribus aquæ ſextarijs, fictili nouo duodecim horas maceratur, lento igne ad duorum ſextariorum conſumptionem decoquitur, colatur, & fictili vitriato aſſeruatur. Poſtmodum iiſdem fragmentis tãtundem aquæ ſuperinfunditur, decoquitur ad dimidij ſextarij conſumptionem. Illud verò obſeruandum eſt plus aut minus ligni in decoctionem iniiciendum pro morbi magnitudine, viribus & temperamento ægrorum: minori enim quantitate & minùs cocta propinatur decocti aqua bilioſis quam pituitoſis. Sed frequentiùs & vulgò quarta ſextarij pars decocti prioris tepidi ſumitur manè: deinde ſudatur, veſtis mutatur, nec quiſquam eorum qui medicamentum hoc ſumpſere lecto ſe continere cogitur. Prandium ſit media gallina aſſa cum aliquot vuis paſſis & amygdalis. Cœna ſit è conſeruis conuenientibus morbo qui curatur: potus ſecundum decoctum. Hoc ſic propinatum aſſerit Nicolaus Monard. ſe ſingulari experimento compertum habuiſſe, vtiliſſimum iis eſſe qui pedes & manus ex podagra & chiragra ſic contortos habent, vt iis vti non poſsint. Ad luem item veneream non minùs vtile quam Guayaci aut Chinæ decoctum. Qui tam exquiſita victus ratione vti nollent, aquã ſimplicem hac ratione decoquunt. Ligni aſſulatim confracti ſemuncia plus aut minus pro conditionibus iam enumeratis, in tribus aquæ ſextariis coquitur ad dimidias, ea aqua diu vtendum cum in prandio, tum in cœna, & interdiu. Qui vino abſtinere non norunt, eadem aqua id diluant: enim ſapori & odoris gratiam vino conciliabit. Ligni huius fragrantiam aſsiduè geſtate & odorari maximè prodeſt aduerſus peſtis contagia, non neglectis aliis remediis. Denique ob ingentem ſiccitatem & moderatum calorem, remedium eſt excellens ad omnis generis defluxiones, quoniam eas abſumit. Sed iis qui extenuati ſunt & imbecilles non conuenit. Eiuſdem fragmentum præmanſum eo dente qui dolet, & iſtic retentum, dolorem ſedat. Porrò ſupradicti ligni & corticis vſus in medicinis duntaxat receptus ſit, Indi tamen recentia folia trita vulneribus imponũt, & ſicca ad alios vſus medicos ſeruant.

MOLLE, Arbor.

MOLLE. CAP. XXI.

ARBORIS in Peru naſcentis, quam vocant Molle, plantas duas è ſemine natas vidit Cluſius ante aliquot annos Mechliniæ, quarum hiſtoria hanc tradit. Erant, inquit, ex arbuſculæ trunco (quia tenellæ) ex viridi nigricante, multis conſperſo veluti maculis cinereis, foliis pẽnatis vt Fraxini, ſed multò minoribus, ex viridi nigricantibus, ſerratis, & ſub extremum anguſtioribus, ab arbuſculis reuulſa lacteo ſucco, eóque lento & viſcido & odorato manabant, & ipſa folia trita Fœniculi odorem reddebant, guſtata adſtringentis facultatis nonnihil habere videbantur. Fructus ex quo natæ ſunt, Piperis ferè eſt magnitudine, oleaginoſus, pellicula rubeſcente tectus, racematim cohærens, vt ex eius icone hic expreſſa perſpicere licet. *Forma.*

Quem

Quem florem habeat adhuc incertum, nisi quod tradunt quidam minutum esse, Viti similem. *Locus.* Hæc arbor copiosè nascitur in conuallibus & locis planis Peruanę regionis, vt referunt omnes qui Occidentalium Indiarum descriptionem dederunt, sed Petrus Cieca maximè, qui eius historiam hoc modo exponit prima parte Chronici. Toro hoc tractu conspiciuntur magnæ, quædam etiam paruæ arbores, quas *Molle* appellant incolæ. Folia habent minuta, odore Fœniculi, corticeadeo commendato, vt eius decocto crurum dolores & inflammationes summa cum vtilitate foueantur. Ex ramulis fiunt dentiscalpia vtilissima. Ex eius fructu cum aqua cocto pro cocturæ modo fit vinum, siue porio admodùm bona, aut acetum aut mel: tantóque in pretio sunt apud Indos hæ arbores, vt quibusdam locis eas consecratas suis idolis habeant. Addunt nonnulli eius arboris foliorum decoctum, doloribus ex frigida causa ortis auxilio esse, gummi verò eius, quod [illegible] modo candidum est, lacte dissolutum oculorum caliginem abstergere.

LIGNVM AROMATICVM, LIGNVM ad Nephritidem. CAP. XXII.

SCRIBIT Nicolaus Monard. ligni cuiusdam fragmentum sibi a Bernardino de Burgo pharmacopola fuisse ostensum, Ligno [illegible] simile, cuius corticis sapor & odor adeò aromaticus est & [illegible], vt Nucem myristicam longè superet, imò Canellam odore [illegible], Piper acrimonia. Magna huius ligni quantitas in monte quodam [illegible] & in nauim delata ignis struendi gratia. Vnde perspicere licet quam multæ arbores & aliæ plantæ in Indiis inueniantur insigni facultate præditæ, cum ignis accendendi causa tam odoratis & aromaticis lignis vtantur, quorum cortice in puluerem redacto cor & ventriculus roborari, reliquáque membra foueri possint, & aromatum ex Moluccis insulis, Arabiáque & Perside vsque petitorum vicem plere. Mittit etiam noua Hispania aliud quoddam ligni genus crassum & [illegible] materia Pyri, cuius vsus iam diu receptus fuit in his regionibus ad renum vitia, [illegible] næ difficultates & incommoda. Posteà experimento compertum est eius aquam in iecoris aut lienis obstructionibus vtilem esse. Fit autem hoc modo. Lignum assulatim & minutim concisum in optima & limpidissima fontana aqua maceratur, atque in ea relinquitur, donec aqua à bibentibus absumpta sit. Dimidia hora post iniectum lignum aqua cæruleum dilutiorem colorem contrahit, qui [illegible] intenditur pro temporis diuturnitate, tametsi lignum candidum sit. Id adulteratur ligno illi simili, quod aquā croceo colore inficit. Hac aqua qui assiduè vtuntur, ea vinum diluunt, & mirabiles experiuntur effectus sine vlla humorum commotione, neque alia opus est victus ratione quàm temperata: aquæ enim sapor non magis immutatur ligni iniectione quàm si pura esset, & nihil in ea maceratum. Calidum & siccum est in primo gradu.

FRVCTVS ET CORTEX AD Dysenteriam. CAP. XXIII.

NARRAT item Nicolaus Monard. ab adolescente quodam Hispano delatum ex Quito prouincia fructum, qui vt ex eius fragmentis (quæ altera parte læuia erant, & lutei coloris, altera aspera & admodum rubra, seu ex rubro nigricantia) coniicere licebat, ex magna quadam arbore natus videbatur. Is ad dysenteriam mirum in modum confert. Quod experimento comprobatum vidit in puella quæ dysenteria misere torquebatur,

cui adolescenti fragmentorum eius fructus tenuissimè tritorum puluerem ex stillatitio calicis rosarum liquore hauriendum dedit vespere, tantundem postridie mane, statimq; fluxus cœpit fluxus, ita vt breui puella sanitati restitura sit. Quis autem esset hic fructus, aut ex qua arbore nasceretur Nicol. Monard. scire non potuit. Idem refert in Nouo orbe prægrandem arborem foliis cordis effigie, nullo fructu prouenire. Eius corticem digiti crassitudine, aut ampliorem, solidum, durum & ponderosum tenui, candicante pellicula contegi. Is similis admodum est cortici Guavaci, vti Gentiana amarus, adstrictionis, & grati seu aromatici cuiusdam saporis particeps. Magno est apud Indos in pretio, vt qui eo vtantur aduersus omnis generis aliui profluuia, eius puluerem drachmæ pondere, aut paulo amplius mane propinantes ex aqua conueniente, aut vino crasso & rubro. Ter aut quater id remedium repetitur, obseruaturque in reliquis victus ratio, quæ eiusmodi morbo necessaria est. Eius corticis fragmenti periculum iam bis fecisse af firmat in aluis profluuiis facieratis, magno successu.

FRVCTVS CHOLAGOGVS, AVELLANAE, & Nuclei pinei cathartici. CAP. XXIIII.

FRuctus quidam ex maritimis Nicaragua & Nata quæ sunt in Noui orbis continenti invehitur in Hispaniam auctore Nicolao Monard. qui ex quadam vasta arbore nascitur, Castaneæ similis, sed calice læui, non vt illarum echinato. Eo calice fructus continetur Castaneis non multum absimilis, sed sine cortice, & fere quadratus, in duas partes diuisis, mediam intercursante, & totum deinde ambiente pellicula. Editur hic fructus viridis, aut contusus vino exceptus, si siccus, eius pulueris ex vino aut gallinæ iusculo sumptus: datur etiam tostus vt minus purget. Quocunq; tandem modo sumptus sine molestia purgat, obseruatis iis quæ à purgandis obseruari solent, & præsertim humoribus. Illud vero minimè silentio prætereundum, pelliculam illam exteriorem & internam abiiciendam esse, alioqui grauia symptomata excitaturam, veluti magnos vomitus, animi deliquia, & periculosa profluuia. Calidus est in primo gradu. Narrat idem Nicol. Monard. Nouo orbe primum inuento insulam

AVELLANAE purgatrices.

D. Dominici quoddam Auellanarum genus mittere, quo se Indi familiariter purgabant: postea Hispanos necessitate compulsos iisdem sese purgare cœpisse, non sine vitæ discrimine. Colore & forma nostris Auellanis similes sunt, putamine tenui, coloris spadicei, triangulares, medulla interiore alba & dulci, sic vt multi dulcedine allecti decepti fuerint. Medicorũ vulgus eas Ben magnũ vocat, paruum autem quod Ciceris est magnitudine, ex quo Itali oleum odoratu conficiunt, quod Oleum de Ben nuncupant. Validissimè pituitam & bilem superne & inferne purgant. *Vires & Temper.* Nonnulli tamen eorum vehementiam assatione infringebat. Coli doloribus præsens fuit remedium, flatus discutiunt, & enematibus iniectæ mediocriter euacuãt. Dosis est à dimidia drachma ad drachmam vnam: sed assandæ sunt. Calidi sunt temperamenti initio tertii gradus, & sicci in secundo. Auellanas has se vidisse ait Clusius. Cæterum hanc, cuius iconem hic exhibemus ex Clusio, lenteis & mollis integumentis, partim ex cinereo candicans, partim nigricans: hunc sequitur putamen tenue & solidum quale in vulgaribus Auellanis, id nucleum continet Auellanæ magnitudine, candidum, solidum, Auellanæ vulgaris aut ilignæ glandis sapore,

pore, tenui membrana obductum. Integra nux altera parte ſeſsilis eſt & coniunctim binæ naſci videntur, vt interdum caſtaneæ. Tranſmittit etiam noua Hiſpania, vt idem Nicolaus refert, Pineorum nucleorum genus, quo Indi ſe purgant,
Pinei nuclei cathartici. quos imitati ſunt plurimi Hiſpani. Noſtris Pineis nucleis ſimiles ſunt, naſcentes
Forma. in ſtrobilis magnis, quales ſunt Mayzi ſpicæ muricæ, molliori putamine, & ni-
Vires. griore quàm noſtri, rotũdi, intus albi, pingues, & guſtu dulces. Bilem, pituitam & aquas valenter admodùm purgant, & licet auellanis mitiores, attamen vomitum cient, atque ventrem ſubducunt. Aſſi neque tam valenter, neque cum tantis torminibus purgant. Peculiari quadam facultate craſſos humores expellunt. Quinque aut ſex triti & vino diluti dantur pro virium robore, euacuando humore con
Temper. uenientibus ſyrupis præparato, & recta victus ratione obſeruata. Calidi in tertio, & ſicci in ſecundo, pinguedine tamen quadam præditi quæ ſiccitatem imminuit.

RICINVS AMERICVS. CAP. XXV.

Forma. ICINI genus ex America delatum pinxit Cluſius, noſtrate paulo maius, cuius ſiliqua triãgula quæ ſemina continet tuberculis aſperis carer, læuíſque eſt & cinerei coloris. Ipſum ſemen noſtrati [illegible] nigrum tamen & non maculoſum, Curcas ab incolis nuncupatum. Arbor quoque noſtrati ſimilis, niſi ob ſoli vbertatem in maiorem altitudinem excreſceret. Semen tanta purgandi facultate præditum

Vires.

RICINVS Americus.

eſſe referebat qui Cluſio dabat, vt dimidia tantum [illegible] ni vnius pars ſumpta valenter ſupernè & infernè humores pellat. Ex eodem oleum elici tradit Nicolaus Monard. quod Oleum ficus inferorum Hiſpani vocant, quia Ricinus Hiſpanis *Figuera de l'inferno*, id eſt, ficus inferorum nominatur. Semine trito & in aqua decocto innatans oleum cochleari colligitur, qui ſolus modus olei parandi Americis notus eſt, alios non docuerunt. Duros tumores mollit, diſcutit. Sanat dolores à frigidis humoribus & flatibus exortos, præſertim ventris: ac ideò Anaſarcam & Tympanitem curat inuncto ventre, aut tribus vel quatuor guttis ſumptum ex vino, aut infuſo mixtum. Aquas enim ducit, flatus discutit, pituitam craſſam purgat. Doloribus colicis & ilei medetur ſumptum, illitum, iniectum clyſtere. Articulorum morbis à cauſa non admodùm calida natis auxiliatur. Contractos artus molliter diſtendit. Aurium doloribus confert. Infantium aluũ ſubducit, pube inuncta: lumbricos necat ac eiicit, maximè ſi eius vna aut altera gutta è lacte aut iure propinetur. Ad pſoras & capitis vlcera manantia valet. Calidum eſt initio tertij gradus, humidum ſecundo.

LAC PINIPINICHI. CAP. XXVI.

 N omnibus continentis oris Noui orbis, vt refert Nicolaus Monardus, lacteus quidam ſuccus elicitur ex arbuſcula Mali ſimilitudine, quem
Vires. Indi Pinipinichi vocanr: ex cuius ramis reciſis lacteus is humor ſtatim manat, aliquãtulùm denſus & viſcoſus, cuius tres aut quatuor guttæ ſumptæ validiſſimè per aluum purgant bilem & aquas. Bibitur è vino, aut eius deſiccati puluis deglutitur pauca quantitate propter nimiam vehementiam. Illud autem peculiare habet, quòd ſi quis eo ſumpto, iuſculum, vinum, aut aliud quid
Temper. iniiciat, ſubito eius facultas infringitur & ceſſat. Calidus & ſiccus eſt is liquor in ſecundo gradu.

COPAL,

COPAL, ANIME. CAP. XXVII.

DVo resinarum genera multum similia, teste etiam Nicolao Monard. ex Hispania noua afferuntur, quorum vnum Copal vocatur, alterum Anime. Copal resina est admodum candida, splendida, pellucida, magnis offis, Citri conditi & clari similibus, mediocriter suauis. Eam Americi in sacrificiis thuris vice adolebant. Vtilis est ad suffitus in frigidis capitis morbis. Calida ordine secūdo, humida primo. Discutit ac emollit. Gomara in Mexicana Historia duo Copalis genera facit. Vnum rugosum, quod Xolocl copali vocari dixit, molle, thuri simile. Alterum multum præstantius Copalcahuitl, quod plerique Myrrham existimarunt. Vulnerata arbore guttatim stillat liquor albus, qui statim concrescit. Anime arboris prægrandis est resina candida, ad thuris colorem nonnihil vergens, magis oleosa quàm Copal, granis siue guttis thuri similibus, grandioribus, quæ fracta luteum colorem ostendunt resinæ modo, & iucundissimum odorem spirant, & accensa facilè liquescunt ac consumuntur. Est alia Anime resina orientalis, auctore Garcia, quam Lusitani ex Æthiopia Arabiæ finitima in Europam deferunt. Candidior est & nitidior occidentali, magnis item offis adfertur, pellucidis, ita vt nonnulli Carabe seu Succini speciem esse suspicati sint, è quo spherulæ precatoriæ tornantur. Sed ij vehementer errant. Garcias hanc resinam orientalem, Cancamum Græcorum esse putat. Qua in re Amati Lusitani sententiam secutus videtur in commentariis in Dioscoridem capite de Cancamo, sic scribentis. Est igitur Cancamum gummi quoddam, quod ex Guinea, Mina, Africáve, & insulis illi circumiacentibus Lusitani nostri adferunt, Animum appellantes: decidit enim gummi hoc, vt testantur illi, ex proceris arboribus, folia Myrti habētibus, quod album reperitur, & aliud subnigrum Myrrhæ quodammodo persimile, odoratum, quod Dioscorides illis de causis inter Myrrhę species tanquam improbam commemorat, & Minæam a terra, vnde præcipuè nascitur, eam appellat: quanquam Serapio Aminæam nominet, vnde Lusitani corrupta voce pro Minæa vel Aminæa Animum vocent, & eo mulieres maximè in suffitibus, & Medici contra dolores à frigiditate ortos pręcipuè vtuntur. Id verò primus asseruit Brisottus Gallus, vir magna eruditione præditus, qui quum apud Lusitanos ageret, vt inde ad Indos cognoscendarum rerum nouarum cupidus nauigaret, gummi hoc vidit, quod Cancamum esse dixit. Quare cùm Cancamo opus fuerit, Lusitanorum Animo vtemur. Idem Amatus capite de Myrrha, Myrrha vero Minæa vel Aminæa dicta, inquit, hodie quoque in Lusitania, & vniuersa Hispania paucis mutatis literis habetur, vt capite de Cancamo diximus, gummi scilicet Animum appellantes: cuius duo genera habentur, albū & nigrum, album Cancamum esse ex Brisotto didicimus, nigrum verò, Minæa hæc Dioscoridis Myrrha est, quæ ex proceris arboribus decidit, nullo cogente artifice, aut vulnere in arbore facto. Clusius gummi illius quod Anime vocant, & Lusitanorū nauigationibus in Europam adfertur, tria inueniri genera scribit. Primum fuluescit, & pellucidum est, nobiliusq; illud succinum crudum æmulatur. Hoc Cancamum esse Amatus à Brisotto Gallo edoctus contendit. Alterum genus nigricat, & ferè taurino glutini simile est, siue illi resinæ quam Officinæ Colophoniā vocant. Id Amatus Myrrham Aminæam Dioscoridis esse vult. Tertium genus pallidum est, & resinaceū retorridumque. Omnia verò iucundum in suffitibus odorem spirant, idémque videtur temperamētum sortita. Posteriora duo degustata magis siccare & amarescere deprehenduntur. Hæc Clusius. Sunt qui Anime veterum Bdellium esse putant, ob multas quas habet cum Bdellij historia notas communes, de quibus suo loco diximus. Anime Americum siue nouæ Hispaniæ colligitur, auctore Nicolao

Vires. *Temper.* *Genera.*

Lib. 1 Aro. m. t Ind. cap. 8.

In schol. in lib. 1. Aro. Ind. Historiæ.

Monard. ex arboribus mediocris altitudinis vulneratis, non aliter quàm thus ac mastiche. Valet ad suffitus in dolore capitis à frigido, & defluxionibus post purgationes: aëris vitia corrigit, suffitu caput roborat. Miscetur emplastris & ceratis, quę frigidos humores & flatus discutiunt, ac roborant: imponitur capiti & cerebro inualidis, item neruosis partibus. Idem temperamentum quod & Copal. Hoc Anime occidentale Aminæam Myrrham esse putat Hermolaus.

TACAMAHACA. CAP. XXVIII.

Forma. DEFERTVR item ex noua Hispania, vt scribit Nicolaus Monard. aliud gummi siue resinæ genus, ab incolis *Tacamahaca* vocatum, quod nomen Hispani retinuerunt. Resina est proceræ arboris Populo similis, quæ fructum gerit similem Pæoniæ granis. Elicitur arbore sauciata. Colore est Galbani (nec desunt qui idem esse putant) frustulis tamen

Vires. quibusdam albis vt in ammoniaco, odoris saporísque ingrati. Suffitu vtero strangulatas mulieres reuocat: vmbilico imposita vterum ad suam sedem redire cogit, ventriculum roborat. Ad hos vsus totam ferè mulieres absumunt. Illita sic adiuuat, vt non nisi euanida cùm effectum suum præstiterit excidat. Coquit & discutit mirificè ægritudines ex flatu & succis frigidis natos. Fluxiones sistit: neruosis neribus medetur. Denique ad quosuis sedandos dolores nullum aliud præsentius remedium, si ab inflammationibus admodùm calidis non oriantur. Sed & eius admodùm vtilis est in morbi declinatione, ad discutiendum qui superest humorem.

Temper. Calfacit in principio tertij gradus, siccat secundo. Præterea vim satis adstringentem obtinet.

CARAGNA. CAP. XXIX.

Forma. EX continentis parte inferiore, per Carthaginem & Nomen Dei Americæ prouincias deferri scripsit Nicolaus Monard. resinam coloris Tacamahaca, odorísque eiusdem, sed grauioris. Est & liquidior, glutinosior, splendidior, magis oleosa. Lingua Indica *Caragna* voca-

Vires. tur, quod nomen etiam Hispani adhuc seruant. Prodest ad omnia ad quæ Tacama-

Temper. haca, sed effectu celeriore & certiore. Temperamenti est calidioris. Vulnerato robore colligitur superiorum modo. Ex eadem Carthagine Noui orbis prouincia allatam fuisse ait Caragnam quandam puriorem, & Balsami modo limpidam, superiore multò præstantiorem, vtiliorem & odoratiorem.

LIQVIDAMBAR, ET EIVS Oleum. CAP. XXX.

Forma. RESINAM odoratam Liquidambar ad nos ex Hispania noua afferri referunt Nicolaus Monard. & Historiæ Mexicanæ auctor. Manat ex incisa vasta arbore, quam Americi vocant *Ocoçol*. Huic folium est hederæ, cortex crassus, cinereus, quo secto aut ex cauato Liquidabar fluit. Indigenæ huic corticem confractum admiscent, quoniam ita suauiorem odorem mittit dum vritur. Odor styracis, qui cælari non potest, præsertim vbi magna est Liquidambræ copia, quoniam in ædes ac vias propinquas latissimè diffunditur. Ex ea resina recenti ac pingui in humido loco reposita stillat sponte Oleum pretiosissimum ob maximam odoris iucunditatem. Quidam machinis exprimũt, vt manicis inficiendis vnguentariis vendant. Sed id bonitate ac pretio longè inferius est. Vt præstantissima quæque fraude hominum adulterantur & interpellantur: quidam quæstus causa ex ramis arborum concisis, & in aqua fer-

Vires. uefactis Liquidambram innatantem colligunt, altera longè deteriorem. Liquidambar

da nbar frigidis omnibus morbis opitulatur. Eadem vis & olei sui, sed cum maiore partium tenuitate. Calfacit propemodùm tertio gradu. *Temper.*

GVMMI AD PODAGRAM, SVLPHVR Quitense. CAP. XXXI.

REFERT Nicolaus Monard. se ab Episcopo Carthaginiēsi dono accepisse gummi genus quoddam (cuius arborem describere non poterat) ex cōtinenti Noui orbis delatum, quo se illic podagrici purgant hoc modo. Istius gummi fragmentum Nucis Ponticæ magnitudine *Vires.* stillatitio aquæ liquore totam noctem macerant, postridiè manè percolant & exprimunt, eam aquam ad duas vncias hauriunt, neq; quicquam cibi sumunt ante meridiem. Eo medicamento purgatur humor qui podagram creat sine molestia. Insipidum est & inodorum. Calidum videtur in primo gradu. Mittit Quito prouincia Peruana Sulphur viuum præstantissimum, vitri modo pellucidum, colore auri purissimi, cuius fragmentum pusillum lucernę admotum odorem maximum sulphuris eiaculatur, fumo viridi permixtum, sed antequàm incendatur nullum sulphuris odorem prębet. Huius puluis vino dissolutus, & per aliquot dies vespere faciei illitus (purgato priùs corpore) inflammationes curat, scabiem delet oleo rosaceo mixtus. Drachmæ pondere cum oui luteo sumptus, coli doloribus, nephritidi, neruorúmque contractionibus & ictero vtilis est. Calidum & siccum esse hoc sulphur summo excessu ait Nicolaus Monard. Quare mirum non sine causa videatur eo inflammationes curari. Ex Nicaragna aliud sulphuris genus aduehi idem scribit, colore cinereo, densum, minimè transparens, nihílque cum alio commune habens præter odorem.

RESINA ABIEGNA INDICA. Resina Carthaginiensis. CAP. XXXII.

EX novi orbis continenti etiam asportari tradit Nicolaus Monard. liquorem siue resinam, quàm abiegnam vocant, ex arboribus spuriis quæ neq; Pinus, neque Cupressi dici possunt, sed Pino altiores sunt, & Cupressi modo rectæ. In harū arborum cacumine vesiculæ quædam enascuntur nunc magnæ, nunc paruæ, quibus confractis guttatim stillat liquor admirandus, quem Indi diligenter conchis excipiunt, sed tanto labore & molestia vt multi exiguam admodùm quantitatem singulis diebus cogant. Ad eadem om- *Vires.* nia, ad quæ Balsamo vtuntur: nam vulnera optimè curat, dolores ex materia frigida & flatulenta progenitos mitigat. Item vtilis est stomachi vitiis ab humore frigido aut flatibus sumpta ex modico vino albo, vt in Balsamo dictum est. Idem Nicolaus Monard. auctor est, nunc etiam mitti à Carthagine Noui orbis prouincia, resinam quandam purissimam & odoratissimam, abiegna aut Terebinthina Veneta multò præstantiorem, iisdem facultatibus seu maioribus præditam quàm sit selectissima Terebinthina. Experientia docuit vtiliter iniici neruorum, articulorum pedúmque vulneribus, & antiquis vlceribus: magno etiam commodo ea elota & præparata matronæ sibi faciem oblinunt.

MVNGO SIMILIS FRVCTVS,
Buna. CAP. XXXIII.

Lib. 2. Arom. Indic. histor. cap. 21. SCribit Garcias Mungo semen esse viride, quod per maturitatem fit nigrum, Coriandri ficci magnitudine, pabulum equorum, interdum etiam hominum. Guzarate & Decan incolæ in febribus hoc modo vtuntur. Febricitans decem, nonnunquam quindecim dies cibo abstinet, post quos huius fructus decoctum illi propinant, ... nihil pulpæ remanserit: deinde cortice delibratum Mungo, & Ori... ctum febricitanti exhibent: panem vero triticeum non nisi post mult... quòd frumento careant hæ prouinciæ, nam etiamsi non stercorentur ... tur agri, sed superficie tenus duntaxat arentur, natiua sua pinguedine ... etiam interdum sine pluuia frumentum mense Nouembri sibi credi... Ianuario maturum & colligendum exhibent. Nasci etiam ferunt hoc ...
L. 2. c. 438. Palæstina, eiusque Auicennam meminisse, & vocasse Messe, Bellune... prerem, Mens. In nostris tamen publicis exemplaribus legimus ... terpretantur, & in margine Mes. Mex autem debere dici a ...
Lib. 2. fen. 3. cap. 7. Arabibus se didicisse ait Garcias. Alio in loco putat Auicennam eius m...
Cap. 116. simpl. fecisse, vbi prohibet auiculas cum Mex edi: in nostris tamen libris non ... Mest ex aratum est. Et Serapio, Mes, inquit, id est, Robiliæ est granum pa... cut Orobus magna, viridis coloris &c. Cæterum M... à Garcia descripto optimè conuenit fructus a C... pictus & hic expressus, nisi calidus esset, Mungo ve... dus, quantū ex eius effectu colligere licet. Is fructus ... sus à Valerando Duræo, inquit Clusius, ex Orm...z, ... Piperis magnitudine, rotundus, striatus, qui Cori... grana ita æmulatur, vt primò intuentibus Corian... videatur, maius tamen & nigrum: membrana su... granum continet nigricans calidi gustus. Præterea ex eodem Clusio pu... iusdam fructus ab Alphonso Pautio Medico Ferrariensi missi iconem h... bemus, quem Buna à nonnullis, ab aliis E... nominari tradit. Est igitur Buna Fagaræ ma... tudine, aut paulò amplior, oblongior ple... colore ex cinereo nigricante, cortice tenui, & ... luti sulcum quendam per longitudinem ... que habente, per quem facilè in duas æq... partes diuiditur, quæ singula grana con... oblonga, altera parte plana, fulueſcentia, gustu acido. Aiunt in Alexandria potionem quandam fieri ex iis, vim refrigerandi non mediocrem obtinentem.

MVNGO similis fructus.

BVNA.

TVNA

TVNE INDORVM. CAP. XXXIIII.

QVAE ex Indiis occidentalibus aduecta est tam planta hic appicta, quàm fructus, Tune Indis vocatur & Tunas. In maris Peruani insulis, Hispaniola, & aliis, mirabile folium istud spinosum ruri ac sponte oritur, vnico folio, humi ad medium vsque defosso, productis ex sese radicibus, posteà folia supernè ex ipso accrescunt, ex iis alia, ita vt continuata serie aliis ex aliis prodeuntibus foliis in arborem ac crescat sine cortice, sine ramis. Folia ista crassissima sunt, aliquando pollicis crassitudine, ex quibus albæ, tenues, longiusculæ, acutæq; prominent spinæ, ex horum etiam summitatibus fructus, nostratibus Ficubus similes, sed crassiores, qui suprema parte in coronæ speciem desinant, colore ex viridi purpurascente, interiore pulpa Ficubus simili, sed adeo succosa & rubente, vt sanguineo succo Mororum modo manus inficiat, & vrinam cruentam multo esu creet, quod multis tum primùm esitantibus & huius effecti ignaris magno aliquando terrori fuit. Ex Indiis folia permultis in locis Hispaniæ, Galliç, & Italiæ sata flores & fructus produxerunt, quales se vidisse & decerpsisse, & maturas Ficus esitasse testatur Pena: vnà cum ficuum rudimentis in patuo vmbilico calathi balaustij quadantenus effigie emicare luculentiore magnitudine & luteo colore, Ficus maturas Ficum magnam æquare, spinulis in ambitu horridam, cute purpurascente, succo intus cruento, grauis & pulpa ficulneis, sed gustu insuauiore. Hanc Theophrasti & Plinij Opuntiam esse, non sine ratione quis suspicetur. Sic enim Theophrastus. παραπλήσιον δὲ τούτῳ, μᾶλλον δὲ τρόπον τινὰ θαυμασιώτερον, εἴτις ἐκ τῶν φύλλων ἀφίησι ῥίζαν. οἷον φασὶ περὶ Ὀποῦντα ποάριον εἶναι, ὃ καὶ ἐσθίεσθαι ἐστὶν ἡδύ. Id est, Huic (Fico Indicæ) simile est, vel potiùs quodammodo mirabilius, si qua ex foliis radicem mittat, qualem circa Opuntem herbulam esse aiunt, quæ & esu suauis est. Et Plinius, Item circa Opuntem (Opûs Locrorum Epicnemediorum oppidum lib. 4. cap. 7.) Opuntia est herba etiam homini dulcis. Mirúmque è folio eius radicem fieri, ac sic etiam nasci. In iisdem insulis atque etiam in continenti sponte crescit arbuscula superiori valde cognata, quę Indis Ferruminatrix vocatur, nobis Opuntia Ostocollos dici potest, quòd attuum fracturis & luxationibus mirè prosit. Ramos profert foliis refertos aspectu deformibus, admodùm spissis & spinosis, Tune foliis simillimis, vt describit auctor generalis Indiarum historiæ. Rami isti folia primùm fuêre, ex singulis singula oriuntur, atque ex his alia, quæ demùm indurantur, & mutuò sibi ipsi succedente foliorum sobole in ramos abeunt, ac tandem arboris magnitudinem adipiscuntur, quæ perpetuò viret, caudice in imo & ramis cinericiis, asperis. Fructum fert superiore minorem & spinosiorem, purpureum, viscidum, succum remittentem, & ad inficiendos pannos infecturæ tenacissimæ. Folia spinis exemptis trita, & cataplasmatis modo imposita fracta ossa mirè glutinant & ferruminant. Sed illa ptiùs locis suis aptissimè repo-

Nomina. *Locus.* *Forma.*

FICVS Indica, siue Opuntia.

Lib. 1. hist. cap. 12. *Lib. 21 c. 17.* *Ostocollos* *Forma.* *Lib. 10. c. 1.*

ni ac restitui oportet. Nam a[illegible] cataplasma [illegible] partem [illegible] pit, ita parti hæret, vt auulsi [illegible] fit. Ea vero sanata statim sponte excidit.

ROSA DE HIERICHO, Loniceri.

CAP. XXXV.

Nomina

Forma.

ROSAM de Hiericho, siue Hiericunthis, siue Hiericunt[illegible] vocant ab Hiericunthe [illegible] oppido. Monachi & mulie[illegible] Rosam Mariæ. Hanc describit Lo[illegible] ticem esse Labruscæ similem, [illegible] nosum, odoratum, ramulis [illegible] subflauo, baccis inter se racema[illegible] ribus, flore violæ candido. Loni[illegible] dam alij Amomum esse fal[illegible] de re paulo post dicemus. [illegible] esse ex semine recenti, au[illegible] Pen[illegible] autem semina parua, [illegible] compacta, glumosa, Sorgi minora, & [illegible] cis cancellatim reticulatimq; [illegible] contenta. Hac Rosa vtuntur [illegible] lierculæ ad partus horam cognoscendam. [illegible] vt aiunt, in aquam demissa non p[illegible] quam partus nasci incipiat.

CANELLA, CASSIA, CINNAMOMVM

CAP. XXXVI.

Nomina

QVAE Græcis κασία & ξυλοκασία nominatur, Latini Cassia [illegible] sia lignea, Arabibus *Selicha, Seliche*, siue *Selihacha*, Itali *Canella*, [illegible] *Canela*, Gallis *Canelle*, Germanis *Zimmet*, seu *Zimmet roezlin*. [illegible] tem Etymologicum dici vult παρὰ τὸ χάσαι, quasi [illegible] [illegible]. Quod vero Græci κινάμωμον, Latini quoque Cinna[illegible]

Lib.1.c.12. & 13. dicunt, Plinius etiam Cinnamum, Arabes *Darseni*. De vtroque seorsum [illegible] Dioscorides. Cassiæ multa sunt genera, quæ circa Arabiam [illegible]

Cap.91. simpl. tur. Virgas seu ramulos habet crassi corticis, folia Piperis (alij [illegible] legunt, & ita Serapio legit. Eligēda est fuluescens, pulchri coloris, Coral[illegible] valde angusta, crassa, longa, fistulosa, gustu mordens, & cum multo feruore ad[illegible] gens: non cum aliquanto feruore, vt Ruellius vertit, est enim μετὰ πολλ[illegible] [illegible], quod & Plinius confirmat, a gustu, inquit, quàm maxime mordens [illegible] tica, vinoso odore, cuiusmodi est quæ ab incolis Achy nominatur, al[illegible] Alexand[illegible] n[illegible]otiatoribus Daphnitis. Huic præfertur crassa, purpurea & nigrican[illegible] Z[illegible] nomine, quæ Rosam odore imitatur, præcipui in medicina vsus. Se[illegible] cum tenet ante dicta. Tertia cui Mosylitico blasto, id est germini [illegible] Reliquæ viles, vt quæ Asyphemum dicitur, nigra, insuauis, cortice [illegible] so: vt quæ Daica & Citto vocitatur nomine barbaro. Simil[illegible] cassia, quam vt explicari posit, quę gustu coarguitur, cum nec ac[illegible] ec arom[illegible]

[illegible] mque medullæ corticem habeat. Inuenitur [illegible] quædam fistula, [illegible], leuis, ramosa [illegible] præfertur. Damnatur candicans, scabra, hircinum [illegible] olens, & quæ no habet fistulam crassam, sed scabram & tenuem. Deinde de Cinnamomo hæc scripsit. Cinnamomi genera plura patrium sibi nomen vendicantia. [illegible] tamē Mosyliticum, quod Casiæ, cui Mosyliti cognomē est, aliquam refert effigiē: sed in eo genere recens, nigrum, ex vinoso in cinereum [illegible], læue, tenuibus ramulis ac frequentibus nodis cinctum, perquam iucundè [illegible]. Optimi fere iudicium iucundi odoris proprietate constat: [illegible] enim cū optimo, eoq; quod peculiare est, odor Rutæ, aut Cardamomo [illegible]. [illegible] acre, mordens & cum calfactione quadatenus salsum, quod confricanti non [illegible], & [illegible] puluerulentum, læuibus tamē internodiis appareat. Si certior [illegible] vole [illegible] ab radice [illegible], facilis est huiusmodi probatio: namque [illegible] quædam esse videtur. Quæ autem [illegible] spirant [illegible] primo [illegible], [illegible] explen[illegible], d[illegible]eriοris [illegible]diunt. Est etiam montanum, crassum, paruulum, fuluescens [illegible] Mosylitico perquam suauiter olet, nigrum, fruticosum, paucis intercedentibus [illegible]. Quartum fungosum, candicans, aspectu tuberosum, vile ac friabile, [illegible] radicem, quæ Casiam repræsentat. Quintū genus odore nares [illegible], subrufum, & cortice fidua Casiæ simile, tangenti firmum, [illegible], [illegible] radice [illegible] quæ Thuris, Casiæ, Myrti aut Amomi odorem spirant, [illegible]nus suaui[illegible] inest. Delicito scabrum, album, rugosum: at læue, & ligneum circa radicem, vt inutile reiicito. Est etiamnum simile aliud, cui Pseudocinnamomo nomen est, vile, inualidi odoris, solutarumq; virium. Vocatur etiam Zingiber, cùm tamen sit Xylocinnamomum, præbens quandam Cinnamomi faciem. Est autem lignosum Cinnamomum, sarmenta longa, robustaque ferens, odore longè Cinnamomo inferiore. Sunt qui Xylocinnamomum à Cinnamomo genere differre dicant, quod à natura eius abhorreat. Plinius recitatis iis quæ de Cinnamomo & Casia fabulosa narrauit antiquitas, subiicit, Cinnamomum, idemq; Cinnamum nascitur in Æthiopia Troglodytis cōnubio permixta. Ij mercantes id à cōterminis, vehunt per maria vasta ratibus, quas neque gubernacula regant, neque remi trahant vel impellant, non vela, non ratio vlla adiuuet, cùm omnium instar ibi sint homo tantum & audacia. Præterea hybernum mare exigunt circa brumam, Euris tum maxime flātibus. Hi recto cursu per sinus impellūt, atque à promontorij ambitu Argeste deferūt in portum Gebanitarum, qui vocatur Ocila. Quamobrem illi maximè id petunt, produntq; vix quinto anno reuerti negotiatores, & multos interire. Cōtrà reuehunt vitrea, ahena, vestes fibulasq; cum armillis & monilibus. Ergo negotiatio illa fœminarum maximè fide cōstat. Ipse frutex duum cubitorum altitudine amplißimus, palmíque minimus, quatuor digitorū crassitudinis statim à terra sex digitis surculosus, arido similis. Cùm viret nō odoratus, folio Origani, siccitate gaudēs, sterilior imbre, cæduæ naturæ. Gignitur in planis quidem, sed dēsißimis in vepribus rubísque difficilis collectu. Metitur nō nisi permiserit Deus. Iouem hunc intelligunt aliqui: Assabinum illi vocant, quadraginta quatuor boum caprarumq; & arietum extis impetratur venia cædendi. Non tamē aut ante ortum Solis, aut post occasum licet. Sarmenta hasta diuidit sacerdos, Deóque partem ponit, reliquum mercator in nassas condit (meliùs in naues.) Est & alia fama, cū Sole diuidi, ternasq; partes fieri, dein sorte cerni adiscerni, quodq; Soli cesserit relinqui, ac sponte cōflagrare. Præcipua bonitas virgultorum tenuißimis partibus ad longitudinem palmi. Secunda proximis breuiore mēsura, atque ita ordine. Vilißimum quod radicibus proximum, quoniam ibi minimùm corticis, in quo summa gratia. Qua de caussa præferuntur cacumina, vbi plurimus

Li.12.ca.19.

cortex. Ipsum verò lignum in fastidio est, propter Origani acrimoniam, [illegible] cinnamomum vocatur. Quidam Cinnami duo genera tradidêre, candidius [illegible] griusq;. Quondam præferebatur candidum, nunc contra nigrum laudatur, atq; etiam varium præferunt candido. Certißima tamen æstimatio, ne sit scabrum, atque inter sese tritum tardè frietur. Damnatur in primis molle, aut cui albet cortex. Ius eius à Gebanitarum Rege solo proficiscitur: is edicto mercatu ven[illegible]. Pretia quondam fuêre in libras denariûm mille. Auctum id parte dimidia est, in censis, vt ferunt, siluis ira Barbarorum. Id acciderítne ob iniquitatê præpot[illegible], an forte, non satis constat. Austros ibi tam ardentes flare, vt æstatibus siluas accendant apud auctores inuenimus. Et mox, frutex & Caßia est, iuxtaq; Cinnami campos nascitur, sed in montibus, craßiore sarmento, tenui cute verius quàm c[illegible], quem contra ac in Cinnamo leuari & exinaniri pretium est. Amplitu[illegible] trium cubitorum. Colos triplex. Cûm primùm emicat, candidus, pedali m[illegible], deinde rubescit addito semipede, vltra nigricans. Hæc pars maximè laudat[illegible] deinde proxima: damnatur verò candida. Consecant surculos longitudine b[illegible] cubitorum. Mox præsuunt recentibus coriis quadrupedum ob id interem[illegible], vt iis putrescêtibus vermiculi lignum erodant & excauent corticem tutum amar[illegible]tudine (legendum & excauent, cortice tuto amaritudine.) Probatur rec[illegible] & quæ sit odoris mollißimi, gustúve quàm maximè feru[illegible] potius, qu[illegible] tepore leuiter mordens, colore purpureo, quæq; plurima minimum pon[illegible] ciat breui tunicarum fistula, & nô fragili. Lactam vocant talem Barbaro [illegible] Alia est Balsamodes ab odore simili appellata, sed amara, ideoq; vtilior M[illegible] sicut nigra vnguentis. Hæc Plinius, quorum magnam partem ex Theop[illegible]

Lib.9. hist. cap.5. exscripsit: sic enim de Cinnamomo & Caßia scribit. De Cinnamomo & Ca[illegible] referunt. Vtrûque fruticem esse non magnum, sed magnitudine Viticis [illegible] Amerinæ, vt vertit Gaza) multis ramis constantem & lignosum. Cinna[illegible] excisum in quinas partes diuidi: id optimum esse, quod germinibus pr[illegible] fuerit, quod ad palmi longitudinem cæditur, aut paulò maius. Secund[illegible] tenet quod sequitur, quod & breuiùs cæditur. Est & tertium, ac quartum: vlti[illegible] omnium deterrimum radici proximum, quod minimùm corticis habeat: is en[illegible] vtilis est, non lignum. Quam ob causam quod ex cacuminibus decerpitur, omnibus præfertur, quia plurimùm corticis habeat. Hæc quidam sic referunt. A[illegible]ticosum esse Cinnamomum aiunt: duo eius esse genera, vnum nigrum, a[illegible] candidum. De quo hæc fabula narratur, ipsum in côuallibus nasci, in iis [illegible]tes, morsu necem inferentes, aduersus quos munitis manibus pedibúsque de[illegible]dere, atque ita Cinnamomum legere, quod cùm exportauerint, eo in tres partes diuiso, cum Sole sortiri, & quæcûque illi sorte obtigerit, eam relinquere, abeúnte[illegible] statim eam flagrantem côspicere. Sed hæc planè fabula est. Caßiam autem ferunt virgultis esse craßioribus (παχυλέρας pro πλαλυλέρας rectè legit Gaza) valde neruosis, nec posse cortice exui, eum verò corticem esse vtilem. Cùm virgulta secat longitudine binûm digitorum (Plinius habet lôgitudine binûm cubitorum aut paulò maiora abscindunt, recentiq; bouis corio ea consuunt, vt ex eo & lignis putrescentibus vermiculi gignantur qui lignum erodant, corticem verò non at i[illegible] propter amarorem & odoris acrimoniam. Galenus Dioscoridem secutus lib.1. de Antidotis multa Caßiæ genera recêset, eamq; cæteris præfert, quæ Zizir cognominatur, Cinnamomíque adeò æmulam esse ait, vt essent suo tempore, qui eam Cinnamomi loco venderent. Idem eodem in loco tradit Caßiam sæpenume[illegible] in Cinnamomum transmutari, seq; vidisse eximiæ Caßiæ ramulos omni ex par[illegible] Cinnamomum referêtes. Contrà vidisse se Cinnamomi surculos Caßiæ p[illegible] persimiles, adeò vt asserat pro qualibet Cinnamomi p[illegible] in componend[illegible]

camentis,duas ſelectæ Caſsiæ adhiberi poſſe Item deſcribit quoddam aliud deterioris Caſsiæ genus,quod iunior Andromachus Caſsiam fiſtulam nominat, quod fiſtularum modo inanis cauáque ſit,& craſsi corticis,cuiuſmodi in vulgari Cinnamomo frequentiſsima conſpicitur.Eius vero hiſtoriam ſic perſequitur eodem in loco Galenus. De Cinnamomo contraria iis quæ de Opobalſamo diximus , compertum habeo:perſuaſum namque eſt mihi ipſum omnium cognitu facillimum eſſe illis,qui ſæpe optimũ viderunt. Optimum vero conſequi nemo poteſt , niſi repoſitum ab Imperatoribus intueatur,ſex generibus quodammodo diſtributum. Siquidem & in hoc ipſo,velut & in Caſsia,optimi ad deterrimũ tam magna differentia eſt,vt optima Caſsia a peſsimo Cinnamomo parùm diſtet. Neq; vero Cinnamomi virtus ad vſum apta longo tempore durat:ad triginta ſiquidem annos, quam a principio vim habuit, integram non conſeruat. Nugantur autem qui Cinnamomum ex iis medicamentis eſſe dicunt , quæ ſenectutem non ſentiunt. Atqui ego non centum,neque ducentùm annorum interuentu,ſed pauciorum, ſi quis ad tantum numerum conferat,iam aliquam mutationem vetuſtiori Cinnamomo factam obſeruaui. Quo tempore enim Antonino Imperatori Theriacam parabam,vaſa lignea in quibus eiúſdem generis Cinnamomum inerat, multa cõſpexi,alia Traiani,quædam Adriani,nonulla Antonini,qui poſt Adrianũ Imperator fuit,ætate repoſita:omniaq; hæc ſeſe & ſaporis & odoris imbecillitate vehementiaq; tantùm ſuperabant, quantum & tempore differebant. Olim è Barbarorum terris arca cubitos quatuor & dimidium longa,Romam perlata cum fuiſſet, in qua Cinnamomi primi generis integra arbor erat,ex eóque Marco Antonino Imperatori antidotum quandam compoſuiſſem, ipſum cæteris multum praſtare deprehendi,adeo vt Imperator quoque ea deguſtata medicinæ cõcoctionem , velut in aliis fieri ſolet,expectare noluerit,ſed etiam ea vſus ſit, nondum integrè duobus mẽſibus elapſis. Antonino ſucceſsit Commodus,qui nec Theriacæ , nec Cinnamomi curam vllam habuit,ſub quo non ſolum arboris illius quod ſuperfuerat omne diſsipatum eſt,verum etiam quodcũque poſt Adriani tempora comportatum fuerat. Quo factum eſt,vt nunc Imperator Seuerus cùm me ſibi antidotum eo modo conficere iuſsiſſet , quo Antonino cõfeceram, ex Cinnamomo Traiani & Adriani tẽpore repoſito ſumere coactus ſim , imbecilliorâque planè viſa ſunt, & tamen nondum triginta anni interceſſerant. Hic tamen optimi Cinnamomi notas quaſdam neceſſarias ſubiſcere volumus, ipſum ſummoperè bene olere, inexplicabilémque præ cæteris bonum quẽdam odorem ſpirare , ac calidum guſtantibus ſe multùm exhibere,non tamen ita vt mordicando triſtitiam palato inferat:colorem denique talem habere,qualem ſi quis lacti nigrum colorem admiſceat,atque cærulei aliquantùm addat. Ex hoc igitur quantum volebam , vt mos mihi fuit,cum accepiſſem , ramuſculos paucos apud me repoſui ex apotheca, in qua re[illegible]neas omnes pretioſas ſeruabam. Verùm ipſa combuſta , quo tempore & delubrum Pacis incenſum eſt , & hæc & aliæ quinque Cinnamomi ſpecies, quas mihi conquiſieram , periere. Neque itaque cùm Seuero Imperatori Theriacam componerem,ex Cinnamomo Adriani tempore repoſito quod optimum viſum eſt el[illegible]. Superſunt adhuc ibi multa vaſa lignea,quæ omnia habent plurium radicum,vel plurium ramorum,vel Cinnamomorum differentias: nullum tamen veluti truncus in plures ramos diuiſus attollitur, ſed Verarri vtriuſque figuram præ ſe fert,atque etiam magis Damaſonij,quod è Creta ad nos adfertur. Quæuis autẽ Cinnamomi ſpecies ab vna radice,ceu frutex quidam paruus conſurgit , emittitq; hæc ſex , illa ſeptem virgulta , vel paulò plura paucioráve, non æquali tamen omnia longitudine:verùm quod maximum eſt,pedis Romani dimidium non excedit. Vniuerſa autem Cinnamomi natura ſimilis eſt quodammodò optimæ

Caſsiæ

Caſsiæ. Hactenus Galenus. Strabo cum Theophraſto, Dioſcoride, Plinio, Ci[illegible]na-
momum in Arabia gigni dicit, atque etiam in India, ea ſcilicet parte quæ ad Au-
ſtrum vergit. Quia cùm hæc Arabiæ & Æthiopiæ Sole perſimilis ſit, ea omnia, vt
ipſe ait, gignit aromata, nempe Cinnamomum, Caſsiam, & alia, perinde ac [illegible].
Lib. 9. c. 13. Idem teſtatur Ariſtoteles in Hiſtoria animalium. In Arabia Cinnamomus auis
appellatur, quã ſurculos Cinnamomi portare, ac nidos ex iis cõficere aiun[illegible]. Nidi-
ficant in excelſis arboribus & ramis, ſed incolæ ſagittis plũbatis nidos petu[illegible]t, atq;
Lib. 10. c. 33. ita decuſſum in terra Cinnamomum legunt. Quæ Plinius mutuatus, in Ara[illegible]ia, in-
quit, Cinnamologus auis appellatur, Cinnami ſurculis nidificat. Plũbatis eos ſa[illegible]t-
tis decutiunt indigenæ mercis gratia. Ariſtoteli auis non κινναμολόγος dicitur, ſed
κιννάμωμος eodem cum planta nomine. Verùm Iulius Solinus de eadem re ſcri[illegible]s,
auem ipſam nõ Cinnamomum, ſed Cinnamologum appellat, atque etiam addit
Cinnamomum hoc pretiis vendi amplioribus, quòd magis, quã aliud inc[illegible]ca[illegible]es
Lib. 2. c. 151. portent. Auicenna & Serapio nihil aliud de Caſsia & Cinnamomo literis [illegible]ada-
& 124. runt, quàm quod ex Dioſcoride & Galeno deſcripſerunt. Ex quibus om[illegible] in-
telliget ſtudioſus lector, quàm fabuloſa, varia, & incerta de Caſsia & Cinnam[illegible]o
à veteribus Græcis & Latinis auctoribus perſcripta ſint: tam longis enim d[illegible]h[illegible]-
búſque nauigationibus, ex regionibus tum parùm notis petebantur hæc aromata,
vt perfectam horum cognitionem ſibi comparare non potuerint. Pri[illegible]um [illegible]-
corides ſuccinctè admodùm Caſsiam dixit eſſe virgultis craſsi corticis, Pipe[illegible]is [illegible]o-
liis: Cinnamomi verò deſcriptionem prorſus omiſit. Theophraſtus Caſ[illegible] &
Cinnamomũ magnitudine Viticis, multos ramos habere, lignoſos. Pli[illegible]Ci[illegible]-
namomum dixit fruticem eſſe duorum cubitorum altitudine ampliſsim[illegible]
míque minimum, & cætera quæ ſuprà poſuimus. Caſsiam fruticem eſſe am[illegible]
dine trium cubitorum, &c. Galenus arcam Romam delatam fuiſſe tradit e Bar[illegible]-
rorum regione, longitudine cubitorum quatuor cum dimidio, in quo inte[illegible]ra
Cinnamomi arbor erat. Quibus indicat Cinnamomum eſſe arborem. Idem [illegible]
bit vnãquamque Cinnamomi ſpeciem, ab vna radice, ſeu fruticem quẽdam par[illegible]
conſurgere, adeò vt maiora eius virgulta dimidium Romanũ pedẽ non exc[illegible]
Quibus innuit Cinnamomum in paruorum fruticum genere eſſe. Quid vero [illegible]
vult Galenus cùm dicit Cinnamomorũ nullum veluti truncum in plures [illegible]
diuiſum attolli, ſed Veratri vtriuſq; figuram præ ſe ferre, aut etiam magis D[illegible]
ſonij? Ad hæc cũ Caſsiam & Cinnamomũ diuerſas arbores eſſe ſtatuit. Eſt & [illegible]
permirum, quod ait Caſsiam ſæpe in Cinnamomũ trãſmutari, ſeq; vidiſſe ex[illegible]te
Caſsiæ ramulos omni ex parte Cinnamomum referentes: contrà Cinnamo[illegible]
ſurculos Caſsiæ prorſus perſimiles. Caſsiæ genera Galenus recenſet eadem quæ
Dioſcorides: item Cinnamomi ſex, à Dioſcoride etiam declarata. Theoph[illegible]
Cinnamomum in quinque partes diuidit, vt diximus. Eidem & Plinio duo [illegible]n
taxat Cinnamomi genera ſunt, candidum & nigrum. Iam verò priſci i[illegible]li reg[illegible]
& natales locos apertè & diſertè non deſignant. Dioſcorides Caſsiam c[illegible]a Ara-
biam odoriferam prouenire ſcribit, Plinius Cinnamomum in Æthiopia, mox ſ[illegible]b-
iungens Æthiopas mercari id à conterminis. Quòd ſi apud illos naſcere[illegible]r, cur
ab aliis id emerẽt? Multò abſurdius quod ſequitur, Æthiopes eas merces per vaſta
maria vehere. Nam ſi contermini ſunt qui vendunt, tam longa nauigatione quid
opus eſt? vt nunc, ita & olim à Molucis in ſuperiorem Indiam Cinnamomum ve-
hebatur, mercimonium id exercente quæ ad mare rubrum iacet Æthiopum gen-
te, quos Abyſsinos vocamus, ob commodam Occeani propinquitatem. Quæ [illegible]es
Plinium fefellit, vt rectè Dalechampius annotauit. His fabulas addidere non [illegible]
Herodotus, ſed etiam Theophraſtus & Plinius. Fabuloſum enim eſt ſectos ſ[illegible]u-
los præſui recentibus coriis boum, vt iis putreſcentibus vermiculi lignum [illegible]nt

& c[illegible]nt

& excauent cortice tubo amaritudine. His expositis nunc discutiedum an veram hodie Casiam habeamus, sitq; ea quæ Canella vulgo vocatur. Deinde an ab ea Cinnamomum differat, an verò genuino careamus. Primùm recentiores omnes, qui doctrina & iudicio præstant, censuerunt Officinarum Cinnamomum, vulgò Canella dictum, legitimam esse priscorum Casiam: cuius genera a Dioscoride & Galeno tradita intelnoscere poterit is: qui magnā huius copiam in mercatorum apothecis diligentiùs perquisierit, & examinauerit. Quare ex Officinis omnibus reiicienda segmenta & frusta quædam, nec odore, nec sapore, nec viribus commendanda, quæ Casiæ ligneæ siue odoratæ vice tum Medici, tum seplasiarij diu vsurparunt. Inter quæ cùm sint nonnulla quæ præter odorem saporémque quibus ferè carent, Casiæ Dioscoridis admodùm similia videantur, eius Pseudocasiam esse non temerè quis dixerit: medicamentorum verò compositionibus Xylocasiam, id est, Casiam ligneam, siue Casiam odoratam postulantibus, Canella nostra adhibeatur. At cùm hæc Casia etiam Casia fistula nominetur, quoniam ligno exempta tubuli seu fistulæ specie est, Mauritaníque Siliquam Ægyptiam, siue Casiam nigram, siue Catharticam vulgò dictam etiam Casiam fistulam vocent siue sua, siue interpretum culpa, cauendum ne hac homonymia decipiamur, præsertim in medicamentis à Mauritanis inuentis, quæ Casiam fistulam expetunt, quæ Siliqua Ægyptia, siue Casia cathartica, non illa odorata intelligenda est. Quantum ad Cinnamomum attinet, quidam credunt in capsis Canella siue vulgati Cinnamomo refertis, fragmenta veri, ac legitimi Cinnamomi reperiri posse ab iis qui & deligere & distinguere nouerunt. Pena scribit se Casiam ad Cinnamomum proximè accedentem vidisse in Officina Gulielmi Driesch pharmacopœi Antuerpiensis. Erat verò multorum iudicio surculus ille Cinnamomi, bacillo solido, fractu facili, Cinnamomi cortice obtecto, cui etiámnum cuticula pullo colore obducta fuit. Clusius in Scholiis in Historiam Aromat. Indic. Garciæ, asserit se tres vidisse Cinnamomi surculos. Erant ij recti, non enodes, sed nodis quibusdam sine ramulorum vestigiis palmum à sese dissitis insigniti. Cortex tenuis, subcinerei quodammodò coloris, iucundi odoris, suauis gustus, sed qui sua acrimonia aliquantulùm linguam vellicet. Lignum certè inodorum est & insipidum, non minùs quàm Salicis ramus, cui perquàm similis est. Retinet autem cortex suauem illam cum odoris tum saporis iucunditatem (tametsi totis quadraginta aut amplius annis à matre reuulsi sunt ramuli) atque eam etiam maiorē, quàm nostra Canella. Istud autem hodiernum Cinnamomum neque idem cum Casia, neque multùm diuersum esse certum est, inquit Pena. Nam si vtriusque notas ex Dioscoride perpendas, videbis easdem ferè esse vires, non disparem vsum. Si recentioribus assentiaris & exploratoribus, eiusdem arboris non ita diuersas partes esse dulces. Quod Galenus innuit, cùm dicit Casiam sæpe in Cinnamomum transmutari, seq; vidisse eximiæ Casiæ ramulos Cinnamomum prorsus referre. Cōtrà se vidisse Cinnamomi surculos Casiæ prorsus persimiles. Quibus tanta horum cognatio significatur, vt Galeni auctoritate freti quidam putent Casiam & Cinnamomū ex vna & eadem arbore prouenire, sed ex diuersis eius partibus, nimirū Cinnamomum ex summis & tenerioribus surculis, Casiam ex aliis. Alij nos verò Cinnamomo destitutos esse contendunt, ídque quod Cinnamomum Officinis dicitur, nihil aliud esse quàm Casiam ligneam, siue odoratam, quæ vulgò Canella nominatur, quos secutus est Matthiolus, qui contra veterum & recentiorum omnium qui de Cinnamomo & Casia tractarunt sententiam, Cinnamomum lignum non corticem esse ait. Ex iis recentioribus Garcias horum historiam luculentè describit his ferè verbis. Propter locorum distantiam, inquit, & minùs frequentatas has regiones à negotiatoribus, probè cognita Casiæ historia veteribus non

Lib.1.ca.15.

Li.1.Arom. Indic. c.15.

non fuit. Nam qui eam Ormuz & Arabiam deferebant, Chinenses erant: & Ormuz deinde in Alep emporium totius Syriæ nobilissimum ab aliis negotiatoribus transferebatur. Qui vero inde eam ad Græcos deportabant, aut apud se nasci, aut in Æthiopia dicebant, multisque eum superstitionibus, quæ à druidibus à sacerdotibus, vt ex Theophrasto & Plinio diximus. Cæterùm neque Casiam, neque Cinnamomum apud Æthiopes aut Arabes nasci, Lusitani nauigationibus palàm factum fuisse ait Garcias, qui totam illam oram circumierunt, magnáque ex parte terrestri itinere peragrarunt: nullam autem Casiam aut Cinnamomum se vidisse affirmarunt. Dicet aliquis Canellam quidem apud eos non nasci, & propterea ab Indis petere: sed legitima Casia & vero Cinnamomo eos non carere, fortè autem à Barbaris & inconditis populis ignorari. Cui respondet Garcias, familiares se habere eruditos Medicos Arabes, Turcas & Coracones, qui omnes Canellam crassiorem Casiam ligneam appellant. Præterea non nullos Lusitanos totam Æthiopiam sub Ægypto (quam nunc Guineam vocant) non solùm secundum mare, sed in mediterraneis peragrasse, alios ab insula D.Thomæ vsque ad Sofala & Mozambique, & inde Goam pergentes, plerosque alios a promontorio Bonæ spei (cùm naufragium passi essent) vsque ad Mozambique & Melindam, ita vt vtramque Æthiopiam, supra & infra Ægyptum perlustrarint: nullam tamen ab his conspectam illic fuisse Canellam vel Casiam. Neque credendum est ipsos incolas tam nobilia medicamenta ignorasse, aut tacituros fuisse. Nam quemadmodùm barbarissima gens, quæ insulam D.Laurentij incolit, mercatoribus, qui eò interdum deferuntur, fructum quendam auellanæ magnitudine ostendit, quia Caryophyllum [illegible] eadem ratione credendum est Æthiopas Cinnamomum & Casiam, ad[illegible] rata aromata Lusitanis demonstraturos fuisse. Porrò Casia lignea Arabibus, *Nomina* Persis, Indis *Salihacha* vocatur, à vulgo autem Indorum eodem nomine, quo Canella: nullum enim inter Canellam & Casiam discrimen faciunt. Neque verò quispiam Casiam à Canella differentem vidit. Cæterum quod Canellæ diuersa Cinnamomi & Casiæ nomina indita fuerint, occasionem præbuisse putat Garcias mercatores Chinenses, (nam annales vrbis Ormuz produnt [illegible] quadringentas naues e China vno eodémque tempore eo appulisse) qui [illegible] sua regione aurum, sericum, vasa murrhina, moschum, margaritas, cu[illegible], aliásque merces eueherent, nonnullas ex eis in Malaca vendebant, San[illegible], Nucem myristicam, Macim, Caryophylla, lignum Aloès contrà in suas naues inferebant. Quæ rursus in Zeilam & Malauar diuendebant, indéque sumebant Canellam, ex Zeilam, videlicet laudatissimam, ex Malauar minus selectam: similiter & ex Iaoa, vnde etiam Piper Cardamomúmque euehebant, eaque omnia deinde Ormuz, aut in Arabiæ oram maritimam perferebant. Interrogati autem isti Chinenses, quæ nam essent hæc aromata, & vnde aduche[illegible], fabulas illas narrabant quas recenset Herodotus, vt iis commentis earum [illegible] cium pretia augerentur. Cùm autem eam, quæ in Zeilam prouenisset, Canellam ab ea, quam in Iaoa & Malauar sumpserant, differre conspicerent, diuersa illi indidere nomina, cùm tamen eiusdem generis essent cortices, pro soli cæli [illegible] varietate duntaxat differentes, vt plerumque idem fructus pro regionum & cæli differentia suauior fieri, aut à naturali bonitate degenerare solet. Ementes ergo incolæ Ormuz eam Canellam à Chinensibus, Darchini, quod Persis lignum Chinense significat, appellarunt. Deinde Alexandriam vehentes, vt eam Græcis eò confluentibus cariùs venderent, Cinnamomum vocarunt, quod significat lignum odoratum, quasi Amomum ex China delatum. Deteriora [illegible] nellæ, quæ scilicet ex Iaoa & Malauar delata esset, idem nomen quo [illegible] Iaoa appellatur

appellatur, indiderunt, ſcilicet *Cais manis*, quod lingua Malaya dulce lignum ſonat, duo diuerſa nomina eidem rei imponentes. Græci corrupto vocabulo Caſsiam dixere. Vſus eſt Auicenna cum Rhaſe & reliquis Arabibus vocabulo Perſico Darchini, vt pleriſque aliis Perſicis ſolet. Nam Canella cuiuſcunque generis Arabicè *Querfaa* & *Querfe* dicitur. Reliqua verò nomina apud Arabas corrupta ſunt, vt *Darſihahen*, & ſimilia. Vocatur in Zeilam *Cuurdo*, in Malaya, vt dictum eſt, *Cais manis*, in Malauar *Camraa*. Nam quod Serapio Darchini arborem de China interpretatur, corruptum eſt, & ab interprete additum. Quare Garcias Caſsiam, Cinnamomum, & noſtram Canellam, vnum idémque medicamentum eſſe cenſet, atque ita depingit. Arbor eſt magnitudine Oleæ, interdum minor, multis onuſta ramis, non iis quidem contortis, ſed rectis fermè, foliis colore quidem ad Lauri, forma verò ad Citri folia accedente (non autem foliis Iridis, vt fabuloſè quidam ſcripſere.) Floribus candidis, fructu nigro & rotundo, auellanæ ferè magnitudine, aut exiguis oliuis ſimili. Eſt autem Canella nihil aliud quam ſecundus & interior arboris cortex. Nam hæc arbor duplici cortice munita eſt, veluti Suber, non eo tamen adeò craſſo & diſtincto. Hoc confirmat *Forma.*

CANELLAE folium & bacillus. *XYLOCASSIA.*

Pena, qui ſcribit Venetos inſtitores Londini oſtendiſſe corticem pollicem craſſum, ſcabrum, calloſum, foris Ilici aut Oleæ concolorem, interiùs verò conuexum mollius, ſuperficie, odore, ſapore, colore, guſtu quadantenus Canellæ vulgaris. Idcirco doctiorum Medicorum ſententia, Caſsiæ arboris extimum & craſſiſsimum corticem iudicatum fuiſſe. Similiter adnotauit Cluſius in Scholiis in Garciæ hiſtoriam, interdum inueniri fragmenta, quæ non videntur interior ille cortex, ſed omnino ſuperior, cinerea quodammodo pellicula obductus. Exemptus ergo cortex craſſo illo & exteriore libro repurgatur, deinde in laminulas quadrangulas ſectus humi abiicitur, atque ita per ſeſe conuoluitur, vt vnius rami integer cortex videatur, cùm tamen partes ſint duntaxat corticis in tubulos digiti craſsitudine conuolutæ, truncus verò interdum femoris craſsitie

Ooo

reperiatur. Roſeum autem illum, ſiue ex cinereo vinoſum colorem Sol[illegible] ca-
lore contrahit: qui non probè paratus, candicans ſiue cinerei coloris [illegible]
nimiis vero Solis ardoribus aduſtus, niger. Exempto cortice tribus poſtea
Locus. annis ab ea arbore abſtinetur. Frequentes ſunt hæ arbores in Zeilam, ſole-
bátque vili emi Canella: ſed triginta ab hinc annis nemo eam emere potuit
præter Procuratorem regiorum negotiorum, quem Factorem vocant. Zeila-
nicis minores ſunt eæ arbores, quæ ignobiliorem Canellam ferunt in prouin-
Li.12.ca.19. cia Malauar, & in Iaoa, ſiue Iaua, non tamen adeò puſillæ, vt Plinius & G[illegible]
Lib.1. Antidot. lenus eſſe ſcribunt. Sunt verò omnes ſilueſtres & ſponte naſcentes. Nuſqua[illegible]
alibi, quod ſciam, inquit Garcias, naſcitur Canella, tametſi Franciſcus de Ta-
mara ſcribat in freto maris Erythræi Cinnamomi arbores & Lauros maris
æſtu interdum opertas inueniri. At Luſitani ſingulis annis per mar[illegible] Ery-
thræum nauigant, nullam tamen eiuſmodi arborem ſe vidiſſe refe[illegible]unt. P[illegible]æ-
tereà Occiden[illegible]alis Indiæ Hiſtoria refert Canellam iſtic naſci, quod ve[illegible]
non eſſe Garcias arbitratur: eam enim narrat calices glandéſque Suberis [illegible]
do ferre, cùm legitima Canella veluti oliuas tantum ferat. Quare alia erit ſu[illegible]
neris arbor. Quotquot tamen Hiſtoriam Peruanam deſcripſerunt, iſtius Canel[illegible]
quam in prouincia Sumaco naſci tradunt, meminerunt. Eſt verò ex eorum [illegible]
ſcriptione, Canellæ arbor vaſta admodùm, folio Laurino, f[illegible]uctu race[illegible]m
cohærente, ſed qui calice Suberino ſimili contineatur, ampl[illegible]ore tamen [illegible]
cauo, colore nigricante. Huius arboris fructui, foliis, cortici & rad[illegible]cib[illegible]
Canellæ ſaporem & odorem habeant) longè calices præferuntur, q[illegible]
duntaxat puluis in vſu eſt. Nam ſi Canellæ modo cum cibis decoq[illegible]
tantùm abeſt vt ſuauitatem eduliis concilient, vt potiùs eorum facultas &[illegible]
poris gratia decoctione euaneſcat. Horum puluere ad diuerſos morbos vtu[illegible]
tur, ſed præſertim aduerſus coli, inteſtinorum, & ſtomachi dolores in [illegible]
nibus eum propinant. Quamuis autem multæ ſint huius generis arbo[illegible]
ueſtres, diligenter tamen & magna cura eas in prædiis ſuis colunt [illegible]
culta longè melior) atque in vicinas regiones deferunt, alias merces ad v[illegible]
Cap.143. humanam neceſſarias hoc aromate redempturi. Hæc Franciſcus Go[illegible]
Hiſtoria generali. Nec vti eadem Hiſtoria Occidentalis Indiæ narrat, [illegible]
na Canella naſcitur, nam è Malaca Chinam cum aliis mercibus defertur [illegible]
tellexit verò Garcias plurimam etiam Canellam in inſula Mindanao naſc[illegible],
vicinis inſulis, ſed eæ procul à China abſunt. Putarunt etiam nonnulli in [illegible]
naſci Canellam, quòd apud aliquos auctores ſcriptum inuenerint Cinn[illegible]
mum Alepinum. Sed ſciant, non magis iſtic, quàm in Hiſpaniis naſci. Ve[illegible]
eùm ex illis regionibus Ormuz, & inde Alep deportabatur, factum e[illegible], v[illegible]
incorruptam Canellam inde in Europam aduectam ab ipſa vrbe Alep [illegible]
minarint. Quamuis autem Zeilanica cæteris præferatur, inuenitur tam[illegible]am
interdum ignobilis, qualis eſt quæ craſſiori cortice conſtat, mini[illegible]ſque in t[illegible]
bulos conuoluitur, quòd non ſit eiuſdem anni: quo enim vetuſtior [illegible]ortex,
eo deterior. Quæ verò in Malauar naſcitur, tota ferè eſt deterior, tantum[illegible],
à Zeilanica differt, vt centenæ Zeilanicæ libræ decem aureos pendant, Ma[illegible]-
ricæ verò libræ quadringentæ vnum duntaxat aureum. Ludouicus de Bar[illegible]e-
na in nauigatione ſua ſcribit in Zeilam inſula Indiæ naſci Canellæ arbo[illegible]
Laurum proximè referentem præſertim foliis: item baccas Lauri mod[illegible],
ſed minores & candidiores. Hæc Canella ſiue Cinnamomum (nihil [illegible]-
ter ea diſcriminis ponit) cortex eſt huius arboris, cuius ramos te[illegible]o quoque
anno ſecant, & cortice ſpoliant: truncum vero [illegible]læſum relinq[illegible]t. S[illegible]r
Odoardus Barboſa ſcripſit in Zeilam Indiæ inſula naſci op[illegible] Can[illegible]am
locis

loci [illegible] osis [illegible] Lauro similis. Arrianus in nau[illegible]on[illegible] refert duorum dierum [illegible] ab Emporio Mordo dicto [illegible] Mosillum nuncupatum, in quo [illegible] Casiæ copia prouenit. Idem [illegible] esse Aromata dictum Orientem versus, in quo nascitur Casia, Zi[illegible] & [illegible], & alia aromata. In quam Arriani nauigationem is qui scripsit, quod de [illegible] & Zigir Canellæ generibus ab Arriano proditum est, diligenter ex[illegible] esse annotauit, nempe ea nasci in Troglodyticæ parte, velut in Aromata & Mosillo, vnde mercatores emunt, & ad alias partes transportant. Sim[illegible]ter quod Plinius dixit, Cinnamomum nasci in Æthiopia Troglody[illegible] co[illegible]a, quæ o[illegible] id ab antiquis auctoribus teste Strabone Cinnamom[illegible] appellata fuit, quod etiam confirmauit Ptolemæus. At nunc tota Troglodytica & Æthio[illegible] probe cognitis, certum est neque Cinnamomum, neque aromatum speciem vllam illic nasci, dempto Zingibere, quod in regno quodam Damute nuncupato prouenit. Theuetus partim Garciæ assentitur, partim abeo multum discrepat. Narrat ab insulæ quæ Monorique dicitur celebriores esse Cauit & Suba[illegible], propè quas optima Canella prouenit, quam Maluarici *Cais-mani* appellant, quæ vox dulce lignum significat, creditque Theuetus Græcos corrupto inde nomine Casiam ligneam appellasse. Ac reuera veteres plerique, inquit, existimarunt arborem, quæ Casiam, & eam quæ Cinamomum & Canellam fert, eandem plane esse, quod falsum est, etiam si Garcias id asserere voluerit: tantùm enim differt hæc ab illa, quantum glandifera arbor à Castanea arbore. Cæterùm Canellam Arabes appellant *Querfaa*, alij *Querfe*, Zeilam incolæ *Cuurde*, in Iauan insula *Cameaa*, in Ormuz *Darchini* dicitur, id est, Lignum Chinense. Arbor hæc in montibus nascitur, Lauro nostrati similis, cuius ramuli duntaxat, & tenuiores surculi stato anni tempore Regis iussu amputantur & væneunt. Ramulis multùm brachiata est, in quorum extremis flores sunt parui, quibus Solis feruore statim flaccescentibus & delapsis succedit fructus, ferè rotundus, Nucis auellanæ magnitudine, ex cuius nucleo oleum exprimitur, inodorum, nisi sit igni excoctum, quo ægri neruos & cæteras corporis partes malè affectas illinunt. Canella quæ ad nos aduehitur, secundus est arboris cortex, qui dissectus in sese conuoluitur, & colorem mutat. Radix vtilis est, nec non succus qui ex arbore manat, iisque confert maximè, qui sanguinis ex naribus profluuio obnoxij sunt, orísque halitum commendat. Scire autem licet nullam Canellæ arborem, neque in Africa, neque in Asia minore, neque in Peru, neque in Europa prouenire, quicquid scribant Plinius & Herodotus. Hæc ex Theueto. Superest vt Cinnamomi & Casiæ vires ex veteribus explicemus. Casia vim habet calfaciendi, inquit Dioscorides, vrinam ciendi, siccandi, & leuiter adstringendi. Conuenit ad medicamenta oculorum, quæ efficiendæ claritatis gratia concinnantur, & ad ma- *Temper. & Vires.* Lib.1. ca.

ARBOR CANELLAE, Theueti.

la[illegible] lentigines tollit cum [illegible], [illegible] morsus pota auxiliatur. Aduersus [illegible] inflammationes [illegible], & [illegible] vitia potu proficit. Fœminis in [illegible] desidentibus aut suffimento [illegible] dilatationem vuluæ. Ea duplo pondere medicamentis mixta Cinnamomi vicem supplet, si ipsum desit: nam eundem effectus præbet, ad [illegible] vtilis. Cinnamomum omne, eodem auctore, excalfacit, [illegible] concoquit, vrinam ciet: tam menses quàm partus potum, aut ex Myrrha [illegible] situm pellit, contra bestias quæ virus eiaculantur, venenaque [illegible] sitiem extenuat, lentigines & vitia cutis in facie ex melle illitum [illegible] contra tusses, destuxiones, hydropem, nephritidem, & vrinæ d[illegible] efficax est. Vnguentis pretiosis inseri solet. In summa magni ad omnia [illegible]

Lib.1. hist. Arom. Ind. cap 15. Garcias contra Dioscoridis & Galeni auctoritatem monet togatque M[illegible] & pharmacopœos omnes, ne Casiam duplici pondere pro Cinnamomo [illegible] positionibus immisceant. Tum ne posthac Casiæ loco Canellam [illegible]

Li.7 simpl. præferebant, sed selectissima vtantur, cùm tanta sit eius copia. Gal[illegible] bit Casiam exsiccare & excalfacere tertio quodammodo ordine, sed & [illegible] admodum esse partium, gustu vero plurimam in se acrem deprehend[illegible] ter quoque nonnihil adstringere. Quamobrem ob hæc omnia incide[illegible] mulque digerere quæ in corpore sunt excrementa: ad hæc robur [illegible] strumentis addere. Idoneam verò etiam suppressis mensibus, [illegible] copia simul & crassitudine excrementorum quod sufficiat [illegible] Cinnamomum verò summè tenuium esse partium, non [illegible] dum, sed ex tertio ordine. Nihil autem æquè desiccare eorum quæ [illegible] excalfaciendi facultate, propter tenuitatem essentiæ. Garcias auctor [illegible] tillare ex Casiæ radice liquorem Caphuram redolentem. Sed Rex ve[illegible] dices vulnerari, ne arbores pereant. Prætereà elici aquam vitreis organ[illegible] ipsis floribus, sed quæ fragrantia & odoris suauitate ei cedat, quæ ex [illegible] bus nondum resiccatis elicitur. Vtilis est hic liquor stillatitius ad p[illegible] Nam stomachi imbecillitatem roborat, coli dolores a caussa frigida [illegible] nientes illico lenit. Faciei colorem commendat & oris halitum. Præt[illegible] condiendos suauioresque efficiendos cibos perquàm idoneus. Ex Canel[illegible] cis oleum exprimitur, quemadmodùm ex oliuis, sebaceum quodammodo [illegible] saponi Gallico simile, inodorum, nisi calfactum sit, tunc enim Cinna[illegible] mum aliquantùm olet, & vtuntur aduersus ventriculi, & neruorum fri[illegible] intemperiem.

PIPE

Vod Græci πέπερι, id Piper Latini dicūt, Arabes *Fulfel* & *Fulful*, Itali *Pepe*, Germani *Pfeffer*, Hispani *Pimienta*, Galli *Poiure*. De eo Dioscor. hæc prodidit. Piper arborem tradunt nasci in India, breuem, quæ inter initia prælongum fructū veluti siliquam promit, quod est longum Piper, habens intus aliquid tenui Milio simile, quod tādem in perfectum Piper euadit. Id autem suis temporibus dehiscens, racemos emittit grana ferentes qualia videmus. Ea acerba candidū Piper faciunt, aptū ocularibus remediis, antidotis, & theriacis medicamētis. Longum verò vehementiùs mordet, & subamarū est, quia immaturum decerpitur, antidotis & theriacis medicaminibus expetitum. Nigrum verò candido suauius, acrius, oti gratius, & quod non nisi maturum colligatur, magis odoratum, nec non ad condimenta vtilius. Sed candidum & subacerbum antedictis infirmius est. Piperis radix Costo similis est. Eligendum est grauissimum, plenum, nigrum, non valde rugosum, recens, nō furfurosum. Inuenitur etiam in genere nigri, nutrimento destitutum, inane, leue, quod vocatur brasma. Plinius, Passim verò, inquit, quæ Piper gignunt arbores, Iuniperis nostris sunt similes: quāquam in fronte Caucasi solibus apposita gigni tantum eas aliqui tradidere. Semina à Iunipero distant paruis siliquis, quales in Phaseolis videmus. Hæ priusquàm dehiscant decerptæ, tostæq; sole faciunt quod vocatur Piper longum: paulatim vero dehiscentes per maturitatem ostendunt candidum Piper, quod deinde tostum solibus, colore rugisque mutatur. Dioscorides arborem Piperiferam neque delineauit, neque cuiquam alteri assimilauit. Plinius Iunipero comparauit: in cæteris haud multùm dissentiunt. Theophrastus dixit tantùm Piper fructum esse, cuius genera duo. Vnum enim rotundum Erui modo, cute carnéque constans, sicuti Lauri baccæ, subrubrum. Alterum oblongum, nigrum (contrà, rotundum μέλαν, nigrum, oblongum ὑπέρυθρον subrubrum dicendum videtur) semina patua Papaueris continens. Longè hoc validius altero. Auicenna & Serapio, quæ de Pipere tradiderunt, ex Græcis exscripsere. At Dioscorides, Theophrastus, & hos secutus Plinius Piperis plantæ formam, ac notas ignorarunt, vt ait Garcias, neque natales locos probè designarūt. Quod minùs mirum videri debet: regionis enim procul dissitæ, ideóque minùs bene cognitæ, nec perlustratæ plantam non inspectione notam, sed auditione tantùm acceptam, alienam fidem secuti describebat. Illud magis mirum Arabas & recentiores in eundem errorem incidisse. Quare veram Piperis historiam ex aliis referemus. Ac primùm ex Garcia. Maxima, inquit, Piperis quantitas prouenit in Malauar, tota ea maritima regione quæ à promontorio Comorim ad Cananor vsque perringit. Nascitur etiam in Malacæ maritimis, sed bonitate superiori cedens, & magna ex parte inane. Prouenit similiter in insulis Iauæ vicinis, & Sunda, & Cuda, aliisq; locis. Sed id in Chinarum regionem tantùm deportatur, & loco natali consumitur, præter id quod in Pegu & Martaban deuehitur. Maxima etiam eius pars quæ in Malauar oritur, in vsum incolarum cedit, tametsi regio ampla non sit: nonnihil etiam à maritimis eius regionis populis absumitur. Pars eius defertur in Balagate bubulis coriis. Et magna copia (quamuis edicto Regio vetitum sit) à Mauritanis per mare Erythræum exportatur, id suffurantibus ipsis incolis. Inuenitur etiam Piper supra Cananor, qua Septentrionem spectat, sed adeò exigua quantitate, vt ipsis incolis non sufficiat, & externo importato opus habeant. Etenim non gaudet planta hæc locis desertis ac mediterraneis. Quantùm verò distent hæ regiones à Caucaso monte, ex Geographis satis liquet. Piper Malauatica lingua Molanga dicitur, Malacitana, Loda, in Guzarate & Decan, Meriche, in Bengala, Morois, longum Piper quod solùm

Nomina

Lib. 2. c. 153.

Lib. 12. c. 7.

Lib. 9. hist. cap 22.

Li. 2. c. 149. Ca. 97. simpl.

Li. 1. Arom. Ind. ca. 24.

Locus.

Nomina

istic prouenit Pimpilim, Arabibus medicis, tum vulgò *Filfel*. Tamen Auicenna Fulful & Fulfel appellat, quem secutus est Serapio. Seritur Piperis planta ad radices alterius arboris magna ex parte iuxta arborem Faufel, aut Palmam satam Garcias vidit) ad cuius fastigium vsque sese conuoluendo conscendit, foliis raris, Mali Assyrij effigie, sed minoribus, in extremo acutis virentibus, gustu aliquantum calidis, & folij Betre sapore. Fructus vuarum modo racematim cohæret, minores tamen sunt Piperis racemi, & fructus ipse minor, sempérque virens, donec siccetur, & perfectam maturitatem consequatur, quæ incidit circiter medium Ianuarium. Radix pusilla, nō Costo similis, vt vult Dioscorides, quia Costus radix non est, sed lignum. Verùm inter plantam quæ Piper nigrum fert, & eam quæ candidum, tam parua est differentia, vt à nemine quàm ab incolis dignosci posit, quemadmodū Vitem quæ vuam fert nigram ab ea quæ candidam non dignoscimus, nisi cum vuas habent, & eas quidem maturas. Quæ autem Piper longum edit, longe alia est planta, quæq; non plus habet similitudinis cum superioribus quam [illegible] cum ouo. Præterea Piper longum in Bengala prouenit, quæ regio quingentarum leucarum spatio a Malauar distat, vbi nigrum & candidum gignuntur. Quare [illegible] nus Dioscoridem secutus eandem plantam Piper longum, candidum & n[illegible]

Forma.

Li. 8. simpl.

ARBOR Piperifera, Theueti.

PIPER nigrum & album.

proferre falso credidit. Candidi plantæ rariores sunt, nec nisi certis Ma[illegible] & Malacæ locis raræ nascuntur. Condiuntur aceto & sale recentes adhuc, & immaturi Piperis nigri racemi, & vsui asseruantur, cuiusmodi racemos interdum cum Zingiberis radicibus muria conditis Antuerpiæ reperiri ait Clusius, oblongos quidem & graciles, neque ita farctos, vt sunt vuarum racemi, ex quo eorum iconem expressam hic exhibemus. Arabes & Persæ Medici Piper calidum tertio ordine statuunt. Sed empirici cuiusmodi sunt maxima pars Indicorum Medicorum, frigidum Piper faciunt, vt & pleraq; alia aromata, quæ reuerà excalfaciunt. Solent magnates candido Pipere vti quemadmodùm nos sale. Venenis resistere & ocularibus medicamentis vtile esse afferunt, quod & Dioscorides annot[illegible]

Li. 2. ca. 14.

o[illegible]

omniū, inquit, excalfacit, vrinam ciet, cōcoquit, trahit, discutit, absterget quæ tenebras oculis offundunt. Piper horroribus febrium periodicis siue potu, siue illitu subuenit: serpentium morsibus auxiliatur, partus extrahit, conceptum adimere creditur statim à concubitu suppositum: tussi omnibúsque pectoris vitiis siue eclegmate, siue potu succurrit: anginæ eo & melle vtiliter perunguntur. Potum cum recētibus Lauri foliis tormina discutit. Cum vua passa commanducatum pituitam à capite elicit: dolores sedat, appetentiam mouet, concoctionem adiuuat ad intinctus esculentorum additum. Strumas cum pisce discutit, viriligines cum nitro terget. Radix ora gustantium accendit, saliuam ciet, lienem reprimit cum aceto illita, aut pota. Caput etiam purgat cum semine Staphisagriæ manducata. Garcias candidi Piperis loco, quod calidius est & odoratius, nigrum præscribendum esse non consulit, nisi in candidi penuria. Similiter nec longum Piper candidi aut nigri loco, cùm prorsus diuersæ sint plantæ, & nigrum cum candido Lib. 2. c. 159

PIPER, Matth.

PIPER Aethiopicum, Matth.

magis conueniat. Idem alius generis Piperis meminit, quod lingua Maluarica à Canara Canaricum nuncupatur. Est autem id inane, eóque vtuntur ad pituitam à capite eliciendam, ad dentium dolores, & in cholerico affectu. Annotauit Clusius Scholiastes Antuerpiam inuehi folitum aliud Piperis genus, quod Lusitani Pimienta del rabo, id est, Piper caudatum vocant. Sed veritus Rex Lusitaniæ ne legitimum Piper alterius inuectione vilesceret, id ampliùs deferri edicto vetuit. Erat id Cubebis ferè simile, pediculo subnixum exiguo, rotundum, plenum, aliquantulùm rugosum, nigricans, eadem acrimonia qua Piper præditum, aromaticum, racematim cohærens. Amomum esse nonnulli perperàm existimarunt. Est & aliud Piperis genus quod Aethiopicum vocatur, à Serapione Granum Zelim & Piper Nigrorum, atque ita describit. Habzeli, inquit, id est, Granum Zelim, granum est pingue, magnitudine Ciceris, foris flauum, intus album, boni saporis. Adfertur ex Barbaria, vbi vocatur Croni, Piper etiam Nigrorum nuncupatur: quanquam reuerà Piper Nigrorum sit aliud. Specie Phaseolis simile est, sed granis &

Piper Canaricum.
Piper Caudatum.
Cap. 117. simpl.

corticibus minoribus, colore nigro, ſapore acri ſicuti Piper. Ex regione Nigrorum defertur,& doloribus dentium confert.Hęc Serapio. Hoc Piper ſic depi[illegible] dedit Matthiolus. Sunt qui perperam Carpeſium eſſe opinentur. Nicolaus Monard. aliud Piper longum Americum depinxit, cuius toto continentis tractu,in quo Nata,Carthago,atque etiam in nouo Regno magnus eſt vſus.Id oblongum eſt, maiori acrimonia præditum Orientali, magiſq; aromaticum, ac iucundi[illegible] dore quàm Capſicum: quinetiam Pip[illegible]

PIPER longum.

gro tum ſapore,tum ſuauitate præferêdum.Altę cuiuſdam plantæ fructus eſt, o[illegible] longus eſt, craßitudine quidem funiculi, & dimidij pedis longitudine, velut [illegible] nulis multis conſtans, circa pediculum oblongum, cõtinuo & coniun[illegible] ordine diſpoſitis,veluti in ſemine plãtaginis, quibus ademptis pediculus nudus [illegible] citur.Recens viridis eſt,ſole mature ſcit,& nigreſc it. Calidus eſt tertio g[illegible]

CARDAMOMVM. CAP. XXXVIII.

Nomina *Lib.1.c.5.* ΑΡΔΑ'ΜΩΜΟΝ Græcè, vt Latinè Cardamomum, Arabic[illegible] *dumeni* vocatur. Dioſcorides de Cardamomo tractans id non[illegible] bit, ſed duntaxat quibus in locis naſcatur optimum, qualeque [illegible] ſit,docet his verbis. Cardamomum optimum eſt,quod [illegible] Co[illegible] ne,Armenia,Boſphoróque deuehitur. In India quoque & Arabia prouenit. [illegible] debet plenum,frangenti contumax, occluſum farctumq; (Quod enim hu[illegible] di non eſt,exoletum iudicatur) & guſtu acre,ſubamarum,& odore capu[illegible]

Lib.12.c.13. Plinius de eodem aliter hæc ſcripſit.Simile his (Amomo & Amomid[illegible] & n[illegible] ne & frutice Cardamomum,ſemine oblongo. Metitur eodē modo & in [illegible] Quatuor eius genera.Viridiſſimum ac pingue, acutis angulis,contumax [illegible] quòd maximè laudatur. Proximum è rufo candicans:tertium breuius atq; n[illegible] Peius tamen varium,& facile tritu, odoríſque parui, qui verus Coſto vicinus debet.Hoc & apud Medos naſcitur.Quod ſemine oblongo dixit Plinius,de[illegible] nis conceptaculo ſiue calice intelligendum videtur. Ex quibus verò auct[illegible] quatuor eius genera faciat, neſcio. Dioſcorides enim, Galenus & cæter[illegible] ci vnius tantùm Cardamomi meminerunt. Quod maximè laudari ait v[illegible] mum ac pingue, acutis angulis, Dioſcorides requirit occluſum plenumque [illegible] δυσθραυστον, id eſt, frangenti contumax, quod Plinius contumax fricanti, vt [illegible] taſſe legendum ſit contumax frianti. Auicenna de Cardamomo duobus diſti[illegible] ctis capitibus tractauit. Priore de Cardamomo, id eſt, Sacola, de quo poſtea d[illegible]

Li.2.c.156. mus: altero de Cordumeni,id eſt,Cardamomo.Quo capite eaſdem planè vires et aßignat,quas ſuo Cardamomo Dioſcorides.Ex quo perſpicuum eſt,de Græcorum Cardamomo Auicennam hîc verba facere.Item Serapio nomine Cardamom[illegible] eadem prorſus refert quæ Dioſcorides & Galenus de ſuo Cardamomo. Sed Car[illegible]

Genera. momúmne Græcorum ſit quod vulgò in Officinis habetur, id in cõtrou[illegible]ſt. Matthiolus tria Cardamomi genera ad nos adferri ſcribit,maius, medium, &[illegible]nus. Maioris inuolucrum fici faciem referr, materia compactum tenaci, lenta ac læui,Indicę nucis inuolucro,aut Palmæ elates non abſimili, ſtaminibus mul[illegible] per longitudinem diſcurrentibus. Intus ſemine farctũ eſt ſubrubro colore, granis inæqualibus, multis intercurſantibus membranis albicantibus, quibus ſemina conteguntur, quæ Melegettas quidam appellauere, quòd Milium Indicum referant, quod Itali Melegam vocant, ſaporis acuti, odoris iucundi ac ſuauis, vnde Grana Paradiſi à multis vocitantur. Medium folliculo contegitur oblongo, triquetro, ſtriatóque, retuſo in ſummitate cacumine,in quo ſemen conditur, mem[illegible]

q[illegible]

CARDAMOMI *species, Matth.*

quoq; ... oblongum, ... altera parte ... multis transuersim ... secantibus lineis, colore ex albo rufescente. Minus folliculo constat breui, facie triangulari, fagini fere nuclei effigie, ... ribus tamen angulis, media intus dissepiente membrana. Vtrinque semen est altera parte caua linea diuisum, subrotundum & tactu subasperum. Omnium semen est fractu facile, acre, cum quadam odoris sapo risque suauitate, & sine vlla amaritudine. Maius tamen acrius est, & aromaticus quid magis resipiens. Minus vt medium acrimoniæ vehementia superat, ita & odoris fragrantia. Maius Cardamomum videri possit, inquit Matthiolus, id esse quo vete res Græci vsi sunt, quod suo è Cardamomo apud Galenum folliculos abijciat Zeno, & quod in Theriaca carmine descripta folliculorum Cardamomi mentio fiat. Præterea alio in loco Galenus ex Pamphilo myropola transscribens Cardamomi delibrati meminit. At repugnat sapor, in quo nulla prorsus amaritudo percipitur, quæ in Galeni Cardamomo adeò euidens est, vt eo vermes intestinorum necari affirmet. Adhæc illius sapor suauis est, nec caput tentat, nec frangenti contumax est, sed dentibus facillime cedit. Quare maius illud Matthioli Cardamomum, veterum Græcorum Cardamomum minimè fuerit: neque etiam medium, neque minus, id quod ex sequentibus perspicuum fiet, quibus de Cardamomo vulgari Officinarum dicemus potissimum ex Garcia. Quod Cardamomum vocant, inquit, aroma est in India notissimum, ob frequëtem eius vsum, cuius etiam magna pars in Europam, Africam, & Asiam deuehitur. Quam vero rectè sit illi Cardamomi nomen inditum, alijs disceptandum relinquit. Certè Auicenna peculiare scripsit caput de Saccolaa, quod duum generum esse tradit. Alterum Saccolaa quebir, id est, magnum, alterum Saccolaa ceguer, id est, minus. His nominibus cognitum esse vtrumque Cardamomum cùm Medicis Arabibus, tum mercatoribus. In Malauar vocatur *Etremelli*, in Zeilan *Ensal*, in Bengala. Guzarate & Decan interdum *Hil*, interdum *Elachi*, idque inter Mauritanos: nam à gentilibus indigenis omniū supra dictarum prouinciarum *Dore* nuncupatur. Quæ diuersitas & nominum confusio multis errandi occasionem præbuit: alij enim Indicis vocabulis, alij Arabicis vsi sunt. Nam quòd Serapio alterum Saccolaa, alterum Hilbane vocat, mendosum est, & Hil duntaxat scribendum. Quòd si Bane quis adijci velit, potiùs Bara dicendum censet Garcias, quod lingua Canarina magnum significat. At Serapio nomine Hilbane Cardamomum minus intelligit. Nihil igitur aliud est Saccolaa omnium Arabum, aut Saccule Auicennæ, aut Elachi, quàm quod vulgo Cardamomum vocant Officinæ, veteribus tum Græcis, tum Latinis incognitum, de quo sic Auicenna. Saccolaa quid est? Aliud est magnum sicut Cicer nigrum, quod cum frangitur, interius habet granum album, mordicans linguam sicut Cubebæ, in quo est aromaticitas. Et aliud est paruum sicut Lens, aromaticum etiam. Serapio etiam de vtraque huius Cardamomi specie ex auctoritate Isaac fusiùs agit. Nascitur, & seritur auctore Garcia, leguminum modo, altitudine quando summa, cubiti, in quo dependent siliquæ paruæ granula interdum vsque ad viginti continentes.

Lib. 1. Antidot.

Lib. 7. com pos. med. loca. cap. 5.

Lib. 1. Aro. Ind. c. 24.

Nomina

Cap. 64. simpl.

Lib. 2. c. 155.

Forma.

nentes. Prouenit vtrumq; in India præsertim ab Emporio [illegible] vsque [illegible] nanor: tamen aliis etiam locis Malauar, & in Iaoa nascitur, [illegible] piosum, neque cortice tam candido. Optimum censetur [illegible], quod [illegible] est altero, & facultate maius dici potest. Id veterum Græcorum Ca[illegible] esse nequit. Nam Galenus scribit Cardamomum non esse tam calidæ [illegible] quam Nasturtium, sed suauius & magis fragrans cum quadam amaritudine. Q[illegible] notas omnes, præsertim amaritudinem Cardamomo nostro non conuen[illegible] perientia docet. Dioscorides verò commendat quod ex Comagene, A[illegible] Bosphoroque adfertur (tametsi in India quoque & Arabia prouen[illegible]) [illegible] gendumque plenum, frangenti contumax, gustu acre, subamarum, od[illegible] tentans. Nostrum contrà in regiones illas defertur, ex quibus Diosco[illegible] deferri scribit. Sed neque id frangenti contumax est, neque caput ten[illegible] amarum, neque gustu adeò acri vt Caryophylla. Neque vllum ex Plini[illegible] mis cum nostro conuenit, quod fragile esse debet, siliqua candicante [illegible] tus nigris. Ex iis etiam satis liquet errasse eos qui Capsicon siue Siliqua[illegible] Mauritanorum Cardamomo exhibuerunt. Item eos qui Meleg[illegible] C[illegible] mum Dioscoridis esse putant, nam Melegeta Dioscoridi [illegible] damomum maius coloris esse cinerei aiunt, Nigellæq; id tertium [illegible] in Officinis habetur, quoniam Nigella in his omnibus prouinciis non [illegible] Quòd verò Melegeta Cardamomum minus non sit, satis ex vtroq; gen[illegible] in India nascitur perspicuum est, quorum alterum Cardamomum, vt vo[illegible] ius est, alterum minus, eiusdem tamen formæ, & magnitudine duntaxat [illegible] tia. Multi vsus est in his prouinciis in quibus prouenit. Etenim cum [illegible] iam diximus) manditur, pituitaq; caput & stomachum expurgat, & S[illegible] miscetur. Hæc ex Garcia. Scribit Auicenna Saccola calidum & sicc[illegible] uo gradu, cum calore adstrictionem illi inesse, præcipuè in cortice. [illegible] vomitui & nauseæ cum mastiche & aqua vtriusq; granatorum. Serap[illegible] dit Cardamomum maius minore minus esse acre, & maiore adstringend[illegible] dirum, præcipuè cortices & folliculos. Calidum siccúmque esse prim[illegible] resoluere, ventriculum roborare, concoctionem iuuare, valere ad synco[illegible] vomitus maximè cum suo cortice & folliculis, cum mastiche, ligno Alo[illegible] Menthæ & vino granatorum. Minus eodem gradu calidum, & iisdem v[illegible] præditum, sed subtiliorum partium: quare concoctionem magis iuuare, [illegible] ris, pectoris & ventriculi superuacuos humores magis exsiccare. Græco[illegible] rò Cardamomum, auctore Dioscoride, calfaciendi vim habet. Potum [illegible] facit ad comitiales, ischiadicos, tusses, neruorum resolutionem. Item ad [illegible] vulsa: latas ventris tineas excutit. Ex vino autem potum renibus, diffic[illegible] næ, à scorpione ictis, neque non omnibus venenum vibrantibus auxilio e[illegible] cortice radicis Lauri epota drachma calculos comminuit: partus suffitu enecat, scabiem ex aceto illitum adimit. Et ad vnguentorum spissamenta additur [illegible] nus, Cardamomum, inquit, est facultatis admodùm calidæ, non tamen vsque ad vt Nasturtium, sed quantò suauius, magísque fragrans est Nasturtio, tanto & im becillius ei calida facultas inest: nec enim vlcerare idoneum est, vel ips[illegible] se illitum. Porrò adiunctum habet quiddam etiam amaritudinis, qua l[illegible] interficit, & cum aceto valenter psoras deterget. Apud Indos solo eo aut[illegible] tele mixto ad oris fœtorem, pituitam purgandam, & stomachum robor[illegible] ximopere commendatur.

Locus. *Electio.* *Ruell. lib. 1. cap. 5.* *Lacuna in 5. cap. lib. 1. Dioscor.* *Vsus.* *Temper. & Vires.* *Lib. 1. c. 5.* *Lib. 7. sim.*

CVBEBA

CVBEBAE. CAP. XXXIX.

ACTVARIVS κουβέβας fructus vocat, quos nos Cubebas, Arabes Medici *Cubebe* & *Quabebe*, vulgus *Quabebechini*, in Iaoa vbi frequens nascitur *Cumuc*, reliqui Indi præterquam in Malayo *Cubabchini*. Non est autem nomen huic fructui inditum quòd in China nascatur, quia ex Cunda & Iaoa, vbi plurimus est, in Chinam perferatur, sed quia Chinenses qui Oceanum Indicum nauigabant, hunc fructum, quem in supradictis insulis emerant cum aliis mercibus, in alios maris Indici portus & emporia transuehebant. *Nomina*

Siluestris est planta & sponte nascens, neque multorum generum, vt quidam putauerunt, Malo vulgari similis, minor tamen, foliis Piperis, sed angustioribus, per arbores Hederæ, aut verius Piperis modo repens, non Myrti effigie, neque foliis Myrto similibus. Fructus racematim cohæret, non vt in vua coaceruatus, sed singulis granis ex singulis pediculis pendentibus. Flos est odoratus. Piperis genus non est, quoniam plurimum Piperis ex Cunda aduehitur, quod nihil differt à Maluarico, hic vero fructus minima quantitate istic nascitur, qui cum ipsa planta diuersi generis est. *Forma.*

Cubebarum rarior vsus est in Europa, nisi in medicamentorum compositionibus: apud Indos vero frequens est earum in vino maceratarum vsus ad excitandam venerem, tum etiam in Iaoa ad excalfaciendum ventriculum. Tanto autem in pretio est hic fructus iis in locis in quibus nascitur, vt eum incolæ decoquant, antequàm efferri sinant, veriti ne alibi satus nascatur. Hinc fortassè fit, vt corruptioni magis sit obnoxius in Europa. Id quod à Lusitanis fide dignis se accepisse ait Garcias, qui longo tempore in Iaoa insula habitauerant. Multi Auicennæ, Serapionis, Actuarij auctoritate nixi, Cubebas legitimum Galeni Carpesium esse censuerunt. Etenim Auicenna de Cubebis scribens, ea omnia ferè exscripsit quæ à Galeno de Carpesio dicuntur. Serapio Myrtum siluestrem siue Ruscum Dioscoridis, & Galeni Carpesium eodem Cubebarum nomine, codémque capite descripsit. Actuarius Mauritanorum nomina secutus in quibusdam medicamentis Carpesium miscet, quod Barbaris κουβέβας vocari ait. At illorum Cubebæ a vulgaribus & Officinarum nostrarum Cubebis permultum differunt: neque enim iis Rusci historia conuenit, neque fructus cum sint Galeni Carpesium dici possunt, de quo scribit, λεπτὰ δὲ ἐστὶ τὰ κάρφη, παραπλήσια τοῖς ἀκρέμοσι τοῦ κινναμώμου, id est, tenuia esse sarmenta, Cinnamomi virgultis similia. Et alibi, Carpesium simile esse Phu, non gustu tantum, sed & facultate. Nec minùs errarunt qui Cubebas Viticis semé esse asseruerunt, cum vtriusque historia & facultates plurimum dissideant. *Vsus.* *Cubebæ non sunt Carpesiũ. Li.a.c.44. Lib.7.sim.*

Cubebæ nostræ cum odoratæ sint, & præter odoris gratiam gustu acrimoniam & amarorem tantillum relinquant, dicere possumus eas excalfacere initio tertij ordinis, & in fine eiusdem exsiccare. Quare languentem ex pituita ventriculum, vel ex flatibus roborare, pectus à lentis crassísque humoribus expurgare, lienem iuuare, flatus discutere, & frigidis vteri malis auxiliari. Diu cùm mastiche mansæ pituitam à capite trahunt, & cerebrum roborant. *Temper. & Vires.*

AMOMVM. CAP. XL.

GRAECIS ἄμωμον, Latinis etiam Amomum dicitur, Arabibus *Hamamus* siue *Hamana*. De hoc breuiter sic Dioscorides. Amomum paruus est frutex, ex ligno sese conuoluens in racemi modum: florem habet paruũ ceu Violæ albæ. Folia Bryoniæ similia sunt. Id in Armenia, Media, & Ponto nasci innuit Dioscorides, cùm dicit. Optimum Armeniacum *Nomina* *Lib.1.c.14.* *Forma.* *Locus.*

aureo

aureo colore, ligno subrufo, valde odorato. Medicum, quia in campestribus & aquosis nascitur, infirmius est. Magnum autem & subuiride est, tactu tenerum, frutice vinoso, odore Origani (ὀριγανίζον expresserunt vetus interpres & Hermolaus. Codices vulgatiores habent πηγανίζον, odore Rutæ:) Ponticum vero subrufum, patuū, fragile, racemosum, fructu plenum, & odore nares feriens. Adulteratur herba simili, quæ Amomis vocatur, sed sine odore, sine fructu. Nascitur in Armenia

Lib.12 c.13. flore Origani. Plinius de eodē hæc tradit. Amomi vua in vsu est, Indica Vite Labrusca (rectius fortasse ex Indica Vite) vt alij existimauere, frutice myrteo [illegible] brosò Dioscorides) palmi altitudine, carpitúrque cum radice, manipulatim leniter componitur protinus fragile. Laudatur quam maxime Punici mali [illegible] le, nec rugosis, colore rufo. Secunda bonitas pallido. Herbaceum peius, pessimum candidum, quod & vetustate euenit. Pretium vuæ in libras x. [illegible] x. [illegible] vero Amomo x. L VIII. Nascitur & in Armeniæ parte, quæ vocatur Otene, & in Media, & in Ponto. Adulteratur foliis Punicis, & gummi liquido, vt cohæreat, [illegible] que sese in vuæ modum. Est & quæ vocatur Amomis, minus venosa [illegible] tior, ac minus odorata: quo apparet aut aliud esse, aut colligi immaturum. [illegible] quod Dioscorides Amomum Plinius intellexisse videtur, cùm Indica La[illegible]

Lib.9. hist. c.7. esse ait, cui folia Vitis albæ tribuit, atque eosdem natales. Theophrastus, [illegible] mum, inquit, atque Amomum, alij ex Media, alij ex India cum Nardo & [illegible] aut plurimis aduehi narrant. Sed de Amomo magna est inter [illegible] tio. Alij verò Amomo nos carere existimant, eiq; ex Galeni præcepto [illegible] substituunt. Alij Hierichuntinam rosam Amomum esse con[illegible] errore, quòd folia Bryoniæ non habeat, nec odorata sit adeò, vt [illegible] que Origanum resipiat, sicuti Amomū. Quidam, inquit Matthiolus, [illegible] Apuliæ monte pumilum quoddam semen deferunt, colore nigro, odore [illegible] thij, paululùm aromaticum, gustu acre, quod pro legitimo Amomo ven[illegible] Dioscorides seminis Amomi non meminit, sed Amomum racemosum, [illegible]

Lib.1. c.14. ligno se conuoluens in racemi modum dixit. Quare nos vero Amomum [illegible]

AMOMVM & Amomis.

Amomum.

Amomis.

ritiores censuerunt. Garcias historiæ A[illegible] Indicorum auctor, de Amomo scribe[illegible] percontatum aliquando à quodam pharmac[illegible] Hispano, sed religione Iudęo, qui Hie[illegible] bitabat, quid esset Amomum. Eum respon[illegible] bica lingua *Hamama* nuncupari, quod pede[illegible] lumbinum significat, stirpem hanc nouisse, [illegible] tamen apud Indos non vidisset. Postea se euocatum à Nizamoxa Rege in Decam potentissimo, M[illegible] cos eruditos tum Persas, tum Turcas, quos [illegible] magnis stipendiis domi alebat, interrogat[illegible] Amomum haberent, dixisse illos istic quide[illegible] nasci, sed inter alia aromata quæ ad Rege[illegible] ex A[illegible] Persia, & Arabia conficiendis ale[illegible] [illegible] ferrentur, Amomum etiam aduehi: [illegible] lis se ab eis donatum, id cum Dioscoridis d[illegible] ne contulisse, & venustissimè quad[illegible] sse, ac, licet siccum, pedem columbinum repræsentasse. Sed figuram nec prolixiore oratione, nec pictura [illegible] cias expressit. Eius verò Scholiastes nobis v[illegible] pictam est exhibuit, ad Valerandum Doræum d[illegible] tem & eruditum pharmacopœum Amo[illegible]

Am[illegible]

Amomidis nomine ex Ormuz celebri sinus Arabici emporio missam. Neutram tamen cum Plinij & Dioscoridis Amomo conuenire ille putat, nisi id forte sit quo se Garcias donatum, quódque pedem columbinum referre ait. Nam hæc fragmenta, aliquot sunt ramuli, foliolis quibusdam adeò frequentibus onusti, vt ex solis folijs constare videatur (veluti in Tithymalo paralio videre licet) quæ in extremo ita sunt disposita, vt flosculum aut rosulam efforment. Ramuli isti simul compacti non ineptè pedem columbinum (qualis columbarum est, quæ pedes, vt ita dicam, plumatos habent) referre videntur, nullo tamen singulari odore aut sapore præditi sunt. Cæterùm cùm auctor hic pedem columbinum memorat, atque etiam Serapio, minimè intelligunt id Geranij genus, quod Herbarij Pedem columbinum vocant, sed Amomum ipsum, vt ex Serapionis descriptione perspicere licet. Quare ineptissimè faciunt, neque ex Serapionis aut aliorum Arabum auctoritate, qui Pedē columbinum vulgarem Herbariorum, Amomo substituūt. Huius vires Dioscorides his ferè verbis explicat. Vim habet calfaciendi, adstringendi, exsiccandi. Somnum allicit, & illitum fronti dolorem sedat. Inflammationes & meliceridas concoquit & discutit. Iuuat quos scorpius percussit ex ocimo illitum: podagricis confert: inflammationes oculorum viscerumque lenit ex vua passa: ad vuluarum vitia in pessis aut in sessionibus vtile est. Decoctum iocinorosis, nephriticis, podagricis potu conuenit. Antidotis miscetur, & preciosissimis vnguentis. Amomum, inquit Galenus, Acoro similem facultatem obtinet, nisi quòd Acorum siccius sit, maiore autem concoquendi facultate Amomum.

Cap. 269. simpl.

Lib. 1. c. 14.

Lib. 6. sim.

ASPALATHVS. CAP. XLI.

ΑΣΠΑΛΑΘΟΣ Græcis & ἐρυσίσκηπτρον, Aspalathus Latinis dicitur & Erysisceptrum, Arabibus *Darschichahan*. Aspalathus, vt describit Dioscorides, frutex est lignosus, multis spinis horrens. Nascitur in Istro, Nisyro, Syria & Rhodo, quo ad vnguentorum spissamenta vnguentarij vtuntur. Optimus est grauis, detracto cortice rubescens, aut purpurascens, densus, odoratus, gustatu amarus. Est alterum genus candidum, lignosum, inodorum, quod deterius habetur. Plinius non eadem omnino tradit. In eodem tractu Aspalathus nascitur spina candida (& lignosa, Dioscorides) magnitudine arboris modicæ (Dioscoridi frutex est) flore Rosæ (id prorsus omisit Dioscorides.) Radix vnguentis expetitur (lignum Diosc.) Tradunt in quocunque frutice curuetur arcus cælestis, eandem quæ sit Aspalatho suauitatem odoris existere, sed in Aspalatho inenarrabilem quandam. Quidam eum Erysisceptrum vocant, alij sceptrum. Probatio eius in colore rufo, vel igneo, tactuq; spisso (rubescente vel purpurascente Dioscor. tactúque denso & graui) & odore castorei. Dioscorides εὐώδης habet, id est, odore iucundo. Idem alibi oscitanter Orientalē alium à Rhodio facit, his verbis. Per Hispanias quidem multi & inter odores, & ad vnguenta vtuntur illa (meliùs, alia) Aspalathū vocantes. Est sine dubio hoc nomine spina siluestris in Oriente, vt diximus, candida, magnitudine arboris iustæ. Sed & frutex humilior, æque spinosus in Nisyro, & Rhodiorum insulis (legendum ex Dioscoride in Nisyro, Istro, & Rhodiorum insula) quē alij Erysisceptrū, alij Adipsarheon, siue Dipsacon, siue Diacheton vocant (fortè meliùs Adipsacon, quoniam locis sitientibus gaudet, & Diareton, id est, eximiæ magnificæq; virtutis.) Optimus qui minimè ferulaceus (grauis & densus Diosco.) rubens, & in purpuram vergens detracto cortice. Nascitur pluribus locis, sed non vbiq; odoratus. Auicenna etiam à Dioscoride dissentit, cùm ait Aspalathum arborem esse crassam, quæ spinas grandes habet, qua vnguentarij ad vnguentorū spissamenta vtuntur. Aspalathū quidā Santalum rubrū esse crediderunt. Sed eos falli constat tum ex iis quæ de Santalo

Nomina

Lib. 1. c. 19.

Forma.

Locus.

Electio

Lib. 12. c.

Lib. 24. c. 13

diximus, cum ex multorum qui ad Orientales Indias aliasq; Noui orbis terras nauigatunt scriptis, qui omnes vno consensu affirmant se cótinuas Santalorum rectorum & procerorum siluas vidisse. Aspalathus verò humilis est frutex, suauiter odoratus, amaricante gustu. Quæ notæ Santalo non cóueniunt, neque enim odoratum est, nisi odorem ex albo pallidóque & aliis aromatis, quibus perm[illegible] fuerit, contraxerit, qui breui euanescit, neq; amarum est. Alij pro vero Aspalatho id vsurparũt quod Rhodium Oleastrum appellant, quo olim pharmacopœi Aspalathi vice vtebantur: cuius materies cùm partim nigra sit, partim ex nigro flauoque venosa, neque rubra, neq; subrubra, prætereà cùm ex Olearum sit gen[illegible], vt Rhodij narrant, in Rhodo insula frequens, & oliuas ferat, cùm etiam nullis spinis armata sit, neque detracto cortice rubescat, Aspalathus dici nullo modo potest. Ac, vt verum fateamur, Officinis olim omnibus hodie quoque permultis inco[illegible] tus fuit geminus Aspalathus. Verùm recentiorum diligenti peruestigatione fac[illegible] est, inquit Pena, vt tres lignorum differentiæ nobis innotuerint, quarum quęl[illegible] Aspalathi nomine digna sit. Primam vidisse se ait Veronæ, & dono accepisse a[illegible] ctis pharmacopœis Francisco Calceolario & Andrea Bellicoco, qui ea[illegible] cis suis miscent & doctorum Medicorum Veronensium consilio, frust[illegible] quod habuit, densum, solidum & compactum esse, quasi ex cuiusdam tru[illegible] parte resectum, radiaris fibris, graue, colore buxeo, sed saturatiore, suauissim[illegible] re & pertinaci, sapore non ita amaro, nec gustu insuaui. Altera[illegible] speciem [illegible] tias aduectam Rhodo, missam Nicolao Comasco erudito Medico, apud [illegible] tum maximum truncum vidisse, detracto cortice rubentem, Taxo conc[illegible] odore adeò fragrantem, vt quàm latè patebat cœnaculum, eximio in[illegible] re. Tertiam albicantem foris, intus torulo subflauo, aut citreo, Santali al[illegible] simillimam: Rosam sapore nullam gustanti exhibere manifestam qualitat[illegible] tantillum calidi, quod vix gustu discerni possit. Hanc alij Aspalathi spe[illegible] Oleastri Rhodij aut Santali arbitrantur. Aspalathi vires hæ sunt ex Dio[illegible] Vim calfaciendi habet cum adstrictione. Vnde decoctum cum vino ad ret[illegible] vlcera colluenda conuenit, ad nomas genitalium, & sordida narium vl[illegible] ditur, subditum in pesso partum extrahit, aluum sistit eius decoctum, & [illegible] reiectionem potu cohibet: vrinæ difficultatem in flationésque discutit. P[illegible] dem ferè tradit. Sanat tetra oris vlcera & ozænas, genitalia exulcerata aut ca[illegible] lantia (vlcera sordida & depascentia genitalium, Diosco.) item rhagadia[illegible] nes potu discutit, & strangurias cortex. Sanguinem reddentibus medetur d[illegible] eius. Aluum sistit cortex. Dilucidiùs verò Galenus hæc declarat. Aspalathus [illegible] quidem acris simul & adstringens est, facultate verò ex dissimilibus constat, nem[illegible] pe partibus suis acribus excalfaciens, partibus vero aliis, austeris scilicet, r[illegible] rans. Quare vtriusque ratione deficcat, atque hac ratione aduersus p[illegible] fluxiones est vtilis. Auicenna calidum esse in primo gradu, siccum in [illegible] vsque ad tertium scribit. Cætera ex Galeno & Dioscoride transcripsit.

Aspalathi genera. *Lib. 1. c. 19.* *Temper. & Vires.* *Lib. 6. sim.*

COSTVS. CAP. XLII.

Nomina *Lib. 1. c. 15.* ΚΟΣΤΟΣ Græcis dicitur, Latinis Costus, Arabibus *Coftos siue Chost.* Dioscorides eius genera & delectum declarat omissa descriptione. Præcellit, inquit, Arabicus, candidus, leuis, eximia odoris suaui[illegible] cundum locum sibi vendicat Indicus, plenus, & niger, & [illegible] rula. Tertius est Syriacus, grauis, colore buxeus, & odore feruens. Opt[illegible] cens, albus, abunde plenus, densus, aridus, a teredinibus non exesus, sine [illegible] *Lib. 12. c. 12.* tia, gustu calidus ac mordens. De eodem Plinius hæc breuiùs scribit. Radix & [illegible]

[illegible]

(lege, radix Costi & folium) Indis est maximo pretio. Radix gustu feruens, odore eximio, frutice aliàs inutili. Primo statim introitu amnis Indi in Patale insula duo sunt eius genera, nigrum, &, quod melius, candicans. Auicennæ species sunt tres. Arabicus est, inquit, albus, leuis, aromaticus. Alter est Indus, qui est magis leuis. Tertius est amarus, grauis odoris, qui nominatur garyophyllata. In quo à Dioscoride dissentit, scribente tertium esse Syriacum, grauem, colore buxeo, & odore feruentem. Serapio de Costo omnia ex Dioscoride & Galeno exscripsit. Officinæ Arabes secutæ Costum fecere duplicem, dulcem & amarum. Dioscorides tamen & Plinius neque dulcis, neque amari mentionem vllam fecerunt. Galeno vero omnis Costus amarus est, & ex Græcis qui Costum quendam dulcem esse dicat, reperies neminem, nisi hi ex recentioribus sint, qui Arabas hac in re & permultis aliis sint imitati, in quibus est Actuarius, qui dulcis Costi meminit. Hos tamen Pena excusat, quòd Costus dulcis collatione quadam cum acriore & amariore vocetur, vt eadem plantæ radix cum recentior est, mitior multo, vetustior vero amarore & feruore ingratior facta, amara, aut inamœna dicatur. Aliam huius diuisionis causam ex Garcia in sequentibus proferemus. Vtut sit, Officinarum Costus adulterinus est: neque enim vlla est odoris suauitate, neque gustu mordens & feruidus, neque ita acris & calidus, vt etiam exulceret, vt ait Galenus, sed fusca radix, grauis, inodora, Helenij compacto concretione ignora. Quamobrem sunt qui Zedoariam legitimum Costum esse contendant. At hæc minus odora, minùs aromatica est, gustúque grata. Alij Angelicam nigrum Costum sine Indicum faciunt, propter odorem suauem & insignes vires. Sed non est peregrina planta, imò Europæ familiarissima, nihil adstrictionis habens, neque exulcerans. Arabici Costi radices omnibus adstipulantibus notis se habere Matthiolus ait, à Francisco Calceolario pharmacopœo Veronensi ad se missas, Indici verò frustum à Cecchino Martinello missum, quod secum ex India detulerat, quæ cum forma tum substantia differunt: quin tamen Costi genera sint non dubitat, cùm ex Dioscoride Arabicus ab Indico non parum differat, hic quoque à Syriaco. Arabicum tamen alteri præfert. Garcias Costi historiam paulò aliter descripsit. Costus, inquit, Arabibus dicitur *Cost*, aut *Cast*, in Guzarate *Vplot*, in Malaca, vbi eius plurimus est vsus, *Pacho*, & inde vehitur in Chinarum regionem. Græci & Latini ab Arabibus nomen mutuati sunt: nam in Serapione & aliis Chost & Chast corruptum est, legendúmque Cost, Cast & Costi. Huius etsi tria genera veteres constituant, vt diximus, tamen Garcias vnicum duntaxat Costi genus esse tradit, aítque se à negotiatoribus perquisiuisse Arabibus, Persicis & Turcis, vbinam tanta Costi copia consumeretur, quæ apud eos ex India exportaretur. Respōdisse maximam partem in Asia minori & Syria consumi, atque etiam apud Arabas & Persas. Rursus interrogatos an aliis quispiam Costus apud eos nasceretur, id negasse. Idem percontatum fuisse à Nizamabuci Medicis, sed ne-

Lib.2.c.161.

Cap.308. simpl.

In cap.15. lib.1.

Lib.1. Aro. Ind. cap.35.

Nomina

Cap.308. simpl.

Costi genus vnum

COSTVS Indicus.

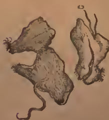

gasse se Costum unum vidisse vnquam, quam qui ex Indiis ad eos d[illegible] Quod autem tam diuersa nomina sortitus sit, in causa [illegible] neg[illegible] tat, qui ex variis regionibus oriundi erant. Quod autem Arabes eius d[illegible] genera faciant, amarum & dulce, id euenit, quod istud medicamentum [illegible] recens est, & incorruptum, nullius amaritudinis sit particeps, candidi [illegible] persistat: cùm autem vetustate corrumpi incipit, amaritudinem contrahit, fu[illegible]

Forma. nigricans. Describunt autem Costum qui viderunt Sambuci effigie, & Arbuti aut Azimbri magnitudine, (Quid sit Azimbri nescio. Clusius [illegible] rum suspicatur intelligi, quod Zimbro Lusitanis sit Iuniperus) florem od[illegible]um ferens. Præcellit qui intus candidus est, cortice cinereo. Inuenitur [illegible] colore Buxi, cortice pallescente. Tanta odoris fragrantia pollet, vt pl[illegible]que nares feriat, & dolorem capitis excitet, gustu nec amaro, nec dulci [illegible] iam senescens interdum amarescat: nam recens acri gustu est, vt reliqua amara. Nascitur circa Guzarate, inter Bengala, Delli & Cambaya, in [illegible] don & Chitor. Inde multi currus Vplot, Spica, Chrysocolla, al[illegible] bus onusti aduehuntur in Regni metropolim Amadabar, quæ in de[illegible] & in Cambayete vrbem non procul à mari: vnde posteà per [illegible] A[illegible] quam Africæ partem, & vniuersam Europam def[illegible]untur. [illegible] multis medicamentis Indici Medici. Nec mirum si eius loco [illegible] rino Officinæ procul à Lusitania dissitæ, quoniam exigua ad[illegible] in Lusitaniam defertur. Sed hîc obseruandum est, quod & annotaui[illegible] veterum Costum radicem fuisse, non lignum. Plinius enim radicem appellauit. Dioscorides cum Helenij Comageni radicibus adul[illegible] dicem esse innuit: nam trunci aut rami lignum tantam n[illegible] habe[illegible] ce affinitatem, vt radice adulterari possit. At Garciæ Costus, v[illegible] indicare videtur, nihil aliud ferè quàm lignum est, suo cortice con[illegible]

Lib.1.c.22. certè minimùm corticis habet. Et de Pipere scribens Costum radicem [illegible] sed lignum asserit. Quare aut veterum Costum non describit, aut A[illegible] Costus (si is quem describit illorum Costus est) à Græcorum veter[illegible] diuersus videtur. Costi genus Antuerpiam è Lusitania adfertur, vt & a[illegible] Clusius, solidum, cortice cinereo, intus candicans, interdum cine[illegible] Odorata est admodùm radix, violaceum seu irinum spirans odorem, p[illegible] dum manditur. Ei caulis fragmentum, quod è terra extat, sæpe in[illegible] spicitur, ferulaceum quiddam referens, & fungosam medullam c[illegible] perspicuum sit Costo Garciæ belle conu[illegible]

COSTVS Syriacus, & Arabicus.

Eius iconem ex Clusio, qualis ex sicca [illegible] exprimi potuit, hîc appinximus. Paucis a[illegible] annis è Syria & Ægypto Venetias aduect[illegible] radix Zedoariæ aut Zingiberis effigie, q[illegible] lerandus Douræus materiæ medicæ pe[illegible] verum Costum esse iudicauit. Rad[illegible] est in[illegible] dida, inquit Pena, læuis, minimè gra[illegible], p[illegible] crassa, vnciam & sesquiunciam longa, hinc [illegible] tuberibus oblongis altrinsecus donata, odo[illegible] stu acri, odore intenso & iucundo Cupre[illegible] Cedri Libani quadantenus. Interdum bu[illegible] tur, vti vulgata odore & sapore simi[illegible] vtraque, cætera similes. Initio nom[illegible] Zin[illegible] ris siluestris vendebant. Hæc radix si ge[illegible]

Costus non est, inquit Pena, tamen quia radix est, & eximia odoris saporísque acris gratia aromatica pollet, parem Costo laudem & gratiam meruit adepta est. Pictam ex Pena hîc exhibemus. Idem Pena duas alias ad ces Costum admodùm similantes depinxit a Rupellensi Medico Launaio donatas, quas ille a naucleris è Moluccis redeuntibus acceperat. Horum altera maior arboris maiusculæ cortex videtur, & figura Sambuci adultioris & cineracei, rugis & plicis frequens, sapore & odore æque vehementi. Altera minor radice Solani siluestris valde simili, colore pullo diluto, gustu vrente, vt vix ardorem lingua ferre queat. Illis persuasum erat Costi speciem esse, etsi parum odora esset.

COSTVS *Moluccensis corticosus.*

Quod vt non inficiatur Pena, ita priorem vt potiorem retinet, & hasce ambas Moluccenses minus odoras iudicio studiosorum sic pictas subdidit. Costo vis excalfactoria, auctore Dioscoride. Vrinam ciet, menses pellit, vuluæ morbis tam impositu quàm fotu & suffitu auxiliatur. Contra viperarum morsus vncias duas bibere prodest: item aduersus pectoris dolores, conuulsa, inflationésque ex vino & Absinthio. Venerem ex mulso stimulat, latas ventris tineas pellit ex aqua: horroribus ex oleo ante febrium accessiones, & neruorum resolutionibus oblinitur: vitia cutis in facie cum aqua vel melle illitus emendat. Additur in antidota & malagmata. De eo sic Galenus. Costus leuiculam planè amaram, plurimam autem acrem, & calidam in se qualitatem, simul & facultatem continet, adeò vt etiam exulceret. Vnde ipso cum oleo perfricant corpus ante accessiones in rigoribus per circuitus redeuntibus. Sic verò etiam in resolutis & ischiadicis, atque in summa in quibus excalfacere partem quamuis, aut ex alto in superficiem attrahere aliquem humorem opus est, ad Costum confugitur. Eadem de causa vrinas mensésque prouocat: & ad rupta, conuulsa, ac laterum dolores conuenit. Porro ob amaritudinem quæ illi inest, lumbricos latos enecat. Ob eandem & ad contractas velut à Sole maculas cum aqua aut melle vsurpant. Inest item flatuosa illi humiditas, per quam & venerem excitat cum vino mulso.

Vires & Temper.

Lib.1.c.15.

Lib.7 sim.

ZEDOARIA, ZERVMBET.

CAP. XLIII.

Nomina Cap.272. simpl. QVAE Officinis Zedoaria, Græcis recentioribus ζεδωάρα dicitur, iisdem Officinis Zurumbet & Zerumbet. Quæ duæ radices peregrinæ, ex facultatibus potiùs quàm ex ipsarum plantarum partibus notæ notis, Græcis veteribus incognitæ fuerunt.

Forma. Quare ex aliis petendæ descriptiones. Serapio de iis sic scribit ex auctoritate Isaac. Zurumbet, id est,

Locus. Zedoaria, sunt tadices rotundæ, similes radicibus Aristolochiæ rotundæ tum fa-

Temper. cie, tum magnitudine, verum sapore & colore Zingiber æmulantur. Deferuntur

& Vires. ex Chinarum regione. Excalfacit & siccat ordine secundo. Flatus discutit, & propria quadam facultate impinguat. Pòst sumpta graue virus animæ, quod al[illegible]um, cepa, vel vinum excitauerit, abigit. Venenatorum animalium morsibu[s] c[onf]ert, aluum sistit, vteri abscessus resoluit, vomitiones reprimit, coli dolores a fla[illegible]

Li.2.c.734. tos mulcet. Auicenna Zedoariam dixit esse portiones similes Aristolochiæ, m[in]ores tamen. Addit meliorem esse illam quæ cum Napello crescit, eiusque vici[ni]-

Cap.743. Cap.736. tate Napelli vires plurimùm debilitari. Aliquantò pòst Zeduar siue Algeduar Zedoariam esse opinatur. Alio capite Zurumbet ait esse lignum simile C[yp]er[o] sed maius, & minus odoratum, easdémque eius vires recenset, quas Serapio[ne]m ex diuersis auctoribus suo Zurumbet, id est, Zedoariæ assignate diximus. [H]oc tantùm distant, quòd Auicenna Zurumbet calidũ & siccum esse ordine t[illegible]nit, Aben Mesue apud Serapionẽ calidum & siccum secundo duntaxat. Hi[c] c[on]ferre morsibus venenatorum, ille valde conferre morsibus venenatorum v[illegible] ita vt ad Zedoariam proximè accedat. Quibus verbis innuit aliquid esse int[er] Zurumbet & Zedoariam discriminis. Serapio alio capite Zurumbet aliud descri-

Cap.161. simpl. bit hisce planè verbis. Zurumbet est ex speciebus odoriferis, & propter hoc admiscetur cõfectionibus aromaticis, & est calidum & siccum prope tertium gradum, & est in virtute sua simile Cassiæ ligneæ & Cubebis. Et dixit Cassidonius. Si non habes Cinnamomum, pone pro eo Zurumbet. Hæc se ex [Ga]leno & Paulo transtulisse ait, ne detracta quidem aut addita vna lite[ra. I]n quibus vt falsò Galenum citat, ita Pauli orationem, qua de Arnabone agit, [ad]

Lib.7.c.3 verbum conuertit. Sic enim ille. Arnabo ex aromaticis est, vnde maxim[e] in vnguenta miscetur, vt quòd calidæ ac siccæ sit facultatis in tertio ordine Cassiæ aut Carpesio similis. Vnde etiam Posidonius (perperàm in Serapion[e] Casidonius legitur pro Posidonius) Cinnamomo nõ præsente, hoc vsum se [illegible] dicit. Perspicuè videre licet Serapionem Zurumbet cum Pauli Arnabone e[un]dem statuere. His subiungit descriptionem Zurumbet auctore Isaac. Est a[rbo]r magna quæ nascitur in montibus, in Oriente, nullum ferens fructum, f[oli]a verò longa in viridi cirrina, foliis Salicis similia, ramos eiusdem coloris: odore est Citri, calida & sicca, adstringens. Resoluit & aluum sistit. Inest & ei partium su[b]tilitas. Ex quibus perspicere licet Serapioni Zurumbet & Zedoariam easdem esse radices, nisi deprauata sint eius exemplaria, item aliud Zerumbet arborem: Auicennæ verò diuersas esse plantas, vt qui Zedoariam radices Aristolochiæ radicibus cõpararit, Zerumbet lignum Cypero nisi hic sit interpretum error, qui Zurumbet Aristolochiæ radicibus, Zedoariam Cypero cõparasse debuissent, præsertim cùm ei quæ Cypero similis est, easdem prorsus tribuerit vires quas Ser[a]pio Zedoariæ, vt ostendimus. Quod & indicat Bellunẽsis, cùm scribit. Zedoaria apud Arabes quosdam appellatur Cyperi Indi, quia nascitur in India, & assimilatur Cyperis. Hæc Arabes de Zedoaria & Zerumbet literis mandarunt. Ex qu[ib]us expendere oportet, an duæ radices, quæ in Officinis Zedoariæ & Zerumbet [no]mine veniunt,

næunt, ex ſint quibus vſi ſunt Arabes. Qui dubitãt, imprimis deſcriptioné competere negant, quòd noſtra vulgaris radix ſit oblonga, læuis, foris candicans, intus ex flauo ruſeſcens, aromatica, amara, figura Zingiberis, valde acris. Matthiolus radicem hanc ob id non eſſe Zedoariam non cenſet, quòd longa ſit: eſſe enim quaſdam radices longas, alias rotūdas Ariſtolochiæ ſimiles, quales à Calzolario pharmacopœo Veronenſi ſe accepiſſe narrat, quæ Zedoariæ nomine comprehenduntur, quòd eiuſdem ſint ſaporis, coloris, & odoris, nec niſi forma differãt, vt quemadmodùm Ariſtolochiæ, ita Zedoariæ duo ſint genera, alterum longum, alterum rotundum. Pena & Lobellius hac de re ita ſtatuunt. Zedoariam & Zerumbet vt nominis, ſic eiuſdem radicis partes eſſe, nec ſecùs inuicem differre, quàm Cyperum rotundũ vel longum à ſuis cohærentibus radicũ anfractibus: cuiuſmodi videndi & habendi copia fuit Antuerpiæ in Myropolio ſimpliciũ ditiſsimo Franciſci Pennini. Eóque Serapionem Zedoariam eandem cum Zurũbet dixiſſe, vt quemadmodùm Doronicis, Ariſtolochiis & Oenãthis euenit, variam nanciſci radicis molem, aliàs oblongam, teretem, aliàs orbiculatã & nodoſam, ſic eueniſſe Zedoariæ, cuius naturæ, ſicut & nominis particeps eſt Zerumbet, quia amaror, feruor, odor, color, ingratus vehementior guſtus, modus, durities, duratio eadem, & vſus ad colicos cruciatus, præſertim aduerſus venena certiſsimus. Vnde Zedoariæ nomẽ fluxiſſe ingenioſè cõiectatur Pena. Indeq; videntur Auicenna, Serapio, ac Arabes nonnulli deſignaſſe antidota multa, ampliore, vt ſolent, nominis Zedoariæ ambitu, vt quemadmodùm Bezardica generatim vocarunt quæ vitam tuentur, ita celebrem quandam arborem foliis ſalignis, odore Citri, eodẽ Zedoariæ aut Zerumbet nomine donarint. Eo etiam ſignificatu Auicenna dixiſſe meliorem eſſe Zedoariam, quaſi dicat Antidotum, quæ radicibus Napelli adnaſcitur, eiúſque & aliorum venenorũ eſſe Theriacam, qualem ſe expertum fuiſſe ait, & copioſam eruiſſe in variis montibus, quod fabuloſum eſſe Garcias dixit. Ergo triplicem Zedoariam Arabes innuere voluiſſe Pena exiſtimat, oblongam vulgatiorem ad Cyperum propiùs accedentẽ, & huius ſpeciem Zerumbet rariorem nobis rotundam dictam, tertiam egregiam illam arborem, hodie incognitam. Non deſunt qui Zedoariam Officinarum Coſtum Arabicum, vel Syriacum Dioſcoridis eſſe opinentur, quòd multæ ei Coſti notæ ſatis quadrare videãtur. Diuerſã prorſus Zedoariam nobis enarrat Garcias, quam Geiduar vocat Auicenna, magnitudine glandis, eiuſdem ferè formæ, colore ſublucido. In regionibus Chinenſium prouinciæ finitimis naſcitur. Ait magno emi, nec facilè inueniri, niſi apud circũforaneos quoſdam & circulatores, qui peregrinationibus, & ſtipem emendicando vitam ſuſtinent. Ab his (quod mirũ videri debet) Reges & magnates Geiduar emere. Hoc Dioſcoridi incognitũ fuiſſe, atque etiam Auicennæ. Porrò ad plurima vtile eſſe, præſertim aduerſus venena, & venenatorum animalium ictus morſúſq;. Id Europæ quoque hodie ignotũ eſſe ex deſcriptione liquet, nec facilè cognoſci poſſe ob has quas adfert cauſſas. Nam

ZERVMBET Serapionis, & Zedoaria eiuſdem radicis partes.

In cap. 54. lib. 2.

Li. 2. c. 734.

Li. 1 Arom. Indic. c. 45.

Li. 1 Arom. Ind. ca. 42.

Zedoaria nostra nihil minùs est quàm hoc Geiduar. De Zerubet verò hæc tradit, Lib.1 Aro. Ind. ca.43. Arabibus, Persis, & Turcis *Zeruba* vocari, in Guzarate, Decan, & Canata, *Cachorua*, in Malauar *Cua*. Copiosè prouenit in Malauar prouincia, videlicet in Calecut & Cananor, tum sita, tum sponte in siluosis earundem regionum locis, vnde a multis Zingibet siluestre dicitur, nec id sine ratione, inquir, quoniam eius folia Zingiberis foliis similia sunt, maiora tamen, & magis aperta, radix Zingibere maior. Radicem erutam ait concidi & siccari, deinde in Arabiam, Persiamq; deferri, in Gida & Alexandriam, inde posteà Venetias, & alias regiones transferri. Condiri etiam saccharo, & præstantiorem esse Zingibere candido. Ex quibus ille co... Auicennæ ignotam fuisse Zedoariam, vt iam diximus, solam vero Zerumbam ... Zerumber cognitum. Cum enim vidisset radices quasdam in frusta rotunda, alias Li.2.c.734. Cap.736. in oblonga sectas ad sinum Persicum vehi, duo genera existimasse, Zerumbam, de quo nomine Zedoariæ prius tractat, & Zerumber, de quo posteà. Hac de ... folia quæ nō viderat prætermisisse, radices quales ex India in alias re... ferebantur duntaxat expressisse. Serapionis verò emendatos codices scri... expositionem Zerumbet, id est, Zedoaria, nō habere, sed ab interprete ad... qui differentiam inter Zedoariam & Zerumbam, siue Zerumbet ignorabat. ... ex eo perspicue deprehendi ait, quòd Zedoariam ex Chinarum regione con... dicat Serapio. Certum enim esse Zedoariam in Chinarum regione nasci, ... autem in India reperiri: Zerumbam autem copiosè in India nasci. Sed q... Zedoaria & Zerumbet sentiendum sit, item de Garciæ Zedoaria iam ... mus. Reprehendit etiam eos Garcias, qui Pauli Arnabonem eundem es... rumbet opinantur: quia Arnabo Pauli, a... procera, suaui odore fragrans. Zerumba... graminea planta. Qua in re ipsemet repre... dendus est, cum apud Paulum de Arna... scribentem nulla arboris mentio fiat, ac n... pis quidem, sed ex aromaticis esse, ideo ... guento addi, & cætera quæ suprà pos... Annotat Clusius inueniri Antue... quosdam aromatarios Zedoariæ genus, *Bloczeuuar*, quod tuberosam Zedoariam ... ficat, nuncupatum, rotundum instar Arist... chiæ rotundæ, foris nigricans, interdum ... rei coloris, intus candicans, gustu vulgaris ... doariæ. Eam radicem quoniam multu... Serapionis Zerumbet conuenire Clusio videtur, hic exprimendam ex eodem curauimus.

ZERVMBET Serapionis, Clusio.

Lib.7. ca.3.

TERRA MERITA. *CAP. XLIIII.*

Nomina Lib.1.ca.4. PEREGRINA hæc radix, Curcuma Officinis dicta, Gallis *Terra merita*, Cyperus Indicus Dioscoridis esse creditur. Sic enim ille. Aliud ... peri genus tradunt in India nasci Zingiberis effigie, quod manducatum Croci vim reddit, gustu amaro sentitur, & illitum præsent... Pilothri vim exhibet. Quæ omnes notæ Curcumæ Officinarum aptis... ueniunt. Est enim radix Zingiberis effigie, crocei intus coloris, quæ ... Forma. croceum colorem reddit, amara, cuius & in psilothris vsus est. Sed cum D... rides Zingiberi radicem hanc comparet, & reuerà Zingiberi propior sit quam Cypero, mirum est cur Cyperi speciem fecerit. Quare verisimile est eum quæ ... Indico Cypero scripsit, ab aliis auditione accepisse, & speciem Cyperi esse apud quo d...

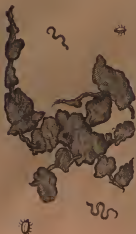
qu[illegible], coquæ [illegible] esse minus apt[illegible], vt annotauit Pena, Zingiberis radices [illegible], candic[illegible], odoratas Cyperi modo. Est enim Curcumæ vnde exi-guacu[illegible] Cyperis similitudo, cum Zingibere magna. Præterea vires quasdam simi-les habet (præter croceum succum quem mansu emittit) cum Zingibere, tametsi *Vires.* gustu ignauiore, ingratiore, facultate vero viscera ab obstructione liberandi po-tiore. Ide[illegible], inquit Pena, cursores & mulierculæ cum Zingibere miscent ad icterũ. Vis autem illa psilothri videtur elanguescere, longo temporis & locorum inter-uallo, atque teredine, cui obnoxia est, minus tamen quam Zingiber. Pist[illegible]us & chymistis quam medicamentis hodie frequentior est, attamen in ele[illegible] as-sumitur Diacurcuma nuncupatum aduersus ægritudines inueteratas, hydropem, & cachexiam perutile. Hic non omittendũ quod prudenter animaduertit Mat-thiolus, Curcumam Serapionis non esse eam de qua hic agimus. Illa enim nihil *In ca.5. lib.* aliud est quàm Chelidonium Dioscoridis. Quod vel Serapionis ipsius, vel inter- *Cap 296.* pretis errore accidit: nam Curcuma neque Mauritanum, neque Græcum est vo- *simpl.* cabulum. Mauritani enim Chelidonium *Kauroch* vocant: ex quo perspicuum est Curcumam pro *Kauroch* in Serapione deprauatè legi. Quod cum tum Medici, tum seplasiarij non animaduertissent, & cuiusnam plantæ hæ radices essent ignora-rent, eas Chelidonij maioris radices esse crediderunt, ob crocei succi similitudi-nem, quæ sunt Cyperi Indici. Quare deprauatam Serapionis le[illegible] secuti, has Curcumam nuncuparunt.

CHINA RADIX. CAP. XLV.

CHINA, vt scribit Nicolaus Monard. Orientalis Indiæ prouincia est, Scythis atque Sericanis finitima. Est Chinarum regio vastißima, vt refert Garcias ab Horto, quæ ad Moscouiam vsque extendi creditur. *Lib Arom.* Addit Chinēses esse Asiaticos Scythas: & quamuis barbari esse exsti- *Ind ca.38.* mentur, in negotiatione tamen, & in artificiis quæ manu perficiuntur esse ad[illegible]o-dum industrios, neque cuiquam regioni in literarum cognitione cedere: habere etiam leges scriptas Imperatorio iuri similes, & apud eos doctrinæ esse gradus & præmia, eruditisq; viris Regis, totiúsque regni moderationem commi[illegible]. His ad-dit artem Typographicam tam vetustam apud illos esse, vt omnem hominum memoriam superet, & semper apud illos vsurpatam fuisse. Hæc Garcias. Sæuit in tota hac prouincia, atque in Iapã lues venerea, cui malo vt succurrerent, benignus Deus radicis vsum dedit, quæ apud eos nascitur, à nobis à loco natali China nun-cupata, quemadmodùm Guayaci Noui orbis incolis, qui eodẽ morbo infestan-tur. Scribit idem Garcias plantam ab indigenis vocari Lampatan, trium aut qua-tuor cubitorum altitudine assurgere, cauliculis tenuibus, quos rara cingunt folia, Mali Assyrii iunioris similitudine radicem palmi lõgitudine, interdum crassam, nonnunquam tenuem, quæ recèns enata admodùm tenella est, & cruda & elixa mandi potest. Vnicam duntaxat plantam in Goa se vidisse, eámque perpusillam, quæ siccitate periit antequàm excreuisset. Si feratur ea radix, iuxta arbores seren-dam esse aiunt, quoniam Hederæ modo eas scandit & amplectitur. Aliter descri-bit Nicolaus Monard. Chinam Arundinis maioris radici similem esse, nodosam, intus albam, interdum rufescentem, foris rubram. Optimam esse recentem, pon-*Electio.* derosam, solidam, pinguem, non cariosam, insipidam. Eius figura ex recentißi-ma, & suis propaginibus adhuc cohærente hic expressa est, quæ demonstrat eam sub terra serpere, ac variis ex locis teretes, ac lignosos processus emittere, quibus noua radicũ aliarum soboles adnascitur, & incremẽtum capessit, multis & tenui-bus alioqui fibris capillata, quibus nutrimentum attrahit. Est autem grandior & adultior radix scabris & inæqualibus nodis tuberosa, cortice obscurius virente

CHINA radix.

Galangæ ferè modo vestita, cum ... succulenta, cum exaruit fungosa, & ... rubro dilutè pallida, quæ diutius ... & teredine facilè vitiatur. Quod si ... mercatores foramina à teredinum ... carie facta obturāt bolo Armenia aqu... velut cæmento quodam, obducuntq; ex ... cus pari fraude totam radicis molem: qua ... & natiuum illius colorem ementi... dus addit. Illam præferunt quæ ... est, & quæ quantum in eius arida ... potest, maximè succulenta est, quæ a te... carie, putredine est illæsa: quibus vitiis o... est, quæ recondita fuit, & in longum ... seruata. Saporis est fatui, perinde ac Su... tex citra omnem adstricti...nē, aut ... guisve substantiæ occursum. ... prorsus insipidum, nō ali... H... tegri, colore subrubrum, seu ... re ... Eam ob causam ἄποιον radicem han... vocauerunt, quemadmodum & ol... aquam salubrem omnis quali... ex...

Locus. Nascitur hæc radix in China Orientalis Indiæ regione, vt dictum e..., r... locis, Arundinis aut Vluæ palustris modo. Nicolaus Monardus ...tor est ... Occidua India prouenire, seq; vidisse huiusmodi radices alias pa...uas, ... gnas, in Hispania noua a D. Frācisco de Mendozza collectas, & recētissime ... delatas. Decocti ex China radice propinandi, & eius vtendi hæc est ratio. O... *China decoctū.* uatis iis quæ in omnibus morbis obseruare decet, nimirùm natura mor..., ... tempore regione, sexu, ætate, temperamento ægri, atque exquisite purga... ... re, radicis vncia minutim concisa fictili nouo imponitur: huic infund... ... sextarij tres, maceratur viginti horas fictili obturato, coquitur lento igne ... nis accenso ad dimidias, frigescit, colatur, atque in fictili nouo aut vitreo va... seruatur. Eius aquæ calidæ vncias decem æger hauriet, duas horas aut pau... ... tius sudabit: sudore detersō indusium & linteamina mundis & calfactis mu... posteà in lectulo duas aut tres horas perdurabit: deinde vestitus calidè se in cu... culo continebit. Circiter vndecimam prandebit. Prima mensa iusculum ... deinde pullum coctum, aut gallinæ quartam partem, aut veruecinam aliqua... elixam aliquando assam cum pauco sale: pro bellariis ca...nes Cotonecor..., aut ... simile. Poterit & simpro iusculo passas vuas, aut pruna passa cocta edere. C... bis panis bene cocti crustis, aut biscocto vescetur. Potus erit eadem aqua ... ieiunus sumpsit, aut dilutior. Si inter pastus bibere velit, eadem aqua cum co... ua aliqua propinabitur. Qui igitur hac radice vtuntur, tenui illa victus rat... e non egent, qualis in Guyaci vsu requiritur. Abstinendum tamen est a bubu... ... suillis carnibus, piscibus, crudis fructibus, tametsi ne à piscibus quidem in C... regione abstineant, quoniam magni sunt helluones. Aliquando tenera ... radice Chinenses vtuntur cum carne elixa, quemadmodùm & nos n...pis ... pis cum carnibus elixis. Mirabiles sunt eius virtutes ad luis venereæ cu... *Vires.* efficaciorq; est in inueteratis morbis, in quibus videlicet magni sunt ... vlcera maligna, quàm in recentioribus. Nec solùm ad eos morbos valetq... contagio luis venereæ commune aliquid habent, sed etiā ad tremores, paral..., a...

articulorum dolores, ischiada, podagram, tumores scirrhodes & œdematodes. Strumas etiam extirpat, succurrit ventriculi imbecillitati, inueterato capitis dolori, calculo, & vesicæ vlceribus. Primum innotescere cœpit huius radicis vsus post annum 1535. adferentibus eam in Indiam Chinensibus quibusdam ea lue infectis, qua se interea dum illic negotiarentur curarent. Posteà Lusitani reliquo orbi communicarunt.

RADIX CONTRA VENENA, CARLO SANCTO, RADIX S. HELENAE. CAP. XLVI.

EX CHARCIS Peruana prouincia, ita referente Nicolao Monarde radices quædam aduehuntur Iridis radicibus valde similes, sed minores & ficulnei folij odore. Hispani Indias inhabitantes *Contrayerua* appellant, quasi dicas alexypharmacum, quoniam earum puluis ex vino albo sumptus, aduersus omne venenum, cuiuscuque sit generis, præstantissimum est remedium (vno sublimato excepto, quod sola lactis potione extinguitur) vomitione illud reiicere faciens, aut per sudores euacuare. Sed & amatoria pocula, eo puluere hausto, reiici ferunt. Ventris etiam animalia pellit. Gustata radix aromaticum quiddam sapit cum acrimonia coniunctum. Quare calida videtur in secundo gradu. Nicolaus Monardi narrat ante triennium ex prouincia Mechioacan delatam esse radicem quandam *Carlo sancto* dictam, cuius insignes facultates prædicant. Nostro Lupulo simi'is est, & perticis se conuoluit illius more, quibus si careat, per humum spargitur & diffunditur: folia etiam Lupulo similia, colore viridi, sed obscuriore, odore graui: neq; florem, neq; fructum fert. Radix crasso capite est, ex quo aliæ radices oriuntur digiti maioris crasitudine, colore candicante: cortex qui facilè separatur, cuius que vsus est, odore aromatico, gustu amaro cum quadam acrimonia: neruus radicis cortice spoliatus, multis quasi fibris, seu tabellis tenuissimis constare conspicitur, quæ singillatim separari possunt. Nascitur temperatissimis prouinciæ Mechioacan locis solo neque nimiũ sicco, neque humido. Calida & sicca initio secundi gradus. Radicis cortex manè aliquanto tempore commanducatus, multam pituitam, aliosq; humores ex capite elicit, eamq; ob causam rheumatismos & capitis dolores & defluxiones curat: in nonnullis etiam vomitu multam bilem & pituitam è stomacho expellens, sed illius decoctum maximè, cuius gratia ventriculum noxiis humoribus liberat, eumq; roborat, purgationem tamen præcedere necesse est. Idem commanducatus gingiuis abscedentibus auxilio est, dentésque stabilit, eósque à scabritia & corruptione liberat orísque halitum commendat: sed postea vino os eluendum ad amaritudinem tollendam. Pulueris exigua quantitas ex vino albo, aut Adianti, aut Canellæ decocto sumpta vuluam obstructionibus liberat, menses prouocat, flatus discutit, purgato priùs corpore, & aluo (dum eo remedio vtetur) ex æquis partibus Liquidambar, & vnguenti Dialthææ inuncta. Cordis affectibus, iis præsertim qui ex vteri sympathia oriuntur, auxilio est puluis vt antè sumptus, aut illius decoctum hoc modo præparatum. Radicis minutim concisæ drachmæ duæ in aquæ sextario & dimidio coquuntur ad dimidias, corticis Citri in puluerem redacti drachmæ quatuor, pulueris Canellæ drachmæ duæ statim iniiciũtur, ac denuo feruent, deinde colantur.

Locus.

Tempe.

& Vires.

RADIX *Carlo sancto*, *Monardi*.

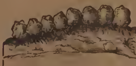

Istius

Iſtius decocti ſex vnciæ ſingulis diebus manè addito ſaccharo propinantur, purgato tamen priùs vt decet corpore. Eundem puluerem & idem decoctum nonnulli in morbi Hiſpanici affectibus, atque in epilepſia commẽdant. Narrat idem

Radix S. Helenæ. Nicolaus Monard. ex portu S. Helenæ, qui eſt in Florida prouincia, afferri radices

PATER noster, vel Radix S. Helenæ, Monardi.

quaſdam prælongas, ſed nodoſas admodùm, pollicari craſsitudine, foris nigras, intus albas, ſapore aromatico, Galangæ ferè ſimili. Recentis his nodis & perforatis fiunt precatoriæ ſphærulæ, quas milites Hiſpani & Indi e collo ſuſpendunt, & multùm illis tribuunt. Exsiccati rugantur, duriq; & quaſi cornei fiunt. Planta ramos ſuos per terram diffundit, folia que ampla & viridia admodùm profert. Naſcitur

Locus. locis humidis. Sicca initio, calida in fine ſecundi gradus exiſtimatur. Has radices Indi lapidibus conterunt, totique corpori inducunt balneaturi: quo ... tim conſtringunt, & membra, vt inquiunt, ſuo grato odore roborant. ... us cum vino hauſtus in ventriculi doloribus, vrinæ difficultatibus & ne... commendatur. Hæc planta, ſicut annotat Cluſius, vt ex eius deſcriptione ... tibúſque colligere licet, ad Cyperi genus aliquod referri poterit.

PERSEA. CAP. XLVII.

Nomina RBOR περσέα Græcis, ſimiliter Latinis Perſea nominatur. ... Perſion ipſam etiam appellant. Qui hanc arborem eandem ... ſtimarunt, & Malum Perſicam vulgò notam, de qua iam ... mus, certè hallucinati ſunt, vt ex Theophraſti, Dioſcoridis, ... Plinij teſtimoniis perſpicuum fiet. Perſeam veram Theophraſtus his verbis

PERSEA Americana, Matthioli.

Lib. 4. hiſt. cap. 2.

Forma. pingit. Eſt in Ægypto alia arbor Perſea vocata, aſpectu magna, & pulchra, ... ſimilis Pyro, & foliis, & floribus, & ramis, ... ta figura, præterquàm quòd hæc folio perpetuo eſt, illa deciduo. Fructum autem fert multum, ipſúmque omni tempore maturum edit, nouo ſemper veterem occupante. Maturatur ... tem ſub Eteſiarum flatum. Reliquum crudum rem tollunt & reponunt. Eſt autem Pyro magnitudine par, figura oblongus, Amygdali ſpecie, colore herbidus. Intus nucem habet quemadmodùm Prunum, ſed multò minorem & molliorem, carnem verò valde dulcem, iucundam, & concoctu facilem: nihil enim ... eos, qui multùm ederint. Arbor hæc radicum excellit tum longitudine, tum craſsitudine, tum etiam multitudine. Materia eſt robuſta, aſpectu pulchra, nigra Loti modo, ex qua ſimulacra, lectulos, menſulas, atque alia huiuſmodi conficiunt. Perſea Dioſcoridi arbor eſt in Ægypto, fructum ferens cibo idoneum, ſtomacho vtilem, in quo phalangia Cranocolapta nomine inueniuntur, præſertim in Thebaide.

Li. 1. ca. 146.

A...

Arida folia in farinam redacta, illitu sanguinis eruptiones sistunt. Arborem hanc prodiderunt aliqui in Perside exitiosam esse, translatamque in Ægyptum murata natura in cibos receptam. Hæc Dioscor.cùm antea alio capite de Persicis egisset. Galenus duobus locis de Persica malo, & Persea seorsum tractat. Perseam, inquit, vidi in Alexandria: ex magnis & ipsa est arboribus. Narrant autem fructum huius apud Persas adeo esse noxium, vt eos qui ederint interimat, qui tamen si in Ægyptum transferatur, fit esculentus, manditurq; non aliter quàm pyra & mala, quibus etiam magnitudine conuenit. Idem cum dixisset Persicæ folia vincentem habere amaram qualitatem, & cætera, multo post scribit, Perseæ folia adstringentem vini modicam participare, adeò vt queant etiam nonnunquam vtiliter sanguinis eruptione affectis partibus imponi: ac rursus, In sola Alexandria, inquit, Perseæ arborem vidi, at non in alia Romanis subdita gente. Quidam Persion ipsam etiam appellant, aiuntq; in Persis lethalem eius arboris fructum esse, cùm tamen in Ægypto innoxius sit. Quare cum Perseæ historia Persicæ Malo nullis notis conueniat, cùm Dioscorides & Galenus diuersis locis de iis tractauerint, scripseritque Galenus se in Alexandria solum Perseam vidisse, Persica verò in Asia, Græcia, Italia notissima esse, apertè demonstrauit Perseam à Persica plurimum differre. Iam verò Plinius Perseam a malo Persica perspicuè diuersam facit his verbis. Persicæ arbores serò, & cum difficultate transiere, vt quæ in Rhodo nihil ferant, quod primùm ab Ægypto earum fuerat hospitium Falsum est venenatam cum cruciatu in Persis gigni, & pœnarum causa a Regibus translatam in Ægyptum terra mitigatam. Id enim de Persea diligentiores tradunt, quæ in totum alia est, Myxis rubentibus similis, nec extra Orientem nasci voluit. Eam quoque eruditiores negauerunt ex Perside propter supplicia translatam, sed a Perseo Memphi satam: & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituisse, vel vt in manuscripto legimus, coronam victoriæ sibi instituisse in honorem ataui sui. Semper autem folia habet, & poma, subnascentibus aliis. Quod autem Plinius hic non ex Perside translatam, sed à Perseo Memphi satam ait, Nicander Perseum Mycenis, non Memphi Perseam plantasse his versibus cecinit.

Li.2.Al. Li.7.sim. Li.8.si. Lib.2. par.c.2. Lib.15. c.13. In Alexi.

> Καί τε χαλατειφθέντα μετ' ἀργῆεντος ἐλαίου,
> Σκληρ' ἀπὸ περσείης κάρυα βλάβος οἷον ἐρύξει.
> Περσεὺς ἥν ποτε ποσσὶ λιπὼν κηφηΐδα γαῖαν,
> Αὐχέν' ἀποτμήξας ἅρπῃ γοργεῖα μεδούσης
> Ρ'έξα μυκηναίοισιν ἐνηξήσειν ἀρούρης,
> Κηφῆος νέα δῶρα.

Quos sic Gorræus conuertit.

> *Tunsa quoque interdum quæ Persea protulit ossa*
> *Palladio noxam depellent mixta liquori.*
> *Hanc olim Perseus postquàm Cephiea liquit*
> *Arua, & fœcundæ præcidit colla Medusæ,*
> *Cephei noua dona, Mycenis intulit aruis.*

Nicander autem hoc loco aduersus cerussæ venenum remedia docens, Perseæ nuces pro Persicorum nucleis intelligere videtur. Nam Dioscorides contra cerussam περσικῶν ὀστᾶ exhibet. Paulus verò, sicut hîc Nicander, περσείης κάρυα ad id laudat, vt ipse Nicander inter Perseam, & Persicam Malum nihil discriminis nouisse videatur, & contra ipsum imprimis dictum esse credibile sit, quod ex Plinio suprà memorauimus. Præterea idem Nicander octauum phalangij genus phalænæ muscæ circa faces noctu volitanti simile esse ait, & Perseæ foliis innutriri.

Lib.5. Lib.5. c.59. In Theria.

> Τῷ ἴκελος περσῆος ἐνιτρέφεται πετάλοισι.

Hoc Phalangij genus à Nicandro nominatim non expressum, Cranocolaptam esse scribit eius Scholiastes, quem & κεφαλοκρούστην appellari scribit, vtrumque nomine, ab eo quod caput impetat, sic nuncupatum, quod etiam Dioscorides de Persea tradit, ἐφ' ὧ τὰ λεγόμενα κρανοκόλαπτα φαλάγγια δίεισκε). Idem Scholiastes hoc loco Sostratum citat, qui scribit Perseam Rhodaceneam vocari, & ex Æthiopia in Ægyptum transplantatam fuisse. ἰστέον δὲ, inquit, ὅτι σώστρατος ἐν τῷ περὶ βλητῶν, ... At Rhodaceneam ostendimus, nihil aliud esse quam Malum Persicam, & Rhodacena, Persica Mala. Gorræus itidem Nicandri interpres, iis versibus quos modo citauimus subiungit. Persea ossa Persicorum ossa, siue nuclei, euidentem habent amaritudinem. Proinde ca... aciunt, & detergent. Est autem Persea arbor, a Perseo dicta, & cætera. Ex quibus intelligitur, Nicandri interpretes & Sostratum ... errore Perseam, & Malum Persicam eandem arborem putasse. Fructus eius ... ram hic damus affabre expressam, quem fructum ex Ægypto Dalechampius habuit, cum Theophrasti descriptione optime congruentem. Nam pyri ... for... am præ se fert (pendebat enim vncias quatuor & semissem ... ed statim a superiore parte qua pediculo hærer, multis locis rubrosam, in mucronem ... um sensim desinentem, colore, cum diu exsiccatus fuerit, qualis erat is quem vidimus, foris saturate rufo, pulpa semidigitum crassa, dulci, & gustu suaui, in ... cem coercente, totius fructus seu pyri specie, foris rufescétem, intus corn... cidi protsus colore & duritie cum inaruit: in medio eius cauo nucleum ... vidimus: aquam enim suauem eo concludi putamus quæ tempore ab... Fructus is aliquandiu aqua maceratus muccaginem in ea emisit succúmque val... dum, & valde suauem. Annis aliquot a... liber Clusij stirpium per Hispan as ... tarum prodiisset, hæc descripseramus: e... diuersam, vt arbitror, à superiore Perseam apponimus, quam in solo Valentino vnicam vidit in monasterio D. Virginis, cui cognomen de Iesu, primo ab vrbe Valentia lapide ... America eò delata fertur. Pyro simili est, in latum diffusa, perpetua coma virens, ... et viridi pallescentibus, foliis Lauri latifoliæ, parte superna virentibus, inferiore cinereis, firmis, neruis aliquot per obliquum discurrentibus, odore & sapore commendatis, cum adstrictione linguam mordicantibus. Flos illi est Lauri ferè, copiosus, racematim compactus, pallidus, sex foliolis constans: fructus per omnia pomo similis, deinde tempore pyri modo oblongus, nigro colore, iucundo sapore, nucleum cordis effigie continet, gustu castaneæ, aut dulci amygdalæ haud absimili. Vere florentem vidit. Autumno fructum ferre intellexit. Hæc Clusius.

PERSEA Americá, Clusij, cum fructu, Dalech.

Lib. 1. ca. 2.

Forma.

CEREVS

CEREVS SPINOSVS. CAP. XLVIII.

Vivs pene porrentosa elegantia Naturæ Genus omnino peruocauit in nostra ibus ploræ admirationem. Nam mirabilitatis opplet spectantis animum & oculos huius rarissimæ venustatis plantæ spectaculum. Eam plebecula effigiei argumento Cereum vernacul vocauit. hastas enim surrigit quaternas & quinas, nouendecim & vicenum cubitorum, virgatas & ad normam directis striis, cannularas: in externis extantibus striarum angulis obrutis exe untur stellulæ, corneis stilis, radiatim e suo centro quoquouersum minacibus, vno duntaxat prominulo horsum, æquè directo longius: tota quandam effigiaturam, & concolorem superficiem echino Melocacti præfert, sed brachium æquabili ductu æquante, columellæ, aut cerei funalis prælongi instar. Eius è medio & striarum dorsis, ansarum, angustiore ceruice, Cucumeris ventre, surriguntur brachia terna, quasi folia teretia crassa, eundem commensum proportionis & figuram sortita. Intus torulus ligneus, carpi crassitie, obductus est callosa carne, & succo Aloës: gummeo enim turget, perquàm amaro lentore: flores in vestigio summo promit, referente qui attulit, digitalis purpuræ fructus: hilari purpura miniata rubet, ficus ferè effigie, gustu non insipido.

PERVVIANA ALIA FACIE ARBORIBVS ITEM INNASCENS. CAP. XLIX.

Idem cælo & natalibus ramorum arborum Indicarũ debemus hanc vnde auulserunt qui Morgano miserunt, cespite lariore, sessilis caudicibus incumbit, fibrilis cepaceis radicata: vnde proximè surgunt folia inuicem conuoluta, tunicea, inferiùs fermè palmum lata, numerosa, quadantenus Aloës, aut Scyllæ: & supernè in ligulas prætenues, mucronatas desinentia: purpureum, striatum, concauum alis donatum scapum Hastulæ regiæ, aut Aloës, duorum & trium cubitorum ambientia, quæ multis glumosis siliculis spicantur, Auenæ situ: magnitudine verò & sericeo tomento candido Apocinum, vel Asclepiadem repræsentant, & semine, sed Conisæ exili gustu salso, ingrato, nitroso, fortè quia in aura maritima adoleuit, vt Aloës illic in sabuletis.

VISCVM INDICVM. CAP. L.

VIscum Indicum ait Pena ... uianis insulis nusquam ... mis & truncis a ... lium nostratis mod... adumbrare Sesili, sed ... radicis cespite. gra... neis geniculis ... dij quadantenus, sed ab ... do virentibus, a medio summo ... tibus, fungosis, striatis, sesquipeda... quibus folia semper virent, Vi... duplo maiora, crassiora, fungosiora ... neruum folium medium intercu... culis vtrinque ... velut ... non parum adm...andi.

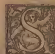
POPVLVS AMERICA. CAP. LI.

POPVLVS America.

EX novo orbe ele... ac prægrandes ... glos illinc reuersos ... stis est Pena, ex quo ... exhibemus. Virgulta sunt aliquan... xuosa, & per sesquipalmum ... geniculata, veluti inflectione, ... partium nodosa: vnde exeunt, ... culo singula folia, ora exquisi... vsquam nisi qua pediculus hæret ... sa, rigida, latiora, arboris Indæ, cui ... natim exeunt, prælongis loculis, stipa... multis, exiguis, plane Populi mod... hanc Populum Peruuianam vocare ... fuit: gustu perquàm adstringent..., ... lùm calfaciente, subsalso.

PALMACEA, SEV ARVN... NACEA PINNATA SPINOSA. CAP. LII.

SVnt huius plantæ ind... uecti rami foliosi, ... minùs intuenti effigie ... quippe sambucini, a... sunt, fistulosi & medullæ pleni, recti, rotundi, octonum aut denum ... sed per longitudinem triplici cartilagine, digitum lati, pinnati ... li: & oris extremis modicè fimbriis sinuatæ sunt cartilag... nosis ornatæ, solertis opificis sapientiam arguentes. Al...

PALMACEA pinnata spinosa.

arboris truncum aut bacillum hîc proximè exprimendum curauimus qualem vnà accepimus: quod carpi craßitie est longa hasta & cortice nigro, densóque vestitur, tuberculis crassis, senticosis, creberrimis in clauæ modum muricato, solido, graui & præduro ligno.

NERII FACIE ARBOR Penæ. CAP. LIII.

ARBORIS peregrinæ Nerij facie ramulum, cuius perpulchræ sunt siliquæ, pingendum curauit Pena, & paucis descripsit. Propendent siliquæ de ramis & surculis Sambuci palustris, medullosis, pallidis, pullis, nodosis, sesquipalmum & pedem longis vaginis, cutaceis, vno cohæsu septenis aut nouenis, singulis gracilem lampetram exprimentibus. Intus farciuntur pelliculis cepaceis & tomentosis, adeò exuuium serpentis ementientibus, & quiddam cadauerulì anguini simile inuoluentibus, vt pueris terrori sit: consimili florum exortu oblongi exeunt caliculi, Herbæ sanctæ aut Stramoniæ.

NERII facie arbor, Pena.

FAGARA Auicennæ. CAP. LIIII.

MAHALEB meminit Clusius in Historia Aromat. Indicorum de Fagara Auicennæ hæc scribens. Fagara fructus est Ciceris arietini magnitudine, cortice tenui cõstans ex cinereo nigricante, cui subest tenue putamen nucleum continens satis solidum, & tenui nigraq; membrana obductum. Integer fructus cùm magnitudine tum forma & colore adeò similis est ei

FAGARA, Auicennæ.

quem Officinæ Coccũ Indũ, Galli *Coque de leuant* appellant, vt primo aspectu fallere, & pro eo sumi poßit. Meminit huius Auicẽna, ca.260. hoc modo. Fagara quid est? Granũ simile Ciceri, habens granum Mahaleb, & in concauitate eius est granum nigrum, sicut Schehedenegi, & asportatur de Sofala. Collocat verò eam in tertio calefacientium & siccantium ordine, atque stomachi & hepatis frigiditati vtilem esse, concoctionémque iuuare, & aluum constringere scribit.

ARBOR TINCTORIA. CAP. LV.

Forma. Theuetus cap. 12. lib. sing. Vires.

MVLTAE sunt aliæ siluestres & peregrinæ plantę admirabiles, quarum nonnullæ solis descriptionibus nobis notæ esse potuerunt, quòd ij qui in exteras illas regiones nauigarunt, in quibus proueniunt, earum figuras non expresserint. Inter arbores in Regno Senegæ vna est glandiferarum nostrarum crassitudine, fructum ferens dactylis parem, ex cuius nucleo oleum exprimunt miris virtutibus præditum. Aquæ permistū croceo colore planè inficit, quo tingunt pocula, ac pileos quosdam ex iunci, vel oriza... leis contextos. Præterea id oleum odore est Violæ Martiæ, olei nostri sapo... Quamobrem multi pisces, orizam, aliósque cibos eo condiunt.

PALMAPINVS, SIVE CONIFERA.
CAP. LVI.

VULGARIS Palmæ congeneres esse multas siluestres in sinu Guineæ Oceani occidui, quæ steriles sunt, nec nisi exilitate à satiuis absunt, Pena intellexit ex mercatoribus Gallobritonibus, qui illuc quota... fere commercij causa adeunt. Inter quas & alij Angli institores ... parum venustam & miram hanc icone hîc expressam ibi oriri illi affirmarunt,

PALMAPINVS *siluestris.*

PALMAPINVS, *siue Conifera, Pena.*

Forma.

eiusdémque ramos luculenta conorum fœtura onustos attulerunt: quorum arborem quasi quandam ex Palma & Pino hybridam natura ludibunda videtur conflasse. Lignum ipsum fungosa est Palmæ prorsum textura, in villos torum dehiscens, & squamosa cute loricatum, fastigiato termite numerosis & in orbē exortis surcu'osis ligulis quadraginta, aut quinquaginta, compactili vertibulorum & squamarū serie pyxidatim articulatis, pedem longis, rotundis, parum compressis, quarum singulis commissuris singuli numerosi coni altiùs inseruntur triceni, aut quadrageni, qui mediocrem conum Cedri ementiuntur, puluillis in quincuncem ...stis, reticulatoq; & imbricatim extuberante ventricoso nucis cortice fusco, n... polito, crassitie & concretione nucis Indicæ, intus nucleum glandé... ...gam sesquiunciam, aut duas vncias longam, prædura, & in farinam ægre triabili, gustu glandis & castaneæ, quæ sunt ei genti panis supplementum.

GENIPAT

GENIPAT. CAP. LVII.

MAGNI æstimatur in America arbor, quæ Genipat dicitur, maximè fructus eiusdem nominis causa: non quòd esculentius sit, sed quod alios vsus Barbaris præbeat. Arboris folia Nuci iuglandi similia sunt, fructus ferè in ramorum extremo prouenit, aliis aliis impositis mirando quodam modo. Is magnitudine, coloreque Persicis nostris similis est, ex cuius succo vniuersum corpus inficiunt hoc modo. Miseri illi, & bruti homines, cum succum ex hoc fructu aliter exprimere nesciant, illum mandunt, ac si voraturi essent, deinde ore reiiciunt, & manibus veluti spongiam exprimunt, vt succum emittat, qui admodùm limpidus est. Profecturi igitur illi aut ad stragem aliquam edendam, aut ad inuisendos amicos, aut ad solenne aliquod, totum corpus hoc liquore madefaciunt. Is quo magis in corpore exsiccatur, eo magis nariuum colorem acquirit, qui vix verbis exprimi potest: est enim quodammodo inter nigrum & cœruleum, siue eum colorem qui vulgò azurus dicitur, medius. Hoc infecti Barbari incedunt, non minùs ornatos sese existimantes, quàm nos nostris coccineis, ac sericis vestibus. Est alia arbor etiam Genipat appellata, cuius fructus maior est, & edulis.

Forma. Theuetus cap. 52. lib. sing.

Vsus.

HYVOVRAHE. CAP. LVIII.

SILENTIO non prætereunda arbor, quam ob raras dotes Barbari Hyuourahe appellant, id est, rem raram. Arbor est procera, cortice coloris argentei, ligno rubescente, gustu ferè salso, aut ligni glycyrrhizæ. Corticis mira est virtus, & mirandus effectus. Quare eodem est in pretio apud Barbaros, quo Gaiacum apud nos. Fuerunt etiam qui Gaiacum verum esse existimauerint, à quibus dissentit Theuetus. Quicquid enim similes Gaiaco vires habet, Gaiacum dici non oportet. Nihilominus Christiani hoc cortice Gaiaci loco vtuntur ad curandum morbum Indicum hoc modo. Corticis huius, qui recèns ab arbore sua auulsus lacteum succum emittit, quàntùm satis sit in particulas concidunt, tres quatuórve horas in aqua decoquunt, donec vini rubelli colorem acquisierit. Hoc decocto quindecim vel viginti diebus vtuntur continuis, cum tenui victu. qua ratione, vt audio. curatur optimè morbus Indicus, nec is modò, sed quiuis alius, qui à frigidis & pituitosis humoribus pendet, qui huiusmodi decocto attenuantur, ac probè exsiccantur. Eundem Americi in morbis vsurpant. Estq; huius porio etiam sanis suauissima. Est etiam aliud in hac arbore præstantissimum, nimirùm fructus ipsius pruni nostri mediocris magnitudine, auri obryzi colore, nucleum concludens mirè suauem & delicatum, ægris, & iis quibus prorsus deiecta est appetẽtia vtilissimum. Præterea hæc arbor quindeno quoque anno tantùm fructum profert, quod plerisque incredibile videri possit: id tamen affirmare asseueratione possum, quod curiosiùs perscrutatus sum, didicíque à senioribus Americis, quorum vnus arborem mihi ostendit, mihíque asseruit se toto vitæ tempore ter quatérve solùm huius fructum gustasse.

Forma.

Theuetus cap. 50.

Vires.

PENOABSOV. CAP. LIX.

EST etiam in America arbor Penoabsou dicta, cortice odoris planè admirandi, foliis Portulacæ, valde spissis, perpetuo virentibus. Fructus edit magnos, grandioris pomi magnitudine, orbiculatos, pilæ lusoriæ modo, minimè edules, imo venenatos. Singuli senas nuces intus habent, amygdalis nostris similes, nisi quod latiuculæ sint, & magis com-

Forma. Theuetus cap. 58.

pressæ in singulis singuli nuclei conduntur, qui ad sananda vulnera mirifice faciunt, quibus etiam vtuntur Barbari sagittis icti, aut quouis alio modo in prælijs vulnerati, ex his contusis oleum exprimentes rufum, eóque vulnera illinentes.

PALMA VINIFERA. CAP. LX.

Forma. Theuetus Cap. 11.

PROMONTORIVM Æthiopum, nunc Promontorium viride, vt infinitis arboribus, fruticibúsque maximè fructiferis, ita etiam P[illegible]mis tum ob aëris naturam, tum summam soli fertilitatem abundat. [illegible]st autem ex Palmarum genere arbor pulcherrima, siue proceri[illegible]tem, siue perpetuam viriditatem, atque alias speciosæ arboris dotes contempleris. Hanc instrumento aliquo incidunt, & aperiunt, tanto hiatu, vt in eum pugnus immitti possit, qui à terra pede vno, aut plurimùm duobus absit. Inde manat succus, quem vasis terreis excipiunt ad hiatum vsque pertingentibus. Ex Palma Cichorin eiusmodi succum elici gustu suauissimum posteà dicemus. Hinc in alia tra[illegible]f[illegible]d[illegible]t, repon ú ntque in quotidianam potionem, quam Mignol appellant. V[illegible] tegrum diutius cõseruent, modicos sales, vt nos in omphacium nostrum, [illegible]t, à quibus consumpto humore crudo & immaturo liquor incorruptus per[illegible]t

Vires. Colore verò & consistentia vinis albis Campaniæ nostræ, & Andium sim[illegible]stus suauissimi, ad refrigerandum & ad sedandam sitim, cui incolæ ob continuos & summos æstus maximè obnoxij sunt, conuenientissimus, quique non m[illegible]e apud eos est in pretio, quàm apud nos vina nostra præstantiora, quamuis ei[illegible] arboris fructus, qui parui sunt dactyli, sint gustui acerbi, nec edi facile po[illegible]

ARBORES VENENATAE. CAP. LXI.

Theuetus Cap. 61. lib. Sing.

INTER Peru & Canibales multæ sunt insulæ, quæ vniu[illegible]npe[illegible]rent, quem Casique nominant, in quarũ maxima, in qua sæpi[illegible]s R[illegible] habitat, Gaiacum arbor copiosissimè prouenit. Item alia fru[illegible] ferens pilæ magnitudine visu speciosum, sed venenatum. Huius [illegible] co sagittas Barbari imbuunt, iis aduersus hostes in præliis vsuri. Est etiam a[illegible] qua scarificata succus emanat mortifer: radices tamen sunt esculentæ, ex q[illegible] farinam faciunt q[illegible] vescuntur. Hæc in gratiam eorum qui rerum naturæ [illegible]rum, nouarúmque c[illegible]gnitione delectantur, ex Theueto descripsimus. Q[illegible] &

T. i. Cosm. lib. 10. c. 4.

hæc de Baxama tradidit. Ab insula Ormuz decem miliatibus distat ea quæ Q[illegible]ionne nominatur, e regione illius sita, olim Principum quotundam delitiæ, n[illegible] inculta & deserta, tum quod magna ex parte diruta sit ob vehementes terræ motus, tum ob viperarum, aspidum, colubrorum, qui colore à nostris valde diff[illegible]runt, atque serpentium omnis generis copiam, quæ illic stabulantur, ex quibus tam venenata & pestilens aura exhalat, vt non solùm homines perimat, qui ve[illegible]t quãtulùm moram illic fecerint, sed etiam stirpes ipsas inficiat, in quibus est arbor Baxama, cuius fructus vel minimùm degustatus, mox suffocat, id quod ipsius e[illegible] vmbra præstat, si quis vel quadrantem horæ sub ea moreretur. Cum tam[illegible]n ali[illegible]s in regionibus eiusdẽ arboris radix venenorum omnium sit antidotus, illic lethalis, nec non & folium ipsius, & fructus qui Rabuxit vocatur.

ARBOR FINIVM REGVNDORVM. Cap. LXII.

Lib. Exot. Exerc. 15. Exerc 181.

[illegible]VASDAM alias nobilissimas ex Æthiopia, Arabia, Troglodytica, [illegible]ndia, Sarmatia, Scythia plantas ex Scaligero recensendas e[illegible]e duximus, etiam a nauigatoribus, & Historiæ Indicæ scriptoribus memoriæ proditas. Ab arbore finium regundorum incipi[illegible]mus. Nomi-

Exerci. 181 3.

nis oblitus Ioannes Balada familiaris meus, inquit Scaliger, qui multos annos [illegible]

d[illegible] pera

dias p[illegible]uit, [illegible] ris. Paruam esse frequentibus virgulis, ve[illegible] Punica, [illegible] Castaneæ cum erinaceo. Intus coccus rube[illegible], quo vtuntur ad tin[illegible] & picturas. Non enim literas habet Mexicij, apud quos nascitur, sicuti neque olim Ægyptij ante Theuth. Sed in tabellis pictis seruant agrorum facies, finésque prædiorum. Quæ fuit causa vt eam Scaliger appellarit finium regundorum arborem, donec alius fœlicior nomen apponat verum. *Forma.* *Vsus*

MANGA. AMBA. CAP. LXIII.

EST in Maluat Manga arbor Pyri facie, cuius fructus Persico [illegible] ma[illegible]. C[illegible] color viridis [illegible]: Augusto mense cum [illegible] itate [illegible] pit lu[illegible] simul acquirit splendidum nitorem. Caro, vt prunio, melei saporis. Os [illegible] sicut amygdalo. Immaturum condiunt vt oliuas. Amba nomen. Ludou. Bononiensis in Itinerario suo in Calicuto nasci tradidit. Cætera plane eadem habet. Garcias in Aromat. Indico. historia tradit omnium qui apud Indos nascuntur fructuum præstantissimum esse eum quem ipsi Mangas vocant. Colligi in regionibus calidioribus mense Aprili, in aliis Maio & Iunio, interdum tamen Octobri & Nouembri, cæterum pro regionum natura & diuersitate varia etiam saporis bonitate. Habere se in prædio suo quod est in Bombaim arborem huiusmodi fructus ferentem, quæ bifera est. Nam Maio mense fructum fert saporis quidem & odoris gratia excellentem, sub finem vero Autumni alium superiori magis commendabilem. Colore est is fructus ex viridi rubescente, & odore gratissimo. Exempto cortice editur, aut sine vino, aut generoso aliquo vino maceratus, veluti Persica. Conditur etiam saccharo, interdum verò & aceto, & oleo, & sale, inspersis in eius meditullio zingibere & aliis. Nonnunquam editur cum sale, & nonnunquam elixus. Frigidus vero est & humidus, quemadmodum Persica. Eius ossiculis assatis alui profluuia sisti aiunt, quod verum esse Garcias deprehendit. Nucleis vero recentibus lumbricos & ventris tineas necari dicunt, quod rationi consentaneum est ob eorum amarorem. *Forma.* Exerc. 181. 5. Theuet. T. 1. Cosmog. lib. 11. c. 1[illegible]. *Locus.*

GVANABANVS. CAP. LXIIII.

GVANABANVS arbor Pini stipite, procera, folio magno, oblongo, fructus Melonis magnitudine. Cortici color viridis, splendor Cydonij, digitalis crassitudo. Caro intus candida, dulcedine lactis coacti, semina continet phasiolacea. Generalis historiæ Indiarum auctor tradit fructu corticem viridem tenuem esse vt Pyri, superficieque squamulis distincta. Hic Guanabanus planè conuenire videtur cum Ouiedi Guanabano, & vterque ab eo diuersus esse cuius ex Scaligero meminimus. Sic in Historia sua suum describit Ouiedus. Guanabanus procera arbor est, & formosa, folio fere Mali citriæ virenre: fructu pulcherrimo, mediocris Melonis magnitudine, qui tamē interdum in capitis pueri crassitudinē excrescat. Cortex huic fructui viridis, & qui quibusdam squamis distinctus videatur, vt strobilus, læuioribus tamen, neque ita tumentibus, quandoquidem totus cortex tenuis sit, neque crassior quàm in Pyri. Caro candidissima, saporisq; delicatissimi, quæ facile cremoris lactis instar in ore resoluitur. Per eius carnē sparsa sunt semina magna, Cucurbitarū seminibus aliquātò maiora & nigricantia. Frigidus est hic fructus, & per æstus vtilis. Nam tametsi quis integrum Guanabanum deuoret, Exerc. 181. 6. *Forma.* Lib. 8. c. 17. Lib. 8. c. 17.

GVANABANI fructus, Ouiedo.

deuoret,nullum inde femier nocumentum ... est ... Hæc Ouiedus.Scholiastes vero historiæ Aromat.lib.c.Scaligeri ... putat,qui superioribus annis ex Æthiopię Mozambique Antuerpiam allatus est fructus crassus, sesquipedali longitudine,cui densus durusque cortex,tenui molli ... vt in Cydoniis, sed viridi lanugine obductus, aliquot per longitudinem excurrentibus venis, siue potius sulcis, vt in Melonibus, extrema parte in mucronem desinit,superiori verò quæ e ramis dependet,pediculo inhæret ...o,duro,& fibroso. Continet hic fructus pulpam candicantem, qua Æthiopes in febrium ardoribus vtuntur sitis sedandæ gratia : iucunda etenim aciditate ... Hæc ... friabilis est,sic vt digitis trita in pollinem resoluatur , remanente tamen ... aciditate. Per hanc sparsa sunt semina renibus,aut Anagyridis ... millima, nigro tamen colore nitentia,ac ex vmbilico fibris ... Huic simillimum, foliis tamen ab hoc diuersis,ex Theueto supra descriptum ... mine heus Nigritarum.

MAMEI. CAP. LXV.

Exer.181.8. *Forma.*

Amei arboris tum facies tota Castaneæ,tum magni ... sed maximum, fructus non solum ingentis Persici , sed etiam Cydonij superat globū. Nuculas duas habemus, inquit Sc... intus ferr, quarum altera pene æquat Persicum, altera lon... qua possumus addita aut circumiecta pulpæ corpulentia totum ... metiri. Rubro colore pulpa est.Cortex fructui fuluum.Sapor Persici ...

Lib.8.c.20. arbore hæc ex Ouiedi historia decerpsimus. Mamei arbor est ... gnæ Nucis iuglādi proceritate , foliis ... crassioribus,altera parte viridioribus,palmi ... portionem latis. Huius fructus est omnium ... Hispaniola dicta proueniunt gustui suauis... perfecte,quando que imperfecte rotundus , pugnis magnitudine æquans , aliquando minor , cortice conte... uo, modice aspero , Pyrorum siluestrium ..., ... crassitieque esset. Sunt qui vnum,alij duos tres ... nucleos in pomi medio interstitiis distinctos, ... membranula tenui opertos , delibratæ castaneæ ... rum pulpam si secueris,iudicabis castaneæ, p... re, simi... sed interior acinus felleis est amaritud... tunicula contectus,quam inter & priorem illam ... lam caro sine pulpa intercedit ferè fulua , Persici dur... stu,aut meliori,non tamen tam succulenta est,ne... ra.Pulpæ isti digitalis est crassitudo in maioribus,minor in minoribus ...

MAMEI folium.

GVAIAVA. CAP. LXVI.

Exer.181.9. *Forma.*

Lib.8.c.19. Vaiava est arbor,tum fructus, Mali facie. Sed ... dus.In quo semen nigrum, minutum,rotundum ex... rum natura.Paulò fusiùs hæc arbor ex Ouiedo describenda ... inquit,arbor est Indis omnibus vulgatæ cognitionis,Arant... bus ma...dine par,sed ramis rarioribus,foliis minus vi...idantibus,... paulò ...ioribus,crassioribus,& v...nis eminentioribus. Poma prof... giusculam, ... rotunda,alia intus rubra & punicantia rosarum modo, alia ... sed ... omnia viridia , aut lutea cum prorsus maturuerint. Horum ... sunt magnitudine qua quæ Passipoma Galli vocant, quædam ... quatu...

quatuor partes diſtincta eſt,quarum ſingulæ granulis ſunt refertæ duriſsimis,quæ tamen quo minùs deglutiantur non impediunt, cortex Pyri muſcatelli cortici ſimilis,eodem modo eximitur, flos quadatenus Aurantiæ aut Citriæ mali florem refert,in quibuſdam florum Gelſemini odore, eoq; ſuauiore. Huius arboris quædam ſilueſtris eſt,alia ſatiua:fructus eſu ſuauis,concoctu facilis,alui profluuiis vtilis,nam aſtringit, præſertim ſi paulùm immaturus & duriuſculus edatur, vt arbor Guyabo,ita fructus Guyaba dicitur.

BRVSATHAER. CAP. LXVII.

AD Chinarum ſinum marinæ ſunt arbores viſenda vaſtitate: tanta, inquam, vt in eis immenſæ magnitudinis auibus ſtabulari liceat. Etenim tam grandes ſunt, vt eis etiam grauiora animalia integra ſuſtollantur, atq; auferantur. Has arbores vocant incolæ Bruſathaer: fructus ferunt anguriis non minores. Eadem ſcripſit M. Anton. Pigafetta in Itinerario ſuo. Exer. 181. 10.

CACHI. CICCARA. CAP. LXVIII.

SPINOSA eſt arbor in Malauar, cuius folium no pingunt. Ipſa Cachi, fructus Ciccara dicitur, longitudine pedali, humanæ coxæ craſsitudine. Pondus fidem ſuperat. Cortici color primum viridis: matureſcens in luteo fuſcus. Corpus firmiuſculum, compreſſioni tamen ita cedit, vt frangatur. Temporis quoque ſuapte natura impatiens. Haud enim ita multò poſtquam detractus ſit, fit rugoſum. Totius forma vt Pineæ Nucis. Intus enim camerulæ membranis diſtinguntur, vt in Punica. Pulpæ odor ſuauiſsimus. Sapor miſtus ex Melone moſchato, Perſico arantio dulci, & melle. Intus poma ducena quinquagena ad trecenrena vſque, ficorum tum ſpecie, tum dulcedine, ſine cortice, vt aiunt. Membranulis tamen diſtingui neceſſe eſt, quibus ſegregentur, vt ouorum vitella. In his pomis fructiculus eſt alius, figura caſtaneæ, qui ad eundem quo caſtanea modum inter coquendum crepitat, eſculentúſque eſt. Etiam bobus in paſtum datur. Exit è trunco fructus, ſicut & Iumeiz, id eſt, Sycomoro. inter ſpinas & frondes: interdum, quod magis mirum eſt, è radice ſubtus terra, vnde prodit. Hic longè præſtantior regibus dono datur. Legitur menſe Decembri. Eadem prorſus ſcripſit Ludou. Bonon. in Itiner. ſuo, naſcique in Calicuto. Eadem etiam Nicolaus Coſtin. in Itiner. niſi quòd non fructus ait bubus pro cibo præberi, ſed eorum cortices. Prætereà arborem grandi Fico ſimilem eſſe, foliis diuiſis Palmæ modo, ligno buxeo, ad multa vtili.

Exer. 181. 12. *Forma.* *Tempus.*

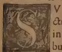
MELO CORCOPALI. CAP. LXIX.

COrcopal Indiæ prouincia eſt, in qua Cydonij magnitudine & foliis arbor. Prægrandem gerit fructum, Melonis figura, eodémque ſulcatum modo. Intra quem terna, quaternáve grana, acinorum vuæ facie, acore ceraſi. Melo hic & edendo eſt, & ad medicinas vtilis. Intus eſt meſpilum colore albo, mali magnitudine. Eadem Ludo. Bono. in Itiner. Theuetus in Promontorio Comari fertiliſſimo prouenire tradit arborem Malo Cydoniæ magnitudine & foliis ſimilem, cuius fructum Corcopal vocant, eſu gratiſſimum, guſtu ſuauiſsimum, quo etiam ægrotantes vtuntur, quia prauos humores per aluum expurget.

Exer. 181. 14. *Forma.* *Vſus.* Theuet. 2. Coſm lib. 11. cap. 7.

DARIAN. CAMALANGA. CAP. LXX.

SVPERIORI Meloni ſimilis Taprobanæ, quæ nunc Sumatra, fructus, qui Darian dicitur. Anguriæ magnitudo, cortex viridis. Eius in viſceribus quini fructus Arancij quantitate, & figura, ſed oblonga: butyri ſapore ſuauiſsimo. Hæc etiam Nicol. Coſti. in Itinerario. In

Exer. 181. 14. *Forma.* *Vſus.*

eadem

eadem Carcopal Camolaga fructus esitatur, sesquipede maior, Cucurbitæ colore. Humi iacet vt Melo. Pulpæ plurimùm. Condimenta ex ea vel cucurbitinis, quas Carabassadas Hispani vocant, vel Citriis meliora, atque sapidiora. Eadem Ludou. Bonon. in Itinerario suo.

ETTALCH. CAP. LXXI.

Exerc. 181. 19.
Forma.
Vires.

RANDIOREM Iuniperū quæ Cedrum maximè æmulatur, Harar vocant Arabes, Afri nominant Ettalch. Eius medulla in Numidia candida, in Æthiopia nigra, in Libya purpurea: qua in scobem comminuta dicuntur Afri Medici fœlicissimo successu vice Gaiaci ad morbum Indicum profligandum vti. Hunc morbum tres nationes, Gallia Neapoli, vbi se inuenisse putant: Itali a Gallis in quibus primùm aiunt sese illum conspexisse: Germani ab Hispanis, qui ex India tam pretiosam mercem conuexerunt, nominant. Ego, inquit Scaliger, meritò ac iure Indicum. In descriptione nonæ partis Africæ legimus Ettalch grandem & spinosam esse arborem, foliis Iuniperi, quæ gummi mastiche simile emittit, quo Afri mastichen adulterant, quod colore & nonnihil odore mastichen referat. Cætera prorsus eadem. Ea prorsus videtur esse Oxycedrus suprà descripta. Meminit Theuetus arboris Etabche, quę in insula Cuoue prouenit valde spinosa, & Iunipero similis.

GOR, ARANCIA, LIMONES, AMBVLON. CAP. LXXII.

Exerc. 181. 20.

AD fluuium, qui Niger dicitur, nullæ arbores fructiferæ præter paucas admodùm. Inter quas vna, cuius fructus castaneæ similis, sed amarus. Gor vocant incolæ. Ioannes Leo lib. 1. descriptionis Africæ tradit has arbores mirandæ esse proceritatis, satis procul a mari, in continente. In Indiæ insula Zeilam cortex Aranciis dulcis est, & suauis. Limones autem proueniunt ibi, sua specie, pusillli, qui nullum porrò capiunt incrementum, sapore dulcisimi. Siluestrium Limonū arbores in Syria, Ægypto, Africa, f[illegible]
Exerc. 181. 24. tes. pomis admodùm exiguis, acidissimis. Aruchet insula fert arborem, cuius e cortice fructus exit candidus, saccharati specie, & magnitudine coriandri. Ambulon ei nomen est.

ARBOR ΜΗΤΡΟΣΙΔΗΡΟΣ. CAP. LXXIII.

Ex. 181. 27.

GRAECVM fortasse nomen à nobis inditum, inquit Scaliger, plus historiæ conueniet, quàm ingenio nostro. Tam enim est prope mendacium, quàm nos à voluntario mendacio alieni. Animi tamen gratia reponentur hîc. In Iaua maiore aiunt raram esse arborem cuius medulla ferrea sit: exilis illa quidem, cæterùm porrecta ab imo ad summum plantæ fastigium. Ex ea frustum qui gerat, ferro esse impenetrabilem. Eadem refert Nicol. Costin. in Itinerario suo, vt & ea quæ sequuntur.

MVSA ARBOR. CAP. LXXIIII.

PALMARVM quoque generis quidam putant esse arborem [illegible], quæ in Ægypto Cyproque, & Syria non procul ab vrbe Alepo [illegible] gò nominata prouenit, quam qui illuc nauigant Musam appellant. Arabibus vt Serapioni & Auicennæ Musa Maum, & Amusa dicitur,
Nomina in Syria Mose. Græci Christianíque qui Syriam incolunt, & Iudæi, arborem eam
Li. 1. c. 49. Matth. lib. 1. in Diosc. esse aiunt, cuius fructus edit Adam. Quod ridiculum esse scribit Garcias in Aromatum Indicorum Historia. Id verò multò magis, quod scribit quidam Franciscan[illegible],

ſcanus, fructum hunc laudabilem Muſa vocari, quod Muſis dignus ſit, aut quod earum ſit cibus. Naſcitur in Canara, Decan, Guzarate & Bengala, vocaturq; illis Quelli. Naſcitur etiam in Malauar, vbi Palan, & in Malayo, vbi Pican, & in ea Africæ parte quam Guineam appellant, vbi Bananas dicitur. Arbor eſt quinum ſenúmve cubitorum proceritate, quæ ex ſtolonibus alterius ſeritur, foliis arundinaceis, longè lateque ſeſe diffundentibus, adeo vt ternum cubitorum longitudinem quandoque excedãt, latitudine ſeſqui cubitum æquent, lata craſſáque per medium excurrente coſta. Ea Aeſtate vel natura ſua, vel ſolis ardore, ſic areſcunt, & veluti torrentur, vt menſe Septembri nudæ tantum remaneant coſtæ, decidente foliorum materia, quòd admodùm ſit tenuis. Caudice vnico conſtat ſine ramis, ſquamoſo cortice veſtitos, Palmæ vel Arũdinis modo. Ex vertice germen emergit molli corpore, longitudine ferè cubitali, à quo alia prodeunt, ternûm quaternumve digitorum interuallo, ex quibus circumeminent fructus parui cucumeris magnitudine, per maturitatem quodammodo flaueſcentes ficuum inſtar cortice contecti, eodẽ quoque modo quo ficus ſpoliantur. Subſtantia pulpæ melopeponibus ſimilis nullo intus oſſe, neque ſemine. Ii principio guſtantibus inſipidi eſſe quodammodò iudicantur, nec ita guſtatui ſuaues: ſed qui iis veſci perſeuerant, magis ac magis in dies oblectantur, occulta quadam ſaporis ſuauitate ita allecti, vt nunquam iis ſaturari poſſe videantur.

MVSA arbor.

MVSA cum fructu.

Muſæ meminit Auicenna, vt diximus, item Serapio his verbis. Muſa excalfacit in medio primi abſceſſus, humectat autem in eius fine. Paucum præbet alimentum. Priuatim prodeſt thoracis, pulmonis, ac veſicæ ardoribus. Aluum emollit, verùm liberalior eius vſus ſtomacho aduerſatur, ac iecur obſtruit. Quamobrem ſi quis cùm frigidi ſit temperamenti ea copioſiùs veſcatur, ſubinde aquã mulſam, oxymeli, aut zingiber condi tũ ſumat neceſſe eſt. Fœtũ in vtero alit, renibus opitulatur, vrinam ciet, & venerem ſtimulat. Hæc Serapio. (*Li.2.c.491. cap.84.* — *Vires & Temper.*)

Si Muſa hæc Palmæ genus eſt, quodnam id ſit ex tot generibus quæ ex Theophraſto recenſuimus, dictu difficile eſt, niſi quis id eſſe iudicet, quod Theophraſtus in Cypro naſci prodidit, folio cæteris ampliore, & folio longè maiore, magnitudine Mali Punici & figura oblongo. (*Lib.2. hiſt. cap.8.*) Carolus Cluſius in ea eſt opinione vt exiſtimet Muſam Arabum eam eſſe plantam, cuius Plinius meminit his verbis. Maior alia pomo, & ſuauitate præcellentior, quo ſapientes Indorum (*In Arom. Indi. hiſto. cap.10. li.2. Lib.12. c.6.*)

MVSA Pacouera Theueti.

viuunt. Folium alas auium imitatur lōgitudine trium cubitorum, latitudine duum: fructum cortice emittit, admirabilem ſucci dulcedine, vt vno quaternos ſatiet. Arbori nomen Palæ, pomo Arienæ. Plurima eſt in Sydracis, expeditionum Alexandri termino, &c. Nam fere omnia, inquit ille, pulcherrimè ad Muſæ deſcriptionē quadrant. Huc accedit quòd in Prouincia Malauar, quæ ſupra Indum flumen eſt, intra vero Gangem, Palan adhuc nomen retineat, a quo Latini ſuum Pala mutuati videntur. Cæterum meminit huius fructus Ludouicus Roma. lib. Nauigationum ſuarum. Ouiedus nomine improprio Platanum appellat. Theuetus arborem hanc Paquouere Americis vocari tradit, fructum Pacoua. Arborem Mauze in Ægypto vocatam deſcribit non maiorem ficu mediocri, cuius folia quinque aut ſex pedes longa ſunt, duos lata, fructus in caule coaceruatus, non ſecùs ac dactyli in Palma, craſſus & longus mediocris cucumeris inſtar, delicatiſſimus atque ſuauiſsimus quem domi ſuſpendunt vt nos vuas penſiles eóque ſæpe ſolo tanquam optimo vtuntur alimento. Arbor tenella eſt & fragilis, adeò vt niſi maxima truncum haberet coxæ hominis craſſitudine parem, minima tibiæ, in cremiorum non in arborum numero recenſenda foret. In America ſemel aut ſummùm bis fructus fert. In Æthiopia & Arabia vicinísque inſulis etiam trifera eſt. Idem Theuetus in regione Catay naſci arborem refert quæ Photel nominatur Fructū edit magnum, Muzæ Ægyptiæ fructui ſimilem, ſed paulò breuiorem: quam ob cauſam nonnulli ficum Pharaonis vocitant. Is præter cæteras dotes, ad ſedandam ſitim & febrium ardentium æſtus refrigerandos perutilis eſt: folium Plantaginis habet, ſed paulò ſpiſsius. Arbor octo cubitorum altitudinem vix ſuperat. In ramorum eius vtraque parte fructus prouenit, ligno ipſi hærens, ſub folijs occultatus, quæ arthritidi mirè proſunt.

Lib. 5. c. 14. Lib. 8. c. 1. Cap. 33. ſin. Ame. Theuet. Coſmog. T. 1. lib. 4. cap. 2. *Mauze*

T. 1. Coſm. lib. 12. c. 19. *Photel.*

NANA. *CAP. LXXV.*

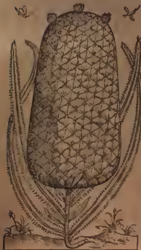
FRVTEX in America prouenit, folium habens lato Iunci folio ſimile: fructus Nana à Braſilianis nuncupatur, citruli mediocris magnitudine, toto ambitu Pineæ nucis ſpecie, fuſcus cùm maturuit. Mire excellit hic fructus tum dulcoris, tum ſuauitatis gratia quouis ſaccharo præſtántior, non maturus tam inſuauis vt os vlceret. Semen nullum profert: quare ſurculo ſeritur. Non niſi conditus ad nos deferri poſſet, quia poſt maturitatem diu ſeruari nequit. Hoc ægri frequentiùs veſcuntur, quàm vllo alio cibo. Hunc fructum deſcribere videtur Ouiedus nomine Yayama his verbis à Cluſio traductis. Naſcitur in Hiſpaniola, cæteríſque vicinis inſulis fructus, quem Hiſpani à Pineæ nucis ſimilitudine Pinas appellant, non quòd eiuſmodi ſquamas lignoſas habeat, ſed quòd eius cortex ſimili modo diſtinctus videatur, tametſi non ſquamatim, ſed peponis modo cultello integer auferatur. Vt autem ſucci bonitate & ſuauitate reliquos fructus hic antecellit, ita color illi pulcherrimus ex luteo vireſcens, paulatim per maturitatem virore euaneſcente. Odor ei iucundiſſimus, qualis

Theuet. cap 46. ſingul. Americ.

Lib. 7. c. 14. *Yayama Indorū.*

fe c

NANA fructus, siue Yayama.

fere in eo Persicorum genere, quod a malis & cotoneis nomen apud Italos & Hispanos inuenit: magnitudo illi vulgaris melonis. Nascuntur vero singuli fructus ex Cardui genere aspero & spinoso, cui folia oblonga, ex quorum medio prosilit caulis rotundus, vnicum ferēs fructum, qui post decimum aut duodecimum mensem demum maturescit. Eo sublato nullus prætereà in planta nascitur fructus, ideoque ea velut inutilis abiicitur. In extremo fructus, interdum etiam in extremo caule sub fructu enascuntur veluti germina & turiones quidam, qui fructui magnum addunt ornamentum: hi sunt tanquā semen: panguntur enim tribus sub terra digitis, sic vt media turionum pars extra terram extet, atque radices agunt, suóque tempore fructum perficiunt. Varia sunt eius genera, quæ pro linguarum varietate diuersis nominibus nuncupantur: tres vero distinctæ species notantur. Prior Yayama ab incolis appellata, altera Boniama, tertia Yayagua. Postrema carne est candida, gustu vinoso, sed acido & acerbo. Boniama carne est candida, gustu dulci, & quodammodo fatuo. Yayama reliquis oblongior est, & bonitate illis præstat, carne fuluescente, gustu dulci & suaui. Per omnium tamen carnem sparsæ sunt fibræ quædam tenuissimæ, quæ tametsi palatum inter edendum non offendant, gingiuas tamen lædunt, si quis crebriùs eis vescatur. Quibusdam locis nascuntur etiam hæc genera spontè in agris copiosè, at quibus cultura accessit longè sunt iis suauiores, & cultoris beneficium abundè pensant. Huius fructus abundātia auctoritatē eius minuit. Sed tamen & his insularibus cùm bonitate, tum magnitudine præstant qui in continenti nascuntur. Maturus fructus quindecim tantùm aut viginti dies conseruari potest. Hactenus Ouiedus. Narrat etiam Theuetus Necumere maris Indici insulam innumeris fructibus abundare, inter quos qui ipsorum lingua Melenken nominatur, magnus est nucis pineæ specie, cortice luteo, quo spoliatā carnem & in particulas consectam si degustaueris, saccharum ore continere dixeris cum pauxilla nucis muscatæ portiuncula permixtum. Hoc Barbari præsertim ad sedandam sitim vtuntur. Fructui Nana satis similis est, nisi quòd Melenken in arbore prouenit Mori ferè proceritate, nigro cortice vestita, folio quadātenus rubescente, longitudine & latitudine folij Angelicę. Nana autem planta est foliis Iunco similis, nunquam ad tantam altitudinem accrescens.

ARBOR GEHVPH. CAP. LXXVI.

ALIT Taprobana insula hodie Sumatra nuncupata arborem admirandæ facultatis, vt refert Theuetus, quæ illic Gehuph, in India Cobbam dicitur. Foliis est paruis, quemadmodùm & arbor quæ siliquam catharticam fert, ramis breuioribus, cortice flauescente, siue croceo: fructu erassiusculo & rotundo pilæ lusoriæ instar, in quo nux auellanæ par coërcetur, quæ nucleum includit valde amarum, qui linguæ admotus radicis Angelicæ saporem refert. Fructus ad sedandam sitim commodissi- *Cosmog. T.1.lib.12. cap.1.* *Forma.*

ARBOR Gchuph.

mus. Eo tamen nucleus quam [illegible] præstantior: ex eo enim indigenæ [illegible] ciunt, seduloq; cōseruant, quia ad h[illegible] & [illegible]nis dolores maxime confert: quibus dolor[illegible]us cum affliguntur, primum dies aliquot parcissimo vtuntur victu: deinde octo dierum spatio oleum sumunt: quo tempore morbus paulatim minuitur, & randem curatur. Quod si qui oleum sumere noluerint, veluti pueri & mulierculæ, eo ventriculum, spinam dorsi, latera inungunt. Idem articularis mo[illegible] cui huius insulæ incolæ valde obnoxij sunt, [illegible]mum est remedium. Ex eadem arbore [illegible]mi manat vtilissimum. Ex eo enim cum mediocri oleo supradicto dissoluto, cataplasmata conficiunt quæ pellibus illinunt, & pa[illegible] laborantibus applicant. Hanc arbore[illegible]tet prope ædes suas, & in hortis colunt.

FICVS NIGRITARVM.

CAP. LXXVII.

FICVS Nigritarum.

NVnc siluestres plantæ dic[illegible]ur quæ peregrinæ sunt, non ill[illegible] quidem in Syria, aut Ægypto geni[illegible], sed in Nouo, & veteribus Cosmographis incognito orbe, scilicet in America, seu Francia Antarctica, quas illic Andreas The[illegible]tus vidit, obseruauit, aut à peritioribus cu[illegible] didicit, & literarum monimentis cons[illegible]. Ac primùm in Regno Senegæ promontorium est, ab incolis Ialont, à nostris qui primi illuc nauigarunt Cap Verd, id est, promontorium Viride nuncupatum, ab arborum fruti[illegible] toto ferè anno illic virescentium copia. [illegible] hoc promontorium tres sunt paruæ in[illegible] continenti propinquæ, pulcherrimarum arbo[illegible]m feraces, à nullis tamen habitatæ. In vna harum prouenit arbor quæ folia fert Ficus nost[illegible]s similia, fructum pedes duos, aut circit[illegible]ngum, proportione crassum, ad longi[illegible]nem crassitudinémque Cypriarum cuc[illegible]b[illegible]um accedentem. Quidam hunc esitanr, non aliter quàm nos melones nostros. Intus semen est reni leporino figura simile, magnitudine fabæ. Alij eo simias nutriunt. Sunt qui ex eo maturo, & tempestiuè exsiccato pulchra monilia conficiunt. Huic arbori simileni ferè, sed folio valde diuersam arborem describit Ouiedus in Indica Historia, quam Higüero vocat nomine tetrasyllabo. Arbor est prægrandis, inqu[illegible]t, velut Morus nigra, fructum ferens cucurbitæ rotundæ, interdum verò obl[illegible]gæ similem. Ex rotundo pateras & alterius generis vasa conficiunt. Mat[illegible]e est robusta, atque

Forma.

Theuetus cap. 10. lib. sing. & T. 1. Cosm. lib. 5. cap. 4.

Lib. 8. c. 4.

FOLIVM dictum Higuero.

atque apta sedibus, subsellіis, ephippiis, aliisque operibus fabricandis: Mali enim Medicæ, aut Punicæ materiam esse diceres. Cortice facilè delibratur. Folio est oblongo, angusto, in extremo latiore, à quo ad pediculum vsque paulatim angustius fit. Indi nonnunquam in aliorum fructuum penuria hoc vescuntur, id est, eius carne, quæ cucurbitæ carni cùm adhuc viret, similis est. Corticis color & forma cucurbitæ. Vulgaris est hæc arbor in Hispaniola, reliquisque insulis, & huius Indiæ continente. Priori similiorem fructum non tamen eundem memorat Theuetus, qui in insula Zipangu prouenit magno meloni par, cui nomen Chiuef, quod Syriacè ficum significat. Fructus is suauissimus est, cùm manditur mannæ modo in ore liquescens. Semina intus continet qualia in cucumere nostro reperiuntur, cortice cùm maturuit croceo, folio arboris eximiè viridi exquisitè rotundo, aureo nummo Gallico pari. Cosmog. T. 1. lib. 12. cap. 10.

AHOVAI. CAP. LXXVIII.

RBOR hæc in America etiam prouenit, ea ferè proceritate qua Pyrus nostra, foliis tres quatuórve digitos longis, duos latis, toto anno virentibus. Cortice integitur candicante, succum album, si ramulus abscindatur, & quasi lacteum fundente. Arbor ipsa concisa vehementer tetrum abominandúmque odorem spirat. Quare nullus eius omnino apud Barbaros vsus, ne ad ignem quidem accendendum. Fructum profert castaneæ mediocris magnitudine, album, Græcæ literæ Δ figura. Huic, præsertim nucleo, venenata & mortifera vis inest, quo Barbari ex leuissima quaque occasione vxores iis irati necant, & contrà vxores viros suos. Quam ob causam exteri à Barbaris hos fructus recens collectos, nec precibus, nec pretio impetrare possunt, imò filios suos ab illis prorsus abstinere iubent, priusquàm nucleum exemerint, quo exempto ex corticibus tintinabula conficiunt, tibiísque applicant, æquè bene ac nostra tinnientia. Clusius rei herbariæ peritissimus, & stirpium exoticarum obseruator diligentissimus, cùm de Guanabano dissereret, fructus eius iconi, quæ paulò pòst expressa est, hæc subiicit. Porrò apud me seruo ex huius fructus, aut huic similis seminibus, quibus exempta est medulla, lora duo filo xylino contexta: alia item bina è fructu quodam anguloso. Constant verò singula lora duplici aut triplici filorum xylinorum ordine reticuli modo contextorum, ex quibus dependent vacui fructus eo quem exprimi iussimus modo. His Canibales ad crura alligatis in suis saltationibus vti solent, quemadmodùm apud Mauritanos atque etiam Hispanos nolarum & tintinabulorum vsus est: mirum enim quantum hi fructus ex mutua collisione sonitum edant. Posterioris meminit The-

Forma. Theuetus cap. 36. lib. sing.

AHOVAI.

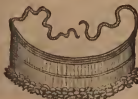

Vires.

Vsus.

FRVCTVS Higuero, *ex Clusio.*

AHOVAY Theueti, *ex Clusio.*

uetus cap. 36. singular. Americæ: deinde subiungit eadem de Ahouai, quæ hoc capite retulimus: tum icones duas, priorem sine inscriptione, alteram cum hac Ahouay Theueti. Lobellius priorem inscribit nomine fructus Higüero apud Clusium.

HAIRI. CAP. LXXIX.

Forma. Theuetus cap. 38. lib. singul.

HAIRI in America arbor est, folio palmeo, ligno marmori nigro simili, quamobrem multi Ebenum esse existimant: quorum sententiam Theuetus non approbat. Nam Ebeni lignum nitidius splendet. Deinde arbor hæc tota spinosa est, minimè verò Ebenus. Postremò Ebenus in Æthiopia & Calicuto nascitur.

Vsus. Lignum istud ferri modo ad ima aquæ sidit: quare Barbari ex eo enses conficiunt, atque monilia. Adeóque durum ac validum est, vt ex eo sagittæ quasuis ferreas loricas penetrare poßint. Fructum edit pilæ lusoriæ magnitudine, altero extremo quodammodo acutum. Intus nucleus est niuei candoris. Huic quadantenus similem fructum nomine Yayama

Lib. 8. c. 13. descripsit Ouiedus, de quo suo loco dicemus.

VHEBE

VHEBEBASOV. CAP. LXXX.

Haec arbor excelsissima est, ramis in sese per transuersum insertis, vt non natura, sed arte id fieri existimare posit, qui arborem contemplatus fuerit. Folio est Brasicæ, fructu in quibusdam ramis pedis vnius longitudine, quo apum examina nutriuntur, quæ in cauum arboris sese recipientia, illic mel ceramque conficiunt. Mel hoc magno apud Barbaros est in pretio, quòd eo ægros alant, cum farina recenti permixto, quam ex siccatis tusisq; radicibus in vsus reponunt. Est animal nomine *Heyrat*, id est, Bestia mellis, fuscum, felis nostri domestici magnitudine, quod vndique ad huiusmodi arbores accurrit, mellis, quod in iis reperitur, auidissimum. Id ea arte ex cauis arborum vnguibus educit, vt apes non lædat, neque ab iis lædatur.

Forma. Theuetus cap. 51. lib. singul.

Vsus.

COHYNE. CAP. LXXXI.

In America regio est *Morpion* nominata, quam hodie incolunt Lusitani. Ea plurimorum & optimorum fructuum ferax est, eius præsertim quem Nana appellari diximus. In iis etiam est fructus eius arboris quam Cohyne vocant, quæ folium habet Lauri, fructum Citrulli mediocris magnitudine, oui sthrutocameli figura, qui edulis nō est, aspectu tamē pulcher, præsertim in ipsa arbore ramis eo onustis. Barbari ex ipso pocula faciunt: præterea arcanum quoddam, & planè stupendum mysterium. Excauatum hunc fructum milio, seminibúsve aliis implent. Deinde baculo parte vna in terram defixo, altera in fructum inserto, eum toto ambitu speciosis plumis exornant, singulique in singulis tuguriis binos ternósve huiusmodi fructus seruant, magnóque habent in honore: quod iis miseri idololatræ diuinitatem quandam inesse existiment, nihilq; aliud quod sensu percipiatur adorant quàm hoc instrumentum, quod cùm tangitur, percutitúrve tinnitum reddit: adeóque sunt vecordes, vt cùm tinnit, & percussum resonat summum illum Deum esse putent, quem sua lingua *Toupan* nominant, qui loquatur, quíque ipsis, maximè verò ipsorum propheris omina præsagiat. Recitatur eadem Historia à Clusio in scholiis cap. 11. lib. 2. de Aromatib. Indicis, vbi ait fructum huius arboris vocari *Maraka* & *Tamaraka*.

Forma. Theuetus cap. 54. lib. sing.

Vsus.

COHYNE.

ARBOR BRASILIA. CAP. LXXXII.

Nomina Forma. Theuetus cap.49.lib. sing. & T. 2. Cosmo. lib.2. cap.

QVAE arbor Brasilia, Gallicè *l'Arbre du Bresil* nominatur, ab Americæ incolis *Oroboutan* dicitur. Specie est pulcherrima, procera, recta, tam crassa quàm quæuis alia, foliis Buxo similibus, æquè paruis, sed densis & perpetuò virentibus: cortice cinereo, ligno rubro, maximè eius intima parte, siue corde, quod præstantius est, cuiúsque maior copia à mercatoribus coëmitur, ita vt ex tam crasso caudice, quem vix tres homines amplecti poßint, nō excindatur matrix hominis coxa craßior. Arbor hæc neque fructum, neque gummi vllum profert. In Barbarorum regione, qui Canibales appellantur, prouenit: multò præstantior in regione Morpiū, & promontorio Frie dicto. Inodora est, & infecturis tantùm dicata. In eadem America nascuntur arbores quædam ligno luteo, ex quo enses fiunt, aliæ ligno purpureo, ex quo pulcherrima tinctura fieri posset, aliæ ligno candidißimo & tenerrimo, nulliúsque apud Americos pretij.

ACAIOV. CAP. LXXXIII.

Forma. Theuet. c. 61. lsing.

PARS illa Americæ quā Anthropophagi illi tenent, quos Canibales appellant, maximam copiam fructuum, herbarū, radicum suauißimarum, earúmq; arborum producit, quas *Acaiou* vocant. Est autem arbor Acaiou folio Pyri nostræ, paulò magis acuminato, & extremo rubescente. Fructum edit pugni magnitudine, oui anserini figura, ex quo nonnulli potionis genus quoddam parant: quanquam is edulis non sit, sorbo nondum maturitatē perfectam adepto gustu similimus. Huius extremo adnascitur veluti nux, maioris castaneæ magnitudine, leporini renis figura. Nucleus inclusus esui suauißimus est, modò ignem leuiter attigerit. Cortex oleo totus madet, gustu acerrimo, ex quo Barbari maiorem olei copiam, quàm nos ex nucibus nostris, elicere possent. Illic aliæ reperiuntur arbores quarum fructus perniciosi sunt, in quibus est illa quæ *Haounay* nominatur.

DRACO

DRACO ARBOR. CAP. LXXXI.

IN INSVLA à Lusitanis Madera dicta, veteribus incognita, nascitur arbor auctore Theueto, ab incolis & Lusitanis Draco dicta, quæ stato anni tempore optimum gummi fundit, quod sanguinem Draconis appellant (rectè ne an secus, dubitat) perforato arboris stipite prope radicem satis lato & profundo foramine. Fructum profert luteum, cerasi nostratis magnitudine, refrigerando corpori, & restinguendæ siti, in febre, ac in summis ardoribus vtilissimum. Succus is siue gummi simile est liquori, Cinnabari, sed diuersitate nascendi distant: illud enim liquor est, hæc fossilis, & ex Africa solùm defertur, magnoq; constat, quoniam vix reperitur, quæ pictorum intentis coloribus satisfaciat. In ea tamen re statuenda multum hæsitat. Hoc enim gummi sanguineum Draconis esse haud diffitetur, etsi ratio id admodum non suadeat, nisi Africæ barbari vnde primum deferebatur hic liquor, arborem hunc fundentē, lingua sua Draconem appellarint: non audet tamen affirmare plantam quæ hoc gummi emittit, eam esse quæ in Africa nascitur, cum figura differant. Tandem vtrumque idem esse illi persuadent facultates & vires planè eædem vt ab iis didicit quos diligenter percontatus est. Sed nemini dubitandum sanguinem Draconis arboris siue gummi, verum esse Cinnabari, quod nos hodie ex insulis Canariis, quæ olim Fortunatæ dictæ sunt, habemus, quódque Officinæ sincerum & minimè adulteratum vocant sanguinem Draconi in lacrymis, à facti tio, quod in offas panis modo cogitur, distinguentes. Prius illud etiam Dioscor. sanguinem Draconis a quibusdam existimari dixit, de quo & Plinius hæc falsò tradidit. Milton vocant Græci minium, quidam Cinnabari: vnde natus error Indico Cinnabaris nomine. Sic enim appellant illi saniem Draconis elisi elephantorum morientium pondere, permisto vtriusque animalis sanguine. At Cinnabari minium non est, sed liquor arboris quē diximus, neque sanguis siue sanies Draconis & elephanti: iam enim priscorū temporibus Arrianus in Periplo nouit Cinnabari lacrymam esse arboris. Et Cadamostus in libro Nauigationum narrat in insula Portus sancti, vna ex Canariis, colligi sanguinem Draconis, qui lacryma est arboris, quæ stato anni tempore ferro vulnere aretur, ex qua plaga anno proximo fluebat gūmi, quod ahenis decoctum & defæcatum, sanguis efficitur, quem

Cosm. lib.3. ca.

Li.5.c.109.

Lib.33. c.7.

Cap.4.

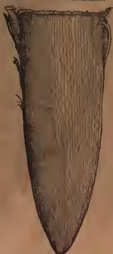
DRACO arbor.

FOLIVM arboris sanguinis Draconis.

FOLIVM arboris Draconis ex Indiis delatum.

Vires. Li.5.ca.109.

FRVCTVS Sanguinis Draconis.

Lib.1.stirp. Hispa. c.1.

Forma.

quem Draconis appellant. Fructum edit ... instar, gustu suauem, coloris cærulei (aliis lu... Eius insulæ incolæ siluam Draconum vocant, & aduenas eam adeũtes huiusmodi nomine per iocum deterrent. Pena eius arboris folium depinxit, quale hîc intueri licet, ex Occiduis Indiis delatum, coriaceum, cui simile aut par latitudine aut crassitudine vix vllum est. Ex Palmæ congenere arbore euulsum videtur: quin ipsa tota textura asserem bicubitum latum, quaternos, aut quinos cubitos longum refert, te...ulæ modo fornicatum, media secũdùm longitudinem costa, semidigitum crassa, carinatum, superna o... quasi præsectum esset, margine digitali, tenuiore, duriore elauditur. Vniuersum foliu... a summo ad imum in villos quadãtenus simil... qui obducunt nucem Indicam, aut capil... dis funibus aptum discerpitur, quemadmo... totum est tectoriis ædium & storeis acco... dum. Vim habet sanguis Draco...is auctore ... coride, hæmatite lapillo eandem: conue... oculorum medicamenta, verùm effi caci... gis enim adstringit, & sanguinem cohibe... ambustis igni & papularum eruptionibus ... cerato medetur. His quæ dudum de hac ar... commentati fueramus, adiungere libuit ea, ... de eadem Clusius obseruauit & nuper ed... Hanc arborem primùm Olyßipone se vid... ait, anno salutis humanæ, 1564. post monasterium D. Virgini sacrum, cui nomen à Gratia, monachis ignotam & neglectam. Est Drac... procera arbor, inquit, Pinum procul intue... referens, adeò æquales semperque virentes ramos habet. Huic truncus crassus, valde scaber, multis ramis dehiscens, octo aut nouem bicubitales ramos æquales & nudos sustinet, qui rursus in summo finduntur in alios ternos aut q... nos ramos cubitales, aut paulò ampliores, brachialisque craßitudinis, etiam nudos, ex quo... capitibus folia prodeunt cubitalia, maius... pollicis latitudine, in medio densiora, & e... nentiore quodammodo costa, veluti Iridis folia, tenuia & rubentia in lateribus, mucr... plane referentia, semper virentia. Fructum profert colore flauescentem, sapore aliquan... acido, magnitudine exigui Cerasi. Ex trunco per Caniculæ æstus humor e... qui in rubram lacrymam densatus, sanguis Draconis appellatur, ob ipsa... arborem Draconem. Materia trunci firma est, ferrumq; difficilè admittit, q... d v... luti fibris transuersim & obliquè excurrentibus constet. At rami cum m... co prægnãtes sint, facilè cædi possunt. Hæc Clusius, qui folium quale Oly... p... ne vidit,

vidit, descripsit Pena multò grandius & habitius, ex India delatum. Iis fabulam, opinor, affinxit Nicolaus Monardis, cùm scripsit ex Noui orbis cōtinenti allatum ab Episcopo Carthaginiensi fructū arboris ex qua manat lacryma illa, quàm sanguinem Draconis vocant, cuius fructus sublata cute illico Dracunculus apparet, tanto artificio à natura fabricatus, vt à peritissimo aliquo artifice in marmore sculptus videatur, collo oblongo, ore hiante, spina aculeis horrida, cauda oblonga, & pedibus conspicuis. Id quod in fructu eiusdem arboris se vidisse negat Clusius, qui fructum asserit se habuisse Cerasi magnitudine, rotundum, læuem, tenui pelle contectum, qua sublata nucleus totus osseus conspiciebatur, sine vlla animalis, nedum Dracunculi effigie. Adhæc idem Nicolaus arborem scribit esse cortice satis tenui, & qui facilè incidi possit, cui prorsus repugnat à Clusio tradita descriptio. Lib. simpl. Occid. In Schol. in Nucl.

AGNVS SCYTHICA, BORAMETZ. CAP. LXXXV.

SVPERIORA ludum putes, præut est admirabilis Tartaricus frutex, inquit Scaliger. Tartarûm horda primaria Zauolha est, vetustissimæ nobilitatis commendatione. In eo agro serunt semen, seminis melonis simillimum, sed minùs oblongum. Ex eo satu planta exit, quam *Borametz*, id est, Agnum vocant. Crescit enim agni figura, ad pedum ferè ternûm altitudinem: quem pedibus, vngulis, auribus, toto capite, præterquàm cornibus repræsentat. Pro cornibus pilos gerit singularis cornu specie. Obducitur corio tenuissimo: cuius detracti vsus ad tegmina capitum incolis. Ferunt internā pulpam gammari referre carnes. Cæterùm è vulnere quoque sanguinem manare. Dulcedine esse admirabili. Radicem humo exertam surrigere ad vmbilicum vsque. Illud miraculi fouet magnitudinem. Quandiu vicinis obsidetur herbulis, tandiu viuere, quasi agnum in læto pascuo. Absumptis illis tabescere, atque interire. Idq; non solùm vel casu, vel tractu temporis, sed etiam experiundi gratia, subtractis, atque ablatis euenire. Quin illud auget admirationem, appeti à lupis eam, non item ab aliis bestiis, quæ carne vescantur. Hoc quasi condimentum, atq; intritum, ad fabulæ & agni allusionem. Illud scire velim, inquit Scaliger, ab vno stipite quatuor dissita crura cum suis pedibus, quî possint prouenire atque produci. Eadē Sigismundus Liber refert in suis cōmentariis De rebus Maschouiticarū. Exerc. 181. 29. *Forma.*

ARECA PALMA SCRIPTORIA, TAL, *Arbor maximis foliis.* CAP. LXXXVI.

EST Palmæ species gracilior, procera, foliis læuissimis. Inter quæ racematim hærent poma, nucum magnitudine, alba. Fructus is pro bellariis manditur à potentioribus. Areca nomen est. Fertur in mercatus, magna æstimatione recens. Seruatur & in modum palmularum siccata. Vartomanus Areca vocat arborem, fructum Coffol, Ludouicus Romanus lib. Nauigat. 5. cap. 7. Chofolo vocat, Garcias lib. 1. cap. 25. Historiæ Aromatum Indic. Fausel & Arecam, de quo multò plura suprà hoc ipso libro diximus. Sunt & humilia Palmeta, inquit Scaliger, folio tam politæ superficiei, vt eo pro chartis vtantur ad scribendum. In Prouincia Mangi arbor est *Tal* nomine, folio grandi quod chartæ vsum præbet in tota India. Fructus profert magnis Napis similes. Quod cortici subest tenerum est, dulce, esu gratum: cortex tamen melior & suauior à quibusdam Vguetal nominatur. Nicolaus Costinus prodidit haud procul ab vrbe Caël reperiri vniones. Ibidem nasci arborem sine fructu, cuius folia sex brachia sunt longa, totidem lata, adeò tenuia, vt compressa com prehendi manu possint, quibus chartæ vice vtuntur ad scribendum, & ad Exerc. 158. 6. *Forma.* *Vsus.* Exerc. 158. 6. Nic. Cost. itine. *Forma.* Theuet. T. 1. Cosmog. lib. 11. ca. 13. In inner. *Forma.* *Vsus.*

pluuiam arcendam: folio enim expanso, tres quatuorve in itinere ita op[illegible], vt pluuias non metuant.

GVIABARA, COPEY. CAP. LXXXVII.

Lib.8.ca.13. & 14. *Nomina* *Forma.*

LIAS duas papyraceas arbores hîc describimus ex Ouiedo, quæ in insula Hispaniola proueniunt. Minor *Guiabara* Barbaris dic[illegible]ur, Hispanis *Uuero*, ab vua, quòd pro fructu vuas ferat. Materia est [illegible]bescente, rotunda, densa, atque ideò optima, præsertim ad carbonem ramis expansis. Vuas edit rarius sparsas, atque à sese disiitas, rosæ aut mori concolores, exigua earum parte esculenta: nam acini sunt auellanæ nucis mag[illegible]ine, nucleum tam crassum cõcludentes, vt parum c[illegible]s supersit. Folij figuram hic depictam videtis, ab al[illegible]rum arborum foliis planè diuersam, atque ideo memoratu dignam: maximum palmæ manus magnitudine par est, dempto pediculo. Id Hispanis in insula Hispaniola & finitimis bellum gerentibus papy[illegible] & atramenti vsum præbebat: tota enim hæc regio charta ad scribendum & atramento prorsus caret. Folium istud viride est, aliquando rubrum, crassum & æquè spissum ac duo Hederæ folia simul [illegible]. In parte tam prona quàm supina literas pin[illegible]nt acicula, aut stylo aliquo, modò recens esset, & eodem die decerptum, quæ candidæ apparebant, [illegible] ita diuersi à folio coloris, vt facilè legi possent: [illegible]que enim folium literas transmittit, & costa per medium eius excurrens etsi crassiuscula sit, tam [illegible] venulæ ab ea deductæ sunt tenues: vt scribentis manum nihil aut parum remorentur. Al[illegible]pyracea arbor Copey nuncupata in eadem [illegible]a crescit, Guiabara procerior, folio specie q[illegible]em simili, sed duplò maiore, crassiore, & ad sc[illegible]dum aptiore cum acicula, aut stylo aliquo, ve[illegible]læq; exiliores sunt quàm superioris, & mi[illegible]s [illegible]benti impedimentum adferũt. Quamobrem cum Hispaniolam & cæteras insulas Hispani s[illegible]biugarent, iis foliis chartarum lusoriarum vice v[illegible]bantur, quòd in iis Regum, Reginarum, equo[illegible], & aliorum huiusmodi figuras facilè imprimerent, nec facilè rumpantur.

FOLIVM *Guiabara.*

FOLIVM *Copey.*

ARBOR FOLIIS AMBVLANTIBVS. CAP. LXXXVIII.

Pigafet. in itin. *Forma.* *Vis mira.*

NSVLAE Cimbubon vicina est alia, in qua nascitur arbor, cuius folia, cùm in terram deciderint, gradiuntur perinde ac si viuerẽt. Ea Mori foliis multùm similia sunt, parte vtraque binos pedes breues, & acutos habent, quibus abstractis sanguis minimè manat. Statim atque folium quis attigerit, illud mouetur & abit. M. Anton. Pigafe[illegible] octo d[illegible]es vnum in scutula habuit, quod cùm tangeret, circa scutulam ibat: nulláque alia r[illegible] quam aëre viuere existimabat.

ARBOR TRISTIS. CAP. LXXXIX.

IN medicamentis & stirpibus Indicis nobis incognitis non abs re fore duxi, inquit Garcias lib.2. Arom. Hist. cap.1. initium facere ab arbore quadam, quæ nō nisi à Solis occasu vsque ad eius ortum floret, interdiu minimè. Arbor est Oleæ magnitudine, foliis Pruno similibus, flore noctu (dum scilicet floret) odoratissimo, nullius quod sciam vsus propter teneritatem, nisi quod florum pediculis, qui lutei sunt, huius vrbis incolæ vtuntur cibis tingendis, siquidem Croci modo inficiunt. Et volūt etiam nonnulli aquam stillatitiam florum, oculis vtilem esse admoto lineo panno hac intincto. Peculiaris est hæc arbor Goæ, quam è Malaca allatam asserūt. Eam sane nusquam alibi per Indiam vidi. Hanc Goæ *Parizataco*, in Malayo *Singadi* vocant. Arboris tristis nomen illi inditum, quòd duntaxat noctu floreat. Fabulantur autem indigenæ, Satrapæ cuidam nomine Parizataco elegantem fuisse filiam, quæ cùm Solem deperiret, eam ille compresserit. Cùm verò postea illam relinqueret alterius amore irretitus, Parizataci filia præ amoris impatientia sibiipsi mortem consciuerit. Ex cuius crematæ cineribus (nam adhuc vtuntur in hac regione cadauera) hæc nata est arbor, cuius flores adeò Solē exhorrent, vt eum videre non sustineant. Hactenus Garcias. Pretium verò operę fuerit audire quæ de eadē planta Christophorus Acosta Africanus, Medicus, referr. Is igitur libro Aromatum & medicamentorum in Orientali India nascentium, Arboris Tristis natales & qualitates ita describit, & quam damus icone repræsentat. Nonnullis Indiæ locis, præsertim verò in Malabar frequentissima nascitur arbor quædam, magnitudine & forma ferè Pruni, multis prædita ramis tenuibus, & certa per spacia nodulo distinctis, è quo vtrinque singularia folia enascuntur Pruni foliorum magnitudine, mollia & lanuginosa parte auersa, quemadmodùm fere Saluiæ folia, & viridia nonnihilq; aspera parte interiore, nō adeò serrata in circuitu, vt Pruni folia, neque tam multis venis prædita. E singulorum foliorum sede nascitur pediculus quinq; capitula summa sui parte sustinens, quæ quatuor foliolis subrotundis cōstant, è quorū medio quinque flores exiliunt candidi, elegantes, Aureæ mali floribus magnitudine & figura pares, tenuiores tamen, elegantiores, & odoratiores, pediculo magis ad rubrum quàm ad flauum colorem rendēte, quo in illis regionibus edulia tingunt, quemadmodùm apud nos vulgò fit Croco: fructus magnitudine lupini est, virescens, cordis effigie, per medium secundùm longitudinem sectus, continens in vtraque parte quoddam receptaculum, in quo semen occluditur, magnitudine seminis Ceratij siue Siliquæ, cordis effigiem retinens, album, tenerum, membrana subiirente tectum, nonnihil amarum. Vocatur hæc arbor in Canarin *Parizataco*, in Malayo *Singadi*, in Decan *Pul*, ab Arabibus *Guart*, à Persis & Turcis *Gul*. Res est profectò obseruatione dignissima, conspicere hanc elegantissimam arborē noctē pulcherrimis, suauissimeq; olentibus floribus onustam & hilarem, & simul atque à Solis radiis illustratur, non modò flores omnes in terram abiicere, sed totam arborem cum suis foliis quodammodo marcidā apparere. Inter omnes sanè quos vnquam odoratus sum flores nullum meo iudicio memini cum hoc comparandum, præferrimi initio dum quis repentè locum ingreditur vbi hæc arbor est consitæ nam postquàm manu contacti sunt, exiguus & euanidus est odor. Indigenæ istos flores cor reficere censent, sed amariusculi sunt: nam recenter ex arbore collectos & in cibis degustaui, & nonnullam amaritudinem semper deprehendi. Gentiles etiam medici eius semen inter medicamenta cor reficientia recensent. Multi proreges, tribuni, atque alij priuati hanc arborem in Lusitaniam transferre voluerunt, sed irrito conatu. Noui etiam quosdā qui semē cōmodo tempore collectum

Forma ex Garcia.

Nomina

Acostæ descriptio

Nomen clatura varia.

Odor.

Florum vires.

ARBOR Tristis, Acostæ.

ARBORIS Tristis rami cum flore & fructu, Clusij.

Mogli.

& maturum, vasculis figulinis vitratis atque bene obruratis, item argenteis, pyxidibúsque ligneis in Lusitaniam detulerunt, ibíq; cum omni cura & diligentia seuerunt, sed nunquam nasci voluit. In Malabar autem & Goa, locísque vicinis cum tanta facilitate nascitur, vt quilibet rami in terram depacti comprehendant. Hæc ille, vt Hispanica eius quidem verba interpretatus est Clusius. Qui & ipse harum rerũ studiosissimus, quæ ab ornatissimo viro multísq; peregrinationibus claro, Dn. Fabritio Mordente Salernitano, qui aliquot annis Goæ viciníisq; in India locis vixit, familiaribus sermonibus acceperat, quia publicè omnibus cõmunicauit, eorum te hîc etiam vsu & voluptate fraudare nolumus, præsertim cùm ex rami cum suis floribus ab ipso expressis collatione cum Acostæ delineatione facta, non parum rota huius plãtæ historia illustretur. Assurgit, inquit, ea arbor interdum ad trium hominum altitudinem, iustámque crassitiem adquirit: ramos habet multis alis concauos, & folijs Myrti foliis quàm similimis onustos: in teneriotibus ramis nascuntur flores pediculis ex foliorum interna sede prodeuntibus inhærentes, copiosi, hoc est, terni, quaterni, aut plures simul ferè congesti, candidi, Iasmini floribus forma magnitudinéque pares, foliísque mucronatis, vt illi, constantes, sed pleniores multiplicique foliorum rextura, odoris fragrãtissimi, & haud multùm à Iasmini florum odore dissimilis. noctu autem solent ij flores explicari, & oriente Sole, simulatque ab ipsis radiis illustrari incipiunt, ilico decidere vel antipathia quadã, vel præ nimia succi tenuitate, quem solares radij absumunt: nàm quos Sol non attingit, diutius in arbore hærere solent Studiosè verò colliguntur ij flores propter odoris fragrantiam, & vitreis organis odoratissima ex illis aqua elicitur, quæ aqua de Mogli dicitur asserente Fabritio, quoniã Malauarica lingua arborem *Mogli* vocant, florésque idem nomen mutuati sunt. Eius fructum obseruasse negat: quem verò adpingi iussimus, sub finem anni 1579. missus est Viennensi cuidam mercatori pro fructu arboris Indicæ cuius flores odoratissimi aperiuntur, & oriente Sole decidunt: quibus notis maximè ad arboris Tristis historiam accedit.

FICVS

FICVS INDICA. CAP. XC.

ADMIRATIONE prorsus dignum est, quod se ab eodem Fabricio Clusius accepisse ait de arbore, quam Ficum Indicam ipse appellat: quámque nos, vt ab illo depicta est, hîc repræsentari curauimus. Sed quandoquidem, inquit, in Indicarum arborum narrationem incidimus, silentio minimè premendam duxi miraculo verè dignam eam arborem, de qua idem Fabricius apud me verba fecit. In magnam altitudinem vnico trunco eóque admodùm crasso assurgere solet: ramos deinde in omnia circum latera expandit, qui tenues quasdam fibras siue filamenta (qualia in Cuscuta vulgò nuncupata conspicimus) coloris, dum recentia sunt, cerei siue aurei demittunt. Iis, vbi terram attigerint, firmantur, nouamq; quasi prolem generant: etenim magnam crassitiem paulatim adquirunt, & veluti in nouos arborum caudices transeunt, qui nouos rursus summa sui parte in latera ramos spargentes, nouis denuo fibris deorsum missis sese propagant. Sic alij deinceps rami in infinitum, vt interdum vnica arbor suis propaginibus integrum ferè miliare Italicum in ambitu occupet, sitq; difficile, quæ primaria sit arbor, siue omnium istarum prolium parens diiudicare, præterquàm ex trunci amplitudine, quæ nonnunquam in matre tanta est, vt trium virorum vlmis vix apprehendi queat. Verùm non modò inferiores rami similes fibras spargunt, sed etiã in arbore summi: ideóque vnica arbor densissimam siluam efficit. Sub eas autem arbores aditum sibi paraturi incolæ, fibras iam in truncos conuersas, tenuiores scilicet, excindere solent, atque ea ratione veluti concamerationes & vmbracula facere arcendi caloris gratia: adeo enim densis ramulis reliqui maiores rami luxuriãt, vt Solis radij nulla ratione penetrare queant: imò concaui istarum fornicum multiplicésque sinus scindunt inæqualiter inde refulgẽtem aëra, quæ causa est vt Echo multis in locis ter atq; etiam sæpius humanas voces reddat. Vidit verò, qui mihi referebat, interdum octingentos aut mille viros, quo in numero ipse fuisset, vnius huiuscemodi arboris vmbra regi: atq; affirmabat terna etiam hominũ milia sub tali arbore latêre posse. Folia fert in nouellis ramis Mali cotonei foliis similia, supernè viridia, infernè candicãtia, & lanugine, vti illa, pubescentia, quæ mirum in modum ab Elephantis expetuntur, ideóque in eorum pabulum cedere solent. Fructus extremi pollicis articuli magnitudine, ficubus exiguis similis, colore foris & intus sanguineo, granísque, vti vulgares ficus, plenus, dulcis quidem & edulis, verùm saporis minùs grati quàm illæ: nascitur autem inter folia, quemadmodùm vulgares ficus, hoc est in nouellis ramis, qua parte folia illis inhærent. Prouenit in insula Goa, locísque vicinis. Dispiciendum superest an veteribus cognita non fuerit hæc arbor, eiúsve historia literarum monumentis tradita, quandoquidẽ illam Indiæ partem Alexandri Macedonis victoriæ Europæis etiam hominibus aperuerunt. Q. Curtius lib. 9. Histor. rerum ab Alexandro gestarum, refert, Alexandrum Poro rege, & Hydaspe amne superato, ad interiora Indiæ processisse. Siluas

Forma.

Ficus Indicæ mira amplitudo

Fructus.

An veteribus cognita fuerit.

FICVS Indica.

autem fuisse prope immensum spatium diffusas, procerísque & in ex... altitudinem editis arboribus vmbrosas: plerosque ramos instar ingentium stipitum flexos in humum, rursus qua se curuauerant erigi, adeò vt species esset ... rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generatæ. Plinius verò lib. 12. naturalis Hist. cap. 5. de Indicis arboribus agens, in hæc verba scribit. Ficus ibi exilia poma ... Ipsa se semper serens, vastis diffunditur ramis: quorum imi adeo in terram incuruantur, vt annuo spatio infigantur, nouamque propaginem faciant circa parentem in orbem quodam opere topiario. Intra sepem eam æstiuant past..., opacam pariter & munitam vallo arboris, decora specie subter intuenti, proc...ve, ... ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant siluosa multitudine, v... tris corpore, vt sexaginta pedes pleræq; orbe colligant, vmbra vero bina ... operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Macedonicæ (quæ à Xen... ederæ folio comparatur) habet: ea causa fructum integens crescere prohibet, rarusque est, nec fabæ magnitudinem excedens, sed per folia solibus coctus ... pore, dignus miraculo arboris. Gignitur circa Acesinem maxime amne. ... & lib. 7. cap. 2. Hæc (inquit) facit vbertas soli, temperies cæli, aquarum ab... (si libeat credere) vt sub vna Ficu turmæ condantur equitum. Strabo ... Geograph. lib. 5. similem etiam arborem describit, tametsi nullo nomine insi... verbis. India multas quidem admirabiles arbores fert, è quibus est, cuius rami ad terram propendent, foliis non minoribus clypeo. Onesicritus curiosius ea... quens quæ sunt in Musicana terra Indiæ australissima, refert arbores quasdam ... tes esse, quarũ rami cũ ad duodenos cubitos creuerint, reliquũ incre... num facia...t, deflexi quousque terram contingant, deinde terram subeant, ac ... cesagant veluti traduces, mox rursus in truncum exeant, à quo postquã au... rint, eodem modo flectantur, & aliam propaginem efficiant, rursúsque aliam: & sic deinceps, vt ab vna arbore longum vmbraculum fiat, tabernaculo multis columnis nitenti simile. Ex quibus descriptionibus facilè cuiuis colligere licet, eam arborem, de qua nobis institutus est sermo, illos auctores intelligere voluisse. Sed diligentiùs pressiusque Theophrastus, qui Alexandri coæraneus fuit, quiq; haud dubiè eorum narrationes curiosè excepit, qui sub Alexandro in Indicam exp... ne militarunt. Is enim simili planè modo, paucis duntaxat notis variatibus, ... Indicam describit, qualis illa arbor est, cuius historiam ex Fabritij narratione ... dimus. Plantarum igitur historiæ lib. 4. cap. 5. sic ait. Indica autem regio arborem Ficum vocatam sortitur, quæ è ramis radices demittit singulis annis, vt primo volumine retulimus: demittit autem nõ ex nouellis, sed ex anniculis, atque etiam vetustioribus. Illæ se terræ coniungentes, ceu sepem circum arborem faciunt, ita vt veluti tabernaculum condatur, quo eriã morari homines solent. Radices autem nascentes euidentissimè à ramis discernuntur: sunt enim candidiores, hirtæ, (δασεῖαι) tortuosǽq;, bináque fronde foliatæ (δίφυλλοι) Item arbor comam supernam lasciuiam gerit, (ἔχει δὲ τὴν ἄνω κόμην πολλήν) totáq; fornicato ambitu pulchrè orbiculatur, & magnitudine vehementer excellit: quippe vmbram bino stadio facere fertur: & crassitudine caudicis plerasque vltra quàm sexaginta graduum (βημάτων, pedis vestigiorum) orbem colligere, magna verò ex parte quadraginta. Folium pelta nõ minus habet, (potiùs ad similitudinem quam ad amplitudinem referenda hæc comparatio) fructum admodùm paruum, magnitudine ciceris, fícui similem: quamobrem Græci Ficum eam arborem appellabãt. Paucos vero admodùm fructus fert, non tantùm pro arboris magnitudine, sed etiam omnibus rebus. Nascitur arbor hæc circa Acesinem amnem. Hactenus Theophrastus. Cum itaque tam multis notis Ficus Indica à veteribus descripta, cum admirandæ huius arboris in India nascentis (cuius nomẽ vulgare sibi excidisse serio dolet Fabritius) hi...

Ficus Indica Plinij.

Indica arbor admirabilis.

Ficus Indica Theophrasti. Cap. 12.

historia conueniat,eo audacius illi Ficus Indicæ nomen indidi,præsertim cùm illam ipsam esse certò mihi persuadeam. Garciam autem illius nullam mentionem facere inter tot exoticas arbores locis Goanæ insulæ vicinis nascentes, quarum descriptiones in Aromatum historia aspersit,satis mirari nequeo. Nos porrò iconem ex Fabricij narratione,quàm concinnè ex ipsius etiam iudicio fieri potuit, adumbrare iussimus in studiosorum rei herbariæ gratiam. Cæterum cum hac arbore cognationem habere videtur,quam Ouiedus Indicæ historiæ lib.9. describit his verbis Latinè ex Italico expressis. Mangle arbor est inter eas quæ in occidentali India vulgò nascuntur selectissima,cum ad ædificiorum fabricas,tum ad reliqua fabrilia opera.Crescit vliginosis locis,littore maris,& ripis fluminum torrentiumq; qui in mare dilabuntur:folia habet Pyri maioribus folijs simi ia, crassiora tamen,& aliquantùm longiora:siliquas duorum palmorum longitudinis aut maiores,crassasq;,Cassiæ solutiuę fructui pares,fusci coloris,pulpam medullæ ossium similem continentes,qua Indi aliorum eduliorum penuria vescuntur: etenim satis amara est,salubrem tamen cibum esse ferunt.Ego eius nihilominus esu in morbum incidi,licet adeo delicati palati non sim,nec ab iis cibis abstinere in penuria soleam,quibus alios vesci video: imò etiã nulla vrgente penuria degustare soleo, vt commodiùs describere queam:eaq; ratione hunc fructum degustaui,sed brutorum animantium & siluestrium hominum potius cibus est. Admiranda est eius natura,plurimæ enim simul crescunt,multíve eius rami deorsum vergere & in radices conuerti videntur:nam præter plurimos quos erectos soli sque onustos atq; ab inuicem seiunctos vt reliquæ arbores habet,multis etiam aliis cùm crassioribus tum tenuioribus aphyllis sese ad aquam vsque demittentibus,& sub terra aut arena radices figentibus prædita est,qui vbi apprehenderint,alios ramos sursum vergentes proferunt:non enim minùs firmiter hærent quam primarius arboris truncus,sic vt arbor multis caudicibus simul connexis constare videatur,egregio sanè spectaculo,& singulari huius arboris natura. *Mãgle historia.*

ARBOR FARINIFERA. CAP. XCI.

NOTISSIMA est & omnium ore celebrata nobilis illa Francisci Drake Angli recens vniuersi orbis circũnauigatio. Is cùm superioribus annis ab ea expeditione reuersus fœlicibus auspiciis in Angliam omnium stupore,nec minori cùm fauore & gratulatione appulisset,Carolus Clusius,qui ea in insula tunc temporis fortè agebat,& ipse rerum nouarum audiendarum studio & cupiditate incensus, his,qui eundem in illa nauigatione comitati erant,sese vt applicaret operã dedit, adq; ipsum adeò præfectum Drake sibi parauit aditum:à quo exceptus perhumaniter, quorum addiscendorum desiderio tenebatur , omnia ea beneuolè & pleraq;alia scitu dignissima ipsius ex ore accepit,quæ cum eiusdem comitũ & grauiũ alioquin & fide dignorum relatione omnino consentirent. Horum ego omnium, tum aliorum quorundam exoticorum fructuum,quos in Britannica ista peregrinatione acquisiui,breues descriptiones,& nonnullorum etiam icones in rei herbariæ studiosorum gratiam exhibere,inquit, volui , non minùs gratas eis futuras sperans aliis lucubrationibus prius in lucem à me editis. Hæc de nouis suis plantarũ aliquot descriptionibus Clusius,quas nos pro instituto nostro ex Notis , quas in Garciæ Aromatum historiam post tertiam editionem idem conscripsit,desumptas ipsius Clusij verbis aliquot capitibus hic apposuimus: quibus Arboris,quã Fariniferã vocat, Fructus Beretini,Cacao,VVinterani corticis,Drakenæ radicis,Variorũ præterea fructuũ peregrinarum iucundissima continetur historia. In Tarenate ergo,inquit,insula *Beretini fructus historia.*

ARBORIS Farinifera, Panis fragmenta.

Æquatori proxima ad Arcticū polum vergente nascitur arborea quædam planta, cuius truncus humanæ coxæ crassitiem æquat, decem pedum altitudinem attingit, summo fastigio in orbiculatum caput Brassicæ capitatæ instar extuberans, in cuius meditullio natura quandam candidam farinam produxit ad illius insulæ homines tenuioris fortunæ sustentandos : e m etenim diligenter colligunt, deinde adfusa, siue inspersa potiùs modica aqua fermentant pinsunt, & in formulas quasdam coctil i lat e constantes immittunt longa serie, atque pr ac-censis circūquaque admotis & superetiam impositis coquunt. Sunt verò ij panes siue placentæ interdum palmares, vnciali crassitie, quibus illius insulæ incolæ calidis & recenter coctis vescuntur: at vbi induruerunt tepida aqua macerantes pultis modo edunt. Insip di sapo esse, cùm degustarē, hic panis mihi visus est ve u iniecto Piperis aut Cinnamomi momēto cum saccharo, nōnullis deliciæ esse queat. Eiusmodi panis bina fragmenta qualia nostri Morgani opera accepi, hac tabella exprimi curauimus.

FRVCTVS BERETINVS. CAP. XCII.

Arboris Beretini Forma.

IN EADEM insula celsissimas inuenerunt arbores Quercu maio es, foliis laurinis, crassis, splendentibus, & minimè in ambitu serratis, quæ oblongiusculum fructum ferūt, exiguis ilignеis glandibus similem, nullo tamen calice, vt ipsi referunt, inclusum, cortice tenui cinereo, interdum atro, rectum, nucleum continentem oblongiusculum, candidum, nullo (dum induruit) manifesto sapore præditum, tenui membrana tectum.

FRVCTVS Beretinus.

Fructus Vsus.

Similibus arboribus abundat Beretina insula illi vicina, ad quam posteà delati sunt: à cuius in lis illarum arborum fructum, quem prius non attigerant, edulem esse didicerunt. Eo deinde more leguminum elixo, aut in farinam cōtuso, & pultis modo cocto & inspissato, alterius cibi penuria cum in ea insula, tum in naui famē sub-leuarunt. Eam arborem etiam alunt omnes Moluccæ insulæ. Eum porrò fructum, cuius iconem hac tabella exprimimus, cùm C. V. Dn. Ric r dus Garth Cancellariæ Londinēsis Prim cerius, vir insigni pietate & doctrina præditus, atque humanissimus, & optime de me meritus, tum noster Morganus, mihi liberaliter communicarunt. Eorundem munere librum arboris habui, tenuissimæ membranæ instar candidum, quo omnis generis scriptura perinde atque vulgari papyro excipi queat. Eum in Iaua insula aliarum mercium permutatione Drake comites acceperant

Iaua.

CACAO, CAP. XCIII.

CELEBREM etiam per vniuersam Americam multiq; vsus fructum, Perüanæ prouinciæ litora legentes, secum detulerunt, *Cacao* appellatum, cuius cum luculẽta descriptio apud Benzonem extet, qui miles aliquot annis Noui orbis prouincias peragrauit, ipsius verba, vti ab Vibano Caluetone Latina facta sunt, hic subiicere libuit. In Nicaragua Noui orbis prouincia pomi quoddam genus peculiare est, neque Hispaniolæ, neque vlli alteri Indiæ parti concessum. Pyri nostri specie fermè est, ligno in eriore rotundo, nucis crassitudine, & dimidio amplius, optimi & iucundissimi saporis: arbor procera, exiguis foliis vestitur. Hispani cum primùm eam prouinciam subegerunt, propter vberrimam omnium rerum ibi repertam copiam, eam Paradisum Mahumetis nuncuparunt. Duo inter cætera fert hæc tellus nulli præterea Indiæ regioni concessa, excepta Guattimala, Hondurensis prouinciæ & Mexici finibus, totoque nouæ Hispaniæ tractu. Vnum pauonum quoddam genus est, qui in Europam translati vulgò Gallinæ Indicæ vocantur. Alterum, id quod *Cacauate* vulgò vocant, quod monetæ vsum illis præbet. Id fert arbor modicæ magnitudinis, nec nisi calido loco & opaco viuit. Simul ac sole tactum est contabescit: itaque ferè in siluis vmbroso & humido loco seritur: neque id satis, sed iuxta eius generis arborem aliam editiorem plantant: quæ simulac adolescere cœpit, eius cacumen ita concinnant aptántque, vt adulta ea arbor Cacauatem inumbret, defendátque ita ab æstu, vt Solis radiis lædi non possit. Fructus amygdalarum specimen referens, siliquis quibusdam velut cucurbitis includitur, crassitudine & latitudine Cucumeris, annuo spatio maturescit. Maturas eas vbi legêre, excussum folliculis fructum super storeis expassum ad solem exponunt, donec humorem exudauerit. Potum ex eo confecturi, in testa fictili ad focum exsiccant: mox lapidibus, quibus pinsitur panis, contusum & cõmolitum, fusúmque in pateras (quæ cucurbitæ specie è certis arboribus per omnẽ Indiam enascuntur) paulatim aqua temperant, atque interdum paululo pipere, quali vulgò vtuntur, condiunt, eóque in potu vtuntur. Porcorum ea veriùs colluuies quàm hominum potio. Quum eam prouinciam peragrarem, plusquàm integrum annum ab tali lora abhorrui: sed quum mihi vini copia non esset, ne semper aquam bibere cogerer, alios imitari didici. Ea cælia sapore aliquantùm amaro, satiat & refrigerat corpus, minimè tamen inebriat: hæc præcipua & carissima merx earum regionum est: neque quicquam aliud Indi maiore in pretio habent, vbi quidem in vsu est. Hactenus Benzo. Amygdalæ planè similis est hic fructus suo putamine exemptæ, membrana tectus tenui, nigra, nucleo, qui in binas aut ternas partes diuiditur, subfusco & cinereis venis distincto, adstringentis & ingrati gustus: quare non mirum est, si qui primùm degustant à potione ex eo confecta abhorreant, ego profectò puram aquam longè prætulerim. Eam tamen claris hominibus propinant, vt nos aromatites vinum solemus, referentibus iis qui pauculos fructus retulerunt, è quibus binos habui.

Pomũ Nicaraguæ.

Paradisus Mahumetis.

Cacao historia.

CACAO.

VVINTERANVS CORTEX. CAP. XCIIII.

Vvinterani corticis historia.

Forma.

VILHELMVS Vvinterus, qui generosum Franciscum Drake ad Magellanicum vsque fretum comitatus est, nec vlterius progressus, nauim cui præerat in Angliam anno 1579. reduxit, collectum istic corticem retulit, viliori Canellæ tum substantia, tum colore non admodum dissimilem, plerumque tamen crassiorem, & parte externa vel cinereum, vel aliquãdo etiam fuscum, & vlmei corticis modo scabrum, interna nõnunquam dissectum & multis rimulis hiantem vt Tiliæ cortex, interdum etiam admodùm solidum & durum, odore non ingrato, sed gustu perquam acri, & linguam faucésque non leuius vrenre quam piper. Illius facultates nullas exploraras habuit: sed eo, dum recens esset, partim melle condito, vt acrimoniam deponeret, partim reficcato & in pollinem trito, vt in eduliis Canellæ aliorúmque aromatum vicem præberet, vsi sunt qui ea naui vehebantur. Posteà tamen intellexi aduersus stomachacis siue scorbuti morbum, quo eorum nonnulli in illa nauigatione affecti fuerant, optimo successu vsos esse. Plurimùm mihi accedere videtur ad Ligni aromatici corticem, cuius D. Monardes in Simplicium historia meminit, tametsi singularem illam odoris fragrantiam, quam suo cortici tribuit, in hoc deprehendere non potuerim.

VVINTERANVS cortex.

Vires.

DRAKENA RADIX. CAP. XCV.

Drakenæ radicis historia.

Forma.

SEMVNCIALI plerunque crassitudine prælongáque hæc radix est, subinde in nodos & inæqualia capita extuberans, & in summis capitibus, veluti è crassis squamis contexta, Dentariæ enneaphylli (quam in Pannonicis describo) modo, foris nigricans, & rugosa duráque cùm reficcata est, intus alba: fibris tenuibus sparsim nascentibus prædita, interdum maiusculis fractúque contumacibus, è quibus alij nodi depẽdent. Nullo manifesto odore pollere deprehendi: sed gustu nõnihil adstringente & linguam exficcante initio esse videtur, deinde diutius præmansa, tenuem suauémque acrimoniã in ore relinquit. Magnam affinitatem habere videtur cum Radice S. Helenæ, de qua D. Monardes in lib. Simpliciũ è Nouo orbe delatorum. Sed cùm M. Eliot qui Dn. Drake comes fuit, Hispanos in Peru maximo in pretio habere, nec pretio redimi posse referat, ab iisque didicisse folia præsens venenum esse, ipsam autem

autem non modò illius, sed reliquorum etiam venenorum antidotum esse, atque cor & vitales facultates roborare, si pollinis modo trita, manè ex pauxillo vino albo hauriatur, ex aqua verò febris ardores mitigare. Earum facultatum ratione, valde conueniret cum radicibus venenis aduersantibus, de quibus eodem libro Monardes: in his tamen aromaticum saporem & caloris gradum desidero quem iis radicibus tribuit. Ipse Drake sanè cùm mihi eas, quas hic exprimo, cum Petuano lapide Bezar donaret, summæ esse æstimationis apud Perüanos asserebat.

VARII FRVCTVS PEREGRINI. *CAP. XCVI.*

DONATOS sibi ab amicis, cùm Londini esset anno 1581. peregrinos ali- I.
quot fructus, refert idem Clusius. Horum, inquit, maior ex eo genere est, quod in annotatiuncula ad caput 26. lib. 1. Historiæ Aromatum secundo loco descripsi, sed longè amplior, vtpote qui ternas vncias longitudine superet, crassitie vnam, altitudine duas ferè æquet, alioqui forma & colore eidem planè similis: nempe crasso cortice seu putamine constans, inferiore parte sessili, rugoso, scabróve & cinereo, superna autem & gibba læui, subrufo, vel potiùs spadiceo, ita vt anima'culum duro corio tectum videatur. Prægnans est, & nucleum intus continet duas vncias longum, vnam latum, geminum, extima parte simul cohærentem, tenui cinereáque membrana tectum, materie firma vt amygdalæ aut castaneæ recentes, subfusca, pingui, & oleaginosa, odore satis iucundo prædita, & gustu non ingrato. Eum accepit Lusitanus quidam mercator Balsami
Petrus de Frias nuncupatus à prouinciæ Peru Prorege, pro fructu illius arboris in fructus.
Nouo orbe nascentis, ex qua Balsamum elicitur, cum ipso Balsami oleo. Verum, si D. Monardis descriptioni credendum est, longè minor est Balsami fructus. Consule finem capitis 8. ipsius Hist. Simplic. ex Nouo orbe delatorū, quam pridem Latinam fecimus. Alter nucis iuglandis ferè magnitudine est, extima parte latiuscu- II.
lus, totus rugosus, atque vt nucis iuglandis putamen inæqualis, niger, sed magna ex parte veluti crusta quadam durissima & cinerea tectus: leuis est & minimè ponderosus, tametsi admodùm solidus sit, & saxea duritie præditus, nec minus in aqua si bibdat quàm lapis: contractus crasso durissimóque cortice constare deprehenditur, & nucleum candidum, succulentum, grati saporis, iucundíque odoris, oleum ferè Macis referentis continere, in binas partes sectum & tenui candidaq; membrana diuisum, alia insuper paulo crassiore firmioréque inclusum. Eiusmodi ante plurimos annos Antuerpiæ inter aromata inuentos memini. Magnam III.
similitudinem habet tertius cum prima nuce in adnotationibus ad 26. cap. 1. lib. Hist. Aromatum descripta, sed paulò minor est, angulosus, niger, crassioribus quibusdam firmísque villis ipsi incumbentibus & firmiter inhærentibus obseptus, altera parte tribus foraminum vestigiis insignitus, quorum tertium maiusculū est & infrà spectat. Præduro putamine constat, & prægnans

BALSAMI fructus.

VARII fructus peregrini, Clusij.

NVX FAVFEL

Alij fructus peregrini Clusij.

prægnans est, nam concussius crepitat & sonitum edit. Quartus, nucis auellanæ magnitudine, & eiusdem colore, putamine duro, veluti in duas partes diuiso, nucleum intus continens. Similes aliquando Granatæ in Hispaniis accepi ab Ill. Dn. Didaco ab Sruniga, recēs ex Aphrica (*Elpenon de Velez* arce ab Hispanis occupata) delatos, nucleum cōtinentes album, dulcem: quas ad Vnguentariæ nucis genus aliquod referendas existimabam. Quintus, duntaxat nucleus est suo putamine siue cortice exemptus, firmus, tenui membrana fusca & multis venis distincta, firmitérque ipsi nucleo inhærente tectus: ipsa materies firma est, candida, pulpæ nucis Indicæ siue Cocci similis, nullo quidem odore prædita, sed satis grato sapore. Calidum in p... mo gradu, aut secundi initio arbitror. Sextus, orbiculari ferè rotunditate & tanquam torno elaboratus est, ouo passerino minor, flauus omni ex parte, nisi in altera extremitate subfulca macula insignitus esset, solidus, lapideáque duritie, & in aqua subsidens. Priores quinque à Iacobo Gareto iuniore Aromatario, viro ...egetrimo accepi: sextum ab humanissimo doctissimóque viro Dn. Ioanne Rizio Ser^me. Reginæ Angliæ Elizabethæ pharmacopœo, qui multis beneficiis dum Londini essem me affecit. Eum verò à C. V. Nicolao Rassio accepisse fatebatur. At postquàm Viennam redij, in... multos exoticos fructus, quos, vt alia pleraq... ratiora, suis capsis inclusos adseruo, alios inueni quos à nemine adhuc descriptos existimo. Rem itaque minimè ingratam studiosis me facturum arbitratus sum, si illorum breues descriptiones, atque icones superioribus adiicerem. Prior, alteri iam memorato non admodùm d...similis est, sed minor, & Ponticam nucem non excedens (tametsi iuglandi ferè æquales videre meminerim) læuis, splendens, cinerei coloris, & saxea duritie præditus, licet in aquam demersus supernatet, inæqualis aliquātulùm, & compressus, vti pisa quæ in eadem siliqua nata sese mutuò contigerunt. Alter, oualis, Iudaico lapidi magnitudine par, & eius formam exceptis striis pulchetrimè exprimens, ex rufo nigricantis coloris est, vt maiores nonnullæ gallæ leuis, & aquæ impositus supernatans, duro putamine constans, ac nucleu continens. Tertius, illo minor, & mediocrem nucem auellanam non exc...dens, or-
III. bicularis ferè, nisi infima parte paulò augustior in triangularem veluti c...pidem desineret, colore alteri similis est, & tametsi leuis, in aqua subsidens & imum petens, duro crassóque putamine constat, & nucleum candidum tenui fusca membrana

brana tectum continet. Vtrumque hunc anno humanæ salutis 1579. Londini nactus sum à nostro H. Morgano, qui ex ea Nigritarum in Aphrica regione quæ vulgo Guinea appellatur, & circiter quinque gradus ab æquatore distat, eodem anno delatos asserebat: eam ob causam initio subsequentis anni, maiorem vnum, & minores duos, quorum alter suo putamine exemptus erat, terræ in fictili credidi: sed neuter natus est, quemadmodùm nec sequentium nonnulli, quos cùm in Belgio, tum hic terræ commisi. Quarto sphærica penè est figura, IIII. magnitudo ferè vncialis, putamen crassum admodùm & durum, perpetuis tuberculis vndique obsitum, coloris flauescentis, linea eminentiore transuersum secante, quam, vt in iuglandibus, putaminum coniunctionem & commissuram esse arbitor. Quinto planè sphærica est V. forma, magnitudo vulgaris globuli bombardici, putamen eiusdem cum superiore coloris, & perpetuis similiter tuberculis, at non adeò crassis obsitum, nullàque linea cinctum. Sextus, officinarũ Nuce vomica maior est, planus idem atque similis coloris, nempe cinereus, superna parte paulò eminentior, & in ambitu quodammodo sinuosus, infima verò, quinque grana inter se disiuncta, & veluti ipsi impressa ostendens, mespilorum setaniorum ossiculis non valde absimilia, quæ exempta, satis alta lacunarum vestigia relinquunt. Totus linea duritie præditus est. Septimi forma etiam VII. plana est, sed à superiore discrepans, rugosa & nonnullis locis intumescens, color ex cinereo nigricans, qualis in nonnullis *Caiou* fructibus, quorum iconem & historiam libro Aromatum cap. de Anacardio dedi. Is per medium sectus nulla grana, sed splendentem quendam nigrúmque succũ iam cõcretum & induratum dũtaxat cõtinere deprehẽditur: itaq; inter fructus potius vitia quàm inter fructus numerandum censeo. Hos omnes cum Acaciæ veræ siliquis & seminibus, paruis quibusdã cõchyliis, & aliis quisquiliis in Piperis repurgatione & delectu aliquãdo inuentos memini. Sequẽtes verò olim nouo orbe delatos ex Hispaniis accepimus.

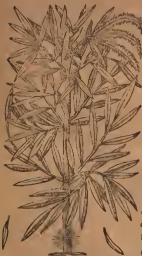
Octauum, Pinei alicuius generis nucleos esse existimo, adeò nostratis pineæ nucis VIII. siue strobili nucleos referunt, licet plerumque nostris sint & longiores & crassiores: durum similiter putamen & idem color. In nono quædam est varietas: nam IX. alter altero maior & amplior est, licet color & forma propemodùm eadem. Planus est & oblongiusculus, altera parte latior, altera angustior, glaber & læuis, totus fusci aut interdum spadicei coloris, nisi linea quædam candicans, qua parte suo fructui adhæsit (nam altero inclusus fuisse videtur) varium faceret: prægnans est, & sonitum edit. Hi duo *Pepitas del Peru*, id est, acinorum Perũanorum nomine insignes missi fuêre. Decimus Cassiæ solutiuæ, aut Ceratiorum semen magnitudine X. æquat, cui etiam forma persimilis est, sed tumidior aliquantùm, & colore differens, qui in hoc egregiè rubet vt in Oxyacanthæ fructu; solidus & durus, atque in aqua subsidens & imum petens: siliqua aut alio fructu inclusum fuisse arbitror. Eum nomine *Mates* accepi. Postremum locum occupabit Phaseolus ille colore XI. *Maconnæ* simili, hoc est, ex spadiceo nigricante, sed planiore lõgioréque forma, hilo non admodùm magno, cuius ad epistolam Petri de Osma Nicolao Monardes inscriptam,

PAVATE, Acostæ

tur, rotundum semen, lentiscini magnitudine, ex viridi nigricans, & vbi maturuerit nigrum. Caudex & rami cinerei sunt coloris, radix alba & insipida, cum nonnulla tamen amaritudine, odoris propemodùm expers. Tametsi vtilis sit hæc planta aduersus alui profluuia, quemadmodùm superiores duæ, cum illis tamen minimè comparari potest, quandoquidem imbecillior est: itaq; qui superiores nouit, ea haudquaquam vtetur in alui profluuiis, at in curando duntaxat omnis generis erysipelate, & eo præsertim quod è mera bile ortum est: etenim insigni virtute aduersus hunc morbum pollere deprehensum est. Teritur & maceratur huius plãtæ truncus siue radix orizæ decocto (*Canie* vocant) aliquot horis quiescere sinitur vt acescat hęc aqua: erysipelas deinde ea inungitur, bibendáque propinatur sufficiente quantitate bis in die, purgato priùs ventriculo. Eadem ratione præbetur radix orizæ decocto macerata iis qui iecoris inflammatione laborãt, & febrium ardoribus: addito autem succi foliorum Tamarindi momento vulnerum labia circumquaque inungi solent ad inflammationes prohibendas, & humorum defluxus cohibendos. Quoniam verò iis in prouinciis multò maiore quantitate hoc tertium genus quàm secundum *Coru* nuncupatum crescit, incolæ eo vtuntur. *Vsus.*

MAMBV, siue arbor Tabaxir. CAP. XCIX.

INVENIVNTVR interdũ hæ arbores siue arundines, vocatæ *Mambu*, in quibus nascitur Tabaxir, tantæ amplitudinis & crassitiei vt ex ea cymbas faciant, quæ binos viros capere possint, non quidem eas excauantes, sed relictis solùm duobus internodiis excidentes. Conscendere verò solent similes cymbas bini Indi, iiq; nudi (nam nudos incedere in iis regionibus moris est) sederéque singuli in eius extremitatibus, iunctis cruribus, tenentésque singulis manibus remos trium aut quatuor palmorum longitudinis, quibus eas cymbas impellunt tanta dexteritate, vt etiam aduerso rapidóque flumine summa celeritate nauigare possint, queadmodùm meis oculis conspexi in flumine Crãganor, in quo plurimus est vsus cymbarum ex hac arundine confectarum, quoniam qui eis vehuntur securiores sese existimant à Crocodilis, quos illi *Caymanes* vocant, magno numero in eo flumine versari soitis. Nam cùm ij ferocissimi sint, sæpenumero in naues maiusculas & minusculas impetum facere solent, vt eos qui illis vehuntur apprehẽdant. Si enim *Amplitudo.* Crãganor flumen. Crocodili.

aut in flumine, aut in litore hominẽ, bouem, bubalum, aprum, porcum, aut quodcumque tandem aliud animal comprehendere poſsint, illico deuorant. Indigenæ autem affirmant nunquam compertum eſſe, vt eos qui cymbis ex Mambu co[illegible] ctis vehuntur appetant, ſed ſæpenumerò conſpectos eſſe natantes proxime [illegible], at tamen eas præterire ſine noxa.

LIGNVM MOLVCCENSE. CAP. C.

Forma. INVENITVR in Moluccis arbor quædam domeſtica Mali cotoneæ magnitudine, cuius folia Maluæ vulgaris foliis ſunt ſimilia, fructus verò auellanis, ſed minor, molliore cortice & nigricante. Seritur coliturque in hortis diligenter, nec alibi facilè inuenias: tanti enim ab incolis æſtimatur, vt peregrinos ne ad eius quidem conſpectum ad[illegible]. Incolæ *Panaua* appellant. Cùm verò iſtic Regis nomine gubernaret pr[illegible] & animoſiſsimus Dominus Ludouicus de Tayde, ipſius nomine hæc arb[illegible] fuit, quoniam ille primus nobis eius inſignes facultates aperuit. Accidit [illegible] nobilis quidam Luſitanus, Henricus de Lima vocatus, dum in Moluccis verſa[illegible]tur, animaduerteret quanta cura & diligentia incolæ hanc arborem colerent, quantíque æſtimarent, atque ideò illius facultates apprimè int[illegible]ligere cupiens, nonnullas tandem edoctus eſt. Nactus igitur trunci huius arboris partẽ, ea[illegible]tulit Proregi, bonarum rerum, & naturæ ſecretorum ſtudioſiſsimo, táq[illegible]camentum valde neceſſarium, cognitúque dignum, & noſtris hominibus h[illegible]nus inauditum. Anno autem ſexageſimo primo ſupra milleſimum & quin[illegible]ſimum interrogans me Prorex, an aliquid de hac arbore inaudiſſem, aliquot [illegible] facultates retuli quas ab aliis didiciſſem, conquerẽs arborem nondum licuiſſe videre: tum ille eius quod habebat fragmento me donauit, imperans vt cum iud[illegible] & ratione experirer, nec vllius vitam periclitarer, deinde rerum ſucceſſum [illegible]gnificarem: quod me facturum recepi. Eius itaque ligni periculum feci, [illegible] nõnullis ægris quorũ curam habebam in noſocomiis, tum in variis morbi[illegible] longa nauigatione plerumq; oriri ſolent dum in Luſitaniam redirem, p[illegible]iutus facultatum relationibus quas intellexerã, & vtendi methodo, parti[illegible]

Vſus. nobilis ille in Moluccis didicerat. Illius ſemen iam antè videram mihi donatum ad aues capiendum: etenim eo in aucupiis vtuntur non modò in illa regione, ſed etiam in multis Indiæ prouinciis, ad quas eius rei gratia venale defertur. Eius [illegible]xillum cum oriza cocta mixtum auibus ſilueſtribus exponunt: quæ deguſtat, i[illegible] decidunt ſopitæ & ſtupidę, quæ verò auidiùs id edũt, moriuntur antequam il[illegible]xilium pręberi poſſit, quod eſt, vt frigida caput perfundatur. Graculi omni[illegible]

Vires. tiſsimè eo deguſtato extinguuntur. Nunc ad ſalubrem huius arboris m[illegible] accedamus, cuius pauxillum hodie plurimi facio. Intus ſumptum, aut fo[illegible]ſitum, omnibus venenis reſiſtit. Intrò aſſumitur magno commodo ex aq[illegible]cea vel vulgari, auiúm que iuſculo eius pulueris apta quantitas pro neceſsitate, & ægri natura, modo decem grana non excedat, ſed infra id pondus conſiſtat. Ad [illegible]perarum, Regulorum (qui ſerpentes pileati appellantur, & admodùm noxij [illegible] aliorúmque ſimilium aſpidum aut ſerpentum morſus bibitur hic puluis ex [illegible], ipſiſq; morſibus puluis inſpergitur. Eadem ratione præbent in vulneribus q[illegible] ſagittis toxico illitis facta ſunt, quibus illius regionis incolæ plurimùm v[illegible]. Puluerem verò ex hoc ligno ſibi parant lima è pelle marinæ caniculæ confec[illegible], aut tenui aliqua ferrea lima. Robuſtiſsimo cuique dimidius eius ſcrupulus e[illegible] limpida tepida aut roſacea, aut gallinarum iuſculo tepente, ſumm[illegible]ne datu[illegible] cœna autem diei præcedentis parca eſſe debet euacuat enim omnes humo[illegible], præſertim craſſos, lentos, & melancholicos: conuenit quartanis, diuturnis, [illegible]

bu[illegible]

bus continuis, iliacis, colicíſque doloribus, flatibus, hydropiſi, arenulis, renum calculis, vrinæ difficultatibus, ſeu ſimæ colericæ paſsioni, aliiſq; morbis, veluti articulorum & tibiarum inueteratis doloribus, ſcirrhis & ſcrofulis. Omnis generis lumbricos necat, & appetentiam deiectam reuocat: & ſi nimia ſit euacuatio, bibat æger dimidium cyathum *Cania*, hoc. eſt, decocti orizæ, aut auiculam comedat: ſubito ceſſabit, quod ſane multa laude dignum eſt, pauciſq; medicamentis vulgare, vt in poteſtate ſit medici aut ægri, purgari quantum cupierit. Huc accedit quod neque fœtorem, neque tædium, neque metum dum ſumitur pariat, poſsitque ſine diætæ obſeruatione, etiam iis qui ſua negotia foris peragunt, propinari, vti ex iis deprehendi qui vna mecum eadem naui vehebantur, nullum ſentientes incommodum, tametſi dum purgarentur nulla diæta vterentur, viuerentq; ſolutiſsimè. Obſeruaui etiam illius præſtantiam in inueteratis capitis doloribus, hemicrania, apoplexia, aurium tinnitu, arthritide, ventriculi & vteri affectibus & aſthmate. Propterea fidens illi plurimum, ſæpius in diuerſis naturis, ætatibus & locis, feliciter vſus ſum, & ſine vlla moleſtia, niſi quod in bilioſis naturis, calidiſq; ventriculis nonnihil moleſtiæ pareret donec cibum ſumerent, & in nonnullis vomitum excitaret: ſed bilioſis hunc puluerem nonnunquam dedi ſyrupo acetoſo aut carambola condita exceptum, aut in catapotia cum ſaccharo roſato efformatum. Exhibendus eſt ſummo mane, neque cibus aut potus concedendus donec purgati ſint quantum neceſſarium videtur, tum demum cyathus iuſculi gallinarum tepidi datur, dimidiaq; aut integra hora pòſt conceditur pullus gallinaceus, & paulùm vini aqua bene diluti, deinde toto illo die potu abſtinet ad cœnam vſque, quæ parca erit, & facilis concoctionis. Subſequẽti die ſumitur ſaccharum roſatum cum aqua bugloſsi, aut borraginis, aut communi, atque iniicitur clyſter ad aluum eluendam. Solet vero interdum in nonnullis ani pruritum & excoriationem excitare, atque in aliquibus (ſed paucis admodùm) hæmorrhoides. Hæc ſunt quæ de hoc ligno Panaua conſpexi & intellexi. Nunc verò in illis regionibus magnus eſt eius vſus, tantaq; æſtimatio, vt ſine metu in multis morbis ſuprà enumeratis vſurpent. Ego bis illud ſumpſi in coli dolore & hemicrania, mihiq; ſalutare eſſe deprehendi. Ceterũ cum propter eius inſignes facultates incolæ plurimi faciant, eaſq; quantùm in ipſis eſt, celare nos ſtudeant, quæ proculdubio lõgè plures ſunt quàm quas nouimus, ſperãdum eſt temporis (quod omnia reuelat) ſucceſſu reliquarum, quæ nobis adhuc ignotæ ſunt, notitiam nos conſequuturos: eaſq; in libroquem præ manibus habemus fideliter enarrabimus, ſi, antè quàm in lucem prodeat, intellexerimus.

MORINGA. CAP. CI.

LENTISCI magnitudine eſt Moringa, cui perſimilia habet folia: paucis prædita eſt ramis, eámque ob cauſam exiguam præbet vmbram, multis nodis ſcatet, adeoq; fragilis eſt, vt facilimè cùm ipſe frutex, tũ rami confringantur: folia ſaturatiùs virent, viuidiq; ſunt coloris, ſaporis vero foliorum napi: fructum fert pedalem, raphani craſsitie, octo angulis inſignitum, colore dilutiore inter viridem & cinereum, intus candidum, medullo ſum, & in certa receptacula diſtinctum, quibus continentur rotunda ſemina Eruo ſimilia, virentia, & admodùm tenera, ſed ſapore quàm folia acriore. Editur hic fructus cum carnibus coctus, aut alio modo paratus. Huius arboris radix Vnicornu, & lapidis Bezar vices ſupplet, veráque theriaca eſt qua vulgò incolæ vtuntur cum aduerſus omnis generis venena, tum morſus ſerpentium maximè noxiorum, vulgò *Culebras de Capillo* dictorum, aliorúmque inſectorum, & virulentorum animalium, cùm intrò ſumpta, tum foris applicata. In colerica quam vocant paſsio- *Forma.*

MORINGA, Acosta.

Locus.

Nomina

ne singularis efficaciæ esse deprehendi. M... tur remediis melancholicos humores p... tibus: & probè nota est elephantiasi la... tibus, quorum plurimos eius continuo ... nari perhibent. Abunde nascitur variis Ind... locis, sed præsertim tota prouincia Mala... secundum flumen Mangate, vbi admodum luxuriat, multósque fructus profert, qui vulgo ... ro venduntur perinde atque ... in H... Arabes & Turcæ *Morian* appellant, ... *Tame*, Guzaratenses *Turiaa*.

Negundo mas.

NEGVNDO mas, Acosta.

Negũdo fœmina.

Forma.

Temper. & Vires.

NEGVNDO. CAP. CII.

Dvae arbores mul... is Indiæ ..., præsertim verò prouincia Malabar inueniuntur, in vsu ... adeò commendatæ, vt multis morbis vtiles esse deprehẽdantur. Earum prior ... censetur, & à Canarinis *Varalo Nigunda* appellatur, Amygdalæ magnitudine, foliis superne ... rentibus, inferne hirsutis, foliorum Saluiæ modo, & in ambitu serratis, quæ procul aspicientibus Sambuci foliis simillima videntur. ... Negundo fœmina nũcupata, aut *Norchi* ... sitanis, vulgò in Canarin *Nyergundi* di... Balagate *Sambali*, in Malabar *Noche*: vtraque verò tam mas quàm fœmina Arabibus, Persis & Decan incolis *Bache* vocatur, Turcis *Ait*. Eadem magnitudine qua prior assurgit, folia verò habet ampliora, rotundioraque, neque in ambitu serrata, foliis Populi albæ perquàm similia. Vtriusque generis folia Saluiam odore & ... re referunt: degustata tamen magis amara & ... cria deprehenduntur: in plurimis foliis parte auersa summo mane inhærens conspicitur ... ma quædam candida, quę nocte ex illis emanat. Vtriusque flos cinerei coloris est, plurimum ad Rorismarini florem accedit. Vtriusque fructus admodùm similis est Piperi nigro, acris gustus quidem, sed minimè vrentis vti Piper, at Zingiberi propemodùm paris. Arbo... moderatè calidam faciũt, & semini paulò plus caloris tribuunt. Folia, flores, fructus contusa, aut in aqua decocta, vel in oleo fricta vtiliter imponuntur omnibus doloribus ex quacumque causa prouenientibus: præsertim ... articulorum doloribus ex frigida causa natis, atque in tumoribus & cõtusionibus, mirabiles præbet effectus. Vlceribus etiam vetustis folia trita imponuntur feli... successu, quandoquidem eorum materiam digerunt, eaq; emundant & ad cicatricem perducunt, modò corpus non sit impurum. Et sanè in vulneribus, apostema-

tibus

NEGVNDO fœmina, Acostæ.

tibus & contusionibus adeo vtilem experiuntur, vt chirurgorum operam minime requirant. Mulieres horum foliorum decocto omni tempore vniuersum corpus lauant: tantáque inuasit persuasio apud illas, Negundo folia, flores & fructus vtilia esse ad iuuandum conceptum, vt eum qui contrarium persuadere conetur, lapidibus obrutum sint. Obstetricibus etiã, quas illi *Dayas* vocant, apprime nota est hæc arbor. Adeò frequens est huius arboris vsus ad medendum in illis regionibus, vt nisi Deus præcisos ramos multiplici fœtura renasci faceret, iam diu fuissent consumptæ arbores, aut certè maximi pretij nunc essent: sed quo magis præciduntur rami, eo felicius renascuntur, perpetuaque fronde virent.

NIMBO. CAP. CIII.

NIMBO, Acostæ.

LIA est arbor medico in vsu admodùm commẽdata à Christianis & Gentilibus, reliquisq́; earum Indiæ prouinciarum incolis, rara tamen admodum: sed qui eam cognoscunt *Nimbo* appellant, Malabarenses *Bepole*. Magnitudine est Fraxini, cui procul aspicientibus persimilis videtur: folia vtrinque viridia sunt, nec ab altera parte incana lanugine pubescũt, in ambitu serrata & mucronata: rami multis foliis luxuriant, floribúsque abundant exiguis, albis, quinque foliolis constantibus, flauis in medio staminulis, Lotiq; siluestris siue Trifolij odorati odorem referentibus: fructus est paruis oliuis similis, subluteus, cortice admodùm tenui præditus, nasciturq́; ex ramulorum alis. Huius arboris folia nonnihil amaricant, saluberrimáque sunt trita & cum succo limonũ imposita vulneribus sordidis, cuniculosis, callosisq́; cùm hominum tum iumentorum: digerũt enim, emundant, sarcotica sunt, & ad cicatricem perducunt. Foliorum item succus perutilis est siue per os sumptus solus, aut ex vino, aut aqua, aut gallinæ iusculo, siue vmbilico impositus solus, aut cum fellis bubuli momento, aut aceto, aut aloë, ad necãdos & expellendos omnis generis lumbricos: quamobrem familiare admodùm, & perquam salubre medicamentum est omnibus illius regionis incolis, præsertim Malabar prouinciæ, quoniam lumbricis valde sunt obnoxij. Magnus est etiam eorum vsus tum florum & fructus in articulorum doloribus, tumoribus, membrorum debilitate, & apostematibus. Oleum item ex eius fructu expressum, multo

Nomina

Forma.

Temper. & Vires

est in vsu in neruorum dolotibus. Eoq; vulnera, neruorum punctutas, & contra-ctiones curant Malabarenses.

IACA. CAP. CIIII.

Nomina

NASCITVR arbor in nonnullis Indiæ insulis secundùm aquas, quæ licet nullum medicum vsum præbeat, propter amplitudinem tamen & fructus elegantiam minimè prætermittenda est. Eam Malabarenses *Iaca*, Guzaratenses *Panax*, Canatini *Panasa*, Arabes *Panax* & *Iaca* nuncupant, Persæ mutato p. in f *Fanax*. Vasta est arbor, foliis palmaris longitudinis prædita, dilutè virentibus, neruo crasso & duto per longitudinem excurrente: malum fert non è germinibus aut foliorum alis, quemadmodùm aliæ arbores, sed ex ipso trunco maioribúsque ramis nascens, longum, crassum, obscutiùs virens, crasso duróque cortice tectum vndique veluti adamantum cuspidibus septum, quæ in spinam breuem, viridem, nigróque aculeo præditam desinunt, admodum similem Durionis spinæ, sed minimè acutam aut pungentem, tametsi minitari videatur. Horum fructuum minimus est maximæ cucurbitæ amplitudine atque etiam maior, præsertim in Malabar, vbi præstantiores nascuntur: nam qui in Goa proueniūt, minores & peiores sunt atque magis insipidi. Cùm maturus est hic fructus, bonum odorem spitat, eiúsque duas differentias cōstituunt, vnā *Barca* appellatam, & præstantiorem, alteram *Papa* aut *Girasal* dictam, minùs bonam: deprehenditur postrema ex mollitie, quoniam si manu apprehendas, digitis eedit.

Forma.

IACA, Acosta.

Fructus duo genera.

Præstantissimi verò fructus pretium quadraginta marauedis non excedit, hoc est, paulò plus regali castellano. Per longitudinem secti hi fructus, intus candidi, & densa carne præditi apparent, ac veluti in capsulas aut receptacula diuisi, plena castaneis longioribus & crassioribus quàm sint dactyli siue palmulæ, cineta tunica tectis, & intus albis castanearum vulgarium modo, gustu terrestri & aspero, si virides edantur, multósque flatus generantibus: at si vti Hispanicæ castaneæ assentur, gustu sapido & venerem excitantibus, ob quam solam rem plebs frequentiùs vti solet. Sunt autem singulæ hæ castaneæ pulpa flauescente & aliquantulum lenta inuolutæ, & pulpam Durionis nonnihil referente, tametsi ab eo differat. Grati saporis est, præsertim quæ in Iaca *Barca* cognominata continetur, optimi Melonis pulpæ admodùm similis: duræ tamen concoctionis est, & admodùm grauat ventriculum: atque, vt illarum prouinciarum medici aiunt, si in ventriculo eorrumpatur, noxios & venenosos humores generat: quíque frequentiùs hoc fructu vescuntur, facilè in pestilentem illum & pessimum morbum *Morxi* appellatum incidunt.

Vires.

DV

RVCTVS est in Malaca adeo grati saporis & odoris, vt reliquis qui in ea prouincia gignuntur, tametsi plurimi sint & boni, præferendi videantur. Cuius præstantia, & quoniam Doctor ab Orta illius etiam meminit capite de Datura, licet eum non vidisset, me impulit vt de eo scriberem tanquam oculatus testis, tametsi in medicina nullum locum obtineat. Vocatur hic fructus in Malayo (quæ prouincia est vbi gignitur) *Duriaon*: ipsius flos *Buaa*: arbor ipsa *Batan*. Prægrandis est hæc arbor, materie valida & solida, crasso cinereóque cortice tecta, multis ramis luxurians, & copiosum fructum præbens: flores habet ex albo nonnihil flauescentes: folia, dimidij palmi longitudine, duorũ aut amplius digitorum latitudine, in ambitu tenuiter serrata, parte externa dilutius virentia, interna verò saturiore virore, & quodammodo ad rufum tendente prædita: fructum Melonis magnitudine, denso cortice septum, eóque multis breuibus crassisq; & pungentibus aculeis horrente, foris viridi & veluti striis quibusdam quemadmodũ Melo secundum longitudinem distincto: intus verò cõcamerationes quatuor secundùm longitudinẽ habet, singulas tria aut quatuor receptacula cõtinentes, quibus singuli fructus insunt admodùm cãdidi vti lactis pingue, magnitudine oui gallinacei, gustu suauiore odoratiorcq; quàm sit cõdimentum illud ab Hispanis *Maniar blanco* appellatum, nõ tamen adeò molles aut glutinosi: nam qui cãdore illo non sunt prædití sed flauescũt, putridi sunt, aut aëris iniuria pluuiáve corrupti. Optimi cẽsentur qui tres dũtaxat fructus in singulis concamerationibus, deinde qui quatuor obtinent: nam qui quinq; habẽt, improbi censentur, quemadmodùm & illi qui fissuras aliquas habẽt: non solẽt verò in singulis malis plures quàm viginti fructus cõtineri, iiq; singuli inclusum habẽt nucleum, mali Persici nucleo similem, non rotundum, sed oblõ giusculum, gustu insipido, quique guttu exasperet, veluti mespila viridia, propterea nõ eduntur. Calidus & humidus est hic fructus: & qui edere volunt, pede leuiter comprimere & frangere solent propter spinas quibus obsitus est. Qui nunquam his fructus ederunt, cùm primùm illos olfaciunt, videntur putridas cepas odorari: sed postquàm degustarunt, præ reliquis cibis bene olere & sapere censent. Est verò tanta in existimatione, apud eos qui gulæ dediti sunt hic fructus, vt putent neminem eo posse saturari, propterea varia dant illi epitheta. Memini videre quædam Epigrãmmata ab eleganti Poëta in laudem eius conscripta: quæ (si hic locus ferret vt adscriberentur) non dubito quin lectori plurimùm essent placitura. Tanta tamen est huius fructus in Malaca abundantia, vt singuli non pluris quàm quatuor marauedis veneant, præsertim mensibus Iunio, Iulio, & Augusto: nam reliquis pretiũ intenditur pro hominum arbitrio. Admiratione porrò digna est Betele cum hoc fructu antipathia quæ profectò tanta est, vt si quis in nauem Durionibus plenam, ædésve aut concamerationem, vbi obseruentur, aliquot Betele folia reponat,

Nomina. *Forma.* *Fructus delectus.* *Tempe. Usus.* *Pretium.*

DVRIONES, Acosta.

corrumpantur & putrescant omnes. Et, sicut ex Durionum immodico esu ventriculus inflammetur & grauetur, folio Betele supra ventriculum imposito, mitigatur inflammatio, tumorq; tollitur. Et, si à Durionum esu ingeratur Betele folia, nullam noxam sentiet, quantumuis multos ederit. Inde fit, ob eius gustum suauem, vt vulgò dicatur, neminem eorum esu posse satiari.

MANGAS. CAP. CVI.

Forma. VASTA hæc est arbor & multis ramis prædita, fructus que fert magna ex parte anserino ouo maiorem, nonnullis interdum locis binas libras, aut amplius pendentem. In eadem verò arbore persæpe colore differentes isti fructus conspiciuntur: alij enim dilute virentes, alij flauent, quidam etiam ex viridi rubescunt: grati admodum saporis odoris, & quando non est corruptus, Duracinis Persicis (quæ à carne humiore Melocotonea vulgò appellantur) præstat.

Locus. ... multis prouinciis nascitur, vt in Malabar, Guzarate, Balagate, Bengala, Pegu, Malaca, aliisque Indiæ locis, & in Ormuz ... præcellit. *Nomina* Nominatur *Mangas*, ... *Ambo*, a Persis & Turcis *Amba*: ... in arbore ab Aprili in Nouembrem vsque, interdum, pro locorum natura & situ. ... hic fructus in laminas sectus aut sine vino, aut vino maceratus. Conditur etiam saccharo ... commodiùs adseruari possit, atque ... cultello aperitur, & in eius medio ... giber recens, allia, sinapi, sal, cum oleo & ... inspergunter, vt vel cum oriza edant, vel ... rum conditarum modo. Saliunt etiam & ... xant, atque in forum venalem proferunt. *Temper. & Vires.* ... gidus & humidus est, tametsi vulgus ca... constituat, & multas mordicationes in eorum qui vescuntur vētriculo parere affirmet. ... & indigenæ medici calidum faciunt, & ... rant, dicentes serpiginem, erysipelas, ... febres, phlegmonas, & scabiem generare. ... forte accidit ab eius in ventriculo corruptione: sed eo tempore quo inuenitur hic fructus, propter immoderatum æstum in similes morbos incidunt etiam nonnulli qui illo abstinent. Antequàm promaturus sit, gustu adstringente est, & ea pars quæ ossiculo vicinior est, acerior: sed maturus dulcis & sapidus est. Præduro putamine, vndiquaque tomēto, aut duris fibris transuersim & obliquè excurrentibus operto tegitur nucleus longiusculus & crassiusculus, magnitudine iligneę glandis, candidus & candida cute tectus, gustu amaro dum crudus est, ideóque aduersus lumbricos & alui profluuia ... tostus verò iligneas glandes sapit. Inuenitur etiam huius genus sine ossiculo palato admodùm gratum.

MANGAS, Acostæ.

Mangas siluestre aliud genus. Aliud eius genus siluestre reperitur *Mangas brauas* nuncupatū, adeò præsentis veneni, vt indigenæ illo sese mutuò perimant: nam si quis *Vires.* paulùlum ederit, ilicò moritur: interdum oleum admiscent ad exacuendam eius vim, vtq; celeriorem perniciem adferat: sed quocúque tandem modo sumptum, adeò celeriter perimit, vt hactenus nullum sit repertum antidotum ad eius vim compescendam. Dilutè viret, & aliquantulùm splendet, lacteo succo abundat, paucaque

paucaque carne prǽditus est, nam crasso cortice solummodo integitur oſsiculum prǽdur[illegible]m & cartilagineum, Cotonei tamen mali magnitudine est. Per vniuersum prouinciam Malabar prouenit copiose hæc arbor, domestica siue satiua minor, breuioribusque & crasſioribus foliis. Pueri his fructibus, aurcor[illegible] malorum loco sese mutuò petere consueuerunt.

ANANAS SILVESTRIS. CAP. CVII.

ALTIVS assurgit Nanâ à nobis descripta suprà huius libri cap.75. quæ Ananas siluestris nuncupatur: namque truncum habet hastæ magnitudine læuem admodùm, rotundum & Mali aureæ crasſitie, spinis horridum: folia spinosis cuspidibus prædita, & per ambitum mollibus spinis septa. Singulæ arbores secundù radicem summa tellure magnam foliorum comam fundunt, maiorum quàm quę in arbore sunt, quæq; procul intuentibus Aloës foliis simillima videantur, tenuiorum tamen, pluribus spinis horridorum, & dilutè virentiū: adnatis se propagat, aliæq; stirpes ex aliis enascuntur, præsertim in sepibus & hortorum ambitu quos egregiè muniunt. Rami foliorum simul glomeratorum capita proferunt flauentium admodùm, & tenerorum, suauiſsimi odoris, quæ nihil aliud sunt quàm flos ipse: ex hotū singulis spica prodit Arundinis spicæ non absimilis, sed crasſior, cōpactior, & elegantior, odore Cedri. E ramis dependent fructus, *Ananas brauo*, id est, Ananas siluestres dicti, quoniā cum domesticis nonnullam habeant similitudinem, Melonis magnitudine, coloris rubri elegantis & oculos oblectātis, toti in partes diuisi quemadmodùm cupresſini strobili, seu nuces exsiccatæ, sed tuberculis foris obsiti, vt procul spectantibus magni pinei strobili appareant. Capitum teneriora folia seu flores crudi eduntur carduósque sapiunt, sed exiguum alimentum præbent. Fructus (quem pauci degustant) sapore vtcumque suaui præditus est, adstrictionis tamen austeræ, & palato patum gratæ particeps. *Forma.*

ANANAS siluestris, Acostæ.

Vires. Succi plena est tota planta cum suis radicibus. Huius sex vel octo vnciæ ex sacchаro summo manè sumptæ præsentiſsimum certiſsimumq; censentur esse remediū aduersus iecoris & renum calores, renum vlcera, purulentas vrinas, & penis excoriationem: nam magna ex parte post tertium diem sanantur. Vtilem etiam in diabete esse ferunt: at non sum expertus. Arabes admodùm laudant aduersus eosdem morbos & erysipelas: & *Queura* vocant, quemadmodùm in Decan, Persæ *Ananasa*, & *Angali* florem (qui caput illud foliorum odoratum est) Arabes *Chuxtaid*, Persæ *Pixcoxbuth* dicunt: Turcis est ignota. Habere hanc plantam aliquot notas non disſimiles Aloï Americanæ, annotat Clusius. *Nomina.*

CARAMB

CARAMBOLAS ACOSTAE. CAP. CVIII.

Nomina. FRVCTVS quem Malaba[illegible] Lusitani *Carambolas* appellant, in Decan *Camarix*, in Canara *Ca*[illegible] & *Carabeli*, in Malayo *Bolimba*, & Persis *Chamaroch* dicitur, nascitur in arbore Lo-

Forma. toneæ magnitudine, foliis Mali, paulo lon[illegible]oribus, coloris viridis saturatioris, & [illegible] ricantis: floribus paruis quinq; foliolis c[illegible]tibus ex albo rufescẽtibus, nullo quidem o[illegible]re gratis, sed aspectu elegantibus, & [illegible]lidis acetoso. Ipse verò fructus [illegible]

Fructus. gallinacei magnitudinem æquat, o[illegible]uescens. atque veluti in quatuor parte[illegible] sulcis illis paulò altius impresſis mag[illegible]tiam addentibus: in meditullio continet [illegible]na tenera saporis aciditate palato grata. M[illegible] vsus est in medicina & in cibis: namque ma[illegible]

Vsus. rum exhibent in biliosis febribus, & [illegible]ro conditum syrupi acetosi loco præbent. [illegible]ni eius succo, cum aliis medicamen[illegible]scentibus, collyria parare solent ad oc[illegible] nubeculas tollendas. Obstetricẽ (quæ illis *Daya* dicitur) vidi fructu sicco & i[illegible] puerem contrito, & foliis Betele vtentem ad secundinas à partu expellendas, [illegible] tumq; mortuum educendum. Eius etiam muria condíti frequens est vsus, [illegible] gratisſimi sit saporis, & appetentiam excitet.

IAMBOS ACOSTAE. CAP. CIX.

ALIVS est in India fructus, q[illegible] aspectus elegantiam, suauémq; [illegible]rem & saporem, tum etiam ob[illegible] in medicina vsum, dignus est c[illegible] historiam hîc apponam. Arbor vero quæ hunc

Forma. fructum præbet, vasta est, maximam Malum auream quæ in Hispaniis nascatur æquans, mu[illegible]s ramis in latum expãsis, multamq; vmbra[illegible] præbentibus prædita, aspectúque pulch[illegible]a, caudex maioréſque rami cinereo cortice [illegible]guntur: folia pulcherrima sunt, læuia, palmũ aut ampliùs longa, crasſiore neruo per longitudinem, multis autem obliquis venis in latera excurrentibus, parte superna saturatiùs, inferna verò dilutiùs virentia: flores ex rubro purpura[illegible]tes, viuidi admodùm coloris, multis stamin[illegible]s in medio præditi, aspectu pulcherrimi, g[illegible] capreolorum vitis simili. Fructus magni[illegible]dine est

Fructus. Pyri quod à Rege cognomen accepit, eiusque duo sunt genera: vnus enim adeò obscurè rubet vt niger videatur, magnaq; ex parte osic[illegible]lo[illegible]

caret,& ſucci bonitate præſtat:alter ex candido rubeſcit,& oſsiculum continet album,durum,non admodùm rotundum,oſsiculi quod in Perſico malo eſt magnitudine,læue,& candida hirſutaq; membrana tectum, qui licet ſuperiori bonitate cedat,dignus tamē eſt delicatiſsimorum etiam hominum palato. Vtriuſque odor ſuauiſsimam roſam refert, frigidus & humidus eſt, & admodùm tener, cortice adeò tenui & molli tectus,vt cultello auferri non queat. Altè ſuas radices terræ infigit hæc arbor,& poſt quartum annum fit fructifera:fructu ſæpius eodem anno perficit,& nunquam ſine flore aut fructu conſpicitur, cum iidem rami floribus, fructu viridi & maturo ſemper ferè onuſti ſint,decidentibuſque quotidie floribus (ſic vt ſolum rubro colore tinctum quandoque videatur) noui ſubnaſcantur, fructúſque alij primum enaſcantur,alij matureſcant,alij iam maturi colligatur. Succuſſa arbore maturi facilè decidunt:comprehenſi vero rami ad fructus colligendos,facilime ab arbore reuelluntur. Ante reliquos cibos initio menſæ edi ſolent atque interdiu. Malabares & Canarini hunc fructū *Iamboli* vocant,Luſitani iſtic habitantes *Iambos*,Arabes *Tupha*,Indi,Perſæ *Tuphat*,Turci *Alma*: Luſitani arborē *Iambeiro* appellant. Flores & fructus ſaccharo condiri ſolent,iiſq; frequenter vtuntur in bilioſis febribus,& extinguendæ ſitis gratia. *Nomina*

MALA INDICA, ACOSTAE. CAP. CX.

MAGNA eſt arbor multis foliis & floribus prædita,& copioſo fructu: folia minus rotunda ſunt Mali foliis, tametſi ea æmulentur: ſupernè ſaturate virent, infernè candicant & pubeſcunt vti Saluiæ folia, guſtu adſtringente: flores exigui, candidi, quinque foliolis conſtantes, inodori. Fructus Iuiubis, ſeu Ziziphis ſimiles,alij aliis maiores & ſuauiores,nunquam verò tam probè matureſcentes vt conſeruari queant & in alias regiones transferri vti Zizypha, & perpetuò nonnihil adſtrictionis retinentes : vnde colligitur minimè pectori vtiles eſſe quemadmodùm Zizipha. Huic arbori nomen eſt in Canara *Bor*, in Decan *Ber*, & in Malayo *Vidaras*, apud Luſitanos *Mançanas de la India*, id eſt, Mala Indica. Præferuntur fructus in Malaca nati Malabaricis: ſed iis adhuc præſtantiores quos Balagate profert. Conſpicitur hæc arbor æſtare alatis formicis perpetuò onuſta, quæ in ramis eius Laccam elaborant. *Forma.* *Fructus.* *Nomina*

IAMBOLOINS. CAP. CXI.

HVIVS arboris materies cortice integitur coloris ferè eiuſdem cum Lentiſci cortice:folia Arbuto ſimilia habet,ſed Myrti virentis foliorum ſapore:fructus Cordubēſibus oliuis maturis ſimiles, adſtringentis guſtus,& fauces contrahentis. Nullum vſum in medicina obtinent,ſed eduntur cum oriza cocta, nam appetentiam excitant. Vulgus *Iambolans* appellat.

IAN

IANGOMAS. CAP. CXII.

ALivs est fructus, *Iangomas* nuncupatus, Sorbis ferè similis colore, & immaturis prunis sapore: quibus & arborem similem habet, (sed spinis obsitam) & folia & flores. Nascitur cùm sponte in agris, & in hortis etiam colitur. Fructus licet maturus digitis priùs emolliendus est antequàm edi poßit: attamen adstrictionem illam haud mediocrem, nequaquàm adhuc deponit: eáque de causa illius vsus est vbi adstrictione opus habent.

AMBARE, Acosta.

Forma.

Nomina

AMBARE. CAP. CXIII.

CRassa magnaq; est hæc arbor, folia; habet Iuglandis foliis magnitudine respondentia, sed non eius formæ, dilutiùs virentia, & ... venis elaborata, quæ illis magnam gratiam ... dunt: flores exiguos candidos, fructus Iuglandis nucis magnitudine dilutius virentes, & ... quàm illa leuiore: odoris grauis & gustus acerbi dum adhuc virent, coloris vero flaui in maturis, gratioris odoris, & gustus grata ... commendabilis, medullam continentes ... ginosam & duram, è duris neruis oblique ... textis constantem. Hanc arborē appellant ... narini *Ambare*, fructum *Ambares*, Persæ *Amberreth*, Turci *Harb*, Lusitani *Ambares*, quemadmodùm Canarini. Propter fructus gratam ac... tarem eum omphacij, seu agrestæ loco ... admiscent: maturum ex sale & aceto edunt, excitat enim edendi appetitum. Indi adue... bi... liosos humores vtilem esse perhibent. Sale & aceto condìtus, diu conseruari potest.

PINEI nuclei Malucani, Acostæ.

Forma.

Vsu.

PINEI NVCLEI MALVCANI. CAP. CXIIII.

ALitvr in hortis quibusdam ... labar, tum etiam in nonnullis ... sponte nascitur arbor magnitudine Pyri, cuius folia infernè diluto virore prædita sunt, supernè autem saturo, admodùm tenella & mollia, quæ gustata valde acria deprehēduntur, & linguam diu vellicant: fructus triangularis, auellanæ magnitudine, interiùs in multa receptacula distinctus, in quibus semen est album, solidum, rotundum, Pineo nucleo suo putamine exempto par. Eo fructu frequenter vtuntur Indi, cùm in curandis quibusdam morbis, tum etiam in suis nequitiis. Binos eiusmodi nucleos tenui membrana quæ ... contegit

contegit liberatos terunt,& clysteribus vulgaribus admiſcēt aduerſus ſchiaticam, & vrinæ difficultatem:ſeu propinant cum gallinæ iuſculo ad educēdos putridos, lentos,craſſoſq; & frigidos humores,& aſthmaticos curandos, aduerſus quē morbum plurimùm commendant,& frequenter vtuntur. Ex aqua tritis impetigines inunctæ primùm tamen diligenter confricatæ & abraſæ,probè & breui temporis ſpatio curantur:ſed admodùm vrunt, vt experientia didici. Improbæ etiam mulieres illarum prouinciarum ſuis maritis parum æquæ,quatuor grana ſiue nucleos edendos præbent vt eos interimant. Vulgò appellatur hic fructus *Pinones de Maluco*,hoc eſt,Pinei nuclei Malucani, quòd iſtic frequentes ſint arbores hunc fructum ferentes,multúſque & familiaris admodùm ſit illius vſus in purgationibus:à Canarinis *Gepalu*. *Nomina fructus.*

CHARAMEI. *CAP. CXV.*

DVus arboris duo ſunt genera. Vnum Meſpili amplitudine, foliis Pyro ſimilibus, dilutè virentibus, fructu auellanis ſimili, admodùm flauo,eleganter in multos angulos deſinente, ſapore Omphacij, & grata aciditate,quem vel immaturum vel maturum, vel ſale condītum vulgariter edunt. Alterum genus eiuſdem eſt magnitudinis, foliaq; habet *Forma.*

CHARAMEI, Acoſta.

Malo minora,fructum verò priore maiorem, cuius decocto cum Santalis aduerſus febres vtuntur Canarini Medici. Creſcit in ſiluis & montibus procul à mari diſsitis. E primi generis, quod ſecundùm aquas naſcitur, arboribus,ſeligunt Decanini & Canarini eam quæ longiùs à mari abeſt:eius radicis corticem (cui lacteus ſuccus ineſt) quatuor digitorum longitudine ſumentes cum drachma ſinapi probè terunt,& aſthmaticis exhibent: valenter enim purgat per aluum & vomitum. Quod ſi immodica ſubſequatur euacuatio, Carambolas fructum vnum viridem edunt,vel aceti Canarini hauſtū ſumunt(quod nihil aliud eſt quàm aqua decoctionis orizæ vno aut altero die reſeruata donec aceſcat, Canarinis aceti vices præbens,& medicum vſum præſtans)&,ſi profluuium nō ceſſat,ægris caput frigida abluunt. Magnus eſt horū Charameis vſus in illis prouinciis, & ad orexim ciendam edere ſolēt immaturos,maturos,ſalitos,vel ſale & aceto conditos vt antè dixi,aut aliis edulijs quibus aciditatem conciliare volunt admiſcent. Vocantur in Canara,Decan,& vulgò *Charameu*, Arabibus, Perſis & Turcis *Ambela*. *Locus.* *Vires.* *Vſus.* *Nomina*

ARBORIS CORTEX AD RHEVMATISMOS VTILIS. *CAP. XVI.*

NIcolavs Monardes lib.3. Hiſtoriæ ſimplicium medicamentorum ex Nouo orbe delatorum,quorum in medicina vſus eſt, Peruani cuiuſdam corticis, quem ad rheumatiſmos ab Indis efficaciſsimè adhiberi ait, his verbis meminit. Inter reliqua mihi ex Peru miſſus eſt craſſus quidam cortex, quem ex vaſta arbore Vlmo ſimili cùm amplitudine tum

Locus. forma detractum ferunt. Nascitur ad ripas fluminis cuiusdam viginti quæ leucis à Lima distantis: nec alibi in India facilè reperias. Indi capitis d[illegible] bus, rheumatismis, aut alioqui capitis grauedine laborantes, huius arboris c[illegible] in tenuissimum puluerem comminuunt, & naribus imponunt: humores e[illegible] signiter educit, qua ratione liberantur: quod verum esse nos ipsi experti [illegible] Secundum caloris gradum excedere videtur.

PACAL. CAP. CXVII.

MED EIVSDEM, inquit idem, fluminis ripas nascitur altera arbor, quam Indi *Pacal* vocant, iam descripta multò minor. Huius li[illegible] vsu cineribus cum sapone mixtis, Indi ad tollendos lichenes etia[illegible] fœdissimos vtuntur, cùm qui in capite nascuntur, tum qui re[illegible] corporis partes occupant: sed & vetustas cicatrices emaculare dicitur. P[illegible] huius ligni etiam accepi, cuius facultates experiemur.

CACHOS. CXVIII.

Forma. MISSVM præterea sibi idem Monardes fuisse ait plantæ semen, [illegible] rimæ apud Indos æstimationis, *Cachos* vocatæ. Nascitur arbusti [illegible] do, insigni virore prædita est, folio rotundo & tenui: fructu fert Malo insano similem, altera parte sessilem, altera turbinatum, cineris coloris, grati saporis & acrimoniæ expertis, minutum admodum semen contin[illegible]. Inuenitur duntaxat in Peruanis montibus. Magnæ est apud Indos, vt dixi, æstimationis, ob insignes facultates. Nam vrinas ciet, arenulas & calculum in re[illegible] pellit, quódque præstantius est, illius vsu calculum in vesica comminui fer[illegible], [illegible] mollis adhuc sit, vllísque medicamentis comminui queat: eiúsque rei tam m[illegible] proferunt exempla, vt admirationem mihi pariat: nam ea est mea opinio, vel[illegible] calculum haudquaquam expelli posse, solámque exemptionem illius remedium esse, nullum autem medicamentum adeò efficax esse, vt eum confringere valeat: aiunt tamen illius semen tritum ex aqua aliqua ad eam rem vtili sumptum, calculum in lutum dissoluere, quod excretum denuo concrescat, & in lapideã dur[illegible]m conuertatur. Adolescentem vidi, cui hoc obtigisse scio. Is cùm vesicæ calc[illegible] torqueretur, idq́; à lithotomis qui calculum depreheoderant intellexissem, & symptomatis quæ patiebatur agnoscerem, hominem veris initio ad fontem qui de petra cognominatur ablegaui, vbi cùm duos menses hæsisset, à calculo liber rediit, & omne lutum, quod paulatim eiecerat, denuo in lapidea fragmenta concretum secum in charta detulit. Pauculum semen quod habemus terræ committemus, & si nascetur vtemur, vt eius facultates quas in hoc morbo adeo prædicant experiamur.

Vires.

FRVCTVS SVB TERRA NASCENS. CAP. CXIX.

Forma. MISSVS eidem etiam est ex Peru fructus sub terra natus, pulcher admodùm aspectu, & grati saporis, qui & radice caret, neque aliquam plantam profert, aut ab vlla planta producitur, sed solummod[illegible] terra enascitur quemadmodũ tubera: dimidij digiti magnitudi[illegible] æquat, rotundus est & contortus, & affabre elaboratus, coloris spadicei, n[illegible]cleum intus continens, resonantem dum siccus est, amygdalæ similem, cortic[illegible] fusco, intus album & in duas partes diuisum vti amygdala. Grati saporis est, & auellanam

Locus. gustu refert. Inuenitur apud flumen Maranon, nec vsquam alibi per vniue[illegible]m

Indiam

Indiam editur recens & exsiccatus, sed torreri præstat: apponitur secundis mensis bellariorum loco, quoniam ventriculum admodum exsiccat & roborat: sed si liberalius edatur, capitis grauedinem generat. Eum admodum æstimant cum Indi tum Hispani, nec immeritò, quoniam eos qui ad me missi sunt degustans, grati esse saporis deprehendi. Temperatus esse videtur.

FRVCTVS LEVCOMA NVNCVPATVS. CAP. CXX.

ARBORIS etiam fructum inde accepit, quem Indi *Leucoma* nuncupant: similis est nostrati castaneæ cùm colore, tum magnitudine, tum etiam sessili illa & albicante parte quam castanea obtinet. Prægnans esse videtur, sed quoniam binos duntaxat accepi, confringere nolui, cum alterum seuerim & non prodierit, alterum in aliud sationis tempus seruem. Arbor in qua prouenit vastæ est magnitudinis, materiæq; firmæ & robustæ, folia Arbuti obtinet. Fructum edulem gratiq; saporis esse aiunt, & alui profluuia sistere quoniam adstringit temperatum asserunt. *Forma.* *Arbor.*

SAPONARIAE SPHAERVLAE. CAP. CXXI.

CASSVLA ipsi præterea missa fuit subere contexta, plena sphærulis admodùm rotundis & nigris atque splendentibus, sic vt ex Ebeno confectæ viderentur. Eæ verò constabant ex fructu in pumila arbore nascēte magis incurua quàm recta, veluti Ruscus, cuius folia filici sunt similia. Ferunt ij frutices rotundum fructum nucis magnitudine lenta quadam pulpa tectum, qua sublata relinquitur sphæra quædam maximè rotunda, coloris nigri, adeo dura, vt nisi malleo, aut alia quapiam re solida & dura confringi queat. Saponis vicem præbent hi fructus, quoniam si binis, aut tribus cum calida aqua vestes eluantur, multò nitidiores redduntur, quàm si saponis librali pondere elotæ forent: plurimam etenim spumam excitant, eosdémque effectus præbent quos sapo, paulatim liquescentes, donec solæ sphærulæ supersint, quæ nucleus sunt huius fructus: perforantur deinde hæ sphærulæ, fiuntque ex iis precariæ coronæ adeò elegantes vt ex Ebeno confectas dicas, tum diutini vsus, quoniam difficulter confringuntur. Est verò is fructus adeò amarus, vt nulla quadrupes, aut auis eum degustent. Aliquot ex iis terræ credidi, quæ enatæ sunt, foliáq; gestant admodùm elegantia, & viridia: fructum suo tempore prolaturas existimo, paruulæ enim adhuc sunt plantæ. Describit quoque hunc fructum Ouiedus Indicæ Historiæ lib. 9. quod & ad Monardem annotauit Clusius. Sūt, inquit Ouiedus, in his insulis (Hispaniola videlicet) & cōtinenti quædam arbores, quæ à precatiis sphærulis & à sapone cognomen acceperunt, quarum folia Filicis folia nonnihil referunt, licet minora sint. Celsæ sunt & formosæ, fructum ferentes auellanæ, aut cerasij magnitudine, cotolla insignitum, minimè edulem, qui sole exsiccatus subflauum colorem retinet, is ossiculum intus continet globulo bombardario æqualem, rotundum, nigrum, at si solis radiis opponatur, subrufum, quod semen exiguum & amarum habet. Ex his ossiculis perforatis fiunt precatoriæ corollæ, non inelegantiores quàm si ex Ebeno confectæ essent, imò iis præstant, cùm quòd leuiores sint, tum non adeò fragiles. Fructu integro cum aqua calida panni expurgantur perinde atque sapone: at si quis frequentiùs eo vtatur, pannos vrit & corrumpit: semel duntaxat necessitatis causa eluisse sufficiat. Pulpa ossiculum ambiens ea est quæ saponis vicem præbet. *Arbor.* *Fructus.*

HERBA PVDICA. HERBA AESCHYNOMENE. CAP. CXXII.

Exerc.181. 18 *Forma.* Actonvm circiter pedum est arboris proceritas, quæ n... in prouincia Pudifetam. Ea rerum accessum videtur sensu percipere. Appropinquante homine, aut animali, ramos constringit: rec... tibus pandit. Hoc vero simile est. Idem quoque spongiam ... confessum ac receptum est. Quare nemo nescit, genus hoc à Philosopho zoophytum appellari. At hæc etiam tactum præuenit, tum sensu, vt putant, tum ui, vt palàm videtur, subtractione. Quapropter aut afflatum percipere d... est, aut radicis propter soli motum, compreßionem, agitationémve. Hac ...

Lib.1.ca.27. sa nominant incolæ Arborem pudicam. De eadem scribere hæc videtur ... in Aromatum Indic. Historia. Nascitur in Malauat planta miræ naturæ ... quis manũ admoueat, illico contrahitur. folia Polypodij, flores vero luteo... Nullus veterum huius, quod sciam, mentionem fecit. Eam vero intel... tur qui Americam descripsit: quoniam in Peru prouincia plantam nas... cuius folia solo contactu siccantur. Sunt qui putant eandem a The...

Lib.4. hist. cap.3. scriptam his verbis: ἴδιον μὰ δὲ ἰδόντι φύεται περὶ μέμφιν (lege ἴδιον μα, vt & ... φύλλα ἢ βλαστὰς, χ̓ τὴν ὅλην μορφὴν ἔχει ὅτι ἴδιον, ἀλλ' ἔστι συμβαῖνον περὶ ... ἡ μὲν γὰρ πρόσοψις ἀκανθώδης ἐστὶν αὐτῷ, χ̓ τὸ φύλλον παρόμοιον ταῖς πτέρισι, Gaza ... πτέρισι, id est, Filicibus, Plinius πτέροις, id est, pennis) ὅταν δέ τις ἅψηται τῶν κλώνων, ... ἀφαυαινόμενα τὰ φύλλα συμπίπτειν φασί (Gaza legit ἐπαμβλυνόμενα, sed le... endum ἀφαυαινόμενα, vel φυλλιζόμενα) εἶτα μετὰ τινα χρόνον ἀναβιώσκεσθαι πάλιν, χ̓ ... Nascitur peculiaris quædam arbor circa Memphim, non folijs vel ram..., ... forma peculiare quid sortita, sed euentu: facies enim eius spinosa, foliu... simile vt vertit Gaza, vel pennis, vt Plinius: sed cùm ramulos quispiam co... folia veluti arescentia & languescentia cõtrahi aiunt, deinde paulò pòst ad v...

Li.13.ca.10. red re. & virere. Quæ Plinius sic conuertit. Siluestris fuit circa Memphim ... tam vastis arboribus, vt terni nequirent, vel circumplecti, vnius peculiari ... lo, nec pomum propter, vsúmve aliquem sed euentum. Facies enim spinæ, ... habet ceu pennas, quæ tactis ab homine ramis cadunt protinus, ac postea ... nasc untur. Huic arbori affinem herbam prodidit Apollodorus Democriti d... pulus, quam iccirco Æschynomenen appellabat, quia admotam manum ... geret foliorum contractione.

PAPYRVS. CAP CXXIII.

Nomina Lib 1. 98 Lib 4. hist cap.9. ΠΑΠΥΡΟΣ Græcis, Latinis similiter Papyrus, Arabibus *Burdi*, siue *Berdi*. Dioscorides Papyri vt vulgò cognitæ descriptionem prætermisit. Theophrastus & natales & faciem quadãtenus delineauit, & varium eius vsum exposuit. Nascitur Papyrus, inquit, non in altis gurgitibus, sed ad duos circiter cubitos profundo vado, alicubi etiam minore.

Locus. *Forma.* Radix craßitudine est carpi robusti hominis, longitudine decem cubitos excedente. Crescit super terram ipsam, radices obliquas in imum demittẽs tenues & densas. Sursum Papyros producit, triangulos, quaternũm ferè cubitorum magnitudine, quos in multas diffundit partes, coma inutili, inualida, fructu prorsus nullo.

Vsus. Radicibus pro ligno vtuntur, non ignis solùm gratia, sed ad d uersi generis vasa ex ipso conficienda: multam e... materiam habent, bonamq́; Papyrus ipse ad multa vtilis est: ex eo enim nau... fiunt, ex libro vela tegeteśque texunt, vestes qu... dam, stragula, funes, alia plura. Ac externis quidem notißimæ sunt chartæ (βιβλία dicit scapi tænias, ex quibus chartæ fiunt, scapos ipsos παπύρους, aliquando plantam totam πάπυρον, aliquando caulem) maximè verò suppeditando alimento plurimùm confert: mandunt enim

inc... læ

incolæ Papyrum & crudũ,& elixum,& aſſum, ſuccum deuotãt, & quod m anſum eſt expuunt. Talis igitur eſt Papyrus,& tales vſus præbet. Naſcitur & in Syria circa lacum in quo & Calamus odoratus, vnde & Antigonus nauium funes faciebat. Eadem ferè Plinius tradit ex eodem Theophraſto. Papyrum ergo naſcitur in paluſtribus Ægypti, aut quieſcentibus Nili aquis, vbi euagatæ ſtagnant, duo cubita non excedente altitudine gurgitum, brachiali radicis obliquæ craſsitudine, triangulis lateribus, decem non ampliùs cubitorum longitudine in gracilitatem faſtigiatum (legendum videtur ex Theophraſto, Brachiali radicis obliquæ craſsitudine, decem non ampliùs cubitorũ longitudine, triangulis lateribus. Theophraſtus tamen radicem carpi robuſti hominis craſsitudine eſſe ait, longitudine decem cubitis maiore. thyrſi modo cacumen includens (ſic Gaza reddidit quod Theophraſtus κόμην dixit, Strabo χαίτην ἔχοντες ἀχρεῖαν, ἀσθενῆ, quod aptiùs conuertiſſet, Comam ſiue iubam inutilem habens & inualidam: thyrſus enim à coma differt.) Semine nullo, aut vſu eius alio quàm floris ad deos coronandos. Radicibus pro ligno incolæ vtuntur, non ignis tantùm gratia, ſed ad alia quoque vtenſilia vaſorum. Ex ipſo quidem Papyro nauigia texunt, & è libro vela tegetéſque, necnon & veſtem etiam ſtragulam, ac funes. (Ex biblo Theophraſtus eadem texi ſcripſit, nimirùm ex Papyro ſiue Papyri caule, id eſt, caulis tæniis & philuris, non autem libro ſiue extimo cortice. Sed omiſit Plinius mortalibus maximè neceſſarium huius plantæ vſum à Theophraſto poſitũ, nempe ex biblo texi biblia, id eſt, chartas, etiam externis notiſsimas, cùm Græci longè plura chartis tradiderint, quàm ipſimet Ægyptij, apud quos Papyrus naſcitur, memorabilium rerum monumenta ſaxis, obeliſcis & pyramidibus inſcribere ſoliti.) Mandunt quoque crudum decoctumq́; ſuccum tantùm deuorantes (Dioſcorides & eum ſecuti, vt Pierius in Hieroglyphicis, falsò putarunt radicem ἔχειν τρόφιμόν τι, id eſt, alimenti nonnihil præbere, ideoq́; Ægyptios διαμασσωμένους ἀποχυλίζειν, mandere exugereq́; ſuccum, τὸ διαμάσσημα ἐκπτύοντας. Nam præter Theophraſti perſpicuam hac de re narrationem, Herodotus in Euterpe apertiſsimè refert Ægyptios Papyri è paluſtribus collectæ annua meſſe partem ſuperiorem præciſam in alios vſus quàm alimentorum vertere, inferiorem autem cubiti longitudine & mandere & comeſſe, eximia quadam ſuauitate, cùm in luculento furno torretur. Ante fruges inuentas priſcis Ægyptiis vſitatiſsimum & frequentiſsimum eum cibum fuiſſe ex Oro cognoſcimus: ſcribit enim Ægyptios antiquiſsimam, & omni memoria priorẽ originem ſuam ſignificantes, Papyri faſciculum pinxiſſe, quoniam eo primùm veſcerentur.) Naſcitur & in Syria circa quem odoratus ille Calamus lacum. Neque aliis vſus eſt quàm inde funibus Rex Antigonus in naualibus rebus, Sparto nondum communicato. Nuper & in Euphrate naſci circa Babylonem Papyrum intellectum eſt eundem vſum habere chartæ. His ſubiungit Plinius chartarum genera, earumq́; conficiendarum rationem explicat, oratione quidem ſatis obſcura & perplexa, vt in re antiquiſsima, & nobis ignota, quam ex doctiſsimis eruditiſsimi Dalechampij in Plinium obſeruationibus, & ex Guillandino perſpicuam reddere & enucleare conabimur. Præparantur, inquit Plinius, ex eo (Papyri ſcapo) chartæ, diuiſo (ſcapo) acu in prætenues, ſed quàm latiſsimas philuras (rectiùs fortaſſe longiſsimas, Guillandinus mauult latiſsimas.) Principatus medio (ſubaudi Papyro, ex vetuſto codice, mediis ſcilicet philuris) atque inde ſciſſuræ ordine. Hieratica (ideſt princeps & primaria) appellabatur antiquitus religioſis tantùm voluminibus dicata, quæ ab adulatione Auguſti nomen accepit, (ablutione ex vetuſto codice & Iſidoro, Hierarica, inquit, ſubcolorata, Auguſtea facta abluendo candidior,) ſicut ſecũda Liuiæ à coniuge eius. Ita deſcendit Hieratica in tertium nomen. Proximũ Amphitheatricæ datum fuerat à confecturæ loco (Guilland. Arthribitica, ab

Lib. 13. c. 11.

Lib. 13. cap. 11. & 12.

Lib.5. c.10. Arthribica præfectura,cuius meminerunt Strabo,Ptolemæus,Stephanus. Arabin etiam memorat auctor. Quidam Amphitheatricem dici potuisse suspicantur,quòd in Amphitheatris Ægypti, Alexandriæq; potisimùm, à concursu populi vacuis cõficerentur,vt solent mercenarij opifices in locis publicis à vulgi turba non occupatis artem suam exercere. Forrasis & id Romæ factum in aliquo Amphitheatro,vnde nomen.Excepit hanc Romæ Fannij sagax officina, tenuatamq; curiosa interpolatione principalem fecit è plebeia,& nomen ei dedit. Quæ non esset ita recurata,in suo(nomine)mansit Amphitheatrica. Post hanc Saitica ab oppido(Sai) vbi maxima fertilitas(Papyri suba.)ex vilioribus ramẽtis (philuræ) propriorq; etiámnum & cortici Tæniotica à vicino loco (Guillandinus legit Tanica à Tani ciuitate,hodie Damiata)pondere iam hæc nõ bonitate vænalis. Nam Emporetica inutilis scribendo,inuolucris chartarũ,segestriumq; mercibus vsum præbet (Quidam legũt stegestrium, ἀπὸ τῦ στέγειν,σκεπάζειν,χιτῶνα. Varroni tamẽ segestria dicũtur stramenta è segete, quibus lecticas inuoluebãt, vt ab imbre, puluete,& externis quibusuis iniuriis defenderent. Alij quæuis ἐνέλυμα & inuolucra sic appellari putant,quòd iis segerantur,seponantur ac separantur quæ occulet. Sunt etiam segestria vela aut tegumenta cilicia,ex pilis caprarũ aur hircorũ contexta Procopio lib.2.belli Persici, & Suidæ. Suetonius in Augusto, segestrio aut lodicula inuolurus,non vt vulgò sesterio. Cuiacius 13.Obseruat.)ideò à mercatoribus cognominata. Post hanc Papyrum est,extremumq; eius scapo simile, ac ne funibus quidem nisi in humore vtile. Vetusti codices habent extimũ, quod probat Dalechampius,pro extimo ac supremocortice. In hoc Plinij loco Guillandinus Turnebum acritet insimulat,tres chartæ species inuehentem,Hieratica, Augustam,Liuiam,cùm vna eadémq; sit Ægyptiis dicta Hieratica, quoniã religiosis & sacris tantùm voluminibus dicata esset, Romanis adulatione prima Augusta, adulatione secunda Liuia,vt obscurius & ignotius,ordinéque tantũ tertium eius nomen fuerit Hieratica. At qui totum hac de re Plinij sermonem diligentiùs expenderit,Turnebum & Ruellium à Guillandino iniustè reprehẽsos fuisse iudicabit. Cùm enim chartarũ genera pro latitudinis differentia recenser perspicuè plures eius species constituit.Emporeticæ digitos sex esse vult, Saiticæ pauciores nouem,Amphitheatricæ nouem,Fannianæ decem,Hieraticæ vndecim,optimis verò duabus,id est Augustæ & Liuianæ (vt paulò pòst ostendemus) tredecim. Præterea Augustã & Liuianã eandem nõ esse apertisimè demõstrant hæc Plinij verba. Augustæ in Epistolis auctoritas relicta. Liuiana suam tenuit, cui nihil e prima erat,sed omnia è secunda. Hæc ad Guillandini opinionẽ refellendam, tuendámq; Turnebi & Ruellij sententiam satis valent,sed multò magis quæ sequũtur, in quibus ex Dalechampij iudicio & deprauata quædã corrigũtur, & obscura declarantur. Verba Plinij sunt. Texuntur omnes tabulæ madentes Nili aqua. Turbidus liquot vim glutinis præbet,cùm primo supina tabula scheda adlinitur, longitudine Papyri,quæ potuitesse resegminibus(aliàs segminibus)vtrinq; amputatis. Transuersa posteà crates peragitur. Premitur(aliàs premuntur)deinde prælis, & siccantur Sole plagulæ, atque inter se iungũtur,proximarum semper bonitaris diminutione ad deterrimas. Nunquam plures(philuræ subaud.)scapo quàm vicenæ. Hic Guillandinus Turnebum & Ruellium ignorantiæ accusat,quòd locum non intellexerint,nec viderint tabulas hîc dici Papyri schedas, quæ auulsæ compinguntur, non autem asseres philuris subditos,super quibus glutinantur. At contrà hi rectè, ille perperàm sensisse vidẽtur. Nam dum charta fiebat,necesse fuit tabulã subijci, super qua distẽderentur sectæ & trãsuersæ philuræ,quæ glutino,vel aqua Nili turbida cõmitterentur,quod Plinius his verbis indicat. Texuntur omnes tabula madẽte Nili aqua: sic enim ex manuscripti codicis fide legendũ censet Dalechãpius.

Margin notes: Ca.12. li.13. (beside "res eius species constituit"); Ca.12. li.13. (beside "ba. Augustæ in Epistolis"); Li.13. ca.11. (beside "quot vim glutinis")

Idem

Idem ex iis verbis perſpicuũ fit (cum primo ſupina tabula ſcheda adlinitur).Quæ
ſic accipit Guillandinus, cum primo ſcheda,id eſt,philura adlinitur & inſternitur
tabula ſupina,auferẽdi caſu, id eſt,exporrecta in longum eadẽ philura.Quod ſanè
reperitionis genus inſulſum minimè cõuenit ſuccinctæ Plinij breuitati, cùm preſ-
ſiùs dici potuiſſet & aptiùs(cum primo ſupina ſcheda adlinitur)quibus verbis ni-
hil clarius, nec cõgruentius eſſe poteſt. Supinam ſchedã idem exponit recto ſitu
poſitam,quomodo Liuius ſupinas manus dixit erectas,matronis in publico dolo-
re ad cœlum & Deos tendẽtibus. Dalechampius verò ſupinã ſchedam interpreta-
tur,cuius pars quæ in ſcapo vergebat introrſum, cùm ſuper tabula diſtenditur,ex-
trorſum vertitur,nec tabulæ lignum tãgit:ſic enim poſita,quia mollior, humidior
ac tenerior eſt,faciliùs ſuperiniectã aliam amplexatur & retinet. Idẽ Guillãdinus
legẽdum putat (trãſuerſa poſteà cute peragitur.) At manuſcripti codicis integritas
vulgatam lectionem nihil immutãdam eſſe ſuadet: cõmodiùs enim & cõcinniùs
appellari nõ potuit chartarum textus,quàm cratis nomine,ob rectas tranſuerſaſq;
philuras ſibi mutuò ſuperincũbentes,quæ cratis vel clatrorũ figura eſt.Porrò pla-
gula eſt chartæ iam cõfectæ,ac ſuis philuris,ſiue ſchedis,ſiue ramentis textæ velut
lamina,quam chartæ noſtræ ex linteis tritis cõfectæ folium vulgus vocat.An verò
in apricis locis chartæ ſiccarentur an vmbroſis & perflatis.nõ eſt indignum ſcitu
quòd id pertineat ad Plinij literam vel emẽdandam vel cõfirmandam. Verum id
quidem eſt,quæ ſolo aquæ humore glutinãtur diſsilire,cùm vapore ſolis inareſcũt.
At quæ luto pingui, aut pollinis flore aqua diluto cohærent, ſolis tepore & æſtu,
atq; adeò ignis calore tenaciùs cõmittuntur. Itaq; qui chartas denſas libris compin
gendis,aut tegẽdis mercibus cõficiunt,vbi prælo chartæ quadratam plagulam ſatis
preſſerint,inſolatu ſiccãt,& librarij voluminũ quæ conſuuntur poſteriora glutine
oblita,vel igni admouẽt,vel ſoli exponunt,vt citiùs reſiccẽntur. Quamobrem &
olim chartas inſolatu durari ſiccariq; ſolitas vero abſimile nõ eſt. Deinde Plinius Lib 13. ca. 12.
chartarum ſpecies ex latitudinis differentia,& earum ordinem exponit.Magna in
latitudine eorum differẽtia,tredecim digitorum optimis. Duæ detrahũtur Hiera-
ticæ,Fanniana denos habet. Et vno minùs Amphitheatrica.Pauciores Saitica:nec
malleo ſufficit.Nam Emporeticæ breuitas ſex digitos nõ excedit. Præterea ſpectan
tur in chartis,tenuitas,denſitas,cãdor, læuor. Primatum mutauit Claudius Cæſar.
Nimia quippe Auguſtæ tenuitas tolerãdis non ſufficiebat calamis. Ad hoc trãſmit
tens literas lituræ metum adferebat aduerſis, & aliàs indecoro viſu per trãſlucida.
Igitur & ſecundo corio ſtatumina facta ſunt è primo ſubtegmine. Auxit & latitu-
dinem.Pedalis erat mẽſura,& cubitalis macrocolis.Sed ratio deprehendit vitium,
vnius ſchedæ reuulſione plures infeſtãte paginas.Ob hoc præclara omnibus Clau
dia: Auguſtæ,in epiſtolis auctoritas relicta:Liuiana ſuam tenuit, cui nihil è prima
erat,ſed omnia è ſecũda,(cui nihil primum erat,ſed omnia ſecũda,ex vetuſto codi-
ce.)Scabricia læuigatur dẽte cõchave,ſed caducæ literæ fiunt.Minùs ſorbet politu
ra charta,magis ſplẽdet.Rebellat ſæpe humor incurioſè datus,primoq; malleo de-
prehẽditur,aut etiam odore,cùm fuerit indiligẽtior. Deprehẽditur & lentigo ocu
lis,ſed inſerta mediis glutinamẽtis tænia,fungo Papyri bibula, vix niſi litera fun-
dente ſe:tantùm ineſt fraudis. Alius igitur iterum texendis labor. Glutinum vul-
gare è pollinis flore temperatur feruente aqua, minimo aceti aſperſu. Nam fa-
brile gummíque fragilia fiunt. Diligentior cura molli panis fermẽtati colato aqua
feruente. Minimùm hoc modo intergerij: atque etiam Nili lenitas ſuperatur.
Hæ ſunt ex Plinio Chartarum ſpecies. Prima eſt latitudinis decem digitorum,
quales ſunt Auguſta & Liuiana:aliæ enim eſſe nõ potuerunt quàm hæ,ab adulatio
ne Auguſti & Liuiæ principem locum nactæ, reiecta in tertium bonitatis & nobi
litatis locum Hieratica,quæ ſecunda eſt digitorum vndecim. Tertia Fãniana, de-

cem. Quarta Amphitheatrica, nouem. Quinta Saitica, pauciorum nouem, n[illegible] octo, quę nec malleo sufficit, vel quòd tam angusta sit, vt malleum qua parte feri, latiorem non admittat, vel tam fragilis sit, vt malleo percussa disrumpatur. Sexta Emporetica, sex digitorum. Taniticam cortici propiorē, & venalem pondere non bonitate in hoc censu nō reposuit Hæ fuerūt chartarum differētiæ dum vixit Augustus, mutatæ posteà à Claudio. Nimia enim Augustæ tenuitas tolerādis non sufficiebat calamis, quo minùs pertunderent ac perforarēt, & transmittens literas, id est, literarum atramētum, lituræ metum afferebat auersis. Sic enim legēdum ex vetusto codice. Nam aduersa charta est exterior, & oculis nostris obiecta, quam scribētes intuemur, in qua calamus properat. Auersa posterior, & à tergo posita. Litura verò effusi sparsiq; atramēti in bibula charta est macula, ei similis quam penna scripturam delētes inducimus. Apparet certè ea magis in auersa chartæ facie, illuc subeunte atramēto, vt cùm aduersa iam aliquid scriptum est, in auersa maculis nigris fœdata prætereà nihil pingi queat. Igitur & secundo corio statumi[illegible] facta sunt, è primo subtegmine. Vetustus codex habet, Igitur & secundo corio sta[illegible]ina facta sunt, vt primo subtegmina, sensu nihil discrepāte, etiā si statumina leg[illegible]. Stamen id est quod colo obuolutum mulieres nent. Est & in textrinis filum [illegible] directum, intra quod subtegmē siue trama currit trāsuersim. Statumen vero ridica siue palus quo vitis fulcitur. Auctoris ergo sensus est. In charta Claudij sicut [illegible]nmo corio è rectis philuris cōfecto additum est secundum velut subtegmē siue trama ex schedis trāsuersis textum, sic huic impacta pro tertio corio siue stamina siue statumina sursum è rectis philuris composita, velut in primo corio. Auxit & latudinem. Pedalis erat mēsura, & cubitalis macrocolis. Sed ratio deprehēdit vi[illegible]ium, vnius schedæ reuulsiōe ampliores infestāte paginas. Sic vetustus codex. Mac[illegible]l la ἀπὸ τῶν μακρῶν κολλῶν dicta putat Guillandinus, Dalechampius ἀπὸ τῶν μακρῶν κώλων, à longis velut artubus, & mēbris. Mensura pedalis & cubitalis, id est, sesq[illegible]cubitalis harum chartarum an in lōgitudinem an in latitudinem exporrigeretur, Plinius non statuit: in latitudinem potiùs existimat Dalechampius, de latitudine enim hîc agitur: & scapi Papyri, vnde schedæ distrahebantur, nota est lōgitudo ex superioribus, circiter quatuor pedum, quæ ad pedis vel cubiti mēsuram contrahi nō potuit: quamuis μακροκώλων nomē longitudinem potiùs indicet quàm latitudinem. Cùm autem vnius schedæ reuulsione ampliores vel plures infestari paginas dixit, docet nos plagulas chartæ confectæ, siccatæ, malleatæ, læuigatæ plicari [illegible]litas in paginas, vt fit & in nostris linteis, quæ quo complures essent, magis scriptura conturbaretur ac læderetur, si quis vnam philuram vel improbitate ac malitia, vel corruptam ac vitiosam exemisset. Augustam epistolis laudatam testatur Martialis, salutatricémque vocat.

Lib. 9. *Marcus amat nostras Antonius Attice musas,*
Charta salutatrix si modò vera refert.

Ex his pro æstimationis ac pretij ordine, & latitudinis varietate, quoniam par ferè esset omnium longitudo, chartas numerare, & in suis classibus rec[illegible] p[illegible]sumus. Augusti tempore Macrocolas primas, pedem aut sesquipedem latas, Augustam & Liuianam optimas, digitos tredecim, Hieraticam vndecim, Fanni[illegible] decem, Amphitheatricam nouem, Saiticam, & quam omisit auctor Tanitica[illegible] pauciores, nempe septē vel octo, Emporeticā sex: quas omnes anteiuit & bonitat[illegible] & dignatione Claudia, principatu Claudij texta, ex duobus staminibus siue statuminibus, & interiecto vno subtegmine optimis, nempe Augusta & Liuiana aliqu[illegible] latior, vt suspicari licet, ad digitos quatuordecim vel quindecim. Ex his cuiuis perspicuū esse potest, Guillādinum non rectè affirmasse Augustam & Liuianam, Hieraticam eandē esse chartam. Hîc nō sunt omittēda chartarum vitia quatuor, quæ auctor

auctor ponit, scabritiam, rebellem cōtumaciam, lentiginem, tæniam vnā vel plures. Scabritia, inquit, læuigatur dēte, &c. Id est, Scabritiæ remediū est dente vel concha politura, moderatione tamē adhibita, ne vehementius atteratur. Nam quamuis ex cōplanatione & erugatione splēdeat magis, fulgenteq; nitore oculis placeat, validiore tamē attritu nō sorbet atramētum sed respuit, & si quæ literæ appictæ fuerint, instabilis & fugax est scriptura, nec permanet. Alterum vitium est rebellio. Rebellat humor incuriosè datus, cum artificis operæ & studio reluctatur pertinacius, nec omne corij spatiū ex æquo rigat & oblinit, sed alicubi subsistit copiosior, alicubi parcior affunditur, vnde plagularum fit inæqualis & superficies, & resiccatio. Nam cum probe curatam, subactam, tractatamq; chartam esse putat artifex, neq; quicquā aliud operæ suæ præterea desiderare, tum cōtra eius spem vitium id detegitur, & tanquā recrudescit, quòd eius diligētiæ negotiū faciat. Itaq; retexēda charta, & eodē labore domanda, atq; peruincēda quo priùs. Malleo deprehēditur id vitium, aut quòd percussam laceret, aut quòd eminentiora tubera, depressioraq; lacunas plagularum inæquali percussu tundat, & inuentuta d[illegible] tate tusas osten dat. Prodit eam labē etiā odor, charta præsertim negligētius prælo cōpressa & siccata, mucidus fœtidusq; putrescente ac situm olente humore, qui nec prælo est elisus, nec insolatu dissipatus. Deprehēditur & lentigo oculis, &c. Lentiginē in charta Plinius appellat næuos, sordes, decolores punctorum notas, & maculosas velut asperginies, quæ fiebāt dum cōpingerētur coria, si quid illaberetur impurius, quod natiuū colorem inquinaret, aut si quid in schedis cōtortum & conglobatum chartam infuscaret. Oculis id cognoscebatur, vel conspecta statim charta, si maculæ in aperto forēt, vel ad solem explicata, si altius insiderēt (Sed inserta medijs glutinamentis tænia.) Quartum ac postremum vitiū est tænia, non, vt Guillandinus arbitratur, philuta vel scheda, sed oblongus & angustus in plagulis ductus, nullo glutine, aut pingui humore litus & opertus, in quo sola Papyri fungosa & bibula raritas absque vllo tectorio calamis scribētium occurrit, & literam siue atramēti picturam dum haurit diffundit. Quod nec ictu mallei, nec oculorū conspectu exploratum sed scriptura tantùm, tum picta litera liquescēs vtraq; parte cōbibitur, & tam aduersam quàm auersam partem inquinat. Hæc de Papyro & veterum chartis ex Plinio & Dalechampij obseruationibus studioso lectori fortasse nō iniucunda exponere voluimus. Papyrum Niloticam siue Ægyptiam ex Ægypto delatam, & qualē describunt Theophrastus & Plinius, Peña in horto Pisano florentem se legisse ait, quam Cypero cōgenerem facit & similimā, verùm elegantiorem multò, iunceo, arundinaceóve triquetro caule, medulla farcto tomētitia, stipitibus multis, proceris, lænibus, nitidis surrectis, senū, interdum septenū cubitorum altitudine, quibus ad imum tantū folia insunt Cyperi aut Sparganij repanda, radicibus aruudinaceis, fibrosis, floribus valde speciosis, lucnlētam in ambitu cæsariem referentibus, numerosis gracilibus thyrsulis, dēso & æquali comarum stipatu, & apicibus prominentibus, Ferulæ in modum collectis, nō vt in Cypero sparsis, quos circa ortum ambiunt radiatim

PAPYRVS Ægyptia, Pena.

foliola

foliola multo minora illis quæ sunt ad imũ, vt in C. pero. Quæ ... quit Pena, hæc veram esse Theophrasti Papyrũ, cuius descriptio ... mutila, neq; ex duabus diuersi generis cõfusa, nempe hac Ægy... vt cẽset Pena, sed eadẽ plane est quæ apud Theophrastum, vt ... locos cõferenti facilè innotescet. Præterea cum scribit Pena P... nium tum chartæ obscuriùs t... adẽtem his verbis, Texuntur omnes ... Nili aqua, quod de funibus quis fortè interpretetur, inquit: & mox, ... quor vim glutini præbet, &c. cum scribit, inquam, medullæ gluten in ... ci solitum innuere videri. Ad hæc cum ante dixerit caulis medullam ... tusam, glutinisq; in speciem subactam, ductam olim fuisse in bracteas Pa... quæ mutuò sibi appressæ folia crassiora cõflabant, scribendo apta, qu... etiam fit ex laciniis linei panni cõtusi, & in candidum redacti, neq; ... scarum, neq; nostrarum conficiendarum rationem intellexisse vide... Neq; ... medulla vlla Papyri in laminas ducebatur, quæ mutuò appressæ folia ... sed scapi Papyri philuræ super tabula exporrigebantur rectæ & transuersæ ... bus plagulæ & chartæ fierẽt, vt prolixè & dilucidè ex Plinio declarauimus. ... panni linei in gluten rediguntur, vnde chartæ nostræ fiant, sed ex lineis pan... tis & aqua dissolutis folia compingũtur, quæ postea glutine accepto sol...

Vires. Nunc de medico Papyri apud veteres vsu dicamus. Ad aperiendas fistulas ... *Lib.1.c.98.* Dioscorides, madefacta lino inuoluitur, vsque dum inarueric: constri... que immissa in hiatum, humore complетur, & intumescendo fistulas aperit. ... matæ Papyri cinis nomas cùm omnium partium, tum oris maximè cohibe... id meliùs combusta charta præstat. Quæ vero addit de radice Ægyptiis al... *Lib.8.sim.* nonnihil suppeditante, id iam refutauimus. Galenus de eadem ita scriptum ... quit. Papyrus ipsa quidẽ per se in vsum medicinæ non venit, at macerata ... vulis efficitur. Igitur oxycrato vinóve macerata recẽtia vulnera glutinat ... in circulum circumposita. At vsta medicamentum est exsiccans, vel... & ... *Li.24.c.11.* tæ combustæ cinis, nisi quia infirmior est quam Papyri. Plinius, cogna... pto res est Arundini Papyrus, præcipuæ vtilitatis cùm inaruit Dioscorides ... madefacit, & imbuit, mox circundato ligno constringit, quoad compressa ... cerut) ad laxandas siccandásque fistulas (ad aperiendas siue recludendas ... tantùm dixit Dioscorides) & intumescendo ad introitum medicamẽtorum a... riendas. Charta quæ fit ex ea, cremata inter caustica est. Cinis eius ex vino ... somnum facit (de ea re nihil planè Dioscorides) ipsa ex aqua imposita ... sanat.

IVNCVS ODORATVS. CAP. CXXIIII.

Nomina ΣΧΟΙΝΟΣ & σχοῖνος ἀρωματικὸς Græcis, Latinis Iuncus odoratu..., ... nelio Celso Iuncus rotũdus, vt distinguat à Iunco vulgari & Cype... co triãgulari, Officinis Squinanthum, dictione ex σχοίνου & ἄνθος, id ... Iunci flore deprauata, quo Schœnanthi nomine olim vocabatur à mul... re Galeni à præstantia roseáque fragrantia, Serapioni Adher, non Adcher ... excusis codicibus legitur, Auicennæ Adhar, non Adchar, Hispanis *Paya de ... qua*, siue *Paya de Camelhos*, Gallis *Pasture de chameaux*. Dioscorides locos nata... *Lib.1.c.16.* præstantioris notas potiùs, quam totam eius figuram descripsit his fere ... *Locus.* Iuncus odoratus in Africa & Arabia nascitur. Laudatissimus ex Nabathæ..., pr... mus Arabicus, quem aliqui Babylonicum cognominant, alij teuchitin ... mus ex Africa. *Præstantia* Eligendus est rufus, recens, floribus refertus, tenuis, purpurascen... fissilis, qui manibus confricando rosæ odorem emittit, igneæ mordaci... ad... *Lib.21.cap.* guam. Breuius hæc Plinius dixit. Ob id & odorati Iunci medicio... ... quon...

quoniam & in Syria Cœle (vt ſuo loco retulimus) naſcitur. Laudatiſsimus ex Nabathæa, cognomine teuchites, proximus Babylonius, peſſimus ex Africa, ac ſine odore. Eſt autem rotundus, vinoſæ mordacitatis ad linguam. Syncerus in confricando odorem roſæ emittit, rubentibus fragmentis. Quæ ſi cum Dioſcoride conferas, quædam manca, alia perperàm notata perſpicies. Neque enim ex Dioſcoride Iuncus ex Nabathæa teuchites cognominatur, ſed Babylonius. Quare ſic Plinij locus explendus videtur. Laudatiſſimus ex Nabathæa, proximus Arabicus, quem aliqui Babylonium cognominant, alij teuchitin, peſſimus, &c. Eſt autem τεῦχος, ἀγγεῖον, vas, vnde τευχίτις σχοῖνος, quod vaſis afferretur. Neque vinoſam mordacitatem Iunco huic ineſſe ait Dioſcorides, ſed linguam mordere μετὰ πολλῆς πυρώσεως, id eſt, cum multo feruore: neque rubentia fragmenta, ſed σχιζομένων καὶ ὑπόπορφυρον, id eſt, fiſſilem & purpuraſcentem. Quod vterque de roſæ odore dixit, id negat Garcias: nam tritum quidem ait iucundum odorem ſpirare, ſed non roſæ: annotátque Dioſcoridem in his aromatis ſæpe incertis comparationibus vti. Auicenna duo Iunci genera ſtatuit, vnum Arabicum, & boni odoris, alterum in Agiami natum, quo vocabulo Damaſcum ait intelligi Garcias. Alij Iuncum Agiami accipiunt Iuncum vulgarem, de quo Dioſcorides lib. 4. vt eo capite Auicenna duo capita Dioſcoridis commiſceat, vnum de Iunco odorato, alterum de Iunco vulgari, qui locis humidis naſcitur: nam Agiami exponit Bellunẽſis natum in loco humido & paluſtri. Illud verò æquè abſurdum quod ſubiicit ex Dioſcoridis auctoritate, Iuncum odoratum duarum eſſe ſpecierum, quarum vna eſt quæ non habet fructum, altera quæ fructum habet nigrum: neque enim Dioſcorides ita diſtinxit, neque fructus Iunci odorati vſpiam meminit. Serapio ex Abohanifa tradit Iuncum odoratum radicem habere ſimilem Chulem, latiorem tamen, cum minoribus tuberibus, ramulos tenues, qui fructum ferunt ſimilem floribus Arundinis, ſed gratiorem & minorem. Quid autem Serapioni ſit Chulem neſcio, niſi fortaſſe ſit gramen, aut herba vulgaris Græcis πόα dicta. Pandectarius

Lib. 2. cap. 59.

Cap. 42.

Cap. 158.

IVNCVS odoratus,
Matthioli.

SCHOENANTHI flores,
Lobellij.

vocat

In cap.16. lib.1. vocat Chulem herbam capillarem. Recétiores accuratiùs & magis signatè Schœnanthi speciem expresserunt. Matthiolus, qui se arculam florum Schœnanthi plenam habere ait, folia ei Caricis vel Zeæ tribuit, robustiora tamē, sursum spectantia, ex quibus culmi geniculati, & in horum summitate flores exeunt odorati. Radix subest ima parte villosa odoratáque, sed odor tempore perit. Clusius in scholiis in Garciæ historiam refert natas sibi fuisse Iunci odorati plantas ex semine Italia misso. Is teneris multis culmis assurgit, tenerioribus foliis quàm Gramen, siue πόα, quam plurimùm refert, linguam mordicantibus iucunda & aromatica quadam acrimonia, quæ trita gratum quidem spirant odorem, sed in quo Rosæ odor non appareat: nam manducata potiùs Rosæ præsertim saccharo conditæ odorem æmulari videtur. Nullum protulit florem, quod seriùs prouenerit. Radix fuit numerosa, capillacea, non, vt dixit Serapio, nodosa, gustu feruido & aromatico. Tandem frigoribus periit, vt annua planta esse videatur. Eius iconem ex eodem Clusio hîc proponimus, cui addidit Lobellius flores spicatim ē g[illegible] secundum caulem Lilij situ hærentes, quos etiam hîc appinximus. Nascitur in Mazcate & Calaiate Arabiæ prouinciis maxima copia Garcia teste, non [illegible] quàm Gramen vulgare in Hispania, quo pascuntur animalia. Ab incolis vocatur *Sachbar*, à nonnullis *Haxis cachule*, id est, herba lotoria, siue lotionibus idonea. Aliis etiam nominibus Arabes Schœnanthum nuncupant, vt Auicenna Adhar, Serapio Adher, vt diximus, quos sequuntur Arabici omnes & Persici Medici. [illegible]orem verò vocant Foca, Persæ qui ad supradictas vsque prouincias pertingunt, Alaf, quod herbam significat. Apud Indos Herba Mazcatensis appellatur. S[illegible]t qui Paleam de Mequa vocant, alij Pastum camelorum, nec immeritò. No[illegible] tamen istic adeò frequentes cameli, vt totum gramen cum floribus depascatur. Sunt enim etiam asini, muli, equi, boues, capræ & oues, quæ nullum aliud pabulum norunt, quàm hunc Iuncum. Quare non temere scribit Galenus nescire se quomodo Schœni anthos, id est, Iunci odorati florem vocent, cùm floris copiam non admodùm suppediter. Nam etsi tota adferatur herba, sunt tamen eius superiores partes à camelis sæpe depastæ: vescuntur enim ea, & delectantur max[illegible], non quòd tantus sit illic camelorum summitates depascentium numerus, vt nullus vnquam flos nobis compareat, sed quòd trunca sæpe adferretur herba, nempe radix, folium, caulis, flores autem ferè nulli, quemadmodùm hodie videas in emporiis magnam plantæ copiam, flores autem perpaucos, tum quia plurimæ illic animantes iis vt cæteris graminibus vescendo summitates absumunt, tum quia flores papposi tenuésque facilè dilabuntur. Huic florum paucitati accedit institorum negligentia, qui nullos adferunt, medicis hos non postulantibus, quòd eorum vsus desierit. Defertur quidem in Indiam in medicum vsum vsurpandus. Maxima tamen copia in fasciculos colligatos nauibus inferunt equarij mercatores, vt equis substernant, ne stercoris & vrinæ pædore offendantur: nam simul atque maduerit in mare abiiciunt, & recentem substernunt. Sed & nautæ fasciculos aliquot secum aduehere solent, quos in India vendunt. Refert idem Garcias se in insula Dio vili emisse multos Iunci fasciculos, quos in Lusitaniam cum aliis aromatibus mitteret, nullum tamen florem se vidisse. Sed nec ab incolis in pretio habebatur, nec eius vllus apud eos vsus nisi in lotionibus: eo enim se & iumenta sua lauant. Arabes verò & Persæ Medici ad medicamenta duntaxat vsurpant. Schœnanthum nostrum ex Alexandria Ægypti ad nos aduehitur, eo importatum ex locis antedictis. Sed in eo deligendo diligentia magna est adhibenda: id enim palearum quarundam & herbarum festucis impostores adulterant. Ad hæc ne vetustate vires amiserit diligenter expendendum. Hæc enim vitia multis persuaserunt Schœnanthum Officinarum spurium & illegitimum esse. Sed falluntur

Margin notes: *Forma.* — Lib. 1. c. 34. — *Locus.* — Lib. 1. c. 34. — *Nomina.* — Lib. 1. Anti.

luntur illi, quoniam tum descriptio, tum vires perspicuè eos refutant. Nam quod radices primùm medico vsui conuenientes illi non inesse contendunt, sed capillorum modo tenues, deinde paleas ipsas nullam gustantibus acrimoniam relinquere, postremo Schœnanthum vulgare Iuncum non proferre, sed calamos geniculatos Tritici vel Hordei modo, in iis vehemẽter errant: siue enim tenues sint radices, siue crassæ, nihil ad historiam attinet, modò iis viribus præditæ sint quæ eis tribuuntur, quibus ideò destitutæ non sunt quòd sint capillaceæ, nam Dioscorides eas non descripsit. Quod Schœnanthum nostrum acrimonia careat, id falsum est: id enim quod vetustate euanidum & exoletum non fuerit, linguam mansu vellicat. Quod Iuncum ferat, non calamos quos ferre debeat, apertè Dioscoridi refragatur, scribenti: χρῆσις δὲ τοῦ ἄνθους, καὶ τῶν καλάμων, καὶ τῆς ῥίζης, id est, Vsus est floris, calamorum, & radicis. Illud verò absurdissimum, Galangam Iunci odorati radicem esse, cùm Galanga auctore Garcia in China nascatur, quæ bis mille leucis ab Arabia distat, & plurimùm à Iunco odorato differt tum foliis, tum radice, nec nisi sata proueniat, Iuncus autem sponte nascatur, nec seratur. Alij aliis rationibus nostrum Schœnanthum vt adulterinum improbãt. Primùm quòd caulem Cyperi non habeat, vt Dioscorides in Cypero testatur: deinde quòd radices nostro Phu similes non sint: præterea quòd antiquis florum, caulis, radicum vsus tantùm fuerit, non foliorum, quibus hodie tantùm vtuntur: adhæc quòd in nostro Schœnanthi tum caule tum radice nullus prorsus calor percipiatur, nec sapor, sed in foliis quibus Dioscorides non vtitur. Quæ facilè refelluntur. Dioscorides enim Cyperi caulem nulla adiectione dixit esse ὅμοιον σχοίνῳ, id est, similem esse Iunco, vulgari scilicet. Quare Ruellius perperàm caulem Iunci odorati vertit. Cùm enim Dioscorides Schœnantho calamum tribuat, Cyperi autem caulis calamus non sit, nec rotundus, nec geniculatus calami instar, sed angulosus, vt ad huius discrimen Iuncus ille odoratus rotundus cognominatus sit à veteribus, quonam pacto Dioscorides capite de Cypero ei Iunci odorati rotunditatem assignasset? Idem nusquam Phu radicem Schœnantho similem dixit: sic enim capite de Phu, ῥίζα δὲ ἡ μὲν ἀνωτέρα περὶ δακτύλου μικροῦ τὸ πάχος, πλαγία δὲ ἐπιρρίζια ἔχει καθάπερ σχοῖνος, ἢ μέλας ἐλλέβορος. Id est, radix Phu superior digiti parui crassitudinem æquat, ex obliquo fibras seu radiculas habens Iunci & Ellebori nigri modo. Hìc fibras radicis Phu fibris radicis Iunci simpliciter comparat, vt hìc quoq; Ruellius malè Iunci odorati verterit. Quod autem Schœnanti nostri caules & radices minimè in medicina vsurpentur, sed folia duntaxat, nõ euenit, quòd partes illæ sapore, odore, viribusque careant, (sunt enim omnes odoratæ & efficaces) sed quia post Dioscoridis tẽpora incuria Medicorum ita inualuerit vsus, procul dubio reuocandus, vniuersáque planta vtendum in posterum, quod testatur Galenus his verbis. Ego quidem mihi testis esse possum, habere me nunc ad manus aliquot Iunci odorati plantas, quarum calami ac radices non minùs sunt acres quàm folia. Quare qui Schœnanthi nostri natales ac facultates diligentiùs examinauerit, id ex Arabia in Alexandriam, inde ad nos importari ex negotiatoribus certò intelliget, ac legitimi facultatibus præditum esse testabuntur Medici omnes, qui id sæpe in medicamenta vsurparunt. Eas autem facultates Dioscorides ita declarat. Iunci odorati floris, calamorum, radicis est vsus. Vim vrinæ ciendæ habet, menses pellit, inflationes discutit, caput aggrauat, modicè adstringit, comminuit, concoquit, & venarum spiracula aperit: flos eius in potu vtilis est sanguinem reiicientibus, doloribus stomachi, pulmonis, iocinoris & renum. Miscetur antidotis. Radix adstringentior est: ideò fastidiis stomachi, hydropicis, conuulsis drachma vna cum pari pondere Piperis per dies aliquot datur. Decoctum vuluæ inflammationibus, ad desidentium fotus vtile est. Plinius aliter de iis

Lib.1.c.4. Lib.1.c.10. Lib.8.sim. Lib.1.c.16. *Vires & Temper.* Lib.21.c.18.

ſcripſit. Diſcutit inflationes, ob id ſtomacho vtilis, bilémque & ſanguinem re-cientibus. Singultus ſedat, ructus mouet, vrinam cier, veſicæ medetur. Ad muliebres vſus decoquitur, opiſthotonicis cum reſina arida imponitur. Dioſcorides florem duntaxat ſtomacho vtilem eſſe dixit, & ſanguinem tantùm reiicientibus. Quod Plinius ad muliebres vſus decoqui, ille decoctum ad inflammationes vuluæ fœminis inſidentibus vtile. Vterque vrinam ciere. Reliqua, quæ Plinius ha-
Lib. 8. ſim. bet, Dioſcorides prætermiſit. Galenus de iiſdem hæc prodidit. Schœni anthos modicè calfacit, modicè etiam adſtringit, nec planè à tenuitatis natura alienus eſt. Quare vrinam mouet, menſéſque ciet, adhibitum ſiue in fotum, ſiue in potionem. Prodeſt & ſtomachi, & iecoris, & ventris inflammationibus. Magis adſtringit radix. Flos calidus eſt. Porro in omnibus ſui partibus, in aliis magis, in aliis minùs guſtantibus apparet adſtrictio. Quare hæmoptoicorum medicinis admiſcetur. Hæc Galenus. Etſi in Officinis verus odoratus Iuncus reperiatur, tamẽ odor & ſapor adeò euanuerunt, viréſque tempore ita imbecilles factæ ſunt, vt putent
Marinus Iuncus gramineus fo. lis Schœnanthi. nonnulli hunc non aliam eſſe plantam, inquit Pena, quàm quæ paſſim in Adriaticis frequens, & nonnunquam in mediterraneis, litoribus, & ſabuletis occurrit, planè ſpecie, magnitudine, culmóque concolori ſimilem Iunco odorato: meminítque ille hanc ſibi obtruſam à pharmacopœis Venetiis & Monſpelij, qui affirmarent veri eſſe congenerem. Verùm ab illius præſtantia longiùs abeſt, quàm Canna vulgaris à Calamo aromatico deinde foliis eſt gramineis, & longè diſſimilem florem profert. Conicere poſſit quiſpiam Iuncum eſſe odoratum, quem in Campania inueniri memorat Plinius.

CALAMVS AROMATICVS. CAP. CXXV.

Nomina ΑΛΑΜΟΣ ἀρωματικὸς, Latinè Calamus aromaticus, potiùs quam odoratus. Auicenna & cæteri Arabes omnes Caſſab & Aldirira vo-
Lib. 2. c. 157. cant. Caſſab enim Calamus eſt, Aldirira ex aromatibus. Dirire enim idem quod aroma. Serapio corrupto vocabulo Haſſabel-derire. De
Cap. 265. ſimpl. hoc Dioſcorides ſic breuiter. Calamus aromaticus in India naſcitur. Melior eſt fuluus denſè geniculatus, & qui in aſſulas multas frangitur plena araneorum fiſtula, albicans, viſcidus in mandendo, & aſtringens cum aliquãta acrimonia. Et Plinius, Calamus, inquit, in Arabia naſcens, communis Indis atque Syriæ eſt: in qua vincit omnes, à noſtro mari centum quinquaginta ſtadiis. Inter Libanum montem, aliúmque ignobilem, non (vt quidam exiſtimauere) Antilibanum in conualle modica iuxta lacum cuius paluſtria æſtate ſiccantur, tricenis ab eo ſtadiis Calamus & Iuncus odorati gignuntur.
Lib. 1. c. 17.
Lib. 12. c. 22.

CALAMVS aromaticus, Matthioli.

Nihil ergo à cæteris ſui generis differunt aſpectu. Sed Calamus prȩſtãtior odore ſtatim è longinquo inuitat, mollior tactu, meliórque qui minùs fragilis, & qui aſſuloſè potiùs quam Raphani modo frangitur. Ineſt fiſtulæ araneum, quod vocant florem (aliàs, araneus, quem vocant florem.) Præſtantior cui numeroſus (aliàs, numeroſior.) Reliqua probatio, vt niger ſit (Dioſcoridi κιῤῥὸς, id eſt, fuluus.) Damnatur alibi (quidam legunt, albus.) Melior quo breuior & craſſior,

crassior, lentusque in frangendo. Quæ ferè ex Theophrasto Plinius transcripsit. Sic enim ille. Calamus & Iuncus trans Libanum montem, inter ipsum Libanum & alium quendam montem paruum (ignobilem Plinius dixit) in conualle parua, non, vt quidam dixere, inter Libanum & Antilibanum. Etenim inter hos campus est amplus & pulcher, quem Aulonem vocant. Vbi vero Calamus & Iuncus proueniunt, lacus magnus est, iuxta quem palustribus siccatis isti enascutur. Occupant locum triginta stadiis ampliorem. Virides nequaquam esse videntur, (Sic legit Gaza, vt & vulgata exemplaria, ὀ δ̓οκοῦσι δὲ χλωροί: Guillandinus legit, οὐκ ὄζουσι δὲ χλωροί, id est, virides modori sunt sed siccati facie nihil ab aliis differunt. Locum ingredienti protinus odor sentitur, non tamen longius expirat, vt quidam referunt. Sequitur in Græco, ταῖς προσφερομέναις εἶναι πρὸς τὴν χώραν: quæ omisit Gaza, & reuera deprauata sunt, ac sic restituẽda. ταῖς προσφερομέναις ναυσὶν πρὸς τὴν χώραν, id est, a nauibus quæ eo cursum tenẽt sentiri. Hic enim locus a mari pluribus quàm centum quinquaginta stadiis abest. Sed Arabiæ regionis afflatum odorarum esse aiunt. Hæc Theophrastus, qui quæ de loco illo narrat, ex aliorum sermonibus & fide narrat. Is campus est, auctore Guillandino, vallis quem intersecat Iordanus. Lacus vero Genesareticus, D. Matthæo mare Galileæ, D. Ioanni mare Tyberiadis. Serapio & Auicenna magnam partem eorum, quæ de calamo tradiderunt, ex Græcis descripsere. Quæ omnia quia graphicè Calami aromatici partes omnes non depingunt, dubitandi occasionem præbuerunt, num radices, quæ passim in Officinis prostant hoc nomine, pro legitimo Calamo habẽdæ sint. Brasauolus has pro vero calamo habet. Fuchsius easdem veri Calami aromatici radices esse putat. At plures, itẽ rei herbariæ peritissimi, has vulgares radices Acori veri radices esse statuerunt, & perperàm in Officinis pro Calamo vsurpatas fuisse. Qui non solùm odore, cæterisq; facultatibus, sed etiam natura & tota effigie ab Acoro dissidet. Primum quæ Calami ferũtur esse radices, Iridi persimiles sunt. geniculatæ, reflexæ, subalbidæ, acres, odore præstantes, &, vt ait Galen. etiam subamaræ. Deinde folia quæ nonnunquã cum planta ipsa adferuntur, plane sunt Iridis. Quæ omnia Acorum plane referunt, quale Dioscorides depinxit. At Calamus verus eodem auctore fuluus est: assulatim frangitur, tubum arundinaceum seu fistulam habet araneorum plenam, lentus est in mandendo, adstringẽs & subacris. Ad hæc ex Arundinũ est genere Theophrasto & Plinio testibus, id quod etiam ipsum nomen demonstrat, atque etiam ipsius caulem seu arundinem non radicem in medicum vsum assumi. Sed vulgaris Calami radix, quã Acori esse probauimus, neq; assulatim frangitur, sed transuersim Iridis, vel Raphani modo, neq; fistulam seu arundinem fert, sed caulem Iridis, graciliorem tamen, & longiorẽ, neq; adstringit, neque subacris est, sed planè acris, neq; amaritudine caret auctore Galeno, quæ Calamo vero deest. Garcias Calamum aromaticum quo Officinæ in Lusitania vtuntur, eundẽ esse asserit cum eo qui in India magno est vsui tum viris, tum mulieribus, & iumentis. In Guzarate vocari ait *Vas*, in Decan *Bache*, in Malabar *Vazabu*, in Malayo *Dirimguo*, in Persia *Heger*. Seritur, inquit, per vniuersam Indiam, plurimus verò in Guzarate, & Balagnate, Goæ etiam, vbi multus est eius vsus, in hortis satus prouenit, sed perpaucus. Sciscitatus est Garcias à multis Coracone incolis & Arabib⁹, num apud eos nasceretur Calamus: item an esset eis cognitus, eoq; vteretur. Negarunt omnes apud se inueniri, nisi ab Indis aduectum, probeq; sibi cognitu, vtpote cuius apud eos plurimus esset vsus. Non falli tamen eos ait qui Arabicum vocant. Nam ex India in Arabiam defertur, & inde in alias regiones, neq; qui Alexandrinum appellant, quoniam hinc Alexandriã, deinde Barut & Tripolim Syriç defertur. Is vero quo se in India vti Garcias ait, radix non est (pusilla enim est eius radix) sed ipsius Calami cum aliquãtula interdum radicis parte fragmentũ. Ex iis perspicuum

Lib. 9. hist. cap. 7.

Lib. 1. c. 17.

Lib. 1. Aro. Ind. cap. 3. Calamus Aromat. Garciæ.

est, Calamum, cuius meminit Garcias, lõgè alium esse à Calamo Officinarum nostrarum, quin potiùs eius Calamum legitimum videri à veteribus descriptũ. Quare quàplurimi in ea perseuerant sentẽtia, Calamum nostrum vulgarem Acori esse radices, nosq; legitimo Calamo carere. Quem si quis nactus fit, sciat has eius vires

Lib.1.c.17. *Vires & Temper.* ex Dioscoride. Calamus aromaticus vrinã potu ciet: quare cũ Graminis aut Apij semine coctus & potus, vtilis est hydropicis, nephriticis, stillicidio vrinæ, ruptisq;. Menses & potu & appositu pellit: tussi suffitu medetur per se, aut ex resina terebinthina hausto per arũdinem fumo: ad muliebres insessus decoquitur, & clysteribus

Lib.8.sim. imponitur. Suffitionibus, malagmatisq; odoris gratia cõmiscetur. Ex Galeno. Calamus leuiculam quãdam adstrictionem, ac minimam acrimoniam habet. Magna ex parte essentia eius terrena est & ærea, in frigiditatis caliditatisq; cõiugatione temperata. Quamobrem moderate vrinam mouet, & facultatibus, quæ iecori & stomacho imponuntur, misceri potest. Tum in fomenta quoque vteri, quæ ... nes gratia, aut irritandis mensibus assumuntur, admiscetur. Habeatur igitur ... di ordinis eorum quæ excalfaciunt & deficcant, valentiùs tamen desiccat quam excalfaciant. Inest quoque ei quædam partium tenuitas.

ZINGIBER. CAP. CXXVI.

Nomina RAECIS voce barbara ζιγγίβερ, & ζιγγίβερι, & γιγγίβερι dicitur, Latinis Zingiber & Gingiber, Arabibus *Zingibel*, Italis *Gengeuo*, Germanis

Lib.2.c.154. *Ingber*, Hispanis *Gingiure*, Gallis *Gingenure*. Dioscorides vſum potiùs quàm plantæ speciem expressit his verbis. Gingiber sui generis planta est, in Troglodytica Arabia magna ex parte nascens, qua virente ... perinde atq; nos Ruta vtũtur, & in primis potibus & eduliis admiscẽt. Huius radices Cyperi modo paruæ sunt, candicantes & odoratæ, atq; Piper sapore imitantur. Eligi debent quæ teredinem nõ senserunt. A' multis tamen ob id cõdiuntur, quod celeriter cariem sentiant. Breuiùs etiam Plinius de Pipere scribens. Nõ est, inquit,

Lib.12.c.7. huius arboris radix, vt aliqui existimauere, quod vocãt Zimpiberi, alij vero Zingiberi, quanquã sapore simile. Id enim in Arabia atq; Troglodytica in villis nascitur, paruæ herbæ radice candida. Celeriter ea cariem sentit quãuis in tanta amaritudine. Dioscorides omissa reliqua delineatione, radiculas tantum memorat vt Cyperi, cui tamen admodũ similes nõ sunt, & maiores, nec pendulæ Cyperidis ritu. Plinius dixit tantùm paruæ herbæ radicem esse candidam. Quare ampliorem eius descriptionem ex Garcia & aliis hîc ponemus. Zingiber, vt docet Garcias, appellatur Arabibus, Persis, & Turcis, *Gingibil*, non *Lengibel*, vt corrupte legimus in Serapione: in Guzarate, Decan, Bengala cùm adhuc recens est & viride, *Adra* siccatũ verò *Sucte*, in Malabar tam viride quàm siccum, *Imgi*, in Malayo, *Aliaa*. Est autem Zingiber foliis Iridi aquaticæ aut Gladiolo (vel Arundini) similibus, magis tamen nigricantibus ... le cum foliis duorum aut trium palmorum altitudine, radice etiam Iridis, multo minore quàm Cyperi, nõ serpente, vt volunt quidam, ... admodùm acri, præsertim eius quod in Bacaim natum

ZINGIBER, Pena.

Lib.1. Aro. Ind c.41. *Nomina*

Cap.126. simpl.

Forma.

natum est, ob nimiam quæ in ea exuperat humiditatem. Ludouicus de Barthema scribit erui radicem quatuor, & octo, & duodecim vnciarum pondo, neque enim omnibus eadem est amplitudo: caulem trium, aut quatuor palmorum longitudine: cùm eruitur Zingiber, relinqui internodium in scrobe, terráque operiri, seu semen eius radicis proximo anno producturæ alium fructum, id est, Zingiber. Et Antonius Pigafetta narrat in insula Thidore nasci Zingiber, idq; recens edi panis modo, quòd recens acie non sit veluti est siccum. Arborem non esse, sed paruam plantam, quę caules ferat palmum altos, Arundini similes, folia item similia, sed angustiora & breuiora, quorum nullus vsus, sed radicis tantùm quæ est Zingiber. Nascitur id in omnibus Indiæ prouinciis cognitis, semine aut radice earum. *Locus.*
Nam quod sponte nascitur, exigui est momenti. Optimum & frequentisimum *Electio.*
est Maluaricum, Arabibus & Persis maximè expetitum. Secundum locum obtinet, quod in Bengala crescit. Tertium, quod in Dabul, & Bacain, totaque ea ora maritima. In solitudinibus & mediterraneis vix inuenitur, neque inde ad nos adfertur. Prouenit etiam in insulis D. Laurentij, & Comaro, quæ Æthiopiæ sunt conterminæ. Vnde sumpta occasione dixere nonnulli apud Æthiopes & Arabas nasci. Galenus è Barbaria conuehi scripsit. Si per Barbariam Indiam intelligit, inquit Garcias, rectè quidem. At si per Barbariam eam Africæ partem, quæ hodie Barbaria nominatur, malè. Dioscor. in Troglodytica Arabia nasci tradidit. *Lib.6. sim.*
At apud Troglodytas quidem & Æthiopes nascitur, sed adeo exigua quantitate, vt vix incolis sufficiat, in Arabia verò minimè: nam ad Arabes ipsos importatur. Quod idem dixit Zingiber primis eduliis admisceri, id verùm esse confirmat Garcias, quòd idem hodie quoque apud Indos obseruetur. Hæc etiam radix minutim concisa, & aliis herbis admixta, in acetariis additur cum aceto, oleo & sale: ac etiam cum carnibus ac piscibus coquitur. Quare rectè Dioscorides dixit Zingiber cibo conueniens esse, & cum condimento assumi, excalfactoriam vim habere, & concoquentem, aluum leniter mollire, stomacho vtile esse, efficax aduersus ea quæ oculis caliginem offundunt, in antidota addi. Quod autem aluum mollire ait, id intelligendum si recentes & teneræ adhuc radices edantur, multa adhuc in iis humiditate aluum molliẽte, & lubricante: nam vetustiores & exhausta humiditate siccæ aluum potiùs adstringunt. Galenus de iisdem hæc prodidit. *Lib.2.c.154. Vires & Temper.* *Lib.6. sim.*
Zingiberis radix vtilis est, quam vtrique ex Barbaria ad nos conuehunt. Excalfacit potenter, sed non primo statim occursu velut Piper. Vnde sanè & minùs esse subtilium partium quàm Piper existimandum, siquidem in tenues solueretur partes, & celerrimè actu vt illud fieret calidũ. Apparet enim adhuc illaboratam, & crassiorem quandam ei inesse substantiam, nec eam siccam & terrestrem, sed humidam potiùs atque aqueam. Quo fit vt facilè perforetur, cùm scilicet excrementitia insit humiditas. Hæc Galenus. Succulentæ adhuc & recens conditæ radices ex Indiæ variis locis adferuntur maximè commendandæ, longè minùs verò hę quas iam siccas, & vi emolliente exoletas, lixiuio maceratas saccharo condiunt Venetiis. Describit paulò aliter Christophorus Acosta Zingiber, qui in Noui orbis regionibus simplicium cognoscendorum studio peregrinatus, oculis multa & ipse subiecit, in quibus non rarò ei cum Garcia & aliis non satis conuenit. *Zingiberis ex Acosta descriptio.*
Planta hæc igitur est, vt is vult, ad trium quatuórve cubitorum altitudinem assurgens: folia habet quàm similia foliis Lachrymæ Iob, seu Milij Solis: caulis crassitudine Asphodeli, quam & Hastulam regiam appellant. Tota foliorum quodam quasi congestu velut compacta est, vt humiles Arũdines virides referre illam velledicas. Radices eædem ferè Lirij Cardeni siue Iridis radicibus. Frequentisima tota India Orientali nascitur, veluti in Bengala, Dabul, Becain. Fert & vniuersa prouincia Malabar, vbi eius longè est maximus prouentus. Zingiber quod boni- *Forma.* *Locus.*

ZINGIBER, *Acosta.*

tate præstat, è semine vel radice, vti [illegible] ræ mandant visum est, prouenit. Sed [illegible] que locis non satum, sponte nascitur, [illegible] taneis tamen rarum, maritimis copios[illegible] to anno viret. Id vt asseruent, Decem[illegible] nuario mensibus legunt, siccant, ter[illegible] gui & argillacea operiunt, vt obtur[illegible]is ea poris & foraminibus quibus id totum ocellatum est, difficiliùs corrumpatur: recentius enim i[illegible] sta humo perdurat, conseruátque quod habet humoris, atq; ita à teredinibus tutius defenditur. Etiamnum viride gustatum leuiter adurit, minusq; quàm cum siccum est mordicat: quoque vda magis & humecta sunt in quibus nascitur loca, eo minus retinet acrimoniæ, qua [illegible] ceversa molestius est quo sicciora i[illegible] m[illegible]gi[illegible]q; inopia aquarum sitientia. Primis me[illegible]is virens adhuc commendatur, & dapes vic[illegible] acetarij inchoat. Neq; edendi modò causas [illegible], stomachum acuēs, verùm etiam aluum [illegible]tar, eiusque idem profluuia ex cruditat[illegible] o[illegible] sistit. Hæ radices saccharo condiuntur, bene contusæ priùs, multísque aquis maceratæ & elotæ quo magis magisq; dulcesca[illegible] Quæ verò ex iis tempestiuè lectæ sunt, diligēter accuratæ, mundatæ, præparatæq; antè quàm saccharo incoquantur optimę sunt, gratiorisq; gustus, & cùm m[illegible]tur, teneriores: vt quæ filamenta in ore relinquunt & amaricant, malæ. Impro[illegible] idem Dioscoridis & Galeni sentētiam de Zingiberis locis natalibus, quod & ia[illegible] ex aliis antè notauimus. Neque magis illi assentitur, eius radices Cyperi m[illegible] paruas tradenti, cum planè, inquit, cum nostra icone conueniant. Neq; v[illegible] addit, quòd aut minoris faciat, aut reiiciat quisquam Zingiber quod teri[illegible]ctum videat, quasi id eo consilio factum sit, vt praui & carie corrupti vitia e[illegible] dissimulentur & obtegantur. Alia longè est eius ratio, quàm vt vel hac de c[illegible] vel quo inde aliquid ad pondus accedat, ita procurent: nempe ea quam iam [illegible]limus, conseruandi gratia. Hæc quidem de Zingibere Acosta. Alia porro est radix Zingiberi cognata, quæ Zingiber fuscum & Mechinum Officinis dicitur. Id nō solùm à Zingibere differt quòd eo immaturius sit aut improbius, vt etiam declarat Pena, sed potius specie & concretione (caret enim fibris & filamentis) perspicuitate, fuscedine, soliditate & acriore g[illegible]u, nec teredine exedi solita. Id etiam conditur. [illegible]o dem Pena pictam exhibemus raram Mechini [illegible]pe ciem, & nuper adferri cœptam. Vulgatum Zingiber aut Mechinum refert, sed elegātiore aspectu, colore Mechini, cortice Zingiberis albi, sed squamatim geniculato, & ferè articulato veluti Doronicum, aspectu pellucido, gustu quàm Zingiberis multò acriore & sicciore, carie non exeso.

MECHINVM,
Pena.

Mechinū rarius.

GALANGA. CAP. CXXVII.

QVae recentioribus Græcis γαλαγγα, vulgo etiam Galanga dicitur, veteribus incognita videtur fuisse, nisi Arabes, vt ait Pena, Galanticum Acorum, quod cæteris Dioscorides præfert, in Galangæ, siue Galangæ nomenclaturam deprauarint, vt qui forte Galangam Acori speciem esse putarent. Arabes omnes *Calucgiam* vocant. Quare Serapio & Mauritani omnes corrupte *Kalungen* & *Galungen* scribunt. Est autem Galanga duplex. Vna minor, odorata, quæ ex Chinarum regione in Indiam, inde in Lusitaniam defertur. Eam incolæ *Lauandon* appellant. Altera maior, crassior priore, ignauior tamen, & viribus infirmior. Nascitur in Iaua, & ab incolis *Lancuaz* nominatur. Tamen in India *Lancuaz* vtraq; appellatur. Serapioni & Auicennæ, auctore Garcia, non satis perspecta fuit vtriusq; Galangæ historia. Nam Serapio nec maioris, nec minoris meminit, & inepte describit. Est vena, inquit, in crassitudine Casiæ ligneæ, & cortex eius est ruber, & interius eius est puluerulentum. Auicenna diuersis capitibus de Galanga scripsit. Vno nomine Calungiam, dicitque frusta esse inuoluta rubra & nigra, quibus hæsitans subdit. Mesangne dicit esse Casutudar ipsum, de quo Casutudar, siue, vt Garcias vocat, Case hendar alio capite dixerat, & Galangam ex Mesangne interpretatus est. Sed quo nomine Galangam minorem, siue Chinensem, quæ præstantior est, quo item maiorem Iauanensem, quæ ignobilior, intelligat, non exponit, cùm tamen hæc ab illa non solùm facultatibus, sed etiam forma differat, vt ex descriptionibus perspicuum fiet. Galanga maior binûm ferè cubitorû altitudine attollitur, foliis mucronatis, cuspidis lanceæ modo, vt ait Garcias, vel, vt Pena, foliis Iridis aut Xyridis, nigricantibus, angustioribus tamê, flore candido, radice crassa, nodosa Arûdinis modo, vel Acori palustris vulgaris, vt ait Pena, ex fusco intus forisque rufescente. Minor duorum palmorum altitudine fruticat, foliis Myrti, vt ait Garcias, quibus à Galanga maiore plurimùm dissidet, quam alioqui radice nodosa, & similiter colorata (nisi quòd minor est) viribus, odore, sapore, colore & nomine proximè refert. Hæc aliis Cyperi species, aliis Acori videtur. At quamuis radices aspectu, duritie, odore, sapore, & nonnihil figura Cyperum longum repræsentent, certè folia, si Myrti sunt, ab vtroq; illorum plurimùm distant. Non defuere etiam qui Galangam Acorum Dioscoridis esse cõtenderent. At diligens radicum inspectio & collatio facilè ipsorum sententiam refellet. Nam Acori (quod verum ac genuinum nos habere demonstrauimus) radix est albida, odora, amaricans etiam teste Galeno, fractu facilis, colore & concretione Iridi similis. Galangæ radix ex fusco intus forisque rufescit, frangenti est contumax. Præterea reclamant vites. Minor enim odorata est, sapore admodùm acri, adeò vt mansa Piperis vel Zingiberis modo linguam & fauces vellicet, aromatico, minimè amaro: crassior viribus est imbecillior, colore etiam dilutiore, minùs odorata, adstringit, quæ vis Acoro non inest. Quare Iridi aduersus vuluarum vitia substitui non potest, quod tamen requirunt Dioscorides & Galenus. Galanga itaque calfacit & exsiccat ordine tertio. Ventriculum robotat, eius dolores vel à frigore, vel à flatibus ortos sedat. Naribus admota refrigerato cerebro vtilis est: ore tecta anhelitum commendat.

Nomina

Genera.

Li.1 Aro. Ind. Ca. ... simpl.

Li.2. c.

Li.2. c.

Forma

Temp.

GALANGA maior & minor, Pena.

Facit & ad cordis palpitationem. Coli dolores mulcet, si à flatibus prouen[...]t. Prodest flatuosis vteri affectibus: venerem roborat, refrigeratos renes cal[...]acit. Denique frigidis omnibus morbis aduersatur. Multò verò ineptior est eor[...] opinio, qui Galangam Schœnanthi radicem esse volunt. Nam Schœnanthi rad[...] inutilis est, Galanga vtilissima ad ea omnia quæ diximus. Adhæc Schœnanthu[...]n Mazcate, Calaiate Arabiæ prouinciis nascitur, Galanga in China & Iaua, siue Iaoa regionibus procul ab Arabia remoris. Age verò, quandò vsibus humanis hoc medicamentũ apprimè necessariũ est, dignúmque vel eo quod pharmacopolæ in suis officinis perperuò habeant, cum superiore descriptione nouam Acostæ etiam hic conferre libet. Habet enim nonnulla quidem illis non dissimi[...]a: sed multò consideratione digniora ea sunt, à quibus, nobis ex illorum auctoritate traditis, omnino dissentit. Indicta & iisdem quædam haud prætermittẽda refert, q[...]æ nos vnà cum ipsius quam vides Galangæ icone eo libentius mutuab[...]ur. V[...]a eius, Aromatum historia, hæc sunt. Duplex est Galanga. Vna minor & odo[...]a, quæ cum Rhabarbaro ex Chinarum regione in Indiam aduehi[...]ur, & [...]de in Lusitaniam defertur, incolis *Lauandou* dicta. Altera maior, plurima nasc[...] in Iaua & Malabar, cuius descriptionem, quod m[...]ore sit in vsu, hic damus. Ea duorum cubitoru[...] altitudine crescit, nonnunquam amplior, fœc[...]ndiore præsertim solo: folia habet Orchidi Dioscorid. lib. 3. descriptæ similia, longiora tamen & latiora, supernè saturatiùs inferne dilutius virentia: caulem ex foliorum inuolucris constantem, vti in Orchidum generibus: florem candidum, inodorum: semẽ exiguum, neglectum, radicem secundum caput crassam & bu[...]osam, reliqua ex parte Zingiberi similem, sed maiorem, nonnunquam capitula Hastulę regiæ [...]do proferentem. Seritur radice quæ mi[...] in modum sese propagat. Appellatur a [...]nis & Brachmenis (quibus maximo est i[...] v[...] cùm in hominum tum iumentorum mo[...] quíque eam ordinariè cum Oriza, vel piscibu[...] vel in acetariis edunt) *Caccharu*, ab Arabibus *Caluegian*, in Iaua *Lancuax*, in Malabar *Cua*. Adeo autem vulgatis est apud Malabarenses huius radicis vsus, vt non modò in medend[...]s m[...]is eam vsurpent, sed in farinam etiam coue[...]t, ex qua Cocci seu nucis Indicæ lacte, no[...]quam Sura, au Iagra excepta, certum quoddam panis genus pinsunt in tenuium placentularum formam: *Apas* vocant. In deliciis est hic panis, præbentq; i[...]s qui venrriculi debilitate, & frigiditate laborant, in alui doloribus, vteri affectibus & vrinæ difficultatibus: quo postremo in morbo miram eius efficaciam experiuntur, siue ob humores crassos & piruitosos, flatúsve, aut arenulas in vreteribus aut co[...]o vesicæ congestas, vrinæ difficultas orta sit, vel etiam ex carnis excrescentia in [...]o vesicæ collo aut meatibus nata. Præbent verò edendum hunc panem, de[...]nd[...] [...]stum Nimpa (quæ veluti aqua ardens est) concedunt, in ingui[...]bus vero [...]ue pubem & collum vesicæ folia Nymphææ decocta in aq[...]a & macerata a[...]q; a[...]uc calentia applicant. Clusius tamen, qui illa Acostæ hactenus Latinæ c[...]eruditi tradidit, neque Acostam, neque Garciam ab Orra sibi satisfacere in Galangæ maioris

Galãgæ ex Acosta historia.

Genera.

Forma.

GALANGA, *Acostæ.*

Nomina

Vsus.

maioris descriptione, ait: præsertim si ea, qua Europæ Officinæ vtuntur, legitima est Galanga maior. Etenim eius radices maiorem similitudinem habere cum Iridis (folia duntaxat foliis Iridis similia facere Penam supra retulimus) quam cum Asphodeli aut Zingiberis radicibus. Sib ǵ; omnino persuadet, Galangam nostram maiorem Iridis genus esse, huic fortè simile, quod ipse in sua Pannonicarum stirpium historia primum posuit. Nihil tamen statuit.

PETVM. CAP. CXXVIII.

QVEMADMODVM hortis omnibus magno est ornamento, ita facultatibus insignibus celeberrima est herba, quam Petum ab Indis vocari refert Theuetus, Nicolaus Monard. *Picielt*, Ouiedus in Hispaniola insula *Petebecenuc*. Hispani *Tabaco* nominarunt ab insula quadam eius nominis, in qua frequentissima reperitur. Galli, quod Ioannes Nicotius, regius aliquando in Lusitania orator, eius semen primus ad Reginam Regis Galliæ matrem detulerit, illiusque facultates docuerit, Nicotianam & Herba Reginæ nuncuparunt. Alij Herbam sanctam ob admirandas eius virtutes. Alij Buglossum antarcticum. Ad magnam altitudinem assurgit, & Limoniam malum æquat: in Gallia, Belgio, Anglia, trium cubitorum est proceritate, sæpissime quatuor aut quinque cùm maturè semen satum fuerit in calidioribus tractibus Aquitaniæ & Linguagorhiæ: caule recto, crasso, multis & grādibus ramis brachiato, tam pingui, maximè cum adoleuit, vt melle illitus videatur: foliis numerosis, longis, amplis, Symphyti magni foliis latioribus, & rotundioribus, Personatæ vel Hippolapathi satiui satis similibus, carnosis, pinguibus, aliquantùm hirsutis, colore viridi dilutiore, iniucundo odore, acri admodùm gustu cum quodam lentore. Florem fert in summis ramis copiosum, oblongum, tubæ modo cauum, extrema parte latum & pentagonū, ex albo dilutè purpurascentem. Huic succedunt caliculi siue capitula oblonga, exigua, semine plena ex rufo nigricante, pusillo, Papaueris multò minore. Radix est satis crassa, multifida, lignosa, intus crocea & amara, quæ facilè cortice suo spoliatur. Alterum Tabacum minus pinxit Lobellius, foliis Hyoscyami lutei mucronatis, angustioribus, pediculo hærentibus, floribus minoribus aliquantò, non absimilibus, saturatioribus & purpurantibus. Item aliud minimum. Dodrantalis est herba, facie non diuersa, eodē etiam feruido vrentéque gustu. Flosculi Hyoscyami lutei multò minores, ex flauo herbacei. Folia Doronici aut Plantaginis angustifoliæ, minora & angustiora Pulmonariæ. Radix pusilla, fibrata. Nascitur Petum plerisque Indiæ locis, humidis & vmbrosis, & exculto læuiq; solo. Non multis ab hinc annis ex Hesperiæ Indiæ nouo orbe, Lusitaniæ, Galliæ, Belgij, Angliæ facta fuit inquilina Seritur illic omni tempore. In frigidioribus regionibus Augusto aut Septembri serenda, quia semen exiguū diutissimè sub terra latet antequàm germinet: deinde à primis frigoribus

Nomina *Forma.* *Tempus.*

NICOTIANA siue Tabacum.

SANA *ſancta, ſiue Tabacum minimum, Lobelij.*

Temper. & Vires.

frigoribus [illegible]ditur. Se[illegible]el autem ſata, & ſemen ad maturitatẽ c[illegible]m perduxerit, ſeipſam d[illegible] ſerit, nec opus habet alia ſatione. Floret i[illegible] calidioribus regionibus Iunio & Iul o m[illegible]: ſemen Septembri matureſcit. Folio[illegible] d[illegible]n taxat vſus eſt, eaq́; vt aſſeruari poßint a[illegible]re Nicolao Monard. filio traiecta [illegible]n vmbra [illegible]pēduntur, & ſiccantur: deinde iis aut integris, aut in puluerem tritis vtuntur. Calidam [illegible]ſic & [illegible]cam plantam hanc in ſecudo gradu idem Nicolaus Monard. tradit, ideò cal[illegible] acere, [illegible]eſoluere, abſtergere, & aliquantum ad[illegible]tr[illegible], vt ex ſequentibus facultatibus col[illegible]ig[illegible]e li[illegible]. Folia eius, inquit, calfacta & impoſi[illegible] c[illegible]phalææ & hemicraniæ præſenti ſunt remedi[illegible], ſi i[illegible]bus à cauſa frigida, aut à flatibus ortu[illegible] fue[illegible]. Sæpius vero ſunt repetenda ad perfectam vſque curationem. Sunt qui caput oleo florum M[illegible]arantiæ priùs inungunt. Idem remediu[illegible]a-no vtile eſt, & totius corporis doloribus ab[illegible]dem cauſſa ortis. Dentium dolores a ca[illegible]a frigida non modò finit dente prius deter[illegible]li-quo linteo eius ſucco delibuto, & pilula e[illegible] eius folio confecta denti indita, ſed etiam ne putredo ſerpat prohibet. Pectoris vitiis, vt tuſſi veteri, aſthmati, & ſimilibus ex frigido humore prouenientibus morbis, foliorum decoctum ex aqua, & eclegma ex eius decocto vtilia ſunt. Serapium ex ſaccharo & foliorum eius decocto paratum, & parua quantitate ſumptum putres humores ex pectore eiicit. Aſthmaticis interdum fumus eorũ ore exceptus opitulatur: ſed neceſſarias euacuationes præcedere oportet, ſi morbus ind[illegible]as dederit. Sub cineribus calfacta folia, & ſordida non excuſsis cineribus, cal[illegible]aque ſæpius impoſita dolori ventriculi qui fit à frigida cauſſa, aut à flatibus in ipſo generatis auxilio ſunt. Viridia folia alij manibus oleo inunctis confringunt, & [illegible] imponunt. Ventriculi & lienis obſtructionibus folia pauxillo aceto intrita, diuq; illita vtilia ſunt: quibus deinde folia calefacta aut lineus pannus ſucco foliorũ calenti intinctus ſuperimponuntur. Foliorum inopia puluis communi vnguento obſtructiones aperienti excipitur, & pars obſtructa, aut tumore affecta diu illinitur. Indicæ mulieres in puerorum, atque etiam grandiorum ſtomachi cruditatibus valde commendant. Nam ventre priùs inuncto oleo lucernarum, & foliis ſub cineribus calefactis, altero regioni ventriculi, altero tergori, quà ventriculum ſpectat, impoſitis, eas cruditates cõcoquunt, & aluum emolliunt, ſi quoties opus e[illegible] renouentur. Latas & teretes ventris tineas expellit foliorum ſuccus cum ſacc[illegible]ro coctus & depuratus parua quantitate ſumptus. Vmbilico tamen etiam f[illegible]um tritum imponendum, & aluus enemate eluenda. Nephriticis doloribus folia ſub cineribus, vt dictum eſt, calfacta, & quàm calidè fieri poteſt appoſita, magnum adferunt doloris leuamentum, idem remedium quoties opus fuerit repetendo. Commodè etiam clyſteribus iniicientur, atque etiam fomentationibus & emp[illegible]ſtris admiſcẽtur. In ſuffocationibus vteri folia probè calfacta, & vmbilico v[illegible] regioni impoſita præſens adferunt remedium. Quod ſi animi del[illegible]um [illegible]ſequatur, eorũdem fumus naribus obiectus illico illas liberat. Quod r[illegible] In-dicis mulieribus adeò vulgare eſt, vt ea de cauſa huius plantæ foli[illegible]ter aſſ[illegible]ent.

asseruent. Articulorum doloribus(si ab humoribus frigidis,vel non nimium calidis fiant)efficacissimè folia calida adhibentur,aut eorum succo pannus lineus intinctus:humores enim digerunt & resoluunt,ideoq; tumoribus etiam œdematodis, foliorum succo calido priùs elotis,vtilißimè imponuntur Perniones sanare, si ter aut quater huius plantæ foliis fricentur, deinde pedes aqua calida cum sale abluantur,experientia docuit. Venenis & toxico perniciosißimo, quo Cannibales sagittas inficiunt,hac ratione resistere didicerunt Hispani (nam ante sublimatum vulneribus inspergebant.)Cùm Cannibales ad D.Ioannem de portu diuite nauigassent,Indos & Hispanos nonnullos qui illic erant,telis suis venenatis conficiebant,plerosq; vulnerabant,qui cùm sublimato carerent,à quodam Indo edocti sunt Tabaci succum expressum vulneribus imponere, deinde folio ipsius trita. Illico sedati dolores, & ea symptomata quæ huiusmodi venena subsequi solent: tandem veneno superato vulnera curata. Eadem de causa venenatis pestiferisque carbunculis imposita crustas inducunt,deinde curationem adferunt: & ad ictus morsúsque venenatorum animalium plurimùm conferunt. Recentibus vulneribus imposita sanguinem sistunt,eáque glutinant. Quod si maiuscula sint, vino priùs eluantur,& labiis vulnerum coniunctis succus foliorum inspergendus, & ipsa folia trita supra vulnus alliganda:postridie reliquisq; diebus sequentibus eadem facienda:victúsque ratio necessaria obseruanda. Vetera vlcera gangrænásque succus instillatus,& folia trita imposita detergunt,curant,& ad cicatricem perducunt,purgato videlicet priùs corpore,& missione sanguinis, si necessaria fuerit, facta,obseruata etiam conueniente victus ratione. Porrò non modò in hominibus eiusmodi vlcera curare,sed etiam in animalibus experientia ipsa docuit. Nam per vniuersam Indiam frequentia vlcera vaccas,boues, & alia animalia infestant, quæ facilè ob summam regionis humiditatē putrescunt & vermibus scatent,quibus solebant inspergere sublimatum,melioribus remediis destituti. Sed cùm magno illic væneat,plerumq; quod vulneribus inspergebatur, pluris cōstabat,quàm animal quod curabatur æstimari potuisset. Quare Tabaci facultates in hominibus experti,illius etiam vsum ad putrida,fœtida,vermibúsque scatentia animalium vlcera transtulerunt, atque adeò compererunt succum eius instillatum non modò vermes necare,sed etiam vlcera mundare,deinde ad cicatricem perducere:prodest etiam iumentorum exulcerationibus,ideóque Indi Tabaci folia semper circunferunt. Scribit Nicol.Monard.se quendam nouisse narium vlcere laborātem,è quo sanies manabat non sine contagij suspicione,consuluisséque foliorum huius plantæ succum instillari, à secunda instillatione vermes multos excidisse,deinde pauciores, & post aliquot dies sanatum fuisse vlcus,sed quæ erosa erant non restituta. Illius etiam foliis impetigines & capitis scabies confricantur. Fuit ista planta ab Indicis sacerdotibus celebrata ad responsa danda. Etenim moris erat apud Indos sacerdotes de bellorum euentu,aliisque magni momēti negotiis consulere. Sacerdos consultus istius plantæ folia sicca vrebat,& eorum fumum tubulo quodam in os excipiebat, deinde quasi in ecstasin quandam raptus cadebat omni motu priuatus, & sic aliquandiu permanebat. Discussa eius fumi facultate ad se redibat, referebátque negotium cum dæmone contulisse,responsáq; dabat ambigua, vt, vtcunque euentus succederet,illis facilè persuaderet, sic se prædixisse, eóque modo Barbaros illos miserè decipiebat. Vulgus etiam Indorum eundem fumum per os & nares excipit animi gratia,cùm somnia videre,& extra se quasi rapi volunt, atq; etiam de suorum negotiorum euentu ex insomniis quæ illis apparuerint pronuntiaturi. Præterea Indi oneribus ferendis, aut aliis laboribus defatigati eiusdem plantæ fumum hauriunt,& illico quasi mente alienati corruunt, excitati verò refocillatos eo somno,& vires recuperatas sentiunt. Eadem vtuntur sitis famísque

sedandæ

ſedandæ gratia hoc modo. Teſtas cochlearum quarundam vrunt, & terunt calcis modo: huius & foliorum æquas partes mandunt diu, donec ex vtriſque maſſa fiat, quam in pilulas piſo maiores conformant, in vmbra ſiccant, & in vſum reponunt. Facturi iter per deſerta, in quibus neque cibum, neque potum inuēturos ſe putant, eas pilulas ſecum deferunt, ex quibus vnam inter labrum inferius & dentes reponentes, eius liquorem aſsiduè ſorbent: ea abſumpta aliam reponunt, atque item aliam, donec peregrinationem abſoluerint triduanam interdum, aut etiam quatriduanam: quo tempore neque famem ſibi moleſtam eſſe, neque ſitim aſſerunt. Horum exemplo naucleri plerique iſtinc redeuntes geſtant puſilla infundibula ex folio Palmæ, aut ſtorea confecta, quorum vni extremo inſeria ſunt conuoluta & comminuta huius plantæ folia ſiccata: iſtud igni accendunt, atque altero extremo hianti ore quantùm plurimùm poſſunt, inſpirando fumum hauriunt, vnde ſibi famē ſitimque ſedari, vires inſtaurari, ſpiritus exhilarari aſſerunt: ſopiriq; iucunda ebrietate cerebrum dictitant, incredibilem pituitæ copiam plerumq; educi. Sunt qui eius folia ſingulis diebus manè à ieiunis mandi iubent, vt podagra liberentur, quoniam multam pituitam in os attrahunt, eámque in partes inferiores defluere prohibent. Carolus Stephanus in Prædio ruſtico experientia comprobatum eſſe ſcribit, folia ſtrumis vtiliter illini, eiuſq; ſtillatitium liquorem aſthmaticis auxilio eſſe. In ſumma, Panacea quædam eſt ad omnis generis morbos. Quidam Nicotianæ ſpeciem eſſe putant plantam, quam Hyoſcyamum luteum vocant, quia vidiſſent non paucos huius fumo hauſto temulentos fieri. At non rectè ſentiunt, quia Nicotianæ fumus, vt ſe expertum fuiſſe ait Pena, non citò inebriat, nec frigore dementat, vt Hyoſcyamus, ſed quodam aromatico vapore ventriculos cerebri imbuit.

ZARZA PARILLA. *CAP. CXXIX.*

EX NOVI orbis, ſiue Americæ prouinciis etiam prodiit Zarza parilla, & Chinæ radici ſucceſsit: eíque laudem eripuit, quòd non niſi carioſa & longa vectura euanida, atque marcida ad nos peruenire ſoleat Zarzam parillam Hiſpani, qui primi eius vſum in Europam ex Peru inuexere, breuiore itinere, atque ideò integrioribus viribus ad nos tranſmittant, ad multos variosq; morbos præſtantiſsimum medicamentum. Qui primi illic viderunt, Zarzæ parillæ nomen indiderunt propter magnam ſimilitudinem
Nomina quàm habet cum Zarza parilla Hiſpanica, id eſt, Smilace aſpera, quaſi dicas Rubi viticulā, nec Hiſpanis, inquit Matthiolus, Zarza parilla aliud eſt, quàm Rubus viticuloſus: *Parra* enim Hiſpanis viris dicitur, *Parilla* viticula, & *Zarza* rubus. Eius apud indigenas nomen ſpinoſam vitem Latinis ſignificare, Lopius Luſitanus au-
Forma. ctor eſt. Planta eſt, vt deſcribit Nicolaus Monardes, quæ multis radicibus nititur, duos cubitos, aut eo ampliùs longis, colore cinereo dilutiore, tam altè interdum demiſsis, vt qui integras eruere velit, ei profundè admodùm fodere opus ſit, ramis nodoſis & lignoſis, qui facilè deſiccantur: floréſne an fructum proferat, ignorat. Hac quæ in Hiſpania noua prouenit, multò meliorem & efficaciorem poſtcà protulit prouincia Honduras, à ſuperiore differentem, quòd illa candidior eſt ad pallorem accedens, & gracilior, hæc verò cinerea, nigrior atque craſsior.
Electio. Deligitur nigrior, recens, non carioſa, fractu contumax, quęq; aſſulatim frangitur, & ponderoſa: nam quæ cariem ſenſit, & dum frangitur puluerulenta eſt, inutilis exiſtimatur. Guſtu inſipidam eſſe ait, & ſine acrimonia, nec eius aquam hordeacea ſapidiorem. Hanc credunt multi nihil aliud eſſe quàm Smilacem aſperā Dioſcoridis: quibus aſſentitur Matthiolus eiúſque ſententiæ auctorem citat Lucam Ghinum, qui ſe vidiſſe affirmauit apud Florentiæ Ducem Zarzæ parillæ integram plantam

ZARZA parilla, Matthioli.

ZARZA parilla, America.

plantam ex Hispania delatam, quæ omnibus suis partibus ac notis nihil ab aspera Smilace differebat, imò nihil aliud esse censuit, quàm genuinam Smilacem asperã. Id quod paulò pòst experientia deprehendit, quia asperæ Smilacis radicum decocto multos curauit lue venerea affectos. Idem quoque ab aliis factitatum fuisse, præsertim Romæ. Alij diuersas plantas esse contendunt, maximè Pena, de harum differentia differens his penè verbis. Smilacis radices geniculatæ sunt, articulatis segmentis, candidæ, foris nitentes, Graminis aut Arũdinis vallatoriæ modo. At in Zarza parilla ab vno radicis trunco magno, præduro, strumoso, rugosiſq; capitibus hinc inde, subtus, vt in Asparago, vel Rusco oriuntur numerosa eiusdẽ coloris flagella, æquabilia, & sine geniculis, vel nodis recta, flexilia, cortice duriusculo, pullo, magis striato in longitudine, interdum vicenûm pedum, farinacea intus medulla, non ita ingrata, sed viscida, nonnihil emplastica, amaricante, nec tamen calorem prodente. Quare perspicuum est non magis esse radices Smilacis, Rubi, Clematidis alterius Viornæ dictæ, quã sint Cinnamomi, vti nec arbores quædam tum Indiæ Orientalis, tum Occidentalis sunt nostra Laurus, tametsi hæc eadem quæ illæ præstent. Neque si Colutea simillima est Sennæ, ideò statim eadẽ astruenda. Idem de Zarza & Rubo dicendum. Nam stipites Zarzæ ex eodem radicis grandi & capitato nodo, lignoso, intus flauescente, Aristolochiæ rotundæ tuberosæ magnitudine & colore exeuntes, pollicem aut maximum Rubum crassitie superant: sed præduri lignosiq; crebros nodos admodùm extantes circa articulatas commissuras crebriorum vncialium, frequentiumq; interuallorum, atque aculeos aduncos deorsum versus nonnihil depressos & rigidos habent, & Rubo valde similes sunt aspectu potiùs quàm Smilaci. Verùm gustu non sunt adstringente, sed fermè insipido, nec vt radicis emplastico, eóque minùs efficaci. Folia intellexit ille ab amicis qui viderunt non multùm abesse à Smilaceis. Hæc sunt Zarzæ parillæ à nostratibus aliquatenus similibus discrimina. Nicolaus Monard. illam ca- *Temper. & Vires.*

lidam & ſiccam eſſe in ſecundo gradu tradit. Primùm circiter viginti ab hinc annis nobis innotuit. Hodie in multis morborum generibus frequẽs eius eſt vſus, videlicet in defluxionibus, flatibus, frigidis veteri morbis, & aliis plurimis, modò acuti non ſint, aut iis febris acceſſerit. Certum eſt tamen iis qui calida præſertim hepatis intemperie laborant, non conuenire: nimiùm etenim excalfacit: ſed ventriculos frigidos fouet, & flatus mirificè diſcutit. Vis illi excalfaciens, & extenuãs, inquit Matthiolus, & quæ valenter ſudorem prouocet. Valet autem non ſolùm ad luem veneream curandam, ſed ad quoſuis articulorum dolores, ad omnia cutis vitia, vlcera contumacia, lichenas. Auxiliatur iis qui œdemate laborant. Peculiariter verò frigidis capitis & cerebri affectibus medetur. Hac Indos ſic vti ſolitos refert Nicolaus Monard. Zarzæ parillæ ſelibram minutim conciſam aqua macerant, dein in mortario tandiu tundunt, donec in muccaginem quandam reſoluatur, quam deinde colant & exprimunt. Eius liquoris ita expreſsi ſatis capacem cyathum calidum manè hauriunt, deinde ſtragulis ſeſe operiunt, & duarum horarum ſpatio ſudant. Quod ſi interdum ſitis vrgeat, idem liquor illis eſt potus. Sub noctem alium eiuſdem calentis cyathum hauriunt, & tantũdem temporis quantum manè ſudant. Hic ordo triduo integro obſeruatur, vt nihil aliud edant, aut bibant, præter eum humorem expreſſæ Zarzæ parillæ. Eadem ratione præparatam ait Nicolaus Monard. ſe plerumque initio propinaſſe, multóque meliùs ſic morbos curaſſe quàm nunc, cùm ob ſeculi noſtri delicias eodem quo Guyacum modo propinetur. Videlicet duæ eius vnciæ lotæ, confractæ, & minutim conciſæ in nouum fictile cum tribus aquæ ſextariis iniiciuntur, 24. horas macerantur, obturato fictili coquuntur lento igne è prunis accẽſo, quoad ſextarij duo fuerint conſumpti, refrigerantur, colantur, & fictili vitrato, aut vaſe vitreo reconduntur. Eadem deinde Zarza parilla fictili aqua pleno maceratur, aliquantulùm feruet, frigida colatur, & fictili vitrato aſſeruatur. Purgatus æger vt decet, manè decem vncias prioris decocti hauriet, ſudabit duas horas: deinde omnia ea perficiet, quæ in ſumendo Guyaci aut Chinæ decocto facienda præcipere ſolent. Similiter etiam tenui victu vtetur, habita ſemper vitium ratione. Nam poſt ſudores vuas paſſas, pruna cocta, amygdala, & panem biſcoctum edet. Si vires imbecilles fuerint, conceditur vſus carnium pulli aſsi, aut auicularum montanarum, & de ſecunda aqua bibet. Quindecim dies, aliquando viginti, nonnunquam triginta, interdum quadraginta huius medicamenti vſum continuabit pro morbi magnitudine & virium robore. Matthiolus eius vncias quatuor in libris quindecim aquæ (in quibus 24. horas maceratæ priùs fuerint) decoquit ad dimidias. Pena non minoris quantitatis inſtituenda eſſe decocta cenſet, quàm decem aquæ librarum ad vncias duas, vel tres, vel quatuor radicis: nam citiùs, ait, diffiarit aqua (niſi in diplomate decoctum faciendum præceperint) quàm radicum vires bulliendo eductæ fuerint: radicis enim corculum lori inſtar durum tam citò vires non deponit. Nicolaus Monard. cùm vncias duas in tribus aquæ ſextariis, id eſt, in libris quinque decoquendas decernit, de recentiore, opinor, intelligit, & quæ, quòd ſucculenta ſatis & tenera adhuc ſit, faciliùs aquæ vires ſuas impertiat, quàm quæ ad nos longiore itinere defertur, & ob id magis arida & exſucca cùm ſit, longiore tempore, atque ideò in copioſiore aqua decoquenda: paucior enim aqua longiore decoctione exhalaret.

In cap. III. lib. I.

PEREBE

PEREBECENVC. CAP. CXXX.

IN tertio volumine nauigationum, libro vndecimo generalis Historiæ Indiarum, legimus in insulæ Hispaniolæ locis multis copiosissimam nasci herbam, quam Perebecenuc vocant, mirabilis aduersus vlcera efficaciæ. Multa folia fert, in extremo acuminata, lanceolæ ferro simillima, vt natura nobis indicare voluisse videatur herbas curandis vulneribus ferro factis perutiles. Folia ista satis tenuia sunt, viridia, & in summo cæsia, petioli quibus sustinentur similiter cæsij coloris. Quædam folia sunt non acuminata, sed rotunda, sed & hæc & illa coloris sunt ex cinereo cæsij. Flores edit rubros & lōgos in vmbella Fœniculi modo, sed magis dispersos, tenues. Ad hominis proceritatem tota planta assurgit, admirandi effectus: facilè enim & citra dolorem vlceribus omnibus medetur, etiam si cacoëthe sint & admodum contumacia. Huius manipulum in aquæ sextario decoquunt, quoad tertia pars supersit. In eo decocto penè refrigerato lineum pannum intingunt, quo vlcus abluunt, exsiccato herbæ crudæ succum infundunt, aut linamenta succo intincta admouent. Id bis die repetentes facilè vlcera quantumuis maligna curant, non autem vulnera recentia manu illata. *Forma.*

PEREBECENVC.

MECHIOACAN. CAP. CXXXI.

IN Indiis maris Oceani prouincia est quadraginta miliaribus suprà Mexicum, Mechioachā dicta, cuius præcipua & fœcundior pars vernacula Indorum lingua *Chmacula* nominatur, ab Hispanis totius regni nomine *Mechioacan*. Omnium harum Indiarum auri & præsertim argenti fertilissima regio est: præterea temperato & salubri fruitur aëre, multarum & salubrium plantarum feracissima, adeo vt has ob causas vicini Indi ægri eò se transportandos curent, morborum remedia quæsituri, & sanitatem recuperaturi. Ad hæc frumento, fructibus, siluestribus animalibus abundat: multi in ea aquæ dulcis fontes scaturiunt, quorum nonnulli optimorum piscium copiam alunt. Quare incolæ cæteris Indis vegetiores, alacriores, meliùs colorati degunt. Hanc subiugauit Ferdinandus Cortesius anno salutis humanæ 1524. quò statim appulerūt Franciscani, & monasterium condiderunt: cuius primâs cùm longo & periculoso morbo affligeretur, & Gazoucin Cacique, id est, dominus totius regionis medico suo Indo curandum tradidisset, quòd iam summam cum Franciscano illo amicitiam contraxisset, cōsiderato morbo dixit medicus curatum iri ægrum, si radicis cuiusdam farinam vellet sumere, quam recuperandæ sanitatis auidissimus Franciscanus perlibenter cum modico vino sumpsit, qua ita purgatus fine dolore & molestia vlla fuit, vt eadem die meliùs habuerit, atque tandem sanitati pristinæ restitutus fuerit. Huius exemplo cæteri Frācíscani, atque Hispani quidam cùm in morbos incidissent, eodem remedio sæpius vsi sunt, tam felici successu, vt iis visum fuerit cæteris fratribus qui in Mexico erant tam excellens remedium communicare: vnde rursus ob mirabiles effectus, eius fama per nouam Hispaniam & omnes Indias ita peruagata est, vt spretis Rhabarbato, atque aliis vsitatis remediis, hac sola radice in purgandis ægris vterentur. Hinc in Hispaniam, inde in

MECHIOACAN, Penæ.

MECHIOACAN, Dodonæi.

Galliam, Germaniam, Italiam delata est.
Nomina Nomine totius prouinciæ, in qua prouenit, Mechioacā nominatur, ab Indis vulgo Rhabarbarum Indicum. Nicolaus Monard. plantam vidit Hispali apud Franciscanos ex ipsa
Forma. prouincia Mechioacan delatam, multis ramis luxuriantem, supra terram expansis, colore cinereo, qui vicinas perticas, aut pergulas scandunt, & multiplici nexu amplectuntur, foliis rotundis in mucronem desinentibus, secundū pediculum amplis, fibrosis, adeo verò delicatis, vt humore carere videātur: fructu Coriandri sicci magnitudine, racematim cohærente, qui Septembri maturescit: radice crassa, Bryoniæ modo, vt non defuerint qui eandem plantam esse putarent, aut saltem ei congenerē. Sed multùm differunt: nam Bryoniæ radix & viridis & sicca admodùm acris est, Mechioacan vero insipida, & sine acrimonia vlla. Pena quoque eos qui sunt in ea opinione perinde falli censet, atque illos qui Laurum, Cinnamomū, & Smilacem asperam Zarzam parillam, aliásque multas exoticas eadem specie cum nostratibus faciunt. Eam radicem ab Hispanis acceptam sic ille pingendam curauit. Ea integra ad nos raró defertur, sed in laminas grandes & taleolas confecta, ex quo magnam esse radicem, nigram, & sine matrice. Hanc, inquit Pena, non videt qui nosse cupit, intueatur Bryoniæ radicem: habet enim cortice eiusdem coloris, rugis & ferè magnitudine iisdem. Sed huius taleolæ transuersim sectæ siccandi caussa, intus multis circulis a centro ad ambitum parallelis distinguuntur, mādendo sapore farinaceo, nec acri: odore non ingrato est, cæterū albida & friabilis vt Bryonia. Optima recens, non cariosa, intus candi-
Electio. da: vetustior enim nigrescit, foraminulenta, cariosa & leuior euadit. Milij semine obruta seruatur, aut lino picato siue resinato inuoluta.
Temper. Calida videtur esse primo gradu, sicca secundo, constaréque partibus subtilibus aëreis cum quadam adstrictione. Pituitam maximè &
Vires. aquas euacuat: icterum, cephalæam, strumas & epilepsiam curat: veteres defluxiones sistit, articulorum, coli, & renum doloribus vtilis est. Conuenit etiam vteri doloribus, asthmati, tussi veteri, & lue venerea vexatis. In febribus nocturnis, compositis, phlegmaticis, quotidianis, erraticis, iis quæ ex viscerum obstructione pendent commodissimè datur, in ardentibus & acutis minimè. His assentitur Pena, qui huius radicis puluisculo solo drachmæ pondere, ex vino albo aut iusculo propinato commodissimè qualibet die, hora & ætate,

nulla molestia, aut incommodo, quinquies, sexies, aut septies flauas hydropicorum aquas eductas, pituitásve quasuis se comperisse affirmat. Molestus non est huius radicis vsus, quia nullius ingrati saporis particeps est: ideò pueris, senibus, & iis qui cætera medicamenta auersantur vtilis. Eius autem sumendæ ratio talis est. Præparatis humoribus qui euacuandi fuerint, purgato etiam corpore enematis & sanguinis missione ex medici consilio, huius radicis leuiter contusæ puluis vino albo maceratus, aut aqua Anisi, Fœniculi, aut Cinnamomi (si quis à vino abhorret) summo manè propinatur, dimidiæ drachmæ pondere pueris, vnius drachmæ iuuenibus & adolescentibus, duarum verò drachmarum viris & mulieribus. Nec inutiliter datur ex syrupo rosato cathartico. Post sumptum hoc medicamentum breuis somnus conceditur, iis præsertim qui vomitibus obnoxij sunt. Facta purgatione datur iusculum, ac paulò pòst cibus, qualis dari solet iis qui purgantur. Fiunt nonnunquam ex eodem puluere catapotia Coriandri sicci magnitudine cum syrupo aliquo, vel electario. Auctor est Nicolaus Monard. in potestate esse medici, aut eius qui Mechioacan sumpserit, eam quàm velit humoris quantitatem purgare: sumpto enim iusculo, vel quouis alio cibo, eius vim purgatricem illico sisti atque infringi, id quod negant alij, quoniam ei opinioni quotidiana experientia refragatur. Alia nunc ex continenti adfertur radix Mechioacan, quæ circa Nicaragna & Quito nascitur, vbi diligenter colitur, & magno in vsu est ob admirandas eius vires, longè præstantior ea quæ ex noua Hispania deferri consueuit, cuius, flos semen, & ramuli etiam delati sunt. Erat verò is flos quasi Mali aureæ, quinque foliis constans maioribus, è cuius vmbilico protuberat calix, siue vesicula quædam auellanæ magnitudine, membrana tenui operta, albicante, quæ in duas cellulas tenuissima pellicula secretas diuiditur, & in singulis bina grana Ciceris magnitudine, colore per maturitatem nigro, gustu insipido continebantur, quæ molli & spongiosa terra commodè nascuntur. Mittit etiam Promontorium D. Helenæ, quod in eodem quo Nicaragna tractu est, aliud Mechioacan genus siluestrius, quod grauia symptomata excitat, vt vomitus immodicos, tormina, alui profluuia. Quam ob causam Scammonea nuncupatur, sed nemo periculo semel facto vtitur. Simile est alteri cùm folio tum sarmentis, tum radice, sed per omnia minoribus: ipsa etiam radix acrimoniæ nonnihil habet. Memorat Petrus Cieca in prima parte Peruanæ Historiæ in prouincia Quimbaya, cuius metropolis Carthago magna, nasci tenues quasdam radices digiti crassitudine inter arbores, quarum si fragmentum brachiali longitudine aquæ sextario per noctem maceretur in vase aliquo, maiorem aquæ partem ea nocte absumi. Ex ea quæ superfuerit aqua, qui tres vncias sumpserit, adeò benignè purgatur, ac si Rhabarbaro purgaretur, & aliquoties periculum se fecisse scribit, magno purgatorum commodo.

Genera.

FLOS Mechioacan, Monardis.

Radix Quimbaya.

ACHANACA THEVETI. CAP. CXXXII.

Ta.Cosm. lib.5.ca.2.

Forma.

REFERT Theuetus in vtraque ora fluuij Senega multa esse Regna, præsertim in ea quæ meridiẽ spectat, Regnum Mely, in ea quæ Septentrionem, Regnum Tombotu. In his periti sunt Medici multi, quos *Bisfrains* appellant: morbus qui illic frequentiùs grassatur *Borozail* nominatur, aut *Zail* Æthiopum lingua, qui ex immodica venere, cui multùm obnoxij sunt, ortum habet. Genitales partes potissimùm is occupat, in homine Asab, in fœmina Assabatas nominatas. Ad huius morbi curationem decoctis multis vtuntur, sed potissimùm decocto herbæ, quæ *Achanaca* dicitur. Huius folia bifurcata & acuminata sunt, Brasicæ amplioris foliis similima, sed non ita crassa, & tenuiore costa. In horum medio fructus nascitur, oui magnitudine, colore luteo, quẽ *Alfard* nuncupant, alij *Lefach* nomine serpentis cõcoloris. Fructus is magno apud eos est in pretio. Tota planta tibiæ hominis crassitudine. Ea in morbis curandis vtuntur, perinde ac nos Guayaco.

FABAE PVRGATRICES. CAP. CXXXIII.

Forma.

IN NOMINE Dei & Carthagine continentis prouinciis Fabæ purgatrices nascuntur, vt narrat Nicolaus Monard. quæ nostris similes sunt, sed minores, eiusdem cum nostris formæ & coloris, pellicula quadam tenui, qualis est Ceparum tunicula exterior, illas per mediũ interlecante, quæ cum cortice abiicienda est, alioqui tanta vehemẽtia supernè & infernè purgans, vt in vitæ discrimen sumentem coniiciat. Assandæ verò sunt, vt illarum acrimonia infringatur, deinde in puluerem comminuẽdæ. Datur hic pul-

Vires.

uis vino, aut sacharo exceptus ad cochleare vnum, deinde haustus vini sumitur. Apud Indos hoc medicamentum celebre est, ob sumendi facilitatem: nam sine molestia bilem, pituitam, & serosos humores multò leuiùs & faciliùs quàm superiora medicamenta purgat. Dantur hæ Fabæ in febribus diuturnis, in coli doloribus, & articulorum morbis. Dosis assatarum esto à quaternario numero ad senarium, pluriùmve aut pauciorum pro ęgri viribus. Clusius aliquot peregrinos fructus se accepisse scripsit Fabæ purgatricis nomine, sed nullum habuit qui Fabæ purgatrici à Nicol. Monard. descriptæ conueniret. Quare potiùs inter Phaseolos recensendos putauit. Prioris iconem hanc exhibuit. Orbiculari fermè est forma, sed planus vtrinque & quodammodò puluinatus, digiti vnius crassitudine, duorum verò latitudine aut ampliore, vno latiore aliquantulùm cauo, quo videlicet hilus esse solet, & siliquæ in qua continetur adhæret: cortex durus & lignosus, læuis, ex rubro

FABAE Purgatrices, Monard.

Phaseolus Ind. Clus.

ex rubro nigricans: quod intus continetur album, firmum, & in duas partes naturâ sectile, vt sunt omnia Phaseolacea, sapore primû quali sunt omnia ferè legumina, sed illico linguam mordicante & acri: quo fit vt purgandi facultate præditus esse possit. Nascitur in insula D. Thomæ dicta, & cordis effigiem quale vulgò pingi solet imitatur: idcircò à quibusdã Cor D. Thomæ nuncupatur. Eius obiter meminit Petrus Cieca prima parte Chronici. Alter Phaseolus vulgari haud dissimilis est, sed minor, densior, nigricans, hilo prominenre, & renis fornam minimè referente. Idẽ Clusius cùm Vlyssipone esset, habuisse se scribit aliud Phaseoli genus ex Brasilia Americæ prouinciæ delatũ, admodùm recens, pollicari latitudine, crassum, colore rufescente, magno hilo, & parte extrema veluti sessili. Eiusmodi quatuor aut quinque siliquis prægrandibus continentur, qui recentes & virentes adhuc tusi & impositi bubones venereos curare dicuntur. Flore traditur ex rubro pallescente. Clusius iuniorẽ duntaxat plantam vidit è semine natam, quæ foliis Phaseolo vulgari ferè similis erat, nisi quòd minora erãt, & auersa patte hirsuta, præsertim teneriora folia, & extremi caules tenui mollíque lanugine fuluescente obsiti. Brasiliani *Maconna* vocant. Similes planè, & colote, qui ex cinereo candicans est, duntaxat differentes ex Africæ Mauritania delatos se vidisse Clusius ait. Lobellius se Locus.

PHASEOLVS alter Indicus, Clusij.

PHASEOLVS Brasilianus, Clusij.

SILIQVA Phaseoli Brasiliani, Lobel.

vidiſſe & habuiſſe ſcribit purgatrices Fabas, & Phaſeolos, quales expreſſit Cluſius. Siliquam etiam pictam dedit, quæ dodrantalis eſt, admodùm elegans, duas vncias lata, quaternis & quinis loculis ventricoſa, carnoſa, corticoſa & coriacea, ſiliquæ Carobiæ vulgò dictæ concolor, innumeris rugis exarata, qualis icone delineatur.

PHASEOLI parui ex America.

Idem Cluſius vidit nō procul Olyſſipone in monaſterio quodam Phaſeoli genus vulgari noſtrati adeò ſimile, vt noſtrum putares. Pergulas iſtic veſtiebat opere topiario, flore purpureo: at ſiliquæ ſcabræ ſunt, breuiores, & duplò latiores quàm noſtri vulgaris: fructus exiguus, piſi vulgaris magnitudine, intus niger, niſi qua parte ſiliquæ adhæret, quæ candida eſt. Braſilianis frequentem eſſe aiunt, & Luſitanis iſtic habitantibus Faba braua, id eſt, Fabam ſilueſtrem nuncupari. His appinxit Lobellius Phaſeolos paruos ex America delatos.

HERBA IOANNIS INFANTIS, GVACATANE, *Hordeolum.* CAP. CXXXIIII.

QVI in Hiſpania Noua primi militarunt, eámque ſubiugarunt, herba quadam vſi ſunt in curandis vulneribus, vt refert Nicolaus Monard. quam primus oſtendit Indus quidam Hiſpani famulus nomine Ioannis infantis, à quo illa nomen accepit. *Forma.* Exigua eſt planta, folijs exalidis, aliquantulùm villoſis. *Vires.* Viridis præmanſa aut trita, vulneribúſque impoſita ſanguinem ſiſtit atque conglutinat. Neruorum aliorúmque partium vulnera digerit & mundat, tandem ad cicatricem perducit. Iiſdem viribus pollet ſicca in puluerem redacta. Idem Nicola. Monard. refert ad ſe miſſam fuiſſe ex Hiſpania Noua plantulam quandam ſine radice (Indi Guacatane nuncupant) noſtro Polio montano haud abſimilem, ſed inodoram. *Forma.* An florem, an fructum proferat, ignorat. *Vires.* Ad hæmorrhoides commendatur hac ratione. Eius plantæ decocto ex vino (ſi calor abſit) alioqui ex aqua hæmorrhoides abluuntur, deinde blandè ſiccantur, poſtmodùm eiuſdem plantæ puluere inſperguntur. Dolores ex frigore & flatibus ortos in quacunque corporis parte ſedat, ſi locus reſina priùs inunctus, tenuiſſimo eius puluere inſpergatur, & pannus lineus ſuperimponatur: nam illico adhærebit cerati modo, nec inde amouebitur niſi dolore ſedato. Eius pulvis leuibus vulneribus impoſitus præſertim inguinum, ea mundat, & ad cicatricem perducit. Præterea narrat Nicola. Monard. ad ſe perlata eſſe cum aliquot aliis plantis ex Hiſpania Noua, ſemina cuiuſdam plantæ, quæ *Cevadilla* iſtic vocatur, id eſt, Hordeolum, à ſimilitudine quam cum Hordeo noſtrate habet, in ſpica & vaginulis quibus ſemen includitur, ſed minus, & Lini ſemine neutiquam maius, verùm longè aliis facultatibus præditum. Etenim nunquam auditum eſt aliquam aliam plantam adeò vrente & cauſtica vi præditam, ita vt vbi cauterium neceſſarium eſt in gangrænis, & impuris putridíſque vlceribus, eoſdem præbeat effectus, quos non modò ſublimarum, ſed etiam ignis præſtare poſſet. Etenim vermes in vlceribus necat, putridáque vlcera expurgat puluis eius ſenſim inſperſus, maiore minoreve quantitate

GVACATANE, Monardis.

HORDEOLVM, Monard.

quantitate pro vlceris magnitudine, adhibitis prę̃seruatiuibus quæ in huiusmodi remediis vsurpari solent. Itaque cùm eius facultates infringere volunt, puluerem stillatitio liquore rosarum aut plantaginis excipiunt, linumque aut ellychnium eo intinctum vlceribus & gangranis imponunt: deinde sarcotica medicamenta adhibentur pro periti chirurgi iudicio. Eadem ratione vsurpatur in animalium malignis vlceribus, quibus plerumque infestantur. Missas item fuisse ad se aliquot alias plantas idem auctor refert sine nomine, quarum vnius ex aqua decoctum calidè sumptum pectoris vitiis auxilio est. Altera partus mortuos secundásque morantes trahit. Tertia, si, cùm maxime viget, quispiam colligere volens duntaxat contingat, illico flaccescit & procumbit. Quarta per solum diffusa est & expansa, si quis tamen eam attingat, statim contrahitur vt Brassica Murciana. Hellebo rus etiam niger Hispanico similis, & iisdem facultatibus prǽditus. Multa prætereà alia medicamenta in Indiis occidentalibus inueniuntur, insignibus facultatibus donata, quæ cum tempore σὺν θεῷ innotescent, diligentia & industria illorum, qui non sibi se, sed in commune natos meminerunt.

HETICH AMERICVM. CAP. CXXXV.

EXternas etiam quasdam hortenses plantas adscribamus atque in primis Hetich, quæ radix est Rapis magnis, quales apud Lemouices nascuntur, similes, cuius duæ reperiuntur species eiusdem crassitudinis. Vna quæ coctura flauescit, altera quæ albescit. Vtraque folium habet Maluæ, semen nullum. Quare barbari Americi ipsam radicem in taleolas concisam pangunt, quæ sic copiosissima prouenit. Hanc magno cuidam prophetæ (Chariabe prophetam vocant) acceptam referunt, qui puellæ cuidam obuius dono dedit, eámque serendi, vtendique modum docuit, itaque successit, vt ad posteros continuato eius vsu, nullo ferè alio nunc vescantur cibo, sitq; iis adeò vsitatus, ac nobis panis, cum anteà, vt narrant, herbas, radicésque siluestres beluarum more depascerentur. Hetich Octum esse Plinij putat Dalechampius, pro quo apud Theophrastum mendosè legimus Vingum. Sic Plinius. Mandunt & Octum, cui pauca folia minimáque, verùm radix magna. Theoph. verò. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον οὔιγγον, (alias οὔιτον) τὰ μὲν γὰρ φύλλα μεγάλα, καὶ ὁ βλαστὸς αὐτοῦ βραχὺς, ἡ ῥίζα μακρὰ, καὶ ἔστιν ὥσπερ καρπὸς, διαφέρει τε, τὸ ἐσθίεσθαι, καὶ συλλέγουσι δ' ὅταν ὁ ποταμὸς

Nomina

Genera.

Forma.

Lib.21.c.15.
Lib.1 hist.
cap.11.

ποταμὸς ἀποβῇ, ςέφοντες βωμούς. Id est, Similiter & quod in Ægypto Oetum appellant. Folia eius magna, germen breue, (non, vt Gaza, pusillum) radix longa, sapore præstanti, cibo idonea, quæ pro fructu colligitur, cùm amnis in alueum r dierit, eóque deorum aras coronant. Quæ Theophrastus folia ampla, Plinius pauca & minima dixit.

MANIHOT. CAP. CXXXVI.

Forma. ALIA radix hæc est, brachij crassitudine, pedis vnius & dimid), aut pedum duorum longitudine, sæpius tortuosa, & obliqua. Hanc emittit frutex paruus, quatuor pedes circitérve altus. folia habet ei platæ quæ vulgò ab herbariis Paia leonis dicitur similia, in ramusc[illegible] m vertice sena septenáve, quorum singula dimidium pedem longa sunt, tres di[illegible]tos lata. *Vsus.* Barbari ex radice, quam Manihot appellant, hoc modo farinam conficiunt. Radices siccas siue recentes tundunt, siue radunt lato arboris cortice plurimis durissimisq; lapillis conserto. Dein incerniculo cribratas in vase cum aqua igni imposita commouent, ita vt hæc farina in grumulos coëat, mannæ granatæ similis, quæ recens optima est, & plurimùm succi corpori suppeditat. Huius parandæ negotium totum mulieribus committitur, perinde ac viris indignum. Scire autem licet à regione quæ Peru dicitur, Canada, & Florida insulis, tota continente inter Oceanum & Magellanicum, scilicet in America, & eorum regione qui Canibales appellantur, vsque ad fretum Magellanicum, id est, quater mille miliariorum spatio, nullum cibum vsitatiorem frequentiorémque esse, eaque farina cum carne & piscibus omnes vesci, non aliter quàm nos pane, admirando quodam modo, nunquam admouentes manum ori, sed procul longioréque quam pedis vnius spatio, magnáque dexteritate in os coniientes, ac Christianos irridentes, si aliter comedant. Quidam Arachidnam Theophrasti, Manihot esse putant, *Lib. 1. hist. cap. 11.* Igname verò, de quo proximo capite agitur, eiusdẽ τὸ ἀραχοειδὲς siue ἀράχιδναν,

MANIHOT.

YVCA.

non

non, vt apud Plinium legitur, Aracidnam, & Aracum. De quibus hæc Theophrastus. οἷον ἥτε τῆς ἀραχίδνης καὶ τοῦ ὁμοίου τῷ ἀράκῳ. φέρουσι γὰρ ἀμφότερα καρπὸν οὐκ ἐλάττω τοῦ ἄνω. καὶ μίαν μὲν ῥίζαν τὸ σαρκῶδες τοῦτο παχεῖαν ἔχει, τὴν κατὰ βάθους. τὰς δὲ ἄλλας, ἐφ' ὧν ὁ καρπὸς, λεπτοτέρους, καὶ ἐπ' ἄκρῳ, καὶ σχιζομένας πολλαχοῦ. φιλεῖ δὲ μάλιστα χωρία τὰ ὕφαμμα. φύλλον δὲ οὐδέτερον ἔχει τούτων, οὐδ' ὅμοια τοῖς φύλλοις, ἀλλ' ὥσπερ ἀμφίκαρπα μᾶλλόν ἐστι. καὶ φαίνεται θαυμάσιον. Id eſt, veluti Arachidnæ radix, eiuſq; quod Araco ſimile eſt. Vtrumque enim fructum fert non minorem eo qui in ſupernis plantæ partibus naſcitur. Et radicem quidem vnam carnoſam & craſſam, quæ in altum demittitur, cæteras, in quibus fructus, tenuiores, & ſummo ceſpite & quaquauerſum diffuſas. Locis gaudet arenoſis. Neutrum folium habet, neque foliis quicquam ſimile, ſed potiùs quaſi vtrinque fructum edant, quod mirum videtur. Plinius. Aracidna quidem & Aracos cùm habeant radices ramoſas ac multiplices, nec folium, nec herbam vllam, aut quicquam aliud ſupra terram habent. Satis igitur conuenit hiſtoria radicis, niſi Theophraſtus ſcriberet neutrum folium habere, neque foliis quicquam ſimile. Nam vtrumque radicem vnam habet craſſam & carnoſam, quæ in profundum rectâ deſcendit, alias prætereà tenuiores, in ſumma terra, multifariam diuiſas, quibus fructus, id eſt, noua ſoboles, inhæret ac innaſcitur, vt in herba quam Dodon. Chamæbalanon vocat. Auctores huius ſententiæ aiunt peregrinæ vtriuſque plantæ hiſtoriam Theophraſto ſua commentanti parum integra fide recitatam fuiſſe. Lib.5.c.9.

IGNAME, BATAT, AGIS. CAP. CXXXVII.

IN Braſilia, & Hiſpaniola inſula vocata, *Batat* dicitur quod in terra Themiſtitan *Agis*, in Sancti Thomæ inſula, *Igname*. Radix eſt Napi figura aut Rapi, nigro cortice, infernè ſparſa quaſi in brachia. Ei caſtaneæ ſapor, ſed ſuauior ac tenerior. Sub cineribus aſſa atque elixa veſcuntur. Medullæ color haud vnus omnibus. Itaque in ſpecies varias digeſſerunt. Prima eſt quæ ab Hiſpanis *Igname cicorero* dicitur. Sola hæc annum durat incorrupta: quocirca in naues imponunt pro commeatu. Tres prætereà ſpecies, temporis omnes impatientes. Excellentiſſimo ſapore illa quæ naſcitur in agro Benim. Quæ à Manicongo minùs nobilis. Vltimo in pretio lutea eſt, colore quaſi Carotæ dictæ. Eius ſatio mira, quippe non radice ſeritur, ſed talea ſicut Olea. Sarmenti fructum fiſſum in partes aliquot, modò quidpiam corticis ſeruatum ſit, deponũt. ridicam propter pangunt. Eius namque ſtipes aduoluitur Lupuli more. Folium vt Citrio, æquè nitidum, ſed minus ac tenuius. Quinto mẽſe meſſis tempeſtiua. indicium vbi folia ſiccãtur. Radix vt Arundinis, aut Dracontij, quaternas quináſve ſoboles edit. Siccatam ſeruant. Hæc Scaliger. Eadem planè reperies apud auctorem nauigationis ad Inſulam S. Thomæ. Primus opifex qui ad panis vicem accedere iuſsit hanc radicem, eiúſque vſum ſupplere famelicæ regioni, cauit & id, vt non in futuram meſſem radix auulſa ſereretur, ſed in annonam potiùs ſeruata, cederet pactorum ſarmentorum fructificationi: vnde ſoboles ſuccreſceret in futurum prouentum.

Forma. *Genera.* Exerc.181. 17. Scalig. ibi.

BATATAS Cluſij. CAP. CXXXVIII.

SCRIBIT Pena ad Siſatum non parum accedre radices illas quæ in inſulis Nouo orbe non procul diſsitis ſuapte ſponte oriuntur. *Batades* vernaculè tum indigenæ tum Hiſpani illic vocãt, Angli *Potades*, quibus illi tum vt cibo, tum vt veneris irritamento frequenter vtuntur. Singuli bulbi teretes, oblongi Napum vtrinque obtuſum æquant, color pullus illis foris, albidus intus, ſapor gratus valde & tener quaſi Milij delicatioris, aut Fabæ freſæ, eóque guſtu inſulſæ ſint niſi condiantur: cum ſale, aceto, & oleo

Batades. *Forma.*

Ignames. oleo interdum eduntur,& vino perfundunrur,nonnunquam coctæ prunis.Hisce congenetes sunt & persimiles quæ ab Hesperia, Æthiopia,& Guinea afferuntur, Ignames vocatæ: folia vtrisqne hederacea & maluacea esse dicuntur. De his plura
Cap.60. in horto diximus. Integram tamen plantæ iconem & historiam ex Clusio adscribere operæpretium fuerit. Veteribus plāta hæc ignota fuit, ideò nullum nomē Græcum aut Latinum proditum. Hispani & indigenæ, vt diximus, vocant Battades, atq; etiam Camotes, & Amotes, quidam etiam Aies, tametsi nonnihil, vt aiunt, inter se differant, sitq; Batratas radix longè & suauior & tenerior. Tria plantæ huius genera in Betica se obseruasse ait Clusius, colore externo inter se differentia, atque etiam gustus suauitate. Nam aut cortex externus rubescit siue purpurascit (& hoc genus præstantissimum censetur) aut pallet, aut candidus est: omnes verò radices intus albæ. Producit autem Cucumeris satiui modo sarmenta, per humum sparsa, satis crassa, & succulēta, & læuia, in quibus folia vtcumq; carnosa, ex viridi cādicantia, Ari foliis, seu potiùs Spinachij haud dissimilia: radix dodrantalis est, Raphani prægrandis nōnunquam amplitudine, vtrinq; obtusa. Sponte nascitur in Nouo orbe viciniśque insulis, vnde primùm in Hispaniam delata est: nunc verò multis Bæticæ maritimis locis seritur in taleolas dissectæ: principatum autem obtinet Malacæ nata. Editur ab ipsis incolis aut cruda, aut cocta: nunc Hispanis etiam in deliciis, ob saporis iucunditatem & teneritatē, præsertim si in cineribus cocta, & exteriore pelle repurgata, & in talleolas secta ex pauxillo vino, stillatitiiq; rosarum liquoris & sacchari momento edatur.

BATATAS, Clusij.

FAALIM, Theueti.

FAALIM Theueti. CAP. CXXXIX.

Cosmo. T. 1.lib.4.c.7. ELENIO, vt narrat Theuetus, foliis præsertim similis est herba quę Faalim vernacula lingua nuncupatur in Mombaze insula, olerum optimorum & simpliciūm medicamentorū omnis generis feracissima, atq; eorum potissimū quæ venenis serpētium omnium, quibus regio hæc abundat, aduersantur. Huius herbæ experimentum se vidisse ait in duobus cōmorsis à serpente partim in aquis, partim in terra degente, quam illic *Alefah* vocāt: cuius morsus adeò lethalis est, vt nisi statim succus huius herbæ admoueatur, necesse sit hominem interire.

LIGNO

LIGNVM COLVBRINVM. CAP. CXL.

Binae ſtirpes tradente Acoſta in Malabar inueniuntur plurimùm diſsimiles cùm forma, tum naſcendi modo, vno tamen eodemq; nomine nuncupatę Lignum Colubrinum, quòd ſingulæ mirum, in modum vtiles ſint aduerſus colubrorum morſus. Prior naſcitur Hederæ modo, colore Dracunculi maioris, ſiue Serpentariæ: folia illi ſunt Bryoniæ ferè ſimilia, integra tamen initio, neruoq; prædita per longitudinem excurrente, & quinque aut ſex venis in latera vergentibus: ſucceſſu temporis accedunt exigua foramina, quæ paulatim cum foliis incrementum ſumunt donec tandem omnino folia ſcindant, eaq; vitis foliis ſimilia reddant: conſpiciuntur enim interdum in eadem ſtirpe folia integra, alia exiguis, nõnulla maioribus foraminibus prædita, omniaq; adeò inter ſe diſsimilia, vt minimè eiuſdem plantæ folia eſſe videantur. Tantam verò habet hoc lignum cum colubro ſimilitudinem, vt qui non norit, aut de die viderit, ſi ad Lunæ ſplendorem noctu conſpiciat, viuum colubrum eſſe exiſtimet. Vulgò cenſetur præſtantiſſimum remedium aduerſus colubrorum & viperarum morſus: incolæ ſanè, dum in agros tendunt, magna ex parte circumferre ſolēt hoc lignum (ſunt enim in ea prouincia multę viperæ, variáque ſerpentū genera) aiúntque ſolo eius odore ſerpentes fugari: &, ſi dum colubros venantur, eos attingere hoc ligno queant, ilicò rumpi & extingui. Altera admodùm breuis eſt & tenuis,

LIGNVM Colubrinum I. Acoſtæ.

LIGNVM Colubrinum II. Acoſtæ.

triaq; ſolummodò folia habet mollia, lęuia, ſaturatiùs virentia: florem aut fructum non conſpexi, nec quenquam inueni qui ſe vidiſſe affereret: radix oblonga & tenuis eſt, minimo digito minor, hinc inde nonnunquam extuberans, & ſumma tellure ſerpens: exterior eius cortex valde tenuis eſt & cinereus, nullo, dum guſtatur, manifeſto ſapore prædirus, deinde tamen guſtum in ore relinquens ſuauem, & vti Moſchus odoratum. Fiſſus eſt vndiq; hic cortex, & ſponte ſeſe expedit ab alio craſſiore flauoq; cortice ſubtus naſcente, qui odorem Loti ſilueſtris ſiue Trifolij odo-

LIGNVM Colubrinum, Acostæ.

rati vulgaris refert, & saporem Glycyrrhiza dulciorem: præmansus autem odore admodùm suaui, nec iniucunda mordicatione, momentanea tamen præditus esse deprehenditur. Ipsa materies lignosa est, candida, dura & insipida: folia Napi saporem referunt: germen producit hæc radix supra terrā circiter quatuor vncias longum, in caput extuberans. Nomen huius plantæ apud Canarinos est *Duda Sali*. Trita radix cum aqua rosacea aut vulgari, vel cum vino (indifferenter enim vtuntur) præsens certumq; afferunt remediū aduersus omnis generis serpentū morsus. Plurimus etiā eius est vsus in febribus continuis, tertianisq;, syncope, ventriculi debilitate, & cordis tremore: daturq; aduersus omnis generis venena. Multi mihi sanctè affirmarunt dummodò manu hanc radicem tenerent, nullos serpentes, vel alia similia virulenta insecta formidare, & certissimum esse serpētes & viperas eius aspectum minimè ferre posse, sed fugere, celerriméque in aliam partem sese proripere, si quis ante serpentes eam proiiceret. Perutilis etiam censetur iis quibus anhelitus ab ore vitiato aut dentibus corruptis fœtet, modò eam continuò mandant, dentiumq; cauis gestent. Prouenit locis humidis, & inter arbores, præsertim verò secundum eas quæ *Angelins* nuncupātur, nec procul à mari. Inuenitur & tertium Colubrini ligni genus in eadem prouincia, vastæ arboris magnitudine, de quo in alio libro agemus. Neutrum verò, inquit Clusius ad superiora Acostæ, horū ligni Colubrini generum cum Garciæ ligno colubrino cōuenire facilè animaduertet, qui vtriusque descriptiones diligenter conferet. Secundi verò generis Garciæ descripti fragmentum quinque vnciarum longitudinis, quódque, vt coniicere licebat, duarum vnciarum crassitudinem æquarat, mihi nō modò ostendit Londini anno 1581. C.V.D. Hector Nunez Medicus Lusitanus, sed etiam dimidia eius parte liberaliter donauit. Eius porrò materies firma est, candida, venis quibusdam distincta, nō dissimilis Fraxini ligno, cortex autem qui eam integit candicans, & quasi cinereus. Vtraque verò, si quis degustet, amaro sapore prædita esse deprehenditur. Eius fragmenti iconem lectoris oculis subiecimus.

Vires.

DATVRA. CAP. CXLI.

Genera.

TRIA sunt huius plantæ genera, quorum quo frequentiùs vtuntur, primo loco describemus: eius enim adeò vulgaris est vsus, vt paucæ sint meretrices, quæ inter sua κειμήλια illud non recondant, ob eas quas posteà subnectemus caussas. Primùm Altheæ magnitudine caulem habet, nec admodùm illi dissimilem, in plures tamē ramos diuisum: folia cùm magnitudine tum forma Stramoniæ foliis simillima, verùm magis in circuitu serrata, vt ferè Xanthij folia: flores albos, Smilacis læuis (quam Hispani *Correguela mayor*, hoc est, Conuoluulum maiorem appellant) floribus omnino respondentes: fructum Stramoniæ, rotundum, nucem Iuglandem magnitudine æquantem, viridi colore præditum, & spinis mollibus, minimeq; pungentibus vndique septum, plenum semine Lenticulæ simili, eiusdemq; coloris, cordis humani effigie, gustus amari: radicem albam, Raphani odore, quæq; si diu naribus admoueatur, sternutamenta ciet, cuius cortex nonnihil amaricat, minùs tamen eo qui caulem & ramos ambit.

DATVRA, Acostæ.

ambit. Nascitur vmbrosis locis, & secundum aquas. *Locus.* Nomen huic plantæ in Malabar est *Vnmata caya*, in Canara *Dauro*, apud Arabes *Marana*, apud Persas & Turcos *Datula*, apud Lusitanos *Datura* & *la Burladora*, hoc est, faceta. Literati pleriq; atq; etiam maxima pars Medicorum istic degẽtium, legitimam Nucem Methel Arabum esse censent, frigidamq; excessu tertio, & sic cam secundi fine constituunt. Mala inualuit cõsuetudo apud impudicas mulieres, vt huius seminis in puluerem triti dimidiam drachmã ex vino, aut alia quæ magis arridet materia præbeãt: miser qui eum hausit diu velut mente alienatus remanet, aut ridens, aut eiulans, aut dormiens, plerumq; etiam alteri colloquens & respondens, vt interdum etiam sana mente prædi tum esse credas, tametsi mentis non sit compos, neque eum agnoscat cum quo sermones cõfert, & colloquij habiti planè sit immemor, postquã ad se rediit. Sunt verò nõnullæ adeò exercitatæ in hoc medicamento exhibẽdo, idq; sic temperare norunt, vt ad certas, easq; quot velint horas, quibus id propinant, mentem adimant. Multa sanè eius rei exempla, quæ vel ego ipse vidi, vel ab aliis audiui, huc adducere possem, sed cùm ad rem nihil faciãt prætermittenda esse duxi: illud solùm addam, neminem qui simile sumpsisset, necatum vnquam comperisse, tametsi nonnullos conspexerim per aliquot dies perturbatos ferri, quod fortè acciderat ob immodicam quantitatem exhibitam: quæ si fuerit nimia, interimit, quoniam hoc semen perniciosa qualitate non caret, licet Gentiles ad prouocandas vrinas cum Pipere & foliis Betele id exhibere soleãt, & perutile esse dicant. Ego verò nunquam obseruaui, nec experiri volui, cùm alia medicamenta ad eam rem vtilia non desint. Porrò si ad eorum qui hoc semẽ hauserunt curam euocentur Hispani Medici, medicamẽta vomitum cientia exhibẽt, vt quidquid in ventriculo hæsit reiiciant, acres deinde clysteres iniiciunt ad euacuandum, fortesq; ligaturas adhibent ad diuertẽdum, tum etiam cucurbitulas adponunt & venam secant. Gentiles verò Medici & Christiani indigenæ cùm à cucurbitulis & venæ sectione abhorreant, nihil aliud quàm vomitum prouocant, fortesq; ligaturas & fricationes adhibent, quæ si non sufficiant, balnea ex aqua calida præscribunt ad eliciendum sudorem: porrò à vomitu vinum propinant, cui Piper & Cinamomum admiscent. In cibis verò audaciores sunt Hispanis: namque euacuata materia gallinas edendas prębent, & vinum dulce, aut passum exhibent. Radicis Daturę drachma ex vino pota somnum profundum inducit, in quo varia insomnia, & miræ rerum facies obuersantur. Semine verò per noctem in aceto macerato, deinde exactè trito, vtiliter illinuntur herpetes miliares & erysipelata serpentia: nam breui sanantur. Quantùm ex superiore Daturæ primæ descriptione colligere licet, eandem esse cum Turcorum, qui Constantinopoli viuunt, *Tatulæ*, cuius vsus illis perquàm familiaris est, existimat Clusius. *Tatulæ.* Reliqua duo genera facie & fructu superiori ferè respondent, sed flores colore variant: etenim secundi flores, licet forma priori sint similes, colore tamen flauo sunt, & secundùm pediculum nonnihil rubent: tertij flores Hyoscyami floribus magis accedunt. Cæterùm neutro ex postremis duobus vtuntur, nisi ad necem inferendã. Nihilominus

Nomina

Temper. & Vires.

tamen Brachmenes Medici ex secundi semine (quod floribus est flauis) catapotia faciunt, granorum Piperis magnitudine, magnæ sanè efficaciæ ad sistenda alui profluuia, quibus adiuncta sit febris ardens, atque etiam in dysenteriis. Fiunt verò hunc in modum catapotia. ℞. seminis secundi generis drachmam vnam, Piperis nigri & longi, Sandali albi, Atincar, radicum *Bifa* (adfertur ea ex Bengala & Patanne montibus) foliorum Bangue, singulorum dimidiam drachmam: omnia ista diligenter cum aqua terunt in marmore, quo pictores suos colores terere solent, deinde catapotia efformant, è quibus exhibent quantùm commodum videtur. Mea est cum aliis plerisque opinio, vt nucem Methellam Stramoniæ fructum esse credam, qui per omnia similis est fructui Daturæ: atque si nonnihil ab eo differt, id locorum varietati adscribendum censeo.

BANGVE. *CAP. CXLII.*

BANGVE simile ferè est Cannabi, cuius Dioscorid. lib. 3. meminit. Caulem habet quinque palmorum longitudine, quadrangulum, colore dilutiùs virente, fractu contumacem, nec adeò concauum, vt cannabinus caulis, cuius cortex non minùs quàm illius in fila diduci potest: folia cannabina supernè virentia, infernè incana lanugine pubescētia, gustu terrestri & insipido: semen cannabino minus, neque adeò candidum. Indi semine & foliis vescuntur, cùm vt validiores in re venerea fiant, tum ad excitandam cibi appetentiam. Fit ex hoc Bangue compositio vulgaris admodùm vsus in iis regionibus, ad varios effectus: etenim magnates & militiæ præfecti, vt laborum obliti securiùs & liberiùs dormiant, seminis & foliorum in puluerem redactorum quantùm videtur sumunt, illique addunt Arecam siue auellanam Indicam viridem, opij nonnihil pro arbitrio: omnia sacchăro excepta deuorant: si verò in somno varias rerum species sibi obuersari cupiunt, addunt præterea selectissimam camphoram, caryophyllos, nucem moschatam & macis: si verò hilares esse volunt & faceti, & præsertim in venerem procliuiores, ambaro & moscho additis sacchăro excipiunt, & electarium faciunt. Multi mihi affirmarunt huius semen & folia ad libidinem ciendam miræ esse efficaciæ: vnde colligere licet, nihil affinitatis habere cum Cannabi, licet illi admodum similis sit, quandoquidem auctore Dioscoride loco suprà dicto Cannabis calida & sicca est, & genituram extinguit. Dicitur Arabibus *Axu*, Persis, Decan & plurimarum aliarum regionum incolis *Bangue*, Turcis *Asarath*. Sed & hoc Bangue, vt scribit Clusius, plurimam affinitatem habere videtur cum Turcorum Constantinopoli degentium *Maslac*, quo ad varios effectus vtuntur: nonnulli etiam vescuntur excitandæ veneris gratia.

BANGVE.

Nomina (margin)

HERBA

HERBA VIVA. CAP. CXLIII.

Nonnullis Asiæ locis planta quædam inuenitur, vulgò *Herba viua* nuncupata, à circumforaneis illis *Iogues* appellatis *Herba amoris*, ab Arabibus & Turcis *Suluc*, & à Persis *Suluque*. Exiguam habet radicem, è qua supra terram exiliunt octo ramuli duos digitos longi, foliis vtrinq; in ordinem digestis & inter se respondentibus onustis, quæ plurimùm ad Erui tenella folia accedunt, nec dissimilia sunt foliis prioris Polypodij, cuius iconem Lacuna exhibet lib. 4. cap. 187. sed longè tenuiora, & vtrinque læuia, & grato virore oculos pascentia, vti Tamarindorum folia: è medio radicis capite exiliunt pedunculi (nam caule caret) quatuor, singuli suum florẽ sustinentes flauum, aspectu pulcherrimum, minoribus Caryophylleis similem, sed sine odore. Nascitur calidis & humidis locis. Adeò mira est huius plantulæ natura, vt eam humana ratio assequi nequeat. Nam cùm maximè viret, gratissimáque est aspectu, si quis illã apprehendere cupiat, illicò folia contrahit, atque sub tenues ramulos recondit: si verò apprehendat, subitò adeò marcida conspicitur, vt exsiccari putet: sed quod maiore admiratione dignũ est, si manum retrahat, illicò nitorem recuperat, & toties marcescit aut reuirescit quoties comprehenditur, aut manus ab ea retrahitur. Mihi autem relatum est Philosophum quendam in Malabar, dum nimis curiosè huius plantæ naturam obseruare cupit, amentem esse redditum. Plantam ego conspexi, eámque cum suo cespite, ipsam minimè contingens, erui, & in hortum quendam transtuli, vbi permansit, at fatuum minimè vidi. Interrogati à me nonnulli indigenæ Medici, an aliquas huius plantæ facultates perspectas haberent, illámque in vsum medicum adhiberent, affirmarunt vtilem esse ad virgines corruptas in integrum (si credere fas est) restituendas & ad reconciliandum amorem miræ esse efficaciæ. Gentilis Medicus, & pro ea regione satis doctus, cùm adeò cupidum cognoscendi huius herbæ facultates conspiceret, ait, vnam se edocturum adeò compertam & certam, vt ceruicem pro pignore deponeret, nisi eam sic se habere comperirem. Nempe vt illi cuiuspiam mulieris, qualiscunque etiam status, nomẽ modò indicarem, se effecturum vt illa in omnibus mihi obsequeretur, dummodò ex ipsius præscripto herba vterer. Sed conditionem respui quãdoquidem res adeò illicita esset. Nihil igitur aliud post diligentem inquisitionem de hac planta intelligere potui, quàm apud Gentiles, præsertim verò Brachmenes Canarinos & Iogues in magna æstimatione esse. Quodam die mihi accidit plantas conquirenti non procul à flumine Mangate, vt Gentilem quendam humi sedentem, & verba quædam obmurmurantem, tanquam oraret, fortè conspicerem, quem cùm compellassem, nihil respondit, sed meo interpreti, quem comitem duxeram, manu duntaxat innuit: is hominem intelligens, celeriter sese inde proripuit, méque secedere iussit, inquiens Gentilem illum incantatorem esse cuiusdam illius regionis Capitanei quem *Caymal* appellant, & istic sortes iacere supra Herbam viuam, id

Nomina

Forma.

Locus.

HERBA VIVA, *Acosta.*

fieri solere repurgato priùs circa ipsam plantã solo ad hominis longitudinẽ,reci tatiq; quadã concepta verba, & expectari primã auẽ aut rem animatam quæ istã plantã prætergrederetur dum verba obmurmuraret, cuius sanguine(si cõprehendi posset)perluenda esset,sin minùs alterius eiusdem speciei, idq; cum multis cere moniis, quas prætermitto, cùm indignæ sint vt scriptis mandentur. Conspexi deinde istam plantam siccam inter supellectilem mulieris prostitutæ pudicitiæ.

HERBA MIMOSA. CAP. CXLIIII.

Locus.

ALIA planta inuenitur in quibusdam hortis, quinque palmorum longitudinis, & vicinis arbustis aut parietibus incumbens, tenui caule, eleganti virore prædito nec admodùm rotundo, per interualla exiguis & pungentibus spinis obsito, foliis superioribus haud absimilibus, Filicis fœminæ foliis minoribus. Gaudet humidis & petrosis: & *Herba mimosa* nuncupatur, quoniam manu admota senescit & marcescit, manu verò remota pristinum virorẽ recipit,sed non adeò celeriter vti prior. Naturam habet plurimùm ab Arbore tristi differentem:nam singulis noctibus Sole occidente senescit & siccatur quodammodò,sic vt con tabuisse videatur: oriente verò Sole vigorem denuò recipit, quantóque Sol magis feruet, eò magis viret,totóque die folia ad Solem conuertit. Odore & sapore est Glycyrrhizæ: vulgóq; ab indigenis folia manduntur aduersus tussim, ad pectus repurgandũ,& vocem clariorẽ:tenum etiam doloribus vtilis esse censetur,& recentia vulnera glutinat.Multis notis(annotat Clusius)hæc planta cõuenit cum Fœnogręco siluestri Tragi, siue Polygalo Cordi & Glycyrrhiza siluestri Gesneri,cuius folia & radices degustata Glycyrrhizã sapiunt:nam eius folia noctu interdũ contrahuntur (quod in multis leguminaceis plãtis vsu venit) at spinis caret caulis,nisi pro spinis sumere libeat tenues illas & mucronatas appendices sedi foliorum alatorum inhærentes.

Forma.

Nomen.

HERBA MALVCANA. CAP. CXLV.

DVORVM aut trium cubitorum longitudinem adquirit hæc planta, nonnunquam etiam locis vberioribus & humidis, quinque cubitos superans,eleganti virore prædita,caule tenui,tenero, nonnihil concauo,imbecillo, & nisi vti Iasminum pergulis sustineatur, humi sese diffundente,quemadmodùm Hedera,& multos ramos spargente, qui subinde radices agunt vt Mentha & Melissophyllon, adeóque serpunt,vt planta sola vel ramus transpositus breui temporis spatio magnum locum occupet: folia habet tenella & mollia, in ambitu serrata, magnitudine & forma Sambuci foliis respondentia: florem croceum Chamæmeli flori admodùm similem, paulò tamen maiorem.Toto anno viret & luxuriat. Vulgò nuncupatur Remedium pauperum,& Destructio Chirurgorum, Canarini *Brungara aradua* appellãt, id est, quæ flore est croceo. Frequenter vtuntur cùm in Maluco(vnde primam originem traxisse creditur, quòd istic abundè nascatur, & plurima admisceatur chirurgicis remediis)tum in omnibus Indiæ prouinciis, in quibus diligenter colitur, & in pretio habetur,nec iniuria. Coquuntur huius plantæ folia in oleo,& cum cera inspissantur

Forma.

Nomina

tur vnguenti modo. Mirificè curat id vnguentum omnis generis vlcera cùm recentia tum antiqua, etiam si sanguinolenta, sordida, cuniculosa, maligna & putrida sint: miræ esse efficaciæ deprehendi in tibiarum vulneribus inueteratis, & recentibus vulneribus. Alia est prætereà huius stirpis vtendæ ratio. Eius enim caulem & ramos superiore cortice denudant, & sumunt membranam illã tenuem quæ media est inter exteriorem corticem & caulem, quæq; facilè, vti in Cannabi, reuellitur: eam oleo nucis Indicæ madentem, ipsius plantæ folijs inuoluunt, & sub cineribus calidis recondunt: vbi incaluerit & emollita fuerit, conterunt, & recentibus cruentisque vulneribus imponunt seu grandia sint, seu minora: & paucis diebus non sine admiratione conglutinant absque vlla inflammatione aut apostemate: lenit enim dolorẽ, sanguinisq; fluxũ cohibet, breuiter, nullo alio medicamento adhibito omnino ad cicatricem perducit: singulare etiam perhibent esse remedium aduersus neruorum punctiones, & vulnera. Eodẽ prætereà modo adhibetur in apostemate aperto ad emundandum, carnem generandum, & ad cicatricem perducendum: item in inueteratis vlceribus & cuniculosis, in quibus ea solummodò trita interdum apponitur. Porrò quoniam ista remedia huius plãtæ certißima sunt, vulgariter iis vtuntur in vniuersis illis prouinciis, & magna habent in æstimatione: multi prętereà alij qui inde nauigãt vnguentũ ex hac herba cum oleo & cera cõfectũ, secũ efferre solent, tantã fiduciã in eo collocantes, quasi omnia chirurgica remedia, apud se haberent: itaq; quacunq; occasione in qua chirurgorum opera requiri posset, subitò ad vnguentum ex herba Malucana confectũ confugiunt, tanquam indubitatum remedium.

MALVCANA, Acostæ.

SARGAÇO. CAP. CXLVI.

IN celebri illa nec minùs metuenda nauigatione *del Sargaço* (sic enim totum illud Oceani spatium à decimo octauo gradu ad trigesimum quartum ab æquinoctiali ad Septentrionem tendens, qui in Indias nauigant, appellant) cõspicitur profundũ & spatiosum æquor *Locus.* rectum herba quadam *Sarguaço* nuncupata, palmum longa, tenuibus ramulis in *Forma.* glomos conuoluta, foliis angustis, tenuibus, & dimidiam vnciam longis, in ambitu admodùm serratis, colore subrufo, gustu insipido, siue insensibili mordicatione prædito, qui potiùs ex aquæ salsugine contractus, quàm ipsi plantæ innatus videatur. Ad singulorum foliorum exortus inhæret semen rotundum vti granum Piperis vani & vacui, tenui corallio albo, interdum autem corallio rubro & albo omnino elaboratum, tenerum admodùm dum primùm ex aqua educitur, & durum si exsiccari sinatur, sed propter tenuitatem admodùm fragile, salsã aqua plenum. Nulla radix in hac planta conspicitur, sed sola rupturæ vestigia apparent, atque in profundo arenosoq; maris alueo nasci, renuésque radices obtinere credibile est, tametsi nonnulli opinentur rapido aquarum, quæ ex multis insulis in Oceanum influunt, cursu istam herbam euelli & simul trahi. Cùm eam opinionem pertinaciter tueretur nauclerus illius nauis qua vehebar, subortáque esset inter nauigandum hoc mare malacia, quantùm acies oculorum extẽdi potuit, id vndiq;

SARGAÇO, Acosta.

ista planta contrectum vidimus, demisisq; nonnullis iunioribus nauris qui eam herbam à naui propellerent, aquámque repurgarent, apertè conspeximus eius herbæ glomos simul implexos ex alto mari emergentes, vbi demissa bolis de nullus fundus tentari potuit. Hæc planta aceto & sale condita eiusdem saporis est cum Crithmo, siue Fœniculo marino, & in eius penuria sumi posset, tum etiam Capparum loco à nauigantibus edi. Iussi illam recenter è mari sumptam capris quas in naui vehebamus obiici, & auidè sanè vescebantur. *Vires.* Nullas eius facultates comperi, sed quidam è nostris nautis vrinæ difficultate laborans, & arenulas crassósque humores eiiciens, crudam eam & coctam forrè edit, quoniam illi bene saperet paucos post dies affirmauit mihi, magnum ex illius esu se sentire commodum, secúmque detulit, vt peracta nauigatione in continenti vteretur. Considerandum Clusius admonet, an non sit Lenticula marina serraris foliis Lobellij, cuius iconem inter marinas stirpes ad Obseruationum calcem exhibet.

GRANADILLA. CAP. CXLVII.

ALLATVS mihi ex continenti herbæ fructus est (ait idem) quæ in Peruanis montibus, vbi sponte nascitur, *Granadilla* appellatur, quod *Nomen.* nomen illi imposuerunt Hispani ob similitudinem quam cum nostris Malis granatis habet, nam eiusdem ferè est amplitudinis, atque etiam coloris, quando maturus est, nisi quòd corona careat: nunc in siccato, si agitetur, sonitum edit semen intus occlusum, quod Pyri semini simile est, aliquantò maius, ruberculis quibusdam eleganter elaboratum, & aspectu iucundum: pulpa *Forma plantæ.* candida est, & saporis expers. Planta hunc fructum ferens Hederæ similis est, eodémque modo repit & scandit quocunque loco ponatur. Elegans est cùm fructu onusta cōspicitur, propter eius amplitudinem: florem habet albæ Rosæ persimilem, in cuius foliis aliquæ veluti passionis Christi figuræ delineatæ conspiciuntur, quas magna diligentia istic pictas existimes: eam ob causam elegantissimus est flos. Fructus ipse sunt Granatula iam dicta, quæ matura acidulo liquore abundant, & semine plena sunt: aperiuntur vt oua, & liquor ille cum magna voluptate sorbetur cùm ab Indis, tum ab Hispanis: nec etiam si multos sorbeas vllam ventriculi grauedinem sentis, sed potiùs aluum emolliri. Herba rara est, quæ duntaxat vno in loco inuenitur. Fructus temperatus esse videtur, & aliquantulùm humidus.

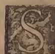
FLOS SANGVINEVS. CAP. CXLVIII.

SEMEN ex Peru delatum terræ commisisse, vt eius elegantiam potiùs conspiceret, quàm quòd vlla medica facultate præditus esset, scribit Monardes. Ipsa planta duos circiter palmos assurgit, ramis rectis, quos ambiunt rotunda & tenuia folia admodùm virentia: flores in summis ramis nascūtur aureo admodū colore fulgentes, quinque foliis cōstantes, in quo

in quorum singulis sanguinea & maximè rutilans macula impressa est, oblongo cucullo extremos flores occupante & longè prominente. Elegans est flos, ad pensiles hortos exornandos aptissimus: nam & semine & surculis facilimè nascitur. Gustatus eodem sapore & odore quo Nasturtium esse deprehenditur: insigniter calidus est.

PAYCO. CAP. CXLIX.

Ed & herba quædā ipsi ex Peru missa est, istic *Payco* nūcupata, cuius folia Plantaginis foliis cùm forma, tum colore sunt simillima, quæ siccata, admodùm tenuia sunt, & gustata valde acria calidáque deprehenduntur. Eius puluis ex vino sumptus, nephreticum dolorem è *Vires.* flatibus, aut frigida causa prouenientem tollit: ipsa verò planta cocta, & emplastri in modum dolenti loco imposita, eundem effectum præbet: quod certissimum esse ipsa experientia didicisse testatur.

HERBA AD RENVM MORBOS VTILIS. CAP. CL.

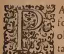
Lia item, inquit, missa est, admodùm vtilis ad renum affectus è calida causa natos, illito patti dolenti eius succo cum rosaceo vnguento mixto, & foliis ipsius plantæ superimpositis: in erysipelate & inflammationibus succus impositus valde confert: nam inflammationem tollit, & dolorem mitigat. Sunt verò ea folia quasi Lactucæ primùm enatæ & tenerioris, similiq; virore prædita, quæ gustata insipida deprehenduntur, sic vt herba perfrigida videatur.

LACTVCA SILVESTRIS PVMILA. CAP. CLI.

Liam prætereà herbam attulerunt, Lactucam siluestrem vocatam: cuius folia Lactucæ foliis sunt similia, ex atro virentia. Vires idem subiungit. Dentium enim, ait, dolorem tollit foliorum decoctum, & diutius in ore, qua parte dentes dolent, retentum. Idem præstat foliorum succus dentium cauis instillatus, herba trita superimposita. Sapore admodùm amaro est: calidiorem existimo, quàm in primo gradu.

HERBA AD RVPTVRAS VTILIS. CAP. CLII.

Avlvlvm cuiusdam plantæ sibi idem missum fuisse narrat, cuius formam, quòd ob siccitatem omnino confracta & comminuta esset, obseruare non potuit. Hanc, inquit, scribunt miram habere facultatem in rupturis cùm puerorum tum adultorum, & rem ita se habere asserunt. Ea vtitur Indus quidam recenti contusa & rupturæ imposita, adhibito deinde miro quodam ligaturæ genere: quoniam etiam sine braccis non minùs firmiter ligati incedunt, quàm si braccati essent, vt mihi retulit quidam qui simili morbo liberatus erat eius plantæ & ligaturæ vsu. Talem ligaturam (si adeò firma sit vt ille referebat) solam sufficere posse existimo, nulla herba aliáve re imposita: quoniam hîc quendam Cordubensem conspexi, qui omnes herniosos sola ligatura curabat, nullis adhibitis braccis: quod verissimum est, & hîc adhuc viuunt qui ab eo curati fuêre.

VERBE

VERBENA PERVANA. CAP. CLIII.

Locus. SCRIPSIT mihi (verba sunt Monardis) nobilis ille vir ex Peru, secundum flumina è montibus eorum regnorum delabentia plurimam *Forma.* Verbenam crescere, illi quæ in Hispania nascitur similem, perpetuò virentem, qua Indi in multis morbis curandis vtuntur præsertim ad- *Vires.* uersus omnis generis venena, & in his qui in cibis toxicum aut simile aliquid hauserunt. Nobilis quædam matrona ex Peru rediens mihi asseruit se multis annis ægram fuisse, cúmque plurimorum medicorum opera vsa fuisset, Indum tandem quendam accessisse, qui in plantarum scientia celebris habebatur, quíque inter Indos Medicum agebat, Verbenæ succum depuratum illi propinasse, à cuius vsu post paucos dies lumbricum eiecisset (colubrum ipsa nuncupabat) hirsutum, pede longiorem, crassum, cauda bifida, deinde omnino conualuisset. Ipsam porrò nobili cuidam viro in Peru, qui continuè ægrotabat, singulis diebus manè eundem succum saccharo permistum sumere persuasisse, (ita enim ipsa hauserat ob amarorem) illum deinde plurimos lumbricos reiecisse longos, tenues, atque inter cæteros vnum albi cinguli instar longißimum, & tum demum integram valetudinem recepisse. Id posteà consilium plurimis aliis qui malè affecti erant, & lumbricos habere suspicio erat, dedit, qui omnes sumpto Verbenæ succo, multas ventris tineas eiecerunt, & sanati sunt. Illud remedium adeò certum affirmabat, vt vnum è suis famulis ostenderet, qui ob morbi grauitatem philtrum, aut medicata pocula hausisse diceretur, quiq; epoto Verbenæ succo, vomitu multa variis coloribus distincta ex ventriculo reiecisset, quæ medicata pharmaca esse asserebant, deinde conualuisse. Quod verò ad incantationes & medicata pocula attinet, quod ego vidi hîc subiiciam. Ioannis de Quintana Dueñas primarij ciuis famulus vomitu reiecit me præsente magnum tenuium & spadiceorum capillorum glomum, adseruabátque in papyro inuolutos plures alios quos binis horis antè euomuerat: quibus reiectis nulla ampliùs molestia torquebatur, præter eam quam vehementer vomitus induxerat. Ioannes Langius Medicus Germanus vir doctißimus refert mulierem se vidisse plurimùm de ventriculi dolore conquerentem, reiectis multis vitri & murrhinorum vasorum fragmentis atque piscium spinis, sanitatem esse adsequutam. Aliud simile exemplum refert Beniuenius, lib. de Morbis mirandis. Sed quod maiorem mihi admirationem parit, est: Agricolam, grauißimis ventris doloribus afflictum, cùm nullis medicamentis mitigari dolor posset, sibi cultro guttur præcidisse: eius deinde cadauer cùm secuissent & aperuissent, inuentam in ventre fuisse magnam similium capillorum, quales superiorem vomitu reiecisse dixi, quantitatem, & ferrea fragmenta. Has ego res dæmonis præstigiis tribuo: nam ad naturalium classem referri minimè possunt. Clusius tamen non dißimilia superioribus, nec minùs mira, duo exempla affert, ne quis tantum illa Monardi credat. Accepisse verò primùm se ait à Francisco Zinnig Serenißs. Principis Matthiæ Archiducis Austriæ, &c. pharmacopœo cùm in sua arte peritißimo, tum diligentißimo: alterius ipse est testis. Lucas Farel, inquit, eiusdem Principis coquus, qui primùm apud D. Mariam Hungariæ reginam, deinde apud Margaretam Parmensem ducem in simili ministerio fuerat, singulis interdum annis, nonnunquam semestribus, vel trimestribus interuallis, per annum eiicit tenuem quandam lentámque materiam, angusti cinguli instar oblongam, candidam & crispam, non eam quidè continuam & integram, sed quam per fragmenta sex, duodecim, atque etiam quindecim vlnas longa eximere cogitur. Solet verò ante symptomata plerumque grauem in pectore sub dextra mamilla dolorem perpeti, quem vt leuet, aggregatiuis catapotiis corpus purgat, eámque, quam dixi,

materiam excernit, tum demum morbo liberatur. Is verò, quoniam plerumque tanta capitis grauedine afficitur, vt domo egredi, aut quoquam prodire nequeat, ex quorundam consilio Verbenæ radicem collo appensam gestat. Et mox de capillorum eiectis glomis. Simile, inquit, exemplum ante multos annos accidere memini Iureconsulto N. Vlierden celebri apud Antuerpianos causarum patrono, qui certis anni temporibus materiam in multos veluti muliebrium capillorum glomos congestam per aluum excernere solebat, qua reiecta meliùs habebat: nam alioqui macilentus pallénsque semper cùm esset, aduersa valetudine ante ista symptomata plerumque corripiebatur.

HERBA MORTEM AVT VITAM IN MORBIS PRAENVNTIANS. CAP. CLIIII.

ANNO 1562. Comite de Nieua in Peru commorante, in eius familia mulier quædam illi inseruiens maritum habuit graui morbo decumbentem, cuius causa cùm ipsam admodùm tristem Indus quidam primarius conspiceret, interrogauit an scire cuperet, vtrum ex eo morbo periturus esset, an superstes futurus maritus, herbæ ramum se illi missurum, quem in mariti sinistra manu poneret, eámque deinde diutius comprimeret: nam si superstes futurus esset, quamdiu eam herbam manu teneret, alacrem & lætum, sin moriturus, mœstum & anxium fore. Missum ab Indo ramum marito in manum dat, comprimeréque iubet: sed illicò tanta mœstitia & anxietas ipsum oppresit, vt illa, metuens ne subitò extingueretur, ramum ex manu tolleret & abiiceret: is deinde paucos post dies extinctus est. Cupienti mihi, inquit Monardes, an ista vera essent perscrutari, nobilis quidam, qui multis annis in Peru vixerat, certum esse affirmabat, & vsitatum esse apud Indos in ægritudinibus id facere, quod sanè magnam mihi admirationem attulit.

COCA. CAP. CLV.

SCRIBIT idem, cùm tam multis annis celebrem illam apud Indos plantam, quam *Coca* nuncupant, & tanta cura & diligentia serunt, atque colunt, quoniam omnes eam in quotidianos suos vsus & oblectationes conuertunt, videre cuperet, ad se perlatam esse. Est verò ea, vt tradit vlnæ magnitudine, foliis Myrti paulò maioribus (quæ veluti aliud folium simili forma in meditullio delineatum habent) mollibus, dilutiùs viretibus: fructu racematim cohærente, vti Myrti fructus rubente quando maturescit, eiusdémque magnitudinis, quando verò plenam maturitatem adeptus est, nigricante: tum verò herbæ est messis, quæ collecta in canistris, aliísque rebus, ad exsiccandum reponitur vt meliùs conseruari & in alias partes transferri queat: nam è montibus in alios montes defertur mercimonij gratia, próque aliis mercibus commutatur, vestibus, gregibus, sale, & aliis rebus, quia illis pro pecunia est. Reconditur semen in Mastiche, atque inde exemptum alibi seritur in terra bene culta, per suos ordines & series, vti apud nos Fabæ, aut Pisa. Vulgaris est eius vsus inter Indos ad multas res, tum ad eas quæ ad iter necessariæ sunt, tum quæ ad voluptatem in suis ædibus seruiunt, hoc modo. Conchylia, aut ostreorum conchas vrunt, & calcis modo comminuunt: folia deinde Cocæ dentibus atterunt, & subinde puluerem illum Conchyliorum vstorum admiscent, & simul quasi fermentant, vt tamen minor sit calcis quàm foliorum quantitas: ex hac massa trochiscos,

Forma.

Vsus.

ſeu orbiculos conficiunt, & ſiccandos exponunt. Quando iis vti volunt, vnum orbiculum in ore ſumunt, eúmque exugunt, ſubinde in ore nunc hac, nunc illac verſantes, & quamdiu poſſunt retinentes, vno abſumpto alium ſumunt, deinde tertium, ſic pergentes toto tempore quo iis in longis itineribus conficiendis opus habent, præſertim ſi per loca fiant, vbi nulla, aut cibi, aut aquæ copia eſt, quoniam horum orbiculorum ſorbitione, famē, ſitímque ſibi leuari, & vires ſuſtentari aſſerunt. Si duntaxat voluptatis gratia vti volunt, ſolam Cocam mandunt, eámque in ore verſant, donec omnis facultas abſumpta ſit, deinde aliam ſumunt. At ſi inebriari, aut aliquantulùm extra ſe rapi, & veluti mente alienari, Cocæ Tabaci folia admiſcent, atque ſimul mandunt & ſorbent: ea ratione extra ſe feruntur veluti homines ebrij, magnam voluptatem inde capientes. Et profectò res admiratione nō caret, inquit, conſpicere quàm iſti Indi oblectentur mente & ſenſu quaſi priuari, quandoquidem eius rei gratia Cocam cum Tabaco ſumant, aut ſolum Tabacum, vt in ſecundo huius Hiſtoriæ libro de Tabaco diximus. Hæc Monardes. Sed & Benzo lib.3.cap.20. Cocæ in hanc ſententiā meminit, Peregrè profecturi (de Peruanis loquitur) rubro quodam bitumine faciem oblinunt, herbámque ore clauſam (*Cocam* ipſi appellant) velut panchreſtum quoddam pharmacum circunferunt. Quippe eius præſidio freti, integrum diem, nullius nec cibi, nec potus egentes iter faciunt. Atque hoc quidem herbæ genus, earum rerum, quibus mercaturam exercent, præcipuum eſt.

TVBVLI AD ASTHMA VTILES.

CAP. CLVI.

QVAE DE Tubulis quoque ad aſthma vtilibus, qui ex Hiſpaniola adferuntur, narrat eodem lib. ſimpl. medic. 3. Monardes, nullius melius quàm ipſius verbis, vt ea Cluſius interpretatus eſt, intelligere potes. Aduehuntur è noua, inquit, Hiſpania Tubuli quidam Cannarum, interiore & exteriore parte quodam gummi illiti, quod meo iudicio Tabaci ſucco infectum eſt, & caput tentat: eo, ni fallor, cannam inungunt, vtq; tenax eſt, firmiter inhæret, coloríſque nigri eſt, induratum autem non eſt tenax; incenditur Tubulus ea parte qua bitumen eſt, altera verò in ore ſumitur, fumúſque excipitur, qui omnem pituitatem & purulentos humores è pectore educit: eo verò vtuntur cum aſthmate ſe premi & veluti ſuffocari ſentiunt. Primatem quendam, qui ſæpius aſthmate laborabat, eius vſu plurimùm vtilitatis conſequutum obſeruaui: ſimile commodum ante ex Tabaci fumo percipere ſolebat: propterea aio Tabaci ſuccum admixtum eſſe oportere: tutum autem vtriuſque eſſe vſum ipſa experientia in multis docet. Nōnullos ægros & aſthmate vexatos ex India redeūtes obſeruaui Tabaci folia viridia mandentes, & ſuccum inde promanantem ſorbentes ad purulentas materias expellendas, qui licet inebriarentur, plurimam tamen vtilitatem ſenſiſſe apparebat cùm ad pus, tum ad pituitam pectori inhærentem propellendam. Mirum eſt quàm inſignes & variæ Tabaci facultates ſingulis adhuc diebus deteguntur: nam præter eas, quas ſecundo libro deſcripſi, tantumdem adhuc proferre poſſem, quas poſteà & referentibus aliis intellexi, & ipſe obſeruaui.

BALSA

INDEX HISTORIÆ PLANTARVM LOCVPLETISSIMVS,

LATINVS, GRÆCVS, ARABICVS, GALLICVS, ITALICVS, HISPANICVS, GERMANICVS, BELGICVS, BOHEMICVS, ANGLICVS:

Quo non arborum modò & fruticum, ſubfruticum, herbarum, radicum, corticúmque, verùm etiam fructuum, ſuccorum, lacrymarum, oleorum, aliorúmque id genus nomenclaturæ ordine alphabetico diligentiſsimè recenſentur, appoſitis fideliter ſuo quoq; loco paginarum arithmeticis numeris: vt nullo labore ſumma eorū omnium capita, quæ fusè libris his totis XVIII. explicantur inueniri poſſit.

Asplenum

Cicer

Cruciata

D

Dentaria

E

F.

Ficus

I

Lingua

M

Myric[illegible]

P

Peruinca

Polymo

Sisymbrium

T

V

Voiselum

FINIS INDICIS LATINI.

INDEX GRÆCVS.

κύημα

σπλ

FINIS INDICIS GRÆCI.

INDEX ARABICVS.

FINIS INDICIS ARABICI.

INDEX GALLICVS.

Mandra

M

N

O

P

Q

R

S

Sanicle.

FIN DE LA TABLE FRANCOISE.

INDEX

INDEX ITALICVS.

Lauaneſe

FINIS INDICIS ITALICI.

INDEX HISPANICVS.

Pyras

FINIS INDICIS HISPANICI.

INDEX GÈRMANICVS.

Stuckwurtz

FINIS INDICIS GERMANICI.

INDEX BELGICVS.

FINIS INDICIS BELGICI.

INDEX BOEMICVS.

FINIS INDICIS BOEMICI.

INDEX ANGLICVS.

FINIS INDICIS ANGLICI.

APPENDIX

HISTORIÆ GENERALIS PLANTARVM: CONTINENS

IMAGINES QVARVMDAM RARIORVM, & paucis cognitarum, quæ è longinquis regionibus missæ fuerunt.

G. R. LECTORI.

QVVM iam hæc Plantarum generalis historia excusa propemodum tota esset, hinc inde aliæ quædam raræ & paucissimis notæ, vel earum imagines, missæ ad me fuerunt: quas nullo modo antè, quamuis nulli nec labori nec sumptui parcens, nancisci potueram. Huius etiam boni quum te participem facere in hac ipsa editione, potius quàm alij reseruare vellem (etiamsi hoc plerique mihi suaderent, vt isti mora longior non afferretur) eas quoque plantas, quàm fidelissimè & exactissimè fieri potuit expressas, in hanc Appendicem redegi: quum in sua quæque classe locum vnà cum cæteris habere non possent, vtpote iam excusis. Quamobrem non est quòd dubites quin omnium plantarũ, siue stirpium (id est, herbarum, arborum, & aliorum quæ illis nominibus comprehenduntur) veras iconas liber hic tibi sit exhibiturus: non solum quarum ab vllo scriptore facta mentio fuit, sed & quarum insuper notitia ad plurimos qui diuersas regiones incolunt, peruenire potuit: quæ antea incognitæ fuissent. Siquæ tamen præter has omnes in manus meas venerint, ne iis quidem te priuabo, simúlque sumptu te non grauabo. Neque enim eas in alia totius operis editione, sed seorsum in secunda Appendice tibi dare decreui.

DE CANELLA.

CANELLÆ arbor mali aureæ amplitudine est, non- nunquam maior, interdum minor, ramosa admodum, cuius teneriores rami recti sunt: folium Laurino simile, latius tamen, colore dilutiore, & minus siccum, tribus neruis insignitum: flos candidus, odoris propemodum expers: fructus siluestris oleæ baccis par, virescens initio, deinde ruffescens, & vbi plenam maturitatem consequutus est, niger atque splendescens (quo tempore colligi debet) ossiculum intus continens siluestribus oliuis simile, simílique carne prædi- tus, ex qua exstillat oleaginosus quidam liquor subuirescẽs, odore baccarum Lauri, sapore acri cum pauxillo amarore coniuncto. Præditus verò est hic fructus sessili parte paruo calyce, læuiore minúsque crispo quàm sint ilicis calyces. *Forma.* *Tempus.*

CANELLA A Costæ.

Locus. Harum arborum magna est frequentia [illegible] uis prouinciæ Malabar: sed præstantia [illegible] re longè sunt inferiores iis quæ in Zey[illegible] sula nascuntur. Stillatitius [illegible] vitreis aut plumbeis organis extractus is præfertur, qui è viridi cortice, præsertim radicum, minutim inciso eductus est: etenim non modò corroborat & stomachi imbecillitatem,

Vires. colíve dolores ex frigida causa prouenientes lenit: sed vrinam cit, & oris anhelitum commendat: vtilis est præterea iecoris, splenis, cerebri & neruorum ægritudinibus, atque in syncope cardiacísque affectibus conf[illegible] venenis resistit & virulentorum animalium morsibus, menses mouet, & vteri affectibus prodest, vomitiones cohibet, & appetentiam excitat: valet item ad spasmos, & co[illegible] morbos: atque vt summatim dicam, a[illegible], incidit, digerit, calefacit & corroborat. [illegible]citur etiam liquor ex Canellæ floribus, sed longè minore quantitate, minúsque præstans superiore.

DE MACERE.

Locus. NAscitur quibusdam Orientalibus insulis, præsertim verò in prouincia Malabar, in insula S.Crucis regni Cochin, tum in ripis fluminis Mangate & apud Cranganor vasta quædam, & multis ramis

Forma. prædita arbor Vlmo multò maior, cuius folia in longitudinem sex aut septem vncias longa sunt, duas lata, exteriore parte dilutius virentia, interiore saturа. Ea non alium florem, non alium fructum habere creditur præter semen quoddam denarij magnitudine, tenue, cordis effigie, colore flauo, sapore vero amygdalæ, aut nuclei persicorum malorum, renui & candida tunica tectum, quod vesica quadam ex tenuissimis duabus simul iunctis & transparentibus membranis constante includitur: ea autem vesica in medio folio nascitur aliis magnitudine non dissimili, sed cuspide obtusiore, & circa pediculum angustiore, colore medio inter rubrũ & fuluũ, inæquali, & multis fibris à pediculo ad extremitatem tecta linea ductis, crispo & rugoso, haud absimilis illi quæ in Vlmo nascitur, paulo tamen latior & planior. Succo lacteo prædita est hæc arbor vti Morus, radicésq; habet Ilici persimiles, magnas, crassas, in latum & profundum diffusas & cortice tectas crasso, aspero, scabro, duróque, cinereo foris colore, interius albo & lacteo succo prægnante dum recens est, flauescente autem dum sicca est, & admodum adstringente: & licet succus ille cum adstrictione nonnihil mordicet, breui tamen euanescit hæc veluti insensibilis mordicatio. Arenosa & humida loca amat, & reliquas ferè plantas circũnascentes enecat. Nomen vulgare huius arboris apud

Nomina Lusitanos est *Arbore de las camaras*, & *Arbore sancto*, hoc est, Arbor dysenteriæ, & Arbor sancta: ab indigenis Christianis *Arbore de sancto Thome*, id est arbor D. Thomæ, & *Macruyre*: à Medicis Brachmenis *Macre*, apud quos summo in pretio est

Teperam. arboris cortex. Radicis cortice recẽti trito, & cum oxygala seu lacte acido mixto,

& Vires. omnis generis dysenterias & alui profluuia mirabili successu curant omnes Medici, cùm Brachmenes tum Canarini & Malabarici. Aliqui huius corticis sicci & in

in puluerem redacti semunciam per noctem macerant in quatuor vnciis seri lactis, eamque bis in die propinant manè & vesperi, deinde medicamento sumpto orizam sine sale & butyro coctam, atque pullos gallinaceos coctos, maceratos & tritos in orizæ decoctione statim ægro exhibent: interdum si necessitas vrgeat, opium admiscent roborandi medicamenti causa: solent vero etiam Arabes cuiuscunq; generis alui profluuia opio nuce moschata admixta curare. Huius item radicis vsus salutaris creditur ad vomitus copescendos, & ventriculum roborandũ cum aqua Menthæ & mastices puluere. Rogatus Brachmenes quidam medicus mihi familiaris, vir q; probus, boni iudicij & magnæ existimationis apud omnes ciuitatis S. Crucis regni Cochin incolas cum gentiles tum Lusitanos, quod illius fideli opera sæpius vsi essent, vt bonâ fide exponeret istius corticis quem *Macre* vocant facultates, in hæc verba respondit. Si vos Lusitani hunc corticem probe nossetis, multo pluris illum faceretis quàm Piper: Sed quoniam istic in Lusitania eius facultates ignoratis, idcirco contemnitis. Puluis quem in omnis generis alui profluuio ex oxygala propinare soleo, ex hoc cortice de quo percontatis conflatus est. Eius magnam quantitatem tibi ostendere domi possem, quam in Bengala & Iapan sum missurus. Sitne verò inutile medicamentum, tu ipse qui illius effectus plerumque conspexisti, iudicare potes. Hunc corticem etiam ostendi rhizotomo cuidam *Ioque* (genus quoddam hominum est circumforaneorum qui peregrinando pœnitentiam agere sese profitentur in illis regionibus) petiique vt quid esset (tametsi probè nossem) significaret: respondit ille, eum sequerer, cuius arboris cortex esset se demonstraturum, ostenditque arborem quam antè sciueram & addidit, Apud nostros homines appellatur *Cura fantea macré nistusa garul*, hoc est, Macre ab Angelis ostensum hominibus ad ipsorum salutem. Subiunxit insuper istius corticis apud ipsos vsum esse in compescendis vomitibus, aluique profluuiis sistendis, plúsque pollere huius radicis portiunculam, quàm magnam quantitatem corticis Myrobalanorum aut Arecæ, eámque præstantiorem esse Coru Malabarico de quo proximè dicemus. Referebat præterea Macre fructum omnis generis lumbricos in humano corpore natos necare & expellere, & calculum in renibus frangere: tum etiam eos qui singulis diebus manè eo vterentur, liberos fore à calculo & à coli doloribus, nec inebriari posse. Magna disceptatio est inter Neotericos, an Græci Macin & Arabes Macerem nouerint. Negari non potest quin multo plura medicamenta nunc nouerimus quàm veteres: inficiari etiam non possumus, pleraque illis cognita fuisse, de quibus dubitamus. Nam certißimum est, Græcis probè notum fuisse Macer de quo dubitamus, & quod plerique adhuc ignorant: nesciuisse autem Macim & nucem moschatam nobis adprimè nota, vt ex eorum scriptis constat. Galenus simplicium lib. septimo Macerem aduehi ait ex India, constare essentia pleraque frigida & terrestri, pauca verò frigida: conferre sua adstrictione aduersus dysenterias & cruentas excreationes. Dioscorides verò, Macer qui ex Barbaria aduehitur, est cortex flauescens, crassus, & gustu perquam adstringens, qui contra cruentas excreationes

Dioſ. lib. 1. cap. 94. bibitur, dyſenterias & alui fluxiones. Quæ facultates inueniuntur in c[illegible] ce[illegible] deſcriptæ arboris, non in Maci odorato nucis moſchatæ operculo, quod [illegible] ſiccúmque eſt in fine ſecundi gradus, aut initio tertij, tenuiumque part[illegible] & leuiſsimi amaroris, pauculæq; adſtrictionis particeps: itaque certum eſt vtrun[illegible]que loqui de cortice noſtræ arboris, non de Maci quod illis ignotum fuit. Admon[illegible]t me præterea medicus quidam Regis Cochin, ne dubitarem quin hic cortex Auicennæ Macer eſſet: magnæque inſcitiæ eſſe de re tam aperta diſceptare: huius etenim *Macre* facultates, eis, quas ſuo Maceri veteres tribuunt, perſimiles, facile Plin. li. 12. cap. 8. id demonſtrare. Plinius etiam Macer, inquit, ex India aduehitur, cort[illegible] rubeus radicis magnæ, nomine arboris ſuæ. Minimè vero nos mouere debet quod Dioſcorides ex Barbaria Macerem aduehi aſſerat, quem Plinius & Galenus ex I[illegible] deferri ſcribunt: idem enim illis accidiſſe poteſt in hoc medicamento [illegible] quod in Cinnamomo & Caſsia, vt (quoniam ex peregrinis & longinquis regionibus ad e[illegible]s adueherentur) eorum natales non fuerint probè cogniti. Ait tamen Ptolem[illegible]: Quædam in Indo fluuio inſula vel vrbs ſita eſt, quæ Barbaria dicitur, ex [illegible]cilè comportabatur Macer: vel quòd afferretur ex Arabia eo maris ſinu qui a [illegible]baria inſula Barbaricus appellatur. Cui ſuffragatur Strabo, Omnia, inquit, [illegible] in India proueniunt, ea ſcilicet parte, quæ ad Auſtrum vergit, ſimiliter in A[illegible]bia naſcuntur. Macis & Maceris differentia Auicennæ probè fuit cognita, quippe qui Macim odoratæ nucis inuolucrum cap. 456. & Macerem radicis corticem capit. 694. ſub titulo Taliſfar deſcripſit. Non igitur etiam fuit Serapioni, qui ex auctoritate Iſach, Macim eſſe nucis odoratæ operimentum dixit, diuerſum ab eo cuius Dioſcorides meminit, quippe qui ſcriptum reliquerit, Macerem eſſe ligni corticem ſiue corium. Liquet itaque Macim & Macerem differre inter ſe qualitate, ſubſtantia, figura, planta & regione, quandoquidem Macer radicum arboris cortex in Malabar naſcitur: Macis verò nucis Moſchatæ operimentum, in Banda, longiſsimè inter ſe diſsitis. Tametſi Monachi qui in Meſuen commentarios ſcripſerunt, aſſerant non differre, ſuam negligentiam iſta ratione prodentes. Vulgaris admodum huius corticis Maceris eſt vſus in omnibus noſocomiis prouinciarum Chinæ, Iapan, Malacæ & Bengala, in dyſenteriis, alui profluuiis, & ſanguinis reiectionibus, cuius cauſa ex Malabar vſque petunt.

DE NVCE MOSCATA.

Locus. IN inſula Banda naſcitur arbor quæ Nucem moſchatam fert, colligi mittíque ad externos ſolitam. Alunt & quaſdam generis eius arbores Moluccæ, & Zeilan inſulæ, verùm humiles, fructúque tam pauco & puſillo vt nihili ſit. Bandenſes Pala vocant, Macin verò à Macere diuerſum, Buna Palla: Decanenſes Iapatri, *Macin Iayfol*: Arabes *Seygar*, & Nomina *Iauziband*, id eſt, Nucem Bandenſem, Macim vero *Thaliſphar bubeſe*, vel *Besbaça*, id eſt Nucis corticem: Perſæ arborem ipſam, *Drach*: Turcæ, *Agache*: oleum Macerinum Arabes *Geuzyſami*, Turcæ *Geuziiat*: Perſæ, *Geuzi erugaant*. Aſſurgit in Pyri vel Perſicæ magnitudinem hæc arbor, rotundiore folio quam Pyri, in extremo acuto: fructu Pyris ſimili, aliquanto rotundiore: cortice foris cornoſo, ſubduro, quem pro nihilo ducunt Bandenſes, tametſi quidam eo veſcantur ob aſtringentis ſaporis incunditatem, condito ſale & aceto, Luſitani verò Nucem adhuc immaturam integram condiunt ſaccharo. Nuce iam matura cortex ille carnoſus ac externus in multas partes dehiſcit, ac tum ſub eo videtur Macis, colore perquam eleganti rubeſcens: acuti odoris, ac ſaporis, membrana reticulatim

texta,

NVX MOSCATA, *A Costa.*

texta, interioris Nucis proximè calycem ambiens, & sic agglutinata, vt tubercula in solido Nucis putamine elata repræsentet. Macis color à siccata & purgata Nuce reuulsi, minus rubet, quam in ipsa prius arbore. Abditur Maci Nucis interioris putamen, quo rupto Nux detegitur, nunc amplior, nunc otrigosa, quam recentem si dispertiantur, apparet intus candida medulla, languidioris acrimoniæ, quam Nucis reliquum corpus. Vertitur autem spatio temporis in Nucem ea medulla, & eadem cum Nuce fit. Grandiores India longe pluris facit quam nos, & charius emit. Ex hac Nuce paratur oleum Brachmanibus, & Indorum medicis valde laudatum, ad vteri & neruorum frigidos morbos, *Vires.* quemadmodum & ex Maci. Eligenda Nux moschata recens, grauis, pinguis, humore plena, minime pertusa. Emendat illa & tollit fœtorem anhelitus: visum acuit: roborat ventriculum, & hepar: adiuuat cibi coctionem: flatus dissipat: aluum cohibet: vrinam prouocat: maculas faciei delet: vteri morbis prodest: splenis duros tumores lenit, & emollit, itémque hepatis: impetigini medetur.

CARYOPHYLLVS, A COSTAE.

ARBOR Caryophyllos proferens *Forma.* magnitudine & forma Lauri est, sed superiore parte magis ramosa, minore & angustiore folio: copiosos fert flores, initio candidos, deinde virides, cùm nunc in fructum efformati sunt, at vbi maturuerunt, rubros, qui deinde collecti & siccati nigrum colorem contrahunt: nascuntur ficus modo sparsim per ramos ad foliorum basim bini, terni aut quaterni simul iuncti, vel vnicus interdum. Dicitur Arabibus, Persis & *Nomina* Turcis *Caranful*, ipsa arbor *Siger*, foliũ *Varaqua*. Paulus Ægineta acres illos constituit, calidos & siccos ordine tertio: alij duntaxat secundo. Ventriculum, iecur & cor roborant, conco- *Vires.* ctionem iuuant, vrinas cient, aluum cohibent, oculis instillati eorum aciem exacuunt, nubésq; extergunt: & quatuor drachmarum pondere ex lacte sumpti venerem extimulant.

DE PIPERE.

Genera. PIPER aliud domeſticum, cuius vſus eſt, aliud ſilueſtre, quod ob amarorem negligitur. Domeſtici planta ſarmentoſa eſt, ſcanditque hederæ modo, arboribus quas nanciſci poteſt ſeſe circumuoluendo: *Forma.* nodis per interualla prædita, ad quos folia naſcuntur Betele foliis ſimilia, parte interiore ſaturè virentia, exteriore dilutiora, cuſpide mucronata, & guſtu linguam vellicante. Horum foliorum alia aliis nigriora ſunt: quæ dilutiora ſunt fibráſque æqualiter naſcentes habent, feminas cenſent (nam vtrumque ſexum in foliis eiuſdem plantæ conſtituunt) nigriora verò, inæqualibus fibris, mares. Ad ſingula internodia, vnde folia dependent, ex ipſa foliorum ſede naſcuntur vuæ, quarum maximæ circiter quinquaginta grana obtinent, minores verò triginta. Radix puſilla eſt, & ſumma rellure fibras agit. Summa autem ſimilitudo eſt plantarum quæ nigrum Piper proferunt & album: albi tamen folia tenuiora & molliora videntur: eius etiam fructus magis aromaticus, melioríſque ſaporis quàm nigri. Huius verò foliorum nullus eſt vſus apud eius regionis incolas: ſed nigri Piperis folia duntaxat expetuntur in coli doloribus, aliíſque omnibus alui ægritudinibus è frigida cauſa prouenientibus: ea oleo Cocci ſiue Nucis Indicæ *Temper. & Vires.* prius inuncta, deinde calefacta ſupra aluum adhibentur magno effectu. Porro ſeritur Piperis planta hoc modo: ſarmentum eius ſeu tamus iuxta prægrandem qualemcumque arborem aut palum defoditur, atque bubulcum ſtercus & cineres cum aqua inſperguntur: infra annum deinde fructifera eſt, quóque vetuſtior eſt planta, eò feracior, quippe quæ ad ipſius arboris, cui maritata eſt, faſtigium ſeſe circumuoluendo ſcandere ſoleat.

PIPER NIGRVM,
A Coſta.

DE AVELLANA INDICA.

Forma. ADMODVM procera eſt hæc arbor rectáque, tenuis, rotunda, & fungoſa materia: folia habet longiora latioráque quàm Palma quæ Coccos ſeu Indicas Nuces fert, ex ſumma arbore naſcentia, inter quæ prodeunt tenues virgæ paruis floribus onuſtæ, albis & ferè inodoris, quæ deinde in fructum *Areca* nuncupatum efformantur, Nucis iuglandis magnitudine, minimè tamen rotundum, ſed oblongum oui gallinacei exigui modo, exteriore cortice admodum virente, dum recens eſt, &, vbi maturuit, admodum flauo, vt longè ſpectantibus veluti dactyli ſiue palmulæ maturæ appareant: materia molli & tomentoſa conſtat hic cortex, continétque incluſum fructum Caſtaneæ grandioris magnitudine, altera parte ſimiliter ſeſſilem, candidum, durum, rubris venis plenum, quem incolæ edunt. Eum adhuc virentem

ſub are

AVELLANA INDICA,
A Costa.

sub arena condere solent, vt melior gratiórque esui fiat: vulgo autem edunt cum foliis *Betele:* confringunt etiam, solique exponunt & siccãt, (tum *Checani* appellant) eóque plurimum vtuntur tum in cibo, tum in lotionibus adstringentibus: & cortice, seu inuolucro dentes repurgant. Cùm verò adeò fungosa huius arboris sit materia, frangitur difficulter: idcirco virga duorum digitorum crassitudine ex hac arbore parata Crocodilum cùm in aqua, tum in terra facilè retinere potest, si per eius fauces transmittatur (ea etenim ratione illos venari solent) vt sæpe conspexi. *Vsus.*

DE PALMA INDICA,
quæ & Elephantis.

PRAEALTA est hæc arbor, & recta, nec admodum crassa, præsertim in fastigio: nam ab infimo ad summum paulatim gracilescit, & colore cinereo est: truncum à radicibus ad fastigium vsque paruis quasi gradibus circumdant, qui ascensuris scalarum vicem præbeant: flos Castaneæ similis: fructus verò integer capite humano maior, forma oblongiore, triangulari, & colore viridi admodum diluto. Tametsi *Narel* huius arboris nucem vulgo appellent cùm Persæ tum Arabes, negant tamen Persæ legitimum esse nomen sed *Nargel* dicendum: ipsam arborem *Darach* Persæ vocant, Arabes *Siger Indi*, Turci autem arborem *Agach*, fructum *Cox Indi*: Brachmanes arborem nuncupant *Maro*, nucem *Naralu*. *Forma.* *Nomina*

Ex hac arbore ex insulis de Naleduia fabricantur naues, atque clauis, malis, velis, rudentibus aliísque armamentis necessariis instruuntur: instructæ iam, mercibus ex eadem arbore conflatis onerantur, oleo, vino, aceto, sacchara nigro, fructibus aqua, & ardente aqua vulgo vocata. Ex eadem arbore extruuntur ædes cum suis tabulatis satis firmæ: atque eiusdem ramis, (quos *Ola* dicunt) contegunt imbricum vice, nam imbres commodè arcent. Ex iisdem ramis tecta comparant ad tegendas hieme naues, quæ in portum deductæ, remulco deinde in terram trahuntur. Istarum porro Palmarum duo genera constituunt: Vnum enim *Surae* cogendæ gratia deligunt, ea est veluti vinum mustum, quæ ignibus decocta in licorem transit vino similem, incolis *Orraca* appellatum, alterum fructuum gerendorum causa adseruant. Colligitur verò *Sura* in hunc modum: Aliquem è ramis cerebro viciniorem præcidunt, duorum pedum longitudinem relinquentes, ad quem vascula ampla, oris tamen angusti, illis *Caloms* nuncupata, colligant: per hunc ramum præcisum exstillat arbor *Suram* iam memoratam, qua organis distillatoriis imposita, ignis vi aquam eliciunt ardentem, purior, illis *Fula* dicta, hoc est, flos, facilius igne incenditur quàm nostra aqua ardens, siue vinum adustum: altera *Orraca* nuncupata non item: sed huic purioris aliquantulum admiscere solent. *E Sura* antequam ignibus decoquatur, soli exposita, fit acetum satis interdum acre, tametsi neque Mentha, neque cortex arboris Myrobalani iniiciantur, quæ medicamenta plerumque admisceri solent vt acetum acrius reddant. Exempto primo vase *Sura*, exstillat alia, quæ ignis vel solis caloribus inspissata, Saccha- *Vsus.* *Genera.*

PALMA Elephantis, A Costa.

Locus.

Vires.

CVCIOPHERA Matth.

Temper.

rum fit incolis *Iagra*, appellarum: præstantior censetur, quæ in Nalediua colligitur, quam quæ in Malabar. Fructus recens sub primo illo crasso viridíq; operimento, alio cortice nigro præditus est, medullam tegente, qui recens aurequam nigrum colorem contrahat, tener & candicans est, editúrque cum sale, vel sine sale, vel cum acero & pipere interdum, atque gusta est Cinaræ: cùm verò iam nonnihil indurari cœpit, Cardui caput sapit. Medulla cortici adhærens tenera & dulcis est, continetque multam aquam limpidam, suauem, nec fastidium aut nauseam sua dulcedine parientem quæ vulgo in solis ardoribus bibitur. Frequens est huius aquæ sub dio refrigeratæ, atque etiam lagræ vsus aduersus iecoris renúmque nimios calores, purulentæq; materiæ per virgam excretionem: refrigeratur verò hæc aqua in sua nuce viridi *Laña* appellata: diu conseruatur, nam toto anno inueniũtur istæ nuces virides, quarum nonnullæ interdum tres aut quatuor libras siue pintas aquæ cõtinent. Postquam iam indurata est hæc nux, duriorémque medullam contraxit, remanet in cõcauitate limpida quidem aqua, at non adeò dulcis vt prior: nucem tum vocant Malabares *Elem*. In annotinis nucibus mutatur hæc aqua in rotundam quãdam substantiam mali instar, candidam, spongiosã & leuem, sapore dulci. Medulla nucis recentis tenera alba & dulcis, sola editur ab incolis aut cum *Iagre*, hoc est, Saccharo è *Sura* confecto, vel cum *Aucla*, pulmento ex Oriza in aqua cocta, deinde trita & probè sole exsiccata: editur item cum piscis quodam genere siccato ex insulis de Nalediua aduecto, simili ferè bubulis carnibus fumo induratis, *Comalamasa* appellãt, bonúmque condimentum est ad bibẽdi appetentiam prouocandam. Ea verò mixtura non modò incolis in vsu est, sed ab ipsis etiam Lusitanis expetitur. Ex eadem medulla lac conficitur Amygdalino simile, ad edulia patãda vtile. Solibus exsiccata hæc medulla vocatur *Copra*, suauis est, reconditur, illísque perinde in vsu est, atque nostris Europæis castaneæ siccæ.

Vulgo creditur, & experientia comprobatum est, frequentiorem huius nucis vsum, lumbricos generare: cui morbo totius prouinciæ Malabar incolæ admodum obnoxij sunt. Externo illo primóque cortice

Vsus. siue operimento crasso, foris læui, intus verò romentoso dum reficcatus est, fiunt rudentes & alij funes nautici, vti in Hispaniis ex sparto. Tomentum illud Malabares *Cayro* vocant, magni apud eos vsus, nam quoniam aqua marina non corrumpitur,

pitur, stipantur ex omnis generis naues: itaque illis populis vſum præbet lanæ, xyli, ſtuparum, lini, & ſparti. E ſecundo nigróque & duro cortice, qui à noſtris *Cocco* dicitur, ab incolis verò *Xareta*, fiunt ſcutellæ & alia vaſa potoria in tenuiorum vſum. Fiunt etiam ex eo vſtulato carbones auri fabris vtiles, qui in iis prouinciis periti & induſtrij, nec admodum ſumptuoſi reperiuntur. Solent enim ſuum opificium proclamantes compita circuire, ſecum deferentes vrceolum, malleolum, & duo cæla, cannæq́; tubulum palmari longitudine manu tenentes quo focum incendunt. Ij in ædes admiſsi, vaſa ex auro & argento conficiunt, pro eorũ qui ipſos euocarunt arbitrio. Fiunt ex huius Palmæ foliis petaſi maiores & minores ad Solis ardores & imbres arcendos idonei: texuntur etiam ſtoreæ & alia pleráque. Coccus porrò de Malediua cognominatus adeò commendatur ab ipſis incolis, & à Malabaréſibus, non modò à plebe, ſed à Regibus & Principibus viris, vt in omni ſere morborum genere ad eum confugiant tanquam ad ſacram anchoram. Fiunt in eam gratiam ex illo pocula quæ auro vel argento excipiuntur, & in nauium triremiumq́; figuram efformantur, ad aquam bibendam, in quam ex catenula medullæ ipſius Cocci fragmentum pendere ſinunt: ſibíque certo perſuadent, illis, qui aquam ex ſimilibus poculis hauriunt, nullum venenum nocere poſſe, futuróſque immunes a multis morbis, in quos memini multos incidere, qui ex iis poculis bibere ſoliti erant. Et licet omnem diligentiam adhibuerim, nunquam tamen obſeruare potui, ſimilia pocula aliquem ex morbis curare, ad quos vtilia eſſe creduntur: potius igitur arbitror tantam laudem obtinuiſſe à vulgi opinione. Nonnulli ex huiuſmodi vaſculis bibere ſoliti, mihi affirmarunt ſeſe experientia didiciſſe iecur incendi, renes noxam contrahere, & calculum generari: nihilominus tamen magnũ eſt eorum pretium, longeq́; pluris æſtimantur iis locis vbi inueniuntur, quàm aliis procul inde diſſitis: nam interdum eiuſmodi Nuces nudæ, neque auro aut argento exornatæ quinquaginta aut amplius aureis nummis æſtimantur. Nigrior autem, nitidior, longior, maiórque eſt hic *Coccus* quàm aliæ nuces *Cocci* communis.

TAMARINDVS, A COSTAE.

SVNT Tamarindi fructus elegantis & aſpectu pulchrę arboris, Caſtaneæ aut Ceratiorum arboris magnitudine, multis ramis præditæ, & totis latam vmbram præbentibus, materie ſolida admodum: folia filicis feminę (quam Hiſpani *Helecho*, Cantabri *Ariſtora* appellant) foliis perſimilia, dilutè virentia, valde elegãtia, guſtu acido, gratóque, è quibus condimentum fit (*Salſam* vocant) perinde atque è petroſelino: flores candidi, Aureæ mali floribus admodum ſimiles forma exteriore, & odore: attamen octonis foliis conſtant, quorum quatuor interiora alba ſunt & craſsiora velut Mali aureæ florum folia, quatuor vero exteriora tenuiora, & bina ex his eleganti neruo radiata: è medio flore quatuor enaſcuntur ſtamina corniculorũ modo inflexa, candida & tenuia. Fructus admodum ſimilis eſt Ceratiis foris vireſcens initio, deinde per ſiccitatem cinereus, continens oſſicula *Forma.*

cula rotunda Casfiæ folutiuæ modo aut paruis Lupinis fimilia,dura admodum & colore nitido terreo,haud quaquam flauo,quemadmodum nonnulli referunt: his non vtimur,fed fola pulpa quæ nonnihil lenta & vifcida eft, iucunda tamen aciditate grata,tametfi nōnulli indigenæ afferant ofsicula affata & in pollinem redacta ex oxygala in alui profluuiis vtiliter exhiberi: facilè auellitur hic fructus,& etiam fponte decidit. Folia fub noctem fefe contrahunt,fuúmque fructum amplecti folent, qui fi defit, fua virgulta & ramos complectuntur: fumma vero aurora fefe explicare incipiunt grato fpectaculo: hæc trita partibus eryfipelate in[…]
Temper. & Vires. imponunt, atque etiam circa phlegmonas ad arcendum qui influit humorem: iifdem cum fale Ormuziano phlegmonas refoluūt,& cum cineribus ex Cam[…] pituitofos & melancholicos tumores. Vocatur hic fructus in […] *[…]ndra*, ofsicula verò *Chincharo*, in Malabar *Puli*, & in Guzarate *Ambili*. Arabes, P[…]
Nomina Turci *Tamarindi* vocant, ofsicula *Abes*, arborem *Siger Tamarindi*. Præfe[…] in locis montanis iífque Septētrioni obuerfis nafcuntur: vfu vero co[…] huius arboris vmbram fub ea dormientibus non minus noxiam effe, qu[…] ris iuglandis.

DE RADICE CHINAE.

Nomina Vocatur hoc excellens medicamentum in Chinarum regione *Lampatan*, in Decam *Lampaos*, in Canarin *Bonti*, ab Arabibus, Perfis & Turcis *Chophchina*. Nafcitur abundantifsimè in Chinarum regione: in-
Locus. uenitur tamen etiam in Malabar, Cochin, Cranganor, Coulan, […]
Forma. nor,& aliis locis. Planta eft multis tenuibus fpinofisq; farmentis prædita, fmilaci afperæ non abfimilibus,quorum maxima minimum manus digitum crafsitie non fuperant, foliis plantaginis latifoliæ magnitudine: radices pugnum nōnunquam æquant, interdum minores funt, folidæ, graues, candidæ, interdum etiam ru[…]fcentes,& multæ fæpenumero fimul […]

RADIX CHINAE, A Cofta.

Vires. Plurimus eft huius radicis vfus in omnibus Orientalis Indiæ prouinciis ad varios morbos, quin adeò innoxia cenfetur, vt eam fumentes tametfi nullam victus rationem obferuent, fed liberè carnibus & pifcibus vefcantur, nihil incommodi adferre credatur. Vulgatis […] in Chinarum Indiæ prouinciis obfe[…], fu-
Temper. mendi huius radicis decocti confuetudo eft, vt radicis vncia vna,additis radicum Apij duabus drachmis decoquatur lento igne & fine fumo, in decem & fex aquæ librisad fex librarum con-fumptionem reliquos decem in fictili vitro adferuant, fumuntq; fingulis diebus recens decoctum,quoniam facilè corrumpitur,nec vltra diem obferuari poteft. Eius verò tepidi mane fumit æger plenum hauftum,duabúfq; horis in lecto remanet, poftea furgit,duabus autem horis ante cœnam totidem haurit, interdiu de eodem frigido bibit. Plerique tamen etiam dum fua negotia exercent & nauigāt fingulis diebus manè & vefperi duas eius radicis in puluerem redactæ drachmas ex vino, aut ipfius radicis

decocto

CROCUS INDICUS, A Costa.

decocto felici successu bibere solent. Organis etiam ex hac radice recenti, aqua elicitur, delicatioribus admodum familiaris: attamen & ab aliis magna quantitas absumitur, quoniam illi plurimum fidunt nō modo in morbis à D. Orta enumeratis, sed etiam in hemicrania, in herniis humoralibus, & vētosis, in colli, vesicæ & penis callis, eorumque vlceribus, venerem etiam admodum excitare creditur: decoctum tamē ipsa stillatitia aqua præstantius est. Optimè conseruatur radix, si Pipere confracto inuoluatur.

DE CROCO INDICO.

MAIORA latioráq; habet Crocum Indicum folia quàm Orchis Serapias dicta, colore foliorum Scillę, dilutiora tamen & tenuiora, caulē habet e foliis simul implicatis, & sese mutuo amplexantibus constantem: radicem foris Zingiberi similem, intus croceam. Præter nomina ab Orta enumerata, apud Arabes etiam *Curcum* dicitur, apud Turcos *Saroth*. Forma. Nomina.

DE MUSA, SEU FICU INDICA, A Costa.

DECEM & octo aut viginti Palmorum magnitudine hæc pulchra & elegans arbor, cuius truncus ex multorum corticū sibi mutuò incumbentium coniunctione constat, & humani crucis crassitiem adipiscitur, radice rotunda & crassa, Elephantorū grato pabulo: foliis nouem palmorum longitudine, duorum cum semisse latitudine, neruo satis crasso per longitudinem excurrente, & transuersis fibris in latera sparsis, parte superiore saturis, inferiore dilutioribus: ex huius arboris fastigio nascitur veluti thyrsus quidam florum simul congestorum in modum pinei strobili coloris rufi: deinde vnicū ramum fert humani brachij crassitie in multos nodos diuisum, è quorum singulis decem aut quatuordecim dependent Ficus, ita vt nonnunquam ramus centenis aut ducentenis ficubus onustus conspiciatur. Hos in diuersas species distingunt Lusitani prouinciam incolentes: nam *Cenorins* appellant qui admodum flauent, læues, longiusculi, gratíque saporis sunt, & odoratiores: *Chincapanoes* verò qui virescunt nonnihil, longioresque sunt, iique etiam grati saporis. Laudantur præterea qui in Cofula nascuntur, Æthiopibus *Inminga* dicti. Legitimum autem nomen apud Arabes Forma. Locus.

& Persas

& Persas (vt è præstante medico Persa in Ormuz nato intellexi) est *Mous*, nomen autem *Musa* aut *Amusa*: arboris verò *Daracht Mous*. Reliqua nomina ex Garcia petenda. Semel dumtaxat seritur hæc arbor, nam ex eius radice aliæ enascuntur singulæ verò vnicum (quemadmodum retuli) fructuum ramum gestant, qui, vbi maturi sunt, rescinditur, plantámque ipsam sponte exsiccari sinunt, tanquam in posterum inutilem, aut amputant, in domesticorum Elephantorum pabulum.

Nomina

Vsus. Nonnulli interiora teneriorá que, antequam explicentur, folia, florumque ... sum Pipere, Zingibere recenti, allio, sale & aceto condiunt, & capparum modo edunt. Folia verò quoniam amplißima, mollia frigidáque sunt, substernere ad accumbendum in æstu solent: & ambustis nonnunquam imponunt. Ruellius huius fructus meminit ex auctoritate Theophrasti & Strabonis.

DE ANANAS.

Locus. PEREGRINVS est hic fructus, & ex prouincia S. Crucis in Brasilia primùm in Indiam Occidentalem, deinde etiam in Orientalem Indiam delatus, in quibus nunc vberrimè prouenit. Citrij vero

Forma. minoris magnitudine est, admodum flauus & odoratus cum probè maturus est, adeò vt prætereuntes ex odore dignoscere queant ædes in quibus ... succulentus & gratißimi saporis, procul intuentibus cinara videtur, sed pungentibus aculeis caret. Singulæ stirpes ... lis magnitudinem æquant, vnicumque malum gestant in medio quasi caule, & circa eum multas alias proles, quarum nonnullæ etiam suo fructu præditæ sunt. Qui itaque fructus maturos colligunt, proles ilicò terræ mandare solent: è quibus singulæ deinde stirpes proueniunt suo malo onustæ, vti mater, quæ intra annuum spatium colliguntur. Eius radix carduo eduli perquam similis est, sed & folia non sunt dispaira, tametsi ad *Ananas* siluestris ... magis accedant. Vulgo *Ananas* vocant: Canarini verò *Ananasa*. Cùm primùm in Indiam illatus est hic fructus, singuli decem ducatis, aut paulò amplius æstimati sunt: nunc vero propter abundantiam (tametsi neque sapore neque odore primis cedant) vix duobus regalibus Castellanis veneunt. Hactenus in medicum vsum non est receptus, sed solummodo ob saporis gratiam commendatur. Calidus & humidus est, editúrque maceratus in vino vti Persicum malocotoneum, & facilis est concoctionis, nimius tamen eius vsus inflãmationes parit quemadmodum Duriones Malacenses. Si medius secetur, & partes denuo coniungantur, vniuntur vti cucumeres: perfossus verò cultello, si in vulnere vnius diei aut noctis spatio cultellus relinquatur, inuenietur tota ea pars quæ in vulnere hæsit absumpta.

Nomina

Vsus

ANANAS A Costa.

DE CARCA

DE CARCAPVLI.

Carcapvli Malabaribus, *Garcapuli* Canarinis, vastæ magnitudinis arbor est, fructum ferens malo aureo cui cortex exemptus sit, magnitudine & forma similem, ex grumis omnino constantem, (sed non separabilibus ab inuicem vt in malo aureo) tenui, læuíque & splendenti cortice tectum, non admodum sicco, colore pallido, at vbi maturuit aureo: gustu admodum austero, sed quadam adstrictione grato. Eo vtuntur in cibis, magnáque apud incolas eius est laus in curationibus: sed inter omnes quæ experientia comprobatæ sunt primas obtinet profluuij alui cuiusq; generis constrictio, in iis præsertim qui nimio veneris vsu hoc malum contraxerunt: editur verò aut ipse fructus maturus, aut eius succus cum oxygala sumitur, aut illius exsiccati puluis: cum oxygala autem mixtus & cocta oriza, mirificè appetitū deiectum reuocat. Vtilis etiam est eius succus, & exsiccati puluis in oculorum caliginibus & suffusionibus. Familiaris est eius fructus puluis obstetricibus, eum enim puerperis exhibere solent ád pellendas secundas, & ad purgationes, atque lactis vbertatem præstandam, tum etiam ad facilitandum partum magna, vt aiunt, efficacia. Succus eius cum aliis plantis mixtus vngui maioris digiti pedis imponitur eodem latere quo quis aut caliginem, aut suffusionis initium in oculo habet, vtilémq; esse perhibent. Transfertur hic fructus siccus ex Malabar in alias prouincias. *Forma.* *Vires.* *Temperam.*

CARCAPVLI *A Costa.*

DE BETRE.

Reqventissimo in vsu est apud Indos Betre: ab instituto igitur alienum non erit, si hoc loco eius mentionem fecero. Betre masticatum, amarum inuenitur: eam ob causam ei Arecam admiscent, & calcis momentum, sicque præparatum suauissimi esse sapotis affirmant. Mihi sanè cùm primum degustaui, propter amarorem ita displicuit, vt ab eo tempore semper abhorruerim, nec vnquam degustare potuerim. Sunt qui addant Lycium: potentiores verò & opulentiores Caphutam de Burneo, nonnulli lignum aloës & Moscum aut Ambarum. Sic autem paratum adeò suauis est saporis, orísque halitum adeò commendat sua fragrantia, vt perpetuo ferè illud masticent opulentiores, tum etiam alij pro facultatum ratione, tametsi non desine, qui Arecam cum Cardamomo aut Garyophyllis masticent. In solitudinibus autem & remotioribus à mari locis caro venditur. Ideo fertur Nizamoxa singulis annis in id impendere trigesies mille aureos Lusitanicos. Hæc sunt eorum tragemata, hoc abeuntem donant: atque Rex ipse interdum propria manu potentioribus elargitur, aliis verò per manus famuli sui quem *Xarabdar*, aut *Tambuldar* vocant. Sed quia Betre venas habet aut costas secundum folij longitudinem excurrentes, vngue pollicis (quem ea de causa in acutum præsecant, non, veluti nos, *Temper.*

BBBb

in rotundum) eas eximunr, deinde admisto calcis momenro (quæ ob exiguam quanrirarem & materiam vnde conflata est, fit enim ex ostreorum restis concrematis, nullum nocumentum adferre porest) & Areca contusa aut confracta, folium Betre complicant, arque in os iniectum masticanr, priorem illum succum expuentes (quod tamen nonnulli non faciunr) qui cruentus videtur, deind a ta atque alia folia simili modo præparata [illegible]sequenter sumunt. Solenr aliquem dimissur, aut ipsi ab adstanribus discedentes his foliis præpararis plena bursula sericea abeuntem honorare. Nemo discedere sustinet, donec Betre sit donarus, id enim dimißionis est indicium. Ceterùm opulentiores aliquos adituri, hoc Berre masticare pro more habent, vt odore oi commendent. Siquidem apud eos summæ inciuiliraris est odoratum non habere anhel[illegible]tum: ita vt si tenuioris fortunæ aliquem cum potenriori fabulari necesse sir, manu ori op[illegible]ta id faciet, ne reter aliquis odor alterius nares feriat. Sic eriam mulieres viris congressuræ, Betre masticant antequàm colloquãtur, existimánrq; ad lasciuiam summum esse illectam n-tum. Omnes huius regiones incolæ id, [illegible]pto cibo, mandere solent, alioqui cibos na[illegible] quodammodo mouere aiunt: & masticare assuetis, oris halitum retrum olere, si quando abstineant. Solent ab eius vsu per aliquot dies abstinere, quibus obierunr sanguine iuncti, & in quibusdam ieiuniis. Ab huius etiam esu abstinent, & humi se abiiciunt Arabes & *Moalu*, hoc est, Ali sectatores dicti, decem diebus quibus ieiunanr. Fabulantur autem isti Ali sectarores, siti se morituros conclusos in quadam arce, multásque præterea fabulas addunt.

BETRE, Garcia ab horto.

Vsus.

Locus. Nascitur Betre in omnibus Indiæ regionibus maritimis Lusitanis cognitis: nam in continenri non reperirur, nisi è maririmis allarum. Verum quidem est in Dultabado, vrbe opulenta in Decan, & Basnagua inueniri, sed minori certè quanritate, quàm vt ad Persas & Arabes deferatur. Supra Calaiate, quod octoginta leucis ab Ormuz distat, inuenire haud erir facile. Nam neque regionem frigidam amat, vt est China, neque solibus nimium adustam, vt Mosambique & Sofala.

Nomina In Malauar vocatur *Betre*, in Decan, Guzarate, & Canam *Pam*, in Malaio *Siri*. Hallucinantur qui Berre folium Indum esse putant: in quo errore etiam versatus sum, cùm primùm in Indiam appuli. Sed senrentiam mutare coactus sum postea, à Nizamoxa, quem Nizamaluquo vocanr, euocatus: cui medicamentum roborando stomacho iussus componere, ea simplicia quæ medicamentum ingrederentur enumeraui, addens, id folium quod masticaret, Folium Indum esse. Ad quam vocem, risir ille (siquidem hoc vocabulum intelligebat) & Auicennam mihi ostendir Arabica lingua conscriptum, qui diuersis capitibus de folio & Betre agebar. Ducẽtesimo enim quinquagesimo nono capite, lib. 2. de Folio Indo, *Cadegi Indi* illi nuncuparo scribit, & septingentesimo septimo capite lib. 2. de Betre, quod ille *Tembul* vocat corrupto, vr mihi videtur, aliquanrulum vocabulo, quod ab omnibus *Tambul*, non *Tembul* dicatur. Huc adde, quod si quem Arabem Æthiopem perconteris, quî vocetur Betre, statim *Tambul* dicet. Auicenna lib. 2.

cap.709. gingiuas confirmare est auctor, in quem etiam vsum semper ab Indis masticatur, & paulo post subijcit, stomachum roborare, ob quam facultatem [illegible] ab Indis expetitur. Quod autem frigidum illi facultatem tribuat in primo, [illegible] & exsiccantem in secundo, parum certum exemplar vitiosum esse, aut quod crudius Arabes arbitrantur) Auicennæ, in temperamenti [illegible] possum esse, fit enim plerumque vt vulgus erret in temperamenti dignotione, vt potè cui Piper, Cardamomum, Cepa sint frigida. Calidum autem & siccum [illegible] Betre ad [illegible] secundi excessus, ipse expertus sum, & sic ex sapore & odore [illegible]. Est autem Betre folium simile ferè Mali medicæ folio, oblongius tamen & [illegible] ctius venas, siue costas, vt diximus, per longitudinem [illegible] currentes. [illegible] mum censetur bene maturum, colore fulucscente, [illegible] si nonnullæ [illegible] præferant quod immaturum est, quippe quod maiorem [illegible] edat in ore dum masticatur. Corrumpitur, si recens à planta collectum diutius manibus [illegible]. Fert Betre in Malucco fructum quendam contortum, Lacertæ caudæ [illegible], quem istic edunt, quod bene illis sapiat. Fuit id semen delatum Malacam, atque degustatum optimi saporis inuentum est. Seritur autem Vitis modo, adduntúrque stipites & pedamenta per quæ repens se sustineat [illegible] Hederæ modo. Quidam maioris quæstus gratia Piperis aut Arecæ arboribus id maritant, atque ita pulcherrima vmbracula conficiunt. Multam verò curam, & assiduam rigationem desiderat.

Forma.

DE NARDO INDICA.

Illud affirmare possum, multo plura aromata, maioríque quantitate, & minus adulterata ad nos adferri, viliorique emi, quam antiquitus fiebat: quod nunc Lusitanorum nauigationibus Indiæ nobis apertæ sint, ipsæq; regiones, quæ aromata gignunt, longe cultiores nunc sint, quam Veterum tempore fuerunt. In eorum numero Nardum repono quæ legitima & sine mangonio ad nos importatur, licet interdum aut maris humore sibi ascito situm contrahat, aut senio suaueolentiam illam amittat, qua initio prædita erat. Vocatur autem Nardus incolis (nam Græcum & Latinum nomen notum est) *Cabzçara*. Auicennæ lib.2.cap.646. & omnibus huius tempestatis Arabibus *Çembul*, quod est Spica, & *Çembul indi*, id est, Spica Indica: eadem ratione, quam nos Spicam Celticam vocamus, illi *Çembul rumum* appellant. Quod autem corrupte Matthæus Syluaticus cap.640. *Simibel* & *Sumbel* protulerit, mirum non est, cùm is linguam Arabicam ignorarit: nisi malimus rempore paulatim corrupta fuisse vocabula. Ceterum nascitur Nardus in Mandou & Chitor prouinciis, Regni Delli, Bengala, & Decan vicinis, iuxra flu. Gangem, quem incolæ *Ganga* appellant, & sacrosanctum existimant, ita vt morituri regni Bengala incolæ hoc flumine mergi se iubeant, sed pedibus duntaxat. Sunt in eo flumine certa idolorum delubra, ad quorum cultum cateruatim confluunt Mercatores è Guzarate & regno Decam, magnaque donaria in hæc idola conferunt, inde redeuntes sanctificati, vt ipsi sibi persuadent, imò potius à cacodæmone obsessi. Porro non sunt diuersa Nardi genera: sed vnicum duntaxat mihi notum genus, id scilicet quod ex iam memoratis locis adferri diximus. Prouenit quidem in monte quodam, qui altera parte Orientem spectat, altera Occidentem, ad quem scilicet Occidentem sita est Syria multis regionibus ab India discreta. Sed tamen multis aliis eius regionis locis sata prouenit, non facilè enim sponte nascitur. Neque vna præstantior est altera: Spicámve habet alia altera multo longiorem. Certè radix est, spargens supra solum breuem virgulam seu caulem circiter tres palmos longum, cum longissimus, atque alias insuper virgulas multò breuiores: in summa

Nomina.

Locus.

Genus.

Forma.

NARDVS INDICA, Garciæ ab horto.

radice ſpicæ producuntur, item aliæ [illegible] gulas. Tali enim modo venditur in Cam[illegible]te, Aſurate & Gogua, aliiſque portubus ma[illegible]nis, vnde mercatores Arabes & Per[illegible] petunt potiſsimã tamen partem ab indigenis ab[illegible] ferunt. Inuenitur interdum ſordida & puluerulenta, villis ipſius plantæ in pollinem redactis. Emitur tamẽ ab iis quos dixi mercatoribus, & eo puluere manus eluere intelligo. Hac vt[illegible]a Nardo quæ iuxta Gãgem oritur, quamq; in Occidentẽ exportãt, vtuntur medici cũ Indici[illegible] Turci, Perſæ & Arabes. Nã quod ex in[illegible] pretio quo antiquitus, teſte Plin. emebatur, [illegible] volũt, noſtram Nardũ non eſſe le[illegible] bie- Li.12.c.12. ctioni me ſatis reſpõdiſſe arbitror, c[illegible] dias nunc magis apertas & cognitas eſſe [illegible] tẽpore Pl. fuerint, & ipſa aromata maiori c[illegible] ad nos adferri. Ceterũ fabuloſũ omnino iu[illegible]co quod And. La. ſuis in Dioſc. comẽtari[illegible] Lib.1.ca.6. Nardi vsũ apud Indos eſſe periculoſ[illegible] ex ea fiat veneni quoddã gen⁹ mortife[illegible] od nõ modò hauſtũ, ſed etiã cuti in ſudori[illegible] ſperſum, hominẽ illico iugulet, idq; toxicum *Piſum* vocari. Nam cùm multis in India annis Medicinã exercuerim, & non modò verſatus ſim cũ omnis generis medicis Aſiaticis, ſed etiã Regibus & Principibus familiaris fuerim, nunquã tamẽ hoc Piſũ videre mihi cõtigit, aut eius nom[illegible] audire. Id genus quod Sepulueda *Satiech* & *Satiach* appellat, id eſſe puto, q[illegible] ex Satiguã adfertur, celeberrimo regni Bẽgala portu & Emporio ad fluuij G[illegible].

ACONITVM PARDALIANCHES PRIMVM.

PRÆCESSIT inter Aconitorum genera Pardaliãchis figura, quã Matth. exhibuit, veriſsima, & certiſsima, quamuis falsã ac cõme[illegible]tiam eſſe quidã exiſtimarint, ſed mutila, radice tantũ picta cùm foliis. Ego integrã nactus [illegible] plaſiario Treuorenſi, in cuius horto plantæ a[illegible]quot multis iam annis viuũt, & vigent, controuerſiam pertinaciorem de hoc Aconito, quod his oculis conſpexi, iactatam inter Geſnerum ac Matthiolum viros præſtantiſsimos, cla[illegible]mos, doctiſsimos, vt dirimã, Matthiolo fid[illegible] ſuam, quæ labare videbatur, aſſerui, & pl[illegible] oſtendi, minimẽ decurtatam, adiectis pauc[illegible] quæ totam hiſtoriam reddant locupl[illegible], ac illuſtriorem. Naſcitur copioſè in Al[illegible]bus, haud procul à primario cœnobio Car[illegible]ſianorum, in confragoſo & arduo [illegible], quem ideo Scalas nominant, vulgò, *les Eschelles*, ob anguſtos tramites in ſaxo velut [illegible]bus [illegible] per quos

Locus.

per quos in cacuminis fastigium conscenditur. Primo veris clementioris [illegible] *Tempus.*
caulis exit, antequam folia prodeant, vt in petasite officinarum, & Bechio, palmi
altus, opertus candicante lanugine. Foliola quatuor, bina ex aduerso fere sibi op- *Forma.*
posita, exiant in caule, quorum alterum altero paulò demissius est. Flos densus, ac
velut congestus in globum, gracilibus peciolis insidet, caulis verticem ambienti-
bus, ex subluteo pallescens, arrectis in cuiusque flosculi medio compluscculis apici-
bus, subluteis. Diuanescente ac dilapso flore, emergunt folia, hirsuta, fere quatuor,
huc illuc diducta, tenui pediculo subnixa, venosa, supernè virentia, infernè albi-
cantia, & tomentosa, punctis quamplurimis notata, rotunda fere margine. Subest
radix, nodis articulatim siue geniculatim multis compacta, similis caudæ Scorpio-
nis, prorsus ea specie quam Matthiolus delineauit, ac expressit. Quo sapore linguā
feriat, taceo, non ausus illius mortiferæ venenatæq́; herbæ gustu explorare.

DE GVAYAVAS.

ARBOR cuius fructus est Guayauas, apud Indos & Hispanos celebra- *Forma.*
tissimus est, mediocris magnitudinis, ramis sparsis, folio laurino, flo-
re candido aureæ mali floribus simili, aliquanto tamen maiore, odo-
rato: facilè nascitur quocunque loco feratur, adeoque luxuriat & ser-
pit, vt in terræ vitiorum nomine habeatur, nam plurimorum agrorum gramen
quod depasturi essent greges corrumpit nimio vti rubi implexu: fructus nostris
malis similis est, eorum magnitudine quæ ab Hispanis *Camuesas* vocantur, viridis
initio, & per maturitatem aureus, pulpa interiore alba, interdum etiam rosea: diui-
sus quatuor concamerationes aut vascula habere conspicitur, in quibus semina
reconduntur, mespilorum seminibus similia, durissima, colore fusco, omnino
ossea, medullæ & saporis expertia. Fructus edi solet prius dempto cortice, palato *Vires.*
gratus est, sanus & facilis concoctionis: viridis in alui profluuiis vtilis est, nam
valde adstringit: præmaturus aluum soluit: at medius, hoc est neque immaturus
neque præmaturus, si assetur, valentibus & ægris confert, nam ea ratione para-
tus, sanior est gratiorisque saporis: præstantior autem is est quem domesticæ &
cultæ arbores ferunt. Foliorum decocto Indi vtiliter tumentia crura lauant, eodē
lienis obstructiones tolluntur. Fructus frigidus esse videtur, propterea febricitan- *Locus.*
tibus assatus datur. Vulgaris est per vniuersam Indiam.

BALSAMVM TOLVTANVM.

ADVEHITVR ex Continentis quadam prouincia inter Carthaginem *Locus.*
& Nomen Dei sita, Tolu ab Indis appellata, Balsami quidam liquor,
maximarum virium, & præstantissimum omnium quæ hactenus ex
iis regionibus attulerunt, medicamentum. Arbores è quibus colligi-
tur pumilis Pinis sunt similes, multos ramos quaquauersum spargentes, foliáque *Forma.*
Ceratiæ similia obtinentes perpetuò virentia: præferuntur domesticæ & in cultis
natæ. Colligunt verò hunc liquorem Indi vulnerato & inciso arborum cortice
qui tenuis & tenellus est, suppositisque, & arbori adnexis veluti quibusdam co-
chlearibus è cera nigra in illis regionibus nata confectis, quæ emanantem è vulne
ribus liquorem excipiant, quem deinde in alia vascula ad eam rem parata effundūt:
id verò feruentissimo sole fieri necesse est, vt liquor facilius emanet, nam noctus
ob frigiditatem nihil effluit: erumpit etiam interdum ex ipsis arboris nodis & alis
nonnihil liquoris, qui cum exiguus sit, & in solem decidat, perit. Porro apes quæ
ceram istam conficiunt, nigræ sunt, eámque in terræ hiatibus & cauernis subter-
raneis elaborant. Plurimam autem huiusmodi ceram in Hispaniam deferri vidi,

qua ad paranda funalia vtebantur: sed ob tetrum quem eius fumus ſpirabat odorem vetitus fuit eius vſus, poſtea tamen in medicamenta receptus. Etenim [illegible] utilia ex hac fiunt cerata ad mitigandos dolores è quauis cauſa frigida pr[illegible]res: nam tumores reſoluit, & plurima alia commoda præſtat. Ceterū Balſamæus hic liquor apud Indos maximè celebris eſt, ob inſignes eius facultates, a quibus edocti deinde Hiſpani, cùm miros eius effectus animaduerterent: pro re maximi pretij inde in Hiſpaniam detulerunt, magno illum iſtic redimentes, nec abs re, quandoquidem mihi præſtantius eſſe maioribúſque facultatibus pollere videtur eo qui è noua Hiſpania aduehitur. Colore rubro ad aureum tendente eſt, mediæ inter liquidum & denſum conſiſtentiæ, glutinoſus admodum, & vbicunque reponatur firmiter inhærens, ſapore dulci & grato, nec ſi ſumatur nauſeam mouente quemadmodū reliqua Balſama, odore excellētiſſimo, & limonum fragrantiam quodammodo referente, ſic vt vbicunque reponatur, abſcondi non poſsit, ſed ſuo odore locum gratiorem reddat: etiam pauxillum in vola manus [illegible],

Vires. ſuauiſsimum ſpirat odorem vti Iaſmini ferè. Eius facultates inſignes ſunt, quoniam inciſione elicitur, quemadmodum olim Balſamum in Ægypto, ad eadem omnia ad quæ illud celebrabatur, efficax. Omnia recentia vulnera, curat conſolidat, glutinátque labra, nec materiam purulentam in iis exoriri ſinit: quodque maius eſt, nullum cicatricis veſtigium curatis vulneribus relinquit, ſi eorum labra probè iuncta fuerint, quapropter in faciei vulneribus ſingularis eſt, quandoquidem ea ſine purulentæ materiæ generatione curat, nec veſtigium vllum relinquit. Primùm autem emundandum eſt vulnus ab omni ſpurcitie, & vino eluendum, deinde eius labra probè vnienda, Balſamúmque ſubtepidum illinēdum, & lineus pannus duplicatus eodem Balſamo intinctus ſuperimponēdus, atque ita colligandus, vt labra hiare nequeant: poſtmodum victus ratio ſit tenuis, ſecetur que vena ſi neceſſe ſit: quarto demum die ſoluatur ligatura (niſi ſymptoma aliquod ante ſoluere cogat) & vulnus conſolidatum inuenietur. Quod ſi ſingulis diebus vulnus curare neceſſe ſit, lineum pannum Balſami liquori intinctum ſubinde adponendo glutinabitur: etenim eius facultas eſt prohibere, ne materia in vulnere generetur. Præſertim verò vtile eſt in vulneribus in quibus confracta ſint oſſa, exemptis prius iis quæ ſeparata ſint fragmentis, & reliquis intactis, quoniam Balſami facultas ea expellet, vulnúſque ſenſim conſolidabit. Miræ etiam virtutis eſt in articulorum vulneribus, & neruorum ſectionibus, omnibúſque puncturis, etenim ea curat, atque à contractione liberat, ne partes inutiles fiant & motu priuentur. Altè penetrantia & cuniculoſa vulnera curantur huius Balſami albo vino mixti per ſyringam iniectione, & poſt ternas deinde horas eius eductione: idem fit in vulneribus punctim inflictis, ſemel in die mediocriter calidum iniiciendo. Vtile præterea eſt in contuſionibus, reliquíſque chirurgi operam requirentibus, modò nulla inſignis inflāmatio adſit: ea verò conuenientibus medicamentis ſublata, balſami eſt vſus. In morbis chirurgi operā minimè requirentibus plurimum prodeſt, veluti in aſthmate, hauſtis eius aliquor ex albo vino guttis: capitis dolorem è frigida cauſa prognatū lenit, lineo panno eius liquori intincto, capiti circumligato: & temporibus adpoſitum, omnem defluxionem cohibet, in oculos præſertim, eorúmque dolores leuat, calidum admodum cerebro impoſitum dolorem tollit, roborat, & paralyſi remedio eſt. Vſi ſunt eo nonnulli phthiſici, manè aliquot guttas è manu lambendo, magnúmque ſenſerunt commodum, quoniam pectus egregiè expurgat. Aliquot eius guttæ ex aqua vitæ calida initio rigoris in quartanis, aut tertianis diuturnis & importunis ſumptæ, vtiles ſunt, ſed etiam ante frigus eodem balſamo feruenti oleo rutaceo permixto ceruices inungendæ. Si quis ab orificio vētriculi ad vmbilicū vſque inungatur, ventriculus

triculus roboratur, & dolore liberatur, languens cibi appetentia excitatur, concoctio iuuatur, flatus discutiuntur: at longè maiore efficacia istud molitur, si æquales balsami & olei nardini compositi vel simplicis partes misceantur, & facilius etiam illinitur. Longa experiētia apud Indos probatum est, eos qui Hydropicorum in morem tument, si hoc balsamo æquis partibus cum vnguento aperitiuo mixto ventrem illinant, lienis regionem præsertim, magnum leuamen sentire: quoslibet tumores & œdemata cuiuscunque partis corporis resoluit: omnes dolores à frigida causa promanantes etiam diuturnos tollit emplastri modo applicatum, & continuè delatum donec sponte decidat. Eosdem effectus præbet alidè adpositum, lineóque panno, qui aqua vitæ selectissima & calefacta madeat superimposito, vbi sunt flatus siue in ventre, siue in alia corporis parte, magnæ est etiam efficaciæ in nephritico dolore, si feruēs cum aliis oleis ad eum morbum vtilibus mixtum illinatur: contractorum neruorum dolorem lenit, & si per sūmos æstus illo illinantur & fricentur, eos relaxat: parotides seu scrophulas tum cæcas tum apertas curat. Alias præterea multas facultates obtinet hic mirabilis liquor, quæ me latent, sed quas intelligere potui, vniuersoorbi notas facio, vt adeo præclaro medicamento & tam insignibus viribus prædito (quibusque logè plures & maiores tempus deteget) quilibet vti queat. Donatum se ait Clusius pauxillo simili Balsamo à suo Morgano sub suum è Londino discessum anno 1581.

PLANTARVM ÆGYPTIARVM ET Syriacarum eiconicæ figuræ, & historiæ summa diligentia & cura descriptæ à Leonardo Rauvolf Medecinæ doctore Augustano.

KALI ARABVM PRIMVM GENVS.

PRIMVM genus Kali Arabum ab illis *Vsnen*, ab incolis verò regionis, quæ hanc Plantam fert *Schinan*, nominatum: ex cuius cinere Sapo fit, & vitri liquandæ inflandæq; materiæ nitrosa massa: (quam Galli vocant *Soude*.) Hæc Planta surculosa est, multísque veluti ramulis tenuibus venustè dispersa, in summis virgis hinc, illinc, nodulos mulros edit, sub quibus folia emergunt angusta, tenuia, acuminata, (quæ forma, & facultate, minori Kali respondent,) infernè candida, supernè cinerea. Hæc non de foliis tantum, sed tota Planta intelligenda.

KALI ARABVM ſecundum genus.

Forma.

ALTERVM genus Kali, multos quoque ramulos ſpargit & genicula plurima : Radicem habens craſſam, lign[illegible], [illegible] coloris.

CONYZA SYRIAE.

Locus.

CIRCA ciuitatem Tripolin,in Prouincia Syriæ, in mul[illegible] locis gignitur, creſcitque planta,quam Dioſcorides, Græci & Lati[illegible] nominant. Ex cuius radice cauliculi multi gignuntur ad lon[illegible]nem pedis, quorum alij ſeſe erigunt, alij vero, & maior co[illegible] in terram ſe humiliant, & proſternunt: ex quibus poſtea, nouæ radiculæ ſuccreſcunt, quæ rurſum alios caules recentes producunt, vt poſsint [illegible]pon[illegible] F[illegible]a huius Plantæ ſunt longa, Oliuæ ſimilia, pinguia, aliquantulum hirſu[illegible]. Od[illegible] non exigui,ſuauis tamen, quæ ſicut & flores Conyzæ maioris ſunt ſimi[illegible]es.

KALI ARABVM ſecundum genus.

CONYZA SYRIAE

BRASSICAE MARINAE GENVS.

IN Hortis, & locis incultis, & deſertis, prouenit, Braſsicæ mari[illegible] genus,ſeu Soldanellæ, quod ab incolis Meudheudi à Rhaſe, l[illegible] ad Almanſorem, Corigiola nominatur, Germani Braſsicam mar[illegible], ſua lingua, in vniuerſum *Mierkol* appellant. Planta hæc creſcit in arida & ſicca terra, & locis arenoſis, habétque radicem tenuem, huc ill[illegible]que p[illegible] terram diffuſam. Folia eius ſunt oblonga & parua,non vt in vulgari, rotunda, [illegible]euntibus in latera venis, tanquam virgata, ad pediculum cui inſident, latiora, & quadrata, in ſummo veluti crenata. Flores ex turbinatis capitulis emergunt, q[illegible] cum adoleſcunt, in quinque foliola ſeſe expandunt.

Nomina. Locus. Forma.

BRA[illegible]

BRASSICAE *Marinae genus.*

FICVS CYPRIA.

FICVS CYPRIA.

Extra Ciuitatem Tripolin, conspiciuntur variæ arbores, & inter alias, multæ a Græcis Sycomori, ab Arabibus verò Mumeitz nominatæ, hatũ Dioscor. & Theophrastus, duo ponunt genera, quorum alterum Ficus Ægypria dicitur, alterum verò Cypria dicitur, à loco denominatæ, vbi hæ copiosę proueniunr. Huius Cypriæ nempe, quæ & in Syria frequens, arbores sunt magnæ, proceræ, vt etiam nonnullæ altitudinem Mori candidæ assequantur. Cuius folia & iis similia sunt, nisi quod paulo sint rotundiora, & in ambitu minimè serrata, quater in anno fert fructus suos non in caudice ipso & ramis grãdioribus, sicut Ægyptia, sed grominibus, ex hisce nascentibus. Ficubus similes, minores tamen, Pruni magnitudine, dulcioresque. Qua de causa, cum minus esui apti, viliores habentur. Inopi tamen plebeculæ venales exponuntur. Amant valles, & loca plana. *Locus.* *Genera.* *Forma.*

PLANTA RARA *Plantagini longè similis.*

PLANTA *rara Plantagini similis.*

Descriptionem Plantę addere nolui, ne ob vires occultas, quas attribuit Diosc. Veneficis innotescat, & in abusum veniat, quæ non tantum hac præcipua nota, quod eiusdẽ primæ speciei folia arescẽtia, ad formam vnguiũ Milui exanimati, sese cõtrahunt cognoscenda, sed & reliquis omnibus, quas attribuit Diosco. Eam ob causam, illam tantam nomine, Græcis characterib⁹ impresso, inscribere volui.

CYPRVS

CYPRUS GRAECORUM.

VIDIM[illegible] quoque a[illegible] in Germania *Bey*[illegible] *holtz* nominatæ [illegible] Liguſtrum, ab Ara[illegible] *Alcanna* ſeu *Henne*, à Græci[illegible] nu[illegible] communi vocabulo *Schenna* n[illegible] Ægypto, & præcipu[illegible] Cayri, v[illegible] prouenit, eò deferitur. Hanc [illegible] & [illegible] ni, propter gratum & ſuauem od[illegible] M[illegible] ſimilem, quē flores exhalant, diligenter [illegible] cuſtodiunt, & Hyeme, ne frigore pereant, [illegible] cubiculis, & ſubterraneis loco, [illegible] eius ſunt pallidi, ſubflaui, [illegible] d[illegible] res & tenelli, quatuor foliolis par[illegible] Ramuli flori concolores e[illegible]tant, [illegible] natis leuigatis dentes purgant, & in eum [illegible], vendunt. Folia tota Hyeme durant, ex q[illegible], Succo Citriorum madefactis, liquore[illegible] & recondunt, quo vngues digitorum, & [illegible] los infantium, feſtis diebus, rubro colore [illegible]tiam equorum iubas & caudas, Turcarum mo-re, tingunt. Ex radice huius arboris trita, vel vſta, Arabes Spodium par[illegible]nt, cuius Auicenna capite 17. meminit.

Nomina · *Locus.* · *Forma.* · *Vſus.*

PLANTA LACTARIA.

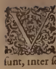

HAVD procul ab Horto [illegible]iodari, oblata nobis eſt incognita Planta Lacte turgida, cuius flores & folia, deciderant: Alta illa fuit c[illegible] duos, extrinſecus a ſummo ad radicem vſque ſcabra, nō quidem tota, ſed hinc inde ſca[illegible]ties illa appatet quam pictura oſtendit. Sicca & intus concaua, Sambuci modo: coloris e flauo virentis, multos habuit ramulos, recta ſurſum ſe attollentes veluti arundinaceos tubulos, c[illegible] pactos, non geniculis, ſed ſciſſura aliqua [illegible]feſta, ac ſi ſtudio cultello eſſet facta, in interiore parte apparente, quæ ramis grand[illegible]or[illegible] inſe-runtur minores, ſeparatim fuſos, intus Lac[illegible] ſucco plenos, qui ſuccus acrius pung[illegible] q[illegible] Tithymali lac, aut Eſulæ. Ab Tucolis, n[illegible] eius, quamuis ſæpe percuntatus ſim, [illegible] potui. Tandem, vt ex multis ſignis & co[illegible] ris cognoſcere licuit, iudicaui, hanc [illegible] eſſe Xabra, & Camarronum Rhaſis, *Tanashut*, & *Sabeam*, ab Arabibus vocatam, cuius, Rhaſis, ſæpius mentione[illegible]

Forma. · *Nomina*

PI[illegible]TA[illegible]

MELANTZANA ARABVM.

VIDIMVS quoque Plantam, Melantzanam, ab Arabibus *Melongena*, seu *Bedengia*, nominatam, trium generum, colore distinctorum, nempè Cinereo, Flauo, & ferè Purpureo. Fructus oblongos, curuos, longæ cucurbitæ similes, procreat, & cuiuscunque generis sunt, inter se forma non discrepant. *Nomina* *Forma.*

MELANTZANA NIGRA.

MELANTZANAE nigræ, duo genera, Mauri vocant *Bathleschain*. Fructus longus, altus, aliàs rotundus, colore nunc atro, nunc subnigro, cortice læui, & procul intuenti, splendido, qui, vt Auerrhoes inquit, salubrior est coctus, quàm crudus. *Forma.*

MELANTZANA, *Arabum Melongena.*

MELANTZANA *Nigra.*

SECACVL ARABVM, PASTINACA SYRIACA: *Germanis Gerelen, siue Siseris Species.*

EXTRA Halepi hortos gignuntur duæ raræ plantæ, quæ quia, in vulgaribus cibis commendantur, inter Hortenses poni, numeraríque debent. Harum altera quam Arabes nominant *Secacul*, extra vrbem Halepi, in locis opacis & sub arboribus, & in segetibus, reperitur. Radice læui, fragili & tenera, foris coloris cinerei, & intus albi. Carne lenta, molli, & tenera. Ei crassities, digiti, sesquidigiti longitudo, pro fibris sunt, quædam tubercula, *Locus.* *Forma.*

cula, parua rotunda, instar verrucarum, grati, & dulcis saporis, qualis est nostræ Pastinacæ flauæ, cui carne, caule & vmbella valdè similis est, sed floris colore flauo, qui in Pastinaca nostra, candidus est. Radices, circumferanei seplasiarij, vere, filo connexas, & asseruatas, publicè, multas magnaq; quantitate vendunt, & distrahunt.

PLANTA SPINOSA, MAVRORVM ALHAGI.

Nomina. PLANTA rara Spinosa, Maurorum, *Alhagi*, *Agul*, & *Algul*. In eius fronde, præcipuè apud Persas, colligitur Manna, quam illi *Trunschibin*, Arabes verò *Teremabin* & *Trungibin* vocant, multis spinulis rubris ea liquata manum tractantis, pungentibus.

Locus. Circa ciuitatem Halepi, Plantæ spinosæ multæ, nascuntur cubito altiores, ramulis teretibus, & rotundis

Forma. quamplurimis, multis tenuibus & molliusculis hinc, inde, spinis rigentibus. Spinæ quibus riget Planta hæc, sunt subcinericei coloris quemadmodum & folia, quæ Polygono sunt simillima sed siliquulas habet rubras, quæ & semina eiusdē coloris continent, quibus etiam hæc Manna scatet. Flore purpureo, ex capitulis paruis & rubris, quibus oriuntur siliquulæ, scorpiodi, vel Coluteæ Scorpiodes simillimæ. Intus eiusdem coloris semina concluduntur. Radix medіocriter longa, fusca. Folia longiuscula, Gramini vel potius Polygono similia, cinerei coloris, circa spinularum radicem exeunt. Sicut Cuscuta variis sese implicat plantis, ita hac spinam illam fere totam circumuolutam reperi. Temperamento, calida & sicca, incolæ,

Temper. decoctꝰ horum foliorum, corpus purgaturi vnius manipuli decoctum, in aqua fontana, pauca paratum, bibunt. Manna, quæ his arboribus illabitur, Tinamiabin à Costa vocat, cap.66. & Carduis insidere, scribit.

SECACVL ARABVM,
Pastinaca Syriaca.

PLANTA SPINOSA,
Maurorum Alhagi.

SAFSAF

SAFSAF SYRORUM.

HOc rarum genus Salicis, extra ciuitatem Halepi nascens Incolis Saffaf nominatur. Multæ hæ arbores ibi crescunt, magnitudine inæquales, sed trunco, ligno, ramis similes Betulæ, & præsertim virgis, quæ lõgæ, prætenues, flexiles, pallentis, subflaui, aut sublutei sunt coloris, quibus insunt folia oleagina, supernè virentia, infernè candicantia, Vitias similia, & in caudice, ramisq; grandioribus germina, instar Ficus Cypriæ. At non sunt illa sine foliis, è quibus in Vere prodeunt, flosculi tenues, molles, & lanuginosi, populi albi, pallidi, & iucundi odoris. Incolæ hos flosculos, eo quod nullum ferãt fructum, auellunt & colligunt, aquamq; ex illis igne eliciunt, cordi roborando conuenientissimam & valentissimam. Has arbores Arabes vocant *Zarneb*, & *Zarnabum*, vt Rases cap.353. & Auicenna ca.749. Serapio verò cap.26. cõmuni nomine *Zurumbeth*, prout ex eorum scriptis cognoscimus. Arbor hæc non videtur esse Ziziphus Cappadocia, quam etiam eodem ferè loco sub nomine Seisefun describo. Siquidem hæc quæ & in Syria frequens, fructifera, illa verò cuius suprà mentionẽ facio, sterilis est. Præterea memini me & Ziziphi speciem aliam describere, folio 461. Hœdœporici mei, quam & in finibus Tyri & Sidonis reperi, quæ videtur omnino respondere Paliuro Theoph. Ibi, qui præterea quid cupiet plura inueniet.

Forma. *Nomina*

MORGSANI SYRORUM.

PLANTAM hanc raram, Syri Morgsani vocant, aspectu pulchram, ac elegantem, valde virentem, mediocriter crassam, & frondosam, radice longa, minimè succulenta, sed sicca ligniferæ modo, ex qua cauliculi aliquot erumpunt. Foliis rotundis Cappari similibus, vtrinque binis semper, & eodem ortu, vt in Faba. Inter hæc prodeunt flores, intus rubri, extrinsecus albi, quibus succedunt siliquæ oblongæ, quales Sesami: Plantæ toti ingratus inest sapor odórque grauis, incolæ illa vtuntur lumbricis necandis, & depellendis. Quo autem nomine Veteres illam appellarint, dubitant, imò nesciunt. At ego, ex descriptione, & facultate illius suspicor esse Ardifrigi Auicennæ, & Andirian Rhasis.

Forma. *Vsus.*

ANEMONES GENERA.

Forma.

Genera.

ANEMONES genera, floris ... lutei, purpurei varietate, ... cta, aspectu pulchra, quæ A... Sakaick vocant. Iisdem locis ... scuntur genera aliquot Anemones venusta ac insignia, vario floris colore, aliâs rubro, ... purpureo, nonnunquam luteo, quæ ... communi nomine Sakaick appellant ... men addentes è floris colore sumptum, ... kaick achmar, Sakaick alfar, Sakaick aseraf, id est, Anemone, rubra, purpurea & lutea

ASTRAGALVS DIOSCORIDIS, vulgo Christiana radix.

ASTRAGALVS DIOSC. vulgo Christiana radix.

Forma.

REPERIVNTVR iis in locis, Astragali genera duo, alterum foliis paruis Hedysari, siue Securidacæ, aut quomodo quidam pr... tiant Securidacæ; alterum, quod descripti... Dioscoridis omnino respondet, ac ideo m... verus Astragalus esse videtur. Frutex est exiguus, radice fusca, longa, magnitudine Raphani grandioris ex qua prodeunt cauliculi nig..., ipsa radice duriores, alij in terram inclinan...s, alij in altum assurgentes, fastigio, velut in c...r nua diuiso, gustu dulci, cum mediocri ... te & adstrictione. Cauliculorum qui è radice nascuntur, & in terram flectuntur, idem est color, longitudo verò digitalis. Ex iis spis... luti ramuli diffunduntur, in quibus folia Len... aut Orobi, ex aduerso, bina semper, nouen... aut vndecim. Flos, purpureo, fusco & cæruleo, distinguitur. Semen, in folliculis densis & carnosis, flatu distentis, Coluteæ modo, continetur. Depictæ radici non dedit proportionem, quamuis enim exigua sit Planta, mino... tamen longè apparet in eicone, quàm in v...

CHONDRILLAE, ALTERUM GENUS DIOSCORIDIS.

IN Agris cultis, & terræ aggeribus naſcitur ſecundum genus Chondrillæ Dioſcoridis, radice rotunda, ſatis craſſa, læui, nigra, aut fuſca, cum in altum excreuit, forma & craſsitie vnius digiti. Longitudine digitorum quinque, ac interdum octo, tanquam bulboſo, infernè tuberculo, Caſtaneæ ſimili, quod Lacteum ſuccum fundit. Ex ſumma radice, cauliculi ferè treş oriuntur, folia Graminis, longa, tenuia, multa in terram flexa, flos luteus, ac flauus, auriculæ Muris ſimilis, inter illa prodit: florum cuique ſuus eſt pediculus. *Locus.* *Forma.*

CONDRILLAE ALIUD GENUS DIOSCORIDIS.

NOn procul ab iis locis quæ memoraui, in Agris lapidoſis & aridioribus, prouenit alterum genus Chondrillæ Dioſcoridis, ſuperiori, quam deſcripſimus, radice & flore ſimilis. Foliis vero, quæ ſola differentia eſt, latioribus & craſsioribus, colore cinereis, & ferè talibus, qualia nos in Holoſtio Mompelij vidimus. *Locus.* *Forma.*

CHONDRILLAE, *alterum genus Dioſcor.*

CHONDRILLAE, *aliud genus Dioſcor.*

CHRYSOGONVM DIOSORIDIS

Forma.

CHRYSOGONVM Plan[illegible] ter Segetes, ad cul[illegible] consurgit, quam [illegible]e [illegible] tuberosa radice, quæ in[illegible] bea, Leontopetalo valde [illegible] comperi, differunt tamen inter se, eo [illegible] Chrysogoni caulis, exilior & [illegible] plures veluti surculos diuisus, a se [illegible] paratos, in quorum vertice aureus flos e[illegible] coronis aptus, formosior, & copioso[illegible], Vo[illegible] sci quàm in Leontopetalo maiores. Exeunt ex radicis superiore parte, qua è terra prosi[illegible]it, tres aut quatuor ferè surculi. Plerumque q[illegible]ot apparent, nec memini me tres reperi[illegible]. [illegible] modo tenues, in quibus folia sunt ex a[illegible] vtrinque bina, obscurius virentia, humi st[illegible]ata, in summo & extremo, qua parte latiora su[illegible]t, Quercus modo dissecta.

LYCOPSIS DIOSCORIDIS.

Locus.

Forma.

IN eodem agro, vidi plantam raram, Cynoglossi genus, & vt arbitror veram Lycopsin Dioscoridis, radice rubra, caule rect[illegible], bicubitali. Foliis multis, asperis, duris, Rubi modo, aut Syluestris Cynoglossi scabris, prope radicem in orbem circumiectis & distent[illegible] superiori parte caulis, non sic dispositis, [illegible] hinc inde è caule prodeuntibus, & in su[illegible] & vertice acuminatis, surculis paruis, ten[illegible], numerosis viginti, aut pluribus, nudis, f[illegible]oq; nullo vestitis, vt in Echio. In horu[illegible] f[illegible]mo flores purpurei micant, exiles, extrin[illegible]ecus minimè diuisi, intrinsecus verò in sex folio[illegible] spertiti, vt in Syluestri Bethonica.

MAVRORVM RHASVT, ET RVMIGI.

DESCRIPTAE Lycopsidi, vicina fuit planta rara, & nobis incognita, quam Incolæ Rhasut & Rumigi nominant, odoris exigui, sed haud quaquam grati. Ramulos habet albicantes, plerunque quatuor, aliquando plures, prope radicem, fili modo, valdè tenues. Folia circiter septem, vel octo, tenuia, mollia, cinerei coloris, ex aduerso bina, ab vtraque parte sita & inuicem sibi obiecta, magnitudine, longitudine, & incisuris, florenti Filici similia, nisi quod adnatas habent, ad exorrum suum, Lacinias duas, velut auriculas quasdam rotundas, omnino folij principio cohærentes & coniunctas, vt in Saluia minori. Qua parte, folia cauliculo adnexa sunt, exeunt flores Aristolochiæ similes, aliquanto maiores, colore magis fusco, & longiore pediculo subnixi. Radix longa, satis profundè demissa, gustu amara, vnde cognoscimus, eam siccare, & nonnihil calfacere. Plantam hanc non incommodè ad Aristolochias referri posse existimo. *Forma.*

TRAGIVM ALTERVM DIOSCORIDIS,

Secudes & Sucudus Auicennæ.

CIRCA riuulos & aquosa loca, nōnunquam & in Monrosis, frequēs nascitur Tragium alterum Dioscoridis. *Locus.* Radice longa, tenui, candida, ex qua prodeunt lignosi tanquam surculi graciles, digito non longiores, à quibus consurgunt folia multa simul longa, quæ rursum multis foliolis à latere vtrinque dispositis cinguntur, Saxifragiæ rubræ, Trichomanis modo, paulò longioribus. *Forma.* Cuiusmodi in Aspleno apparent, quæ lanuginosa, prę sertim minora, quæ inter alia oriuntur. Flores huius Plantę iam primum tum temporis incipiebant apparere, ita vt nondum potuerim illos exactè cognoscere. Flos violaceus & fuscus, oui figura stipatus, sui & peculiaris pediculi fastigio, euehitur. Incolæ hanc plantam Secudes appellant, quo nomine & Arabibus fuit cognita præsertim Auicennæ, cap.679. qui facultatem illi astringentem attribuit, & Dysentericis vtilem esse tradit. *Vsus.* Aliam tamen Plantam suprà descriptam, Secudes Arabum esse, quidam potius existimát.

LILIVM ALBVM SYRIACVM.

Forma.

ADIVNGENDAM his Plantis [illegible] raram Lili[illegible] ec[illegible]m, & [illegible]ginem, pin[illegible]en[illegible] Pharmacopolæ ciuitat[illegible] [illegible]rant in locis aquosis prouenire. [illegible]aulis pr[illegible]rus est, crassitie & col[illegible] Li[illegible] sim[illegible], sed latior, p[illegible]æcipue [illegible] v[illegible] qua [illegible] parte, latitudinem [illegible] Vndique quant[illegible]m port[illegible] turemer [illegible] tenuia, longiuscula, tene[illegible]a, & q[illegible] ac[illegible] de[illegible]dant. In eius summo [illegible] o [illegible]quot fl[illegible] candidi, nostratibus, [illegible] Plantam, quidam esse v[illegible] phrasto memoratu[illegible]m, [illegible] de Stratiote aquatico Th[illegible] in[illegible]telligenda sunt, cuius mem[illegible], A[illegible] lib.14. & Plinius cap.15. li[illegible].24.

GARAB MAVRORVM.

Forma.

Vires.

GARAB Mauro[illegible] pe[illegible]regrinum Salici[illegible] Aphronitrum, Sal[illegible] cant optimum fi[illegible]ri parando, quo in bellicis tormen[illegible] cutiendis vtuntur. Appicta Plāta r[illegible] ticum genus est Salicis. Incolæ apud [illegible] scitur, etiam nunc veteri Arabu[illegible] Garab vocant. Hæ Arbores non [illegible] altum attollunt, sed humiliores huc [illegible] diffundunt virgas crassiores, & firmiore[illegible] nostrarum Salicum, ideóque minus ve[illegible] ad ligaturas aptas, cortice luteo vtcum[illegible] lescente, quem & folia habent, quæ ad [illegible] longa, duos digitos lata, in ambitu [illegible] Attriplicis modo duos digitos long[illegible]s, q[illegible] ta ab aliis Salicibus differunt: modicè q[illegible] seruare potui, siccant & adstringunt [illegible] fructibus & floribus, (quorum Auicen[illegible] 326. & cap. 686. memin[illegible]t) quoniam [illegible] tempo[illegible] nec vidi, nec quicquam al[illegible] gnoui, nil certi scribere possum.

TRIO[illegible]N

TRIONVM THEOPHRASTI.

IN agris Planta rara gignitur, ob altitudinem facile spectabilis Sesamo non dissimilis, sed caule longiore & crassiore. Foliis asperioribus circa extremum, in tres partes a se distantes & separatas, fissis, quod in Sesami foliis Salici, longitudine & colore similibus, non conspicitur. Ex imo foliorum, eo quòd certis interuallis prodeunt, emergunt Flores, aspectu pulchri, foris, lutei coloris, cum rubentibus viuulis, intus verò, purpurei ad fuscum vergẽtes, in quorum medio extant parui toruli, quibus post florum lapsum, vascula succedunt in modum siliquarum, longitudine ferè & crassitie digiti, extrinsecus aspera, & in summo acuminata, intrinsecus in quinque veluti loculos diuisa: quibus continetur digestum semen omnino Pisis simile seminibus Maluæ, vel Ibisci, quod pro Aburilo Auicennæ habetur. Planta hæc ab illis, *Lubie Endigi*, id est, Indicus Phaseolus vocatur: ni fallor, puto esse Trionum Theophrasti, cuius ille sæpe mentionem facit. *Forma.* *Nomina*

TEREBINTHVS INDICA, *prior Theophrasti.*

IN officina pharmacopolarum, Terebinthi fructus passim venduntur gustu pistaciis simili. Incolæ iis vescuntur vbique, vt nostri Germani Auellanis. Ego cùm manderem, lenẽ salsedinem in iis cum mediocri siccitate, deprehendi. Arabes *Botin*, Persæ *Therbaick*, nominant. Horum duo sunt genera, magnitudine distincta, maiores quidem Arabes, vt differentiam indicent, *Botin quibir*, id est, magnos, minores, *Botin Sougier*, id est, paruos, appellant. Maiores, figura similes sunt nostris Pistaciis, mediocri magnitudine, non tamen sic longi vt Pistachia, sed globosi magis. Minorum ea est magnitudo, vt quæ Pisi habitioris, forma turbinata, vt Cordis, siue Milij Indici, quorum magnus est in Perside, Mesopotamia, & Armenia prouentus. Quæ hos fructus proferunt Terebinthi, vbiuis hîc nascuntur, folio, aliàs longo, vt in Terebintho nostrate, aliàs maiore & rotundiore, quale est Pistaciorum sequentis arboris depictæ, quibus folia sunt sublonga, vt in Terebintho nostrate, non vt in Pistachiis rotunda: ita vt hæ primo intuitu, dignosci hisce possint. *Nomina* *Genera.* *Locus.* *Forma.*

RIBES ARABVM, *cum suis Capreolis.*

Locus. N editissimis locis montis Libani, præter Scortzoneram, luteo flore & Tulipam, sub flauis Ribes veram, ego quoque reperi, sed Autumno incommoda Plantis inuestigandis anni parte, sine flore, ac semine, duobus tantum foliis recenter enatis, asperis, rotundis, Peta- *Forma.* siti similibus, pediculo quidem breui, subnixis, sed crassiusculo: radice satis longa, magna, dura, incurua, rugosa, colore fusca, saporis, odorisque ingrati. Gaudet humidis & opacis locis. E iunceis huius plantæ Capreolis, extrinsecus scabris, & rauidis, supernè virentibus, infernè rubris, quod etiam tradit Serapio. Caulibus fructu & foliorum pediculis, succus acidulus exprimitur, vt ex nostratis Ribes vua & acinis, quo Rob Arabes parant, viris primariis, ac ditioribus, quod in magno pretio habetur,

TRAGACANTHAE ALTERVM GENVS

Locus. Digressis a monte Libano in descensu occurrerunt tria Tragacanthæ genera. *Genera.* Quorum primum, cuius doctissimus vir Carolus Clusius meminit, veræ videtur esse simillimum. Alterum illo quidem humilius, *Forma.* forma tamen, aspectu & habitu, haud dissimile, nisi quod flores flauescunt, ex rotundis & subflauis, tanquam vasculis exeuntes, & per tenues [illegible] culos, vtrinque impari exortu, sint dispositi. Tertium est altitudine & statura simile secundo, ramos habet densos, oblongos colore, fusco in quorum vertice, capita multa subalba visuntur, qualia sunt Poterij cũ floribus, purpureis & speci[illegible]

RIBES ARABVM, *cum suis Capreolis.*

TRAGACANTHÆ *alterum genus.*

MEDIVM

MEDIVM DIOSCORIDIS, VEL MINDIVM RHASIS.

Vlterius progrediendo, in locis obſcuris, vmbroſis & opacis, inter arbuſta, vidimus Medium Dioſcoridis, ſeu Mindium Rhaſis, inſigni proceritate, Violæ Marianæ, Dodonæi, ſimile, foliis Plantaginis minoris, valdè Laciniatis, à ſe inuicem multum ſeparatis, flore lato & amplo, purpureo, nonnihil albicante, foliolis octo reclusum & apertum, cingentibus. Maturum ſemen videre & colligere, non licuit. Hiſtoriæ Dioſcoridis prorſus hæc planta, conuenire videtur. *Locus.* *Forma.*

BACCHARIS DIOSCORIDIS.

Planta hæc, quam pro Bacchari Dioſcoridis nos oſtendimus, fruticoſa eſt, altitudine cubitali, foliis lanuginoſis & albicantibus, Verbaſci modo, eo minoribus, quæ veluti exculta, ſima ſui parte, ſine pediculo, caulem amplectuntur, vt in Nicotiana ſiue Tabaca. Flos in ima parte, & ſummis virgis nitet, purpureus, ſubalbicans, denſus & valde ſtipatus, qualis Elichriſi, vel auriculæ muris, ſeu Piloſellæ Fuchſij. Radicem effodere non potui. Ea ſi Verarro ſimilis eſt, & odorata, vt videtur eſſe, prout ex paucis fibris in illa relictis apparet, veram Dioſcoridis Baccharim eſſe iudicarem. *Forma.*

MEDIVM DIOSCOR. vel Mindium Rhaſis.

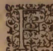
BACCHARIS Dioſcoridis.

GINGIDIVM DIOSCORIDIS.

Forma. Ingidivm illud noſtrati haud abſimile eſt, ſed folio fœniculi tenuiore, guſtúque amariore, quàm ſylueſtris Paſtinacæ noſtratis, cui in cacumine vmbella alba, & in medio purpureū quiddam apparet è quibus ſemen prodit, quod altera parte inter ſquamulas, quibus, quaſi corolla circumdatum, extuberat forma rotunda Coriandri, minori tantum, quo matureſcente, tota ſeſe contrahit vmbella, radix parua, candida. Ex his ſcilicet notis Gingidium Dioſcor. eſſe ego cenſui.

MAVRORVM BELLAN, FORTASSE *Sanguiſorba Spinoſa.*

Locus. Rvtex in decliui montis Libani parte naſcens, ſurculis compluribus cubitalibus, foliis tenellis, longiuſculis, in pediculis ordine ex aduerſo poſitis, ſupernis vtrunq; virentibus, infernè cinereis, noſtræ
Forma. Pimpinellæ, Sanguiſorbæ ſimilibus, cui hæc Planta, tam forma, quàm viribus, aſtringente námque & exſiccante, videtur admodum reſpondere. In [illegible]mis ramulis eminent ſpinæ, è quibus aliæ deorſum, aliæ ad latus, quamplu[illegible] autem ſurſum ſpectant. Ex iis tempore Veris præſertim eminentioribus, floſculi prodeunt, è viridi pallentes, ſtellari, quibus ſuccedunt baccæ albicantes, magnitudine Piperis, cum rubore nonnihil conſperſæ, racematim cohærentes, vt in vuis
Nomina Ribes noſtratis, quibus ſimiles ſunt. Bellan Incolæ nominant, quidā Hippophaen Dioſcor. eſſe exiſtimant, ſed, quod in multis deſcriptioni non reſpondet, inter Pimpinellæ, Sanguiſorbæ ſpecies videtur recenſenda.

GINGIDIVM, *Dioſcoridis.*

MAVRORVM BELLAN, *fortaſſe Sanguiſorba ſpinoſa.*

BEHMEN

BEHMEN ABIAD ARABVM, Id est, BEHEN ALBVM.

•ELEGANS genus Limonij.

Ad radices Libani, vmbroso solo et aquoso, gignitur veru Behen album Arabu, quod etiam hodie incolæ, Behmen Abiad vocant, vt Behen rubrum, Behmen Ackmar. ea planta, nisi ante iam hyeme, fere interierat, multis ramulis & foliis exsiccatis & arefactis, verum alio loco, noui ramuli & surculi extiterunt, vt Veris tempore germinare solent. Folia, magna, longa, spissa, qualia Oxylapathi. In infima parte, folia Lactucæ quatuor, ex aduerso binæ: at quæ ex caule superiori nascuntur, longitudine caulem amplectuntur illum sine pediculo, vt in Perfoliata vulgari, & Smyrnio Cretico. In caulis fastigio, surculi prominent, cum foliis minoribus oblonga, flaua, squamosa capitula sustinentes, e quibus prodit flauus quoque flos. Radix longa, geniculata nullis capillata fibris, serpit instar Glycyrrhizæ, quã æmulatur & forma & crassitie, sed intus alba potius, quam flaua. Quod autem scribit Auicenna huius Plantæ radices contrahi & corrugari, conspicitur id quidem, in crassis & inueteratis, non in gracilioribus, & nuper enatis. *Locus.* *Tempus.* *Forma.*

ELEGANS GENVS LIMONII.

In opacis & humidis locis nascitur elegans genus Limonij, decem aut duodecim foliis, Aspleno similibus. Radice oblonga, extrinsecus fusca, intus rubra, duobus aut tribus ramulis, inter folia exorientibus, cubitum altis, in quorum vertice multi surculi emicant, cum tribus foliis longis & tenuibus, quæ illos circumdant, flore purpureo aspectu pulcherrimo, flores & surculi siccandi vim habent Eos mensis apponunt, incolæ pro acetariis, folia tantum. *Locus.* *Forma.* *Vires.*

SCHEHA ARABVM, ABSINTHII GENVS.

Locus. CIRCA Bethlehem prouenit, copiosum Absinthii genus, [illegible] cinereis, quale est nostras [illegible] ramulis tenellis multis, in quo [illegible] vertice, semen copiosissimum est grauis odoris, qui nauseam moueat, etiam [illegible] molestam, gustu acre, salsum, amar[illegible]. Hanc Plantam Arabes *Scheha* vocant Semen [illegible] nutissimum est, semen Zina, lum[illegible] candis vtilissima: quamobrem semen [illegible] vermes Mercatores, qui vendunt & e[illegible] nuncupant.

Forma.

FINIS APPENDICIS.

INDEX APPENDICIS

HISTORIÆ GENERALIS PLANTARVM.

FINIS.

LECTORI.

Nonnulli negligentiæ crimen pertimescentes sub librorum finem Errata subijcere dubitant: ego alsam sequutus viam, malo delicta passim in his impressis admissa, Erratis ipsis ad calcem adnex repræsentatis, liberè ingenuéque profiteri, quàm hæsitantem, suspensum, & in erroribus perquirend cisum tenere Lectorem, vtq; faciliùs exactiúsque, suo loco & tempore, menda quæque emendare & corrigere possis. Vale.

ERRATA PRIMAE PARTIS.

Prior numerus paginam, posterior lineam indicat.

Repone, procul. pag. 30. lin. 4
Gallis. 31.48
eorbésq; ex ea, ac. 31.50
Serbin vocāt, Galliç. 36 9
Cedria itaque. 38.9
[illegible] alterum redundat. ibid. 45
repullulat. 43 32
Boëmis. ibid. 41
[illegible] 44. 2
Boëmia. 45.12
[illegible] 47.8
[illegible] ibid. 3
fissile ramis. 49. 41
[illegible] 50.29
[illegible] bis. ibid. 30
[illegible] ibid. 31.32.33.34.35. 36. & 41.
[illegible] 32.44
[illegible] ibid. 47
[illegible] & [illegible]. ibid. ead. & 49
[illegible] 52.12.16. 40.43.45.
frigiditatémque aceræ. 53. 10. & 11.
[illegible] 54.9
[illegible] ibid 11
compactilibus foliisq́ue. 56.20
Vitruuio & Vitruuij, atque ita semper. ibidem. 28. & 36.
exsiccat. 18 40
vtpote. ibid. 41
mordere. ibid 43
sæpe bis. 59.1 & vlt.
harum rerum peritus, à Cupresso. 60.40
plerúque, bis ibi. 33 & 44
codicibus. 62.46
Terebinthina. ibi pen.
æmula. 63. 18
Mastic. ibid. 41
codices. 64. 18
[illegible] 65. 3
[illegible] 67.30
[illegible] ibid. 31
[illegible] 68. 34
plerique ibid 40
Colocinthidis. ibid. 41
coërcet. 69 24
[illegible] ibid. 39
coodita. 7. 16
ac bis facta Pix. 73 7
vtrumque. ibid 37
[illegible] ibid 38
[illegible] 78.26
[illegible] ibid. 27
atque. 79. 10
nostrâs bis. 80.28. & 29
nostrâs. 81 2
[illegible] ib 41
i, tet. ibid.46
vt malagmata. 8 10
[illegible] ibid.16
[illegible] ibid 7
[illegible] ibid. 31
& iulum 84
[illegible] ibid.
[illegible] 85.2

Scillæ ibid. 26
[illegible] nō siliquata. 86 7
iulos. ibid. 14
Acheronte. ibid. 36
iuli, bis. ibid 25. & 28
Ruellij. 87. vlt.
Porrò semen rum Resina. 88.43
[illegible] 89. 4
[illegible] ibid 11
[illegible] 90 39
[illegible] ibid ead.
Phillyrea cōfudisse quā Phillyream, atque ita semper. ibid 43
[illegible] ibid. 47
téperamēti. Foliorū. 91.5
quæ de Phillyrea. ibi.11
fasciis tiliaceis. ibid.39
Cinesiam. ibid. 40
iulos. 92. 18
bitumine. ibid.38
pædagog. ibid. 44
baculos. ibid ead.
[illegible] 94 24
[illegible] 96. 14
quamobrē baculū. 98. 9
occ maturus. ibid. pen.
[illegible] 100. 8
[illegible] ibid. 6
[illegible] ibid. 10
Pyri. ibid. 21
ex illo genere. ibid.26
nucleúsque. 101 4
plantarum. ibid. 38
Laburnum. 104. 4
æmula. ibid 31
[illegible] 10[illegible] 12
Labrusca. ibid 29
quibusdā canaliculatis. 109. vlt.
[illegible] 113.14
condita 114. 44
Caulis ortum 115 16
atque prælt. 116 11
segetibus ibid 21
deceptus, idest, vet ib.30
[illegible] &c. 121. 44
absque interna illa lanugine hæc ib 45 & 46
folia digitis tetra ibi 47
eiusdémq; fructū 122.35
[illegible] ibi. 36
nō alibi nascatur. 123 16
haud æquè. ibid 48
quina in flore folia, sine parenthesi. 124 35
[illegible] vter. 126.3 5 & 6
Seri nec pro serinez. 127 lin 24
Scribit & is. 130 18
herpetas. 145 31
incolæ. 150. vlt.
[illegible] bis. 153 29
geminum 154.18
Peruuianis. 164 3
secundam. ibid.35
[illegible] 165 12
Cratægon. ibid 25
plaustrorū axes. 166 19
[illegible] ibid. 47
spartium. 168. 3
angustioráque. 169 2
dolentia sanat. ibid. 47
[illegible] 170. 12

coqui debet. ibid.16
spatiij modo striatos. 171.14
Cicutibus. 172.37
Camasp. [illegible] 175 16
Hispanico spatro 177.38
flore, semine. ibid 44
[illegible] & [illegible] 179 13
nascens. ibid 17
masculis, delendū. 183.41
procumbens. 189 15
[illegible] 197 1
[illegible] 199.17
[illegible] 203.17
[illegible] 208.40
solum. 222.8
[illegible] 246 14
[illegible] 253. 18
Conuoluuli. ibid.47
Alardus. 257. 45
genus ex his priores plātas. ibid. 43
[illegible] ibi. ead.
pag 258. lemmata ita reponenda: primū, *Phylyrea mator Pena tertia Clusij, Philyrea prima* alterum, *Philyrea minor Pena, quarta Clusij Philyrea secunda* tertiū, *Philyrea tertia Dalechā* pij initio
tenser quomodo [illegible] 31
[illegible] 271 12
rotundis. 271.36
denhores. 274.26
aptissimæ. 275 19
Segusianis. 276 17
[illegible] 279.27
corpori. 281. 11
exiguæ, breuésque siliquæ. 283. 36. & 37
Miluana 290. 4
quartum. 296 39
[illegible] 299. 48
putridor 301. 24
pyrus. 306. 18. & 19. 307. 16. 308. 10. atque ita semper.
[illegible] 313. 41
nisi iuuantur. 314 43
perticis 322.15
Putamen. ibid 17
[illegible] ibid. 37
subducendi. 323 12
[illegible] 341. 26
corruptos. 346 22
[illegible] 347 12
zizyphis vtuntur ad tussim 357. 38
macie 361.11
Caryotarum. 364 41
insignis ibid. ead.
Caryotæ. 367 pen.
excruciare. 369. 2
[illegible] 37[illegible] 24
[illegible] ibid. 27
[illegible] ibid 28
[illegible] ibid.29
quidem. 373. 41
[illegible] 375 9
[illegible] & [illegible] ibi. 4
fictilia. 38[illegible] 39
Robus. 39[illegible] 31
[illegible] 400 2
[illegible] & [illegible] 407. 23

scruratius & in probus 408 1 & 35
Phœnis folia. 416. 5
[illegible] 474. 11
[illegible] 48[illegible] 14
Aphace. [illegible] 35
Cisy[illegible] [illegible]
plantas. ibi[illegible]
secatur 485 1[illegible]
fruticas. 494 14
Palladius. 4[illegible]
dissolutiones. 49[illegible] 18
[illegible] 511. 1
[illegible] ibid. 41
sunt folia, quæ. 52[illegible]
prodire. 535 penult
[illegible] 539. 45
qua cauli. 547. [illegible]
cornea mēbrana. 5[illegible] 1
Asphodeli. 559.42
discecantibus.
[illegible] 639 26
ferunt. ibid. [illegible]
[illegible] 642. 18
elicit. 649. 11
& muris aranei 650.4
nascitur. 6[illegible] 24
Cratevæ Erucæ folio. 65[illegible] 43 & 44
cardamine redundat pag 659 lin.9
eximia ibid 15
potius alterno. osteos ibid 21
procumbentibus ibi 1[illegible]
Dioscoridis redundat 663 penult.
[illegible] 689 17
vipræditum. 690 [illegible]
Germanis. 691 [illegible]
amarescente. 7[illegible] [illegible]
maiorum & [illegible] Mattheoli 711. in lemmate secundo
Sinas. 719 46
tubentem. [illegible] 26
subrecta. 726 46
[illegible] 72[illegible] 45
[illegible] 731 1
ærugine ibid. 45
Lathyridium 732.22
fistulis. 733 10
Colembergio. 742. 1
eique illud tutò. 7[illegible] .18
Pini. ibid 26
peucedani. 7[illegible] 15
Gargano. 757. 11
[illegible] [illegible] 38
à mytiophyllo 768 46
gonorrhœam. 771 11
Historia [illegible] [illegible]
[illegible] 7[illegible] 38
Pena nascitur maior 86 41
nominata 89 19
nectota vel recta ibi 23
præfixis ibid [illegible]
genuino.
virus exhalat ibi 18
chondrylla, hypochœride. [illegible] & [illegible]
item gladiolus 793 26
[illegible] ibid. 38
quàm illam. [illegible] 18
sunt bulbosæ. 825.37

alas.
[illegible]
po[illegible]
Ma[illegible]
A[illegible]
Flos
Metal[illegible]
[illegible] & [illegible]
ibi[illegible]
al[illegible]
[illegible]
vbi [illegible]
Fedal [illegible]
[illegible] in 90[illegible]
[illegible]
lemmate[illegible]
[illegible] tem.
[illegible]
[illegible] ibi [illegible]
[illegible] ibi [illegible]
Theophr. 1014 in lemmate.
[illegible]
Tanaceti[illegible]
& quod sem[illegible] aquatum ibid 41
albo. Dalechā[illegible] in lemmat[illegible]
Anemone. R[illegible] pl[illegible] frequente[illegible]
rotum ab[illegible]
fructi[illegible]
Al[illegible] an spec[illegible]
[illegible] eralites.
[illegible]
effe vo[illegible]
[illegible] daconar.
[illegible]
secentiorum umbilicum.
pora.
Finis primæ par[illegible]

ERRATA SECUNDAE PARTIS.

Prior numerus paginam, posterior lineam indicat.

[illegible] pag. 1102 lin. 25
occidat. 1103 15
procedente ibid. 19
Calzolario 1112 26
Saxifraga ibid. in lemmatibus duobus. & 1113.10 lemmate item
Achilleon. 1117 42
Salsi. 1119 8
[illegible] 1120 14
euidenter. 1125 30
Luhontispon, 1126.1
Chamæpitys, ibid. pen.
confertique. 1133 vlt.
Sesamum. 1137.9
Athanasia Lencanthemos Dalechampij. 1147.20 lemmate.
[illegible] ibid. 37
[illegible] 1149. 25
Moschatam. ibid. 26
[illegible], tot. 1153. 36. 40. & 43.
Moschatam. 1159.17
[illegible] 1160 24
Camæcyparissi. 1164.3
longum. 1167.36
proficiendo ibid. 45
Pyrethrum, bis. 1170. in lemmatibus.
deesse. 1171. [illegible]
semiae. 1172 54
Elleborum. 1186.5
Monspeliensi. 1187.24
Luteam. 1194.19
[illegible] 1197. 31
[illegible] ibid. 33
[illegible] 1208 18. & 19
[illegible] 1210. 55
Polytrichum. 1211. 3
[illegible] 1212.23
[illegible] 1223.26
[illegible] 1250. vlt.
siue. 1255.45
fruticat. 1239 35. & sic deinceps.
illita 1241 3
alio. 1242. penult.
dentium. ibid. vlt.
gangrænas. 1244 .5
[illegible] ibid. 16
quia. 1246 24
Quinquefolij. 1251.17
[illegible] ibid. 55
[illegible] 1252. 45
[illegible] 1254.28
phthisim 1257 17.
colluttoribus. ibid 37.
cura. ibid. 45
[illegible] 1258.10
[illegible] 1260 40
lingua. 1261.27
commitales. 1227.22
singillatim. 1272.29
felicites. 1272.20. atque ita semper.
ceu. 128 .39
[illegible] 1282.28
Psycotrophum. ibid. 39
lethale. 1285.25
seconduntur. ibid 36
[illegible] 1285.17
[illegible] 1287.6
[illegible] ibid. 26
Peloponneso. ibid. 40
[illegible] 1288.24
[illegible] ibid. ead.
[illegible] ibid. ead.
ir. ibid. 29
exterit. 1290 28
vermiculosum. ibid. 19
æmulantur. 1295.3. atque ita deinceps.
[illegible] 1299 16
tenesmum, 1302. penult.
Seoectonis. 1305.24
[illegible] ibid. 45
[illegible] 1307.4
dicitur. ibid. 12
caballinam. ibid. 28
Græcis. ibid. ead.
Arction. ibid. ead.
discriminis. ibid. 29
strangurtam. ibid. 34
Glycyrrhiza. 1308 40
Leontice. ibid. 42
quadantenus. 1310. antepenul.
terrestris. 1312.10
cortice. 1312.34
prædicam. 1316.32. atque ita semper.
Persefuedo. 1328 3
longis. 1325.28
oxymelite. 1330 3
floret. 1330.28
Viperæ. ibid. 25
glutinat. ibid. 30
[illegible] 1332. vlt.
ictericis. 1335.24
Solanum. 1338.32
Myrtea. 1339 24
Anagallidem. ibid. pen.
tinæ. 1340 16
pediculo. ibid. 17
in canis. 1341.10
oigræ. 1347. 42
varie. ibid. 45
adstringentes. 1348.3
[illegible] 1349.20.
excipitur. 1351.19
enterocele ea. 1355.24
Terebinthinæ. 1356.33
detergenda. 1357 2
[illegible] 1361.7
[illegible] ibid. ead.
[illegible] ibid. 0
[illegible] ibid. 21
[illegible] ibid. 25
quatum Matthiolus meminit. 1324. 12. & 23.
obseruauit. ibid. 30
attodi. ibid. 31 & 52
Cerago marina Dalechampij 1366. in lemmate primo.
Tribulus Marinus Dalechampij 1367. in lemmate primo.
angulosas. ibid. 12
[illegible] 1370 9
[illegible] ibid. 12
[illegible] ibid 19
[illegible] ibid. 20
[illegible] ibid. 22
Prason. 1372.25
arescit. ibid. 29
[illegible] 1372. 38
[illegible] ibid. 52
[illegible] 1374.28
varieque. 1375.24
colligunt. 1377.32
coalicitur. 1378.24
Nitiobrigum. 1382.9
exsuccum. 1382.8
insectis. 1384.20
foliis. 1388.52
Maranme. 1391. in lemmate primo.
subrectis. ibid. 29
exsiccex. 1401 9
arbustiuas. ibid 26
vitro. 1404.36
[illegible] 1403 7
[illegible] ibid. 8
[illegible] ibid. Tosti. ibid.
9.10. & 30.
ptosima. 1404.25
[illegible] ibid. 29
arteriis. 1405.2
Nouam accedendi. ibidem 32. & 43.
homonymia. 1406.26
Dulcamaram. 1407.25.
alterum esse redundat. ibid. 26.
granorum. 1408.18
Ampelos. 1409.7
[illegible] ibid. 23
syluestris. ibid. 23. & sic deinceps.
[illegible] 1403.16.
[illegible] ibidem antepen. & pen.
[illegible] 1412. 6. 13 & 23.
zeranapelino. 1418.27
lugubris. 1412. penult.
Conuoluulum minorem. 1414.21
[illegible] ibid. 33
inefficaxque. 1418.27
copiosius. ibid. 46
[illegible] 1440.36
Carduus, bis. ibid. 44. & 46.
squamosam. 1442.28
opipara. ibid. 48
Hic. ibid. 43
[illegible] 1443.1
[illegible] ibid. 23
[illegible] 1452.43
suspicione. 1458.18
Eryngium pusillū 1462. in lemmate.
pulcherrimo. 1462.22
Leucacantha. 1463.44
Acorna. 1467.45
ærio. 1482.8
breuioribus. 1491.26
Carpacea. 1495.27
mensibus ferentem. 1525.2
tutus. 1526.6
[illegible] 1537. & 1547.34. & 36.
Triorchis serapias, &c. 1555. in lemmate primo.
ac humectis. 1564.27
[illegible] 1592.28
monte 2. 1597.22
habent. 1605. antepen.
hoc inuenitur. 1619.34
[illegible] 1618 23
Charbeeb. 1632.43
[illegible] 1632.28
constaor. 1648 1
[illegible] 1655. in lemmate secundo.
[illegible] 1661.18
& [illegible] 20
vel hydromelite trich. 1671.28
vellitur Autumno. 1673. 26.
[illegible] 1678.38
cephalalgiæ. 1679.29
ad iontbos. 1682.28
Chepulorum. 1688.3
ceu. 1694.27
Rhabarbarum, Chagi Memet. 1699. & 1701. in lemmate secundo.
[illegible] 1707. penult. & 1708.15.
quisque. 1712.3
incognitæ, pretiosissimæ. 1718.29
cediuntque. 1733.40
Armeniacam. 1746.44.
[illegible] 1760.3
Gangem fluu. 1768.22
Ganga. ibid. ead.
Charamandel nascitur. & brasilio ligno. ibi. 26.
[illegible] 1782.18
multò præstantius. 1792.8
diffunditur. 1792.40
[illegible], & [illegible]. 1795.30.
Sorbi minora. 1796 19
notæ nobis. 1810.4
vtuntur. ibid. vlt.
Guayaci. 1814.43
Agnus Scythicus. 1843. in lemmate primo.
Moschouitarum. ibid. 32
palmæ. 1850.23
[illegible] 1852.26
vlnis. 1853.27
ligneæ. 1862.27
Phaseolus. ibi. antepen.
ex Macere fluit. 1862.24
gustu. 1869.33
formam. 1905.10
gangrænis. 1907.6
coniicientes. 1908.24
[illegible] 1909.4
Betica. 1910.29

FINIS.